

Jnc. 217

6 III
H/I

in hanc qd omnia re
na magna & hunc m
Et reliqua
Vixit ut qui uoluit
eius noli plenis ap
Cuiusmodi
Locus suus no preat
ad me dicit
et tunc

licio cōmuni nullū uez
tat et p. et hū dōmū
ū uobis i. et hū p. et hū
itū hūc ut hū non p. et hū

et aduocati hūc ad uobis
tū p. et hūc dū dū i. et hūc
p. et hūc soluto hūc dū p. et hūc
p. et hūc dū p. et hūc dū p. et hūc
et p. et hūc dū p. et hūc dū p. et hūc

aduocatus et dūc p. et hūc dū p. et hūc
tūc hūc dū hūc dūc dūc
tūc hūc dūc et dūc dūc
p. et hūc dūc dūc dūc
p. et hūc dūc dūc dūc

Et dūc dūc
dūc dūc dūc
dūc dūc dūc
dūc dūc dūc

Ex Bibliotheca Maionis
Collegii

Datus pro Regis Studij Curramen

Fortalicium fidei contra in-
deos saracenos aliosq3 chri-
stiane fidei inimicos.

Fortalicium contra inimicos Dei Christianos

815
J. J. J.

BIBLIOTHECA
VNIV. ADRIAN. IAGELL.
CRACOVENSIS

Tabula fortalicū fi

dei incipit. In qua primo ponuntur cuiuslibet libri consideraciones cum suis articulis. alijsue punctis et capitulis in eisde consideratōibus cōtēntis. Demū foliorū numerus quibus ipse effectus in tabula notatus depingitur. pestremo vobis eiusdē folij locū quadripartitis in p̄tās alphabeti quatuor capitales spaciolis distinguit. ita videlicet si post foliorū numerū illa l̄ra A ponit. id ē p̄ma. B secūda. C tertia. si D q̄rta columna eiusdem folij quod requirit significat fore septimū. Si vō E id eodē folio et eadem columnā que antea clausula p̄miorū ponit intellige notatū. Premittit etiam p̄hemū in quo diuine annotant laudes. Inuitisq̄ querela an manifestatis dei thronū. Intentio et ponitur scribentis. In primo itaq̄ libro cōtinetur tres consideratōes.

Prima consideratio tractat de armatura oīm fidelium in generali. et ibi ponunt sex genera armorū spūalium. ij.

Secūda consideratio tractat de armatura verorū p̄dicatoz in specia

li in q̄ declarāt quorū p̄ncipalia. iij.

Quid est p̄dicatio.

Qualis debet esse p̄dicatio. iij.

Cui p̄dest p̄dicatio. iij.

Qualis debet esse p̄dicatoz. et hec queruntur. v.

Qualis d̄z eē p̄dicatoz i hitu exteriori. v.

Qualis d̄z eē p̄dicatoz i p̄uersatōe. v.

Qualis d̄z eē p̄dicatoz in p̄dicatōe. vj.

Qualis d̄z eē p̄dicatoz in aio.

Qualis d̄z eē p̄dicatoz in p̄mito. vj.

Ecce consideratio tractat de nobilitate et excellentia fidei catholice in p̄ticulari i q̄ sex articuli declarāt. vij.

Primus articulus ē q̄ iesus xpc est fili⁹ dei viui. et iste articulus declarāt q̄druplici examine.

Primū examen fuit factū p̄ iudeos quousq̄ occiderūt xpm. vij.

Secundū examen fuit factū p̄ eosdē iudeos post xpi mortē insurgendo cōtra discipulos xpi. vij.

Tercū examen fuit factū p̄ gentiles contra discipulos xpi. vij.

Quartū examen fuit factū p̄ tyrānos tēpore pacis eccie. ix.

Secundus articulus est q̄ fides xpi est lege moysi antiquior. x.

Tercius q̄ fides xpi est lege moysi stabilior. xi.

Quartus est q̄ fides xpi est lege Moysi nobilior. xi.

Quintus est q̄ fides xpi est lege Moysi utilior. xij.

Sextus articulus est q̄ lex moysi ita nō est lex sed cessauit esse lex in quo ponitur quatuor puncta. xv.

Prim⁹ est q̄ iudei ita nō hnt legē. xv.

Secundus est q̄ ppter circūcisionē quā utūt iudei semp sunt in maiori ira dei: et abominatōe. xvij.

Tercius est q̄ oīa in figurā contingebāt ill. vbi duo p̄ncipalr declarāt. xvij.

Primū est q̄ in lege veteri sub figurarū inuolutis quatuor figurantur que sunt xpianis tpe ḡe reuelata. s. credenda cauenda inimicorū fraudētia efficacitā. p̄mū cōtinet. xij. ca. xvij.

De p̄figuratōe scrissime trinitatis et unitatis essentie p̄mū caplm. xvij.

De p̄fig. dñice incarnatōis. ij. ca. xix.

De p̄fig. natiuitatis dñi. iij. ca. xix.

De p̄fig. vite et p̄uersatōe xpi. iij. ca. xix.

De p̄fig. doctrie et p̄dicatōis xpi. v. ca. xix.

De p̄fig. passionis xpi. vj. ca.

De p̄figura. descensu xpi aie ad inferos. vij. ca. xx.

De p̄fig. resurrectōis xpi. vij. ca.

De p̄fig. ascensionis xpi. ix. ca. xx.

De p̄fig. aduēt⁹ xpi ad iudiciū. x. ca.

De p̄fig. resurrectōis general. xi. ca. xx.

De p̄fig. vite eterne quā electi post mōtes;

cōsequenit̃r ca. xij.
 De p̃fi. unitatis eccie ca. xliij. xx.
 De p̃fi. canendoz. s. sepr̃e capitaliū vicio
 rū z transgressionis. x. p̃ceptoz. ca. viiij.
 De p̃fi. malicie inimicorū spūaliū.
 De p̃fi. virtutis z efficacie sacroz. viij. ca.
 p̃cula. xxi.
 De p̃figuratōe baptismi. ca. j.
 De p̃figuratōe cōfirmatōis. ca. ij.
 De p̃fi. sacri encharistie ca. iij. xij.
 De p̃figuratōe sacri p̃nie ca. iij.
 De p̃fi. sacri ordinis ca. v. xxi.
 De p̃fi. sacri m̃imonij ca. vj.
 De p̃fi. victionis extreme ca. viij. xxiij.
 De p̃fi. sepr̃e donoz spūaliū c. j. xxiij.
 De p̃figu. sepr̃e virtutū ca. j.
 De p̃figuratōe sepr̃e bonoz spūaliū. hic
 sunt septem capitula.
 De p̃figuratōe bonitatis crucis z passio
 nis xpi caplm̃ septimū.
 De p̃figuratōe bonitatis virtutis z orō
 nis m̃ris xpi ce. ij. xxiij.
 De p̃fi. bonitatis virtutis p̃tatis siue au
 ctōritatis eccie in orando ca. iij.
 De p̃figuratōe virtutis orōnis sc̃toz no
 ui testamenti ca. iij.
 De p̃fi. bonoz pastoz eccie. xxiij.
 De p̃figuratōe bonitatis diuine inspira
 tōis. vi. ca. xxiij.
 De p̃figuratōe bonitatis discrete cōside
 ratōis hois ca. viij. xxiij.
 Secundū principale terciū punctū est de
 figuratōe correctōis ñre in tpe g̃fe. z
 continet. xij. ca.
 De p̃fi. correctōis sup̃bie ca. j. xxiij.
 De p̃fi. ad correctōem inuidie ca. ij.
 De p̃figura. ad correctōz iracūdie. ca. iij.
 xxiij.
 De p̃fi. ad correctōez auaricie. c. iij.
 De p̃fi. ad correctōz accīdie. c. v. xxiij.
 De p̃fi. ad correctōz gule. ca. vj.
 De p̃fi. ad correctōz luxurie. c. viij.
 De p̃figuratōe correctōis transgrediētiū
 decē p̃ceptoz. ca. viij. xxiij.

De p̃fi. ad correctōem maloz p̃ncipnz.
 ca. ix. xxiij.
 De p̃figuratōe correctōis maloz p̃latoz
 capi. x.
 De p̃figura. correctōis maloz sacerdotū
 ca. xi.
 De p̃figuratōe correctōis generalit̃ oīm
 p̃dictoz. ca. xij. xxiij.
 Quartus z vltimū punctus sexti an
 culi declarat quō oīa que scripta erant
 de messia. venturo impleta fuerunt in
 xpo iesu saluatore ñro vbi aperitur
 duodecim thesauri. xxv.
 Primus thesaurus q̃ messias debebat
 venire in destructōe secundi tēpli ṽl p
 pe. z in ablatōe sceptri isrl̃ z impletōe
 lxx. hebdomadarū danielis.
 Secundus thesaurus q̃ verus messias de
 bebat esse de genere trib⁹ iude p̃cedēs
 de medio filioz iacob vbi declarantur
 quinqz passus. xxxi.
 Primus q̃ verus messias inchoādo in
 deū z hoīem exiuit de medio. xxxi.
 Secundus passus q̃ verus messias or
 dinando pacē stetit in medio. xxxij.
 Tercius passus q̃ verus messias consu
 mando pacē ordinatā stetit in medio.
 xxxij.
 Quartus passus q̃ verus messias publi
 cādo pacem ordinatā stetit in medio.
 xxxij.
 Quintus passus q̃ verus messias p̃ser
 uando pacē publicatā sūt deū z hoīem
 stat in medio vsqz i finē seculi. xxxij.
 Tercius thesaurus q̃ verus messias de
 bebat esse filius moysi in dando legem.
 z h̃ declarant̃ quatuor punctis. xxxij.
 Primus punctus q̃ moyses fuit singu
 laris in dando legem. xxxij.
 Secundus punctus q̃ Iesus xpc verus
 messias filius moysi in dando legem de
 buit dare aliā legem a lege moysi. z ibi
 ponunt. xv. dñe legis xpi a lege moysi
 z ibi declarat̃ quare voluit fieri xpc sub
 lege moysi. xxxij.

Tercius punctus q̄ verus messias non debuit p̄ seipm scribere legē suā in aliquib⁹ extrinsecis sed solū in cordib⁹ hominū. xxxvj. **A**
 Quartus punctus q̄ lex noua est excellentissima qd̄ declarat ex sex gradibus p̄fectōis. z quō lex vetis quo ad totū corpus fuit imperfecta. z quare euangelii dei dicit lex. xxxvj. **B**
 Quartus thesaurus q̄ verus messias debeat nasci in bethleē. xliij. **C**
 Quintus thesaurus q̄ nomen messie debuit esse nouū. z illud nomē ē iesus. **E**
 Sextus thesaurus q̄ messie in lege promisso in eius aduentu p̄ reges debebāt sibi offerri munera. xliij. **D**
 Septimus thesaurus q̄ verus messias debebat viuere pauper z mansuetus. xliij. **A**
 Octauus q̄ verus messias debebat mori in maxima hūilitate z inter sceleros. xliij. **C**
 Nonus thesaurus q̄ ver⁹ messias debebat mori p̄ peccatū hominū. **E**
 Decimus q̄ ver⁹ messias debebat resurgere tertia die. z ascendere in celū z sedere ad dexterā patris. xliij. **D**
 Undecimus thesaurus q̄ verus messias debebat dare suis credentib⁹ in p̄nti grām suā. z in futuro gloriā sempiternam. xlv. **B**
 Duodecim⁹ thesaur⁹ q̄ p̄secutores veri messie a p̄petua pena in p̄nti non debebāt releuari. nec i futuro a damnatione eterna. xlvj. **B**

In secundo libro

qui est de hereticorū bello cōtinētur xij. cōsideratōes. xlvij. **C**
 Prima cōsideratio est d̄ quiditate heresis z quō differt ab errore. xlvij. **D**
 Secunda cōsideratio est de origine heresis. z quō repellit p̄t. xlix. **A**
 Tercia cōsideratio ostendit sex modos ex quibus conuincit q̄ aliquis sit here-

ticus. xlix.

Quarta cōsideratio ostendit quāquā modos hereticorū. z quō heresis se extendit ad tria genera credibilium. z quid p̄prie de hereticis est sentiendū. l. **C**

Quinta cōsideratio declarat q̄ vtile est hereses esse in eccia dei h̄ in se hereses male sint. lj. **D**

Sexta cōsideratio ostendit q̄ xliij. scilicet hereses repullulantes istis temporibus. lij. **B**

Prima heresis q̄ xp̄iani q̄ vident circūcisione carnali post euangelij publicatōnem sunt heretici reputādi z vt tales puniendi. lij. **C**

Secunda heresis est eorū q̄ dicunt euangelium esse falsum. lvij. **A**

Tercia heresis est eorū q̄ negant cōfessionē valere ad remissionē peccatorū. lij. **C**

Quarta heresis est eorū q̄ negant p̄fessionē debere fieri hominī. lx. **A**

Quinta heresis est eorū qui dicunt q̄ cōfessio solū est fienda curato sicut ap̄lo sacerdoti. lxj. **A**

Sexta heresis est eorū q̄ dicunt q̄ nō teneant quis cōfiteri sacerdoti si laicus sit p̄tō. lxj. **C**

Septima heresis ē eorū q̄ dicunt q̄ nō est obediendū nisi soli deo. lxj. **D**

Octaua heresis est eorū q̄ dicunt q̄ nō est obediendū p̄lati existentib⁹ in peccato mortali z q̄ tales nō h̄nt p̄tē ligandi z soluendi. lxij. **C**

Nonā heresis est eorū qui dicunt q̄ nō offit cū z ordo sed meritū bone vite h̄z potestātē ligandi z soluendi cōsecrandi z benedicendi. lxij. **B**

Decima heresis est eorū q̄ dicunt q̄ nō est vera indulgentia vel relaxatio ep̄i i cōsecratōe eccie vel alis indulgentias cōcedendo. lxij. **C**

Undecima heresis ē eorū q̄ dicunt q̄ orōes z suffragia p̄ mortuis ab extitib⁹ in peccato mortali nō p̄ficiūt. lxij. **A**

Duodecima heresis ē eorū q̄ negāt purgatorium. **B**

torum esse. lxxiiij.
Decimatercia heresis ē eoz q negat aliā
vitā p^o sepatōem aīe a corpe q error im
probat ex dictis p^ooz r rōnibus. r au
ctozitatibus veteris r noui testamenti
r doctoz eccie. lxxv.

Decimaquarta heresis ē eoz q dicūt q nō
p^oit euitare pctā. qz fuerit nati in tali cō
stellatōe vel signo. r improbat p tres sa
mosos doctozes. lxxvi.

Prima cōsideratio ostendit ad quos
p^oinet diffinire q assertō ē catholica
vel hērica. v^o v^oz. s. ad canonistas v^o ad
theologos r declarat. lxxvii.

Secunda cōsideratio declarat quō hēre
tici sunt vitandi. lxxviii.

Una cōsideratio ostendit v^oū cū hēre
ticis v^o infidelibus sit publice disputā
tandum. lxxix.

Ecce cōsideratio demonstrat qz ē mo
dus inquirēdi hereticos. lxxx.

Decima cōsideratio ostendit quali pe
na sunt heretici puniendi. lxxxi.

Undecima cōsideratio declarat qz
pōt cape hereticos r tormētis expo
nere r mouēt ibi. xv. difficultates singu
lares. lxxxii.

Attercio libro qui

est de bello iudeoz continet. xij.

cōsideratōes. lxxxiii.

Prima cōsideratio tractat d iudeoz
cecitāte r quō reduci pōt ad lucē. C

Secunda cōsideratio tractat d iudeoz
parēla fin doctrinā talinut. lxxxiv.

Tercia cōsideratio tractat de iudeoz
diuersitate i sua fide r credētia. lxxxv.

Quarta cōsideratio tractat de iudeoz
bello p argumēta sūpra ex lege mo
saica. r sū i nūero. xliij. argumē. lxxxvi.

Primum argumētū p^ondit q lex moysi
sit ppetuo duratura. lxxxvii.

Secundū q lex moysi nō est abolita sed
adhuc obseruanda. lxxxviii.

Tercū p^ondit q diuine sanctōes veteri
testamenti nō sunt mutare. lxxxix.

Quartū p^ondit q circūcisio erat perpe
tuo duratura. lxxxxi.

Quintū cōtendit q si sabbatū cessat lex
noua nō est a deo. lxxxxiij.

Sextū p^ondit q iesus xpc nō est verus
messias qz nō venit in nouissimis die
bus. lxxxv.

Septimū p^ondit q iesus xpc nō ē verus
messias. qz mons syon nō dū est eleua
tus in vertice montū. lxxxvi.

Octauū cōtēpit q nō ē ver^o messias. qz ad
eū nō fluxerūt oēs gentes. lxxxvii.

Nonū p^ondit q iesus xpc nō ē messias.
qz in eius aduētū nō ē dictū venite aīcē
damus ad montē dñi. lxxxviii.

Decimū cōtendit q iesus xpc nō ē ver^o
messias. qz in eius aduētū gladij non
sunt cōuersi in vomeres. r lāce in fal
ces. lxxxix.

Undecimū cōtēdit q iesus xpc nō ē ve
rus messias. qz in ei^o aduētū nō habita
uit lup^o cū agno r pard^o cū edo. xc.

Duodecimū cōtendit q iesus nazaren^o
nō ē ver^o messias. qz iudei nō sūt liberati
a captiuit. nec reducti ad patriā. xcj.

Decimūterciū cōtēdit q iesus xpc non
est verus messias. qz nō cōgregauit in
deos in iherlm. xcij.

Decimūquartū p^ondit q iesus xpc nō est
ver^o messias. qz nō fuit rēplū in ei^o ad
uentu r edificatū s destructū. xcij.

Decimūquintū p^ondit q iesus xpc nō ē ve
rus messias. qz i ei^o aduētū iuda r iherlm
nō hitauit p^ondēter s i iherlm. xciiij.

Decimūsextū cōtendit q iesus xpc nō ē
verus messias. qz nō habet filios nec se
men. xcvi.

Decimūseptimū p^ondit q iesus xpc nō
est verus messias. qz lux lune nō est fa
cta sicut lux solis. nec lux sol sicut lux
septē dierū. xcvi.

Decimū octauū p^ondit q iesus xpc nō ē
verus messias. qz in eius aduētū sce
ptrū in iherlm nō est ablatū. xcvi.

Decimūnonū p^ondit q iesus xpc nō ē ve
rus messias. qz nō venit in tpe q fuit sce

pru israel sublatu. xcvi. **B**
Vicesimu argumentu ptendit q iesus
xpc no est verus messias. qz no venit i
nubibus cell. xcviij. **B**
Vicesimu primu cotendit q iesus xpc n
est verus messias. qz regnu romano
adhuc pmanet. xcviij. **C**
Vicesimusecundu ptendit q iesus xpc no
est verus messias. qz xpiani affirmant
ipm ee deu. xcix. **D**
Vicesimuterciu ptendit q lex euangelij n
e a deo. qz ponit trinitate psonaz. cli. **A**
Vicesimuquartu ptendit q xpiani sunt
idolatre. qz adorant sacrm altaris z ve
nerant imagines. cv. **C**
Vinta consideratio tractat de bello
iudeoz p argumenta sumpta ex le
ge euangelica. z st i numero. cxliij. cxliij. **B**
Primu argumentu ptendit q iesus xpc
no e verus messias. qz i elus genealogia
ponunt mulieres meretrices. **E**
Secundu argumentu ptendit xpianos esse
imundos. qz comedut carnes suillas z
alla in lege phibita. cx. **A**
Terciu ptendit q iesus xpc no e verus mesi
as. qz i elus genealogia nulla mulier
sancta ponit. cx. **B**
Quartu cotendit q iesus xpc no e verus
messias. qz non est filius dauid sine de
genere dauid. cxliij. **A**
Quintu argumentu ptendit q iesus xpc
no est verus messias. qz fuit peccator ex
hoc q fuit baptizatus. cxliij. **D**
Sextu argumentu ptendit q iesus xpc n
habuit spm scm an baptisimu. cxv. **B**
Septimu ptendit q iesus xpc no e verus
deus. qz esurijt. cxvi. **A**
Octauu ptendit q iesus xpc no e deus. qz
no dixit diabolo temptanti. s in oi ver
bo qd pcedit de ore meo. cxvi. **B**
Nonu ptendit q iesus xpc no e verus deus
qz no misit se deorsum duz erat in pin
naculo. cxvi. **C**
Decimu ptendit q lex euangelica no e lex
dei. qz pdicit legi moysi cu dicit non iu

rare omnino. cxviij. **B**
Undecimu ptendit q lex euangelica no e
vera. qz destruit lege iusticie oculu p
oculo dentē pdente. cxviij. **B**
Duodecimu ptendit q lex euangelica no e
vera. qz dat cōsiliu dilectōis in iusticoz.
cxviij. **D**
Decimuterciu ptendit q iesus xpc no e
verus deus. qz relaxauit obseruantiaz
sabbati. cxix. **B**
Decimuquartu q iesus xpc no est deus
vnus cu pre. qz cōfitef. z qz dixit oia si
bi tradita a patre. cxix. **B**
Decimuquintu cotendit q iesus xpc no
est deus. qz pdicit sibi vt dicit z est in
stabilis. cxix. **D**
Decimusextu ptendit q pf fili z spūsan
cus no sunt vnus essentie ex eo q aliqd
peccatu dimittit ab vno qd no dimittit
tur ab altero sicut patz de spū blasphe
mie. cxix. **B**
Decimuseptimu q iesus xpc no e verus
deus. qz dices q venit saluare qd pferat
pdicit sibi loquēs pabolice. cxliij. **B**
Decimuoctauu ptendit q iesus xpc no
est deus qz oratur. cxliij. **D**
Decimu nonu ptendit q iesus xpc no e
deus. qz fuit tristis z timuit. **E**
Vicesimu ptendit q iesus xpc no e deus.
qz iust ad ficulnea ad pquiredu fructu
que no habebat nisi folia. z qz maledi
xit ei cuz nihil nocuement sibi fecerat.
cxliij. **B**
Vicesimuprimu ptendit q iesus xpc no
e deus. qz accepit ab alio prate dices. da
ta e mibi omis prās in celo z in terra.
cxliij. **C**
Vicesimusecimu ptendit q ihs xpc no est
vnus deus cu pre z spūscō. qz ipe descendit i
vteru virginis z n p z spūscus. cxliij. **D**
Vicesimuterciu ptendit q iesus xpc no e
deus qz fuit missus sine miteres. cxliij. **A**
Vicesimuquartu ptendit q iesus xpc no e
deus. qz locutus e sathan studet ad in
terficiendu me. cxliij. **C**

Extra consideratio tractat de bello sa-
deorū p argumēta sumpta ex natu-
ra. ⁊ allegant cōtra legē xpī etiā. xxiij.
impossibilia. cxxiiij. **D**
Prīmū impossibile ē deū inquinari qd
tū sequeretur si incarnaret in corpe mu-
lieris. **E**
Secūdū impossibile q corpus xpī sit etus-
de rōnis cū nro cum nō sit ex maris se-
mine generatū. cxxv. **D**
Tercius impossibile q mors xpī sit satisfac-
tio p peccato originali cum ipse nō sit
moxus fm naturā diuinā sed hūanā
fm quā alij hoīes nō erant sufficētes
ad satisfaciendū. cxxvi. **B**
Quartū impossibile est q xpc sufficēter
satisfecerit p peccatis hūanī generis ex
quo hoīes adhuc penas patiūt quas p
pctō iductas scriptura diuina pmeorat. **E**
Quintū impossibile ē q xpc sufficēter sa-
tisfecerit p pctis ex qd qruūt remedia p
abolitōe peccatorū. cxxvij. **E**
Sextū impossibile est q xpc abstulit po-
testatē diaboli. cui⁹ post eius aduentū
nō dimiserit facere peccare hoīes sicut
prius. cxxviii. **B**
Septimū impossibile ē de morte discipu-
lorū xpī q si fuit a deo vel a diabolo ad
vtrūq; sequit impossibile vt dicunt. ⁊
q peccant xpiani odendo iudeos q in
mortē xpī implenerunt voluntatē dei.
cxxix. **E**
Octauū impossibile q iesus nazarenus
sit deus cū fuerit in loco determinato.
scz in vtero virginis in nazaret in galy-
lea ⁊c. sicut sunt alia corpa. cxxx. **E**
Nonū impossibile est q nouē mēibus
tota diuinitas staret in vtero mare. qd
tūc totus mūdus fuisset priuatus diui-
nitate. cxxxi. **E**
Decimū impossibile est q in sacro altarē
est verū corpus xpī cū locutus sit xpc
signatiue ⁊ nō realiter dicēs. hoc ē cor-
pus meū. cxxx. **D**
Vndecimū impossibile ē q corpus xpī

sit in sacro altarē p miraculū cum ad
oculū nō appareat. cxxxi. **E**
Duodecimū impossibile est q corpus xpī
incipiat esse in altarē. q nec p motū lo-
calē nec p cōuersatōem alteri⁹ in ipm.
cxxxij. **E**
Decimūterciū q corpus xpī sit integrū
⁊ q caro ⁊ sanguis maneāt in locis se-
patis sub spēb panis ⁊ vini. cxxxiiij. **E**
Decimūquartū est q corpus xpī in tāp-
ua hostia cōtineat cū matius in minori
nō capiat. cxxxv. **E**
Decimūquintū q vnicū corpus xpī sit sit i
diuersis altaribus cū nō possit vñ cor-
pus sit ēē in diuersis locis. cxxxvi. **E**
Decimūsextū impossibile ē q caro xpī ⁊
sanguis sint sub spēb panis ⁊ vini cū
sit impossibile duō corpa sit ēē in eodē
loco. s. suba panis ⁊ vini cū carne ⁊ san-
guine xpī cū illa accidentia vt dicūt nō
sint p se nec in aere nec in carne ⁊ san-
guine xpī sed subiectiue in suba panis
⁊ vini. cxxxvij. **B**
Decimūseptimū est q in sacramento al-
taris sit corpus xpī incorruptibile cū
possit putrefieri incinerari ⁊ a murib⁹
comedi. cxxxviii. **E**
Decimūoctauū impossibile ē q corpus
xpī sit in sacramento cū illud frangat
in partes. cxxxix. **D**
Decimūnonū est q corpus xpī sumat ⁊
consumat ⁊c. cxxxix. **B**
Vicesimū impossibile est q manducās
ptem sacramēti manducet totū. cū oīs
pars sit minor toto. cxxxxi. **D**
Vicesimūprimū est q illud sacm sit ve-
rus deus ⁊ vna pars maneāt in altarē.
⁊ altera cadat in terrā. **E**
Vicesimūsecundū ē q xpc in sacramēto
sit verus deus. ⁊ tū cadens in terrā nō
eleuet se ⁊ pmitat se ab imūdis sacer-
dotibus ptractari. cxxxxi. **E**
Vicesimūterciū impossibile est q in illo
sacro sit verus deus. ⁊ q descendat in
stomachū cū sumit. cxxxxi. **E**

Vicesimiquartū impossibile est q̄ in il-
lo sacramento sit verū corpus xp̄i p̄ mi-
raculū quoridie i ecclesijs cū sc̄l̄ z nō
plurēs accidit miraculū. cxi.

Ep̄tima p̄sideratio tractat de cru-
delitatibus iudeoz z explicat tri-
bus punctis principalib⁹. cxlij.

Primus punct⁹ est de crudelitate iudeo-
rū erga xp̄m messīā suū. cxlij.

Secundus de crudelitate iudeoz erga se-
ip̄os quo ad captiuitatē et damnatio-
nē eternā. cxliij.

Tercius p̄ctus est de crudelitate iude-
oz erga christianos. z ponunt. xvij.
crudelitates famose. cxliij.

Prima crudelitas iudeoz facta est in ci-
uitate toletī cū oēs xp̄iani gladio sara-
cenoz sunt trucidati eoz cā. cxliij.

Secunda crudelitas iudeoz fuit in reg-
no francie cum occiderunt infantes p̄-
pter qd̄ expulsi sunt a rege. cxliij.

Tercia crudelitas fuit i eodē regno vbi
flagellarū z sp̄itis coronatū suspende-
rūt vnū xp̄ianū. cxliij.

Quarta crudelitas in p̄dicto regno attē-
tata fuit in occisione oīm xp̄ianoz vni-
us puīcle. cxliij.

Quinta crudelitas iudeoz fuit in alema-
nia vbi quandā puellā occiderūt. z ibi
declarat quare iudei in omni puīcia
quā inhabitant christianū sanguinem
fundunt. cxliij.

Sexta crudelitas iudeoz in alamanīa fu-
it cū intoxicauerunt omnes puteos et
fontes. cxliij.

Septima crudelitas iudeoz etia in ala-
manīa fuit vbi tres infantes christiano-
rū occiderūt.

Octaua crudelitas iudeoz i ciuitate pa-
uie accidit vbi iudeus qdam medicus
occidit vnū xp̄ianū infantē. cxliij.

Mona crudelitas iudeoz in saona ciuita-
te accidit. vbi iudei occiderunt vnū in-
fantē christianū z cōscuerūt cum san-
guine eius. cxlv.

Decima crudelitas iudeoz in regno ca-
stelle accidit in loco q̄ dicit̄ tauara vbi
iudei seminauerūt aculeos incenderūt
christianoz domos. cxlv.

Undecima crudelitas iudeoz in p̄dicto
regno accidit vbi iudei occiderūt vnū
infantē xp̄ianū z cōscauerūt cū cinerib⁹
bus cordis eius. cxlvj.

Duodecima crudelitas iudeoz in eodez
regno ciuitate taurē. accidit vbi p̄scide-
rūt carnē cū sanguine de crure cuiusdā
puuli xp̄iani z secū deduxerūt. cxlvj.

Decimatercia crudelitas iudeoz ē in me-
dicinis vbi assignant tres rōnes q̄re nō
expedit xp̄ians vti medicinis iudeoz
cxlvj.

Decimaquarta crudelitas iudeoz est in
venenis xp̄inandis. cxlvij.

Decimaquinta crudelitas iudeoz est in
orationibus in quibus quoridie orant
p̄ destructione ecclesie christi z p̄inci-
pum christianoz. cxlvij.

Decimasepta crudelitas iudeoz est i eo-
rū doctrīna p̄ra xp̄ianos. cxlix.

Decimaseptima crudelitas iudeoz ē in
vsuris q̄b⁹ expoliāt xp̄ianos. cl.

Traua p̄sideratio tractat de iudeo-
rū fatuitatibus que sex passib⁹ mē-
surat. clj.

Primus passus est de fatuitatibus iude-
oz contra charitatē.

Secundus passus est de fatuitatib⁹ iude-
oz p̄ra legem nature. clj.

Tercius passus est de fatuitatib⁹ iudeoz
p̄ra diuinā p̄fectionē. et ibi explicant̄
quinqz fatuitates. clj.

Prima fatuitas q̄ deus est corpore⁹.

Secūda fatuitas est q̄ deus tm̄ est in oc-
cidente. clj.

Tercia fatuitas est q̄ semel in die quorid-
ie deus irascit̄. clij.

Quarta fatuitas est q̄ deus semel die q̄r-
die plorat. clij.

Quinta fatuitas est q̄ deus dimisit vnū
foramen in celo non valens p̄ficere f.

mamentū. clxij. **D**
 De alijs fatuitatib⁹ plurimis 3 diuinam
 pfectionē z in eius offensam clv. **A**
 Quart⁹ passus est de fatuitatib⁹ iudeorū
 3 legē mosaicā z p⁹bas. clvj. **C**
 Quintus passus est de fatuitatib⁹ iudeo
 oz quo ad claues thore. clvij. **D**
 De fat. iudeoz dicētiū dan p⁹scidisse lapi
 dē magnū z sū⁹ og rex basan. clviij. **A**
 De fatuitatibus iudeoz dicētiū moysen
 in celū ascēdisse. z ibi deuictis angelis
 legem accepisse. clviij. **C**
 De fatuitatibus iudeoz dicētiū quēdā
 noīe iohē decepisſe angelū mortis. z i
 celū falſaſſe ac ibidē dei ſententia remā
 ſiſſe. clviij. **D**
 De fatuitatibus iudeoz dicētiū mortu
 os ſuos in aduētū meſſie ſuſcitandos.
 vt iterū terrā incolāt vbi plurima de re
 ſurrectiōe tractant in p⁹ſurationē erro
 rū z fatuitatis iudeoz. clx. **A**
 De reſiduis fatuitatib⁹ iudeoz. clxi. **C**
 Sextus passus est de fatua expectatiōe
 iudeoz circa aduētū meſſie q̄ fatuitas
 tripli⁹ cōdi⁹. ſ. diuiſiōe. t⁹plis deſmina
 tiōe z exempli maniſeſtatiōe. clxij. **D**
 Vna p⁹ſideratiō tractat de iudeoz
 expulſionibus vbi quattuor p⁹nci
 pales expulſiones notant. clxiiij. **A**
 Prima expulſio iudeoz fuit a tercia ſcā.
 vbi quattuor puncta agunt. **E**
 Primus punctus est de ſignis q̄ p⁹ceſſe
 rūt excidiū hieroſolymitanū. **E**
 Secundus punctus de calamitate obſe
 ſoz z obſtinate malicie iudeoz q̄s ſue
 rit finis z q̄ pietas t⁹pti. clxiiij. **D**
 Tercius punctus est quō mulier quedā
 vrgente fame occidit z manducauit fi
 liū ſuum. clxvj. **A**
 Quartus est de numero captiuoz z occi
 ſoz z pemptoz fame. clxvj. **C**
 Secunda expulſio iudeoz facta fuit a re
 gno francoz z anglie vbi tres cauſe di
 uerſim aff⁹ gnant. clxviij. **B**
 Tercia expulſio iud. oz facta fuit a reg⁹

anglie vbi due cauſe assignāt. clxviij. **C**
 Quarta expulſio iudeoz facta fuit ab hi
 ſpania. clxix. **D**
 Ecima p⁹ſideratiō terciū lib⁹ tractat
 de iudeoz mirabiliū z ſua obſtina
 ta malicia vbi. xj. mirabilia explicant.
 clxx. **A**
 Primū mirabile est de aqua diſſipente iu
 deo ſicte ad baptiſmū accedēte. **E**
 Secundū mirabile fuit de deceptione iu
 deoz p⁹ dyabo⁹ ſi eis apparētem in ſpe
 cie moysi. clxx. **B**
 Terciū mirabile ē de ſanguie imaginis
 xp̄i cruētāt iudeū celo eū trāſſigēte. **E**
 Quartū mirabile de puero iudeo q̄ cōi
 cauſt cū xp̄ianis. pp⁹ q⁹ a p⁹ie in ſoma
 cē ardēte miſſus illeſus exiuit. **E**
 Quintū mirabile est de ſanguine z aqua
 que exierūt de latere imaginis xp̄i qd
 lancea iudei aperuerūt. z quō ſuppoſi
 tū vas fuit impletū. clxx. **C**
 Sextū mirabile fuit de iudeo qui ſigna
 tus ſignaculo crucis a demonibus fu
 it liberatus. clxx. **D**
 Septimū mirabile est de ſanguine gut
 turis imaginis xp̄i quo aſpūſus fuit iu
 deus ſcire z capite q̄ eam gladio in gut
 ture p⁹cufferat. clxxj. **B**
 Octauū mirabile in libro i medio rupis
 ſolide a iudeo inuento in ciuitate tole
 tana in quo de tripli⁹ mūdo ſcribeba
 tur. z in terciō de filio dei naſcituro ex
 virgine maria. et quō p⁹ ſalute hoīm pa
 ti debebat. clxxj. **C**
 Nonū mirabile ē de iudea p⁹ſcipitata i ci
 uitate ſogobeni. z p⁹ vginē liberata. **E**
 Decimū mirabile ē de ſignaculis crucis
 in veſtimētis iudeoz imp⁹ſis. clxxj. **D**
 Undecimū mirabile de iudeo medico q̄
 emiſt corpus xp̄i a qdā. et poſtea viſis
 miraculis redditiū fuit fratribus p⁹dict
 catonibus. clxxij. **D**
 Hecima p⁹ſideratiō tractat de iu
 deoz obligatiōe ex iure canonico z
 ciuili ac de ordinatiōe regia q̄ octo arti

culis explicant. clxxij. **B**
Primus articulus permittunt vivere inter
christianos. **E**
Secundus articulus q sunt illa q pmissi
tur iudeis de iure. clxxij. **D**
Tercius articulus q sunt illa q nō pmit
tunt iudeis de iure. clxxij. **A**
Quartus articulus que sunt illa in qbus
cristiani nō debent cō iudeis conuersa
ri. clxxij. **E**
Quintus articulus est de his ad que cō
pellendi sunt iudei de iure. clxxv. **A**
Sextus articulus est de penis iudeorū blas
phemantis nōmē xpī vel attentatis sū
uertere baptizatos. clxxv. **D**
Septimus articulus est de his q tenent
iudei ex regia ordinatōne regni ubi ex
plicat xxij. ordinationes. **E**
Prima ordinatio est de habitatiōe infide
liū. clxxvj. **B**
Secūda or. ē de his q circa medicinas et co
mestibilia infdicunt iudeis. clxxvj. **E**
Tercia ordinatio q infideles q voluerit
pueri p nullū impediant. **E**
Quarta ordinatio de loco comedendi in
fidelis et de seruitorib⁹ eorū. clxxvj. **D**
Quinta ordinatio est de interdictiōe of
ficioz infidelibus. **E**
Sexta ordinatio est q nō habeant iudei
plateas nec foros. clxxvij. **A**
Septima ordinatio est quō iudeis inter
dicunt iudices. **E**
Octava or. q infdicunt infidelib⁹ diuisio
nes tributoz inter se. clxxvij. **B**
Nona ordinatio est q ultra ad qd a rege
pncipaliter nō debent infideles aliqd
colligere inter se. clxxvij. **E**
Decima ordinatio est quō interdicti iu
deis medicina et psentatio siue oblatio
cōmestibiliū ipis xpianis. **E**
Undecima ordinatio est quō infdicit q
buscuq mulieribus xpianis ingressus
in circulis infidelium. **E**
Quoddecima ordinatio est q interdicti in
fidelibus nō noīari. clxxvij. **D**

Decimatercia ordinatio ē q iudei habe
ant habitū signatū q cognoscant. **E**
Decimaquarta ordinatio ē de habitu iu
deorū et saracenorū. **E**
Decimaquinta q nō habeant vestes pect
orales. **E**
Decimasexta q nō recedant de valle ei⁹
nec de aliqua alia pte. clxxvij. **A**
Decimasextima ordinatio est q infdicit
militibus et alijs xpianis receptio infi
deliū in suis terzis q hīrāt in alijs. **E**
Decimaoctaua ordinatio est q infideles
nō radāt suas barbas. **E**
Decimanona ordinatio ē q infideles nō
habeāt oparios xpianos. clxxvij. **B**
Vicesima ordinatio ē q infdicunt infide
li oīa officia erga christianos. **E**
Vicesimaprima ordinatio est q interdi
cuntur infidelibus venditiones trapa
retarum. **E**
Vicesimasecunda ordinatio est de psona
que accusare debet transgressores infi
deles. clxxvij. **E**
Vicesimatercia ordinatio est de penis in
fidelis fugientis extra regnū. **E**
Vicesimaquarta ordinatio est q i penis
infidelium nulli inferiores possunt dis
pensare. **E**
Octau⁹ et vltim⁹ articulus est de statu iude
orū nūc in regno castelle. clxxvij. **D**
Uodecima psideratio et vltima tra
ctat de iudeorū persione in fine se
culi q octo punctis explicat. clxxx. **A**
Primus punctus est quare iudeorū com
munitas non pueritur ad fidem chri
sti. clxxx. **B**
Secundus punctus est de iudeis qui vo
lunt pueri ad fidem vtrum sint recipi
endi. clxxxj. **B**
Tertius punctus est de modo q debet re
neri in receptione iudeorū q voluerint
pueri ad fidē iesu xpī. **E**
Quartus punctus est an iudei sint com
pellendi ad recipiendum baptismum.
clxxxj. **D**

Quintus punctus est de pena q̄ est fer-
enda iudeo puerſo redeunti ad ppria
inſtituta. clxxxij. A

Sextus punctus est quō iudei recipient
antixpm̄ et decipient ab eo vbi agit de
aduentu antixpi. clxxxij. D

Septimus punctus est quō iudei cogno-
ſcent ſe deceptos p̄ antixpm̄ et conuer-
tent ad vīā veritatis fidei domini no-
ſtri leſu chriſti. vbi etiaſ agit de fine et
morte antixpi. clxxxij. B

Octauus et vltimus articulus est an tem-
pus antixpi poſſit determinate cogno-
ſcoſci. et de nouem ſignis eius xpm̄
aduenturū. clxxxij. B

In quarto libro qui

est de bello ſaracenoz ſunt. xij. cōſi-
derationes. clxxxv. E

Prima conſideratio est de origine
machometi que tribus explicatur
articulis. clxxxv. D

Primus articulus est de origine macho-
meti quo ad genus et locum. E

Secūds articulus est de origine ſecte macho-
meti quo ad auctore. clxxxvj. A

Tercius articulus est de origine macho-
meti et ei⁹ ſecte q̄ ad tps. clxxxvj. C

Secunda p̄ſideratio tractat de vitaz
moribus machometi que tribus ex-
plicat punctis. clxxxvij. E

Primus punctus est q̄ vita machometi
fuit beſtialis et libidinofa. E

Secūds punctus est q̄ vita machometi fu-
it ambitioſa. clxxxvij. A

Tercus punctus est q̄ vita machometi fuit
morbo epilētico mōſtruofa. clxxxix. A

Tercia p̄ſideratio tractat de qualita-
te doctrine legis machometi q̄ ſe-
ptē paſſibus p̄tranſit. clxxxix. B

Prim⁹ de mō q̄ fuit data lex macho. E

Secundus paſſus est de erroribus legis
machometi. clxxxix. C

Tercius paſſus est de fatuitatibus et fa-
bulis legis machometi. cxc. A

Quartus paſſus est de malicijs legi ma-
chometi. cxcj. A

Quint⁹ paſſus est q̄ lex machometi nō
est p̄firmata miraculis. cxcj. B

Sextus paſſus est q̄ lex machometi est
lex p̄tradictionis. cxcj. B

Septimus paſſus est q̄ lex machometi
nō est lex dei. q̄ in multis est p̄ boiem
reuocata. et quō dyabolus fuit p̄ncipa-
lis actor alchorani. cxcj. D

Quarta p̄ſideratio tractat de funda-
mēto legis machometi vbi narrat
fictio ſcale ſui aſcēſus in celū et illoz q̄
mendacit fingit ſe vidiffe. cxcij. D

Quinta p̄ſideratio tractat de concor-
dia et diſcordia legi machometi cū
lege chriſti in articulis fidei p̄mittunt
et tractatur diſſuſe de duodecim arti-
culis fidei ſm̄ comparōem. xij. lapidū
p̄ctoſoz moraliter. cxcviij. A

De p̄ articulo fidei q̄ est. Credo i deū pa-
tre oipotēte creatorē cell et terre et de p̄-
prietatibus ſapſidis. et de diſcordia ſa-
racenoz a xp̄ianis. cxcviij. D

De. ij. arti. q̄ ē credo i leſu xpm̄ filiū ei⁹
vnicū dñs nrm̄. et d̄ p̄prietatib⁹ ſapſit
et de totali diſcordia ſaracenoz a xp̄ia-
nis in eodē. et quō ex alchorano oñdit
q̄ leſus xps̄ est fili⁹ dei. cxcix. D

De tercio ar. fidei q̄ est. q̄ p̄cept⁹ ē de ſp̄
ſctō nat⁹ ex maria v̄gine. et de p̄p̄ieta-
tibus calcidonij. et quō leſus xps̄ est ve-
r⁹ meſſias ſaracenoz. vbi oñdit latiffi-
me necēſitas incarnationis filij dei. q̄ nec
pm̄ hō nec oēs puri hoies nec oēs an-
gelī bōī nec oēs diabli ſi fuerit ſufficiē-
tes ſatiffaciēdū p̄ p̄ctō originali. ccj. B.

De. iij. arti. fidei q̄ ē. paſſus ſb̄ poncio p̄-
lato crucifix⁹ mortu⁹ et ſepul⁹. et de p̄-
p̄rietatibus ſmaragdī et concordia et di-
ſcordia machometi in eodē. ccij. D

De. v. arti. fidei q̄ ē. Deſcēdit ad inferos.
tercia die reſurrexit a mortuis. et de p̄-
p̄rietatibus ſardonij cui non p̄cordat
machometus. ccv. B

De sexto articulo fidei qui est ascendit ad
celos sedet ad dextrā dei p̄s s̄ipoten-
tia. ⁊ de p̄prietatibus sardij. ⁊ de cōcor-
dia ⁊ discordia machometi in eodem.
vbi declarāt tres difficultates de ascē-
sione xpi. ccv. **D**
De septimo articulo fidei qui est. Inde
venturus est indicare viuos ⁊ monu-
os. ⁊ de p̄prietatibus Crisolti. ⁊ de di-
scordia machometi ab eodē. ccvj. **C**
De octavo articulo qui ē. Credo in sp̄m
sanctū. ⁊ de p̄prietatibus berilli. ⁊ de cō-
cordia ⁊ discordia machometi in eodē
ccvij. **A**
De nono articulo fidei qui est. credo san-
cta in ecciam catholicā. ⁊ de p̄prietati-
bus tapasij cui nō cōcordat machome-
tus. ccvij. **C**
De decimo articulo fidei qui est. Credo
sanctorū cōiōnē. p̄cōrū remissionē. ⁊ de
p̄prietatibus crisoprasij cui etiā nō cō-
cordat machometus. ccvij. **A**
De undecimo articulo fidei qui ē. credo
carnis resurrectionē. ⁊ de p̄prietatibus
laciniei cui concordat machometus. **E**
De. xij. articulo fidei q̄ ē vitā eternā amē
⁊ de p̄prietatibus amersiti. ⁊ de concor-
dia ⁊ discordia in eodem machometi.
ccvij. **D**
De discordia machometi in p̄ceptis. ccix. **B**
De p̄cepto machometi in orōnib⁹. **E**
De. ij. p̄cepto machometi in loentōibus
suis anteq̄ orient. ccix. **C**
De. iij. p̄cepto machometi in p̄conisatōe
alte vocis. **E**
De q̄rto p̄cepto machometi in festinijs.
ccix. **D**
De. v. p̄cepto machometi in obseruatōe
pascē. **E**
De sexto p̄cepto machometi in pegrina-
tione ad meham. ccix. **A**
De. vij. p̄cepto machometi in p̄datōib⁹.
captiuitatib⁹ ⁊ occisiōib⁹. ccix. **C**
De octavo p̄cepto machometi in licen-
tia cōmestibilitū. ccix. **D**

De nono p̄cepto machometi circa plu-
ralitatē vxorū. **E**
De. x. p̄cepto machometi circa phitōem
aliq̄ m̄līx d̄ p̄p̄ia cognatōe. ccxij. **B**
De. xi. p̄cepto machometi circa observa-
tōem die veneris. **E**
De. xij. p̄cepto machometi in orādo ver-
sus meridiem. **E**
De. xij. p̄cepto machometi circa iudicia
lia. ccxij. **C**
De. xij. p̄cepto machometi de abstinē-
tia a vino. ccxij. **D**
De. xv. p̄cepto machometi circa modū
hereditandi. **E**
De. xvj. p̄cepto machometi circa testi-
monia. **E**
De. xvij. p̄cepto machometi circa phibi-
tōes disputatōis cū quocūq̄ extraneo
a lege sua. ccxij. **A**
De. xvij. p̄cepto machometi circa circū-
cisionē. **E**
Extra consideratio de viliissima mor-
te machometi tractat. ccxij. **B**
Ep̄tima p̄sideratio tractat de succes-
soribus Machometi que quatuor
punctus explicat. ccxij. **C**
Primus punctus ē de astutia diaboli nē
periret secta machometi. **E**
Secundus punctus ē de successoribus ma-
chometi caliphis legyptio orientali ⁊ mi-
ra occidentali. ccxij. **D**
Tercius punctus est de diuersitate gen-
tū que legē machometi suscipe nolue-
runt. ccxij. **B**
Quartus punctus est de diuersitate pa-
ganorū. qui in aliq̄bus imitant̄ sarace-
nos. ⁊ in alijs differunt. ccxij. **C**
Etana p̄sideratio tractat de bello sa-
racenorū p̄ argumēta d̄ fidei fortali-
tū. ⁊ faciūt in numero decem argumē-
ta. ccxij. **D**
Primu argumētū cōtendit q̄ illi q̄ vocā-
tur xp̄iani nō sunt xp̄iani vbi multipli-
cāt ondit irrōnabilitas dei h⁹. ccxv. **A**
Secundu argumētū cōtendit d̄ xpi con-

ceptissem p spm sanctu q squassaret nō
 sit tertia i trinitate psona s materialis
 flatus. cccxvij. **B**
 Terciu argumentu cōtendit q xpc nō sit
 deus. cū hoc expse dixit in enāgelio.
 cccxvij. **A**
 Quartu argumentu p tendit q xpi mor
 tē cū asserant ipm immortalē. qz pceptū
 de dei flamine. cccxvij. **B**
 Quintu argumentu cōtendit trinitatē
 psonarū q tū pbaf ex verbis alchorant
 cccxvij. **C**
 Sextu argumentu cōtendit cōtra beatitu
 dinē eternā in dei vssione cū ipi illā po
 nant in corpali refectōe cibi z pot. vbi
 latissime improbat hec bestialis beati
 tudo. cccxix. **B**
 Septimū argumentu p tendit p mīmo
 niū vnius vxoris tm. cccx. **B**
 Octauū argumentu p tendit p baptisimū
 qno ad ablutōem interiorē. cccx. **C**
 Nonū argumentu p tendit cōtra venera
 tōem imaginū. cccxj. **A**
 Decimū argumentu p tendit q lex mosat
 ca z lex enangelica sunt corrupte p iu
 deos z xpianos z q nihil veritatis est
 in lege nisi quātū est in alchorano vbi
 latissime pbatur iste error. cccxj. **B**
 Una p sideratio tractat de bellis et
 triumphis saracenoz z xpianoz p ar
 ma corpalia a tpe machometi vsq ad
 pns tps. z enumerant. clvij. bella. z p
 mittit cā quare deus pmitit pplm sa
 racenoz z aiacio principū xpianoz ad
 bella cōtra eos. cccxij. **D**
 Primo bello vicūt saraceni fugato theo
 doro z aufertur tributum romanorum
 cccxij. **A**
 Secūdo bello vincunt saraceni z aufert
 obedientia impatoris romanoz in af
 frica. cccxij. **B**
 Tercio bello vincunt xpiani z rex sarace
 noz captiuat. cccxij. **C**
 Quarto bello vincunt saraceni z trāsfer
 tur lignū sancte crucis a iherlm in cōstan

tinopolim. **E**
 Quinto bello vincunt saraceni z capis ci
 uitas siracusana. cccxij. **D**
 Sexto bello vincunt saraceni z fugit im
 perator romanoz licz bonus z iustus.
 cccxij. **B**
 Septimo bello vincunt saraceni z p dīf
 totaliter nomen christianoz in affrica.
 cccxij. **C**
 Octauo bello vincunt xpiani z saraceni
 efficiunt tributarij. **E**
 Nono bello vincūt xpiani z cremāt na
 ues saracēoz s regi basula. cccxij. **D**
 Decimo bello vincūt xpiani multis mi
 libus saracenoz occisis in syra. **E**
 Undecio bello vicūt saraceni i hispania
 z occidit sobrinus regis roderici. **E**
 Xij. bello vincunt saraceni z p dīf hispa
 nia sub rege roderico ultimo rege go
 thoz. cccxv. **A**
 Xij. bello vincunt xpiani in aquitanea z
 perimūt aldramanus cū. cccxv. mil
 libus saracenoz. cccxv. **C**
 Xij. bello vincūt xpiani z capis ciuitas
 amonen. de pīate saracenoz. cccxv. **D**
 Xv. bello vincunt xpiani pemptis duo
 bus regibus saracenoz. z capis narbo
 na z plures alie ciuitates z loca a karo
 lo marcello. cccxvj. **A**
 Xvj. bello vincunt xpiani z incipit recu
 peratio hispanie cum mirabilibus dei
 occisis plusq. lxx. milibus saracenoz
 tpe onetum. **E**
 Xvj. bello vincunt xpiani in aquitanea et
 perimunt. cccxvj. milia saracenoz.
 cccxvj. **C**
 Xvj. bello vincunt xpiani pempta inu
 merabili multitudine saracenoz. z de
 structis tribus milibus naubus quinq
 solum exceptis liberat constantinopo
 litana ciuitas. **E**
 Xix. bello vincunt xpiani in aquitanea z
 perimūt rex samina corduben. cū suis.
 cccxvj. **D**
 Xx. bello vincūt xpiani z pmit ab dera

mē dux saracenoz in aquitanea a ka-
 rolo marcello. **E**
 Xxi. bello vincunt saraceni fugato endo-
 ne duce francoz et pempta multitudine
 xpianoz in francia. **ccxxvii.** **A**
 Xxii. bello vincunt xpiani et fugat secun-
 dus endo dux in francia. **ccxxvii.** **B**
 Xxiii. bello vincunt xpiani et pimit pdr^o
 aderamē in francia cū multitudine sa-
 racenoz p karolū marcellū. **E**
 Xxiiii. bello vincunt xpiani et fugatur rex
 abdemelich cordubē. p francos pempta
 multitudine saracenoz. **ccxxvii.** **E**
 Xxv. bello vincunt xpiani in regno castel-
 le. et occidit thebā rex cordubē. et oēs
 saraceni q cū eo venerant. **E**
 Xxvi. bello vincunt xpiani et claret rex al-
 fonsus catholicus. **E**
 Xxvii. bello vincunt xpiani fugato meaph.
 rege cordubē. et pimunt. liij. milia sa-
 racenoz sub rege fruēla. **ccxxvii.** **A**
 Xxviii. bello vincunt xpiani et capis galia-
 na ac efficit xpiana p karolū magnū. **E**
 Xxix. bello vincunt xpiani pemptis pluri-
 bus regibus saracenoz ac pluribus ci-
 uibus captis p karolū francoz regem
ccxxvii. **B**
 Xxx. bello vincunt xpiani et pimunt. lx. milia
 saracenoz p regē alfonsū castum
ccxxix. **A**
 Xxxi. bello vincunt saraceni et portāt sara-
 cenoz terrā a morbanavsq ad ciuitatē
 cordubē. p mēsquta saracenoz con-
 struenda. **E**
 Xxxii. bello vincunt xpiani et capis narchi-
 mona a karolo magno. **ccxxix.** **B**
 Xxxiii. bello vincunt xpiani et pimit exerci-
 tus magnus saracenoz duces sub re-
 ge alfonsu casto. **ccxxix.** **E**
 Xxxiiii. bello vincunt xpiani et pimit oza-
 rex meride p regem alfonsū. **E**
 Xxxv. bello vincunt xpiani et occidit rex
 badayos p regē alfonsū castum. **E**
 Xxxvi. bello vincunt xpiani et pimunt vi-
 tra. xij. milia saracenoz p regē alfonsū

castum. **ccxxix.** **D**
 Xxxvii. bello vincunt xpiani et pimit pdr-
 tor machomer et castrū scitē cristiane ca-
 pit h regē alfonsū castum. **E**
 Xxxviii. bello vincunt xpiani et capis itez
 ciuitas barchmonie. **ccxxx.** **B**
 Xxxx. bello vincunt xpiani sub rege ra-
 miro occisis. lxx. milibus saracenoz. et
 declarat se beatus Jacobus custodem
 hispanie. **E**
 Xli. bello vincunt xpiani. lxx. nauibus pa-
 ganoz igne solutis in galecia p regem
 ramirū. **ccxxx.** **B**
 Xlii. bello vincunt xpiani occisa plurima
 saracenoz multitudine sub rege ordo-
 nio. **ccxxx.** **A**
 Xliij. bello vincunt xpiani captis duobus
 ducibus saracenoz in puincia et fran-
 cia. **ccxxx.** **B**
 Xliiij. bello vincunt xpiani pemptis inu-
 merabilibus saracenis. et capis toria a
 rege ordonio. **E**
 Xliiij. bello vincunt xpiani occiso rege co-
 rie saraceno. et capitur a rege ordonio.
ccxxx. **E**
 Xlv. bello vincunt xpiani et capis ciuitas
 salmantina a rege ordonio. **ccxxx.** **B**
 Xlvi. bello vincunt saraceni et occidunt p-
 pe toletū octo milia xpianoz. **E**
 Xlvij. bello vincunt saraceni et capis ro-
 ma ac magna pars tussie a soldano ba-
 bilonie denastat. **ccxxxij.** **A**
 Xlviii. bello vincunt christiani et expellū-
 tur a roma et tussia saraceni. **ccxxxij.** **B**
 Xlix. bello vincunt christiani occisa sara-
 cenorum magna multitudine et edifi-
 catur ecclesia sancti Jacobi ex lapide-
 bus per regem Alfonsū magnū.
ccxxxij. **E**
 L. bello vincunt christiani pemptis plu-
 ribus saracenis per regē alfonsū ma-
 gnū. **E**
 Li. bello vincunt christiani sub Bernar-
 do delcorpio. et capitur balbastum et
 alia loca in aragonia. **ccxxxij.** **D**

Lij. bello vincunt xpiani sub rege alfon-
 so magno et liberat coymbra ab obsidi-
 one saracenorum. E
 Lij. bello vincunt xpiani sub rege alfon-
 so magno. et edificat castrum magnū de
 gordon iuste patrie. ccxxiiij. B
 Lij. bello vincunt xpiani p regē alfon-
 so magnū i senectute sua. ccxxiiij. B
 Lij. bello vincunt xpiani p regē gersiam
 capto ayolas rege saracenorum. E
 Lij. bello vincunt xpiani sub rege ordo-
 nio. ij. et capit ciuitas rogel. ccxxiiij. C
 Lij. bello vincunt xpiani sub rege ordo-
 nio. secundo et capta talanera ignib⁹ cre-
 matur. E
 Lij. bello vincunt xpiani p regē ordoniu
 scd⁹. et capit castrū albanie. ccxxiiij. D
 Lij. vincunt xpiani p regē ramirū scdm
 occisis. lxxx. milibus saracenorum. et ca-
 ptiuato rege sefar augustano. p ditorē.
 ccxxiiij. A
 Lij. bello vincunt xpiani sub rege ramir-
 o scd⁹ pempta multitudine saraceno-
 rū sup castrū de cala treba. ccxxiiij. B
 Lij. bello vincunt xpiani et capit castrū
 de carato p comitem fernandū gundis-
 alui. E
 Lij. bello vincunt xpiani et fugat almā
 sor cum. xij. legionib⁹ bellatorū p comi-
 tē fernandū gundisalui cū. ccc. equit-
 bus ex reuelatōe sibi facta p monachū
 pelagiū. ccxxiiij. C
 Lij. bello vincunt xpiani p comitē fernā-
 dū gundisalui trucidatis captiuatisq⁹
 plurimis saracenis. ccxxvi. A
 Lij. bello vincunt xpiani per comitez
 fernādū gundisalui et fugat scd⁹ almā
 sor pempta innumerabili multitudine sa-
 racenorum. ccxxvi. B
 Lij. bello vincunt xpiani et pugnat ange-
 lus dñi p milite missas audire cuz de-
 uotione. ccxxviiij. C
 Lij. bello vincunt xpiani p cussis sara-
 cenis guiffima infirmitate meritis apli
 iacobi. ccxxviiij. D

Lij. bello vincunt xpiani p regē beru-
 do. et iterū a saracenis vincunt in eodē
 bello p almanzor. ccxxix. A
 Lij. bello vincunt saraceni et capit ciui-
 tas legione. p almanzor. E
 Lij. bello vincunt saraceni et occidunt p
 ditorē septē infantes d lara. ccxxix. B
 Lij. bello vincunt saraceni et cōburit ci-
 uitas sauch iacobi ab almanzor. et de-
 ducunt campanē ad mesquitā cordu-
 be. p lampadibus. ccxi. A
 Lij. bello vincunt xpiani pempta mul-
 titudine saracenorum p comitem castelle
 garcias fernandi. ccxi. B
 Lij. bello vincunt xpiani mortuo almā
 sor ac pempta innumerabilib⁹ sarace-
 nis p regē berundo. ccxi. C
 Lij. bello vincunt saraceni et capit ci-
 uitas abule. moriturq⁹ in carceribus
 comes garcias fernandi. ccxi. A
 Lij. bello vincunt xpiani p regē alfon-
 sum dñū. et vindicat mors comitis gar-
 cie fernandi. E
 Lij. bello vincunt xpiani et liberat pam-
 pillona a manibus saracenorum. instituit
 etiaz prius rex castelle. et iungunt duo
 regna castelle et legionis. ccxi. B
 Lij. bello vincunt xpiani et capiunt qñ
 q⁹ reges saracenorum p rodericū d vinar
 et quō recepit beatus laxariū sub specie
 leprosi. ccxi. C
 Lij. bello vincunt xpiani et occidunt
 almaymon rex saracenorum p regē gar-
 ciam nauarre. ccxi. B
 Lij. bello vincunt xpiani peremptis
 plurimis saracenis per Rodericum de
 viuar. E
 Lij. bello vincunt christiani per reges
 fernandum magnū et capitur viscum.
 ccxi. C
 Lij. bello vincunt christiani et capitur
 lamegū et plura alia loca p regem fer-
 nandū magnū. E
 Lij. bello vincunt xpiani. et p⁹ septē an-
 nos capit conubra p regem fernandū

magnū aperīte sancto iacobo portas
 ciuitatis. ccxliij. **D**
 Lxxxiij. bello vincunt xpiani z capiuntur
 ac destrunt plurima loca p regē fernā-
 dū magnū. z efficit tributarius rex to-
 leti. ccxliij. **B**
 Lxxxiij. bello vincunt xpiani p regē fer-
 nandū magnū z efficit tributarius rex
 hispaleñ. ac defert corpus beati Isido-
 ri in ciuitatē legioñ. ccxliij. **C**
 Lxxxiij. bello vincunt xpiani p regem fer-
 nandū magnū. z subiugat celtiberia et
 carpentania. ac liberaf hispania a sub-
 sectione imperatorum romanorum.
 ccxliij. **A**
 Lxxxv. bello vincunt xpiani z efficit tri-
 butarius rex cesagarustanus p regem
 sanctū castelle. z quō pditorie pvellit
 dolpho occidit rex iste sanctus secūd⁹
 rex castelle. ccxliij. **C**
 Lxxxvj. bello vincunt xpiani p regem al-
 fonsū sextū. z ostendit cōfirmatio in-
 ramenti in libertate. ccxliij. **D**
 Lxxxvij. bello vincunt xpiani z efficit
 tributarij oēs saraceni hispanie p regē
 alfonsū sextū. ccxlv. **A**
 Lxxxvij. bello vincunt xpiani z imponit
 nomē roderice d bivar cū cāpeator. **E**
 Lxxxix. bello vincunt xpiani z capiunt
 septē milia saracenoz p Cid campeato-
 rem. z quō p inuidiam expellitur a re-
 gno. ccxlv. **B**
 Xc. bello vincunt xpiani z capit alcaac p
 Cid campeatorē. ccxlv. **C**
 Xcj. bello vincunt xpiani fugatis z vulne-
 ratis duob⁹ regib⁹ p Cid cāpeatorē. **E**
 Xcij. bello vincunt xpiani z fugat rex de
 mie ac comes cromani capitur per cid
 campeatorē. ccxlvj. **A**
 Xciii. bello vincunt xpiani z fugat iteruz
 rex demie p cid campeatorē. **E**
 Xciii. bello vincunt xpiani z capit casty
 d ruda per cid cāpeatorē qui obtinuit
 priuilegia magna pro nobilibus z ciui-

bus castelle. ccxlvj. **B**
 Xcv. bello vincunt xpiani z fugat rex de
 mie z capit rex aragonū p cid campea-
 torem. ccxlvj. **C**
 Xcvj. bello vincunt xpiani z capit toletū
 ac plurima loca p regem alfonsū se-
 xtu. ccxlvj. **D**
 Xcvij. bello vincunt xpiani cruce signati
 transeunt in terrā sanctā z capiunt ci-
 uitates ricia z landicia. ccxlvij. **A**
 Xcvij. bello vincunt xpiani z capit antio-
 chia. ccxlvij. **B**
 Xcix. bello vincunt xpiani z fugat corbo-
 ranus cū exercitu suo antiochia ab ei⁹
 obsidione liberaf. z inuenit lācea qua
 pforatū fuit latus xpī in cruce. **E**
 C. bello vincunt xpiani cruce signati z ca-
 pit ciuitas sancta iherlm. ccxlvij. **A**
 Cj. bello vincunt xpiani cruce signati ce-
 sis centū milib⁹ saracenoz. ccxlvij. **C**
 Cij. bello vincunt saraceni in hispania z
 occidit infans sancius alfonsi. pditur
 concha z plurima alia loca. z destrunt
 oia balnea regni. ccxlvij. **D**
 Cij. bello vincunt xpiani sub pīncipe go-
 dofrido de bullon. z capiunt plurime
 ciuitates. ccxlix. **B**
 Ciiij. bello vincunt xpiani z obsidet ciui-
 tas cordubēñ. ac membratim diuidit p
 ditor saracenus. qui regē hispaleñ. in-
 fecerat p regē alfonsū sextū. ccxlix. **E**
 Cv. bello vincunt saraceni sub yncal rege
 marrochioz z vulneratur rex alfonsus
 sextus. ccxlix. **D**
 Cvj. bello vincunt xpiani p regem alfonsū
 sextū destructa saracenoz terra
 ccl. **A**
 Cvij. bello vincunt christiani z capitur
 ciuitas nobilis Valencie per cid cam-
 peatorē. **E**
 Cvij. bello vincunt christiani fugato et
 vulnerato rege hispaleñ. hac pemptis
 quasi. xxix. milibus saracenoz per cid
 campeatorē. ccl. **C**

Cxi. bello vincunt xpiani fugato vulne
 rato ymes myramainolim ac pempt
 xl. et octo milibus et quingentis saracenis
 per Eid campeatorē. ccl. **D**
Cx. bello vincunt xpiani et fugat Bucar
 rex marrochiorum vulneratis cum alijs.
 xxx. regibus per Eid campeatorē. cclj. **A**
Cxj. bello vincunt xpiani fugato rege bu
 car cum alijs. xxxvj. regibus. viginti eorum
 interfectis per Eid campeatorē non vivit
 sed mortui. cclj. **C**
Cxij. bello vincunt saraceni et occidit rex
 alonsus arragonie. qui spoliavit eccle
 sias. cclij. **D**
Cxij. vincunt xpiani cruce signati. et ca
 pit ciuitas vlixbona. cclij. **A**
Cxij. bello vincunt xpiani et capit ciui
 tas boecie per ipatorē hispanie alonsus
 septimū. cclij. **B**
Cxv. bello vincunt xpiani et capit ciuitas
 almerie per impatorē alonsum septimū
 cclij. **C**
Cxvj. bello vincunt xpiani cruciatls plu
 rimis saracenis. et liberat ciuitas rode
 ric ab obsidione saracenorum per regē fer
 nandū legionis. cclij. **A**
Cxvij. bello vincunt saraceni et vulnerat
 rex alonsus octauus. cclij. **C**
Cxvij. bello vincunt saraceni et perdit ciui
 tas sancta iherusalem et plures alie ciuitates
 et loca. cclij. **D**
Cxix. bello vincunt xpiani cruce signati.
 et efficit secundū passagiū ad terrā san
 ctā sine cōsecutiōe finis capit tū ciuitas
 acon. cclvj. **A**
Cxx. bello vincunt xpiani et capit ciuitas
 damyata pemptis. lxxx. milibus sarace
 norum. cclvj. **C**
Cxxj. bello vincunt xpiani pemptis. cc. mi
 libus saracenorum per regē alonsum octa
 nū in nauibus iherosolē. **E**
Cxxij. bello vincunt xpiani et capit regnū
 maioritarū per regem iacobū arragonie
 cclvij. **D**
Cxxij. bello vincunt xpiani et capit ciui

tas valērie per regē iacobū arragonie. **E**
Cxxij. bello vincunt saraceni vastat plu
 ribus paucis **E**
Cxxv. bello vincunt xpiani cruce signa
 ti et capit ciuitas damyata per regē frāco
 rū ludonicū. cclvij. **A**
Cxxvj. bello vincunt saraceni et captiuat
 rex francorum ludonicus cum fratribus suis. **E**
Cxxvj. bello vincunt xpiani cruce signa
 ti et fugant saraceni et tyranni de primo
 nio eccie. cclvij. **B**
Cxxvij. bello vincunt xpiani et capit ci
 uitas murcie. per regē iacobū arrago
 nse. cclvij. **C**
Cxxix. bello vincunt xpiani occisa multi
 tudine saracenorum per infamē alonsum
 filiū regis fernandi secundū. **E**
Cxxx. bello vincunt saraceni et capit an
 tiochia per soldanū babylonie. cclvij. **D**
Cxxxj. bello vincunt xpiani et capit vbe
 da per regē fernandū secundū. **E**
Cxxxij. bello vincunt xpiani et capit car
 thago ac efficit tributarius rex Tunecij
 regno francorum. **E**
Cxxxij. bello vincunt xpiani et capit ciui
 tas cordubē. et plura alia loca per reges
 fernandū secundū. et remittit campane
 ad sanctū iacobum. cclix. **A**
Cxxxij. bello vincunt saraceni et perditur
 tripolis ciuitas. **E**
Cxxxv. bello vincunt xpiani et capitur ci
 uitas hispaleh. per regē fernandū secundū. **E**
Cxxxvj. bello vincunt xpiani et capiunt
 plura loca per regē alonsū nonū. cclix. **C**
Cxxxvij. bello vincunt saraceni et occidit
 donus raminus per abenyncaf regem vl
 tramarinum. cclix. **A**
Cxxxvij. bello vincunt saraceni et occidi
 tur infans sancti archieps toletan⁹. **E**
Cxxxix. bello vincunt saraceni et perdit ci
 uitas acon. cclix. **E**
Cxl. bello vincunt xpiani et capit insula
 rodi ac destruit ordo templariorum. **E**
Cxl. bello vincunt xpiani et occisis plu
 rimis saracenis capiunt cambil et alba

na p infantē petrū.
 Cxliij. bello vincunt xpiani fugato rege
 granate z pluribus celsis saracenis per
 dūm Johānem manuel. cclx. **D**
 Cxliij. bello vincunt xpiani z soluit clas-
 sis saracenoz p alfonsum infre ad mī-
 randū maris. **E**
 Cxliij. bello vincunt xpiani z occiditur
 infans picato cuz multitudīne sarace-
 noz. **E**
 Cxlv. bello. vincunt saraceni z occidit al-
 fonsus infra admirādū maris. cclxj. **A**
 Cxlvj. bello vincunt xpiani celsa innūera
 multitudīne saracenoz z fugatis regi-
 bus bona marini tunicis z bugie p re-
 gem alfonsum nonū. **E**
 Cxlvij. bello vincunt xpiani z soluit clas-
 sis magna saracenoz sub rege alfonso
 quarto. cclxj. **E**
 Cxlvij. bello vincunt xpiani z capis alie-
 stra p regē alfonsum quartū. **E**
 Cxlix. bello vincunt saraceni z pdis alie-
 stra. cclxj. **D**
 Cl. bello vincunt xpiani z soluit classis sa-
 racenoz. cclxij. **A**
 Clj. bello vincunt saraceni z pdis vtrera
 z machena. **E**
 Clj. bello vincunt xpiani pemptis duo-
 bus milibus saracenoz sub rege henri-
 co tercio. cclxij. **B**
 Clj. bello vincunt xpiani z capis cepta
 p regē johannē portugalie. **E**
 Clj. bello vincunt xpiani z capis anteq-
 ra p infantē fernandū. cclxij. **B**
 Clv. bello vincunt xpiani z fugant sarace-
 ni p regē johānē secundū occisis pluri-
 bus saracenis. **E**
 Clvj. bello vincunt saraceni z pdunt ciui-
 tates pera z constantinopolis. z de tri-
 bus mirabilib⁹ q pcesserūt. cclxij. **D**
 Clvj. bello vincunt xpiani cruce signati
 fugato turcho z celsis. lxxx. milib⁹ tur-
 choz p lobannē vayuoda orante deu-
 tissime pfe frē johānē de capistrano or-
 dūis minorū nomen iesu deuotissime

inuocante. cclxij. **E**
 Clvij. bello vincunt xpiani z capis alca-
 cerzagner i affrica p regē alfonsum por-
 tugalie. cclxv. **A**
 Ecima consideratio tractat de pos-
 sessiōe terre sancte p saracenos que
 duob⁹ explicat punctis. cclxv. **B**
 Primus est quare saraceni tenent terrā
 sanctā vbi tres rōnes assignant. **E**
 Secundus punctus est q nulla ē terra ex-
 pre xpianoz aprior ad terrā sanctā ex-
 pugnādi q hispania. cclxvj. **E**
 Addecima cōsideratio tractat d his
 ad que cōpelli debent saraceni viuē-
 tes inter nos de iure z ex ordinatiōe re-
 gni. cclxvij. **A**
 Dodacima z vltima cōsideratio tra-
 ctat de fine legis saracenoz z de co-
 rū ppetua seruitute sub iugo xpianoz
 q quatuor passibus ptransit. cclxvij. **E**
 Primus passus est d castigatiōe finali fi-
 enda p saracenos in populo xpianoz.
 cclxvij. **D**
 Secundus passus est de cessatiōe legis sa-
 racenoz. cclxvij. **E**
 Tercius passus est de tēge q lex macho-
 meti z eius dñiū oz cessare. cclxvij. **D**
 Quartus passus est de ppetua seruitute
 saracēoz sub iugo xpianoz. cclxix. **B**
A quinto libro qui
 est de bello demonū 3 fidei fortali-
 tati. xij. sunt cōsideratiōes. cclxix. **E**
 Prima cōsideratio est z tractat qua-
 tuor puncta. cclxix. **D**
 Primus punctus est an sint demones i
 mundo z q sunt noia eoz. **E**
 Secundus punctus est de quiditate de-
 monū qd. s. sunt demones. cclxix. **A**
 Tercius punctus est d nobilitate demo-
 num. cclxx. **B**
 Quart⁹ pūc⁹ est de nā demonū. cclxx. **E**
 Ecunda consideratio tractat de sciē-
 tia demonū que tribus explicat pū-
 ctis. cclxx. **D**

Primus est de scientia demonū ante ca-
sum et post casum ubi etiam declarat an
habuerūt noticiā prophetarū aduentus xpi
et an cognoscant cogitationes nras. **E**
Secundus punctus est qd artes magice
exercent scientia demonū. et an aliquo
casu sine peccato possint exerceri. cclxxij. **C**
Tercius punctus est qd ars notoria est il-
licita et nulla scia infusa pot haberi a de-
monibus. cclxxij. **B**

Ecclia consideratio tractat de bello de-
monū in celo. et quā ante casum eo-
rū de celo fuit mora septē dierū. et quō
quinqz peccata cōmisit lucifer in celo.
et de numero cadentū et remanentū an-
geloz ac numero saluādoz. cclxxij. **D**

Varia consideratio tractat de habita-
tione demonū post casum. et an ubi cū
qz sint demones puniant igne materia-
li. cclxxij. **B**

Vltra consideratio tractat de pte
demonū. et de eoz pcedētijs sine p-
cipatu et qz gens est in mundo sup quā
diabolus hz maiore pte. cclxxij. **D**

Ecclia consideratio tractat de bello de-
monū et genus humanū postqz cecid-
erunt de celo vsqz ad aduentum xpi.
cclxxij. **A**

Epistola consideratio tractat de perdi-
tione dominij demonū p iusticiam
in aduentu xpi. cclxxij. **B**

Ecclia consideratio tractat de ppetua
tribz et malicia demonū. cclxxij. **A**

Ona consideratio tractat de bello
demonū post aduentum xpi vsqz ad
diem iudicij. cclxxij. **B**

Ecclia consideratio tractat de diuer-
sitate demonū. et si pnt hri spūs fa-
miliares que decē explicabit differen-
tijs. cclxxij. **D**

Prima dicit qd fata que vident ab hoibz
nō sunt mulieres sed demones. **E**

Secunda dicit qd illi dicūt vulgariter tras-
go l'ouen d' casa sūt demones. cclxxij. **A**

Tercia dicit qd inueniūt succubi et incubi.

generātes hoies qd non sunt filij demo-
nū sed hominū. cclxxij. **C**

Quarta dicit est de demonibz qui vident
facere psta. cclxxij. **A**

Quinta dicit est de demonibz qd in hūana
forma apparēt comedentes et bibentes
cclxxij. **B**

Sexta dicit est de demonibz qd in somnijs
apparēt terrentes hoies. cclxxij. **C**

Septima dicit demonū est eoz qd genera-
tur ex cōiunctōe viri et mulieris vel ex
odore seu ex radijs planetarū. **E**

Octava dicit est eoz qui in specie mascu-
li vel femine apparent. **E**

Nona dicit est eoz qui dicunt mūdi vel
vel immundi. cclxxij. **D**

Decima dicit est eoz qui illudūt semias
que buxe vel xurgine vulgariter nun-
cupant. cclxxij. **A**

Secundū principale tractat de spiritibz
familiaribus. cclxxij. **D**

Decima consideratio tractat de qli-
tate eoz in qbus demones appa-
rent. et si pnt hūana corpa vel aias sub-
itane qz tribz explicat pūctz. cclxxij. **A**

Primus pūctus est de qllitate et figuris
eoz in quibus demones apparent
cclxxij. **B**

Secundus pūctus est de subintratiōe demo-
nū in corpa obsessorz. et quō nullus
hō viuus nec mortu⁹ ambulat in alio
hoie sicut diabolus. cclxxij. **A**

Tercius pūctus est qd demones nō pnt echi-
tā aie intrare qd ē eēntie aie illabi nec
ppete malas cogitationes immittere.
cclxxij. **D**

Decima consideratio tractat qd sine v-
terminant bellū demonū qz tribz mē-
surabit passibus. cclxxij. **E**

Prim⁹ passus ē qre demones sūt in mō. **E**

Scōd⁹ passus ē de cessatiōe pncipat⁹ et bel-
li demonū et gen⁹ hūanū. cclxxij. **D**

Terc⁹ passus ē de reuersione ppetua de-
monū in inferno. cclxxij. **A**

Explicit tabula.

Prologus

Incipit phemiū Fortalicij fidei.
cōscripti p quendā doctore eximij
ordis mior. Anno dñi. M. cccclix.
in ptribus occidentis. Et primū po
nit scribentis intentio.

Viris fortitu-

dis a facie inimici. Tu es
dñe deus meus. qui facis
magna et inscrutabilia et mi
rabilia: quorū nō est numerus. Tu ex
tendisti celos solus: et gradieris super
fluctus maris. Tu ambulas super pen
nas ventorū. Tu fecisti arcturū et orio
nas et interiora austrī. Tu es celsior ce
lo. profundior inferno. longior terra. et
latior mari. Tu es in cuius manu est aia
oīs viuētis: et spūs vniuerse carnis. Tu
auris verba diludicas: et faucis come
dētis saporē. Tu es qui cognoscis de
cipiētē: et eū qui decipit. Tu adducis
malos cōsiliarios in stultū finem: et iū
dices in stuporē. Tu balibetū regū dis
soluis et pcingis fune renes eorū. Tu
ducis sacerdotes eorū in gloriosos: et opti
mates supplantas. Tu pmutas labiū
veraciū: et docitriā senū aufers. Tu es
dñe qui effundis despectōem super prin
cipes: et eos qui oppōsi fuerāt reuelas.
Tu reuelas profunda et tenebris: et pdu
cis in lucē vmbra mōtis. Tu es do
mine qui multiplicas gentes et pdis eas
et subuersas in integz restituis. Tu im
mutas cor principū ppter terre: et decli
pis eos vt frustra incedant p inuicem.
Tu facis eos palpare quasi i tenebris
et nō in luce: et errare facis eos qī ebi
os. Tu solus es oīpotēs. Tu solus oē
bonū. Tu solus oīsciens. Tu solus
nostī corda filiorū hominū. Tu solus te
ipm cōprehendis. Tu solus es vbiqz
pns. Tu solus creas res de nihilo. Tu
solus in instanti opāris. Tu solus sta
bills manens das cuncta moneri. Tu

Foliū I

solus ex auctoritate miracula facis. Tu
solus de qualibet creatura facis quod
vis. Tu solus voluntates hoīs cogere
potes. Tu solus potes essentie anime
illabi. Tu solus potes peccata dimit
tere. Tu solus potes grām infundere.
Tu solus potes in igne ppetuo corp⁹
seruare. Tu es corā quo nudus est in
fernus: et nullū est opimentū pditioni
Tu extendis aqlonē super vacuū: et ap
pendis terrā super nihilū. Tu ligas aq̄s
in nubibus vt nō erūpant pariter deor
sum. Tu detines vultū solij int: et expā
dis super illd nebula tuā. Tu dñe termi
nū circūdedisti aquis vsqz dū finiat lux
et tenebre. Tu es ad cuius nutū colū
ne celi cōtremiscunt et pauent. Tu es
in cuius fortitudine maria cōgregata
sunt repente: et prudētia tua pcussit su
perbū. Tu es cuius spūs celos orna
uit: et obstericante manu tua eductus
est coluber tortuosus. Tu es deus ex
celsus in fortitudine tua: et nullus est
tibi similis in legislatorib⁹. Tu es cu
ius numer⁹ annorū inestimabilis. Tu
aufers stillas pluuie: et effundis ym
bres ad instar gurgitū qui d nubibus
fluunt qui prexunt cuncta desup. Tu
si volueris extendere nubes quasi ten
toriū tuū et fulgurari lumine tuo: desu
per quoqz cardines maris opies. Tu
das escam oībus mortalib⁹. Tu dñe i
manibus tuis abscondis lucē: et picipis
ei vt recursus adueniat annūciās d ea
amico tuo qz possessio tua sit ad eam
possit ascendere. Tu super oēs celos cō
sideras et lumen tuū super terminos ter
re. Tu posuisti fundamēta terre et eius
mensuras. Tu tetendisti super eā lignē
et bases eius cōsolidasti. Tu es quem
laudent astra matutina. et ante quē in
bilāt filij dei. Tu cōclulisti hostijs ma
re circūdās illud terminis tuis. posu
isti vectem et hostia et dixisti hucusqz ve
nies et non pcedes amplius: et hic cō

Prologus

fringes tunc fluctus tuos: Tu ostendisti aurore locum suum. Tu fecisti auras et solē: Tu concussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es profundum maris et in nonissimis abissi deambulasti. Tu es cui apte sunt portae mortis et hostia tenebrosa vidisti. Tu domine consideras latitudinem terre. Tu non nosti in qua via habitat lux et tenebrarum quia sit locus. ut ducas unumquodque ad terminos suos. et intelligas semitas domus eius. Tu scis qui nascituri sunt homines: et numerum dierum eorum nosti. Tu ingressus es thesauros nivis. et thesauros grandinis aspexisti. qui parasti in tempore hostis in die pugne et belli. Tu scis per quam viam spargit lux et dividit est super terram. Tu domine dedisti vehementissimum quod ymbri cursum. et viam sonantis tonitruum ut plueret super terram absque homine in deserto. ubi nullus mortalium commoratur impleret inuicem desolatam. produceretque herbas virentes. Tu es pluuie princeps. Tu geris stillas rosis: a te egreditur glacies et genuisti gelu de celo. Tu iduras aquas in silium domus lapidis. et sufficies abissi constringis. Tu es qui coniungere potes micantes stellas plades. et girum arcum ut potes dissipare. Tu producis luciferum in tempore suo et vespere super filios terre eum surgere facis. Tu nosti ordinem celi et pones rationem eius in terra. Tu numeras multitudinem stellarum et omnibus eis nomina vocas. Tu dimensus es altitudinem celi. latitudinem terre et profundum abyssi. Tu domine dinumeras arenam maris et pluuie guttas et dies seculi. Tu immittis fulgur et vadunt. et reuerentia dicunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus hominis sapientiam. Tu dedisti gallo intelligentiam. Tu enarras celorum rationem et concitum celi dormire fecisti. qui fundebat pulverem in terra et glebas compingebas. Tu es domine qui mensus es pugillo aquas et celos palmo spoderas. Tu appendis

tribus digitis molem terre et libras in pondere montes et colles in statera. Tu fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum. Tu omnia in numero pondere et mensura disposuisti. Tu es quem celum et celi celorum capere nequeunt. Tu es omnipotens super omnia opera tua terribilis dominus et magnus vehementer et mirabilis potentia tua. quia si fortitudo querit robustissimus es. Tu domine si subverteris omnia vel in unum coarctaueris: a nullo responderis: nec quis dicere poterit cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificeet. si incluseris hominem: nemo est qui aperiat. Tu domine si conuerteris aquas omnia siccabuntur. et si emisseris eas subvertet terram. Tu es domine apud quem est fortitudo cuius ire resistere nemo potest. et sub quo curuant qui portant orbem. Tu es cuius milia millium assistunt angelorum et decies centena milia ministrant. Tu es ante cuius prospectum centum. milia sunt citharizantes in citharis suis. Tu es ante cuius thronum turba magna quam dinumerare nemo potest gratias agit. Tu vite et mortis habes potatem. Tu es domine quem laudat omnis militia celestis exercitus et omnis creatura. Tu es maior omni laude. Tu es domine cuius imensa est et inuestigabilis misericordia promissa omnia tuis. quoniam tu domine altissimus super omnem terram logarithimis et multum misericors. et penitens super malitiam hominum. Tu vis omnes homines saluos fieri. et in agnitionem veritatis venire. Tu es qui in rebus per ipsum ortis summam gratiam fecisti. cum propter salutem humani generis. quod nimis charitate dilexisti. misisti filium tuum unigenitum eternaliter generatum in plenitudine divinis temporibus. in maria virgine humanatus. quem verum deum et hominem constitimur. factum tibi obediens usque ad mortem crucis ut nos redimeret a peccato. Hec est fides nostra. Hec consolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior quam celum et terra. Sed o altissime deus multi

placuit

hec cōfiteb̄ labijs quoz cor longe ē a
te. Alij n̄stunt euertere hanc veritatē
et verbis et factis quoz quidā sunt he-
retici et p̄fessi xp̄iani. Alij sunt indel.
alij saraceni. alij v̄o diaboli. De errore
hereticoz nullus est qui inq̄rat. intra-
uerūt dñe gregē tuū lupi rapaces. q̄a
pauci sunt pastores: multi mercenarij
et q̄ mercenarij sunt nō est eis cura d̄
ouibus tuis pascēdis s̄ tondēdis. Vi-
dent. n. lupos veniētes et fugiūt. Cadit
asina et est qui subleuet. perit aia et nō
ē q̄ adiuuet. De p̄fidis iudeis blasphemantibus nomē tuū et inaudita crude-
lita. latenter facientibus infidelib̄ nullus
nullus est vt plurimū qui recogit. q̄
munera eoz excecauerūt oculos in di-
cū p̄sidentū in clero et p̄plo. s̄ et abso-
na saracenoz viuentū inter nos ex in-
teresse p̄dictoz iudicū obliuioni data
sūt. Predicatores tui lz pauci clamāt
sed a veritate tua auditum auertunt et
ad fabulas cōuertunt. Impletum est
dñe verbū tui p̄dicatoris eximij. Erit
enī tps cū sanā doctrinā nō sustinebūt
hec velut quandā querelā dñe. ex p̄te
diligentiū te mīto ante thronū tuū et
agni immaculat. Succurre ergo dñe
gregi tuo quē p̄cioso sanguine filij tui
emisti. Sanguineos fontes lacrimaz
emittit cor meū. q̄ neminē video p̄so-
latorē gementiū: et fere neminē zelato-
rē tue fidei catholice sp̄aliter i hac m̄-
festa hispania. in qua sicut in sine mun-
di sita est. sic in ea cōgregate sunt oēs
feces mox inimicor. Inimicus ē he-
reticus. inimicus iudeus. inimicus sa-
racenus. inimicus diabolus. Cogita-
ui q̄ dñe deus meus pp̄ gloriā et bono-
rē tue sancte fidei catholice. et in remis-
sionē delictorū meorū hūc lib̄ scribere
quē fortalicij fidei nomīno. meūq̄ in-
tellectū tue maiestati cōmēdo. et sic cū
splendoribus lucis tue illuminare di-
gnēris. vt illa scribā que tue sint placē

ta voluntati ad cōsolatōem fidelū. et
p̄ defensione tue sanctissime fidei. In
quo quicqd̄ bene dictū inueniat tibi
tribuat a quo oē bonū ē. Si quid ve-
re minus caute dictū fuerit benivolū
peto correctorē. in oib̄ me submit-
tens determinatōi ecclie catholice tue
imaculate sp̄ose. Samēs in tuo noīe
p̄ fundamento n̄st̄ inexpugnabilis for-
talicij verbū p̄sumptū. Turris forti-
tudinis a facie inimici. psal. lx. Et p̄e-
mittit figura pugne. in qua fortalicij
q̄nq̄ turriū cum elis ornatu et arma-
tura deseruit primo libro. Heretici fo-
dientes sine p̄ inuicū fortalicij p̄foran-
tes deseruiunt secundo. Iudei vero si-
gnati velati et cathenis vinculati deser-
uiunt tercio. Bellum saracenorum et
christianorū deseruit quarto. Demōes
v̄o ab angelis p̄strati deseruiunt quin-
to libro.

Incipit liber primus in quo con-
tinentur tres consideratiōes.

¶ Def or

do in p̄nti libro q̄n-
q̄ erūt p̄tiales libri
quasi q̄nq̄ turres
fortalicij fidei inex-
pugnabiles. Pri-
mus erit d̄ vera xp̄i
militū armatura et d̄ fidei catholice ex-
cellētia. Secundus erit de bello fal-
sorū xp̄ianorū et hereticorū p̄eam: et eoz
astutia. Tercius erit de bello iudeorū
p̄ra cam. et eoz crudelitibus: et mali-
cia. Quartus erit de bello saracenorū
cōtra eandē et de eoz et sue legis iniū-
dicia. Quintus erit de bello diaboloz
contra eandē: et de perditionē domini
eoz et miseria. Circa primū librum
tres erunt p̄ncipales consideratiōes.
Prima erit de armatura omnū fide-

lū in generalī. Secunda de armatura
ra verorū pdicatorū i spālī. Tercia erit
de nobilitate z excellentia fidei catho
lice in pticulari.

De armatura oīm fidelīū in gene
rali. z ponunt hic sex genera armo
rum spūalium.

Trca primā cōsi

deratōem que est de armatura
fidelīū in generalī. hoc est oēs fideles
cuiuscunq; status cōphendēdo sequa
mur aplm ad Ephe. vi. c. Qui spūsan
cto illustratus docuit qualiter fideles
debent armari in spūali bello. z ponit
sex armorū genera. quorū quinq; sunt
ad resistendū. vnū ad impugnandū. s.
verbū dei. Prima armatura est studi
um cōtinentie. Secunda est virtus iu
sticie. Tercia est exempla scōp. Quar
ta armatura est scūtū fidei. Quinta ē
galea spei. Sexta est gladius verbī dei

De prima armatura dicit apls state
succincti lūbos vros. in veritate. hac
muniunt fideles cōtra hostē familia
rē. s. contra luxuriā. de qua dī Job. xl.
Fortitudo eius in lumbis eius qm in
eis est vis generatiua. z debent fideles
vt bene sint muniti hac armatura ac
cingi zona quintuplici. Primo debēt
accingi zona pellicea. que est mortifi
catio carnis. hac accincti sunt Iohes
baptista z helias. Secundo debēt ac
cingi zona iusticie que est exercitiū bo
ni opīs. de qua dī Esa. xi. Erit iusticia
cingulū lumborū eius. Tercio debent
accingi zona fortitudinis vt p mīs mo
tibus viriliter resistent de qua dī Pro
uer. vi. Accingit fortitudinē lūbos su
os. Quarto debent accingi zona hūili
tatis. hoc est lintheo quo dñs accinct⁹
lanit pedes discipulorū suorū. Io. xiiij.
Quinto debent fideles accingi zona
veritatis. s. euāgelice pmissiōis. math.
xix. sunt eunuchi qui se castrauerūt. p

pter regnū celoz. Qui hac quintupli
ci zona accinctus fuerit erit verē arma
tus studio cōtinentie. De secūda ar
matūra que est virtus iusticie. subdit
apls. c. eodē. z iduti lorica iusticie. hac
muniunt fideles cōtra hostē auaricie.
de qua dī ecclesiastici. iij. nihil iniquius
q; amare pecuniā. Et dicit lorica iusti
cie. q; sicut lorica munit totū corp⁹ sic
iusticia reddendo vnicuiq; qd suū est
vniuersaliter soluit oē qd dī vt nullus
possit agere cōtra eā. Esa. lix. Indut⁹
ē iusticia z lorica. Est. n. iusticia in cor
de in ore z in ope. in corde ē triplici
ter. Primo p amorē Math. xxij. Diliges
primū tuū sicut teipm. Scōdo ē iusti
cia in corde p cōpassionē. Job. xxx. cō
patiebat aīa mea paupī. Est tercio iu
sticia in corde p iniuriarū dimissionē.
Math. vi. Si dimiseritis hoibus pecā
corū dimittet z vobis pī vī celestis de
licia vīa. Est etiā iusticia in ore triplici
ter. Primo p dulcē correctōem. Eccli
xix. Corripe proximū anteq; cōmine
ris. Secūdo est iusticia in ore p consi
liū. Prover. xxvij. vnguento z varijs
odoib⁹ delectat cor. z bonis amici cō
silijs aīa dulcorat. Est tercio iusticia i
ore p seruētē orōnē. Iaco. vi. orate pro
inuicē vt saluemini. Est vltio iusticia i
manu. i. in ope etiā tripliciter. Primo
p donū. Prover. xvij. donū hoīs vi
latur vīa eius z aīa principes spaciū
ei facit. Est aut donū datio irreperibil
Scōdo ē iusticia in māu p mutuū. deu
tero. xxij. fratri tuo absq; vsura q; indi
get cōmodabis vt bñdicat tibi dñs de
us tu⁹ in oī ope tuo. Tercio ē iusticia i
manu. i. in ope p auxiliū. ad gal. v. per
charitatē spūs seruite inuicē. Predicti
nouē grad⁹ iusticie. s. tres in corde. tres
in ore. tres in ope. s. qī qdā annuli for
tissimi quibus lorica iusticie prexitur.
vt illos hīs merito dicat armatus lo
rica iusticie. De tercia armatura qē

Esa scōp

Exemplum

Luxuria

Iusticia

Iusticia
triplex
in
corde

Iusticia
ore

donum

fideli
in oī ope

sanctorum exempla. Aplos subiungit capitulum eodem. Et calciati pedes in preparatione euangelij pacis. Dicunt autem sanctorum exempla calciamenta. quia his muniantur fideles contra affectum terrenorum. Quatuor autem facit calciamentum. Primo valet ad defensionem. scilicet frigiditatis spinarum et lutum. Sic et bonum exemplum defendit contra frigus infidelitatis. contra spinas cupiditatis et contra lutum libidinis. Unde dicit dominus Luce. x. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimicorum et nihil vobis nocebit. et psalmista ait psal. lxxxix. Super aspidem et basiliscum ambulabis et concubabis leonem et draconem. Secundo calciamentum velat a pulvere. sic et sanctorum exempla velant a pulvere vane glorie sue laudis humane. unde Hieronimus. ii. Prohibe pedem tuum a nuditate. Tercio valet calciamentum ad calefactionem. Sic sanctorum exempla calefaciunt affectum nostrum erga deum et primum diligendum. Unde et qui edunt agnum paschalem inveniunt eum calciati Exo. xii. Quarto valet calciamentum ad ornatum. Sic et sanctorum exempla ornant nos decore virtutum. unde Cantic. v. Expulsi sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Judith vi. Sandalia illius rapuerunt oculos eius. et excecaverunt oculos holoseris per quem intelligitur diabolus. Inde est quod sandalia pontificis auro et gemis et diversis coloribus adornant. Pro memoria predictarum prophetarum calciamentum est versus iste. defendit. velat. calefacit. calciornat. De armatura que est scutum fidei ait apostolus ca. eodem. In omnibus sumentes scutum fidei. scutum est fides incarnationis. Est enim scutum triangulum latus super vultum. ita et Christus est una persona triplicem tamen habens substantiam. scilicet deitatem carnem et animam. Item in scuto coram deo extendit in ligno et pingitur extra. ita et caro Christi extensa fuit in ligno crucis. Hieronimus. xi. Venite mittam

lignum in panem eius. Pictura est effusio sanguinis per diversas partes corporis. Esai. lxiiij. Quare rubrum est indumentum tuum. Hoc scutum dicitur geri a sinistris. quia ibi est cor hominis. Prover. iiij. Si custodia serva cor tuum etc. Item. iij. Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Hoc scutum muniant fideles per tela diaboli. Unde scribitur ab apostolo. In quo possitis omnia tela nequissimi ignis extinguere. nequa est caro. ne quis est mundus. sed nequissimus diabolus. Dicunt autem temptamenta diaboli tela per subtilitates. Gen. iii. Serpens erat callidior cunctis astantibus terre. Dicuntur ignes succensione. unde Job. xli. Mitis eius prunas ardere facit. pruna sunt carnalia desideria que diabolus toto conamine in nostris mentibus intendit accendere. Esai. liiij. Ecce ego creavi fabrum stantem in igne prunas. His igitur opponenda est fides que acuto visu inuisibilia comprehendit. et subtilitates temptationum perspicit. unde. iij. Cor. ii. Non enim ignoramus cogitationes eius. Est etiam prima gratia unde et de ros matutinus. et ideo fervore temptationis extinguit. unde Ecclesiasticus. xliij. Nos obstitans ab ardore venienti humile efficiat eum. De quinta armatura que est galea spei. addit apostolus in ca. eodem. Et galeam salutis assumite. Hac armatura munitur fideles per vana hominum mundi. qui enim sperat eterna defacili preternit temporalia. unde Esai. iij. Qui sperat in domino mirabuntur fortitudinem. ut sint fortes in spiritualibus assumment pennas ut aquile. ut per spem et desiderium volent ad celestia. Galea caput pregit. quia spes eternorum ab adversitatu ictibus mentem illesam custodit. Est autem triplex spes. Prima dicitur spes veniens de qua dicitur ezechiel. xviiij. Quacumque hora peccator igemuerit vita vivet et non morietur. Hec defendit ab ictu desperationis. Secunda dicitur spes gratie. j. De. j. Sperate in ea que offert vobis gratiam in revelationis Iesu Christi. Hec defendit a torpore pusilla

Infirma

Calciamentum

Infirma
Exemplum
in
Corde

Infirma
ore

Domum

fides
munitur

nequ

fabre

Spei

Spei
trig
pau

Liber

primus

nitentis. Tercia dñ spes glorie dñ qua
ad Roma. v. Gloriamur in spe glorie
filioz dei. hec descendit a pōdē obfina
tōis. Ecōtra spes et desiderii repro
boz versat circa qñoz. de qbus Sap.
v. Spes impij tanqñ lanugo est. i. flos
cardui q̄ a vento tollit. hec est carnalis
voluptas q̄ modica egritudine vel mo
lestia tollit et tabescit. Sequit̄ secūdo
et tanqñ spuma gracilis q̄ a pcella disp
git. hec ē fatior vel gloria tpalis q̄ bre
uis ēē pbat. Subiungit̄ tercio. et tanqñ
fumus qui a vento diffusus est. hoc ē
ambitio dignitatis q̄ in ipso ascēsu de
ficit. Cōcludit̄ quarto et tanqñ mēoria
hospitis vnius diei ptereuntis. hec est
pperitas tpalis. De quinta arma
tura que est gladius verbi dei. pcludit̄
apls. Et gladiū spūs qd̄ est verbū dei.
ad Hebr. iij. Vnius est sermo dei et
efficax et penetrabilior oī gladio anci
piti. Vnius autē est in pceptis et pbi
bitōib⁹. qz p hec vivificat. Jo. vi. Ver
ba q̄ locutus sum vobis spūs et vita sūt
i. sp̄ ualis vita. et psalmista. Eloquiu
tūū vivificavit me. Efficax ē in pmissi
onibus et cōminatōibus. qz oīa cōple
bunt ipe suo. Math. v. Iota vñū aut
vñ⁹ apex non pteribit a lege donec oīa
fiant. Penetrabilior ē oī gladio in iu
dicij et dñatōibus. qz pdit corpus et
aiam in gehennā. Apoca. i. De ore ei⁹
exibat gladius ex utraqz pte acutus. h
armatura est ad pcutendū. pcutit em̄
carnem. qz docet illius mortificatōem
vñ Cant. iij. Vniuscuiusqz ensis sup
femur suū pp timores nocturnos. Se
cundo pcutit mundū qz docet illi⁹ cō
temptū. vñ Math. x. dñs dicit. nō ve
ni pacē mittere sed gladiū. Percutit
tercio diaboli. qz detegit astutias ei⁹.
vñ Job. xl. Cōcidēt illū amici. viul
dēt illū negociatores. Dicit autē gla
dius spūs. qz spūs scūs dat ipm. math.
x. nō. n. vos estis loquimini s̄ spūs pa

tris vñi q̄ loquit̄ in vobis. Itē dñ gla
di⁹ spūs qz spūs ducit ipm. vñ Greg.
Nisi intus sit spūs q̄ doceat ligna do
ctoris i vanū laborat. psalmista. dabit
voci sue vocē virtutis. Et qz veri p̄dica
tores in bello spūali singularissimū
bellū gerūt et nimis vñle in eccia dei.
Ideo habita armatura fidelīū in gene
rali. de p̄dicatoz armatura in sequēti
cōsideratōe singulariter est dicendū.

De armatura verorū p̄di
catorū in speciali.

Arca secundā cō

sideratōz h⁹ pmi libri q̄ vera ar
matūra militū xpī ad extirpandū f̄di
ctos errores et ad crimina increpanda
cōsistit in p̄dicatōe verbi dei. qd̄ est q̄
ignis ardēs: et q̄ malleus cōterens pe
rras. Hier. xxij. Ideo vt p̄dicatores
evāgelici p̄dicatū bellū securi possunt i
trare cū spe victorie obtinēde. qñoz de
bent diligēter attendere. in qb⁹ cōsistit
eorū armatura. Prīmū qd̄ ē p̄dicatio.
Secūdū q̄lis dñ ēē p̄dicatio. Tercūz
cui pdest p̄dicatō. Quartū qual⁹ dñ ēē
p̄dicatoz. Ad primū rñdet Alanus
qz p̄dicatio ē manifesta et publica mo
rū instructio et fidelē et hoīm informa
tōi deseruiēs. ex rōnū semita et aucto
ritatū fonte pcedēs manifesta dñ ēē p̄
dicatio: qz ip̄ manifestū pponēda est.
vñ xpc ait math. x. q̄ dico vobis i aure
p̄dicatē sup tecta. Si etiā occulta esset
p̄dicatio. suspiciosa ēēt sicut lati⁹ de
clarabit in tercia p̄sideratōe h⁹ pmi li
bri. imo tal⁹ p̄dicatio vidēt redolere hē
tica dogmata. In pcellabūt. n. suis la
tēter p̄dicāt heretici vt facill⁹ illos deci
piant. Publica dñ ēē qz nō vñi s̄ pluri
bus pponēda. si. n. tāū vñi pponeret n̄
ēēt p̄dicatio s̄ doctrina. Nec ē. n. dñā
int p̄dicatōz doctrinā. qz p̄dicatio est
illa instructio q̄ plurib⁹ fit et i manife
sto et ad morū instructōz. Doctrina vñ

vñ dei

predica

Consideratio secunda

IIII

*Tacologie
dne pte*

q̄ a plurib⁹ vel vni sit ad scie eruditōez
Per hoc qd sequit̄ instructio mox et
fid ei insinuat̄ due pres theologie. vna
rōnalis q̄ diuinor̄ sciam psequit̄. alia
moral̄ q̄ mox informatōz pollicet. p̄di
catio. n. nūc de diuis instruct. qd signi
ficat p angelos ascēdētes. nūc de hūa
nis qd significat p descēdētes in scala
iacob. Gen. xxviii. Angeli. n. ascēden
tes et descēdētes sunt p̄dicatores q̄ tūc
ascēdūt dū celestia p̄dicant. descēdunt
q̄ p moralia se infertorib⁹ cōformant
Per hoc qd sequit̄ hoim informatōis
deserviēs significat cā final̄ siue vtili
tas p̄dicatōis. et q̄ rōnib⁹ subnixa d̄z
eē p̄dicatio et auctoritatib⁹ roborata.
psequēter anectit̄ ex rōnū semita et au
toritatū fonte pcedens.

Qualis debet eē predicatio

Trea scdm hui⁹ secūde p̄sidera
tōis. s. q̄lis d̄z eē p̄dicatio. R̄s
det q̄ vera euāgelica p̄dicatio
d̄z q̄lificari trib⁹ cōditōib⁹ negativis et
tōidē affirmatiuis. Procedēdo pri
mo de negativis dico q̄ p̄dicatio euā
gelica nō d̄z in se h̄re aliq̄ scurrilia vel
puerilia vel rīgmoz melodias et metro
rū psonarias q̄ potius sunt ad aures
demulcēdas q̄ ad aios informatōdos.
et sō oī farte p̄tēnda. De tali p̄dicatōe
d̄f a p̄pha. Et apones v̄l mīscēt aquā
vino. in illa p̄dicatōe mīxta ē aq̄ vino
in q̄ puerilia et scurrilia verba et anios
quodāmodō effemīnata ponūt. Scdō
p̄dicatio nō d̄z splēdere fabul̄ verborū
purpuramētis colorz. nec min⁹ ex an
guib⁹ verbis d̄z eē directa. s̄ mediū re
nuere beati. q̄ si nimis eēt coloribus
picturata. vidēt nimio studio eē exco
gitata. et potius elaborata ad fastidē
hoim q̄ ad vilitatē. p̄rimoz. et ita mī
nus moueret anios auditorz q̄ sic p̄di
cāt pharisēis cōpant q̄ amplitabāt fir
bras. et distabat̄ filacteria sua. Math.
xxiii. Talls. n. p̄dicatio sup̄stititiosa pōt

dicti nō p̄tēnda s̄ sustinēda. Dñ apls
ait ad phil. i. Quacūq̄ occasiōe xpc p̄
dicat̄ in hoc gaudeo s̄ gaudebo. Et
cio nō debēt in p̄dicatōe euāgelica in
terferi falsa ad maiorē xpiane religio
nis laudē. q̄ nō min⁹ trasclit̄ xpc de
falsa laude q̄ de negata veritate. Et
aut̄ p̄dicatio hereticor̄ solet eē q̄ vera
p̄ponūt et psequēter falsa pcludunt. de
q̄bus dicit̄ 1. Thē. iiij. Namce denuda
uerūt mānas lactauēr̄ catulos suos
lamee virgineas hūt facies s̄ pedes eq̄
nos. pedes eq̄net̄ vngulas nō findūt.
s̄ firmiter se terre infigunt. Per lame
as intelligunt̄ heretici q̄ p̄ponūt facies
virgines s̄ pcludūt aculeū scorpionis.
Primo. n. ponunt vera. psequēter as
sumūt falsa. pedes vō hūt eq̄nos. q̄ a
secus mentis in dei dilectiōe et p̄mit
nō diuidūt s̄ oēs affectus terrenis de
lectatōibus infigunt. talis p̄dicatio oī
no abijcienda est et oīno est p̄niciofa.

Secūdo qualificatur p̄dicatio euā
gelica tribus alijs cōditōibus affirma
tiuis. Prima est vt initium sit ab au
toritate theologie tāq̄ a sui p̄p̄rio fun
damento maxime ab euāgelij psal
mis pauli epistolis et libris salomōis
quia in istis specialiter resultat moral̄
instructio. Si ergo fundamentū p̄di
catōis quis poneret dicta p̄hor̄ vel
p̄cardica p̄uerbia que in vsu cōs habē
tur potius talis p̄dicatio eēt ridiculo
sa q̄ euāgelica. nec debet p̄dicatoz pe
tere thema cum pulpitū ascendit a po
pulo. sicut vidī de quodam cum talis
modus magis videat̄ p̄tendere osten
tatōem q̄ edificatōem. licet crederem
illum ex simplicitate facere. et deinde
sumpto themate si fuerit necesse de li
bris sacre pagine sumende sunt aucto
ritates ad p̄positū vtilēs. et pōt inferre
dicta gentili in vera. sicut et paulus
in epistolis suis aliquādo p̄hor̄ et au
toritates interfert. q̄ tūc accipiuntur
a iij

Lamee

predica

Liber

primus

ab eis tanq̃ ab iniustis possessoribus.
z debet cauere q̃ fundamētū sue p̃di-
catis nō sit p̃positio nimis obscura
vel difficilis p̃posita. ne auditores eā
fastidiant z ita minus attente audiat
Secūda cōditio affirmatiua est q̃ ha-
beat in sentētijs pondus vt virtute sen-
tentiā aios auditorū emolliat. ad la-
crimas moueat. excitet mentē. pariat
cōtritōem cōpluat doctrinā. in tonet
mīns. blandiat p̃missis. z ita tota tē-
dat ad vtilitatē p̃rimoz. Et sunt p̃di-
catōis tres spēs. vna q̃ est verbo. de q̃
Mar. vi. Predicate euangelīū omni
creature. alia scripto. vñ aplūs dicit se
p̃dicasse corinthijs. qñ eis eplās scribit
Alia est in facto. vñ dicit greg. Omnis
xpi actio nra est instructio. h̃ illa est p̃-
fectissimarū ad mīns occurrūt duo
.s. doctrina z opus. exēplo xpi qui ce-
pit facere z docere Act. j. hec. n. cōter
faciunt pondus p̃dicatōis. qz cui vī-
ta despiciat restat vt eius p̃dicatio con-
temnat. Itē cōfirmat p̃dicatōem. ope-
rū p̃fectibilitas. z exēploz virtuosī-
tas. qz qui fecerit z docuerit b̃ magn⁹
vocabit i regno celoz Math. v. Hec
est em̃ lex p̃dicatoz vt impleant qd̃
docent. cū turpe sit doctozī si culpa re-
darguit ipm vt catho ait. Tercia cōdi-
tio p̃dicatōis affirmatiua est q̃ sit bre-
uis. vñ ad Cor. iij. xliij. dicit apls. In
eccia volo qñq̃ verba magis loqui. i.
paucā sensu meo. i. vt intelligam z ab
alijs intelligar. z sic eos instrua q̃. x.
milia verboz in lingua. i. q̃ maximas
verboz copias sine h̃mōi intellectu.

Sciendū autē q̃ aplūs spālīter se dī-
cīt hīc velle loqui qñq̃ verba. qz p̃dica-
tores eccie debent annūciare qñq̃. scz
credenda. agenda. vitanda. timenda z
speranda. qz p̃dicatio d̃s eē de his que
p̃tinent ad fidē. z sic h̃ p̃mū. z d̃ his
q̃ p̃tinent ad mores z sic habet alia q̃-
tuor. i. virtutes z vicia. pena z gloria.

Et qz ista debent p̃dicari cū breuitate
sermonis. Ideo dicit apls qñq̃ verba
.i. pauca. Similē doctrinā tradidit p̃-
dicatozibus p̃ n̄ seraphicus frāsc⁹
dicens in regula. Monito quoq̃ z ex-
hortor frēs meos vt in p̃dicatōe quas
faciunt sint examinata z casta eoz elo-
quia ad vtilitatē. z edificatōez ppli an-
nūciando eis vicia z virtutes penas z
gloriā cū breuitate sermonis. qz v̄bz
abbreuiatū fecit d̃s sup̄ terrā Esa. x.
Fin alia translatiōez exēplū hui⁹ ponī-
tur in libro de vita z moribus ap̄lozū
vbi dicit q̃ sermōtionatus est quidaz
corā alexandro z longū egit sermonē
z redio affectus alexander dixit. Non
est laudabilis p̃dicatio que iuxta p̃di-
cantis vires asserit. h̃ iuxta possibili-
tē audientiū cōmendabilis potius re-
putat. hec ibi. Ex quibus oibus clare
patet qualis debet eē p̃dicatio euan-
gelica.

**Qd̃ etiam nolentibus audi-
re pdest euangelica p̃dicatio.**

Etercio huius secūde p̃sidera-
deratōis. i. cui pdest p̃dicatio.

R̄ndet q̃ euāgelica p̃dicatio n̄
solū pdest volentibus audire h̃ etiam
nolentibus. vñ dicit apls. iij. ad Thio.
liij. Predica verbū in ista oportune. im-
portune argue obsecra increpa in oī
patientia z doctrina. Erit. n. sps cuz z
sanā doctrinā nō sustinebūt. h̃ ad sua
desideria coaceruabūt sibi m̄gros pu-
rrientes aurib⁹. z a veritate qd̃ audiri
auertēt. ad fabulas aut cōuertēt. Qd̃
exponēs nicolaus de lyra dicit sic. p̃-
dica verbū. i. euāgelicū. in ista. i. in ista
ter facias hoc. oportune. i. illis q̃ desi-
derant audire. importune. i. etiā illis q̃
accipiūt gratiose. qz aliquid ē ibi p̃fect⁹
magn⁹. sicut dicit aug. de seipso audire
te p̃dicatōem sci ambrosij ex curiosita-
te motus z nō ex vtilitate. Cūq̃ in tē

Secūda p̃di-
catorū

Spēs p̃di-
catorū
i. cō

Predicatores
ad qñq̃ tene

derē apulere diceret me inuito intra-
uit q̄ verū dicebat. et sic puerus ad fi-
dem multū p̄fecit in eccia dei. Argue
peccantes ex ignorantia. obsecra pec-
cantes ex infirmitate vt abstineāt pp
reuerentiā rei sacre. s. passionis eis in
baptismate cōsecate. Increpa v̄bis du-
tis peccātes ex certa malicia in oī pa-
tētia ad repugnātes. et doctrina ad re-
cipientes ip̄os diligenter instruēdo. et
subiū rō p̄dicte monitōis dicēs. Erāt
enī t̄ps q̄ sanā doctrinā nō sustinebūt.
q. d. pp hoc instandū ē doctrinē verita-
tis q̄ diu sunt aliq̄ volētes audire. et aū-
tē veniat t̄ps in quo sana doctrina nō
sustinebit s̄ fm sua desideria concerna-
bunt sibi m̄gros loquētes sibi t̄mō
placencia p̄uiriētes auribus. i. deside-
rantes audire ab istis doctorib⁹. et ave-
ritate quidā. i. a doctorib⁹ veritatis au-
ditū auertent reputātes eoz doctrinā
nimis durā. sicut Job. vi. Dixerūt ali-
qui de sermone xp̄i durus ē hic sermo.
et q̄s pōt eū audire. ad fabulas aut cō-
uertent. i. ad doctrinā hūanitus cōfi-
ctā et veritate carentē. ex quibus clare
p̄t̄ quibus p̄dicatio est fienda et qui-
bus p̄dest.

Qualis debet eē predicator.

Trca quartū et vltimū h̄ secun-
de p̄sideratōis videndū ē qual-
is eē p̄dicator. Ad hoc r̄ndetur
dupliciter. p̄mo in generali. secūdo in
sp̄ali. De p̄mo dico q̄ generaliter lo-
quendo opt̄ q̄ verus p̄dicator sit san-
ctus. q. p̄ctōn dixit deus. q̄re tu enar-
ras iusticias meas et assumis testamē-
tū meū p̄ os tuū. psal. xlii. p̄dicatores
enī sunt organū veritatis. et aliq̄n sub-
trahit sermo p̄ culpa p̄dicatoris. aliq̄n
p̄ culpa auditoz put ait greg. moral.
iij. in fine. Tūc. n. ē sermo viuus et effi-
cax cū ē p̄dicatoris pura scitas et v̄tuo-
sa p̄fectibilitas. sicut fuit de beato ste-
phano Act. vi. de quo dī q̄ nō poterāt

resistere sapiez sp̄itū dī loquebat. De q̄
h̄ pulcrū exemplū. x. li. ecciastice histo-
rie. vbi dī q̄ cū sancti patres cōueni-
sent ad cōcilium nicenū et ibidē eēnt p̄bi
et dialectici. quoz vnus cōflictū cū epi-
scopis mouebat in dialctica intātū q̄
fiebāt ingens spectaculū cōueniētib⁹
ad audiendū. nec poterat p̄bs cōcludi
a quoq̄ aut constringi. tanta enim vi-
cendi arte oblectis q̄nibus occurre-
bat. vt vbi maxime putaret obstrict⁹
velut anguis lubric⁹ laberet. q̄ vidēs
quidā ex cōfessoribus vir simplex et nē
h̄l aliud sciens nisi iesum et hūc cruci-
fixū. poposcit se posse cū p̄ho sermo clo-
nari q̄ vidētes illi q̄ nouerāt ei⁹ sim-
plicitatē noluerūt pati ne risui habere-
tur sc̄a simplicitas. Ille tñ p̄stitit mo-
uens sermonē ac dicens. In noīe iesu
xp̄i. p̄be audī que vera sunt. Deus vn⁹
est qui fecit oīa. et creauit virtute verbī
sui. hoc verbū et sapia quā nos dicim⁹
caro factū est et filius natus est. et p̄ pas-
sionē suā nos a morte liberauit et resur-
rectionis sue nobis vitā et eternā p̄misit
quē expectamus iudicē oīm. Credis
ita p̄be. At ille. velut nunq̄ vllū p̄dicē-
dū sermonē didicisset ita obstupescit⁹
virtute verborū. ac mutus ad oīa h̄ so-
lū potuit r̄ndere ita sibi videri nec ali-
quid posse esse magis verū. Cui senior
si hec ita credis surge et sequere me. et
huius fidei signaculū suscipe. Et p̄uer-
sus p̄bs ad hoīes ait. Audite o viri eru-
diti dū verbis mecū res gestuz est. ver-
ba verbis opposui. et que dicebant dī
cēdi arte subuerit. vbi v̄o p̄ verbis vir-
tus p̄cessit ex ore dicentis. nec resistere
verba virtuti nec aduersari hō deo po-
tuit. Et iō si q̄s v̄m potuit sentire que
sensi in his que dicta sunt credat xp̄m
et sequat hunc senex in quo locutus ē
deus. et ita p̄bs xp̄ianus effectus est. et
tandē. gratulat⁹ se eē victū. Sactitas
ergo et vite p̄fectibilitas magis efficiūt

Clanior

in p̄dicatore. vtrūq; p̄dicet q̄ scie in
 inuoluntas. p̄pter qd̄ ait dñs Esa. xxxv.
 Sup̄ montē excelsū ascendē tu qui
 euangelizas syon. i. sup̄ eminentiā vi-
 te. pur̄ exponit greg. sup̄ Ezech. omel.
 x. et iō dicit speculator Ezech. liij. Spe-
 culatorē dedi te. Beatus aut̄ hīero. in
 in ep̄la ad nepotianū monachū elegā-
 ter scribit qualis debeat eē p̄dicator in
 sermone dicens. Nolo te declamato-
 rē esse et rabolū garrolūq; sine rōe sed
 mysterij peritū et sacramentorū dei iul-
 eruditissimū. verba voluere et scelerita
 te dicēdi apud imperitū vulgus admi-
 ratioem sui facere indoctorū hoīm est.
 Preceptorū quōdā meus greg. nazan-
 zenus rogatus a me ut exponeret. qd̄
 sibi vellet in luca. Sabbato v̄ vīero p̄-
 shopon eleganter lustr. Docebo te in
 quicūq; in ecclia vbi oī p̄p̄o. acclaman-
 te cogente inuitus scire qd̄ nescis. aut
 si certe solus tacueris ab oībus stulti-
 cie deputabis. Nihil tā facile q̄ vilem
 plebiculā et indoctā cōtōem lingue vo-
 lubilitate decipe. que quicqd̄ nō intel-
 ligit miratur. hec ille. Nunc descēdo
 magis in sp̄ali qualis debeat eē p̄dica-
 tor verbi diuini vbi q̄nq; sunt p̄ ordinē
 declaranda. Primū qualis debeat eē
 p̄dicator in habitu exteriori. Secūdu
 qualis debeat eē p̄dicator in p̄uersatōe
 Terciū qualis p̄dicator d̄ eē in p̄dica-
 tōe. Quartū qualis in aio. Quintū q̄-
 lis d̄ eē p̄dicator in p̄mo. Ad p̄mū
 dico q̄ p̄dicator verbi diuini d̄ eē i ha-
 bitu exteriori camelinus. i. d̄ indui vestī-
 bus paup̄imis et despectis in quo re-
 luceat mūdī cōtemptus. Talis appa-
 ruit mundo p̄mus p̄dicator p̄uie Jo-
 hannes baptista tanq̄ forma et exem-
 plar oīm p̄dicatorū qui v̄turi erant sic̄
 p̄z Math. iij. vbi d̄. Erat iohānes in-
 dutus pilis camelorū qd̄ est vestimētū
 vile et asperū. q̄ magis mouēt facta q̄
 verba in moralib⁹. v̄ita scā q̄ eloquia

cōposita. Attendat etiā p̄dicator si so-
 lū habitū in iohāne s̄ et victum. i. locu-
 stas et lacucas siluestres agrestes. q̄a
 debita dispō p̄dicatoris est mortifica-
 tio carnis. ut sit s̄bdita sp̄ui. s̄m q̄ pau-
 lus dicit. i. Cor. ix. Castigo corp⁹ meū
 et in seruitutē redigo ne forte cū alijs p̄-
 dicauerim ip̄e reprobus efficiar. Sic et
 x̄pc in cōpabilis p̄dicator induitus fuit
 paup̄imis vestimētis. q̄ inquit ip̄e q̄
 mollib⁹ vestimēt in homib⁹ regū sunt.
 Math. xij. Sic beatus p̄r n̄r francisc⁹
 paup̄er p̄f̄archa noluit fr̄es suos ap-
 parere mūdo dicens. et fr̄es oēs vesti-
 mentis vilibus induant̄ ut possint ea
 repetiāre de saccis et alijs pecijs cū be-
 nedictōe dei. Tales. n. petle et repetiā-
 tōes velut margarite fulgēt in habin-
 fratrū minorū oīdentes mūdī cōtem-
 ptū in q̄ p̄demnāt p̄dicatores q̄ curio-
 se molibus vestimēt sp̄aliter minores.
 De secundo. i. qualis debeat eē p̄dica-
 tor in p̄uersatōe. Hīdeo q̄ p̄dicator
 euangelicus in sui cōuersatōe d̄ esse
 agnus ut possit d̄ eo dici. Ecce agnus
 dei capiens sibi a pctō. et p̄mo a scan-
 dalo. studeat amare et amari blandum
 se et affabile exhibere cū omī castitate.
 nec sp̄ sit inuerturbas: s̄ aliqñ recedat
 ab eis et vadat in desertū locū exēplo
 x̄pi Math. xliij. vbi d̄ q̄ cum audisset
 iesus mortē. i. iohānis pp̄. doctrinā ve-
 ritatis secessit in d̄e in desertū locū. se-
 cessit nō timens mortē. sed oīdit q̄ ali-
 qñ cedendū sit malicie hūane. et ut da-
 ret exemplū p̄dicatorib⁹ verbi diuini.
 aliqñ recedēdi a turbis et redire ad lo-
 cū solitariū pp̄ duo. p̄ ad recolligendū
 p̄p̄ios defectus qui s̄hūnt in cōuersa-
 tōe cū hoībus. sc̄do ad vacandū orōnē
 ut ibi p̄dicator hauriat qd̄ postea po-
 pulis effundat. D̄ etiā i sua p̄uersatōe
 fugē p̄p̄li applausū sic̄ legim⁹ de x̄po
 Mar. i. q̄ cū multa demōta eijcēt et de
 montē clamarēt et. nō sinebat ea loq̄.

Sequitur et disculo valde surgens egres-
sus abiit in desertum locum. in hoc datus
exemplum ut predicator mirabilium diuio-
rum opator. debeat fugere mundi applau-
sum. verum quod non debet dimittere salutem
animarum sequi eam in primos vicus
et ciuitates. Circa tertium. scilicet qualis debet
esse predicator euangelicus in predicatione.
dico quod debet esse martha et ignis. mar-
tha in sollicitudine. quod predicator verbi
diuini retardans opus predicationis pro
amicis carnalibus vel terrenis nego-
cijs ineptus est regno dei. Et ponitur
exemplum de arante et retro aspiciente.
Luc. viij. Nemo mittens manum ad ara-
trum et aspiciens retro aptus est regno dei
Secundo debet esse ignis in sermone ut pos-
sit inflammare corda audientium. exemplo
heli de quo dicitur Ecc. xlvij. Surrexit
heli quando ignis et verbum eius quasi facula
ardebat. quod ut dicitur Berus. qui ardet in celo
dit. De quarto. scilicet qualis debet esse
predicator in animo. Rursus quod predicator eu-
gelicus debet esse animo leo. quod non debet aduer-
sitate terri. cogitans quod est missus sicut
agnus inter lupos. Math. x. nec debet
turbari si non habeat spiritum precogitandi quod
fidei persecutoribus duplici de causa. Pri-
mo. quod in tali casu sufficit fidei constantem
confiteri coram persecutoribus quod potest facere
quilibet christianus quantumcumque simplex.
Secundo quod hominibus de deo confidenti-
bus spiritus sanctus non deficit in necessitate:
dicente salvatore Math. x. Cum autem
tradet vos nolite cogitare quod aut quod
loquamini. Dabit enim vobis in illa ho-
ra quod loquamini. Et per hoc predicatoris quod non
loquitur hic ipse de verbo predicationis sed
cum fuerint traditi ante iudices. quod predi-
cator verbi diuini precogitare debet quod de-
beat verbum diuinum predicare siue propo-
nere. sicut quod dicitur puer. xvi. homo est animus propa-
rare et dei gubernare linguam. aliter ten-
taret deum si negligenter de hoc cogitet
dum tamen habeat spiritum opportunum. Sit ergo animo

leo ipse territus et non turbatus ponens animo occu-
los suos cum peccata publica habuerit respon-
dendere illud verbum Iohannis baptiste.
Mar. vi. Non licet tibi habere uxorem fratrum
tuorum. et verbum petri ad principes sacerdo-
tum. Act. v. Obedire oportet deo magis quam
hominibus. et verbum dei ad hieremiam Die
re. i. Accinge lumbos tuos et surge. et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi
ne formides a facie eorum. ego quippe de-
di te hodie in ciuitatem munitam et in co-
lumnas ferreas et in murum ferreum super omnem
terram regibus iuda et principibus eius
et sacerdotibus et in omni populo terre et bel-
labunt aduersum te et non prevalebunt. quia
ego tecum sum ait dominus ut liberem te. Cir-
ca quantum. scilicet qualis debeat esse predicator in ser-
mone. utrum debeat antedecere per promissum sui
laboris temporalis et molimur. Rursus. quod verus
predicator euangelicus non debet antedecere aliquid
aliud nisi gloriam dei et salutem animarum. Sur-
cit enim quidam quod finis sue predicationis constituit
mercedem terrenam. hoc autem predicationis sum-
ptuosa est. et tales potius mercenarii quam pre-
dicatores sunt. Sicut accidit istis regi-
bus quoniam sic producit predatores per pecu-
nia quamdam bullam colligenda. ac si essent
operarii qui ad vineas excolendas producant
in platea ut per quilibet bulla quam dedest
recipiant istam. ut ex hac avaricia dissolu-
te sunt multe religiones in isto regno
predicatio tamen illorum suscipienda est et audien-
da. vnde dominus de scribis predicatoribus dicit
math. xxij. Que dicunt facite que autem faci-
unt nolite facere dicitur enim. et non facit. Sed debet
quod debet verus predicator euangelicus. Rursus. quod pre-
dicatores sumptuosi debent habere a populo
cui predicant. sicut ostendit apostolus. i. Cor. ix.
duplex. Prius autem usus publici et ro-
nabilis. Secundo autem usus diuine legis. Pri-
mus ostendit sic dicens. Quis militat suis
stipendijs vnicuique. quod d. nullus. imo mili-
tes sumunt stipendia a populo terre quas
defendunt. Idem ostendit de agricolis et gre-
gum pastoribus. De agricolis dicit. Quis

Incipit
predicator

plantat vineā et de fructu eius nō edit
De gregū pastoribus dicit. Quis pa-
scit gregē et de lacte gregis nō mandu-
cet. Apli vō fuerūt milites et hereticos
insurgentes et in vinea dñi cultores et
gregis dñi pastores ppter ea a pplo eis
sumptus dabant. Secundū pbat sic
dicens. Nūquid fm hoīem dico. i. ex
aucte cōsuetudis hūane tm. i. q. p dīca-
tores sumptus hīe debeant a pplo. q.
.d. imo cū hoc auctoritate legis dīvine
Scriptū ē. n. Deutro. xrv. Nō alliga-
bis os boni triturātī. i. p dīcatori labo-
ranti in area dñi. Cōfirmat p dīcta ex
pcepto xpī qd dedit aplīs qm misit eos
ad p dīcandū verbū dei. Math. x. dīcēs
Gratia accepistis. i. grām vobis colla-
tam siue sit grā gratū faciens siue grā
gratis data. gratis date eodē mō sicut
accepistis p spūalibus eius actibus vt
p administratōe sacroz et p dīcatōne et
silibus nō d3 quicq3 postulādo recipi:
quasi p cū. et sic tollit cupiditas p dīca-
toz male accipiēdo. Tollit etiaz xpī
cupiditatē p dīcatoz in male possiden-
do ibidē dīcēs. Nolite possidere aurū
neq3 argentū neq3 pecuniā in zonis ne-
q3 perā neq3 duas tunicas. i. vestes su-
pfluas. neq3 calciāmīta. i. integra. quia
apli vrebāt sandalijs. vt hī Math. vj.
p que omīa dat intelligere q p dīcator
euangelicus d3 eē absolutus a sollicitu-
dine mundiali vel tpali. q3 tpalia in
sui acqūsitōe molestāt. et adhuc plus
in sui possessione. q3 sunt iam qī mem-
bra incorporata spī habenti. et iō magis
trahunt hoīs aim ad deordinatā dile-
ctōem sui. et q3 hoc suffocat verbū dei.
iō nō d3 eē in p dīcatoribus euangelij.
S3 attēdēdū q xpī negauit p dīcatori-
bus euntibus p vīā virgā. Math. x. et
cōcessit eis. Math. vj. que vidēt fīa.
Dīcēdū q virga hic et ibi accipit equi-
uocē. q3 Math. x. virga accipit meta-
phorice. vñ sensus est neq3 virgā. i. nō

innitāmini subsidio tēpali. sicut corp3
innitit baculo sustēnti. In Marco
accipit virga ad frāz cū dī q nō porta-
rent i via nisi virgā tm. q3 doctores he-
breoz in signū doctrine portabant vir-
gā in manu. q3 consuetū erat apud iu-
deos pūderi eis de victu a pplo que3
docebant. iō xpī voluit q hoc suffice-
ret aplīs p sua pūssione. p hoc. n. ostē-
debat q pplīs cui p dīcabant d3 eis p-
uidere. et iō sequit dignus est oparius
cibo suo. q3 de iure naturali et dīuino
et hūano illi qui seruiunt cōitātī in spī-
ritualibus et in dīuino cultu et vera do-
ctrina debent a cōitate de. tpalib3 pū-
deri. dignus est q oparius. i. p dīcator
q operat opus dei ad vilitatē pplī ci-
bo suo. i. vīcū pueniētī. p qd etiā intel-
ligit vestimētū et domiciliū sine qbus
nō vīuit decēter genus hūanū. Et iō
dicit aplūs. i. Cor. ix. q dñs ordinauit
his qui euangeliū annūciant de euan-
gelio vīuere. vbi dicit glo. p dīcatorib3
ordinauit vīuere de euāgelio vt expe-
ditores sint ad p dīcandū verbū dei.
quā li cētā dedit eis dñs qm misit eos
ad p dīcandū dīcēs. Ecce ego mitto
vos et. et paulo post. In quācūq3 do-
mū intraueritis in eadē manere eden-
tes et bibētes que apud illos sunt. di-
gnus est em oparius mercede sua. hec
ibi. Verus p dīcator euangelicus p p-
mīto d3 expectare vitā eternā. sicut eis
p mīttit a sapiētīa infinita Eccl. xxiij.
Qui elucidant me vitā eternā habunt
Veri p dīcatores sunt dīuīe sapientie
p salute hoīm elucidatores. D3 etiaz
verus p dīcator ex hoc officio vītra p-
mīū eēntiale qd metaphorice dicitur
corona expectare p mīū accidētale. nō
q dlibet sed illud qd cōrespondet siue
debet opī excellētī et pūilegiato. scz
martirio virginitati p dīcationi. Et sic
trīplex distīgnit aureola fm q tres sūt
hostes quos p pugnā vīncim3 q sunt
aureola

Consideratio

caro mundus et demonia. Martires enim vincunt mundum. et ita debet eis prima aureola: quia vincunt hostes inferentes passionem ad extra. Virgines vincunt carnem. et sic eis debet secunda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellentior victoria sic et excellentior aureola. Predicatores vincunt diabolum et sic debet eis tertia aureola quam pro tanto est excellentissima. quia crudeliorum et fortiorum vincunt inimicum expellentes non solum de se sed etiam de cordibus audientium nec etiam dicendum est ut dicunt quidam quod aureola predicatorum debet platis solummodo quibus competat ex officio predicare docere. Sed quibuscumque qui licite exercet actum istum. Prelatis autem non debet aureola hec quia non habent officium predicandi nisi actu predicant. quia aureola non debet auditui sed actui pugne secundum illud apostoli. iij. Thimo. iij. Non coronabit nisi qui legitime certaverit. Primum igitur ex predictis quod est predicatio. quam illis debet et cui prodest ac qualis debet esse predicator evangelicus. in quibus persistit armatura spiritualis viri predicatoris cum quibus ad pugnam potest exire impavidus contra hostes annuntiando populo dei scelera eorum et domus iacob peccata eorum.

De nobilitate et excellentia fidei catholice.

Intra terciam et vltimam

ma considerationem habet primus liber que est de excellentia et nobilitate fidei catholice in particulari. in qua velut in speculo mundissimo milites christi se intuent optime et delectabiliter armari poterunt. Sex sunt articuli per ordinem declarandi. Primus est quod Iesus christus est filius dei verus. Secundus quod fides christi est lege moysi antiquior. Tercius est quod fides christi est lege moysi stabilior. Quartus est quod fides christi est lege moysi nobilior. Quintus est quod fides christi est lege moysi vtilior. Sextus est quod lex moysi scilicet non est lex sed

Tercia VII

cessavit esse lex. Primus articulus est totius religionis christiane fundamentum. et ideo enim voco turrin omenagium nostri fortalium. Reliqui quique articuli sunt ad eius ornatum. Hunc ergo cum sit principalior inimici tam iudeorum quam saracenorum timentes per eum devicti. ut eum destruant corde et opere sapientes utroque ad hoc applicant totum suum studium. Verumtamen lapides et sagitte suorum argumentorum ad eius propriam lucem amovendam non ascenderunt adhuc tam alte quantum nebula celo loco ubi est substantia solis exiit altiore in mille et pluribus gradibus quam ascendit nebula in aere. Vnde quantum potest ignis unius crucibilibus pusillimis contra aurum quod tam fuit multoties appuratum transiendo per magnos ignes fornacis. tamen prout omnia argumenta non solum accepta ex omnibus scientiis humanis acquisitis adinuents. sed etiam accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciunt iudei saraceni et heretici cogitando ex eadem posse iuvare propter eandem. et tam sunt vitra mille. cccc. lx. annis quam multi posuerunt omnes vires suas ad destruendam hanc altissimam turrin siue hanc veritatem. scilicet quod Iesus christus est filius dei veri certissime firmiter fundata quam celus et terra et profundior quam aurum in pluribus fornacibus depuratum quod evidenterissime declarat testimonio quoniam examinum publicorum super eo factorum.

Primum examen.

Primum examen fuit factum per iudeos quousque occiderunt christum. ex quo viderunt eam quam per dictam veritatem esse magis fortificata. Est ergo hec veritas quod Iesus christus filius marie est verus deus et verus homo. verum homo quia verus filius marie. verus deus quia verus filius dei. verus dico non per gratiam vel per verbum sed suam naturam. quia sua natura essentia. substantia. et vita est ipsa mea. natura eternitatis. substantia. et vita dei sicut quia est ex eadem natura qua ma-

Liber

primus

ita dicit verus filius marie. hec veritas fuit totiens disputata et examinata. quod securissime dico preciosior et purior est quam aurum. quod per plures magnos ignis fornaces transiit. Et fuit primus examen personale inter ipsum et sapientes legis iudeorum ultimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum in hierusalem et alijs ciuitatibus locisque castellis sed etiam in campis et etiam ad mari comprimente cum multitudine gentium in terram accederet ad eum et hoc rationabiliter faciebant. scilicet volentes ad eum accedere. ex quo quotiescumque aliquis accedebat et tangebatur vestimenta sua statim sanus erat quacumque infirmitate detineretur. Disputando etiam cum sapientioribus quorum studium erat postquam viderunt tantam multitudinem gentium sequi predicationes eiusdem observare si possent eum capere in aliquo verbo maledicto. et ultra hoc in spectali studio eorum erat obscurere predictam veritatem in cuius confessione est salus omnium hominum. scilicet quod esset filius dei viui. Vnde ipsum arguebant sicut homines parui in intellectu attendentes ad quatuor regulas per quas regunt homines fructus terre elementa et celi dicendo sibi. Ex quo homo erat. quomodo se faciebat deum. in quo blasphemabant per totam preteritatem dei. quod cum possit omnia facere. quod non possit facere quod ipse sit homo. ex quo esse hominem est una de excellentioribus rebus per deum factis. Vnde quod primo est credere factum quod modum eius intelligere. christus respondit eis verum est quod ipse dicebat allegando quatuor testimonia. quarum neutrum iudei poterunt negare. scilicet testimonium dei patris quod dedit de suo filio. Testimonium Iohannis baptiste testimonium operum suorum quod faciebat. et testimonium quod in multis suis passibus dabatur de eo scriptura vera et reputata per iudeos vera et autentica dicendo eis quod moyses esset accusator eorum. quod si credidisset suis litteris

credere ei ex quo ille dabatur testimonium de illo. et postquam totiens viderunt se confusos in publico ante populum. cuius laudem et honores plusquam dei desiderabant. non potentes respondere replicato. quod si solummodo erat filius david quomodo david vocavit eum dominum suum. Matth. xxij. Ab illa die nunquam amplius fuerunt ausi interrogare eum. sed ut liberaretur se a sua doctrina. studiose ordinaverunt motum suum: sicut per examinationem ultimam sue doctrine dicendo. quod si erat filius dei ipse liberaret eum de manibus eorum. et sic dicebant quasi erat in cruce. descende et credimus tibi. Matth. xxvij. et Mar. xv. cum tunc ei leui esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortem. Et probaverunt eorum posse nihil valere. si tam ei non placuisset quam eum apprehenderunt. quod non posuerunt in eum manus nisi quasi ipse voluit. interrogati. nam per eum quem quererent et ipsi respondentes quod Iesum nazarenum. quam dixit ego sum abierunt retrosum et ceciderunt in terram. Ioh. xvij. stupefacti sunt attoniti. Et per secundam vice dedit eis licentiam quod ipsum solum caperent. et non aliquem suorum discipulorum. volendo in hoc implere quod ipsi volebant attendere. scilicet quod ipse erat in lege sua in prophetis et psal. de eo scriptum. quod oportebat eum primo pati mortem ignominiosam et postea intrare in gloriam suam quam mortem ipse recepit cum multa humilitate obedientia. sciens quod ei fuerit per deum premissum suum mandatum. Vnde ad implem dum mandatum dei patris suum confessus est libere in iudicio illud in quo ipsi intederant condemnare eum. scilicet quod erat filius dei viui et rex iudeorum. quas duas confessiones fecit interrogatus quasi eis defecerunt et erant iudicata vana allegata per eum testimonia. Prima confessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secunda per gentiles erat reputata infamia celsitatis. quod ex parte eius lege nullus debebat dici rex sine suo mandato. Vnde prima

Consideratio tertiā

VIII

suā cōfessionē fecit in cōsilio iudeorū. ut nō intelligerent q̄ p̄ mortē suā peribat doctrina sua audierūt ab eo. Tūmodo videbitis filiū hoīs venientē in nubib⁹ celi. Math. xxvij. et Mar. xliij. qui fuerunt et sunt sui p̄dicatores. p̄ q̄d ip̄i bene senserūt q̄ ad obscurandū et ad annullandū doctrinā xp̄i ihu parū p̄derat eis occidere ingm. plurib⁹ q̄ p̄ est cōuersis ad suā doctrinā p̄ p̄dicatōez suoz discipuloz. et sic nō potuerunt exstinguere lucē d̄ qua loquimur. scz q̄ iesus filius marie est verus fili⁹ dei. Item p̄fessus ē libere in iudicio p̄lati locū cesaris tenentis secundā veritatē. s. q̄ erat rex iudeoz cuius p̄fessio ne audita p̄latus r̄ndit q̄ nō inueniebat in eo cām mortis. Certissime sciēs q̄ p̄ muldiā p̄curabāt mortē suā et quō cōfessus est se esse regē q̄ declarauit regnū suū nō esse d̄ hoc mūdo. Et sic an̄ q̄ daret iniam cōtra eū p̄stendo eū eē iustū et imp̄ occurrē. Iudei q̄ n̄ desiderabant mortē suā publice se obligane runt q̄ peccatū mortis sue eēt sup̄ eos et sup̄ filios suos dīcētes. Sanguis ei⁹ sup̄ nos et sup̄ filios n̄ros. Math. xxvij. hac obligatione et p̄cto ex̄ire cāp̄dū mandus durauerūt ex̄itibus in eo iudeis et filiis eoz ira dei sp̄ erit sup̄ eos. qui manifestissime vidēt q̄ ad annullandā doctrināz iesu xp̄i nihil p̄stuit mors p̄ eos p̄curata: q̄n̄ in p̄cto quo dedit aīam suā in manib⁹ patr̄s audierūt dīcī a centurione q̄ executōem faciebat p̄ p̄lato q̄ ille hō crucifixus vere erat filius dei. vñ ex̄amē mortis sue fortificauit plus doctrinā suā q̄ gentiles. qui eū crucifixerūt cōfessi sunt eūz esse verū filium dei.

Secundum examen.

On minis cōfirmata fuit p̄dīctaveritas in secundo examine post mortē suā q̄ iudei vidētes q̄ xp̄iani sic cōuersi de iudeis sicut de gētib⁹ attendebāt. plus ad doctrinā iesu q̄ moysi cōiuncti in multis cōsilijs et habitis plurimis p̄silijs nunq̄ potuerūt tantū facere q̄ ap̄li nō p̄dicarent in eius noīe. a quibus audierūt q̄ magis cōueniens erat obedire deo q̄ eis mandauit p̄dicare q̄ hoīb⁹ mandantibus. Num̄ Act. v. et quō sub celo nō esset datū aliud nomen in quo oporteret hoīes saluos fieri. nisi in noīe iesu xp̄i. q̄d ip̄i nō possent nō manifestare veritatē quā viderant et audierāt. Act. v. et sic denicū rōnibus ap̄loz q̄s p̄mo cognouerant hoīes ideotas et lascos. Postq̄ pbauerūt q̄ non p̄fidebant in suis publicis mandatis. ordianerūt vnā subtilē incooptāq̄ telā q̄ videbat satis rōnabilis. q̄n̄ multi de suis maioribus receperūt fictē baptisimū. mori ex hoc sine q̄ xp̄iani intelligerēt q̄ ip̄i habebant bonū zelū et affectōem ad fidē xp̄i iesu. Hos vocat scriptura pseudo ap̄los siue deceptōis ap̄los. q̄ de subitis siue p̄ minerā factaz in muro intrauerūt in eccia ad p̄scrutandā libertatē xp̄ianoz p̄ doctrinā iesu xp̄i. liberatoz de seruitute legis moysi cuius ingū ferre nō potuerūt nec ip̄i nec p̄nes eoz. Isti ergo ficti ap̄li cuz essent magis p̄bi. magis rhetorici. magis lra et in lege. et vltra sicut in consuetudine phariseoz magnā sanctitatē fingentes facta sua diligentia cū maiori astutia qua potuerant vidētes q̄ nō curabāt xp̄iani de rōnibus suis quibus arguebant per p̄biam esse impossibile. q̄ infinitū et finitū tempale et eternū. causa et effectus dominus et seru⁹ essent vnare. et sic q̄ deus et homo non poterat eē vna p̄sona fili⁹ marie. plus credētes verba xp̄i q̄ oīs sua argumēta. vñ sunt

p̄fenda
p̄h̄te

de q̄
finitū ad
infinitū

summa

Libri primus

alia astutia magis profunda quam videndo
 quod ex quo non poterant facere quod christiani si
 obseruarent legem gratie que est euangelij lex.
 dicendo quod lex data per Moysen equum erat
 lex dei multum laborauerunt ut seruarent
 tunc ambe punctum siue in simul et ali-
 quod tempore tamen proualerunt quod multi etiam de
 maioribus christianis et rectoribus aliorum in
 parte eis presentiebant non comedendo
 cibos qui per moysen defendebantur et sic
 erant dantes exemplum gentibus prorsus
 similia facere sicut si illud per eorum salu-
 tem esset necessarium. Sed facta declaratio
 quod seruatio unius legis preclit obseruatio
 alterius. et quod lex data per moysen que erat
 uerus dei non potest parari legi date per deum
 suum. sed quod est ei subiecta. et cuius lex moysi
 esset figura secundum quod cum dei adiutorio de-
 clarabit in alio passu. quod habita verita-
 te figurata per eam debebat cessare figu-
 ra. persecutio indeorum non potuit proualere
 quam solummodo cum hac veritate quod filius ma-
 rie est uerus filius dei cessauerunt omnia per-
 secutiones inchoate. prohibitiones et
 disputationes quibus uisum sunt iudei pro-
 pter multa damna. propterea ex toto confu-
 si uidentes quod cum ratione non poterant proua-
 lere. uisum fuerat ut sicut uisum tyrannus. quam
 aliquis dat ei bonum consilium quod ut non audi-
 at eum. licentiat eum de domo sua. vel ex-
 pellit eum per uisum. Sic fecerunt iudei cum
 apostolis. quod nolentes eos audire in synago-
 gis suis licentiauerunt eos extra terras
 suas. Et sic per ueritatem examinata quod per
 quam christus ascendit ad celos iudei insurre-
 xerunt contra suos discipulos quos non
 potentes punire uerbis. non dimittentes
 eos predicare in suis synagogis pro-
 pter hoc eo doctrina semper magis ac
 magis crescentes predicata sunt gentilibus

Tercium examen.

Accessit huic examini aliud
 fortius examen. et multo maiori
 tempe agentibus contra discipu-
 los christi iesu. quorum cum iudeis una so-

la erat principalis differetia. scilicet quod messias
 promissus eis in lege et prophetis sa-
 ueretur. sed qui interfecerant eum maio-
 res eorum uidendo se damnatos si confite-
 rentur quod ipse esset suus messias. suus rex
 suus dominus. resisterunt quantum poterunt.
 faciendo illud quod erat peius per eis. no-
 lendo audire eos qui de hoc loquebantur
 sic quod sua propria voluntate manserunt se-
 in cecitate. propter quod cum cecus non sit di-
 gnus magno regimine expulsi de ciui-
 tate iherusalem. perdidit dominum quem primo ha-
 bebant. ubicunque sint se subiecti existi-
 tes eis qui tenent dominum tempore. et
 sic erunt quod diu mundus durauerit in
 contra totam voluntatem suam verificato uer-
 bo quam ut occideret christum dixerunt ante
 pilatum. quod non haberet alium regem nisi cesa-
 rem impatorem. per ipse regnante. et cogitan-
 tes quod non audiendo discipulos iesu christi
 cessaret lux ueritatis. contra quam ut non
 intrarent in eorum domibus clausuerunt
 ianuas. per ipse facio dederunt occa-
 sionem ut amplius predicta ueritas sple-
 deret. quia ipsi habitando in toto mun-
 do ipsi inter gentiles isti audientes qui
 erant inter iudeos et apostolos questio-
 nes. uoluerunt scire causas suarum que-
 stionum. et sic audierunt doctrinam hiesu
 christi quam non audierant si apostoli uo-
 luerant predicare in templo suorum deorum.
 secundum quod in quacunque domo ciuitate. pro-
 uincia vel regno nolunt audire alium
 esse dominum suum nisi illum quem pro tali
 ipsi habent. Iste fuit finis persecutionis iudeo-
 rum quod ueritas per ipsos correpta. fuit forti-
 ficata et exaltata in multo maiori gradu
 quam multo maiori populo gentiliu qui esset
 iudeorum ea receperunt de qua facto ma-
 iores eorum. scilicet impator et illi qui erant de se-
 natu romano displicuerunt uidentes quod
 illi qui efficiebant christiani non curabant
 de sua ordinatio. scilicet quod nullus deberet esse
 receptus per deo sine suo examine et ma-
 ior ex quo erant gubernatores totius mundi. Quia

leg moysi
et rufi

legem

Messias
uenit

Cōsideratio tertia

IX

nifestat sup hec passu vnū secretū z ve-
ritas facti qd homo intelligens q scit
romanoz historias. z qualiter incepit
multoz deoz adoratio p seipm potest
cognoscere z hoc est secretū q nō erat
difficile posse habere p sensu a senatu
romano vt ibs xpc reciperet in deum
fm q erat illi mlti qs ipi adorabāt exq
multo maiores excellēte fuerūt in eo
q in quocūq aliozū. Sed gentiles re-
gebant illis tēpibus qm spectat ad
adorationē suozū deozū duplici sentē-
tia suozū sapientū. Prima q null⁹ de⁹
deberet eē refutat⁹. Scda q fm quod
ille deus veller deberet esse adoratus z
honorat⁹. z cum esset doctrina ihu xpi
q erat vn⁹ solus de⁹ z q illum solū de-
bebant adorare z ei soli seruire. viden-
tes q in hoc facerēt ptra id qd tota vi-
ta sua ipi z sui aīcessores habuerūt p
fide. qz adorando ihu xpm annullabat
seruitiū oīm deozū suozū. fecerūt ordi-
nationes z mandata q oīs qui adora-
rent ihu xpm. exq reprobabāt religio-
nē deoz suoz ipso facto bōa deoz eēt
piscata. z ipi occiderēt crudeliorib⁹ z
fortioribus que possent excogitari tor-
mentis. quas ordinatōes z leges fece-
rant p vim z nō spontanee. qz quanto
plures occidebant xpianos tanto am-
plius amittebant suū dominiū. solue-
ntibus xpianis integre omnia tributa z
onera eis imposita ad hoc expresse se
scientes obligatos fm doctrinā sancti
pauli. faciēdo etiā in reb⁹ eis mandat⁹
fidele seruitiū. Itēz gentiles qz sic pl⁹
faciebāt ad suā laudem z gloriā z suo-
rum deoz. multo amplius voluerant
q deicē p disputatōes cōformauerāt
se eis adorando quos ipi p dijs ado-
rabant. Sz quasi pro vltimo remedio
fecerūt leges mortis vidento manife-
ste q sui sapientes phi. nec plati tēplo-
rū deozū suoz z ydolorū nō poterāt re-
sistere nec ptradicare rōnibus z aucto-

ritatib⁹ p dicitis p discipulos ihu xpi
quib⁹ cū dedit mandatū p dicitū doc-
nam suā p singulārē p solatōe dixit eis
q mittebat eos sicut agnos in lupos.
z cū isti nō essent nisi. xij. z septuagita-
duo z sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos
mittebat erāt iudei atqz gētilēs talit⁹
sine ppatōne alicui⁹ pport fm modū
loquēdi erāt infiniti lupi. cū tñ vn⁹ hu-
pus sit sufficiens ptra magnā agnorum
multitudinē. Hec fuit veritas maximā
miraculi q pauci agni victoriā habue-
rūt de infinitis lupis. qm tot⁹ mūd⁹ fir-
missime credidit verū esse qd p habe-
bat pro incredibili z fm suos sapiētes
phos pro impossibili. q iesus xpc hō
q fuit mortalis z mortuus resurrexit p
se viū et q in fine mūdi hz resuscitare
oīs mortuos. z q nō min⁹ est admira-
bile q ista duo incredibilia fuerūt a to-
to mundo credita firmiter p doctrinā
duodecim hominū scz apostolorū bie-
su xpi quozum multi fuerūt ydeote et
piscatores. z sic crediderunt sine donis
tempalib⁹ qz erant pauperissimi. credi-
derūt sine aliqua deceptione. qz p dicit⁹
bant in publico. crediderunt sine aliq
vi. quia nō legē de aliqua guerra per
eos facta vel pcurata z q plus est abs-
q positōne timoris alicui⁹ guerre sup
hoc factis principibus xpianis seruā-
do doctrinā iesu xpi suā legē esse liber-
tatis qui voluerit credere euāgelio sal-
uabit qui vō non p demnabit. Marei
xvj. z sic durante vita aplozū in to-
to mūdo splenduit z fructificauit do-
ctrina biesu xpi. Et fuit hoc admirabi-
le. q nō obstantibus omnib⁹ psecuto-
ribus. vt p muniter oīs ipi receperūt
martyriū ppletis dieb⁹ senectutis eozū.
In quoz tpe z ducent⁹ seqntib⁹ annis.
paucos dicā. si dico centū mille xpia-
nos p pfectiōe vitat⁹ quā tractam⁹ scilz
ihu xpm filiū marie cēverū deū volū-
tarie ipimet se offerēdo cū magnis tor-

apli

2csmacere

p dicit⁹
apli

mentis fuerunt mortui. Etiam dicā pau-
cū si dico unū millionē gentiliū viden-
do firmitatē martyrum in dicto tēpe rece-
pisse baptisimū et cōbustis suis ydolis
factos ēē veros xpianos q nō solū ac-
cidit rome in grecia in ytalīa in ptribus
occidentis s; etiā in toto mōdo impato-
rib⁹ illi⁹ ipis exētib⁹ dñis tot⁹ mūdi. et
si in aliqbus regionib⁹ erāt diuersa do-
minia ipimet pncipes faciebāt xpia-
nos filles persecutōnes. Spāliter de h⁹
sunt manifeste historie actōib⁹ earum
mortuis. iam sūt elapsi mille anni q d
arabia et de pīa q sūt prima dñia habi-
ta p sectatores leg⁹ machomeni fuerūt q
plurimi gloriosi martyres scēi quoz se-
nitates vbiq; sunt xpiani celebrat
ecclīa. vñ multi pncipū et spāliter im-
peratorū mlti videntes q nō diminue-
bant pdictā scām veritatem. s; q p sua
tomēta eā fortificabāt multiplicat⁹ cō-
fiteantib⁹ tandem cessauerūt aliq tpe ex-
ecutare suas ordinationes crudeles et
mandata in xpianis. Ista tertia persecu-
tio tyrānoz fuit maximū examen veri-
tatis quā ego p dico et omīs sui fideles.
scz ihm filiū marie ēē verū filiū dei.
Istud terciū examē in tanta pfirmatō-
ne p fuit huic veritati q destruct⁹ tem-
plis ydolorū fuerūt in toto mūdo edifi-
cate solēnes ecclīe. In quib⁹ cum ma-
gnis laudib⁹ ymnis et singularib⁹ can-
tibus septē horis diei publice confite-
bāt⁹ pdicta veritas. Cantōib⁹ assignato sa-
lario de publico sufficienti et multum
honorabili spāliter in ecclīis cathedra-
libus et sic pater terciū examen. in q ex-
plicat⁹ unū secretum q omīs pncipes
mūdi nō potuerūt extinguere lucē pre-
dicte veritatis data p eos mortē pluri-
bus q centūz mille martyrib⁹ et q illo
tempe fuerūt cōuersi ad fidem plures
q vn⁹ mltio gentiliū.

Quartum examen.

Om xpiani tam fuissent in pa-
ce et tranquillitate ast fidē cōuersi
et sic cessante persecutōne gentili-
um cōtra eos ex inter semetipis natus
est quartū examē q pdictam veritatem
scz ihm filiū marie esse verū deū appu-
rauit vsq; ad vltimū pūctū. Hac pse-
cutōne existente piculossima qz ē in-
ter eos q sunt eiusdē dom⁹ qñ plurimi
magis līati q erant de principalib⁹ ec-
clesie. pīarche. archiepi. epi. pībri et di-
aconi et nō min⁹ laici. cū multis et mā-
gnis argumentis nō. et v. testa. qd gen-
tiles facere nō poterant qz nesciebant.
nec iudei allegabant cōtra xpianos. q
cōfiteendo pdictam veritatem stabant in
magno errore ex q ipsa nō approbatur
p scripturā eoz habita p scā. imo alle-
gabant multos passus eiusdē fm q
ipsi exponebāt q videbant pīrariū di-
cere. quoz rōnes et argumēta etiā mul-
toz doctorū catholicorū in pbia et me-
thaphisica fundatoz et in theologia p
fecitissimoz vt ampli⁹ pdicta veritas
appuraret facta. habita p scripta in tan-
ta abundantia q omīs argumēta que
sūt p infideles pīa eandē faciūt pūis-
simū volumē et parūā empestiam. Sic
q p apparentiā eoz dicta veritas qñ
ad studiosos in lege dei sit nec in min⁹
ma pte obscurata. q p seipsum quilibz
qñcunq; infidelis posset videre si vel-
let attendere etiā quo tpe eū pīra intē-
tione cognoscēdi veritates et ea cogni-
ta amare eā et amādo pfirmando se illi
et defendere eā. hoc dicto in oibus na-
tionibus mūdi et inter omīs sapientes
scīaz exire approbato q multas repu-
tant falsa et adhuc impossibilia q exa-
minata diligenti studio inueniunt ve-
ra et multum necessaria et per contrari-
um de alijs multis. Vnde quia circa
examen altissimarū veritatum delectā-
tur q plurimum clarissimi intellectus
hominum. et ex alia parte quo ad cog.

nitonem veram illarū multū profunt
volūtares pure et dānāt affectionate
et quanto plus durat mund⁹ ppter ni-
miam pūuatōnem exercitiorū verita-
tes scientiarū plus declarant et quādie
appurant. Et ideo examen p̄dicte veri-
tatis scz q̄ ihs filius marie: est verus fi-
lius dei: sicut p̄ncipale omnū in ec-
clesia dei durauit maiori tpe: q̄ tria p-
ma examina et durabit usq̄ ad finē mū-
di. Tūc in maiori fortitudine q̄ illud
q̄ machometus bestia q̄ ascendit de
terra nō fecit. bestia q̄ ascendet de ma-
ri et exrollet sup omē qd dicit et hono-
ratur sicut de⁹ sedebit in templo et oñdet
se sicut si esset deus. Vñ studiū huius
bestie erit ad hoc vt ponet omēs vires
suas q̄ sit vt de⁹ reputata. psequens est
q̄ faciet crudelissimā p̄secutōnem con-
tra omēs p̄fiteres q̄ ihs filius marie:
est fili⁹ verus dei et ip̄met de⁹. Super
qua veritate p tpe illo quo plus vltiter
hec quarta p̄secutio durauit: vt nō pre-
ualeret. facta fuerunt multa p̄silia aliq̄
p̄ncipalia aliq̄ generalia. Item multe
p̄uentiones aplazate an p̄ncipes vel
p̄munitates quib⁹ habitis magnis di-
sp̄tationib⁹ allegantes p̄ra p̄dictā ve-
ritatem fuerūt p̄fusi et diuiserūt erro-
rē suū. multi illoz quos ipsi p̄uerterāt et
in fauorē suū venerāt ad dicta consilia
vel p̄gregatōnes. et qz aliqui pauci re-
manebant. vel cū fauore aliquoz p̄u-
cipū vel sicut est p̄ditio falsa p̄batarū
scientiarum nō generat et in publico.
Sed nūc isti: nūc illi p̄dicādo ad par-
tem: iterū reuinebāt sui errores. Et iō
in illis t̄pibus plusq̄ in alijs ante nec
post fuerūt q̄ plurima cōsilia. Hoc re-
putato p sano remedio et singulari de-
fensione p̄fidei catholice: q̄ ventat ad lu-
cem et oñdat in publico quicqd cōtra
eā dicit in abscondito et nō solū huius
veritatis de q̄ ad p̄s loq̄mur: s; et cu-
tiscūq̄ veritatē ē bec sua. p̄p̄ta cōditō

q̄ quāto plus tractat et resoluit tanto
ampli⁹ lucet: similis lapidē vere p̄clo-
so q̄ quanto pl⁹ polit tanto plus lucet.
Est et filius auro q̄ si sel bñ appurātū fu-
erit: quāto pluries ponit in fornace ig-
nis. tanto sine aliq̄ dīminutōne sui pō-
deris efficit p̄clofius. Vnde sicut dicit
dñs iohes de zegobia archieps cesari-
ens. in tractatū cōtra saracenos vbi tā-
git p̄dicta p̄dicta examina. Ego vidi mlt̄
ta examina multarū veritarum catholi-
carū tempe meo et sui p̄nceps in illis.
Sed de illo quod magis publicū est
possum dare exemplum. Homo qui-
dam cuiusdam magni dominij super
certos articulos affirmatos per eos es-
se veritates euangelij post habitas per
eos aliquas magnas victorias contra
fideles quando venerunt ad consiliū
auditis suis disputationibus quantū
voluerūt dicere senserūt veritatē p̄ taz
forti suo p̄rarto q̄ ampli⁹ nō eleuati-
rūt caput p̄dita tota sua elatōne. Vñ
de eū nos sciam⁹ certissime veritatē de
qua loq̄mur transisse p̄ tam multa. taz
grandia. tam fortia. tam notoria. et taz
examina cōtinuata: et q̄ quāto plus de
ea tractat et cōtra eam disputat vel ali-
quid dicit: tanto ampli⁹ inuenit clar-
or purior et firmi⁹ fundata nō possum⁹
p̄dictā veritatē abscondere: dñō ihesu
x̄po cui seruire debem⁹ fideles mādān-
te discipulis suis q̄ illud qd fuisset eis
in secreto dictū manifestaret in publi-
co. et quod audissent in aure. id ē in ab-
scondito predicarent super recta. quia
qui accendit lucernā in domo sua nō
ponit eā sub modio vel sub lecto. sed
super candelabrum in alto vt clare vi-
deantur que sunt in ea quicūq̄ ingre-
diunt in domo sua. Et sic magister ve-
ritatis ē. p̄p̄ loquar si dico mag⁹ qui ē
ipsa veritas. postq̄ fuit captus quādo
interrogauit eū iudex de doctrina sua
et de discipulis dixit. Ego palā locut⁹ su-
m.

zegobia

doctrina
xpi

Liber

primus

mūdo. Ego semp docui in sinagoga et in templo q̄ oīs in dei p̄uenerūt et in occulto locut^{us} sum nihil. vt subuersor. Interroga eos q̄ audierūt qd locut^{us} sum ipsis. ecce hi sciūt qd dixerim ego Jo. xvij. In istis v̄bis oñdit totā fiduciaz sue innocētie qm̄ acceptabat p̄tra se totum mundū in testimoniū. sic etiā qm̄ ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis q̄ darent testimoniū de factis suis et dictis in iudea et iherosolima et vsq̄ ad vltimū terre. i. vsq̄ ad fines totius mūdi: et rōnabiliter hoc p̄cepit ex q̄ recepat a p̄e suo in hereditatem: oñtationē totius mūdi. et nō solus in hoc h̄eat firmū testimoniū q̄ deus p̄stituit eū heredē oīm suoz faciēdo caput et p̄ncipiū non solū oīm hoīm s̄ etiā angeloz minorū et maiorū q̄ sūt in celo. et p̄ter oīm diaboloz q̄ angelis sūt subiecti ad colocē. j. et ad phil. ij. Propterea q̄ que dicta sūt in his q̄ tuor examibus fideles xp̄iani p̄dicant publice. et p̄sentent ihm xp̄m filiū marie esse verū filium dei.

Et fides xp̄i est lege moysi antiquior siue prior.

Ecund^{us} articul^{us}. q̄ fides xp̄i ē lege moysi antiquior siue prior.

Ad cui^{us} euidentia duo sunt notanda. Primū est q̄ abrahā aī legem imo et aī circūcisionē iust^{us} fuit et nō sūt iust^{us} nisi merito fidei vt p̄z gen. xvj. credidit abrahā deo et reputatū ē ei ad iusticiā. Item merito fidei fuit sibi fca repromissio. et sp̄aliter illa semine tuo b̄ndicent om̄es gentes vt p̄z gen. xxij. Sequit^{ur} q̄ ex his q̄ fides xp̄i fuit ipsa lege moysi tpe prior. Et q̄uis apl^{us} v̄ sp̄aliter p̄bet ad gal. iii. exemplo abrahe. in hoc idem p̄bat ad heb. x. p̄ plura exempla sicut pater de Abel Enoch Noe Sara Isaac Jacob Ioseph et moysē. Isti em̄ et multi alij iusti fuerūt ante legem iustificati vt pater ibidem.

Secūdo notandum q̄ deus p̄misit abrahe inter cetera q̄tuor. Primo hereditatis successorē. Secūdo hereditatis adeptōnem. Tercio seminis multiplicationē. Quarto vniuerse gentis benedictionē. Et licet ad istā q̄tuor ei p̄missa fuerint de aliq̄ sp̄ali p̄ncipaliter tamen deus sp̄alia intelligebat.

Primo q̄ p̄misit sibi de heredē scilicet ysaac gen. xv. Sed i hoc p̄ncipaliter p̄misit sibi xp̄m qui pro tanto heres abrahe dicit^{ur}. q̄ ex eo fm̄ carnē descendēs. in ei^{us} regnabit. regnat. regnabit hereditate. Vñ gabriel ait de xp̄o. regnabit in domo iacob in eternum. Lu. j. Secūdo p̄misit sibi hereditatem tempore scz hereditatē chanaan a fluuiū egypti vsq̄ ad fluuiū eufraten. vbi supra. nō q̄ ipse vnq̄ illam possederit nisi in semine suo. vñ et semini suo dicebat. et dabo tibi terram hāc. In hoc autē sp̄aliter sibi p̄mittebat sp̄ialis hereditas. i. vniuersa p̄gregatio fidelis tam iudeoz q̄ gentiliū cui^{us} ipse per fidem p̄r est. Promittebat etiā sibi hereditas glorie qui p̄pter fidem. ei^{us} sinus abrahe nuncupat. Tercio promissit ei seminis multiplicationē sicut stellas celi et sicut harenā maris gen. xxij. Boni qui ex ipso descendūt p̄ ysaac et iacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri christiani qui sunt eius semen spirituale et semen dei repromissum in quantum eius fidem imitant. Sed mali q̄ ex eo descendūt p̄ ysmahelē et filios sethure et p̄ esau fuerūt siccī et steriles velut harena maris. s̄ p̄cipue mali xp̄iani q̄ si h̄nt fides abrahe noie fidei: tñ ei^{us} opibus p̄radicūt. Quarto promissit ei deus oīm gentiū b̄ndictionem b̄ndictōez quidē gr̄e in p̄senti et glorie in futuro. nō q̄ p̄ eum esset danda v̄ si enda bec benedictio. sed p̄ semē non p̄ q̄cūq̄ semē s̄ p̄ vnicū qd ē xp̄c. Non enim in ysaac iacob vel ioseph vel mo-

b̄ndictio
gentium

testimonia
p̄p̄

quali sit scripti
bonis anglis

iustificati
ante lege

abrae
de te si
pmissio

ysē dāuid vel salomone vel in aliq alio
homine potuit b̄ verificari in semine tuo
b̄ndicent om̄s gentes. gen̄. xxiij. qđ de-
clarat apl̄s ad gal. iij. dicens ābrae di-
cte sunt pmissiones et semi ei⁹ nō dicit
in semib⁹ q̄si in mult̄. s̄ q̄si in vno et se-
mini tuo qđ est xpc. Nota abrae cui de-
us nō falleret ppter ei⁹ fidelitatē et am̄-
icitia dicitē sūt supple a deo merito sue
fidei repromissiones: loq̄tur in plurali
ppter pmissiones supradictas. vel qđ
fm̄ glo. frequēter idē. i. etna beatitudo
ē sibi pmissa. et semini ei⁹. i. xpcō non qđ
ad xpm̄ fieret pmissio s̄ qđ ad eū prine-
bat qđ p eū pmitteret danda b̄ndictio
et qđ illud semē sit xpc et non ali⁹ notat
ex v̄bis scripture: qđ ē in semine tuo b̄-
ndicent om̄s gētes nō solū iudei. Vñ
ait nō dicit supple scriptura in semibus
q̄si in multis qđ facit si de multis vel-
let intelligi: s̄ dicit q̄si in vno et semini
tuo qđ est xpc. Vñ de vno solo vult in-
telligi et illud vñ ē xpc. Si ei de mul-
tis vellet intelligi dixisset in seminib⁹
tuis b̄ndicent et. s̄ dixit ibi semini. vo-
lens de vno intelligi ppter qđ dicit apl̄s
et semi tuo. Pz igit qđ cū pmissio sc̄ta
fuerit abrae merito sue fidei: sicut ipse
apl̄s innuit ad hebr. x. Et ista pmissio
fuit facta dū an̄ legis datōez. qđ fides
xpi pmissi p̄cessit legē moysi. Et sic ex
p̄dicta scriptura pauli q̄si ex quadā an-
teola aromati collegi. hūc florem pul-
cerimum. i. qđ fides xpi est lege moysi
antiquior.

**Qđ fides christi est lege moy
si stabilior**

Er̄cius articul⁹ ē qđ fides xpi est
lege moysi stabilior. Ad cui⁹
evidentiam duo sunt notanda
Primū qđ sicut dicit apl̄s vbi supra
et tempore facte pmissionis abrae vsq ad
temp⁹ qđ lex moysi fuit data fluxerunt
anni. cccc. et xxx. quos sic p̄putat Ra-
ban⁹ sicut dicit m̄gr in historiis Actū

vij. Dicit em̄ raban⁹ qđ a tpe pmissio-
is p̄ facte abrae fluxerūt vsq ad ingressū
egypti anni. cc. xv. qđ verū est qđ tem-
pore future pmissionis erat abraa. lx. ann̄
xv. annor: et ab illo tpe vsq ad natiuita-
tem ysaac. fluxerūt. xxv. anni et ab il-
lo tpe vsq ad natiuitatē iacob fluxerūt.
xl. anni. Et ab ab illo tpe vsq ad ingres-
sum iacob in egyptū fluxerūt āni. lxxv
deinde ab ingressu iacob. vsq ad mor-
tem Ioseph anni. lxxj. deinde vsq ad
exitum filiorū isrl̄ de egypto āni. cxxliij.
et quinquagesimo die egressionis data
est lex Exo. xix. et xx. et sic sūt. cccc. xxx.
anni. Et si dicat p̄tra apl̄m id qđ dicit
dom⁹ abrae gen̄. xv. qđ semē ei⁹ esset fu-
turū pegrinū in terra non sua. cccc. an-
nis. Idem dicit stephan⁹ Act. vij. non
faciendo mentionem de. xxx. ānis. Vñ
ei pōt qđ scriptura nō p̄putat inimicitias.
Dicit etiam augul. qđ hec p̄putatio
debet p̄tendi vsq ad mortē Seon re-
gem amorreorum. et og regem basan.

Secundo est notandum qđ promissio
facta abrae que fuit iuramento dei
confirmata Gen̄. xxiij. Per memetip-
sum iuravi dicit dominus et. sequitur
in semine tuo benedicent om̄s gen-
tes terre. et Luce. j. Iusiurandū quod
iuravit abraam: fuit dictum ppter sui
stabilitatem et firmitatem testamentū.
Est em̄ testamentum scriptura auten-
tica et solida. et talis fuit illa pmissio: qđ
fuit summe auctoritatis et summe sta-
bilitatis. Vnde tante fuit firmitatis:
qđ lex post data non euacuauit ipsam.
Sed potius semet pmissum euacua-
uit legem sicut declarabitur articulo.
vj. de cessatōe legis. Si enim lex eua-
cuasset pmissionem. tūc hereditas glo-
rie non esset ex promissione: sed ex lege
et si esset ex lege. cum ābraam ysaac et
iacob fuerunt ante legem nunc non ha-
berent istam hereditatem cum tamen
dicat christus Mathei. xij. adducens
d̄ iij

ann abrae

Data lex

Testam qđ ē

Liber

primus

Illud Ero. iij. Ego sum de⁹ abraa & de⁹ ysaac. & de⁹ iacob nō est deus mortuorū s; viuoꝝ. Volūit ḡ illi: nō vita natu-
re: ḡ vita glorie. qđ plane dicit christus Mat. viij. Dico aut vob q multi ab
orientē & occidēte veniēt & recubēt cūz
abraa ysaac & iacob in regno celozum.
Iō hec hereditas nō ē ex lege s; ex pro-
missione q cūz fuerit merito fidel xpo
pmissi. qz illā p̄promissionē hz iā abra-
am & nō hz eā ex lege qz dñi añ legē fu-
it mortu⁹. ḡ hz eā p̄ promissionē. ḡ cum
pmissio fuerit facta & iurata vt predi-
ctū est merito fidel. sequit q fides xpi
est summe stabilitatis et stabilior lege
moysi cū illa sit euacuata p semē pro-
missum. Hec oia pulcherrime ponit
paul⁹ apłs ad gal. iij. Hoc aut dico vo-
bis testm p̄firmatū a deo q post. cccc. &
xxx. ānos facta est lex: nō irritum facit
ad euacuandā pmisionē. nam si ex le-
ge hereditas iā nō ex pmissione abrae
aut p repromissionē donauit deus. qđ
sic explicat. Hoc autē. i. pmissionem
abrae factā. dico. i. affirmo testm confir-
matū a deo etiā p iuramenta. qđ scilicet
testm post. cccc. xxx. annos post qđ
supple facta est lex. nō irritū facit. id ē
nō euacuat. qđ quidē faceret si p eam
daret benedictio. nō ḡ lex irritū facit.
p̄dictum testm ad euacuandū. i. vt eua-
cuet pmisionē supple abrae factam
nō igit p legem benedictio est: qz data
est lex post multū t̄pus a pmissione
facta. que quidē pmissio non dixit q p
legem eēt pmissio s; p semen. Si em
ex lege eēt hereditas: nō eēt ex promis-
sione: & tūc abraa nō haberet eaz qđ est
falsum vt supra dictum. ppter qđ dicit
apłs. Lex nō euacuat pmisionem.
Nam si ex lege hereditas: qđ oportē-
ret si lex euacuaret pmisionē: iam nō
esset supple hereditas ex pmissioe qđ
probat dicens. Abrae aut donauit de⁹
supple istā hereditatē p repromissionē

pmissio facta
abrae

Constat em q abraam iam hz eā: & nō
hz eam ex lege. qz dñi añ legē fuit mor-
tuis ḡ habet eā p̄ promissionē. Ergo
cūz pmissio fuerit facta merito fidel
sequit q fides xpi pmissi ē summe sta-
bilitatis & stabilior lege moysi. Neque
ritas tanq̄ vna pulcherrima flos collis
ḡ ex p̄dictis v̄bis apłi. qñ ex quadā
arcola aromatu & p̄pterea fideles xpi
ni p̄sentē fidem xpi stabilissimā & le-
ge moysi stabiliozem.

¶ fides xpi ē lege moysi vtilior
et p̄fectior.

¶ Quartus articl⁹ est q fides xpi
est lege moysi nobilior & perfe-
ctior. Ad cui⁹ evidentia qua-
tior sunt notanda. Primum q Quis
lex moysi non sit effectiua iusticie: nec
meritoria b̄ndictōis glorie. nō tñ fru-
stra fuit data. Fuit ei data ppter q̄tuor
cās qđ breuiter glo. tangit. Prima pp
p̄cti. phibitionēz vt saltem timore pene
hoies cessaret transgredi vt hec tandem
faceret voluntate. Secda ppter populi
eruditionē & dispositionēz vt. s. p̄ legem
inobū suū agnoscerēt de cui⁹ ignorantia
in lege nature p̄uictus erat vt scilicet
pplm dei erudiens ipm dignū face-
ret ad p̄cipiendū pmisionē q est p̄pus
Tercia ppter remediū flagitatorēz vt lex
homo supbe in suis virib⁹ fidens p̄ce-
pta acciper. in quib⁹ deficiens fact⁹ pre-
uicator: liberatorē saluatorēq̄ requi-
reret. Data est em lex vt dicit augul. vt
ceruix supboꝝ q tñ sibi arrogabant vt
libertū arbitriū sibi putaret ad iusticiā
sufficere qđ cum lex transgredi faceret
humillare & sic medicus optaretur.
Quarta ppter futuroꝝ significatōez.
Legalia em fuerūt quedā vmbra sum-
rantem significans. quedamq̄ figura
futuram veritatem p̄signans vt in-
fra videbitur. Scdo notandū q lex
fuit ordinata. id est ordinabiliter ange-

Lex ordinata
p̄. in d. p. s.

Nat
7p

loꝝ ministerio data ⁊ bene ordinabiliter. qꝫ inter abraam ⁊ xpm. inter pmissiōem ⁊ semen. inter ips legis nature ⁊ ips gratie. Magno em cōsilio factus est vt nō statim post hols casum veniret mediator. sꝫ qꝫ primo humanū genꝰ puicereꝝ d ignozantia tpe legis nature qꝫ nec morbi nec medici claram noticiāz dabat. nec ad ista hō ex suis naturalibꝰ attingere valebat. Demū convincereꝝ de impotentia legis scripte quam homo virtute ppria servare nō potuit nec ipsa dabat adiutricē gꝫ ad servādū vt ppter ista duo sez ignozantiā ⁊ impotentiam cogeret saluatoꝝ petere nec xpi aduentū supfluum iudicaret. **¶** Multiplicate sunt infirmitates hominū cōtra quas nec p legem nature nec per legem moysi se iuuare poterant. pꝫ qꝫ accelerauerūt ad medicū qui veniens tanqꝫ alter samaritanꝰ vulnera sanauit languidi quē sacerdos ⁊ leuita. i. vetus lex ⁊ sacerdotiū immisericorditer pertransierāt. **¶** Lu. x. qui etiam tanqꝫ alter heliseus coaptant se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eum quē tñ eius puer cū suo baculo qꝫ designabat legis duriciā nō potuit suscitare. **¶** Reg. iij. qui tanqꝫ alter angelus descendēs in piscinā nostre mortalitatis sanauit illū quē inueniet sibi sueqꝫ ecclie vnitus. **¶** Job. v. Qui omnipotens sermo patris venit in mūdū dum omnia mediū silentiūz tenerent. Sap. xv. iij. Primū silentiū fuit ante legē scriptam. Scdm sub lege. Terciū in glia. Primū fuit ignozantia languor. Secundū despatio enratōis. Terciū adeptio sanitatis. **¶** Alū legē em hō morbuꝝ suū nō cogſcebat iō silebat nec remediū qꝫ rebat. Lex aut ostēdit languidū vulnera. ⁊ iō data lege mor fuit ruptū silentiū ⁊ cepit egredi petē remediūz. **¶** Sz qꝫ lex gnis erat nec auxiliū cōferrebat: p diuinos clamores fatigati ho-

mines. ⁊ de salute despatentes cessauerunt loqꝫ: ⁊ sic subsecutū ē silentiū scdm. Et tūc ops sermo pꝫs venit in mundum. Samaritanꝰ appropiauit ad vulneratum: angelꝰ magni pꝫlij in piscinā descendit ⁊ heliseꝰ ad suscitandū mortuū accessit. i. summi regis filiꝰ descendit de eqꝫitate pꝫis ad patibulū crucis ⁊ de se de patris ad officinā pꝫi. de lumine celli ad tenebras mūdi ⁊ inferni. ⁊ ventis locutus est pacem: dedit gꝫam: pꝫposuit misericordiam pꝫmisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remediū ⁊ accelerare ad medicū p quem vulnera sanaretur: morbus curaret: recepta vō sanitate ⁊ donata immortalitatis felicitate. nihil vltra restabit petendūz. ⁊ tūc erit terciū beatū silentiū ordinabiliter. Ergo ⁊ magno dei cōsilio data est lex. s. inter abraam ⁊ xpm. inter promissiōez ⁊ semen promissum. inter ips legis nature ⁊ ips legis gratie. inter primū silentiū ⁊ terciū. **¶** Quē em data fuit lex cepit frangi primū silentiū ipsa aut manente fuit scdm silentiū. ⁊ tūc veniente medico ruptoqꝫ scdo silentio. terciū homines optauerūt. Tercio notandum est: qꝫ quādo lex fuit data fuit posita in pꝫate huiꝰ qui venturus erat verus mediator: vt sciret qꝫdū ipse vellz ⁊ quādo vellet cessaret. Ipse aut voluit qꝫ cessaret qꝫ ipse venit ⁊ tñ verꝰ mediator fuit. Ex qꝫ pꝫz qꝫ pꝫra mediatōez faciūt qui legē cū euangelio obseruare volūt. Ex qꝫ vltimꝰ pꝫz pꝫclusio intentā: qꝫ fides euangelij siue xpi nō solū ē lege moysi antiquior ⁊ stabilior: sꝫ etiaz pꝫfectior: qꝫ ipam euacuat. sicut illū qꝫ pꝫfectū est euacuat qꝫ ex pꝫte ē. j. corin. xliij. Cum em venit mediator: ⁊ legem euāgelicā statuit: voluit qꝫ cessaret lex mosaica ppter suā impſectionez: ⁊ hoc tpe facē potuit: qꝫ in eiꝰ pꝫate tanqꝫ veri dñi posita fuit. **¶** Quarto notandū qꝫ

legis duram

Condo

Ita
7p1

b iij

Mediator xpi
quo de inter
deu et hoies
v. l. m.

hic mediator nō est vni⁹ nature: s. dū-
plicis. Est em̄ gigas gemie sube. s. diu-
ine et hūane. Ip̄e igit̄ cū sit de⁹ et hō i-
ter hoies et deus mediator. Dū hoies q̄ a
deo recesserāt p se reconciliat: ip̄e vt de⁹
oia creauit. s. inq̄tum de⁹ nō oia recre-
auit. Et ip̄e inq̄tū de⁹: est cū p̄e et sc̄s
spū vni⁹ de⁹: qz nō sūt p̄es dīj s. vni⁹ d̄s
Ex q̄ p̄z q̄ h mediator non ē federator
vni⁹ p̄is tñ s. duoz p̄iū. s. dei et hois. et
p̄z etiā q̄ inq̄tū de⁹ nō est p̄p̄e medi-
ator int̄ deū et hoies: s. inq̄tum homo
Inq̄tum em̄ de⁹ nō ē medi⁹ s. equalis
deo p̄i. Itē iste mediator nō ē arbiter
vni⁹ p̄p̄i s. duoz. s. iudeoz et gentiliū.
q̄s tanq̄ duos p̄etes ecc̄ie in se angu-
lari lapide copulauerit virtūsq̄ popu-
li euacuās ritūz ad eph̄. ij. et j. petri. ij.
s. qui observāt legalit̄ ip̄m nō vt me-
diatorē rec̄ sp̄iūt. qz ip̄m vident̄ asserere
mediatorē tñ iudeoz q̄ eē nō p̄r.
qz mediator nō est nisi duoz p̄p̄orum
Ergo q̄ ex circūcisione vel sp̄p̄cio ad
fidē cōuersi sunt maneat sicut sunt nec
curēt circūcisi de sp̄p̄cio nec sp̄p̄ciati
de circūcisione. qz vt dī ad gal. vlti. In
vero mediatore ibi ip̄o. neq̄ circūci-
sio aliq̄d velet neq̄ sp̄p̄ciū s. noua cre-
atura. Nec q̄m̄or notabilia patent ex
intentione apli ad gal. vbi supra vbi sic
dicit. qd igit̄ lex p̄pter transgressionem
posita est. donec veniet semē cui p̄mi-
serat ordinata p angelos in manu me-
diatoris. mediator aut̄ vni⁹ nō est. de⁹
aut̄ vni⁹ est. q̄ l̄ra breuiter sic exponitur
Quid igit̄ lex. i. ad qd p̄dest. ex q̄ sicut
dictū ē in p̄cedēti articulo. nō euacuat
p̄missionē nec ē ex ip̄a hereditas. Rū
det apls q̄ int̄ cetera ad qd p̄dest: p̄dest
p̄pter trāsgressores supple p̄nēdos et
flagellādos. posita ē q̄ supple stare de-
buit donec veniret semē. i. xpc. cui. i. p̄
queq̄ p̄miserat supple de⁹. vel fm glo.
cui. i. de q̄ dandā oib⁹ gentib⁹ nō soluz
iudeis gr̄e et glorie benedictōez: lex dī

coordinata. i. ordiabiliter data eo mō
q̄ dictū ē: p angelos. i. ad l̄ram p̄ mīnī-
steriū angeloz q̄ in p̄sona dei appare-
bāt Moysi et ei loq̄bant. vel p angelos
dicit glo. i. p moysen et aaron q̄ tāq̄ an-
geli erāt ydonei dei mīstri. lex dico po-
sita et ordinabit̄ data: in manu. i. i p̄r-
te et volūate mediatoris. i. hui⁹ q̄ inter
deū et hoies et angelos int̄ duos popu-
los. s. iudaiū et gentile erat veniū me-
diator. posita dico et ordiata fuit i ma-
nu mediatoris vridelicet stare q̄ dīp̄
ip̄e veller et q̄i veller cessaret. voluit au-
tem q̄ cessaret q̄i venit et q̄i inter deū
et hoies int̄ gēiles et iudeos ver⁹ medi-
ator fuit. et dico q̄ mediator fuit int̄ de-
um et hoies et int̄ diuersoz ritūū homi-
nes. qd quidē ē necessariū: qz sequitur
mediator vni⁹ nō est nec arb̄ vni⁹ tñ
s. duoz sc̄s dei et hois. s. nō vni⁹ p̄p̄i
tñ s. duoz vt dictū est. Quis autē iste
mediator inq̄tum hō mediator sit du-
oz: inq̄tum tñ de⁹ est vni⁹ cū p̄e et sp̄i
tus sc̄s. qz vt dicit̄ Deu. vi. de⁹ aut̄ vni⁹
est. vel posset hic dici fm glo. q̄ dī hic
mediator inter deū et hoies: et inter ho-
mines et hoies. non inter deū et deū: qz
nō sunt plures dīj s. de⁹ inquit vni⁹ est.

Ex p̄dictis oib⁹ q̄i ex quadā areola
apls intendit̄ elicere tres cōclusiones. Cōclus
Prima ē q̄ in aduētū mediatoris fuit
lex moysi euacuata qz in māu sua fuit
posita et in sua oimoda p̄tate sicut dcm̄
est. Sc̄da conclusio ē q̄ q̄ cum euāgelio
observāt legalit̄ s. mediatorez faciūt q̄
in aduētū suo legē adimpleuit dādo
sibi finē imo nec ip̄m vt mediatorē re-
cipiūt: qz facto suo vident̄ astruē ip̄m
nō esse arbit̄rū nec federatorem nisi tñ
iudeoz. Tercia conclusio ē q̄ fides xpi ē
oimō p̄fectior v̄ nobilio: lege moysi.

Qz fides xpi ē lege moysi vtilior
vni⁹ articulo est q̄ fides h̄iesu
xpi ē lege moysi vtilior: s. collit-
git ex v̄bis apli iſra ca. supradī

apla ley

cto q̄si ex q̄tiadā aromatiz areola vbi
p̄nter dicit sic lex ergo aduersus p̄mis-
sa dei. Absit. Si em̄ data esset lex que
posset viuificare vere ex lege eēt iusti-
cia. h̄ p̄cluit scriptura om̄ia sub pecca-
to. vt p̄missio ex fide ihu xpi daret cre-
dentib⁹ ad gal. iij. Hic sunt duo notan-
da. Prīmū est q̄ p̄ lege nūq̄ fuit vi-
ta anime: cui⁹ rō sepe dicta est: q̄ ei⁹ sa-
cramenta nō afferebāt grām ⁊ sic non
p̄stabant aie vitā. Scdm̄ est q̄ circūci-
sio nō fuit ex lege h̄ ex patrib⁹ vt salua-
tor dicit in iohē. dū em̄ aī legē fuit cir-
cūcisio instituta. q̄z gen. xviij. Dicendū
est etiam q̄ ex circūcisione nūq̄ fuit
p̄fecta vita. q̄z nūq̄ potuit introduce-
re hoies vbi est p̄fectio vite. Vñ iacob
dixit circūcisus Gen. xxxviij. Descen-
dam in infernū lugens filiū meū. ⁊ da-
uid circūcisus dicit ps. xxviij. Assimu-
labor descendētib⁹ in lacum. Item p̄
legem moysi nūq̄ fuit p̄fecta iusticia
Hec em̄ dicit apls ad Ro. iij. ex operi-
bus legis nō iustificat om̄is caro. ⁊ il-
lud ex primo sequit⁹: si em̄ p̄ legem eēt
vera vitā. ac p̄ hec ⁊ vera iusticia q̄ du-
cit ad regnū in q̄ est p̄fectio vite. ad ro-
mands. iij. Iusticia dei est p̄ fidem hie
su xpi sup̄ om̄s qui credūt in eū. Est ḡ
fides ihu xpi lege vtilior ⁊ p̄pterea di-
cit apls. Lex igit aduersus p̄missa dei
q̄si dicat. ex quo euacuata est q̄n imple-
ri cepit. p̄missio. nūq̄ aduersat diuine
p̄missioni. Absit. Non em̄ est inimica
h̄ p̄sentanea diuinis p̄missis. Verū est
tñ q̄ fides cui⁹ merito fuit p̄missio: est
vtilior ⁊ efficacior lege. qd̄ p̄bat. quia
lex nūq̄ potuit viuificare nec iustifi-
care. Si em̄ data esset lex q̄ posset viuifi-
care. i. vitā spūalem afferre. vere sup-
ple ⁊ non opinatiue. ex lege. i. ex operi-
bus legis eēt iusticia: qd̄ tñ verū nō est
S̄z p̄cluit scriptura. i. lex scripta p̄clu-
sit. i. clausa reliq̄t oīa. i. om̄s hoies tam
iudeos q̄ gentiles sub pctō. neminem

em̄ a pcti carcere potuit expedire. vel
p̄cluit. i. clausa demonstrauit eē p̄ lege
em̄ cognitio pcti ad Ro. iij. q̄ quidez p̄
uidencia factū est vt p̄missio vite sc̄z et
iusticie ⁊ b̄ndictōis eterne ex fide hie
su xpi. nō ex lege supple moysi. p̄mis-
sio dico. i. res p̄missa daret credentib⁹
supple in xpm̄. S̄z igit ex p̄dictis cla-
rissime q̄ fides ihu xpi ē antiquior sta-
bilior nobilior ⁊ multo vtilior lege mo-
ysi. Et q̄z tam altissime extollim⁹ fides
ihu xpi supra legē moysi. multum de-
bent gaudere xp̄iani filij ecclesie de fi-
dei susceptōne. multūq̄ debēt anima-
ri ad fidei p̄missionē ⁊ ad fides p̄ opa-
p̄batōez ⁊ p̄fectōez ac defensionē. cuz
ex eadē excellentior sit religio xp̄iana
cū alia gente totius vniuersi: qd̄ p̄pter
catholicorū p̄solatōnem ex trib⁹ intēdo
declarare. Primo ex pte p̄tis et ma-
tris. O fidelis xp̄iane. p̄ tu⁹ est hiesus
xp̄c. sicut ex p̄p̄uerant⁹ veri patris de-
clarat. Sūt em̄ veri patris cōditōnes.
Quaruz prima est. q̄ pater naturalis
ter appetit filios generare. desiderat ei
spēm multiplicare in filiis. Vñ Arist.
ij. de aia tractās de v̄tute generatis dīc
Naturalissimū ē oī nature viuētī ge-
nerare sibi sile: sequitur vt eē dinorū im-
mortale p̄ticipem⁹. Sic xp̄c nos appe-
tit in fide sua spūali generare. vt eē dei
immortale p̄ticipem⁹. Et iō dedit eis po-
testatē filios dei fieri his q̄ credūt i no-
mie ei⁹ Ioh. j. id ē in re nois ei⁹. Quo-
ordie filij dei fiāt ⁊ quō h̄ generatio no-
bilissima distinguat a carnali subdit q̄
nō ex sanguinib⁹. i. seie q̄si materie et
viri. q̄si foratui. In q̄ hūanā generatō
nē fm̄ materiā ⁊ fm̄ modū generādī
miserā oīdit. S̄z ex deo nati sūt. ecce ge-
neratio ⁊ natuitas spūal. Vñ at secure
credam⁹ hāc excellentiā. i. hoiem nasci
ex deo sūdit deū nasci ex hoie. Ex hac
em̄ susceptōne infirmis sanat nra in-
firmas vt possim⁹ diij vt filij dei fieri ⁊

excellentia fidei
xp̄iane

Quod nō p̄t

no ex sanguine

Coras

Liber

primus

hoc est. et verbū caro factū est. qđ supe-
rius erat: inferi⁹ descendit. Quid ergo
mirū si qđ inferi⁹ erat in id qđ superi⁹
erat ascendit: qđ si de⁹ fact⁹ est hō. credi
dē qđ homo fiat de⁹. et si deus hō venit
in mundū qđ hō factus de⁹ ascendat in
celum. hec oīa in glosa. Scđa condi-
tio veri pīis est qđ desiderat filios mul-
tiplicare. Ita et xpc desiderat nos in fi-
de multiplicare: qđ vult oīes hoīes sal-
uos fieri et in agnitiōez veritatis. s. sue
fidei venire vt pz infra. i. ad Thimo. ij.
Sed hāc multiplicatiōez filioz nō ap-
petit ihs ppter defectibilitatē sue natu-
re: sicut est in puro hoīe: qui qđ nō pōt
permanere in seipso cuz sit corruptibilis
desiderat qđ pseruet in suo similit et sic
pperuet generatio. S. vult ihs xpus
pī in hāc multiplicatiōez filioz ppter
bonitatē suā quā vult quantū in se est
cōicare oībus. Tercia pđitio veri pīis
est qđ ad filioz generatiōez transfundit
de sua suba suā naturā specificā tñ non
minuit. Sic dei fili⁹ ihs xpc vt et nos fi-
lios dei faceret sine sui vīne nature in-
uoratiōe seipm nobis dedit. Quarta
cōditio veri patris est qđ filios tenerrī-
me diligit. vñ sepe sibi pīa necessaria sibi
trahit vt filios suos pascit. sic xpus vt
dicit apłus. ij. ad cor. viij. cum esset di-
nes fact⁹ est egen⁹ ppter nos. et maxime
pater illū filiū diligit quē sibi magis si-
milē pspicit et in ipm intuitūz figere cō-
suevit. qđ vbi amor ibi ocul⁹. Sic xps
magis eū diligit qđ ei qđ similitudinem
grē magis appropinquit. Hic diligēter
attende qđ pīis generaliter oīes xpīa-
ni filij dei noīent ex eo qđ credūt iesum
xpm esse verū filiū dei sicut dictū est. il-
li tñ pprie imo illi soli possunt dici filij
dei. quib⁹ dicere pōt xps. hic est filius
me⁹ dilect⁹ in qđ mihi bñ pplacuit. Ma-
th. ij. Isti sunt illi qđ non solū ore se
pntent xpīanos. sed corde credūt et op-
bus ostendūt. De malis autem christi

anīs quales inter ceteros sunt illi. qui
obseruāt legalia cū euangelio pquerūt
xpus dicens. filios enimui et exaltati
ip si aut spreuerūt me. ysa. i. Qui enim
deberēt eē filij xpi sunt hostes xpi. Et
sic pz dignitas religionis xpīane ex p-
te patris qđ est ihs xpc de⁹ et hō habens
pđitiōes veri pīis. Ostendit etiam
dignitas religionis xpīane ex pte ma-
tris. s. dices que est ista mī nra. Rñdet
apłs qđ illa qđ in sum est ihs est mater
nra ad gal. iij. qđ vt intelligere valea-
mus recitat Gene. in li. iij. declamati-
onū. declamatione scđa. de quodā qut
morta vxore qđ in partu perierat stat
dixit alia. et puerū prime misit ad alē-
dum ad villā quandā extra ciuitatem
et ex alia vxore statim aliū habuit quē
misit etā ad villā eodē mō alendū cuz
palm. Post multū vō ipis redierunt
pueri p oīa similes. Licet enī scđs es-
set minoris etatis qđ palm⁹ qđ forte vnt-
us anni. nihilomin⁹ tñ tant⁹ erat scđs
quant⁹ erat palm⁹ sicut multoties acci-
dit: et forte vterqđ pīzabat in corpe et fa-
cie. querente aut mīe qđ eoz eēt filius
suis noluit ei dicere pī. et ideo ipa fletu
te et filij vidētes matrē sine nouerant
fletū. fletāt et forte vterqđ ipsoz time-
bat ne esset pīgnus: quos pī alloquit
dicens. Quid fletis o pueri non oportet
timere nouerant. lites sunt inter me et
vxorē nō inter vos: dimittatis eā face-
re vneqđ qđ nō iudicari qđ eēt fili⁹ suus
dubitans qđ si sciret nō hēet curam nisi
de filio suo et nō de filio alteri⁹ matris.
Itaqz sic remanēte in dubio curā gere-
bat vtriusqđ eqlem. Spīaliter p istum
pīem intelligim⁹ xpm qđ hz duos filios
vnū de mīe mortuū in pti hec ē mala-
pīcia que pcepit dolore et pepit iniqui-
tatem. ps. vij. qđ in partu morit. Gen.
xxxv. cum pcurierit rachel ob difficul-
tatem partus periclitaret pepit filium
noīe benoyū. qđ in nostra lingua sonat

Mat. i.
2do

Naturā
puerorū

filij dei veri

principiū doloris mei ps. xlvij. ibi do-
lores vt p̄tinentis. Illa vxor est p̄cia
bona q̄ h̄z filiū. i. iustū et bonū vīrū q̄
a deo in villa istī mūdi eq̄lter nutrit:
cū maloj. Matb. v. pluit sup iustos z i-
ustos z solē suūz oriri facit sup bonos
z malos z ambo sunt in ecclia que est
nouerca maloz z m̄r bonorū. tū igno-
rat q̄s sūt suus fili⁹ vel p̄uign⁹. q̄s sūt in-
stus vel instus? explicite in ḡa dei. q̄a
vt habetur Eccl̄es. ix. Nemo scit vtrūz
amore vel odio dīgn⁹ sūt. plorat aū re-
gem salomonē m̄z. iij. Reg. iij. vt filiūz
nō mortuū in p̄cis h̄z vīrū in ḡa cog-
scat. q̄ p̄r nosc̄r ihs xpc occidat ne pec-
cator sine nutrice maneat z m̄fē. Rixā
tur fili⁹ q̄s pater p̄solat q̄z p̄ maiorē vī-
tute vīrūz p̄tis facit q̄z boni p̄ admi-
xtionē maloz sūt in maiorē merito. z
mali cū p̄nt cōuertī. q̄z fm̄ aug. mal⁹
ideo vīuit vt vel corrigat vel vt p̄ eum
bon⁹ exerceat. Sic ergo ista m̄r n̄ra ec-
clesia catholica eq̄lter in p̄nti nos nu-
trit z miro amore filios suos amat dī-
cens ysa. xlix. Nunq̄d obliuisci p̄r ma-
ter infante suū vt nō misereat filio vte-
ri sui. z si illa oblita fuerit ego autē nō
obliuiscar tui. Ecce q̄ excellentiam no-
strā ex p̄te matris. q̄z nō sum⁹ ancille si-
lī h̄z libere. ad gal. iij. Nec mater quā-
do erūt p̄plete iniquitates amorreoz: vt
Gen. xv. z augmentata vsq̄ ad messes
frumenta: vt Job. iij. i. virtutes bono-
rū tūc manifeste cognosceret q̄s est fili⁹
suus legitim⁹. i. p̄p̄s xpianus. q̄z tunc
sententiabit ver⁹ salomō. i. ihs xpc oñ-
dendo m̄fēz nostrā. z filiū dicēs ange-
lis suis illud. iij. Reg. iij. Date huic in-
fante vīrū hec est em̄ m̄r ei⁹. hec ē que
sursū ē trān q̄ est m̄r n̄ra. z sic p̄z ex-
cellentia religionis xpiane ex p̄te p̄tis
z m̄fis. Scōo oñdit dignitas religi-
onis xpiane ex p̄te hereditatis: q̄z sibi
debet sup̄ma hereditas. cui nulla filis
excogitari p̄t. j. cor. ij. z ysa. lxiiij. ex q̄

arguit nobilitas heredis. hāc autē here-
ditatē nob̄ insinuat beat⁹ paul⁹ ad Ro-
ma. viij. si fili⁹ z heredes. heredes qui-
dem dei. i. visionis dīne in q̄ p̄sistit be-
atitudo q̄ est stat⁹ oīm bonoz aggrega-
tione p̄fect⁹ fm̄ boetīū. li. iij. p. q. Cohe-
redes autē xpī ad Ro. vbi supra. i. siml
heredes cū xpo cui⁹ hereditas ē eē glo-
riosum in corpe z aīa ita z oīs fili⁹ sui
erūt gloriosi cum eo in corpe z anima.
Nec voluit p̄r n̄r xpc q̄ sua electa ha-
bitatō vocaret sinagoga h̄ ecclia dicēs
petro sup hāc pe. edi. ec. m̄cā. Matb. i.
xvi. q̄ duplici rōne sc̄m ē. P̄tia vt fie-
ret distinctio int̄ iudeos z xpianos. nō
em̄ videbat rōnabile vt locus siue ha-
bitatō xpī vbi suos filios dīz heredita-
re noīe iudaico uoiaret. Scōa ratio ē:
ppietas vocabulorū q̄ sicut sinagoga
grece aggregatio dī latine. Sic ecclia
grece latine puocatō dī. z q̄ xpiani cō-
uocati sūt iō a puocatōne ecclia deā est
Cōgregatio em̄ pecorū bestiarū. puoca-
tio vero hoīm z fm̄ hoc iudei z quēcū-
q̄ alia hoīm p̄gregatio q̄les sunt sara-
cenī bestijs p̄pant. xpiani vero hoīb⁹
Quanta ergo est differentia bestiarū
ad hoies. tanta est iudeoz z aliorū infi-
deliūz ad xpianos q̄ illi p̄gregant. illi
puocant vt notat beat⁹ ysa. xi. et iuo.
In illa ergo celesti habitatōne. i. ecclia
triumphātī hereditas illa b̄nfica p̄p̄o
dabit xpiano. Et nota q̄ gl̄ia celestis
que est illa hereditas ex pp̄ietate natu-
rali nulli debet nisi soli deo. hoīb⁹ autē
ex p̄ditōne naturali debet solum terra
Gen. ij. Formauit deus hoiez de limo
terre. q̄d p̄firmās dō in ps. cxlij. dīc. ce-
lū celi dño. i. gl̄ia celi dño. terrā autē pe-
dit fili⁹ hoīm. Si q̄ gl̄ia ex p̄ditōne
naturalī nulli debet nisi soli deo. quō
q̄ p̄p̄o xpiano datur p̄ hereditate. R̄n
deo q̄ ex sola dei p̄missiōe. q̄z si de⁹ eas
p̄misit alicui cū non possit m̄t̄rī nec
soli si p̄misit certissime dabit. Nō

heredes

Tent noluit
Ediaz vocat
Sinagogam

Dea i. Sinagoga
m̄cā ecclia

Et celestis
cui debetur

Liber

primus

Debitus reli
qui p. m. i. t. e.

Agareni

Mors m. d. e. o. r.

Agareni

videam^{us} cui p. m. i. t. p. p. l. o. illam. non in
deis cui^{us} nō possint oīdere in tota lege
moysi q^{ui} de^{us} eis p. m. i. t. gloriā paradisi
Nec agarenis quib^{us} p. m. i. t. machome
tus gloriā porcor^{um} et azinor^{um} vt videbit
libro quarto. S. s. solis xpianis de^{us} p.
m. i. t. gloriā suā. qd^o pulcherrime decla
rat sanct^{us} Vincen. in quodā sermone
p^{er} similitudinē regis habētia vnicā fili
am dilectissimā q^{ui} cōduxit tres seruos.
vni p. m. i. t. optimā p. m. i. s. s. i. o. n. e. m. aliteri
xij. aureos pluresq^{ue} pecūias. tercio vō
p. m. i. t. filiā cū regno si bñ sibi seruiret
Nō querit cui istoz debet filia regis:
et quis poterit legitime eam petere: cer
tū est q^{ui} nec prim^{us} nec scōs: sed tercius
ex p. m. i. s. s. i. o. n. e. licet nō sit dign^{us} eam ha
bere. tū q^{ui} sibi rex p. m. i. t. pōt eā petere
Ita in p. p. o. s. i. t. o. Iste rex nobil^{is} ē ille de
quo apoca. xix. rex regū et dñs dominā
tiū vocabit nomē ei^{us} verbuz dei. Filia
pulcra quā habet est gloriā celest^{is}. Ita
est pulcra fm aug. q^{ui} si nō licet ibi lice
ret stare nisi vni^{us} dicit mora innumera
biles sūt hui^{us} vite pleni delicijs ptem
nerent. iste rex p. d. u. x. i. t. tres seruos scilz
pplos. Primo pplm iudaicū in exitu
egypti et in monte synai Moyses fuit
cursor et notari^{us} hui^{us} conductoris. et isti
pplo p. m. i. t. p. m. i. s. s. i. o. n. e. m. Ecce qd^o dicit
instrumentū: si in pceptis meis ambu
laueritis et mandata mea custodieritis
dabo vobis et. Leuit. xxvj. et Deutero.
xviij. vbi nihil explicat nisi p. m. i. s. s. i. o. bo
noz tpalium vide ibi. Qñ ergo iude^{us}
mort^{is} licet seruauerit legē moysi tota
lit^{er} vixerit i illa scilicet si dicit p^{ro} nō p^{er}
a deo petere gloriā padisi. q^{ui} rñderet
sibi de^{us}. O miser tu petis filiā meam et
nūnq^{ui} nō solut^{us} laz tibi qd^o p. m. i. t. et sic
pñter p. i. c. i. t. i. n. d. e. m. i. n. f. e. r. n. u. m. Tercio
p. d. u. x. i. t. agarenor^{um}. Et licet vñ agaren^{us}
vixerit hic beatissime et fuit misertor^{is}
castus et. nō poterit in morte sua petē
filiā summi regis. Videam^{us} pacm^{us}

qd^o fecit de^{us} cum eis. Ipse em^o descēdūt
ab abraam p^{er} ysmahelē filiū ei^{us}. et ideo
dicunt ysmahelie. et p^{er} agar ancillaz iō
dicunt agareni. Iudei vō descendunt
ab abraam p^{er} saram. ideo debēt dici sa
raceni: ysmaheli pñ ysmahelitaz p. m. i.
sit de^{us} dicit abrac^{am} s^{ed} ysmahel q^{ui} audiuit
te. Ecce benedicā ei et augebo eū valde
xij. duces generabit ecce. xij. florent. et
faciā illum crescere in gentē magnam
Gen. xvij. Ista p. m. i. s. s. i. o. est iam imple
ta. vt patet Gen. xxvj. vbi nominant illi
xij. duces. Qñ q^{ui} ille agaren^{us} moritur
si voluerit petere gloriā padisi respon
debit ei vt iudeo et sic p. i. c. i. t. i. n. f. e. r. n. u. m.
Nōdo videam^{us} qd^o p. m. i. t. p. p. l. o. xpia
no nō bona tpalia imo dicit q^{ui} despici
amus illa. et vult q^{ui} habeam^{us} hic labo
res infirmitates et misérias. S. s. si bene
seruiūm^{us} sibi p. m. i. t. nō dare filiam
suā cum regno suo q^{ui} tuor euāgeliste q^{ui}
si quatuor notarij. fecerūt de ista pro
missione instrū. Testes sunt. xij. apli et
lxvij. discipuli. Ecce clausula instrū.
ti. quicūq^{ue} fecerit volūtātē pñs mei q^{ui} i
celis ē ipse intrabit in regnū celorum.
Matth. vij. Et ideo qñ xpian^{us} vixit fma
voluntātē dei in patia et bona vltā mo
ritur. Dicit sibi xp^{istu}s quid vis. Rñdet
dñe Ego seruiui vob^{is} vellē hereditatez
quā mibi p. m. i. t. i. t. Respice instrū licz
nō sim dignus peto gloriā padisi. tūc
xp^{istu}s dat p. m. i. s. s. i. o. n. e. m. scz gloriā suā. Ec
ce ergo qualiter nullus pōt habere he
reditatem glorie padisi nisi solus po
pulus xpianus. q^{ui} istū pplm elegit de
us vt daret filiā suā cui^{us} regno. vñ dicit
ysa. li. Audite me qui sequimini qd^o in
stum est et queritis dñm. Attendite ad
petrā vñ excisi estis. s. ad xp^{istu}m a. q^{ui} xpia
ni et cauernam laci de qua p. i. c. i. t. i. s. t. i. s. h.
est cauerna. vulneris lateris. Attendite
ad abraā pñm vñm p^{er} fidem et ad sa
rā que pepit vos q^{ui} ad vñū vocati euz
scz ad pacū p. m. i. s. s. i. o. n. i. s. filiez bñdixi et

angl^{us}
adon

p. m. i. s. s. i. o.
p. p. a. m. b.
in q. f. r. a.
vñ b. p. t. m.

Consideratio tertia

XV

multiplicant eam. Quarto ostendit dignitas xpiane religionis. s. eē filium dei et heredem ex angelico testimonio qz intelligēs angel⁹ p⁹dictā excellentiam nō sustinuit a iohē adorari. Apoc. xix. ait em iohes. Cecidi ad pedes angeli vt adorare eū et dixit mihi vide ne feceris. pseru⁹ em tu⁹ sum et fratru tuorū habentū testimonium ihu. deum adora. Cecidit iohes ad pedes angeli vt adoraret eū: nō tñ sicut creatura creatores s; sicut seru⁹ vehemēter ac cū serui s; sectione honorat dñm suum creatum. Nampe angel⁹ in vet. testa. sustinebat sic se ab hoīe adorari. qd tñ nō sustinere hic: imo manifeste phibere videtur ppter ea sequit et dixit mihi vide ne feceris. s. taliter reuerentiā mihi. Cuius causam subdit dicēs. pseru⁹ tuus sum id est tecū. et sicut tu sum seru⁹ eiusdem dei et dñi ihu xpi. Et ne credat qz respectu soli iohis ppter singulārē p⁹excellentiā ei⁹ hic diceret et nō de omnibus xpianis qz xpi sunt serui. ideo subdit et fratru tuorū habentū testimoniu ihu xpi. i. qz pfecto corde p⁹itent ac testificatur ihu xpm esse verū deū et dñm vniuersorū atqz hoīm redemptorē et saluatorē. Et ideo merito fideles xpiani cōfitent ihu xpm verū filiū dei cui⁹ sunt filij p gratiē adoptōez. qz tam caraz matre dedit eis. et tam excellentes hereditates p⁹misit et pseruos eorū angelos fecit. Et sic patet ex p⁹dictis. v. articulis excellentia fidei catholice ac etiā religionis xpiane.

Lex moysi cessauit esse lex.

Ext⁹ et vltim⁹ articulo est qz lex moysi iā nō ē lex s; qz cessauit eē lex. Hoc etiā cedit ad ostendendū maiore excellentiā legis noue siue fidei xpiane vt ipsa sola iam dicat lex dei. In p⁹nti articulo erūt quorū puncta p⁹ncipalia. Prim⁹ erit ostendere quō iudei iā nō hnt legē. Scd⁹ erit ostendere

quō circūcisionē qz vnt iudei sp sunt in maiori ira dei et abominatōe. Tercius erit ostendere quō oia in figura continebāt illis. Quart⁹ erit ostendere qz cūqz erāt scripta de messia venturo impleta fuerūt in xpo ihu saluatore nro.

Circa primū punctū notandū qz rō fundamentalis qre iudei non hnt aliquā legē et qre cessauit ea qz p dicebat sua et qz erat lex dei quā nō solū licitū erat nō soluere s; ad obseruandā eam obligabant et iam nō s; obligati ad seruandū: imo obligati ad nō seruandū qz cessauit eē lex dī: p⁹dicta vtute qz p in ea erat qz iō p⁹dicta fuit. qz scā fuit mutatio i suba et nā vtutis quā significabat scriptura qd declaraf. vij. passib⁹. Quorū p⁹m⁹ ē qz lex iudeorū p⁹ter ea ad qz obligabant ipi et oēs alij hoies p lege nature scripta s; in tabulis lapideis nec cart⁹ papiri v⁹ pgamenti. ij. cor. iij. s; vt hō s; excusat ab ei⁹ obfuatione scripta in cordib⁹ v⁹qz ad alio tps erāt certa mandata p qz regi debebāt v⁹qz ad aduentū messie. qz ad hō mādata nō erāt obligati alij hoies qz durate lege moysi multi fuerūt salui s; nado legē nāe. s; fuerūt obligati iudē d qz semie erat nascitur⁹ messias qz audire debebāt sic moysen. den tro. xvij. et i qz debebat eē bñdictio oīm gentiū gen. xij. que etiāz debebat dare testm nouū nō sile testō p⁹ori hīere. xx. j. Itē qz debebat eē dur et pceptor gentiū ordinar⁹ p deū qz eēt lux eaz ysa. xlij.

Scd⁹ passus dependēs a p⁹ ē qz lex moysi pncipalit⁹ attēdebat aduentū messie. rōne ē elegit de⁹ iudeos p seipso populū peculiarē et dedit ei legē mandata et sacra v⁹qz ad tps correctōis positaz ordinata ad heb. ix. Itē fecit p eis multa miracula. qz et alia multa nō fecit nationib⁹ gentiū. s; p⁹misit qz regerent gentes p suum liberum arbitrium fin qz eis videretur. Tercius passus est qz qū talez diuisione fecit de⁹. s. iudeorū

Messias
iudeis

Gentiliū
regimen

diuisione
hominū
et denz

obligatio
dei et
abrae

et gentiliū habentē principū in psona
abrae duo fecit. p obligauit se. scdo de
dit signū principale: fuit obligatio qm
de fecit abrae et alijs pībus q de semī
ne coz nasceret messias q eos dēbat do
cē et dirigē eoz opa et eos redimē et in
sua grā exaltare sup omes gentes q nō
crederēt in eū. Scdo vt esset notificata
dīa hui ppli peccatis ab oib alijs q
ppria dīa eēt principalī et staret ī fide.
q de semine abrae deberet nasci salua
tor mūdi qd alijs ppli exq eis non erat
dictū nō credebāt q ad h. o. x. fides est
ex auditu credēdo id qd aliq audir p
pter autētem dicētis intelligēdo q talis
est verax et potēs facere qd dicit. Hec
fides cū sit vtus nō corpis s. aīe per se
ipsam nō apparens est. dedit de abrae
circūcisionē in signū q illi in qb esset
crederēt aduentū messie sic q fm q res
pī est q signū ei: pī intelligebat. es
se fidē in ppo indeoz et pīter circūci
sio sicut signū fidei fm qd legit o abra
am gen. xv. q p credidit misterū et po
stea fuit ei data circūcisio signum iusti
cie magne fidei qn pīra totā naturā cre
didit vbi de gen. xviii. q sara h̄et fi
liū de cui semie nasceret ille q esset be
nedictio gentiū ppter qd abraā dicit fū
it pater nō solū indeoz s. multaz gen
tiū. Quart passus ē q ad significan
dū misteria grē pīnentie messie. quō
hēbat eos redimere sustinēdo mortē et
dando eis grām suā fuerūt ordinata sa
crificia et mltre ceremonie siue p moy
sen siue p dauid et salomonez stabilite.
Sed et de aduentū messie et de tempo
re in q haberet esse. et de opib que ha
beret facere et de alijs reb que in tem
pore debebāt accidere nō solū moyses
s. etiam omis. pphete locuti sunt ex pre
dei. Quint passus ex pcedentib pē
dens est q circūcisio et lex moysi erat
sicut vni instrumentum obligationis
inter deū et iudeos. expresse pīnens q

de hēbat implere. et illud iudei interea
hēbant facere: vīc illud qd an legē fa
ciebant abraā ysaac et iacob et alij pīes
sui circūcidere se et filios suos in signū
q de genere indeoz messias habēt esse
Item et facere sacrificia et ceremonias
significās misteria messie pīnētia et q
omīs essent in spe sui aduentū dispositū
ad recipiendū suā doctrinā et suā man
data et sic fecerūt se dignos ad recipiē
dū grām quā eis hēbat dare. Sex
tus passus est q fm ea q dicta sunt lex
moysi ante aduentum messie erat vna
obligatio plena et vacua plena figura
et vacua res ei. plena pmissione. et va
cua pmissio. q de pmisserat et nondū
impleuerat s. hēbat implere p eū. pmi
sum in aduentū messie. et in signū q il
lud hēbat implere sicut dictū est. dedit
eis circūcisionē et alias ceremonias. et
sacrificia in lege specificata. q omīs ex
q erant mādāta seruari sicut signa et fi
guras illi qd hēbat eē in aduentū mes
sie erāt ordinata vt fierent tēpe certo. q
anteq impleret p dicitū tps erat in lege
virtus obligatio facta. durans vīq p
missum eēt impletū. Vñ q lex erat va
cua et plena requirēbat impleri illo q
erat vacua et euacuari illo q erat plena
fm q est qd cūqz instm obligatiōis
p qd aliqz pmittit alteri dare ei vel fa
cere aliq magnū. qd talis obligatio
anteq impleat pmissum ē plena. et va
cua: vacua q nō est adhuc datū vel fa
ctū qd pmissum est: plena spe et virtu
te q talis obligatio dat ins illi cui scīa
est vt possit petere et pcellere pmitten
tem: vel ad min pqueri de eo si in tēpe
qd assignauit non impleuit pmissum.
Ita q quantū est vacua pmissio tantū
est plena spe. et veritate et iure ad peten
dū et requirēdū obligatum vt imple
at pmissum. Septimus passus est
q p dicitis intellectis. quicūqz potest q
seipsum cognoscere. q si talis obliga

Circūcisio
obligatio

etio est vera: q̄ suba ⁊ natura veritatis
dato q̄ notificet p̄ scripturā nō est i eo
q̄d est int̄ sed q̄d principaliter est in eo
q̄d ē extra. s. in actu q̄ transit q̄ vnus se
obligatū alteri. ⁊ in actu futuro que ē
adimpleri p̄missum: q̄tum ad p̄sentū
actū nō pōt haberi mutatio. q̄ nec de
cū tora sua p̄tate pōt facere q̄d p̄teritū
sit nō p̄teritū. licet pōt facere q̄ non
transiret. S̄ ex q̄ trāsiuit ⁊ iam in se ē
nihil ⁊ q̄ nō trāsiuit etia ē nihil. Dice-
re q̄ de pōt facere q̄ p̄teritū nō sit p̄-
teritū ē t̄m sicut dicere q̄ de ex nihilo fa-
cit nihil q̄ nullū est possibile. nec pōt i-
telligi quō ex nihilo fiat nihil. Et ideo
ex q̄ act̄ p̄m obligatōis iam transi-
uit ⁊ ille nō pōt mutari q̄tum ad tales
actū obligatio sp̄ eēt vera. S̄ q̄ talis
act̄ sit principaliter p̄pter id q̄ futurū
est. q̄d est adimpleri p̄missum si obli-
gatio est vera vel nō attendit ad scōm
q̄d est finis ipsi⁹: vici⁹ si est impletū vel
nō q̄d fuit p̄missum q̄ in q̄tum nō fu-
erit impletū. q̄ suba ⁊ natura obliga-
tōis nō est mutata licet trāsiuit t̄pus
sp̄ manet obligatio in sua veritate ⁊ fir-
mitate. ino plus firmat quāto ampli-
us transit de tpe in q̄ debebat impleri
p̄missum. ex q̄ illi cui facta fuerat obli-
gatio accrescit plus de iure ⁊ v̄tute ad
illud petendū. Non sic certissime ē q̄
realiter fuit solutū p̄missum q̄ statim
ipso facto scriptura obligatōis cessat
ē vera q̄ iam ē mutata suba ⁊ natura
veritatis. impleto q̄d in ea p̄ erat vacu-
um ⁊ euacuato illo quo p̄ erat plena.
Primo enī erat plena iure ⁊ v̄tute ad
petendū p̄missum ⁊ ad faciendū res
ordinatas quib⁹ eēt solutū debitū. S̄
q̄n est solutū p̄missum. s. q̄ postq̄ ē so-
lutū non pōt iuste petere sicut p̄. sic n̄
pōt facere res ordinatas seruari quib⁹
q̄ sit solutū debitū. Et ideo perdit
ta v̄tute manet vacua iure quo p̄mo
erat plena quia impletum fuit quod i

ea vacuum non potentibus stare istis
duob⁹ simul scilicet q̄ vera obligatio re-
spectu vni⁹ ⁊ eiusdem rei sit plena ⁊ va-
cua. Sed quantū impletur ex vna par-
te t̄m euacuat ex altera. vñ si soluit p̄s
debitū iam deficit sibi pars iuris. q̄d si-
bi primo p̄tinebat. non potēs iuste pe-
tere siue paucum siue multum q̄d iaz
solutum est. Verumtamen in scriptu-
ra obligatōis nihil mutat. quia ipsa
stante clausa in archa. nec rafa scriptu-
ra nec cancellata nec scripta in spatu-
lis. solutōne facta p̄ solū actum soluti-
onis mutata suba perdit veritatē ⁊ v̄-
tutem suam que primo erat in ea. ex q̄
primo erat plena. ⁊ sufficit q̄ ille vel al-
ter notarius vel siue notario fideles p̄-
sone dent testimoniū esse factam solu-
tionem. Et si non eēt q̄ de solutōne fa-
cta daret testimoniū. sufficit testimoni-
um q̄ est de cui nihil occultat. pp q̄d
solutū debito ē falsa illa q̄ p̄ erat ve-
re obligatio. q̄ fuit facta mutatio i suba
⁊ natura in q̄ erat p̄ncipaliter v̄tute eius-
dem. Ex istis q̄ explicatis passib⁹ si-
ue rōnib⁹ tam clare sicut sol lucet. ma-
nifestat indeos nō h̄e legē aliquā. ex
q̄ est impletū q̄d eis p̄ deū fuit p̄missū
sc̄z aduent⁹ messie. p̄pter q̄d fuit in ea i-
pletū q̄d erat vacuum. ⁊ euacuātū illud
quo p̄ erat plena. Et istis terminis v̄s
est ihs xpc. loquens d̄ ista materia q̄n
do dixit nolite cogitare q̄ ego veni sol-
uere legē vult dicere frangere eā v̄l fa-
cere p̄ra eam. nō veni soluere eā s̄ ad-
implere Mat̄. v. Et idē v̄bis v̄sus est
Iu. iij. q̄n in sinagoga nazareth ap-
p̄endo erat sp̄s dñi sup me ad euā-
gelizandum pauperibus misit me ⁊c.
ysa. lxi. ⁊ cū sedisset ⁊ oculi oim̄ erant
in sinagoga essent intenti ad illd q̄d di-
ceret dixit. Hodie ē impleta ista sc̄pta
i aurib⁹ v̄stris. q̄ ip̄emet erat ille d̄ q̄ loq̄-
bat ysai. ⁊ sic ostē ip̄se veniret illa scri-

Qui dypntao
cu mdeat dny
fuit p̄ditus

praera erat vacua. s. qñ missus per spm
dei p̄dicabat statim fuit plena et p̄ple-
ta. sicut dixit petro. qñ volēdo eū defen-
dere qñ nō capent eū indei abscidit au-
riculā vñ illoz. In p̄ntas qñ nō pos-
sum rogare patrē meū et exhibebit m̄
plusq̄. xij. legiones angeloz quō ḡ im-
plebit scripture. Math. xxvj. Itē tpe
q̄ habuit mori qñ nondū erat impletū
dictū dō p̄s. lxvij. et in siti mea potane-
rū me aceto. vt adimpleret eū dixisset.
Sicio. dederūt ei bibere acetū felle mi-
xū. p̄nter dixit. p̄summatū est Job. xix
Et post resurrectionē suā oñis manib⁹
et pedib⁹ q̄ fuerāt plagata. et latere ap̄to
dixit eis. hec sunt vba que locut⁹ sum
vob qñ erā vobiscū q̄ optebat impleri
oia que erāt scripta in lege moysi et p̄-
phetis et psalmis de me Lu. vii. Dixe-
rat eis hec anteq̄ vltima vice ascende-
ret in iherlēm q̄ implerent scripture. euz
proditor se tradere p̄ncipib⁹ sacerdo-
tū et p̄demnat⁹ eos ad mortē. ipsi da-
rent euz genib⁹ vt flagellarent eum et
crucifigerent et occiderēt et q̄ ipse resur-
geret tertia die Math. xx. Marci. x. et
Lu. xviij. Ergo exq̄ oīs iste audies st.
q̄ oia scripta in lege moysi in p̄ph̄is et
in psalmis cōplerent in morte et in re-
surrectione ihu xpi cū id qd est impletū
et plenū nō impleat manifeste intelligi-
tur q̄ scripture ve. testa. erāt vacue q̄us-
q̄ p̄ seipm eas impleuit ih̄s xpc. et pro-
pter h̄ ipse iuste loquebat qñ discipulis
suis dixit Math. v. q̄ nō cogitarēt ip-
sum venisse ad soluendū legē. qñ nō ve-
nerat ad faciendū p̄ra eā s̄ implendū
eam. Plus est q̄ cecus q̄ nō intelligit
q̄ ille q̄ soluit illud ad qd erat obliga-
tus exq̄ implet obligatōes in q̄ erat va-
cua q̄ soluendo debuit frangit obliga-
tiones. nec facit p̄ra eam. qñ ipse finit
p̄plet et p̄ficat finem ad quez obligatio
fuerat facta. Sed h̄ bñ sequit q̄ exq̄ im-
plet illud soluendo p̄missus q̄ facit eā

vacuā iuris et virtutis q̄ illi cui erat sa-
cta obligatio p̄ p̄mebat etiā si circa ip-
sum p̄maneat scriptura obligatōis fi-
ne mutatiōe aliqua q̄sum ad literam.
exq̄ soluto debito est mutata substan-
tia et natura veritatis q̄ faciebat obliga-
tōes p̄ esse verā. Qui attente p̄sidera-
re voluerit supradictas rōnes clare po-
terit intelligere q̄ in iuste vel si dixerō i-
supienter nō mentiar. Agarem i ponūt
fidelib⁹ ihu xpi n̄ eē xp̄ianos: qñ n̄ se cir-
cūcidūt qñ n̄ fuāt sabbm et qñ faciūt
pasca agni sic fecit ih̄s xpc. vt q̄ come-
dunt carnes porci qd ipse nō fecit. si p̄-
bassent q̄ postq̄ ipse soluit p̄ eū. p̄mis-
sum ad abrahā et alios patres ipse fe-
cit p̄dicta haberēt aliq̄ colorez sed q̄
postea n̄ deberet facere etiā si grossissi-
mus esset ingenio quilibet hō illud p̄t
intelligere q̄ exq̄ p̄dicta et alia multa
habebāt cursum suū anteq̄ p̄missio ef-
fet impleta oñib⁹ p̄tingentib⁹ indeis i
figuraz vt infra videbit. et sic debebant
dimittere ea cum veritas veniret. sicut
figura ymaginis qñ est iam depicta et
finita cessat. Sic est ō figura domus q̄
cessat qñ ipsa est facta. Vñ qñ circumci-
sio et alia plura in magnū mysteriū q̄
ip̄met deū erant data. sicut p̄ p̄igno-
re quousq̄ esset solutū debitū. ip̄met
qui habebat soluere eas seruauit. Sed
si p̄ mortē suā qñ dixit. Cōsummatū ē
Job. xx. vult tm̄ dicere iam sunt reple-
ta oīa mysteria. ipse seruauerat. qd ip-
se seruauit antea. s. q̄ celebrasset pasca
agni ordinatū ip̄s indeis in figuram
sue mortis q̄ hēbat fieri et sic de alijs fi-
guris. eo ip̄so q̄ dederat intelligi deum
nō p̄pleuisse qd. p̄miserat suis p̄rib⁹ sa-
ctis p̄tarchis regib⁹ et p̄phetis. q̄ habe-
bat eos redimere et liberare de p̄tate di-
aboli. et cū eēt p̄teritū tps in q̄ debebat
impleri. quid aliud erat seruare legem
moysi sicut p̄t̄nisi dare testimonium
deū nō eē verū. Exq̄ in tempe p̄ eū aſt

gnato non impleuerat p euz pmissus.
Et qd plus est. cum maior & principal
pmissio dei esset qd deus habebat filiū
suū dare in mortē p salute illoz & toti
us mundi. cū ipsemet fuisset mortuus
dabat vel poterat dare testimoniū qd si
nō fuisset mortuus s qd debebat mori
sterū. & qd vna vice vel plurib⁹ ad min⁹
quolibet anno semel. sicut sum⁹ sa
cerdos quolibet anno intrabat semel
in sanctascoz cū sanguine sacrificij. he
bre. ix. figurādo sacrificiū qd erat mul
tomatoris dignitatis & excellētie cum
maiori efficacia & cōplemēto. sanctifi
cante existētes in peccō. qd sanctificaret
sanguis hircoz & taurorū. que erant
principalia legis moysi sacrificia signi
ficantia mortē qd habebat eē filiū dei in
cruce pp salutē totius mōdi. qd nō plu
ribus sed vna vice solū se habebat im
pleri filio dei existente vno solo & non
multa. Et euz ipse esset homo natus de
genere indeoz & ordinatio est homines
semel mori. sic filius solū semel & non
pluries debuit mori. Quā si seruauē
rat sicut prius legē moysi. dederat itel
ligere qd nō erat mortuus sicut a deo
pfe suo accepat mandatū. erat iste ho
nor quē iesus filius virginis & dei de
bebat pfi suo p actus suos dare p tunc
testimoniū. qd deus pater suus nō erat
verax. ex quo nō impleuerat p ipm p
missum. Alitoz p certo in eo erat reue
rentia ad ptem qz stādo in cruce euz
summi sacerdotes & alij hoies stantes
iudei pmittēbāt qd crederēt in eū si de
scenderet de cruce cōtemnēdo gloriā
& honorē ei pmissum. qz a pfe accepat
mandatū ponēdi aliam suā mortēdo.
cū eēt ei leuiss descēdere de cruce vi
uus qd post mortē resurgere de sepul
chro faciens obediēs patri vsqz ad mor
tū. voluit plus implere qd erat iudeis p
missum p deū cōpiēdo obligatōes eis
datā & sic dicēte vitatē p dīcta obligat

one implere legē moysi in qd erat vacua.
& faciēdo eā vacuā iure qd erat plena. s.
iuris & pccatōis. qd cōpērebat iudeis qd
usqz eēt iplētū pmissum. qd ius fuerat
eis datū cū multa solēnitare. quā ma
ior altera esse nō pōt nec cogitari qd p
missum p se factū cōfirmāuit deus iu
rando p seipm euz nō posset intelligi
aliquid maius p qd iurasset. vt Gen.
xxij. & Exo. xxxij. sicut hoies qd debi
te & iuste iurant p rē quā cogitant ma
iorem esse seipis vel p rem quā magis
amant. & sō nō potuit dare maiore fir
mitatē deus sue pmissiōi qd iurādo p
seipm. Et vī intelligeret qd sine aliqua
dubitātōe volebat illud implere sicut
p iurauerat abraē replicāuit iuramen
tū faciēdo eādē pmissiōnē ipi dāuid
cū iuramēto firmatā. Et illud qd in hac
materia ē altissime cōtēplatōis. cū de
us fecisset multas pmissiōes iudeis et
suis primis pīdis. addita expse p dī
tōe qd ipse ipleret pmissa sua sē seruāret
sua mandata & pfererāssent in suo ser
uitio. & qd si nō facerēt sō solū nō daret
eis p ipm pmissa. s qd puniret eos ma
gnis penis dādo eos in pātē suoz
inimicorū & ponēdo eos extra terrā p
missionis. S; tū hanc pmissiōnē bene
dictōis oim gētū in semine abraē qd
mitteret messīā ad saluādum eos fecit
deus sine cōditōe. Et vltērius qd cum
singularissima deuotiōe firmo intelle
ctu d; p sīderari qd hec fuit maior pmis
sio quā fecit deus. maior dicoz sic pro
certo affirmo. Fuit. n. magna pmissio
dei facta iudeis qd liberaret eos a serui
tute egypti. qd daret eis terrā pmissi
onis. qd daret eis bona in ea eis specifi
cata. Verūtū he sunt puillime pmissi
ones in cōpatōe illius que intelligeba
tur spūalis & pncipalis pp opa eoz v
tuosa. & pp obīam & obseruātiā suoz
mandatorū. qd erāt satis difficilia qd dā
ret eis p hāc vitā pādyum gloriā cele

Imamētu
dei

Semel
mori

largitor

item in eternā duranti. que pmissio lz
incōpabiliter sit maior q̄ oēs alie. q̄
oīs largitor ē maioris excellētie z di-
gnitatis q̄ suū p̄p̄tū donū. ex quo est
dñs eiusdē. p̄pter q̄d q̄n aliquis dat ali
quid de suo. ex quo ipse ē maior nō in-
telligit dare seipm. h̄ q̄n dat seipm in-
telligit dare oīa sua. Et sō pmissio pa-
radisi nō pōt equari pmissionē de qua
loquimur facit p̄ deū abīe z alijs in
deoz p̄fibus. hoc ē q̄d pmissit dare se-
ipm nobis mādando filio suo. q̄ ē ipse
mēt deus facere oīa p̄tinentia ad salu-
tē n̄fam. z illius quo nō pōt dici ma-
ior amor. ponēdo aiām suā p̄ amicis
suis. z sic patiēdo mortē ut nos libe-
raret a p̄tate inimici quaz sup̄ nos ha-
buerat p̄ p̄tē ade p̄tē p̄fēs nostrī.
Istud tñ sine p̄cto donū. volens deus
totū z totaliter impleri. expresse reue-
lauit danid p̄ph̄tā q̄ sua pmissio z re-
stamentū erat sine aliqua p̄ditōe. z q̄
tamfirmū erat z fidele q̄ p̄speruz sua-
ret sua mīa. Et si filij isrl̄ dimitterēt le-
gē suā corrūpendo iusticias z non ser-
uando mandata sua visitaret peccata
eoz in flagellis h̄ tñ q̄ nunq̄ amone-
ret mīam suā nec faceret z suū datū re-
stamentū. nec faceret verba sua vana.
z sine effectū. h̄ q̄d sp̄ impleret q̄d fuit
p̄ eū pmissum. p̄pter has ergo z alias
q̄plures cōsideratas rōnes nisi si vo-
luerit loqui cōtra totā rōnē nō pōt ali-
quis dicere. q̄ iesus xpc̄ post mortē su-
am p̄ quā deus p̄f suus iplenerat q̄d
p̄miserat. q̄ ipse sicut p̄us debebat ser-
uare i se legē moȳsi dādo p̄ suos act⁹
testimoniū nō eē impletū q̄d erat iplē-
dū. z q̄ multo maioris arētōis est p̄
suos p̄p̄ios actus cōfitendo dāū p̄fz
suū. q̄ nō impleuit in tpe assignato p̄-
missum z iuratū. q̄ erat mendax z per-
urus. Quis nō dico hec dicat. sed et
sō modo audire pōt tamgrandē blas-
phemā. Quia ḡ xpc̄o iesu p̄ mortē su-

am nō fuit pueniens seruare legē moȳ-
si. q̄ in ei⁹ observatōe faciebat magnā
offensam z iniuriā deo p̄f suo dādo
testimoniū de eo ex q̄ nō iplenerat pro-
missum nō veracē h̄ p̄iurū. In agnēf
vnuq̄sq̄ in seip̄o si fidelibus iesu xpc̄i
licitū ē seruare legē moȳsi sicut p̄ius
z sic circūcidere se. z facere cerimōias
in lege moȳsi ordinatas sicut p̄ p̄igno-
re vel diuisa quā debebāt ducere in se-
lū dei q̄usq̄ eēt iplētū illud q̄d p̄ deū
eis fuerat pmissum. q̄d aliud eēt hoc
nisi p̄ suos actus cōtinūe dare testio-
niū. q̄ nō erat adhuc crucifixus iesus
xpc̄. h̄ q̄ ad iplēdū p̄ deū pmissum de-
bebat venire in mūdū z crucifigi. z tū
t̄ps in quo debuit cōpleri pmissio dei
tam eēt p̄teritū sicut dictū est. erat da-
re testimoniū q̄ ex quo defecerat de⁹ i
dicis suis nō erat verax sed falsus et
p̄iurus. Et q̄s dubitauit q̄ quicūq̄ as-
firmaret talē blasphemā de deo. q̄ tal
nō eēt amicus dei nec eēt in sua ḡra h̄
in suo odio z inimicitia. z q̄d nimium
aggrauat nō q̄t die sel̄ h̄ vel septies sic
iusto accidē pōt q̄ in vna die cadat se-
pties. p̄uer. xliij. z toties resurgat si i
tali odio z ira dei eēt cōtinūe de nocte
z de die p̄ actus suos z vitā dādo te-
stimoniū deū in sua pmissione defecis-
se. Et sic p̄z consideratio p̄ma h̄ sexti
articuli. i. q̄ iudei iam nō habent legē
q̄ lex moȳsi cessauit postq̄ eā xpc̄ ad-
impleuit. De secōdo puncto h̄ articuli
q̄ est q̄i correlariū p̄cedētis notādū q̄
sicut dictū est cū t̄ps p̄missionis iā sit
p̄teritū z p̄ iesum xpm̄ impletū q̄ dice-
ret adhuc legalia seruanda eē iste esset
blasphemus z in cōtinua ira dei. z cō-
stat q̄ in tali ira z odio dei sunt certissi-
me z p̄tinē iudei. cū ip̄i sint circūcisi
z circūcidant filios suos soluto debi-
to. retinētes pignus q̄d datū fuit quo-
usq̄ eēt debitū solutū z dādo eā cō-
tinūe in se. p̄ diuisa in magna iniuria

De nāc
vagem

offensa dei. sicut si nō observasset iura
mentū p eū factū. Sz diceret h for-
te iudeus. ego libenter dimittetē circū-
cisionē si possem et accipem baptis-
mū et sequerer xpm h nō possum circūci-
sionē dimittere qz obligat ad ppetuū. qz
istud pactū datū abraēz semini ei per
deū fuit federe sempiterno. vt pz gen.
xvij. g cū obliget ad ppetuū optz vt il-
lud obseruem. Rūdeo iudeo qz sempit-
ernū nō accipit p ppetuo vel eterno
h p longo tpe ptz Exo. xij. vbi hf qz ri-
tus et festiuitas pasce debebat celebra-
ri federe sempiterno. tñ Idere. xliij. scri-
bit. Ecce dies veniūt dicit dñs. et nō di-
cent vltra vinit dñs q eduxit filios isrl
de terra egypti. et p cōsequēs sequit il-
lo tpe vel in illis diebus nō curabit de
phaze. qz istud festū nō erat aliud nisi
memoria liberatōis filioz isrl de terra
egypti. Circūcisio h p longū tps debe-
ret durare. tñ adueniente xpo debebat
cessare. qz fuit data abraē in signū xpi
de eo nascituri. vt hf ad Ro. iij. Mō-
stra ē q adueniēte signato cessat signū
sicut bibito vīno remouet circulus q
erat signū vīni. Simile ē etiā de tra-
ctu obligatōis. sicut late dicitū est in p-
cedenti cōsideratōe. qz si sit cōtractus
obligatōis de. x. florenis vsq ad festū
sancti iohānis vel vsq ad aliū determi-
natū terminū solutis illis tractus est
nullus. Simile etiā est de pmissiōe ro-
gis facta militi de castro aliquo dādo
z in signū talis pmissiōis dat sibi an-
nulus quē portet vsq ad impletōz p-
missi. dato castro miles nō portabit am-
pulus anulum. qz nihil aliud significa-
bat nisi pmissiōē factā de castro. Itē
adueniente rege cessant signa et solēni-
tates q pp regis aduentū fiebāt. Item
adueniēte festo cessat vigilia. q erat dis-
positio z pparatio ad festū. ita circūci-
sio erat vigilia z pparatio ad aduentū
xpi et ad baptisimū qd est maxmū se-

stū. Itē possessio limitata inter duos
terminos nō extendit se citra primū.
nec vltra secundū h talis possessio fuit
et circūcisio limitata inē abraā et xpm.
Gen. xvij. hoc erit pactū inter me et te
q. d. incipiat in me et non pgradiet vl-
tra me. Clarissime g ex oibus suprad-
ctis ptz cessatio circūcisionis. g iudei
vītes eadē cū hoc sit magna iniuria.
vt satis dictū est ac si nō solutisset pro-
missum. pp hoc sunt in cōtinua ira et
odio dei. Tercio pūctus ē ostendere
quō oia in figura cōtingebant illis. sic
dicit apls. j. Cor. x. et addit scripta autē
ad collectōem nrām. vbi duo sunt no-
tanda in pdictis verbis. pmo tps vni-
us figuratū. secūdo tps gfe consum-
matū. primū fuit sub lege mosatca. se-
cundū est sub lege euangelica. primū
fuit figuratū. secundū gfarū. In p-
sa-
lū fuit figuratio ac p hoc impetio qd
nihil ad pfectū adduxit lex. ad Heb.
vij. In secūdo ē veritatis exhibitio ac
p hoc pfectio. vñ vocat ab aplo pleni-
tudo tps. ad Gal. iij. Pro primo
ergo dicit apls oia in figurā cōtinge-
bant illis. In figura dicit psignate illa
que tpe gratie sunt impleta. et hñ of in
figura. sicut. n. videmus q figura celo-
ris vel herculis. et si sit in se res aliqua
principaliter tñ signum est cesarem vt
herculem representans. sic et omnia que
fuerunt facta in veteri testamento fue-
runt in se res aliquę sicut paradysus.
archa noe diluuiū. arcus celestis. nu-
bes tabnaculū tēplū et hñ dñi. pncipalr
tñ signa erāt. nō qdē rei pntis sicut sūt
facta noue legis q significāt gratiā faz
pntem sed fuerunt signa gratie et veri-
tatis exhibite in nouo testamento Jo-
hannis. j. Lex per moysen data ē. gra-
tia et veritas p iesū xpm facta ē. vñ possi-
mus dicē de his q sūt tpe gfe exhibita
illud qd scribit Sap. xliij. Figura eo-
rū et longinq allata ē. Itē sicut illō qd

oia i figurā

Cassiodorus
legit et
filii mei
non me
mirantur

facta lege

solus
monstrat

p[er] sua figurā cognoscit ipsefecte cognos-
cit intuitue. q[ui] nō videt in se s[ed] q[ui] ab-
stractive. q[ui] cognoscit in alio pura in
sua imagine. sic et filij israel qui solum
figuras et coruscem l[ite]re attendebant ea
que impleta sunt t[em]p[or]e g[ra]t[ie]. et si aliq[ui] mō
cognoscebāt. ipurissime t[ame]n et valde im-
p[er]fecte. in signū cui[us] cū moyses de mō-
te descēderet cornuta et splēdida facie
nō potuerūt hebrei claritate[m] vult[us] ei[us]
aspicere. et si aliq[ui]s radios cernebant.
vultus t[ame]n sui claritatē nullatenus at-
tingebant Exo. xxxiii. Et sic iudei so-
lū videbant figurā et attēdebāt l[ite]re cor-
uscem. medullā t[ame]n spūalis sensus neq[ue]
attingebant et vlt[im]e in hodiernū d[ie]m
velamen sup[er] cor iudeor[um] positus est ut
nō p[oss]it cognoscere veritatē. S[ed] xpian[us]
revelata facie gloriā d[omi]ni speculant. sic
dicit apl[us]. ij. ad Cor. iij. Vñ doctōr
catholicus figurat p[er] moysen. Est eni[m]
assumptus de aq[ua] baptismalib[us]. de q[ui]a
dicit Aume. xij. q[ui] nō p[er] figuras et eni-
gmata s[ed] palā deū videt. q[uo]d quidē ve-
rū est nō t[ame]n simpliciter. q[ui] videmus p[er]
speculū et in enigmate. j. Cor. iij. xij.
s[ed] solū respectu iudeor[um]. Pro secundo
addit scripta ad correctōr[um] n[ost]ram. Pri-
mū. n. t[em]p[us] fuit quodā mō p[ec]cā cōmit-
tendi. Scd[un]t aut[em] ē t[em]p[us] p[ec]cā corrigēdi
lex. n. phibebat p[ec]cupiam. et sic vando
sp[irit]us noticiā ip[s]am excitabat. et q[ui]m sa-
crāmēta legis nō p[er]ferebant grām. Iō
p[er] quandā occasionē nō datā quidē cū
lex eēt scā et iusta. s[ed] acceptam a iudeis
carnalibus quasi eos ipellebat ad pec-
candū. Vñ et lex dicebat lex peccatī et
mortis. sicut apl[us] ad Rom. vij. et viij.
T[em]p[us] aut[em] g[ra]t[ie] ē t[em]p[us] p[ec]cā corrigēdi. tum
q[ui] pena iudeor[um] reddit xpianos caut-
iores. et q[ui] sacramēta noue legis grām
cōferūt et scriptura euāgelica exp[re]ssius
peccata cōdēnat. Vñ si de o[mn]i scriptu-
ra canonicā verū est q[uo]d dicit apl[us]. ij.
da Thio. iij. Dis scriptura diuinit[us] in

spirata vtilis ē ad docēdū. ad corrigē-
dū. ad arguendū. ad erudiendū in iu-
sticiā. ut sic hō dei p[er]fectus ad o[mn]e opus
bonū instructus. p[ri]ncipaliter t[ame]n verū
est de scriptura euāgelica. Hec. n. do-
cet fidei veritatē. arguit mūdī vanita-
tē. corrigit peccatī vilitatē. erudit p[ec]-
cā equalitatē. Circa primū iterū sciē-
dū est q[uo]d in veteri testamēto sub figura
rū inuolucris p[re]figurabant quatuor q[ui]
sunt xpianis t[em]p[or]e g[ra]t[ie] reuelata. vlt[im]e cre-
dendo p[er] cōtīnētia. cauēdo p[er] inūdicia
inimicor[um] fraudulētia et malicia. sacra-
mentor[um] vlt[im]itū et bonor[um] virtus et ef-
ficacia.

De p[re]figuratione credēdo-
rū et primo de p[re]figuratione
sancte trinitatis.

Vñtū ad primū notandū q[uo]d
q[uo]d omnes articuli fidei in scriptu-
ra veteri sub figuris multiplici-
bus quasi sub quibusdā sigillis q[ui] nūc
soluta sunt velabant. Articulus. n. tri-
nitatis et vnitatis de quo dixerat moy-
ses p[ri]m[us] v[er]itatē hebraicā. Gen. j. In p[ri]-
ncipio creauit heloīm q[uo]d est plurale h[oc]
noīs hel q[uo]d est idē q[uo]d d[omi]n[us]. heloīm dixit
p[er] p[er]sonarū pluralitatē et creauit p[ro]pter
eēt[is] vnitatē de quo etiā refert idē
eodē ca. q[uo]d volens formare hoīem vl-
xit. faciamus hoīem ad imaginē et si-
militudinē n[ost]ram. faciamus dictū ē p[ro]
pter p[er]sonarū pluralitatē et n[ost]ram p[ro]p[ter] sub-
stantie vnitatē de quo etiā p[er] lxxvj. d[omi]n[us].
Benedicat nos deus d[omi]n[us]. ter dicit deus nō p[ro]
pter tres deos s[ed] p[ro]pter tres diuinas p[er]-
sonas. Cū aut[em] dicit in singulari men-
ant eū d[omi]n[us]. hoc dicit p[ro]p[ter] nature idēitatē
de quo etiā dicit Eliaf. p[ro]ph[eta]. c. vj. Se-
raphin clamabant alter ad alterū. san-
ctus scūs scūs d[omi]n[us] deus sabaoth. ter
dicit sanctus q[ui] tres sunt diuine p[er]sone
d[omi]n[us] deus addit q[ui] est in tribus deitas

doct[or]
catholic[us]

Scriptura
m[od]o p[er]p[et]uata

vna. de hoc articulo qui est primū cre-
dibile hēs expressam figurā in sancto
abraam de quo sic dicit Gen. xviij. q
tres vidit vnū adorauit dicens dñe &
tres sibi apparuerūt. qz tres sunt diuie
psone quas sicut vnū adorauit dicens.
dñe. qz in eis est vna deitas que ē p̄cisa
rō adorandi tres diuinas psonas.

**De prefiguratione dominice
incarnationis.**

Articulus dñice incarnationis in
a veteri testamento sub figurarū
innolueris fuit d quo dicit Esa.
Ecce virgo concipiet & pariet filium &
Esa. vij. Et hie. Nouū faciet dñs su-
per terrā femina circūdabit virū. Hie.
re. xxxj. habes figuras multiplices in
veteri testamēto. hunc. n. figurauerūt
paradisus voluptatis Gen. ij. & arcus
diuine charitatis Gen. x. Quid p pa-
radisum nisi virginē intelligimus. in
cuius medio. i. vtero fuit lignū vite. i.
dei filius. Et in quo deus sola virtute
nullo creature cōcurrente ope posuit
hoiem. i. xpm. Quid p arcū variū nisi
iesum intelligo quē deus posuit in nu-
bibus. i. in marie visceribus radijs di-
uine gratie penetratis q fuit & est quā-
tū ad hoies signū diuine recōciliatōis.
In cuius signū arcus est versus celus
& corda versus nos. & iō nō optet time-
re sagittas ire dei submersiōis gene-
ralis aquarū. Hūc etiā figurabant ru-
bus visionis & vellus gedeonis ignis
fuit in rubo. qz diuinitas fuit iuncta hu-
manitati. s nō cōburebat rubus. quia
ppter istā vnionē nō fuit psumpta hu-
manitas nec in diuitatē cōuersa. Exo.
ij. Jte ros fuit in vellere. i. diuina grā i
maria. virginitate cōseruata spām dei
filio fecūdās. terra fuit circūquaqz sic-
ca. qz caro marie nō fuit aliq semie pol-
luta Indt. vi. Hunc etiā figurauerūt
arche testamēti cōditio. solis descēsus

& porte clausio. Quid p archā nisi ma-
riā intelligimus. quid p vnā auream
inter archā inclusam. nisi hūanitatē
xpi. quid p mannā qd erat intra vinas
nisi diuinitatē eius intelligo. d ista ar-
cha hē Exo. xxv. De cōtentis aut i ar-
cha explicat ap̄ls ad hebr. ix. Sol de
scēdēs p. x. gradus i horologio achāz
signat q sol iusticie descendit p decēz
ordines creaturaz & de decimo assum-
psit hūiliorē naturā de corpe gloriose
virginis marie. Nouē ordines fuerūt
nouē ordies angeloz. Decimus ordo
fuit hoim. de hoc descensu hē. iij. Re.
xx. Porta fuit clausa ppetuo & tñ sol⁹
rex ingredit & egredit p eam. Porta si-
gnificat virginē. qz virgo mansit ppe-
tuo. & tñ rex glorie solus ingressus fuit
in eā p carnis assumptōem & egressus
p eā p stupendā editōem de qua habe-
tur Ezechielis. xliij.

**De prefiguratione natiuita-
tis christi.**

Articulus aut natiuitatis xpi d
a quo dixit Esaias ppheta. ca. ix.
Parvulus natus est nobis &
fuit figuratus in natiuitate ysaac. de q
Gen. xxj. In natiuitate samuelis d q
i. Reg. ij. Dñ. n. quis nō fuit nati de
virginibus. sunt tñ nati de sterilibus &
supra nature cursum. Fuit aut figura-
tus expressus in ascēsu floris. de quo
Esa. xi. Flos de radice iesse ascēdet. et
in egressu fontis Jobel. iij. Fons egre-
diē de domo dñi & in ortu solis. de
quo Eccl. j. Dñt sol &. In abscisiōe
lapidis Dan. ij. dñ. q abscisus ē lap is
de monte sine manib⁹ q statuā pfregit
huius statue caput erat ex auro puris-
simo. pectus aut & brachia de argento.
venter & femora de ere. pedes de ferro.
& terra. p hanc statuā figurā quatuor
magna regna sibi in orbe succedentia.
fm q daniel diuinitus edoctus ibi ex-
c iij.

Liber

pont. Primum est regnum chaldeorum quod significat per caput aureum ibidem dicitur. Secundum est regnum persarum quod figurat per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tercium est regnum grecorum. scilicet alexandri quod subiecit sibi regnum persarum et figurat per es. Quartum est regnum romarum quod figurat per ferrum quod subiecit sibi regnum grecorum. aliaque regna mundi sunt ferrum domat omnia. Per lapidem abscisum de monte sine manibus significat Christus sine regnum Christi. cui subijciendum erat primum regnum romarum. In hac expositione omnes catholici et hebrei conveniunt. Quo supposito sic arguit. In hac prophetia exprimitur quod ille cui subijciendum erat regnum romanorum et imperium est ipse Christus. cuius hoc est completum ipse constantinus et sine istri pape. quo tempore romanorum imperium destructum est per veram fidem iesu Christo filio marie virginis. Sequitur quod iste est vere Christus veritas et signatus habet figure. quia mons significat virginem. lapis Christum. abscissio lapidis natiuitatem eius quod fuit de virgine sine manibus. scilicet sine opere cuiusque creature. hic lapis confregit statum mundi vanitatem. dicitur regnum romanorum sibi subijciendo.

De prefiguratione vite et conversationis christi.

Ita Christi et conversatio de qua habetur iustitiam. in terris visus est et eius hostibus puerfatus est. fuit figurata per colunam quod filiis israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans. de die vero nubes refrigerans. Vita. n. Christi illuminavit mundum per noctem ignorantie et refrigeravit de estu concupiscentie. nec vacat a mysterio quod illa nubes erat tenebrosa egyptiis et luminosa hebreis. quia in vita Christi fuerit reprobi excecati et electi illustrati de hac coluna habetur Exo. xlii.

De prefiguratione doctrine et predicationis christi.

primus

Doctrina autem Christi predicatio fuit figurata in legis datone quod fuit facta moysi Exo. xx. et in legis secunda scriptura Exo. xxiiij. et in legis repetitioe quod fuit facta in Deuteronomio quod per totum. propter quod dicit hiero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex evangelice legis prefiguratio fuit et figurata in locutione angelorum quod ex persona dei loquebatur sanctis patribus. et precipue in locutione illius quod loquebatur moysi et filiis israel aliquando in monte aliquando in deserto. aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim quod precipitatorum obumbrabant vide scripturas.

De prefiguratione passionis christi.

Attentius de passione Christi moritur et sepultura. de quo Daniel. ix. prophetia predicat dicens. occidetur Christus. fuit multipliciter figuratus. fuit enim Christus venditus ioseph Gen. xxxi. Datus in noe Gen. ix. Ligatus in samone Iudic. xvi. Irrisus in heliseo cui dicebant pueri ascende calue. iij. Re. ij. Conspurus in iob Job. xvi. Cesus et verberatus in Esaia. quod dicebat corpus meum dedi peccatis et genas meas vellentibus Esa. lix. Suspectus in botro qui portabat in vecte. Et in serpente eneo dicitur Nume. xiiij. de secundo Nume. xxj. Clavis affixus in ysaac. quod portabat ligna. et que per ligabat super struem lignorum Gen. xxij. Et cruce Christus balulans super eam fuit colligatus. quia in ea fuit clavis affixus. Translanceatus in adam. Apertum. n. fuit latus ade et inde fuit formata mulier Gen. ii. Et apertum fuit latus Christi dormientis in cruce. et inde fuit formata ecclesia. quia de Christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacra. Fuit occisus in Abel Gen. iiij. Sepultus in fona. Fuit enim fons in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus. sic et saluator fuit tot diebus et tot noctibus in corde terre. sicut

ipse dixit in euangelio math. xij. hanc figurā habes Jone. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete dñi que fuit. vij die. Gen. ij.

De prefiguratione descensus anie christi ad inferos

Articulus de descensu anie xpi ad inferos fuit figuratus in descensu dei q̄ descendit in egyptū ut liberaret pplm isrl̄ de manib⁹ egyptioꝝ. Exo. iij. z aia xpi descendit in infernū q̄ p egyptū tenebrosam figurat ut educeret victos suos de lacu in q̄ nō erat aqua sicut dicit vaticinans zacharias. zach. ix. Xpc etiā est p̄figuratus in ab acue q̄ tulit prandiu cōsolatiōis danieli vtro desiderioꝝ. i. sanctis patrib⁹ deliberari desiderantib⁹ q̄ erāt in lacu leonū Dan. vi.

De prefiguratione resurrectionis christi.

Articulus de resurrectione xpi d̄ q̄ i ps. iij. ex p̄sona xpi. exurrexit q̄ dñs suscepit me. z alibi psal. lviij. Exurgā diluculo. fuit figuratus in iacob. de quo Gen. xxviij. q̄ surgēs mane iacob tulit lapidē quē supposuerat capiti suo z erexit in titulū. Iacob est xpc q̄ surrexit mane supple a mortuis Mane dico cū adhuc eēnt tenebre. et tulit lapidē. i. hūanitatē suā quam supposuerat capiti suo. i. i deo supple substituitauerat. Caput. ii. xpi deus est. ut dicit ap̄ls Cor. xj. z erexit in titulū scz a fidelib⁹ cōtēplādū p̄dicādū z adorandū. Fuit etiā figuratus in sampsonē. de quo d̄r Judi. xvj. q̄ dormiuit ad noctis mediū. z surgēs tulit ambas fores corpus. s. z aiam suā. Ex his duabus figuris oñū habuerāt ille due op̄niones Aug. z Greg. Dicit. n. ang. q̄ xpc surrexit mane. i. diluculo diei pasche hñs p se sc̄m iacob. Greg. aut̄ dicit q̄ surrexit media nocte hñs factum

sampsonis p se. qñl possunt cōcordari p hoc q̄ xpc surrexit in principio diei terciē. z sic post mediā noctē. Statim em̄ post mediā noctē dies naturalis incipit z pōt dici mane. z hoc p aug. Ut dicendū q̄ surrexit dñs fm veritatem mane etiā diei artificialis. hoc. ii. reputat p̄babil⁹ nō tñ erat clara dies imo adhuc erāt tenebre. vñ q̄ de nocte surrexit. z sic saluat opinio viriosq̄.

De prefiguratione ascensionis christi.

Articulus de ascensione xpi de quo in psal. lxxij. Ascendisti in altū zc. z alibi psal. xlvj. Ascendit deus in iubililo. fuit figurat⁹ in translatione enoch. Gen. v. z in ascēsiōe he. lye. iij. Reg. i. In regressu iacob q̄ dixit Gen. xxxij. In baculo meo transiit iordanē isrl̄. z nūc enī duabus terminis regredior. Xpc in baculo crucis transiit iordanē mortalitatis z cū duabus terminis. i. angeloz z hoīm regressus ē in celū. Fuit etiā figuratus in aduentu filij hoīs vsq̄ ad antiquū dierū de quo Dan. viij. Ecce dicit ibi in nubibus celi q̄ filius hoīs veniebat z vsq̄ ad antiquū dierū puenit z dedit ei potestātē honorē z regnum.

De prefiguratione aduentus christi ad iudicium.

Articulus de aduentu xpi ad iudiciū de q̄ exp̄sse p̄bavit Jobel iij. c. Ibi. n. d̄r ex p̄sona dei. Eō gregabo omnes gentes deducā illos in vallē iofaphat. ibi disceptabo cum eis. fuit etiā exp̄sse figuratus Dan. viij vbi d̄r q̄ throni positi sunt z antiquis dierū sedit. thronus eius flāme ignis. z ibidē iudiciū sedet. z libi ap̄l̄i sunt. ibiq̄ dicit q̄ flūuius ignis rapidusq̄ egrediebāt a facie sedētis. q̄ p̄mptit bestia cūz vndecim comibus suis quoscūq̄ sc̄i acceperāt regnū. throni figura

bant sedes apłoz. antiquis sedens su-
dicantē xpm q̄ est antiquissim⁹ fm di-
uinitatē. finit⁹ igneus egrediens figu-
rabat xp̄ isñiam acutiorē q̄ sit ignis q̄
cōsumit demones cū reprobis cūctis
Iudicabunt. n. ex his que apparebūt
in libris sciaz. q̄ tunc aperiet. quo fa-
cto scri regnū dei ppetuo possidebūt.

**De prefiguratione generalis
resurrectionis.**

Articulus aut de xpi carnis re-
surrectōe de quo pphetauit iob
ix. ca. dicens. Scio q̄ redem-
ptor meus uiuit z in nouissimo die de
terra zc. vsq̄ ibi in sinu meo. fuit figu-
ratus ezechiel. xxxvij. vbi dicit q̄ ossa
q̄ prius erant arida uehementer. acces-
serūt ossa ad ossa vnūq̄q̄ ad iuncturā
suā. z sup ea uerūt z carnes ascēderūt.
z ingressus est in ea spūs z uixerūt. q̄
oia exponit ibidē ppha de resurrectōe
mortuoz. Vñ ibi dicit. hec dicit dñs.
Ecce ego aperīā tumulos vros z edu-
cam vos de sepulchris vris populus
meus zc.

**De prefiguratione uite eter-
ne z mortis eterne: malis z bo-
nis dande.**

Articulus aut de uita etna quā
electi post mortē assequēt su-
it figuratus in scala iacob. de q̄
dicit Gen. xxvij. q̄ uidit scalā tangen-
tē celū z angelos ascendentes z descē-
dentes. z dñm innixū scale. Scala si-
gnificat uitā sanctā que habet multos
gradus. qm̄ multi sunt gradus sancti-
tatis. p hanc descendunt angeli dei ut
informēt hoies z ascēdēt uiri ange-
lici ut videant dñm ipi scale innixum
cuius quidē uisio erit uita beata. Fuit
etiā figuratus in terra pmissionis quā
filij israel post transitū deserti. p⁹ mul-
tos labores multaq̄ p̄lia adepti fuerūt
sic sancti post transitū deserti pñie se

quentes ducatū colūne nubisz ignis
i. uite saluatoris post multos labores
bonoz opoz. post multas victorias vi-
cioz z hostiū spūaliū. beatificā uitāz q̄
eterna erit finaliter assequēt. Sub isto
articulo cōtinet fides de morte eterna
reprobis debita. que fuit figurata Nu-
me. xvj. vbi dicit q̄ chore datan z abi-
ron z multi alij p peccatū suum uiui
descenderūt in infernū. sic reprobū
ui uita naturalē. priuati tñ uita grē et
glorie descendūt in infernū. extūc erit
verū qd dicit Math. xxv. q̄ ibunt re-
probi in suppliciu. iusti aut in uitam
eternā. Electi figurāt p p̄ncernā pha-
raonis cui dixit ioseph. memento mei
cū tibi bene fuerit zc. Reprobi aut per
p̄stozē q̄ amputato capite suspensus
est in cruce Gen. xl.

**De prefiguratione unitatis
ecclesie.**

Articulus de unitate eccie fuit
a figuratus in archa noe i taber-
naculo federis in templo salo-
monis. z in hierlīm terrestri. In archa
fuerunt cōgregata aīalia de oi sexu et
genere. z in eccia catholica sunt colle-
cti. Iudeus z gentilis. masculus z fe-
mina. liber z seruus. homo irrōnalis z
utens rōne. Archa ferebat sup aquas
z eccia fluit sup tribulationes h⁹ mūdi.
Ad archā colūba rediens portauit ra-
mū oliue. z xpc ad ecciaz reuertēs spi-
ritualiter denūciat pacem. In mūdo
inquit p̄ssurā habebitis i me aut pacē
Iob. xvj. Extra illā archā nullus sal-
uari potuit. sic z extra ecciam. nullus
pōt eē saluus. De his oib⁹ hēs Gen.
vij. z. viij. In tabernaculoz in templo
colebat z adorabat deus. fiebat ibi sa-
crificia p que remittebant p̄ctā. z pe-
res recōciliabant deo. sic in sola eccia
est diuinus cultus. offerūt grata sacrifi-
cia. recōciliant peccatores z remittūt
tibi peccata. unde bene dicit eccia.

Credo vnā sanctiss ecciam catholicam
sanctorū cōlonē. remissionē peccatorū.
.i. in qua sola est sanctorū cōmuniō et
remissio pctōz. Hierusalē etiā erat ci-
uitas sacerdotalis et regia sed excellen-
tius sancta eccia. qz in ea sunt oēs xpi-
ani sacerdotes et reges facti in sangui-
ne iesu xpi Apoca. v. Sic igit hēmus
totā fidei continentia in scriptura ve-
teri multipliciter figuratā zc.

De prefiguratione cauendo-
rū. s. vii. capitaliū vicioz et trās-
gressionis. x. preceptorum.

Vantū ad secundū sciendū q
q peccata q oīno cauere debem⁹
fuerunt figurata multipliciter.
Icz in lepre plaga. de qua Leuiti. xiiij.
In lepra marie de q Nume. xij. In le-
pra giesi de qua. iij. Reg. v. In morti-
cinijs et imūditicijs q fuerūt in multis
locis phibita in lege. pctm. n. aiam fec
leprosam et ipsam eiecit a cōsortio an-
geloz. facit. n. aiam inūndāz feridam
pluqz eēt aliqua legalis imūditia vel
aliqō morticinū faceret. Septē autēz
peccata moralia fuerūt figurata p se-
ptē funes qbus ligatus fuit sampson
Jud. xvi. Sunt. n. pctā quedā vincu-
la et fōnes quibus ligant pctōres ne li-
bere possint incedere vel opari. Decez
autēz transgressionēs q xpi pcepta decā-
logi fuerūt figurata. p. x. cornua bestie
Dan. vii. de qbus egredit. xj. loquens
p deū blasphemias p qd desperatio et
finalis ipenitētia figurat. Sic g habē-
mus q pctm in generali et peccatorūz
numerus multipliciter fuerūt in scri-
ptura veteri figuratā zc.

De prefiguratione malicie ini-
micoz spiritualium:

Vantū ad terciū notandū q
q inimici spūales q nos p pecca-
to feriunt et gfa dei et virtutib⁹
spoliant in scriptura veteri figurant. i

serpente qui seduxit etiam Gen. iij. et
in serpētibz q pcusserūt filios israhel
Nume. xxi. et in vrsis et leone quos in-
terfecit dauid. i. Reg. xvij. et in duobus
vrsis q denouerūt. xliij. pueros. iij.
Reg. ij. Et in duobus pncipib⁹ latro-
nū liboserib filiu saul. ij. Reg. iij. Et in
duobus draconib⁹ de qbus hf hester
x. Demones. n. q p serpētē vrsos et dra-
cones figurant aliqñ psequunt ecciaz
māifeste sicut leo. Aliqñ occulte sicut
draco et serpens et latro. figurant etiaz
p illos q psequēbant filios israhel in de-
serto. p quos pugnaverūt moyses et so-
sue. Et nō vacat a mysterio q nūq po-
tuerūt supare iehuseos p quos carnis
vicia q nūq pfecte in hac vita d lege
cōi supant et figurat. Figurat etia p go-
liath saulē et absalonē psecutores da-
uid. Item figurant p egyptios. calde-
os. medos. p̄sas. grecos. romanos. he-
braici populi psecutores.

De pfiguratiōe virtutis et ef-
ficacia sacramentorum.

Vantū autē ad quartū notādū
q q arma et remedia quibus sanā-
tur. peccata et vincunt spūales
inimici sunt. vii. sacramenta. vii. virtu-
tes. vii. dona et. vii. bona. spūalia.

Septem sacramenta sunt fi-
gurata multipliciter. et primo:
De prefiguratione baptismi.

Optimū figuratus fuit in di-
lunio Gen. vii. In mari rubro.
Exo. xliij. Sicut. n. in dilunio
et in mari rubro fuerūt consumpti oēs
peccatores. sic in baptismo xpi sangui-
ne rubricato oīa peccata delent.

De prefiguratione sacramen-
ti confirmatiōis.

Confirmatio fuit figurata in vn-
ctione regū. hoc. n. sacro xpiā-
ni roborat in fide. et sicut reges
ad spūalia bella p̄pant. vide d vinctiōe

saül. j. Reg. x. et de victorie dauid. j. Regum. xvi.

De prefiguratione sacramenti eucharistie.

¶ Sacramentum eucharistie fuit figuratum in oblatione melchisedech christum ad spiritus. offerebat enim panem et vinum gen. xliij. Et in agno paschali christum ad contemptum in sacramento quod est vera caro christi Exo. xij. et in manna ad saporem spirituale Exo. xvi. habebat. n. manna omne delectamentum et saporem suauitatis Sap. xvi. Et multo fortius in sacro altaris. figuratum etiam fuit per oia sacra antiquae legis.

De prefiguratione sacramenti penitentie.

¶ Sacramentum autem penitentie christum ad contritionem. in gemitu dauid fuit figuratum de quo i psal. vi. Laboravi in gemitu meo etc. Et in fletu ezechie. iij. Reg. xxi. Christus ad confessionem fuit figuratum in leprosis de quibus preceptum est ut se ostenderent sacerdoti. Leuit. xliij. Et in confessione dauid qui dixit postquam peccatum commiserat peccanti domino. ij. Reg. xxi. Christum ad satisfactionem fuit figuratum in sacro regio ninive. vide Iona. ij. quod per humilitatem ieiunia domino satisfecit. Christus autem ad universa figurat hoc sacramentum per septem lotiones quibus se lauit naaman in iordane et mundata fuit eius lepra. iij. Reg. v. Iordanis interpretatur iudicium et significat penitentiam per quam peccatores se iudicant ne iudicentur a domino. et in huius iordane se debet lavare septies per vii. peccata monachia ut sic mundet spiritualis lepra. Figuratum etiam per x. saga cilicinis quibus tangebatur tabernaculum Exo. xxvi. quod per x. precepta decalogi sunt. x. transgressionibus quae figurant per x. plagas egypti. Vide in Exodo de quorum medio egreditur. xi. id est desperatio et finalis impenitentia quae

fuit figurata per xi. cornua bestie. sicut predictum est supra. Et figurant hec. xi. mala non solum per xi. cornua verum per xi. populos. de quibus in psal. lxxxiij. Noab et agareni etc. Vide glo. et interpretatio. nes per q. xi. mala debet peccator purgare. xi. sagis cilicinis penite ut sic vulnus apertum et virus egrediat.

De prefiguratione sacramenti ordinis.

¶ Sacramentum ordinis fuit figuratum in institutione ordinis leuitarum et ministrorum tabernaculi. de quibus in libro numerorum. Et in ordinatione sacerdotum de qua Exo. xxiij. Precipue autem fuit figuratum sacerdotium ecclesie in sacerdote melchisedech. de quo Gen. xliij. Sacerdos. n. ecclesiasticus non est sacerdos secundum ordinem levi sed secundum ordinem melchisedech in psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij.

¶ Sacramentum autem matrimonij nonne legis fuit figuratum in matrimonio. quod fuit inter adam et evam. unde ipse dixit. propter hoc relinquet homo patrem et matrem etc. Gen. ij. Adam. n. non legit habuisse nisi uxorem unam. unde ibi dixit ad hereditatem uxori suae non uxori. Figuratum etiam fuit per matrimonium quod fuit inter ysaac et rebecca. de quo Gen. xxliij. Ipse. n. ysaac fuit vincens vinice. propter humilitatem fuit ab illa maledictione quas incurrit lamech qui prius induxit bigamiam Gen. iij. et tale debet esse matrimonium ecclesie. de tali. n. dicit apostolus ad ephes. v. Sacramentum hoc dico magnum in christo et ecclesia. Nec etiam dico quoniam bigamia vel octogamia sit verum matrimonium sed tamen multum deficit a ratione sacri. Notat super hoc Alexander de ales in. iij. tractatu. ij. super. vi. precepto. quod habet plures uxores fuit adulterium ipsi lamech propter duo. Per

imo: q: fuit p̄ ius nāle. s. ne facias alijs
qđ sibi nō vis fieri. Et vir non vult q
vxo: diuidat carnē suā cū multis et ita
peccauit in deū. Secūdo q: fuit p̄ mo
rē et p̄suetudinē et moderantiā. Ex in
cōtinentiā. n. immoderata plures habu
it. et sic scandalizauit primū. Sacti vō
p̄res nō cōmiserūt adulteriū in habē
do plures. nec peccauerūt p̄ ius natu
rale. q: cū eis occulta inspiratōne fuit
dispensatū. nec p̄ mo: q: iam erat i cō
suetudinē tractū. Et nota q: cā dispē
sationis fuit triplex. s. pp multiplicati
onē cultus dei. exēplo abrae Gen. xvj.
Itē in figurā. Cōiugiū. n. patrū signi
ficabat cōnubiū xp̄i et eccie. q̄ multipli
cat p̄ cōtēplatiuos et actiuos. s. filios et
mercēnarios qđ figuratū fuit in vxo
ribus iacob liberis et ancillis siue con
cubinis Gen. xxvj. Itē pp moderan
tiā et tpantiā. Moderate. n. appetebāt
antiq̄ p̄res. cōiū. s. pp solā ppagatiōez
ad cultū dei. exēplo dauid. q. Re. xxvj.
Itē mala: autē euidentiā p̄dicatorū
nota q: p̄cubina dī duob' modis. vno
mō assumpta ad ips ad plē pducēdā.
qđ dī assumpta ad ips hoc dī ad disse
rentiā vxoris. et qđ dī ad plē pcreandā
hoc dī ad dīam meretricis. talis p̄cu
bina nō est vxor. et coitus cū ea ē forni
carius et illicitus s̄m se. et etiā p̄ leges
naturalē et scriptā. Ius. n. publicū le
gis naturalis dīctat p̄creatiōem filioꝝ
cū educatiōe et hereditatis successione
qđ nō posset eē nisi eēt copula parētū
insepabilis. Itē est p̄ ius priuati rōis
qđ dīctat nō facere aliq̄ qđ hō fieri non
vult sibi et econuerso. Quilibet. n. vir
vult vt effectus eius cui copulat sibi
insepabiliter adhereat. Scđo mō dīci
tur cōcubina assumpta insepabilis ad
sp. s. p̄diciōis seruilis. et sic realiter erat
vxor. S̄ tñ dī cōcubina. q: nō erat p̄n
cipalis vxor. vñ Gen. xvj. Sara dedit

abrae Agar i vxorē. Rachel dedit ba
lam ancillā vtro suo in cōiugiū Gen.
xxx. Licet autē quilibet talū diceret ve
ra vxor. et inter vtrū et eā diceret veruz
m̄m̄moniū. deficit tñ a rōne sacri qđ ē
vnici ad vnici. vt dictū est. Alteri
notat hic dñs bona ventura in. liij. q
p̄dicta dispēsatio de pluribus vxorib'
nō fuit tpe nature instituta. q: tūc non
erat necessitas sterilitat. nec in tpe gr̄e
est. q: multiplicatū est genus hūanū
ad cultū xp̄i. S̄ rōe vtilitatis fuit tpe
Abrae. q: ante eū multiplicabant nō
ad cultū dei s̄ ad mala. et iō delicti sunt
de terra. S̄ rōne honestatis a dīllos
se extendit qđ vxorib' et p̄cubinis tpant
et ad cultū dei multiplicandū sciebant
et volebant vñ. Nec autē dispēsatio scā
est diuina inspiratōe in p̄farchis et re
ge dauid. qñ et qñ vtrūq; facta est dī se
m̄ne dauid repromissio. et q: isti erāt
tanq; capita. et imitadi erāt tanq; sancti
intellerūt recte dispensatiōez ad oēs
extendi qđ erāt imitatores eoꝝ. et mos
fuit ex hoc introductus durās vsq; ad
xp̄i aduentum.

De prefiguratione extreme
unctionis.

sacramentū extreme unctionis
fuit figuratū in multiplici vncō
one veteris testamenti. Tunc ei
ungebantur reges et sacerdotes. tem
plum et altare. et certe cum christian'
est propinquus morti. Tunc propin
quus est vt sicut rex adipiscat regnū
glorie. vt etiam sicut sacerdos offerat
deo sacrificiū laudis perpetue. Vt
etiam in eius anima templo et altari
sumus pontifex deus colatur laude
et honoret eternū. et ppter hoc ungū
xp̄ianus cuz est xp̄inquus morti. Un
gebant etiam antiquitus pugiles. et sic
xp̄ianus in morte quia aggressi bel-

Liber

primus

lum fortissimū. tunc. n. ipm hostis int
petit vehemētius. ppter qd optet ipm
tanq̃ strenuū pugilē strenue dimicare
Vngebant etiā antiquitus spōse cum
viris tradebant. Vn z vxor ab vngen
do dicit eo q vngeret z certe aia xp̃ia
ni cuz dz exire de corpe dz tradi celesti
sponso z traduci in tabernaculū ei⁹ vt
eius castis amplexibus ppetuo dele
cretur.

**De prefiguratiōe septem do
noz spūs sancti:**

Eptē aut dona d quibus dicit
Esa. xj. figurata sunt p. vij. cri
nes capitis samson. qbus rasis
ab eo recessit fortitudo. Iud. xvj. z ve
re exclusis a capite hois. i. ab aia. vij.
donis spūs sancti recedit a b hoie forti
tudo. Figurāt etiā fm expositōez gre
go. p septē filios iob. Job. j. Per do
na em spūs sancti adoptat hō in filium
dei pfectissime. vt sit dignus heredita
te superna.

De pfiguratiōe. vij. virtutū.

Eptē aut virtutes figurant p se
ptē dies qbus deus cūcta fecit
opa z postea quieuit. qz p virtu
tes illuminat aia z in ipis qescit cuz p
spas pueniat ad requiē spūale in pñti
z eternā in futuro. Figurant etiā p se
ptē dies festivitātū legalitū. p ipas em
aia solēntat colit deū z a vicijs cessat.
Figurant etiā p illas septē mulieres
de qbus Esa. iij. Apphenderūt septē
mulieres virū vnū zc. Nemo. n. est vir
nec vir vnus vnitāte grē nisi quez iste
dñe apphendant.

**De prefiguratiōe. vij. bonorū
spūaliū. z primo bonitatis cru
cis in passione christi.**

Vnt etiam alia bona spūalia q
multi valent ad supatōem ho
mī ac etiā ad purgatōem victo

rū. Primū est virtus crucis z passio
nis xp̃i q fuit figurata in baculo dō et
in quinqz lapidib⁹ q̃s accepit de torrē
te cū qbus occidit philistēū. i. Re. xvij
baculus crucē figurabat. quinqz lapi
des qnqz plagas iesu quas xp̃ian⁹ cuz
funda sue cōsideratōis debet d demo
nes iacere. z sic debellabit hostis.

**De prefiguratione bonitatis
z orationis matris iesu christi**

Ecundū aut bonū est virtus et
oio mris xp̃i que fuit figurata
p iudith q holosem occidit.
Iudith. xij. z bester q aman z b oites
ppli israhel occidit pcurauit. vide i libro
bester. z p label q sizarā percussit. Iudith.
iij. z p bersabee infem salomonis d q
iij. Reg. ij. Ipa. n. z si fuit spōsa dei pa
tris sicut bester assueri. fuit tñ vere m̃
veri salomonis cui dicit filius suus illd
vbu qd dixit salomon m̃i sue. iij. re. ij
Pete mater mea qd vis. neq. n. fas ē
vt auertā faciē tuā. oia etiā q salomon
dicit in laudē sponse in libro Cant. de
gloriosa matre dñi spiritualiter expo
nuntur.

**De prefiguratione bonitatis
virtutis p̃tatis siue auctorita
tis eccie in orando.**

Ercū bonū ē virtus. p̃tās. siue
auctoritas eccie cuius oio sū
me placet deo. Est. n. ipa vnica
sponsa xp̃i cui dixit sponsus Cant. ij.
Distende mihi faciē tuā sonet vox tua
in auribus meis. vox. n. tua. dulcis et
facies tua decora.

**De prefiguratiōe virtutis ora
tionis sanctorū noui testamēti.**

Partū bonū est oratio sancto
rum noui testamēti qui iam cū
xp̃o regnāt. i. apostolorū q fue
runt figurati in sanctis patriarchis et
prophetis. nā sancti patriarche factis

et prophete dictis gram noui testamenti
designantur et meritis populi deo reco-
lari efficaciter meruerunt. de quibus
Esa. xxvij. Qui ingreditur impetu ad
iacob. florebit et germinabit in se. et im-
plebunt facie orbis semine etc. sancto-
rum martyrum qui fuerunt figurati in sanctis
machabeis qui interpretantur victoriosi. fu-
erunt. n. re et nomine victores. scilicet p-
fesso-
rum qui fuerunt figurati in filiis prophetarum.
de quibus i. j. et ii. Reg. Sanctorum et sanctarum
virginum qui fuerunt figurati in abel qui fu-
it primus virgo. de quo Gen. iiij. Et in
filia ioseph. Iud. xj. Et in abisac luna-
mita. qui fuit dauid regem. de quo iij.
Regum. j.

**De prefiguratione bonorum
pastorum ecclesie.**

Virtu autem bonum est sedulitas
bonorum pastorum ecclesie. qui fuerunt
figurati per moysen ioseph et dauid.
li. n. oratio quoniam maxime et nihilominus
opando prastrauerunt hostes. Vide quo-
moysen oratio prastravit amalech. Exo.
xvij. Sic et boni pastores ecclesie oratio
et opando docendo et lucis exempla mi-
nistrando. hostes ecclesie superant et per
ipsos subditi ad scitatis opera perueniunt.

**De prefiguratione bonitatis
diuine inspirationis.**

Extum bonum est diuina inspira-
tio qui etiam indulget hominibus ama-
ritudinem et illustrat animam contra
errorum caliginem. Quum ad primum figu-
rat per illud lignum quod ostendit dominus moysi.
quod cum in aquis missum fuisset in dul-
cedinem verbe sunt Exo. xv. Quum ad
secundum figurant per fatum mellis quod
gustauit ionathas. et illustrati sunt oculo
li eius. j. Reg. xliij. Que etiam figurat per
angelum domini qui descendit in foinace etc.
Dan. iij. qui refrigerat concupiscentiam.

**De prefiguratione bonitatis di-
crete considerationis hominis.**

Optimum bonum est discreta hominis
consideratio. dicitur enim homo sepe conside-
rare et ad memoriam reducere. vij.
christi beneficia. vij. meritis gaudia. vij. effu-
siones sanguinis iesu. vij. ordines san-
ctorum qui sunt in patria. vij. offensas quibus
offendunt homines deum per. vij. peccata mor-
talia. vij. plagas nouissimas de quibus
Ioh. apoc. xv. per quas intelligunt. vij.
infernorum supplicia. vij. dotes glorie quas
merentur electi per septem opera misericordie. septem
sanctorum ordines figurant per septem bo-
ves pulcras et crassas. et. vij. dotes glo-
rie per. vij. spicas plenas et formosas.
omnes qui reprobi per. vij. sedas boues et con-
fectas macie. et. vij. inferni supplicia. per
vij. spicas percussas videntur de quibus o-
mibus habet Gen. xli. Per quas. vij. con-
siderationes ruit mundi vanitas. pecca-
ti vilitas. carnis concupiscentia. et demo-
ni fraudulencia. Vnde figurant iste. vij.
considerationes per illos. vij. circuitus quos
fecerunt filii israel circa vrbem iericho ipsos
archas domini precedente Iosue. vi. Sic et
christus qui est archa domini christianum precedat in pre-
senti exilio sit spiritus ante sue mentis oculo-
los. et sic. vij. circuitus et. vij. considerati-
ones predictas faciat quantum ad ipsum mundi
vanitas destruet. Apparet igitur ex pre-
missis quod secundum quod dicit apostolus ad Hebr. ix.
facta in veteri testamento fuerunt pabo-
le instantis temporis. et sic omnia in figura con-
tingebant illis. j. Cor. x. Et sic patet prin-
cipale huius considerationis tercie.

**De prefiguratione correctio-
nostre in tempore gratie.**

Tercia secundum huius tercium pun-
cti est sciendum quod tempus gratie
ut dictum est. est tempus peccata
corrigendi et cauendi ad que multum
valent peccata veterum que puni-
ta sunt temporaliter. In quorum quidem puni-
tionibus figurabat puni-
tio christianorum
sempterna si committant similia.

De prefiguratione correctionis superbie.

De correctione. n. supbie et inobediencie multum valet moralis adam figura i tunicis pelliceis et asps electio de paradiso. q. ipe rpor sua meruerit p se et tuncis posteris suis p eo q. cosentientes suggestioni ola bolt supbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etia multum valet expulso saul de regno q. ppter supbia et inobedientiam regnu israel amisit. sicut de hoc habet i. Reg. xv. et xvj. Ad hoc etia multum valet suspensio absalonis in quercu. q. ppter supbia et ambitioem regnadi suspensus i quercu. fuit a ioab interfectus. Reg. xvij. Multa etia valet ad hoc plaga punita ezechie. pp hoc q. quia da ostentatione ostenderat babylonis oes thesauros domus sue. iij. Reg. xx. valet etia ad hoc mors illoz principuz quinquagenarioz q. supbe loquaces helye meruerunt extinguat ab igne celesti. iij. Reg. i.

De prefiguratione correctionis inuidie.

De correctione etia inuidie multum valet maledictio cayn. q. propter inuidia Abel interfecit gen. iij. Reprobatio esau q. fii suo iacob inuides et odio hns. sicut dicit Gen. xxvj. fuit tpaliter reprobatus. valet ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij iacob. qui inuidetes ioseph. ipm q. odio habentes. sicut dicit Gen. xxxvj. sustinuerunt ppter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub rodem ioseph fratre suo. Valet etiam ad hoc veratio saul qui inuidens dauid nec rectis oculis ipm aspiceret valens. propter q. quod dixerunt mulieres percussit saul mille et dauid. x. milia. fuit inuasus a maligno spiritu. i. Reg. xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra marie et leui.

tanti plaga. q. inuidetes murmurauerunt contra moysen. d. maria habetur Num. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio adonie. qui inuidens salomoni regi israel. pp hoc fuit interfectus.

De prefiguratione ad correctione iracundie.

De correctione iracundie valet maledictio cayn. cui dixit dñs ubi supra. Cur iratus es quare concidit vultus tu. Valet etiam maledictio furoris symeon et leui. qui irati ppter stuprum vine interfecerunt sicheinitas Gen. xxxij. de quibus dixit iacob maledicendo Gen. xlix. In furore suo occiderunt virum maledictus furor eoz. Valet insuper ad hoc s. mersio pharaonis et egyptiozum qui turbati et irati propter exitum filioz israel infecuri fuerunt eos. et tandem submersi sunt i mari rubro Exo. xlij. Valet etia ad hoc mors nabal de quo dicitur i. Reg. xxv. q. erat vir durus maliciosus et pessimus. ppter factum est cor eius iniquum. et ita percussit domus nabal et moriens est.

Avaricie.

De correctionem etiam peccati avaricie occurrit achab rex acham qui accepit de anathemate iericho regula auream propter suam avaricias. et argenti et pallium propter q. fuit lapidatus et cuncta que illi erant igne consumpta Iosue. vii. Occurrit etiam achab qui concupiscit iniustitiam naboth. propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo lixerunt canes sanguinem naboth lambent sanguine tuum. iij. Reg. xxi. Occurrit insup giesi qui propter cupiditatem suam et avaricia accepit et naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter

Consideratio tertia XXIII

qđ lepra naaman adheſit ei. iij. Reg. v. voluit etiam vendere gratiam ſanitatís. Occurrit heliodorus qui volens rapt pecunias que erant in erario ſuit verberatus egregie et poſitus in geſta tota ſella. ij. Macha. iij.

Accidie.

De correctiōem autem accidie occurrunt dīna que puaſans regiōnē egreſſa vt videret mulieres illius terre ſuit a ſicbem oppreſſa Gen. xxiiij. Filij iſrael qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulū Exo. xxxij. et propter vitulū quē adorauerunt. xxxij. miſſa fuerunt interfecti. dauid qui oclās in ſalario domus concupuiſit berſabee cum qua et concubuit et poſtea vitam virum ſuuz interfici fecit. ij. Reg. xj. Sodoma cuius peccati occaſiones dicit propheta fuiſſe habundantiā diuitiarū ocīuz et ſaturitatem panis. Ezech. xvj.

Gule.

De correctiōem autē gule occurrunt eua. eſau. ſonathas. loth. holofernes filij iſrael et ſacerdotes belis. ppter gulam. n. eua maledictiōem meruit Gen. ij. Eſau primogenita vendidit Gen. xxv. Loth propter ebrietates inceſtum cōmiſit Gen. xx. ſonathas patrē offendit et aliqualiſer populū turbauit. j. Reg. xiiij. Holofernes a iudith ſuit interfectus iudith. xij. Sacerdotes belis qui deuorabāt que offerebant a vario trucidati ſunt Danielis. xiiij.

Luxurie.

De correctiōem autē luxurie occurrunt inuidatio diſſoluij gen. vij. et cōſumptio quinq; ciuitatū. Gen. xix. Interfectio ſichimitarū ppter dīnam Gen. xxxiiij. Peritio filiorū iſrael in deſerto qui fuerūt ſomnolenti cū mediāntis. et iō multi fuerunt

peccati Nume. xxv. Deſtructio tribus beniamin. qui pp vxorē leuite quā ab utendo interfecerūt quaſi oīno pſimi. pti fuerunt iudi. xix. et xx. ca. Infortunū dauid cui ppter vxores pue hoc contigit q abſalon filius ſuus ingreſſus fuit ad cubinas ſuas. ij. Reg. xvj. ſicut ppheta ei predixerat. ij. Reg. xij. Interfectio amon ppter thamar ſororē ſuā. ij. Reg. xij. Inſatiatio ſamſonis iudici. xvj. Apoſtasia ſalomōis cuius cor fuit depauiatū p mulieres. ij. Reg. xj. Interfectio pſbyterorū qui cōcupſerunt ſuſannā Dan. xij.

Idolatrie.

De correctiōem idolatrie occurrunt illud Exo. xxxij. Sedit populus mādāre et bibere et ſurrexit ludere. i. cor. vitulo conſtatū coras ducere vel ludere. Et ad iſtar pue roptulū adorare. q ope ſuſoſto factus erat. Pueri. n. ſingunt ſibi d luto qdā idola que poſtea pueriliſter adorāt. vñ nībīl aliud fuit ludere coras vitulo q idolū factū adorare. et ibidē dicit q leuite de mandato moysi pp hoc peccatū interfecerūt quaſi. xxxij. miſſa hoim. Illud etiā occurrīt de hoc idē q quaſi oīa flagella et captiuitates ppli iſrael tici fuerunt pp idolatrie ſcelus hoc q tū ad primū pceptū. Ad correctiōem blaſphemie q eſt cōtra ſcōm pceptūz habes lapidatiōem blaſphemi leuit. xxij. Ad correctiōem violantiū ſabbatū habes punitiōem illius qui ligna in ſabbato colligebat. vide Nume. xv hoc q tū ad terciū pceptū. Ad correctiōem de temeritatis viſurpantiū offīcia miniſtroz eccie habes pcuſſionem ozie qui archam reſiſit. ij. Reg. vi. Lepram ozie qui thura incendebat. ij. paral. xxvj. Ad correctiōem inhonorantiū parentes habes maledictōz cham q iriſit pſi ſuo Gen. ix. Et maledictio rē rubē qui ſedauit cubile pſis ſui cui

Liber historiarum primus

dictu p[er] non crescas. Gen. xlii. Ma-
ledictioem absalonis q[ui] cepulit p[re]m
suu de irim[us] et polluit concubinas eius
vbi supra. Ad correctio[n]em homicidii ha-
bes interfectio[n]es illor[um] q[ui] interfecerunt
isbosetib. ij. Reg. iiii. et interfectio[n]es ioab
q[ui] abner et amalan interfecerat de quo
lij. Reg. ij. Ad correctio[n]em mechie
habes multa q[ui] supra statim dicta su[n]t.
Ad correctio[n]em furti habes lapidato[n]es
psaloz Dan. xlii. duo. vicia p[re]cepta no[n]
habuerunt pena determinata in lege.
Ecce q[uo]d quis transgressio ipso[rum] sit pec-
cati mortale ac mortis eterne meritu[m]
ipso[rum] in punitio[n]e no[n] fuit alicubi in scri-
ptura veteri signata.

De prefiguratione ad correctio[n]em maloz principu[m].

De correctio[n]e aut[em] maloz p[ri]nci-
cipu[m] occurrit pharao p[ro]p[ter] quem
egyptus p[er]iit. Exo. xlii. De-
currit robo[n] p[ro]p[ter] que[m] regnu[m] isrl[ael] scissum
fuit. iij. Reg. xiiij. It[em] sennacherib p[ro]p[ter]
p[er] cui[us] malicia[m] sup[er]bia p[er]cussit ange-
lus d[omi]ni. clxxxv. milia assirio[rum]. iij. Re-
g. xix. Decurrit etia[m] nabuchodonosor q[ui]
p[ro]pter malicia[m] sua[m] fuit q[ui] co[n]versus in
bestia[m]. Dan. iiij. It[em] antiochus d[omi]no quo-
dr. ij. Macha. ix. q[ui] de ip[s]ius corpe ver-
mes scaturieb[ant]. et infra dicit q[uo]d homi-
cida et blasphemus miserabilis vita su-
a est. Decurrit etia[m] traslatio regno
ru[m] de gente in gente que maxie ascribit[ur]
et attribuit malicie p[ri]ncipu[m] Eccli. x.

De prefiguratione ad corre- ctione[m] maloz prelatoru[m].

De correctio[n]e maloz p[re]latoru[m]
occurrit heli q[ui] fuit negligens in
correctio[n]e filio[rum] qui de sella cor-
ruens mortuus fuit multaq[ue] mala po-
pulo acciderunt. i. Reg. iiii.

De prefiguratione ad corre- ctione[m] maloz sacerdotu[m].

De correctio[n]e maloz sacerdo-
tu[m] occurrit heli q[ui] fuit negligens in
p[re]dicatio[n]e qui nescientes sacerdo-
tis officiu[m]. i. Reg. ij. corruerunt in filio
i. Reg. iiii. Decurrit etia[m] nadab et abiu
qui obtulerunt igne[m] alienu[m]. et is fuerunt
a d[omi]no p[er]cussi denotant[ur] eos ignis. le-
uit. x. Ignis alienus offerunt sacerdotes
avarit[er] et luxuriosi quos gebenne incen-
diu[m] deuorabit.

De prefiguratione ad corre- ctione[m] oim[um] p[re]dictoru[m].

De correctio[n]e oim[um] p[re]dictoru[m] oc-
currit considerare virtutes scio[rum]
et o[mn]ia veteris testam[en]ti vicia iusticia[m]
notare de qua Gen. vi. Fide et obediencia
habes. de fide habes gen. xv. et obe-
dientia gen. xxiij. It[em] de virtute eius et
pace qua[m] voluit h[ab]ere cum Loth habes
Gen. xxiij. Decurrit secundo considerare
simplicitate[m] Jacob Gen. xxi. Castita-
te[m] ioseph Gen. xxxix. Humilitate[m] da-
uid habes in multis locis. i. Reg. Te-
juniu[m] moysi de quo Exo. xxxij. Teju-
niu[m] helye d[omi]no. iij. Reg. xix. Abstine-
tia iudith vide in libro illo. daniel et so-
cio[rum] eius Dan. i. zelum phinees q[ui] in-
terfecit fornicato[rum]. Nume. xxi. et ma-
thathie. qui trucidavit sacrificato[rum] sup-
eram. i. macha. ij. Decurrit etia[m] consid-
derare sedulitate[m] laborandi ruth. et lar-
gitate[m] booz. vide in libro ruth. pariam
iob et thobie vide in libris eor[um]. Decur-
rit etia[m] considerare zelu[m] zamuells q[ui] in-
terfecit regē agag. i. Reg. xv. et helie q[ui]
interfecit sacerdotes baal. iij. Re. xvii.
Decurrit etia[m] considerare strenuitatem
machabeoz et martyriu[m] eliazari et illo-
ru[m]. vij. fratru[m]. ij. Mach. vi. et vij. Sic g[er]it
pater q[uo]d bene dicit ap[osto]lus q[uo]d facta vete-
ris testam[en]ti scripta sunt ad correctio[n]e[m]
nostra[m]. Dicit etia[m] ap[osto]lus. i. Co-
rinth. xj. Dum iudicamur a do-
mino corripimur. vt no[n] cum hoc mu-

Ad damnemur. Sed multū terribile est
quod scriptura dicit quod difficile est corrigē
quē de despererit Eccl̃es. vii. De signū
est diuine despectōis quā hō a malis
suis nō corrigit quā totiens et in tot locis
corripit per scripturas. Pro ergo clarissi-
me ex his quā dicta sunt in hac tertia p̃si-
deratōne quod oīa quā p̃dicam⁹ de xp̃o sūt.
oīa credēda oīa cauēda. oīs inimico-
rū spūaliū malicia. oīs viri⁹ sacforū et
efficacia oīa p̃dicta et alta fuerūt i lege
et p̃p̃bis et psalmis p̃figurata et ad n̄f̃az
correctōnem scripta quod oīa illa in fi-
guram p̃tingebant illis.

Quod oīa scripta de v̄turo mes-
sia impleta sunt in iesu christo.

Primo punct⁹ et vltim⁹ hui⁹ Tex-
ti articuli est videre quod oīa quā
scripta erāt de messia v̄turo fu-
erūt impleta in xp̃o sū saluatore n̄ro
et ideo ipse ver⁹ messias nec alius expe-
ctand⁹. Pro cui⁹ claro intellectu a-
periunt. xij. thezauri. Prīm⁹ erit de tē-
pore aduent⁹ xp̃i. Scd⁹ de ei⁹ p̃genie.
Terc⁹ de assimilātōne. Quart⁹ de lo-
co natiuitatis. Quin⁹ de ei⁹ nomine.
Sextus de ei⁹ veneratōe. Septimus
de mō viuendi. Octau⁹ de mō morien-
di. Non⁹ de cā mortis. Decim⁹ de ei⁹
resurrectōne. Undecim⁹ de p̃mio cre-
dentiū. Duodecim⁹ de pena p̃sequen-
tiū in p̃sentī et in futuro.

Quod ver⁹ messias debebat ve-
nire in destructione secūdi tem-
pli et ablatione ceptri israel: et
impletione. lxx. hebdomada-
rum danielis.

Primus thezauris aperitur de
tempore aduentus messie quod sa-
cra scriptura p̃nunciavit et spe-
cifice determinauit. Pro cui⁹ decla-
ratōne hic adducam quatuor testimo-
nia. Primum est testimonium p̃p̃be-

tarum fin glosas talium. licet in illo
libro rep̃ant multe vanitates et ab-
hominatōnes et hereses. non solum cō-
tra legem euangelicā sed etiā p̃tra cēti-
tiam diuinā. et contra legem scripture
ac cōtra legem nature vt suo loco vide-
bitur p̃pter quā puniri deberent. Verū
tamen ad p̃uincendā maliciā eorū pro-
p̃ius auctoritatib⁹ suorū doctorū cōclu-
detur aduentus messie. sicut optime fit
it disputatū cum sapientib⁹ eorū et con-
clusum et determinatū coram summo
pontifice benedicto. xij. Pr̃sentib⁹
pluribus cardinalibus p̃latib⁹ et magi-
stris in theologia et alijs multis nota-
bilibus p̃sonis. Anno dñi. M. cccc. xij.
xvij. pontificat⁹ eiusdem summi p̃pon-
tificis. Scd⁹ est testimoniū inquisitō-
nis iudeorū. Tercium erit testimoniū
iosephi historiographi eorū. Quart⁹
erit testimoniū pylati qui eum tradi-
dit crucifigendum arbitrio eorū. De
primo dico quod tempus assignatum ad-
uentus messie erat in fine secūdi tē-
pli hierusalem p̃tuloante destructiōe
eiusdem templi vt p̃ Malach. iij. vbi
dicit. Ecce ego m̃tro angelū meū et
p̃parabit viam ante faciem meā. et sta-
tim veniet ad templū sc̃m suū. dñator
quē vos queritis. et angelus testamēt
quē vos vultis. Ecce venit dicit domi-
nus exercitū. In dicto textu sunt tria
vocabula quā significat suū aduentū mē-
tum p̃p̃e. Prīm⁹ est ecce. quod ostēdit re-
p̃tēciā aī nos. Scd⁹ est statim. quod
ostēdit rem breuissimā vel sine tempore
Tercū est ecce venit. Itēz quā dixit ad
templū suū ostēdit quod in hora sui aduen-
tus eēt templū edificatū et in bono sta-
tu. Per p̃trariū illi⁹ quod credēs iudei quā
dicit quod quā ipse veniet inueniet eos in
captiuitate et templum desertum. Itēz
scd⁹ sicut dixit pla. ca. lvi. hec dicit do-
min⁹. Custodite iudiciū et facite iusti-
ciā quia iust⁹ est sal⁹ mea vt viciat et iusticia

ad v̄tū
p̃ corū

myl̄as

mea ut reuelaret. Et declarant doctores
hebreorum in berepit raba. i. genesi. mag.
Rabi. moſſe. darſau qd voluit dice in
est ſalus mea ut veniat et iuſticia mea
ut reuelaret hoc dī. p. rege. meſſia. p. qd
dixit daniel ca. ix. et adducat iuſticia ſe
pſterna. Itēz tercio dixit zacharias. ix.
Exulta ſaris filia ſyon. Iubilla filia hie
ruſalē. Ecce rex tuus veniet tibi iuſtus
et ſaluator ipſe paup. et aſcendēs ſuper
azinā et ſup. p. nillū filiū azine. In q̄tum
dixit ecce rex tu. oñdit et aduentū bre
uiſſimū. Et qd reſtat i. b. rextu oñdit q
loq̄t de xpo ihu qz i tali hiru intrauit i
irſm. Multū facit admirari quō om̄s
iſti. pphē fuerunt p. cordes. ut om̄s vna
voce dicerēt aduentū meſſie eē tam p.
pinquiſſime et q. poſtmodū retroceſſe
rit tanto tpe a tpe. vltimo p. dīcōz pro
phetaz v. q. hodie cū. tranſierint iaz v.
tra mille ſeptingēti. ann. inuenim⁹ enīz
balaam Nu. xxiij. dixiſſe pphando p.
rege dauid videbo eū ſi non mō intue
bor illū ſi nō ppe et ab eo vſq. ad dauid
nō fuerūt niſi qdringēti. ann. modicum
plus. Quare p. vīm habem⁹ dicere q.
paucō tpe poſt dictos pphas hēbat eē
aduent⁹ meſſie. Dicit iude⁹ p. dicta
pphaz hū oñdit eſſe aduent⁹ meſſie in
bient. ſi quō. pbabit ei q. ille aduentus
fuit in fine templi ſcōi in eadez hora q.
fuit aduent⁹ ihu xpi. Dico q. h. oſtendi
tur multū bñ multis aptēcis pphīs et
rōnib⁹ et primo p. yſa. c. ix. q. dixit. Par
vul⁹ em̄ nat⁹ eſt nob et fili⁹ dat⁹ eſt nob
et factus eſt principat⁹ ſup. humeros
ei⁹ et vocabit⁹ nomē ei⁹ admirabilis cō
ſiliari⁹ de⁹ fortis. pater futuri ſeculi. pi
ceps pacis. multiplicabit⁹ ei⁹ imperiūz
et pacis non erit finis. Non eſt dubiūz
quā iſta pphētia loquatur de meſſia;
quia impoſſibile eſt aliquem hominē
carnalem in quo non ſit diuina natura
intitulari tam excellentiſſimis titulis.
Item qz ipſemet doctores hebreorum

dicunt hoc in plogo beccarabetti. id eſt
lamentatōnis magne. Vbi dicit ha
bi oze. galileus in noie meſſie eſt pax.
qz ſic ſcriptū eſt. pater futuri ſeculi p
ceps pacis. Itēz in libro canhedrin in
ca. qd incipit tot⁹ iſrael dicit rabi thau
hum. Que eſt ratio q. quecūq. men. q. *men*
eſt in medio vocabuli eſt aperta et hec
eſt clauſa. Hūdet quia deus voluit fa
cere de ezechia meſſiam. et venit vīr
iudicialia et dixit añ deū dñm mundi.
Dauid qui dixit āre te tot cantica et tot
laudes non facis meſſiā et ezechiam p.
quo feciſti tot miracula et nō dixiſti vnu
canticū ante facies meſſiā. et ideo deus
clauſit men. Et illa hora exiit filia vo
cis. i. vna reuelatio et dixit ſecretū meū
mibi. ſecretum meū mibi. ve mibi. Et
declarat Rabi ſalomon q. dicebat de
hoc ſecretū de aduentu meſſie meū ē.
Et q. pphētia reſpondit ve mibi vult dī
cere. V mifer qñ veniet ille meſſias.
Ex p. dīcra auctoritate poſſim⁹ elice
re tres p. cluſiones. Prima q. meſſias
eſt ipſemet de⁹. qz p. dīcra tituli nō poſ
ſunt iuſtificari niſi de ipſomet deo. Se
cunda p. cluſio eſt q. meſſias natus eſt
de maria exiſtente virgine. qz illa līte
ra men. poſita in verbo multiplicabit⁹
qd in hebraico dicit leuiarbe oſtendit *leuiar*
nomē ei⁹ qd eſt in hebraico merien. in
latino maria ambo nōia inēpiūt in il
la lītera men. ſi in recta ſcripta qñ cur
ſu naturali debebat eſſe men apta. In
q̄tum vō eſt clauſa per p. rarium et cō
tra naturaz toti⁹ ſcripture oſtendit dī
cta merien vel maria eſſe clauſam ſipe
vginem. Sic em̄ cōtra curſum nature
cōcepit et pepit qz nō ex virili ſemine ſi
myſtico ſpiramine. Tercia p. cluſio eſt
que ad p. poſitūz facit q. dicta men clau
ſa oſtendit tempus aduent⁹ meſſie pū
ctualiter. quia hec pphētia fuit dicta in
quarto anno regis achas et ab illo an
no vſq. ad deſtructionēz primi templi

parvū

taph
bab

Sect

reuel
adueq. m
olm
q. pleuiar
merien
maria

am

Consideratio tertia XXVI

que facta fuit. xj. anno regis zedechie
transierunt. cl. anni. Item duravit capti-
uitas babilonie. lxx. annis. Templum
scdm qd edificauit Neemias durauit.
cccc. xx. annis: si subtraham⁹. xl. anos
qui transierunt a passione xpi vsq; ad de-
structionem templi p titum remanent
sexceni ani q transierunt ab hora in q
dicta fuit p dicta pphetia vsq; ad passio-
nem xpi. z tantum summat men clausa i
numero fm hebreos cui⁹ figura i abc-
dario hebreor⁹ hec est. Ex quib⁹ se-
quit⁹ q in illa men. clausa ostendit nob⁹
deus illa duo secreta cum dixit secretu
meu mihi secretu meum mihi. Primu⁹
q mater messie debebat esse maria si-
ue virgo. Scdm q temp⁹ saluatoris
aduent⁹ messie fuit punctualiter sexce-
toz annor⁹ a reuelatione pphete vsq;
ad passionem saluatoris. Iterum pot
idem pbari in vna auctoritate que est
medrastiuphin. l. glosa psalterij vbi di-
cit rabi iohana trib⁹ annis cum dmi-
dio stetit gloria dni in mote oliueti da-
do voces z dicendo. Querite dnm du
inuenti potest inuocare eum du⁹ xpe
est ysa. lv. Item dixit in bererit raba. l.
in Genesi magno habuisse darsau.
Quid voluit dicere salomon in canti-
cis canticor⁹ ca. j. quado dixit exultant
mus z letabimur in te quado hoc erit
Qui pedes dei stabunt in monte oliueti
Ala hora erimus nos leti. Dico q ma-
nifeste apparet q isti tres anni cum di-
midio sunt illa diuidia ebdomada
qua dixit daniel p messia. Confirma-
uit autem pactum multis. Inuenim⁹
em q sic fuit quia saluator noster rece-
pit baptismu in etate. xxx. anor⁹. z de-
ind vsq; ad tpe passionis fuerunt quasi
tres ani cum diuidio. quib⁹ ambulauit
p galilea z p montem oliueti puocan-
do hoies ad pniaz. z respectu hui⁹ dice-
bat p dicta ysa. recitata p rabi ioha-
na. l. Quite dnm du. x. m. s. Itē pot p-

bari manifeste q aduent⁹ messie debe-
at ee in p dicto tpe p auctez quanda he-
breor⁹ q est in libro canbedrin in ca. qd
incipit tor⁹ isrl. z i li. abadazara. c. j. vbi
di sic legit in studio heliesex mille ani
est mund⁹. duo milia vanitat⁹. duo mi-
lia legis. z duo milia messie. S. ppter
petā nra tam sunt extra magna pars.
Iteru in eodē. ca. dixit helias rabi tu-
da nō est min⁹ mund⁹ q quāq; ginta qn-
q; iubilet. in ultimo iubileo veniet fili-
us dauid glosa rabi salomon istd sum-
mat quoz mille ducēti z quāq; ginta an-
ni z in ultimo iubileo fili⁹ dauid veni-
et. Notu⁹ est q mors messie fuit circa
tps qn impleri sunt quoz mille annis a
creatione mudi z posito q nō inuenia-
tur punctualiter q essent illa hora qua-
tuor mille anni non est mirum qz ma-
ior decomputatio q sit hec inuenit in
verbis dei in textu legis. cum deus di-
xit Abrae scias q futurum est semen
tuum in captiuitate in terra aliena q-
dringentis annis z quando fuerint li-
berati dicit textus q steterant. cccc. xx.
annis et postq; bene visitauimus com-
putum inuenimus q ex quo iacob
descendit in egyptum vsq; que fuerunt
liberari per manus moysi non transie-
runt nisi. cc. x. anni. Item si bene nu-
meramus computum inuenimus q
subiectio captiuitatis non fuit nisi qm
centum anni. ergo fm hoc non est mir-
rum si doctor diuisit sex mille annos
de duobus in duobus milib⁹ ergo fa-
cta acciderunt circa illam diuisionem
modicum plus vel minus vel posito
q dicat aliquis q fm auctoritates illā
tempus aduentus redemptoris debe-
ret esse in plenitudine quoz milia an-
nor⁹ post destructionē templi in m⁹ q
saluatio foret ducentis annis anticipa-
ta an pputū doctoris. Dico q est mira-
bile qz ysa. in fine ca. lx. illud pnoſtica-
uit dicendo. Ego dñs in tpe subito fa-

captiuitas
babilonie

Secretu

reuelatio
aduentus

glia di
in mote
oliueti
qz sic

Cre. m
mud

mes
messie

egp⁹

am rpi

Leuati
mens
maia

et istud et qui habet oculos ad videndum
possunt intelligere quod rationabili est. quod adve-
nus saluatoris anticiparetur ex gratia dei
ducentis annis. ante ipsum suum quod in periculum
transendo milleducenis anni per quatuor
mille non veniendo. Iterum ad ampliores
probationes dicere conclusionis invenimus quod
dicit Talmuth hierusalemista in libro
berahot in ca. baia core et meqarabti. i.
lamentatio magna dicit sic. Accidit unus
indeo qui stabat laborando quod dedit mugi-
tu bos. transiitque unus arabs audiuitque vo-
cem bouis. et dixit indee fili indei. sol-
ue. solue. solue tuos boues et tuum appa-
ratum quia sanctuarii vestram destruit. Iterum
bos dedit secundum mugitum. et dixit ei
arabs indee fili indei. liga tuos boues
et prepara illos quia natus est rex messias. Et
dixit ei iudeus. quod est nomen suum. Respondit
menahem. i. consolator. Dixitque ei iterum in-
deus. et quod est nomen suum patris. Dixit ei
ezechias. i. fortitudo dei. Dixit iterum
iudeus. et ubi est natus. Dixit ei in bethleem
iude. Dixit rabi abon. Et quid oportet di-
scere ab arabibus quia textus clarus est in psal-
mo. x. qui dicit libanus cum excelsis caderet.
et dixit statim per eum egredietur de ga de radi-
ce yesse. Ex predicta autem eliciuntur et
multae bene quatuor conclusiones. Prima quia
adventus messie fuit circa destructionem
templi. Secunda quia messie nomen est mena-
hem quod sonat in hebraico consolator. quia per
manum eius fuit consolatum genus humanum
de peccato adam. Tercia quia est filius dei quia no-
men patris quod habet in titulum ipse quod est eze-
chias significat in hebraico idem quod de-
us fortis. Quarta quia natus est in bethleem
Item dicit talmuth in berechit raba an-
tiqua dicit rabi simuel filius naham.
Unde probabis tu quod in die in quo fuit de-
structio templi in illa die natus est mes-
sias de quo dicit ysai ca. vii. Antequam pu-
erierit peperit antequam veniret partus eius pe-
perit masculum in hora qua fuit destru-
ctio templi dederunt voces israel sicut

mulier existens in partu et dicit Jona-
thas in translatione caldaica antequam ei
veniret angustia fuit salvata et antequam
veniret dolores partus revelatus est rex
messias. Item dicit in eodem libro rabi
simuel filius iohannae semel ibat helias per
viam in die quo fuit destructum templum
et audiuit unam filiam vocis. i. revelationem
clamantem et dicentem. Templum sanctum
vadit ad destructionem. quando illud au-
diuit helias imaginatus est quod possit
destruere mundum et gens invenit ho-
mines arantes et seminantes et dixit eis
Deus stratus contra mundum. et vult de-
struere domum suam et captivare suos
filios inter gentes et vos intromittitis
vos ipsos in vobis temporalibus. Exiit al-
tera revelatio et dixit dimittite eos face-
re quia iam natus est saluator israel.
Dixit ipse et ubi est ille. dicitur est illi in
bethleem inde iit illuc et invenit mu-
lierem quandam sedentem in porta domus
sue et filium eius involutum in sangui-
ne et facientes ante eam. Dixitque ei fi-
lia filium peperisti et dixit sic. Et ait ei.
Et quid est hoc quod sic est involutus in
sanguine. Respondit grande malum est
quia in die in quo natus est destructus
est templum. Dixitque ei surge filia et acci-
pe eum. quia per manum suam debet
esse magna salvatio. In illa hora surge-
xit mater et accepit puerum. et ipse recel-
sit inde usque ad quinque annos. et in fine
quinque annorum dixit. ibo et videbo salva-
torem israel qui nutritur in forma regum
vel angelorum. iit ergo et invenit mu-
lierem in porta domus sue et dixit ei filia
quid est de illo puero. Respondit rabi. No-
ne dixi tibi quod cum malo nutritur quia
in die qua natus est fuit templum de-
structus. et ultra hoc quia habet pedes
non ambulat. oculos habet et non videt.
Aures habet et non audit. os habet et non loqui-
tur et sic faciat sicut unus lapis. et dum ipse
loqueretur cum ea insufflauit ventus a

mugit
bos

consolator

Consolatio
omni peccatorum

Item
v. 4

Templum
destruitur

nat

in

quatuor p[ro]ph[et]as mundi et p[re]c[re]at eum i ma-
ri magno. et ea hora helias scidit vesti-
mēta sua et enulsit capillos suos et di-
xit. ve q[ui] perditā est saluatio isrl. Et exi-
uit vna filia vocis. i. reuelatio. et dixit
helias nō est sicut tu cogitas s[ed] q[uo]d tuor cē-
tis ānis habitabit i mari magno. et .lx-
xx. annis. vbi ascendit fum[us] circa filios
choze et .lxxx. annis in porta Rome q[uo]d
remanet annoz p[ro] omnes ciuitates vsq[ue]
ad finē. Ecce quōd apparet manifeste ex
omnibus p[re]dictis auctib[us] aduentū mes-
sie esse in destructōne templi. **S**z iu-
dens poterit arguere dicēdo q[uo]d predi-
cte auctes pbant aduentū et destructio-
nem fuisse eadē die. s[ed] veritas nō est sic
q[ui]a die passionis vsq[ue] ad destructōem
transierūt. xl. āni. Hic pōt dari optime
duplex r[ati]o. Prima q[uo]d istud nomē di-
es accipi pōt tripl[ic]it[er]. s[ci]licet large et lar-
gissime. Primo accipit[ur] p[ro] sol est su-
pra orizontē. Sec[un]do accipit[ur] p[ro] .xxiiij. ho-
ris. Tercio accipit[ur] p[ro] o[mn]i t[em]p[or]e sicut inue-
nim[us] in ysa. a ca. xix. vsq[ue] ad .xxix. vbi
sepe fit mentio de hoc no[m]i[n]e dies. et ne-
cessario h[ic] accipi p[ro] maiori t[em]p[or]e q[uo]d ē an-
noz. **S**ec[un]da r[ati]o est q[uo]d si templuz bñ
durauit post passionem. xl. ānis. Veri-
tas tñ est q[uo]d in hora passionis p[er]didit tē-
plū omne sanctitatē suā et cessauerunt
omīa miracula q[ue] fiebāt in eo. Nolite q[ui]n-
querere o iudei maiore destructōne q[uo]d
istā. Vñ dicit talmuth in libro d[omi]ni yoma
in ca. q[uo]d incipit septe dies. legūt m[ag]ist[ri]
x. miracula q[ue] facta erant in domo sc[an]c[t]a
sc[ilicet] q[uo]d abortiuit ex odore carnis sancte.
Non ferebat caro sc[an]c[t]a aliq[uo]d tēp[or]e. nunq[uam]
apparuit musca in templo. nunq[uam] acci-
dit pollutio sacri magno in die indul-
gentiaz. Nunq[uam] inuēta est macula i pa-
ne p[ro]positōnis. et licet pedes starēt in tē-
plo cū hēbant humiliari spaciōsi inue-
niebant. Nunq[uam] nocuit serpēs nec ala-
cerni b[er]lm. Nunq[uam] dixit vir socio suo
stricū hospitiū habui in b[er]lm. Nun-

q[uo]d fuit sufficiens pluuia ad extinguen-
dum ignem altaris. Et nunq[uam] fuerunt
sufficientes venti ad torquendū pilare
fumū q[uo]d ascendebat de altari. Et dicit
Raufamaya et adhuc plures: q[ui]a p[re]s
vasoz terrenoz q[ue] frangebant in tēplo
fundeant in eodem loco. Et dicit ab-
axe. et adhuc plume auiū sacrificij et ci-
nis altaris incensi omīa fundebant in
loco suo. Et totū hoc cessauit. xl. annis
ante destructōem templi. sicut scriptuz
est signa nostra nō vidim[us] nō est vltra
p[ro]ph[et]a neq[ue] apud nos est sciēs vsq[ue] quo
p[ro] .lxxiiij. Item dicit in eodem libro le-
gunt m[ag]ist[ri] q[uo]d .xl. annis in quib[us] ad-
ministrant syriacō iustus omni hora
veniebat fors dei ad manum dexteraz
s[ed] extunc aliquādo in dextera aliquan-
do in sinistra. Item elcopolone rubie
efficiebat alb[us]. et extunc aliq[ui] alb[us] aliq[ui]
nō. Item candela que erat in occidēte
tēpli omni hora erat incensa: sed extunc
aliquando incensa aliquando extinta.
Item ignis altaris excedebat per seip-
sum. et nō erat necesse sacerdotib[us] mit-
tere ligna nisi bis in die solum vt affir-
maret p[re]ceptum q[uo]d habebat s[an]c[t]os
de mittendo ligna .Leui. vi. Sed ex il-
lo tūc aliquādo excedebant aliquādo
nō. int[er]m[ittit] q[uo]d sacerdotes nō cessabant po-
nere ligna tota die. Itē d[icit] in Talmuth
hiernsolomitica in libro de yoma i ca.
quod incipit duo hyrci. legunt m[ag]ist[ri]
q[uo]d .xl. annis ante destructōem tem-
pli inueniebant extinctam candelam:
que erat in occidente et copolane. sta-
bat semper rubens et fors dei veniebat
ad manum sinistram et claudēbat por-
tas templi in sero et inueniebant eas a-
pertas de mane et dixit rabi iohannā fi-
lius zachar. templum templum: quare
nos terres: tam scimus q[uo]d tu[us] finis de-
bet esse destructio. q[ui]a p[ro]ph[et]a ait za-
charias c. xi. Asp[er]i libane porras tuas
et p[ro]medat ignis cedros tuos. ecce g[ra]tia
d[omi]ni

rissime quō. xl. annis ante destructōez
qua hora fuit xpī passio cessarūt omīa
miracula ⁊ pōdidit templū scitātē suā.
Et nō solū tūc dicta miracula cessaue-
rūt. Hecadem hora ammotū fuit scep-
trum iuda fm illud qđ pphauit iacob
⁊ scriptū est in libro canhedrin in. c. qđ
incipit haudbod qđ in libro de aboda
zara in ca. j. dicit sic. legunt mgsi qđ xl.
ānis aī destructōez templi fuerūt am-
moti canhedrin. i. lxx. iudices psistorij
gazit ⁊ fuerūt positi in hamith. Decla-
rat Rabisichim. locus erat in hrlm qđ
vocabat hamith. dicit rabi abdm et ex
filio tūc nunq̄ ampli⁹ iudicārūt iudici-
um criminale; qđ iudiciū criminale nō
poterat fieri nisi in psistorio gazith. Et
dicit rabi mosse darsau qđ nō auferetur
sceptrū de iuda h dicit ppter psistorius
gazit qđ erat in terra iuda et dux de se-
more est isti sunt canhedrin qđ erāt sedē-
tes in psistorio gazit qđ erat qđ erat in
terra iuda ⁊ dixit sic iacob Canhedrin
qui stabūt sedentes in psistorio gazith
nunq̄ erāt āmoti a terra iuda iudican-
do iudicia criminalia q̄sq̄ veniat sy-
lo qui est messias ⁊ dicit rabi trachanū
qđ fuerūt āmoti a psistorio canhedrin
gazit ⁊ fuit eis āmota prās iudicandi
iudiciū criminale psuerunt saccos sup
coria sua; ⁊ euulserūt capillos suos et
dixerūt ve nobis qđ āmotū est sceptrū
iuda ⁊ fili⁹ dauid nō venit. Qui multi
nō est corde cecus bñ pōt videre claris-
sime quō sequit ex omib⁹ supradictis
auctib⁹ aduent⁹ messie p illa hora.

Derūtamen p maiorī satisfactōne
pōt videri hec veritas ex magna publi-
catōne qđ ibat ex ore omniū gentiū eo
tempe de aduentu messie iūm qđ quia
viderūt illa hora regē vnū qui regna-
bat in ciuitate iude que dicebatur bi-
ter qui erat homo magne fortitudinis
⁊ victor pzellos cui⁹ nomen erat baco-
ziba. statim reputauerūt eum messias

intelligentes qđ in illa hora erat tps
assignatū aduentus messie: dicit in li-
bro canhedrin in ca. qđ incipit totus is-
rael qđ barcoziba regnauit. xxx. annis
cum dimidio et dicit doctoribus ego
sum messias. ⁊ rabi aquiba quando vi-
debat barcozibam dicebat. Iste ē mes-
sias. Item dicit Rabi moysen de egypto
in ca. de iudicib⁹ lectōib⁹ regū. ra-
bi aquiba magus sapiens erat ⁊ de ma-
teorib⁹ Talmuth erat ⁊ portabat arma
barcozibe regis ⁊ dicebat de eo qđ ipse
erat rex messias quousq̄ ipsum inter-
fecit adrian⁹ ppter pctā sua. Item pos-
sum⁹ verificare pdictam conclusiōez ex
pphetis danielis. s. p illas. lxx. hebdo-
madas quas tradit in. ix. ca. sui libri qđ
non pōt declarari nisi p rege messia si-
cut dicit rabi moyses magister gerun-
densis in glosa quā fecit sup danielē
vbi dicit sic. ⁊ vngat sanctus sanctorū.
Iste est messias sanctificat⁹ filioz Da-
uid. Et dicit rabi mosse darsan ⁊ addu-
cat iusticia sempiterna iste est rex mes-
sias. Item dicit in fine libri qui vocat
cederhaolam rabi yore. lxx. hebdoma-
de nūerate sunt a destructōe pmi tē-
plivsq̄ ad destructōez templi vltimi qđ
sunt. lxx. anni captiuitatis babilonice
⁊. cccc. xx. quib⁹ durauit templū scdm
⁊ in fine illorū debebat venire messias
⁊ sic declarat gaon rabi cabadyas ⁊ ra-
bi abrahā abenazdra. Item pdictā p-
phetiā exponit petrus alfonfi conuer-
sus multum grate fm antiq̄s hebreos
declarando temp⁹ aduentus messie sic
dicens in libro dan. Tps aduent⁹ xpī
sic est danieli p angelū reuelatum. lxx.
hebdomade sunt psitute sup populū
tūū ⁊ sup urbem sanctuarij tui vt psu-
met puaricatio ⁊ finez habeat pctm et
deleatur iniquitas et adducat iusticia
seculorū ⁊ impleat visio ⁊ ppheticie ⁊ vn-
gat sanctus sanctorū. Scito ergo ⁊ ad-
uerte ab exitu sermonis vt iterūz edifi-

supra
supra

Scptz

nduct
supra
supra

2576

2700
2701
2702

rex barcoziba n
viter

cetur hierusalem vsq; ad xpm ducem
hebdomada septima et hebdomada. lx.
due erunt et rursus edificabit platea et
muri in angustia temporis et post heb-
domadas. lxx. occidet xps et ciuitates
et sanctuarii dissipabit populus cum duceve-
nturo et finis eius vastitas et post finem
belli statuta desolatio. Confirmabit aut
pactum multis hebdomada una et in
dimidio hebdomadis deficiet hostia et
sacrificium et in templo erit abominatio
desolationis et vsq; ad consumationem et fi-
nem pauerit desolatio. prophetia sa-
ne ista clausa est et intelligendum diffi-
cile et sunt ibi termini multi designati
sed tamen omnes ad designandum xpi
aduentum sunt positi. In primis igit sci-
endum est qd hebdomade iste annorum sunt
hebdomade. Cum igit ait. lxx. hebdo-
made constitute sunt super populum tuum et su-
per urbem sanctuarii tui ut psumet p-
uaricatio et finem accipiat peccatum et dele-
atur iniquitas et adducat iusticia seculorum
et impleat visio et prophetie et vngat
sancti sanctorum. Cum illud inq; ait no-
minari voluit qd septies septuaginta. i.
cccc. xc. anni erant constituti ab eiusdem
anni prophetia vsq; ad destructionem iheru-
salem et templi qd a tyro romanorum imperato-
re facta fuit cuius destructionis tpe iam
xpc venerat qd et iusticia seculorum et san-
ctus sanctorum erat p quem etia et peccatum o-
mnis et iniquitas est deleta et prophetia omnis
impleta. Cetera aut oia q sequuntur ad
hoc. cccc. xc. annorum diuisiones et decla-
ratione sunt posita. p h aut qd ait ab exi-
tu sermonis ut edificet iherusalem vsq; ad xpm
ducem hebdomade. lxx. inuinit qd ab hu-
iustmodi die prophetie vsq; ad Cyrum regem
placuit qui ab ipso deo p ysaiam. xlv. xpus
appellatus est fuerit. lxx. annorum hebdo-
made. i. xlix. anni. Cuius pcepto ce-
pit hierusalem edificari in cuius reedifica-
tione postea consummatum est opus vsq;
ad aduentum tyri super hierusalem. cccc

xxxiii. anni fuerunt et hoc qd dicitur heb-
domade. lxx. id est. cccc. xxxiii. anni est
et rursus edificabit platea et muri in an-
gustia temporis et posuit hebdomadas
septem et postea occidet christus ciuita-
tem et sanctuarii dissipabit populum. scz
romanorum cum duce venturo. id est Tyro
et finis eius vastitas et post finem belli
statuta desolatio. Quod autem sequitur
confirmabit pactum multis hebdoma-
da una. illa profecto hebdomada una
septem sunt anni obsidionis. septem enim
annis obsessa est ciuitas ab exercitu ro-
manorum et infra illos septem annos a-
deo coacti fuerunt iherusalem et afflicti qd non
haberent unde sacrificium facere pos-
sent. et hoc est qd ait in dimidio hebdo-
madis et infra hebdomadam deficiet
hostia et sacrificium et in templo erit ab-
ominatio desolationis qd etiam addit
vsq; ad consumationem et finem pauerit
desolatio insinuat qd captiuitas et
desolatio illa sine foret caritura. Sep-
tem ergo hebdomade vsq; ad Cyrum
et. lxx. hebdomade a Cyro vsq; ad Ty-
rum et hebdomade obsidionis una p-
fecto. lxx. sunt hebdomade hec est ex-
positio predicti alfonsi medici imperato-
ris hispanie regis Alfonso qui cum esset
sapientissimus in iudeos illuatus a do-
uersus fuit ad xpm et scripsit optime dya-
logum fidei catholice Anno dñi. M. c.
vj. qui aut plenus voluerit scire diuisione-
ne dictar. lxx. hebdomadar. sicut eas
diuisit daniel. i. ad. vij. et ad. lx. et ad du-
as et ad unam et illa una et duas dimidias
inueniet multum optime in glosa magistri
nicolai de lyra super danielē. Scz et ppter
nonnulla que addit moderni iudei i. p-
phetia iacob de sceptro et in supradicta
de. lxx. hebdomadibus et ppter eorum re-
curuas expones annullandas predictas
duas prophetias expono eo modo forma q
dicitur in libro doctor. Nico. de lyra suis lo-
cis exponit ne diligens scire forte iopia
d. iij

Obsidionis
1212

2001

2001
2001
2001

Liber

primus

libroz intelligat curritates iudeorum
 Hic em libru p ignorantib⁹ scripsi vt
 breui volumine leuiter possint arma i-
 uenire ptra inimicos xpi. Et introducti
 tur primo pph^{ia} iacob in q exprimitur
 tps aduent⁹ messie Gen. xlix. vbi dicit
 iacob filiis suis. Cōgregamini vt anū-
 ciam vobis que ventura sunt nobis in
 nouissimis dieb⁹ sequit. Non auferet
 sceptru de iuda et dux de femore eius
 donec veniat q mittendus est et tpe erit
 expectatio gentiū qd sic exponit a ni-
 colao de lyra vbi supra. Nō auferetur
 sceptru de iuda. i. dignitas regia et dux
 de femore ei⁹. qz deficiente regno inter
 secto rege zedechia in captiuitate babi-
 lonica extitit gubernat⁹ fuit xpls iudeo-
 rum p illos qui erāt de tribu iuda : qz i
 reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit
 dux eoz vt habet zach. iiii. ca. et Aggei
 primo ca. et post sacerdotes gubernauit
 rūt pplm vt pz tpe machabeoz q etiaz
 erāt de tribu iuda qz tribus sacerdota-
 lis et tribus regia erāt pluncte vt patet
 iiii. Reg. xi. vbi dicit q iozabeth soror
 achosie regis iuda tulit ioas et erat sex
 annis cum ea in domo dñi qz ipsa erat
 vxor ioiade pontificis et istud regimē
 durauit vsqz ad tps herodis q fuit alie-
 nigena de gente ydumeoz et ipso reg-
 nante nat⁹ est xpus vt habet Math. ii.
 Cui⁹ regnū durabit in secula seculorum
 amen. Et ideo subdis donec veniat qui
 mittend⁹ est. i. xpc qui missus est a pfe
 p salute generis humani et ipse erit ex-
 pectatio gentiū fin q dicit aggel. ii. c.
 Ecce veniet desiderat⁹ cuncti gentibus
 etc. In hebreo aut habet sic et erit ei ag-
 gregatio gentiū et hoc impletū est in re-
 gno xpi. qz post resurrectōez et ascensio-
 nem xpi ad celos aplis predicantib⁹ fi-
 dem xpi. Iudei p maiori parte reman-
 serūt obstinati in infidelitate sua et gen-
 tes cum magna deuotione receperunt
 fidem xpi. Et sic xpo aggregate sunt p

pter apostoli dixerūt iudeis vt habet
 Act. xii. c. Nobis oportebat primum
 loqui verbū dei qm repulstis illud et
 indignos vos iudicatis vite eterne. ec-
 ce puerimur ad gentes : sic em pcepit
 nobis de⁹. Sed hanc pphetiā que sa-
 tis clare exposita est de xpo iudei mul-
 tipliciter nitunt subuertere. Ad cuius
 intellectū sciendū q in hebreo habet
 donec veniat sylo. Hec antez dicta he-
 braica sylo est ppiū nomē loci. Signi-
 ficat etiā i alio sensu missionē et sic ē no-
 men pmune : put ergo est nomen loci
 accipiūt hic ea aliqui iudei dicentes q
 pphetia impleta est qn Saul qui erat
 de tribu beniamin vt habet. i. Reg. ix.
 fuit electus in regē et inunctus fuit i sy-
 lo vbi erat tabernaculū dñi et archa et p
 psequens vinctio vbi reges debebant i-
 ungi et sic sceptrum qd accipit p quo-
 dam dominio et primatu qd fuerat in
 tribu iuda vsqz tūc fuit translātū ad tri-
 bum beniamin. Sed hoc dictū mani-
 feste ppariat textū qz añ electōez sau-
 lis archa dei tam erat amota de sylo
 et erat in carthiarim vt habetur pmo
 Regum. vii. ca. Item post saul imme-
 diate imo ipso adhuc regnante fuit da-
 uid inunctus per samuelem : quia da-
 uid fuit primus rex de tribu iuda et tūc
 reges de illa tribu quando incepit suc-
 cesserunt. Quare autem sceptrum dicatur
 auferri de tribu iuda quando incepit
 esse in xpina dispositōe ad gradū
 pfectum non est verisimile. Et ideo
 alij iudei dicunt q ista pphetia imple-
 ta fuit in electōe hieroboam in reges
 qui erat de tribu effraym : quia decem
 tribus ablatae sunt a regno iuda et ad-
 hēserunt hieroboam quando roboam
 die constituto dedit populo duram re-
 sponsonem. iij. Regum. xij. et sic expo-
 nunt donec veniat sylo. id est donec ve-
 niat hieroboam coronandus in tali lo-
 co. Sed ista expositio ostenditur falsa.

Semper
 iuda

archa

herodes

per terram quia congregatio illa non
fuit facta in sylo: sed in sichem vt habe-
tur. iij. Reg. xviij. ca. Item nō fuit abla-
tum regnum a domo iuda tūc sed ste-
rit vsq; ad captiuitatem babilonicā p
successionem hereditariam. Et illi soli
dicebant pprie reges quia instituebantur
p inunctionem. quia templum . ar-
cha domini. et illa que ad inunctionem
requirerant in hierusalem remanserūt
que erat metropolis in regno iuda. p-
pter qd alij iudei accipientes h nomen
sylo. put significat missiones dicunt q
dicta ppheta impleta est tempe habu-
chodonosor qm venit contra hierusalē
et occidit zedechiam regem et sic defe-
cit regnum iuda. Et ideo exponit pre-
dictam literam sic. Non auferetur sce-
ptrum ꝛc. donec veniat qui mittend⁹
est. s. nabuchodonosor qui ppter pecca-
ta iudaici populi missus fuit a deo ad
destruendā terram et auferendū regem
et erit ei aggregatio gentiū: quia ppter
dilatōnem sui imperij aggregate sunt
gentes sub eius dominio. Sed ista ex-
positio et pcedentes psumiles si fuit de
struunt p translationem caldaicā quas
iudei vocant targum que ita autenti-
ca est apud iudeos q nullus doctor eo-
rum fuit ausus ei contradicere imo quā-
do litera hebraica est obscura recurrūt
ad illam p explanatōne. In illa autem
sic habet. Non auferet sceptrū d iuda
ꝛc. donec veniat messias. Nabuchodo-
nosor aut nec aliquis istorū vocatus ē
messias in scriptura s; solus xpc qui p
missus in lege et pphetis erat. Ex h pa-
ter clarius veritas nostre catholice ex-
positōnis pdicte. Cum ergo a tempo-
re pdicti herodis regis cessauerit regia
dignitas tribus iudez ducat⁹ et in tēpo-
re illo nullus alius apparuit q ex do-
ctrina et operatōnibus posset dici xps
nisi ihus saluator noster. Sequit ergo
q ipse est verus messias ei q ei aduen-

tus transiit in pteritum. Item predi-
ctus petrus alfonso cōuersus in filo
dialogo pdictam pphetiā exponit sic
dicens. Doctores antiqui hebreorū sic
exposuerūt pphetiam iacob. Non au-
feret sceptrum. i. vīrga regni de iuda et
dux de femore. i. de filiis filiorū eius in
secula donec veniat qui mittend⁹ ē. id
est xpc cui⁹ est regnū et ad ipsum con-
gregabunt gentes. Et nos quidem no
uimus q postq venit xpc neq rex ne-
q; dux de iuda fuit vltimus. Credē ita-
q; debemus q hic temp⁹ xpi aduentus
determinatum fuit et q is qui tempo-
re illo venit sine dubitatōnis scrupulo
xpus exiit. Secūdo introducūt ppheta
Dan. ca. ix. vbi gabriel angelus instru-
xit danielē de illo tempe dicens. lxx.
hebdomades abbreviate sunt sup po-
pulum tuū et sup vrbem tuam sanctaz
vt psumet puaricatio et finem accipiat
peccatū et deleat iniquitas et adducat
iusticia sempiterna. et impleat visio et
pphetia et vngat sanctus sanctorum.

Ad intellectū hui⁹ pphetiē p viden-
dum est q̄liter hic accipiat hebdomas
vel hebdomada qd est idem. In sacra-
cū scriptura vno mō accipiat p tempe
septem dierū et hoc mō cōster accipit.
hoc etiam mō loquit scriptura Ierem.
xxij. vbi dicit q septem hebdomade sūt
accipiēde a festo pasce qui faciūt. xlix.
dies. et i. die celebrandum est festū pen-
thecostes. Alio mō accipit p tempe se-
ptem annorū. Et hoc modo loquit scri-
ptura de hebdomada Ierem. xxv. vbi di-
cit numerabitis septem hebdomadas
annorū que faciūt annos. xlix. et i. annus
qui immediate sequit qui dicit iubile⁹
qui apud iudeos erat annus remissio-
nis vt ibidem dicit. Non autē inuenit
hebdomada accipi pluribus modis.
Non potest hic hebdomada accipi p
hebdomada dierum quia tota prophe-
tia danielis fuit ppleta infra annum et

Inter

Hebdomade

iubile

nabon

in ipso

dñm idū ergo p locū a dñsione oportet q accipiat a nūero annoz. z in hoc omīs expositōnes pueniūt: s; in hoc dif fest. Quia aliq catholici vt beda z aliq dicūt q isti anni intelligendi sūt anni lunares q sunt breuiores ānis solarib⁹ xj. dieb⁹. Non tñerūt aut ad hoc discē dum ex duob⁹ pūmo ex textu qz dicūt tur hebdomade abbreniate Et sicut dī etum est anni lunares sunt breuiores annis solarib⁹. et per psequens hebdomade annorū lunariū sunt breuiores. Secūdo qz angel⁹ loquebat danieli q erat hebreus. Hebrei aut computabāt p annos lunares vt dicit ipse beda. Et ideo angel⁹ posuit numerū annoz p predictoz p hebdomadas annoz lunariū. Vtrūq; dictum nō placet Nicola de lyra. Et est ratio qz in hebreo nō ponit abbreniate pur sonat in detruncatione seu dñmuntione sed in Hebreo ponit precise vt notat tempis determinatōne. s. nec plus nec min⁹. Similiter scdm est falsum. Si em iudei haberent annū breuiorem. xj. dieb⁹ q; ann⁹ solar⁹ cū fm legē suā tenerent p mense cuiuslibz āni facē pascha z die determinata. s. xiiij. die pmi mēsis. seqret q pascha eoz hui⁹ āni pcederet pascha āni pcedentis in. xj. dieb⁹. Et eodem mō pascha anni sequētis pcederet p. xxij. dies z sic anticipando tempus quolibet anno p. xj. dies. Ad qd quidē sequeret q iudei celebrarent pascha suā ex obligatōne pcepti infra breue tps in quolibet mense totū āni. Hoc autē apparet manifeste falsum ex vsu eoz qz sp faciunt eodem tpe. Et ideo pz q cōputant p annos solares sicut z nos. licz enī incipiāt menses a lunatōnib⁹ tñ terci⁹ ann⁹ apud eos hz lunatōnes. xiiij. Ita q p embolismos faciūt adequationes tempis z sic computant p annos solares sicut z nos. Dato tam q computarent p ānos lunares nihilomin⁹ habet

ppositū nrm vt videbit. Scdo vidē dum est q ānos pūmet hebdomade p dicit z pz q si multiplicent. lxx. p. viij. resultant. cccc. xl. Tercio videndū est a quo tpe incipiat pputatio istaz hebdomadaz. z dicūt aliq iudei q incipit ab. xj. āno regis zedechie qñ destructū est primū templū. Alij dicūt q incipit a pūmo āno darij qz illo tpe dixit āgelus ista danieli. Alij dicūt q incipit cōputatio ista a reditu captiuitatis s; 30 robabel duce āno scdo cyri regis psaz Alij dicūt q incipit pputatio ista a. xx. āno regis artaxerxis qñ missus ē Reemias ad reedificandū iherlm. Que aut istaz opintonū sit vera ppter plicitatē cuitandā omittit z etiaz qz fm omnes istas pputatōnes hf ppositū nostrū sufficienter. s. q tps aduent⁹ xpi sit pteritū. pō pz qz angel⁹ determinate assignat. cccc. xc. ānos vsq; quo impleatur visio z pphetia z vngat sanct⁹ sanctorū id est xpc. Sed q; tunc accipiat cōputatio anni lunaris vel solaris et vbi cūq; incipiat pputatio qz infra tñ nō pōt accipi q; a. xx. āno regis artaxerx totū tñ numer⁹ p dicit⁹ iam diu est pteritus. Et declaro saltem de vltimo: nūc rū p dicitū impletū. s. a. xx. āno artaxerxis vsq; ad. xvij. annuz tyberij cesaris i passus est xpus. Si fiat pputatio p annos lunares qd pz h mō. Regnū psaz durauit ānis. cc. xxxij. z a principio regni vsq; ad. xx. artaxerxis fluxerūt āni c. xv. z p durauit. cxvij. annis. Regnū grecor durauit. ccc. ānis z tñ cepit regnum Romanor a cui⁹ principio vsq; ad. xix. annū tyberij fluxerūt āni. lvij. q simul functi pz q faciūt. cccc. lxxxv. annos solares q implent p dicitū numerū fm lunares ānos: quia annis lunaris cōtinet. ccc. lliij. dies. Solaris vero ccc. lxxv. quadrante vñ et. v. horas et patet scdm verū numeruz q. cccc. lxxv. āni solaris sunt. cccc. xc. anni lunares q

est numerus hebdomadarum putando
ut dictum est per annos lunares. Aduer-
tendum tamen quod rabi salomon dat quan-
dam expositionem falsam ad rationem pre-
dictam quam oportet remouere. dicit. n.
quod septem hebdomade ille non continent
tempus perfectum usque ad aduentum christi et
passionis sue mysterium ut predictum est.
Sed dicit quod pertinet tempus perfectum ad de-
structionem primi templi usque ad destru-
ctionem secundi per tyrum et vespasianum cuius ex-
positio talis est. Septem hebdomade
perfecte. id est determinate super populum tuum an-
tequam veniat perfecta captiuitas eorum que
facta est per romanos oburentes ciuita-
tem et templum et eicientes inde popu-
lum iudaicum ut presumat peruariatio. id
est desistant a peruariationibus castigati per
predictam captiuitatem et deleat iniqui-
tas eorum. id est per captiuitatem et afflictionem
predictam que est pena ut dicit. et addu-
cat iusticia sempiterna. id est ut in eternum
iustificentur per predictam captiuitatem per
petuis tolerando. et ut sic finaliter imple-
at visio et prophetia. id est visiones de christo per-
misse per prophetas et rugat sancti sanctorum
id est archa dei et vasa sanctuarii. que re-
cuperabunt per messiam venturum in fine
huius captiuitatis ut dicit. Sed quantum
debeat durare ista captiuitas non dicit.
et sic persequens ipse determinatum ipsi
us hic non ponit. Quia autem ista exposi-
tio sit falsa et exorta patet per litteram prece-
dentem ubi dicit quod angelus gabriel venit per
pter oratores danielis orantis per liberationem
populi ad annuncianum exauditionem
sue petitionis. Et ideo non solum nuncia-
uit ei liberatores a captiuitate babilonis
causam etiam perfectam liberationem fiendam per
christum de qua Daniel principaliter ora-
bat. Et ideo dicere quod angelus venerit
ad denuncianum danieli perfectam ca-
ptiuitatem sui populi. et nullum certum tempus li-
berationis fiende per christum hoc est valde ab-
surdum et precepsit littere peritum quod non ve-

nisset ad consolationes danielis sed magis
ad desolationes. Item quod dicit quod per ca-
ptiuitatem in qua sunt desistunt a perua-
ricationibus hoc est aperte falsum quia super
omnia gentes intendunt forislegijs et au-
gurijs ut sciunt illi qui nouerunt facta
eorum et tamen ista prohibent eis maxime in le-
ge diuina per in Exo. et Deu. et in pluribus
alijs locis veteris testamini. Item quod dicit visio-
nes impleri prophetarum per merita eorum est con-
tra illud quod dicit Deu. ix. Scito quod non pro-
pter iustificationes tuas dederit tibi deus
terram hanc in possessionem etc. multo mi-
nus propter iusticias eorum implenda est
promissio de christo et maxime quia de ipso
scribit ysa. viij. Et erit ad lapidem of-
fensionis et petram scandali duabus do-
mibus israel et in laqueum et ruinam habitab-
tibus israel. Item quod dicit per victores san-
cti sanctorum intelligi victores arche et
sanctuarii qui recuperabunt per regem
messiam hoc est contra illud quod habetur
Isa. liij. Cumque multiplicati fueritis
et creueritis in terra in diebus illis ait
dominus non dicet ultra archa testamenti do-
mini neque ascendet super eam neque illi re-
cordabunt neque visitabitur neque fiet ul-
tra. quia ceremonie veteris testamenti
omino cessauerunt post passionem christi
extinctam enim fuerunt mortue. manet ergo
veritas inconcussa quod scilicet tempus hebdo-
madarum fuit impletum in christi ad-
uentu qui peccata nostra tulit omnia.
que in deum in nos et in primum commissum
erant iusticiam adduxit legem et pro-
phetas impleuit et victus est plenitudi-
ne gratie a deo patre. Tercio determinat
sacra scriptura ipse aduentus messie ysa.
vlti. textus ibi est antequam periret pepe-
rit. Et licet aliquid de hoc textu supra-
dictum sit hic tamen plene exponit. super
quod glossa hebraica quia antequam natus fuisset il-
le qui in seruitute redegit vltimam: na-
tus fuit redemptor. Igitur ante natiuita-
tem tyri qui ciuitatem et templum destru-

passio

ruina

Liber

xlii et populum captiuauit et in venditiones
 et seruuitutes exposuit in unum quod dabatur.
 xxx. p. vno nummo argenteo ut dicit hugo
 floraceus. fuit natiuitas ipsius christi. B.
 idem p. 3 p. translationes caldaice ibidem
 que parat israel mulieri perituri que an-
 gustias maximas patitur dolores: ad-
 buc non erit elvehemens angustia. et ad-
 buc non veniet ei tremor cum doloribus
 propter partum et reuelabit rex messias.
 Dolor enim et angustia pariter exprimentur
 maximam calamitatem quam habuerunt
 in obsidione tyri et vespasiani. ubi tan-
 ta fuit angustia et calamitas quod imple-
 tum est illud Threnoz. liij. Man mult-
 erum misericordiam cohererunt filios suos.
 et multas alias angustias et miseras
 passi sunt que iosephus narrat in libro
 antiquitatum de bello iudaico ut videbi-
 tur li. iij. Et ante istam obsidionem clarum est
 quod fuit ihesus nazarenus natus p. lxx. annos
 et passus p. xl. annos. Iste textus cum glo-
 sa caldaica est tante auctoritatis apud iude-
 os quod multi doctores eorum credunt quod mes-
 sias natus est in die destructionis tem-
 pli. Pro quo allegat rabi hamon quod liba-
 nus cum excessis cadet. et egredietur vir-
 ga de radice yesse ysa. xj. Et interrogant
 ipsi iudei ubi est ipse messias natus in il-
 la die destructionis templi. Respondent quod-
 dam quod est in paradiso cum angelis: viuens
 ibi eo modo quo moyses vixit. xl. diebus
 in monte synai et expectat preceptum domini
 ad se ostendendum. Illi qui est ultra mor-
 tes caspios expectans preceptum domini de
 liberatione populi. Illi dicunt quod vadit per
 mundum sicut pauper et humiliatus pro pec-
 cata populi sui secundum quod dicit ysa. liij. et nos
 reputauimus eum quasi leprosum etc. quod
 usque appareat ex precepto domini in vir-
 tute ad liberationem filiorum israel de
 captiuitate et miseria in qua sunt. Ta-
 lis enim varietas ostendit quod dictum eorum
 est ficticiu. Sed quicquid sit dictu: vide-
 tur quod verum est quod tempus veniendi mes-
 sias

primus

Ne taxatum in scriptura tam pterijt et
 implem est in iesu nazareno vero mes-
 sia nostro. Et istud fuit vocatum te-
 pus plenitudinis ad gal. iij. z ephe. j.
 qz in xpi aduentu fuit qdruplex pleni-
 tudo. s. nature. scripture. gracie et tem-
 poralis mesure. Nature quide quia
 tunc venit finis omnis creature. s. homo.
 coniunctus est suo principio. s. deo. Un-
 de tunc factus est nobilis circulus q est
 pfectissima figuraz. Tunc etiam fuit vl-
 timus modus formandi homines qui
 sit possibilis. s. de muliere siue viro. Alij
 em tres pcesserant z iste fuit quartus.
 Scripture ena quia pmitta fuerut red-
 dita: figure complete z omes scripture
 delucidate. Gracie plenitudo insuper
 apparuit in secunditate marie: iustifi-
 catione iohis: in missione spussancti su-
 per aplos. z in sacramentis ecclie que
 sunt gratie vasa. Plenitudo nihilomi-
 nus temporalis mesure. Omis em per-
 sectio pssit in tribus pcesserat autem
 tempus nature in quo fuit puctum hu-
 manu gen^{is} de ignorantia. Tempus et-
 am legis scripte in q fuit puctum de im-
 potentia z hoc fuit tertium plemen-
 tum vniuersoz tempoz in q fidelibus
 dat vera dei cognitio veraq virtus ad
 ppletioez diuine legis: z in signu istaru
 plenitudinu voluit venire dei fili^{us} sex-
 ta mudi etate. vi. annoz millenario. vi.
 mense a pceptione iohis. sexta die vt di-
 cit^{ur} z forsitan sexta hora. Probabile ei
 est q illa die pcept^{us} fuit ada celestis: in
 q fuit formata ada terrenus. Illa hora
 veniret medicus in qua primus ho in-
 duxit humano generi mortiferam in-
 firmitatem: sexta etiam die fuit passus
 z sexta hora in cruce fuit pclauat^{us}. hoc
 ergo fuit temp^{us} beneplaciti z ips mis-
 rendi vt di^{xit} in ps. ca. j. **S**cdm testio-
 nium aduentus messie est inquisitio in
 deoz feta tpe xpi qua n fecissent nisi te-
 pus implem cognissent. tunc em inqre-

✓ Indei infectad
roanne

res miserunt sacerdotes et lenitas ad so-
hannē baptistā quē tūc sanctissimū in-
scrititate videbāt ut interrogarēt eum si
erat messias ut dicit Joh. i. Qui si dixisset
quod sic eū recepissent et pfectus ē et nō ne-
gauit. quia nō sum ego xpc. i. messias ut
pfectus est tūc quod erat eius vox et pco cla-
mās ut pparent sibi viā tanquā summo
fili suo vero messie. quod et digito eū ostēdit
dicēs eis. hūc est de quo dicebā vobis qui
propter me veni ante me factus ē. cuius
nō sum dignus corrigiā calciamētī solū
Et iterū digito eū ostēdens ait. Ecce ag-
nus dei ecce quod tollit peccatā mundi. Ad h-
etia valēt inquisitio facta per eos eodem
tpe de barcoziba ut supradictū ē. Fru-
stra em̄ eēt talis inquisitio si tps imple-
tum nō cognissent. Tertiū testimo-
niū est iosephi sapientissimi historiogra-
phi iudeorū quod in xvij. ll. antiquitatu-
describens tēpa tyberij cesaris sub quo pas-
sus ē xpc sic dicit. Fuit eisdē tēpib⁹ ihs
vir sapiēs si tūc virū eum noiare fas est
Erat em̄ mirabilis opes effector et do-
ctor eorū hoīm quod libēter ea quod vera sunt
audīūt. et multos quidē iudeorū multos
etiā ex gentib⁹ sibi adiūxit: xpc h̄ erat.
hūc accusatōe primorū nre genti⁹ viroz
cū pylat⁹ in cruce agendū eē derelict⁹
nō deservērūt eū quod ab initio eū dilexe-
rant. Apparuit em̄ eis iterū vivus sūm
quod dīcunt⁹ inspirat⁹ xpc hec vel alia d-
eo innūera miracula futura p̄dixerūt.
hec ille. Quartū testimoniū ē pylati
quod āno dñi. xxxvj. impij vō tyberij. xxi.
cū eēt mos romanis ut puñcias iudi-
ces senatui scripto renūciarēt ut si quod
novū in his quod regebāt puñcias acce-
dissent: scripserit eplam ad tyberiū sibi hac
forma. Tyberio augusto pontifex pilatus
salutē Aug accidit quod ipse pbat iude-
os per invidiam se suosq⁹ posteros cru-
deli damnatione permisit. Cum em̄ pro-
missum haberent patres eorū quod deus
ipsoz mitteret illis per virginem sanctū

funz qui rex ipsoz merito diceret hūc
me presente misit in iudeam quem cū
vidissent cecos illū inasse. leprosos mū-
dasse. paraliticos curasse. demones ef-
fugasse. mortuos suscitasse. ventis im-
perasse. pedibusq⁹ siccis super vndas
maris ambulasse et alia multa miracu-
la fecisse et om̄s popul⁹ iudeorū diceret
eum esse dei filiū. principes sacerdotū
invidia ptra eum moti itaq⁹ mihi eū
tradiderūt alia palijs mentiētes hūc
magum esse et ptra legem eorū agere d-
xerūt. Ego autē ita esse credidi. Ipsum
quod sigellatum eorū arbitrio tradidi qui
eum crucifixerūt et sepulchro custodes
adhibuerūt. Ille quoq⁹ militib⁹ meis
custodientib⁹ die tertia resurrexit. In-
tūc vō nequicia iudeorū ptra eum exar-
sit ut ipsis custodientibus pecuniā da-
rent quatin⁹ discipulos eius corp⁹ ra-
puisse dicerent. Sed illi quod sacrum fu-
erat tacere nō valentes testati sunt eū
resurrexisse seq⁹ visionem angelorū vi-
disses a iudeis pecuniā accepisse. Hoc
autē ideo scripsit ne quod aliter estimet fa-
ctum esse vel credendū mendacijs iu-
deorū. Tūc tyberius cum suffragio ma-
gni fauoris retulit ad senatum et postu-
lauit ut xpc deus haberet. At senatus
recusavit: indignat⁹ quod nō sibi sūm mo-
rē epla p̄ fuisset delata. Et sic satis cla-
ret ex p̄dictis quatuor testimonijs tēpus
aduentus messie fuisse ante destructio-
nem secundi templi.

¶ Ver⁹ messias dicitur eē de gene-
re iude pcedēs de medio filio-
rum iacob.

Secund⁹ thesaur⁹ ap̄st de genere
messie. quod sacra scriptura p̄nūciat
et specificē determinat et implet⁹ ē
in ihu nazareno. Naz dicit dñs moysi
Deu. xviij. xphaz suscitabo eis de me-
dio sūm suoz filiez tibi. ponā vba mea i
ore eius. Qui autē verba ei⁹ quod loquifē

*Dei vbi qd dicitur
graphia d. xpc
et p̄dicatione*

*Genus gentis
de medio sūm
quo intelligit*

*ep̄la
pylati
de dñi*

noie meo audire noluerit ego vltor ex
istam. Et pz q ista auetas nulli pōt ap
pticarj nisi iesu nazareno vero messie
nro: qd pz p duas ei⁹ ptes principales.
Prima ps auētis est ppham suscitabit
de filijs isrl de medio fratru suoz. Ec
ce gen⁹ messie. Pro q nota q iudei di
cunt filij isrl vel iacob qd idē ē. Israel
aut habuit quoz vxores ex quib⁹ pro
creauit xij. filios z vnā filiā. Prima fu
it lya q habuit sex filios z vnā filiā per
o: dinē q sequunt. s. Rubē. Symeon.
Leui. Iudas. Isachar. zabulon. Dy
na pz Gen. xxxv. Scda vxor ei⁹ fuit ra
chel q habuit solū duos filios. s. Iose
pher Benjamin. Tercia fuit balla an
cilla rachelis q hūit solū duos filios. s.
Dan z neptalim. Quarta fuit zelphe
ancilla lye q hōit solum duos filios. s.
gad z aser qd pz Gen. vbi supra. Nō
qd dicit auētis. pphaz suscitabo eis de
medio fratru suoz. Iste g ppha qui de
bebat esse messias non potuit esse de fi
lijs bale ancille rachelis: qz nō habuit
nisi duos filios z in duob⁹ nō est medi
um. nec potui eē de filijs zelphe ppter
eandē cām nec a fili de filijs rachelis.
g oportet q sit de filijs lye q fuerūt se
ptem z in nūero septenario ē medium
scz quart⁹. Mūterent g filij lye p ordinē
primi tres. sunt Ruben. Symeon. leui.
vltimi tres ysachar. zabulon. dyna. me
diū istoz fuit iudas q fuit quart⁹. ppha
g qui debebat eē messias ad h vt susci
taret eū de⁹ de medio fratru suoz de
buit esse de tribu iuda. Ecce gen⁹ eius.
Dic diligēter attende absconditū my
steriū qre. s. de⁹ dicit. de medio suscita
bo ppham. i. messia. Gen⁹ enī hūanū p
pter pctū primi hoīs et pp innumera
pctā q postmodū hoīes pmiserūt fuit
diuisum a deo sicut dicit ysa. lix. Iniq
tates vestre diuiserūt int vōs et deū vrm
z absconderūt faciem ei⁹ a vobis. Istū
est signum. maximi odiū inter deū et

homines. s. abscondere faciem suaz ab
homine. Quia tria sunt signa inimi
cicie z istud est supremū. Primum est
cū quis denegat alicui suam familiari
tatem quemadmodum xpc illi cui di
xit Math. viij. z Luce. ix. vulpes foue
as habent rē. Scdm est cum quis de
negat alicui suam loquelam sicut Jo
hannes euange. dicit loquens de here
tico. ij. Jo. j. nec aue ei dixeritis. Terc
um z vltimū est cum quis denegat ali
cui suū aspectū. sicut dauid dixit de ab
salone filio suo. ij. Reg. xiiij. q nō vide
ret faciem regis: In hoc gradu erat de
us respectu humani generis sicut ait
moysi Exo. xxxij. Non videbit me ho
mo z viuet. z gemēs Job. ca. xij. dice
bat. Cur faciem tuā abscondis et arbi
traris me inimicum tuū? Abacuc. c. j.
Mūdi sunt oculi tui dñe vt nō videas.
malū z respicere ad iniquitatē nō pote
ris. Cū ergo tanta esset discordia inter
deū z homines z ad pacificandum dis
cordes sit necessarius mediator. Ido
messias pmisus debuit exire z suscita
ri de medio qd veridice fuit impletum
in xpo sū saluatore nostro. Quia
ipse vt ostenderat q verā pacē venerat
facere inter deū z hoīes z vt innueret
q verus mediator erat quasi semp me
diū. elegit. s. pacem inchoans. pacē
ordinans. pacē pfirmās. pacem publi
cans. pacem pseruās. Hi sunt quinq.
passus ascensus nostre salutis. Est er
go primus passus q xpc pacē incho
ans exiuit de medio qz est media in tri
nitate psona. Hic sunt due ppositio
nes signate. Prima est q debuit deus
incarnari vt homo reconciliaret deo z
fieret pax. Scda q nō pater nec spī
ritus sanct⁹ s. fili⁹. Prima ppositio patet
dupliciter. primo qz nulla creatura suf
ficebat ad tāū debiti pfoluēdū. cū de
bitū eēt infinitū qz ī infinitū offensa fa
cta. Scdo qz pta pūis curantur.

Indei dicit
isrl ut iacob

peta

psio
261

pat

zuij
fij

Cum igitur homo cum peccauit voluerit esse
deus dicere sibi dyabolo erit sicut dicitur:
Gen. iii. q. p. contrarium ut homo curaret op-
tuit q. p. contrarium de fieret homo. De hac
materia in quarto loco dicitur: *Secunda* appo-
sitio p. q. licet tres persone sint unum deum.
distinguantur tamen realiter per relationes et ha-
bent etiam appropriata distincta. q. po-
tentia appropriata pater sapientia filio. et bo-
nitas siue amor spiritus sancti. q. sunt quasi
tres diuise. tamen personarum offerentium se in
campo certaminis ut cuiuscuq. tange-
ret diuina per hominem exiret in campum. ve-
nit dyabolus et tetigit diuina filii dicenda
pentibus primis. Eritis sicut vni scientes
bonum et malum. non dixit potentes nec bo-
ni sed scientes. et cum scia sit appropriatum
filii sicut potentia patris. et bonitas spiritus
sancti ut dictum est. non ergo debuit venire
per redemptionem hominis et eius reconciliationem
deus pater nec spiritus sanctus sed filius q. est me-
dia in trinitate persona. Item pacem in-
choans venit in tempore medio. Currunt. i.
tria silentia ab initio mundi usque ad bea-
titudinem eternam sicut patuit supra in b.
li. ar. iij. tercie considerationis. et hoc est qd
dicitur Sapientia. xviij. Dum medium silentii
um tenuerunt omnia et uox in suo cursu me-
dium iter habet. Omnipotens sermo in domino
exiens de celo a regalibus sedibus venit.
Angelus venit ad virginem hora completorii.
Et ideo tunc pulsatur per aue maria: du-
rant sacra collocutio usque ad dimidi-
um noctis et tunc dante consensus vir-
gine omnipotens sermo dei. i. verbum patris q.
est eius filius a regalibus sedibus venit in vici-
scis virginis. Sic ergo p. q. filius dei ve-
nit in medio silentio in incarnationem
sic etiam natus fuit media nocte sicut p.
Lu. ij. q. pastores custodiebant vigili-
as noctis. predicta tria silentia figurant
nobis tres magnos annos durationis
mundi. In quorum medio debebat venire
messias ad iustificandum genus humanum p.
per medium dicere propheta abacuc. iij.

c. dñe op^mum in medio annorum iustificata
illud in medio annorum nomen facies. Tres
pace inchoans stetit in medio. s. vteri &
ginalis. Ipsa enim ego beatissima q. debuit esse
mater istius excellentissimi medij. in de-
um et hominem rationabile fuit q. etiam ipsa
esset medium. Fuit enim medium loyale
medium morale et medium naturale. que-
runt enim loyca medium ad soluendum ma-
iorem extremitatem d. minor de q. facit Arist.
magnum processum iij. priorum. Maior extre-
mitas deus. minor extremitas in genere ro-
nabilem homo est perquisierunt patriarche et ipse
et multi alij multis temporibus medium ad co-
cludendum predictam maiorem extremita-
tem de minorum et non inuenerunt. Sed ve-
nit beata virgo et facta est medium: quia
in ipsa et per ipsam verbum caro factum
est et maior extremitas predicata est de
minorum. quia homo est deus. et etiam mi-
nor de maiori quia deus est homo. Est eni-
am virgo beata medium morale. Fuit
enim aristoteli. iij. ethicorum medium mo-
rale est virtus nihil participans de ex-
tremis q. extrema sunt viciosa. tale me-
dium fuit virgo beata q. nullum vicium
contraxit. Et fuit Hieronymus. nihil gratie.
nihil virtutis. nihil candoris est quod
non resplendeat in maria. Fuit etiam me-
dium naturale quod ponit triplex a philosophis. s. me-
dium circuli. medium celi. medium mundi.
Medium circuli est a quo omnes linee recte per-
tracte ad circumferentiam sunt equales. Cen-
trum istud est beata virgo. In circulo se-
ptuaginta q. i. circuitu impij ambulabāt
teste ps. xj. et ab ea ad circuli lineas du-
cte sunt equales q. omnes peccatores et alios
equiliter videt respicere. vñ Bern. Ma-
ria omnibus omnia facta est sapientibus et insipienti-
bus copiosissima charitate debetrix se
fecit. ut de plenitudine eius suscipiant ius-
tificationem. Est et medium celi quod omnes linee equi-
distantes in quo cum est sol equosum facit et
sub quo bitantes non agitant perurbationibus
temporis q. sunt in optima dispositione

Maria fuit
Medium
Celi
Naturale
Moralis

medium
proprium

curia
impia

Equus
proprium

offio
dei

pat

silencia

quia

angelus

medium

proprium

Genij

fuit

propheta

curia

adueni

dei

Liber

primus

propter quod multi theologi dixerunt quod sub illa linea est paradisus terrestris: talis linea fuit virgo beata quia cum ea fuit sol iusticie factum est equinoctium: quia non sicut dies fuit illuminata. Infinitum visum est equum finito. eternum tempore. Immortale mortali. Inuisibile visibile. Inmensum capabile. dicitur pauperi. homines etiam qui habitant sub hac linea sunt in optima dispositione: non agitant neque movent perturbationibus demonum propter quod merito dicitur paradisus. Tunc enim impleta fuit figura illa Gen. ii. quia posuit deus lignum vite in medio paradisi. id est christum verum filium suum in medio virginis. Est etiam virgo beata medium mundi. Istud dicitur a prophetis esse terra que equaliter undique distat a celo. Tres autem sunt proprietates terre propter que virgo beata dicitur terra. Est enim infima et maria virgo infima quia humilima: cum enim deberet esse mater dei vocavit se ancillam. An. j. Ecce ancilla domini etc. Secundo ad terram currunt aquae et ad beatam virginem abundantie gratiae per. c. iij. iter medium montium pertransibunt aquae. Tercio omnia ponderosa tendunt ad terram tanquam ad centrum et suum medium ubi saluantur sic et peccatores quando pondere peccatorum recurrunt ad istud medium saluantur. Unde beatus ad mariaz velut ad medium dei recurrat qui in celo sunt et qui in inferno. et qui nos precesserunt. et nos qui sumus et qui nos sequuntur et nati natorum. et qui nascentur ex illis. Sic ergo per quod beata virgo est medium locale. morale et naturale per pacem fiendam inter deum et homines. Verus ergo messias filius dei in inchoatione pacis exiit de medio personarum divinarum in quantum deus. Suscitarus est de medio fratrum. In quantum homo: venit in medio silentio in medio annorum et stetit in medio paradisi. scilicet virginis et sic tanquam mediator verus in inchoatione pacis univit divisa. scilicet deum et homines: quia deus et homo unus est christus. scilicet verus mediator. Secundus passus est quod ordi-

nando pacem christus verus messias stetit in medio quadrupliciter. Primo statim sicut fuit natus stetit in medio animarum. scilicet bonis et avari sicut per abacuc. ii. secundum aliam translationem. per bovem qui ruminat intelligunt contemplativi quorum officium est ruminare dei magnalia. scilicet rerum creationem. hominis recreationem. mundi gubernationem premeditationem bonorum: et punitionem malorum. Per avari inum intelligunt activi quorum officium est onera et labores tolerare quales sunt predicatorum confessores et omnes exercitantes se in operibus misericordie. inter quos christus positus est. virosque in societatem recipit et ad suam beatitudinem perducit iam factos homines. id est rationabiles qui per peccatum quasi bestie vivebant. Secundo ordinando pacem inuentus est in medio doctorum sicut patet Ince. ii. Cum factus esset annorum. xij. dicitur textus audient illos et interrogantem sequebantur. stupebant autem super prudentiam et responsis eius. quia nunquam viderant infantem tam tenere etatis tante sapientie per maxime cum scirent eum literas non didicisse. Inuentus est ergo in medio doctorum in signum quod sapientes et doctri huius mundi vel habebant ad illud medium perueniri vel quod sapia illorum per excessum splendoris illius medium debebat obfuscari. quod indicat numerus. xij. annorum qui est numerus supercrecens secundum beatum ysaia. li. etimo. iij. quia est partes aliquote plus reddunt quam suum totum. per quod ille sit unus et duo et tres et quatuor et sex qui sunt iuste reddit. x. et sex. sic etiam improporzionabilis sapia christi excedebat sapiam doctorum. Tercio ordinando pacem transiit per medium inimicorum ipsos fugiens In. iij. quia cum voluissent ipsum precipitare de monte ipse transiit per medium illorum ibat. Dicitur beda quod cum precipitaretur ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam pectus in quo recepit est christus et cum precipitaretur

medius

mediator
messias

et cum precipitaretur

Consideratio tertia XXXIII

et manserunt ibi ruge vestis et signa pedis
sicut asserunt illi qui viderunt. tunc. n. secti
se inuisibile per medium transiens. fugiens
mortem precipitatoris. quia non debebat mori
nisi in ligno ut vinceret vincentem in
ligno. Quarto ordinando pacem stetit in
medio discipulorum. dando eis formam
eligendi platum eos crudeliter et eis serui-
ens. vñ Luce. xxij. Ego inquit in medio
vñm suum. sicut qui ministrat. q. d. Ille sit
vobis superior qui fuerit humilior. non ergo
attendatis quod sit maior sed attendite quod
humilior sicut ego. qui licet sum dominus et ma-
gister vñ non. sicut qui recubabit in mensa sed
sicut qui ministrat. per ergo quod christus ve-
rus messias ordinando pacem inter deum
et hominem stetit in medio aialium. Inuen-
tus est in medio doctorum fugit per medi-
um persecutorum et ministrat in medio di-
scipulorum. Tercius passus est christus. co-
sumendo pacem ordinatam stetit in medio
dupliciter. per stetit in medio latronum si-
cut per Jo. xix. crucifixus est cum eo duos
latrones hunc et inde medium autem iustum
quod iudei fecerunt ut populus totus cogitaret
quod quia erat cum malefactoribus puniret erat
malefactor sicut et alij. Sed in diuisa dis-
pensatione factum est ut impleret prophetiam
Esaię que ante illam vacua fuerat Esa. liij.
et cum sceleratis deputatus est. Positum est
autem in medio latronum. ut nullus qua-
tuncque peccator desperet de venia si vo-
luerit facere penitentiam. quia et ille latro licet se-
ro cognoscens peccatum suum et petens misericordiam
inuenit subito veniam. hodie iquit etiam
mecum in paradiso. et sic factum est. quia ea
de die vidit diuinam clementiam que visio dei
paradisus. sic cum videtur christum sancti patres
in inferno paradisos fuisse ibidem. Hecum
do consumendo pacem stetit in medio ter-
re. quia mors caluarie ubi crucifixus est christus
est in medio terre habitabilis. tunc autem
impleta fuit prophetia dauid in ps. lxxij.
Deus autem rex noster ante secula. i. eterna
ordinatione rex operatus est salutem in me

dio terre. tunc. n. ubi operata est salus hu-
mani generis et consummata pax inter ho-
minem et deum. Fuit. n. christus crucifixus in
medio terre ut tanquam centrum et medium
omnium omnia traheret ad seipsum. quia ipse dixit
cum exaltatus fuero a terra in cruce in me-
dio terre omnia traham ad meipsum Jo. xij.
Quartus passus est quod christus publica-
do pacem consummatam stetit in medio. vñ
post resurrectionem stetit in medio disci-
pulorum suorum. et dixit eis ter. pax vobis.
Joh. xx. q. d. Jam est pax inter deum et
hominem consummata per passionem meam. stans
in medio latronum et in medio terre. et ideo
pacem consummatam vobis in publico dice-
bat in medio vñm pax vobis. Et sicut christus
per seipsum stans in medio pacem publica-
uit discipulis. sic et per litteras per totum mun-
dum diuulgauit. Ille inter ceteras
fuerunt epistole pauli in quibus modo publi-
cavit quod christus personaliter extrema diuisa
vniuerat factus mediator. vñ ad Gal.
iij. loquens de christo quod lex fuit posita
in manu eius. sicut in manu mediatoris
ut de ea faceret quod vellent dicere. me-
diator autem vnus non est. deus autem vnus
est. opus ergo quod mediator sit duorum et sit
non solum deus sed deus et homo vnus extre-
ma diuisa. publicauit etiam quod christus fuit
mediator extrema concorditer pacificas
ut per ad Hebr. ix. ubi dicit quod christus no-
ui testamenti mediator est. ut morte inter-
cedente in redemptionem eorum per sacrificatio-
nem que erat sub priori testamento. repro-
missionem acciperet qui vocati sunt eterne
hereditas. Intimauit etiam firmiter pacem
per litteras. per quod de christo dicit ad Hebr.
vlij. melioris testamenti mediator est Iesu-
sus. quanto in melioribus repromissionibus
sanctum est. Veteris testamenti me-
diator fuit moyses qui promissit obseruari
bus bona temporalia. Noui testamenti me-
diator est iesus qui promissit fidelibus
regnum celorum. publicauit etiam per litteras ho-
minibus quod christus pacem immobiliter transi-

mediator

mediator

moyses

iesus

Liber

tenerat dicēs de ipso. j. Tbi. ij. Media
tor dei et hoim hō iesus xpc. cuius te-
stamentū confirmatū est tpsibus suis.
Quintus passus ē q xpc pacē pub-
licatā cōseruando vsq; in finem seculi
stat in medio. Ipe. n. dixit Math. vlt.
Ecce ego vobiscū sum oib; diebus:
vsq; ad cōsumatōes seculi. Sz quō sit
in medio vidit Iob. euāgelista apoc.
j. vbi dicit. vidi septē cādelabra aurea.
et in medio. vij. candelabroz aureoz si-
milē filio hois. i. xpc filio vginis. Ista
septē candelabra aurea sūt septē eccie
sacra. i. baptism⁹. cōfirmatio. pnia. eu-
charistia. sacer ordo. m̄fimonij. extre-
ma vinctio. In quoz medio. i. in sacra-
mento eucharistie est xpc verus deus
et verus hō. qd sacramentū etiā dura-
bit vsq; ad aduentū xpi ad iudiciū. vt
dicit aplo. j. Cor. xj. Quotiens. n. mā-
ducabitis panē hunc et calicē bibetis
mortē v̄s annūciabitis donec veniat.
scz ad iudiciū. Est ergo xpc in sacra-
to eucharistie vsq; ad finē seculi. sicut
in medio septē candelabroz aureoz.
pacem inter deū et hoim cōseruando
et nō solū inter deū et hoies. sed etia;
inter hoies et hoies existentes in me-
dio eoz. eoz voluntatē faciendo. sicut
ipe dicit Math. xvij. vbi vnus vel tres
fuerint cōgregati in noie meo in me-
dio eoz sum. Dicit in noie meo. i. in
charitate in medio eoz sum. i. eoz fa-
ciendo voluntatē si fuerit eoz petitio
triplici conditiōe regulata. i. q petant
p se et pīe et p seuerāter. Bene ergo di-
ctū est moysi a dño in pmissione mes-
sie. ppheta iuscitabo eis de medio fra-
trū suoz. Ex quib; duo catholica do-
cumenta accipiunt. Primū q verus
messias debebat eē mediator dei et ho-
minū. Secundū q verus messias de-
bebat eē de genere tribus iude q ma-
nifeste impleta sunt in xpc iesu salua-
tore nostro.

primus

preceptiv

Q verus messias debeat
esse similis moysi in dādo legē

Ercius thesaurus aperit d affi-
matione messie quā sacra scri-
ptura determinat. q; postq; de⁹
dixit moysi. pphetaz iuscitabo eis de
medio fratrz suoz statim subiūxit cui
debebat assilari dicēs silem tul. c. quo
supra. forte. n. dixissent iudei nō suffi-
cere ad hoc qd qd dicat messias q ex-
eat a medio. i. a tribu iuda. quia mul-
ti alij pphete fuerūt d tribu iuda. vt da-
uid. et sic iuscitati sunt de medio fratrz
suoz. Sed quid dicit regula. singula
que nō psunt multa vnta iungant. suf-
ficiat q qd ad hoc q debebat eē de tri-
bu iuda verificat in iesu nazareno. qd
ipe fuit filius marie que fuit despōsa-
ta ioseph q fuit de tribu iuda. vt patet
Math. j. et mulieres nō desponsabant
nisi viris tribus sue. Ido sequit in au-
toritate que dicta fuit moysi. ppheta
iuscitabo eis et. silem tul. q; dicat de⁹
Nō solū sufficit q sit de tribu iuda sed
q assimilet ribi. Ista similitudo debuit
fm aliqd singulare eē qd fuerit i moy-
se et n fm aliqd cōe. Moyses duxit
pplm et rexit. Multi etiā alij hoc fece-
runt vt aaron cū eo et post eum Josue
Moyses fecit multa miracula et alij
multi. hoc idem et maiora vt heliseus
q mortuū suscitauit qd ē maximū mi-
raculor. Sz in q inuenit moyses sin-
gularis nō habens parē in quo dz si-
bi assilari messias. certe in dando le-
gem. hic sunt quatuor puncta vidēda
Primus punctus est quō moyses fu-
it singularis in dando legem. Secun-
dus si iesus verus messias debuit da-
re aliā legē a lege moysi. Tercius si de-
bebat illā legē quā daret scribē. Quar-
tus que est excellentia legis noue.

Consideratio tertia XXXIII

Moyses fuit singularis
in dando legem.

12. de legibus
legibus
Irea primū punctū posset al-
quis dicere q̄ moyses non fuit
singularis in dando legē. quia
Am Iñd. v. et hī. c. j. multi fuerūt q̄ de-
derunt leges. q̄ primus q̄ dedit leges
grecis fuit foroneus rex. p̄mus q̄ de-
dit leges egyptijs fuit mercurius ter-
megistus. p̄mus qui dedit leges athe-
nensibus fuit solon. p̄mus q̄ dedit le-
ges lacedemonijs fuit ligurgus. Iste
fecit legē q̄ ciues haberēt libertatē el-
gendi magistratus et rectores. Iste di-
stinxit solū tam in domibus q̄ in vineis
et alijs p̄dijis p̄ equale ne q̄s possz vici
potentior alio. Iste fecit iuvenes vna
veste nō amplius toto anno vterētur.
nō p̄misit aliquē cultus alio p̄gredi.
nec opulenti epulari. Qui singula si
pecunia s̄ cōpensatōe mellis cōequa-
rit iussit. pueros puberes nō in foris sed
in agrū deduci iussit ne p̄mos ānos
in luxuria sed in labore et ope āgerent
nec prius in urbē redirent q̄ viri facti
essent. Statuit virgines sine dote nu-
bere vt v̄pores nō pecunie cā eligerēt
s̄ virgine. et sic m̄rimonia diutius p̄ma-
nerēt. Maxīmū honorē nō diuitiis et
potentiā s̄ seip̄ū esse statuit. Deniqz vt
suis legibus eternitatē daret iureiurā-
do obligauit ciuitatē nihil mutaturū
p̄iusq̄ reuenteret. Profectus est autē
creta vbi volūtariū exiliū p̄petuo egit
moriēsq̄ abijci sua ossa in mari iussit.
ne forte lacedemones se solutos crede-
rent iureiurando si corpus eius redi-
cerēt ad ciuitatē. Primus q̄ dedit le-
ges romanis fuit Numa pompilius.
qui primus successit romulo in regno.
Deinde cū p̄p̄os sediciosos magistra-
tus ferre nō posset. x. viros legibz scri-
bendis creauit. qui leges ex libris solo-
nis in latinū sermonē trāslatas. xij. ra-
bulis exposuerūt. Paulatim autē anti-

que leges vetustate atqz incuria perie-
rūt. Noue a constantino cesare ceperūt
et reliquis succedentibus. erantqz per-
mixte et inordinate. Postea theodosi-
us minor augustus ad similitudines
gregoriani et hermogeniani codicem
factum constitutionū a Constantino
temporibz sub proprio cuiusqz impe-
ratoris titulo disposuit quem suo no-
mine theodosianus vocauit. Iustinia-
nus v̄o qui sperauit anno domini q̄n-
gentesimo quadagesimo secundo. et
imperauit annis. xxxviij. hic leges ci-
uilesqz romane quarū erat nimia pro-
lixitas admirabili breuitate correxit et
ad. xij. libros coartauit. Et de omnibz
vñ codicē ordinauit. quē codicē Iu-
stinianū appellari voluit. Fecit etiam
librum institutionū quē in quatuor
distinxit libros in quibus legum pri-
mordia continentur. Novas quoqz le-
ges quas ip̄e fecerat in vñ volumen
redactas nouellas vocari voluit quē
cōmuniter autentice appellant et sunt
per collatōes distincte. Omniū etiam
magistratū et iudicum seu iuris cō-
sultoris legesqz duoz millū libroz esse
dicebant abbreviari fecit et ad num̄m
libroz quinquaginta redigē. ip̄m qz li-
brū digestoz seu p̄dectaz vocari m̄-
dauit. quibus legibus hodie totū m̄-
dus ordinatur et regit. In isto p̄inci-
pe cōcurrerūt potentia sapientia et di-
uinus cultus. per potentia hostes su-
perauit. per sapiam mundū iustis legi-
bus ordinauit. per diuinū cultū deū
et ecclesiam edificijs et alijs operibus
honorauit. Cum ergo om̄es predicti
leges dederint vt ostensum est: patet
evidenter q̄ Moyses in dando legem
non fuit singularis. Respondes ex
primo declaro quid est lex. Secundo
distinguiam nomen legis. Tercio so-
lueretur dubitatio. Circa primū dicit q̄
lex est quoddā sp̄ale vñculū quo ho-

Regis imperat huius
legibus

definitio legis

diffinitio legis

mines tenent et ligant ne per actus illicitos enagent. Sic enim aialia siluestria si domant nisi per foribus vinculis teneantur. quia. si nunquam domita efficerent si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterent. Sic ideo necesse fuit ut leges et mandata a deo et a superioribus fierent ut infra limites iusticie vagabiles mores hominum conigerent et domarent. Propter enim quod sicut vit varius in superbia erigit. et sicut pullus onagri se natu liberum putat. ut dicitur Job. xj. Nunquam perfecte corriget vel domaret si sine legibus viculis vagari ad arbitrium sineret. Et ideo circa secundum ad ligandum mores hominum ne vagarent constituta est lex triplex. scilicet lex nature divine curet humane cure. Lex nature est illa inflexibilis cernendo quam deus in sideribus prescie collocavit ne quis excusari possit que vinculis dicitur et ostendit quod bonum vel quid malum. de qua dicitur ad Romanos. ij. Cum gentes que legem non habent ea que legis sunt faciunt. ipsi sibi sunt lex vide ibi. Lex divine cure est quam dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scriptura. et quam christus in illa promissus impletus vacuitate eius veniens ex generis humani amore per seipsum dedit et in cordibus impressit suisque fidelibus dereliquit et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa quam ad regimen humanum principes statuerunt. de qua dicitur. i. Cor. xij. Lex in homine dominatur quanto tempus vivit. Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur quod verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est quod alij dicitur sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem divinam. Alij vero leges dederunt humane. ait enim beatus ysidorus ubi supra. Moyses gentis hebraice prout omnem divinas leges sacris litteris explicavit. ut infra canon. ij. ponens diuinam inter leges divinas et humanas dicit. omnes autem leges aut divine sunt aut humane. divine natura humane moribus constant. Ideo

quod hec. scilicet humane discrepant. quia alie alijs gentibus placent. Si ergo moyses in dando legem divinam fuit singularis et solus in illo quod singularis fuit propheta suscitaturus de medio debebat ei assilari. sequitur quod ille propheta debebat dare legem divinam. quod solum impletum est in iesu christo salvatore nostro quod dedit legem evangelicam quod lex divina est et nova. sicut moyses dedit legem divinam antiquam. Quo ad secundum punctum. scilicet utrum iesus verus messias debuit dare legem divinam aliam a lege moysi. dico quod sic. ad quod probandum adduco tres fidelissimos testes. quorum primus est esaias qui in canon. ij. quod ad istam exponit de messia inter cetera dicit. De syon erit lex et verbum domini de iherusalem. quod verum est in iesu nazareno vero messia et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbum predicationis in iherusalem et continuaverunt et publicaverunt per totum mundum. quia in omnem terram erunt sonus eorum etc. Declarat rabbi salomon super verbo. eleuabitur super omnes colles. canon. eodem dicitur. Quid vult dicere eleuabitur super colles nisi quia miraculum quod erit factum in eo erit maius quam miracula montis synai et carmeli et thabor. Et quod est illud miraculum est illud quod dicit de syon erit lex. Item dicitur in misdras tusim. id est in glo. psalterij super illud Domine in fortitudine tua letabitur rex. psalm. xx. dicitur sic. Quid voluit dicere Esaias in canon. xj. qui dicit. In illa die erit radix iesu que stat in signum populo ipsam gentes deprecabuntur. et erit sepulchrum eius gloriosum. Dicit rabbi hama. Convenit rex messias nisi ut det gentibus seculi maiora data. sicut tabernacula. palmes et philateria. Satis apparet ex intentione hominis doctoris quod deus debebat dare legem novam in qua essent mandata certissima sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquarum ceremoniarum legis antiquae. non apparet quod sit sua intentio quod messias deberet dare illas easdem

cerimonias. cum causa propter quam datae fuerunt in illo tpe sit iam preterita et in tpe messie non est locus ut dent. Item dicitur in midras sicut firmiter. i. in glo. cantico rui super textum ca. primi ubi dicitur. Osculetur me osculo oris sui. dicitur rabi sabyda. In hora qua israhel audierunt ex ore dei. Duo prima mandata legis fuerunt firmata in cordibus suis taliter. quod non traderunt oblivioni. Veniunt ad moysen et dixerunt. en rabi opus quod tu sis mediator inter deum et nos. sicut scriptum est Exo. xx. Dixerunt moysi loquere tu nobis et audiemus. non loquatur dominus nobis ne forte moriamur. Ex illo tunc docebat eos moyses legem. et qui addiscebant oblivioni tradebant. et dixerunt. sic moyses est carnalis et transiens sic doctrina sua transit a nobis. et dixerunt rabi. utinam vellent deus secundo ostendi nobis et iam oscularetur nos osculis oris sui taliter quod sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. et dixit eis moyses hoc non potest esse modo. sed in tpe messie erit. quia sic scriptum est Hier. xxxi. dabo legem meam in visceribus eorum et in cordibus eorum scribam eam. hec ibi. Hec est illa lex quam cum magna instantia petebat david secundus testis in psal. cxviii. legem pone mihi domine via iustificationum tuarum et exquiram eam spiritus. hic potest queri a iudeis quam legem hic petebat a domino david. non legem moysi quia eam iam habebat. et aliam. quia dicitur via iustificationum tuarum. et hec non est alia nisi veri messie iesu nazareni que iustificat. lex enim moysi non iustificabat nec eius sacrificia. patet quia illa sacrificia de se non placebant deo. nec cum lege instituta sunt Hier. vii. B dicit dominus. non sum locutus cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti de verbo holocausorum et victimarum. sed sicut dicit rabi moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerunt data nisi ut retraherent a sacrificijs ydolorum. et in si-

gnis huius non fuerunt data populo nisi postquam populus ad idolatriam declinavit ut tulum conflatile adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri quam idola. et de hoc pulcre tractat sanctus Theophylactus prima secunde. q. cii. articuli. iij. in corpore. et deinde per totum. Item patet quod sacrificia legis moysi non iustificauerunt. quia semper cum eorum oblatione requirebat oblatio sacerdotis patet in leuitico. Sed quod si sacerdos esset malus et indignus utrum exaudiret a domino. certe nihil valebat totum sacrificium. et hoc est quod dicunt doctores theologici quarto quod sacrificia valebant non ex opere operato sed ex opere operante. Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni. qui valent ex opere operante. et ex opere operato. ut patet in baptismo qui quantumvis sit malus minister et pessimus. etiam iudens et infidelis quicumque faciens quod ecclesia intendit. baptismus complet suum effectum. Petebat ergo david legem veri messie iesu nazareni que iustificat dicens. legem pone mihi domine iustificationum tuarum. hec est illa lex. i. iesu nazareni data in monte syon non in monte synai de qua tercius testis. i. Hieremias ca. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. i. ipsa novi testamenti. dicit dominus et faciam domum israel et domum iuda. i. fidelibus christi confidentibus. generaliter et credentibus de iudeis specialiter sicut quod dicit Act. xiiij. Primum vobis optabat loqui verbum dei et ceterum. sedus novum. i. legem novam. lex enim frequenter in veteri testamento vocatur sedus non sicut pactum quod pepigit cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti quod irritum fecerunt. ipsum multipliciter transgrediendo. sicut patet in libris iudicum regum et Paralipomenon. Ecce quod expressit dicit propheta legem veri messie quam vocat sedus novum sine pactum debere esse altam a lege moysi. et dicit non sicut pactum quod pepigit cum patribus eorum in die qua eduxi eos de terra egypti

Sacerdos Malus

et ceterum

et ceterum

Liber

primus

ptl. s. cum dedit eis legē in mōte synai

Quia ergo alia debebat eē lex mes-
sie. pmissi. s. iesu xpi a lege moysi vidē
da est differentia inter vtrāq; legem
que nō vna sed multe incōpabiles di-
ctē sunt de qbus dat testimoniū sacra
scriptura spāliter doctrina beati pauli
qui plen⁹ q̄s oēs alij auctores noui te-
stamenti locutus est ostēdens. q̄ q̄ im-
pleta erāt misteria ipius cessauit vltus
legis moysi que pūno erat. Et de di-
uersis ptibus suarū eplārū colligunt
hic. xliij. dñe. z addam vnaz vt. sic sūt
xv. dñe que p ordinem sunt iste que se
quūt. vitz lex moysi est lex carnis. lex
xpi est lex spūs. lex moysi est lex timo-
ris. lex xpi est lex amoris. lex moysi ē
lex figure. lex xpi est lex veritatis. lex
lex moysi est lex operis ponderosi z si-
ne cōmodo. lex xpi ē lex humanitatis le-
uitatis z multi fructus. lex moysi ē lex
seruitutis. lex xpi est lex libertatis. lex
moysi est lex que occidit lex xpi est lex
que viuificat. lex moysi est lex mortis
lex xpi est lex vite. lex moysi est lex q̄ ē
vltus pcti. lex xpi est lex q̄ ē plenitudo
grē. lex moysi est lex antiquitatis z de-
bilitatis. lex xpi est lex nouitatis z for-
titudinis. lex moysi est lex vacua. lex
xpi est lex abundantie. lex moysi ē lex
impfctōis. lex xpi est lex pfctōis. lex
moysi est lex noctis. lex xpi ē lex diei.
lex moysi est lex tenebrarū. lex xpi ē lex
lucis clare. lex moysi ē lex misterij dā-
nationis. lex xpi est lex iusticie z salua-
tōis. lex moysi ē lex pticularis. lex xpi
est lex generalis. Omisiss primis. xliij
ppter plicitatē euitandā. que diligēs
lector in p̄dictis eplīs potest inuesti-
gare p̄ quālibet cōditōem legis moysi
poterit cōcludere nō fm pactū zc. vt
supra. Vltimā solū p pūri intendo p-
tractare euz hec sit inter ceteras p̄p̄ia
dñi vtriusq; legis. lex. n. moysi fuit p-
ticularis p̄ multa. p̄mo qz lex serui. s.

moysi. Secūdo quo ad pplm. qz fuit da-
ta pticulari z limitato pplō. s. descēde-
tibus ab abraā p ysaac. Tercio q̄ ad p-
cepta cerimonialia sacramentalia z iu-
dicialia q̄ solū obligabant pplm limi-
tatū. s. iudeos z nō alios hoies mūdi.
ppter qd ille ppl̄s fuit dictus peculia-
ris. Quarto erat limitata z pticularis
quo ad locū. s. terre. pmissionis in qua
obligabant iudei. z nō in altera iplere
multa h̄oz p̄ceptorū habentibus in se
ceteros limites vel terminos. Quinto
quoad ips. qz habebat durare tpe limi-
tato. s. vltq; ad aduentū messie. lex vō
xpi est lex vniuersalis. p̄ qz lex dñi vnt
uersi sicut lex moysi lex serui. Secūdo ē
lex vniuersalis z sine aliqua limitatōe
qz mādāt suis ap̄līs dicēs. eūtes i mū-
dū vniuersum p̄dicate euāgelij om̄i
creature math. vl. z q̄ baptizaret oēs
gentes z docerēt nō doctrinam moysi
serui sui sed quā ip̄e dñs p̄cepit eis. et
p̄pterea data z notificata. lege q̄ ē vni-
uersalis z cōs oibus gentibus. statim
cessauit lex moysi q̄ erat pticularis da-
ta iudeis cū vna eēt incōpatibilis alte-
ri. z dico incōpatibilis nō solū qz ob-
uantia vtriusq; nō pōt eē in vna p̄sona
que ad plenū eas seruet. sed vltā boe
incōpatibilitas est respectu diuersarū
p̄sonarū cū vna lex q̄tū ad obseruati-
tā debitā ipius repellat in exiliū mī-
tat alterā. nō solū ab illa p̄sona in qua
stat vel a domo. ciuitate regno vel im-
perio s; a toto mūdo. z iō melius dici-
tur q̄ vna lex alterā totaliter annullat
volo dicere q̄ nō pōt esse lex dei ordi-
nata ad salutē aīaz quā obseruādo hō
meret paradysum nisi vna sola q̄ ē lex
grē cui ē incōpatibilis lex scripture. ē
ergo altera lex xpi a lege moysi q̄ vna
pticularis z altera vniuersalis. z non
fm pactū zc. vt supra. z sic cessare de-
buit lex moysi sicut pticularis aduent
ente lege xpi que ē vniuersalis z cōs

Consideratio tertia XXXVI

sicut minor dādo locū maior. Quia
ad terciū punctū i q̄ q̄rebat ex quo ve-
rus messias debebat dare legē. sic moy-
ses et alia a lege moysi. vtz debuit scri-
bere legē illā in pellibus petris v̄t al-
quibus alijs extrinsecis. Videt. n. q̄
fuisse valde rōnabile q̄ ipse fecisset ali-
quē librum sacre scripture cui ipse fuisset
principalis actor et scriptor. q̄ quilibz
scia habet suū principālē actorez sicut
grāmatica donatū. loyca aristotelem.
geometria euclidē. Ad hanc q̄onē r̄-
detur ex dictis sancti Thome vltima
pte sūme. q. xliij. art. iij. q̄ n̄ fuit decēs
aut cōueniens q̄ xpc legē suā aut ali-
quē librum de sua doctrina scriberet pro-
pter quinqz rōnes. Prima ne deroga-
ret dignitatē sue. q̄ oportuisset scribe-
re miracula et sanctitatis opa p̄ ipm̄ fa-
cta et famā quāz habuit in pplis q̄ oīa
essent in laudē sui. que licz sine supbia
scribere potuisset. in mentibz tū hoīm
nō careret arrogantiē nota. Secūda rō
ne tolleretur auctoritatē suā spūssancto
bz. n. indiuisa sunt opa trinitatē ad extra
finē illuz. in enche. et ad pollētū. xviij.
q. j. Sic enī. tū cōmēdat p̄ris auctori-
tas in mūdi creatiōe. Auctoritas filij i
mūdi redēptiōe. Et spūssancti in hoīm
interna inspiratiōe et scripturaz p̄ san-
ctos cōscriptiōe. vñ Greg. dicit in p̄lo-
go moralium q̄ sacre scripture actor est
spūssanctus. et ap̄ls. ij. ad thio. iij. q̄ sa-
cra scriptura est diuinitus inspirata et
vtilis ad docendū. Q̄ aut ad spūssan-
ctū pertineat scribere ptz. q̄ scribere ē
officiū digitorū. nūc aut spūssanctus ē
dextre dei digitorū. Exo. viij. et Luc. xi.
Man. n. et lingue doctoz nō sunt in-
strumētū et calamus spūssancti. vñ
dixit dauid psal. xliij. lingua mea ca-
lam⁹ scribē. Tercia rō nō decuit q̄ xpc
legē et doctrinā suā scriberet in aliquo
libro p̄ suā excellentiā singulārē. scri-
pta. n. ordinant ad impressiōē doctri-

ne in cordibus auditoz sicut ad fines.
Tūc sic. excellentior doctoz excellen-
tior modus v̄z attribui doctrinā tradē-
di et docendi. Sed excellentior mod⁹
est doctrinā in mentibus auditoz im-
primere. sicut faciebat xpc q̄ in libro
scribere. igit nō debuit scribere legem
suā. vñ pitagoras et socrates et phi an-
tiqui q̄ fuerūt doctores excellentissimi.
istū modū tenuerūt q̄ nunq̄ aliquos
libros scripserūt. et hec est rō formalit̄
sancti thome. Quarta rō ē vt legē no-
uā a veteri distingueret et separaret. lex
enī vetus dī lex scripta etiā digitū q̄-
tūm ad p̄cepta moralia. Si noua esset
scripta xpm̄. etiā posset dici lex scripta
Quia igit illa fuit lex timoris fuit scri-
pta in libris et codicibz. q̄ ista amoris
fuit scripta soluz in cordibus. Quin-
ta rō vltima est ppter regā excellētā
demonstrandā. xpc. n. fuit rex. Iesus
nazarenus rex iudeoz Jo. xij. Et de-
ceret regā maiestātē q̄ sua dicta et facta
p̄ suos notarios scribant nō p̄ se sicut
fecerūt quattuor euāgeliste xpi iesu ve-
ri mēsse notarij. Sic q̄ p̄ xpc nō de-
buit legē nouā p̄ se scribere in aliqbz
extrinsecis sed ex amore scripsit eā in
cordibus fidelitū sicut dī in supradicta
auctē Hierē. h̄ dabo legē meā in visce-
ribus eoz et in corde eoz scribā eam.

Ex p̄dictis satis claret q̄ verus mes-
sias debuit assilari moysi i dādo legē.
et q̄ nō debuit dare talē legē sicut erat
antiqua h̄ legē nōnā. et q̄ illā n̄ debuit
scribere p̄ se in aliqbz extrinsecis sed
i visceribz et in cordibz fidelitū q̄ oīa ad
h̄az iplera sūt in iesu xpo salnatore n̄ro

Quo ad q̄rtū p̄dictū q̄ ē de excellen-
tia legis noue h̄ ex supradictis differē-
tijs clareat manifeste. spectatis tamē
eius excellentia declarant ex sex gra-
dibus perfectiōis. primus est ex osten-
sione cognitiōis dei. secundus ex con-
tentoz rōnabilitate in mādaz vel mo-

Excellentia
legis noue
p̄ se habet
in mādaz

nute. Tercius ex miraculorum claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quintus ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissorum incopabilitate. Circa primum gradum notandum est quod lex mosaica quo ad fidem unius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia unius dei. et etiam christi in quodam generali non tamen fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in unitate essentie nec persequens incarnatio. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis preedit de imperfecto ad perfectum. ut dicitur philosophorum. unde et pueri vocantur per omnes viros pres et omnes feminas matres. et postea distinguunt. Ita fuit supernaturalis cognitio minor fuit in lege veteri quam in noua in qua per christum veritas lucide est reuelata. propter quod dicit saluator Ioh. xvij. De manifestauit nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarum. premissum notando a quo eternaliter processit per generationem dicens Ioh. xvi. Exiui a patre et ueni in mundum. scilicet in utero beate virginis carnem assumendo. Spiritum sanctum promittendo Ioh. xv. Cum uenerit parvulus quem ego mitto tam vobis a patre. ecce processus spiritus sancti ab utroque. Nominauit etiam christus se trinitatem personarum in forma baptismi Math. xxviii. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos. scilicet in nomine patris et filii et spiritus sancti. Manifestauit etiam unitatem essentie Ioh. x. dicens. Ego et pater unum sumus hoc est quod iohannes in sua prima canonica ca. v. dicit expressiter sunt qui testimonium dant in celo: pater verbum et spiritus sanctus. et hi tres unum sunt. In figura huius moyses loquebatur ad populum velata facie. ut habetur exo. xxxiii. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissum in christi passione. ad ostendendum quod declarata et manifestata erant

que prius latebant sub velamine. propter quod ipsa lex noua tanquam perfecta in cognitione est donum perfectum descendens a prelo lumine. ut dicitur Iaco. i. prout quod cognitio dei perfecta est in lege noua que imperfecta fuit in veteri. propter quod pres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur. ad Cor. xiiij. ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus. id est imperfecte. 2 Secundus gradus quo ostenditur lex noua perfectissima est ex contentorum rationabilitate vel mandatis vel monitis. quod ut clarius videatur ostenditur inspectio legis mosaice quo ad totum corpus suum. scilicet quod ad precepta moralia et iudicialia et sacramentalia et ceremonialia. Primo. in lege moysi precepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiam si nulla lex esset sicut est illud mandatum quod scribitur Exo. xx. Honora premissum tuum et matrem tuam etc. Et fuit illud quod per modum monitionis scribitur Leviti. xix. Coram capite consurge et honora personam senis et filia. Quia autem ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. primo quia precepta moralia in lege moysi ordinabantur actus hominum exteriores tantum. propter quod apostolus ad Ro. iij. vocat legem moysi legem factorum. De actibus autem interioribus in quibus consistit bonum moris nihil ordinabat aut parum. Sed hoc est quod habetur exo. xx. Non concupisces uxorem proximi tui etc. Dicendum est secundum antiquos doctores quod talis concupiscentia si prohibebatur in quantum erat oino latens in corde si in quantum precebat exterius per aliqua signa. ut per verba scurrilia. impudicos tactus et oscula etc. huiusmodi. id est sic exponunt. Non concupisces. id est signa concupiscentie non facies. Unde ad philip. iij. dicitur glo. quod lex vetus prohibebat manum non animi. Vel dicitur secundum alios quod lex vetus prohibebat concupiscentiam animi latentem. hoc tamen erat in paucis. scilicet in mechia et furto. Item in istis insuffi

cienter phibebat accipiam. qz nō puniebat transgressores. z sic ptz qz inlusficienter lex mosaica ordinabat actus interiores. Secūdo declarat sic. quia lex mosaica etiā actus exteriores ordi nabat sicut ptz Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Nō fenerabis fratri tuo pecunīā ad vsurā nec fruges nec aliquā aliā rem sed alieno. Ibi. n. pmittitur vsura cū alienis psonis qd est illicitū ptra dicamen recte rōnis. Itē deutro. xxiij. pmittit viro dare libellū repudiij etiaz cā indebita. Vñ ibidem subdit si acce pit homo vxorē z habuerit eā z nō inuenerit grām in oculis eius pp aliquā feditatē. scribet libellū repudiij z dabit in manu eius z dimittet eaz de domo sua. Indiuisibilitas aut p totā vitā ē de dictamine rōnis naturalis. z sic ptz qz lex vetus imperfecta fuit in moralib⁹. Et ppter hanc imperfectōem lex mosai ca dicit pedagogus noster ad Gal. iij. Id est regula puerorū z imperfectorū in q bus nō querit pfectio interior s; ab exterioribus inhonestis timore discipli ne repmunt. Et in actibus exteriorib⁹ multa eis pmittunt que nō pmitterēt vīris pfectis. ppter qd aug. li. de spū. z lra exponens illud. ij. Cor. iij. lra occi dit zc. dicit hoc nō tm de cerimoniali bus intelligēdū s; etiā de moralib⁹ ve teris legis. qz. s. nō phibebant aliq que de se sunt mortifera. vt ptz ex pdictis. ppter qd dicit ad Ro. iij. ex opibus le gis nō iustificat oīs caro. Sed lex no ua pfecta est in moralibus. qz pfecte or dinat act⁹ hūanos nō solū exteriores sed etiā interiores z in hoc imperfectōes legis supplet. ppter qd dicit saluator imperfectōem legis adimplendo math. v. Audistis qz dictū est antiquis. non occides. qui aut occiderit reus erit iudicio. Ego autē dico vobis. qz oīs qui trāscit fratri suo reus erit iudicio in q ordinat motū interiorē. vt ptz. Simi-

liter tex noua actus exteriores ordiat nullū malū pmittendo. ppter qd dicit Saluator Math. xij. Dico aut vobis qm de omī verbo ocioso. qd locuti fue rint hoīes sup terrā reddent rōnē i die iudicij. Si aut his phibet verbū ocio sum p cōsequēs verbū nociuū. z mul to forti⁹ oēs actū malū. ppterea math. v. post suppletōem pceptorū moralium veteris legis cōcludit pfectōem euā gelicā dicens. Estote ergo pfecti sicut pater vī celestis pfectus est. pfecti aut xpc moralia pcepta legis. etiaz cōsilia euangelica supaddendo. ppter quod math. xix. Iuueni dicēti se custodisse mandata legis z querenti vltim⁹ vīam pfectionis. dicit saluator. adhuc vni⁹ tibi deest. Si vīs pfectus eē vade z vē de oīa que habes z da paupibus. z ha bebis thesaurū in celo z veni z seque re me. Secūdo in lege moysi iudicia lia pcepta erant ipfecta. qd ptz ex duo bus. primo ex mō inducēdi hoīes ad obseruantīā iusticie. ad qd ordinabāt iudicialia pcepta. Scdo ex ipīs prece ptis. primū ptz sic. ppiū est hoīm im pfectorū vt inducant ad iusticiā obser uandā timore pene. vñ dicit Oratius. libro eplārū. oderūt peccare boni. vīr tutis amore. oderūt peccare mali for midine pene. hoc etiā declarat rōe. qz illud qd cū timore fit penale est z non delectabile. vñ dī. j. Ioh. iij. timor pe nā hz. Opāi aut vīr tuose nō est pena virtuoso z pfecto sed magis delectabi le. ppter qd dī. ij. etbi. q signūz habi⁹ generatū est delectatio in ope. lex moy si inducebat hoīes ad iusticiā obseruā dā p timorē penarū ppter qd dī lex ti moris. Et in signū h⁹ lex fuit data i ter roribus. vt ptz Exo. xix. Jam aduene rat dies tercius in quo. s. data est lex. Sequit z ceperunt audiri tonitrua et micare fulgura. z nubes dēssima opi re montē. clāgorqz buccine vebemēt⁹

ociosus

adolef

q. d.

pena

perstrepebat. Timuitque populus qui erat in castris. Et sicut facies Moysi apparuit compta quam secundo apporauit leges in tabulis descriptas et timuerunt filii israel. ut habet Exo. xxxij. In cordibus. n. illis designabat terror et feritas legis. propter ergo primum. vix imperfectio iudicialium preceptorum ex modo inducendi ad opera iusticie. s. p. timore pene. Secundo idem patet ex ipsis inter preceptis iudicialibus quod aliqui infligebant penam innocenti et alii qui culpabilis non puniebant. Primus propter illud quod habet Num. xxxv. de homicidio omni casuali ubi dicit talis qui fornicatur et absque odio et inimicitias interficiebat hominem. debebat confugere ad unam civitatem refugij et ibi manere usque ad mortem summi sacerdotis quod erat aliqui per magnam ipsam. Talis qui erat innocens cum homicidium erat omni casuale et involuntarium. sine culpa puniebatur gravi pena. quod oportebat eum exulare eam per magnam ipsum a sua civitate et a sua possessione. Secundum patet ubi subdit de tali fugitivo innocente quod si infra terminos vrbium inuentus fuerit et percussus ab eo qui ultor est sanguis absque noxa erit qui cum occiderit. Debuerat. n. per fugis usque ad mortem summi sacerdotis in urbe habitare. et sic patet quod interfectio innocentis in tali casu remaneret sine pena quam non est gravis culpa. Talis autem imperfectio legis conveniebat imperfecti populo qui erat primus ad effusionem sanguinis. et ideo intersector a casu. remanens in sua civitate inter amicos interfecti erit in periculo mortis quibus innocens. et sic defacili putat in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitanda data est lex predicta de eius fuga quibus esset innocens. Et eadem ratione precebat lex. Si aliquis amicus mortui interficeret cum extra fines civitatis refugij. ut sic egeret in urbe remanere non ex sua culpa sed propter homicidia vitanda. ad que populus tanquam imp-

fectus erat primus. Exemplum idoneum ponit populus quanto ethicorum dicens quod aliqui leges sunt similes regulis quibus vivunt artifices in lebia ad dolandum lapides quod lapides illius regionis sunt male dolabiles. ideo vivunt artifices regulis pluribus ut possint tortuositati lapidis applicari. sic in veteri testamento date sunt leges aliquam imperfectorum habentes per imperfectiorem illius populi. lex tamen evangelica quantum ad iudicialia est perfectissima. quia inducit ad observantiam legis. non per timorem pene sed per amorem iusticie. quod est proprium perfectorum ut supradictum est. propter quod lex nova merito dicitur perfecta finem quod dicitur Iaco. i. Qui autem perixerit in lege profectus libertatis. s. in lege evangelij qui dicitur hominem ad perfectiorem et liberat a servitute timoris et servitute peccati. sicut dicit alio Ioh. viij. Si manseritis in sermone meo veri discipuli mei eritis. et vos cognoscetis veritatem et veritas liberabit vos. Item quod nullum innocentem puniunt. nec aliquod malum impunitum relinquit. quod etiam verba ociosa puniunda ostendit. ut supra dictum est. et non solum verba ociosa sed malas cogitationes finem quod dicitur math. v. Ego dico vobis quod quicumque venerit mulierem ad concupiscendam eam iam mechatus est in corde suo. propter quod lex nova est perfecta. de qua potest exponi illud Cant. vj. Una est columba mea perfecta mea. Dicit etiam lex nova columba metaphorice. quod est sine felle amaritudinis nullum innoxium puniens. unde etiam perfecta. quod nullum malum puniens. et sic apparet perfectio legis evangelice quantum ad iudicialia. Tercio declarat quod facta veteris legis erat imperfecta. Ad cuius evidentiā considerandum quod illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultum divinum. et ideo aliqua erant contra totum populum ita viris quam mulieribus ut purificationes. alique a tactu imundi vel mortui. qui purificationes

valde igitur contra
sunt impudice facta

stebant p aspersione aque expiatois. de qua hñ dñe. xix. z lilia. Aliq aut erat solis viris concubientia. sicut circūcisio. Aliqua solis sacerdotibus sicut consecratio z unctio sacerdotis z hñmōt. Et tñs rō est. qz sacerdotes applicabant spālī modo ad cultū dei. Ita tñ sacramenta p̄dicta erant imp̄fecta. qz nō cōferebant grām. sine qua nō efficiūt homines idonei ad cultū diuinū. Itō sacramenta legalia dicunt egena z infirma. ad Gal. iiii. vbi dicit sic. Nūc aut cū cognouistis deū: imo cogniti estis a deo. quō cōuerstini iterū ad egena z infirma elementa. Dicunt aut infirma. qz nō cōferebant aliquā ptatē spiritalē. sicut cōferūt sacra noue legis. Sūt dicunt egena qz nō conferebant grām que necessaria ē ad beneuendū illa ptatē. Sed hoc videt qz i exo. z leuit. quasi vbiqz dicit. qz illa sacramenta reddebant hoies idoneos ad cultū diuinū. dñe qz talis idoneitas erat p qñ dā mūdiciā z expiatōem corpalein sic in noua lege quis dicit ineptus ad ministrandū z celebrandū pp imūdiciā manuū. locio manuū reddit eū aptū sed hec aptitudo est tñ corpalis. Sic erat de aptitudine que dabat p sacramenta veteris legis. Et ppter hoc dicitur illa sacra emūdationes carnis. vt hñ ad hebre. ix. vbi dñe sic. sanguis hircorū qui. s. offerebat in cōsecratōe sacerdotū z carnis vitule aspersus quo oēs mūdabant a tactu morticini vel imūdi. vt dictū est in qñatos sanctificat ad emūdationē carnis. i. corpis. qz sicut dictū est talia non pferebant grām sed auferebant quedā impedimēta sen irregularitates impediētes a tabernaculi ingressu sicut in noua lege p̄z p exēplū. qñ. n. p platos disp̄sabat eū aliquo illegitimē nato vel puato vno oculo vñ hñmōt nō cōfert ad hec sibi grā sed tñ tollit irregularitas. S; cōtra hoc vñ

qz fm doctrinā sanctorū circūcisio tollebat peccatū originale. z p pñs cōferebat grām vt cōiter tenet. Dicendū fm antiquā opinionē qz tollebat pñm originale nō tñ cōferebat grām. hec enim erat ptas circūcisionis vt tenet a multis z magnis doctorib⁹ quoz rōnes ppter plixitatē omittunt. z in hoc differat a baptismo q nō solū auferebat pñm originale sed cōfert grāz. Aliter pōt dici qz si in circūcisione grā cōferebat. hoc nō erat in virtute illius sacri. sed in fide xpī venturi. quē ptestabat ille q circūcidebat si adult⁹ erat vñ alt⁹ p eo si puulus erat. Et hoc est qd dicitur cōiter qz valebat ex fide suscipiētū nō aut ex ope opato. p quē modū valent sacra noue legis. p̄z igr qz sacra veteris legis erant imp̄fecta. S; lex noua p̄fecta est qñ ad sacra. qz illa cōferunt grām qz illa nō faciebant. vt dñm ē ppter qd dñe Job. i. lex p moysen data est. grā z veritas p iesum xpī sacra ē. ppter hec de iohanne baptista qui per suam p̄dicatōem z baptismūz dispo-nebat populum ad xpī baptismū. z p consequens ad alia sacra cum baptisimus sit ianua omniū sacramētorū. Luce. i. dicitur. Ipse p̄rebit ante illū in spiritu z virtute helye parare domū no plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis. z introducta septem sacramenta noue legis. in quibus tanq̄ perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. Cause autem salutis spiritualis nō sunt nisi quatuor. sicut z quatuor sunt cause salutis corporalis. scilicet curatiua. conseruatiua. p̄seruatiua z melioratiua. Curatiua est duplex. quedā enim totaliter z simul curat vt baptismus culpam z penam oīno delens quantū in se est. qdaz vñ paulatī vt pñia. Cōseruatiua ē vt p̄firmatio. in hac. n. dat spūscūs ad robur

manusia
originalis

Noue leg. sacra
sunt p̄fecta

Cause salutis
sunt quatuor

baptismus

p̄firmatio

et confirmatōem gr̃e que data est in baptismo. Preservatiua est infirmitatū i quo peccata carnalis in ruinā turpitudinis p̃na excipit honestate nuptiarū ne ruat in mortale peccatū. Melioratiua est ordo in qua gr̃a meliorat vel augmentat. vel etiā extrema unctio q̃ hoīem in meliori statu ponit et securiorē reddit. Est quoq̃ quedā alia medicinalis p̃dicta quatuor sola facēs. s. eucharistia qm̃ et venialia curat et ab eis aīas p̃seruat. grām quoq̃ cōseruat. q. psal. ciij. panis cor hoīs cōfirmat et etiā gratiā augmentat. Quarto in lege moysi ceremonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius evidentia notandum q̃ ceremonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedā p̃tinent ad sacra que dā ad sacrificia. quedā ad observatiōes et quedā ad sacra. Sacra autē observatiōes ordinant ad sacrificia et ad sacra. Quia sacra dicunt vasa et loca et hōi. q̃bus utebant in sacrificijs et ritu colēdi. Observatiōes dicunt q̃dā modi vivendi religiosi q̃bus utebant iudei q̃ erant p̃p̃s peculiaris ipsius dei. utpote q̃ custodirēt se ab aliq̃bus cibarijs potibus vestibus et siliis. ex hoc q̃ erant p̃p̃s deo cōsecratus p̃ sacm̃ circūcisionis et alia sacramēta. Nūc autē ita est q̃ ex fine accipit rō eorū que sūt ad finē. et ideo ostensio q̃ sacrificia et sacramenta imperfecta erāt sufficiēter erit ostensio q̃ sacra et observatiōes erāt imperfecta. q̃ ordinabant ad duo p̃dicta si cut ad finē ut prius dictū est. Q̃ autē sacrificia veteris legis eēnt imperfecta ostēdit. q̃ quedā erant sacrificia p̃ peccatū oblata. et hec erant imperfecta. q̃ nō poterant auferre peccata. pp̃ q̃ dicit ap̃s ad Hebr. x. Impossibile ē sanguinez hircorū et thaurorū auferri peccatū. Et itez ibidē oīs quidē sacerdos. s. veteris legis p̃sto est quotidie ministrans et easdē offerens hostias q̃ non pūt auferre

peccata. Et idē h̃r Esa. xl. libanus dō sufficiet ad succendendū et aīalia non sufficiet ad holocaustū. libanus autē hic vocatur primū templū q̃ fuit sacru de lignis libani. Aīalia autē illa oblata q̃tū ad p̃tē cōcremata nō sufficiebant ad amotionem peccatū. Aīalia autem erant sacrificia pacifica. i. ex deuotiōe oblata ad grām dei impetrādā seu ad aliq̃d beneficiū diuinū. Et illa erāt imperfecta. q̃ gratia diuina seu beneficiū diuinū nō impetrabat rōe oblatis muneris. licet aliq̃d daret p̃pter oblatiōem et fidē offerentis. Et hoc est q̃ dicit apostolus ad hebre. ix. Tabernaculū sc̃m est primū et. Sequit̃ que est parabola tp̃is instantis iuxta quā munera et hostie offerunt que nō pūt fm̃ cōsciam p̃fectū facere seruientē. q̃ p̃fectio cōscie est donū gratie. Et sic p̃t̃ p̃positum q̃ lex moysi q̃tū ad ceremonialia et sacrificia erat imperfecta. S̃ lex noua p̃fectissima est quantū ad sacrificia. q̃ ip̃a est vñū sacrificiū p̃fectissimū. s. eucharistia. que nō tm̃ est sacm̃ s̃ etiā sacrificiū. q̃ ibi x̃pc quēadmodū imolatur fructus sue benedictie passionis a populo percipit. Istud autē sacrificiū tanq̃ vñū et p̃fectū fuit in lege figuratū per multa sacrificia et varia sicut p̃fectū p̃ imperfecta. Eius autē p̃fectio apparet in duobus. q̃ p̃ tollit peccata q̃ nō poterant facere legis sacrificia. p̃pter q̃d dicit Jo. i. Ecce agñ dei ecce q̃ tollit peccatū di. peccatū fm̃ q̃ dicit. b. Jobes. i. Canonica. liij. ca. Ip̃e ē p̃p̃ciatio p̃ peccatis nr̃is. nō p̃ nr̃is autē tm̃ s̃ p̃ totū mūdi. Sc̃do appetit p̃fectio. q̃ augmentat grām. fm̃ q̃ dicit Jo. vi. Qui manducat me vivit pp̃ me. s. p̃ augmentum gr̃e. De h̃ sacrificio panis et vini in beatesch raba. i. in genesi magno. Rabi mosse darlan sup̃ textū gen. c. xiiij. melchisedech rex salē offerēs panē et vinū. Erat em̃ sacerdos dei altissimi. dicit rā-

Cōsideratio tertia XXXIX

bismalchel filius nahaman. Iste melchisedech erat sem filius noe. et qd voluit dicere pferens panem et vinum. ostendit nobis qd decuit ei actus sacerdotij qd erat sacrificare panem et vinum. et hoc est qd dicit psal. in psal. cix. Juravit dñs non penitebit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Et qd est ille. ille est rex messias pp qd scriptum est Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator israhel. ix. Et in b qd dicit pferens panem et vinum concordat cum psal. qd dicit psal. lxxj. Erat firmamentum in terra in summis montium ubi dicit translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in capitibus montium synagoge. Et cum ille psal. lxxj. Deus in iudicio tuo regi da secundum doctores chalmuth totus loquatur de messia. qd cum si non est cecus poterit videre secundum p dicit translatioem chaldaicam qd messias erit firmamentum in terra in altitudine montium synagoge. qd mores synagoge et eccie sunt sacerdotes qd quotidie de facto elevant messiam super capita sua. et est ita clarum qd non possunt negare nisi illi super quos venit maledictio elae in cecitate oculorum. ut cordis. hoc est gemicum sacrificium excellentissimum legis nove in pane et vino. qd sacrificium est ipsemet messias et sic perfectio legis evangelice patet ex perfectione sacrificij. Et cum omnes ceremonie eccie sunt precipue pp istud sacrificium sic pp fine sequitur qd ceremonie christianorum sunt perfectissime. Nec est mirandum qd in lege nova fiant ceremonie qd aliquid figurent. sicut figurabant ceremonie veteris legis. Cerimonie. n. ordinantur ad cultum divinum. Et secundum qd dicit aug. in encheiridion. c. iij. Deus spe fide et charitate colit loquendo de cultu interiori qd est per fidem et charitatem. Est igitur triplex status hominis in quo habet fides et spes de bonis celestibus et de his per que ad ipsa introducimur. s. de mysterijs christi et de vtriusque finit de futuris. et hic est status veteris te-

stamenti in quo habet fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia. s. de mysterijs christi sicut de presentibus vel preteritis est status nove legis. Tercius status est in quo vtriusque habent tanquam presentia et evidetia. et nihil credit. et hic est status patrie celestis. In hoc autem statu tertio ubi nihil credit nihil est ceremoniale vel figurale ad cultum pertinentem secundum qd dicit apocalypsa. xxi. Templum non videtur in ea. dñs enim deus omnipotens templum illius est. Pari igitur ratione adveniente secundo status. s. nove legis ceremonie primi status. s. veteris legis cessare debuerunt et induci alie qd convenirent statui nove legis in qd bona celestia expectant de futuro. s. beneficia christi habita sunt de preterito. Et ideo qd ceremonie veteris legis significabant christum venturum. dignum est ut sic evacuaretur in nova lege in qua mysterium christi iam est preteritum. Et hoc est qd dicit apostolus ad Hebr. ix. translatio sacerdotum necesse est ut legis translatio fieret christum. s. ad ceremoniale. i. iustificatioem tamen exempta. qd si significabat mysterium christi directe. sed devotioem populi ad christum. nunc autem debet esse non minor devotio ad ipsum iam presentia. i. exhibitu qd erat tunc ad ipsum venturum. propter qd in nova lege manet iustificatio per quam designat ministrorum eccie et ipsius populi devotio. Annume autem sunt in lege nova ceremonie. Et si nunquam aliud attenderet iudei et pagani. nisi excellentia ceremoniarum in ritu christiano. Istud solum deberet convincere cecitatem eorum. sicut patet de ornamentis sacerdotalibus et ministrorum. et de alijs que cum tanta solennitate fiunt in altari et in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semel duplicibus et simplicibus quales etiam ceremonie fiunt in choro a cantoribus et organis qd honestissime inclinatioes. Quid dicam de ornamento in crucibus et calicibus aureis et argenteis

in mōm

emifit

*cerimonie
non vult*

ceterisq; vasis et reliquijs in quibus test
quie sanctorum quod christo mortui sunt vel
cum fidelissime secuti sunt honorifice
preservant. Mirabant iudei unum templum
salomonis habere in stupore puerant per im-
pitudinem magnitudinem ecclesiarum christi in to-
to orbe constructarum. Mirant altitudi-
nem et pulchritudinem turrium in quibus ar-
monia dulcissima resonat campanarum
quod per laudibus divinis et per provocatorem po-
pulorum et per terrorem demonum mira effica-
cia perpullant. quod dicam de ceremonijs ro-
mane curie in summi pontificis ipato-
rum et regum victorie. quod de consecratore epo-
rum ecclesiarum altarium vasorum et vestimentorum
que omnia admiranda et stupendissima sunt
cum christo. et in admirationem convertunt de-
votum aspicientes. Meditatur autem miser in-
dei. scilicet infideles super omnia in una et eadem
fide tantam diversitatem religionum ubi ho-
mines a seculo fugientes exponunt totum
ipsius vite sue in laudibus et servitio redē-
ptoris. quod et diversis ceremonijs per con-
servatorem religionum qui quibusdam muris
vivunt. sicut nucleum in testa conservat et
mel in favo et civitas in muro. In sub-
stantia tamen eiusdem fidei nullatenus discre-
pantes ad unum beatitudinis terminum ni-
tunt pervenire. Sic ergo patet in summa
colligendo quod lex nova que evangelica
est perfectissima est in moralibus. quod ea im-
pletur. addita perfectio. quod illi precepto non
occides addit non irasci. Et illi non me-
chaberis addit non concupiscere ex visu
Et illi non periurabis addit non iurare o-
mnino. id est sine legitima causa. et sic de alijs. math.
v. Et ab illo premissis usure alieno tollit.
inspectio date mutuum nihil inde spe-
rantes Luce. vi. Et illi de libello repu-
dij addit si quis dimiserit uxorem nisi ob
fornicationem mechatur. et quod ea duxerit si-
militer mechatur. Math. v. et sic collunt
inspectiones talium premissorum in lege vete-
ri. Et queras verum moralia precepta
per dicitur evacuata simpliciter. Respondetur quod

moralia precepta fuerunt evacuata tantummodo secundum quid. scilicet quantum ad inspectionem
cuius ratio est. quod sunt de dicamine et re-
formationis. et ideo manent quantum ad substantiam pre-
cepti. remota tamen in perfectione sicut deum est
quod quando ex inspecto fit perfectum non tollitur
terminus a quo secundum tamen eius inspectio fit
quod ex minus albo fit magis albus non
tollit albedo precedentis sed tamen eius im-
perfectio. Non est sic de ceremonialibus ve-
teris legis. quod contrariantur nove legis cul-
tui. et quando fit mutatio de uno modo in alte-
rum oportet terminum a quo totaliter evacuari
sicut quando ex albo fit nigrum. albedo tolli-
tur. Cerimonie veteris legis dicuntur
deinde ceremonijs nove legis. quod ille signi-
rabant christum venturum. et iste iam de pre-
rito advenisse. et ideo totaliter cessare de-
buerunt. Etiam lex nova est perfectissima in
iudicialibus ex amore ad iusticiam indu-
cendo. innocenter non perdenando. nec alii
quod malum impunitum relinquendo. et im-
plevit christus iudicialia precepta. et ideo quod
iusticie addidit equitate misericordie. ut patet in
absolutione adultere Job. vii. Iusticia
enim secundum rigorem diminuta est a misericordia que
superalat iudicium Iaco. ii. Sed nunquid
iudicialia precepta veteris legis totaliter
evacuata sunt. Respondetur quod quando corruptum
terminus a quo per accidens illud quod est
et adiectum corruptum. potest tamen manere cum
termino ad quem si non habeat ad ipsum
contrarietatem. non tamen manet idem numero
sed specie tamen. Sic quando de aere fit ignis cor-
ruptum aer et manet in igne qualitas sim-
bola eadem specie. scilicet raritas. talia sunt iu-
dicialia veteris legis. quod adveniente le-
ge gratie cessat etiam eorum obligatio. possit
tamen aliquis princeps ordinare quod servaretur
in regno suo. ita tamen quod non reputaret
ea esse obligatoria ex lege moysi. Respondeatur
predictum est. quod iudicialia precepta per se et ob-
recte non erant ordinata ad significan-
dum aliquid futurum. sicut erant cerimo-
nialia. sed etiam ordinata per se et directe

moralia
precepta

ad seruandū ordinē iusticie in popu-
lo iudaico. vt supra dē est. Quia tñ
stat? illius ppli erat figuralis totus re-
spectu xpi vt dicit apls. j. Cor. x. Dia
in figura cōtingebāt illis. p pñs prece-
pta iudicialia illius ppli erant figura-
lia nō directe sed ex consequenti. et iō
si aliq seruaret ea ex hoc q fuerūt tñc
statuta hoc eēt dicere q status ille ad-
huc durat. qd est erroneū et illicitū. si
tñ aliq princeps veller ea de nouo sta-
tuere posset licite. Considerandū tñ
q in lege noua transeūt qñ ad cor rī-
gozem. qz essent magis obseruanda ex
amore virtutis q ex timore. qz lex no-
ua est lex amoris. ppter qd dicit. j. Jo.
lij. pfecta charitas foras mittit timorē
Adimpleuit etiā xpc pcepta iudicia-
lia rigore cor tñando in aliquibus. vt
dictū est p seipm et in alijs dimisit tpa-
mentū suis ministris. s. ecclie pñtis et
pñcipibus catholicis. vt de talibz or-
dinent fm q viderint vñle cōstitū fide-
liū fm tempoz varietatē et locoz et p-
sonarū. et istud nō fuit destruere leges
sed adimplere. qz sic ordinauit melio-
rē modū obseruatōis iusticie. sicut nō
destruit puer qñ sit vir. qz licet transeat
puericia. manet tñ melior status eius-
dem pñone etate mutata. lex vetus ha-
buit qñ statū pueri respectu noue legē
p qd vt supra dictū est ad Gal. iij. dñ
lex pedagogus nñ fuit in xpo. i. regu-
larius status puerilis. ppter qd erat
lex timoris. sicut pueri sub disciplina
et timore custodiunt. lex aut euangeli-
ca est lex amoris. et iō nō debet eē tan-
tus rigor penarū. qz pñū hōm perfe-
ctoz est magis deduci ad virtutē amo-
re iusticie q timore pene. vt supradictū
est. Est etiā lex noua pfectissima in sa-
cramentalibz. vt dē est d eucharistie
sacro. Et impleuit xpc sacramentalia
legis p exhibitōem veritatis. venit. n.
rex et impleuit figuras que vacne erāt

Impleuit sacm circūcisōis quod se-
ondebāt solū ad viros pñmo suscipiē-
do in seipso. Secdo melius efficacius et
generalius instituēdo sacm loco spī-
scz baptisimū in quo cōfert maior grā
et remediū tam viris q mulieribz. Im-
pleuit etiā sacm victōis regū et sacer-
dotū. nō q assumpserit statū sacerdo-
tis legalis vel terreni regis. imo dixit
corā pylato. regnū meū nō est de hoc
mundo Job. xvij. et iō nō habuit istas
victōem corpālē regū vel pontificiū. s.
victōem spūalē habuit a deo pē per
plenitudinē grē fm q dñ in psal. xliij.
Dixit te deus deus mōleo leticierē.
Est etiā lex noua pfectissima i cerimo-
nialibus vt dictum est. et xpc impleuit
cerimonialia nō solū q pñebāt ad sa-
cramenta sed etiā ad sacrificia. sic imo-
latio agni paschalis et iuge sacrificiū et
silla q erant figuratiua vñtus sacrificij
pfecti. s. xpi in cruce offerendi. Et ideo
ista impleuit xpc vno mō corpālē pa-
tiendo in corpe in cruce. Alio mō effi-
catus sacrificiū. s. eucharistiā instituē-
do. Quedā etiā cerimōialia pñebāt
ad sacramenta. et de talibus erant pce-
pta pñbitiua vñū aliquoz ciboz et cō-
similia. et ista adimpleuit xpc. qz dicit
Petrus Actū. x. immundū et cōmu-
ne non intrauit in os meum. et multo
fortius christus hec obseruauit. et sic
ista pcepta adimpleuit obseruando
et obseruationem meliorem declaran-
do. per talem enim abstinentiam a cor-
poralibus cibis significabatur absti-
nentia a spiritualibus immundicijs.
Hanc autem mundiciā instituit chri-
stus in lege euangelica que est mun-
dissima dicens Math. v. Beati mun-
do corde quoniam ipsi deum videbūt
et per consequens debuit cessare illa fi-
gura vel abstinentia. Propter quod di-
citur Act. x. Que deus purificauit. tu
cōde dixeris quia nullus cibus co-

inimicus

Victus et
in pñdo

Agnus pa-
scalis

abstinencia

pñtis

11

inquinat hoies qui cum gfaruactione
pcepit et hoc est qd dicit xpc math. xv.
Qd intrat in os no coinquinat animam
dimisit tñ deus in ordinatione eccie d
aliqbus abstinētijs faciendis p loco et
tpe. et sic pz excellentia legis xpi qñz
ad totū corpus. et quō xps legē adim-
pleuit qñz ad oīa genera pceptor. Est
etiā pfectissima p amorōz velaminis
qd significatū est. qz tunc sacramenta-
talia et ceremonialia mutata sunt q ad
effectū sed nō q ad obseruantia. qz euz
honore sepelire debuit synagoga mat-
ris nra. **Legalia. n.** tripliciter considera-
tur. primo qñ uiua ante passionē. et tūc
iudei tenebāt cōsuare ex pcepto. Se-
cundo qñ mortua. s. a passione dñi vsqz
ad fidei manifestā reuelatiōem. et hoc
tpe pmissum erat eis seruare et petrus
seruauit. Tercio cōsiderat tps in q su-
erūt mortua. s. post fidē reuelatā et ex-
tūc nec pcepta nec pmissa s. oīno pbi-
bita ne cineres inuales. s. synagoge
sepulte de tumulo pdirent qd horribi-
le foret et feridū. Sic ergo lex noua in
toto corpe pfectissima ē sicut ex oppo-
sito lex vetus toto corpe ipsecta. Dia-
etiā cōtēta in lege noua ut dicit doctor
subtilis scotus in plogo primi siliarū.
q. ij. sūt rōnabilissima. i. q nihil tradit
dissōnū rōni. et in hoc multū cōmēdat
excellētia legis noue. Quid. n. rōna-
bilis qz deū tāqz finē et vltimū supra
oīa debere diligi et pxiū sicut seipm
i. ad id ad qd seipm fm Greg. In q-
bus duobz pceptis dependet vniuersa
lex et pph. math. xxij. Item math. vij.
oīa que vultis vt faciāt vobis homies
et vos facite eis. ex istis qñ ex pncipijs
practicis alia practica i scriptura sequū-
tur tradita honesta et rōni cōsona sicut
de eo rōnabilitate patere pōt singul-
latim cuilibet ptractanti de pceptis et
cōsilijs et sacramētis. qz in oībus vide-
tur eē quasi quedā explicatio legis na-

ture q fm aplm ad Roman. ij. scripta
est in cordibus nris. et hoc quo ad mo-
ralia. de quo aug. ij. de ci. dei. ca. xxvij
in fine. Nihil in eis turpe aut flagitio-
sum spectandū imitandūqz pponitur
vbi veri dei aut pcepta insinuant aut
miracula narrant. aut dona laudant.
aut beneficia postulant. De credibili-
bus etiā piz. qz nihil credimus de deo
q aliqua impfectiōz iporat. imo siqd
credimus verū eē magis attestat pfe-
ctiōni diuine qz eius oppositiū. piz d trī-
nitatis psonarū de incarnatiōe verbi et
hmōi. nihil. n. credimus incredibile qz
tunc incredibile eēt ea mundū credere
sicut deducit aug. de ci. dei. libro. xxij.
ca. v. mūdū tñ ea credere nō est incre-
dibile qz hoc videm. Tercio oñdis ex-
cellētia legis noue ex tercio gradu pfe-
ctionis eiusdē. s. ex miraculoz clarita-
te qd sic deducit pdictus doctor subtilis
deus nō pōt eē testis falsus. s. ipse inuo-
catus a pdicante scripturā vt oñderet
doctrinā eius eē verā. fecit aliqd opus
sibi pxiū. vtpote miracula ac p hoc te-
stificatus est hoc eē verū qd ille pdica-
uit. Confirmat p Richardū p de tri. e.
ij. dñe si error est a te decepti sum. naz
tantis signis cōfirmata sunt q nō nisi
a te fieri pñt. q si dicās miracula non
fuisse facta. cōtra hoc dici pōt illa sen-
tentia aug. de ci. dei. li. xxij. ca. v. si ista
miracula eē facta nō credunt. hoc vo-
bis vnū grande miraculū sufficit. q tā
orbis terrarū sine vllis credit miraculū
Si. n. qd credim? dicat incredibile eē
nō minus est incredibile. homies inqt
ignobiles quo ad genus. infimos quo
ad reputatōz. paucissimos quo ad nu-
merū. qz. xij. imperitos quo ad sciētā
qz piscatores. ē ita incredibile. s. xpm
esse verū filiū dei passum p genere hu-
mano in cruce tercia die resurrexisse et
ad celum ascendisse taz efficaciter mū-
do doctis psuadere potuisset mūdus.

credat illud sicut iam credidisse vide-
mus nisi p illos aliq mira fieret p que
mund⁹ ad credendū induceret. vñ sub
dit ibi Aug. in p^a finē capituli 2 p^{te}
rea mund⁹ nūero exiguū ignobiliū in
firmoz 2 imperitoz hoīm credit. qz in
tam p^{re}emptibilib⁹ testib⁹ multo mira-
bilis diuinitas seipsam p^{re}uasit. quid
enī incredibili⁹ q³ q³ ad legem p^{re}arias
carni 2 sanguini doctores pauci et ru-
des 2 paupes ad fidē plurimos sapiē-
tes p^{re}uerterūt. qd spāliter p³ de multis
p^{re}udētissimis p³ fidelē rebellib⁹ vt p³ cō-
uersis vt de paulo p^{re}ius p^{re}secutore p³
gentiū doctore. De augustino p^{re}ius p³ per
manicheos seducto p³ doctore catholi-
co. De dyonisiō p^{re}ius p³ pho postea pauli
discipulo. De cipriano p^{re}ius mago p³
epō xpianissimo 2 sic de alijs innume-
ris. Contra idē scdō potest dici illud
idē Aug. li. x. de ciui. dei ca. xviij. an
dicet aliq³ ista falsa eē miracula nec fu-
isse facta s³ mendaciter scripta. Quis-
q³ hoc dicit: si de hys reb⁹ negat oīno
vllis lris esse credendūz pōt etiam di-
cere nec deos vllos curare mortalia:
ē ibidē si libris magicis sine qd bone-
stius putant theoric⁹ credūt. cur illis li-
bris credere nolūt ista esse facta qbus
tāto maior debet fides quāto sup om-
nes est cui soli sacrificandū eē p^{re}cipiūt
Cōtra idē tēcio ē qz qdam sūt facta
q³ nisi a nimis p^{re}teruētib⁹ negari n pūt
vt sūt mirabilia facta a siluestro corā
pstantino tam in curatōe lepre eius q³
postea in disputatōe ei⁹ p^{re}tra iudeos q³
facta tanq³ celebratissima mūdū nō latu-
erūt. Forte dices q³ licet miracula sūt
facta nō tñ sūt testificantia veritatem
quia antixps faciet miracula. Contra
si aliquis vocatus in testem signū con-
suetum testificatōnis p^{re}mittat adduct
et p^{re}fens nō contradicat talis racitur
nitas non stat cum veritate p^{re}fecta mi-
racula autem est tale signum dei vt te-

stis sibi: igit si p^{re}mittat miracula fieri a
demonibus nō p^{re}radicens annūciās
videlicet nō esse sua testimonia: nō vi-
dent esse verax p^{re}fecte qd est impossibi-
le 2 p hoc dicit ad illud de antixpo: qz
xpc p^{re}dicat miracula faciēda per eum
nō esse testimonia veritatis: vñ Mar.
xxij. et. ij. ad Thessalo. ij. vñ de contra
falsa miracula antixpi posset sibi obij-
ci saltem de istis duobus hoc modo si
tu es deus fac me videre nudā diuinā
essentiam 2 post visionem memoriā
certā habere visionis et certitudinem
habere q³ illa fuerit visio. nuda diuine
essentie 2 tūc credaz tibi. Item si tu es
deus dic mihi quid faciam aut qd co-
gitabo vel qd appetā p tali die vel ho-
ra. Et hui⁹ vie efficacā ex miraculis in-
nuit saluator Jobā. v. 2 opera que ego
facio illa testimoniiū p^{re}hibent de me.
Si mihi nō vultis credere operib⁹ cre-
dite et sic patet excellentia noue legis
ex miraculoz claritate. Quarto offi-
dit excellentia legis noue ex quarto g³
du p^{re}fectōnis ei⁹. s. ex ecclesie subtilita-
te q³ ad caput et inembra. Et p^{re}mo q³
ad caput p illud aug. de vtilitate credē-
di ca. viij. Dubitam⁹ nos ei⁹ ecclesie cre-
dere gremio q³ vsq³ ad p^{re}summationem
gener⁹ hūani ab ap^{re}lica sede p^{re} successi-
ones epōz frustra heretic⁹ circulatāri-
bus 2 p^{re}im plebis ipsi⁹ iudicio 2 p^{re}im
p^{re}silioz q³uitate 2 p^{re}im ex miraculoz
maiestate dānat⁹ culmen auctis obis-
nuit. 2 pax p³ qd ē q³ tā ingūz p^{re} eē ori-
dei q³ tanto labore p^{re}auitate aucti vel-
le resistē. Vñ gamaliel Act. v. Si ē ex
hoib⁹ p^{re}siliū haur op³ dissoluet si vō ē
ex deo nō poterit dissoluere ne forte 2
deo repugnē videamini. Etiam lxxij.
ait dñs. Ego rogati p te vt nō deficiat
fides tua 2 tu aliqui p^{re}uersus p^{re}firma fra-
tres tuos. Scdō p^{re}z stabilitas ecclesie q³
ad mēbra. vñ aug. 3 eplaz fundamēt.
Quis ei tāā multitudinem ad p^{re}mi. p^{re}nā

quis
fidelis

paulus

augustinus

dyonisius

cyprianus

siluester

stantinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

augustinus

gamaliel

ad legem p̄tariā carni et sanguini ser-
uandā induceret nisi de^o. Cōfirmat qz
indeoꝝ secta non manet in vigore sic
eos deducit aug. in sermōe de aduentu
vos inqz p̄uicio o iudei rē. Si obijciat
de p̄manētia secte machometi. R̄sio
illa inceptit p^o legē xpi plusqz sexcentis
ānijsr dicit li. iij. r p̄bia dī esse ap̄no
eos qz secta eoꝝ cito finieda ē nō est sic
de lege xpi qz ipe dixit Mat. xxiiij. ce-
lū r terra trāsbūt vba aut mea nō trā-
siet. q̄si dicat lex mea sine fine durabit
qz vba xpi sunt lex ei⁹. Itē manēte sa-
crificio legi noue manet et lex noua: s̄
vsqz ad finē istud sacrificiū durabit p̄z
Mat. vi. vbi dicit saluator. Ecce ego
vobiscū suz. i. in sacro altarē vsqz ad cō-
summatōnez scilicet. lex q̄ xpi in q̄ tale sa-
crificiū p̄tinuabit durabit vsqz ad cō-
summatōem seculi. Item dicit ap̄s. i.
Cor. xi. Quotiescūqz manducabit pa-
nem hūc r calicē biberis mortē dñi an-
nūciabit donec veniat. s. ad iudiciū.
Est q̄ lex noua excellētissima p̄pter suā
p̄petuā stabilitatē r capite r in mēbris
Quinto oñdit excellētia legi noue
ex quinto ḡdu eiusdē. s. ex dīna bonita-
te q̄ nō deest toto corde q̄rentib⁹ salu-
tem. multi em̄ diligētissime q̄rentes sa-
lutem: ad hāc legē p̄uersi sunt r quan-
to seruētiores facti sunt in q̄rendo tan-
to in hac lege ampl⁹ sūt p̄firmati sub
toqz in ea penitētes de malicia in boni-
tatem mutati sunt et q̄s ampl⁹ in ad-
miratiōe inducit est q̄ potentes p̄fuit
honorib⁹ mūdi diuitijs eiusdem r deli-
cijs ad libitū vti hec velut stercora arbi-
trātes humilitatē paup̄tatē r castitatē
q̄ eis opponunt amplexātes sub religi-
onis voto tpe vite sue crucifixi mōdo et
mund⁹ eis se volūtarie astrinxerūt sic
quidē experimur. Tōmenta q̄s p̄ eas
plures in magna exultatiōe spūs r tri-
sticias sunt p̄pessi q̄ n̄ vident p̄babilia
nisi de^o hāc lege singulariter r īrestru-

gabiliter approbaret r ordinaret ad sa-
lutem tanqz excellētissimā r p̄fectiss-
imā legē sine q̄ salus esse non potest.
Sexto r vltimo oñdit excellētia le-
gis noue ex sexto gradu p̄fectōis eius-
dem. s. ex amenissima p̄missōz incom-
pabilitatē. In lege em̄ veteri p̄missa i-
p̄fecta fuerūt. p̄mittebant em̄ tria scilicet
bona t̄palia. vita t̄paliū. r pax t̄paliū.
De p̄ leui. xxvij. Si in p̄ceptis meis am-
bulaueritis r mādāta mea custodierit-
is r feceritis ea dabo vob pluriā t̄p-
bus suis rē. ysa. i. Si volueritis r au-
diueritis me bona terre comedetis rē.
De sc̄do leuiti. xvij. Custodite leges
meas atqz iudicia q̄ faciens hō viuet i
eis Ro. iij. Moyses scripsit q̄m insti-
ciā que ex lege est q̄ fecerit hō: viuet in
ea. De t̄rcio leui. xxvij. dabo vob pacē
in finib⁹ v̄s dormietis r erit q̄ exterre-
at. Item deu. xxvij. Si audieris vocē
dñi tui facias om̄ia mādāta ei⁹ faciet
te excelsiorē oibus gentib⁹ rē. s. in t̄p-
libus. Ecce p̄missa legis moysi. S̄
quid p̄mittit lex machometi. Certe p̄-
mittit suis credentib⁹ p̄ finali beatitu-
dine illud q̄s debet porcis r azinis. scilicet
gulā r coitū. Quā p̄missione p̄bā de-
spiciens q̄ fuit q̄si isti⁹ secte. s. auicēns.
vij. methaphisice. vij. c. dñi finē qua-
si p̄fectōnē r hoim magis p̄gruentē in
quit lex nostra quā pedit machomet⁹
oñdit infelicitatis dispōnem r miserie
q̄ sunt fin corpis sensus. r est alia p̄-
missio q̄ apprehēdit ab intellectu. Se-
quit ibi sapientib⁹ multo magis cupi-
ditas fuit ad p̄sequendā hāc felicitatē
q̄ corpis q̄ q̄uis dare eis nō tñ atten-
derūt nec appreciati sunt eam in p̄pati-
one felicitatis q̄ est pluncta p̄ime veri-
tati. hec ille. Nobis autē in lege xpi ex-
cellētiōrā p̄mittūtur qz p̄missi bona
spūalia r eterna. s. gratiam in p̄senti
que p̄cellit omnib⁹ bonis temporali-
bus r etiam gloriā in futuro. Tria

Secta macho-
meti q̄o p̄p̄
m̄ssā

impio
bunor

corrupta

primus
liber
i

aut spālter obseruantib⁹ dei mandata
pmisit. s. regnū celoz vitam eternam:
et pacem sine fine. De primo Math. 5.
v. Quiam agite appropinquabit vobis
regnū celoz. De scdo Math. 23. ois
qui relinquit domū vel fratres aut so-
rores aut psem aut matrē vxorem aut
filios aut agros ppter nomē meū cen-
tuplū accipiet. Non est sic intelligen-
dum vt aliq dixerūt q post aliquā re-
uolutionem tempoz post iudiciū cen-
tuplū omniū q dimittunt hic propter
deū reddat in eadem specie vt centum
agri p vno agro dimisso: s. est sensus q
q corpalia p xps dimiserit bona gratie
recipiet hic in psem q in tm excedunt
bona temporalia ac si centenari⁹ nume-
rus quo numero compef et vitam eter-
nam possidebit. s. in futuro. De tercio
Job. 2. Pacem relinquo vobis. pacē
meā do vobis. s. qualis ego sum: quia
etern⁹ cum patre et spūs sancto non qua-
lis est mūdus q transit et pax. Et nō
est mirū si xpc dat suis credentib⁹ pa-
cem eternā: q ipse est pater cepis pacis:
ysa. 54. sequit ibidem et pacis nō erit fi-
nis. hāc pmissione pdixerat yfatas fē-
dam suis credentib⁹ p regem messiam
ca. 53. vbi dicit sedebit ppls meus i
pulchritudinē pacis qz pax celestis ex
nulla parte impediē seu obscurabit.
In tabernaculis. i. in mansionibus di-
uersis fm diuersitate et varietate meri-
toz. De quib⁹ Job. 22. In domo pīs
mei mansiones multe sunt. fiducie qā
ois sunt ibi cēti de sue beatitudinis
eremitate et in requie opulēta qz ibi to-
taliter quiescat appetit⁹ fm illud ps.
134. Satiabor cū apparuerit glia tua.
Sib⁹ in lege veteri pmiatio erat mors
temporalis. vñ ysa. 53. Si me ad iracundi-
am prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos
sed in lege noua pminat mors eterna.
Math. 23. Discedite a me maledicti
in ignem eternū. Sic ergo patet excel-

lentia legis none ex pdictis sex gradib⁹
bus. Ex quib⁹ correlative sequit leges
xpi esse piores lege moysi. nō quidē
tempe sed pfectōne: licet fides xpi fue-
rit prior lege moysi prioritate nō solus
pfectōnis sed etiā tempis qz ante. cccc
xxx. annos vt patuit supra eadem con-
sideratōne ar. ij. Et notandum q enā-
gelium xpi dicit lex a legendo quia in
eo legit diuina iusticia. dicit lex a ligā-
do qz p ipsum ligat humana insolētia
dicit lex a legendo. i. colligendo. qz de
ipsa colligit sapida scientia. dicit lex a
legando: quia in ipsa legat beatitudo
eterna. Lex euangelica est illa lex de q
dicit Ecclesiasticus. xliij. Hec omnia li-
ber vite et testamentū altissimi et agni-
tio veritatis. Vere liber vite est qz ver-
ba euangelica animā vivificāt. vere et
am testamentū altissimi qz verba euan-
gelica eterna premia obseruantib⁹ p-
mittūt. vere etiā agnitio veritatis quia
verba euangelica error tenebras a mē-
tibus fugant. Hec est lex. que in se est
sincerissima et absq omni admixtione
falsitatis. ppter qd dicit lex dñi imma-
culata et. ps. xviij. hec est etiam respec-
tu omniū vniuersissima ideo dicit cō-
uertens animas. lex euangelica aiam
dulcificat ptra mundi multiplicē pres-
suram quia est testimoniū dñi fidele sa-
pientiam. i. sapidam scientiā prestans
parualis. i. veris humilibus. Ipsa ni-
hilominus animas letificat contra cor-
dis tristitiā et hoc est qd sequit iusticie
dñi recte letificantes corda. letificātes
quidem qz pmittūt penitentib⁹ veniā
et pseuerantibus gloriā. Ipsa etiā aias
illuminat ptra ignorantia: qz ē pceptū
dñi lucidū illuminās oculos. beat⁹ er-
go hō quē tu erudertis dñe ihu et d le-
ge tua docueris eum. ps. xcij.

¶ Verus messias debet nasci i
berthelem.

conclatus
philosophia

lex euangelica

Quartus thesaurus apst de loco na-
tuitatis messie quez pñciauit
et determinauit specificis sac scriptura
Michae. v. Et in bethleem effra-
ta pñciauit in milibus iuda: ex te mihi
egrediet q sit dñator in isrl: translatio
caldaica hz. Ex te egrediet messias: B
aut vt ipsi et nos pcedim? impletu e in
ihu nazareno q nat? e in bethleem vt pz
Math. ij. Seq? de ei? deitate. Et egres-
sus ei? ab initio a dieb? eternitatis ei?
Per B aut dicunt aliq q nō intelligitur
deitas ei? pñcio et destinatio natiuitatis
ei? a dieb? eternitatis sine ab eter-
no. Sz h rñsio nihil valet qz pñcio ab
eterno de reb? oib? e cōis etiā de mini-
mis qz oia sūt pñcia ab etno et p B non
intelligeret aliq spālitās in xpo respec-
tu alioz pphaz qz tuncunqz mior. Et
iō dicunt aliq iudei de nomine messie qd
fuit ab etno añ mōm creatū. Septem
em dicunt añ mōm et ab etno creatū. scz
lex pñcia teherenna. dom? scituarj. thron?
glie. padisus voluptatis. et nomē mes-
sie. Et sic exponit illō gen. ij. plantane-
rat dñs de? padisum voluptatis a pñci-
pio. I. añ mōm p duo milia añoz. et sic
exponit illud et egressus ei? a pñcio
a dieb? eternitatis de noie messie qd fuit
añ mōm creatū mō pñcio. Sz h ita ir-
rōnabilia sūt q nō indigēt reprobatoe
lex em nō potuit creati nisi in aliq itel-
lectu: nō dñs qz nihil e ibi creatū no-
uiter nec in alio. qz nullū tale erat ante
mōm. Sitr pñcia nō est nisi de petō p-
terito iō nō est añ mōm: qz pñcia si fuit
añ mōm cū pñcia hiet eē in hoie vt an-
gelo q scdm ipos nō pñt fuisse añ mō-
dū et pñcia mō pñt alia reprobati q cau-
sa breuitatis omisso.

Quoniam nomen messie debuit esse
nouū. et illud est ihesus.

Quintus thesaurus apst de no-
mine messie qd ante ei? aduen-

tum incognitū erat. dixerat em Isai. in
ca. lxiij. vocabis tibi nomē nouū qd os
dñi noiauit. Istud nouum nomen ore
dñi p angelū fuit denūciatū Ioseph et
marie vgnit qd esset ihs. Istud pñcio
sum nomen ineffabile fuit dictū. Gre-
ci vo tetragramaton nominauerunt.
a thetra qd est qtuor et grama lra qua-
si nomē qtuor lraz. Et vt videat noui-
tas istū benedicti nois lrs: aperto qn-
qz mirifica secreta pñciunt ineffabilis no-
minis tetragramaton. **1** Primus se-
cretū est q in elemētario sicut scribit a
iudeo ab eo pferri nō pōt. Scribit em
qtuor lris. s. Ioth. henaf. he. velut si no-
stris vtamur lris. ih. uh. vñ et a grecis
tetragramaton. dñt dictū est q hebrei
pñciauit Adonay: aliter scribentes
et aliter pferētes. qz nō est eis datus in-
effabilitatem hui? nois penetrare. vñ
nec valent pferre. **2** Scdm secretū est:
q istud scdm nomē significat misterij
trinitatis et vnitatis diuine essentie tres
namqz lre sunt quib? ipm scdm nomen
scribit sed vna eaz bis ponit. s. he. que
innuit spm scm pcedere tam a filio qz a
patre. yoth idē est q pñcipiū et puenit
patri qui est pñcipiū sine pñcipio:
qz pater a nullo h alie pñcie ab eo pce-
dant. he interpretat vira et puenit spū
scdm q est oim viuificator et inspirator:
sicut ipse dñs ait Jo. vj. Spūs est qui
vificat. vas. idem sonat q ipse qd est
pñomen demonstratiuū et significat
fillum qui visibilis et demonstrabilis
factus est in assumpta humanitate: qz
in terris visus est et cū hominib? puer-
satus est Barnab. iij. **3** Tercū secretū
est q istud sanctū nomē vt tradūt per-
tissimū hebreorū tante virtutis est vt si
distinguat in tres dictōnes quilibz si-
gnificet nomen des. p se idipsum signi-
ficans qd et integrū nomē qd ex qtuor
lris pñtat. Si ei pñcia pñxer? et scdaz. s.
yoth et he. erit vñ nomen. Si scdaz et

Apst
etno mō

etno
quqz
secreta

Dub
de m
m

tercia. s. he. z. naf. faz habebis scdm. Si
tercia z quarta. s. naf. z he inuenies ter
ciu nomē vt inuēra trin^o z vn^o q̄ h no
mine designat. **Quartū** secretū qd
his maius est q̄ ita scdm nomen apa
gat a pmo z terciū a scdo vt aliud sine
alio punciari nō possit. he nanqz lite
ra cōs est pmo nomini z scdo naf cō
munis est scdo z terciū. in hoc q̄ scdm
nomen descendit a pmo. oñdit filius
psubalis patri a q̄ genit^o est. In h vero
q̄ terciū descendit a scdo oñdit spūitus
sanct^o psubalis filio q̄ psubalis ē patri:
vt liqueat q̄ pater est in filio et fili^o sit i
pfe z spūsanct^o in pfe z filio. Jo. xiiij.
Quintū secretum est q̄ in h dei no
mine video ineffabili nomē ihu. est in
sertū imo nō est aliud nomē q̄ illd. p̄
tres em lre et^o principales sunt yoth he
naf q̄ fm lras nras idem sunt q̄ i h n. z
pater q̄ iste tres lre pūctate faciūt istud
nomē ihu titell^o supraponit ppter titu
lum crucis. he vo vel h duplicat signi
ficat nō solū spūsanctū pcedere a patre
filio s̄ etiā misterū incarnatōis desi
gnat. qz spūscō coopante z nō ex virili
semine pcept^o est messias ihs xpc dñs
noster vt primū he referat ad pductō
nem spūsancti. Scdm vo ad pceptio
nem siue incarnatōez vbi dñi. Ecce
ḡ nomē nouū: qz nouiter ab angelo p
nunciatū: nō potentib^o iudeis illd p̄
mo punciare. z sicut ipse messias voca
tus est noie nouo sic etiā serui sui sicut
p̄dixerat ysa. in ca. lrv. seruos suos vo
cabit noie alio in q̄ qui bñdict^o est sup
terzā bñdict^o in dño amen. Serui enī
dei añ aduentū messie vocabant iudei
vel isrl. s̄ messias in suo aduentu debe
bat eos vocare alio noie vt nō iudei. s̄
isrl. s̄ xpiani a xpo noient. **Sed** oriū
tur due difficultates q̄s forte moueret
inde^o. Prima est cum plurib^o alijs no
minib^o messias noiet in scripturis scilz
emanuel ysa. vij. admirabilis. psiliari^o

deus fortis. princeps pacis. pater futu
ri seculi. ysa. ix. q̄re ergo nō illis s̄ voca
ri voluit ihs. **Ad** idē q̄ fm p̄bm a fine
denotat res pmo de aia. xpūs. igit de
buit denotari a fine intento q̄ finis fu
it saluatio humani generis. et ideo de
buit noari ihs qd interpretat sal^o vt sal
uatio. Ipse em saluū faciet pplm suū
a pctis eoz. Math. j. Item dicit sanct^o
Thomas q̄ pot^o debuit noari isto no
mine qd est sal^o vel saluato q̄ aliq̄ alio
qz omia alia noia includunt in isto: p̄
Nam saluatio generis humani pūctet
principiū mediū z finē. Istud nomen
emanuel qd interpretat nobiscū deus ē
principiū saluatōis nre. quō in dño
supposito vnīe sunt due nature scz di
uina z hūana. Ista vo noia admirabi
lis. psiliari^o pūctet mediū. Ista nomia
princeps pacis. p̄ futuri seculi. pūctet
finē. qz nra saluatio ad pacē z ad futurū
seculum possidendū. ordinabst. Sed
istud nomen benedictum. ihs totum
p̄cessum ratōne saluatōis pūctet scilz
cet principiū mediū et finem. Jo isto
noie ihs tanq̄ magis sufficienti: qz in
cludit omia alia nomina debuit mes
sias nominari. **Secunda** difficultas
est. diceret enī indens quō tu dicis q̄
istud nomen iesus est nouum. et alij
tres ante aduentum ihu nazareni fue
runt vocati isto nomine scilicet ihesus
sirach ihesus nane. z ihs filius Jose
dech sacerdos. Responso q̄ istud no
men ihs est nomen nouum in xpo p
pter effectum nouum: quia et si i alijs
qui vocati sunt nomine ihs. nomē fue
rit correspondens p̄pteratū quia salua
uerunt z fuerūt saluatores. Istud fuit
in temporalibus: nō in spūalibus. illi sal
uauerūt pplm a multis malis z dānis
non tñ a culpa z pctis sicut bñdict^o nre
ihs dicēte angelo ioseph. Mat. j. voca
bis nomē eius ihs. ipse em saluū facit
et pplm suū a pctis eoz. Tres illi sal
f. iij

Dubia
de uoc
ib

Liber

primus

natiuitatē in tpe et saluatio eorū transiit
cū tpe. Noster bñdicit⁹ saluauit in tpe
et ei⁹ saluatio durat sine tpe in eternum
Et ideo in eo hz verā proprietatem nois
nō in alijs qz fm loycoz nomē est vox
significatiua sine tpe: nomē ih̄s i alijs
fuit vox significatiua cū tpe: qz solum
in tpalibus et tpaliter nō spīritualiter
nec etnaliter saluauit. Sz in xpo ih̄u
ho messia fuit et est vox significatiua si
ne tpe cum sua saluatio sine tpe hoc ē
in eternū sit vt dictū est. Benedictus
nomē p te pctōres a pctis saluauit ma-
thel. i. p te remissionē pctōz accipiunt
om̄s qui credūt in eum cui⁹ est nomen
Act. iij. et. j. Job. ca. ij. sine te nō ē. ali-
ud nomen sub celo datur hoib⁹ in q
opteat nos saluos fieri Act. iij. Tu es
nomē honorabile in celo et i terra et in
inferno ad Phil. ij. In noie iesu om̄e
genū flectat celestīū terrestriū et infer-
noz. Tu in periculis in p̄ijs in malis
in angustijs in tribulatiōib⁹ et necessi-
tatib⁹ es p̄ctio et defensio firma Pro-
uerbi. xviij. Turris fortissima nomen
dñi ad spm pfugit iustus et saluat et nō
solū iust⁹ et iniustus si cū fide et deu-
tione recurrerit p te demonia eijciunt
linguis nouis hoies loquunt et serpē-
tes tollunt venenū mortiferū si nocet
et languores sanant Math. vlt. Tu es
mel in ore melos in aure subit⁹ in cor-
de fm Bern. nō est g mirū si hoc ē no-
men tuū admirabile in vniuersa terra
vt finaliter q te inuocauerit fide forma
ta caritate salu⁹ sit iohel. ij. q̄cūqz inuo-
cauerit nomē dñi saluus erit. i. in noie
q̄ saluatio vel salus interpretat sicut
est nomen iesus. Si plura alia singu-
larissima vīs videre de hoc gloriosissi-
mo noie vide in viginti duob⁹ sermoni-
bus quos alias feci ob ei⁹ honorē sup
thematē est nomen ei⁹ iesus.

¶ vero missie in lege promif-
so debebant offerri munera in
suo aduentu.

S Ext⁹ thesaur⁹ ap̄st de veneratō-
ne messie. Sacra em̄ scriptura
p̄nūclauit et specificē determina-
uit ex tpe abrahe q reges orientis veni-
rent ad adorandū messia regem et q ei
duceret aurū incensum q̄ apparet et
manifeste fm doctores hebreoz ex se-
quētib⁹ auctib⁹. Et p̄ dicit in beresith
ota. i. in genesi p̄uo dixit rabi rabosie.
et dixerō tibi vñū verbū bonū dices tu
noie meo et dixit ei et q̄ est illud vñū
h̄ndit scias q omnia munera q dedit
iacob pater vñ ipsi efau Gen. xxij. si-
gnificant q p tpe debent gentes redire
ad regē messia qz scriptū est ps. lxxj. re-
ges arabū et saba donā adducunt et di-
xit ei verbū dixisti mihi p vñā m̄ā ego
dicā nomini tuo. Item dicit talmuth
in beresith Rabba rabi moysen darsā
Saba sunt filij abrahe qz sic scriptus est
Gen. ca. xxv. Abrahā vñ alia duxit vro-
rem noie cethurā q peperit ei zamram et
lexan et madan et madlā et iserboth et sue
Iexan quoqz genuit saba et dardan. Et
am tertia qn augmētauit salomon re-
gnū suū dixerūt forte est missias et illa
hora venerūt ad eū sicut scriptū est. iij.
Regū. x. Sed et regina saba audita fa-
ma salomonis. In noie dñi venit tem-
ptare eum. Inq̄trum dicit in noie dñi
apparet q pphetabant in nomine do-
mini sicut habebant mandatus abrahe
vt sic facerent. Et vñde probatur q de-
bent venire tempe messie et seruire si-
bi ysa. dicit ca. lx. Omnes de saba veni-
ent aurum et thus deferentes et laudē
domino annunciantes iste est messias
Ecce quomodo ex auctoritate p̄dicta
ostendit ppositum. Verumtamen
si dicat iudeus q intentio ysa. in illa p-
phetia erat q cum messias erit sedens

h̄ndit

in regno suo in hierusalem q̄ illa hora
ppter magnam famā suam omnes re-
ges mittent ei dona & venient ad visi-
tandum & glorificandū eum sicut facie-
bant salomoni ppter suam magnā sciē-
tiam. Fideat q̄ hoc nō h̄z locū quia te-
xtus dicit & laudem domino annunciat
antes qd̄ annunciare dicit in hebraico
bozora & istud nomē significat nariare
aliquam rem quas homo scit illi q̄ ne-
scit. & illo modo q̄ aduersarius decla-
rat textus nō esset sic. quia iam scirent
illī de hierusalē. sed tamen eo mō quo
fuit in aduentu xpi. venit bene concor-
diter in vocabulo annūciare: qz reges
qui venerūt in natiuitate iesu xpi hie-
rusalem quesierūt ab herode & ab ex-
stentib⁹ in ciuitate vbi est qui natus est
rex iudeoz Math. ij. sicut ipsi sciebāt
ex suis pphetijs sicut supra dictum est
in auctoritate & Hierosolomite mirati
sunt de hac narratōe. quia istud erat
eis ignotū quousqz perierūt a sacerdo-
tibus & a sapientibus. Qui responde-
rūt q̄ si verum erat q̄ natus erat q̄ sua
natiuitas debebat esse in bethleem si-
cut plenissime princeps Math. ij. Et i ta-
li casu optime verificat verbū prophe-
tie fm̄ hebraicam veritatem & laudem
domino annunciantes & nō fm̄ expo-
sitionem iudeoz.

¶ verus messias debuit veni-
re p pauper & mansuetus.

¶ Eptimus thesaurus aperit de
mō viuēdi messie quē modum
sac̄ scriptura p̄nunciat & spec-
fice determinauit. s. in maxima paup-
tate & mansuetudine: de primo zach. ix.
Ecce rex tuus venit tibi iustus & salua-
tor & ipse pauper & ysa. liij. Ascendet si-
cut virgultū & sicut radix de terra sitiē-
ti qd̄ non h̄z magnos ramos nec folia
aq̄ defectū. hoc impletū est in ihu naza-
reno qui natus est in paupertate. Vnde
de hoc fuit datū p̄ signo pastorib⁹ Lu-

ce. ij. Inuenietis infantem pannis in-
uolutū & positū in p̄sepio. vixit etiam
in magna paupertate. vñ ipse dixit Ma-
thel. viij. & Lu. ix. vulpes foveas habēt
& volucres celi nidos: filius autē homi-
nis nō habet vbi caput suum reclinet.
Mortuus est etiam in magna pauper-
tate quia nudus in cruce. suū etiā cor-
pus fuit inuolutū i syndone aliena. sit
etiam sicut pauper sepulchro. quia i se-
pulchro alieno vt patet Math. xxvij.
& Mar. xv. & Ance. xxiij. et Joh. xix.

De scdo. s. q̄ messias deberet eē mā-
suetus: quia dicitur Isate. xlij. vbi ad-
literā loquit de messia. Calamū qual-
satum nō cōteret & linū fumigās non
extinguet in veritate educet iudiciū.
videm⁹ sane q̄ calam⁹ quassat⁹ leniter
pōt p̄fringi linū autē fumigās. i. linū
p̄bustum sed in aliquid retinens fumū
id est ignis p̄facilime pōt extingui. sed
quid p̄ calamū quassatū vel linū pene
extinctū meli⁹ q̄ p̄cōris fragilitas q̄
p̄quassatus & pene in p̄cō est extinct⁹
pōt intelligi. Calamū autē quassatum
xpc nō p̄trinit & linū fumigās nō ex-
stingit: qz peccatores pene mortuos in
p̄cōis occidi nō p̄cepit sed misericordi-
ter tolerauit et ad p̄niam renouauit qd̄
ex p̄sequentibus designauit p̄p̄a cui
addidit in veritate educet iudiciū. Ve-
ritas quippe & iusticia idem est. In le-
ge vō moysi iudiciū erat & p̄ceptum
peccatores occidi. Xpc autē ad veritatē
& iusticiā adduxit iudiciū qm̄ peccato-
res nō occidi sed qd̄ iustus est donec
peniterent sustinere p̄cepit cū dixit no-
lo mortē peccatoris sed vt p̄uertat & vi-
uat. Fuit etiā humilim⁹ & mansuetus
quia ipse dixit Math. xj. discite a me
qz mitis sum humilis corde & propter
suam mansuetudinē sub nomine agni
fuit ostensus populo a Iohanne bap-
tista dicente. Ecce agnus dei Joh. i.

f. liij

Calamū
quassatū
linū fum-
igans ē

¶

Querus messias debebat
mori in maxima humilitate in-
ter sceleratos.

Quia iherosolymus aperit de mo-
do mortis messie quem modus
sacra scriptura pronunciat et spe-
cifice determinat in maxima humilita-
te. vñ ysa. liij. Sic omnis ad occisionem
ductus est et quasi agnus coram tondente se ob-
mutescet et non aperit os suum: quod manife-
stissime impletum est in ihesu nazareno:
quod ipse atheniensi adductus falsoque accu-
satus iherosolymis et colaphis cecus con-
tigit et ipse pilato de pluribus etiam inter-
rogatus verbum vix aliquid respondit. Ipsa etiam
debebat inter sceleratos reputari sicut di-
cit eadē. et cum sceleratis reputatus est
quod impletum fuit in christo: quia inter la-
trones crucifixus.

Quebat mori propter pec-
cata hominum.

Quia iherosolymus aperit de causa mortis
messie quam causa sacra scriptura pro-
nunciat et specificē determinat.
Sic. scilicet propter peccata hominum generaliter per ysa.
ubi supra omnes nos quasi omnes erravimus
unusquisque in viam suam declinavit. omnes
quippe simplicitate et stolidissima sunt anima
et vaga et nos stulti quasi omnes erravi-
mus quod ipsum quilibet vel deus esse non novi-
mus. Unusquisque autem in viam suam declina-
vit. hoc est doctrine sue vix vultus credidit
et suam quasi veterem retinuit et dominus posuit
in eo iniquitates omnium nostrum. id est originale
peccatum. quod irremur omnes. Ipse autem vulne-
ratus est propter iniquitates nostras attritus est propter
scelerata nostra. et disciplina pacem super eum
id est disciplinam et correctionem quam ut pacem
habeamus passuri eramus pro nobis ipse susti-
nuit ut misericors et benignus. Unde et
et linoze eius sanati sumus. linoz. id est flagel-
lorum et vulnerum quod pro nobis est passus et in
fine capiti ipse peccata multorum tulit. pro trans-
gressoribus oravit. quod totum hoc vix et im-

pletum est in ihesu nazareno: ut patet
in evangelio.

Quebat die resurgere debuit
a mortuis.

Quia iherosolymus aperit de resurrectione
messie quam sacra scriptura pronunciat et specificē determi-
nat ac etiam eius ascensionem ad dexteram
dei. Primum per dñe. vi. ubi dñe. venite
et fuerit ad dominum: quod ipse cepit et sana-
bit nos: percutiet et curabit nos: vivifica-
bit nos per duos dies et in die tertia sus-
ciet nos et vivemus in conspectu eius.
Capitulum istud exponit a fidelibus hebreis
de adventu messie: diversimode tamen quia
rabi salomon exponit applicando ad tri-
bulationem in qua sunt nunc iudei positi per
morem dispersi a quibus suis orationibus publice
et private petunt liberari per messiam cuius
adventum expectant. Dicit ergo vivificabit
nos post duos dies in tertia die resur-
sciet vos. per primam diem dicit quod intel-
ligit ipsius primi templi per salomonem edi-
ficati. cui successit nox destructionis per
taldeos. per secundam diem ipsius secundi per so-
robabel reedificati cui successit nox de-
structionis per romanos. Per tertiā diē
dicit quod intelligit ipsius tertiū templi per mes-
siam edificandi de quo exponit edificati
onem templi que habet in fine ezechielis
finit errorem suum. hoc dicitur funda-
tur super falsum. id est quod christus sit venturus quod
iam transiit in preteritum sicut diffuse in
apertione primi iherosolymensis et in sequenti-
bus fuit declaratum et quod ad errores tertiū
templi materialis in tercio libro pleni-
us declarabit. Est ergo sensus finem veri-
tatem vivificabit nos post duos dies.
scilicet mortis et sepulture sue ipse messias
et in tertia die resusciet vos. id est resur-
gens a mortuis quod dicit quod eius re-
surrectio est principium resurrectionis no-
stre ad vitam immortalem. Unde per
me Corinthios. xv. Christus resurrexit a mor-
tuis primicie dormientium quoniam per boiem

110:8
p. 1

Causa
mortis
xpi

linor

mois et phoem resurrectio mortuorum
et sicut in adam omnes moriuntur: ita et in
xpo omnes uiuificabunt. Ista expositio
magis psonat lfe q̄ pcedens q̄ accipit
dies pprie. Sequit̄ et uinem in conspe
ctu ei. i. vita gfe in pñti et uita glorie i
futuro. Et nō est mirū q̄ ipse xpc mes
sias rer⁹ est uia ueritas et uita Jo. xiiij.
Et aut messias debebat resurgere ter
cia die s̄m doctores hebreorū declarat.
Rabi Mosse darsan in genesi magno
sup̄ textum capl. xxiij. die aut̄ tercio ele
uatis oculis uidit locū pcul dicit rabi
mosse multe trinitates dei habentur i
scriptura et una eaz est resurrectio mes
sie. Veruntū scōm. i. q̄ messias sedeat
ad dexterā dei. apparet ex vna auēte q̄
est in midras tulin. i. in glosa psalterij
sup̄ illud ps. xvij. Et dedisti mihi salu
tem p̄tectionis tue et dextera tua susce
pit me ubi dicit Rabi yodan noie rabi
hamma. Tpe uenturo de⁹ faciet sede
re regem messiam ad dexterā suam q̄
sic scriptū est ps. clix. Dixit dñs domi
no meo sedes a dextris meis. ubi dicit
translatio caldaica dixit dñs vbo suo.
et abraam erit sedens ad partes sinistrā
et facies eius pallide erit dicendo dñe
et filius filij mei sedet ad partem dexte
ram et ego ad sinistram. S̄ de⁹ cōsola
bit̄ euz dicendo filius filij tui est ad de
xtetum meam et ego sum ad dexteraz
tuam. et illa hora abraam erit conten
tus hoc ē qd dixit dauid. et dextera tua
suscipit me ps. xvij. Item dicit i libro
agūga in ca. qd incipit Est dorsum vna
scriptura dicit in dan. ca. vij. throni po
siti sunt qd est plurale. Et postea dicit
thronus eius flame ignis qd est singu
lare videt̄ duo textus contrarij: dicit
Rabi aquiba. non sunt contrarij: quia
vñus thronus est pro deo et alius pro
Dauid. Declarat rabi Salomon. iste
dauid est messias. Item dicit in Bere
sich raba. id est in genesi magno Rabi
mosse darsan sup̄ textum Gen. c. xviij

Et abraam adhuc stabat coram domo
vult dicere quod dixit psalmista: psal.
xviij. et dedisti mihi protectionem salu
tis tue. Iste est abraam cui dixit deus
noli timere abraam ego protector tu⁹
sum et dextera tua suscepit me. Iste ē
messias de quo scriptū est. Dixit domi
nus domino meo sede a dextris meis.
Dicit rabi amon hoc quod dixit text⁹
et abraam adhuc stabat coram domo
correctio est sapientū quia primo erat
scriptū et domin⁹ adhuc stabat coram
abraam et rabini mutauerūt cum mul
tis alijs mutatonib⁹ que fecerūt in sa
cra scriptura inter quas vna est in ps.
xxi. ubi dicit. Circūdederūt me canes
consiliū malignatū obsedit me carn.
id est foderūt man⁹ meas et pedes me
os. Sed rabini mouerunt illud carn.
quod sonat foderūt et posuerūt in loco
suo caari qd sonat sicut leo. Et multe
harū mutatonū mirate sunt plenissi
me in Midras tulin. id est in glosa
psalterij in quo dicit q̄ de istis mutat
onibus propter eos dicit ppheta h̄lere.
xviij. Peruertistis verba deorū vñu
rum dñi sabaorh dei vñi et d̄lere. in .c.
ix. de eis dixit: ueritatē nō loquent̄ do
cuerūt linguā suā loq̄ mēdaciū. Ecce q̄
clare in suismet libz cōdemnant tanq̄
falsi et mēdaces illi qui mutauerūt v
ba dei. Nec p̄sensit spūsanct⁹ q̄ omnia
in Talmuth eēnt mēdacia et falsa vt p
verba ibidem inserta confunderet ceci
tas iudeorū.

Et verus messias debebat da
re suis credentibus in presenti
gratiam suam in futuro gloriāz
sempiternam.

Quod decim⁹ thesaur⁹ apit̄ d̄ p̄mo
credētū et sequētū messia i pñti
et i futuro quod p̄mū sac̄ sc̄ptu
ra pñū clauit̄ et specificē dēstinauit i du
ob⁹ loc⁹. i. ysa. lxxv. ubi ad lram loq̄ de
rege messia. Ecce serui mei comedent

*Et in p̄mo
in pñti
et in futuro
quod p̄mū sac̄ sc̄ptu
ra pñū clauit̄
et specificē dēstinauit i du
ob⁹ loc⁹.*

et vos esurietis. Ecce serui mei bibent
et vos siccietis. Ecce serui mei letabun-
tur et vos confundemini. Ecce serui mei
laudabunt per exultationem cordis et vos cla-
mabitis per dolorem cordis et per contritionem
spiritus ululabitis et dimittetis nomen ve-
strum in iuramentum electis meis et inter-
ficiet te dominus deus et seruos suos vocabit
nomen alio. In quo quod benedictus est super terras
benediceat in deo amen. Que omnia implentur
in primo quod dicitur ihs nazarenus sequentibus
eum. Dicit enim serui mei comedent. scilicet cor-
pus meum. unde ait nisi manducaveritis car-
nem filii hominis ioh. vi. et ibidem. Caro
mea vere est cibus vel comedent doctri-
nam spiritualem vel misteria fidei. vel co-
medent. scilicet in futuro cognitionem veritatis
habet divinitatem. unde ait ut edatis et bibatis
super mensam meam in regno patris mei lu-
ce. xxiij. Et per. xvi. dicit. Satiabor cum ap-
paruerit gloria tua. Sic ergo ait christus. Serui
mei comedent et vos. scilicet increduli iudei et
damnati esurietis. Ecce serui mei bibent
scilicet aquam vivam ioh. vi. Si quis sitit veni-
at ad me et bibat. et iterum ioh. iij. Qui
biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo
fons aqua viventis in vitam eternam hec aqua
viva est gratia spiritus sancti quia christus dat
suis fidelibus in presentia. Et ideo faciet eos
saltare in vitam eternam. quia aqua tantum ascen-
dit naturaliter quantum descendit. Et quia
illa gratia descendit a deo qui sedet in celo:
ubi est vita eterna. Ideo fiet in eo fons
aqua viventis in vitam eternam. Vel sic ser-
vi mei bibent. scilicet sanguinem meum: quia
sanguis meus vere est potus ioh. vi. et ibi-
dem nisi manducaveritis carnem filii
hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis. et vos
scilicet increduli iudei et damnati siccie-
tis. scilicet aquam vivam et sanguinem meum
Ecce serui mei letabunt. scilicet in eterna be-
atitudine. Unde ioh. vi. christus dicit gau-
dium vestrum nemo tollet a vobis et vos
scilicet increduli iudei et damnati con-
fundemini. scilicet videntes alios in locum ve-

strum successisse. Ecce serui mei lauda-
bunt per exultationem cordis secundum illud ps.
lxxxiiij. in secula seculorum laudabunt te.
et vos. scilicet increduli iudei et damnati cla-
mabitis. scilicet in inferno per dolorem cordis.
scilicet ex poenitentia poenitentiarum. et per contritionem spiritus ul-
lulabitis quia ibi erit fletus et stridor
detritionis. Math. xxv. et dimittetis nomen
vrum. scilicet alijs in locum vrum succedentibus id
sequitur in iuramentum electis meis ut. scilicet.
de cetero non vocemini. circuncisio et co-
cisio nec me habeatis qui sum via veri-
tas et vita ioh. xliij. et electi mei dicent
filii abrahe sic vos olim. Sequitur. et interficiet
et te dominus deus. scilicet spirituali gladio cum dixe-
ro. Ite maledicti in ignem eternum etc. ma-
th. xxv. et seruos suos vocabit alio no-
mine. scilicet christiano a me ipso Ihu christo in quo
qui benedictus est super terram credendo et se-
quendo benediceat in deo amen. Cum
scilicet dicam in iudicio electis meis veni-
te benedicti patris mei etc. cap. eodem.
Item secundo determinat in sacra scrip-
tura primum eternum sequentium messiam hic
sum christum ysa. li. ubi dicitur quod redemptus sit
a domino reuertere et venient in syon lau-
dantes et leticia sempiterna super capita
eorum. Gaudium et leticia tenebunt fugiet
ab eis dolor et gemitus. Ego ego ipse co-
solabor vos. quod sic exponit qui redem-
pti sunt a domino. scilicet sanguine filii reuertere-
tur. scilicet ad vitam iusticie et venient in syon.
id est in presentem ecclesiam et beatitudines
eternas laudantes. scilicet et dicentes. Beati
qui habitant in domo tua donec sit secu-
la seculorum laudabunt te ps. lxxxiiij. et le-
ticia sempiterna que. scilicet non deficiet super
capita ipsorum. scilicet super eorum mentes gaudium
et leticia obtinebunt. scilicet in celo fugiet
dolor et gemitus: quia absterget de omnes
lachrymas ab oculis sanctorum Apocal. xxi.
ergo ego ipse. scilicet filius: quia alius non potest: solabor
vos quasi dicat. Innocenti me. et ego so-
labor vos et non per prophetas sed per me ipsum glori-
ficando quia huius est vita eterna ut cognoscant re de-
um verum et quem misisti ibi christum ioh.

vita
etia
in qua
q. i. i. i.

xxij. vita em etna sine bñtudo pñstet et
sentiat in aspectu claro ipñ dñitatis
tis vt tñ hñ adiuncta fructōez qñ pple-
ctua felicitatē cū firma tenōne. Ex cō-
sequenti tam pñstet bñtudo in aspectu
hūanitatē xpī qñ est instrū nos inducēs
ad bñtudinē principalē: bñtudo enim
hoīs pñctio ē ad vltimū z optimū
bonū: z iō nō pōt pñstet in pñctioe ad
aliqñ bonū tpale vel corpale vt dicunt
rudes saraceni. qñ expectāt in aliavita i
voluptatib⁹ carnalib⁹ z diuinis z alijs
pñstibus pñctari. fm qñ dñ in alchorano
machometi qñ tñ vita fm pñm dñ vita
pecudi. i. ethicoz. ppter qñ ipē auicē
na bñ pñderans dicit qñ ppha quem vo-
cat machometū pñstet eis talem fel-
icitatem in pñm quas multi sapientes
nō attenderūt sicut patuit supra in ap-
tione terciū thesauri in sextu gdu pñcti-
onis legis euāgelice. Sñt iudei resur-
rectōez futurā expectāt ad vtrā carnalē
z iō felicitatē vite future credūt pñste-
re in bonoz tpalium plenitudine z pa-
cis tranquillitate vtz vbi supra. Sñ beati-
tudo xpianoz est in adeptōne summi
boni p aptam visionē z fructōez z fir-
mam tenōez. Considerandū ē etia
qñ cū fili⁹ dicit ad pñm ioh. xviij. hec ē
vita eterna vt cognoscant te solū deū. per
hñ non hñ qñ sol⁹ pñ sit de⁹ z fili⁹ creatura
vt dñcebat arri⁹ qñ hñ dictio exclusiua so-
lus nō dñerminat li te. ita qñ sit sensus qñ
sol⁹ pñ sit de⁹ hñ determinat li deū. et est
sensus qñ illa ē sola deitas vera qñ est in
pñe z sic ab illa nō excludit fili⁹: hñ ma-
gis includit qñ vna ē deitas in vtroqñ hñ
excludit vā deitas ab his qñ a gentilib⁹
colebant. i. ioue. saturno. z silib⁹. Dico
etiā qñ hec dictio sol⁹ determinet li te vt
sit sensus qñ solus pater sit deus nō ta-
men p hoc excludit fili⁹ a deitate: hñ
magis includit: quia fm pñm sol⁹ idē
est qñ non cum alio. z ideo tantummo-
do excludit illud qñ aliter dicit fili⁹

aūt nō est alius a pñe in essentia: hñ tñ
in pñona. Et ideo qñ hec dictio sol⁹ ad-
ditur vñ pñone respectu termini essen-
tialis sicut in pñposito nō excludit alias
pñonam hñ magis includit et hoc patet
p aūtē saluatoris Math. xj. vbi dñ-
cit nemo nouit filiū nisi pñ neqñ patres
qñ nouit nisi fili⁹. Si em hec dictio ex-
clusiua addita vñ pñone respectu ter-
mini essentialis excluderet aliā seque-
ret qñ pñ nō cognosceret se sed tñ fili⁹
z fili⁹ nō cognosceret se sed tñ pater
qñ est absurdum dicere. pñz qñ pñm se-
quentiū xpī: qñ est beatitudo eterna i
visione diuinitatis cū fructōez firma
tenōne et sic beatificabit oia rationa-
bilis: z in visione clara humanitatē crī-
stī z sic beatificabit corpus humanum
vt sit pñcta beatitudo in corpe z anima.
Creauit em deus hoīem vt totū beati-
ficaret z pñcna inueniret intus z extra
fm ang. intus in deitate saluatoris: et
extra in carne redemptoris.

Et persecutores veri messie a
perpetua pena in presenti non
debent releuari nec in futu-
ro a damnatione eterna.

¶ Dodecim⁹ thesaurus apñ. i. pe-
na pñquentiū messī in pñti z i
futu. quā penā sacra scriptu-
ra pñnunciāuit z specificē determina-
uit z pñ de pena in pñti vita. vñ dñmos.
ij. sup trib⁹ scelerib⁹ isrl z sup quoz si cō-
uertā eū: qñ vendiderūt iustū p argēto
ro. i. iohm nazarenū. Sñ ad hñ rñdent in
del qñdrupliciter. Primo qñ iste textus
loquit de scelere isrl nō iuda z sic nihil
p nobis. qñ illud scel⁹ iohm nazarenī cō-
missum est in iuda nō in isrl. et maxie
qñ ppheta loquit hic primo de sceleri-
bus iuda postea de isrl i textu. Sñ ista
rñsio nulla est qñ in templo scō vene-
rū z fuerū de captiuitate decē tribus

olimus

pñquentes
xpī

ad. i.

301q
q. i. i.

Liber

primus

et fuerunt omnes aggregati simul de iuda et de
iuda per licentiam datam per cyrum regem persarum
et per etiam Dec. vii. et xviii. ca. habitauerunt
omnes israel in ciuitatibus suis. Item per ysaie
xj. quod desolabit omnis lingua maris egypti.
scilicet. nullum ut transirent calciam vide
hec pulchre in lyra quod hoc fuit. Tunc
omnes venerunt ad secundum templum et voca
ti sunt israel. Quod ergo permittit in tex
tu primo de sceleribus iuda respicit ad
destructionem primi templi quia illi de
israel non erant ibi: et tunc subiungit in tex
tu de sceleribus israel respicit destructionem
secundi templi: quia omnes de israel
et de iuda erant ibi et omnes vocati sunt is
rael patet hoc per rabi moysen de egypto
quod formaliter dicit in libro sofirin mors
ihesu nazareni fuit causa ut destrueret isra
el ense. Ecce quod vocat omnes de secundo
templo israel. Item per tunc quod tantum
iuda fecit per tunc iuda appellat. Quod
autem iuda simul fecit et israel peccatum
vocat israel. Hierosolymis enim tunc erat
cum iuda magna pars filiorum beniamin
et leui. Iure igitur pars totius dicitur suscipe
re nomen. Est et alia non inferior causa
quod videlicet populus israel licet tunc morti
non corpe prius fuisset. audito tamen quod eorum
fecerant socii eorum culpe laudatores et con
sentanei et principes oino facti sunt vo
luntatis voluntas itaque eis profecto est im
putanda. Sed quod predicta captivi
tas accidit israeli propter venditores iusti
ihesu cum israel non vendiderit christum sed
tamen a iuda scarioth legat emississe. Unde
tunc quod quia israel ut venderet christum consen
sum auxilium atque consilium adhibuerunt.
Ideo non minus quam si ipsi vendidissent ze
lus incurrerunt. Neque enim et salomon
ydola fabricauit sed quia vxoribus et concu
binis fabricantibus assensum prebuit euz
fabricasse littera dicit. Secundo dicunt ad
hec iudei quod istud scelus de venditione
iusti per argenteum fuit venditio ioseph per
fratres suos: sed illud nihil valet: quia

ubi ponit primum secundum tertium et quartum
ordo est secundum prius et posterius. Videndum
est ergo quod est primum scelus quod secundum est.
Et sciendum est quod ista tria scelera per or
dinem sicut veniunt sunt ista. Primum ven
ditio ioseph propter quod fuerunt captiuus in
egyptum. Secundum adoratio vituli propter quod
fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia ho
minum. Tercium occisio propheta
rum propter quod ducti sunt captiuus in babilo
nem. lxx. annis. Quartum deus et non potest dari
nisi venditio ihesu nazareni: quia venditio io
seph primum in ordine fuit propter quod po
stea pharaonis sunt passi durissimum iu
gum ut dictum est. Sed cum per pacta iam
sunt liberati a culpa quare de indulto rur
sum criminabuntur per totum. Tercio forte di
cet iudeus quod si hoc non dicat de ioseph in isto
potest tamen dici de alio quilibet iusto: hoc i
dignum et irrationabile esse videtur ut cum
tantum crimen sit quod nulla indulgentia sequi
tur propter quod diuina sententia in totum israel de
seuiat populum illi: celestis persona in quaz il
lud fuit commissum. Insuper cum reatus
iste in hebreo sermone tali describatur
vocabulo quare imponit illi qui nega
uerit deum. venditio autem iudei non
equat negationem dei sed ipsi tamen ac tales
vendiderunt hominem christum videlicet filium
dei qui in culpa sunt pares deum negari.
Et si queras quod sunt illa peccata quatuor quod
omnia pateant ad negare deum esse equalia.
Respondetur quod primum peccatum fuit cum iheremo
vitulum conflatilem per deo adorauerunt
in quo facto satis deum negauerunt et quia ab
omnibus est hoc peccatum perpetratum ideo com
mune fuit oim. Secundum in quo et deum filium
negauerunt et omnes peccauerunt fuit quia
ieroboam vitulos filios fabricauit et ab
oibus adorari constituit. Tercium autem cum
iudei prophetas vniuersi eadem voluntati oc
ciperunt et eorum dicta pretempserunt. Quar
tum vero quod magis est omnibus et grauius est
quia christum de filium et hominem ab omni pec
cati contagione alienum inique vendide

capitulum
muloz

capitulum

Negari
et
per

rant et iniusta nece condemnauerunt. hoc
 pccm ppter cecitatem iudeoz occultum est
 eisdem sicut dicit rabi onanerari. delar i
 libro vayra raba. i. leuitico mag. Pri-
 mi peccauerunt et fuit discooptus suum
 pccm et fuit discoopta sua pnia. Secun-
 di peccauerunt et fuit discooptum suum
 pccm et fuit discoopta sua pnia. Tercij
 peccauerunt et fuit discooptus suum pccm
 et fuit discoopta sua pnia. Quarti pec-
 cauerunt et fuit discooptus eis pccm suu:
 non est discoopta sua pnia. Vñ dicit eis
 ppter suam cecitatem: fidelibus videntibus
 bonum est discooptum suum pccm et sua penite-
 tia ut dicitur est et dicitur. Item petrus al-
 fonsi vir eruditissimus de quo supra in aper-
 tione primi thesauri locutus sum in suo
 dyalogo ostendens eam captiuitatis iu-
 deoz esse venditionem xpi et non venditio-
 nem ioseph sic inquit ptra eos. Quod
 autem euidenter testimonium quibus vos p-
 pter dei mortem hanc subisse captiuitates
 quod id quod apud vos scriptum legitur. quia
 videlicet in ipso captiuitatis exordio
 quidam terre vre princeps decem de mell-
 oribus totius israelitici populi ananiam. s.
 iraditionis filium symeonem. gamalielis fi-
 lium ysmahel helisei filium et achiba ce-
 terosque captos in carcerem misit scisci-
 tans ut quid iustum vendidissent. lex enim
 inquit decreuit ut mortis sua mulctem
 quicunque iudeum vendiderit. Et vos igitur
 secundum iudicium legis mortem debetis deo de-
 creto vincto dat corpora leto non enim omnes
 vna cohererunt pena. sed singulis singula
 sunt genera mortis proposita. Alium vi-
 delicet ignis cremauit. alius ferrei pecti-
 nis vnguibus lacerat. expirauit. alius
 vero mors quous diuersa psumpsit quem
 admodum mortes illas doctrine vestre
 liber exposuit. Doctores autem vestri hu-
 ius iusti pro quo illi sunt ita puniti no-
 men mutantes in hoc facto propter con-
 tinerunt. De xpo dicentes quod princeps
 ille iustum denominans ioseph filius

iacob. quem in egyptum fratres vendi-
 derant intelligebat eiusque sanguinem ab
 illis exigens propter eum talibus illos sup-
 plicij affectis. Sed absurdum rationi vide-
 tur ut id ab eis exigeret quod ad minus
 millequingentis annis antea factum es-
 set maxime cum tempore quo venundatus est
 ioseph. nulla lex esset quae eos princeps il-
 le mortis reos convincere posset. Quod si
 vultis ut etiam de prophetis in medium au-
 ctoritatem deferam qua captiuitatem hanc
 propter hominem illum ipsum necessario chris-
 ti esse ostendam. Ecce pfero ysaia capti-
 uum: a finibus inquit terre laudes audi-
 uim. gloriam iusti: hec verba iusti hu-
 ius laudes vbiq; terrarum ostendunt fuisse
 nec alterius iusti hominis laudes tantas
 vniuersis fuisse audiui. ut peruenirent usque
 ad fines terre. Cui iusto quod tribulatio est
 quod sine causa passus erat propheta prouidebat
 his vbiis patientis dicebat. ve mihi. p-
 uaricantes prouaricati sunt et prouaricato-
 ne transgressorum prouaricati sunt. prouides
 enim propheta quod prophetis dei aduentum p-
 nuntiantibus tribulationes illaturi essent aut p-
 uaricantes prouaricati sunt. Intuitus autem
 quod nec membris premit ipsum etiam caput
 inuidia plent quibusque possent modis
 essent oppressuri. Et secundum corporis passibili-
 tatem occisuri prouaricationis nomen in-
 geminans subiungit et prouaricatione trans-
 gressorum prouaricati sunt. Qua vero pena
 per hominum peccato plectendi essent dictate scilicet
 psciens aut illico subiungens. formido
 et fouea et laqueus super te qui habitator
 es terre. Inter cetera. quoque de eadem
 gente aut grauiabit eum iniquitas sua
 et corruet et non adijcet ut resurgat: vbi
 videlicet vobis certum euadendi capti-
 uitatem termini funditus deperdit. Quar-
 to dicit iudei aliter ad hoc quod si nos di-
 cim. quod iste iustus pro argento venditus fu-
 it ihs nazarenus petunt ipsi quis fuit ille
 pauper de quo subiungit et pauper pro calcia-
 mento. Sed quod dico. quod ille fuit verus messias.

7. m. m. m. m. m.

7. m. m. m. m. m.

vedu
cu 30
aliqui

as noster ih̄s nazaren⁹ que zacharias
vocat nō solū iustū z saluatorem: sed z
paup̄em zach. ix. In maiorē quantita-
tem p̄cti sui notāter dicit text⁹ z paup̄e-
rem p̄ calciamēto qz p̄mittit iustū pro
argento. Crederet forte aliq̄s qz p̄ ma-
gno p̄cio argenti. s̄ hic exponit debili-
tas p̄cti z modicitas qū dicit qz vendi-
derūt p̄ calciamēto. i. p̄ p̄cio calciamē-
torū. qd̄ p̄cium est cōiter. xv. moraper-
moz q̄ sumant. xxx. albos vel denari-
os. Alibi dō p̄ctū solariū est duo
solidi cū dimidio q̄ etiā sumāt. xxx. de-
narios. qz solidus est. xij. denarij pro q̄
p̄cio fuit vendit⁹ xpc. Quicq̄ ḡ valeat
illi denarij vel illud argentū designat
modicū p̄ctū p̄ quo paup̄ xpc fuit vē-
ditus qz pro p̄cio calciamētorū. Qui
to dicitur in dei ad istū textū qz intelligit
sic. Iustū p̄ argēto. i. iusticiā quā iudi-
ces z ministri iusticie pecunia corrup-
ti vendebant paup̄is hoīs iusticiā pro
modico p̄cio qz p̄ calciamēto s̄ ista
ratiō nulla est: qz cum de⁹ sit magis p̄-
uius ad miserendū q̄ ad puniendū et
deus pepercerit sup̄ rīa prima scelera
q̄ grauiora sunt vt ydolatria. homicidi-
um. fratres venditio a fortiori etiā par-
ceret sup̄ illud quattu qd̄ nō est ita gra-
ue. Relinquit ergo qz venditio ist⁹ ius-
ti p̄ argento et paup̄is p̄ calciamēto
est venditio iusti paup̄is ih̄s nazaren⁹
verū ineffie nostri sup̄ quā de⁹ non par-
cit iudeis. qz nō dat venia nō penitentē
z in p̄cto p̄tūre p̄senerant. Nō ḡ a p̄-
dicta captiuitate exire poterant donec
patrū suorū in se p̄ctū emendēt. i. q̄ illi
nō crediderūt credāt. Nūdata dō mē-
te cuiusuis a culpa p̄festim eū p̄sequit⁹
pietas diuina. qd̄ etiā suorū qdā docto-
rum. s̄. Rabina subtilib⁹ z occultis ex-
p̄tūmi voluit verbis si illud sue mentis
duriciam penetrasset. Interrogat⁹ em̄
qū dāuid filius esset ventur⁹ hodie ait
si verbis credideritis et⁹. Nō em̄ ver-

bis intelligi dedit qz quicūqz quantā
hora mandatis dei obediēs z credul⁹
fuerit illico fili⁹ dei ad eūz accedit. De
hac pena irreuocabili in hac vita. dicit⁹
etiā dāuid. ix. occidet xpc et nō erit eius
p̄p̄s q̄ eū negaturus est z ciuitatem et
sanctuariū dissipabit p̄p̄s cū once vē-
tūro z finis ei⁹ vastitas z post finē belli
statuta desolatio. Ecce triplex pena oc-
cidentium xpm̄ in p̄senti vita. Prima
pena qz nō sunt ei⁹ p̄p̄s: qz nō xp̄iant
sed adhuc iudei appellant. Scda p̄a z
dissipatio ciuitatis z templi qualis fa-
cta fuit p̄ tyrum cuius romano exercitu.
Tercia pena qz finis eius est vastitas z
statuta desolatio. i. sine caritā q̄ om-
nia impleta sunt post mortē xpi quem
occiderūt. Si duriant de tercio sat⁹
debz esse eis sufficiens testimoniū: quia
sunt iam. M. cccc. xx. anni. qz p̄tinuat
p̄dicta desolatio ciuitatis et templi: vt
sup̄a dictū est. Scdo sacra scriptura
specificē determinauit p̄sequentiū mes-
siam penā in futuro. vii dicit ysa. vi. de
fidelib⁹ sequētib⁹ xpm̄ p̄ra iudeos in
credulos z impenitentes. Egre diēt⁹
z videbūt cadauera viroz que p̄uari-
cant sunt in me. vermis eoz nō moriet⁹
Ignis eoz nō exstinguet⁹ z erūt viqz ad
facietatē visionis omni carni. Intelle-
ct⁹ p̄dicte auctis ē iste. Egre diēt. i. bñ
qui fuerūt credentes z sequētes verū
messiam. Egre diēt dico in die iudicii
nō p̄ loci mutatiōe s̄ p̄ cōsideratiōe
z videbūt cadauera. eoz q̄ p̄uariati sūt
in me. qz inquit dñs. p̄uariantes. re-
putant om̄s p̄ctōres terre p̄uariati sūt
xpm̄ p̄missum nō recipiēdo ei⁹ doctri-
nam nō sequendo z ipm̄ crucifigendo
cadauera dicit. i. corpa damnatorū in
tebenna. Et dicunt. qz eternā damna-
tiōem cadent. Et z demones cadauera
p̄st dēt fm̄ qz homines appellant. Vñ
de inimicus homo hoc fecit. hec i glo-
sa. z qz iste sit intellectus patet per hoc

pena rñ
om̄em

ver
78

et cū
mē
lū

Destin
templi
1217

pena
finit

Vetm
no mē

Sip

qđ sequit. vermis eoz nō moriet: quia
vermes corpō mortuoz corrodētēs in
sepulchris cito deficiūt qz cūz eis i pul
uere p̄uertunt et ignis eoz nō extingue
tur. Ex q̄ patet qđ dicitur est de cruciatu
corpōz infidelīū et omniū dānatorū
in igne inferni qđ est in extinguisibilis ex
trinsecus. Et de verme p̄scie qui semp
intrinsicus corrodēbit eos qđ nō credi
derūt nec secuti sunt xpm verū messīā
vñ sicut tinea comedit vestimentuz et
vermis corrodit lignū et ignis deuorat
ligna sic meror et tristitia excruciat cor
viri. Sequit. et erūt vsqz ad satietatem
visionis om̄i carnī qz. i. boni videbunt
eos a se iusto iudicio sēperatos. amissa
potentia q̄ seniebat p̄tra bonos vñ
dictam dei in illos tantā et vltra nō ex
poscant qđ dicit mō vsqz quo dñe nō vi
dicas sanguinē nostrū satiabunt quo
qđ de beatitudine sua gr̄as agentes vi
sa impiorū ineffabili pena hec ex ordia
ria glosa. Nicolaus ho de lyra s̄z con
corditer sic exponit. Et erūt vsqz ad sa
tietatem. i. repletōez et p̄fectōez visio
nis om̄i carnī. i. om̄i hominī beato. nō
sic intelligendo qđ beati delectent p se i
penis dānatorū. s̄ qz talis intuit⁹ de
clarat eis diuine iusticie exercitiū et di
uine misericordie bñficiū quo penas
illas euaserūt et p̄prie glorie augmētuz
in q̄bus apparet maior compata ad su
um p̄rariū qz appositis iuxta se p̄tra
rijs maiora et minora vident. j. elench.
Et ex istis trib⁹ beati p se letant fm qđ
dicit ps. lvi. Letabit iust⁹ cum viderit
vindictam. Ecce p̄tinū man⁹ suas la
nabit in sanguine p̄ccōis in q̄tum def
misdia factus ē immunis ab illis pe
nis. Ecce scdm si vti⁹ est fruct⁹ iusto:
accipit hic si p quia: qz p hoc apparet
maior fructio p̄p̄ta et sic totum cedit in
gloriā electoz et sp̄s⁹ veri messie christi
ihu principaliter qui in die iudicij di
cet ex tibus ad sinistrā. i. incredulis et

dānatis. Ite maledicti in ignes eter
num qui paratus est dyabolo et ange
lis eius. Math. xxv. Ex tibus dō ad
dexteram dicit venite benedicti patri
mei possidete regnū qđ vobis paratus
est ab origine mūdi ca. eodem. Et p
dictis. xij. thesauris colligit vna ratō qđ
si quedam corona victorie incompati
lis valoris p̄tra iudeos que talis est.
Quando cūqz sacra scriptura prenun
ciat aliqđ futurū et specificē determinat
tempus veniendi p̄gentē veniētis: cui
debet assimilari: locum natiuitatis: no
men ei⁹ veneratōnem singularem mo
dum viuendi. modū moriendi. causas
moris. resurrectōez eius. premiū cre
dentiū. et penā p̄sequentiū ipm in vīta
p̄nti et in futuro sclo. Si ista omnia cō
currūt simul in vñū determinatū ho
minē manifestū qđ illud qđ fuerat p il
lam scripturā p̄dictū et denūciatū est
in illo tali hoīe adimplerū. Sed sacra
scriptura p̄dixit et denūciatū est p̄di
cta qđ omnia in ihu nazareno saluatore
nostro sunt impleta nec ali⁹ inuent⁹
est in qđ omnia p̄dicta simul cōcurrerent
igit p̄cludit qđ ipse est verus messias i
lege p̄missus nec ali⁹ expectand⁹. Ma
ior istius ratōis clara est sicut lux et ab
om̄ibus p̄cessa et ideo p̄batōe nō indi
get. S̄z minor latissime declarata ē in
ap̄tione p̄dictoz. xij. thesaurorū qđ ap̄t
sunt ad declaratōez aduent⁹ messie ve
ri in lege p̄missi qui est xpc ihs fili⁹ dei
viri. Et in hoc p̄plet liber prim⁹ qui ē
de armatura fidelīū et de excellentia fi
dei catholice dñi nostri ihu xpi qui est
turris fortitudinis a facie inimici. Cui
honor laus benedictio et gloria sine fi
ne Amen.

Explicit liber primus fortalicij fidei

Sma

Jord

vermis
et sic

et en ad fa
necesse am
nam

Defin
tempu
vñū

pena
filiū

Verū
no mō

Sic p

Incipit liber secundus qui
est de bello hereticorum.

In antiquorum in li-
bris legimus gentiliūz mili-
tes humanā venerātes glori-
am generose diversa mon-
strorum genera destruxisse. Sicut hercu-
les antheū. These⁹ mīrothaurū. Iason
thaurū Ignominū inextrigibile apū
meleager Cozeb⁹: stigiale monstrū. Pe-
seus martīnū monstrū. Sic etiā gene-
rosi ecclesie milites ut Hiero. Augusti-
nus. Dylari⁹ et ceteri p̄es orthodoxi viner-
sorum hereticorum et heresis monstra spūa-
libus armis expugnasse legunt. Non
tū sic oīno extincta sunt heresum mon-
stra: quā repullulare conent. ac etiam
noue hereses oriunt in aliquibus solo
noie xp̄iantis. Qui et si non publice in
puenticulis tū suis venenū effundētes
de illis pfabulant quasi vespertilioes
et noctue lucem fugientes. quia oculis
egris odiosa est lux. Et nō soluz oculos
egros habent heretici. sed ceci sunt. qd
ostendit ex fidei effectu. Est enī fides
diuinus radi⁹ animā illustrans. dispo-
nit enī animā ad lumen summe verita-
tis. ex eo qd summe veritati eam stabili-
ter inherere facit: qd quidem pōt ratio-
ne ostendit. Constat enī qd quicunq; ali-
qua virt⁹ que insit in aliq; agente et q-
ere nō insigit in recipiēte. caret ibi sua
naturalī opatōne et suo debito fine. sic
patet in radio solis sup aquā currentē:
et nō quiescentes ut i flumine in quo qd
radius quiesce non figit actio eius ca-
ret debito fine. qui quibez finis ē aquā
subillare. et ex ea partes subriles attra-
here et in vaporem mutare et sursum ele-
uare. Ex quo manifestū est qd quies di-
sponit ad illuminatōnem rei: scdm enī
p̄m septimo phisicorum homo fit sapi-
ens et intelligit cum anima quiescit.

Cum igit fides animā in deo stabilit
eam in ipso quiesce ipsam disponit ad
eternam illuminatōnem. Et hec est ra-
tio qre heretici sē totaliter ceci nec a do-
merent illuminari quia nihil stabiliter
credunt. et se ab vno opposito in aliud
vertūt. cum careant fidei lumine dispo-
nente. Juxta illud ap̄l ad ephe. lūj. te-
nebris obscuratū habentes intellectū.
quia sicut oculus non potest videre si-
ne luce sic intellect⁹ nihil pōt cape cre-
dibilem sine fidei lumine quā carent
heretici. Ut ergo bellū hereticorum pre-
sertim n̄rī t̄p̄is cōtra nostrū fidei fortali-
tū viriliter possit dissolui p̄sertim cuj
sint ceci ut dictū est de heresi et hereticis
xij. p̄sideratōnes sunt p̄tractande. Pri-
ma quid ē heresis. Scda vnde habuit
originem heresis. Tercia q̄ requiritur
ad hoc ut qd proprie dicat hereticus.
Quarta quot sunt modi hereticorum
Quinta si ē alienus vilitatis ē heres-
is in ecclesia dei. Sexta expūmet he-
ses p̄sertim in nostris tēp̄ibus repul-
lulare vel oriri sentiant quāz bellum
contra fidei fortalitū in nihilūz com-
putabimus cum sit turris fortitudinis
a facie inimici. Septima erit ad quos
p̄tinet diffinire que assertio est catholi-
ca vel heretica vtrum. s. ad theologos
vel canonistas. Octava vtrum heretici
sunt vitandi. Nona vtrum sit cum here-
ticis vel alijs infidelib⁹ publice dispu-
tandum. Decima quis est modus in-
quirendi hereticos. Undecima qual
pena hereticus est puniendus. Duo-
decima quis potest hereticos capere et
tormentis exponere.

De quidditate heresis et quō
differt ab errore.

Arcu primā cōsi-
derandez que est scire qd ē here-
sis. Respondet fin illuminatum do-
ctorem Franciscum de maronis i tra-

fides

quies

Consideratio secunda et tertia XLIX

etiam suo de hereticis q̄ heresis est error. sed nō quicunq; error q̄ est f̄ fidei catholica aut ecciam. vt hf in phemio de origine heresis. Aug. vbi d̄r q̄ non ois error est heresis. lz heresis sine errore eē nō possit. Ista aut̄ diffinitio cōfirmat p̄ illud q̄ d̄r Act. v. vbi secta sarduceorū fuit vocata heresis. q̄ nō solū cōtra fidē veteris testamēti negabant resurrectionē et angelos s̄ etiā cōsynagogā phariseorū vtrūq; p̄nitentiū. Et nūqd̄ heresis differt ab infidelitate. dico q̄ sic. q̄ infideles errant circa totā fidē. heretici aut̄ circa ptē lz vtrūq; sit f̄ fidē catholicā et ecciam. Sed f̄ q̄ iudei dicunt infideles et tñ cōfiterent̄ vnū deū. s̄ iudei q̄ sicut pagani errant circa totā fidē iudeorū. et iō dicunt infideles. sic iudei errāt circa totā fidē xp̄i q̄ dicit catholica. sunt. n. a pietate. religionis xp̄iane alieni.

De origine heresum et quō possunt repellī.

Secunda consideratio est vñ habuit originē heresis. p̄ cuius declarationē notandū q̄ fm̄ Iud. viij. ethimol. c. iij. et. xxiij. q. ij. c. heresis. Heresis ab electōe vocat̄ q̄ s. vnusq; s̄q; id sibi eligat q̄ illi eē v̄ d̄t. vt ph̄i paripathetici. acadēmi. epicurei. et stoici. vel sicut alij q̄ puerum dogma cogitantes arbitrio suo de eccia recesserūt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatōe electiōis sue. q̄ q̄sq; arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipienda quelibet ipse sibi eligit. Nobis ergo ex nō arbitrio nihil inducere licet. nec eligere q̄ aliq; de arbitrio induxerūt. Aplos dei habemus auctores q̄ nec ipsi q̄cūq; ex suo arbitrio q̄ inducerent elegerūt. s̄ acceptā a xp̄o disciplinā fideliter natōnib; assignauerūt. ita q̄ si angelus etiam d̄ celis aliter euangelizauerit anathema

vocat. hec ille. Ex his ptz q̄ heresis habuit ortū ab electōe pprii iudicii. q̄ nō eligunt ea q̄ sunt a xp̄o vere tradita. s̄ ea que sibi suggerit mēs ppria. Volētes. n. aliqui p̄ se sacra scripturarū intelligere suis pprijs iudicijs inherēdo in hereses diuersas inciderūt. fm̄ q̄ d̄r aug. in li. lxxxiij. q̄nū. q. lxxix. Non p̄t inquit orti error q̄ palliat nomie xp̄ia no nisi de scripturis male intellectis et hoc iō. q̄ antecedentia et subsequētia nō cōtulerūt. vñ ibidē solet circūstantia scripturarū illuminare sententiā. nec etiā alia loca scripture ptulerūt. vñ hereses sunt ortę p̄ se legendō q̄ cōferendo repulse sunt. q̄ cōferētes diuersas sententiās adduxerūt que ex seinuicē mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligēde. Et iō f̄ istos dicit Aug. in libro cōtra eplam fundamētī. Nō crederē inquit aug. euāgelio. nisi q̄ eccie catholice credo. igit̄ irrōnabile est aliquid scripture recipere et aliud nō ppriā electōem et iudiciū sequendo. cū ecclesia catholica totā equaliter recipiat vt certam. patet ergo vnde h̄z ortū heresis. q̄ a ppria electōe.

Sex sunt modi ex quib; cōuincitur q̄ aliquis sit hereticus.

Tercia consideratio est scire que requirunt ad vñ aliquis sit hereticus. s̄ iudei q̄ sex. Primo q̄ erret. q̄ error est genus heresis fm̄ aug. de origine heresū circa p̄ncipiū. vbi dicit q̄ lz heresis sine errore eē nō possit. tñ nō ois error est heresis. Supius aut̄ est a quo nō pueritur cōsequētia fm̄ q̄ dicit arist. in post p̄dicamētis. c. de prior. Secūdo q̄ errat in veritate. cū sit alius error fidei et alius opatōis. dico q̄ erret in veritate. q̄ in opere errantes nō dicuntur heretici. Vnde aug. in yponosteon dicit q̄ heresis sumit̄ circa falsas op̄inōes. Tercio

hereticus fit sex modis

elo q̄ nō solū. s. erret in veritate que q̄-
dem est in sacra scriptura expressa sed
etiam extra scripturā ab aplis credita
vt de simbolo aploz aut ab eccia de-
minata ne in simbolo eccie. Aut a san-
ctis annuntiata cōfirmate eccia. vt in
symbolo athanasij. aut euntes p̄ deter-
minatōem eccie. Des. n. isti taliter er-
rantes sunt heretici reputandi. vt patz
p̄ aug. de fide ad petrū. Quarto q̄ nō
solū erret i hac veritate sed q̄ q̄nqz ipaz
cōfessus fuerit. qz indei z pagani lz er-
rent. in talibus tū nunq̄ p̄prie dicuntur
heretici. vt patz de significatōe eoz quā
ponit aug. de vera religione circa prin-
cipium. z bene dixi p̄prie. qz large lo-
quendo fm̄ godefredū. omnis qui nō
tenet articulos fidei pōt dici hereticus
z sic indei z pagani dicunt heretici. et
hoc mō nō ois hereticus ē excoicatus
¶ Quinto requirit q̄ nō erret circa totū
sed circa ptē. qm̄ qui totaliter errāt di-
cunt apostate. Sexto requirit q̄ non
solū sic erret s̄ q̄ obstinate in errore p̄-
sistat. vñ fm̄ aug. nō qui falsas gignit
opiniones sed qui eas p̄tinaciter defen-
dunt sunt heretici reputandi. vt iterūz
aug. z hoc. xxiij. q. iij. dicit apls. Si q̄
iniam suāz pueriaz nulla p̄tinaci aio
sitate defendunt. Sequit̄ querūt autē
canta sollicitudine veritatē corrigi pa-
raui cum inuenerint nequaq̄ sunt iter
hereticos cōputādi. qz. s. nō habēt ele-
ctionē contrariā doctrine eccie. Si q̄s
aut p̄tinaciter determinatōni vniuer-
salis eccie resisteret hereticus cēseret.
cui⁹ quidē auctoritas principaliter re-
fidel in petro. xxiij. q. j. quoties. z. c. h̄
est fides. Ex his ptz q̄ nō quicunqz de-
uiat a fide. sed qui p̄tinaciter deuiat p̄-
prie dicitur hereticus. hoc etiā alibi di-
cit aug. Hereticus est qui cōceptā no-
ui erroris p̄fidiaz p̄tinaciter defendit.
Scdm̄ vñ Alex. n. de Alex. in. ij. sum-
me sue tria cōcurrunt ad p̄fectā rōnez

heresis. s. falsa credulitas in rōnabili p̄-
uersa voluntas in p̄cupiscibili. z defen-
sionis siue impugnatōis p̄uacitas i
irascibili. Scdm̄ primūz attēdit illud
Iulero. Qui scripturā aliter intelligit
q̄ sensus spūs sancti flagitat a quo cō-
scripta est licz de eccia nō recesserit tū
hereticus appellare pōt. Itē dicit Iu-
do. viij. ethio. c. vi. in fine fm̄ primū z
secundū attēdit descriptio aug. libro
de vtilitate credēdi. z in glo. sup verbo
optz hereses eē. i. c. xj. s. q̄ heretic⁹
est q̄ alicuius tpalis cōmodi z maxie
glorie p̄ncipatusqz sui gratia falsas ac
nouas opiniones vl̄ gignit vl̄ sequit̄.
fm̄ vñ terciū sumptis p̄mo z scdo dif-
finitio attēdit q̄ ponit in glo. sup ver-
bo audio interuos scissuras eē. c. codē
¶ Qui inquit in eccia dei p̄aua sua do-
ginata defensare p̄sumit heretici sūt.
Patz q̄ manifeste ex p̄dictis que req̄-
runt ad hoc q̄ aliq̄s sit hereticus dicē-
dus. qz. falsa credulitas p̄uersa volun-
tas z defensionis siue impugnatōis p̄-
uacitas. Notandū tū fm̄ vñ i. iij.
q̄ si q̄s errat ad q̄ explicite credēda nō
tenet nō est hereticus. vt si quis puta-
ret Jacob eē p̄rem abiae z h̄mōi. z cū
cognoscit hoc esse p̄ vitatē fidei z scri-
pturē credit ei s̄it z circa ea d̄ quibus
int̄ doctores sunt opiniones donec p̄
ecciam determinatus sit. ¶ Sz occur-
runt due difficultates. p̄ma ē si dubij
si de sint heretici reputādi. z vñ q̄ sic. qz
scribit extra d̄ h̄eticis. q̄ dubius in fide
infidelis ē. nec ei oīno credēdum ē qui
fidei v̄ritatē ignorat. Itē scribit Jaco.
j. Postulet aut̄ in fide nihil hesitans.
qz qui hesitat similis ē fluctui maris q̄
a v̄eto mouet z circumfert. z subditur
ibi causa dubitans vl̄ hesitans in fide
duplex est. z vñ duplex animo in con-
stans ē in oībus v̄is sp̄is. tales autem
sunt heretici quia non inconstant s̄ fir-
miter ē credēdum. Sz in cōtrariū vñ

Consideratio tertia

L

Dono
de quibz
modis
¶ Thomas fuit dubius in fide non tamē ponit q̄ fuit hēticus. Pro declaratione huius difficultatis notanduz. fm aug. d̄ anchona in libro de potestate. q. xxviii. q̄ aliquis pōt dici dubius in fide quinqz modis. Primo modo subrepticia tēratione. Secundo veritatis elucidatōe. Tercio imperfecta adhesionē. Quarto voluntaria hesitatōe. Quinto p̄naci defensione. Primo modo dubitare in fide nō facit hominē hēticum. quia ē humane tēratōis. non. n. ē in p̄tate hominis quin supueniat homini aliquid cogitanduz. vñ si subita subreptione vñ diabolica tentatione quis incipit dubitare de aliq̄ articulo vñ d̄ his q̄ sunt statim si captiuat intellectū suum in obsequium xp̄i. vt deliberet hoc credere qd̄ ecclia credit. nō cedit sibi talis dubitatio ad defectū s̄ ad p̄fectū. Vñ apl̄i propter h̄mōi tentatōis impulsū petebant. Adauge nobis dñe fidem. Luce. xxiij. Semp. n. debemus rogare des̄ vt adfuerit incredulitatē nr̄am. Secundo modo non facit hominē hereticū sed est christiane professionis et perfectiōnis. ponunt enim doctores christiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatione questionū. rōnes. p. et cōtra ad illa adducēdo. non q̄ de ip̄a cōclusionē dubitet s̄ vt veritas dicte cōclusionis magis elucidet fm quē modū dicit p̄s q̄ dubitare d̄ singulis non ē inutile. Per tales. n. dubitatōes. p. et rōnes ad illa que sunt fidei adducendo. veritas fidei p̄is opitulat̄ et cōtra impios defendit. vt dicit aug. Tercio mō nō facit hominem hēticū s̄ peccatōrē et malū xp̄ianū. oēs. n. peccantes fm chrȳs. imperfecte credunt eo ip̄o q̄ nō viuunt fm q̄ credunt. naz si p̄fecte adhererēt quasi trāsiri d̄ hoc mundo non quasi in eternū mansuri. Quarto modo facit hominē errantē

et incredulū. eo. n. ip̄o q̄ aliquis eligit voluntarie credere qd̄ vult et discredē quod nō vult non ē paratus sequi in omnibus doctrinā ecclie. et p̄ p̄is errat et infidelis reputandus est. Sed quin tum recte facit hominē hēticum. quia non credē illa que sunt fidei et que in cōcūse ecclia tenet cum p̄naci defensione directe ad hereticos spectat. Ad primū argumentū dicendū q̄ dubius in fide varia electione vt si quis credit quod vult et discredet quod nō vult in fidelis ē non tamē hēticus. nisi p̄naciter defendat falsa que de deo credat vel de tota vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundū d̄ q̄ loq̄tur de fide imperfecta peccatōr. vñ dicit glo. sup̄ illo. consciētia peccati p̄stis dubitat d̄ p̄m̄is celestibus et supuenit r̄bus vento tentatōis facile deserit fidem. et statim fm tentationis voluntatē distrahit ad errorē. et fit alienus a fide. Secunda difficultas est vtrum sequentes opinionē erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videt̄ alicui q̄ sic. quia de falsis et errantibus magistris dicitur. Math. xliij. ve vob̄ qui circuitis mare et aridas vt faciatis vobis vnum p̄sclitū. et cum factus fuerit facitis eum filium gehēne duplo q̄ vos. ergo discipuli sequētes doctrinā erroneam alicuius magistri hēticī. reputandi sunt hēticī sicut ip̄se. In cōtrariū videtur esse. quia xp̄c mandauit doctrinā phariseorū et scribarū seruādā eē. Math. xxiiij. dicēs. Sup̄ cathedras moysi sederūt scribe et pharisei. oia q̄ dixerūt vobis seruate et facite. fm v̄o opa eorū nolite facere. Dicendū ad difficultatē q̄ diuersę opinionēs doctōr sacre scripture si non p̄tineant ad fidē. et ad bonos mores. Absq̄ periculo auditores vtrinqz opinionē sequi p̄t. in tali. n. casu locū habet illud Ro. xliij. vniuersisqz in suo sensu habundat. in

alijs aut que pntinent ad fidē et bonos mores nullus excusat si sequat opinione erroneā alicuius ingē. nō qdē pp ignorantia. qz tunc imunes haberēt a pctō q̄ secuti sūt opinionē arrii. nestorij et aliorū errantiū in fide. nec etiā excusari pōt pp simplicitatē ignorantiaz qz in rebus dubijs. potissimē in his q̄ sunt fidei nō est defacili p̄stādus assensus. Ideo vt dicit ang. iij. de doctrina xp̄iana. Cōsulere d̄z aliq̄s regulā fidel quā de scripturarū planiorib⁹ locis et auctoritate eccie p̄cipit. Sicut Richardus sup illo verbo Math. xviij. apparuerūt illis moyses et helyas dicit. suspēcta debet h̄i ois veritas quā nō cōfirmat legis vel p̄phetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionē alicuius ingē s̄ manifestū scripture testi moniū et s̄ illud qd publice tenet s̄m eccie auctē puro q̄ ab erroris vinculo nō pōt excusari. Hō aut que adducit p̄ ista pte cōcedenda ē. qz si tales auditores ingēorū cecitatē imitāt eorū errores sequētes et mores imitantes et p̄tinaciter s̄ eccie mandatū defendentes nō solū errantes verūctiaz heretici reputandi sunt. Ad aliud vō qd in contrariū adducebat dicendū q̄ signāter p̄mittit sup cathedrā. vt intelligat q̄ illa que pntinent ad cathedre doctrinaz veritatis et iusticie seruanda sunt et faciēda p̄ auditores. Illa vō q̄ sunt cōtra fidē et bonos mores nō spectāt ad cathedrā veritatis et iusticie sed potius ad cathedrā falsitatis et pestilentie.

De quinqz modis hereticorū et quō heresis se extēdit ad tria genera credibilis. et quid proprie de hereticis est sentiendū

Prima considera
tio est scire quot modi sunt hereticorū. H̄ndel q̄ quinqz principaliter

Primus ē eorū q̄ errant circa certimonia. vt p̄z de heresi nicholaitarū quorū facta se xpc odisse testat. p̄z apocal. iij. c. Isti nicholaitae s̄m fido. viij. et bicoz. c. v. dicti sunt a nicholao dyacono eccie hierosolymorū q̄ cū stephano et ceteris cōstitutus est a petro. qui p̄pter pulcritudinē relinquēs vxores. dixerat vt q̄ veller ea vtref. verba ē in stuprū talis cōsuetudo. vt inuicē plūgia cōmutarent quos iohānes in apocalypsi reprobat dicēs. sed hoc habes q̄ odisti facta nicholaitarū. Secundus modus ē eorū q̄ errant circa sacra scripturā. sicut faustus q̄ dānauit veterē testamentū. vt p̄z p̄ aug. s̄ faustū. In hoc errore etiā fuerūt manichei quib⁹ tus testm̄ respuit et nouū in pte recipiunt. Tercius modus est eorū q̄ errant cōtra ecciam tenentes sicut sunt greci cōtra ecciam tenētes p̄ determinatōes sp̄s̄s̄m a filio nō pcedere q̄ error damnat de fidē catholica. c. fidei. Quartus modus est eorū q̄ errant circa articulos fidei. sicut sabelliani s̄ articulus incarnationis. Isti. n. vnā psonā p̄tis et filij et sp̄s̄ sancti asserūt. Quintus modus ē eorū q̄ errant cōtra sacm̄ eccie. vt manichei circa sacm̄ eucharistie. et arriani q̄ dicūt sacrificia p̄ defūctis offerri nō cōpetere. vt h̄ p̄ aug. de origine heresis. Sz nūqd ad oia credibilia heresis se extendit. H̄ndel Alexander in. ij. sūme sue q̄ heresis ad tria genera credibilis extendit p̄ oppositum ad fidē s̄m quandā p̄tinentiā analogicā. Nā rō fidel pontē et principaliter ē circa articulos fidei. et p̄ oppositū heresis. Sc̄bo fides extendit ad illa q̄ docet sacra scriptura circa mores. vt q̄ fornicatio est pctm̄ mortale et p̄ oppositū heresis. Tercio fides extendit ad historias in biblia cōtētas. et p̄ oppositū heresis. Qui. n. assereret aliquā historiam biblie esse falsam. et hoc p̄tinaciter

hereticus ceteris. Primo credibilia prius credunt et postea intelligunt. Secunda si credunt et intelligunt. Tercia credunt et nunquam intelligunt. Sed quia in precedentibus consideratibus aliqui locum sum de hereticis ceteris. aliqui de appie. Ideo per realitatem investigationem hereticorum introduco hic octo conclusiones quas ponit franciscus de maronisvbi. Prima conclusio est quod non omnes excommunicati sunt heretici. quia excommunicatio est pena peccati non peccati. heresis autem est peccatum. Item etiam ecclesia faceret hereticos quatenus excommunicaret eos. Item si excommunicatio esset heresis frustra heretici excommunicarentur. quia unum sile non puniunt per sile. quia cum tam essent heretici frustra hereticarentur per excommunicationem. Item nullus potest se absolvere ab excommunicatione et tamen omnia hereticorum potest se ab heresi retrahere. oia ista patent per canones. Secunda conclusio est quod quidam excommunicati sunt circa excommunicationem ipsorum heretici. qui. scilicet cum excommunicant non credunt vinculum excommunicationis aliquam efficaciam habere cuius oppositum determinat ecclesia. Item etiam eius oppositum determinat in sacra scriptura. ad Gal. i. de anathemate eius qui euangelizat propter fidem catholicam. Item idem habet. i. et ii. ca. de illo incestuoso quem paulus excommunicavit. Item ista censura tradita est ab apostolis ecclesie. ut dicit capitulum apostolice. xxliij. q. iij. Tercia conclusio quod non omnes schismatici sunt heretici. quia augustinus de origine heresum distinguit inter schismaticos et hereticos. Item in principio vera religione distinguit schismaticos per hereticos. Item schisma originatur ex inobedientia. heresis autem ex ignorantia. ut ait augustinus super Iohannem. Item donatiste per fuerunt schismatici quam heretici. ut patet per augustinus de origine heresum. Quarta conclusio est quod quidam schismatici circa ipsum schisma fuerunt heretici. ut illi qui non credunt obediendum uni ecclesie. quia unus archiepiscopus fidelis est de sancta ecclesia catholi-

ca. quem descripsit beatus matheus. Item claves ecclesie fuerunt tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claves ecclesie fuerunt et tradite iohanni. xxi. Item augustinus de fide ad petrum. ponit inter fundamenta fidei obediendum ecclesie. et ibidem patet quod putans non obediendum esse ecclesie militat contra archiepiscopum fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. et talis est hereticus. sed si obediendum credat sed non velit talis videtur esse schismaticus. Quinta conclusio. quod non omnes simoniaci sunt heretici quia papa alexander distinguit inter simoniacos et hereticos. ut habet in. iij. iniarum di. xxv. Item aliquis potest esse simoniacus non errando in fide. ut credens se male facere dum spiritualia emit. Item. i. q. i. c. reperiuntur. dat alia pena simoniacis. quam anathematis obprobrio condemnant archiepiscopi a participatione corporis et sanguinis christi alienantur. Et si fuerit accusatus suscepit honoris gradu prius et in monasterio phenni penam tradit. Et illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulcentur. Si vero laici per petro anathemate condemnentur. vide ibi. Item in. v. libro distinguit titulus heretico a titulo simoniacorum. Sexta conclusio est quod quidam simoniaci sunt heretici. quia augustinus de origine heresum simoniam ponit heresim primam. Item extra de symonia. c. quoties appellat simoniam heresim. Item. i. q. i. c. per hyter. ubi dicit simoniam esse heresim nullus fidelium ignorat. Item. iij. iniarum di. xxv. ubi quod non est dubitandum de simoniacis quod heretici sunt. Sed omnis difficultas quod simoniaci sunt heretici et qui non. Respondetur quod illi qui ementes spiritualia non putant se errare aut male facere. seu qui vendentes ea sunt heretici. quia contra auctoritatem christi gratis accepistis gratis date. et per auctoritatem petri in acerbis. et per determinationem ecclesie militantis. ut patet ex causis pallegatis. Item illi qui contra

claves ecclesie

Simonia

Soralegg

tenent male facere si nolunt omittere, p
pter supbiam aut auariciā nō sunt he-
retici. qz habent errorem in ope. nō in fi-
de. Septima cōclusio q nō oēs sor-
ilegi sunt heretici. qz pena hereticorū si
ipōnit sorilegis q diuinatōem faciūt.
In tabulis vel codicib⁹. vt hī extra de
sorilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacer-
dos hereticus q vocauit infantē vt in-
quireret furtū eccie ibidē. c. ex tuariū.
Itē de sorte que fuit missa in electōne
epī que nō damnat vt heretica. ibidē
in. c. eccia. Itē titulus sorilegiōr in b
sepat a titulo hereticorū. Octaua con-
clusio est q aliqui sorilegi sunt hereti-
ci. z inducunt hic quatuor casus. Pri-
mus eorū q dicunt sorilegia nō eē illi-
cita cū habeant qnq spēm pietatis vt
si ppter spem recuperande sanitatis fiant.
Sicut aut istō sit hereticū pbat qz oppo-
sitū est ab eccia determinatū. extra de
hereti. c. i. Itē ibidē dicit eē pccm gra-
uissimū. licet aut nō sit heresis fomicari
tū hereticū est dicere fornicatōez licere
Secūdus casus est in ceremonijs ec-
clesie qn quis abutit eis ad sorilegia
facienda. vt aqua benedicta vel cera vt
incenso bñdicto rē. credēs hīe efficacīā
aliquā respectu talis effectus mali. qā
q male sentit de eccia est hereticus cō-
tra articulū math. talis aut male sentit.
de ea putās malos effectus ex eius ce-
rimonijs puenire. Tercius casus ē cir-
ca articulos fidei. vt eū q abutit verb
fidei. vt verbū caro factū ē. z filius deī
gnantib⁹. vt sacrilegia causent credēs
ad malū istud verbū efficacīā hīe. qā
talis male sentit de fide. z oīs talis est
hereticus reputandus. cōtra articulū
iohānis in xposito. Quartus casus ē.
in sacris noui testamēti qbus abutit.
bruta cōsecrantes aut baptisimū in iactis
cōferētes. tales. n. sunt heretici in du-
plici casu. Primo si cōferre se credant
baptisimū sacm rei iactare. Secūdo si pu-

tāt sacm baptisimū hīe efficacīā respe-
ctu alicui⁹ effectus mali. qz vterq ipō-
rū male sentiūt de sacris eccie. z tales
sunt heretici. vt patuit. s. Itē q dogma-
tizat q sacm baptisimū pōt cōferri etiā
irrōnabilibus etiā est hereticus repu-
tand⁹. z p pñs q credit talē errorem. Itē
qui diceret q sacm baptisimū pōt hīe
efficaciā respectu alicuius mali eēt he-
reticus. cū male de ipō sentiret sacro z
errorem teneret. z p pñs q credit hūc er-
rorem nō est catholicus. Si orit diffi-
cultas si talis ab heresi pōt aliquo mō
mō excusari. Dīc aut q sic. qz aliq p
illo vti nō intelligēdo cōferre sacm.
nec putando hīe efficacīā malā s solū
intendens seruire diabolo. vt habeat
suū intentū. talis nō errat. nisi in ope.
sic faciūt idolatre. Secūda difficul-
tas si sorilegiū ē sacrilegiū. dicit autē
q sic. z maxime. qz maxie sacra ledūt.
cū qd eis abutit ad obsequiū demonū
Tercia difficultas ē quare talia sorile-
gia dicunt hīe maximā efficacīā. Rñ-
det q cā ē qz demones quorū ministe-
rio talia fiūt maxime delectant aut ap-
petunt illa in qbus sūme deus offen-
dit. Quarta difficultas est si tales sor-
ilegi sunt heretici magis q symoniaci.
Dicit q sic. qz maior est error sacra
eccie cōreptibiliter. imo abhoiabiliter
ptractare q ipa emere vel vendere. Et
hec sufficiant de pñsideratōe quarta. in
qua ostensum ē quot sunt modi hereti-
corū. ad quos. s. oēs alij reducunt vt
cōiter. z ad que se extēdit heresis qcu-
qz. z quid sentiendū est quo ad rē. z p-
prie loquendo de hereticis.

¶ Vtile est eē hereses i eccia
dei lz in se hereses male sint.

¶ Quinta considera-
tio est videre si est alicuius vi-
tutis hereses eē in eccia dei. Dico q
sic. qd ostēdit aucte apll. j. Cor. xj. vbi

di. optet et hereses ee. ut qd pbat sunt:
manifesti fiant in vobis. supra quo di
cit glo. optet. i. vtile est etia hereses ee
sicut erant in his q dubitabant de resur
rectoe. scissure aut erant p donis spua
libus. Vidēs. n. diabol⁹ tēpla demo
nū deserit. et nomē liberatoris et medis
toris curare genus hūanū. monit he
reticos q sub noie xpiano resisterēt do
ctrine xpiane. Qui. n. in ecclia xpi mo
ribundū quid prauūq sapiūt si core
cti vt sanū rectūq sapiāt resistunt con
tumacit suaq pestifera dogmata emē
dare nolunt sed defensare pstant he
retici sunt. Et hij etia sic malo suo p
sunt veris catholicis. dū deus vtrū etia
malis bene. et diligentib⁹ deū oia coo
perant in bonū Ro. viij. Dēs inimici
ecclie vt cecati errore vel malicia depra
uati p sunt. qz si accipiūt prātē assigen
di corporaliter exercent eius patiaz. Si
do male sentiendo aduersant exercēt
eius sapiam. ab aduersario. n. mora q
stio discēdi existit occasio. Multa qp
pe ad fidē catholicā ptinentia dū here
ticoz callida inqēndine exagitant. vt
aduersus eos defendi possunt et cōside
rant diligentius et intelligunt clarius
et pdicant instantius. Hereticoz entz
genus callidū est nō spū sapie sed im
patientie. Dū pacē catholicā pturbāt
in vsum cedit pficientiū fm illud. fili⁹
eruditus sapiens erit. ipudēte aut mi
nistro vtrū. Dat g et hereticis n vt eo
rū approbemus errores s vt catholi
cam doctrinā aduersus eoz insidias
asserētes vigilantiores et cautiōres fi
mus. p sunt g nobis heretici nō veruz
docendo qd nesciunt. s ad verū querē
dū apientdū catholicos excitādo. Jō
q diuina pudentia multos hereticos
pmittit. et cū insultāt nobis et interrogāt
nos que nescimus. vel sic exultamus
pigrificam et diuinas scripturas nolle
cupiamus. vñ aut. optet hereses ee nō

vult apls nec optat vt hereses sint. sed
qz sic futurū est. dicat qz hoc vtile est.
Ad quid vtile subdit. vt nō tñ repro
bi q dicunt ego sum pauli. s etia q p
bati sunt in vobis. Intervos sicut illi q
dicunt. ego sum xpi. manifesti sāt ho
minibus. hij. n. deo pbat sunt q bene
possunt docere. s manifeste ee hoibus
nō pnt nisi cum docent. docere aut no
lunt nisi qui doceri querūt. Sed mul
ti ad querendū pigri sunt nisi p mole
stias et insultatōes hereticoz quasi de
gravi somno excitent. hec ibi. Ex qui
bus piz manifeste vtile ee hereses nō i
se qz male sunt s qz earū cā excitant ca
tholici vtrū ad p̄siderādas vitates fidei
catholice et sacre scripture. q p̄no in
aduerteret qsi somno qui dormiebat.

¶ xliij. sunt hereses repul
lantes istis tempibus.

¶ Sexta cōsideratō

hūius secūdi libri exprimit he
reses repullulantes et qd de nouo oritē
tes. vt nostrū fidei formalitū per vias
subterraneas subuerāt. quia in ocul
tis feruent non attendentes q est tur
ris fortitudinis a facie inimici. Et q
quia supra firmā petra fundatū ruina
ri nō possit. Et h nō dubitet plures ee
qz dato vno incōuenienti plura cōtir
gunt. illas tamen soluz que ad mei no
ticiam venerunt gladio fidei trucidā
re lumine altissimi pcedente conabor
Sunt autem predictae hereses in nu
mero. xliij. Prima est q nullus potest
saluari sine circumcisioe carnali. Se
cunda est q christi euangelium est fal
sum. Tercia q confessio sacramentalis
non valet ad remissionē peccatorum.
sed sola contritio sufficit. Quarta est.
q confessio non est facienda homini
sed deo soli. Quinta est q dato q con
fessio homi sit. facienda solū est fienda

pro sacerdote. Sexta ē q̄ nō tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si laico sit p̄sto. Septima est q̄ nō est obediendū nisi soli deo. Octaua q̄ dato q̄ obediendū sit hominī nō tñ existenti in peccato. z q̄ solū boni sacerdotes. hñt potestātē ligandi atq; soluendi. Nona ē. nō officiū z ordo sed meritū bōe vite habet ptātem soluendi z ligandi cōsecrandi z benedicendi. Decima q̄ nō est vera relaxatio vel indulgentia ep̄i. in cōsecratōe eccie vel alias indulgentias cōcedendo. Undecima est q̄ suffragia vel orōnes p̄ mortuis ab existētib; in mortali factis non pficiunt. Duodecima q̄ nō ē purgatoriū. Tredecima q̄ nō est alia vita nisi ista. Decimaquarta z vltima q̄ illi q̄ sunt nati in tali signo v̄l fato nō pñt euitare peccata ad que inclinant.

Quot xpiani qui vtuntur circumcissione carnali post euangelij publicatōem sunt heretici reputādi z vt tales puniēdi.

Prima heresis in his solū orit̄ q̄ de iudaismo venerūt fortassis attendentes ad illud Gen. xvij. Masculus cuius p̄pucij caro circūcisa nō fuerit delebit̄ aīa illa d̄ pp̄lo suo q̄ pactū meū irritū fecit. z etiā q̄ xpc circūciscus fuit. Pro exclusionē hui⁹ scelerate heresis pono duas cōclusiones. z post primā rñdebo ad obiecta. Prima est q̄ erroneū ē xpiano vti circūcissione carnali. Secda est q̄ necessariū est xpiano vti circūcissione spūali. Prima sic deduco. Qui vere xpianus est factus est noua creatura p̄ baptis- mū p̄z ad Gal. vi. Si ḡ redeat ad circūcissionē carnalē efficit̄ vetus creatura cū accipiat sacramentū inueteratū qd̄ iam cessauit sicut osūm est supra. li. i. p̄sideratōe. iij. art. vi. in p̄mo puncto de cessatōe legis moysi. Sz accipe

sac̄m qd̄ iam cessauit ē erroneū. ergo vti circūcissione carnali in viro xpiano est erroneū. Item q̄ vti sac̄o qd̄ nihil valet errat. sed xpianus q̄ vti circūcissione carnali vti sac̄o qd̄ nihil valet. ḡ valde errat maior est nota. minor est apli vbi supra dicentis. In xpo. n. iesu neq; circūcisio aliquid valet neq; p̄putiū. q. d. equalia sunt deo circūcisio et p̄putiū nec vnū nec alterū valet ad salutē. Sz noua creatura. i. regeneratio z noua vita. Noua. n. creaturā dīc̄ nouā vitā p̄ fidē xpi. vt dicit̄ glo. Et iterū ad Gal. v. In xpo iesu neq; circūcisio aliquid valet neq; p̄putiū ḡ fides que p̄ dilectiōem opatur sup̄ quo dicit̄ glo. fides nō vtiq; ociosa. q̄ fides sine opib; nō saluat Iaco. ij. Sz que opatur p̄ charitatē dīz p̄prium opus fidei ip̄a dilectio est. sine dilectiōe fides inanis ē fides cū dilectiōe xpiani ē. Alia. i. fides sine dilectiōe demonis est. Nāz demones credūt z cōtremiscūt. qui aut̄ non credunt tardiores sunt z peiores q̄ demones. Sz multū interest vtrū quis credat ip̄m eē xpm an credat in xpm. Nam ip̄m eē xpm demones crediderūt nec tñ in xpm crediderūt. Ille em̄ credit in xpm q̄ sperat in xpm z diligit xpm. hec ibi. Multū ḡ errat quicūq; xpianus qui vti circūcissione carnali cū in xpo nihil sibi valeat. z cū ostēdet se fidē ociosam h̄re. Item terciō arguitur sic. quicūq; de libero se facit seruū multū errat. sed xpianus qui vti circūcissione carnali de libero se facit seruū. ergo multū errat. maior p̄z. q̄ efficit̄ crudelis sibi ip̄i. minor ē apli ad galath. v. vbi vtrūq; ond̄it dicēs. Itaq; fr̄s mei nō sum⁹ filij ancille sed libertate xpc nos liberauit. Sup̄ quo dicit̄ glo. nō sumus filij ancille q̄ nō sumus serui peccati vel legis. sed libere. i. hierlm̄ celestis qui est pp̄ls nouus regni celoz z nō alio mō sum⁹ ḡ

Quid sit
circūcisio
m

libera
milia

libere h̄ p̄ eam libertatē qua liberta-
te. i. p̄ quā libertatē xp̄c nos liberauit.
q̄ imūnis a pctō ex dilectōe obediens
fuerit. libertas ergo qua liberati sum⁹
mus a xp̄o est pctōz remissio ⁊ fidelis p̄
opantis dilectōem iustificatio. hec ibi
Scdm̄ osidit. c. eodē dicens. State ḡ
⁊ nolite iterū seruitutis iugo cōtineri.
Ecce ego paulus dico vobis qm̄ si cir-
cūcidimini xp̄c nihil vobis pderit. su-
per quo glo. dicit. galathas honat ne
se iugo legis velit subijcere ⁊ terret pe-
riculi p̄matōe. ⁊ q̄ xp̄m libere estis.
ergo state ⁊ firmo fide. fixo pede pma-
nere in libertate. ⁊ nolite p̄tineri iugo
seruitutis. i. legis que in seruitutez ge-
nerat. Et addit iterū. nō quia galathe
prius legem custodierunt. sed dū circū-
cisionis ⁊ legalitū obseruatōnū iugo se
subijciebant quasi ad eosdē reuertebā-
tur cultus qbus in idolatria ante fue-
bant. q̄ nō est leuior hec legis seruit⁹.
q̄ idolatrie. Nota terribile verbū glo-
riose Hiero. sequit. Hiero. aut̄ ista le-
galia post xp̄i passiōē siue in eis spes
ponat siue nō obseruantib⁹. dicit no-
xia eē nisi dispensatorie custodiant. et
in hoc locus hic ita exponit si circū-
cidamini nihil vobis xp̄c pderit. quia
circūcisio iam nō solū pdest sed obest
anteq̄ noua incipet p̄dicatio opuit
circūcidi. nūc aut̄ lege xp̄i succedente
nihil pderit fidei addita circūcisio h̄
obest. maius. n. malū est ex libero ser-
uum fieri q̄ nasci. hec in glo. Ex h̄ ha-
bet manifeste q̄ magis peccat xp̄ian⁹
circūcidens seipm̄ vel filiū suū q̄ inde
us eodē genere pcti ⁊ ceteris paribus
circūstantijs. patet etiā ex phabitis q̄
xp̄ianus vtens circūcisione nimis er-
rat cū se faciat veterē creaturā nouam
deserendo vt patuit argumēto. j. Et q̄
circūcisio nihil ei valet. vt p̄z argumē-
to. j. ⁊ ij. ⁊ de libero. se facit seruū. vt p̄z
argumēto. iij. Itē. iij. arguit sic. Qui-

cunq; de amico dei se p̄stituit inimicu
eius. ⁊ ei odiosum valde errat. h̄ xp̄ia-
nus vtens circūcisione ē talis. ḡ valde
errat. maior est nota. minor. pbat p̄ lo-
cū a minori. quia si iudeus vtens circū-
cisione est blasphemus. ⁊ in continua
ira ⁊ odio dei. vt declaratū fuit sup̄. li
bro. j. cōsideratōe. iij. art. vj. in secūdo
puncto. ergo multo fortius erūt blas-
phemi. ⁊ in cōtinua ira ⁊ odio dei. q̄cū
q̄ xp̄iani vtentes circūcisione. ⁊ tanto
gratius peccant q̄ iudei quāto ip̄i cō-
fitem̄ iesuz xp̄m eē filiū dei ⁊ virginis
marie verū messiam venisse in mūdū
⁊ cōplēse p̄ mortē suā qd̄ fuit p̄ deum
pmissus. Ex quo elicit correlatū dñs
cesariensis in tractatu p̄ saracenos di-
cens. Quicumq; manifeste intelligere
pōt q̄ grauissimū peccatū cōmittunt.
⁊ in q̄ profundissimā heresim̄ icurrūt
neophiti de iudeis facti xp̄iani. si post
q̄ receperūt baptisimū cōfitem̄es fidez
xp̄i q̄ fuit natus de virgine. q̄ mortu⁹
fuit ⁊ resurrexit. ⁊ ascendit ad celos ip̄i
redeunt sicut prius ad obseruādū sab-
batū. ⁊ volendo sicut prius seruare le-
gē moysi. nō comedere ea q̄ in illa ph̄i-
bent. ⁊ si circūcidunt filios suos post-
q̄ baptisati sunt. in hoc nō debent h̄re
aliquaz patiam xp̄iani q̄ nō corrigāt
qn̄ talis actus venerit ad noticiā suaz:
cum sit ex toto ⁊ totaliter actus fidei
xp̄iane cōtrarius. q̄ ex quo mysteriuz
circūcisionis est spes aduētus messie.
⁊ illud q̄ quis expectat nō h̄z ip̄o scō.
intelligit q̄ tales circūcidentes faciūt
p̄fessionē iesum xp̄m nō esse natū ex
virgine. nec crucifixū nec mortuū nec
resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec
ille. Manifeste iste doctor osidit in p̄-
dictis oēs xp̄ianos vtentes circūcisio-
ne esse hereticos. Sed nūquid sunt
aliqui tales isto tpe. certe non sum te-
stis de visu. sed illi qui viderunt filios
xp̄ianoz circumcisos p̄p̄is oculis te-

*habet
habetur*

Liber

secundus

Simonius phibuerunt et phibent seim⁹
 qz verū est testimoniū eoz. Erat coop-
 ret istud grauissimū crimen, et puerus
 beresim. vnus xpianus hīs duos fili-
 os circūcisos. quoz vn⁹ est apud nos.
 dixit hos sic natos cū circūcisione qd
 dictū quante irrōnabilitatis et falsitatis
 satis notū est. Si. n. istud eēt possibile
 qd circūcisio fieret i vētre mātis i abraā
 pmo circūciso ostendisset miraculo-
 se deus et frustra fuisset cultus lapide⁹
 ad circūcidendū in lege. Et itez. quia
 nō disceret circūcisio. ex qd p nihil ppu-
 ciū scissum est circūcirca. Sz diceretur
 illud tale. si sic accideret mōstrū in na-
 tura pp defectū materiē. sicut ille q na-
 scit cū aliquo defectuoso mēbro. Itz
 qz cū natura intendit generatōem. nū-
 qd deficit in mēbris generatōis in aliq
 pputiū aut est d cōplēmēto mēbris ge-
 neratōis. et pp hoc monet dubiū frā-
 ciscus de maronis in materiā de gene-
 rali resurrectōe. si oēs resurgent cū cir-
 cūcisione. et dicit q nō. qz pputiū vide-
 tur pūnere ad integritatē hoīs. iō enī
 ea erit futura resurrectio cū sic fuerint
 creati pmi parentes. Sz tunc est du-
 bium si xpc cum pputio resurrexit di-
 cit q sic. qz dicit apls q in virū pfectū
 hec ille. patet ergo irrōnabilitas et fal-
 sitas illius dicti q nati sunt et filij cir-
 cūcisi. Mulier etiā quedā in ciuitate
 gamoreū. habens duos filios puulos
 circūcisos. timens qd hoc veniat ad no-
 ticiā cuiusdā ibidē verbū dei pdicātis
 et repbendentis dure peccata maloz.
 xpianoz die quadā cū trāsitu faceret
 ante domū dicte mulieris gardianus
 pueniens dicte ciuitatis exiit ad eum
 mulier illa. et hilarivultu ipm recipiēs
 inter cetera dixit sibi. Nescitis dñe qd
 accidit hīs duobus filiis meis. Cū enī
 edificaret hec domus noua. et esset hic
 multū de calce iste puulus ludens de
 calce intra pputiū posuit. ppter qd ca-

lesacta virgula fuit. necesse fuit qd voca-
 remus circūcisiū qd abscedit pputiū eius
 dē vt curaret. Sitr iste alius pputi⁹ po-
 nens paleas intra pputiū infirmatus
 fuit in virga. ppter qd a circūcico etiā
 abscessum est pputiū. et sic vident circū-
 cisi et tū nō fuit aliud nisi qd dictū est.
 Gardianus vō ille miratus est de ver-
 bo cū nō quereretur de materiā illa et
 dissimulauit cognoscēs fictitiōem satis
 coloratā. Sed qd amplius dolendū ē
 nec sine amaritudine cordis expri-
 me re queo. qd aduēt eoz q iam longo tpe
 citra noīe xpiano gaudebāt aliq circū-
 cisi sunt. Cū. n. pdicār anno dñi. M.
 cccc. lxx. in villa merine de campis re-
 latū fuisset mihi q virū religiosū eius
 dē gentis q eēt ibi plures heretici oc-
 culti q afferbant xpi euangelii eē fal-
 sum. vt diceret infra zelo fidei succensus
 pdicauit ibi plures sermones de excel-
 lentia nre fidei damndō errores pdi-
 ctos vt dñs mihi dedit. Certificat⁹ sum
 deinde quasi sex mēsisbus elapsis p il-
 lū q bene nouerat eoz secreta. nihil de
 cultū q nō sciat q eo tpe quo ibi pdi-
 cabat fuerūt in quadā domo dicte vil-
 le secretissime oculi fere. xxx. eoz no-
 uiter circūcisi p vulneribus circūcisio-
 nis sanandis. Alij vō cōuersi sunt ad
 iudaismū. sicut d eadē villa. et credo q
 vnus mgroz q dicebat mgf frāciscus
 medicus venditis secrete q possidebat
 in iherlm pfectus factus est iude⁹. sic mi-
 hi rex fuit pntē qdā iudeo medico q
 idem asseruit fore verū. De pluribus
 alijs dicit q pparant se secrete vt simi-
 liter faciant illusi diabolico pssio deo
 pmittente qd pp eoz pctā dat eos in re-
 probū sensum. Isti tales xpiani ven-
 tes circūcisione inimici dei. et magi he-
 retici sunt illi de qbus paulus ad rym.
 in p capitulo enumerat. xv. cōditiōes.
 pessimas. f. q sunt inobedientes. vani
 loqui. seductores. vniuersos domos

fabrertentes. docētes que nō oportet
mendaces. crudeles. gulosi. nō sūt in
fide. intendētes iudaicis fabulis. auer
tentes se a veritate. cōfiteres se nōsse
deū. factis negantes. abhominabiles. in
credibiles. ad oē opus bonū reprobī.
cuius verba ad sām sunt hec. Sūt
enī multi inobedientes. vaniloqui et se
ductores. maxime q̄ de circumcissione
sūt quos optet redargui q̄ vniuersas
domos docentes q̄ nō optet lucrī grā
Dixit quidā ex illis pphas eoz ppheta
Cretensis sp̄ mēdaces. male bestie. vē
tris pigri testimoniū. hoc vey est. quā
ob cām increpa illos dure. vt sūt sūt
in fide nō intendētes iudaicis fabulis
et mandatis hoīm auersantū se a veri
tate. oia. n. mūda mūdīs. Cōinqnatis
aut et infidelibus nōnū mundū. sed in
qnate sūt eoz et mens et cōscia. Cōfi
tent. n. se nōsse deū. factis autē negant
cum sūt abhominabiles et incredibi
les. et ad oē opus bonū reprobī. Sup
quo glo. ordinaria sic dicit. Inobediē
tes in se. vaniloqui ad alios et seducto
res circumuentōibus et cuiuscūq̄ gene
ris fraudibus maxime qui de circūci
ssione sūt. i. de iudeis qui sub noie xpī
iudeizare docebant. Xenari. n. in xpo
nō puri. erant xpīant. q̄ p̄m legē par
tim xpīm venerari volebant. De q̄bus
subdit quos optet redargui. Ideo q̄a
spī sūt qui subuertunt vniuersas do
mos. i. totā familiā docentes q̄ nō opz
et hoc faciūt grā turpis lucrī. i. terrene
rei. p̄ terrenis acquirēdis. Dixit qua
si tales vere sūt. sicut dixit quidā ex il
lis qui eos nouerat. Iste sūt epīgme
nides cretensis. in cuius libris hoc in
uenit. nomē eius nō cōmēdauit ap̄s
q̄ inter pphas dei nō inuenit. ppha
q̄ verū dixit. est ppheta esset illoz nō
dei et pphas illoz. q̄ eoz naturā bene
aperuit q̄ vtrūq̄ ad hoc dictū est ne dei

ppheta videret sed illoz. Cretenses sp̄
sūt mēdaces exp̄tis sūt et lōgo tpe
hanc mendaciū pprietatē. nō dico loco
sām s̄ p̄ncipiosaz in vtr̄ religiosis eius
dē gētis. quos sanctos p̄mitus repu
tabā. nūc vō angelos sathane in lucis
angelos transformatos potius repu
taui. Cū fm verā cōsciam nihil in eis
niū s̄larā eq̄ratē senserimus. que du
plex ē inq̄tas. male bestie. i. sanguinē
ficiētis et ventris pigri. i. gulosi. et lō
pigri. Et ne minus credas ei q̄ gētilis
erat. eius verba cōmendat ap̄s dicens
Testimoniū hoc verū est. q̄ vanis at
q̄ supflis geniliū supstitiōnū et poe
ticarū sententijs abrahis atq̄ decissis. q̄
purū reptū fuerit ad ministeriū dom⁹
dei assumēdū est. Quā ob cām q̄ do
ceret q̄ nō optet. quā ob cām increpa
illos nō vt soles molliter s̄ dure vt sa
ni sūt in fide. i. vt recte credant. q. d. nō
recte credunt. Ego. n. vidi quandā pel
qui plā que casu venit ad man⁹ meas
Et que facta sūt cōtra hāc gentē in ci
uitate toleti. et inter multa q̄ sibi legi.
vnde notat q̄ aliqui eoz nō sūt sūt i
fide sicut ea que sequunt. Primo q̄ si
lios suos circūcidūt. Secundo q̄ sacra
mentū altaris nihil aliud est nisi q̄daz
cerimonia. vt sacerdotes trahant gen
tes ad deuotionem. Tercio q̄ mittunt
etiā oleum et habent lampades in si
nagogis iudeorum. Quarto q̄ obser
uant sabbatum sicut iudei. et operan
tur occulte die dominica. Quinto q̄
faciunt iuramenta sicut iudei in cōtra
ctibus suis dicentes q̄ per nomen cre
atoris viui veri qui fecit mare et arenas
et celum et stellas. et dederit tabulas le
gis Moysi q̄ ipse daret et solueret et.
Sexta q̄ fides catholica erat quedaz
trussa. et q̄ nihil aliū erat in hac vita ni
si nasci et mori. et q̄ totū altōvāitas erat
Septio q̄ cū i p̄culis se videbāt nūq̄

Cur

In amato
S. m. m.

hemabant xpm nec beatā virginē s̄
dicebant adiunat te adonay. **O**ctavo
q̄ vigo maria nō erat noīanda. q̄ fue-
rat quedā peccatrix que stat s̄b cauda
iūda. **N**ono q̄ in die iouis sc̄to occide-
bant agnū z comedebant. **D**ecio q̄ cū
sunt in eccia nō attendunt cū eleuatur
corpus xpi nec signant se nisi cū dimi-
dia cruce. **U**ndecimo q̄ fingunt puu-
los in piculo cū nascunt. z dicūt q̄ pp
piculū baptizant eos z nō est sic. sicut
de duab⁹ filiis b̄ alfandari cursoris do-
moy inuenit ibidē q̄ cū eēt. xviij an-
noy fuerūt baptizati. **D**uodecimo q̄
faciunt circa defunctos oēs ceremoni-
as iudeoy. **T**redécimo q̄ ptrahūt ma-
trimonia in gradu phibito sine dispē-
satiōe ecclie. **D**ecimoquarto q̄ mittunt
puulos ad sinagogas vt doceant i eis-
dē. **D**ecimoquinto q̄ deridēt de sacro
baptismi z de ceremoniis q̄ sunt a sa-
cerdote. **D**ecimosexto q̄ dant publice
ad vsuras antiq̄s xpianis in lege chl-
sti dicendo q̄ dicti xpiani sunt sui in-
imici z legis. z iō nō peccant vādo ad
vsurā eis imo q̄ cū hoc faciunt lucrāt
indulgentias. **D**ecimoseptimo q̄ non
curant de excōicatiōibus nec de abso-
lutione accipiēda nec credunt nec in-
telligunt si sunt excōicati. q̄ sunt excō-
municati pp debita ad que tenent cur-
ppter illa solvenda excōicant. z si sol-
vunt hoc faciunt vt nō capiant. vel vt
non eritent sed non timorē dei. nec vt
eritent piculū aīarū suarū. z cū hac in-
credulitate nō curant de absolutiōe di-
centes. q̄ soluto debito amorū est pec-
cātū. z q̄ nō indigent absolutiōe. z sic
dimittunt se stare excōicatos toto tpe
vite sue. **D**ecimooctavo q̄ raro audiunt
missam. z diuina officia raro etiā confi-
tentur. z si veniūt ad pfessionē. hoc fa-
ciūt pp verēcūdiā vt nō expellant ab
ecclesiis z nūq̄ cōfiteant aliq̄d peccatū
s̄ opa virtutis z sanctitatis. l̄ sciantur

publici peccatores. **X**ix. q̄ sacm pfessi-
onis ordinauerūt. xij. ebrij q̄ fuerūt cā-
q̄ occiderent p mundū plures q̄. xx.
mille psone. **X**x. q̄ sunt idolatre. q̄ in-
uenit in eadē psequisā p illū testē qui
vidit iuramēto p̄fisso q̄ alfonsius gū-
disalui de faro p̄dicte ciuitatis ciues
p̄dicte gentis cū mentis alfonsi vxore
sua habebant in eadē domo vñū reta-
bulū de petra tabulis coopitū cū sanu-
is suis in q̄ erant. iij. imagines ligne-
firmiter cōiuncte lapidi illi. figura vni-
us illarū erat hoīs longi magne quā-
titatis habentis coronā aureā. z a 30
na infra erat imago illa nigra sicut car-
bo. **T**res vō alie imagines habebāt fi-
gurā domicellarū. erant tñ nigre sicut
carbones hūtes capillos p̄tensos s̄n-
gros. **E**t dixit testis ille iuratus qui vi-
dit q̄ p̄dicti tenebant dictū retabulū
in quodā loco occulto. s̄. in tecto came-
re quadrate in qua dormiebāt z clau-
debat tabulū tñ clauis. **C**ū vō erat pul-
sata campana p. aue maria p̄cipiebant
p̄dicto testi cū eis cōmemorari vt ascē-
deret ad p̄dictū locum cum quadā sca-
la qui amouebat clauos z tabulas il-
las. z extraheret p̄dictū retabulū. z lo-
gato fūne vsq̄ ad eoy manus suspēde-
bat. **Q**ui recipientes illud faciebāt q̄
p̄dictus testis adoraret imagines illas
z deoscularetur ora spozū dicendo q̄
erant sancti. z statim extinguebāt can-
delas z crucibula que incēsa tenebāt.
z orabant magno spacio ante idola il-
la in arabico vsq̄ ad gallicantū. **I**n q̄
hora vocabant iterū p̄dictū testē z fa-
ciebant q̄ verum eleuaret retabulū il-
lud ad p̄dictum locū claudēdo sic p̄-
us diligēter. **D**ixit etiā q̄ qualibet die
hora meridiana illud faciebāt z q̄ hūc
labore habuit q̄ diu vixit cum eis. **D**i-
xit etiam de illis q̄ comedebāt carnes
p totā quadragesimā sextisq̄ feriis ac
in diebus sabbatoz. **X**xj. q̄ sunt p̄ci-

res heretici q̄ arriani et quicūq; alij q̄
 3 legē xp̄i errauerūt. sicut p̄ in p̄dicta
 p̄f̄q̄ia de errore didacigomes bacha-
 larij filij de mosen ioh̄n. et usq; gentis
 sicut affirmauit iuramēto interposito
 Aluarus fernādi medicus p̄dicte cūi-
 tatis cōsilius p̄tatus in testē in for-
 ma iuris. dicit. n. q̄ loquendo de lege
 xp̄i et lege iudeorū cū eo q̄ dixit ei p̄di-
 ctus bachalari⁹ ambulate. q̄ nihil sci-
 tis. q̄ si sciretis scripturas q̄s nos ha-
 bemus vos mīrarēmi. Qui dixit sibi
 que scripture sunt ille. q̄ ego sepe per
 transiui testamentū vet⁹ et nouū. et cū
 hoc etiā signauī plura loca p̄dicte scri-
 pture. R̄ndit p̄dictus didacus gomes
 bachalari⁹ tota ipsa scriptura est pro-
 p̄p̄lo. sed n̄rī l̄fati alias scripturas ha-
 bent maioris certitudis et maioris au-
 ctoritatis. Cūq; p̄dictus testis cogita-
 ret q̄ illa essent aliq̄ maḡ mysteria san-
 ctissime trinitatis vel incarnatiōis. vel
 verbī diuini seu natiuitatis xp̄i mor-
 tis vel resurrectiōis v̄l sanctissimi sacri
 altaris dixit sibi q̄ oñderet eidē. Et ip̄e
 respondit q̄ totū erat scriptū in hebrai-
 co. Et iterū dixit ei. Quid est illud q̄
 est ibi scriptū vltra illud q̄ tenet in bi-
 bliā. R̄ndit ei q̄ hec erant secreta rerū
 b̄teritarū. sc̄. quis fuit abraham et adhuc
 xp̄c. et quis machometus. et quos spiri-
 tus habuerūt q̄libet eorū. et q̄ mirabā-
 de gētib⁹ q̄ credūt tot in s̄p̄tēias sic
 dicit. q̄ abraham querebat sp̄m q̄ r̄nde-
 ret suis petitiōibus et nō inueniebatur.
 Quadā v̄o die abrahā exiit nudo in q̄
 dā circulo cōuocādo sp̄m q̄ ei r̄nderet.
 n̄h̄l v̄ldit de quo possit sanguinē ex-
 trahere nisi de virga virili sua et circu-
 cidit se. et cū cecidit sanguis statim r̄n-
 dit sibi sp̄s saturni. et q̄ totum aliud
 erat derisio quedā. Et dixit ei sp̄s q̄
 in annis saturni sunt octogita puncta
 et q̄ q̄cqd diceret sic erit. et q̄ illa p̄dicta
 reuelauit sp̄s abrahe et abrahā filijs suis

et sic p̄ illa p̄phetabant p̄phete. Dixit et
 ei q̄ iesus xp̄c habuerat sp̄m mercurij
 et q̄ addiscebāt cū vno magno rabino
 ip̄e iesus et iudas scarloth ac alij iudei
 et q̄ iesus fuit filocaptus de quadā iu-
 uenula iudea. q̄ cū cognouit ille ra-
 binus. posuit excōicatōem sup iesum
 xp̄m p̄. x. dies. et in octauo die dilata-
 uit excōicatōem p̄. xx. et deinde dilata-
 uit p̄. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus
 xp̄c recessit et separauit se ab illo rabino.
 et q̄ incepit p̄dicare p̄ m̄ḡm suū. et q̄
 sic ambulando appropinquauit vn⁹ p̄-
 dictorū octoginta punctorū saturni de
 xit q̄ posuit se iesus xp̄c ad seruandū
 punctū illū p̄ ptē suā. et rabinus ille p̄
 suā et iudas filij. Et dixit q̄ rabinus il-
 le et iudas dormierūt. et q̄ iesus xp̄c vi-
 gilauit optime. et cū venit ille p̄dictus
 dixit q̄ dixi iesus xp̄c. Dñe deus mise-
 rere oīm q̄ me audierint et in me cre-
 dent. et in hoc excitatus est rabin⁹. Ta-
 ce mala morte moriaris tu et tui credē-
 tes. Excitatus etiam iudas dixit. ma-
 le finia ego si de te nō dederō malū fi-
 nē. et dicit q̄ sic totū ipletū fuit. Et q̄
 iudei maledicūt illū rabinū. q̄ excōi-
 cauit iesum xp̄m dicētes q̄ si nō excōi-
 cauerat eū totū mundū p̄uerterat ad
 iudaismū. et is virumq; maledicūt sed
 plus iesum xp̄m q̄ maledixit eos. Di-
 xit etiā vltorius q̄ machomet⁹ habuit
 sp̄m martis. Et tot et tanta dicebat iste
 testis q̄ habebat in scriptis q̄ plus v̄l-
 debant stulta figmenta cōposita malis
 ciōse et ex inuidia et peiora q̄ dixerant
 arriani et manichei. Dicebant etiā q̄ p̄
 malā artem iesus xp̄c fecerat in mor-
 te sua terremotū. et q̄ p̄pter talia p̄phe-
 te fuerant occisi. q̄ v̄tebant malis arti-
 bus. et q̄ sic etiā a fili fuerant mortui.
 sicut mali et falsi p̄ iusticiā. et talit̄ mor-
 tui sunt qualiter opa fecerūt. Dicebat
 em̄ q̄ sanctū sacm̄ altaris ordiatū fue-
 rat in forma hostie rotūde sicut sol. q̄

erat sacrificiū sol. et q̄ iūpiter sol et mer-
curius ordinauerāt legē xpianorū. Sic
q̄ iūpiter accepit habitū. mercurius ser-
monē. sol vō sacrificiū. Et cū p̄dicta et
multa alia abominabilia audiuit p̄dict⁹
testis ab illo didacogomeci. nō soluz
cōtra legē iudeorū sed etiā xpianorū vi-
dit q̄ sepaui se ab eo. vidit. n. q̄ sic ex-
pediebat ei q̄ peiora videbant p̄dicta
q̄ idolatrare. Dicebat. n. si in isto qui
est graduarius in scia et filius doctoris
talitā inueniunt qd erit in alijs. Dixit
etiā p̄dictus testis q̄ tantū cognosce-
bat de p̄dicta gēte q̄ plus crederet vni
saraceno q̄ iuraret sibi i lege sua q̄ vni
cōuerso q̄ iuraret sibi super sancta dei
euangelia et q̄ boni inter eos sunt pau-
ci et p̄ maiori pte sunt augures. somniā-
tes. creditores malariū rerū. somniato-
res intro missi in oibus alijs artibus.
Dicesimo secūdo q̄ sacerdos quidā
eiusdē gentis cōsecrauit die quadā qn
q̄ hostias quaz vnā sūpsit et alias tra-
didit fratribus suis et nescit qd factū
est de illis. Nec et plura alia cōtinent
in p̄dicta p̄sūsa q̄ breuitatē cā obmit-
to. Itē me exiit in ciuitate segobien.
Anno. Mcccc. lix. cū iudei celebrarēt
festū tabernaculorū et vnus iude⁹ time-
ret puniri ab alio in synagoga p̄t ali-
qd peccatū cōmissum. recōmendauit
se cuidā xpiao algazelo iudeorū. vt ve-
niens in synagogā p̄s non pmitteret
punitiōem eiusdē. Qui veniēs vidit sy-
nagogā plenā hoibus orantibus ac il-
lustratā luminariū multitudīne. et cū
ad ianuam synagoge pmaneret exiuit
vnus capite coopto. q̄ cū quesuissz ab
eo quis eēt agnouit eū eē vnū de con-
uersis p̄dicte ciuitatis. Qui mirat⁹ et
volēs videre amplius inuenit plures
alios ibidē cū iudeis habitū et orōne
cōformes q̄ oīa p̄dictus algazelus oī-
bus volentibus audire publice affir-
mabat. Itē in villa de foumesta huius

regni castelle quidā barbitonsor eius-
dē gentis. cuius nomē fernandus sau-
cij publice dixit et sepe idē affirmauit.
scz q̄ iesus xpc nō erat verus deus nec
credebat in eū et q̄ de⁹ nūq̄ hūerat fi-
liū. sed q̄ solū credebat in illo vno deo
q̄ fecit celū et stellas. mare et arenas. Itē
puer⁹ hereticus fuit accusat⁹ coram
dño petro palentino qui facta inquisi-
tione inuētū est testimonijs septē testiu
eadē dixisse vt ego vidi in p̄squisia q̄
ad manus meas deuenit p̄ mandatu
dicti ep̄i q̄ cepit p̄dictū malū xpianū
et timore mortis potius q̄ amore veri-
tatē abiurauit heresim ibi publice vbi
peccauit. Deinde fuit absolutus ab ex-
cōcatōe in fonna iuris p̄ me ex p̄mis-
sione mihi facta p̄ p̄dictū dioecesanum
et demū positus in carcere a quo exire
fin ius nō debebat. Rogamini vbi
multorū liberatus a carceribus relega-
tus est exilio a p̄dicto loco decē annis.
hec acciderūt anno dñi. M. cccc. lviij.
in p̄dicta villa. Notarius public⁹ p̄s-
quisie fuit petr⁹ martini calderon. Te-
stes vō rodericus garcie. de alua. et al-
fonsus lupitonsor. et alfonsus de villa
regali faber. et alfonsus saucij et agmlar
et fernandus saucij p̄tor. et alfonsus fer-
nand⁹. Homo et gundisaltus. pancho-
macellarius. Fuit etiā q̄ est liber qdā
apud eos quē p̄posuit m̄gr martinus
roletanus astrologus f̄ fidē catholicā
qui liber ne cognoscere q̄ ab ip̄o fa-
ctus eēt verso noie suo ip̄m ititulauit.
q̄ ip̄e lingua n̄ra vocat martin. et ex b̄
verso nie intitulaui illū libz nitram.
Ex q̄bus oibus manifeste patz q̄ non
sunt sani in fide plures eorū vt dīc pau-
lus. Increpa ḡ illos dure vt sani sint i
fide. i. vt recte credant sicut dictum est
Sequit textus cū glo. nō intendētes
iudaicis fabulis isralis obseruantie. in
qua nemo iustificat apud deū et man-
datis hoim. q̄ mandata legis post ma-

nifesta veritate iam hominibus et non dei mandata sunt. hominibus dico auertentibus se a veritate spiritualis intelligentie. Quicquid enim aduersus veritatem opponit humana inuentio est. Ideo mandata hominibus et fabulas appellat que narrant. quia nescientes vim scripturarum interiora verborum legis colore sequuntur non sapore. putant enim nunquam recedendum esse ab his que moyses tradidit verum de eis carum dicit. Dicit enim quasi se auertunt vere a veritate. quia omnia humanis visibus concessa munda sunt mundis. scilicet illis que fide bona sumunt et iustitiam sunt. quod ipsi negant. id quod in lege quidam moyses prohibuit et ab imundis mundandis creuit. hoc autem non secundum naturas quas deus creauit intelligi voluit. sed secundum significaciones. omnia ergo munda sunt mundis secundum naturam in qua creata sunt. vnde in Genesi. Vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Secundum significaciones tamen quedam immunda sunt in deis. nec nobis omnia apta sunt. vel propter salutem corporum vel propter consuetudinem humane societatis. Cum ergo cuiusque sua reddunt et naturalis ordinis seruati omnia munda sunt mundis. Contraminatis autem per peccata et infidelibus. Equum non credunt ita deum. vel deo nihil mundum est. quia non sunt digni donis dei sed et mens. id est intellectus et perspicacia eorum iniquare sunt qui non ex cibo est iniquatio eorum sed ex malo intellectu et consuetudine peccatorum. Et vere mens et perspicacia eorum consinquinata sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deum factis autem negant. vnde. i. Joh. ij. dicit. Qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit. mendax est si negatio non tantum lingua fit sed et factis certe multos inuenimus antippos. quod ostendit christum et moribus dissentire ab eo. Quisquis factis negat christum antippos est. Tales enim sunt omnes mali catholici. qui non verbis sed factis negant. Nolite ergo esse de fide seculi adiungite fidei recte vitam rectam. ut christum confitea-

mur verbis vera dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemini verbis et non factis fides saluum morum proprie est fides demoniorum. Cum sint quasi se confitentes nosse deum cum tamen sint abominabiles. id est deo odibiles et incredibiles. id est nec abiles credere. et ad omne opus bonum reprobi. id est a deo reprobatum. ut non habeat gratiam ad bene operandum. hec in glo. Patet ergo ex predictis quales sunt illi christiani qui viuuntur circumcissione carnali. et quod incidunt in crimina heresis. et propterea sunt dure reprehendendi et digne castigandi ab illis quorum officium est errores contra fidem catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. scilicet quod erroneum est imo hereticum est christiano vel circumcissione carnali. Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. id est ex precedentibus satis pateat eorum solutio. dicit tamen quod lex illa gen. xviij. masculus cuius proprium caro circumcisa est. Durauit visus verus messias christus eam in seipso impleuit et promissa fuit visus post euangelij publicationem. Ad secundum in quo dicitur quod christus fuit circumcissus ergo et nos debemus circumcidi. Respondetur quod istud argumentum peccat ex defectu imaginatiōis. Cogitant enim heretici quod causa quare christus fuit circumcissus in carne fuit ut et nos taliter circumcideremur. sed non est sic. Et licet multe assignentur a doctoribus rationes quare voluit circumcidi dominus iesus. in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est ut ipse se ostenderet filium Abrahę cui preceptum circumcissionis omnis erat factum et promissio nascitur seminibus. et sic dei promissionem assignaret impletam. Secunda ratio ut circumcissione sicut et alia legalia suscipiens ab opere legis nos liberaret dando filium legis scripte. Tercia ratio ut fratres iudeorum se ostenderet ut haberent

iusta occasione ipm repellēdi. sic & im-
 pleuit pceptū dñi. insas octo diez cir-
 cumcidet Gen. xvij. Et sic manet lex
 illavacua iure quo erat plena ante xpi
 circūcisionē ex quo facta ē plenitudo
 pmissi. & plene fuit declaratū supra li-
 bro. j. p̄sideratōe. iij. arti. vj. Et q̄ inter
 ceteras hereses hec seruet p̄p̄tū intā-
 tū vt plurimi etiā adulti circūcidāt et
 venditis oibus exeunt regnū indei ef-
 ficiant vt dictū est. Iō cū hec pestis ra-
 bida conet ex toto subuertere legē xpi
 Iō viriliter resistēdū est p̄cipue a dyo-
 cesanis & inquisitoribus heretice pra-
 nitatis ac etiā a p̄dicatoib⁹ euāgelicis
 Necnō a principib⁹ brachiū secularis &
 ab oibus militibus & veris catholicis
 q̄ nō est minus qn hec massa sit mul-
 ta corrupta in oculis. & iō multū pl-
 eulosa. q̄ fin Bern. sup cantica. plus
 nocet falsus catholicus q̄ si vere ap-
 pareret hereticus. & nulla efficacior e-
 stis ad nocendū q̄ familiaris inimic⁹
 quales sunt isti inter nos. vñ dñs Eze-
 chi. xij. c. illos qui nō resistūt heretice
 acriter rephendit dicens. Nō ascendi-
 tis ex aduerso. nec opposuistis vos mu-
 rū p̄ domo israel. vt stareis in prelio.
 Ex aduerso. n. ascendere & p̄ domo isrl
 se opponere murū est. p̄ defensione ca-
 tholice veritatis cuiusq̄ heretico do-
 mū israel que est ecclesia cupienti de-
 struere totis viribus obviare qd̄ viba-
 nus videt inuere. j. q. iij. ca. Saluator
 p̄dicat i euāgelio circa finē seculi pseu-
 do xpi & pseudo p̄phas surgere & mul-
 tos seducere & fideles suos in mundo
 multas bitaturas p̄sturas. h̄ tñ portas
 inferi n̄ p̄ualituras. p̄inde vt ait apls
 j. Cor. x. optet eē hereses. vt qui p̄bati
 sunt manifesti fiant. optet nos. cū pro-
 pheta ex aduerso fugeret murū oppo-
 nere p̄ domo isrl. & cū aplo vt dī Act.
 xij. Per multas tribulatōes intrare
 in regnū dei. qm̄ nō sum⁹ cōdigne passi

ones huius t̄pis ad futurā gloriā que
 reuelabit in nobis Roma. viij. Ex qui-
 bus dat intelligi q̄ & quasq̄ hereses
 insurgētes optet catholicos ex aduer-
 so cōsurgere & se murū opponere. p̄ de-
 fensione fidei catholice. intantū etiam
 si papa sit hereticus & fidē molit⁹ fue-
 rit destruere orthodoxā optet catholi-
 cos oēs aiose obviare. & iō nō imerito
 phibent neophiti ordinari dī. xlvij. c.
 qm̄. pagano. j. Et assignat in textu cū
 glosa duplex cā. Prima ne incidāt in
 supbiā putantes q̄ fides xp̄iana mul-
 tū indiget illis. Secūdo q̄ nōdū sunt
 expri statū eccie vel religiōis. nec sciūt
 modos p̄sonaz. Fr̄es nō ieiunauerunt
 nō steterūt nō flenerūt nec p̄bati sunt
 vñ tales nec ad minores debent p̄mo-
 neri nec tonsurari. arg. xix. q. iij. mona-
 sterijs. Tercia cōclusio ē q̄ necessariū
 est xp̄ianis vt circū cistione spūali. de
 qua loquit Bern. in sermone circūcisi-
 onis dicens. Fr̄es nos circūcidi neces-
 se est nō l̄sa sed spū & veritate circūcidi
 uō in vno mēbro m̄ h̄ in toto corpore
 simul. licz. n. magis in ea pte i qua mā-
 data est indeis circūcissio. regnet cōcu-
 piscētia. vniuersam tñ occupat carnes
 a planta pedis vsq̄ ad verticē capitis
 nō est in nobis sanctas. nec est p̄ aliq̄
 que tabida nō sit hoc veneno. hec ille.
 Ex quib⁹ p̄t q̄ nos xp̄iani debemus
 nos circūcidere. nō in vno mēbro m̄.
 sed in oibus. Sicut. n. ridiculū esset si
 q̄s in p̄e barbā suā raderet sic q̄ in p̄e
 circūcisionē spūalē facit & in p̄e se cir-
 cūcissum reliquit. Debemus & nos cir-
 cūcidere interius & exterius. Interius
 tñ ad cognitiōes desideria. & exterius
 q̄tū ad singula mēbra & opa. hec ē cir-
 cūcissio vicioz quā necesse ē q̄ faciam⁹
 q̄ hec ē q̄ facit xp̄ianū iustū & sanctū.
 S; notandū vltim⁹ q̄ pōt p̄dicta cō-
 clusio deduci ex quadruplici similitudine
 qua solet aliq̄ res circūcidi. Primo ad

ueritas
 p̄ualis

falsa barba
 n.

p̄p̄tū

q̄d̄m̄ fido
 m̄m̄fima

evitandū corruptōez. Scdo ad pcurā
dū fructificatōez. Tercio ad demonstrā
dū distinctōez. Quarto ad attingēduz
pgruā situatōez. Ultimo g aliq res dz
circūcidit ad evitandū corruptōez. solet
em res aliq circūcidi ne alia corrupat
p ipam. Videm⁹ em q qñ in pomo est
aliq ps putrida z corrupta utli circūci
dat. ps sana p alia corruptis. dens ē pu
trid⁹ ab ore expellit ne p e⁹ fetore torū
os corrupat z ita de mēbro putrido re
specu corpis. Sic debem⁹ nos circūci
dere a pctis ne p vñū pctm aia corru
pat z sic amittat vitā gfe z p pñs vitam
glie. Et sō scribit Den. xxx. Circūcidet
dñs de⁹ cor tuū z cor seminis tui vt dili
gas dñm deū tuūz ex toto corde tuo vt
possis vivē. Et nota q dicit circūcidet
dñs de⁹ cor tuū. Ista em mēbra in qb⁹
sūt iste turpes infirmitates corrodēt
solēt circūcidi ne p morbū mēbra aliq
corrupant. Et certe pctm i corde est in
firmitas corrodēs oia bona gfe. vñ sñ
vinū corruptū corrupit dolū. z nīm⁹
calor cibū. ita cū pctm sit corruptio et
sit qñ quidā morb⁹ infernalis q qñ in
cipit opet mēbz circūcidi. Est ei ignis
vsq ad psumptōez deuorās aiaz corru
pit z cōburit ideo dī cor circūcidi ne
aia corrupat. Ideo dī deu. x. Circūcidi
te p pucia cordis vñ. Ad h pñner quod
dī in beresith quīntana sup Gen. xvij.
vbi dī z dabo pactū meūz int me z int
te zc. Rabi aqba dixit. qtuor p pucia sūt
dī em p puciū in aure de q scriptūz est
Diere. vi. Cui loqr z quē prestabo vt
audiat ecce p puciate sūt aures eoz et n
potuerūt attendē. Ecce vñ dñs factū ē
eis in obprobriū nō volūt ipm. Dictū
est etiā p puciū oris sicut scriptū ē exo.
vi. Et ego p puciat⁹ labijs zc. Dictūq ē
p puciū in corde Diere. ix. Et omis do
mus israel p puciat⁹ sunt corde. Et rur
sus est dicens Ieni. xxvj. Et inducam
eos in certā inimicōz suoz vt vel tunc

supplicet vel humillet cor eoz p pucia
tum z tūc placeret p pctō suo. Et iterū
Dentroñ. xxx. t circūcidet dñs de⁹ cor
tuū z cor seminis tui. Dicit deniq p p
puciū in corpe Gen. xvij. Et p puciat⁹
mascul⁹ q non circūciderit carnem p p
puciū sui abscidet aia illa de pplis suis
hec rabi aquiba. Circa qd notat in pu
gione q sicut qtuor sunt genera p p
cij sic eodē mō sunt qtuor genera circū
cisionis. quoz tria. s. auris cordis z or
qz spūalia sunt: p omnib⁹ sunt necessa
ria. Quartū vero gen⁹ qz corporale et
ymbra reliquoz sive figura ex quo ve
nit messias noster p pceptorū spūalium
magister. Non solū est inutile sed etiaz
omnib⁹ ipni facientibus damnosum z
valde pñciosum sicut declaratum est
in pcedenti pñma cōclusionē. Circūci
dat ergo p puciū auris oris z cordis
nostri ne aia corrupat qz fm Greg.
peccatū qd p pñiaz nō dñuit mox suo
pondere ad aliud trahit. Ista circūcisi
ō debet fieri cum cultro pñe alit ho
mo moreret qd figurat Exo. iij. vbi hē
q angelus dñi occurrat ptra filiū moy
si z eum occidere voluit vt dicit glosa.
Tulit ergo sephora acutissimam petra
z circūcidit p puciū filiū sui. Iste fili⁹
circūcisus quez vult dñs interficere est
malus xpian⁹ sephora ē ecclesia. inter
tat em placens deo. Sz petra acutissi
ma circūcidit filiū suū qñ intungit pe
nitentia vñ acuta est p amaram cordis
pñtionem. acutior p cōfessionem acu
tissima p satisfactōnem. Et certe acutū
debet esse instrumentū quo nō solum
septem dierum: sed multoz annozum
abscindi debet anime p puciū. vñ Ber
nardus abscindat ferro acure compun
ctōnis vlcus inueterate cōsuetudinis.
Nisi ergo acuta pñia circūcidatis.
acuta sententia occideris. Et ideo scri
bitur Gen. xvij. mascul⁹ cui⁹ p pucij
caro circūcisa non fuerit delebit. ani
b

Pñm

pñ
mō
f
f
f

Liber

secundus

ma illa de populo suo. Sicut etiam facien-
dum est in republica quod per unum malum ho-
minem latronem homicidam adulterum cri-
mine pessimo maculatum et hominem cor-
ruptum vel tales circumcidendi sunt per iusti-
ciam et mortem sicut ovis moribunda ne pe-
reat grex. **¶** Secundo ostendit predicta conclu-
sio ex secunda similitudine quod solus aliquis res cir-
cuncidit scilicet ad procurandum fructificationem.
Videmus enim quod vinee et arbores circumci-
duntur ut melius fructificent nisi enim super
flua refecarentur non fructificarentur. sic et
nos tenemur nos circumcidere scilicet a peccatis
purgare aliter quicquid laboramus nihil
prodest nec premium in bonis ecclesie nec ce-
lestis glorie habemus frater enim mortuus non
potest habere premium in bonis a fratre vivo acqui-
situm nec corpus ministrat prodest mem-
bro putrido vel absciso. Ita certe homines
existunt in peccato non presumunt bona ecclesie quantum
ad meritum glorie quia abscisus est a corpore
ecclesie per meritum licet non per numerum.
Et ideo necesse est nos a peccato purgari ut
habeamus fructum de bonis ecclesie et preter in
bonis celestis patrie. Et ideo potest dicere
peccatores de bonis illud Genesim xxxviii. si
circuncidamus masculos nostros et per ma-
sculos quod dicitur seminis et generant intelligi-
git veritas quod est dominia in potentibus aie et
generat bona opera quod debet circumcidi ab
omni immundicia quod figuratur Genesim xviij.
ubi habetur quod abraam fuit circumcissus cum
filiis suis et servis suis. Abraam qui inter-
pretatur pater multarum gentium est volun-
tas a qua habent bona opera filij et alie
potentie servant ei et sensus corporis quod omnia
debet circumcidi voluntas ab omni ma-
lo usu et membris ab omni malo actu os ocu-
li auris et sic de alijs. unde enim homo potest
et dives non daret filiam suam vni rustico
hunc velle et turpe artificium sed homini nobi-
li daret. Ita deus valens nobilior ditor
et potentior non dabit eternam gloriam ha-
benti velle ac turpe artificium peccati.
sed nobili habenti omnia necessaria. **¶**

homo tendens ad habendam filiam ali-
cuius magni solet se decenti gerere et a
vilibus retrahere. Unde dicitur angelus il-
lud Genesim xxxviii. non possum facere quod
petitis et dare sorores vestram. id est gloriam
eternam homini incircunciso hoc est im-
mundo. sed in hoc valebimus federari si et
volueritis nostri filios. id est vacare mundi-
cie et circumcidat in vobis omnes masculini
sexus hoc est si purget voluntas ab om-
ni peccato. Et sic patet quod necessarium est christi-
anis ut circumcissione spirituali si volunt fru-
ctum beatitudinis acquirere. **¶** Tercio
ostendit predicta conclusio ex tertia similitu-
dine quod solet aliqua res circumcidi scilicet
ad demonstrandum distinctionem. Solet
enim aliqua res circumcidi ut a re alia me-
lius cognoscatur vel distinguatur ut patet
in ovibus quod ut distinguantur ab alijs so-
lent circumcidi in auribus vel in locis alijs
patet et in equis et pluribus alijs. Sic et
nos debemus a peccato circumcidere ut a fa-
milia dyaboli distinguamur. unde peccatum
in anima signum est dyaboli. et circumcissio a
peccato signum est dei. Ideo dicitur ad Phil-
ippen. iij. nos sumus circumcissi qui spiritu
servimus deo et gloriamur in christo ihesu
et non in carne fiducia habentes. **¶** Et
nota quod dicitur nos sumus circumcissio. id est
circumcissi. et vide quod isti armigeri qui servi-
unt istis magnis dominis solent esse in no-
va tunica stricte cincti stricte calciati cum
alba cucufa cum sero pulchro. Ita illi qui
serviunt deo debent habere tunicam
novam pulchre conscie stricte cincti cingu-
lo castitatis. et sancte affectionis: bene cal-
ciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa
intentionis recte. quod facit eleuare capil-
los. id est cognitiones ad deum habentes in ca-
pite servum de pulchris floribus. id est deuotum
orationibus. talis sic circumcissus est de fami-
lia dei. unde sicut miles cognoscitur per ar-
ma sic ad signum peccati vel gratie cognoscitur
tur filij dyaboli vel dei. unde dicitur. iij.
Circumcidimini domino et auferite prapucia cor-

abraam
circuncidit

circumcisit

Consideratio sexta LVIII

diu vroz. qñ dicit sitis circūcisi sic de
cet famulos dei Gen. xvij. Circūcide-
tis carnē p̄pucij v̄ri. i. a vob oēm inū-
dictā auferet. vt sit signū federis inter
mē et vos. i. vt sit signū q̄ estis de fami-
lia mea necessariū est q̄ xp̄ianis v̄ri cir-
cūcissione spūali vt distinguat a filiis dy-
aboli. **Quarto** ostendit p̄dicta conclusio
ex q̄tra similitudine q̄ solet aliq̄ res circū-
cidi. i. ad attingendū p̄gruā situatōnez
videm⁹ eñ q̄ lapides anteq̄ in edific-
cio collocent diligenter circūcidunt vt
meli⁹ in edificio valeāt ordinari. Sic si
volūm⁹ in edificio padisi situari opor-
tet nos circūcidi ab oī pctō et politi s̄-
ratib⁹ et bonis opib⁹. vñ sicut lapides
meli⁹ sc̄pti et politi et decorati solēt po-
ni in loc⁹ nobiliozib⁹: ita mag⁹ boni et
mag⁹ purgati et ornati ponent in loco
superiori et nobilioz: ita s̄m excellētis
meritoz recipiēt aīe distributiōes p̄mi-
oz et ideo dicit beatus Greg. v̄bs beata
isrlm dicta pacis visio q̄ p̄struit in celis
v̄luis ex lapidib⁹ et angelis coronata
et sponsata comite platee et muri eius
ex anro purissimo. Porre nitēt mar-
garitis abditis patentib⁹ et v̄rute meri-
toz illue introducit oīs q̄ ob xp̄i noīe
hic in mūdo p̄mit. Tūctiōib⁹ p̄suris
expoliti lapides suis coopant locis p̄
manū artificis disponunt p̄māsurī sa-
cris edificijs. Igit̄ dī Exo. xij. Siquis
p̄grinoz in v̄ram voluerit trāsire co-
loniā. i. agriculturā vel cultū religiōis
a colo colis: et facē p̄hase circūcidetur
p̄r⁹. p̄ q̄d necessariū ē xp̄ianis v̄ri cir-
cūcissione spūali pctōz si volūt tanq̄ v̄i
ui lapides collocari in gl̄ia beatorum.

**De heresi eorum qui dicunt
euangelium esse falsum.**

Secunda heresis est eoz qui di-
cūt euangelium esse falsum quoz
motus est: q̄ quotienscuq̄ in
aliqua doctrina inuenit aliquid falsuz

tota illa doctrina iudicatur falsa. quia
s̄m apostolū ad Gal. v. modicum fer-
mentum totam massam corrumpit. s̄
sic est de euangelio xp̄i vt dicunt ergo
et. **¶** Istud p̄bant quia in euangelio
Matth. in ca. ij. inuenit allegatum: vt
impleret quod dictum est p̄ p̄phetem
ex egypto vocant filium meum. dicūt
isti q̄ in nullo inuenit p̄phetaz. Item
dicūt de illo quod scribit infra eodem
ca. vt adimpleret quod dictū est p̄ pro-
phetas qm̄ nazareus vocabit̄. q̄ s̄ etiā
in nullo p̄phetaz inuenit vt ipsi dicūt.
Concludūt q̄ totū euangelium ē falsuz
hūc errorem deprehendi cū p̄dicaret in
p̄uentu metine de campis. q̄ in p̄dicta
villa multi de eodē genere erant eo-
dem vulnere vulnerati: vt mihi p̄ fide
dignos et etiā de eodem genere fuit it-
matū. Contra quos p̄dicant eos ē nō
solum pessimos hereticos: totū euan-
gelium damnantes: s̄ etiā insipientes et
ignorātes: scripturas p̄phetaz nō legē-
tes in q̄bus exp̄sse p̄tinet qd̄ euangel-
iste affirmāt. Prīmū inuenit exp̄sse i
p̄mo. xij. p̄phaz numeroz. i. in osee i
ca. xj. in principio vbi dī. Puer israhel
et dilexi eñ et ex egypto vocant filium me-
um. Ista auctas habet duplicē sensum
vñ l̄rālē. q̄ verificata ē ad l̄raz d̄ p̄p̄o
isrl vocato a dño de egypto. p̄fect⁹ tñ d̄
dño ihu xp̄o q̄ est fili⁹ dei natural. Alij
aut̄ s̄ filij tñ p̄ adoptiōez sicut et illa au-
ctas que habet. j. Paral. xij. Ego
ero illi in p̄rem et ipse erit mihi in filius
ad l̄raz intelligit de salomone tñ min⁹
p̄p̄ie. De dño aut̄ n̄ro ihu xp̄o p̄p̄issimē
me vt dicit apls ad Heb. j. dicēs. Cui
enī aliqñ dixit angelorū fili⁹ me⁹ es tu
et. Et iterum et ego ero illi in p̄rem et
ipse erit mihi in filiū et hoc modo intel-
ligit euangelista hoc qd̄ dicit Osee. xj.
vt dictum est. Trez possumus sicut di-
cit Hiero. in omel. aliter p̄solari hunc
locū p̄p̄ientiosos. quoz p̄sentudinez.

paulus apłs se hñe denegat ⁊ ecclesiā
 xpi ⁊ testimoniū pferim⁹ ex mīmīs dī
 cente balaā in .c. xliij. De⁹ eduxit illū
 de egypto cui⁹ fortitudo sil⁹ est hñoce
 rontis. i. vñcomis qđ ē aial fortissimū
 hñ capis in sinu vgnis adolescētle p
 uocat⁹ ad ei⁹ canticū dulcissimū. Sic
 fili⁹ dī fortissim⁹ cui⁹ fortitudine nemo
 resistē poterat in sinu adolescētle vgt
 nis marie ad ei⁹ dulcissimū canticū
 Ecce ancilla dñi puocat⁹ incarnat⁹ est
 ⁊ māfuetissim⁹ fac⁹. Et sicut in morte
 vñcomis vt legis in ei⁹ venatōne due
 domicelle pcurrūt. qz vna portat gla
 diū ⁊ altera viceū. qz cantū inebriat⁹
 qz portat gladiū eū occidit pcutēdo eū
 in corde ⁊ qz viceū portat recipit sang
 uinē qz purpura tingit impator. Sic i
 morte xpi accidit Domicella portans
 gladiū fuit synagoga qz ipm occidit. hñ
 domicella portans viceū fuit ecclia ca
 tholica qz sāguinez ei⁹ recipit qz purpu
 ra impator. i. eoz aie rubricatē sūt cū fi
 dem xpi receperūt ⁊ nō solū illi: sed et
 omēs fideles eodez sāguine lauant et
 mūdissimi efficiūt. Apoc. j. dilexit nos
 ⁊ lauit nos a pccis nñs in sāguine suo
 licz qđ pdicta auctas nō inueniat ab he
 reticis pdictis insipientib⁹ in. lxx. inf
 pretib⁹: qrant vbi dictū est ⁊ inueniēt.
 Scđa auctas inuenit in p maior pro
 phetaz. i. mosaica. c. xj. vbi dī. Egredi
 etur vga de radice yesse ⁊ flos de radi
 ce ei⁹ ascendet. vbi hebraica veritas sic
 hñ ⁊ nazaren⁹ de radice eius cōsurget.
 Nazaren⁹ interpretat⁹ flos vel floridus
 lñero. aut transferens secur⁹ est interp
 ratōnem vocabulī dicens ⁊ flos de ra
 dice eius descē. rē. Evangelista vō scri
 bens securus est veritatem hebraicaz:
 quia cum pdicta pphetia exponeretur
 de messia ad literā virga de radice yē
 se est beata vgo que descendit de genē
 dauid ⁊ sic de radice yesse qui fuit pa
 ter dauid alio noīe dictus ysay. ⁊ fuit

virga rectissima sine aliqua obliquita
 te pccū: xpc vō fuit ex ea cōsurgens re
 lus flos pulcherrim⁹ qz speciosus for
 ma p filiis hoim ps. xliij. Ipe est qđ na
 zarenus quia tor⁹ floridus ⁊ pulcheri
 mus. Ipe nazaren⁹ qz in nazareth cō
 ceptus sicut pz luce. ij. ⁊ qz in nazaret
 nutrit⁹ sicut patet Math. ij. Predice
 pphie qđ vacue erant ante aduentū xpi
 in ei⁹ aduentu implete fuerūt sicut pa
 tet Math. ij. qz monit⁹ Ioseph per an
 gelū vt fugeret in egyptum cum pue
 ro ⁊ matre eius ppter herodē ⁊ qđ esset
 ibi vsqz dñ vocaret iterū p angelum de
 functo herode sic factū est vt pz ibidez
 Et sic de egypto dei fili⁹ fuit vocat⁹ et
 veniens habitauit in ciuitate nazareth
 vt pz ibidem ⁊ sic est impleta scđa pro
 phetia nō solū qz ibi pceptus hñ etiam
 qz ibi habitauit et fuit nutritus licet in
 bethleem nat⁹ ⁊ in islm occisus. Ite
 dicūt euangelistū marci esse falsū ex eo
 qđ in ei⁹ principio dī vnū falsum: scribi
 tur em ibi Initium euangelij ihu xpi fi
 lij dī sic scriptū est in ysaia ppha. Ecce
 ego mitto angelū meū an facie tuaz qđ
 pparauit viā tuā ante te. vox claman
 tis in deserto pparare viā dñi recte faci
 te semitas eius. Modo dicūt isti: patz
 qđ primū est falsum. i. ego mitto ange
 lum meū ante facie tuaz cum nullibi
 repiat in ysaia sed in malachia. Dicen
 dum est ad hūc errorē fm qđ notat Ni
 colaus de lyra qđ marc⁹ añ ei⁹ puerfio
 nē ad fidē. fuit instructus in lege ⁊ pro
 phetis ⁊ sō incepit suū euageliū: i vno
 ptextu pphetias ptingēs quaz prima
 scribit malachie. iij. ⁊ scđa ysa. xl. De
 rum tamē marc⁹ hic solū exprimit ysa
 am ppham dicens: sicut dictum est in
 ysaia ppha quia licz ambo pphete vno
 spīritū pphetauerūt: ysaia tamen pñ
 cipalior ē altero ⁊ sō sol⁹ noīatur: et qđ
 auctas vltima ē ipsi⁹ ysaie. res autē de
 noīat a fine. Iō nō falsū dixit marc⁹ hñ

vincomis

propura

Nazaren

ad
m

verū noīando ysaiā et subtrahendo malachia. Item bern. et ponit in glosa laterali. Nota q̄ h̄ testimoniuū ecce ego mitto āgelū meū ē malachie. vrrūq; tamē dicit. ēē ysaiē. q̄z et si nō verba sensus tñ inuenit in ysaiā et manifestū inuenit in h̄ versu vox clamant in deserto. Angel⁹ em̄ q̄ mittit an̄ facie est vox clamantis in deserto: p̄parauit aut̄ viā dicens pate viā dñi facite rectas semitas. potuit em̄ p malachia ysaiā nomē diuinit⁹ occurrere nec voluit. Marcus em̄ dare: q̄ om̄s p̄phe vno spū locuti sunt q̄si vno ore. Vtraq; solutio satisfiat cuiq; intelligēt: et satis cōcorditer ad p̄positū veritatē et ad p̄fusionē malicie opponētis crimē falsitatē euāgelio xp̄i q̄ nō solū verū dixit p euāgelistas suos: s̄ etiā est ip̄a veritas vt p̄t̄ Joh. xliij. Supradicti inciderūt i hāc pueriaz heresim edocū a q̄daz religio. so hispano eiusdē gentis in flandria q̄ eis legit aliq̄ capla biblie vt fert̄ in occulto dānando legē euāgelicā cuz eēnt ibi mercatores et taliter imp̄sūt errorem p̄dictū et alios in eis q̄ueniētes i hispaniā multos alios puerit̄ in occultis. Et isti sunt illi de q̄b⁹ supradixi in p̄ia heresi q̄ fuerūt absconditi q̄si p̄mensent p sanādo vulnere circūcisionis et q̄ expectāt in breui facē transitū in berbertam cū illo nonso nequā q̄ eos expectāt secrete in ciuitate hispaleñ. vt facto trāsitu ibi libere efficiant̄ iudei. Qui hoc nouit testimoniuū phibuit et scim⁹ quia verū est testimoniuū eius.

I De heresi eorum qui negāt confessionem valere ad remissionem peccatorum.

Tercia heresis ē eoz q̄ negāt cōfessionē valere ad remissionem peccōz. Sunt em̄ nōnulli xp̄iane religionis inimici qui asserūt q̄ cōfessio nō valet ad remissionem peccōz.

p̄bare nitunt̄ ant̄ib⁹ et rōnib⁹. Primo sic de⁹ gratis remittit peccatū nō merito hols q̄ nec p cōfessionē. si em̄ p cōfessio nem remittit peccatū: merito remittit cōfitentis. Scdo sic ap̄ls ait ad T̄tū. iij. nō ex opib⁹ iusticie q̄ fecim⁹ nos: s̄ fm̄ suā miscōiam saluos nos fecit q̄ nō p cōfessionē. Tercio sic fm̄ aplm̄ ad Ro. x. nō est volentis neq; currens s̄ miserentis est dei. Prima em̄ gr̄a quā deus in nobis opat̄ est peccōz remissio: q̄ nō mediante cōfessione s̄ dei miseratione remittit culpa. nō q̄ cōfessio est necessaria ad salutē. Scdo hoc p̄bare nitunt̄ ant̄ib⁹ sanctoz p̄ auctē Ambro. super Lucam dicētis. Ideo fletit petr⁹ quia culpa suppressit ei nō inuenio qd̄ dixerit: inuenio q̄ fletit: lachrymas ei⁹: lego: satisfactōez nō inuenio. Contra hāc heresim multe clamāt auct̄es sanctoz. Ait em̄ aug. p̄fiteri q̄cunq; fecisti q̄ in verbo q̄ in epe q̄ in nocte q̄ in die p̄fiteri in tpe oportuno et in die salutis recipies celestem thesaurū. Scdo ait Greg. nō deus vlcisci maliciā qui confiteri delicta p̄suadet: optat dissolui cōfidentes ne p̄umaces punire cogat q̄ti die xp̄i euāgelii clemēt̄ vocat p̄fessionē tyranni ex puro corde desiderat et cuncta q̄ delinquit⁹ relaxat. **A**ld p̄imā rōnem q̄ dicūt heretici q̄ de⁹ gratz remittit peccatū non merito hominis. Dicendum q̄ sola dei gratia peccatuz remittit̄ nec confessio est causa efficiēs remissionis peccati s̄ sola gratuita voluntas dei. Est tamen confessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum non remittet̄. Dicit sol domum illuminat quia fenestra aperit nō tamen apertio fenestre est causa illuminationis sed causa occasionalis. causa vō efficiēs illuminationis ē ipse sol. **A**ld scdam rōnem in qua dicūt q̄ nō ex opib⁹ iusticie q̄ fecim⁹ nos sic intelligēdū ē q̄ opa n̄ excludūt gr̄am

Confessio
argumēti

Solutio

ad
ra

ad
ra

b ij

nec grā opa. q. ex gratia opa. et ipsa grā
est cā efficiēs nre salutis. Si r grā non
excludit pñiam nec pñia grām. quia et
pñia quedā grā ē. Eodē mō rñdendū
est ad terciā rñem non est volent. nec
currentis. q. qñs cursus. i. opatio vel
bona volūtas sit salutis occasio. tamē
efficiēs cā salutis existit penes gratiaz
dei misericordis. de. est pñmā grāz opa-
tur in nobis. i. pñi remissionē nō meri-
tis nris exigentib. sed misericōdia sua mī.
Id autē ambro. qui dicit se lachry-
mas petri legisse nō satisfactōez vel cō-
fessionem p hoc nō excludit quin mul-
ta facta sunt que scripta sūt. vel dicit
q nondum facta erat institutis confes-
sionis.

**De heresi eorum qui negāt
confessionem fieri homini.**

Quarta heresis est eoz q. conce-
dunt pñionē fiendā: s. negant
eā fiendā hōi. Dicit em̄ isti he-
retici. Quid oportet q. ista publicatio
pñōz fiat mō in noua lege hōi p pñi-
onē ex q. in lege veteri nō fiebat nisi dō
p solā cōtritiōez qd q. optet mō addere
cōfessionē. Scdo sic Crisost. sup eplaz
ad hebreos dicit. Nō dico tibi q. te p-
das in publicū nec apud alios te accu-
ses s. obedire te volo. xphē dicent. ps.
xxxvj. Revela viā tuā aī deū. q. cōfite-
re pñā tuā aī verū iudicem cū qñmo-
nia delicta tua pñicia nō lingua: s. cō-
scie tue memoria et tūc demū spera mi-
sericordiā te posse cōfēd. Item tercio
dicit idem Crisost. pñā tpa dicitō vt de-
leas illa: s. si cōfundaris alicui dicere:
dicitō ea qñdie in aīa tua. nō dico tibi
vt cōfitearis illa pñerno tuo vt tibi ex-
prober dicitō deo qñ curat ea nec ei si
nō dixeris ea nō ignorat cum ea facie-
bas pñto erat cū admitteres ea cogno-
nerat. Ex oib. istis q. illi eliciūt cōfessio-
nem fiendā soli deo. Nec rabida here-
sis multū viger istis temporibus in aliq

bus occulte fabulantib. et in cōmuni-
tulis suis. Pro destructione huius
erroris intendo contra ipsam pcedere
quintupliciter. Primo autē veterē
testamentū p quā ostendā q. cōfessio q.
fit homini in noua lege tam fuit decla-
rata in veteri lege q. scribit Proverb.
xxviii. Qui abscondit scelera sua nō di-
riget. qui autē cōfessus fuerit et relique-
rit ea misericōdiam psequet. Tunc arguo
sic ex ipsa autē pñā abscondit nō dñt.
imo cōfiteri q. deo vel homini: nō deo
q. ps. dicit. delicta mea a te nō sunt ab-
scondita. et apłs ad Heb. iiii. oia nuda
et apta sunt oculis ei. q. pñm abscondit
homini nō dñt imo dñt cōfiteri homini
hoc oñdit nobis xpc in figura qñ dixit
leprosis Luce. xvi. Ite oñdite vos sa-
cerdotib. et sequit q. dum irent mūda-
ti sunt. Scdo arguē cōtra eandē he-
resim ex pte pñctōis legis noue. vñd
circa hoc est sciendū q. de. in omī statu
tam nature q. legis mosaice q. legēti-
am grē voluit q. sibi hō. p pñis cōfite-
ret s. diuersimode. Nā in statu nature
sufficiebat sibi vt hō de pñis solā cō-
tritiōē hñet vt in corde peniteret: sed
postea pcedens in statu legis q. fuit p-
fectior statu nature voluit vt nō solus
hō de pñis cōtritiōē hñet: s. q. etiam
p pñto aliq. holocaustū offerret sicut
vitulū de armēto ac edum de grege. s.
postea vltra pcedens in statu grē tan-
q. pñctōi ceteris voluit vt nō solum
corde et sacrificio. s. etiā ore pñio cōfē-
sio fieret de pñis et valde cōgrue dñs
ordinauit. q. sicut nos sum. in statu p-
fectionis vite. ita pñctōa pñis nostris
expurgari debem. Status em̄ noster
scz gratie statui nature siue legis com-
parat sicut fructus compas flori. nam
sicut fructus plus habet de pñctōne
q. flos. sic status grē pl. h. de pñctōe
q. status nature et legis mosaice. quare
nullus debet mirari si nos qui sumus

confessio. y

deus fuit
pñia

in gradu perfectionis fuerant gentiles: vel in dei si a nobis plus exigit ut perfectioniores inuenire valeamus. Sicut ei fructus venit post florem ordine nature sic confessio oris venit post cordis contritionem. et sicut fructus latet in arbore antequam floreat: sic in statu nature ista confessio nullatenus apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut postea per florem ostenditur aliquantulum fructus sic in statu legis aliquantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solum deo sed etiam populo erat notum licet non expressum: sed cognoscebat ex quo offerebat quod in aliquo deum offenderat. sed per quid ignorabat. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius productione se ostendit. sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere quod non solum cum deo conveniat sicut primi nec ipsi per munera se ostendant sicut secundi veniendo. sed ad confessionem: sed etiam oportet quod peccatus exprimat sicut arbor in tota perfectione sua profert fructum. et ideo voluit ut ore proprio confiteamur de peccatis. Et quia ipse non est presens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie ut eis confitemur: ut sic ordo nature dei prudentia responderet unde leo papa. Multiplex misericordia dei que ita lapsus humanis subuenit ut non timido per baptismum sed etiam per penitentiam spes vite reparetur. Christus enim hanc propositus ecclesie tradidit potatem ut vere penitentibus penitus satisfactionem daret et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. Tercio arguit contra eandem heresim sic: quia sicut dei filius erat per hominem incognitus sicut verbum cogitatum est ignotum: ita valebat quod homo recognosce-

ret ipsum esse deum ut in corde suo solus qui peccaverat se recognosceret offendisse. Et ideo non requirebat ab eorum vires: sed quod sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitus: ita sibi homo incognitus videret. Sed quia modo est non solum ut verbum cogitatum sed etiam platum in quantum ex virgine carnem sumpsit et in mundo verus deus et homo apparuit requirit ut homo sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse: sed etiam se deo ore tenus manifestet quod per peccatis suis se manifestavit carnem de virgine assumendo. et ideo vult ut non solum homo sibi corde confiteatur sed etiam orem suum sacerdoti. Unde augustinus de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo. non imitat illum qui cum deus esset pro illo factus est homo. nobis quod deum non deo esto aliquid minus quam es. sed cognosce quod es. cognosce te infirmum. cognosce te hominem. cognosce te peccatorem. appareat in confessione tua macula cordis tui et pertinebis ad gregem christi. quia confessio peccatorum inuitat medicum ad sanandum. Quarta arguit contra eandem heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus. Sicut enim videmus quod quando aliquis bonus homo offendit ab aliquo non solum ipse dominus offendit sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placat ab offensa nisi ab eius vxore si tamen sit fidelis et indulgentia etiam postulet. Sic deus nunquam parcat alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. Christus enim duas vxores habere dicitur. unam. scilicet pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scilicet ecclesiam que velut bona domina in iuriam sibi reputat quicquid christo iniuriose est illatum. Et ideo Christus nunquam placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur cui locus tenet sacerdos quicquid sit dummodo potestatem habeat absolendi. Unde augustinus in libro de penitentia. Qui vult confiteri peccata ut inueniat gratiam quare sacerdotem qui sciat ligare.

et soluere iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores puerat in melius et veniat ad amittentes per quos clausula illa in ecclesia ministrat a propositis sacrorum accipiat satisfactoris sue modum. **¶** Quinto et ultimo arguitur contra eandem heresim hanc. Quia sicut deus offendit quando homo peccat malum et quasi quando verecundia patitur si seruus quem redimerat ita care apostaretur ab eius pro domino per peccatum ita vult ipse deus quod quando recedat illi ipse seruus verecundia et maximam perfusionem patiat: non autem potest maiorem pati quam quando seruo per deum humiliatur et sibi oremus perficit. Non enim esset magna humilitas si domino tamen se humiliaretur. quare deus voluit quod homo confiteretur homini. scilicet suo sacerdoti. **¶** Vnde Beda. Conueniens est ut nos qui peccando deo inimices fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiam perseruandam mediatorem eguit. iam eam nisi per mediatorem habere non possit. Ex predictis igitur manifestum est quod non sufficit solum deo profiteri sine sacerdote. nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit profiteri socio vel primo studiose tamen inquirendum est sacerdos. quia sacerdotibus processit potestatem ligandi et soluendi. et ideo quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. Si ergo desit sacerdos socio vel primo facienda est confessio. **¶** Vnde augustinus. **¶** Tanta vis confessionis est ut si desit sacerdos confiteatur primo. Sepe enim contingit quod penitentes non possunt verecundari autem sacerdotem quem desiderant nec tempus nec locus offert et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non habet tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio qui crimine socio confitetur. Mundati enim sunt leprosi dum trement se ostendere sacerdotibus antequam ad eos veniebant. Vnde patet deum ad cor respicere dum ex necessitate prohibent ad sacerdotes peruenire. **¶** Nunc restat re-

spondere ad argumenta hereticorum in principio huius tercii erroris posita. **¶** Ad primum cum dicitur. quod oportet quod fiat ista publicatio peccatorum ex quo lege veteri non fiebat nisi deo. **¶** Respondetur quod tunc offendeat solum deus. non homo et deus quia deus factus est homo ideo oportet quod reueles et publices peccatum tuum deo per contritionem et hanc confessionem et dices cum psalms xxxi. Delictum meum cognitu tibi feci et iustitiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram. quia deo notum erat. **¶** Ad secundum argumentum Crisostomi. non dico ut te perdas tunc. dico quod non est ita intelligendum quod liceat alicui si tempore habeat sacerdoti non profiteri. Sed quia sufficit ubi crimine occultum est soli deo per sacerdotem dicere et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est quod notauit dicens. non tibi dico ut te perdas in publicum. **¶** Vnde leo papa. Sufficit confessio que primum deo offertur deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium peccatorum accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam provocari si populi auribus non publice confitentia confitentis. sicut enim publica noxia publico egent remedio: ita occulta secreta confessione et occulta satisfactione purgantur. **¶** Nec necesse est ut quod sacerdoti semel confessi facimus iterum profiteamur nisi quod absit in idem peringat nos redire. sed lingua cordis non carnis apud verum iudicem id semper profiteri debemus. unde Crisostomus. Nunc autem si recordaris peccatorum tuorum et frequenter ea in aspectu dei pronuncies et per eis deprecaris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris tunc eorum recordaberis nolens quoniam publicabunt et in aspectu presentemur omnium amicorum et inimicorum sanctorumque angelorum. Et per ea que dicta sunt patet solutio etiam ad tercium argumentum et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

Consolari
Confessio

scribitur
fano.

in quodam
per obuia

De heresi eorum qui asserunt confessionem fiendam solū curato sicut proprio sacerdote.

Quia heresis est eorum qui concedunt quod confessio est fienda homini. sicut dicunt quod solū est fienda proprio sacerdote. Sic errant magister Iohannes de polacco qui posuit sequentes articulos: viz in extrauaganti. Ioh. xxiij. vas electionis videlicet quod confessi fratribus licentia generalē confessiones audiendi habentibus eadem potestatem qui confessi fuerant iterum proprio sacerdoti confiteri tenerentur ac stante statuto omnis vtriusque sexus in pccilio generali nec de nec romanus pontifex facere posset quod prochiāni non tenerent omnia potestatem suam semel in anno proprio sacerdoti. scilicet parochiali curato confiteri. Item quod non posset papa generalē dare potestatem audiendi confessiones. imo nec deus quoniam confessus generalē huiusmodi licentiam teneret iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parochiali curato confiteri. Hi articuli a Ioh. xxiij. in predicta extrauaganti tam falsi quam erronei et a sana doctrina deuini auctoris applica sunt damnati et reprobati. Ipseque Iohannes de polacco veris rationibus quod opinionem quam dudum habuerat contrariis et quibus rēdere non potuit demonstratis eosdem articulos non esse veros affirmavit in pccitorio publico. necnon in pntia predicti Iohannis papae et cardinalium reuocauit. Et quod succedente tempore nonnullae persone ecclesiastice necnon et alie vtriusque sexus persone predictos reuocatos articulos fuerunt amplexantes inficientes fidelium animos ut fratribus predictis non confiterentur. Et ut ab eorum deuotione eos retraherent: non solū predictos articulos: sed et alios etiam sacris canonibus contrarios affirmare publice non erubuerunt. Vnde licet confessio fratribus electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit.

non tenent oīno incertū dīmittere: et sic solū confiteri suis sacerdotibus curā aīarū hūitibus sub pena pccati mortalis. Item quod quis ipsi frēs admissi auctem habeant confessiones audiendi et absoluendi tamē populo subiecto accedendi ad eos sine licentia proprii sacerdotis non habet potestatem. Item quod fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiendis et sepulchris habendis sunt in pccato mortali. Item quod romani pontifices praecedentes predicta priuilegia vel illa confirmantes sit in simili pccato mortali et excommunicati. Item quod tales frēs penitentes non sunt pastores sed fures latrones et lupi. Item quod sacerdos curat dās licentiam mendicantibus confessiones audiendi magis dispensat super predicto statuto vtriusque sexus quam papa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis auctoritatis.

Quia supradicta lamentabili querela per fratres mendicantes ad aures Eugenij papae quarti puenierunt. Qui facta diligenti examinatōe per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine pfectores tanquam falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctore applica dānauit et reprobaui viz in bulla sua quae incipit: Gregorius nobis crediti. quā confirmauit Nicolaus quintus: viz in bulla sua quae incipit: pūssimōis nre. Quā confirmatoriā bullā dirigit vniuersis et singulis patriarchis archiepiscopis. episcopis. electis et abbatibus vbi libet constitutis. ut quotienscūque fuerit requisiti super predictis a quocūque predictorum ordinū predicatorum et minorum et aliorum medicānū priuilegiatorum magistro generali ac puīnciali. mistro. vicario. vel alio gerente officiū ad cōfutandos ac reprehendendos ac penitus tollendos huiusmodi errores. prout in decretali super cathedras ac in predicta extrauaganti vas electionis continet diligenti studio atque cura perscrutentur ac intendant et quod praefatas pccitudo faciant inuolabiliter ab omnibus obseruari. Et quod si forsitan inuenerint aliquos

predictos damnatos articulos aut alii
quid ipsoꝝ p̄tinacit̄ asserētes vel tenē-
tes seu p̄dicantes ꝑ illos cōter v̄l dīni-
fici tanq̄ ꝑ hereticos ⁊ de catholica fi-
de suspectos p̄cedāt. necnō ipos ⁊ eo-
rū quelibet iuxta tantoꝝ excessū q̄li-
tatē p̄ censurā ecclesiā ⁊ alia iur̄ op-
tima remedia auct̄e p̄dicta p̄pescē stu-
deant. Cum p̄ntem libꝝ scriberē in vil-
la vallis oletana. Anno dñi. M. cccc.
lviij. Cleric⁹ quidā nomie alfonfus de-
betar in eccia bti Jacobi p̄dicte ville d̄
p̄dictis reprobatis p̄positiōib⁹ tres pu-
blice p̄dicauit. Quaz̄ p̄ima fuit q̄ q̄li-
bet tenebat confiteri cure prochia li ad-
min⁹ semel in āno. Scōda est q̄ fideles
obligabant̄ petere licētiā a sua cura pa-
rochia li v̄l possint p̄fiteri religiosis mē-
dicantib⁹ ⁊ q̄ nō debebat dare licentiā
nisi his q̄bus sibi hū visum foret. Ter-
cia fuit q̄ om̄s illi q̄ confessi fuerāt reli-
giosis p̄dictis obligabant̄ iterū cōfite-
ri de eisdem p̄ctis suo p̄prio sacerdoti.
scilz̄ prochia li cure. Cum q̄ cognoui q̄
p̄dict⁹ clericus dixerat p̄dictas p̄positi-
ones p̄ fide dignas p̄sonas requisit̄ do-
minū petrū ep̄m palentinū q̄ tūc in ea-
dez villa p̄ns erat vt de p̄dictis recipere
verā informatiōez q̄ cognita verita-
te vocato p̄dicto clerico mandauit sibi
vt p̄dictas p̄positiōes in eadē eccia in q̄
illas p̄dicauerat sequenti dñica publi-
ce renocaret qd ⁊ factū fuit p̄ntib⁹ plu-
ribus religiosis p̄dicatoꝝ ⁊ nostri ordi-
nis ⁊ magna populi multitudine.

De heresi eorum qui dicūt
q̄ nō tenetur quis confiteri sa-
cerdoti si laicus sit p̄resto.

Extra heresis ē eorū q̄ dicūt q̄ nō
tenet̄ quis confiteri sacerdoti si
laicus sit p̄sto cui possit cōfite-
ri. Improbāt ista insipientissima here-
sis ostendendo q̄ requirendum sit ex-
amen sacerdotis cui concessit de p̄pote

statem ligandi ⁊ soluendi quod osten-
dit Aug. in libro de p̄nia dicens. Qui
vult confiteri peccata vt inueniat gra-
tiam querat sacerdotē qui sciat soluere.
Item ait aug. Iudicet seipsum ho-
mo voluntatē dñi p̄t ⁊ mores cōuer-
tat in melius veniet ad antistites p̄ q̄s
illi clauēs in ecclesia ministrant ⁊ p̄-
positis sacramentorū accipiat satisfā-
ctiōis sue modū. Item leo. multiplex
miscōia dei que lapsib⁹ humanis sub-
uenit vt nō modo p̄ baptisimū s̄ etiam
p̄ p̄nias spes vite repleatur. Sic diuine
volūntatis p̄sidijs ordinatis vt indulgē-
tiam dei nisi supplicatiōib⁹ sacerdotū
nequeat obtinere. xpc em̄ hanc p̄posi-
tis ecclesie tradidit p̄tatem vt confiten-
tibus p̄nie satisfactiōem darent eosdē
q̄ salubri satisfactiōe purgatos ad cō-
munionem sacramentorū p̄ sanuaz re-
conciliatiōis admitterent. Item leo:
sufficit confessio que primū deo offert:
deinde sacerdoti q̄ p̄ p̄ctis delinquen-
tium p̄recatoꝝ accedit ⁊ etiā plures ad
p̄niam poterūt p̄nocari si ppli aurib⁹
nō publicet̄ p̄scia p̄fidentis. In necessi-
tate tñ p̄t hō cōfiteri p̄ctā sua p̄ximo
vel socio si desit sacerdos. Ex p̄dictis
manifestū est q̄ nō sufficit cōfiteri deo
sine sacerdote cum possit haberi necē
vere humilis ⁊ penitens si non deside-
rat ⁊ requirit̄ sacerdotis iudiciū si tam-
nō p̄t habere copiam sacerdotis suffi-
cit confiteri socio vel p̄ximo vt p̄-
dictum est.

De heresi eorum qui dicūt
q̄ non est obediendum nisi so-
li deo. *obedienna fit deo*

Prima heresis est eorū q̄ dicūt
q̄ nō est obediendū nisi soli dō
Iste fuit error cuiusdāz hereticū
q̄ dicebat̄ īualis a q̄ īvaldeses hereti-
ci nūcupant. Ille suo spū duct⁹ ⁊ nō a
deo missus nouā sectāz inuenit vt sūt.

*notat
f. 110*

obediencia
plati

allicuius plati auctore sine inspiratione sine
scia sine iustitia predicare presumere sine
tione pbs sine visione ppha sine missi-
one aplos sine iustione didascal^o vt no-
tar illan^o in li. suo tra hereticoa. Pre-
dicta do heresim sequentes ipm nititur
pbare ex actib^o aploz Act. v. vbi iro-
ducunt petr^o et iohes loquentes ad scri-
bas et phariseos in huc modum. Vos ipsi
iudicate cui sit obediendum deo pceptis
an vob^{is} phibent^o. Itē si hō hōi obedi-
erit i his i qd^o obediendū n̄ ē peccaret qz
in hō deo obediēs nō ē Samuel etiam
ait ad saul. j. Re. xv. spēs ariolādī ē nol-
le obedire. spēs ariolādī vocat samuel
qdāmō deū negare p inobiam. S; nol-
le obedire homi nō est ariolare s; nolle
obedire deo. q obediendū ē deo nō hōi
qz p b q nō obedim^o hōi nō ariolamur
s; p b q negam^o obiam deo. Rūdet ad
pdicta q deo et hōi obediendum est sed
deo mag^{is} q hōi. hōi tñ obediendū est:
qz ptās sup hoies a deo data ē. Vñ et
p̄p̄c ad pylatū: Joh. xix. ait. nō h̄res in
me ptātem nisi datū eēt tibi desup. s; si
pylatū q ab impatore romano ptātes
terrenā habuerat eā sup xpm habebat
multo mag^{is} et al^o hō sup alios homies
Xpc etiā patri putatūo et matri obedi-
ens fuit. erat em subdit^o illis vtz Luce
ij. Petrus etiam et iohes p b qd^o dicūt
potius eē obediendum deo pceptis q
hoibus nō negant hōi esse obediendū
s; insinuāt pot^o esse obediendū deo q
homīnib^o. hoibus tñ in malis obedi-
endum nō est sed in bonis in hoc q obe-
ditur hominib^o in bonis obeditur deo
Et samuel ait q spēs ariolandi ē nol-
le obedire intelligit in illo casu in quo
ex precepto vel inspiratione diuina ali-
quis aliquid allicui inlungit. Sicut sa-
mucl ex inspiratione diuina vel ex p̄p̄c
pto diuino inlūxerat saulū vt expecta-
ret eum. In eo ergo q non expectauit
inobediens deo fuit non tñ homini et

hac inobedientia species ariolādī fuit
Et autem hominibus et maxime pre-
latis obediendū sit ostendit paulus in
epistola ad romanos cap. xii. dicens.
Assis anima potestatibus sublimilio-
ribus subdita sit. nō est em ptās nisi a
deo. que aut sunt a deo ordinata sunt.
itaqz qui potestati resistit dei ordinatō
ni resistit. Ideo em et tributa prestat^o mi-
nistri em dei sunt in hoc ipm seruīētes
Petrus etiā in canonica prima cap. ij.
ait. Semi subditi estote in omni timore
dñs nō tñ bonis et modestis sed etiam
discolis. Angeli etiā sibi iuricē obediūt
minores vicz maioribus vt testat Dy-
onisiū de celesti ierarchia. Sicut etiā
aialia sibi iuricē obediūt qd^o etiā in mi-
nima aialib^o. i. in apib^o manifestū est.
potestates ergo et seculares et ecclesia-
stice a deo sūt ordinare vt inferiores re-
gant vt et gratia psequant^o subditi si be-
ne agant vel si aliud opent^o penaz susti-
neant. patet ergo subditos debere suis
prelatis obedire siue boni sunt siue ma-
li. In bonis tamen sit obedientia non
in malis qz obedientia honesta est an-
mi deliberantis iuste iustionis effect^o.
qz in his debem^o obedire platis qui ius-
te deliberant et iuste imperāt. Sūt au-
tem quedā siue quib^o nō est salus vt ad
impletōnes pceptoz moralū in qbus
tenemur oīno obedire prelatīs. Sūt
quedā cū quibus nō est salus vt mor-
talia pcrā i quibus agendis nulli obe-
dire tenemur. Sūt aut qdaz media cū
quib^o ē sal^o vt carnes pmedē vel nō co-
medē et filia. layco aut p̄dicare si piclo-
sum nō est p̄dicare aut piculosū qz nō
intelligit qd^o dicit nec scripturas intel-
ligit quas exponere psumit si plat^o in-
iungat ei vt taceat tacere tenet et si ta-
cet moral^o peccat. Vnde si sub pena
excoīcatōis ei phibet p̄dicare. Ille do
p̄dicet excoīcatōis sine subiacet. Vñ
isti i valdenses q p̄p̄c p̄p̄c dñi pape

qz p̄p̄c obedi-
entia

imo contra totam ecclesiam predicant quibus
intinctum est a domino papa ut non predicent
sine excommunicationis subiaceret. In consilio
etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis
lata est. Quoniam eis concedendum non est cum sententia
aplica ab ecclesia premissa sint. Id autem excom-
municati fuerunt quia officium quod ad eos non perti-
net usurpabant contra fidem quedam predica-
bant ecclesie verbis aut factis derogabant
et os in celum ponebant cum curie romane
detrahebant quia instar sacrilegii est de sa-
cro summi pontificis disputare. Quibus
enim magis credendum est an ydeorzan ec-
clesie sapientibus universis. Si ergo in his que
non periculosa sunt in doctrina sunt ut non absti-
nere a carne vel vino in casu obedi-
morum et platis nostris. multo magis pre-
dicti heretici tenent ecclesie romane obe-
dire in his que periculosum est facere cum
sententia plati attestante Gregorio. siue sit ius-
ta siue iniusta non solum tenenda est sed
et tenenda.

De heresi eorum qui dicunt non
esse obediendum prelati exi-
stentibus in peccato mortali et
quod tales non habent potestatem
ligandi et soluendi.

Heretica heresis est predictorum (valde
scilicet qui dicunt quod dato quod obedi-
endum sit homini. homini tamen non exi-
stenti in peccato et quod solum boni sacerdotes habent
potestatem ligandi et soluendi. Hic etiam
fuit error Johannis hevelis anglie qui in-
ter innumerabiles errores quos posuit iste
fuit unus quod nullus est dominus civilis. nullus
est platus. nullus est episcopus dum est in pec-
cato mortali. Insecutus est hunc unam aliam
vulpeculam idem asserens. scilicet. Iohannes hunc
de bohemia. et vippera tercia Hieronymus. d.
praga qui in exilio. Constantiensis in presentia
martini pape quinti fuerunt damnati tan-
quam heretici Anno domini. M. cccc. et. xvj.
Isti ergo heretici dicunt obediendum esse
bonis platis et eis qui sunt apostolorum vica-

rii in vita et officio. Eos autem qui apostolorum
vitam non habent nec officium eorum retinent
mercenarios dicunt non pastores.

Quod probare nituntur. quia dicit aug.
in libro de baptismo peccatorum remissi-
onem per seipsum facit deus vel per co-
lumbe membra. Dicit etiam Augustinus.
peccata dimitti vel tenere a sanctis. Idem
super Exodus ubi de lamina aurea legitur.
Erat enim lamina aurea semper in fronte
sacerdotis. hoc inquit significat fiduci-
am bone vite que qui vere perfectiores non
significatione sed veritate sacerdos ha-
bet solus potest peccata auferre. Idem gre-
gorius. Isti soli habent in hac carne po-
tatem ligandi et soluendi potestatem sicut san-
cti apostoli qui eorum exempla simul cum do-
ctrina tenent. Item ex dictis origenis:
hec soli petro potestas concessa est et imi-
tatoribus petri. Nam quicumque petri vesti-
gia imitantur habent digne et recte ligandi
et soluendi potestates. Item malachie
ij. etiam legitur maledicam benedictioni
bus vestris. et alibi. Ezechiel. xliij. ve illis qui
vivificant aias qui non vivunt et mortificant
aias qui non moriuntur. Si enim male dicit
dominus benedictionibus eorum et si aie quod benedificant
non vivunt ergo quomodo per eos gratia benedictio-
nis transfunditur. **N**on solum omnia dicunt veri
catholici quod omnes sacerdotes habent potestatem
ligandi atque soluendi: sed illos solos digne
ac recte hac potestate uti qui predicti sunt vi-
ta et doctrina apostolica et ad hoc refe-
runt predictas auctoritates que dicunt
iniustos sacerdotes nec ligare nec sol-
vere. id est. nec digne nec recte fit per illos
quod sancti non sunt retentio vel remissio pec-
catorum. dat enim deus benedictiones digne po-
tenti etiam per indignum ministrum. Quod au-
tem legitur in malachia sic intelligi potest
maledicam benedictionibus vestris. id est. his que
benedictionibus vestris possideris. quia factas
vobis ea cedere in maledictionem non in
benedictionem quia et si benediciunt sanctis deus
non facit vero corde: et ideo eorum

1008 hevelis anglie
1009 quod
1010 de praga

bñdictio eis vertit in maledictōez. **U**t sic maledicā bñdictōib⁹ vñs. i. qđ a vobis benedicat a me erit maledictus: qz benedicūt iniqui agentib⁹ adulaturqz peccatib⁹ dūmodo diuites sint. **P**re dictis hereticis obuiat sanct⁹ clemens dicēs. Sacerdotes ⁊ omīs mīstri ecclīe omīs plebs epōs suorū diligē debent ⁊ eorū pceptū obedire etiā si ipsi aliter qđ absit agāt nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebi⁹ papa dicēs. Quēs q̄ suo pastori pmissi sunt nec repēdē nisi a fide exorbitauerit nec vllatenus accusare pnt qz facta pastoris dñs gladio feriēda non sunt. Item obuiat eis beat⁹ Bern. q̄ loquēs de reuerentia erga p̄latos sic inquit. Nō sufficit exteri⁹ obsequare p̄latis nisi interi⁹ aliud sub limiter sentiam⁹ de eis. Et si em̄ a deo indigna alicui⁹ p̄lati vita cōp̄it vt nihil oīno excusatiōis nihil dissimulatiōis admittat ppter eū tñ a q̄ omīs p̄as est ex cellsum euz reputare debem⁹ nō p̄p̄is p̄sone meriti s̄ ordinatiōni diuine ⁊ dignitati deferētes. Ideo dissimem⁹ interi⁹ de magnis ecclīaz p̄latis. sic em̄ faciēda est ⁊ sic placet illis vt euadāt humana iudicia vt tandē incidāt in iudiciū qđ in eis q̄ p̄sunt fieri. Sap. vi. Iudiciū durissimū fiet his q̄ p̄sunt. Item auctib⁹ sc̄orū p̄bat q̄ omēs sacerdotes hñt ligandi ⁊ soluēdi p̄ates ⁊ p̄ hiero. hoc testat sup̄ illū locū euāgelij Mat. xvi. vbi dñs ait petro. tibi dabo clauēs regni celoz ⁊ c. hñt inquit p̄atem iudicandi ⁊ alij apli hñt ⁊ omīs ecclīa i epi sc̄opis ⁊ in p̄byteris. S̄z sanct⁹ petrus eam sp̄aliter accepit vt omīs intelligāt quicūqz ab vnitate fidel⁹ ⁊ a societate ecclēse se sepauerit nec a pctis solut⁹ nec celū posse ingredi. Item sc̄bo q̄ sacerdos etiā si mal⁹ sit gratiam tamen trāsfundat pro sue dignitatis officio Aug. ostendit dicens dictum est a domino in numeris ad moysen ⁊ aarō sa

cerdotes vos ponite nomē sup̄ filios israel ego dñs benedicā eis vt vt grātē traditio pro ministerijs ordinate transfundat hoibus nec volūtas sacerdotū obesse vel pdesse possit s̄ meritū benedictōnem poscentis. **I**tem tercio aug. in libro de corpe xpi obuiat p̄dictis hereticis qui dicūt sacm altar⁹ solum p̄fici a bono sacerdote dicens. Intra catholicā ecclīam in ministerio corporis sanguinis dñi nihil a bono minus nihil a malo min⁹ p̄fici sacerdote qz nō in merito cōsacramtis sed in verbo efficit creatoris ⁊ in virtute spiritus sancti. Quanta autē sit dignitas sacerdotis ⁊ ordinis hinc aduertimus. **D**icit em̄ Aug. in libro questionū veteris ⁊ noui testamenti dictū est de nequissimo caypha inter cetera. hoc autē a seipso nō dixit sed cum esset pontifex annis illius p̄bavit Job. xj. per hoc ostenditur spm gratiaz nō psonam sequi digni vel indigni s̄ ordinē traditiōis vt quis aliq̄s boni meriti sit nō tñ possit bñdicere nisi fuerit ordinat⁹ vt officiu⁹ ⁊ mīsteriū exhibeat de⁹ autē est effectus tribuere benedictiōis.

De heresi eorū qui dicūt qđ nō officiū et ordo sed meritum bone vite habet potestatem ligandi et soluēdi p̄secrandi et benedicendi.

Quāda hēsis ē eorū dē q̄ nō offm ⁊ ordo s̄ meritū bone vite habz p̄ates ligādi soluēdi p̄secrādi ⁊ bñdicendi. Est ḡ eorū p̄clusio q̄ magis opat meritū ad p̄secrādū p̄bñdicēdū l̄ ad ligādū v̄l ad soluēdū q̄ ordo v̄l officiu⁹. Vñ ipi q̄uis ordinari n̄ sint qz se iustos eē fingūt ⁊ merita aploz hñe p̄sumūt bñdicere mō sacerdotali. dicūt etiā se posse p̄secrare ligare ⁊ soluere qz meritū dat p̄atem nō officiū. Et ideo

effectus
sacra

posca

Dignitas
sacerdotis

280
alt

p̄p̄as

p̄p̄as
f̄ndat

qz se dicūt apłoz vicarios p merita. di-
cūt se hñe eoz officia in q maxime con-
tra eccliam navigāt z se hereticos esse
demonstrāt. Isti autē errorē volūt mu-
nīre auctē. Eficū q ait sacerdotes nō p-
pria auctē benedicūt. s; qz xpi figuram
gerūt z ppter eū qui in ip̄is est. benedi-
ctōis plenitudinē tribuūt nec solū is
q sacerdotiū forit? est: s; quicūq; xpm
in seipso hz z ei figuram gerit p cōuer-
satōnem bonā sicut moyses ydone? est
vt benedictōez p̄ster. Ecce hic habes q
nō solū sacerdos s; om̄is cum q xpc in-
habitat benedictōez p̄ster. **Solutio**
p̄dictoz est fm Alanū in libro suo de
hereticis q sacerdotes in qbus xpc ha-
bitat plenitudinē benedictōis tribue-
re dicunt. **Predictis ergo responden-**
tes dicim? q alia est benedictio q con-
gruit solis sacerdotib?. Alia q ab om̄i-
bus bonis cōiter exiget. Deniq; illi sa-
cerdotes in quib? xpc inhabitat bene-
dictionis plenitudinē tribuere dicūt.
nō qz illi soli: s; illi soli licite z digne id
agant nec subditos mala vita sacerdo-
tis ledit si bona faciūt que ille dicit. vñ
Greg. papa. Multi dum plus vitā sa-
cerdotū q suā discutiūt in erroris fo-
ueaz dilabunt. min? p̄siderantes q nō
eos vita sacerdotū ledet si humili? bo-
nis sacerdotū amonitōnib? aurem ac-
comodarēt.

De heresi eorum qui dicūt
qđ nō est vera indulgentia vel
relaxatio episcopi in cōsecratō-
ne ecclesie vel alias indulgenti-
as dando.

Quia heresis est eorū q nō
est vera indulgentia ep̄i vel re-
laxatio in p̄secratōe ecclie vñ ali-
as indulgentias pcedēdo q sinituntur
p̄bare. Iste tenet ad satisfactōez triuz
annorum: vnus ep̄s in vnus ecclie de-
dicatōne relaxat terciam ptem. Eadez

ratōne alii terci? z reliqu? terciāz ptem
qz tantā p̄tēz relaxādī hñt scđs z ter-
tis q̄tū p̄mū? qđ si ita ē p trib? obulis
relaxabit pena triēnis. **P**reterea in di-
scrēta vñ ista relaxatio nec eq̄ satisfacti-
ōis p̄pensatio si p vna obulo vel nū-
mo relaxat vñ? anī satisfactio. **Solu-**
tio ad p̄missa q ep̄s relaxat in absolu-
tionib? penā purgatoriā nō tpalez. **A**d
argumēta dī q ille cui iniungit̄ satisfac-
tio aut hz charitatē aut nō. si charita-
tē nō hz nihil ei ab ep̄o relaxat. Si vñ
in charitate ē b̄ dicitur ei charitas vt pe-
nitentiā sibi iniūctā pficiat nec palpet
seipm corpalez declinās penā qn agat
pniam sibi iniūctā si p̄t qz ip̄a charitas
reddit ip̄m patū vt nō solū illā: verum
etiā vt maiorē p̄pleret si ei iniūcta fuisset.
talis si illud adimpleret p q̄ facta ē
relaxatio ab ep̄o nō relaxāde pene in-
tentōe. s; charitatē f̄uore z decedit an-
pactā pniaz remittet ei iñ d̄ pena pur-
gatoriā quātūz in b̄ p̄nti sc̄lo relaxauit
ep̄s. **Dicim?** etiā q hz p̄mutatī penā cor-
palē in penaz pecuniariāz q in pleriq;
longa gūtor ē corpali. nec isti q ex cha-
ritate accedit fit p̄mutatio pene q̄tum
ad ip̄m. qz nō hac intentōe facit illud
p qua fit relaxatio vt relaxet ab iniun-
cta pnia. sed solo intuitu charitatis nec
vult vt relaxet s; p̄positū hz perficiendī
pniam si p̄cesserit ei vitā. qz ergo hz p-
positū pficiendī pniam z in ipsa nō re-
manet qn pficiat si an̄ pactaz pniaz de-
cedat. Et ipse ep̄s hac intentōe relax-
at vt in purgatorio aliqd de pnia rela-
xet isti. si morte p̄uent? fuerit tantū de
pena purgatoriū relaxabit quantū in b̄
seculo de pena tempali relaxatum esse
videbatur.

De heresi eorum qui dicūt
q oratōnes z suffragia p mor-
tuis ab existentibus in pecca-
to mortali non proficiunt.

solv

Benedictio
et dñi AlanusDimitto
penam

Vel decima heresis est q^d orationes vel suffragia p^{ro} mortuis ab exiis bus in mortali facti nō p^{ro}ficunt mortuis q^{ui} sic p^{ro}bare nitunt. Quō. n. pōt p^{ro}desse alij cum nō pōt p^{ro}desse sibi. Oratio q^{ue} fit in orātis p^{ro}ficiē quō in al- terius salutē erit. Item. iij. q. vii. In g^{ra}- uiorib^{us} d^{icitur} sic. Cū is q^{ui} displicet ad inter- cedendū mittit anim^{am} irati iudicis ad deteriora p^{ro}uocat. Itē q^{ui} in deuote orat iudiciū sibi postulat. S^{ed} q^{ui} sibi in orati- one postulat iudiciū: quō alij in orōne postulat remediū. Item oratio eius fit in p^{ro}cto quō q^{ui} fit p^{ro} solute aliq^{ui}. Item q^{ui} meret offensam ap^{ud} deū q^{ui} orat quō p^{ro} alio orat: p^{ro}cto em dicit de^{us} p^{ro} xij.

Quare tu enarras iusticias meas et as- sumis testm^{entum} meū p^{ro} os tuū. s. pollutum. Rōnib^{us} idem p^{ro}bare conant^{ur} sic. Sacer- dos in mortali exis dum celebrat diui- na orat: o^{mnis} illa q^{ue} actio est mala est ac- meret sibi penā eternā q^{ui} eadē nō mere- tur alij pene relaxatōez. nulla em actio- ne pōt q^{ui} mereri bonū et malū. Item dicit auctas de coha. cle. et mulier v^{er}a dixit q^{ui} ill^{ius} sacerdotis missa audiēda nō est de quo indubitatē p^{ro}stat q^{ui} habe- at p^{ro}curinam. Alia etiā clamat auctori- tas q^{ui} ille q^{ui} in mortali p^{ro}cto est nec i ec- clesia orare nec psalmos debet dicere.

Solutio omniū p^{ro}dictoz et determi- natio fm alantū vbi supra est q^{ui} oratio q^{ue} fit ab eccia a quocūq^{ue} p^{ro}ferat p^{ro}dest et mortuis et uiuis et sic ad p^{ro}dicta facilis pōt dari responsio. Verū est q^{ui} si is q^{ui} ad intercedendū mittit deo q^{ui} peccatus mortale displicet ipso. q^{ui} orare p^{ro}su- mit deterior: fit diuina celebrādo maxi- me fm notorio crimine fuerit q^{ui} in eo peccat q^{ui} p^{ro}sumit q^{ui} alijs occasio scāda- li fit: sed tñ q^{ui} orat in p^{ro}sona eccie dices oremus ipsum significatū orationis si- ue ipsa significatio p^{ro}dest alijs. non ex virtute ipsius orantis sed ex virtute ec- clesie ad hoc orationem instituentis vt

p^{ro}fit viuis vel mortuis. Peccet ergo q^{ui} in peccato mortali exis presumit cele- brare: p^{ro}dest tñ oratio q^{ui}um ad sui sig- nificatōez nō q^{ui}um ad actōez orantis.

Sciendū tamen q^{ui} duplex est deno- tio. Est deuotio nature et deuotio g^{ra}tie. Deuotio nature est q^{ui} q^{ui} ex natural^{is} pietate orat et ex quadā humilitate q^{ui} uis fit i p^{ro}cto. peccat em sub deo: q^{ui} do- let se eē i p^{ro}cto: talis si orat ex eo q^{ui} orat nō peccat. q^{ui} nō in deuote orat q^{ui}u ad deuotionem nature hui^{us} oratio ipsi o- ranti nō obest et illi p^{ro} quo orat q^{ui}u ad virtutem orationis p^{ro}dest. Deuotio gra- tie est q^{ui} aliquis ex charitate orat sen- sus ergo est q^{ui} qui in deuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciū si- bi postulat. i. peccat. Ille aut^{em} qui pec- cato notorio laborat et prebet alijs scā- dalum oratio fit ei in peccatū nō alijs p^{ro} quib^{us} orat. Actio inq^{ue} orantis nō est virt^{us} orationis. sic ergo meret offensaz apud deū actōne praua. apud deū tñ porat virtus orationis p^{ro} alio. Cum aut^{em} dicit^{ur} peccato^{rum} dixit de^{us} rē. p^{ro}cto^{rum} dicit^{ur} ille qui gloriat^{ur} cuz malefecerit q^{ui} labo- rat in publico crimine vel qui p^{ro}dictus vel confessus est in iure. talis enim nō peccat sub deo sed in deum. talis si in publico i ecclesia orat v^{el} p^{ro}dicat v^{el} psal- mos cantat et vt dictū est si ille cui^{us} cri- men notorium est diuina celebrat q^{ui}u- tum in se est peccat: virtus tñ orationis alios adiunat. Si v^{er}o hereticus ab ec- clesia diuissus p^{ro} alijs orat: iam non orat in p^{ro}sona eccie: et ideo nec ipsi nec alijs p^{ro}dest oratio. Ex p^{ro}missis pater q^{ui} peccatoris obstinatio q^{ui} orat mala est nec ei nec alijs p^{ro}dest. S^{ed} ipsa^{rum} significa- tio orōnis q^{ui} ad hoc instituta ē in eccle- sia dei vt alijs p^{ro}fit et sic alijs p^{ro}dest vt nō est mala sed bona. Quod aut^{em} dicit^{ur} q^{ui} illius sacerdotis missa nō est audienda de quo indubitanter constat q^{ui} habeat p^{ro}curinam intelligendū est de sacerdo.

Deuotio
est d^{iv}m

Ita p^{ro}cto^{rum}

obstinatio

1762
1763
1764

te q̄ p̄dictus vel p̄fessus est in iure. cū
missa n̄ ē audiēda n̄ eo q̄ mala sit: s̄ b̄
faciēdū ē in verecūdiā vel p̄fusiones sa
cerdot̄ vt sacerdotes p̄m̄ suū recoḡscat
et peniteat. *De* ar̄ oīes ab eccl̄ia p̄sti
tute p̄sunt cū i eccl̄ia p̄ferūt sine a bono
sine a malo rōib⁹ p̄bat sic. Si merita
ministroy nō augēt vel minuit vi sacro
rū vī q̄ nec vim orōnis s̄ hoc p̄z quia
vis baptis̄mi nō augēt vel minuit a q̄
cūq̄ deū vel vis eucharistie vel alteri⁹
sacri a fili nec vires orōnū eccl̄asticay
h̄nt in se quandā v̄ritē sacralem. puta
si merita ministroy augerēt vim orati
onū vel minuerēt vnitas eccl̄ie nō sta
ret: imo scisma fieret. q̄ q̄dam seq̄rētur
sacerdotē quē crederēt meliorē et fuge
rent deteriorē et sic quidā seq̄rent vnū
quidā aliū. Paul⁹ tra illos qui glori
abant de baptis̄mis dicit vnū eē bap̄ti
smū vnū esse q̄ baptisat. Et fili em̄ non
debem⁹ gloriari de orōnib⁹ aliq̄z tanta ē
em̄ vis orōnis plata ab vno quanta ab
alio q̄tum ad ipsi⁹ orōnis significatio
nē nō q̄tum ad ipsi⁹ orantē deuotiōem.
Vna ē em̄ vis oratiōis s̄ nō vna deu
otio orantis. Deuotio em̄ pōt esse effica
tor quāto maior s̄ oratio quāto in se ē
nō erit fructuosior. v̄bis aut̄ inesse vir
tutē varie clamāt scripture et diuine et
humane. Nōne vis est in his v̄bis: ba
ptis̄mo te in noīe p̄ris et filij et sp̄s sancti
amen. et in his. hoc est em̄ corp⁹ meum.
Et hic est em̄ calix t̄. Quare ḡ i eccl̄e
stasticis oratiōib⁹ nō inerit vis si p̄fe
rant in p̄sona eccl̄ie nō q̄tum ad p̄ferē
tem s̄ q̄tum ad instituentem.

**De heresi eorū qui negāt pur
gatorium esse.**

Dodecima heresis est eorū q̄
negant purgatorium esse dan
dum. Vnde dicunt q̄ propter
auariciam eccl̄ia ponit esse purgato
rium post hanc vitam vt scz pro anima

bns dent elemosyne et oblatōnes et fi
ant obsequia et talia. **C**ontra hūc er
rorem p̄cedet tripliciter. primo aucto
ritate doctoy. sc̄do rōnibus inquisito
rum. tercio auctoritatib⁹ sacre scriptu
re. hoc mō p̄cedit Franciscus de maro
nis di. xxiij. q. x. vbi mouet questionē:
vtrū post hanc vitam sit necessarius po
nere purgatorij. **P**rimo ergo aucta
te arguit Hiero. q̄ in canone hec exp̄s
se dicit et aug⁹. grego. etiam in epistola
ad bonifaciū et in multis alijs loc̄. Re
spondent heretici et dicūt q̄ isti docto
res fuerūt ex parte eccl̄ie et ideo assenti
entes eius auaricie p̄formauerūt se cū
ea. Ideo sc̄do aliqui inquisitores argu
unt sic cōtra eos. primo sic. **M**oriatur
vnus homo oīno iustus et innocens.
moriat etia alijs qui sūt semp pecca
tor penituit tñ in fine quō erit q̄ ambo
simul vadūt ad paradysum nunq̄d inno
cens debet statim euolare et ille q̄ semp
peccator ante et tñ penituit sed p
peccatis nullā penaz sustinuit dz post
hanc vitam puniri. **R**espondent heretici q̄
nō sed ambo debent ire ad paradysum
sed ille qui p̄ p̄ctis penam nō sustinuit
diminuet de gloria. **S**c̄do arguunt
inquisitores sic. **C**ura si purgatorij
non est frustra timemus peccata et ab
stinemus quia possemus penitere i fi
ne et sic euolare. **R**espondent heretici q̄ nō
frustra timemus et abstinemus: quia vt
dictū est min⁹ de gloria habet. **T**ercio
arguūt inquisitores sic nullū malum
impunitū sed si purgatorij non esset
nō punirent om̄ia p̄ctā eorū qui saluā
tur cum hic nō puniant q̄ in fine peni
tent. **Q**uarto q̄ de alijs malos punit
in vita ista alijs non. **D**icit francisc⁹ q̄
ille rōnes nō p̄uincūt s̄ sūt p̄ nos sic p̄
illos. **T**ercio arguit alij p̄ p̄dictos hereticos
sic. Alijs non vult baptisari baptis̄mo
flam̄is vsq̄ ad mortē. et sic si abstineat vs
q̄ ad finē eq̄ euolabit sic alij q̄ p̄ bene

Solo fr̄am maro

secundus
p̄m̄

secundus
p̄m̄

purgatorium

agunt. Rñdēt q̄ tanta virtus ē in sa-
cramento pñe ad delēdū pctā. sicut ē
in sacro baptis̄mī. Ex hoc arguit̄ p̄tra
eos sic. primo q̄ si hoc eēt verū aliq̄s
puniret de veniali pctō et̄nalit̄. ex m̄-
ritudine em̄ peccator̄ venialit̄ si non
puniret in purgatorio sibi subducit̄ al-
quis gradus glorie quo p̄sua. p̄p̄ pec-
cata venialia. z sic carentia illius gra-
dus glorie qui sibi al̄s deberet cū sit p̄
petua erit pena illius peccatis veniali-
bus correspondens. Secūdo arguit̄ sic
suppono q̄ maior pena z maior ma-
lū est p̄uatio visionis diuine q̄ pena
sensus sed tñ est in malo carētia visio-
nis quantū est in bono visio diuina.
Tunc arguo sic. Quicūq̄ mala sic cō-
panē q̄ vnū fm naturā excedit̄ ēl̄quū
quicūq̄ gradus mali excedētis exce-
dit totū aliud malū. sed carentia visio-
nis diuine fm naturā excedit̄ in malo
penā sensus. ergo quicūq̄ grad⁹ p̄-
uatiōis visionis diuine excedit̄ totā pe-
nā sensus inferni. sic ergo p̄z q̄ negato
purgatorio aliquis puniret̄ p̄petuo d̄
venialibus in paradiso. Rñdēt heretici
q̄ iste rōnes sunt phice z subtiles.
z apls dicit ad Colos. ij. Nemo vos se-
ducat p̄ inanē phiam. Iō isti heretici
perūt auctoritates sacri canonis. dicūt
em̄ q̄ in sacra scriptura non innent̄ q̄
post hanc vitā sit necessariū ponē pur-
gatoriū. Iō adduco 7 eos auctes sacre
scripture. Prima auctes est. ij. mach.
xij. vbi dicit̄ q̄ iudas p̄siderabat q̄ hū
qui cum pietate dormitōem accēpant
optimā haberēt repositā grāz. z obtu-
lit p̄ eis. xij. millia dragmas argēti. ista
aut̄ oblatio nō potuit eē p̄ his q̄ sūt in
inferno. q̄ ibi nulla ē redēptio. nec p̄
his qui sūt in paradyso. q̄ redēptioe
nō indigent. nec de eis pōt dici illō qd̄
sequit̄. sancta ergo z salubris est cogita-
tio. p̄ defunctis exorare vt a pctis sol-
uant̄. q̄ ibi pctā non hñt. ergo fuit illa

oblatio p̄ his q̄ sūt in purgatorio. Ad
illud argumētū dicūt heretici q̄ liber
macha. nō ē de canone. Cōtra accipio
ergo verbū xpī Math. xviij. Irat⁹ dñs
tradidit̄ seruū tortorib⁹ quousq̄ redde-
ret vnūuersum debitū. hoc aut̄ nō pōt
intelligi in hac vita nec in inferno. q̄ il-
li sp̄ sūt in debito. ergo h̄z intelligi de
his q̄ sūt in purgatorio. Secunda au-
toritas enāgelij ē Math. v. Esto con-
sentiens aduersario tuo zc. Et sequit̄.
Alimen dico tibi non exies inde donec
reddas nouissimū quadrantē. Istud
extre nō intelligit̄ de paradyso nec de in-
ferno ergo d̄ purgatorio. S̄z p̄tra istō
donec qñq̄ accipit̄ cū exclusiōe actus
sequētis. sicut Gen. viij. dicit̄. Cornus
quē emisit noe n̄ reuertebat̄ donec sic-
carent̄ aque sup̄ terrā. z tñ nūq̄ postea
ē reuersus. Et s̄tr de dñā z sponso suo
Ioseph math. ij. d̄ q̄ nō cognouit̄ eā
donec peperit̄ filiū suū primogenitū. nec
ex hoc sequit̄ q̄ fuerit cognita postea.
S̄tr ergo in p̄dicta auctoritate intelli-
gendū est donec reddas zc. S̄z nō faci-
endo vim de li donec p̄ p̄nt̄ arguo sic
q̄ in p̄dicta aucte saltem ē redditio de-
biti sed illi de inferno nūq̄ reddūt de-
bitū. ergo l̄z nō possz argui p̄ li donec
tñ pōt argui p̄ redditōz d̄biti. S̄z ne d̄
calūniē adducā ad huc septē auctes q̄
rū prima est Math. xij. Quicūq̄ pec-
cauerit in filiū remittet̄ ei. qui aut̄ pec-
cauerit in sp̄m̄ sc̄m̄ non remittet̄ ei nec
in hoc seculo nec in futuro. hic suppo-
nit̄ q̄ remissio fiat in futuro seculo nō
in inferno. q̄ ibi nulla est redēptio. nō
in paradiso. q̄ ibi nullus intrat cū pec-
cato. ergo hoc erit in purgatorio. alias
nō eēt verū verbū xpī. Secūda au-
toritas ē Luce. xij. Seruus q̄ cogno-
uit voluntatē dñi sui z nō fecerit̄ cam-
plagis vapulabit̄ multis. z ergo aliū
paticis. qui nec cognouit nec fecit̄ eaz.
sed inferno non est multū nec paucūz

Sing coru

Liber

secundus

sed infinitū. ergo hoc habet intelligi d
 3 purgatorio. Tercia auctas est apli. j.
 Cor. iij. Si cui opus arserit detrimē
 tū patiet. ipe aut saluus erit si tñ quasi
 p ignē. Certū est qd nō loquit de igne
 huius mundi. nec de igne inferni. qz non
 saluat. ergo loquit de igne purgatorii
 4 Quarta auctoritas est apli. j. Cor.
 xv. qui vult pbare resurrectiōem dicēs
 si mortui nō resurgūt vī quid baptizāt
 p mortuis. supponit aut q aliquis ba
 ptizāt p mortuis. aliquis g actus bo
 nus p mortuis exhibet vel baptisim⁹
 lacrimarū vel aliquid tale. nullus aut
 debet exhibere aliquid tale p mortuis
 de paradiso. nec de inferno. ergo talis
 actus debet exhiberi p mortuis i pur
 gatorio. Quinta auctas scribit Act.
 ij. hunc deus suscitavit a mortuis die
 tertia solutis doloribus inferni. Certū
 est aut q xpc nō soluit dolores inferni
 inferioris. nec limbi q dicitur sin⁹ abrae
 qz ibi erat magna cōsolatio. sicut dicit
 Luce. xvj. de lazaro exite in limbo et
 de diuitie existente in inferno. hic cōso
 lat in do cruciaris. ergo hoc intelligi
 de doloribus purgatorii. Sexta au
 ctoritas scribit apoc. xv. vidi in dexte
 ra sedentis sup thronū libz. et nemo
 inuentus est dignus aperire libz nec i
 celo. nec in terra nec subter terras. Ex
 hoc hñ q aliqui credebant digni in ce
 lo et in terra. et subter terrā sed nō in in
 ferno. qz ibi nulla dignitas. Ibi null⁹
 est dign⁹ ergo in aliqua mansione sub
 ter terrā que nō est infernus. et hec vo
 cat purgatoriū. Septima auctas ha
 bet ibidē. Dēs cantabant in celo et in
 terra et subter terram. hoc nō pōt intel
 ligi de exñibus in inferno. qz illi non
 cantant nec laudant deū s sunt in sem
 pterna blasphemia. Ex istis auctibus
 hñ veritas determinata ab ecclia catho
 lica qd est dare purgatoriū. et p falsū
 ē eccliam illud instituisse ppter avari

cliam. Quicunq ergo pñacter affir
 mauit tenuit vel dogmatizauerit.
 q post hanc vitā nō est dare purgato
 riū hereticus est dicēdus. qz militat s
 sacram scripturā et s determinatiōem
 ecclie. Et si queras ex quo est dandum
 purgatoriū in quo loco ē situatū. Hñ
 dent doctores in. iij. q de lege cōi lo
 cus purgatorii est sub terra. test tercia
 mansio inferni. qz infima vocat infer
 nus. inferior vbi sunt dñati in culpa
 actuali qui patiant penā sensus et dā
 ni. Secūda vocat limbus q est locus
 pñuloz nō baptizatoz. et isti sūt in cul
 pa originali q patiunt penam damni
 tñ q est carētia visionis diuine. Tercia
 vocat purgatoriū q ē loc⁹ electoz n p
 fectorz q sunt in grā et in pena. Quar
 ta vocat sinus abrae vel limbus patz
 in quo erant sancti patres ante aduen
 tū xpi in grā et cōsolatōe. Sic ergo de
 cōi lege locus purgatorii est sub terra
 De lege tñ spālī siue ex pñilegio se
 pe aīe purgant in locis alijs sup terrā
 sic narrat Greg. in li. dialo. de quodaz
 epō q apparuit in quodā balneo et ibi
 pñabat obsequiū. et hoc erat sibi pur
 gatoriū. et de aīa cuiusdā que in glatie
 purgabāt qd potuit eē ex aliqua spālī
 cā. s. vel p cōfirmāda fide nra de alia vi
 ta. vel vī aīe illius subuēntes a fideli
 bus qbus apparet. vī ppter aliquid re
 uelandū. vel ppter aliquā viuentiū edi
 ficatōem. De dispensatōe g dei est q
 aīe purgant in illis locis qbus pecca
 uerūt. De acerbitate ignis purgatorii
 et quō punit aīas. et an p demones vel
 seipso doctores latissime loquūt in q
 to. ideo ptereo.

De heresi eoz qui negāt aliā
 vitā post sepatōem aīe a corpe

Tercia decima heresis est eoz q
 negant aliā vitā et immortalitē
 aīe et resurrectiōem. Negata. ii.

De sepatōe aīe

purgatoriū
 vbi sit

simpliciter
 in pñem

sinus abrae
 et in pñem
 pñem

Lacolarum
 pñem

anīme immortalitate p̄r negant aīam
vītā fore z resurrectionem hūmōi opīnō
nīs fuerūt quīdā p̄bī vocatī epīcuret.
Istī. n. dixerūt q̄ mortuo hoīe perit aīa
z q̄ nihil sube eius remanebat. Dpl-
mionē istoz introductū Seneca trage-
dia. vj. vbi introductū choz. Q̄ si que-
rat vbi aīe defunctorz sunt. dicit q̄ vbi
sunt res que nate non sunt. vult dicere
q̄ sicut illud qd natū nō est nō h̄z esse.
nec aliquā subam. sic eodē mō dīcet d̄
aiabus defunctorz. z dicit q̄ dicunt istī
q̄ illud qd cōter dīcīt q̄ est infernus:
q̄q̄ ibi puniunt mali. q̄ sunt vani ru-
mores siles somnīo qd facit homīnē
sollicitū meditatioē p̄pter aliqd maluz
qd somniavit. z cū excitat nihil inue-
nit de quo timeat. Ita dīcere q̄ ē infer-
nus z q̄ ibi puniunt mali. istud ponit
timorē z p̄norē. z dicebāt istī q̄ nihil
hoz erat. Hanc opīnionē introductū
salomō Eccl. iij. c. ppe finē. vbi dīcīt q̄
erat opīnō aliquoz q̄ vnus ē idē est
finis z mors siue interitus hoīm z iu-
mentoz z equa vītūsq̄ cōditio. z ita
istī fm hoc nō credebant immortalitē
aīe. nec aliā vītā ex quo dicebant equa
lē esse finē z mortē hoīm z iumentoz.
Et sicut spūs siue aīa bestiarū tēdit in
nihil. sic spūs hoīs qd nullus credere
debet hoc de mente salomonis fuisse.
sicut notat nicolaus de līra. z apparet
manifeste in fine dictī libi. s. dīct. xij.
vbi dīcīt q̄ cuncta q̄ sunt adducet de
in iudiciū p̄ omī errato siue bonū siue
malū sit qd esse nō possit nisi aīa esset
immortalis. Et exp̄ssus q̄ nō ex p̄sona
sua sed impioz dīcīt. p̄z per hoc qd in
fine libi eodē capitulo quasi determi-
nando subiungit. donec reuertat pul-
uis in terrā suā vnde erat etiā spūs re-
deat ad illū q̄ dedit illū. z dato q̄ illud
esset de mente salomonis. s. vnū ē in-
teritū hoīs z iumentū referendū est ad
sp̄m p̄bīcū nō ad sp̄m rōnalē. Est. n. iu

hoīe duplex spūs. s. spūs rōnalis z in-
corporeus qui non perit cum corpe.
Illius qui dīcīt p̄bīcus seu naturalis.
quo mediante aīa rōnalis vnītur cor-
pori. z ille corporeus est subtilior aere
minus subtilis igne. quo mediante fit
sensus z imaginatio. z iste perit cū cor-
pore. Talis spūs ē in corpe bruti aīan-
tis. z illud vegetat. z corpe pereūte pe-
rit. z fm hoc ait salomon q̄ vnus est in-
teritus hoīs z iumentū q̄tū ad corpus
z sp̄m p̄bīcū. Illius etiā p̄dicte dāna-
te opīnionis fuerūt illi ex quoz p̄sona
dīcīt Sap. ij. Ex nihilo nati sumus. z
post hoc erimus tanq̄ si nō fuerimus.
Huius p̄uersez dānate opīnionis fue-
runt saducet. q̄ q̄ credebant q̄ aīe nō
erant immortales nega uēst resurrectionē.
nē. sicut p̄z dīct. xxiij. Nec etiā dāna-
ta opīnō istis ip̄sib⁹ etiā in multz ma-
lis xp̄ianis impenitū regnare. quia ad
hoc vigilanter intendit diabolus. Vñ
dīcīt albinus in sua dicta. q̄ diabolus
querendo oēs altos modos q̄bus pos-
sit hoīem ad dānatōem deducere. In-
uenit spālīter vnū subtilissimū p̄ quez
si pōt homīnē nocere paucū vel multū
per hocipm p̄sternit z leuiter ad dāna-
tōem deducit. z est iste q̄ vulnerat
hoīem in occulto verē credulitatis. vt
fac cū dubitare in vītate fidel catholi-
ce. z spālīter iuxta posse suū laborat q̄
faciat euz dubitare q̄ sit altera vītā nī
si hec. z q̄ debeat fieri resurrectio mor-
tuoꝝ. quia si hoc facit eum credere
vñ in hoc dubitare statim homo sic de-
cep̄us dimittit se cadere in omne pec-
cātum. z elongatur ab omni virtute et
perdit omnem timorē z amorem dei
z vult desperatus qui perdidit totam
fidem z spem dei. z singulariter anbe-
lat diabolus vītibus suis ad decipien-
dum. per hanc vīam omnes homīnes
q̄ sunt magis peccatores z spālīter su-
perbos z p̄p̄osos z nīmū amatores

Spūs
dīcīt

Saducet

astucia
dīcīt

Liber

secundus

distinctionum mundi et deliciarum carnalium
et tenet hunc modum. q̄ primo ponit aū
oculos eorū magna crimina que fecerūt
et magnas penas que sū sanctas scri-
pturas p̄pter illa sunt eis preparate. et
cū illi miseri hoc cōsiderant ponit eos
in desperatōem dicens eis q̄ sū b̄ dā
nati erunt qū morient. et tenēdo eos i
tali cognitiōe dīc̄ eis postmodū quasi
dans aliquā cōsolatōem q̄ nō timeāt.
imo q̄ fortificant et letent et habeāt bo-
nū cor et dent sibi bonū tēpus. et q̄ fa-
ciāt quicquid eis placuerit. q̄ nūq̄ de-
resuscitabit eos nec iudicabit. q̄ nō ē
altera vita nisi hec p̄ns. Et hīc inole-
uit illud erroneū puerbū qd̄ i nostra
lingua dicit. En esto mūde si me veas
malpasar. et en el otro nō me feras pe-
nar. et adhuc dicit eis q̄ nō est aliquis
dens. et q̄ nra mors et natiuitas est sic
bestiarū. q̄ sicut bestie nascunt et mo-
riunt ita erit de nobis. Et dicit p̄dict⁹
doctor q̄ sp̄aliter diabol⁹ mouet et au-
get hanc tentatōem tpe mortis. q̄ vi-
det q̄ ille passus est valde strictus et pi-
culosus. et q̄ ducit secū magnū pauo-
rem. et p̄pterea poterit citius p̄sternere
et decipere hōiem nisi inuet a deo p̄pter
bona merita que ante fecit. q̄ illa pro-
curant hōi tpe illo succursum. et p̄pter
hoc dicit q̄ ordinauit sancta m̄ eccia:
q̄ xp̄ianis i hora mortis dicat. Credo
in deū qd̄ est fundamentū nre fidei ca-
tholice. et q̄ faciāt cū oī deuotiōe cōfes-
sionē fidei. et q̄ reducat eis ad mēoriā
passio et mors saluatoris iesu xp̄i ex q̄
puenit electis p̄seuerātia in fide. et de-
inde in fine vite p̄ciosa et sancta mors
ante eum. hec ille. Ex p̄dictis patz. vñ
habuerūt p̄dicti heretici occasionē er-
randi. et quō diabolus inter cetera vi-
gilanter laborat miseris hōies dedu-
cat ad credendū q̄ non est altera vita.
Improbāt aut p̄dictus error quadri-
pliciter. primo p̄ dicta gentiliū p̄p̄oz.

Secundo rōnibus doctorū catholicorū
Tercio auctoritatibus sacre scripture.
Quarto splendore miraculorū. Cir-
ca primū notādū q̄ post illud genus
p̄p̄oz de quibus dictū est in principio
huius capituli fuerūt duo genera alio
rū p̄p̄oz quorū primū vocatū fuerūt pa-
ripaterici. quorū dux et mgr̄ fuit Aristot-
iles qui. xvj. de aiabus ca. iij. dicit sic
intellectus solus est ab extrinseco et so-
lus habet esse diuinū. Itē in secūdo d
aia dicit q̄ aia intellectiua est alterum
genus ab aia vegetatiua et sensitiua. et
q̄ ipam solā cōtingit separi a corpe tā
q̄ p̄petuū a corruptibili. Itē in libro
d pomo dicit. ve anime peccatrici que
nō habet locū redeūdi ad suū creatorē
q̄ turpia eius opera impediūt ascen-
sum eius ad deū. Alij p̄bi fuerūt voca-
ti stoici. dux et mgr̄ quorū fuit plato. q̄
plus q̄ aliquis alius p̄bus affirmauit
imortalitatē aie. Vñ in libro timei. c.
liij. et v. inter multa erronea que de aia
dicit. hoc vnū verū infert q̄ aia est im-
mortalis. et q̄ si vincit passionē vel si
ab eis vincat p̄mitabit vel puniet post
mortē. Vñ ponit q̄ si aia existēs i cor-
pore viri vincat a passionib⁹ corpi⁹ p̄
separatōem a corpe viri i corpus mulie-
bre mittet. et si se ibidē male habuerit i
corpus pecoris transibit post mortem
in penā. et sū q̄ male vel deteri⁹ se ha-
buerit in deterius pecus vertet. finalit
tū omnes redibunt ad generalē immo-
centiam et dignitatē cum fuerūt p̄ pe-
nas satis expiate. Affirmat etia im-
mortalitatē aie. et q̄ aie virtuosorū et bo-
norum debebant premiari in alio mū-
do. et anime malorū puniri. vt p̄ in dis-
putatione socratis et suorū discipulorū
quam introducit in p̄hedrone vbi per-
modū dialogi multis cōsecuturis pro-
bat anime hominis immortalitatē. et va-
to q̄ taliter nō accedat ad veritatē nre
fidei. ē tū mirabile q̄ hō p̄bs sine fide

ima c̄ mortalē

redo de
ipe mortis

Supra p̄dctū
et q̄ vñ
inta p̄p̄ hanc
viam

*L. plato in reuerentia
in sue sapientia fuit
nihilum in
compte in 2*

Consideratio sexta

LXVII

solummodo p rones et lumen naturalis
intelligentie veniret in tam altam co-
gnitionem. et forte ea huius potuit esse. quia
sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinum.
que ponit in plogo biblie. Plato de-
scendit in egyptum ut videret libros le-
gis et prophetarum quos vidit et potuit esse
quod innotuissimum in sacra scriptura per hanc
remissam prophetiam cum. s. in egyptum descendit
ut ponit leonardus aretinus in plogo
libri platonis qui intitulatur phedon.
fuit inductus ad loquendum de anima ma-
gis vere et catholice quam aliquis alius philosophus
Item pitagoras hoc idem asserit ut po-
nit Duidius. xv. metamorphosios ubi
dicit. morte carent anime semper periora
relicta. sic de nouis domibus viuunt.
habitantque recepte. sed melius dicit in
versibus aureis sicut allegat calcidius in
commento super thymeam platonis. ubi di-
cit. corpe disposito tamen libet ad ethera per
gens euadens hominem factus deus ethe-
reus alter. Item mercurius trimegestus
ad eclepam prope principium dicit. De
eclepa ois anima humana immortalis est. sed non
uniformiter cuncte sed alio et alio modo.
et infra post medium libri cum fuerit anima
a corpe facta discessio. tunc examinem
ritique eius arbitrium transiet in sum-
mam detinens preteritum. Itaque cum ea plura
iusticiaque prouiderit in sibi competens
locus manere permittit. Si delictorum ipsarum
maculis visis obligata viderit delup
ad ima deturbans per telis aeris ignis et
aque sepe discordantibus tradit. et sic in
ter celum et terram mundantis fructibus
in diuersis speciebus eternis penis agitata repta-
bit. ut in hoc anime obsit eternitas quod sit
in mortali sententia eterno supplicio subin-
gata. hac ille. Alii etiam dicunt quorum
opinionem introducit macrobius super
somnia scipionis quod unus qui vocaba-
tur tereus paphlagon de quo loquitur vale-
rius libro. i. in titu. miraculorum. qui dicit.
quod fuit mortuus in quodam prelio. et quod

stetit mortuus per. x. dies separata anima a
corpe. et quod postmodum resurrexit et reue-
lauit multa alterius mundi spiritualiter de
imortalitate animarum. et quod ab isto homine re-
suscitato habuit plato fundamentum et
doctrinam quam introducit in phedrone
Item in secundo libro super somnium scipionis.
macrobius dicit. anima autem quod verus
homo est ab omni conditioe mor-
talitatis aliena est a deo ut ad mutaciones
dei mundum regentis regat et ipsa corpe
dum a se animatur. etiam in eodem dicit et hec
sit patris ipis consummatio. ut anima non so-
lum immortalis sed deum esse clarescat. Du-
ius etiam opinionis fuit Tullius qui secundum
quod dicit macrobius vltimum opus scri-
psit per dicit somnium scipionis ubi intro-
ducit scipionem asianum et alios magnos
et virtuosos viros iungendo. quod appa-
ruerunt post mortem et dixerunt de pre-
miis animarum hominum virtuosorum que habent
in celo. et de penis quas mali patiuntur.
Item in rethoricis tullius ait. Proba-
bile quidem videtur sapientibus penas esse
paratas apud inferos. ergo anime post
mortem sunt supstitas. In amphorismis
etiam de eternitate summe bonitatis legitur.
quia anima est in orizonte eternitatis. s. in ter-
mino perpetuitatis. quod est perpetuas in
anima ita quod finit in anima. s. non prehendit ultra
animam sed est supra tempus. tempus vo-
cat hic mora habens principium et finem.
et si anima habeat principium non habebit fi-
nem. Hanc etiam opinionem introducit
Virgilius in sexto libro eneydorum ubi
scribit quod enneas venit ad campos eli-
sios qui sunt campi paradisi quod inuenit
ibi anchisen preteritum suum et alios maio-
res et antecessores. Item etiam de anima
turni loquens ait in. xij. vitaque cum ge-
mitu fugit indignata sub umbras. s. anima
turni recedens a corpore cum indigna-
tione descendit ad inferos. hic insinua-
uit virgilius animam esse superstitem post
mortem. huius opinionis etiam fuit seneca

ca in eplis ubi dicit. mors quā prime-
 scimus et recusamus intronitit vitas
 nō eripit. veniet iterū q̄ nos in lucē re-
 peret dies. hui⁹ opiniois fuerūt oēs
 p̄bī q̄ dicitur sunt stoici. q̄ opinio ē i ma-
 gnā cōfirmatōz nre sacre fidei et in ma-
 ximā cōfusionē nō credentiu et hereti-
 corū. qz si dicit p̄bī ducit solū rōne et lu-
 mine naturali crediderūt et cognouit
 aie immortalitātē. et q̄ post mortē hoim
 aie bonorū p̄miant in gl̄a. et aie malo-
 rū affligūt in pena sine fine. multoma-
 gis b̄ credere et affirmare debent xp̄ia-
 ni q̄ vltra rōnē et lumen naturalis itel-
 ligentie sunt informati lege dei quam
 dedit et publicauit p̄ Moysen et alios
 sanctos p̄phas. et p̄ doctrinā noue legis
 quā n̄ saluator deus et hō p̄ seipm p̄so-
 naliter p̄dicauit et oñdit. Et qz aucto-
 ritas in diuersum pōt flecti sensum. tō
 secūdo ip̄obāt p̄dictus error rōnibus
 doctorū catholicorū. Primo sic ois cor-
 ruptio causat ex p̄rietate sed nihil ē q̄
 sube aie cōtrariet. ergo nō pōt aia cor-
 rumpti. Cōfirmat p̄ sic. q̄cqd corrupit
 aut corrupit ex dissonantia p̄tū vt cor-
 pus aut ex fluxu materie vt p̄prietas.
 Dis. n. p̄prietas in se imutabilis ē. qd
 aut desinit eē ex fluxu materie in qua
 est h̄. Dñs boetius in p̄logo sup aris-
 metricā ait. Sapia est speculatio eorū
 que fm sui imutabilitatē sortunt sub-
 stantiā et p̄prietatē. Aia aut nō est suba
 corporalis. ergo ex dissonantia p̄tū corū
 p̄tū nō pōt qz simplex est. p̄prietas aut
 nō est sine forma. qz suba ē. et ita ex flu-
 xu materie corrupi nō pōt. qz in mate-
 ria nō est. ergo incorruptibilis ē. q̄ aut
 incorporea sit p̄tū. qz hoc genus subal-
 ternū spūs sub se cōtinet has spēs aiaz
 et angelū. ergo aut angelus incorpore⁹
 nō est vel aia incorporea est. Secūdo
 cōfirmat. qz corruptio nō fit in entib⁹
 nisi rōne appetitus. ergo ubi appetit⁹
 est quietans vltra nihil appetit. Sed

materia p̄ aiam rōnalē vltimate quie-
 tat. qz nullā nobiliorē h̄re pōt. Secū-
 do arguit ex diuina bonitate sic. Cū
 deus sit oibus bonus. maxime tñ bo-
 nus est amicis suis. sed amico xp̄ium
 est cōuiuare. viij. ethicorū. et amicus sal-
 uet amici vitā si pōt. ergo faciet q̄ aia
 viuat post sepatōem a corpe. Tercio
 arguit ex diuina causalitate. Dis can-
 sa quantoplus intendit ad esse alicui⁹
 tantoplus intendit ad eius cōseruatō-
 nē. sed esse aie rōnalis prius intendit
 q̄tū ad esse q̄ forma solis q̄ nobili⁹ est
 esse eius cū sit spūalis et spūalia corpa
 libus p̄ferunt. vt dicit aug. ix. de trini-
 corū ergo sol sit incorruptibilis. multo
 ergo fortius aia erit incorruptibilis et
 immortalis. Quarto arguit ex magni-
 tudine diuine potentie p̄bando neces-
 sitatē alterius vite p̄ resurrectiōem sic.
 Videmus. n. q̄ natura reducit p̄ viū
 granū seminis arborē vel herbā sui ge-
 neris. verūtñ nō reducit eandē herbā
 vel arborē nūcro sed alterā silem. Et si
 militer in generatōe naturali hoim be-
 stiarū et auiū. qz naturaliter exit hō ab
 boie et femina p̄ generatōem. et sic de
 auiibus et bestiis. sed nō redit idem hō
 numero. nec eadē bestia sed alter hō et
 altera bestia. Dñs si natura haberet tā
 magnū posse q̄ illū eundē hoim nu-
 mero et eandē nūcro bestia et arborem
 que deficit et morit⁹ posset reducere vi-
 uum maiorē p̄tātē h̄et q̄ h̄. et tō si de-
 us nō resuscitaret illū eundē hoim nu-
 mero qui morit⁹ nō oñderet q̄ suū pos-
 se esse maius q̄ posse nature. Cum q̄
 posse suū incōpabiliter mai⁹ sit q̄ pos-
 se nature. si nō faceret illud p̄ qd sunt
 posse oñdat maius q̄ posse nature cō-
 trariat sue p̄tātē et p̄fectiōē qd est incon-
 ueniens. Ex quo manifeste p̄tū q̄ erit
 resurrectio et altera vita. et q̄ idē corp⁹
 numero resurget ad manifestandū q̄
 maius ē posse dei q̄ posse nature.) Quid

1022

2022

2022

2022

to arguitur ex diuina sapia. qz pfectus opus arguit maiore sapiam in mgfo. qui illud fecit. Vñ si deus creauit hominē ea intentōe vt resurgat z duret sine fine. Hoc videt nobilior qz si illud creasset ea intentōe vt nō resurgeret et duraret sine fine. Et vbi ē nobilior intentio nobilior respectus ostendit excellentius opus. z ex opis excellentia maiestate z nobilitate ostendit excellentior z nobilior sapia in mgfo. Necesse ē ergo resurrectionem fieri z alia vitā dare. vt diuina sapia excellentissima cognoscat. Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est hōi charitatis hōi. hoc est deū amare. qz deus est eternaliter amabilis. Vñ si hō resurgat et ex diuine eternitatis influētia homo sit ppetuo durabilis in gloria. amabilior erit eternitas diuina qz si hō nō resurgeret sed finiret in morte. Ad ostendū ergo cōcordiā inter duratiōem dei z hōis z amoris excellentiā fiet resurrectio qz si nō fieret nō ostēderetur.

Septimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Iusticia. n. dei requirit qz oibz reddat fm merita z demerita. als nō esset iustus. Cū ergo hoc nō fiat in vita pñi cū mali videāt florere. Job. xxi. Ducunt in bonis dies suos. boni hōi tribulant. ergo fiet in vita alia qd eē nō pōt nisi aia sit immortalis z nisi fiat resurrectio. tñc. n. illa res que bonū vel malū fecit in hoc mundo p diuinā iusticiā pmiabilis vel puniet. Octauo arguitur ex eternitate diuine iusticie sic poterit deus eternaliter iudicare hōiem. si hō posset esse sine initio sicut poterat eūz iudicare eternaliter si hō esset sine fine vñ si resurrectio nō esset significaret qz si creatura posset esse sine initio. qz de nō posset sua iusticia eternaliter hōie vti. vt ergo deū intelligit qz deus poterat eternaliter vti sine initio in homie si homo posset esse eternaliter sine ini-

tio. sapia diuina ordinauit qz fieret resurrectio z qz iusticia diuina sit potēs cōseruare hūanū corpus sine fine dato qz sp sit in tormentis vt iusticia vtiat in eo. Nono arguitur ex naturali appetitu hominis sic. impossibile est appetitū naturalē eē frustra. sed homo naturaliter appetit ppetuo manere. qd patet ex eo qz esse est qd ab oibz appetitur. homo. n. per intellectū appetit eē nō solum vt nunc. sicut bruta aialia s; simpliciter. psequet. qz homo ppetuitate fm aiam qua esse simpliciter z fm omne tps apprehendit. Decimo arguitur ex capacitate aie. qz anima capax est beatitudinis. Deus aut vt ait aug. ingenti libertate implet omēs creaturas fm capacitātē eaz. ergo cōferat aia beatitudinē. Ad beatitudinē autē spectat vita ppetua. ergo necesse est alterā vitā ponere z aiam esse immortalem.

Undecimo arguitur ex hōis timore. qz si aia moreret cū corpore hō nō plus timeret mortuus qz lupus vel canis mortuus. cū qz expiamur singulare timorē in homine mortuo quem nō experimur in ceteris aialibus mortuis. ergo necesse est dicere qz relinquat ali quid viuens post mortē hominis qd timeat. Duodecimo arguitur sic. deus fecit aiam ad imaginē z similitudinē suā sed deus est immortalis. ergo z aia. et lz nō posset forsitan rōne naturali demonstratiue pbari. sicut satis piz per debilitatē rōnū. quo ad hoc tam a sanctis qz a pbiis adducitur. Summe tñ cōuenit hoc credere sicut multa alia sūt vera que pbare demonstratiue nescimus. sicut alterum istoz p certo est vt rā mūdus incepit esse vt mūdus non incepit esse. tñ nullū istoz demonstratiue pbari pōt fm Aristotilem. iij. topicoz. Vnde cōmuniter dicitur de quodam religioso qz redarguit quendam pbiū ex eo qz negauit animam esse immortalem.

Liber

mortalē. Quero inquit a te pbe alit si
le religiosus. aut ania est mortalis vel
imortalis. si ē mortalis nullū incōmo
dū infligeret credentibus eā eē imor
talē. si dō est immortalis tunc credere
eā mortalē quid incōmodū i te. sequit
ergo melius est credere eaz eē imorta
lem q̄ mortalē. Tercio iprobat p̄di
ctus error auctoritatib⁹ quadruplici.
Primo auctoritatib⁹ noui testamētī ex
euangelio. Secūdo auctoritatib⁹ quib⁹
dē ex eplīs et acribus. Tercio auctori
tatibus veteris testamētī. Quarto au
toritatibus doctorū eccle quē oīs ex
presse sonant aliā vitā. De primo idu
cunt. xij. auctoritates. Prima auctori
tas habet Job. vi. Nec est aut volun
tas patris mei q̄ misit me. vt oīs q̄ vi
det filiū p̄ fidē formatā charitate. iō se
quitur. et credit in eū habeat vitā eter
nam qd̄ infallibiliter est verū in p̄desti
natis. et ibidē. Qui māducat meā car
nē et bibit meū sanguinē h̄ vitā eter
nam. et ego resuscitabo eum in nouis
simo die. Secūda auctoritas h̄ Job.
liij. cu3 xpc loqueret samaritanē. Qui
biberit ex aqua quaz ego dabo ei fiet i
eo fons aque viue salientis in vitā eter
nā. Tercia auctoritas est Job. vi. Qui
manducat hunc panē viuet in eternū.
Quarta auctoritas est Math. xix. et
Marci. x. Cum quereret iuuenis ille
mgr̄ quid boni faciā vt vitā eternā pos
sideam. Respondit ei xpc si vis ad vitā. i.
eternā ingredi serua mandata. Quinta
auctoritas Marci. ix. bonū est tibi
claudū introire in vitā eternā q̄ duos
pedes habere mitti in gehennas ignis
inextinguibilis. Sexta auctoritas est
Mar. x. Nemo est qui relinquerit do
mū aut frēs aut sorores aut p̄rem aut
m̄rem aut vxorē aut filios pp̄ me et p̄
pter euangelū qui nō accipiat cētes.
tm̄ nunc in tpe hoc. domos et fratres et
sorores et m̄res et filios et agros cū p̄se

secundus

cutiōibus. et in futuro seculo vitā eter
nam. Dicit q̄ in p̄nti accipiet centes
tm̄. qz p̄ tpalibus accipit in p̄nti bonā
spūalia que tm̄ excedunt bona tpalia
quantū centenarius vnitate. Alit aut
pōt exponi de religiosis q̄ p̄ vno p̄re
carnali vel fratre dimisso habet spūa
les fratres et m̄res et p̄res multos et eti
am possessiōes multas et agros in qua
tū ex possessiōib⁹ oīm fidelīū sufficiē
ter susteniat. Sm̄ illud apli. ij. ad Cor.
vi. Quasi nihil habentes et omia possi
dentes. Vñ aug. Cōtēne omia et habe
bis oia. Septima auctoritas est Jo.
iij. Qui credit in filiū habet vitā eter
nā. qui aut incredulus est filio nō ha
bet vitā eternā sed ira dei manet super
eū. Et ibidē. Sic deus dilexit mundū
vt filiū suū vnigenitū daret. vt oīs qui
credit in illū non pereat sed habeat vi
tā eternā. Octaua auctoritas ē Jo.
v. Scrutamini scripturas in quibus pu
tatis vitā eternā habere. et ille sunt qui
testimonīū phibent de me et nō vultis
venire ad me vt vitā habeatis. Nona
auctoritas ē Jo. vi. vbi dicit q̄ cū mul
ti ex discipulis iesu abirent retro dixit
iesus ad. xij. Nunqd̄ et vos vultis abi
re. Respondit ei simon petrus. dñe ad quē
ibimus verba vite eterne habes et nos
cognouimus et credimus. qz tu es xpc
filius dei. Decima auctoritas ē Job.
x. Dues mee vocem meā audierit et co
gnosco eas et sequunt me et ego vitam
eternā do eis. Duodecima auctoritas
est Jo. xij. Qui odit aniam suā in hoc
mundo in vitam eternā custodit eam.
Duodecima auctoritas ē Math. x.
Nolite timere eos qui occidunt corp⁹.
aiam aut non possunt occidere sed po
tius eum timere qui pōt aīaz et corpus
perdere in gehennas. Hec duodecim
auctes ex euangelīs deducte sunt qua
si. xij. colūne anree nr̄i inexpugnabil
fortalicij. Predictis adiungūt alie. xij

*1. impio est
auctoritatis
de aia. vñ p̄
p̄one vñ p̄one
vñ p̄one*

*De p̄o
200*

impio est

anctes aploz xpi. Prima est cum iu
dei contradicerent paulo et blasphemia-
rent. tunc pstanter Paulus et barnabas
dixerunt Act. xij. vobis optebat primū
loqui verbū dei sed qm̄ repulstis illū
et indignos vos iudicastis vite eterne.
ecce puerimur ad gētes. sic. n. pcepit
nobis deus. Secūda ē eiusdē ad gal.
vltimo. Qui seminat in carne sua de
carne et meret corruptōem. qui autē se-
minat in spū dei meret vitā eternā.
Tercia est eiusdē. j. Thimo. j. Jo mi
sericordiā cōsecutus sum vt in me pri-
mo oīderet iustus xpc oīm patiam ad
informatōem eoz qui credituri sunt il-
li in vitā eternā. Quarta est eiusdē. j.
Thimo. vj. Certa bonū certamē fidei
apphēnde vitā eternā in qua vocat⁹
es et cōfessus cōfessionē bonā. Quin-
ta ē eiusdē Thimo. j. Paulus dei ser-
uus ap̄s iesu xpi fm̄ fidē electoz dei
et agnitōem veritatis que fm̄ pietates
est in spem vite eterne quā pm̄isit qui
nō mentit⁹ deus añ tpa secula. Sexta
est eiusdē ad tytum. iij. dicens. Iustifi-
cat⁹ gfa spūs heredes sum⁹ fm̄ spem
vite eterne fidelis sermo ē. Septima
auctas est eiusdē. j. Cor. xv. Si in hac
vita tm̄ in xpo sperantes sumus mise-
rabiliores sumus oībus hoībus. q. d.
Si speramus in hac vita remunerari
a xpo miserabiliores sumus et. qz alij
ad min⁹ pfruit bonis hui⁹ vite nos
aut patimur mala. In p̄mitiua. n. ec-
clesia fideles erāt multa sustinētes ad-
uersa. Sed cōtra hoc posset argui de
m̄tis phīs qui voluptates et diuitias
hui⁹ seculi cōtempserūt. et cū hoc ne-
gabant resurrectōem mortuoz. nec tñ
dicunt miserabiliores alijs hoībus s̄
meliores. Dicendū qz nō est sile d̄ ip̄is
et xpianis. qz phī hoc fecerūt ppter ma-
iora bona cōsequenda. s. virtutes intel-
lectuales et morales. i. qbus cōsistit co-
gnitio veritatis et psecutio polīce bo-

nitatis. hoc aut nō pōt dici d̄ xpianis
q̄ cōfitem⁹ xpm̄ resurrexisse a mortuis
q̄ fallum ēē si resurrectō ēē impos-
sibilis. falsitas aut malū ē intellectus
sicut veritas eius bonū. Octana est
apli petri. j. Pe. iij. Saluos baptisma
facit. nō carnis deposit⁹ sordiu sed cō-
scientie bone interrogatio in deū per
resurrectōem iesu xpi qui est in dexte-
ra dei p̄ris. degluties mortē vt vite et-
ne coheredes efficiemur. p̄fectus in
celū subiectis sibi angelis et p̄rātib⁹
et virtutibus. Nona ē Jo. apli. j. Jo.
j. vidimus et testamur et annūciamus
vobis vitā eternā. Decima est eiusdē.
in. c. ij. hec ē repromissio quā ip̄e polli-
citus est nobis vitā eterna. Undeci-
ma ē eiusdē in. c. v. hoc est testm̄ oīū
qm̄ vitā eternā dedit nobis deus. et hec
vita in filio eius est. Duodecima est
eiusdē in co. eodē assumpsit nos et de-
dit nobis sensum vt cognoscamus ve-
rū deū. et simus in filio eius vero hic ē
verus de⁹ et vitā eterna. Ecce habem⁹
xij. ppugnacū n̄ri fortalicij aploz xpi
Nunc videamus auctes veteris testa-
menti et inueniūt tres. Prima ē tobie
.xij. Elemosina a morte liberat et facit
invenire vitā eternā. Secūda ē Eccli.
xxvj. Qui elucidat me vitā eternā ha-
bebunt. Ecce p̄mū qd̄ p̄mittit diuina
sapia suis elucidatoribus. Tercia est
Dan. xij. Multi de his qui in pulve-
re terre dormiūt euigilabūt. Alij in vi-
tam eternā alij in obprobriū vt videāt
sp. Premissis aut oībus articulis fi-
dei vltimus cōcordat q̄ ē carnis resur-
rectō et vitā eternā amē. Hec est etiaz
sn̄ia verissima catholice fidei p̄doctoꝝ
Dicif. n. in libro de ecclesiasticis dogma-
tibus solū hoīem credimus h̄re aiām
substantiā que et exiit a corpe viuit.
et sensus suos atqz igenia vitacif tenet
nec cū corpe morit⁹ sicut arabs asserit:
nec p̄modicū intualū sicut senon. qz

substantialiter viuit. et aug. **P**ala mea illa patriā petere debuisti in qua ē q̄s sine labore gaudū sine dolore. pax sine tribulacōe. lux sine tenebris. vita sine morte. Idem si fil' aia cū corpe interiret. p̄ nihilo dei filius. deo p̄i sp̄m cōmendarer. s̄ mortē et deo p̄i sp̄m cōmendarer vt mortē corpi et immortalitē aie designaret. Cōfirmat finalit oia p̄dicta an̄te. b. Greg. i. iij. li. dialogo. rū ubi loquens de vita aie post obitū sic ait. Carnales quicqz qz illa inuisibilia scire nō valent p̄ exp̄imentū. dubitant vtrū ne sit qd̄ corp̄alibus oculis nō vident. que nimirū dubietas p̄mo parenti n̄ro esse non potuit. qz exclusus a paradisi gaudijs. hoc quod amiserat quō viderat recolere. Ibi autē sentire vel recolere audita nō possunt. qz eorū nullū sicut ille. saltē de p̄terito exp̄imentū tenent. ac si em̄ p̄gnans mulier m̄tāt in carcerē. ibiqz puerū pariat q̄ natus in carcere nutrit et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem lunā stellas. mōtes. et campos. volantes aues. currentes equos nomiet. Ille v̄o qui est in carcere natus et nutrit n̄hil aliud q̄ tenebras carceris sciat et hoc quidē esse audiat. sed qz ea p̄ exp̄imentū nō nonit veraciter esse diffidat Ita in hac exiliū sui cecitate nati hoies dū esse sūma atqz inuisibilia audiunt. diffidunt an vera sint. qz sola hec infima in q̄bus nati sunt visibilia nonest. Vñ factū est vt ip̄e inuisibiliū et visibiliū creator ad hūani generis redēptōz v̄nigenitus p̄is veniret. et sp̄m scm̄ ad corda n̄ra mitteret. quānus p̄ eū viuiscenti crederemus. que adhuc scire per exp̄imentū nō possumus. quorū ergo hunc sp̄m hereditatis n̄re p̄gnus accipimus d̄vita inuisibiliū nō dubitamus. Nam qz post mortē carnis v̄luat aia p̄z rō sed fidei admixta. Nunq̄ et scī apl̄ ac martires x̄pi p̄ntē vitā. despice

rent. in morte carnis aias ponerēt nisi certiorē aiarū vitā s̄sequi scirēt. Et ecce hī q̄ aias i morte posuerūt atqz aiarū vitā post mortē carnis eē crediderūt quotidianis miraculis choruscāt. ad extincta eorū nauis. corpa viuētes egri veniūt et sanant. p̄iuri veniūt et demonio vexant. demoniaci veniūt et liberantur. leprosi veniunt et mundant. deserunt mortui et suscitant. Si igit vitam aie manētis in corpe dephēdis ex mortu mēbroz cur nō ppendis vitā aie p̄ corpus etiā p̄ ossa mortua i virtute miraculorū. Nā et multi n̄roz mentis oculū fide pura et vberī oratōe mūdantes egredientes ex carne aias frequēter viderunt. Hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dialogorū. vide ibi.

De heresi eorū qui dicunt qz nō possunt evitare peccata qui fuerunt nati in tali cōstellatiōe vel signo.

Quarta decima heresis est eorū q̄ dicunt se nō posse evitare p̄cā. qz sunt nati in tali signo. Hic notādū est qz fm̄ greg. in omelia et fm̄ aug. in. v. de ciuit. dei. c. j. et. xliij. q. iij. quidam heretici. et est Iūdo. viij. ethimolo. c. v. fuerūt qdā heretici dicti p̄cillianiste q̄ fundamentis astrologorū adherētes dicūt vnūquēqz hoīem sub cōstellatōibus stellarū nasci earūqz influentijs regi. dicunt etiā tales stellas dictorū hoīm esse fatū. qd̄quidē fatum fm̄ aug. nō d̄cūt d̄spōnē ac causarū ordinē siue cōnexionē in ip̄is rebz fm̄ diuinā voluntatē. sicut d̄cit Boetius liij. de cōsolatōe. p̄sa. vj. S̄z dicūt fatū vim positōis siderū qualis est qn̄ quis nascit v̄l cōcipit quā vitare nō possent. Dicūt etiā h̄re p̄tātē stellas sup̄ hoīm vitā mortē actus et officia. Dicūt. n. qz mars se ē hoiez homicidā et p̄latozem. et ari⁹ piscatōrē. Libra irapezetā cāpsa

de aia et

ap̄ mortē

de eorū q̄ p̄m̄t p̄m̄t

oīntellatōis
inimant

ap̄ fatū

fatū

fm̄ et p̄ mortē
m̄m̄cta d̄p̄tēnt

re et mercatorē. h^o opinionis fuerit thal mudiste dicētes d^o thalmuth talia vba filij et p^ouisiones rerū nō dependent ex meritis sed dependēt ex cōstellatōe si gni. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis et signis dī centes in eodē libro. Si natus fuisset saul in signo deuīd q^o cecidisset corā eo. Itē dicunt iudei in libro thalmuth in ca. qd incipit ceder thabemer q^o vnus doctor cni nomē erat rabi alazar vempeda dicebat q^o stringebat ei fortis mūdus. vult dicere q^o hēbat magnā paup^o tatē et faciebat orōnē deo q^o releuaret ipm ab illa magna paup^o tate. et dī sibi q^o deus rēdit sibi. vis q^o ppter amorem tuū destrūā mūdū et iterū creem illū et forte eris in signo in quo efficiēris dī ues. Et q^obus apparer manifeste q^o isti intelligebant deū nō hēe prātē auferē do ab illo miseriā nisi mediantribus signis. Ex isto fundamto supradicti heretici posuerūt q^o stella que nato dño orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xpo influeret sup eius vitā mortē actus et officia prātē haberet et sibi i oibus fatū eēt. Pro tanto dicit Gre. vbi supra q^o p^odicti heretici hoc in adin totū sui erroris assumūt q^o nona stella exijt cum dñs in carne apparuit. cuius fuisse fatū eandē stellam putant. *Predictus error siue heresis improbat p tres doctores pbatissimos. scz p Aug. Cris. et Greg. Et p^omo p augu. qui in. v. libro de ciuitate dei in ca. j. dī cit istā opinionē esse offensiuā et iniuriōsam quatuor rebus insignib^o et irre probabilibus. p^omo cōi leger secte i generali. Secūdo celo i spālī. Tercio iudicio diuīnali. Quarto pbatōni expimentali. Primo aug. dicit q^o ista opinio est offensiuā et iniuriōsa oī legi rē. fm. n. Tullii de natura deoz oīs lex et secta posuit deū esse. Non ē itaq^o fera tā rudibusq^o morib^o cuius mentē opinio*

deoz nō habuerit inquit tullius. Ites oīs secta et lex ponitq^o deus in necessitatibus dī inuocari et rogari. Vñ fm phm in ethicis. laterat cultus deoz st de lege nature. et fm tullius vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedā bz qbus deos suos reueret. Si ergo ista opinio veritatē cōtineat que dicit stellas habere hanc prātē q^o ex suis influētijs moribus et actibus hominū impōnat necessitatē quā cūtare nō possint ad quid deus in necessitatib^o inuocabit aut rogabit. q. d. frustra. Vñ cōtra ponentes istā opinionē dicit in textu. Vñ ab auribus hoīm repellendi sunt nō solū eoz qui verā religionē tenent. s^o qui deoz qualiūcūq^o lz falsoz volunt eē cultores. Hec opinio qd aliud agit nisi vt nullus oīno colat aut rogetur deus. hec ang. Itē secundo s^o opinio est offensiuā et iniuriōsa celo spālī ter magna diffamatio istius ciuitatis esset si diceret q^o in aula sui p^ollarij ciues et rectores concluderentz determi narent latrocinia perpetrāda homicidia et cetera mala cōmittenda p istam imaginatōem. Augustinus dicit q^o celum quedam curia vel ciuitas est. Ciues sunt stelle. et si isti influunt et necessitant ad latrocinia. homicidia. et cetera mala. celo est vituperiū et iniuriā. Tercio hec opinio est offensiuā et iniuriōsa diuīno iudicio. Vnde Augu. in textu. Quale inquit iudiciū de factis hominū relinquit deo quibus celestis adhibet necessitas. ad idēz. xliij. q. liij. vasis fre. Quarto et vltimo est offensiuā hec opinio pbatōni expimentali. Sepe videmus q^o duo genī nīnati et cōcepti sub eodē signo et p^ostel latōe stellarū sunt ita diuersi in oibus et dissimiles q^o magis sunt similes illi qui in diuersis cōstellatiōibus sunt nati et concepti. et istam ratōnem dicit Augustinus fortissimā. Vñ in textu

contra istos. Quid inquit est qd nūq̄ di-
cere poterūt cur in vita geminorū in
actiōibus in honoribus ceterisq̄ reb⁹
ad humanā vitā pertinentib⁹ atq̄ in ip̄a
morte sit plerūq̄ tantaq̄ diuersitas vt
similiores eis sint quantū ad hoc attē-
net multi extranei q̄ ip̄i inter se gemi-
ni q̄ ex igno t̄pis intervallo in nascēdi
separato. in cōceptu aut p̄ vnū cōcubitū
vno etiā momento seminat. dat exē-
plū in. iij. ca. et idem b̄r Gen. xvj. ma-
lachie. j. et. xlvij. dis. quantūlibet. iacob
dilexi esan odio habui. Nati sunt duo
geminī antiqua pat̄z mēoria. sic alter
post alter. vt posterior plantaz prioris
teneret. tanta fuit in eorū vita morū di-
uersitas. tanta in acerb⁹ disparitas tan-
ta in parentū amore dissimilitudo vt etiā
inimicos eos inter se faceret ista distā-
tia. Nunqd̄ hoc dicit qd vno ambulan-
te alius sedebat. vno dormiente alius
vigilabat. vno loquente alius tacebat
vnus duxit mercenariā seruitutē alius
nō seruituit. vnus a m̄se diligebat ali⁹
a m̄se nō diligebat. vnus honorē qui
apud eos magnus habebat amisit alt
adeptus est. hec ang. Secundo im-
probat ista heresis p̄ Christo. qd dicit qd
hec opinio facit triplicē blasphemiaz
in deū. prima est qd deus est. et fuit ma-
lus in stellas creando. vñ sup Math.
dicit sic. Si aliquis adulter et homici-
da fiat p̄ stellas magna est iniquitas stel-
larū. maior illius qui creauit stellas.
Nā cum sit p̄fcus futuroz deus ex q̄
tanta iniquitas futura erat p̄ stellas si no-
luerit emendare. non est bonus. si vo-
luit et nō potuit impotens est. Secun-
da blasphemia est qd deus est crudelis
in talibus p̄ delictis penas dare. vnde
Chryso. vt quid mali penā suscipiam.
qd non voluntate sed necessitate cōmī-
si. Tercia blasphemia est qd deus ē in-
sapiens in p̄cipiēdo. vñ chriso. quis. n.
iubet atiquē ne faciat malū qd nō pōt

declinare aut vt faciat bonū ad qd nō
pōt puenire. hec ille. vñ merito dicitur
math. xj. Jugū. n. meū suauē est. et Jo.
.v. Mandata eius graua non sunt.

Tercio et vltimo improbat hec opti-
nio heretica p̄ Greg. sicut p̄ aug. qd dat
sp̄aliter vnū exemplū de honorib⁹ et di-
gnitatib⁹ hoim. Vñ in omel. epipha-
nie. dicit sic. Absit a fidelīū cordib⁹ vt
fatiū aliquid dicamus. vitā quippe ho-
minū solus hanc cōditor qd creauit ad
ministrat. Neq̄. n. p̄pter stellas homo
sed stelle p̄pter hoimē facte sunt. Seq̄-
tur in persarū q̄z frācorūq̄ terra reges
ex genere p̄deunt q̄bus p̄fecto nascen-
tibus quis estimet quanti eis de⁹ mo-
mentis horarū et tempoz ex seruilī cō-
ditōe nascant. et tñ regū filij vno eodē-
q̄ fidere cū seruis nati ad regnū p̄fici-
unt cum serui qui secū fuerant geniti
in seruitute moriant. Hec Greg. Pa-
ter igit p̄ istos tres doctores venerabi-
les qd p̄dicta opinio est falsa et heretica
vnde determinando veritatē cōcludit
aug. de stella. nouiter christo nascente
creata qd ip̄a non est christo in fatum.
Vnde sermone. viij. super Iohannē.
Non est sub fato siderum. domin⁹ si-
derū cum ip̄e sit conditor siderū. et cō-
tra faustum non ideo christ⁹ natus est
vt si dici oportet non stellam xpo sed
xp̄m stelle fatum dicerem⁹ fuisse. Ip̄e
quippe illi non illa. hunc nascendū con-
tulit causas. Sz quereretur aliquis di-
ligens scire vitam ex impressione lu-
minarium celestium. cauētur aliquo
modo in hominibus diuersitas morū
Respondet qd mores hominū et euen-
tus futuroz a sideribus causari. dupli-
citer pōt intelligi. Aut necessario et sus-
ficiēter aut dispositiue et p̄tingēter. Si
dicat p̄mo mō. sic non tñ est falsum
sz etiā hereticū. qd repugnat xp̄iane re-
ligioni. tñ qd veritas fidei in hoc erro-
re saluari non posset. vñ. n. oia pōt

a siderib⁹ necessario euenire. tollit me-
ritū z p̄ p̄ns gloriā. tū qz honestas mo-
rū p̄ hunc errorem p̄iudiciū patit̄ dū cul-
pa peccantis in sidera refundit. vt su-
pra dictū est. qz sic licentia malefacien-
di sine reprehensione credit̄ vt hō ad orā-
dū z colendū sidera incuruet. Si autē
dicat mores hoīm a dispositiōibus si-
derū variari dispositiue z cōtingenter
sic pōt habere veritatē. qz nec rōni nec
fidei repugnat. Planū est. n. qd dispo-
sitiō corpis varia multū facit ad varia
rōem affectionū z mox aīe. vt pluriū
em̄ ania corpis cōplexiones imitat. vt
dicit sex. p̄ncipalior. Vñ colerici sunt
fracundi z sanguinei sunt benigni. me-
lancolici sunt inuidi. z flegmatici pi-
gri. hoc autē nō est necessariū. qz aīa do-
minat suo corpī maxime qñ est adiuta
p̄ grām. multos. n. videmus colericos
mansuetos. z melancolicos benignos.
qm̄ ergo virtus corpōz celestīz opat̄
admixtōem z qualitātē cōplexionum
Hinc est qd p̄ consequens operat̄ quo-
dāmodo ad qualitātē mox valde tamē
de longinquo. plus. n. facit ad qualita-
tē cōplexionis virtus nature inferio-
ris q̄ virtus sideris. Vñ aug. in. v. de
ci. dei. c. ij. In solutiōe cuiusdā qōnis
de duobus fratribus qui simul infir-
mabant z curabant cum querēt unde
hoc esset. magis cōmendat rōem ypo-
cratis q̄ astronomi. ypo cras. n. respon-
dit qd hoc erat p̄pter similitudinē com-
plexionis. Et astronomus r̄ndit qd hoc
erat p̄pter idēitatē cōstellatiōis. meli⁹
em̄ r̄ndit phisicus. qz cām dedit magis
ppriam z ppinquā. Est sic ergo dicen-
dū qd im̄p̄ssiones siderū aliquo modo
disponūt ad varietatē mox. nō qdem
disponē necessaria z prima z sufficiei-
te sed remota z cōtingente. Sed con-
tra obijcit qd p̄hs libro d̄ pprietatibus
elementōz dicit qd regna vacua scā sūt
z terre depopulate apud cōiūctōz Jo-

uis z saturni. sed talia nō dependēt ex
libero arbitrio. ergo zc. R̄ndet qd hoc
dicit p̄hs. nō qz hoīes nō potuerūt resi-
stere influentie illius cōstellatiōis sed
qz noluerūt. qz dicit Tholom̄ eius in al-
magesti. sapiens hō dñabitur astris. q̄
nis autē cōiūctio iouis z saturni. eo qd
saturnus habet influentiā malancoli-
cā z malam. Jupiter autē imittit valde
bonā influentiā pōt ad rīcā vel discor-
diam hoīes inclinare. cui tñ inclinātō
hoīes p̄ libertatē arbitrii p̄nt resistere
satis facilliter cum adiutorio gr̄e dei.

Cōtra obijcit iterū qz Damascenus
li. iij. ca. vj. dicit cōstituūt multotiens
z comete signa quedā mortis regū zc.
R̄ndit. quidā dicunt qd cometa nec na-
turaliter generat̄ nec ēvna de stellis in
firmamento positus. Vñ nec eius si-
gnificatio est naturalis. vñ damascen⁹
li. ij. ca. vj. Dicit qd comete non sunt ex
his que a principio genite sunt sed di-
uina iussione fm̄ ipm̄ tempus consti-
tuunt̄ z rursus dissoluunt̄. hec dama-
scenus. Et p̄ tale signū deus p̄nunciat
mortē regū magis q̄ alioz. tum quia
rex est persona cōis. tum qz ex hoc pōt
iriri turbatio regni. de cuius custodia
magis sollicitat̄ angeli p̄pter cōe bonū
Et si queras qd est illud regnū in q̄
debet tale accidere. Hic r̄ndet catholi-
cus dicens. qd quando cūq̄ apparet sp̄
significat mortē vel imutatiōez alicui⁹
p̄ncipis v̄ destructiōis alicui⁹ patrie et
sp̄ dirigit radios suos ad illā patriam
cui minat̄. Alijs autē qd viam phisicā
sequunt̄ v̄ stella cometa sit impressio
calida z sicca generata ex inferiori pre-
aeris p̄pe ignē de vapore calido z sicco
z globus illius vaporis adunatus ap-
paret corpus stelle. Partes autē illius
corpōis discōtinuate circa illū globū
z in longū p̄tense in suis extremitati-
bus illi globo cōiūcte sunt quasi ei⁹
come sicut loquit̄ Alberrus magnus

Comet
signa
mortis

Comet
signa
mortis

Alberrus magnus
de meteoris
lib. iij. cap. iij.

dicēs q̄ comete sunt stelle habētes co-
mas q̄d sit p̄ aerē inflāmatū contentū
a stellis sine plaueris quinq̄. s. saturno
soue. mercurio t̄ venere. Isti. n. plane-
te p̄pter velocē motū ip̄oz igniūt aerē
in circuitu eorum. t̄ sic propter aerem
inflāmatū p̄rentū a stellis p̄dictis con-
fundo lumine eoz cū eo. vident stelle
ille comete. t̄ p̄m hanc positōez signat
t̄ causat nō p̄ se sed p̄ accidēs mortali-
tatē puenientē ex infirmitatib⁹ calidis
t̄ siccis. q̄z vehemens distempata siccitas
p̄suerā est puenire t̄ p̄tinuari gene-
rationē comete. t̄ q̄z ut in plurib⁹ diui-
tes nutriūt calidis t̄ siccis. Tō illo tpe
multi diuites moriunt. inter q̄s mors
regū t̄ principū est magis notabilis.
Huius opinionis v̄t esse Isidorus in
sui. etimologiaz. Dicit. n. q̄ hoc gen⁹
sideris q̄n apparet signat pestilentiaz.
aut famē. aut bellū. Itēz videt sentire
beda. Dicit. n. q̄ signat pestilentia. aut
bella. aut ventus aut estus. Et si q̄ras
vtrū illa stella que apparuit in natiui-
tate xpi fuit cometa. R̄ndet beda q̄ n̄.
q̄z ex q̄buscunq̄ causis nascit̄ cometa
siue ex planetis siue ex fixis sp̄ appa-
ret in p̄te septentrionali. Stella autēz q̄
apparuit in ortu xpi mouebat ab orie-
te ad meridiē versum occasum q̄d nō
solet facere motus cometarū. ut dicit
chryso. Et sic p̄t p̄m quālibet istarum
opinionū nullū penit̄ astra h̄re dñiuz
sup̄liberū arbitriū. l̄z inclinēt dispo-
sitos ad aliquas passiones.

Et diffinire q̄ assertio ē catholi-
ca v̄t heretica p̄tiet ad theolo.

Septima conside

ratio ē scire ad quos p̄tinet dif-
finire. que assertio est catholica vel he-
retica. vtrū. s. ad theologos vel canoni-
stas. Et r̄ndet venerabilis Hilhelmus
ochan in suo dialogo q̄ istud verbum
diffinire habet plures significatōes de

quibus due ad p̄positū vident p̄tinere
Contingit. n. aliquid diffinire aucte of-
ficij. t̄ sic diffinire q̄ assertio catholica
t̄ que heretica sit censenda a d̄ summū
pontificē p̄tinet p̄cilium generale. Ali-
ter contingit diffinire p̄ modū doctrie
quō m̄ḡi in scolis diffiniant q̄ōnes t̄
determinant. t̄ sic accepto verbo diffi-
niendū circa p̄positaz q̄ōnē diuersimo-
de sentiunt l̄rari. Est. n. vna opinio q̄
ad canonistas p̄ncipaliter spectat que
assertio est catholica que heretica. in-
dicare ad q̄d mouent triplici rōe. Pri-
ma est hec. Ad illam sciam p̄ncipali-
ter spectat diffinire vel discernere que
assertio ē catholica t̄ que heretica cen-
senda. que p̄ncipaliter tractat de asser-
tione veritatū theologiarū t̄ reprobā-
tōe heresum d̄natorū h̄mōi est scia ca-
nonistaz t̄ nō theologoz. ergo. Secū-
da rō hec est. Ad illā sciam p̄tinet diffi-
nire q̄ assertio est catholica t̄ que here-
tica est censenda. cui fides q̄n̄ ad cre-
dibilia p̄ncipalibus adhibet. S̄z q̄z
tū ad ea que sunt fidei magis credendū
est canonistarū scientie q̄ theologorū
q̄z magis credendū est eccl̄ie p̄ quā ed̄-
ta est scia canonistaz q̄ euangelio. Te-
ste aug. qui videt asserere maiores esse
auctoritatē eccl̄ie q̄ euāgelij. quia nec
euangelio inquit credere nisi auctori-
tas eccl̄ie cōpulisset ergo ad sciaz cano-
nistaz magis p̄tinet diffinire que asser-
tio est catholica que heretica est cen-
senda q̄ ad theologiaz. Tercia rō est hec.
Ad illā sciaz p̄ncipaliter spectat dis-
cernere que assertio est catholica que
heretica est censenda. cui auctas habz
simbolū fidei t̄ articulos ordinare t̄ ar-
ticulos fidei recte t̄ rite distinguere
hoc spectat ad summū pontificē q̄ actor
est scientie canonistarū. ergo p̄ p̄ns ad
ip̄os p̄ncipaliter q̄ ad thelogicos p̄-
tinet diffinire. que assertio catholica q̄
heretica debeat reputari. Alij indubi-

tanter tenet q ad theologia spectat no
p modū diffinitōis auctoritatis sed p
modū doctrine principaliter diffinire
que assertio catholica q heretica cen-
senda est. et q ad canonistas no pñet
nisi inquantū eor scia aliqua ad fides
spectantia dinoscit mendicare a theo-
logia qd nunt rōnibus affirmare. q
rū prima est hec. Ad illius scie docto-
res pp quā solūmō dicit assertio catho-
lica vel heretica principaliter spectat
diffinire p modū doctrine que assertio
est catholica reputanda. Sed p theo-
logiā solūmō scit quecumq assertio ca-
tholica reputanda. q illa assertio sola
que est cōsona theologie ē vere catho-
lica. Illa vō que theologie nō scit ad-
uersari esse dinoscit heretica. Si enī
aliqua assertio quibuscumq de causis
summor pontificū vel etiā generalū
cōsilioz aut etiā impatorz legib⁹ in-
ueniret aduersa si theologie nullate-
nus obuiaret qbus pro falsa et erronea
posset haberi. nō tñ deberet inter here-
ses cōputari. ergo ad theologie tracta-
tores principaliter pñet diffinire per
modū doctrine. que assertio catholica
et que heretica censenda est. Secunda
rō est hec. Ad illius scie tractatores in
qua explicite et cōplete tradit regula si
dei orthodoxe. principaliter spectat dif-
finire p modū doctrine que assertio ca-
tholica q heretica est cēsenda. Imōi
aut est scia theologica nō canonistarū
multa. n. ad fidē nām spectantia i theo-
logia repiunt explicite. d qbus in scia
canonistarū mencio nō hñ. nihil autēz
pñens ad regulā fidei in alia scia po-
terit repiri. nisi q a theologia recipiūt
ergo ad theologos nō scit talis diffini-
tio pñcipaliter pñere. ad canonistas
nō spectat nisi inquantū aliqua theo-
logica a theologia nō scunt mēdicare
Tercia rō est hec de assertōibus quas
scia supior et inferior tractare nō scunt

habet supior scia principaliter iudica-
re. Sed de quibsdā assertionibus ca-
tholicis et hereticis theologia q ē
supior et scia canonistarū que ē inferior
aliquo mō pñant ergo ad theolo-
giā pñet principaliter talis diffinitio
et p pñs ad theologos principaliter spe-
ctat diffinire p modū doctrine. que as-
sertio catholica que heretica est cēsen-
da. Plures alias solēnes rōnes facit
vbi supra venerabil' ochan h hec suffi-
ciant p pñt. Restat autē videre ad rō-
nes canonistarū. Ad primā nōnulli re-
spondent theologi dicētes q ad theo-
logiā nō ad sciam canonistarū spectat
principaliter de approbatōe veritatz
catholicarū et reprobatōe heresum dā-
natarū tractare. cuius rōnē assignāt dī-
centes q assertio veritatis est approba-
tio veritatis. qm. n. aliqd dictū asserti-
eē verū approbat illud dictū tanq ve-
rū. assertio veritatis est approbatio ve-
ritatis. Approbatio autē veritatis ē re-
probatio cōtrarie falsitatis. qz qui ali-
quā approbat veritatē. p cōsequēs cō-
trariā reprobat falsitatē. sicut q pñcipit
vnū cōtrariorū p pñs phibet aliud. vt
notat glo. in decreto dī. j. hūanū super
verbo. phibet assertio. ergo veritatem
theologicarū p quandā cōsequentia ē
reprobatio oīm heresū cōtrariarū. Cū
ergo p theologia principaliter vitates
theologicē asserant. sequit q approba-
tio veritatu theologicarū et damnatio
heresum principaliter ad theologiam
pertinet. Sed dices ex quo talis ap-
probatio et reprobatio pñcipaliter ad
theologiam pertinet ergo non tñ ad
eam pertinet. Respondent pñdicti dicē-
tes q ad sciaz canonistarū pñet libz
decretorū et decretaliū et alie questōes
summor pontificū et epale. in quibus
quedā veritates theologicē asserunt.
et nōnullē hereses reprobant. licet tñ il-
le vitates et hereses sint pauce respectu

*Approbatio
est approbatio
veritatis*

Marū que in theologia habent. et ideo non tñ ad theologiā s; etiā ad sciētiāz canonistarū spectat aliquas veritates catholicas approbare. et aliquas hereses licz pucas reprobare. Ad theologiā autē spectant oēs veritates catholicas approbare et oēs hereses reprobare. quare licz principaliter talis approbatio et reprobatio ad theologiā pertineat. pertinet tñ secundario nihilomin⁹ ad sciām canonistarū. Aliā rōnē adducunt discētes theologia: veritates catholicas approbando et hereses reprobandō a canonistarū scia nihil oīno recipit vel mendicat. Canonistarū tñ sciētiā veritates catholicas approbādo et hereses reprobandō a theologia omnia mēdicādo pcedit. quare ad theologiā hec principaliter et vniuersaliter pertinet. noscunt ad canonistarū sciam secundario et particulariter. Ad secundā rōnē canonistarū rīdet q; qñ ad ea que fidei sunt magis credendū est theologie q; cuiusq; alie scie. nullisq; scriptoribus quarūcūq; sciārū ita optet credere sicut scriptorib⁹ sacre theologie auctoritas beati aug. que adducit. ut non nulli dicunt frequēter a multis cōtra intellectū beati aug. pessime allegat. Ad cuius intellectū dicūt eē sciendū: q; nomen eccie equoce in locis varijs scripturarū accipit aliqñ p loco corporali diuini officij deputato. Aliqñ p aliquo spālī collegio clericorū. aliqñ p toto collegio oīm clericorū. Aliqñ p aliqua multitudine spālī clerici et ppli. aliqñ p tota pgregatōe oīm fidelū sūt hac vita mortali degētū. Aliqñ vō nomen eccie nō solū totā cōgregatōē videntū sed etiā fideles mortuos comprehendit. et istovltimo mō accipit ecciaz beatus aug. in libro pmanicheos. et recitat dī. xj. c. palā. Qui ait palā ē q; in re dubia ad fidē valeat catholice eccie auctas que ab ip̄s fundatissimis sedi-

bus ap̄lorū vsq; ad hodiernū diē succedentiū sibi met ep̄orū serie. et tot pp̄lorū cōsentanee firmat vbi eccia catholica ep̄os et pp̄los a tpe ap̄lorū vsq; ad ordines sibi met succedētes imponat. et sic accipit nomē eccie. Aug. cū asserit q; nō crederet enāgelio nisi eū auctas eccie pelleret. Ita. n. eccia scriptores euāgelij. et oēs pp̄los cōprehēdit sicut probatū est. Quare ex aucte aug. sane intellecta inferri nō pōt q; magis sit credendū sumo pontifici canonū p̄dicatori q; euāgelio et p p̄s p eā. pbari nō p̄t q; maior fides sit exhibenda sacris canonibus q; euāgelio xp̄i. Cōcedunt tñ q; magis credendū est eccie que ē multitudo catholicorū oīm q; fuerūt a tpi-bus pphetarū et ap̄lorū vsq; mō q; euāgelio. nō q; de euāgelio sit aliquāliter dubitandū s; q; totū ē maius sua pte. Eccia igit q; maioris auctoritatis ē q; euāgelista est illa eccia cuius auctor euāgelij ps eē dinoscit. Nō ē aut mirū si maior est auctoritas totius q; p̄tis. idē maior est auctas totius pgregatōis cōprehēdit euāgelistas. et oēs alios orthodoxos vsq; ad hec tēpa q; vnus vel etiā pluriū psonarū pgregatōis eiusdē. Nā aut cōditor canonū nō sit maioris auctoritatis q; euāgelistū sed multo minoris ip̄met canonū cōditores testant ap̄te. Urban⁹. n. papa. ut hē. xxv. q. j. ca. sunt quidā. ait. Sciendū vō sūmope ē q; inde nouas leges pōt cōdere pōt̄ex supple romanus. vñ euāgeliste nequaq; aliqd dixerunt. vbi vō ap̄te dñs vel eius apostoli vel eorū sequaces sancti p̄s sententialiter aliqd diffinierūt sibi romani pontifices nō nouā legē dare possunt sed potius quod p̄dicatum est vsq; ad aiām. et sanguinē pfirmare debet. si. n. qd docuerūt ap̄lī et p̄bete qd ab sit destruere niteret nō sūam dare sed magis errare conuinceret. Ex his igit col-

Liber
primus

Consideratio septima LXXIII

ligitur euidenter q̄ conditor canonum
minoris est auctoritatis q̄ euangeliz
sacrosctm. p̄tra qđ nouam legem neq̄
q̄ condere pōt sed euangeliz defende
re vsq̄ ad animā z sanguinem obligat
Contra qđ si nouā legem dare p̄sume
ret esset de errore p̄ catholicos p̄uincē
dos. hīs Fabianus papa p̄cordat qui
vr habet. xliij. p. iij. ca. qui om̄ipoten
tem deū metuit nec p̄tra euangelium
nec cōtra ap̄los nec contra p̄phas nec
nec sanctorū patrum instituta agere ali
quid vllō mō cōsentit. Ex quibus ver
bis pat̄nter habet q̄ p̄ditor canonum
si om̄ipotentē mem̄it nihil cōtra euan
gelium p̄ponere p̄sumit statueret ita
nō maioris s̄ minoris auctoritatis q̄
euangeliz esse dinoscit q̄ in pluribus
capitulis in libro decretorū in certis lu
ce clari⁹ constat sicut ex distinctione. iij.
ca. noli. z. c. ego solis es ca. q̄s nescit et
ca. noli. z. ca. neq̄. z. ex. xliij. di. ca. sic. z.
ex ca. ij. q. iij. ca. si is qui p̄est. Illie au
toritates q̄ plurime q̄s longum esset
recitare hoc idem asserūt manifeste. et
p̄pter easdem rōnes dicūt q̄ tota mul
tudo xp̄ianoꝝ nūc vīta mortali viuē
tium non est maioris auct̄is q̄ sit sc̄m.
euangeliz. q̄ multitudo vīuentiū de
bet vsq̄ ad aiām et sanguinē defen
sa euangeliz. Ad terciā ratiōem cano
nistaz r̄ndent nōnulli diceutes q̄ sum
mus pontifex debet sacraz literaz ha
bere noticiā z etiā i sacris canonib⁹ de
bet esse peritus. Et ideo symbolum or
dinare articulos fidei recte distinge
re spectat ad ipsum p̄cipue cum consi
lio z assensu p̄ciliū generalis. H̄z i sym
bolū ordinando z articulos fidei disti
guendo z eadē rōne in distinguēdo au
tentice que assertio est catholica z que
heretica reputanda. theologie p̄nci
paliter debet inniti. scđario aut̄ i sacris
canonib⁹ se poterit fundare. Et ideo ex
ista rōne cōcludi pōt: q̄ ad theologos

spectat p̄ncipalit̄ diffinire docēdo vel
legē alijs exponēdo q̄ assertio inter ca
tholicas queue int̄ hereticos d̄z nūera
ri. Et licz cū theologi vel alijs de heresi
accusant vel alios excusare conant. li
bell⁹ excusatiōis r̄sionis appellatiōis
z hmōt p̄ponē nesciāt nec formare sed
ad canonistas opteat eos recurrē. non
t̄si ex B̄ p̄cludit q̄ ad eos p̄ncipalit̄ p̄
tineat diffinire q̄ assertio catholica z q̄
heretica ē censenda vt dictū ē. q̄ aliū ē
discernere q̄ assertio ē v̄. et aliud ē scire
formas accusatiōis z modū agēdi cō
tra hereticos in iudicio defendendi de
heresi accusatos. q̄ p̄imum ad theolo
gos. scđm ad canonistas dinoscit perti
nere. qm̄ aliū est cōgscere denarios ve
ros a falsis. aurū ab auricalco. eq̄s sa
nos ab eq̄s egris. arma fortia fabricata
ab alijs. Et aliud est scire si aliq̄s d̄ ali
quo p̄dictorū voluerit in iudicio accu
sare aliquē. Accusat⁹ si se voluerit de
fensare quō libelli accusatiōis. respon
sionis. appellatiōis. z hmōt. quia vti i
iudicio fuerit oportuni confici debeāt.
et formari. P̄imū admonerari⁹ auri
fabres. fabres ferri. et fabricatores ar
morū spectare dinoscit. Scđm v̄o ad
iuristas nō est dubiū p̄tinere. Vñ per
istā ratiōem p̄bati p̄tingeret q̄ ad iuri
stas p̄tinet discernere qđ aurū est verū
z qđ falsum. q̄ p̄ant sunt artificialiter
facti q̄ aliter. Et vt p̄cludā breuit̄ de oi
bus mechanicis z reb⁹ naturalib⁹ vni
uersis. q̄ in vsum hoīm. veniunt h̄ient
p̄ncipalit̄ iurisse discernere qualia es
sent finē naturā suaz vel artem. cum de
hmōt om̄ib⁹ p̄tingat in iudicio litigare.
In quo casu necessariū est litigātes p̄
libellis accusatiōes responsionis ap
pellatiōis z huiusmodi ad iuristas ha
bere recursum. Constat q̄ sepe iurispe
riti de rebus minimis an sint tales q̄
les debent esse finē naturam vel artem
a qua sunt nesciunt. iudicare. quomō
k

Liber

secundus

si de talibus rebus recuperandis vel de
fendendis in iudicio opteat formare li
bellos et alia que spectant ad formam agen
di et defendendi coram iudice non igno
rant.

**Quomodo heretici a fide
libus sunt vitandi.**

Et una considera

tio est si heretici sunt vitandi. que
videtur alicui quod non secundum illud Math. xxiij
ne forte colligentes zizania eradicetis sit
et triticum sinite utraque crescere usque ad mes
sem. zizania sunt heretici. triticum vero fide
les: messis finis seculi et heretici sunt tole
randi in fideles et non sunt ab eis vitan
di usque ad finem seculi. Pro declaratione huius
considerationis et solutione argumenti nota
ndum quod multiplex est ratio et sicut multiplex
est rationis privatio. Est enim ratio spiritualis.
scilicet que est in sensu vero vel interpretativo
et huiusmodi non est cum hereticis concipiendum sic
intelligitur illud. ij. cor. vi. Exite de me
dio eorum glo. spiritualiter. scilicet ut eorum scelera in
creperitis. Est secundo ratio in sacris heretici
modum non est concipiendum cum hereticis notari si
ne notatis. que etiam hoc non sunt notati si ne
notati tamen quantum est ex se privent effectum
rationis sacrorum quia ipso iure sunt excommunicati
sive occulte siue manifeste. ex de hereticis
excommunicamus. Est iterum ratio in cibo potu
et huiusmodi heretici modum non est concipiendum cum il
lis hereticis que percipiuntur ab ecclesia notati sunt
Est etiam. iij. ratio corporalis ut cohabitatio
in eadem civitate. et talis ratio non vi
tabat in principio propter multitudinem here
ticorum. si autem timeretur de lapsu ab aliqui
bus tunc esset non hitare cum eis. Sic er
go potest responderi ad argumentum quod illud di
ctum potest intelligi de hereticis occultis
quorum heresis deprehendi non potest tales
enim et si excommunicentur excommunicatione generali
non tamen excommunicatione personalis nec exterminantur
gladio materiali. nisi cum multitu
dine infidelium manifestorum intelligatur

vel intelligi potest de catholicis malis. Unde
rabanus huius discretio exemplum equi
mitis de tolerare malos propter bonos. Sci
endum autem quod messis de ipso illud que heretici
manifeste corrupti aliorum sunt abijci
endi evangelica falce secundum hunc intelligitur per
missio et tunc illo que non discernit plene
an sit hereticus. cum autem innotuerit plene
ecclesie corruptio sua est personaliter percipienda
dus. Unde augustinus. li. de vera religione dicit
sententialem quod in ecclesia tamdiu sustine
tur error alicuius donec aut accusatorem
inveniat. aut opinionem prius primacis
defendat. Cum autem dicitur. i. cor. xij. necesse est
hereses esse. Ibi dicitur necesse illud quod est vitale
per accidens siue propter intentiones heretici
cor. scilicet ad hoc ut ab his que se exercet in di
vina scriptura pergricia eas discutiendi
excuciat et magis fidei veritas declaretur
ut supra patuit consideratione. v. Et etiam
hinc ex glo. super illud Isa. vij. Hic dicitur dicitur
et. sp. s. usque ad finem seculi erunt alique he
reses vel malicie hominum ad exercenda fi
delium sapientiam et patientiam. Sic ergo per quod
heretici sunt vitandi. scilicet notari. Dico et
sine denunciatione cum nulla possit ter
giversatione celari puta si publice per
dicarent in fide. extra de cohabitatione cle
ricorum et mulierum. c. via. et c. finali. possu
mus tamen et debemus eos monere et indu
cere ut ad veram fidem redeant. In alijs
vero non licet eis concipere etiam si sit per filium
mariti vel uxorem aut sororem huius servituti
subiectus. et ideo si infidelis discedit. di
scedat secundum apostolum. xxviii. q. j. in ca. si inf
delis.

**An sit cum hereticis aut alijs
hominibus publice disputan
dum.**

Una consideratio
est. Si est cum hereticis vel cum
alijs infidelibus publice disputandum.
Respondetur secundum Thome. in secunda secunda. q. x. et in
disputacione de hereticis.

disputatōne fidei sunt duo p̄siderāda. vnu ex parte disputantis. s. quia disputat tanq̄ dubius de fide et experiri volens veritatē tūc peccat. p̄culdubio tāq̄ infidelis. Si autē disputat ad confutandū errores vel ad exercitiū est laudabilis. Aliud est p̄siderandū ex parte audientū virum. s. ipsi sint instructi et firmi in fide tūc em̄ nullū est periculum disputare. Aliter si audientes sint simplices et in fide titillantes et tūc circa tales distinguendus est. q̄ si sunt solliciti ab infidelib⁹ nitenibus in eis fidē corrumpere tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniant aliq̄ ad h̄ ydonei. p̄ hoc em̄ simplices in fide firmabuntur et tollet decipiēdi facultas in fidelibus. Si vō nō sunt solliciti tūc periculosum est publice de fide disputare corā simplicib⁹ quorū fides etiā ex h̄ est firmior q̄ nihil diuersum audierunt. et ideo nō expedit eis vt audiat verba in fidelū disputantiū p̄tra fidē. phibētur quoq̄ om̄es layci publice disputare de fide vel occulte. q̄ vō p̄tra fecerit excommunicatōnis laqueo innodet extra de hereticis. c. q̄cunq̄ li. vi.

De modo inquirendi hereticos.

Decima considera tio est videre q̄s est mod⁹ inquirendi hereticos. Ad qd̄ breuiter dī q̄ si papa dat certā formā illa tenenda est alias p̄nt queri p̄ accusatōez inquisitionē et denunciatoez. Sed in examinatione testū p̄tra hereticos debēt interesse due p̄sone religiose et si fieri pōt p̄ publicā p̄sonā p̄scribi testū dicta ē de hereticis. c. vt officiū li. vi. §. volumus Et p̄cedit religiosus q̄ dū eēt in seculo tabellionat⁹ officiū habuerūt et exerceuerūt et etiā clericis si in sacris sint cōstituti exercē libere officiū tabellionatus q̄ ad p̄missa si eis iniunctum fuerit

vt in dicto ca. vt officiū. §. p̄cedentes Item tenent dyocēsani vel archiep̄i vel archidiaconi semel saltē in āno p̄ se vel p̄ alios q̄rere hereticos vbi fama ē eos habitare. et illos quos credūt de hoc aliquid scire debēt p̄pellere iurare vt indicēt si quos habēt suspectos p̄pter ocula cōuenticula vel alia signa. extra i ca. excōicam⁹. §. addicim⁹. Suspectus autē si vocatus p̄stetur et sperat de correctione pōt ei iniungi p̄nia salutaris. si autē negat et ante sit infamatus indicet ei purgatio quā si nō p̄stiterit excōicabitur et vsq̄ ad satisfactōnez condignā ab omnibus euitabitur et si per annus sic steterit extunc velut hereticus condemnēt vt i dicto ca. excōicam⁹. §. quis autē. Item illi qui p̄sunt ciuitat vel loco alij quocunq̄ nomine censentur ad requisitōnez eorum debēt iurare p̄cise attendere inuisolabilr et seruare ac facere. ac omnibus subditis inuisolabilr obseruari toto tempe sui regim̄is constitutiones in fauorem fidei a sede apostolica p̄mulgatas ac etiā approbatas. quas qui iurare noluerit et seruare vt infamis et tanq̄ hereticorū fautor ac de fide suspectus. officiū et honore sui regim̄is expolietur. nec ulterius ad dignitatē aliquā vel officiū publicū assumatur nec teneat aliqd̄ quod fecerit vt potestas balius consul vel rector extra li. vi. cap. vt officiū §. statuimus. Debent etiā om̄es rectores in hoc negocio parere dyocēsanis et etiā inquisitoribus nec aliquo modo debēt cognoscere de hoc crimine. vt captus liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excommunicationem sustinuerint per annum condemnari debent tanq̄ heretici extra i ca. vt inquisitionis li. vi. Itē i negocijs hēsis p̄cedi pōt simplr et de plano. et si piculū eēt nō notatis accusatōib⁹ vel testib⁹ publice nisi corā aliquib⁹ p̄uidis

Inquisitor
hereticorum

scipiendo et detinendo secretum et homini
cessante periculo publicentur ut sit in alijs
iudicijs extra in ca. statuta. li. vi. Sed
nunquam hereticus poterit appellare. Di-
co quod hereticis inhibita est appellatio ex-
tra eodem ut inquisitionis li. vi.

**De pena qua sunt puniendi
heretici.**

Ad decima consi-
deratio est quali pena sunt here-
tici puniendi. Respondetur quod quadruplici pena
sunt heretici feriendi. scilicet excommunicatione de-
positione rerum ablatio et militari persecu-
tione. Excommunicatione quod omnis hereticus sine
occulto sine manifestus ipso iure est ex-
communicatus maiori excommunicatione. xxiii. q. i. c.
i. et ii. extra de hereticis. c. ad obediendum
Secundo depositione quod indistincte sine
clericus sine laicus etiam papa vel im-
perator vel quilibet alius debet deponi ab
omni dignitate. xl. di. si papa. xxiii. q. i.
quod pro pace. Tercio rerum temporalium
ablatio: quod omnia bona eorum debent con-
fiscari ecclesie cui deserviebant si erant cle-
rici vel laici si in temporalium iurisdictione sunt
ecclesie subiecti. Aliorum vero laycorum bona
principibus secularibus confiscantur. Quar-
to militari persecutio: si enim propter malos
puniendo optime regiam maiestatem
non solum legibus esse decoratam sed armis
armatam. multo fortius propter hereticos
exterminandos. Ideo dicit glossa. i. Co-
rinth. v. de paulo quod cum videbat aliquis per-
ternos ad corrumperes fidem sathane
tradebat corporaliter vexandos. Sic er-
go heretici non solum excommunicantur et de-
ponuntur: sed et omni officio et beneficio de-
bent expoliari. et si clericus sit deus degra-
dari et deinde quilibet talis deus relinquere
arbitrio potestatis secularis a maiusculis
debita puniendo. scilicet crematione nisi conti-
nuo post deprehensionem erroris ad fides
velit reverti ac errorem suum abstinere et
satisfactionem exhibere et sic redeuntes

debent in perpetuo carcere recludi et de
here. ca. excommunicatione. ii. Sed quam penam
incurrunt credentes receptores defenso-
res et fautores hereticorum. Respondetur quod qui-
libet talis est excommunicatus et si non satisfecerit
infra annum extunc ipso iure est infam-
is nec ad publica officia seu consilia
nec ad eligendos aliquos ad hominem nec ad
testimonium deus admitti non potest condere
testamentum nec ad alicuius hereditatis
successionem accedere. Nullus quoque ei su-
per quocumque negotio: sed ipse alijs cog-
tur respondere si iudex est eius non valet sen-
tentia. Si advocatus non admittit eius pa-
trocinium. Si tabellio non valet eius in-
strumenta et sic in similibus. Si vero sit
clericus ab omni officio et beneficio deus de-
poni. et illi qui tales postquam fuerint ab ec-
clesia denominari cuitare contempserint
debent excommunicari. probantur hec omnia extra
eo. excommunicatione. p. paggbo. credentes. Item
omnes clerici qui talibus exhibent ecclesiastica
sacra vel traderent ecclesiastice sepulture
aut elemosinas seu oblationes eorum recipere
debent privari suo officio ad quod nunquam resti-
tuent sine indulto sedis apostolice spali sicut
et regales quod etiam privilegia in illis dyoce-
sibus non fuerint eis in quibus tales excessus
perpetrare presumpserint ut in deo c. excoica-
m paggbo. sane clerici. Et nota quod ipsi
credentes eorum erroribus heretici sunt dicendi.
et. e. excommunicatione. ii. Quicunque est hereticos
credentes receptores defensores vel fau-
tores eorum scienter presumpserint ecclesiastice
tradere sepulture excommunicati sunt nec debent ab-
soluti nisi propriis manibus publice extimu-
letur et privari corpora donatorum et locum ille per-
petua careat sepultura et de hereticis. c.
quicunque li. vi. Item heretici cum omnibus fautoribus
modo dictis et ipsorum filijs usque ad secundam
generationem ad nullum ecclesiasticum be-
neficium seu officium publicum admitti-
tant aliter irritum est extra. e. ca. quicun-
que paggbo heretici. Et si dicas ex pre-
dictis colligitur quod hereticus est multipli-

heretici tunc
appellacion

condempnatio
pena de heretico

ei pena puniend⁹ hoc videt^r irrationabi
le. q³ deus nō punit bis in idipm. Cui
g^o om̃s heretici sunt excōicati ut dicit^r
est et excōicatio sit pena sequit^r q³ non
sunt alia pena puniendi. R^ondet q³ pro
vno pctō vna pena quis punit. Sed si
ad vnu pctm̃ plura pcurrūt q³ sunt mlt̃
ta pctā vel ppter relapsum elus⁹dez pōt
hō iuste puniti multiplici pena. Si q³
ergo labit in damnataz heresim punit^r
pena excōicatiois. q³ ut dicit^r est om̃is
heretic⁹ est excōicat⁹ si p⁹ abinratat^r
heresim iterū labat debz alia pena cor
porali puniti vel tpali damnari.

**Quis potest capere hereti
cos et tormentis exponere.**

Duodecima consi

deratio est scire q³ pōt capere et
tormentis exponere hereticos. R^ondet^r
tur q³ tam ep̃s q³ inquisitor vnu sine
alio pōt citare et cape et tute custodire
vel ppedib⁹ m̃cipare ac mancis serre
is si eis vltimū fuerit faciendū. S³ de
putare dare carceri et q³ mag⁹ ad penaz
q³ ad custodiā videat^r vel tormentis ex
ponere vel ad finem pcedere et eos nō
pōt ep̃s sine inquisitore: nec inquisi
tor sine ep̃o aut eius sup hoc delegato
aut ep̃ali sede vacāte delegato capli si
sui adinuicē coplā possint habere infra
octo dies postq³ seinuicēz requisierint
pnt in q³libet p̃dictoz cōmittē alteri vi
ces suas vel p lras significare suū con
silium et p̃sensum extra de heretic⁹ mlt̃
toz in clementinis. Sed occurrunt
hic finaliter. xv. difficultates. Prima ē
si carcer in quo ponunt heretici debe
at esse cōis ep̃o et inquisitori. Dicit^r q³
sic et debēt habere duos custodes vnu
quem volet ep̃us et ei puidēbit et vter
q³ eorum potest habere sub se vnum si
delem ministrū et illius loci erūt due
claves diuerse. quarum vnu custodū
vnam et alius aliam tenebit: et poterit

officium ministrandi charitatis com
mittere suo ministro et tenent^r p̃dicti
custodes anteq³ exequant^r officiū corā
eis a quibus assignant^r iurare tacit^r enā
gelij q³ in custodia om̃ē diligentia
quā poterūt adhibebūt et q³ alicui car
ceratoz n̄h̄l in secreto loquet^r vn⁹ nisi
audiente alio. et q³ ip̃s carceratis fide
liter conferent^r p̃uisionē quā ip̃s reci
piunt ex ordinatōe p̃munt^r et q³ a pen
tibus vel amicis vel alijs fidelibus p
sonis offert^r eisdem nisi ep̃i vel inquisi
tores vel suoz cōmissarioz ordinatō re
fragetur ip̃s fideliter et absq³ dimi
nutione aliqua ministrabūt nec in his frau
dem aliquā adhibebunt et eodem mo
do iurabūt p̃dicti custodum ministri
coram eisdem extra. e. ca. multoz in
clementis. Et eodem modo iurabunt
notarij inquisitoris corā ep̃o cum in
quisitore vel substitutis ab eis q³ suoz
officium fideliter exercebunt: et idem
fit de alijs psonis necessarijs ad dicit^r
officium extra. e. multoz in clement
is. Secūda difficultas est de xp̃ia
nis qui officium iudei vel redeūt ad ita
dalismum si debet pcedi contra eos si
cut contra hereticos dico q³ sic et ita si
infātes mem̄ vel mori fuisset baptizati
si de hoc fuerint confessi. Aut p iude
os aut xp̃ianos ministri sicut cōtra fau
tores et defensores talium pcedendū
extra de here. ca. contra. li. vi. Tercia
difficultas est si ppter heresim marito
rū debeant p̃scari dotes vxoz catho
licaz. Dicit^r q³ non nisi cū eis sciēter. s.
sciendo eos esse hereticos cōtraxissent
extra. e. decreuit. li. vi. Quarta diffi
cultas est si post mortem heretici pos
sint occupari bona eius si de eius hē
si non fuit in vita declaratum. Respō
detur q³ sic si postea declaratur extra e.
accusatus. S. porro. li. vi. Quinta dif
ficultas est si debeant puniti sacerdo
tes qui instruūt hereticos de celando

xv. difficultates
de hereticis

veritate dicit q̄ debita pena debent ea
 frigi. Religiosi etiā heretici sunt gra
 uius alijs puniēdi extra. e. accusatus.
 S. sacerdotes. li. vi. Sexta difficultas
 est de etate inquisitoris vtrū. s. requira
 tur determinata etas vt possit officium
 exercere. Rūdet q̄ nō pōt eē inq̄sitor nī
 si attigerit. xl. an. et tam ipse q̄ pmissa
 riy deputari nō pnt pecuniā extorque
 re nec sciēter ecclīaz bona ob delictus
 clericorū fisco ecclīe applicare. alioqn sē
 excōicari ipso facto a q̄ non pnt absolui
 pterq̄ in mortis articulo. donec illis a q̄
 bus extorserint plene satisfecerit d̄ pe
 cuniā sic extorta nullis pūlegijs pecti
 aut remissionib⁹ sup̄ h̄ valitur ex d̄ he
 reticis volētes in clemētis. Septi
 ma difficultas ē si pōt inq̄sitor pcede
 re p̄ aliquē officiale vel nūciū romane
 curie. d̄ q̄ nō vtz exnaganti Job. xxiij.
 q̄ incipit p̄frater. Octaua difficultas
 est q̄s p̄p̄le d̄scend⁹ est relapsus. Rūde
 tur q̄ accusat⁹ de heresi vel suspect⁹ ve
 hemētī suspitōne q̄ in iudicio abiura
 uit et postea p̄mittit in ipam talis cen
 set relapsus. licz antea ipm. heresis cri
 men non fuerit plene pbatū s̄ si leuis
 fuit suspicio non d̄ indicari relapsus.
 q̄s ex h̄ sit grant⁹ puniend⁹. nō tñ d̄
 ex h̄ i heresim flapsoz pena puniri ex
 tra de here. accusat⁹. lib. vi. Qui d̄o in
 vna sp̄e siue in vno fidei articulo vlti
 mario ecclīe errauit et postea abiura
 uit simp̄r vel generat̄ h̄esim si postea
 erret in alio relapsus ē indicand⁹ ex. e.
 accusat⁹. li. vi. Ille aut̄ de cui⁹ lapsu in
 heresim añ abiuratōez p̄stiterat vlt̄ nūc
 p̄stat si postea hereticus receptet dedu
 cat v̄sitet vel associet vel mūera aut do
 na eis donet vel mittat vel fauorē im
 pendat q̄ excusari nō possit iudicari d̄
 relapsus. extra. e. accusat⁹. li. vi. in tali
 casu verum est qd̄ dicit ap̄ls ad Rom.
 primo. q̄ talia agūt digni sunt morte n̄
 solum qui faciūt. sed etiam q̄ consenti

unt facientibus. Nonā difficultas ē
 si qñ negociū heresis committit alicui
 vel aliquib⁹ generaliter in certis locis
 adunat̄ lepis auctas eoz ordinaria pce
 dendi vel delegata. si eā h̄eant. Dicit q̄
 nō s̄ vtracq̄ de eodē facto inquirē pos
 sunt cōiter et si diuisim pcedant cona
 ri debēt sibi cōicari processus vt p hoc
 melius possit veritas inueniri et p vtro
 q̄ simul snia pferat nisi alter alteri de
 ferat q̄ si in snia nō p̄cordent ad sedem
 aplicam remittat. extra. e. per hoc lib.
 vi. Et intellige q̄ p̄dictam p̄municatō
 nem p̄cessuuz oportet fieri. qñ nihil ali
 ud restat agendū nisi q̄ snia p̄mulge
 tur. quia si alter nō posset p̄mode pce
 dere nisi v̄sitis actibus alteri tūc semel
 tñ cōmunicatio tribuat vt in extraua
 ganti b̄ndicti. xi. q̄ incipit ex eo. Decima
 difficultas est quā penam incur
 runt ep̄i vel inquisitores vel eoz sub
 stituti si maliciose aut fraudulenter im
 ponāt alicui crīmē heresi vel aliqd̄ alio
 falso imponentes qd̄ impediāt execu
 tionē officij eozūdem. Rūdet q̄ si ipsi
 causa odij. gratie vel amoris vel lucris
 vel cōmodi tēp̄alis omiserint pcedere
 vel aliquē vexarent imponēdo ipsam
 heresim et. Si ep̄i sunt vel supra p̄ tri
 ennij incurruunt suspensionem ab offi
 cio. Si inferiores sunt excōicari sunt a
 qua nō nisi p̄ p̄p̄az possunt absolui p̄
 terq̄ in mortis articulo. et eandē penā
 incurruūt si omiserint p̄tra quēq̄ pce
 dere vbi fuerit pcedendū. extra de he
 re. multoz in cle. Undecima diffi
 cultas est si in aliquo casu sunt hereti
 ci tolerandi. Rūdet q̄ in pena heresis
 tria possum⁹ considerare. Primo ip̄s
 us grauitatē criminis. Secdo ecclīe cor
 rigentis charitatē. Tercio ip̄soz fidei
 um vilitatem. Considerando p̄rio cri
 minis grauitatem statim cum heretici
 dephensi sunt essent interficiendi ma
 gis q̄ incendiarij aut falsarij. vii. Exo.

In heresi tria
 sunt q̄ consideranda

sancti et
 p̄p̄az

interfectio hereticorum

Consideratio duodecima LXXVI

xxij. statim cū moyses descēdit d mō
te mādauit q frater interficeret fratres
suū z p̄xim⁹ p̄ximū p p̄ctō ydolatrie.
Et deū. vij. mandatu fuit pp̄lo isrl̄iti-
co vt aras herencōz subuerteret z scul-
ptilia pbureret. Et. iij. reg. xxij. dicitur
q rex iozias vidit sepulchra q̄ erant in
montib⁹ iulitqz ossa eoz de sepulchris
z pbussit illa. Si vō cōsiderem⁹ in tali
crimine charitatē eccl̄ie: tūc nō statim
tradunt heretici exterminio. sed circa
eos seruāt ordo correctōis fraterne. qz
moment p̄ximo z sc̄do z si postmoduz
reperiunt relapsi nō ampli⁹ eccl̄ia eos
tolerat qz nihil ampli⁹ de eoz correctō
ne impat. Sed p̄siderando vilitatem
fidelium si aliq̄ sint heretici q̄ sic defen-
dūt falsitatē snie sue vt in terra multitu-
dinē faciant z p̄uenculoz segregatio-
nes vel eccl̄ie cōturbatōes cogitēt tūc
absqz alia dilātōe vel inquisitione ex-
terminandi sunt. qz cū bonū cōe sit p̄-
ferendū p̄uato magis est. p̄uidenduz
saluti cōi q̄ saluti alicui⁹ vel aliquoz.

lychn
supra
ch Duodecima difficultas est. si hereti-
ci reuertētes ad fidē semp sint recipiē-
di. qz dicit Exo. xxij. maleficos nō pati
eris viuere. vnde glo. p maleficos itel-
ligunt p̄ctōres p̄ctō heresis z p̄ctō cō-
tra naturā. q̄ statim sunt vltā corpora-
li p̄uadi ne alios inficiant. R̄ndet q
hereticos eē recipiendos potissime re-
lapsos tripl̄r pōt intelligi. Primo ad
sacroz p̄ceptōes. Sc̄do ad bonoz tem-
poraliū restitutōes. Tercio ad vite tpa-
lis p̄seruatōe p̄ima reuersio nunqz
negat hereticis. qz salus anime ex or-
dine charitatis omnibus est appeten-
da etiam inimicis iuxta illud Math.
v. Diligite inimicos vestros benefaci-
te hijs qui oderunt vos propter quod
heretici semper reuertentes quantum-
cunqz et quotienscunqz relapsi fuerint
ab eccl̄ia recipiunt ad penitentiaz et
eucharistie p̄ceptōes. vñ sicut scribit.

extra de here. c. sup eo. §. nos itaqz lib.
vj. q si post relapsū heretici penitue-
runt z penitentie signa manifeste appa-
ruerint in eis sacramenta penitentie et
eucharistie humiliter petita neqz sūt
eis deneganda. Sed sc̄do z tercio mō
negat eis reuersio. quia si ipsi seruare-
tur in vita post relapsū z restitueren-
tur ad dignitates z ad bona t̄palia. et i
vita corporali seruarentur incolumes. si
iterum laberent possent alios inficere
z alijs citius in heresim laberent si ipsi
sine pena transirent. Iterdū tamen ec-
clesia hereticos ad bonoz t̄paliū resti-
tutionē recipit vel p̄pter bonū lucis in-
tendū. Dicit em̄ aug. in eplā ad Vin-
centiū nōnullos toleram⁹ q̄s corrigere
vel punire nō possum⁹ nec p̄pter paleas
relinquim⁹ archā. nec p̄pter edos in fi-
ne segregandos deserim⁹ gregē domi-
ni. nec p̄pter vasa facta in p̄umella m̄-
gramus de domo dñi. p̄z ergo quō cō-
cedit hereticis reuersio z quomō non.

tolerant
Decima tertia difficultas est. si loq-
mur de hereticis non relapsis cum vo-
lunt redire ad fidem q̄liter debēt recipi
Respondet q si aliquis heretic⁹ vel he-
retic⁹ credens receptator. fautor. de-
fensor necnō z de heresi infamatus vel
suspectus ad vnitatē eccl̄ie redire volu-
erit ad arbitriū ep̄i p̄p̄ij prius debz ab-
iurare errorem z p̄mittere z etiā p̄ scri-
pturam firmare. q tenebit firmiter ad
mandatū eccl̄ie catholicā fidem et hoc
publice fm q̄ ei⁹ crimē fuerit public⁹
vel p̄uatu. j. q. vij. q̄tens. de p̄se. dis. ij.
ego berēgari⁹ eē de hē. ad abolendam.
Postea dz fm eccl̄ie formā absolut de
qua. xi. q. iij. cū aliquis. extra de sen. ce-
cō. cujz desideres. Postea eis dz impo-
nī qd in talibus solet iniungi vt in ca-
quor̄tens. z capi. ego berengarius. vbi
supra. Et quando tales volunt reuer-
si p̄uident debet solerter q̄ sint vere con-
uersi si debeāt recipi. eē. e. et officiu. §.
k iij

Liber

secundus

li. ii. vi. Pena autem q̄ talibz d̄z im-
poni declarat. extra de hereticis excō-
municam⁹. ij. vbi dicit. Si qui autem
de p̄dictis postq̄ fuerint deprehensi re-
dire voluerint ad agendā p̄dignaz pe-
nitentiā in p̄petuo carcere detinēdātur

12

Decima quarta difficultas est si pre-
latus sit hereticus vtrūz habebat pote-
statem spūalem. R̄ndet q̄ prelatus he-
reticus nō est p̄latus etiā si sit papa: q̄
ipso facto est depositus. Unde papa
eligit in caput totū ecclie iuxta illū ad
Eph. j. ipsum dedit caput sup omnem
eccliam que ē corp⁹ xp̄i. Capitis autē ē
inflūere vitā in omnib⁹ membris. z p̄n-
cipium vite spūalis est ipsa fides quā
sine fide impossibile ē placere dō. Vñ
ap̄ls ad Heb. xj. Fidē dicit eē substan-
tiam. i. fundamentū omnīū rerū sp̄ra-
darum. Si ergo papa dephendat de-
votus a fide caret vitā spūali z p̄ conse-
quēs alijs inflūere nō pōt Unde sicut
homo mortuus nō est homo: sic papa
in heresi dephensus nō est papa p̄pter
qđ ipso facto ē depositus si ergo h̄ di-
citur de papa multo fort⁹ de quocūq̄
alio p̄lato inferiori. Amplius autē de-
clarat p̄dicta difficultas fm Thom. in
scōa scōe. q. xxxix. ar. iij. vbi distinguit
de duplici p̄tate spūali. quāz vna ē sa-
cramentalis alia est iurisdictionalis. Sa-
cramentalis est q̄ p aliquā p̄secratōem
p̄fertur z talis fm essentiam remanet i
homine q̄dū vivit: siue in sc̄sima siue
in heresim labat. qđ p̄z p hoc q̄ rediēs
ad eccliam nō iterūz p̄secrat. s̄ tñ tales
vsum p̄tatis amittūt: ita q̄ nō licet eis
sua p̄tate uti. si tñ vñ fuerint effectū ha-
ber in sac̄ralib⁹. q̄z in his hō nō operat̄
nisi sicut infirm⁹ dñ. Vñ effect⁹ sac̄rales
nō excludunt p̄pter culpā quācūq̄ cō-
ferētis sac̄m. P̄tās aut iurisdictionis
est q̄ ex simplici inunctione hōis cōfer-
tur z ideo nō immobiliter adheret z in
sc̄ismaticis z h̄reticis nō manet. Vñ nō

p̄nt absolūere nec excōicare nec indul-
gentias facere. aut aliqđ h̄mōi z si fece-
runt nihil est actū. vij. q. j. non aciaius.

Decima quinta difficultas est si p̄r
abiurationem heresis aliqui inuentian-
tur relapsi vtrū sint statim tradēdi iu-
dicto seculari. R̄ndet q̄ sic: q̄ sicut fi-
des est fundamentū spūale eo q̄ sine
fide impossibile est placere deo vt dici-
tur ad Heb. xj. sic heresis que est fidei
corruptio totam spūalem vitā h̄z furri-
pere eo q̄ modicum fermentūz totam
massam corrūpit. j. Cor. v. Vñ de au-
croitate iudicij secl̄aris scribit. xxxiij.
q. iij. refecande q̄ refecande sunt putri
de carnes et scabiosa ouis a caulis re-
pellenda est ne tota domus massa. cor-
pus z peccora ardeat corrūpat putre-
scat z intereat. Arzū em̄ in alexādria
vna scintilla fuit: s̄ qm̄ nō statim opp̄si-
ta est totū orbem ei⁹ flama depopulata
est. vñ ad h̄mōi periculū euitandū euz
heretici dephendunt relapsi vel per fa-
cti euidentiā vel p̄ p̄p̄iam p̄fessionem
seu p̄ testes absq̄ mora tradendi sūt iu-
dicto seculari. Et p̄pterea scribit. extra
de here. sup eo. li. vi. Nos itaq̄ inquisi-
tioni tue de fratrū nostrorū p̄silio r̄nde-
mus q̄ q̄ post abiuratiōes dephensi fu-
erint in heresim cecidisse sine vlla peni-
tus audientia relinquēdi sunt iudicio
seculari. Et sic imponit finis. ij. li. in q̄
de natura seu quidditate heresis. d̄ mo-
dis hereticorū. de heresib⁹ repululātib⁹
istis tp̄ibus: de mō inquirendi eos. z d̄
eorū punitiōe dictū est. frustra em̄ here-
tici sunt circumlatrantes z q̄si per mi-
nas nostrum fidei fortalicium impug-
nantes cum sit turris fortitudinis a fa-
cte inimici in virtute domini nostri ie-
su christi cui est honor et gloria in secu-
lorum secula Amen.

Explicit liber secundus.

Correctio
sc̄laris mes

Caput
fuit

Arzū
alexādria

Et h̄c
p̄tāt p̄nals
est dñx

Liber iij Consideratio prima LXXVII

Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

Ereticorum bello

Ilo quasi periculosiori solito cum sit a familiaribus inimicis latenter permissus. Iudeorum vesana progenies non erubescit temerare si possit nostrum fidei fortalicium per viribus expugnare ac si cecus in campum extret ut pugnaret cum vidente. Non enim vident cecitate percussus quod est turris fortitudinis a facie inimici. Ut ergo videatur modus bellandi iudeorum dissolutio sui belli et eorumdem perfusio in partem tercio libro nostri fortalicij duodecim perfide rationes intellectui occurrunt pertractande. Quarum prima erit de iudeorum cecitate et sua nebulosa noticia. Secunda de iudeorum parentela ex talmuth doctrina.

Tercia de iudeorum diversitate in sua fide et credentia. Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosaica. Quinta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege evangelica.

Sexta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de iudeorum crudelitatis et sua inaudibilis sententia. Octava de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decima de iudeorum mirabilitatibus et sua obstinata malicia. Undecima de iudeorum obligatione ex iure canonico et civili ac ordinatione regia.

Duodecima de iudeorum peruersione in fine seculi a sua duricia.

De iudeorum cecitate et de sua nebulosa noticia.

Arca prima consideratio

considerationes que est de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primus que est

cecitatis eorum. Secundum si possunt sanari ut reducantur ad lucem. De primo dicitur quod causa cecitatis iudeorum est quod domino peccaverunt sicut deducit magister bernardus oliverij in tractatu suo contra cecitatem iudeorum allegans illud Sophie. i. ambulabunt ut cecum. quod domino peccaverunt. licet enim verba ista generaliter de omnibus peccantibus sint dicta que vere domino peccant teste psalmo. que dicit. tibi soli peccaui et malum cor meum feci psalmus. l. ex quo peccato spiritualiter ceci efficiuntur. iuxta illud Sapientie. ij. Excecauit eos malicia eorum spiritualiter in intelliguntur de iudeis que quodam singulari modo domino peccaverunt ipsum christum filium dei iniuste crucis supplicio interimendo. propter quod spirituali modo facti sunt ceci in omnes gentes ut non solum patiantur cecitatem culpe sed et ceteri peccatores si etiam habent cecitatem ignorantie super omnia. propter quam ignorantiam scripturam proprie legis nunc intelligunt. et quod in illa ad eorum directionem est valde clarum. in prophetaz damnationem venit in obscurum de quibus dicitur Threnologus. iij. Erraverunt ceci in plateis. errare enim in plateis nihil aliud est quam deficere in scripturis clavis et manifestis circa quas non proprie dicuntur errare qui nolunt ipsas recipere sed illi que volunt intelligere. et tamen dicunt se eas tenere si cut non dicit vere cecus cui est ab eis visibile obiectum sed qui presente obiecto non potest habere visionis actum. Populus igitur iudaicus merito dicitur cecus que vetus testamentum recipit et que in eo scripta sunt recte intelligere nescit. Dicunt enim iudei quod sigillum legis nondum est amotum. dixerat enim deus Isai. in capitulo. viij. liga testimonium signa legem in discipulis meis. hic ponitur occultatio ministerij christi. liga testimonium. id est inuolue prophetiaz in obscuritatibus propter incredulos quibus talia sunt celanda. signa legem in discipulis meis. id est apostolis aliisque christi discipulis que predicando

ambulabunt
ut cecum

com

S. g. m. l. i. g. m.

liga t. g. m. l. i. g. m.

legem obscuritates prophetiarum aperu-
erunt et declaraverunt ostendentes eas in
xpo impleras vtz in actibz aploz sicut
fuerat a deo pordinatu. Et hoc modo
dictum fuit Danie. xij. capitulo tu au-
tem Daniel clande sermones signa li-
brū vtz ad pfinitu ips. Cū ergo predi-
ctu verbū dixit de. s. l. i. ga testimoniū et
cetera. intellexit ppha qd h erat pp pec-
cata ppli. oravit deū statim: vtz in lite-
ra sequenti dices expectabo dñm. s. ihm
xpm qd abscondit facie suā a iacob. qz in
adventu ei ppls ille p maior pte fuit
excecat p infidelitate sicut dicit ad ro-
ma. xj. cecitas ex pte pigit in isrl. et pre-
stolabor. i. patienter expectabo aduentu
ei. vel sic et pstolabor cū qñ dicat spes
habeo in te. qd istud sigillū amovebit.
et ex h ordinaverunt iudei in suis oratio-
nibus vt oraret deū qd amoveret sigil-
lū legis. Dicendo sic in oratione: dñe si
gillū legis amove vt eā possim? intelli-
gere. Et tenet iudei qd istud sigillū dñs
amovere messias. et id in his qd nō pnt
intelligē ipsi legis sp dicit in salmudi-
co vult dicere. istud maneat i dubio qd
nōqz veniat messias qd illi declarat. Sz
verus messias qd est xpc ibs iam venit
vt patuit supra li. j. in apitione. xij. thau-
rorū quarti pñti articuli fecit. et infra
adhuc magis videbit cū dissolvet bel-
lū iudeoz. hic verus messias amovit
sigillū legis cū aperuit libz xptie. Inc.
itij. stans in templo an phariseos et pri-
mū qd se obtulit nō sine grandi miste-
rio fuit illud qd in eodē libro. c. lxi. fue-
rat pphetatum. s. spūs dñi sup me. eo qd
vixerat me dñs. ad annūciandū man-
suetudo mīsericordie vt mederer pccatos cor-
de. et pdicare captivis indulgentiam et
clausis aperire et pdicare amū pla-
cibilem domino et diem vitionis deo
nostro. vt solaret omīs luges et po-
nerem fortitudinē lugesibz syon et da-

rem eis coronam p cinere. oleum gau-
dij p luctu. palliū laudis p spūitu me-
rouis. Cum enī legeret hanc pphetiam
xpc dixit eis. hodie impleta est hec scri-
ptura in auribz nostris. Luc. itij. h ma-
nifeste amovit sigillū omniū ppheta-
rum qd loquunt de adventu messie de-
clarando se esse messia de qd ppheta lo-
quebat et postea amovit alia legi sigil-
la sicut patuit supra li. j. Et ampli in-
fra patebit. Hūc libz legis et pphetaz
vidit iohannes euāgelista in dextra se-
dentis sup thronū scriptū int et foris et
signatū sigillis septem. et dicit qd non
inveniebat aliqz dign? solvere illa sig-
cula et aperire libz neqz in celo neqz in
terra neqz subtus terram: imo nec spī-
cere illū et pfolans eū angel? qd secū lo-
quebatur. Mir illi ne fletis ecce vicit
leo de tribu iuda radix David aperire
libz et solvere septem signacula ei? quē
dicit agnuz stantem. s. xpm tanqz occi-
sum. Et sequit et venit et accepit de de-
tra sedentis in throno libz. et cum ape-
ruit libz quatuor aialia et viginiqua-
tuor seniores ceciderūt eoz agno can-
tantes canticū novū dicentes dignus
es dñe accipe libz et aperire signacula
ei? qm occisus es et redemisti nos deo
in sanguine tuo. ex omī tribu et lingua
et pple et natōne et fecisti nos deo nro.
regnū et sacerdotes et regnavim? super
terram. Apoca. v. Sed licet sigillū le-
gis et pphetarum: imo et sigilla sint so-
luta et litera apta p messiam. Iudei mī-
seri quibz fuit missus nolunt credere qd
sigillū secreti legis sit amovt. Et hinc
est qd idem dubium qd habebant ante
qz veniret tenent nūc postqz transferūt
millequadringentissexaginta añs a sua
nativitate. et nolunt attenti videre quō
prophetie iam sunt implere pmanen-
tes in maledictione dicte scripture. l. i. ga
testimoniū. signa legem. et iterum pla-
vi. Audite audientes et nolite intelli-

Item sigilla
p ym dicitur

oro con
sigilli

et 109

Spūs domi
p p m templo
sine lēre p

Consideratio prima LXXVIII

gere et videte visionē et nolite agnosce-
re. quasi dicat auditis nō intelligit? vi-
detis et non cognoscitis. Et statim seq-
uitur. excecā cor populi hui⁹ et aures ei⁹
aggrāta et oculos eius claudē ne forte
videant oculis suis et auribus suis au-
diant et corde suo intelligant. Hic no-
tat Nicola. de lyra qd talis excecatio et
obduratio nō ē a deo directe: s; a liberti
arbitrii defectibilitate. Homo ei auer-
tens se a deo meret̃ ut iuste deus retra-
het grām suā ab eo. cui⁹ effect⁹ est illu-
minare intellectum et mollificare affe-
ctum: et ideo ipsa subtrahit homo exce-
catur et obdurat ex sua malicia. Et hoc
fuit impletū qm ad p̃dicatōnem xp̃i lu-
dei p̃ magna parte fuerūt obdurati s; m
qd dicit expresse Job. xij. p̃pterea non
poterant credere. quia dixit ysaias. ex-
cecavit oculos eorū et induravit cor eo-
rum. In qua excecatione ac etiam duri-
cia vis⁹ in in p̃sens tempus p̃durat ge-
neratio ista. Contra quos qm contra p̃-
tinaces tam p̃tra simplices iudeos qm
p̃tra literatos eorū qui nolūt credere qd
sigillū legis est amotū. Dicit ysaias. c.
xxix. Claudet oculos vestros. id ē exce-
cabit: sacerdotes ei scribas qui debent
vos dirigē s; oculi cetera membra cor-
poris. Sciendū tñ qd deus nō ē cau-
sa excecatis directe sed indirecte inq̃-
tum iuste a malis subtrahit grām suā
mentis illuminationem sicut statim su-
pra dictū est. Sequit̃ p̃phas quia im-
minente euersione iher̃m apparuerunt
plura signa hui⁹ euersionis ut dicit in-
fra p̃sideratione. ix. que tñ aliqui tanq̃
p̃phete falsi interpretabant in contrari-
um scz in bonum ciuitatis futurum. et
principes vestros quia decepti a tali-
bus prophetis rebellauerunt Roma-
nis et erit vobis visio omnium scilz p̃-
phetarum antiquorū qui p̃phetauerūt
de aduētū xp̃i et de destructione ciuita-
tis et templi p̃pter eius mortem s; ver

ba libri signati qd non potest legi qd dū
est signatus. Ideo s; dicitur quem cum
dederint scienti literas dicent lege istū
respondebit non possum. signatus est
est. sic respondent iudei moderni. mul-
ti em̃ doctores eorū qui precesserunt de
terminauerūt tempus aduentus mes-
sie vnus post alium et omnes defecerūt
quia tempora ab eis p̃fixa transferūt
s; m qd dicit Habi salomon super Dani-
elem et causam hui⁹ defectus dicunt
doctores moderni iudeorum. scilz qd
sermōes p̃phetarum sunt clausi. sic qd
datur liber scienti literas. id est perito
iudeo et responder se non posse legere.
quia est signatus quasi dicat ego non
legam. quia nolo amouere sigillū. se-
quit̃ et dabitur liber. s. apertus per p̃-
dicatōnem xp̃i et apostolorū et aliorum
predicatorū euangelij xp̃i nescienti lite-
ras. dicentq; ei lege. et respondebit ne-
scio literas. quia quando simplices
iudeorum sit sermo de aduētū xp̃i p̃-
terito et cōsimilibus dicant se non esse
peritos in lege. s; qd magistri eorum sci-
rent de talibus respondere. quorum er-
roribus firmissime adherent. Sic er-
go accidit omnibus miseris iudeis taz
l̃ratis qm simplicib⁹ qd om̃s ceci facti sūt
qz qui nescit legere nō intelligit p̃phe-
tias. et qd scit legere nō vult amouere si-
gillū dicens. Video qd p̃f mens et auri-
mei nō receperūt libm xp̃m nec intelle-
xerūt qd p̃phetie in eo fuerunt implete:
ergo nec ego volo credere. Hec est ma-
gna cecitas et azinūta bestialitas. quia
si primi excecati non cognouerunt bo-
num plus sunt culpādi isti vltimi qui
vident tñ temp⁹ transisse et legunt san-
ctas scripturas et nō intendūt in eis si-
gillum amotum manentes in sua per-
fidia sicut patres eorum. Et ideo Lu.
vij. xp̃s comparauit eos pueris dicēs.
cui ergo similes dicam hoies generati
onis hui⁹ et cui similes sūt. siles sūt

*Abi salomon
sup danielē*

*negam y p
m̃ cor*

*Iudei sint siles
m̃ez*

Liber

tercius

pueris sedentib⁹ in foris. et loquentib⁹
ad inuicē ⁊ dicentib⁹ cantauim⁹ vobis
in tibijs ⁊ nō saltastis. lamētauim⁹ et nō
plorastis vbi dicit glo. l. fals. pueri do-
ctores sūt spū hūiles. forū synagoga vel
ipsa hīrlm in q̄ iura pceptoy dei cōde-
bant q̄ ptribulib⁹ solebant exprobrare
q̄ nec psalmis allecli ad laudes assur-
reperūt corde deuoto mēbroz agilita-
te qd̄ notat salt⁹ nec trenis. i. lamētatio-
nib⁹ pphaz in excidijs factis vel fien-
dis ad pñiam sunt cōuersi. Voluit er-
go xps exprīmē cecitatē ⁊ obstinatōez
iudeoy in p̄dicta silitudine pueroy ad
lraz em sic faciebāt pueri iudeoy. Cir-
ca qd̄ est aduertendū q̄ multum valde
facit ad virtutem q̄ aliq̄ a sua puericia
assuescit oib⁹ opib⁹ p̄uosis. Id̄ apud
antiq̄s fuit p̄suetū ⁊ expedit q̄ sic pue-
ri exerceant in ludis honestis inducē-
tib⁹ ad p̄ritē ⁊ retrahētib⁹ a vicijs ppt
qd̄ pueri hebreoy hēbant talē ludum.
Duldebant em in medio ciuitat⁹ i du-
as ptes eq̄les ⁊ illi q̄ erāt ex vna pte ca-
nebant carmen leticie. ⁊ alij ex opposi-
to carmen lugubre et postea exproba-
bant sibi mutuo ⁊ exultātes dicebant
alijs q̄re sibi nō cōgandebāt. et ecōtra
alij q̄re sibi nō cōpatiebant. ⁊ h̄ fiebat
ad exprīmendū vanā leticiā ⁊ defectū
compassionis ⁊ amicitie ad inuicē in
hoc mundo sicut videmus frequenter
etiā in eadem ciuitate imo etiā in eodē
vico vel etiā vel eadem domo q̄ aliqui
lerant ⁊ alij etiā tristant ex opposito h̄
similiter erat de iudeis q̄tuz ad hoc q̄
viderāt austeritatē iohis nec p hoc mo-
ti fuerāt ad pñiaz ⁊ postea viderūt dul-
cedinē ⁊ mansuetudinē xpi. quia dul-
cedinē eius p̄dicauit et cum eis dulcit
⁊ mansuete conuersatus est: nec gues
penas imposuit penitentibus sed dixit
vade ⁊ amplius noli peccare iohis
viij. ⁊ tñ p hoc nō fuerūt morti ad deuo-
tionis dulcedinē ⁊ pietatis. s̄ magis re-

manferūt cecī ⁊ obstinati in p̄cis. scilz
vtriusq̄ vitā in malū interpretando qd̄
faciūt hodiernis t̄pib⁹. Sūt q̄ iudei si-
miles pueris nō q̄tum ad eoz iḡscen-
tiā: s̄ q̄tum ad ludē eoz interpretatōem
h̄ sufficiāt de cecitate iudeoy. De se-
cūdo. i. si pōt sanari cecitas iudeoy.
H̄ndet q̄ possibilitas nō negat. s̄ quia
medicinā recipe recusant. Id̄o sui cul-
pa sp̄ cecī manēt. Ad hāc em cecitatem
ab ipso poplo amouēdā sp̄ ecclia ab ini-
tio sui adhibuit spūalem medicinā ali-
q̄ p miracloz opationez sicut fuit tpe
xpi ⁊ aploz. Interdū vō p aliquā par-
tialē psecutionē vt saltez impleta fa-
cie eoz ignominia puerterent ad que-
rendum dominū. Aliquādo p deuotā
oionem sicut in parascene. Orem⁹ ⁊ p
pfidis iudeis vt deus ⁊ dñs noster au-
ferat velamen a cordib⁹ eoz vt ⁊ ipi
agnoscant iesum xpm dominū nostrū.
Nonnunq̄ etiā p sacre scripture pre-
dicationē que cōueniens ⁊ vtilis mo-
dus videt ad ipsoz puerfionez. Nam
si interdū in eis p̄dicatio non proficit:
meritū tamen sui laboris p̄dicans non
amittit. Vnde bern. ad eugenij. libro
iij. ca. ij. planta riga. ser curam. ⁊ tuas
explicuisti ptes sane incrementuz vbi
voluerit dabit deus: nō tu. vbi forte no
luerit. tibi deperit nihil: dicēte scriptu-
ra. Reddet deus mercedē laborz scioz
suoꝝ vt Sapie. x. Paulus loquit̄ Co-
rinth. xv. plus omnib⁹ laboraui nō alt.
plus omnib⁹ p̄fati. aut plus omnib⁹ fru-
ctificauit. verbū insolens. i. arrogans re-
ligiosissime vitans. alias autē nouerat
hominem quem docuit deus. qz vnus-
quisq̄ fm luam laborem accipiet Co-
rinth. iij. nō scōm p̄fectū. id est fructuz
conuersionis ⁊ ob hoc in laborib⁹ po-
tius q̄ in p̄fectibus glorandū esse pu-
tauit cum non sit in homine vt semen
serenti respondeat.

Virtutum
inquinatio

ludo pnc
ozum

ocena for
q̄militas p

Consideratio secunda LXXIX

Be iudeorum parentela ex
talmuth doctrina.

Secunda confide

ratio est de iudeorum parentela
ex talmuth doctrina. licet enim iudei ex
nobilibus gentibus orti sint quales fue-
runt Abrahā Isaac et Jacob. suis tamen
peccatis exigerentur mererentur noari ore di-
uino populus dure cervicis ut patet Exo. xx.
xij. generatio prava atque perversa etc. ut
Deut. xxxij. generatio prava et exasperans.
ps. lxxviii. Et in nouo testamento ore
christi dicuntur generatio mala et adultera:
ut patet Matth. xij. generatio incredula
Matth. xvij. generatio infidelis et p-
uersa Luc. ix. Sed cecitate percussi con-
ponentes liberos qui apud eos talmuth di-
cunt quedam turpissima scripserunt. ex quibus
gentela eorum fedissima et horribilis
declaratur. Primo dicunt in libro qui di-
citur hyobanud in ea. quod incipit habba
balgemuito super textum Gen. c. ij. quoniam de-
us fecit Euam et adduxit ad Adam hoc
autem os de ossibus meis et caro de carne
mea dicunt ipsi sic. Apparet ex hoc textu
quod adam habuit copulam carnalem cum om-
nibus feminis omnium animalium et non fu-
it refrigerata voluntas eius quousque ha-
buit permutationem cum eua et ideo dixit.
nunc video quod hoc est os de ossibus meis
et caro de carne mea: videte quomodo
hoc est abominabile et immundum pre-
ter eo quod est falsum duplici ratione. Pri-
ma quia ipsimet ponunt alibi in Talmuth
quod deus creauit adam in grandi
magnitudine plus quam alterum infantem
quod dicunt in Canhedrin in ea. quod in-
cipit. Et hac dynema mouet quod adam te-
nebat de terra usque ad celum et persequen-
ter membra sua habebant esse secundum illam
proportionem ergo quomodo posset ha-
bere coniunctionem cum gallina et cum
passere paruulis etc. Secunda ratio propter
breuitatem temporis quod ipsimet dicunt in

ea. quod incipit Cohengadol. talia verba
duodecim hore est dies. In prima fu-
it congregatus puluis de quo factus fuit
Adam. In secunda fuit factum corpus. In
tercia fuerunt extensa membra sua. In
quarta fuit anima infusa in eo. In quin-
ta surrexit super pedes. In sexta posuit
nomina omnibus animalibus. In septima
fuit facta Eua et ei tradita. In octaua
ascenderunt duo in lecto et descenderunt
et hoc hoc glosat rabi salomon. quod in il-
la hora generauerunt Cayn et quondam
sororem cum eo. In nona fuit eis factus
preceptum quod non comederent de fructu.
In decima peccauerunt. In undecima
fuerunt iudicati. In duodecima fuerunt
expulsi a paradiso. Sequitur ergo secundum
hanc autem quod non habebat tempus faci-
endi illud peccatum tam abominandum
quod ipsi dicunt et in suis verbis tradunt
sibiipsis et contradicunt unum alteri vi-
de videtur quod omnia sunt falsa vel menda-
cia. Quicquid sit de falsitate huius do-
ctrina patet quod ibidem dicit rabi eliezer
quod adam coiecit cum omnibus brutis et
iumentis et inde genti sunt homines mon-
struosi ex quo concluduntur duo. Primo
quod iudei sunt fratres hominum monstruoso-
rum. Secundo quod asina et porca sunt no-
uerce eorum. Dicit forte iudeus si homi-
nes monstruosi sunt fratres iudeorum
et asina et porca sunt nouerce eorum: ita
etiam sequitur de christianis et alijs hominibus cum
adam sit pater omnium. Respondetur quod non sequi-
tur ex eo quod soli iudei affirmant supra-
dicta turpissima et non alij homines. Item
demonstratur sunt fratres iudeorum quod sic
patet. Nam dicit rabi salomon quod ante
creationem Eue Adam habuit uxores
nomine lilis. et quod fuit ante Adam pro
ligno vetito excommunicatus per triginta
annos in quibus ex uxore lilis genuit
tantum demones. Item dicit in libro ca-
hedrin quod illi. cxxx. anni spacij quod fu-
it ex quo natus fuit cayn et abel quo-

ad hunc
recaro

nomina
223

capitulum

etiam

etiam ad

etiam ad

etiam ad

etiam ad

etiam ad

Liber

2^a dim. p^a p^a 2^a dim
sacerdoti etiam in mem
tercins

ost^{us} natus fuit Seth. q^{ui} durante illo tē
pore: on faciebat adam nisi generare
spūs malignos et ipsa pariebat eos.
Ex quibus manifeste peludif intenz
sez q^{ui} demones z maligni spūs sūt fra
tres iudeoz z nō alioz hoim. q^{ui} ipi so
li ponūt hanc doctrinā infamātes pa
trem suū adam. Et ideo p^{er}fusionē q^{ue} ex
infamatōne p^{er}is sequit in p^{ri}mū repor
tant. Vñ merito dixit eis xpc cuz se ta
ciarēt filios abraē z essent p^{er}dicentes in
opibus vos ex p^{re} dyabolo estis iob.
viii. Ex quo sequit q^{ui} iudei nō solū sūt
fratres demonū vt p^{ri}ncip^{al} ex eoz do
ctrina s^{ed} etiā filij dyaboli ex doctrina fi
lij dei. Et q^{ui} demones sunt eoz fratres
iuste diuidūt cū eis hereditatē. s. infer
ni possessionē. Dicit forte inde q^{ui} non
sequit necessario diuisio hereditat^{is} in
ferni int^{er} demones z iudeos lz sint fra
tres q^{ui} iacob z esau erāt frēs tū iacob
cū esau noluit diuidere hereditatē. Re
spondet q^{ui} esau ideo h^{ec} fecit: q^{ui} tūm
hereditatis diminiuit^{ur}. hinc est q^{ui} par
tem p^{re}emptit vt pay quid. Sz dyabo
lus abundat in hereditate vermium z
ignitū infernaliū quam libēter diuidit
cū iudeis fratrib^{us} suis. Item dicit rabi
ysaya q^{ui} serpēs qui decepit enaz coluit
cum ea z ex h^{ec} sequit q^{ui} serpēs est viti
cus iudeoz cū ipi soli hoc ponāt: z tō
nō immerito morē serpentū imitātur
vñ ps. lviij. furor illis. s. iudeis: fm simi
litudinē serpentis sicut aspidis surdez
obturantis aures suas. q^{ui} ipi obtura
uerūt aures suas z adhuc obturant ne
audiant doctrinā xpi nec videāt mtra
cula eius. Et iterū ps. cxxxix. Accuerūt
linguas suas sicut serpentes. s. in chrē
stī accusatōne venenum aspidū sub la
bijs eoz. s. in ecclie blasphematiōe. Pa
tet ergo iudeoz parentela ex talmuth
z doctoz suoz doctrina. quia sunt fra
tres hominū monstruoz ex bestijs na
torum. Sunt etiam eoz nouerce azi

na z porca z omnes alie femelle bestia
les. sunt fratres nō min^{us} demonū. z fi
lij dyaboli necnon habentes p^{er} vitricos
serpentē eiusdem mores imitantes.

De iudeorum diuersitate in
sua fide et credentia.

Ercia considera

tio est de iudeoz diuersitate in
sua fide z credentia. Notat em m^{ag} al
fonsus puerlus in libro p^{ri}or^{um} dei cap
itulo. xxxij. vbi dicit q^{ui} iudei sunt inter
se diuisi in fide: q^{ui} aliqui eoz vocātur
rabini z pharisei q^{ui} credunt Talmuth.
Alij vocant carayni q^{ui} solūmodo cre
dunt biblia. Alij vocant saducei q^{ui} non
credūt aias post mortem manere. Alij
credūt q^{ui} aie manēt post mortē: sed nō
credūt penam vel remuneratōnem in
alio mundo. Alij vocant cuthibini q^{ui}
venerūt de terra q^{ue} dicit cutha et habi
tauerūt in samaria z pueri sunt ad le
gem iudeoz metu leonū: z alij istoz
rum vocant samaritani quos alij iudē
habent tanq^{ue} hereticos. Alij eoz vocā
tur mecubilini q^{ui} credūt in decem p^{ro}
phis q^{ui} dicūt ipsi decez nūeros qui sunt
in deo. Alij credūt in duas substantias.
sez m^{ag}im z discipulū quē vocant ma
traton q^{ui} nomināt deū sicut su^{us} m^{ag}is.
Alij credūt translatōes animaz de viro
hoie in alterū de femina in feminam z
de viro in bestia autē vel serpentē. p^{ro}phē
vel stellā vel aliquā ferā q^{ui} remanēt in
eis. ex opinionib^{us} asceris et pitagore.
Alij credūt q^{ui} aie semp fuerūt. Alij sūt
qui dicūt q^{ui} anime create fuerūt ab in
itio mundi. Alij dicunt q^{ui} solum creat
tur quando generant corpora eozum.
Alij dicunt q^{ui} anime erunt in alio mū
do expollate ab omni corpore recipiē
do gloriā dei. Alij dicunt q^{ui} erūt vbi
anime cum corporibus. Alij eoz cre
dunt q^{ui} comedent z bibent z facient

504

2008 27 111

2008 27 111

2008 27 111

2008 27 111

Consideratio tertia

LXXX

illos et comedent omnes unum piscem qui
dicitur leuiathan. Et aliqui dicunt quod ha-
bebunt satis ad comedendum in illo pi-
sce per spatium duorum milium annorum. et quod co-
medent feminam huius leuiathan que est
in sale posita per eis a creatore mundi.
et quod bibent vinum quod seruat in suis visceribus
etiam a creatore mundi. Alii eorum cre-
dunt quod erunt ibi sine cibo et potu et sine
coniunctione cum mulieribus. Alii cre-
dunt resurrectiones mortuorum nunquam fu-
turam. Alii eorum credunt quod omnes ho-
mines resurgent. Alii credunt quod solum
resurgent filii israel. Alii dicunt quod solus
ille qui fuerunt iusti de israel resurgent.
Alii credunt quod etiam iusti aliarum gentium re-
surgent. Alii eorum credunt quod per resurrectionem
sunt uterque mortui. Alii credunt quod per re-
surrectionem nunquam apostoli morientur. Alii eorum
cre. quod per resurrectionem est in paradiso terre-
stri. Alii cre. quod est in paradiso celesti. Alii
cre. quod nunquam deus creauit. probis nec angel-
i per aduentum messie sed solum nomini suum. Alii
eorum cre. quod reuelauit prophetis sed adhuc non
accessit tempus eius. Alii eorum cre. quod iam tempus
suum transiit sed non venit per periculum suum. Alii
cre. quod iam venit et fuit natus tempore designato sed quod
non venit ad saluandum eos. Alii cre. quod venit
ad saluandum eos sed si saluauit eos per pec-
cata eorum. et quod sic non saluauit eos sic nec
saluauit alios. Alii eorum cre. et dicunt quod
nunquam adhuc natus est. Alii eorum se reputant
prophetas et non credunt unum nec alterum. Alii
eorum cre. opioes propositas ex predictis quod di-
uersimode se mixte. Et per has omnes di-
dicationes opinionum in eis eos appetit malle
se quod sit facti ceci et deuij a via veritatis.
Circa illud tempus in quo apparuit in vestimen-
tis iudeorum signacula crucis in regem castelle
sic infra dicitur secundum quod scripsit rabi abraha
benefidra in li. suo quod legem glossauit. omnes
iudei predicti regni et per maiorem preter tota
hyspania signatim in ciuitate burgen-
si erant saducei et heretici. sicut etiam scripsit
rabi mosse legione. in libro quod fecit

per reprehensione saduceorum et dixit quod ab
anno creationis mundi quatuor milium
decem. et xxxvij. annorum conuersi sunt om-
nes predicti iudei ad credendum hanc fidem
quam tunc credunt pharisei in Talmud
non voluntarie sed violenter propter regis
castelle preceptum. quod in illa carnatione. pre-
dicti regni erant pharisei et saducei. Sed
saducei habebant maiorem potestatem et non
incendebant candelas in nocte dieque sab-
bati in aliquo loco totius iudassim et in-
ter phariseos erant tres fratres honorabi-
les et maiorum horum vocabatur Rabi neha-
mia qui semper tristabatur et eis discipuli-
cebat. quod lex phariseorum non implebat in-
ter eos quousque vii eorum propter honores
sue legis exposuit se periculo mortis in-
cendens candelam die sabbati publi-
ce propter quod comota fuit tota villa et fu-
erunt magne contentionis inter eos in
tunc quod utraque pars habet venire coram rege. Al-
fonso et venit in auxilium phariseorum iu-
deus quidam predicti regis medicus qui dicebat
rabi hyu. castri. benalfacar granatensis.
propter quem fecit rex quicquid voluit. et pre-
cepit omnibus saduceis quod puererent se ad le-
gem phariseorum sed eis nimium displicuerunt
et extunc visum tunc credunt isti iudei in lege
phariseorum et propter talia accidia volunt
semper de una fide in alteram et currunt de
unum et mutabiles sicut oues sine pasto-
re ab illo tunc quando dimiserunt verum pasto-
rem quem habebant elongantes se ab eius
via et doctrina quod fuit verus messias ihesus
christus dominus noster qui venit eis ad ostende-
dum viam rectam ne perirent cum sit via ve-
ritatis et vita Joh. xiiij.

De bello iudeorum per argu-
menta sumpta ex lege mosaica.

Parta considera

titio est de bello iudeorum per argumē-
ta sumpta ex lege mosaica quibus putant
nostrum fides formalitatem expugnare et re-
ducunt omnia argumēta principalia ex le-

ge sumpta ad numerū. xxiiij. scribabit
aut talis ordo q̄ ad q̄libet argumen-
tū statim dabit sua solutio: q̄z h̄ requirit
certamē militantiū vt p̄fusio enitetur

Prīmū argumentū iudeorū est q̄ p-
bant legē moysi p̄petuo duraturā cui⁹
oppositūz fuit declaratū supra li. j. ar.
vi. Argunt ergo sic p̄. Om̄ia opa dei sūt
p̄fecta h̄ lex antiq̄ fuit data a deo q̄ im-
possibile est in ea dare imp̄fectōez p̄t
quā debuerit cessare. Maior p̄z deus.
xxxiij. vbi dicit dei p̄fecta sunt opa mio-
rem p̄cedūt xp̄iani ergo sequit̄ conclu-
sio. Confirmat̄ etiā illa lex est p̄fectior
quā deus plurib⁹ miraculis p̄firmavit
q̄ illa quā pauciorib⁹ vel nullis. sed le-
gem antiquā pluribus miraculis p̄fir-
mavit q̄ nouā ergo rē maior est mani-
festa. q̄z sapientis artifex firmius fundat
z magis conat̄ stabilire p̄fectum opus
q̄ imp̄fectū. quēadmodū em̄ plura re-
media sunt adhibenda vbi mai⁹ pericu-
lum imminet ita plura opa vel facta sunt
exp̄denda vbi p̄fectius opus impleri
debet minor etiā p̄z q̄z nūq̄ leguntur
ita magna miracula sicut sunt q̄ habē-
tur i exodo z i toto pentateuco et si ali-
qua miracula legunt̄ in euangelio ista
sunt dubia apud iudeos nec apparet
causa quare eis sit fides adhibenda.

Sed q̄z sup̄ om̄ia vincit veritas vt di-
cit̄. ij. Esdre. ca. iij. ideo non est difficile
argumenta cecorū soluere. Dico aut̄ ad
argumentū cū dicit̄. om̄ia opa dei esse
p̄fecta q̄ deus fecit legē antiquā ita es-
se p̄fectam sicut fieri potuit fin p̄ditio-
nem ppli recipientis legem. Nam po-
pulus ille ita erat imp̄fectus q̄ dicenti-
bus exploratoribus. ciuitates terre p-
missionis esse fortes z munitas et be-
nes muratas. statim desperauerunt z
dimisso domino z moysi voluerūt re-
ueri in egyptum. sicut legit̄ Numeri.
xliij. Sic etiam quando moyses stetit
in monte syna. xl. diebus. oblit̄ omni-

nium mirabiliū que viderant in egypto.
to. declinauerūt ad ydolatriāz vt habe-
tur Exod. xxxij. Si ergo moyses p̄mit-
tisset eis p̄ hereditate regnū celoz vi-
g. desperassent si p̄cepisset eis non odi-
re inimicum z dimisso eo p̄cul dubio
ydolatrassent. Illa ergo lex p̄fecta fuit
fin q̄ ppli exigebat. Sed aduentente
maiori dispositiōe in pplō p̄fectior lex
dari debuit sicut aīa pueri nō est ita p-
fecta sicut aīa viri. ita lex data popu-
lo rudī tempe moysi nō fuit ita p̄fecta
sicut lex data tempe xp̄i et sic nec p̄pe-
tuo durabilis. Ad confirmatiōez cum
dicebat q̄ plura miracula arguūt p̄fe-
ctionē legis. Dicendū q̄ vno modo
nō est verū. miracula em̄ sunt in legis
datiōe ad confirmandū corda populī
ne vacillent in lege. q̄n ergo ppli legē
recepturus: magis est indisposit⁹ plu-
ra miracula sunt necessaria ad p̄firmā-
dam illam legem. non ergo miracula
plura arguūt legē p̄fectiorem: sed ostē-
dunt populū recipientē illā legem mi-
nus esse p̄fectū z dispositū ad p̄cipien-
dum diuina: quēadmodum em̄ rudis
homo etiam cū multis principijs ne-
scit elicere vnā conclusionem. Ille ta-
men qui est subtilis p̄ pauciora media
scit pludere veritatē scientificam sicut
populus iudeorum rudis cum omni-
bus miraculis in lege antiqua fact⁹ ne-
sciebat veritates cognoscere. sed popu-
lus effectus p̄fectior nō indiguit m-
titudine miraculorum sed paucis mi-
raculis perfecte adhesit veritati diuine:
concessa tamen maiori propositione.
Minor est falsa. Nam maius miracu-
lum fuit liberare totum genus huma-
num a potestate dyabolica quod fecit
xp̄s in lege noua. quam liberare popu-
lū iudaeū a seruitute egypciaca. Ibi
em̄ interfect⁹ est pharao cū currib⁹ z eq̄-
tibus ei⁹. hic vō victus est dyabol⁹ cūz
suis virtutibus nec fuit maius mira-

Consideratio quarta

LXXXI

colum diuidere mare Exo. xliij. quaz
siccis pedibus ambulare sup mare qd
fecit xps Matb. xliij. z Johs. vi. Si-
cut nō fuit mirabili⁹ qñ belias diuisit
aqua iordanis. iij. Regū. ij. qñ he-
liseus fecit natate ferz. iij. Regū. vi.
h hoc non caret misterio. Nā aq mul-
te sunt ppli multi. vi dī Apoc. xvij. In
lege g diuidēte pplm ab alijs populis
debut fieri diuisio aqz h vbi lex. quā-
tum in se est oēm pplm sbicit diuine
volūtatē debuit ipe dñs sup oēs aquas
integras ambulare nec est mal⁹ mira-
culū aquā amarā reddere dulcē Exo.
xv. q mutare aquā in vinū Johs. ij.
aquā em amarā puerit i dulcē lex an-
tiqua. qñ ea q offerebāt ydolis vādo-
rabant ab ydolatriis iusta sunt offerri
deo in sacrificijs. h qz vinū letificat cor
hois. lex euāgelica aquā in vinū puer-
tit qz ad summū z pfectū gaudiū pdu-
cit. miracula etiā q in euāgelio z i acti-
bus aploz legunt multa ptra sunt nu-
mero q q facta sunt i veteri testamēto
Fecit etiā multa alia miracula hiesus
q si scpta eēt p singula. libros ide scri-
ptos tot⁹ mūd⁹ cape nō pōt vt dī Job.
vltio. ca. Si at ista miracula iudei reci-
pere nolūt teneant sibi damnū. Dixe-
rat em eis ysaias i ca. vij. si n crediderit
tis nō pmanebitis. patet g q lex moy
si nec est pfectior lege noua nec psequi-
ter ppetuo duratura. **N**otandum in
est h circa xpi miracula sicut scribitur
in pugione pte scda. c. viij. q iudei xpi
miraculis inuidētes beelzebub pñci-
pi demonioz ea pmit⁹ ascripserūt por-
ro qz tot fecit miracula z talia q z qua-
lia nemo vnq aliquis fecit Johs. xv.
Nūq qppe ali⁹ aliqsvt ipe z sui in ei⁹
nomie illuminauit cecos. fecit audire
surdos. ambulare claudos atqz dotos.
z loqui mutos quēadmodū pdixerat
ysa. ppheta. ca. xxxv. deus ipe veniet z
saluabit nos tunc apient oculi cecorū

z aures surdoz patebūt tūc saliet sicut
ceruus claudus z decātab it ligna mu-
toz zc. his qz miraculoz generib⁹ alia
qpluria addidit sicut fuit resurrectio
mortuoz z subita curatio leprosoz et
diuersoz infirmoz. qz ista inq z plura
alia innūera fecit dñs nō ihs xps mira-
cula solī deo possibilis. conata est ei iu-
daica prauitas. cui nūq deest nec defuit
irvulpia calliditas alia deturpare blas-
phemia. **C**ōposuerūt igit libellū i q
z xpm talē mētiunt sunt fabulam. **T**pe
inquiunt belam regina. i. belene q vni-
uerse terre. isrl dñabat ihsu nocri. i. hie-
sus nazaren⁹ venit bierlm inuenitqz i
tēplo dñi lapidē in q sedebat olim ar-
cha dñi. z erat in eo scriptū. semham-
furas. i. nomē dei expositū. qcuqz vo-
ill⁹ nōis lras addiscebāt z sciebat po-
terat facere qcuqz volebat. Sapientes
vo isrl timentes ne viri isrl addiscerēt
illud nomē z vtute illi⁹ destruerent se-
culū. fecerūt duos canes ereos z posu-
erunt eos sup duas colūnas p portam
dom⁹ sanctuarij. quādoqz igit ingre-
diebāt aliqz et addiscebāt lras pdicti
nois z exibat. canes illi erei latrabāt ei
ita horribiliter q pterit⁹ obliuiscēbāt
nomē z lras quas didicerat. vēit itaqz
ihs nocri. z ingressus templū didicit
illas lras z scripsit in pergamento dei-
de incidit carnē cruris sui z in incisio-
ne illa inclusit dictā cartulā z dicēdo
nomen nullū sensit dolorē. z redit cu-
tis cōtinuo sicut aū erat. Cūqz egrede-
ret de templo latrauerūt ei canes erei
supradicti z statim oblitus est nomen
prexit itaqz i domū suā z aperuit crus-
cū cultello. accepitqz cartulā vbi erant
lre semhammephoras. i. nomis dei ex-
positi vel explanati. z itez didicit eas.
quo facto congregauit. ecc. et. x. de iu-
uenibus isrl z dixit eis videte ob hoc
me dicunt sapientes esse spurium quia
super israel volunt habere dominum.

fabula iudeoz
qba em

belam
gma

Semhammephoras

beelzebub

vos autem scitis q̄ om̄es prophete
pphetauerunt sup̄ messiam ⁊ in veri-
tate ego sum ip̄e. ⁊ super me dixit ysai-
as. capitulo. vii. Ecce alma concipiet
⁊ pariet filium ⁊ vocabitur nomē eius
emanuel. Dauid quoq̄ auus me⁹ pro-
phetauit super me ⁊ dixit. Domin⁹ di-
xit ad me filius meus es tu ego hodie
genus te genuit itaq̄ mater mea sine
coitu masculī. virtute dei. Ip̄i sūt igitur
spuri⁹ et non ego. sicut dictum est
P̄s. ij. et filiorum eius nō miserebor
Quia filij fornicationū sunt. Respōde-
runt ei iuuenes. Si tu es messias ostē-
de nobis signū. quod signū iquit que-
ritis a me. dixerunt ei. fac claudus sta-
re sicut nos. qui ait adducite eum ad
me: continuo igitur duxerunt claudū
ad eum qui nunq̄ steterat super pedes
dixitq̄ super illum semhammeforas.
Illa autē hora claudus surrexit ⁊ ste-
rit super pedes suos. Inclinauerūt ei
homines ⁊ dicebant. iste sine dubio ē
messias. Adduxerūtq̄ ei iterum lepro-
sum. ⁊ dixit nomen posuitq̄ manum
super eum ⁊ statim curatus est. Accre-
uerunt ergo ei multi ribaldi gēis no-
stre. Videntes igitur sapientes q̄ cre-
debant ei israel ceperūt ip̄m ⁊ duxerūt
ad belam reginam i cuius manu erat
tota israel ⁊ dixerunt ei. domia nostra
in manu istius est sortilegiū ⁊ facit er-
rare mundum. hiesus dō nocri respō-
dit ei. Domia olim prophete prophe-
tauerunt super me. quōq̄ vnus dixit.
Isaie. xj. Egredietur palmes de radice
yesse ⁊ ego sum ille. super istis vero
dixit Dauid. Beatus vir qui non abi-
it in consilio impiorum. Dixit ipsa. est
ne i lege vestra quod ip̄e dixit. Respō-
derunt in lege nostra est hoc sed nō est
dictum de eo. Sed super eo scriptum
est Deuteronomij. xviij. Propheta at
ille morietur quia locutus est iniquita-
tem contra deum. De messia dō. dcm

est in diebus eius saluabit iuda. dixit
ille iniquus ⁊ ait regine. ego sum ille q̄
resuscitabo mortuos. Misit itaq̄ re-
gina fideliores quos habebat cū ip̄is
⁊ fecit impius ille requiescere mortuū
p̄ semhammeforas In illa hora obstu-
puit regina ⁊ dixit. vere magnū signū
est hoc. deditq̄ sapientibus verecun-
diam et exierunt confusi a conspectu
eius. Fuitq̄ ip̄is ⁊ israel dolor mag-
nus. Fuit autem hiesus nocri in gallile
am sup̄iorem iuerunt sapientes ad re-
ginam ⁊ dixerunt ei. dñā nostra sortile-
gium est cū isto hoīe ⁊ deusatur creatu-
ras. Misit igitur illa milites q̄ capent
eum ⁊ nō pmiserunt hoīes galilee sed
voluerunt pugnare cū eis. qui ait. no-
lite pugnare p̄ me. q̄ fortitudo patris
mei de celo ⁊ signa que dedit mihi tu-
ebantur me. Faciebant itaq̄ hoīes de
galilea aures de luto corā eo. ⁊ ip̄e dice-
bat semhammeforas sup̄ eas ⁊ statim
aures ille volabant. ceciderunt igit illi
in facies suas adorantes eū. Dixit eti-
am in illa hora vt apponaret vn⁹ ma-
ximus lapis molaris ⁊ pūceret i ma-
ri. ⁊ vt factus est dixit ille impius sem-
hammeforas. i. nomen dei expositum
⁊ fecit molam illā stare sup̄ faciē mari
seditq̄ sup̄ eas ⁊ ait milinibus. Ire ad
dñam vestrā ⁊ nūciate ei q̄ vidistis de-
inde surrexit cū eis et cepit ambulare
sup̄ facies aque. Abierūt milites ⁊ om-
nia q̄ viderant dixerunt belam regine
que vehementer obstupescens vocauit
sapientes ⁊ dixit eis. Vos dicitis q̄ h
homo hiesus nocri est sortilegus: scia-
tis q̄ signa q̄ facit ostendūt eū filiū dei
Qui dixerūt ei: dñā nra fac eū venire
⁊ nos detegemus fraudem eius. Intre-
runt abierunt seniores israel ⁊ fecerunt
quendam intrare domū sanctisanc-
rum qui dicebatur Judas scarioth. et
didicit litteras semhammeforas eo mo-
do quo eas didicit hiesus nocri et fecit

⁊ morietur

in q̄
fact
⁊ p̄p

⁊ p̄p
ca.

⁊ m
af

incisionem crucis et alia quae ipse fecerat
 Venit igitur ille nocri. i. nazarenus cum
 societate sua et stans coram regina se-
 cit venire sapientes et ille stans coram
 regina dixit. super me prophetavit da-
 nid. quia circumdederunt me canes sy-
 nagoga malignantium obsedit me. sed
 et super me dictum est illud Hier. j.
 Ne timeas a facie eorum quia ego te
 cum ut liberem te dicit dominus. Sapientes
 vero contradicebant ei et ait regine: ascen-
 dam in celum et sic dixit David super
 me. psalmo. cv. Exaltare super celos de-
 us. eleuauitque manus ut alas per nome-
 sembameforas explanatus. volauitque
 inter celum et terram quod quando sapien-
 tes israel viderunt sic dixerunt ad iu-
 dam scarioth ut diceret sembamephora
 ras et ascenderet post eum qui ascendit
 et lucatus est cum eo: et ceciderunt am-
 bo et fregit sibi ille impius brachium.
 et super hoc opere singulis annis chris-
 tiani plorant ante pascha suam. hora il-
 la ceperunt illi israel et operuerunt eum pa-
 nis et percutiebant eum virgis malagrana-
 torum dicentes helam regine. Si est
 filius dei dicat quis percussit eum et ne-
 sciuit dicere. Dixit itaque regina sapien-
 tibus. ecce in manibus vestris est faci-
 te ei quicquid placuerit in manibus ve-
 stris Ceperunt ergo eum et duxerunt ad
 suspendendum. omne vero lignum vel arbor
 in quo suspendebatur statim frangebatur
 Ipse quippe per sembameforas adtura-
 nerat omnia ligna ne susciperent eum.
 Abierunt itaque et adduxerunt stipites
 vnius caulis qui non est de lignis sed
 de herbis et suspenderunt super illum. neque
 enim hoc est mirum quia singulis annis
 crescit tantum vnius caulis in domo san-
 ctuarii quod descendunt de eo centum libris
 seminis. Ex his poterit animaduerte-
 re quosque prudens quod tanta fuit miracu-
 lorum domini nostri iesu christi euidentia ta-
 ta magnitudo et multitudo tanta excel-

lentia et certitudo quod iudaica prauitas
 quo erumperet non habebat. confugit
 igitur ad proprium suum quod est mentiri
 libellum mendacii plenum atque blasphemias
 turpibus componens hec sub co-
 pendio sumpta sunt: impletumque est in
 persona christi: quod scriptum est per
 prophetam Osee. vij. De eis qui recesserunt
 a me: vastatio eis. quia peruersi sunt
 in me. ego redemi eos: et ipsi locuti
 sunt contra me mendacia. Est autem
 hic notandum quod iudeorum fama falsitas
 apud intelligentes christi fide ad-
 iuuat unde se nocere putat. Et si quidem
 ipsi quod asserunt dominum iesum talia in ve-
 ritate fecisse licet in nomine dei virtute
 te miracula ostendunt. proculdubio ta-
 tam miraculorum eius fuisse excellentiam
 quod eam ipsorum impietas demonibus ne-
 quiuit ascribere tantaque fuisse eorum eu-
 dentia quod nequaquam ea ipsorum inuidia va-
 luit suffocare. Ait vero per talem modum
 id est per sembameforas. hoc est per no-
 men dei explanatum siue expositum
 domini iesu miracula fuisse facta delirare
 transluceat eorum mendacium si sit qui dilige-
 ter inspicat. Si verum namque fuisset quod
 aliquod nomen dei apud eos esset cuius
 deus talem virtutem et talem efficaciam
 prestitisset: profecto inuissent se eo
 tempore Despasioni et Tyri et fecisset
 quod Hierusalem non potuisset capi et
 iudei occidi et captivari eo modo quo
 infra dicet consideratione. ix. vel etiam
 virtute huius nominis volassent in celum:
 vel omnes vel saltem aliqui. Denique
 cum helena mater fuit constantini im-
 peratoris in cuius tempore dominum iesum fu-
 isse dicunt: et a tempore iesu christi usque
 ad constantinum et helenam fuerunt triceni
 anni ut patet per imperatorum romano-
 rum historias manifestum est iudeo-
 rum in supradicto libello fabricationes esse
 mendacii. Notandum etiam quod dicit beatus Augustinus.

Previdens inquit dñs iesus implos
quosdam futuros q̄ miracula eius ca
lumniant magis artibus attribuē
do pphetas aī p̄misiit. Nunq̄d enim
si magus erat magicis artibus fecit vt
coleret. nunquid z mortu⁹ mag⁹ erat
z anteq̄ natus. pphetas igit̄ audi z le
ge qui ante dñm venerūt. Forma igit̄
sumpta ex verbis sancti Augustini di
camus iudeis. Esto q̄ suspicari p̄mie
rit dñm n̄m hiesum christū p̄ artē ali
quam vel p̄ virtutem supradicti nomis
dei fecisse miracula vt ip̄i calumniant
p̄ quā artē queso anq̄ natus esset p̄
quadringentos annos z ultra aduen
tui suo z totī vite sue. necnō z factū su
is z dictis atq̄ suorū tam cōgrua vt pa
tet ex p̄dictis z dicendis patebit dicta
reddidit pphetarū sermo nāq̄ ppheti
cus z maxime de aduentu messie quā
docuēq̄ a iudeis exponit iudaice sem
per z vbiq̄ renitit iuxta eorū exposi
tione absurdā. z incōpossibilia cōtinet
z inuenit mendax. Quādo de dño ihu
z sibi p̄tinentib⁹ accipit vt ex solis etiā
que dicta sunt haberi p̄t. occurrit. con
sentit consonat z obedit. nihil impossi
bile. nihil absurdū ingerit s̄ inuenitur
verax. Adhuc etiā si ip̄e dñs ih̄s vt a
iudeis sibi est impo situs p̄ artē sepe
dictā faciebat miracula. p̄ quā artē fe
cerunt ea post mortē eius apl̄i z ceteri
discipuli vt testimonio thalmud patet
non p̄ semhāme foras. s̄ p̄ nomen dñi
n̄i hiesu christi fecisse miracula. Vnde
sup̄ Ecclesiasten. i. cuncte res vel cun
cta verba difficiles vel difficilia nō p̄
vit eas vel ea p̄loqui. Accidit q̄ Rabi
eliazarum bendama momordit sp̄s
venitq̄ iacob. i. iacobus vir de villa ca
thaneā ad curandū eū ex noie iesu. i.
iesu filij pandera z non p̄misiit eū rabi
ismabel s̄ dixit ei non licet tibi benda
ma. z ait illi permittite mibi z ego indu
cam cōtra te argumentū vel auctorita

tem q̄ licitū est. et nequius auctorita
tem inducere. et faciles homo viuet in
eis dictū est de mādatis dei z nūq̄ mo
riat in eis. Item in libro sebach h̄eru
salem in distinctione cenomascim fi
lius filij. rabiosus filij leui. glutuerūt
toxicon. i. vel aliud mortiferus. Venit
itaq̄ vir ex noie ysua. i. ihs pantherim
z sanatus est vel quēuit cunq̄ exisset
ait ei quō plurasti eū. Ait ei verbo tali
Ait ad eū remissius fuisset ei si mortu
us non fuisset. z non audiuisset sicut z
factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. Si
quis diligenter aduertat has duas tra
ditiones in noie dñi nostri hiesu cristi
facta fuisse miracula iudaicarū scriptu
rarum testimonio p̄probat porro si di
catur p̄ artē opabant ea apostoli tanq̄
a xpo dño edocti dum viuerēt qua ar
te poterūt dici ea fecisse iā mortui qua
etiā arte posterī eorū pueri z puellae z si
per artem q̄ isti qua arte ip̄orū implo
rantes auxiliū apud xpm qua arte re
liquē ip̄orū. qua vestes. qua sandario
la. qua baculi. patet q̄ miracula xpi
z suorū ita firmiter cōstāt q̄ nulla pos
sunt inficiari nequitia. Notandū q̄
q̄ iudei iccirco in supradictis traditio
nibus z alibi benpandera. i. filiū pade
ra. Alibi iehusua pantheria. i. ihs
pantherie noīabant: q̄ vt ait Iohānes
damascenus in. iij. libro leui quē san
ctus lucas a ioseph ascendendo. quar
tum noīat genuit panthera. panthera
autē genuit barpantherā. barpāthera
genuit ioachim. Ioachim vero duxit
annā q̄ valde erat honesta z laude dig.
quemadmodū verus anna sterilis ex
istens per votum z repromissiones sa
muelelem peperit. ita z hec per preces z
repromissiones adeo dei attulit geni
tricem. Hec Damascenus.

AContendit iudeus probare
q̄ lex Moysi non est abolita

et hoc sic.

Ecundū argumentum iudeoz est ad idem. s. q. lex moysi non est abolita sed adhuc obseruanda et arguit sic. Si lex bona est et a deo data obseruanda est: cuius em decretū erit obseruandū si mandatū dei nō est obseruandum qd em consiliū dabant nobis xpiani quō illud effugem⁹ maledictū. maledictus q non pmanferit in omnibus que i lege scripta sunt. legistator nihil excipit sed vniuersaliter omnia mandat obseruanda. xpiani at ad suū arbitriū legis et mandatōz obseruantiam determināt. Ad ista respōdet magister Alan⁹ in suo quadripartito libro. iij. ca. iij. dicens q lex moysi ca diuino intellectu est intelligēda. Respondemus ergo legem bonā et a deo datam ac a deo quicqd in ea scriptum est a diuino sensu intellectum suis rēponibus obseruari et obseruandū esse sanximus. ea em diuino intellectu intelligēda erant: quia si ad lram accipimus multa repugnantia videm⁹. Cū em dicat moyses. vidit deus cuncta q fecerat et erant valde bona. Geni. pmo. Quō in lege dicunt quedā esse mūda et quedam immūda ad lram: qd enim immundū est quō est valde bonū. nec solum ea phibent in lege que sui natura homini ad vscendū nocua sūt: verum etiam ea que gustu locunda et que vsu salubria ad comedendum exi sunt licet a deo dicta sint tamen ad se inuicem ad lram oīno dissidēt. In exodo etiam inter alia pcepta de faciendo altare dñs moysi ibi pcepit. ca. xx. Altare de terra facietis mihi. in sequētibz aut sic legitur. fecit itaqz moyses altare timfamitis d lignis serblm et alibi fundauit bases encas. in introitu tabernaculi: multū itaqz aduersum videtur vt aliud et aliter q dñs iubet p moysen ab ipso moysē agat. Aliud ergo

q lra sonat hic accipi oportet. Atē ad litteraz quomodo stare potest q deus prohibet Deute. xxiij. ne homo araret in boue et asino. Quis quodcūqz aliud tibi placet: asino imponere non vetat lex: et ponere iuguz cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouē cum asino licebit. In pascuis enim simul esse et pasci lex pmittit et arari simul phibet et interdicit. Si autē propterea vetat quia hoc alias immundū lex dicit. quare circa illud cetera q dicta sunt permittit et solum arare excipit: equus in lege animal immundū esse phibet et alia multa. nec tamen arare bouem cum equo vel alio animali immundo in lege phibetur: hanc non solum in his que dicta sunt mādatis sed inqz pluribus alijs legalibus certimonijs cōtrarietatem videmus nisi ea competentē sensu intellexerimus. Discreto itaqz et diuino sensu hec discutienda et intelligenda sunt. Si vō legem debito sensu accipimus omia legis mandata debita obseruatione obseruare poterimus quedam ad lram et sine vllō velamine figuraz dicta esse accipiendū et qdam vō ad figuram et pundo velamine ad vmbzata esse intelligere quedā ad rem pus obseruari iussa sunt. quedā sine vlla tps determinatōne. que em alteri⁹ sacramenti pñunciatiua erant et veritatis figuram faciebant suo tempe manifestō rei atqz veritatē pñunciatio oportuit vt eoz remaneret pñunciatio et figura. Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verboz rēssitudinibus dicendo erit qd futū est ipmz erit pñunciatio obmūtentes in pñenti assumim⁹: est quodqz ipm iam pñerisse significātes vtimur fuit. Sic in rebus pñunciatiuis alicuius sacramenti vbi pñens manifestatur sacramentum eius iam super suo reseruetur. figura seu signū que alicuius misterij significatiua nō erāt:

axac
box
ymq

519

h̄ apte seu fidei veritatem insinuat seu
carnis edificationem comendant ea a
iudeis et christianis non ad tempus h̄
imperpetuū observanda sunt. earūq;
transgressio nullo modo potest multa
esse. hec Alanus

Contēdit iudeus probare q̄
diuine sanctiones veteris testa
menti non sunt mutatae. 3^m

Ercum argumentū iudeorū est
ad pbandū q̄ diuine sanctio
nes veteris testamenti nō sunt
mutatae. Arguūt ergo contra xpianos
sic. Si sermo dei ad tps observandus
est eoq; s̄mone annullato alio tpe ali
observandus est. Sicq; p tpm vicissi
tudines diuine sanctiones mutantur
quo pacto ratū non erit qd dī. psalmo
cxvij. In eternū dñe pmanet verbum
mū. et illud Math. xliij. Celū et terra
transibunt verba autē mea nō trāsiēt.
quid interest cur deus hoc animal in
mundum iudicet illud mundū: h̄ vti
phibeat: illo vti pmittebat. quis enim
adiuuit. vt dicit psal. xl. spiritus dñi. aut
quis eius consiliarius fuit vt istud agi
pmitat. illud phibeat. iussit obsequē
di. ergo ei obsequendū; ergo ei obseq;
summa virtus est. phibuit fieri. q̄ iam
non licet idq; si postea fiat peccatū eē
dicimus ac pena debita puniendum.
vt ergo seruem⁹ figuras contemnem⁹
lras vt seruemus aliez que ratio ē dā
nare aliez. Seruem⁹ lram. seruemus
et lre figuram. maneat parua sensu no
stro lra. maneat et vīo: et addat spiritui
salis et concessa nobis sit a deo misterij
latentis intelligentia. Abstineamus a
peccato qd lex iubet. abstineam⁹ et ab
eo si qd est qd p porci figurat peccatū
Non arem⁹ a boue et asino qz id legis
lator phibuit et si q̄ intellexeritis p ali

ni et bonis copulamē phas est euitare
imo peccū est non euitare: ita et de cete
ris: ita em̄ lex adimplera et adimplen
da esse censet et adimplet. Solutio p
dicti Alanī vbi supra q̄ in nouo testa
mento diuine sanctiones veteris testa
menti nō mutant h̄ adimplent. Dicit
q̄ sermo diuinus in nullo annullat:
diuine sanctiones nō mutant. qz xp̄s
non venit soluere legem h̄ adimplere.
Vñ tpe ait Math. v. Amen dico vo
bis tota vnū aut vn⁹ apex nō pteribit
a lege donec oīa fiant: non igit vult eā
soluere h̄ adimplere vt patuit s̄. l. p
mo. ar. vi. et i pmo thesauro quarti pū
cti eiusdē articuli. Lex em̄ phibet ho
miciidū: xps iram et odiū. lex em̄ phī
bet homicidiū carnis. xps etiam ipm
appetitū cordis. nobis lex phibet vt
carne porcina et ea tunc ab eo anante
abstinentia nobis necessaria erat quo
niam veritatis future figura erat et fi
gura seruanda erat donec adesset ipsa
veritas figure iam p̄s adest q̄uis ab
stinere liceat. vt multi n̄for abstineāt
non solū ab ea h̄ etiā omī carne vno et
eodem iudice se vestz qsq; tūct. Moy
ses carnē suillā immundā nōmiat vt
ea phibet et p̄terea dicitis q̄ vti ea nō
licet. Moyses non alius h̄ idē tpe car
nem suillā dicit mundā et valde bonā
et eā ad vescendū sicut cetera scribit de
um fecisse bonā: et tō dicit q̄ vti ea licet
Postq; em̄ enūeravit deū creasse vni
uersa. p̄fces maris: volucres celī. cum
cta aīantia terre in qb⁹ aīa vīnēs ē. non
lōge infra s̄bdit. vidit deus cuncta que
fecerat et erāt valde bona. qd valde bo
num est nulla ex pte malū est. qd vero
nulla ex pte malū est. quō malū et im
mundū est. Quicqd q̄ in carne suilla
necesse est a deo facit considerat mun
dū et valde bonū est atq; vti licet. quia
vō p hoc aīal voluptas et immūdicta
figurat. immundū ppter h̄ aīal eē iudā

nota
apex

peccun

duo

confutatio
dei

cat. et ea immundicia uti non licet. Si ergo hoc mundum et immundum aial esse intelligit et eo uti et non uti a deo nobis permittit. eadem ratio licet in boue et asino arare. et prohibetur ne arem in boue et asino si melius non potest quia deus permittit qui hec omnia humanis visibus creauit. Sed bos qui ungula findit et ruminat et ad excolendam terram omnino ydolenus est predicator ecclesie discretum designat in his que agit sensum habentem qui mandata dei meditat. Nec apostolus meditando ruminat die ac nocte non solum sibi utilis sed et alijs huic non est associandus in predicatione alter moribus etiam indiscretus sensu. Ideo et literis imperitus. qui non solum verbo sed in utilis sed suo exemplo alijs nocivus existit quod etiam lex quantum ad ista aboluta sit auctoritates sequentes ostendunt. **Ecce enim dominus per prophetam Hierem. xxxij. et ad Hebr. viij. Consummabo testamentum novum super domum iuda: super domum israel. Quid vocavit testamentum novum nisi legem evangelicam qua superueniente verus debuit cessare quia si servare non potest utraq. Adveniente enim veritate debet umbra cessare. Et in ysa. legitur sacrificia via oditit anima mea. Item david ait in ps. l. Quia si voluisses sacrificium dedissem utique holocaustis non delectaberis. Item david. Sacrificium et oblationem nolui. aures autem perfecisti mihi. holocaustum etiam pro peccato non postulasti. tunc dixi ecce venio et alibi. non in sacrificijs tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper: non accipiam de domo tui vitulos. neque de gregibus tuis hircos. Item videmus etiam in magna parte ea que pertinent ad legem veterem cessare. non enim est apud iudeos sacrificium vel hostia. non propheta. non rex. non templum. non locus sacrificij. et quid tremus per singula in maxima parte abolita est**

lex testamenti

lex. videtur ergo quod lex moysi iam locus non habeat.

Contendit iudeus probare quod circumcisio perpetuo sit duratura.

Quartum argumentum iudeorum contra nostrum fidei fortalitium est de circumcisione quam affirmat duraturam perpetuo et consequenter legem moysi arguit ergo sic. Idem iudicium videtur esse quantum ad duracionem apte post de lege antiqua. et de circumcisione hoc enim christiani concedunt sed circumcisio in eternum debet durare in populo dei. patet quia Gen. xviij. dat in fedus sempiternum ergo et lex debet esse sempiterna. licet ad illud argumentum data sit solutio 3. li. j. ar. vi. in puncto. ij. Veritatem ut adhuc clarius certis iudaica cognoscat in hoc passu nolo silentio pretereire Dicendum ergo quod in veteri lege duplicem invenimus circumcisionem unam carnalem quam ipsi observant et aliam spiritalem de qua dicit Deutero. x. Circumcidite igitur prepucium cordis vestri. et cervicem vestram non induretis. Et Hierem. iij. Circumcidimini et auferite prepucium cordium vestrorum utriusque iuda Sic etiam distinguere possumus de eterno et sempiterno quod habet duas significationes. Interdum enim ponit pro eternitate simpliciter ut in ps. Tu autem domine in eternum permanes Et illud Hieremie. x. Dominus autem deus verus est et ipse deus vivens et rex sempiternus. Aliquando vero accipitur pro duracione finita: quale est illud primo Regum. xxvij. Credidit ergo achis david dicens. Multa mala operatus est contra populum israel. erit ergo mihi servus sempiternus. manifestus est quod hic accipitur sempiternum pro duracione finita: quia non poterat perpetuo durare ista servitus quod eorum vita simile habet Gene. xxvij. ubi dicit quod oderat

*Lex per
catore per*

*Confirmare
legem nona
Circumcisio dei*

*Sacrificia
iudeorum*

*Servus
sempiternus*

semper esau Jacob. Quando ergo dicebat q̄ circumcisio debz durare i sem p̄ternum. Si sit sermo de circumcissione spiritali indubitanter est verum q̄ simpliciter in eternū debz esse in populo dei z ania que cum est cū prepuccio peccati est extra populum dei quā tum ad meritū. Si vō loquaris de circumcissione carnali accipe similiter sem p̄ternum sc̄do modo dictum: q̄ q̄dū lex durauit que soli vni populo precipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab alijs gentibus distinguebatur z cessante lege signū etiāz debuit cessare. Et ideo dicit Gen. xviij. q̄ circumcisio data est in signū p̄pter quod q̄dū ille populus sepatus fuit ab omni gente in deserto nullus eoz circumcissus fuit s̄ intrantes terram p̄missio nis plenam diuersis populis omnes si mul fuerunt circumcissi in galgalis. vr habet Josue quinto ca.

Contēdit iudeus probare q̄ si sabbatū cessat lex noua nō est est a deo *mutu argumētū*

Quintū argumentū iudeorū est de sabbato ex cuius cessatione arguunt legem nouā nō esse a deo sic. Illa lex que contrariat̄ p̄ceptis diuinis non est a deo: s̄ lex euāgelica est h̄mōt ergo nō est a deo. Maior est manifesta quia deus nō potest sibi ip̄t esse contrarius. s̄ minor p̄z de obseruatione sabbati quā deus p̄cepit in veteri lege. lex vō euāgelica huius obseruantiam tollit z phibet: ergo est contraria deo non ergo est a deo. Respondet q̄ in tali p̄cepto duo sunt consideranda. Primū est q̄ propter reuerentiam dei cessabat pplus ab oī opere frivolo libertus diuinis vacare possz z istud erat morale. per hoc em̄ p̄cipiebatur q̄ homo aliquo tpe vacet rebus diuinis. iuxta illud p̄. xlj. vacate z v̄t

debe quia ego sum deus. z fm hoc cōputat̄ inter p̄cepta decalogi moralia z lex que hanc obseruantia in se phibet esset contraria ordinationi diuine et non posset esse a deo. S̄ lex euāgelica hanc obseruantia nō tollit s̄ p̄cipit. vr patet de diebus dñicis z alijs festis in noua lege ordinatis. Sed considerandum est in dicto p̄cepto erat taxatio tēporis vel diei. s̄ q̄ hec obseruantia fieret tali die determinata. z istud erat ceremonialē. z ideo hoc mutari potuit z debuit p̄pter rationabilem causāz. Iudei em̄ colebant diem sabbati i memoriam creationis rez: q̄ inuit moyses Exo. xx. dicens. Memento vr diē sabbati sanctifices. Sex diebus fecit deus celum z terram z requieuit die septimo ac si diceret: completo ope creationis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creationis. homo etiam fuerat factus sexta die: et ideo primū diem post sui creationē debet expēdere singulariter ob reuerentiā dei. ceteros vō ad sui necessitatē. In noua autē lege illa dies q̄ debuit obseruari ad vacandum deo non solū debet nobis reducere ad memoriā beneficiū creationis s̄ etiam innouationē spiritualem q̄ inchoata ē in xp̄i resurrectione. z id sabbatū mutātū ē in dñicū diē in q̄ cristus surrexit. Significat etiā dñica q̄ est octaua dies. octauā diē resurrectionis in q̄ p̄fectā req̄em expectam. Hic est q̄ messias n̄r dñs ihs xp̄s postq̄ factus ē. xxx. ānoz soluit q̄ntū ad paritē istā sabbatū curādo i eo infirmos. z dādo eis licētiā lectulos asportādi Ioh̄s v. z spicas discipul̄ suis esuriētibz p̄fricādi Marci. ij. Ceterz quēadmodū de circumcissione dem̄ ē p̄batūz q̄ data fuit i signū. sic z sabbatū vr h̄i Exo. xxxj. c. Sabbata mea fuabit̄ q̄ signū sūt inter me z vos ac ḡnātiōes v̄as. Itē in li bro biza. i. omnipere. q̄ yom tob. talit̄

Sabbatū

*circumcisio in
Galgalis incept
40 vocatq̄*

*q̄ deus
sabbatū*

scriptū est. Dixit rabi iohanan. Omne
preceptū qđ dedit deus scitis et bñdictis:
israeli dedit eis publice p̄ ter sabbatuz
qđ dedit eis in secreto sicut dictum est
Exo. xxxj. Inter me et inter filios isra-
el. si sic est nō sūt obligati. goy. i. xp̄ia-
ni vel alie gentes ad sabbatū. Ex oib⁹
hijz ptz qđ nō sunt obligati ad seruan-
dum sabbatum xp̄iani nec alie gentes
Itē cōtra observantiā circūciōis et
sabbati adducit rō nō parū efficax. ex
duabus traditōnibus sicut notatur in
pugione. c. xj. tercie ptis. tercie difficti-
onis. quaruz prima est illud qđ in my-
dias nylm. i. glosa psalmoz talit scri-
ptū est ps. lxxiij. Et oia cornua impi-
oz confringā: et exaltabunt cornua iu-
sti. cornu nō est dictū s̄ cornua. Decez
em̄ cornua sūt que dedit deus sanctus
et bñdictus israeli. Cornu abrae d quo
dictū ē Esa. v. Vinea fuit dilecto meo
in cornu filij olei. Cornu ysaac de quo
dictū est Gen. xxiij. Et ecce aries vnus
retētus in densitate p cornua sua. Cor-
nu ioseph. i. cornu regni de quo dictū
est Deut. xxxij. Et cornua rinoceron-
is cornua ei⁹. Cornu moysi de quo di-
ctū ē Exo. xxxij. qz cornuata erat cu-
tis faciei ei⁹. Cornu pphete de quo di-
ctū est. j. Reg. ij. et orauit anna et dixit.
Exultauit cor meū in dño: et exaltatus
est cornu meū. Cornu legis de quo di-
ctus est Abacuc. iij. Et cornua duo de
manu eius. Cornu sacerdotij de quo
dictū est ps. cix. Cornu ei⁹ exaltabit in
glia. Cornu leuiticū de quo dictū est. j.
paralip. xxv. Omēs isti filij heman vi-
dētis regis in vbiis dei ad exaltanduz
cornu. Cornu iherm de quo dictū ē ps.
xix. Et a cornibus vnicornū exaudisti
me. Et cornu regis messye de quo di-
ctū est. j. Reg. ij. Et dabit fortitudinez
regi suo et sblinabit cornu messye sui.
et sic est dicēs Ps. cxxxj. Ibi germina-
re faciat cornu dauid: parauit lucernaz

messye meo. Quā autē peccauerūt israel
ablata fuerūt eis et data sunt gentibus
seculi. Sicut dictū est Daniel. vij. cap.
Post hec videns fui in visione noctis
et ecce bestia quarta terribilis. atq; mi-
rabilis et fortis nimis: et dentes ferreos
habebat magnos comedere cōtinuit
et residuū pedibus suis conculcauit. et
ip̄a dissilīs ab oib⁹ alijs bestiis q̄ fue-
runt ante ip̄am et cornua decē habebat
Assimulare sūt em̄ gentes: sicut hmoi fe-
ris et omī tpe in quo genui seculi cor-
nua fuerūt stantia. Cornua israel erūt
confracta sicut dictū est Treno. ij. Cō-
fregit in ira furoris omne cornu israhel
Qualiter autē legalia de⁹ iudeis ab-
tulit p rōnes et signant sabbatū et cir-
cūciōne et qualiter eis ista duo et alia
dyabolus restituerit habet apud eos i
thalmut in libro mayla impereq. i. di-
stinctōe que incipit q seuuzbhae. Qua-
dam vice decreuit regnū neq. i. roma-
nū q non seruarent iudei sabbatū et q
nō circūciderēt filios suos. et vt cogno-
scerent menstruas. Tūc iuit rabi m-
ben. cercinavitq; se more scz romano-
rum. Cūq; iuisset et sedisset cū eis. ait
illis. Qui habet inimicū depauper eū
vel ditat. Dixerūt ei depauper. Dixit
eis si ita est non faciant iudei opus in
sabbato vt de paupent. Dixerūt roma-
ni benedixit. abrogauerūtq; decretum
Kursūq; etiā dixit eis. Qui habet in-
imicum debilitat euz an fortificat. Di-
xerunt ei: debilitat. ait eis. Si ita ē cir-
cūcidant filios suos octauo die vt de-
bilitent. Dixerunt. Optime dixit. Et
cassauerūt illud. Iteruz dixit eis. Qui
habet inimicum multiplicat eū an di-
minuit eū. Dixerunt ei. diminuit. Ait
eis. Si ita est non cognoscant mēstru-
atas. Dixerūt. benedixit: et cassauerūt
illud. Demū perpenderunt q iudeus
erat et restituerunt decretum vt prius.
Dixerunt ergo iudei. quis ibit et irrita

vsus da
met pph

bon
xp̄ani

Coem
vazm
et m
septima

Dei absque le
galia vq; ex
mensis et sabb
batum

*Demo vnta
malyon con
it. Sabbathu
iudeis*

*Conflato
vntuq*

vsuua dnyh

bit statutum illud. vadat rabi symeon
qui didicit facere signa et mirabilia. p^o
cum vo vadat rabi cleazar. Egressus
est eis itaq; obutaz ventamalyon .i.
demoniu sic vocatum et ait: est placentia
vestra vt vadam vobiscu. fleuit rabi
symeon: et ait ancille domus patris
apparuit angelus ter. nobis aut nec se
mel veniat: ergo miraculu vndeunq;
Precessit igit ventamalyon et intravit
in filiam cesaris. Cuiq; puenissent dix
runt ventamalyon egredere. vocat^o er
go egressus est et abiit. Dixitq; iudeis
cesar. Postulate qcquid est vobis ad
postulandu. Introducti sunt igit i do
mū thesauri vt tollerent quicquid vel
lent. Inueneruntq; chartam illam in q
scriptum erat dictu statutū ruperunt
eam hucusq; thalmut. Animaduertat
prudētia tua lector q p istas duas tra
ditiones habet euidenter q deus abs
tulit a iudeis p romanos sabbatū et cir
cuncisionē et alias ceremonias. Con
fregit quippe in ira furoris sui omne
cornu eoz de quibus vnus erat lex vt
paulo ante dictum est et nunq; restituit
eis. nec p se. nec p angelū. nec p pphetā
nec p alium virum sanctū. Sed ipsi in
dei recuperauerūt circūcisionē et sab
batum et cetera hmoi p dyabolicū mi
raculum: vt in prima traditione ostē
sum est. Nullus ergo vltius nisi sit
demoniacus conseruare debet ea que
deus abstulit. et dyabolus tam libens
se iudeis visibiliter ingerendo institu
it. quando em vel vbi vnq; scienter dy
abolus bonū homini aliquod nisi for
te vbi pperit malum maiorē mores
pessimam sibi ex eo imminere finaliter
pcurauit. Cui vnq; bonū aliquid nisi
fallendi studio pūasit nunq; non ipse
est qui primos homines quasi eis vt
litter consulendo fefellit. nōne ipse est
qui contra sanctum Job ipm etiā do
minū puocauit Job. ij. c. An ignorat

in dei miseri q dyabolus fuerit qn pa
tres suos ad adorandū vitulum men
tiendo prorraxit. vt habet in libro sa
bath impereq; et non curauerunt sup
eo. Ostendit ergo eis similitudines fe
retri eius in nube. hinc est qd dixerūt
ad aaron quia hic Moyses vir qui fe
cit nos ascendere de terra egypti nesci
mus quid factum est ei. et quid scriptū
est consequenter et dixit aaron. abrum
pste in aures auri que sunt in auribus
zē. Et accepit de manibus eorum et for
mauit illud in forma et fecit illum vitu
lum fusorie et dixerunt. Isti sūt dii tui
israel zē. His sic premisis dicatur iu
deis vt attendant que sit eorum prudē
tia. quis sensus qui dyabolam volumē
habere suspectum in recuperatōne cir
cuncisionis et sabbati. qui patres eoz
ad faciendum et adorandum vitulum
et ad attribuendum sibi magnalia que
deus fecit mēdacijs et falsis prodigijs
tam studiose praxit. Euidenter ergo
apparet q intentio et studiū dyaboli
ac voluntas erga hoies nunq; est nisi
mala. quare satis est manifestū q grā
dis est stulticia et q magna infania et q
imēsa indeozum vecordia qui circum
cisionem et sabbatum et alia que deus
eis abstulit et dyabolus reddidit non
cessant obseruare. Supradictis ad
huc videt addendum id quod de sab
batho scriptum est in beresith mltiori.
vbi dicit Gen. ij. Et benedixit deus di
em septimam dominus rufus nequaz
quesiuit a rabi aquiba et ait ei. quid est
inter diē et dies. dixit ei rabi aquiba. et
quid est inter viroz et viros. dixit ei. qd

dixit tibi: et quid dixisti mihi. Alit ei. dixisti mihi in quo differt sabbatum ab omnibus alijs viris. Dixit sibi. decedit rex propter gloriam suam. sic quoque voluit deus istum die honorare. vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluminus sabbatium arguit hoc qui trahit lapides per totam septimanam et in sabbato quiescit. Dixit ei de longe attractam in trabis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos arguit. Vnui namque die est ascendens et non in sabbato. Fuit et temptavit in patre suo qui ascendit omnibus diebus et in sabbato non ascendit post sabbatum sciscitatus est eum et ait ei pater ex quo mortui es fecisti te indeum admiror quod brevis ascendisti omnibus diebus hebdomade et in sabbato non ascendisti. Alit illi. omnis qui non observat sabbatum spem suam apud vos observat eum hic male velle suo. dixit ei et cuiusmodi labor est vobis ibi. Alit ei omnibus diebus septimane indicamur. in sabbato autem quiescimus. Reversus est ad rabi aquiba et dixit ei. Si est finis verba tua quod deus scripsit et benedixit per quietem in sabbato vult honorare non mittit in eo ventos. non faciat descendere pluvias. non fluctuet mare in undis suis. Dixit ei rabi aquiba habet se in istis diebus sicut is qui transfert per quatuor vias. Si vis lector figmenta hec iudaica contra ipsos convertere dicas quemadmodum fluminis supra fictus fuit signum observandi sabbati quando per totam hebdomadam currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis ut ipsi fabulantur. sic est nunc efficax argumentum non observandi sabbatum. quod nunc sub celo sit fluvius qui magis quiescat in sabbatis quam in ceteris diebus. Per totum quippe mundum discurrunt mercatores qui adducunt medicinalia variaque pigmenta ex India que est in oriente usque ad hy-spaniam que est in occidente. et a meri-

die usque ad septentrionem que est usque ad anglicos et norvegios et scotos et sic usque ad totum mundum. quod si verum esset intencem sibi narraret et nomen provincie ubi talis esset fluminis iud eis. procurantibus non tacerent. Item magister iohannes valisoleranus conversus in libro de concordia legum dicit quod istud de lapidibus fluminis non est verum. nec dicit hoc per aliquem sapientem nisi per communem atheniensium philosophorum rabinorum iudeorum ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc non scribitur in aliqua scriptura autentica. nec in aliquo libro aristoteli. de mirabilibus locorum. nec in aliquo alio loco. sed in libris solummodo iudeorum ad ipsorum confortationem explicat. Hec ille. Ad aliud vero figmentum de mortuo non ascendente in sabbato dici potest quod dyabolus ventum a lyon vel aliquis alius posuit assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt ut iudeorum circa observantiam sabbati confirmaret errorem. Ad tertium denique quod qui non observat apud nos spontaneum sabbatum apud mortuos observabit eum coactus est. vnde. Ergo abraam et matri alij sancti qui nunquam coluerunt sabbatum punientur per totam septimanam cum infidelibus et compulsi requiescent in sabbato. hoc autem falsum esse quis dubitat. Quod autem abraam non coluerit sabbatum habet in beresith minorum. Super illud Gene. ij. ubi dictum est. Et benedixit deus diem septimam. dixit rabi iohannan abraam non est scripta de eo observantia sabbati. Hec ex pugione ubi. s. Possumus etiam nobis assumere demonstrationem quod sabbatum verum quod significat quietem. ut per Deum. v. c. sabbatum. s. dies domini dei tui est dies dominica quam nos christiani observamus. quam finis sapientes iudeorum ibi habuerunt ut notat magister iohannes valisoleranus conversus in libro de concordia legum. titulo. iij. c. x. prima coniunctio solis et lun-

fluminis
sabbati
morte

mortuus
sabbati
in
deum

dominus dicit
quod sanat

ne que fuit in principio creationis mū-
di facta fuit die lune ad qñqz horas et
ducenta et quatuor minuta hore. Et qz
rextus nō dicit nisi sex diebus opabe-
ris et die septima requiesces. et nō dixit
qua die signata inciperent computari
illi sex dies. Efferōnabile qz compu-
tatio incipiat a die istius cōiunctionis
solis et lune. qz hec duo luminaria di-
stinguunt diem et noctem. Que contū-
ctio vt predictū facta est die lune. et sic
dies septima est dies solis que est dies
dñica vt obseruamus xpiani. Est etia
alia ratio. quoniam in ista die saturni
quā iudei obseruant est magna muta-
tio fm stellas ex diuersitate dierū et lo-
corū fm longitūdines et latitudines
terrarū. qz hierusalem est in longitudi-
ne. lxxvj. graduū. Et ista terra valisole-
tana regis castelle est in longitudine
lxxvj. graduū. Et est differētia inter hie-
rusalem et istam terram plusqz quatu-
or horarū. Item est alia differentia in-
ter ista fm motum puncti altioris spe-
renone p quem mouent poli. et sic a tē-
pore quo lex moysi data est vsqz ad ista
tēpa est facta mutatio et differentia plus
qz p qñquaginta gradus. et isto poloꝝ
motu mutatae sunt lōgitudines et latitu-
dines et mutati sūt dies et noctes in oī-
bus mūdi partibus vsqz ad ista tempo-
ra et fm diuersitatē terrarū supradictā
hodie iudei vnam horam illi⁹ diei sab-
bati sibi precepti nō obseruant. nec il-
lam met diez a moysi illis temporib⁹
institutam. Talis mutatio potest cla-
rissime cognosci ex mora quā fecit sol
spacio vni⁹ diei stando immobiliter tem-
pore Josue: et etiā ex retrocessione so-
lis decem lineis in horologio Achas-
tpe regis ezechie. Et si iudei dicunt
fm supradictā rationē qd idē debet iu-
dicari d die dñica fm xpianos. Respō-
deo qz hec obseruantia quā obseruant
christiani non dependet a die domini

ca ratione diei dominice: sed ratione re-
surrectionis christi veri messye in qua
die ipse resurrexit. nec obest mutatio fa-
cta ex quo manet ipsa principalis et p-
cipua causa quare sit scz memoria creati-
onis mūdi et resurrectionis sancti mes-
sye et adhuc non obligarent seruare p-
dicta. nec etiā sacrificiū et obseruatōes
septimarū et pollutionū et alioꝝ simili-
um. posito qz ad terram pristinā redu-
cerent: qd est impossibile ppter diuer-
sitatem locoz terre fm longitudinē et
latitudinē. et terrarū etiam constellati-
ones fm imaginationē sapientum. et
iste est magnus defectus legis. s. qz oīa
que legis erant nō obseruari debebāt
in omni loco mūdi quod non est in le-
ge christi veri messye. quia in omni lo-
co et quacūqz parte terraz tenent xpī-
ani legem sancti messye firmiter obser-
uare. ¶ Sanctus Bernardus in suo
euangelio eterno assignat duodecim
priuilegia diei dominice ppter que sab-
batū non imerito in dominicā diē mu-
tata est. Prima est qz fuit prima omni-
um dierū. Secundū qz erit vltima di-
es presentis vite. Terciū. quia diez do-
minicam nulla precessit nox. Quartū
qz ei nulla nox subsequet. Quintū. qz
in eo creauit deus celum et terras. Se-
xtum. qz in eo creati sunt omnes ange-
li a deo et boni in paradiso gratificati et
glorificati sunt et contra mali angeli i
eodem die peccantes de celis ad infe-
ros expulsi sunt. Septimū. qz fm oro-
sum in die illa pñmo precepta data
sunt filiis israel. Octauū. qz in illa die
christus incarnatus est. Nax vt testat
magister hystoriarū die qua dixit de⁹
fiat lux visitauit nos oīes ex alto et cri-
stus incarnatus est. In h mōi mysteri-
ū et figurā datū fuit māna i die dñica
sic ait sup Exo. origen. Hoc qdē pbat
p hoc q i. xvj. c. dictū ē. Sex dieb⁹ col-
liget illud. die at sexta duplū colligeret.

longitudo
vltim

primilegia et
dñe diei

mutatio

¶ priuilegia diei dominice

patet enim die sextā vocari illū q̄ sabba-
tū p̄cedebat q̄ est feria sexta. et ex h̄ pa-
tet q̄ māna die dñico datū fuit. Si em̄
sex diebus cōtinuis collectū fuit. Se-
ptima aut̄ die cessatū est: et p̄ cōsequēs
māne initū a prima die dñica exordi-
um sumpsit. Adunz q̄ in die dñica
x̄ps destructis inferni claustris capti-
uam ducens captiuitatē. ac sc̄tōz aias
de lyombo eripiens triumphat̄ a mor-
tuis resurrexit: cui⁹ resurrectio n̄re re-
surrectōis exemplar est. Decimuz.
q̄ die dñico spūs pacit̄us discipulis da-
tus est. Undecimū. q̄ in die dñico
erit resurrectio mortuoz. et reddet de⁹
vniuersis fm̄ opa sua. Duodecimuz
q̄ in die dñico erit initū et cōtinuatio
sine fine laudū dei et dñi nostri ih̄u x̄pi
verī mēse in gl̄ia sempiterna. Vnde
Esa. vlti. Et erit semē eoz ex sufficien-
tia mēsis ex mense suo et ex sufficiētia
sabbati in sabbato suo. istud est seculū
futurū q̄d totū erit sabbatū. i. requies.

Et nota q̄ mensis legitime dicit̄ he-
redes hebraice: ponit̄ apud eos p̄ p̄-
fectōne numeri oim̄ diez in q̄bus lu-
na p̄ficit cursū suū. Cū luna quippe
cōputant iudei et nō cū sole. Mensis
ergo hic vt ait b̄t̄us Greg. p̄ p̄fectōne
positū est: et sabbatū p̄ requie in q̄ ser-
uile opus fieri nō licebat. Erit ergo se-
men eoz. i. apostolor̄ et sc̄tōz p̄dicato-
rū facientū filios sp̄uales. ex mensis
sufficiētia. i. ex sufficiētia p̄fectōnis
vite p̄ntis. in mēse suo. i. in p̄fectōe glo-
rie sue in futuro. Sicq̄ semen auditiū
ex sufficiētia sabbati. i. requies in die-
bus dñicis et festiuitatibus alijs ad au-
diendū verbū dei necnō ex sufficiētia
requies a vicijs et p̄ctis in vita presenti
erit in sabbato suo. i. in sempiterna re-
quie sua: in vita futuri seculi. q̄d totū
est sabbatū vt p̄dictū est. Et si quer̄
quare fuit ordinata quies diei septime
p̄ indeos die sabbati et nō alia dies se-

ptimane. R̄ndet supradict⁹ magister
ioh̄es in eodē lib. ii. c. viij. q̄ ad h̄
fuit triplex ratio. Prima est qm̄ fm̄ a-
strologos maior cōiunctio saturni cum
ione fuit in capite arietis ascendente
aquario q̄ est dom⁹ saturni que cōiun-
ctio necessitauit et coegit pplm̄ iudeo-
rū vt starent in captiuitate egypti qua
duingentis annis: et q̄ inde educerent ī
manū fortis et brachio extento. et q̄ ibi fi-
erent miracula extra naturā. Et ideo fu-
it in die saturni dies sabbati ordinata
in memoriā exitus de egypto et in me-
moriā cōiunctionis saturni et iouis in
domo aquarii: vt dictū est. Et ratio q̄-
re magis firmauerūt se sup̄ saturnū q̄
sup̄ ionē est. q̄ saturnus est altior. Itē
q̄ ascendens cōiunctionis fuit aquari⁹
que est dom⁹ saturni secūda. Item p̄-
pter alias p̄prietates q̄s iudei et terra
ip̄oz habent cū saturno fm̄ q̄ dicunt
astrologi et vltius declarabo. et ideo
ordinatū fuit a iudeis q̄ dies septima
qm̄ nihil opari debent q̄ esset in die sa-
turni: et q̄ essent in tenebris et sine can-
delis: etiā que ponūt astrologi debere
observari in die saturni vt liberent ho-
mines a damnis suis et influentia effe-
ctiua. Secūda rō est: q̄ ista die saturni
planete infectiui et damnosi habent
singularē potestātē. qm̄ p̄ma hora no-
ctis diei sabbati est hora martis fm̄ cō-
putatōem horaz: vt iudei cōputant or-
dinādo primo noctē: et postea diez. Et
prima hora diei sabbati est hora satur-
ni. qui duo planete sunt damnosi fm̄
astrologos: et sic in die illa natural. dā-
nosi planete habent suā influentiā
damnosā singularem. Et sic scripsit
rabi abraam in glosa sua quā fecit sup̄
decem p̄ceptis super illo specialiter
Memento vt diem sabbati r̄. Dicit̄
istud p̄ceptum fuit p̄pter speram sa-
turni: et qualibz die in hebdomada ha-
bent stelle mobiles ipsa rum quelibet

mensis
septem

diei mēse

Quare sabbatum festum
apud iudeos et non alia dies

nam die in qua magis apparet ipsarum
virtus. et quoniam una die in hebdomada que
escere tenebant in signum et memoriam
creationis mundi. ut dictum est. Ideo or-
dinavit eis moyses in mara quod ista di-
es requiescentis esset specialiter et signant
illa dies saturni que est sabbatum in qua
stelle predictae dantes habent potestatem
et influentiam singularem: ut ab ipsarum dan-
tis et infectioibus tuerentur. Tercia ratio
est propter potestatem istis planetis datam
super iudeos et terram suam. quia secundum astrolo-
gos iudei sunt sub constellatione martis
et saturni. et sic per experientiam patet quoniam qua-
do saturnus est in domo casus sui. et ha-
bet aspectum a malis et damnis alijs
stellis. tunc evidenter apparet malum opus
aliquid in iudeis et hoc sepiissime sum ex-
ptus. et secundum conditiones suas vident esse
de natura saturni. prout dixit Ptolome-
us quod de natura saturni est miseria et ca-
lus et populi captivi et malae conditi-
onum. ut sunt iudei. Et ideo diebus sab-
baticis et alijs diebus ubi erant predi-
cte planete in exaltationibus suis facie-
bant plura sacrificia quam in alijs diebus
ut ab istarum planetarum dantis specialiter
essent salvi. prout per glo. rabi abraam eui-
denter demonstrat quam fecit generaliter
super legem. et probatum est per dicta astrologo-
rum. que ego allegavi in declaratione quam
scripsi super glo. predicti rabi abraam aberra-
gra. et ista talia ceremonialia privanda
erant in complemento legis in adventu cri-
sti. quoniam ipse venit per salutem animarum. Et ut
tales opiniones falsas totaliter aboleret
que ydolatriam sapienter apparent. Et
causa finalis legis complementi non est
res corporalis sed potius spiritualis: et in virtus
dei observantiam in hebdomada in me-
moriam creationis mundi que fuit causa fi-
nalis mutationis legis. prout diximus.
Rationabile erat in complemento legis po-
nere illam diem que est dies requies-
centis et illam etiam superfluum aliam quam

dicunt cum convenire. prout dixerunt quod
textus dicit quiem et animam. Exod. xxxij.
Etiam aliam creavit homini die sabbati quod
esset die solis que est dies dominica. et ista
die dominica Christus a mortuis resurrexit: ut
demonstraret mundo animarum salutem. et pro-
pter istam diem vere dicitur animam alias ve-
nire. Quoniam propter resurrectionem Christi anime
perpetuo vitam habent. et hoc signavit Al-
gasel philosophus dicens in resplendore solis
saturno non indigemus. hucusque predictus
doctor. Patet ergo quare iudei obser-
vant diem requiescentis hebdomade in die
saturni. et hoc dies requiescentis ab omnibus
de mundo sabbatum dicatur: quia sic sabbatum
interpretatur ut supra patuit. quia tamen non ea
intentione qua iudei sabbatum suum appel-
lant. Ideo non diem saturni: sed aliam co-
lunt. ut videlicet diem dominicam nos Christus
in omnibus superstitionibus exclusis in me-
moriam resurrectionis Christi tali die faciamus
et future resurrectionis: tali die fiendam
ut supra dictum est. Item possumus adduce-
re contra iudeos autem magistri Al-
fonsi conversi in lib. bellorum dei. In quo
disputant contra iudeos secundum opinionem
thalmi. ubi dicitur quod secundum iudeos non est
inconveniens dicere omnia festa et ieiunia
remissionis et indulgentiarum posse mu-
tari. et textus vocat ipsa sabbatum sicut
ipsi met sabbatum. et probant hoc Ierem.
xliij. Hec sunt ferie domini quas vocabi-
tis sanctas. et glossaverunt dicentes vocabitur
id est posito quod errant scientes vel ignorantes.
quoniam illa debent festa simpliciter reputa-
re. et sic non debent iudei inconveniens re-
putare quod illi qui recipiunt legem sancti
messie die sabbati in die dominicam com-
mutarunt propter rationes superius allega-
tas. Et de hoc Christus in euangelio. Math.
xij. respondens eis qui dicebant Iesum
Christum non licere in sabbato curare. dixit
filius hominis habet potestatem super sab-
batum.

Mano Saturni
st in medio
zon stelle

1. 27. m

Contēdit iudeus probare q
ihesus christus non est verus
messyas: qz non venit in nouis-
simis diebus.

Extrū argumentū nūc ostende
re ihm xpm saluatōre nostrum
nō esse verū messyam in lege et
pphetis pmissum. Arguit ergo iudei
sic. verus messyas debet venire in no-
uissimis diebus: s; nōdū sunt dies no-
uissimi. ergo nōdū venit messyas. Ma-
ior pars Esa. ij. qd exponit ad kram de
messya vbi dicit. Erunt in nouissimis
diebus. Minor satis pts. Ad illud ar-
gumentū dīcendū q dies messye dicū-
tur nouissimi habendo respectū ad or-
dinē. habendo respectū ad etatē. habē-
do respectū ad sacram scripturā. Pri-
mo ad ordinē. qz sex milia diuidendo
z ordinando p tres dualitates: sic men-
surat duratio mūdi fm iudeos. z duo
nouissima millenaria dicunt dies mes-
sye. pts p Canadū belian. Vñ in thal-
mut in libro q dicit canbedrū. qui so-
nat sacerdotē magnū. inueniunt b q
sequit legerūt in studio helye q sex mi-
lia anni mūdus habet durare duo mi-
lia vanitatis z duo milia legis. z duo
milia messye. z sequit. Et ppter nostra
pectā que sunt multa transierūt ex illis
que pterierūt. hec ibi. Et cū hoc dicit
thalmut quasi transierant de duobus
milibus annis messye qsi sexcenti an-
ni. z post illud tēpus transierūt iam q
si. dcccxlj. anni cū illo numero sex mi-
liū annoz. videt cōcordare bñs yfido-
rus sup penthateucum. sup illo passu
Enoch septim^a ab adam q placuit dō.
transitus est. Dicit ibi enoch septim^a
ab adam septimā requiem significat.
Transactis namq sex milibus annis z
renouato celo ac terra. factoz iudicio
transierent sancti in vitā eternā. Nūc
vide cecitatē iudeoz: ipi cōputant an-

nos a creatōne mūdi sicut nos a nati-
uitate xpi: z dicūt q isto anno in quo
nos cōputam⁹ mille. cccclx. annos dñi
sunt. a creatōne mūdi qnqz milia. cccx
z sic piz q de duobus milibus annis
messye laz trāsierūt fm eoz cōputum
mille. cccx. anni qbus debuisset venire
messyas. z cū nō sit numerus annoz
vltra sex mille. vt dictū est. z tpe debet
regnare duob⁹ milibus annis. quō b ē
possibile cū non restant fm cōputū su-
um nisi. dcccclxx. anni. Itē ipi assignāt
in pdicto numero annoz dīterminatū
tēpus messye. scz finitū quatuor mili-
bus annis a creatōne mūdi vt referuē-
tur duo mille p messya. Nūc attende
qd dicit Esaias. c. lx. in fine minimus
erit ibi mille: z paruulus in gentē for-
tissimā. ego dñs: in tpe eius subito faci-
am illud. D iudee tu determinasti tē-
pus messye. z vide qd dicit deus. Ego
dñs in tpe eius. scz messye subito faciā
illud. Sup quoybo dicit glosa hebrai-
ca. si fuerint boni ante tpus suū. z si nō
fuerūt boni in tpe suo. ergo necesse est
q iudei concedūt fm suā glosam vñ
de duobus. Vel q ipi fuerūt boni vel
nō boni. Si boni. ergo messyas venit
ante tpus suū. scz anteq inciperet nu-
merus qnqz millū. Et si fuerant nō bo-
ni sicut ipsemet cōcedūt in dicto pba-
hito q ppter peccata sua multa transi-
erūt. scz anni q preterierūt. necesse ē q
tūc concedunt fm suā glosā q in tpe
suo venit. s. finitū quatuor milib⁹ annis i
pūcipio qnti millenarij ānoz. z sic ha-
bēt pcedere nēclo q fm suū numez iā
sūt mille z. xviij. anni q natus ē messy-
as. Et si dicant q nos cōputam⁹ plus
anticipando tps. Dico q licet simus
differētes cū eis in cōputatōe annoz
a creatōe mundi stante tñ suo numero
in veritate. lz anticipauerit tpus adim-
pleuit qd pmissit. Sicut si aliqs rex p-
misset tibi castrū vsq ad diē signatū

extremū sex anni. Si autē illud ip̄us ut
puta in medio anni v̄l als tibi dederit
castrū certū est q̄ adimpleuit p̄missus
z sic nos xp̄iani stant numero iudeo
rū cōputabim̄ eū ingressū q̄nti mille
narijz dicem̄ q̄ sūt taz mille. cccclviij.
q̄ venit messyas. stante tñ cōputatōne
nra a creatiōe mūdi. Dicem̄ q̄ mē-
syas venit infra duo vltima millenaria
Cū ergo p̄ ordinē z respectū ad duas
primas dualitates milliariorū annorū
duo vltima millenaria in q̄bus debet
regnare messias dicant dies nouissimi
Sequit̄ q̄ dies in q̄bus venit ihesus
nazarenus verus messyas sūt dies no-
uissimi de hoc numero sex milia anno-
rū. Dictū fuit 3. lib. j. ar. vi. p̄ncipio. iij.
thesauro. j. Scō p̄ hoc idē habēdo
respectū ad etatē. Naz duratio mundi
mensurat̄ septē etatibus: sicut duratio
hois quarū nouissima in vltima est de
crepitas que p̄fictū habet p̄ncipiū sic
cetere etates. nō tñ terminū. q̄ multo-
riens plus durat q̄ cetere etates: z ihe-
sus nazarenus fuit i decrepita etate mū-
di. z p̄ cōsequens in nouissimis dieb⁹
habēdo respectū ad etatē. Tercio patz
hoc habēdo respectū ad sacrā scriptu-
ram. nā mltā tpa z dies p̄cedētia ihm̄
nazarenū circiter p̄ duo milia annorū
dicunt̄ in scriptura dies nouissimi sic
p̄tz Gen. xlix. Vbi isrl̄ vocat̄ filijs an-
te mortē suā dixit. Congregamini filij
israel vt annūciez vobis q̄ ventura sūt
in nouissimis dieb⁹. vbi mltā annūci-
at non solū de his q̄ debēt impleri de
aduētū messye: s̄ etiā multa que cōple-
ta sūt tpe regnū israel z iuda sicut fuit
de primatu iuda z de excellētia super
oēs fr̄es suos z d̄ regno ibi iuda te lau-
dabūt fratres m̄rē. Pater igit̄ q̄ non
solum dies messye in q̄bus fuit ihesus
nazarenus dicunt̄ dies nouissimi s̄ eti-
am multa tpa ante circiter p̄ duo mi-
lia annorum p̄cedentia dicunt̄ dies

*q̄ filij israhel
vocant de messia*

nouissimi.

Contendit iudeus pbare q̄
ihesus xp̄us nō est verus mes-
syas: q̄ in eius aduētū mōs sy-
on non fuit eleuatus in vertice
montium. *Am argu*

SOptimū argumentū iudeorū
est tale. In aduētū messye mōs
syon debet eleuari in verticem
montiū: sed hoc nō est factū: ergo non
dum venit messyas. Maior est Esa. c.
vbi. 3. Erit in nouissimis diebus pre-
paratus mons domus dñi. i. mons sy-
on in quo erat templū in vertice mon-
tiū: z eleuabit̄ sup colles. Minor: patz
q̄ in diebus ihu nazarenī nihil tale fa-
ctū est. Ad illud argumentū iudeorū
de monte syon. q̄ in diebus messye fm̄
iudeos debet eleuari sup alios mōtes
vnde dixerūt aliq̄ iudei q̄ tēpe messye
debet de⁹ portare montē thabor: z mō-
tem synai z montē carmeli ad locum
vbi est iherlm̄ z in vertice istorū montiū
ponere montē syon: h̄ dicūt ip̄i nō esse
factū tpe ihesu nazarenī. s̄ nō est messi-
as. Rūdeo fm̄ rabisalomonem q̄ ista
eleuatio mōris supra mōtes nō est in-
telligenda fm̄ locū s̄ fm̄ excellentiam
z gl̄iam illi⁹ mōtis: q̄ ibi debebāt opa-
ri magna signa z miracula plusq̄ in a-
lijs mōtibus qd̄ impletū ē tpe ihu na-
zarenī: q̄ ibi illuminat̄ cecū. curauit lan-
guidū. ibi sup oēs ap̄los misit sp̄m̄ san-
ctū: ibi multa alia signa z miracula fe-
cit. Et in hoc mōs ille sup alios mon-
tes eleuari debebat z sic impleta est p̄-
phetia in vero messya ihu xp̄o.

Contendit iudeus probare
q̄ ihesus xp̄us non est verus
messyas. quia in eius aduentu
ad eum non confluxerunt om-
nes gentes. *octava*

Certū argumentū iudeoz est ad verum messiam cum debet venire debent confluere omnes gentes: si ad ihm nazarenum non confluxerunt omnes gentes: ergo non est ipse messias. Ratio: patet ysa. c. quo supra ubi statim sequitur: et fluent ad eum omnes gentes. Minor: est clara dicitur iudei q in nazareno non crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentū iudeoz sup illud: fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum q ibi omnes distribuitur per gentibus singulorum non per singulis generū ut omne aial fuit in archa noe ita q est sensus q de quolibet gentis genere veniant ad fidem veri messie: qd impletū est in ihu vero messia nro per apostolos suos per quoz pdicationes de oibus gentibus conuersi sunt ad fidem xpi: q in omnem terraz exiit sonus eoz. Et sic in isto modo in ihu vero messia onstro impletū est illud. ps. Deus iudiciū tuū regi da et adorabūt eū omnes reges omnes gentes serui ent ei: qd impletū fuit in constantino imperatore q suscepit fidem xpi. vel aliter dicendum q aliqui omnes in scriptura sumit per multis ut. ij. regū. xvij. Dixit absalon et omnes viri isrl. Melius est consiliū chusi consilio achitofel et certū est q non erant ibi omnes viri isrl sed multi. Similiter in euangelio Math. ij. Audiens herodes rex turbatus est et omnis iherosolima cum illo omnis em. i. multi de iherosolima: sic in xposito venient ad eum omnes gentes. i. multi de gentibus.

Contendit iudeus probare q ihesus christus non ē verus messias quia in eius aduentu non dixerunt gentes venite ascēdamus ad montem domini.

Ad hunc argumentū iudeoz ē etiam verus messias venire debet gentes confluentes ad eum dicere debent Venite ascendamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in aduentu ihu nazareni ergo non est verus messias. Ratio: patet ysa. ubi supra. Venite ascendamus ad montem domini et ad domū dei iacob. Minor: patet: quia aliqui xpiani dicunt: eamus ad domū petri. Alii dicunt eamus ad domū pauli. Alii ad domū martini. Nulli vero dicunt ad domū dei iacob. Ad hoc argumentū dicit Alanus in suo quadris partico libro. iij. c. ix. Dicens q mons iste xps est in quem iam vnuerse fines terre credunt: iam adorant vnuerse famille gentium vna et concordī voce dicunt. Eamus ad montem domini et ad domū domini dei iacob: hoc est ad domū dei quem coluit abraham quem coluit iacob: quem coluit moyses: quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnu deum esse et eoz qui ante legem fuerunt fideles: et eoz qui sub lege existunt: et eoz qui nunc existunt credentes in deum. Quot autem arguūt nos super hoc quod dicimus eamus ad domū petri ad domū pauli ad domū martini. Nullus qui sane sapit dicit h ita inteligit. Nullus quippe petro siue paulo domum facimus. Sed in honorem petri atq memoriam sancti pauli deo eā dedicamus. Nec vlli pontificum fas ē in consecratione ecclesiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedecamus: si potius deo dicitur consecrari: et quis diuerse ecclesie deo consecratur. si vna est domus dei: vna est dei ecclesia omnium fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitatem ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et christus sanctorum sanctorum hic peccata remittuntur.

op dicitur 2

op dicitur

Encha

Non solum homicidium, prohibet imo etiam ira et odium tollit.

Contendit iudeus probare quod Iesus non est verus messias quia in eius adventu gladii non sunt conversi in vomeres nec lancee in falces.

Quoniam argumentum iudeorum est In adventu messie gens contra gentem non debebat levare gladium nec exerceri ultra ad prelium et debebant conflare gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces. Sed constat quod post adventum Iesu nazareni et adhuc modo non cessaverunt bella per orbem ut patet manifeste et maxime in iudea quia post mortem eius fuerunt acerrima bella et iudea per tyrum et vespasianum: fuerunt etiam semper lancee et gladii et alia arma bellica in magna copia. Ergo Iesus nazarenus non est verus messias. Maior patet ysa. c. ubi supra. Ad istud argumentum iudeorum de pace que debebat esse tempore messie de qua propheta non leuabit gens contra gentem gladium nec exercebunt ultra ad prelium. Dicendum quod ista pax fuit tempore Iesu nazareni veri messie. Naz fuit pax spiritualis inter viros spirituales: quia inter malos pax esse non potest. Non est pax impijs dicit dominus ysa. xlviii. In cuius signum angeli in sua natiuitate cantauerunt Gloria in excelsis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Fuit etiam temporalis pax de qua intelligunt. Primo in romano imperio quia in cesare Augusto finita sunt omnia bella civilia que inceperunt in roma immediate post euersionem cartaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate Iesu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat quod cesar Augustus non armis aut bellis occupatus voluit scire quot ville

quot ciuitates quot castra essent in mundo. Et ex hoc exit edictum a cesare Augusto ut describeret vniversus orbis In. ij. Et durauit ista pax per. c. xv. annos usque ad destructionem iherusalem per tyrum et vespasianum quod patet quia ante Iesum christum cesar augustus regnauerat per. xlii. annos christus autem. xxxiiij. vixit usque ad passionem Et deinde a passione christi usque ad destructionem iherusalem influxerunt anni. xl. et sic sunt in summa centum et. xv. anni. Ita quod fuit diuturna. Et tunc probabile est quod propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios in vomeres etc. sicut sensibiliter videtur in terris ubi post bella sequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit etc. yprobole est ad designandum pacis diuturnitatem si cuius contra dicitur de aliquo negotio quod peribitur ultra modum consuetum. Istud negotium nunquam terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra mensem seu etiam in minoribus conditionibus negotiorum: et hic modus loquendi probabilis frequens est in prophetis. Sed dicunt iudei quod ista prophetia nunquam impletur nisi illa pax fuisset perpetua propter illud quod sequitur nec exercebunt ultra ad prelium quia signum aduentus messie est pax sine fine patet ysa. ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis ubi agitur expresse de aduentu messie. Et in ps. Deus iudicium tuum regi dabitur. Dicitur in diebus illis iusticia et habundancia pacis donec auferatur luna: luna nunquam auferetur ergo nec pax. Dicendum ad primum cum dicitur nec exercebunt ultra etc. quod si ultra non dicit eternitatem sed diuturnitatem tempore sic patet quod fuit. Vel aliter dicendum est quod in dictis sacre scripture attendendum debemus ea que sunt per se et dimittimus ea que sunt per accipere et ex sequenti. Sciendum quod per antequam per se et directe precipiebat populo cor

pax tpe Natiuitatis

vinea

propheta lxx

pale plū. Nā ad adquirendū z defen-
dendum regnū tempale in antiqua le-
ge pmissum necessarius erat gladius
expediebat lancea et cerera arma sine
quibus ciuitates terrene ab inimicis
acqrit vel defendi nō possunt. Idcirco
dicitur Iudicij. iij. Hec sunt gentes
quas dñs dereliquit vt erudiret in illis
israhelē z omnes qui non nouerūt
bella cananeoꝝ z postea discerent filij
eoꝝ certare cum hostibus z habere cō-
suetudinē pñādi zc. Ex qbō manifeste
patet q sicut prima lex expresse pmit-
tebat regnū terrenū ita directe pñā-
bat tpale plūz. Sed lex euangelica or-
dinans pp lū ad acquirendū z possi-
dendū regnū celoz ad que directe z
per se non indigemus armis materia
libus s sanctitate z virtutibus pp qd
scda Choꝝ. x. Dicim⁹ arma milicie no-
stre non sunt carnalia qz tota collucta-
tio nostra in noua lege est aduersus re-
trores tenebrāz z cōtra spūalia nequī-
cie in celestibus vt habet ad Ephe. vj.
De his armis visum est supra li. pmo
cōsideratione pma. Est igit sensus p-
phetie si debeat cōpleri in hac vita pre-
senti q tpe noue legis nō erūt talia bel-
la ex cōditōe legis sic accidebat in lege
antiq s solū indigemus vomere ad se-
miandū meritū in pñā vita z falce ad
metēdū pñā in futura glia: vel alit si
cur dicit pñāssim⁹ vir Petr⁹ alfonis in
suo dyalago ti. ix. Alit em q nō dixit p-
pheticā predictā qd facture sint gentes
enarrādo: s qd pceptur⁹ sit xps oñdē
de quēadmodū z alibi zacharias dicit
de ipso z loquet inquit pacē gētib⁹ sic
em h de eo q pacē pcepturus sit dictū
esse intelligim⁹ ita z ibi: quaz cū z ipse
pceperit si completū non est nulla ei⁹
culpa fuit. Alia alia duo. scet pacis non
erit finis z donec auferat luna dico: q
non debent exponi iste ppheticē de pa-
ce tēporali: s illa que durauit illo tpe

fuit signū pacis spūalis: qñla certū est
q cito post mortem xpi: sicut dictū est
resurrexerunt bella in iudea: iudeis ad
inuicem pugnantibus z itez cōtra ro-
manos rebellantibus sicut dicit Iose-
phus in libro de iudalco bello: ppter
qd ciuitas iher⁹ z tra i circuitu fuit de-
structa. Exponitur ergo de pace quaz
angeli clamauerunt in xpi natiuitate
dicentes. Gloria in excelsis deo: et in
terra pax hominibus bone voluntat⁹.
Hec pax consistit in tranquillitate cō-
scientie que pmanet in iustis oñi tpe.
puer. xij. Non tristabit iustus quicqd
ei acciderit: z sic permanebit in iustis
vsq ad finem mundi cui succedit pax
celestis que exsuperat omem sensum ad
Philipen. iij. z sic manet eternalit ex
parte finis sicut luna que est incorrup-
tibilis. Pax ergo pphetata de messia
est pax per angelum in sua natiuitate
nunciata quā mundus dare nō potest:
quia mundus dat pacem suam cū ma-
la voluntate: dat pacem in signo nō in
ope in ore non in corde. ps. Loquunt⁹
pacem cum primo suo: mala autē in
cordib⁹ eoꝝ: z illā spūalem pacem bo-
ne voluntatis p angelū nūciatam cōfir-
mauit ihs xps verus messias in mor-
te dicēs: pacem relinqvā vobis: paces
meā do vobis nō quō mūdus dat ego
do vobis Iohis. xiiij.

Contendit iudeus probare
q ihesus non est verus messias
qz in eius aduentu non habita-
uit lupus cum agno. Vt et c.

Quod decimū argumentū iudeoꝝ
contra vep messia sumit de textu
ysa. c. xi. Egrediet⁹ vga d radice
yelle q fm omis doctores loq̃t de aduē-
tu messie q de radice yelle egressurus
erat: z seq̃t: habitabit lup⁹ cū agno z par-
dus cum edo accubabit: vitulus z leo
z ouis simul morabūtur z pner pñā
m ij.

minabit eos: vitulus et ursus pascunt
simul et requiescent catuli eorum: et leo quasi
bos comedit paleas et delectabitur infans
ab ubere super foramina aspidis et in ca-
tina regum qui ablactatus fuerit ma-
num suam mittet. Super isto textu di-
cunt iudei quod in adventu messie anima-
lia siluestria pacificabuntur sic videlicet
quod pacifice vivant et habitabunt cum ani-
malibus naturaliter mansuetis: et quod ani-
malia venenosa non nocebunt homi-
nibus nec pueris. immo quod infantes se-
cure cadent cum eis: nihil horum dicunt
iudei impletum in tempore ihu naza-
reni ergo non est messias. Ad istud ar-
gumentum dicendum quod non est verum quod
animalia siluestria ipse messias dicitur do-
mesticari taliter quod pacifice vivant et ha-
buerint cum mansuetis et quod venenosa non
nocebunt etc. quia secundum quod dicitur rabisala
domon tempore messie nec tempore nec
animalia nec corpora celestia in suis na-
turalibus mutabuntur. Et ideo dicendum quod
ille locutiones que sunt in illa prophetia
sunt metaphorice quia nominantur ibi
homines nominibus animalium. quid
enim prodesset talis confederatio si lupus
pacem non haberet nisi cum agno nec pro-
dus nisi cum edo: nec leo nisi cum oue et vi-
tulo. Inquietaret namque lupus edum
et leo agnum: et pardus onem. Ista ergo
diversa animalia diversas hominum conditio-
nes designant sicut probari potest ex scrip-
tura veteris testamenti ut ipsi ceci suam
cecitatem christi manibus possint palpa-
re. Dicit enim Genesim xlii. beniamin lupus
rapax et tamen iste lupus vere erat homo.
Et ibidem. Dan coluber in via cerastes
in semita: ysachar: asinus fortis. quod autem
iste modus loquendi sit in dicto capitulo
patet quia yesse pater david vocat radices
David vocat virgam: et messias vocat flo-
rem. Ex hoc patet per targum translationem cal-
daicam. Item ysaia. xvi. c. Emitte agnum dñe
custodem terre. animal autem irrationale non

potest dici custodi terre cum ex ordinatione
divina homo presit animalibus ut dicitur
Genesim. i. c. Item Genesim. xlii. catulus leonis
iudas et iere. liii. loquens propheta de na-
buchodonosor qui debebat destruere
ciuitates iherusalem. Alit ascendet leo de cu-
bilibus suis ergo omnia ista animalia diversarum
conditionum sunt homines qui ad unitatem legis
evangelice sunt vocati non quod lupus ex-
stans lupus maneat cum agno: sed quod lupus
in ecclesia efficiat agnus: et tunc habitat
lupus cum agno. Nos sane per bestias il-
las que rapina et carne vivunt impios
homines intelligimus et raptores: per
reliquas vero pecudes mansuetos et
simplices et de illis propheta dicit quod christus
eos habitare et pacem habere precipiet.
Et quod ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet
de hominibus patet per prophetas reddente
causas istius confederationis. Alit enim
immediate quia repleta est terra scien-
tia domini: bestie autem intellectu caren-
tes: scientie domini non sunt capaces.
Sed et in confusionem intelligentie mo-
dorum in prophetia predicta dixerunt
doctores antiqui indeque nullas inter
tempus modernum et tempus christi fu-
turum esse distantiam nisi quod in eius tem-
pore captivitatem omnium eribunt:
atque miseriam. hec petrus alfonso in suo
dialogo. li. ix. Est ergo sensus in diebus
messie habitabit lupus cum agno. scilicet
perbi cum humilibus: infideles cum fi-
delibus: iudei cum gentilibus: et vene-
rosi gentiles qui voluerunt denotare
iudeos eis non nocebunt etc. Que om-
nia impleta sunt tempore ihu naza-
reni quando simul in una fide et cultu ve-
ri dei habitauerunt venenosi gentiles
cum humilibus iudeis. Et ad litteras
impletus est illud in evangelio christi
quando christus ipse dedit potestatem apo-
stolis et discipulis virtutes calcandi su-
per serpentes. Luc. x. c. Et acutum
per vii. dicitur quod paulus percussus a vi-

de manu
dm
zaupe

pers in illo est Iesus propter quod bar-
bati admirantes dixerunt ipsum esse de-
um. Sed quid est quod dicitur in pre-
dicta auctoritate et puer paruulus mi-
nabit eos. Dico quod puer paruulus leones
et ursum minatur cum agno in domo dei
pastor. scilicet. plures nobili et ignobili pote-
ri et ipotenti forti et debili imperat puer si-
le dicit non in sensu sed malicia paruulus.

Contendit iudeus probare quod
Iesus non est verus messias quia
iudei non sunt liberati a capti-
uitate nec ad patriam reducti.

Dodecimum argumentum iudeo-
rum Accipit ex textu Deutro.
xxx. ubi dicitur. cum ergo venerit su-
per te signum istud benedictio siue ma-
ledictio quam proposui in conspectu tuo: et
duces penitentie cordis tui in vniuersis
gentibus in quas dispersit te domi-
nus deus tuus et reuersus fueris ad eum
et obedieris ei imperijs reducet te do-
minus deus tuus de captivitate tua ac
miserebitur tui: et rursum congregabit te
de vniuersis populis in quos te ante di-
sperserat et si ad cardines celi dissipatus
fueris inde te trahet dominus deus tuus: et
introducet te in terram quam possiderunt
patres tui et maioris numeri te esse faciet
quam fuerunt patres tui. Istud dicitur iudei
non esse factum in tempore Iesu nazareni:
quia nec liberati a captivitate sunt nec re-
ducti ad patriam quam possiderunt patres
sui et tamen istud debet fieri tempore messie
ergo non est ipse messias promissus. Ad
illud argumentum est triplex respon-
sio. Prima est quod hec omnia non debent
impleri tempore messie absolute: sed cum condi-
tione posita in textu ibi: si fueris du-
ctus penitentie cordis: immo conti-
nue peccata peccatis sicut patres eorum
et mala malis addunt: et ipsi concedunt
quod ipsi sunt in presenti captivitate christi per quam
non emendantur et de quibus non penitent

grati igitur sunt in ea. Secunda responsio est quod illa
prophetia moysi impleta est in reductione ca-
ptivitatibus babilonice quia quia ista pro-
phetia fuit dicta per moysen solum fuerat po-
puulus in civitate egiptiata. Et ideo di-
ctus textus rursus. scilicet. iterum: et simile habet
ysa. xj. Addidit dominus scilicet manu suam
ad possidendum residuum populi sui quod pos-
sides ab assirijs et non habes in tota sa-
cra scriptura quod tercio debeat dominus redu-
cere captivitatem iudeorum: sed solum scilicet
et secunda captivitas fuit babilonica. Istud
igitur impletum est in reductione captivita-
tis babilonice. Sed contra hoc forte
arguitur iudei per illud Ezech. xxxix. c.
ubi dicitur quod congregabis eos dominus
de nationibus et non relinquet quicquam
ex illis: sed in ista reductione babilonice
multi remanserunt et non omnes reuer-
si sunt: igitur prophetia non est impleta.
Dicendum quod immo prophetia est imple-
ta: quia omnes reversi sunt qui voluerunt
reverti: quia omnibus nullo dampno cyrus
dedit licentiam ut patz. ij. Paralipso.
ultimo et primo bestre. dedit etiam eis mu-
nera multa et vasa templi que intulerat
nabuchodonosor de iherusalem et nullus de
relictis est ibi qui voluerit reverti. Il-
li autem qui ibi remanserunt fuerunt igrati
domino beneficio. Tercia responsio
est quod potest exponi quod predicta congrega-
tio facta est per Iesum verum messiam spiritu
aliter qui congregavit iudeos et gentes
in unum per fidem et charitatem: sic
exponit Iobes evangelista. xj. c. ubi di-
citur quod Iesus moriturus erat pro gente non
tantum pro gente: sed ut filios dei qui dis-
si erant congregaret in unum. Nullus eni-
tem ab hac congregatione expellitur qui
velit intrare quia nulli claudit gremium
ecclesie. Iudei autem hanc congregationem
non intelligunt: sed volunt intelligere quod
sicut corporaliter fuerunt per orbem disper-
si sic corporaliter in terram promissionis quam posside-
runt patres eorum habere congregari. Et er-

admo
babilonice

Cyrus Nabu-
chodonosor

Liber

Tercius

gd cecitas in deoz excludat. Notāduz
est sicut notat reuerendus m^gr paul⁹
ep⁹s burgen⁹ in suo dyalogo distin-
ctiōe. l^{ij}. c. i. ij. r. l^{ij}. q⁹ pgregatio de q⁹
loquit^r ppheta est dictio equoca: q⁹q⁹
em⁹ significat cōgregationem corpalez
in aliquo loco: q⁹q⁹ vero significat cō-
gregationē. s. animoz in aliquo credi-
bili seu opinabili vel desiderabili r hu-
sui modi. Sicut em⁹ corpa in eodē loco
posita dicunt^r pgregata localit^r r ad in-
uicem remota dicunt^r disp^a: sic animi
in eodē conceptu intellectus seu volū-
tatis ex⁹ntes vniti dicunt^r r a fortiori pos-
sunt dici pgregati. Vñ auctoritas alle-
gata Ezechiel potest duplici^r intelligi
q⁹ fm quosdā de pgregatōe corpali in-
telligit^r q⁹ fuit impletū in reditu de ca-
ptiuitate babilonica q⁹ ois ppl^s isrla
heliticus q⁹ voluerūt ascendere ad ter-
ram pmissionis habuerūt vniuersalē
licenciā seu prātem hoc faciendi sicut
supra dictū est: r huic sentencie conso-
nat pncipiū hui⁹ pphetie p⁹dicte Eze-
chielis: in q⁹ dñs dicit ppheticē. nūc cō-
uertā cōuersionē iacob r. q⁹ d⁹ estz ma-
nifeste falsū si b adhuc estz futurū cum
ab illo tpe in q⁹ dictū fuit nūc conuerti
vsq⁹ ad istud tempus transierūt plusq⁹
mille sexcenti anni. S⁹ q⁹ tēpe ezechielis
quando hoc fuit dictū per pphaz
Iam imminēbat tempus p⁹dicte cōgre-
gationis. Ideo dicitur in hac pphetia
nūc reducā captiuitates r. Que q⁹dē
pphetie r plures aliē similes vt illa
Ezechielis. xj. Congregabo vos de po-
pulis r adunabo de terris in quib⁹ di-
spersi estis r dabo vobis humū isrla
erūt implete in reditu captiuitatis ba-
bilonice p congregationē corporalem
israhelitarū que tunc fuit facta. Secū-
do vero intelligitur cōgregatio in p⁹di-
cta auctoritate spūaliter q⁹ impletus
fuit per ism xp̄m verū messiam sub q⁹
totus isrl. s. fideles xp̄i q⁹ veri isrl dicunt^r

tur non carnale: s⁹ spūale est congrega-
tio seu vnitas in fide xp̄i fm quā ani-
mi fidelitū vniant^r seu congregant^r. nec
obstat fm istos q⁹ dicūt. nūc conuertaz
tū quia non tñ dī stat tempus in quo
hec ppheta fuit dicta a tēpe aduen-
tus xp̄i sicut p⁹is tempus vt est mani-
festū: tamen quia respectu diuine eter-
nitatis tpa omnia reputant^r vt nūc. ex
quibus patet q⁹ fm vtrāq⁹ p⁹dictarū ex-
positionū ppheta predicta iam ē im-
pleta. Et si dicat iudeus non inueni-
tur in sacra scriptura cōgregatō spū-
tualis: s⁹ vbicūq⁹ dicūt pgregatio intel-
ligitur corporū: quare sequit^r q⁹ p⁹dicta
expositio nulluz habet in sacra scriptu-
ra fundamentū. Rñdetur q⁹ non ē in-
rum si iudeus non inuenit quia cecus
est. nūq⁹ dicit in p⁹. cor eius cōgrega-
uit iniquitatē sibi. Constat enī q⁹ con-
gregatio iniquitātū in corde sit p mul-
tarū cogitationū iniquarū aggregatio-
nem: que non est cōgregatio corporū
cōceptū cordis. Regit em⁹ ezechielis
xxxvij q⁹ ppheta iussu dñi accepto
duo ligna quoz super vnū scripsit tri-
butū iude r socij eius. Et super aliud
tributū effraym r socij eius que quidē
ligna de dei mandato vnū ad alterū ad-
iūxit: p quā adiūctionem vt ibi legit^r si-
gurat^r a deo vnū isrlis ad inuicem sic
q⁹ non diuiderentur in duas gētes seu
duo regna. Ex quo patz q⁹ p cōiūctio-
nem corpalem figurat^r cōiūctio spū-
tualis in scriptura: r p consequens cō-
iūctio spūtualis est portio seu digni-
or q⁹ corporalis. Sicut figuratū portio
seu dignius est q⁹ figura. Expositio au-
toritatis ezechiel de pgregatione spū-
tualis qualis est facta p xp̄m ē mltū rō-
nalis r dictis sacre scripture consona.
Nec ē itē ista de supradicta au-
toritate deuto. xxx. vbi agit^r de capti-
uitate iudeoz hodierna vt ip̄i assue-
rant. s. q⁹ sunt cōgreganda diuersis p⁹

Capitulum

Congregatio in
capitulum

Inductio
Iudaea

bas terre in terrā quā possederūt p̄ses
eorū ex eo q̄ dicit in textu: si ad cardies
cell fueris dissipat⁹: inde te cōgregabit
dñs deus tuus ⁊ inde assumet te atq; i
troducet in terrā quam possederūt pa
tres tui ⁊ obinebis eaz. Ratio autem
quare instantia p̄dicta null⁹ est robo
ris: q̄ sicut congregatio est dictio eq̄
uoca vt dictū est sic etiam terra. Dicit
enī rabimoyfes de egipto q̄ scriptu
ras sacras recte intelligere vult optz q̄
significatōes dictionū equocatur di
scernat: nu ne aut vt patet ex sacra scri
ptura iste termin⁹ terra corporea ⁊ sen
sibilis in q̄ homines cōter habitāt q̄q;
vero p̄ spūali in qua sancti habitāt de
qua dicit in p̄s. Credo videre bona do
mini in terra viuentiū. Vñ si p̄dicta
auctoritas intelligatur de hodierna ca
ptiuitate vt iudei exponūt: tunc cōgre
gatio de q̄ loquit̄ intelligenda est spūa
lis. Sūt ⁊ terra contenta in illa aucto
ritate intelligēga est non terra in qua
hītauerūt p̄ses corporaliter p̄ certo tem
pore ⁊ postea mortui sunt. S; terra vi
uentiū in qua q̄cūq; reuersus fuerit
ad d̄ cūper veram penitentia que fides
⁊ caritatem p̄supponit̄ introducit̄ ⁊
eternaliter manet. Sed dicit iterū
deus si terra aliqñ intelligat̄ in scriptu
ris p̄ eterna mansione hoc est cū addi
tione hui⁹ termini viuentiū ⁊ hui⁹.
S; terra simplr sumpta nō accipit̄ in
scripturis nisi p̄ hac terra sensibilē: n̄
des video q̄ cec⁹ factus ne mīz si non
videt scripturā sacraz in q̄ sine aliq̄ ad
ditōe terra aliqñ accipit̄ p̄ terra spūali
bitata p̄ sanctos. Dicit enī in p̄s. Iusti
aut hereditabūt terrā ⁊ bitabūt in secu
lū seculi sup̄ eam. Constat aut q̄ nulla
est terra sensibilis in q̄ iustim seculū se
culi habitant cū omnes iusti in hac vi
ta eñites sint mortales. Et sic patet q̄
terra de q̄ loquit̄ p̄s. nō est ista terra se
sibilis in q̄ bitamus mortales homines

tpaliter: s; illa terra celestis in qua iusti
bitant in seculū seculi. s. eternaliter. Et
ista est p̄pe terra viuentiū: ⁊ sic p̄tz q̄
vocat p̄s. simplr sine adiectōe illaz ter
ram celestem quā sancti bitant: quam
q̄dem significatōem doctores iudeoz
sentit̄. Vñ sup̄ illud ysa. lx. c. populus
aut tuus omis iusti in p̄petuū heredita
būt terraz. Dico in libro canhedrin. c.
elech: omis israhelita h; sotez in secu
lū futuro: scriptū est enī p̄p̄s tu⁹ omis
iusti in p̄petuū hereditabunt terrā. hec
ill. quā auctoritatē tenet omes postert
ores moderni iudeoz sine p̄dictōe. Ex
q̄ p̄tz q̄ terra in verbis ysa. simplr dicta
s. cū dicit hereditabūt terrā accipit̄ p̄
terra illa celesti ⁊ eodē modo intelligē
dum est in auctoritate ventro. xxx. per
iudeos allegata. P̄tz ergo falsam esse
opinionem iudeoz. s. q̄ sunt cōgregandī
corporaliter ab hac captiuitate in q̄ sunt
vndecūq; sint ⁊ reducendī ad terraz il
lam sensibilē quā possederūt p̄ses eoz
⁊ q̄ p̄dicta p̄phetia impleta est p̄ xp̄m
in cōgregatōe sp̄ituali ⁊ trā viuentiū.

Contendit iudeus probare
q̄ ihesus non est verus messias
quia non congregauit iudeos
in hierusalem.

¶ Circumdecimū argumentum
iudeorum est licet terra possit
intelligi celestis vt in preceden
tī resolutione dictum est non tamen vi
detur quomodo possit intelligi q̄ con
gregatio iudeorum non sit fienda ⁊ ca
ptiuitate qua sunt ad ciuitatem iherlm
reuocandi cum de hoc sit expresse au
ctoritas Iere. iij. c. In tempore illo vo
cabūt iherlm solū dñi et p̄gregabūt ad
eū omes gentes i noie dñi in iherlm cū
ergo hec p̄gregatio nō sit facta expecta
tur ergo fienda p̄messā sumz. r̄ndet p̄
dict⁹ m̄gī paul⁹ li. eodez ⁊ di. iij. c. q̄ s;
dō iherlm ē equoca sic iste t̄mī⁹ trā salte

*Infinitum Ged.
habuit*

ca dñi

XIII

m. iij

a cōsilio. vñ sup illud ps. cxvj. Iherlm
q̄ edificat̄ ut ciuitas cui⁹ p̄cipatio ei⁹
in idipm. doctores iudeoz tradunt q̄
Iherlm inferior dirigit ad irim superiores
hec ille. Ex quo pz manifeste q̄ intelli
gant illud qd̄ d̄r in ps. Iherlm q̄ edifi
cat̄ ut ciuitas p̄ inferiori irim. et illud
qd̄ sequit̄ ut ciuitas cui⁹ p̄cipatio ei⁹
in idipm p̄ Iherlm superiori. q̄ quidez ex
positio est satis congrua qz illa inferior
Iherlm ad illā superiorē ordinat̄ sen dir
gitur. Pater igit̄ ex dictis doctoruz he
breoz q̄ Iherlm quq̄ accipitur in sacra
scriptura p̄ illa celesti et sic debet itel
ligi in p̄dicta aucte Jere. allegata. in q̄
d̄r q̄ congregabūtur ad Iherlm oēs ge
tes in noie dñi. Sciendū etiā q̄ fm
doctores iudeoz nō solū bñtudo cele
stis vocat̄ Iherlm in scripturis s̄ etiam
mons dei et locus sc̄tus dei. et sc̄tuarū
et atria dñi et templū dñi et hmoi et iō
cū d̄r quis ascēdet in mōtē dñi aut q̄s
stabit i loco sc̄to ei⁹. Et alibi cōcupisit
aia mea in atria dñi et multa similia in
relligi debent fm doctores iudeoz de
celesti beatitudine. Inter quos p̄ci
palis est rabimoyes egipci⁹ q̄ de B̄ tra
rauit in suo Deutro. in tit. de peniten
tia. ca. viij. De quo in particula septia
loquens de p̄miō eterno. dicit b̄ est
p̄miū quo nullum superius. et b̄ est
bonū post quod nullum aliud bonū
et hoc desiderauerunt omnes. xphete
quod bonum multis etiā vocauerunt
nominibus. ut mons dei et loc⁹ sanct⁹
eius. et locus sc̄tuarū i ierlā sancta. atria
dñi et porta dñi. Hec ille.

Contēdit iude⁹ probare q̄ ie
sus non ē ver⁹ messias qz i ei⁹
aduētū n̄ edificauit tēplū dñi.

Partū decimū argumentū iu
deoz accipitur ex illo qd̄ b̄ za
charie. vj. Ecce vir oriens nom̄
claus. sequit̄. et ip̄e edificabit tēplū dñi.

et etiā habetur ezechielis vñsio q̄ irim
et templū debēt reedificari tpe messie.
et fm mensuras q̄ ibi ponunt. spaciū
erit vltra decē mīlla leucay. Ista inq̄
unt nō sunt impleta tpe ihu nazareni
imo templū et Iherlm p̄pter ei⁹ mortē
fuerūt destructa ut dicit rabimoyes d̄
egipto in libro sophraz libro de iudici
bus titulo de regib⁹ bellis eorum.
ca. xj. Dicit ei ibidē ihs nazaren⁹ ima
ginatus est se esse messiam et fuit in se
ctus p̄ iudiciū infra volens cōclude
re eū nō ēē messia. Alit sic. Nam om̄es
xphete locuti sunt q̄ messias est redē
ptor israel et congregator eoz et iste de
dit occasiōē ad perdendū isrl gladio
et dispergendū reliquias eoz ad sup
primendos eos ergo nō est ip̄e messi
as. Ad istud argumentū dicendum q̄
fm hos iudeos duplex est templum
et duplex Iherlm. s. templū materiale et
spūale. Iherusalem alia Iherlm bassa. p̄
quo est auctas Gen. xvj. de iacob q̄
vidit scalā et angelos ascendentes et
scēdētes dixit. q̄ terribilis ē loc⁹ iste
nō est hic aliud nisi domus dei et. vbi
glosa hebraica dicit q̄ iacob vidit irim
et domū dei edificandā in terris. et i cel
e dixit nō est hic aliud nisi dom⁹ dei et
porta celi. i. dom⁹ edificanda in trīs ni
hil est. p̄p̄tōe illi⁹ dom⁹ et irim q̄ debz
edificari in celis et p̄ hoc ē magna glo
sa in b̄resith raba qui habet q̄ moyses
anteq̄ moreret dicit⁹ est in celum et vi
dit ibi messiam edificantem irim in ce
lis ex margaritis et lapidib⁹ p̄ciosis. et
dixit sibi messias q̄ iacob pater eius
vtrāq̄ Iherusalem viderat et dixit q̄ nihil
erat illa irim que edificanda erat i ter
ris in comp̄tione illius que in celis.
quia illa erat duratura p̄ israel in p̄pe
eternum et dixit tunc moyses. letatus
sum in his que dicta sūt mibi i domū
domini ibimus. Stantes erāt pedes
nostri in arrijs nris Iherlm. Iherlm que

edificat ut ciuitas cuius participatio eius
in idipsum. Modo ad propositum istud naza-
renus verus messias debuit edificare
et edificauit templum et iherusalem non ma-
teriale sed spirituale. scilicet ecclesiam paradisi
ex lapidibus uinis uidelicet ex fidelibus.
qui in primo templo et iherusalem superiori com-
paginatur per gratiam et in futuro per glo-
riam et quod non debeat edificari templum
materiale secundum intentionem iudeorum patet
quod potest quiri ab eis de quinq[ue]. Primo
quod in numero esset. Secundo quod contineret.
Tercio ad quod seruiret. Quarto quod ibi
ministraret. Quinto quod dies illud solem
ministraret. Ad primum respondet iudeus
quod erit in numero tertium. Sed contra hoc est
Iere. vii. c. nolite sperare in vrbis muni-
dicijs dicentes. templum domini. templum domini tem-
plum domini est. quasi dicat templum materialia
non debet esse nisi duo. et quod dicitur tertium
templum materiale sciendum mendacium
dicit. verba sunt domini exercituum dei Isra-
el. vix patet ibidem. Item Aggeus propheta
quod fuit tempore secundi templi hoc idem clare ex-
primit in. c. ij. loquens de celerrimo aduen-
tu messie in eodem dicens. Adhuc vni-
us modicum est et ego cum in ouebo celum ter-
ram mare aridam et mouebo omnes gen-
tes et veniet desideratis cunctis gentibus
et implebo domum istam gloria dicit dominus ex-
ercituum. sequitur. Magna erit gloria do-
mus istius nouissime plusquam prime di-
cit dominus exercituum. hec domus nouissi-
ma fuit domus secunda quod facta fuit per esdras
in qua venit saluator noster quando fuit oblatio
et sepe in eadem predicatio et miracula fa-
ciendo. et quod ipse in ea venit dicit propheta.
quod debebat esse sua gloria maior quam illi
primo quam fecit salomon licet fuit no-
bilis prima facta per salomonem. quod
non fuit in regibus maior salomone.
Et attende quod dicitur in textu. domus ista
nouissime. demonstratue signando no-
uissimam domum et non dicit nouissime
absolute. sicut cogitat iudeus quod debeat

fieri altera domus ut predictum est quod si talis
debuisset fieri dixisset propheta domus no-
uissime. Sed quod illa erat domus in qua
debebat venire sicut venit de secundo. mes-
sias dixit hominibus. ut de facto daret intel-
ligi quod in ista debet venire et non in alte-
ra. Hinc autem probatur quod illa maiestas fu-
it quod venit in ea saluator. legimus in primo
li. esdre. c. iij. quod quando finitum est opus domus se-
cunde plurimi etiam de sacerdotibus et leui-
tis principes patrum et seniores qui reman-
serant in illis. lxx. annis qui transferunt de
prima domo ad secundam lacrimabantur
quod nihil videbat domus secunda in comparatione
ad primam. Sed iuvenes qui non viderant
primam gaudebant in aspectu secunde
In quo ergo erat maiestas glorie huius
secunde domus nouissime nisi quod in eam
venit saluator mundi. Sapientes iudeo-
rum declarant quod maiestas domus se-
cunde fuit quod durauit per decem annos plus
quam prima. quod prima durauit per. cccc. et. x. an-
nos et secunda per. cccc. et. xx. annos videte quod
longior est gloria quod durauit decem annis plus
in illis decem ultimis ante destructionem
iam non habebat gloriam neque potesta-
tem quia per sex annos antequam destru-
eretur domus secunda. Titus et vespasianus
mandauerunt quod non facerent sacrificia
post aduentum etiam saluatoris nostri qui fu-
it paucis tempore ante destructionem secunde
domus secundum quod ipse dixit. Luc. xix. quod non
remaneret in ea lapis super lapidem
quotidie fuerit de malo in penis. et quod
gloria erat quod ipse durauit decem annis plus
cum ipsi manerent captiui et subditi. Sunt
alii sapientes iudeorum qui declara-
uerunt quod maiestas illa fuit quia fuit
melius operata quam prima salomonis et
quod illam repauit herodes. Sed bene de-
bemus intelligere quod non attigit hero-
des ad illud ad quod attinxit salomon
ut faceret maiorem et meliorem domum
Ceterum thalmod in li. qui vocatur yoma
dicit quod quinq[ue] que fuerunt in prima do-

*et utrumque templum
et edificatum*

*et utrumque templum
et edificatum*

*et utrumque templum
et edificatum*

mo nō fuerūt in secunda. **P**rimus ar
cha testamenti secundum semhāme
foras qđ ponebant sacerdotes sup cor
suū. quia mandauit lex in exodo qđ cū
alijs pāis sacerdotalibus faceret vñ
alium pannum qui in hebraico vocat
offer qui ēē quadratus ⁊ duplicatus
et qđ esset quantitatis vnus palmi in
longū. et alterius palmi in latum in
duplicaturā huius panni ponebat sa
cerdos semhāmes foras scriptum i hoc
panno mandauit lex qđ poneretur. xij.
lapides preciosi in quatuor lineis de
tribus in tres ita qđ tres essent directe
in qualibet linea et mandauit qđ scribe
rentur nomina. xij. tribuū in illis lapi
dibus vñum nomen in quolibet lapi
de. et cum sacerdos ponebat super se
hūc pānū volēs scire si irēt ad faciēdū
guerrā vñ si hērent victoriā ⁊ si irēt qđ tri
bū hērent victoriā p virtutē illi semhāme
foras statim relucebat lapis ⁊ splende
bat nomen illius tribus per quam de
bebat habere victoriā et si nō oportē
bat ire ad guerram splendebant que
dam lfe que dicebant non ⁊ si optebat
ire relucebant lfe que dicebāt sic istō
non fuit in domo secūda. **T**ercium qđ
non descendebat ignis de celo ad cō
burendum sacrificium sicut in prima
Quartus qđ gloria dei que apparebat
in prima domo in sancta sanctorū in
therubim non videbatur in domo se
cunda. **Q**uintus qđ in prima veniebat
spīritus sanctus ad loquendum cū pro
phetis et in secunda non quia tres vl
tīmī prophete. scilicet Aggeus zacha
rias et Malachias qui fuerunt in do
mo secunda erant senes et remāserāt
a tempore domus prime et in Mala
chiam cessauerunt prophete quia ipse
fuit vltimus. **N**unc ad propositū re
deamus ex quo in domo secunda defi
ciebant ista quinq; in quo erat maio
ris glorie qđ prima nisi quia debebat i

ea ventre messias filius dei vñ qui in
compabiliter excedebat omnia predi
cta. **P**atet ergo manifeste ex hac pro
phetia nullā alīā domū siue templū
materiale fiendū cum domus illa se
cunda esset nonissīma i qua venit chrī
stus qui est vera gloria. **S**ed arguit
vltērius indens si tu dicis qđ hec pro
phetia fuit impleta in domo secunda
quando motum est celum et terra et
mare et arida quia non videntur ista
facta esse in aduētū ihu nazarenī ergo
necesse est dare terciā domū qñ ista im
plebuntur. **R**espondeo qđ imo oīa ista
fuerunt impleta in aduētū ihu naza
renī vñ messie. **D**icit enī adhuc vnus
modicū. id est tempus breue respectū
precedentis duratōis mundi et ego
mouebo celū. istud fuit impletū quā
do stella noua in nativitate christi ap
paruit. **M**atth. ij. et terrāz mare. quod
fuit impletū per victoriā romanorum
in omni terra ⁊ i insulis maris. **E**mo
nebo oēs gentes hoc fuit impletū imi
nente xpī nativitate propter quod xpī
it edictū a cesare angusto vt describe
retur vniuersus orbis redactus sū do
minio romani impatoris propter qđ
stabant singuli in ciuitatē suā ⁊ tunc cri
stus fuit natus. **L**u. ij. **I**pso ergo chrī
sto aduentēte multitudo maris ad eū
est conuersa celū. tellus ⁊ maria sū cō
mota. cōmota inq; sunt celi et terre et
maris habitatores exultauerūt. ⁊ vñ
qđ terraz hīerusalē habitatores vari
as oblationes varias ad laudem ip
sū xpī attulerunt. **A**d secundum i quo
querēbatur si daretur terciū templū
materiale quid contineret. dicit iude
qđ contineret archam. tabulas virgāz
et manna. **S**ed contra hoc est Iere.
ca. iij. **N**on dicent vltra archa testamē
ti neq; ascēder super cor neq; recorda
buntur illius nec vīstabitur. nec fiet
vltra. sed in tempore illo vocabūt hic

*Signum victorie
victorum o*

Signum victorie

*allum pte
egregius
victorias
victorias*

Solo

arche

rosalem solū domini et congregabūt
ad eum omnes gētes. vbi est glosa do-
ctorū iudeorū q̄ pro tempore hierusa-
lem syon solū domus. iuda. israel san-
ctuariū. terra. omnia hec vocabula si-
gnificant gloriā paradisi. Ad terciū
si daretur terciū templū ad quid serui-
ret dicunt iudei q̄ seruiret pro sacri-
ficiis faciendis sicut preterita domus.
Sed contra hoc dicit deus ysa. ultio.
celū sedes mea. terra scabellum pedū
meorū que est ista domus quā edifica-
bitis mihi et quis est iste locus quies
mee. Respondent iudei domino. dñe
ista tertia domus edificabitur tibi pro
sacrificiis offerēdis sicut in ceteris do-
mibus fuit factū vt respicias pro pec-
catis nostris et parcas et dicit domin⁹
eis ad quē respicias nisi ad pauperem
lum. contritum spiritu et trementem
sermone meos. Et exemplificat de
sacrificiis antiquis. Dicens qui imo-
lat bouem quasi qui interficit virum
qui mactat pec⁹ quasi qui excerebrat
canem. qui offert oblationē quasi qui
sanguines suillū offerat. qui recordat
thuris quasi qui benedicat ydola. q̄ si
dicat ista sacrificia non mihi placent
cessare debent. et solū mihi placet q̄ tē-
pore messie est faciendum. id est sacrifici-
um cordis contriti et humilitatis. Ad
quartū in quo q̄ritur si daret terciū
templū quis ibi ministraret. Respon-
dent iudei q̄ ibi seruirent sacerdotes
de leui et de sadoch. Sed contra h̄ est
ysa. in ca. eodem vbi loquens de mes-
sia dicit. et declinabit super eā sic fluxus
pactis. sequit̄ et mittet ad gentes in af-
ricam et lydiā et ytalā et greciā. et
faciet ex eis in sacerdotes et leuitas
dicit dñs quod impletum est in iheru-
salem nazareno tempore apostolorū. Sacer-
dotū enī antike legis figura fuit sa-
cerdotij noue legis. Et ideo presente
sacerdotio noue legis cessare debet an-

tiqū. Juxta illd̄ psalmi Reg. ij. vbi sic
agit de. Nunquid non aperte reuela-
tus sum domui patris tui cum esset in
egipto. et elegi eū ex omnib⁹ tribub⁹ is-
rael mihi in sacerdotē vt ascenderet in
altare meum. sequit̄. Ecce dies veniūt
et precidā brachiū tuū et brachia do-
mus patris tui vt non sit senex in do-
mo patris tui. id est presbyter vel sacer-
dos. et quasi in fine capituli cōcludit.
et suscitabo mihi sacerdotē fidelem q̄
iuxta cor meum et animam meam fa-
ciat. et edificabo eius domum fideles
et ambulabit coram xpo meo cunctis
diebus vbi euidenter ostēdit q̄ iudeo-
rū sacerdotiū erat finaliter consumman-
dum et erat aliud consurgendum cum
ctis dieb⁹ perduraturis corā xpo do-
mino. Juxta illd̄ psalmi. tu es sacerdos
in eternum scdm̄ ordinem melchise-
dech. Nec valet fuga infidelis iudei
si vellet fugere per institutionem sa-
doch et expulsionem abiat̄har a sacer-
dotio. terciū Regum. ij. capitulo. quia
cum illa exclusionem hanc etiam ge-
neralem intellexit propheta sicut ap-
paret ex modo loquendi quia dixit q̄
cunctis diebus. Certum est autem q̄
cunctis diebus sadoch non ministra-
uit. nec volo tacere quod sequitur in
eadem prophetia futurum est autem
vt quicunq̄ remanserit in domo ma-
veniat vt oretur pro eo et offerat num-
mum argenteum et tortam panis. di-
catq̄ dimitte me obsecro ad vias par-
tem sacerdotalem vt comedam buc-
cellam panis hic est textus noster. Al-
tera vero hebraica sicut habui a quo-
dam perito conuerso de iudaismo re-
uelante mihi hoc secretum hic habet
sic. Ego suscitabo mihi sacerdotem fi-
delem sicut cor meum et voluntatem
meam faciet et venient ad adorandū
et me in domo mea in calice argenti
et in placentula panis et dicent con-

Adm. no. 10. 105

frange me nunc vni istorum sacerdo-
tum ad comedendum hanc placentu-
lam panis ista hebraica vbi nos habe-
mus nummum argenteum habet a-
gorath que cesb quod sonat in calice
argenti. Ex quibus manifeste patet
non solum mutatio sacerdotum: sed etiam no-
uum sacrificium fieri in calice argenti
et torta panis que ut clare patet imple-
ta sunt in aduentu christi et suorum sacerdo-
tum de ista materia laus dicitur infra
in. xliij. argumento. Ad quintum. si
darentur terciū templus que dies illud
solemnizaret. Respondet inde quod dies ma-
gis sollemnis in illo templo erit sabba-
tum. Sed contra hoc est ysaías. c. vbi
supra erit mensis ex mense. scilicet solaris ex
lunari et sabbatum ex sabbato: quasi di-
cat dies officii ex sabbato quod totum imple-
tur in nostra ista ecclesia militanti te-
pore veri messie: non enim debebat ma-
nere festiuitas sabbati nec quicquid alia
iudeorum. vñ ysa. pmo. Ne omnia et sab-
batum et festiuitates alias non feram in
qui sunt ceteris vestris kalendas vestras et
solennitates vestras odit anima mea
facta sunt mihi molesta. Templum
ergo et istum quod debuit edificari te-
pore messie est spirituale scilicet ecclesia vel
paradisus non materiale quod imple-
tum est in ihu nazareno. In confirma-
tione omnium predictorum scilicet quod non sit
dandum terciū templum sicut legimus
in cronica impatorum et summorum pontifi-
cum. Julianus apostata odio fidei christi-
ane precepit iudeis ut templum suum ree-
dificarent: qui ex omnibus mundi pri-
mus congregati opus facere incepit.
sed quod cum magno labore et per multa
ipa fecerant subito corruit terre motu
hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. pse-
utionem christianorum. Itē tempore mar-
tini pape primi Humarus princeps sar-
acenorum veniens istum vbi olim fuit
templum iudeorum quod per tyrum destructum

fuerat diligenter subet inquiri loco ve-
ro reperto et diligenter mundato cepit
templum edificare et structura non stabat
imo repente corruerat: sciscitans quod
cur hoc accideret per quosdam iudeos re-
perit quod nisi crux domini que erat in monte
oliueti de medio tolleretur edificare non
posset quod factum fuit sublata enim cru-
ce domini structura tenuit et humarus
supra sepulcrum domini vna ecclesia ro-
tundam edificauit per eo quod machome-
tus dominum nostrum ipsum christum tanquam dei sum-
mum prophetam non autem tanquam deum adora-
rari mandauit. Dicit enim i. Alchorano
ipsum christum vix fuisse prophetam natum de
virgine conceptum de spiritu sancto sed non
deum. Et si queratur cur cruce domini existen-
te in monte oliueti structura illa non
stabat. Ratio esse potuit quod non parie-
batur deus ibi templum fieri blasphemie
preciosa domini cruce ibi existente in quo te-
plo dum humarus sacrificaret a quodam
perfa interfectus est hec in collectura
historiarum

¶ Contendit iudeus probare quod
ihesus non est verus messias:
quod in eius aduentu non est sal-
uata iuda

¶ Vntūdecimū argumentū in
deorum per christum accipit per illud Tere.
xliij. Ecce dies veniunt dicit dominus
et suscitabo dauid germē iustum: transla-
tio caldaica huius. messias iustus sedet in die
bus illis saluabit iuda et iherusalem habitabit con-
fidenter. Sed nunquam tot miserie acciderunt
iudeis sicut post mortem ihu nazareni
sic patet in destructione ciuitatis et templi er-
go non est ipse messias. Ad illud argu-
mentum respondet quod illa prophetia est impleta quoniam
ad illos qui fuerunt veri filii israel et iuda
qui saluati sunt spiritualiter non solum quantum ad
aias sed etiam corporaliter: ut dicitur in ecclesi-
astica historia imminere destructione
ciuitatis per tyrum et vespasianum admo-

Et sic dicitur venire

nisi sunt fideles qui erant in iudea per angelum ut transirent in regnum regis agrippe qui erat confederatus romanis in pace. Infideles autem qui liberati non credentes in christum suam miseriam de suo peccato meruerunt. Hinc concordat responsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dialogo tit. ix. ubi dicitur quod promissio eis dimittatur est facta quod credituri erant de israel atque iuda ubi et increduli non est completa quemadmodum populo israel deditur pro educto quidam qui peccaverunt et a preceptis domini recesserunt terram promissionis non intraverunt quam promissit dominus moysi dicens descendit ut liberaret populum meum de manu egyptiorum ut educeret de terra ista in terram bonam spaciosam quam omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia non in infidelibus qui non sunt proprie filii israel et iuda sed in fidelibus. Fuit etiam impleta in domo scda quod de ea loquitur propheta. vel per dicitur quod illa salvatio et confidentia est de gloria celesti quod ibi habitant confidenter et sunt per secrete salvati.

Contendit iudeus probare quod iesus non esset messias quia non habuit filios neque semen.

Extremum argumentum faciunt iudei ex illo Isa. liij. ubi debet semine longevum quod intellegit de messia. et in ps. ponatur in seculum scilicet semine eius. nunc autem non legitur ibi nazarenum habuisse filios nec semen ergo ipse non est messias. Ad istud argumentum respondetur quod iesus nazarenus habuit filios et semen non corpale sed spirituale. et hoc sufficit ad verificandum illam prophetiam quod verus messias iesus descendit de semine spirituali non corpali. quod patet quia prima promissio facta de messia fuit facta abrahe Gen. xv. In semine tuo inquit tibi dominus. benedicentur omnes gentes et subdit quod si dicit dominus in ysaac vocabitur tibi semine

et tamen constat quod ysaac conceptus est per spiritum non per carnem sicut ysmabel ut dicit apostolus ad Gal. liij. et fortiori igitur multo magis christus qui non ex virili semine sed mystico spiramine. quia ergo verus messias iesus fuit natus totaliter per spiritum de virgine sine viro. sufficit tibi quod habeat filios spirituales et gloria hebraica super illo in ysaac vocabitur tibi semen. Dicit hic notanter duo secula. unum legis aliud christi et messie. in seculo legis fuerunt semen et filii carnales in seculo christi spirituales sicut ysaac per spiritum natus est et de istis filiis loquitur david. ps. xliij. qui ad literam etiam per expositores iudeorum exponit de rege messia in quo dicitur sic pro profibus tuis nati sunt tibi filii etc. sicut enim ipse non debebat hereditare regnum a patre carnali sic nec debebat regnum temporale dimittere filio carnali quod ostendit humilitatem mundiciam ipsius forte ratione istius fuit et est consuetudo iter christianos quod papa qui est vicarius christi non est heres regni sui patris nec dimittit hereditatem filio suo quia ipsum habere non potest.

Contendit iudeus probare quod iesus non esset messias quia lux lune non est facta ut sol nec sol ut lux septem dierum.

Extremum septimum argumentum iudeorum est de sole et luna quoniam in diebus messie ut dicitur Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. et lux sol erit septemplex sicut lux septem dierum in die qua alligaverit dominus vulnere populi sui. Respondetur per peritum videlicet petrum alfonsum in dialogo tit. ix. quod non est gens in mundo stolidior iudeis quam putant quod corpus vel lumen lune deus angeat sicut solis Sol enim si quantum nunc est maior esset dupliciter totum perfectum hominem comburet necedum si septemplex quod sit lumen se

ptempliter magis esset oculos nimirum nros nimirum splendore obtonderet. lumen etiam lune si splendore solis par fieret nemo iam ultra quiesceret semper enim dies esset. Per lunaris igitur lucis siue solaris augmentum voluit propheta uel ligi fidem et gloriam in christum credituroz ac si diceret fides illorum et gloria multipliciter maior erit et perlucidior quam mortuorum. et quod non de luna vel sole isto visibilis. Sed de christianorum credulitate gloria et splendore propheta loquatur in sequentibus testatur cum subiungit non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te si erit tibi dominus in lucem sempiternam deus tuus in gloriam tuam. et non occidit ultra sol tuus et luna tua non minuetur quia dominus erit in lucem sempiternam. Nam si de sole vel luna propheta diceret hoc quidem quod dicit non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrarium esset. erit. scilicet et lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septupliciter. Patet ergo quod de splendore et gloria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur quod ex consequentibus designatur cum subditur. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam et dominus deus tuus in gloriam tuam. ac si diceret neque quam ulterius luce credulitatis vestre habet qui est similis solis istius transitorij vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quisque lucis sue vos eternaliter illuminabit dominus. sed et quod sequitur. non occidit ultra sol tuus et luna tua non minuetur si hoc inquam ita ut est intelligere tur. scilicet ut solis splendor ac lune foret continuus non esset iam dies vel nox mensis vel annus que omnia sol et luna pronuntiant vicissitudinibus ergo non immerito de luce et gloria fidei nostre quod nec minuetur nec occidit spiritualiter dictum intelligimus. Hec ille. Nonne conuersus bene locutus est. Vel aliter secundum nos

colam de lyra dicendum est quod loquitur propheta de aduentu christi ad iudicum tunc mutabuntur et innouabuntur quodammodo corpora celestia. et tunc saluabitur vulnus populi et prefura plage eius quia destruetur mortalitas per peccatum primorum parentum idcirco quia omnes homines resurgent ad vitam immortales. viraque expositio videtur necessaria ut perfectio glorie christianorum ostendatur. scilicet in presentia quo ad primam et in futuro seculo quo ad secundam.

Contendit iudeus probare quod iesus non esset messias quia in eius aduentu non est sublatum ceptum ab israel. *xviii*

Ecce octauum argumentum iudeorum est messias non est uenturus quousque ceptum israel sit ablatum si non datum est ablatum ceptum israel ergo non dum uenit messias. Maior pars Genesis. xlii. non auferet ceptum de tribu iuda etc. minor probatur quod adhuc manet potestas seu dominium iudicandi causas determinandi apud capita transmigratum qui sunt in babilonia que locum regis tenent super totum populum israeliticum ut habet a Rabimoyse egyptio libro de iudiciis in determinatibus suis de canhedrin. liij. c. ubi sic dicit capita transmigratois que sunt in babilonia locum tenent et possunt dominari in hierusalem et ubique terrarum et iudicare super eos siue uelint siue nolint sicut scriptum est. non auferet ceptum de iuda. per istud enim ceptum intelliguntur capita transmigratois que sunt in babilonia. hec ille. Respondeo quod minor huius argumenti. scilicet quod ceptum israel nondum est ablatum non solum est manifeste falsa secundum euidentias facti sed est etiam notorie ficta seu mendosa: et per prius contra prophetica ueritate. ut notat magister paulus in suo dialogo di. liij. c. ij. Primum patet ex hoc. Nam babil

lonia in qua asserunt iudei esse capita
transmigrantiū habentiū tales pates
et dñs sup totū pplm iudaicū manife
stum est q̄ tam a magnis t̄pibus citra
est destructa et inhabitabilis reddita et
hoc fuit pphetatū de ea Isa. xlii. c. vbi
sic habetur. Et erit babilō illa ciuitas
gloriosa in regnis. inclita in superbia
caldeoz. sicut subuertit dñs iodomāz
gomorā. nō habitabit v̄q; in finem et
nō fundabit v̄q; in generatōez genera
tione. constat q̄ in terra inhabitabilis de
structa null⁹ cōmorat⁹ et multomin⁹ est
credibile q̄ sūt ibi talia capita. Est et
am notoriū inter iudeos q̄ a magnis
t̄pibus retroactis nunq̄ in p̄b⁹ babilō
lonis. nec aliq̄ iudiciū nec defmiatō
nec solū rumor aliq̄ de illis p̄bibus
ad istas ptes europē venit. Vñ noto
rū est s̄m euidētiā facti q̄ nō sunt
ibi iudei dñantes super totaz isrl sicut
asserunt iudei. Secundū aut. s. q̄ mī
nor illa sit ficta seu mendosa patz ex h
nam s̄m predictū rabū moyse et cōiter
s̄m oēs doctores iudeoz extra terram
pmissionis nō p̄r nec licet nec aliq̄ lī
cuit alicui iudeo iudicare iudicia cri
minalia. de quibus. s. est mutilatō mē
bri humani aut occisio. Constat autē
q̄ qui non habet iurisdictionem in tali
bus nō potest iudicare nec capitaliter
punire blasphemū vel ydolatrā. homi
cidam adulterum nec alium quēcūq;
incurrentem talia crimina que grauis
sima sunt s̄m legem mosaycam. Et sic
exceptis illis et similibus cetera sūt le
uia. Ex quo sequitur q̄ illa capita tras
migrationum que iudei dicunt esse in
babilonia non possūt iudicare de gra
uibus seu capitalibus criminibus cūz
sūt extra terram pmissionis sed tm̄
de leuibus et paruis quorū respectu
non possunt dici habere sceptrum nec
potestatem regalem prout dicunt iu
dei. nec possunt dici q̄ tenent sceptrū

seu locū regis sed tales essent sicut iu
dices inferiores habentes modicā po
testatez. Manifestum ergo est q̄ rabū
moyses et alij rabini qui asserunt q̄ in
babilone sunt capita transmigrantiū
habentiū potestatem regiam super to
tū populū iudaicū manifeste men
ciuntur cū illud asserunt quod est con
tra mentē suā omnes em̄ concorditer
tenent q̄ extra terrā pmissionis nulli
iudeoz pertinet talis potestas. Est et
am scdo p̄dicta minor contra ppheti
cam veritatē. legi em̄ Dece. iij. ca. sic.
Dies multos sedebunt filij israel sine
rege et sine principe et sine sacrificio et
sine altari. que quidē auctoritas tā s̄m
expositores iudeoz q̄ nostros intelli
gitur de statu iudeoz et captiuitate ho
dierna. Et sic patet q̄ asserere iudeos
habere in babilonia vel alibi tempore
huius captiuitatis principem v̄ regē
seu aliquod h̄mōi est contra s̄m eui
dētiā rei ficticiū et mendosū ac
contra propheticā veritatē.

Contēdit iudeus probare q̄
iesus nō ē ver⁹ messias qz non
venit in tpe quo fuit sceptrū ab
israel sublatum. xxx

Dedimūnonum argumentū iu
deoz est si ihs nazaren⁹ fuisset
verus messias debuisset venire
tpe q̄ fuit ablatū sceptrū iuda s̄ nō vēit
i illo tpe ergo nō ē ipse messias. Quator
p̄z ex antē allegata s̄. Quorū pbat qz
si sceptrū iuda fuit ablatū h̄ fuit p̄ p ma
chabeos q̄ nō erāt d̄ tribu iuda s̄ d̄ tri
bu leui. Erāt ei sacerdotes et totū pplz
gubnabāt illi i tēplo scdo qd̄ fuit p̄ tri
centos annos et vltra añ aduentū ihu
nazarenī vtz i historijs Iosephū alijs
Cū tgr̄ ihs nazaren⁹ nat⁹ sit tpe hero
dis regis q̄ machabeis successit in re
gno iudeoz p̄stat q̄ nō venit i tpe p̄nū
ciato p̄ patriarcham. nā longe añ tēn

*Iudei sine
rege*

2ª cor. 11. 22

Libor

Tercius

pūs herodis in quo tpe xps natus est
tam erit ablatū sceptrū de iuda vt dcm
ē trāsserat i machabeis q erāt trib⁹ alte
ri⁹. Hic dat duplex rñsio . P¹ia ē q lz
machabeī fuerūt sacerdotes z p pñs d
tribū iuda. Et tō p gubernatōz eoz nō
erat ablatum sceptrū de iuda . tñ quia
hoc non posset clare probari . Ideo ad
argumētū concessa maiore . Rñdetur
ad mīnozem fm alios plant⁹. Ad qd
sciendū vt hñ Num. xj. c. tpe moysi de
mandato dei fuerūt congregati. lxx. se
niores israhel vt essent coadiutores i re
gimine ppli cū ipso moysi . z extrūc fm
oēs doctores iudeoz sp fuit in iudaiss
mo collegiū seu consistoriū qd diceba
tur cāhedri ad qd oēs difficultates seu
dubia fidei z legis pueniebant z siml^r
oia magna z summa iudicia seu cōtro
uersia de quib⁹ intelligit cōter illud
Deutro. xvij. Si difficile z ambiguū
apud te iudiciū esse pspexeris inf san
guinē z sanguinē crīmen z crīme zc. z i
fra surget ascēde ad locū quem elegit
dn̄s z seq̄ris siniam eoz nec declinabis
ad dexterā vel ad sinistrā . qui qdē can
hedrīn a tpe dauid zc. citra residebant
principaliter sub regibus z ducib⁹ iu
de in iherusalem . z postea in babiloni
ca captiuitate . Dum ibi essent reges vl
tunces de iuda . consequēter in reditu di
cte captiuitatis residebunt in iherusa
lem sub ducibus de tribū iuda dum es
sent z durabat . ptās eoz etiā nō existē
te rege vel duce de iuda . put ptās ali
cui⁹ capli vacante sede durat . z sic au
ctoritas z ptās cāhedrī durauit etiā
tpe machabeoz vtqz ad .xl. annos an
destructionē tēpli scōi in quo tpe cessa
uit ex toto eoz ptās seu iurisdicō eo q
tunc ip̄s interfecit herodes omnes sa
bīnos seu m̄grōs illi⁹ collegiū put hñ i
libro cāhedrīn iherosolimitano in .c.
de iudicijs pecuniar . Itē hñ in libro

abundasar . c. pmo . vñ pñc pñle fu
it ablatū n̄ solū sceptrū de iuda s̄ etiā
scriba de filiis ei⁹ . quod quidem tēp⁹
concurrit cū tpe passionis ihu xpi dñi
n̄ri . qui fm oēs p .xlj. annos ante de
structionē templi secundi fuit passus
sicut regnū herodis q fuit alienigena
in cui⁹ tpe titul⁹ regius a toto genere
iudeoz fuit ablatū fuit valde ppiquū
tempori natiuitatis xpi ihu . Ex qbus
pater q tpe herodis vt dcm est in quo
tpe verus messias venit ex toto sceptrū
iuda fuit ablatū z pphetis adimplera
Et si forte dicat iudens q in p̄dicta re
sponsione vident assignare duo tēpo
ra . s. qñ ablatū fuit sceptrū iuda hero
de regnante qui alienigena erat . Et tē
pus qñ ablatū fuit dñx seu scriba de
filiis eius quod vt dictū est fuit imple
tum quando herodes occidit rabinos
seu m̄grōs legis qui dicebantur cābe
drīn qui non videntur fundare in ali
qua auctoritate autentica . nec conco
dare verb patriarche supradicti iacob
cum ip̄e non assignauerit duo tempo
ra . sed tantum vñm dicens donec ve
niat qui m̄tendus est . scilicet messias
fm quod dicūt christiani et scōm trās
lationem caldaicam . Respondet fm
historias thalmudicas quas iudei re
nuntur tanq̄ autēnticas habere duo fu
erunt ablata de tribū iuda in diuersis
temporibus licet non multum ab ini
cem remotis . vñm est sceptrū regni
quia herodes ascalonita cum esset nō
solum alienigena . sed etiā seruis de
domo machabeorum et de scō regna
set in iudea et in iherusalem . Idcirco
timens q cum regnum ei non compe
teret de iure eo q legitur Deutro . xvij
capitūlo . de medio fratrum tuorum po
nes super te regem nec poteris pone
re super te alienigenam . possit pro tē
pore aliquis consurgere de stirpe da
uid et cum de regno expellere . Ideo

*Monstrum
apud*

Indecor

Interfecit omnes quos potuit habere
de genere regio in qua occisione abla-
tum fuit sceptrum de iuda presertim
fin estimationem populi eodem. et ipse
herodis qui credebatur nullus de stirpe
regia in iudea remansisse. Sed sceptrum
ablato modo predicto adhuc remanebant
cathedrin qui dicunt doctores. seu scri-
be qui residebant sub herodes sicut alias
residebant sub regibus seu duobus israe-
litis. sed postea fuerunt ab herode in-
terfecti cathedrini omnes. et tunc ipse fuit
ablatus scriba de filiis iuda que omnia
supradicta in libro qui dicitur babacra-
ca. i. et in libro cathedrini hierosolimi-
tano et in libro abodasera super allegato
habent. Patriarcha igitur iacob spiritu
dei ista percognoscens ipse predictum. non
auferet sceptrum de iuda in hoc assignans
primam ablatorem predictam ad titulum regni
pertinentem. Consequenter dixit et scriba de
filiis eius in hoc significans secundam ab-
latorem cathedrini predictam. Que quidem
duo in diuersis temporibus contigerunt ab he-
rode seu herodianis. Et attendendum
quod prima ablatio sumus certificati per
historias thalmudicas pallegatas in in
de tempore quo contingit per eas certificamur
Per historias autem nostras. scilicet euangelicas
certificamur non solum de occisione sed et
am de ipsius tempore. Tradunt. n. herodes
occidisse quoscunque potuit in bethleem.
a bymatu. et infra. et hoc cum natus esset
iesus in bethleem iuda Math. ii. De se-
cunda vero occisione. scilicet cathedrini et de
tempore quo contigit sumus certificati per hi-
storias in libris pallegatis. quod fuit
per. xl. annos ante destructionem tem-
pli secundum. Et sic patet ex predictis quod
non fuit ablatum sceptrum de iuda per
herodes. nec dux seu scriba de filiis ei-
us modo predicto donec venit messias. ut
predictum est. hec ex predicto dialogo
magistri pauli ubi supra.

innotat

Contendit iudeus probare
quod iesus non est verus messias
quia in eius aduentu non venit
in nubibus celi.

Ad idem argumentum iudeorum
est acceptum ex illo quod habetur Dan.
vij. aspicebam in visu noctis et ec-
ce in nubibus celi quasi filius hominis ve-
niebat etc. Et fin omnes doctores catholi-
cos loquuntur ibi de aduentu christi. sed iesus
nazarenus non venit in nubibus nec in
tali potestate qualis ibi describitur. ergo
non fuit christus. Hic dicitur Nicolaus de ly-
ra quod scriptura loquitur de duplici ad-
uentu christi. scilicet in mundum et ad iudicium.
Primus aduentus christi describitur cum
humilitate. et secundus cum maiestate.
Daniel autem loquitur de secundo aduentu.
Unde ibidem dicitur. Aspicebam donec
throni positi sunt. et sequitur ibidem iu-
dicium. sed et libri aperti sunt. Iudei autem
excecati nesciunt hunc duplicem aduen-
tum distinguere. et ideo errant multiplici-
ter. quia aliqui expectant christum in adue-
ntu suo statim apparere. in tanta virtu-
te et potestate quod possit sub omnia ter-
rena subicere et eos liberare et regnum
suum restituere. propter quod et discipuli christi
post eius resurrectionem querebant etc.
i. ca. Dicitur si in tempore hoc restitues regnum
israel etc. Alii autem propter scripturas que
manifeste loquuntur de christi humilitate et
passione. et propter illa que loquuntur de eius
eminentia expectant duos Messias.
unum qui dicatur filius ioseph et iste passu-
rus est et occidendus. Alius qui dicatur
filius dauid qui messiam filium ioseph
resuscitabit et regnum israel restaurabit.
Sed illud dictum de scripturis non ha-
bet auctoritatem. licet. n. plures dicti sunt
messie sive vincti quod idem est principat-
us. ut dauid et saul et alij predicti. nullum
tamen dicitur in scriptura venturus ad salu-
tem populi nisi unus. Item istud dictum

Dux
messias

p qñanto habet apparentiam imple-
tum est in xpo qui fuit filius Ioseph
putatus et sic vocatus. vt ptz in euā-
gelio. Est etiam filius dauid fm carnē
sicut patet ex p̄dictis.

Contēdit iudeus probare q
Iesus non est verus messias qz
adhuc manet regnū romanorū

Incessimū p̄mū argumentū in
deorū cōtra xpm sumit ex quar-
to regno qd nominauit dan. in
ca. vii. Sup quo sicut dicit m̄gr alfon-
sus cōuersus i libro belloz. ii. xlii. Alii
qui glossatores iudeorū dixerūt q illd
quartū regnū est regnū romanorū. ex
quo arguūt q adhuc nō venit messias
qz vident regnū romanorū stabile et ip̄i
vocant xpianos romanos ex nomine
ciuitatis romane que caput est regni
sui. ibi est sedes pape et caput eccie. Et
tenent iudei q rex messias habebat ve-
nire in fine regni xpi. cuius regnū sem-
piternū erit. vt ptz. c. eodē. et qz credūt
q gens romanorū est gens edom. et q
Iul' cesar fuit de edom. et sic alij oēs
reges qui fuerunt post eum in roma.
Iungunt etiā eum hoc pphetiam hie-
mie T̄ren. iiii. gaude et letare filia edō
que habitas in terra huius. ad te quoqz
pueniet calix. inebriaberis atqz nuda-
beris cōpleta est iniquitas tua filia syō
non addet ultra vt transgrediet te. Ex
oibus his inferūt iudei q nō debebāt
redimī completa receptōe. postqz scilz
nulla captiuitas sequeretur quousqz fie-
ret cōtrictio et destructio illoz d edom
quos ip̄i dicunt esse romanos qui ser-
uant legem iesu nazareni. Et sup p̄di-
cta ante Hieremie dicit rabi salomō
q ibi Hieremias pphetat destructōez
romani imperij eo q destruxit tēpluz
et captiuaui populū iudeorū tempe ty-
ti et vespasiani. et sic per filiam edom iij

telligunt romani seu populū romanū
cum dicitur. gaude et letare filia edom
quasi dicat istud gaudiū quod habuit
in destructōe ciuitatis et templi in
tristitiam conuerteret. quia ad te veniet
calix vindicte diuine. Quia ergo non
duz est destructum romanū imperiū
ideo dicunt q nondum messias venit
et istud argumentū est inter cetera in q
magis se firmanē iudei expectantes q
tidie destructōez romani imperij. quo
facto dicunt statim messiam venire. et
ideo quotidie orant p destructōe ro-
mani imperij. et p̄sertim p destructōe
eccie xpi et discipuloz eius. vt ptz per
quandā orōnem que quotidie ab eis
dicit in suis synagogis. in qua int̄ que
dam alia xp̄sse dicitur. Omnes here-
tici subito pereant. que verba rabi salo-
mon et rabi moyses et ceteri sic expo-
nunt. Isti heretici sunt discipuli naza-
reni. Ad istud argumentū responde-
tur fm p̄dictum m̄grm alfonsum eodē
libro et titulo. Primo declarādo
falsum esse romā. siue populū roma-
num esse filiam edom p eo q regnaue-
rit super eos homo qui fuit de edom.
sicut ip̄met iudei non vocantur roma-
ni nec edomite ex eo q regnauit super
eos herodes qui fuit de gente edom et
de terra rome. Item qz edom alio no-
mine dictus est Esau Gen. xxv. et sic
edom descendit de sem filio noe p ysa-
ac. cuius filius fuit esau. Tota. n. euro-
pa i qua est roma dicitur populata fuisse
a filiis iaphet. ppter quod nō vide-
tur rōnabiliter dictus q p edom signi-
ficetur romanū imperiū. Sepe em̄ ac-
cidit q diuersa loca eodē nomine no-
minantur propter quod multi decipiūt
exponentes de vno quod de alio intel-
ligitur. verbi gratia. certum est q terra
edom fuit ad prem meridionales ver-
sus mare andalusie per quam filij isrl
transientes per desertum cum exp̄iti

Iudei iudeos q
destructioe
romani imperij

Sem
edom
qm
qus

Terra edom
Nunc andalusie
mons Smer
horeb ibi moritur
qt mor ibi ha
firmitate accepta

de egypto venerunt: et in eadem terra edom fuit mons synai et mons horvbi ubi mortuus est aaron. et ibidem erat francie quam dicunt iudei in hebraico carphat que nominatur in terra edom in propheta abdie ubi dicit transmigrationis exercitus huius filiorum israel omnia loca chananeorum usque ad sareptam. ista hebraica habet usque carphat in qua sitit helias qui dixit sibi dominus. surge et vade in carphat que est in sydone. et iterum surrexit et iuit in carphat. Et patet manifestum per hoc quod dicit carphat que est in sydone in terra domus edom datur intelligi quod est alia carphat alibi sita. et ista est regnum francie quod est ad aquilonem ecce ergo habemus unam franciam in terra edom. Item hispania que dicitur in hebraico capharat. et de qua dicitur abdie in ca. eodem infra transmigrationis iterum que est in bufforo ista hebraica dicitur capharat. erat etiam ipse illam franciam que dicebat carphat. que erat in sydone in terra edom in qua hispania siue capharat mortuus fuit antipas filius herodis in vinculis ryberii cesaris. finem dicit Iosephus. et sic vocaverunt aliqui sapientes hispaniam terre edom in quo dederunt intelligi quod non est illa hispania que vocatur in pre andalusia et que propinqua alteri francie que est ad partem septentrionis que non est de terra edom. Invenitur. n. scriptum in libris erarum egyptiorum quod terra andalusie fuit vocata hispanie nomine patris regis: qui habuit hoc nomen hispan. quod venit de hispania que est in terra edom. Sic etiam dicendum est de roma que in hebraico dicitur bosra que est terra edom finem illud Esa. lxiij. Quis est iste qui venit de edom tinctus vestibus de bosra est ultra mare ipse terram israel. Et dicitur in libro Sozobabel quod bosra erat magna civitas ninive. et sic non est ista roma in qua est apostolicus. quia illa roma

ma que in terra edom iam fuit deserta quando fuit destructa babilonia. quia edom et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cum rege babilonie ad destruendum israel. et ideo receperunt penam cum eo. Dico ergo respondendo si cut dixit Nicolaus de lyra quod per filiam edom intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau put dictus est edom denominata. et inuenit hic specialiter prophetam contra ydumeos qui debuerant diligere filios israel eo quod descendebant a duobus fratribus veterinis. scilicet Jacob et Esau. et ipsi magis e contrario habuerunt eos odio: et in destructione iterum fuerunt cum chaldeis ut dictum est gaudentes de illa destructione. Ideo dicit in auctoritate gabriele et letare filia edom. quasi dicat. ista leticia tanquam iniusta in tristitia converteretur que habitas in terra hus. ista hus non est illa de qua natus fuit Job. ut habetur Job. i. sed illa eiusdem nominis existens in regno ydumee. quod sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur quod due civitates et loca in diversis posita eodem nomine equivoce nominantur. Iudei moderni dicunt quod inuenerunt in quadam glosa chaldaica quod grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom. et quia predicta civitas est capta a turcis. Dicunt quod una est completa iniquitas filie syon. et sic nunc expectant messiam venturum. Istud etiam est falsum. scilicet quod hus sit grecia. et consequenter alia quod probatur sic. quia ut scribitur Gen. ij. nuntiavit est abraam quod Melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et hus fratrem eius chamuelque patres syrorum. et sunt tres puicte coniuncte denominare ab istis tribus fratribus. Caput terre hus fuit reblata quod postea fuit vocata antiochia. et iste puicte sunt remote a grecia ultra. xxv. dietas. et sic patet patet quod grecia non est hus. Item caput

Quid int
p. edom q
i domo
ib. c. i. d
i. c. i. d
i. c. i. d

Ezra est
era hus
Constantino
polis filia edom

melcha
melcha
hus
hus
antiochia

antipas herodas

Liber

tercius

Constantinopolis
caput grecie

Andreas
macton

grece est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yena. et sic non possunt dicere quod yenam est terra hus finem quod declarant predictam prophetiam et sic patet manifeste falsum cum dicunt quod constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deusa queque retores quentes texius scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatum adimpletio nis huius prophetie in anno dñi. M. cccc lviij. qui est finem eos a creatioe mundi quod milia ducenti decem et octo. Unde dixit rabi abiaa filius rabi hya qui habita bat barchinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocat megilina a megala quod interpretat ista discooperta quod messias debebat venire anno a crea tione mundi quinque milia centum decem et octo. quem numerum ipsi ponunt in com puto lfaru sui abedarij. numerando. quod et cum venit predictum tempus inuenerunt falsum dictum illius. Et tunc dicunt moderni iu dei quod ille errauit. quod ubi posuit quia de buit ponere etiam que facit in numero du centis decem et octo. quod. q. v. cos quod idem est in suo alphabeto facit centum. et etiam quod idem est quod r. v. res facit ducentos. et cum iste sit an nus ut dictum est finem computum eorum a crea tione mundi quinque milia ducenti decem et octo. Et affirmabant venturum esse mes siam anno predicto. quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid In circuitu impij ambulant sicut be stie molendini oculis velamine coop ertis. que nihil aliud inueniunt de sero quam cessant ambulare in profectu vite quam quam in ceperunt. patet ergo falsitas illius expositio nis quod grecia sit terra hus et constantino polis filia edom. Sed finem veritate. ut deum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum. et hus est ciuitas in eodem regno quod regnum dicitur habitare in terra hus. quod illa terra est famosa in re gno illo cuius metropolis sine caput erat reblata. scilicet antiochia. Et dicit hic

forte iude ex quo filia edom est regnum ydumee. et tu christiane dicis quod ista pro phe tia est completa. quam ergo fuit completa in ebriata et nudata. Et scio quod illa prophetia impleta fuit tempore regis hircani qui fuit po tentior rex machabeorum. quod tunc fuit de structa tota terra ydumee et edificata. et milia illorum quasi captiuos qui custodi rent muros iherusalem. Et dicit iosephus quod in illa die facta fuit magna leticia. quod. f. fuit destructa et punita tota terra ydu met. Et dicit hic rabi ysaia filius leui glo sando super hoc passum quod illa die fuit facta maior leticia in templo quam vnquam fuerit facta. Dicendo quod bethsean terra sua et omnes alie terre ydumee que non fuerant sub iugate subiecti tempore ioseph nec aliorum in dictum. nec in tempore regum israel et iude fuerit victi et captiuati tempore hircani. et dicit quod in illa die completa fuit prophetia ab die prophetie ubi dicitur. ascenderunt saluato res in montem syon iudicare montem esau et erit dominus regnum. Et dicit etiam iosephus quod illi de edom filij esau conuersi sunt ad iudaismum tempore predicti regis hircani. et fuerunt circuncisi et non recesserunt ab eis tempore tyti et vespasiani. sed quod semper manserunt in dei deinceps. Et tunc fuit rememoratum pec catum iudeorum filiorum esau. et ceciderunt in captiuitatem quam fuit completa iniquitas filio rum iuda qui permanserunt iusti in aduentu messie hiesu nazareni finem quod prophetauit Hieremias ubi supra dicens. Comple ta est iniquitas tua filia syon. non addet vi tra ut transmigret te visitabit iniquitatem tuam filia edom. et non inuenit gens malicie que sit in ira dei tanto tempore. finem quod dictum fuit de edom. nisi iudei propter quos fuit dictum quod semper deberent esse in ira dei. Et tunc pluxit deus has duas gentes scilicet edom puerorum et iudeorum qui debebant perire et semper esse in ira dei. sicut dixit Isere. in ca. vi. Cadent inter corrumpentes tempore visitationis sue corrumpentes dicunt dominus et fuit predicta memorata nois edom. et man

sit memoria nominis iudeorum. qz illi d
edom conuersi fuerunt ad legē iudeo
rum. z qz inuenimus edom his puni
tum esse. primo in tpe nabuchodonoso
for ante pphetiam malachie. Secundo
post pphetiam malachie tpe regis hircani.
De prima fuit dictū Malachie. i.
qz si dixerit ydumea destructi sumus.
sed reuertētes edificabimus que sunt
destructa. hec dixit dñs exercituum. isti
edificabunt z ego destruā qz dixit in
struit sumus sicut si esset iam pterita
illa punitio quā primo habuerūt tēpe
nabuchodonosor fm qz dicit etiā cap.
eodē. Esau ē odio habui z posui seyr
montes eius in solitudinē. z ppter eū
etiam dixit ppheta ab dñe legatū ad
gentes misit: surgite z cōsurgam ad
uersus eum in plūm qd dixit de futuro
ppter secundā punitiōem quā debe
bant habere tpe hircani regis. z ppter
ipm dixit in pphetia ab dñe. z erit dñs
iacob ignis z domus. Ioseph flāma z
domus esau stipula z succendet in eis
z deuorabunt eos. ppter qd intelligit
qz nō debebant illi d edom habere de
structiōem terciā. quia in secunda de
bebant esse in ira dei impetuum cum
alijs iudels confocijs eoz qui sūt p mā
serunt tpe nri. Et dato qz adhuc regnū
romanoz esset d nūero illoz quatuor
regnoz d quibus dicit in libro daniel
vt in argumēto fuit dictū. z qz romani
essent regnū edom. qz regnauit super
ipsoz romanos hō qz fuit de terra edō.
nō sequit qz ex hoc p vim hz dicit qz
adhuc illud regnū est stabile sicut co
gitant in dei qz ppter ea adhuc debz ve
nire rex messias. qz nō fuit intentio p
phetarū in destructiōe regni babylo
nie que fuit dicta in pphetia danielis z
in pphetia iheremie qz post septuagin
ta annos captiuitatis iuda nūqz am
plius esset homo qui regnaret super re
gnū. cāz dym. z sup ciuitatē babilonie

z terram circa facentē. qz ille ciuitates
z terre sue in suis locis pmanferunt. ex
si aliqve ville illarū fuerunt destructe
non tamen omnes fuerunt deserte. z
adhuc ille que fuerūt deserte p maio
ri pte omnes fuerunt populate. Sz in
tentio pphetarū fuit qz non esset vltra
sup cāz dym z sup babilonē nec sup su
am terram aliquis rex qui esset de ge
nere nabuchodonosor. nec de gēte sua.
Item in tēpe futuro regni medie erat
intentio pphete qz non esset vltra rex q
esset de genere darii nec de gente sua.
Item in tpe quo fuit postea regnum
persie erat intentio pphete qz non esset
amplius rex de genere tyri nec de gen
te sua. Item in tempe in quo habebat
esse regnū Janam. i. grece erat inten
tio pphete qz non esset vltra rex de ge
nere alexandri nec de gente sua. z simi
li modo tempe quo in futurū deberet
esse regnū romanoz fm qz ipi dicunt
deberet esse intentio pphete qz non ha
beret ibi amplius esse rex de genere iu
lij cesaris primi. z Gay z Tit. nec alio
rū qui crediderūt in eoz fidez. Ex quo
ergo reges romanoz non credunt mō
in fide Iulij cesaris Gay nec Tit. qz
ipī seruiebant idolis. z etiam qz Con
stantinus cesar dimisit regnū romano
rum seruis Iesu nazareni. z apostoli
cus qui est dominus rome nō fuit vo
catus deinde cesar nec venit d genere
cesaris. oportet necessario dicere qz iaz
transferunt omnia illa regna dicta in
libro danielis excepto regno Iesu na
zareni veri messie quod firmissime dix
rat z habet durare sine fine. Et id opz
dicere necessario qz iam venit rex mes
sias qz venturus erat tempore illorū
regum. z qz iam receperunt insti. transf
migratiōem z tribulatiōez quam debe
bant recipere quando finita essent illa
quatuor regna. fm qz dicit Dani. xj. po
pulus autē sciens deum suum obine

Idem
Cor. 2. 7. 1. 1. 1.
alleg.
Janam

Imperium
Romanum
pape pmissum
finit

bit. et faciet et docet in populo docebunt plurimos et ruent in gladio et in flamma et in captivitate et in rapina dixerunt. Sequitur et de eruditis ruent ut cōfletur et eligat. et dealbent usque ad tempus p̄finitū. receperunt etiā mali et peccatores de isrl sine captivitate ppetue. sicut dicit Dani. vii. usque ad cōsummatōem et sine durabit desolatio. et iterū. c. eodē ante civitatem et sanctuariū dissipabit populus cum duce velturo. et finis erit vastitas. et post finem belli statua desolatio. et hoc est quod debet esse in adventu messie. s. q. sine acciperet peccatū et deleat iniquitas. et adducere iusticia sempiterna. et sic videret sanctus sanctorum. ut patet in. c. eodem clarissime. ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis p̄dictis falsam esse expositionem iudeorum in p̄phetia. Hierē. supradicta. et in p̄phetia abdie. quibus se fundant multū iudei expectantes destructōem imperij romanorum. et tūc adventū messie et quod etiā falsum ē q. xpiani descedunt de edom. sed q. ip̄met iudei sunt illi de edom qui fuerunt cōversi. et ipsi q. mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitōem ppetuam in quam nunc sunt et erunt usque ad finē. et q. xpiani sunt filij syon et boni iudei qui cōversi sunt ad xpm in quibus completa fuit iniquitas. i. in quibus ita cessavit peccatū et captivitas. et in ppetuū erunt liberati. sicut patet in p̄dicta p̄phetia Hierē. quia illis de edom cōversis et alijs iudeis negantibus xpm dicit p̄pheta. ad te quoque pveniet calix. i. pena diuine vitionis inebriaberis. i. ad plenā punitōis atq. nudaberis. s. honore et alijs bonis. sicut manifeste factū est p tytū romanorum principē. Sed et de bonis iudeis q. receperunt iesum xpm verū messiam qui dicunt filij syō. Dicitur in te p̄p̄ta. completa ē iniquitas tua filia syō. scz in adventu xpi. quia amplius populus ille syon credens in xpm nō fu-

it subiectus alicui captivitati loquendo de totalitate populi. sicut ter las factum est de populo iudeorum. Ideo dicit. non addit ultra ut transmigret te. s. a libertate in servitutē. Sequitur d. malis iudeis filiis edom. Visitationem tuam filia edom eam. s. iuste puniendo discooperuit peccata. s. penam manifestam omnibus inferendo. quia publica est eorum captivitas et servitus in toto mūdo ubiq. sunt iudei sine inter xpianos sine inter saracenos sunt captivi et in abhominatōem habiti. Patet ergo solutio ad argumentū iudeorum que aliquantulū dilatata fuit propter magnā vim quam faciunt iudei in eodem.

Contendit iudeus probare q. iesus non est verus messias quia xpiani affirmant ipsum esse deum.

Itesum secundū argumentū iudeorum est ad pbandū xpm nō esse deum sicut xpiani affirmant. Arguunt autē sic. scriptū est Exod. xx. Non assumes nōmen dei tui in vanū. In vanū nomē dei assumit qui hominū nomini cultū divinitatis attribuit Nam vanitas est omnis homo q. hominē deum credit et deus appellat hominū novū cultumq. divinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est. non erit in te deus recens neq. adorabis deum alienū. Item in lege scriptū est q. qui fecerit se deum occidatur. nullus ergo homo est deus. Mirum ergo est quod xpiani ausi sunt Iesum nazarenū nominare deum etiam concessio q. esset messias cum sacra scriptura sit in oppositū ut dictū ē. vel si dicant q. messias debet esse deus. ostendat xpiani. Qui in sacra scriptura talis assertio potest notari. licet tū in primo libro sit sufficienter

Liber mebris

Cōsideratio quarta

C

ter declaratiū quadruplici examīne. q̄
Iesus xpc est verus filius dei z psequē
ter verus deus. quia in iudei petū an
ctoritates sacre scripture. Ideo in p̄nti
duo sunt fienda. Primo soluet argu
mentū. z secundo assignabunt aucto
ritates expresse ad oppositū ostenden
dū. De primo ergo dicē q̄ nomen dei
assumeret iuvānū si alicui puro homi
ni attribueret. sed si attribuit alicui q̄
non sit purus homo sed verus homo
z cum hoc etiam sit verus deus. tunc
non assumit iuvānū. talis est hieus
dñs noster qui non tm̄ homo sed etiā
verus deus affirmat. z sic de⁹ z homo:
vnus est xpc. nec est recens vel recēter
deus qui eternus est z ab eterno deus
nec ip̄e se facit deus. q̄ substantia liter
est deus. Ille em̄ facit se deum qui fin
git se esse deum cum non sit. nec ē de⁹
alienus. q̄ vere est deus. dii v̄o gentiū
alieni dii dicunt. q̄ nūcupant dii. Cir
ca secundū tollunt iudei velamē d̄ cor
dibus suis. legat sacras scripturas q̄s
z non alias p̄ p̄nti allegare intēdo que
cōmuniter nō solū fm̄ catholicos do
ctores sed etiā fm̄ antiquos hebreorū
rabinos de messia exponunt. Et p̄mo
quidem abrahā pater fidei nostre ad
ducit in mediū. qui accepta p̄missiōe
q̄ in semine suo benedicerent omnes
gentes. intelligens ex hoc deum nasci
turū fm̄ carnem hūanā ex genere suo
cum esset senex z dierū multorū voca
uit ad se seruū seniorē domus sue gen.
xxiiij. z dixit ei. Pone manū tuā sub
ter femur meū. vt ad iurem te p̄ deū ce
li z terre vt non accipias vxorem filio
meo de filiabus rē. Cum. n. sit cōsuetū
do apud colentes deū q̄ iurans p̄ deū
p̄stet manū suā sup̄ aliqd̄ hñs sp̄ales
relatiōem ad ip̄m. p̄pter qd̄ Exo. xxiij.
dicē q̄ qm̄ aliquis iurabit applicabit
ad deos nullo modo pater abrahā fe
cisset in manū seruū sui ponit subter p̄p̄m

femur qm̄ iurabat p̄ deum celi. nisi spe
cialiore relatiōem haberet femur suū
ad deū q̄ alia mēbra corp̄is sui. qd̄ q̄
dem verum est inquantū illa pars spe
cialius ordinat̄ ad actū generatiōis p̄
quem q̄rū ad matrē de genere abrahā
nasciturus erat xpc. Secūdo pōt ad
ducī illud Esa. ix. Parvulus natus ē
nob̄ rē. seq̄. Ervocabit nomē ei⁹ admi
rabilis cōsiliarius deus fortis pater fu
turi seculi. p̄ncēps pacis. p̄vulus di
xit. q̄ verus homo. admirabilis rē. q̄
verus deus. Hec em̄ noīa omnia nou
vidētur alicui posse competere nisi sit
deus. Tercio pōt adduci illd̄ Esa. xxi
Et dicet in illa die. ecce de⁹ noster iste:
expectabimus eū z saluabit nos. Su
per quo dicit venerabilis petrus alfoi
si in suo dialogo ti. viij. hunc certe ver
sum aliter non curamus explanare q̄
doctores v̄ri illum dudū exposuere. p̄
illum nanq̄ docuerunt venturū fore
tempus quo z mūdus dñm esset visu
rus. z digito sibi adināscem populus
ostensurus. hoc v̄o fieri nullaten⁹ pos
set nisi homo fieret quis z deus. Hec
ille. Quarto potest adduci illud Esa.
li. Posui verba mea in ore tuo. z i v̄m
bra manus mee protexi te. vt plantes
celos z fundes terram z dicas ad syon
populus meus es tu sine plāratio ce
lorū sine fundatio terre accipiat sp̄ualis
ter sine ad litteram. certum est q̄ talia
non possunt verificari nisi de illo q̄ est
deus. xbi em̄ humanitas p̄emittit
cum dicē. p̄ sui verba mea in ore mo
ita enim dixit dñs Moysi. vt habet
Deutero. xviij. Prophetaui suscitabo
de medio fratrum suorū similem tui. z
ponam verba mea in ore eius que ver
ba eius que loquet̄ in nomine meo au
dire noluerit ego vltor existam. Istud
aut̄ non pōt intelligi de Josue. nec de
aliquo qui fuerit sub lege mosaica. q̄
ylrio. c. eiusdē libri dicē. Non surrexit
n̄ iij

ultra ppheta in israel sicut moyses sed
 verificat de xpo qui fuit sibi similis in
 quatuor dedit legem sicut patuit supra li.
 i. in apertione terciij thesauri. h. postea ta-
 gitur eius diuinitas cum addit ut pla-
 tes celos et fundes terram etc. Ita ens
 promiserat se psonaliter veteri Ezech.
 xxxliij. Ecce ego visitabo oues meas:
 sicut pastor visitat gregem suum. Diffe-
 rentia est inter dominum et pastorem. tunc. n.
 dominus omnium est pastor: earumque in medietate
 non per alios sed per se pascit eas. In veteri
 testamento deus erat solus dominus. et mittebat pa-
 stores suos ad pascendum oues qui di-
 cebant. hec dicit dominus. sed visitans sicut
 pastor gregem suum nobiscum est dominus. Esa.
 liij. Ecce ego qui loquebar in veteri. s.
 testamento assum in nouo. Quinto ad-
 ducit alia auctas Esae in ca. xl. q. non
 minus confirmat propositum. Reuelabit
 gloria domini. et videbit ois caro pariter
 quod os domini locutus est. potest quippe vox rei
 spiritualis audiri sicut filij israel vocem domini
 audierunt in monte synai. loquentem vo-
 cem non videbis nisi fuerit res carnalis. Se-
 xto introducit auctas baruth in. liij. c.
 ubi inquirens in toto ca. q. sit vera sa-
 pientia. et q. adinuenit eam subdit. hic
 est deus noster et non estimabit alius ante
 illum. hic adinuenit omnem viam discipline
 et tradidit eam iacob puero suo et israel
 dilecto suo. et post hoc in terris visus est
 et cum hominibus conuersatus est. Certum est quod
 deus secundum diuinitatem videri non potest. quia
 dicit Exo. xxxliij. non videbit me homo et
 visus est. non poteris videre faciem meam nec
 etiam conuersat cum hominibus in quantum est
 deus. ut dicit David. ij. imo puerisatio pro
 parte est inter illa que sunt eiusdem spe-
 cies. et ideo ista verificant de deo secundum na-
 turam assumptam. Septimo hanc du-
 plicem naturam ostendit michaeas in ca. v. di-
 cens. Et iherusalem effrata pulvis es in
 milibus iuda. ex te mihi egredietur qui
 sit dominator in israel. et egressus eius ab

initio a diebus eternitatis eius. Nam
 egressus christi secundum humanitatem debebat
 fieri in bethleem. sed egressus a diebus
 eternitatis non potuit esse nisi secundum diuini-
 tatem de quo egressu dicit Esa. liij. genera-
 tionem eius quis enarrabit. Super predi-
 cto etiam verbo petri alfonsi in suo dia-
 logo ti. viij. pulcre loquitur dicens. hoc
 quippe quod est ex te mihi egredietur qui sit
 dominator in israel. secundum corpus dictum est. secundum
 quod princeps ille aduenturus erat in tempore.
 Ad autem sequitur et egressus eius ab ini-
 tio a diebus eternitatis perpetuitatem in-
 sinuat deitatis. hoc. n. diuinitati attri-
 buit quod homini puro non conuenit. hec ille.
 Ista secundum predestinationem non possunt esse
 dicta tum quia significatum vocabulorum hoc
 non patitur. tum quia nimis inscienter lo-
 querent prophete ita studiose ad laudan-
 dum messiam per ea que non magis compe-
 tunt sibi quam lapidis. Octauo david in
 psalmo. xliij. dicit. Sedes tua deus in
 seculum seculi virga directiois virga regni
 tui. Dilexisti iusticiam et odisti iniquita-
 tem. propterea vixit te deus deus tuus oleo
 leticie pro consortibus tuis. Cum hoc in-
 ter quod dicit. eum ad quem loquitur deum
 esse et hominem ostendit. dicens enim. Se-
 des tua deus in seculum seculi. virga
 directionis virga regni etc. nunquid non
 manifeste eum appelleret deum. Dein-
 de cum dicit. Dilexisti iusticiam et odisti
 iniquitatem propterea vixit te deus deus
 tuus oleo leticie pro consortibus tuis. Ad
 hominem eum loqui precipimus ne per
 vel deum. vel consortem habet deum. Ite
 david in psal. Deus in iudicio tuum regi
 da. qui ad istam etiam per doctores hebre-
 os exponitur de christo in lege. promisso dicit
 et permanebit cum sole et ante lunam in
 generatione et generationem. et sit nomen
 eius benedictum in secula. ante solem per-
 manet nomen eius. Et illud. et adora-
 bunt eum omnes reges omnes gentes
 seruient ei. Videamus inquam si de pu-

ro homine dicta sunt hec omnia. et per
manifeste quod nullo modo conveniunt nisi
soli deo. ergo sequitur quod christum confiteri de
bemus esse hominem et deum. Quod etiam
david spiritu revelante cognovit et mira
cula quod facturum erat prout dicit. Iam ad hunc
modum finem psalmista fecit psalmum.
Benedictus dominus deus israel qui fecit mi
rabilia solus. Et benedictum nomen ma
iestatis eius in eternum. et replebit maiesta
te eius omnis terra fiat fiat. Vidi
sti ergo iudee quod clare ex sacris scriptu
ris patet quod messias in lege et prophetis pro
missus verus deus et verus homo esse
debeat. quare merito iesus nazarenus
quem verum messiam supra ostendimus verum
deum et verum hominem confitemur.

Et ut amplius perfidia iudaica confun
dat tribus rationibus ostendatur. sicut dedu
cit magister Bernardus. oliverij in suo tractatu
contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum
prima talis est. Ille homo vere erat deus
cuius pena temporalis sufficienter satisfecit
pro peccatis totius populi. Sed mors christi
plene deleuit omnia peccata. ergo christus ve
re est deus. Maior patet quia ad sufficientem
satisfactionem pertinet quod pena respondeat cul
pe. culpa autem que est peccatum mortale
est infinita eo quod committitur contra deum in
finitum. Videmus. nam eundem actum esse cul
pabiliorē et graviorē contra insigniorē
et maiorem personam commissurum quod contra igno
biliorē vel inferiorē. Si ergo ad au
gmentum obiecti sequitur augmentum cul
pe. cum deus excedat omnem personam in
infinitum culpa commissa directe propter eum.
qualis est quodcumque peccatum mortale in
quo formaliter est averfio a deo dicen
da est infinita. ergo pena pro tali culpa
debet esse infinita sed nulla pena que non
durat in infinitum potest esse infinita nisi sit
in supposito infinito. ut sic finiret pe
na ex subiecto sicut culpa ex obiecto.
Pena igitur temporalis sufficienter satis
faciens pro quocumque peccato mortali ne

cessario est in supposito infinito. sed sup
positum infinitum est nullum nisi divinum. igitur
vera est prima propositio quod cuius pena
temporalis sufficienter satisfecit pro omnibus pec
catis vere est deus. sed minor patet Esai.
pro totum. liij. ca. ubi dicitur. vere languores no
stros ipse tulit. et dolores nostros ipse por
tauit. et nos reputavimus ipsum quasi le
prosum et percussum a deo et humiliatum
Ipse autem vulneratus est propter iniquita
tes nostras attritus est propter scelera nostra.
Disciplina pacis nostre super eum et livore
eius sanati sumus. Omnes nos qua
si oves erravimus unusquisque in viam
suam declinavit. et dominus posuit in eo in
iquitates omnium nostrum etc. de quibus fuit ple
ne dictum supra in apparitione thesauri.
Sed in circuitu impij ambulantes fal
sas conantur dare responsiones finaliter
neminem inveniētes in veteri testa
mento quod mortuus sit pro peccatis popu
li sic quod tota prophetia posset de illo expo
ni. Dicunt quod quia iudaicus populus ad pse
cutionem statum recalcitrabit. tunc ceteri na
tiones loquentes ex compassione et quasi co
parative dicent. nos reputavimus eum
solum populum leprosum et percussum a
deo etc. que sequuntur. sed mentita est in
iquitas sibi. multa. nam dicunt in dicto. c.
que de nullo alio a christo intelligi possunt.
Item. nam deus propter zelum populi mei per
cussit eum. Si ergo iste percussus propter
peccata populi dei. illi qui dicunt sunt lan
guores vestros portavit erunt de populo dei
ergo non est vera expositio quod alie gentes
dicant de populo dei predicta verba. Item
dicit ibidem oblatum est quia ipse voluit.
Item peccatum non fecit nec est inuentus
dolus in ore eius. Item in eodem ca.
tradidit in mortem animam suam et cum sce
leratis reputatus est et ipse peccata mul
torum tulit et per transgressores oravit
que omnia nullo modo de populo iudaico
verificari possunt. nec de aliquo alio
cum propheta eius divinitatem innuat de

cens generationem eius quis enarrabit
 et quod voluntas domini in manu eius dirigetur.
 Item zacharias prophetica in .c. ix. p.
 mittens. ecce rex tuus veniet tibi iustus
 et saluator qui loquetur pacem gentibus et
 pacem eius a mari usque ad mare. et a flumini-
 bus usque ad fines terre subdit. Tu
 autem in sanguine testamenti tui emisisti
 victos tuos in lacu in quo non erat aqua
 Item in .xij. c. aspicient ad me quem con-
 fixerunt. Item in .xij. ca. et dicit ei quod
 sunt plaga iste in medio manuum tuarum
 et dicit. his plagatus sum in domo car-
 ni qui diligebant me. totas istas orationes
 tangit in virtute Esaias in .xxviii. ca.
 ubi primo ponit culpam dicens. percussimus
 fedus vestrum cum morte et pactum vestrum
 cum inferno non stabit. Secunda ratio potest
 sumi ex dictis iosephi quod fuit iudex et
 verus historiographus dicens quod iherusalem
 fuit destructa. quia iniuste eius habitatores
 interfecerunt christum et beatum iacobum
 Ex quo sic potest argui. Iudei non erras-
 sent occidendo christum et beatum iacobum.
 nec persequens fuissent puniti nisi christus
 vere fuisset deus. sed isti peccaverunt
 occidendo istos. ergo christus vere erat deus.
 maior propter quod iudei interfecerunt christum.
 quod dicebat se esse deum. et certe si non fuisset
 verum secundum legem debebat mori. Iudei
 ergo interficiendo christum si non fuisset
 deus. quod fecissent secundum legem. non peccas-
 sent occidendo ipsum et beatum iacobum.
 sed potius meruissent. et eadem ratio est de
 beato iacobo. quod ideo interfectus fuit. quod
 assererat christum esse deum. Sed si non dixisset
 verum iniuste interfectus fuisset. ergo
 vera est maior propositio. quod si christus non

fuisset deus. iudei non peccassent occi-
 dendo ipsum et beatum iacobum. Sed maior
 patet per dictum iosephi asserere iudeos
 deuenisse in istam ultimam captivitatē. quod
 iniuste interfecerunt hos duos predictos.
 Ex quo etiam tertia ratio potest induci que
 talis est. Interficere puram creaturam ini-
 iuste non est ita magnū peccatū sicut ido-
 latrare. sed interficere christum fuit maius
 peccatū quam idolatrare. ergo christus non erat
 pura creatura. et sic oprebat quod est deus.
 maior est manifesta. quod magis peccatū
 est facere contra preceptum prime tabule.
 quam contra quodcumque de tabula secunda. sed
 idolatrare est contra primum preceptum pri-
 me tabule peccare. homicidium vero est
 secundum preceptum secunde tabule. igitur magis
 peccatū est idolatria quam homicidium. Ma-
 ior probatur. quod hoc interdum iure humano gra-
 uius puniatur minus peccatū. in lege
 divina per mensuram peccati est plagam
 modus. ut dicitur Deutero. xxv. c. Cum er-
 go iudei per preceptum commissum contra christum
 incurrerint maiorem penam in ultima ca-
 ptivitate que iam duravit mille. cccc.
 lx. annis quam fuerit aliqua pena eternam
 iniuncta. propter peccatum idolatrie. necessa-
 rio oportet dicere maius peccatum fuisse
 interfectio christi quam adoratio idoli. igitur
 christus erat deus. et hoc patet satis rationabiliter
 si consideremus conditiones legis quam christus
 erat daturus. Videmus. nam in omnibus
 actibus ordinatis quod ille qui est superior
 artifex principaliter et perfectum actum opor-
 tet per seipsum. Ea vero que disponit ad illam
 perfectiorem operatur per suos ministros
 sicut navis factor et copaginat per seipsum
 sed prepat illam navem per artifices submi-
 nistrantes. Et ideo convenientius fuit quod lex
 perfecta novi testamenti daretur per ipsum deum
 hominem factum. Lex autem vetus per dei mi-
 nistros. propter quod de latore legis non
 dicit Job. xxxvj. Ecce deus excelsus
 fortitudine sua et nullus est ei similis in le-
 gislatoribus. hec sufficiant contra penam

dam iudicā ad ostendū rōnib⁹ et au-
toritatib⁹ qd ip̄c est verus deus et ve-
rus homo.

Contēdit iudeus probare qd
lex euangelica non est a deo qd
ponit trinitatem personarum.

xxvi

Necesse est tertiū argumentū in-
deorū est cōtra trinitatē psonarū
ex qua arguunt legē euangeli-
cam nō esse a deo sic. Illa lex non est a
deo que tollit oimode vnitatē diuinā
qd Deutro. vi. dicit. Audi isrl̄ dñs de⁹
tuus vnus est. sed lex euangelica vide-
tur hanc vnitatē auferre ponendo pso-
narū trinitatē. ergo lex euangelica nō
est a deo. Rūdet iudeo qd trinitas pso-
narū nō derogat vnitati essentie diuine
nam et ip̄i habent cōcedere deū esse in
diuersis locis. qd psal. dicit. Si ascēde-
ro in celū tu illic es. si descēdero ad in-
fernū ades. qd nō pōt verificari fm̄ di-
uersas p̄tes. quia deus sp̄s est. et oim̄
diuersitate et cōpositiōe p̄ciū caret. nec
pōt dici qd de⁹ sit in diuersis locis suc-
cessiue. qd ip̄e dicit Malachie. iij. Ego
dñs et nō mutor. ergo sicut fil⁹ et semel
totus est in diuersis locis cū veritate
sue vnitatis. ita suo mō diuinitas ex-
stans vno numero sit est tota in diuer-
sis suppositis. nō. n. est scriptura i mū-
do que verius ponit vnū deū qd facit
euangeliz. Sed hec vntas ppter sui
infinitatē et similitudinem cōparit secū
psonarū trinitatē. Ad innuendū ergo
qd trinitas nō tollit vnitatē eētie vbi-
cūq; in veteri testō in hebreo inuenit
beloyim qd significat deū i plurali nu-
mero adiungit actus singularis vt est
illud. In principio creauit beloyim ce-
lum et terrā. Dicūt iudei qd hoc nomē
beloyim in differēter accipit p singula-
ri vel plurali. et qū accipit p deo vero
semper in singulari tenet sicut ibi. in p̄n-

cipio creauit beloyim. ecce qd li creauit
stat in singulari. sed hoc p̄t manifeste
falsum. Nā alqñ tenet manifeste pro
deo vero. et tñ plingit cum adiectiuo
pluralis numeri. et alqñ etiā cū verbo
pluralis numeri qd nō esset si teneret
p singulari. Exemplū p̄m Josuevi.
nōn poteritis seruire dño. deus em̄ sat-
tus est et. Hebraica veritas h̄z nō po-
terit seruire dño. qd beloyim sancti ip̄e.
Ista auctoritas loquit de deo vero. qd
iosue loquebat p̄p̄o de seruitute veri-
dei. vt p̄t istam intueri. Itē Hier. xij.
Perueristis verba dei viuētis dñi ex-
ercitū dei v̄r. hebraica veritas hic h̄z
puertistis verba beloyim viuētis dei
exercitū. Ista auctoritas manifeste lo-
quitur de deo vero. Nam vbi nos ha-
bemus deū exercitū in fine auctozita-
tis p hoc noie dñi. in hebreo ponit no-
men dñi thettagrāmātō. qd de solo vero
deo pōt dici. vt declarat rabi salomon
in li. de directiōe pplexor. et tñ in istis
auctoritatib⁹ hoc nomē beloyim cōiun-
git cū adiectiuis pluralis numeri. vt p̄t
Exemplū secūdi. s. de verbo plurali nu-
meri. x. Reg. vij. que est gens vt popu-
lus israel in terrā ppter quā venit deus
vt redimeret sibi in p̄p̄m. hebraica ista
sic habet. que aut vt p̄p̄us tuus gens
vna in terra ppter quā iuerūt beloyim
ad redimēdū sibi. patet qd li beloyim
stat in p̄dictis auctoritatib⁹ p deo vero
et in plurali. quare cum sit ibi impossi-
bile pluralitatē ponere deorū. necessa-
rio est ibi ponere pluralitatē psonarū.
siue suppositoꝝ. qd actōes tales sūt sup-
positoꝝ scō de aia. P̄t igit ex modo
loquēdi hebraico qd in diuinis ē plu-
ralitas suppositoꝝ et vntas essentie qd
moyses et alij pphete dederūt studiosis
in lege p tales modū loquēdi. Quō-
aut iste actus elicit ab essentia formali-
ter que vna est simpliciter licet p̄sone
sint distincte et quedam magis subti-

Trinitas

lora et magis ad propositum hic adducti possent. Sed quomodo dicit magister Bernardus. ostendit in suo tractatu contra ecclesiarum in deorum. vi. ca. Non videtur tutum dare occasionem cuiusque loquendi subtiliter cum infidelibus de materia ista. Videant ergo catholici studiosi doctores super primam inueniunt. ubi de ista materia multa subtilissima tradunt. que velut margarite non sunt seminande inter porcos. id est infideles. Sed tamen induco et indeorum ecclesiam in ista materia testes famulos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsum puerum in suo dialogo ti. vi. respondens sub nomine petri moysi interroganti sic proinde o moyses quod secretum sit nomen istud et ineffabile. et quod non nisi perspicaci mentis intuitu et perfundam valet agnoscere indagatore: testante moysen qui ait in Deuterio. scito hodie et cogita tu in corde tuo quod dominus ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. ubi. n. in latino. ponit dominus in hebreorum quidem predictum nomen inuenies. ubi deus in latino. in hebraico scribitur beloyim quod pluralitatem significat. ut inde patet eundem esse deum qui et singulari proprio et plurali appellatione nuncupatur vocabulo. Sed et ne plures deos forte putaret adiunxit et non sit alius quod deus moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera insinuat quod nomen huius archana subtilitas neque visu neque auditu neque de corporeis sensibus aliquo nisi tantum mentis intellectu perspicuo et miro perpendi possit ingenio. Potest etiam in multis alijs trinitas denotari. sicut in fimbrijs quas dominus filiis israel in vestimentis suis per moysen habere precepit dicentes loquere filiis israel et dices ad eos ut faciant sibi fimbrias in angulis palmarum ponentes in eis vitas iacinas quas cum viderint recordentur omnium mandatorum domini. Fimbriale quippe ille quatuor erat filiorum sed duplicatorum. in superio-

ri siquidem sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed per fila quatuor. quatuor autem pres designat. Per filiorum vero duplicitate dies et nox vicis. ut quatuor anni temporibus. id est. toto anno. noctem quoque et diem dei mandatorum memores essent. Nam per tres nodos trinitas personarum. id est. superiores. Per duos autem inferiores duo insinuant testamenta. id est. lex moysi et euangelium. Notat quoque trinitas in tribus benedictionibus. quibus aaron et filij eius benedicebant filiis israel ex precepto domini dicentis ad moysen. loquere ad aaron et filios eius sic benedicetis filiis israel et dicetis eis. Benedicat tibi dominus et custodiat te. ostendat dominus faciem suam tibi et miserat tui. Couertat dominus vultum suum ad te. et det tibi pacem. His quippe benedictionibus sacerdos aliqui benedicens prentas ante vultum suum palmas vitasque tenebat. cum vero benedicebat dominus quod et hebraice illo quod super diximus trino et vno nomine exprimebat tres digitos priores pollicemque indicem atque medium manus utriusque rectos altius erigebat. et dicto ita domino digitos ut prius remittebat. Sed dic mihi o moyses quid trium digitorum eleuatione melius quam trinitatis excellentia poterit allegorizari. quod si quid aliud super his notare tu noles et valeas mihi queso edisseras: moyses sane neque illud quod dixisti: neque quicquam aliud super hoc vniuersum notauimus. sed nec doctores nostri quicquam notandum esse dixerunt. Petrus. Quid etiam nisi trinitas personarum in eo quod dicit Esaias propheta notari potest trina videtur angelorum voce laudantium et dicentium sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Cur. n. ter tantum sanctus dicunt magisque semel vel bis decies vel centies vel aliquo numero aliquo cur si breuiter laudare vellent semel sanctus non dicerent. si vero multum cur non centena vel millenam vel innumeram laudem

Ind. m.
Ind. cor.

fimbria

exhiberent. Moyses. nos qđdē in ange-
loꝝ laude cām nullā vocis illius trine
nisi placitū simus ipsoꝝ. Petrus. si ad
singula qđ pposuero nesciꝝ ruderis. qđ
aliud qđ te victū z ptraire nesciēte fate-
beris. testat̃ sanet dauid psonarū trini-
tatē cū dicit. querite dñm z virtutē eiꝝ
querite faciē eius semp. Quid est. n. qđ
dixit querite dñm z virtutē eius z qđ
te faciē eius nisi querite patrē z filiū z
sp̃m sanctū. Quid nanqꝫ p virtutē eius
nisi filius eius. Quid vō p faciē eiꝝ nisi
sp̃s sanctꝝ intelligit qđ si in alias in-
telligas ediscere. Hec itaqꝫ sanctarū te-
stimonia scripturarū de trinitate pso-
narū satis intelligētibꝫ sufficere pñt. h̃
pdictus doctor. Sz nō trāseat calamꝝ
auctē Elase in ca. xlvij. qđ multū facit
ad ppositū vbi ipse met deus dicit. ex tē-
pore anteqꝫ fieret ibi eram. z nunc mi-
sit me deus z sp̃s eius. qđ illa aut̃ sint
verba dei loquētis pꝫ p lram pcedētē
cū dñs fundauit terram
z dextra mea mensa est celos. z sub eo
dē cōtextu idē loquens ait. z nunc mi-
sit dñs meꝝ sp̃s eius. s̃lī pꝫ p lram
sequentē immediate cū dicit. hec dicit
dñs redemptoꝝ tuus sanctus isrl̃. In
auctoritate vō pmissa exprimit̃ deus
missus a deo z sp̃s eius. Intermitterē
vō z missum sp̃s est distinctio psonalis
z sic ista scriptura impleta fuit in incar-
natōe filij dei qđ est deus missus in mū-
dū a deo patre z sp̃s eius. Secundo
adducūt antiqꝫ doctores hebreoꝝ qđ de
hac materia lz obscure aliquid senserūt
inter quos aliqui allegabunt̃ qđ magis
visi sunt appropinquare veritatē. Et p̃-
mo occurrit illud qđ super illud psal.
Deus dñs locutus est z vocauit terras
ibi glo. que dicit̃ mydrastulim. s. glosa
psalterij sic querit̃. Que est rō quare
psalmista nomē dei sancti z benedicti
tribꝫ vicibus cōmemorauit dīcēs. deꝝ
deus dñs locutꝝ est zc. Ad qđ rñdēt̃ ibi

sic: hoc est vt doceret te qđ cū istis tribꝫ
noibꝫ creauit deus seculū suū. iuxta
tres mīdoth. s. pꝫtates qbus creatꝝ
est mūdus. z ista sunt sapia scia z pru-
dentia. sicut dicitū est in puerbijs ca. iij.
Dñs in sapientia fundauit terram. or-
dinauit celos in prudentia. in scia sua
abissi erupuerūt. z isto modo dicit̃ in
Exo. ca. xxx. qm̃ ego sum dñs deꝝ tuꝝ
deꝝ zelatoꝝ. ecce tria noīa iuxta tres mī-
doth qbus creatus ē mūdus. S̃lī fi-
lij gath z filij ruben dicebāt in libro so-
sue. deus deus dñs ipse scit vbi noīaue-
rūt deꝝ tribus vicibus. hec in p̃dicta
glo. Et idē habet̃ in beresith raba. i. in
glo. magna sup Gen. sup illo vbo. In
pncipio creauit deus celū z terrā. in q̃
bus habet̃ qđ doctores antiqꝫ hebreoꝝ
p trinitatē iteratōem diuini nominis qđ
sepe fit in scripturis exponūt qđ est in-
telligenda in diuinis trinitas fm̃ tres
mydoth. s. pꝫtates quas deo attri-
buūt. Itē in eadē glo. magna que d-
cit̃ beresith raba. c. clxij. sic dñs rabi
eliazar. dicit̃ nō est creatus mūdus nisi
p verbū vel cū verbo dei sancti z bene-
dicti. sicut dñs in psal. verbo dñi celli fir-
mati sunt. Et sequit̃ ibidē rabi symeō
dicit̃: inspirauit vel insufflauit deꝝ sp̃m
suū z creatus est mūdus. sicut dicit̃ i
psal. sp̃s oris eis omis exercitus eoz.
Hec in p̃dicta glo. in qua māifeste po-
nit̃ distinctio realis in creatore mūdi:
qui est deus. Manifestū est em̃ qđ ver-
bum distinguit̃ realiter a proferente z
sp̃s ab inspirante. z tñ hū tres vnum
sunt. s. qbus statim ppheta subdit̃. Cō-
gregans sicut in vitrez aquas maris lo-
quendo in singulari. Item in glo. he-
braica sup illud Eccl̃. iij. Funiculus
triplex difficile rumpit̃. vbi sic dicitur
sensus esset videre mysteriū trinit̃ dei
z vnus non facile discutit̃. Sed hanc
glosam moderni iudei puerunt retor-
quentes hanc trinitatē ad tria tributa

Creato mudi

deum
verbum et
proferens

funiculus trinus

divina. que sunt potentia. sapia. boni-
tas. Sed non videt bec eē snia glose p
hoc qđ dicit nō defacili discunt. qz qđ
bet etiā satis simplex scit deū eē poten-
tē sapientē z bonū. Itēz sicut de opa-
tur p suam potentia sapiam z bonita-
tē. sic artifex creatus opat per artē suā
sicut p regulā directiūā z p potentiam
suā quē transmutat manet ad formaz
scamni vel lecti vel hmoi. z p appetitū
bonitatis lucrī. z ista tria multo plus
differūt in eo qđ potentia sapia z boni-
tas in deo. Et iō si ppter ista tria dicit
deus trinus z vnus in glo. p̄dicta. m-
to fortius diceret quilibet artifex trin⁹
z vnus. qđ nō est verū. z iungere sin-
gulare cū verbo pluralis numeri. dicē
do hūā fecerūt templū salomonis sic
de deo dicit Ec̄s. ij. quis ē hō vt sequi
possit regē factorē suū. hebraica veri-
tas sic hz. Quis est hō vt intret p⁹ re-
gem q̄ fecerunt eū. z sic de deo dicit q
est rex q̄ fecerūt hominē. Item etiā pa-
ter p sapientes cabala q̄ dicunt eē deū
sine aliqua corpali quantitate. z cū tri-
bus istoz deus mūdū creauit. que vo-
cant corona. intelligentia z regnum. z
nō est differentia inter istos z xpianos
nisi in vocabulis. qm si ipi intelligerēt
legē xpi. put ipam cognoscūt xpiani.
Videret nullā esse inter eas dñaz rea-
lem sed tantūmodo vocalē. z nō est mi-
rū si doctores aliqui hebreoz int gen-
tes aliquid de mysterio trinitatis non
sunt cōuersi ad fidem xpi. qz possibile
est q deus eis grām non inspirauit. p-
pter eoz peccata qui dispositōem pri-
mā nullatenus optauerūt. Et pp mul-
ta alia tpalia quibus erant inuoluti. q̄
viam salutis impediūt. Sic z moder-
ni iudei nō minus obnubilati z inuo-
luti nō recte sed ex obliquo incedētes
p̄dictā veritatē q̄nibus varijs z eua-
ngelionibus cōfusi inuolūt. ipi sunt de

qđba dicit salomon Ec̄s. vij. deus se-
cit hoīem rectū z ipē inmiscuit se in finib⁹
tis questionibus. Tercio accedunt na-
turales phi. z videamus qđ de trinita-
te senserunt. Primus fuit adam ma-
gnus naturalis qui dixit fm iuuenalē
z Hiero. manus dei tres digiti forma
uerunt corpus meū z extraxerunt co-
stam p tres digitos tres psonas intelli-
gens. z p manū dei vnitatē eēntie. Se-
cundus phs fuit Abraam in lege natu-
re qui tres angelos vidit sed vnū ado-
rauit Gen. xviij. tres vidit. qz fide tres
psonas credidit sed vnum adorauit. qz
vnus deus adorat sub rōne vnius ma-
testatis deitatis z essentie. Tercio phs
fuit plato qui in. vij. libro platonicoz
dicit q sicut nō est dare intelligentiaz
creatā sine trinitate creatā vicz intelli-
gere posse velle. sic nec intelligentiam
increatā sine trinitate increata q̄ ē pos-
se intelligere z velle. z iste plato vi po-
nit macrobius sup somnū scipionis z
beatus Aug. x. libro de ciuit. dei. c. xij.
z. vij. libro confessionū ca. lx. dicunt q
istud In principio erat verbū z verbū
erat apud deū z deus erat verbū. hoc
erat in pncipio apud deū. oia p ipsum
facta sunt z sine ipso factū est nihil. qđ
factū est in ipso vltia erat. Fuit inuentū
in libris platonis. z sic pz q cognouit
pluralitatē psonarum. Quartus phs
fuit aristoteles qui vnitatē essentie ostē-
dens. viij. phisicoz in fine dicit vnum
motorē penitus immutabilē eternū
z infinite virtutis z potentie sup omēs
celos residens z in. xij. metaphisice in
fine dicit. Enia nolunt male disponi
nec est bonū pluralitas principantius
vnus ergo princeps a quo depēdet ce-
lū z tota natura. Sed trinitatez in deo
ostendens dicit in principio pmi libi
de celo z mundo. Res oēs sunt tres z
diuidunt in tres. hic quidez numerus

adam

Abraam

plato

In principio erat vni

aristoteles

est ois rei & significat trinitatē rerum.
ita q in omni re est inuenire trinitatē.
& non solum in creaturis sed etiam in
creatore. addit vltra. nos vō nō extra-
rimus hunc numerū nisi a natura rez
& retinūimus ipm silem legi eaz. & p
hunc quidē numerū adhibuimus nos
ipos magnificare vñū creatore tñ emi-
nemē ppterantibus eoz que sūt creati.
& non cognouit iste personas distincte
tamen cognouit appropriata. Quia
pbs fuit hermes hermegist⁹ rex egypti:
qui teste linconitense in libro interpreta-
torlo partiū gregarū. ca. xxliij. sic ait.
deus est lumen ante lunē intelligibi-
le. & nībil aliud est eius vñio q̄ spirit⁹
omnia continens. & verbum ipius pfe-
ctam exns & genitū. ergo ibi est vñio i
essentia. & lunē deus pater est. spiritus
sanctus omnia continens & verbū pa-
tris. i. filius oīno equalis. Et iterū idēz
dicit monos gignit monadē & in sanz
reflectit ardorem. Ecce quid dicit lo-
quens d deo. monos. i. vnus pater ge-
nuit monadem. i. vñū filium. & in se
ipm. i. pater reflectit ardore. i. spiritū
sanctū. Sextus pbs fuit esculapius
primus medicus qui i vno deo ponit
actum sermonē & virtutem. vt ptz in li-
bro suo de interrogatōibus. Septim⁹
pbs fuit porphyrus qui teste Aug. li.
x. de ciui. dei. c. xxij. p̄dicat in diuinis
patrem & filium & hoz mediū. Octau⁹
pbs fuit plutarcus m̄gtr̄ traianī impa-
toris qui habuit responsum q̄ homi-
nes non poterant saluari sine patre et
filio & sp̄s sancto. & iō fecit laminā & po-
suit in sepulchro & inuenta est scriptu-
ra lris aureis p capiti forā s pectoris
cordi. p p patrem. p f filium. p sp̄m sc̄m
intelliges. Si aliquis quereret cū istis
fuerunt gentiles philosophi. & myste-
rium sancte trinitatis sit indemonstra-
bile & archanum quomodo habuerūt

talem noticiā de trinitate diuina. Re-
sponder illuminat⁹ doctor Franciscus
de maronis in conflatu suo super pri-
mo sententiarū. distinctione. ij. questōe
iiij. dicens. q̄ multa pbabilia & pbabi-
liter euunciatā dixerūt. & propter nos
multa per reuelatōem habuerunt.

Quarto accedat vñuersitas arrium
liberalium & ostendat nobis sic qd sen-
tiat de mysterio trinitatis. Vnde vna
grāmatica ē in essentia sed tres sunt p-
sone de quibus tractat. s. prima que de
se ipa loquit. vt ego. secunda ad quam
prima loquitur vt tu. & tertia d qua fit
sermo inter primā & secundam. vt ille.
Sic pater in diuinis loquitur de se et
a se tanq̄ prima psona. filius vō est se-
cunda persona ad quam loquit pater:
psalmo. ij. Dominus dixit ad me fili⁹
mens estu. sed sp̄s sanctus est de quo
fit sermo Johā. xv. cum venerit para-
clytus quem ego mittam vobis a pfe
Ioyca vō dicit q̄ in vna propositiōe
fm̄ essentiam sunt tria distincta. s. sub-
iectum p̄dicatū & copula. & in vno silo-
gismo fm̄ essentiam est maior propo-
sitiō minor & conclusio que adinuices
distingunt. & in silogismo demonstra-
tuo maior est per se nota. & sic a nullo
minorā maiorē pullulat cū sub ea ac-
cipiatur & conclusio ab viroq̄ fm̄ mē-
tem Aristotil. Rhetorica dicit in vno
dicamine vnus pagine fm̄ essentia
sunt tria distincta. scilicet persona que
loquitur. & secunda ad quam loquit.
& ipa ista media inter primā & secundā
Geometria dicit. in vno edificio sine
corpe fm̄ essentia sunt tria distincta. s.
longitudo. latitudo & pfunditas. Rhu-
sica dicit in cātu vno organico fm̄ cēn-
tiam sunt tres distincte voces. s. tenor
q̄nta & octaua. Arithmetica dicit. vnus
numerus par fm̄ essentia distinguit
in pfectum. superexcrecentē. & excrecentē.

hermes
hermes
in ghera

longa

et p̄dicat

porphyrus

et p̄dicat

Geometria

Arithmetica

Arithmetica

tem. vt ptz his tribus numeris. scz. xij. viij. vi. quoz vterqz est nūerus par fm eēntiamz sic cōueniunt. differūt tamē qz pres aliquote de. xij. que sunt vnum z duo z tresz quatuor z sex sūt sumpte reddent plusqz suū totū. qz reddūt. xvj z iō dicit supercrescēs. Et pres aliqte de octo que sunt vnu duo quatuor reddunt minus qz suū totū. qz solū reddūt septem. z iō dicit numerus excrecens. .i. nō crescens in suū totū. Partes vō aliquote de sex qz sunt vnu duo z tres reddunt integre suū totū. qz faciūt sex nec plus nec minus. z iō dicit numerus pfectus. vt dicit Irido. iij. erhimo. ca. vi. z vocat ps aliquota qz aliqtens sumpta reddit suū totū. Astronomia dicit qz in vno celo p eēntiā est or^oocatus z motus stelarū. vt notat pdict^o Irido. in. iij. erhimo. ponendo vīaz inter astronomiā z astrologiā. qm pīa dicit qd dicitū est. secūda vō vltra illō dicit auguriatōem in stellis. z iō quo ad hoc ē supstitiosa scia. His addit naturalis pīa que vna fm eēntiā ponit tria rerū principiā. .i. materiā formā et pīuatōem. nec expers erit metaphisica a laudibus trinitatis diuine. cū ipa cōsideret ens inquantū ens qd ē vnus fm eēntiā. sunt tū in ea tres pāsiones dīstīcte. .i. vnu verū bonū. vnu repseutans pīem qui est pīma psona sicut vītas est pīncipiū numeri. Veritas qz ē obiectū intellectus representat filiū. qz est veritas z pductus p modū diuini intellectus. Bonitas representat spūscū. qz bonitas est obiectū volūtatis spūscū. cū pduct p modū volūtatis fm aug^o Quinto z vltimo accedat mund^o cū suis creaturis. z declarat trinitatē eē in creatore. Et pz p qz mūd^o in se vnus p eēntiāz dīstīguīt in supcelestia que sunt angeli. z in celestia que sunt celi. z in subcelestia qz sunt quatuor elemēta. cū elemētaria. Secūdo se offert na-

tura angelica que in se vna dīstīguīt in tres hierarchias. .i. supiorē. mediā. z inferiorē. fm dionisiū de angelica hierarchia. Tercio se offert supior hierarchia. in qua deus vnus est in thronis. vt maiestas. in cherubin vt veritas. in seraphin vt charitas. Quarto se offert quilibet angelus z quelibet rōnalis anima. qz cum sit vnus z aīa vna in sua essentia. est tū in eis trinitas potētiarū. .i. memoria intellectus z volūtas. z hec in creaturis vocat imago dei. qz nihil est similis in creaturis trinitati diuine. p eo qz sicut tres psonae sūt vna eēntia. sic tres pdictae potētie sunt vna aīa eēntialiter z nō tres anie. Et sicut tres psonae habēt ordinē int se nō temporis sed originis vel naturalis intelligētie vt sicut pater dicit pīma psona filius secūda. z spūscū sanctus tertia. sicut aīa memoria dicit pīma potētia qz est sōns z thalamus oīm intelligibiliū ab aīa. Intellectus est secūda potētia. volūtas vō tertia. qz fm aug. nihil vult tū nisi pīcognitū. Itē sicut diuine psonae nō dīstīguunt ab eēntiā reali. dīstīguunt tū inter se realiter p origines suas sūt e relatōes. sic z potētie aīe dīstīguunt inter se formaliter. sed quatinus subsunt actibus suis qz sunt memorari intelligere z velle realiter dīstīguunt. Item sicut deus est vbiqz pīsens. In macrocosmo. .i. maiori mūdo sic z aīa rōnalis in microcosmo. .i. minori mūdo. Ipā. n. dī esse tota in toto z tota in qualibet pte. qz aīa rōnalis que tota est in pede boīs intelligit nō vt ē in pede. Est qz merito aīa rōnalis imago dei. qz expressus representat trinitatem diuināz qz quecūqz alia creatura. Et bīne est qz cū deus format hominē dixit. Faciamus hominē ad imaginē z similitudinē nostram Gen. i. Quin to se offerunt spere celestes. quia cum quelibet spere sit in se vna dīstīguīt.

ptos aliquot

2015 aia

astronomia

pīa nāls

metaphisica
Enb
bona

ayndā car fūit
accabūis

angly

Spere se lesos

tingunt
media. z
lica die
hierar-
honis.
itas. in
co se of-
et rōna-
a vna in
as potē-
volūtas
o del. qz
trinitati
e sū vna
unt vna
Et sicut
nō rem
is intell
na psona
cia. sici
tia q est
bilis ab
entia. vo
ibit. vol
ine pso-
realit. di-
p pignis
tie. aie d
sed qua-
sunt me-
liter disti-
bliq pre-
ri mudo-
io. i. mīo
in toto z
alis que
it nō vt ē
al' imago
initatem
atura. Et
homine
imaginē
i. Quin
quia cum
tingunt.

601

602

603

604

605

tamen in circulum planetam z virtutes
Sexto se offert sol qui cū sit in se vni-
cus in essentia distinguit tamen in cor-
pus splendorē z calorem quem produ-
cit. Septimo se offert ignis q similiter
cum sit vnus in natura in eo tamen est
tria considerare sicut dicitur est de sole:
z istud exemplū ponit Aug. de pcessi-
one filij a patre z spūssancij ab vtroq.
z si ignis esset etern⁹ eternaliter calor p-
cederet ab eo. z splendor pcederet rea-
liter ab vtroq sic est in diuinis. Octa-
uo se offert aer qui vn⁹ in natura trin⁹
est. in corpore caliditate z humiditate
Nono se offert aq que vna etia in na-
tura trinitatem dicit. in corpore humi-
ditate z frigiditate. Decimo se offert ē-
ra que in se vna trina tamen est. in cor-
pore siccitate et frigiditate. Sic posset
exemplificari de omnib⁹ creaturis in q-
bus z si nō plena lila beata trinitas ex-
pmit. relucet tamen in eis vestigium
trinitatis. In pfirmationem omnium p-
dictorū offerunt due ratōnes. vna quā
fecit Aug⁹. in libro. lxxxiij. questionū.
qz aut deus noluit et potuit se summe
pcommunicare. aut potuit z nō voluit. aut
voluit z nō potuit. aut nec voluit nec
potuit. aut voluit z potuit sed nesciuit
Non est dicendū q potuit licet nō vo-
luit. qz tūc inuid⁹ esset. Constat autem
q inuidia nō cadit in deo ppter imper-
fectionem. Vnde primo methaphisice
dicit ptra simonidē demū nō inuider:
nec est dicendū q voluit z nō potuit. qz
tūc impotens esset qd falsū esset. Nec
est dicendū q nec voluit nec potuit.
quia tūc impotens et inuidus esset qd
peius est. Nec est dicendū q potuit
z voluit sed nesciuit. quia tūc deus eēt
ignarus qd est absurdum. Relinquit
ergo q deus voluit potuit et sciuit se
summe communicare. z cuius in perpe-
tuo non differant esse z posse: vt patet
in pphicorū. Sequit q deus ab eterno

se summe pcommunicauit habēdo dilectū
id est filiū z dilectionem sine pdisleccus.
id est spūssancij. Secda ratio que offer-
tur est doctoris subtilis scoti in primo
sententiarū distinctione. ij. in responsio-
ne ad terciā questionem que talis est.
Vbi cūq est inuenire principia produ-
ctiua aliquorū sine imperfectione. Illa
supposita in quib⁹ inueniunt possunt
alia pducere quorū habent principia
pductiua cum non possunt impediri.
Sed in diuino supposito scz in patre
est inuenire principij pductiuium no-
tie gentis. i. memoriam secundam. q
est obiectū cum intellectu. z principij
pductiuium amoris spūssancij qd est ob-
iectū cū voluntate. ergo suppositū di-
uinū habens ista duo principia produ-
ctiua pfectissime poterit pducere noti-
ciam genitam z amorem spiratum. ta-
lia aut in diuinis nō possunt eēt nī si
sistentia. cum inherētia dicat imper-
fectionem. ergo in diuinis sunt produ-
cta duo subsistentia z vnū pducens z
stinctū psonaliter ab eis. Et si forte di-
cat iude⁹ sicut ponit tres psonas i deo
ita possent poni plures alie. Respōdet
sanct⁹ Tho. in summa contra gentiles
libro. viij. ca. xxxvj. q diuine psonę mlti-
plicari nō possent nisi fm q exigit p-
cessio intellect⁹ z voluntatis in deo. nō
est aut possibile q in deo sit nisi vna p-
cessio fm intellectū. eo q sūū intellige-
re est vnū z simplex z pfectum. qz in-
telligendo se intelligit omnia alia a se.
z sic nō pōt esse in deo nisi vna verbi p-
cessio. Similiter aut oportet z pcessio-
nem amoris esse tūc vnam. quia etiam
diuinū velle est vnū z simplex. aman-
do em se amat omnia alia. non est igit
possibile q sint in deo nisi due psonę
procedentes. vna per modum intelle-
ctus vt verbum scilicet filius. z alia per
modum amoris vt spūssanc⁹. Et
etiam et vna psona non procedens

Drac d'ank

plurificand
290 max

scz pater. Solū igit tres psonae in trinitate esse pnt. Item si fm pcessionē opter psonas distingui. modus aut psonae qmz ad pcessionē nō pōt esse nisi triplex vt. s. sit aut oīno nō pcedēs qd pater est. aut a nō pcedēte pcedēs qd filij est. aut a pcedēte pcedēs qd spū scti est. Impossibile est igit ponere plures qm tres psonas. Hādicam⁹ q patres z filij cū sancto spū. laudem⁹ z superaltem⁹ eū in secula. Etia hec p pnti sufficiant de ista materia. *xx m*

Contendit iudeus probare q christiani sūt ydolatre quia adorant sacramentum altaris et propter venerationem imaginum.

*W*icessimū quartū z vltimū argumentū iudeorū est cōtra adoratōez xpi. z sacramenti altaris ac etiā ptra adoratōez imaginū. Dicūt em iudei q xpiani sunt pessimi ydolatre adorantes xpm purū hoīem tanqz deū z qd pei⁹ est hostiam de frumento ab eis formatā z coctā adorāt sicut deum qd est derisibile z postea comedūt qd est horribile. Adorāt etiā imagines opā manuū hoīm. Illud autē est ptra legē dei Deut. vj. dñm deū adorab scilicet maiestātē diuinā in eo solo pfitendo. Item exodi. xx. nō facies tibi sculptile. nec omnē similitudinē que est in celo desup z q in terra deorsum. nec eorum q sunt in aqz sub tēra. nō adorabis ea nec coles. Item deut. libro z leuic. xxvj. nō facietis ydolū et sculptile nec titulos erigētis. nec insignem lapidem ponētis in terra vestra vt adoret eū. Item Deutro. xxvij. maledic⁹ qui facit sculptile z conflatile. nō ergo debet adorari homo. nec panis nec aliq imago siue creatura. Ad istū argumētum. Respondet quo ad primū scilicet de xpo qd fuit oīsum plenissime in p-

mo libro z in solutōib⁹ argumētorum pdictorū hui⁹ terciij libri. q ibus nazare n⁹ est verus messias in lege z ppbis pmissus. *Ostendim⁹* est etiā quō est verus de⁹ z ver⁹ hō sicut patuit in solutōne. xxij. argumenti. Et in p libro consideratōne. iij. articulo. i. in quadruplici examine. Et pter ibs nazaren⁹ est latre adorand⁹ nec ex hoc ydolatre sunt xpiani adorantes verū deū. Ad illū aut dicunt de adoratōne eucharistie q ibi sit ydolaria. Dicendū q nō est verum fm. Nicolaū de lyra in tractatū iudei neqter arguentē. Nō em adorāt panis q nō est ibi. s. ei⁹ suba pueria est in subam corpis xpi virtute diuina ad platōez verborū psacratōis q sūt ipsi us xpi veri dei effectiue seu principatū ipsi⁹ aut sacerdotis. platine seu misterii aliter. Verbū aut diuinū est tante virtutis q p ipm factū est celū z terra dñi hūlo vt patet Gen. i. z psalmo. cel. viij. dixit z facta sunt. z multo fort⁹ pōt conuētere vnā subam in aliā. Patet etiā p exemplū Exo. xxij. ca. vbi dī q diuina virtute vīrga moysi pueria est i serpente. Et exo. vij. aq⁹ egypti cōuerse sūt in sanguinez. Et si dicas q ista nō sunt pueria virtute vborū falsum est. Legimus em Nūe. xx. q deficiente aq⁹ dixit domin⁹ ad sacerdotes moysen z aaron loquimini ad petram et illa dabit vob⁹ aquas z ad verbū eorū scdm psalmus puerit petram in stagna aquarū et rupem in fontes aquarum. Facilius autem videt panem in corpus z vinū in sanguinem qz petram in aquam mutare. Q autem posset conuētere vnam substantiam in aliam manentibus accidentibus probat. quia deus non attingit substantiam mediantrib⁹ accidentib⁹ sicut facit agens naturale: sed eam attingit immediate: z ideo potest illam substantiam in aliam conuētere manentib⁹ accidentib⁹ eadem virtute

q̄sio scti m sctam

te. Ad hoc autem habet aliquo modo
exemplum Gen. xix. ubi dicitur qd vxor
Lot respiciens retro versa fuit in sta-
tuam salis. p hoc est qd dicitur statua vi-
detur qd remaserit figura substantie cor-
poralis substantia in sal murata sic igitur
divina virtute puerit panis substantia
in corpus xpi accidentibus remanentibus
panis. Anima vero xpi realiter con-
tincta est suo corpori. et similiter deitas
in persona filii. et sic sub speciebus panis est
corpus xpi ex vi puerionis vel transfor-
mationis. anima eius et deitas ex pcomi-
tancia reali et inseparabili et p consequens
ibi est totus xpc verus homo et verus de-
us. latra adorandus. et sic non est ibi ydo-
latra. non enim adorant deus per visibilia
tanquam deus sed ipse xpc invisibilis existens
sub illis speciebus. Similiter habet qd
dammodo Exo. iij. ubi dicitur qd christus
apparuit moysi in flama ignis in me-
dio rubi. et non est dubium quin Moyses
adoravit deum. qui dominus dixerat moy-
si solve calcamentum pedibus tuis
et. nec tamen adoravit ignem illum si-
ne flama tanquam deum. sciebat enim moy-
ses hoc impossibile esse. sed adoravit
deum invisibilem sub similitudine vi-
sibili apparente. Et idem dicendum est
de alijs apparitionibus divinis factis san-
ctis patribus. sicut. iij. Reg. xix. ca. appa-
ruit helie sub sibilo aurei tenuis. qui ait
arguit ultra quod xpiani comedunt corpus
xpi quod est horribile. Dicendum quod verus
esset si acciperent in propria specie. sed ipse
accipere sub speciebus panis non est hor-
ribile: sed magis suave et venerabile. non
enim ipse xpc vel eius corpus in ista comesti-
one frangit vel atterit dentibus siue lace-
rat sicut imaginantur iudei sed sole spec-
ies panis frangunt et atterunt quibus
presumptis desinit ibi esse corpus xpi: sed
remanent huius sacramenti effectus qui
est anime refectio p augmentum gratie.
et sic patet quod comestio ista suavis est et

veneranda. et propter hoc saluator dicit
Ioh. vi. Ego sum panis vivus qui
de celo descendi. si quis manducaverit
ex hoc pane vivet in eternum. Hoc est
am fuit predictum psalmo. lxxj. qui sunt
doctores antiquos hebreorum exponit
de christo. In principio enim huius psal-
mi cum dicit. deus iudicium tuum regi-
da. glossa hebraica dicit. Iste est rex mes-
sias de quo dicit ysai. xj. ca. Egredietur
virga de radice yesse etc. Et in processu
huius psalmi dicit de ipso. Erit firmam-
tum in terra in summis montium. ubi
litera hebraica habet. erit placenta tri-
tici in terra in capite montium. et trans-
latio Hieronymi iuxta hebraicum. Erit
memorable triticum in terra in capi-
te montium. Translatio caldata ha-
bet. Erit oblatio frumenti in terra. Ex
istis tribus videtur quod litera nostra sac-
ra corrupta per scriptores ponentes fir-
mamentum pro frumentum ex simili-
tudine dictionum. Patet igitur ex di-
ctis quod de rege messia dictum fuit in
psalmo. quod futurus erat frumentum in
terra in summis montium vel oblatio
frumenti in terra in capite montium:
quod impletum est in sacramento eu-
charistie in quo xpc sub speciebus pa-
nis tritici prinet et sup capita sacerdo-
tum ut adoret a populo elevat. Qui sa-
cerdotes propter altitudinem statum mon-
tes appellant. propter quod saluator Ioh.
xij. grano frumenti se comparat et dicit
nisi granum frumenti cadens in terram
mortuum fuerit etc. De bonitate antequam
sacramenti eucharistie dicit rabi moy-
ses hadarsam exponens super Gene-
llud Dece. xj. Et inclinasti ad eum ut
vesceretur. Litera hebraica talis est. in-
clinabo ad eum escam. quod exponens
iste doctor et loquens in persona dei sicut
et osee ppha. rabi ille dicit in fine. Inclina-
bo ad eum. i. ad populum israhel. escam bonam
et suam cui non est alia. sicut de quo dicitur

sup. Iacobus
Iacobus.

max. Iacobus
Iacobus.

Sacramentum bonum

psalmo. lxxj. Er̄it placenta frumenti in
terra in capite zc. De ista materia vide
qdam pulchra supra argumento. xliij.
Patet igitur ex supradictis q adorare eu
charistiam nō est derisibile. s̄ sanctū z
venerabile nec eā sumē est horribile: s̄
denotūz z delectabile bñ dispositis ad
hanc escā. pp qd ap̄ls. j. Cor. xj. Pro
bet aut seipm homo et sic de pane illo
edat z de calice bibat zc. Et h̄ fuit figu
ratū in manna pp̄lo isrl̄ dato Exo. xvj
de q̄ Sap̄ie. xvj. Panē paratū de celo
prestūisti eis sine labore. omne delecta
mentum in se habentē z om̄is saporis
suauitatē. De ista materia ampli⁹ dice
tur cū del adiutorio infra cū mouebit
bellum iudeoz p argumenta ex natu
ra assumpta. Ad illud aut qd argu
unt iudei de sculptilib⁹ z imaginibus.
Rūdes et primo declaro qd est adora
tio. Secūdo quot modis sumit. z tan
dem quali ueneratōe sanctorū imagi
nes uenerāde sunt ex quib⁹ patebit so
lutio ad allegata p iudeos. De primo
dic̄ q adoratio nihil aliud est q̄ que
dam ueneratio seu reuerentia alicui ex
hibita ratione dignitatis superioris et
excellētis. Pro sc̄do iuxta doctoz sa
cre theologie traditionē nos habem⁹
adorationē seu uenerationē que latría
dic̄. et habem⁹ q̄ dulia nominat. z ha
bemus que hyperdulia nominat. La
tría em̄ dic̄ cult⁹ soli deo trino z vno
debitus. hoc etiam experimur in om
ni republica obseruari. q summus re
ctor aliq̄ signo singulari p̄ ceteros ho
norat q si alicui alteri deferet foret cri
men lese maiestatis. Et idō in sacro co
dice statuit pena mortis his qui dñi
num honorē alijs exhibent vt ptz Ex
odi. xxiij. nec istum honorē siue adora
tionē ipsi deo exhibemus propter ip
sum. qz ipse est gloria et honorē predi
cissimus cui nihil a creatura addici po
test sed propter nos. quoniam p hoc q

denim reueremur z adoram⁹ mens no
stra ei subijcit z in hoc ei⁹ pfectio con
sistit. Res em̄ qlibet pfect⁹ ppter hoc q
suo superiori subdit. sicut corpus p b q
ab anima uiuificat. z aer p hoc q a so
le illuminat. Dulia p̄o dic̄ cult⁹ vel
reuerentia debita rationali creature su
periorē ordinē tenentī sicut sunt prela
ti dñi vel m̄gri. Idulia est cultus siue
honor dignior dulia debitus carni xpi
assumptē a p̄bo diuino. teste glosa sup
illud psalmi. Adorate scabellū pedum
ei⁹. Circa uero imaginū uenerationē di
cit q xpi imago z crux z alie sanctorū
imagines duplici possunt cōsiderari.
Vno modo vt sunt imagines dei aut
virginis Marie seu sanctorū. Secun
dario vt sunt qdam res puta aux z ar
gentū lignum siue lapis. et illo secūdo
modo p̄siderando nulla ueneratio eis
exhiberi debet: imo crimē ydolatrie in
curreret qui vt sunt solum res quedā
ipsas ueneraret. Alio modo p̄nt consi
derari vt rep̄tant ibm xpm. aut virgi
nem Mariam seu sanctos padisi. z sic
vtrq̄ uenerari debēt etiā eadem uenera
tōe qua imaginatū uenerat. z ita crux
xpi z ei⁹ imago uenerari debz adorati
one latrie. imago s̄t virginis Marie. alio
rūq̄ sanctorū uenerari debēt uenerati
one dulia. qz totus honor refert ad pro
thoripū. id est ad exemplar seu imagi
natū. z hec est op̄nio Thome in. iij. se
tentiarū distinctiōe. ij. Sed p̄ra eam
obijcit magister Robert⁹ holcot sup li
bro Sapientie lectiōe. ca. lviij. primo
qz latría est honor soli deo debitus: sed
nulla imago est deus. ergo nulli ima
gini debet talis honor immo contradi
ctionem includit. vel inducit dicere q
latría sit honor soli deo debitus z tam
q̄ debeat imāgini christi. preterea si
idem honor debeat imāgini christi z
christo idem honor debet lapidi z chri
sto. et per consequens debet idem ho

Sculptile quod
adorat

Latría
dulia
hyperdulia

q̄m ad adorandū

nor deo et creature quod non est dicendum
 Preterea quod honorat aliquid honore la-
 tris preter illud esse deum. si aliquid possit li-
 cite imaginem honorare cultu latris pre li-
 cite prestari et preter aliquid a deo esse de-
 um. Ideo aliter potest dici quod nulla adora-
 tio debet imaginis: nec licet imaginem
 adorare. Vera enim adoratio est in spiritu
 et deuotione et amore summo. et istud nul-
 lo modo debemus in aliquam creaturam diri-
 gere. quia tamen propter imaginem christi excita-
 mur ad adorandum christum. et coram imagi-
 ne adorationis nostrae facimus. Dicit lar-
 ge loquendo quod imaginem adoramus. Unde
 de dicit preter doctor videtur mihi dicen-
 dum quod nec adoro imaginem christi quia li-
 gitur. nec quod imago: sed adoro christum coram
 imagine christi quia est imago christi. et excitat
 me ad adorandum christum. et sic exponit io-
 hannes damascenus libro. liij. ca. liij. ubi
 videtur dicere quod sanctorum imagines ado-
 rari hoc intelligo sic quod propter imaginis
 reuerentiam licet mihi coram imagine san-
 cti cuius est adorare. et eo modo intelligo
 et hominem et basilium et totam ecclesiam ritum hec
 ille. licet hoc rationabiliter videatur dictum
 et posset satis sustineri ac per hoc indeis
 satisfacere. quia tamen loquendum est ut plures
 sapientum vero ut pauci et cordis opinio te-
 net oppositum ideo eam sequendo ad ea quod
 iudei dicunt restat respondere. Cum ergo di-
 cant iudei quod sacra scriptura vetat face-
 re sculptile et illud venerari. Dicit quod an-
 tequam deus esset humanatus facere imaginem dei
 erat impietatis cum finem diuinam naturam
 sit infigurabilis. inuisibilis et insensibilis
 sed per carnis nostre assumptionem factus est
 visibilis. sensibilis et palpabilis. et ita fi-
 gura non est impietatis sed pietatis et hoc
 propter doctrinam et instructionem
 immo ipse deus factus homo secundum christi-
 anismum istum. eas primo tradidit. Nam ipse
 primo pinxit imaginem suam traditque
 pictor non potuit eam pingere. mil-

so ab abagoro rege ut dicto regi trade-
 ret ut pater in ecclesiastica historia et no-
 tat Damascenus in sententijs libro. liij.
 ca. viij. Cum enim pictor non posset in fa-
 ciem christi faciem visus sui desigere pro-
 pter claritatis chouscantionem christi
 deuotionem regis attendens vestimen-
 tum pictoris faciem applicuit. et sic sui-
 ipsius imaginem ei misit. Item in die
 passionis ipse pinxit vultum suum tra-
 ditque veronice et nunc imago illa habetur
 rome in magna reuerentia et venerati-
 one. Item post sancti apostoli pinxerunt
 imaginem christi et matris sue ut lucas
 apostolus et euangelista. Habent imagi-
 nes rome teste Damasceno ubi supra.
 Ideo ergo prohibite sunt imagines in
 lege veteri. quia tunc deus non erat figura-
 bilis. ergo cessante causa cessare debet effe-
 ctus. Ex quo deus est figurabilis potest
 imago et fieri ad venerandum ut dictum
 est. Sic enim iubet propheta adorare non
 solum deum: sed et scabellum pedum eius quo-
 niam sanctus est. ps. xcviij. Unde quia non om-
 nes noscunt literas nec lectioni vacant.
 Ideo sancti presides ad velociores memo-
 rias habendam de triumphis sanctorum: ut
 sic alliciant ad bonum imagines inueni-
 unt. Sic ergo triplex fuit causa institutio-
 num imaginum in ecclesia. Primo ad in-
 structionem laicorum quibus imagines adhi-
 bent loco librorum. Secundo ad incarnatio-
 nis misterium et ut sanctorum exempla no-
 bis et frequenti et recenti inspicerentur
 Tercio ad excitandum deuotionis affe-
 ctum qui magis ex visis quam ex auditu cau-
 sat. Et si dicat iudeus vel quicumque ali-
 us quod nulla traditio de adorandis ima-
 ginibus inuenitur in decursu veteris
 ac noui testamenti. et Paulus probi-
 bet christianis communicare instructio-
 nis opibus gentilibus inter quod opera in fr-
 ctuosa. imaginum adoratio putatur. Respon-
 det quod apostoli familiariter pille spiritui non
 nulla tradiderunt ecclesie obseruanda quod non re-

*Imagines
in ecclesia*

*Imagines
in ecclesia*

Imago abagoro

o liij

luerunt in scripturis: sed in ecclesie obf-
tione p successionē fidelium sunt ordina-
ta. Vñ ipsemet apłs ad Thessa. vi. ait
state et tenete traditōes q̄ didicistis si-
ue p fmonē. s. ab ore platū. siue p eplaz
scz scriptā transmissā inī q̄s traditio-
nes est imaginū veneratio. Q̄ aut pla-
ceat deo imaginum veneratio eo mō q̄
dictū est et displiceat oppositū siue ea-
rum oblatio p̄ ex pena philippi et mī-
to alioz. Vñ legim⁹ in cronica impa-
toz et summōz pontificū q̄ philipp⁹ q̄
impauit anno dñi septingentesimo. xxx
cū esset heretic⁹ omīs imagines et pictu-
ras scōz de ecclesijs auferri iussit et ideo
male finiuit. Nam cū p annū impas-
sē veniēs ptra cū Anastasi⁹ euz de regno
expulit et oculoꝝ lumē et claritate pua-
uit. Item leo terci⁹ q̄ impauit āno dñi
septingentesimo. xxxvi. decept⁹ a q̄dam
apostata omīs imagines xpī et bte Ma-
rie et oīm scōz deponi fecit et igne cō-
buri s̄ non impune transiuit. q̄ de isto
errore Gregori⁹ terci⁹ ipm valde redar-
guit. et cū esset incorrigibilis ipm excō-
municauit. romāq̄ et totā yraliā et hy-
spaniā ab illi⁹ dñio et p̄tate deficere fe-
cit. ei⁹q̄ vectigalia interdixit p̄dic⁹ sū-
mus pontifex statim vt elect⁹ fuit zelo
mot⁹ religionis et fidei xpīane rome fe-
re mille epōz sinodū p̄gregauit i qua
veneratōez scōz imaginum p̄firmavit
ac violatores ip̄az generali anathema-
tis sūa p̄demnauit. et ptra leonē impa-
tozem vt dictū est. et ptra Constantinū
quīnū ei⁹ filiū iuste et aiose p̄cessit. hic
Constantin⁹ fuit pessim⁹ et vili⁹ hereti-
cus et apostata catholice fidei nā demo-
nibus sacrificia imolauit. Hic sinodū
ccccxx. epōz p̄stantinopolim cōgrega-
uit. in qua de deponendis xpī et sancto-
rum imaginib⁹ terribile promulgauit
edictum. et eertūc contrā catholicos ce-
pit tyrannidez exercere. Et licet moni-
tione p̄missa vt se a sua coherceret neq̄

cia monitus fuerit. Ipse vt alter Pha-
rao induratus in malo p̄mansit ob q̄
mors pestilens regiārbem sic deuasta-
uit. vt in eaz infinite dom⁹ integre clau-
derentur nec erat qui eos inhabitaret.
Ferebant enim in plaustris cadauera
mortuoz ad sepeliendū. Supradict⁹
ergo Leo terci⁹ mortuus est in imple-
tate sua scilicet in sanctaz imaginum
depositione. Et quia fili⁹ eius p̄dictus
Constantin⁹ hui⁹ fuit patre deterior. et
in nullo iunabat ecciaz: ideo Stepha-
nus scōs qui sedebat in cathedra Pe-
tri Anno dñi septingentesimo. lxxx. mo-
tus fuit diffinire et determinare q̄ rē-
latio imperij fieret de grecis in francos
in psonam magnifici principis karoli
magni. Ratio ponit extra de electōe.
ca. cum venerabilē. Francoꝝ em̄ fauo-
rem et beneficia iam romana eccia per
pippinū in multis necessitatib⁹ exp-
ta fuit. Iste Pipinus rex francorum
fecit magnū sinodum congregari: vbi
fuit magna altricatio circa veneratōez
imaginū et fuit diffinitū xpī ac sancto-
rum imagines esse venerandas l̄z here-
tici p̄trarium suaderent. q̄ eis species
ydolatric videbat: sed nō est verum vt
dictū est. quia imago fert intellectum
humanū in ipm imaginatū. Vñ eas
licite adoram⁹ et debita veneratōe co-
limus. nec est eadē ratio de imaginib⁹
et sculpturis ydoloꝝ. q̄ sibi malign⁹ spī-
ritus iungebat qui i eis dē dabat respō-
sa cui nulla debet reuerentia sed nō sic
de sanctis imaginib⁹. Satis igit elaret
quō nō repugnat sacre scripture ima-
ginū veneratio eo mō quo dictum est.
Et quantū deo displiceat earū oblatio
ex penis nō solum spūalibus: sed etiaz
corpālibus et tempālibus diuina ordi-
nate iusticia inflictis: et ex assertōe ve-
neratōnis earundem facta per vicariū
ibū xpī cum sacra sinodo vbi eror in-
uenire nō pōt cū talis sancta p̄gregatio

*Copiam
apostata*

dirigat a spū sancto. Et restat vnū du-
bliū de imaginib⁹ astronomicis que fi-
unt certis tempib⁹ planetis exstib⁹ in
quibusdam locis celi determinat⁹. vtz
liceat tales imagines facere et talib⁹ fa-
ctis vti sicut tempib⁹ suis vt dicit Ro-
bertus holcot sup libru Sapiē lectioe
lx. quidā in londonis dicebat. curare a
quartana p imaginē leonis aureaz fm
certas pstellatōnes factā. Hic est diffi-
cile dicere quid est verum ppter mirabi-
les opatōnes corpor⁹. qz hoc est certuz
qz nihil est homini illicitū qd p naturā
compleri pōt. Dicit tñ Tho. scda scde
qōne. xcvi. et allegat Aug. x. de ciui. di.
qz opinto fuit falsa de imaginib⁹ talib⁹
pstruendis. verū est tñ qz res naturales
formas suas psequunt⁹ ex corpibus ce-
lestibus: s; imagines artificiales nullā
virtutē cōsequi possunt ab arte. nec ali-
quam virtutē habere pnt a corpib⁹ ce-
lestibus: nisi quā habent rōne materie
Figura aut nō est principiū alterandi
et ideo nō habet aliam virtutē curandi
aurū talis imaginis qz aurū alterius fi-
gure. Sed si aliū effectū habet hoc est
opatōne demonū qui sunt ludificato-
res hominū fm Augus. Et ideo tales
imagines astronomicē virtutē fortinn-
tur p demones. cui⁹ signū est qz opor-
tet illis imaginib⁹ caracteres imprimi
qui ad nihil naturaliter imprimūtur
vel opant⁹. Vñ imagines astronomicē:
et nigromānce in hoc differūt qz i factu-
ra nigromānticaz imaginum sunt ex
presse quedā inuocatōnes demonum.
vnde ptinent ad expressa pacta cū de-
monibus inita. Sed in factura astro-
nomicarum sunt pacta tacita cum de-
monibus per quosdam caracteres et fi-
guras ab ipsīs demonibus adinūctas
quorū caracterum fixione demones
facientibus suffragant⁹. Hec aut. xliij
argumenta iudeoz sumpta ex lege suf-
ficient p primo bello qz vt visum ē nul-

q de imaginib⁹ astronomicis.

lius vigoris sunt cōtra hñm fidei forta-
licitiū. imo integrū et incorruptū manet
ab scitibus eorū. qz est turris fortitudi-
nis a facie inimici. **xxx**

De bello iudeorum per argu-
menta sumpta ex lege euange-
lica.

Quinta considera-
tio ē de iudeorū bello suprap ar-
gumta ex lege euāgelica. Vidētes. n.
iudei qz sua argumēta ex lege sumpta
nulla sunt firmitatis ad expugnandū
nostrū fidei fortalicium. quinimo p illa
eius veritas clarior et fortior est ostēsa
temptare volunt si possunt et ex dictis
euangelicis se iuuare. et ex quibusdam
alijs a xpianis cōcessis vt fidei nfe for-
taliciū diruat sicut deducit Nicolaus
de lyra in tractatu dtra iudeum nequiter
arguentē ex q tractatu plura hic in-
serunt paucis exceptis q suis locis ex-
plicabunt et faciūt totidē argumēta si-
cut ex lege. s. xliij.

Contentit iudeus probare
qz hiesus nō est verus messias
quia i eius genealogia sūt mu-
lieres peccatrices. **paru**

Primū argumentū iudeorum
quo nitantur pbare ibm nazare-
num nō esse verum messiam in-
mitur ex primo caplo Math. sic. Ille
non est verus messias in cui⁹ genealo-
gia ponunt mulieres peccatrices: sed
in genealogia ibi nazareni ponuntur
mulieres peccatrices ergo ipse non est
messias. Maior est manifesta qz messi-
as debet esse sanctus et bon⁹ et sic non
debet in sua genealogia peccatrices ad-
mittere. Minor patet qz Machi pri-
mo vbi ē principiū noui testi noiant q
tuor. s. Tamar Raab ruth et bersabee
q sūt in septa reprobate. Prima nanqz

o tñ

scilicet thamar sub habitu et simulatio-
ne meretricis supposuit se iude socero
suo: et sic concepit de ipso phares et sa-
ran Gen. xxxvij. Secunda vero scilicet raab
meretrix cognominat Josue. ij. Fuit
enim genere chananea et sic videtur fuisse
mulier luxuriosa villis et ydolatra. Ter-
cia scilicet Rutub fuit de populo moab
qui colebat ydola. Quarta scilicet Ber-
sabee fuit adultera ut patet. ij. Regum
xj. Ex quo sequitur quod non fuit vere christus.
Pro solutione huius maliciose argumē-
ti hebraici tria sunt videnda. Primus
est quod non valet illud quod obijcit. Scdm
quod in arguendo falsum supponit. Ter-
cium quare nomina dictarum mulierum
in genealogia christi exprimunt cum hoc
principaliter videatur querere argumen-
tum. Circa primum ostenditur primo ut
clausus retundat clauo quod similis ratio
vel fortior potest fieri contra messiam a iu-
deis expectatum. Unde Hier. xxxij
dicit de ipso. Ecce dies venturi dicit do-
minus et suscitabo dauid germen iustum.
quod omnes hebrei exponunt de christo. Unde
et translatio chaldaica que est hebraice
litera in pluribus locis expositiva habet
hic suscitabo dauid messiam iustum. om-
nes enim iudei confitentur de dauid messi-
am descendurum propter quod Math. xxij. qui
rent salutem a phariseis cuius filius est
dixerunt dauid. Dauid autem legem mul-
tipliciter et graviter peccasse. primo in
morte sacerdotis nobe. j. Reg. xxij. ca.
quia per omissionem cautele debite fuit
occursum mortis ipsorum petendo panes et
gladium ab achimelech presente doech
ydumeo propter quod filio achimelech su-
gientem ad dauid dixit. ego sum rex om-
nium animarum domus patris tui et numerus
occisorum sacerdotum fuit. lxxxv. virorum
et cum hoc ciuitas eorum fuit succensa et
mulieres et paruuli trucidati. Item pec-
cauit secundo peccato adulterij et etiam ra-
pius ut videtur in vxore Dile de qua dicitur

ij. Reg. xj. ca. missis itaque dauid nunciis
tulit eum per potentiam. scilicet regalem. Item
peccauit tercio peccato homicidij pro-
ditorie commissi. Nam vtriusque fidelissimum
sibi militem occidit gladio filiorum amon
ut ibidem dicitur. Et quia postea factus fu-
it divulgatus surrexit inde scandalum
magnus. propter quod dicebat in populo vul-
gariter de ipso dauid quod poterat esse
salus ei qui rapuit ouem et occidit pa-
storem. Item quarto peccauit grauius
non solum omittendo punitionem debi-
tam sed etiam increpatores filij sui amon
de opprobrio violenter sororis sue tha-
mar. ij. Reg. xij. dicitur enim ibi. Cum autem
audisset dauid verba hec contristatus est
valde et noluit consistare spiritum filij sui
amon quia diligebat eum. Item quinto pec-
cauit grauius misiboseth filium Jona-
the cuius seruus accusante dominum suum cri-
mine lese maiestatis et falso ut habetur
ij. Reg. xvj. ca. Post agnitam innocentiam
am misiboseth et nequiciam sibi seruus
sui illius seruus quem de iusticia tenebat
decapitare. non solum non puniuit sed etiam
propter iusticiam medietatem hereditatis
misiboseth ei dedit ut habetur. ij. Regum
xix. ca. In hoc etiam fregit iuramentum
federis initum inter dauid et ionatham pa-
trem misiboseth ut habetur. j. Regum. xx.
ca. Dicens que iurauimus ambo in no-
mine domini inter me et te. et semini me-
um et semini tuo usque in sempiternum.
Et subintelligit firmiter seruabunt. et
propter grauitatem huius peccati dicunt docto-
res hebreorum quod regnum deus postea fuit di-
uisum: vnde super illud verbum dauid. ij. Reg.
xix. cap. et tu sibi diuidite possessiones
dicitur glo. hebraica quod tunc venit vox de ce-
lo dicens. Roboan et hieroban diuidet
regnum tuum. Item sexto peccauit dauid
per superbiam in numeratione populi. ij.
Reg. xxij. ca. et in transgressionem diui-
ni precepti quod habetur Exo. xxx. ubi dicitur quod in nu-
meratione populi per quolibet capite debe-

Thamar

in
q
de

bat dari dimidius sclus argenti dño
qđ tñc nō fuit factum. et ppter gravita
tem istius delicti mortui fuerūt de po
pulo israel. lxx. milia viroz vt habetur
ibidem. Nec aut scripta sunt in veteri
testamento de pctō dauid. et forisā plu
ra alia pmisit q nō sunt scripta. Igit si
ppter pctā pdictaz mulierū in genea
logia ihu nazarenī positz arguit in
dei q ibs nazaren nō fuit messias i le
ge et pphetis. pmissus. eadem ratōne vlt
fortiori pōt argui q messias quem ipsi
expectāt descensurus de dauid q tot et
tantis criminib fuit irretit nō sit ver
messias eis pmissus. Item ostendit q
argumentū eoz nō valet. Frequenter
enī legunt hoies sancti ex pentib neq
simis pcreati. et ecōverso ex sanctis ne
quissimi. sicut Achaz nequissimus ge
nuit ezechias sanctissimū. q etiaz contri
bit serpentē enēū quē fecerat Moyses
liij. Reg. xvij. ca. et ezechias sanct⁹ ge
nuit manassen pessimū. qz posuit ydo
la in templo dñi et effudit sanguines in
noxiū multum nimis donec impleret
hierusalē vsqz ad os. liij. Reg. xxi. cap.
Similiter amon pessim⁹ genuit Josia
sanctissimū qui genuit tres filios pessi
mos quī ppter pctā sua traditi sunt in
manu infidelū. vn⁹ in manu regis egī
pti et alij duo in manu regis babilonis
vt habet. liij. Re. xxiij. et. xxiij. c. Ex h
patet q nō habet argumentū cōtra ve
ritatem xpī eo q in ei⁹ genealogia po
nunt peccatores et peccatrices cum in
stis. Consequenter pcedendo ad scōm
ostendo q in suo processu accipit sal
sum. Et primū qđ ad hoc q dicit q
mor mulieres in genealogia xpī nume
ratas fuisse viles ydolatrias et reproba
tas. non tamen intendo eas totalit ex
cusare a peccato sed a tanto verba sunt
Nicolai de lyra vbi supra. Prima fuit
Thamar circa cuius excusationem ali
qualem considerandum q ipsi Abrahā

facta fuit expresse promissio de christo
Gen. xxiij. In semie tuo bñdicent oēs
gētes terre et q istud semen descēderet
per ysaac ysmabele qñz ad hoc repro
bato dicente sibi domino. In ysaac vo
cabit tibi semen. Item q descēderet
de ysaac christus per iacob esau qñtum
ad hoc reprobato dicente domino ma
lachie primo Jacob dilexi. esau autē
odio habui. tota ergo generatio iacob
fuit electa propter quod. xij. ei⁹ filij fu
erunt vocati patriarche populi verum
tamen de iuda descensurus erat xpūs
fm carnem propter quod mulieres de
siderabāt habere prole de iuda et filiis
eius. quia nesciebat quomodo de illa
tribū descenderet christus quousqz de
terminatum fuit negocium ad proge
niem dauid p promissionem factam si
bi d christo psalmo. cxxij. Iurauit do
minus dauid veritatem et nō frustrabi
tur cum fructu ventris tui ponaz p se
dem tuam. Ista vero thamar fuit vxor
primogeniti iude. et etiam secundi filij
et ambo mortui sunt sine prole. et ideo
dixit sibi iudas esto vidua in domo pa
tris tui donec crescat sela filius meus
et cum adultus fuisset non dedit eū ip
si Thamar timens ne moreretur sicut
duo precedenti. Videns igitur Tha
mar q iniuriabatur sibi et ex desiderio
prolis habende de iuda vel de ei⁹ filio
ratione predicta simulans se meretri
cem concepit de iuda phares et zaram
et sic ex desiderio boni mota fuit ad illi
ctū perpetrandū sicut obstetrices egyptio
rum ex pietate ad filiorum hebreo
rum salutē mote fuerunt ad discendū
mendacium pharaoni Exodi. i. capit.
Et iudith similiter ex desiderio delibe
randi populum suum israel mota fuit
ad ommandum se curiose vt sic cōcupi
scenciam holosernis ad pcupiscenciaz
sui excitaret. qđ erat simplr malū et in
istis et plib⁹ dicta vlt facta mala excu

Judith

2a ab

sanct a tanto vel a toto. Quod autem dicitur in
 del qd Raab fuit meretrix publica et vi-
 lis persona falsum est. Nam ubi dicitur de
 ipsa Josue. ij. ca. Ingressi sunt domus
 mulieris meretricis nomine Raab Hebrei
 dicunt. Ingressi sunt domum mulieris hospi-
 taticis nomine Raab propter quod explorato-
 res hebreorum illuc declinaverunt ad ma-
 nendum de nocte. Non enim est alius mo-
 do verisimile qd salomon princeps tribus
 inde accepisset eam in uxorem si fuisset ita
 vilis persona qd aut argueretur ipsam fuisse
 ydolatrā eo qd erat gentilis et chanaanica
 non est efficax argumentum. quia multi ge-
 niles fuerunt vni veri dei cultores. sicut
 patet de iob et amicis suis et dato qd colue-
 rit ydola in iuventute sua sicut fuerat
 a gentibus edocia ac pro hoc in parte ex-
 cusanda. tamen in fide vnius veri dei salua-
 vit exploratores hebreorum: ut patet ibidem
 et ad hebreos. xj. et cum tota cognatione
 sua ad iudaismum fuit conversa. Quod autem
 de Ruth moabitide dicunt eam fuisse
 ydolatrā potest ad hoc dici sicut dictum est
 de Raab. Quod autem postea coluerat vnum
 verum deum patet Ruth. ij. ca. ubi dixit
 Deus meus deus tuus deus meus etc. Quod autem
 ultimo dicitur de Bersabee qd fuit adulte-
 ra. Dicendum qd ex scriptura non habetur
 expressum qd hoc promiserit voluntarie sed ma-
 gis pro potentia regis violenta ut dictum
 est supra. Et dato qd in adulterium pro-
 ferretur tamen iudei non possunt dicere quin de
 nota fuerit et honesta. Nam puerborum
 xxx. ca. super illud quid dilecte mi. quid
 dilecte vteri mei etc. Dicunt doctores he-
 brei qd ad literam hec sunt verba matris
 salomonis ipsum arguentis eo qd prima
 nocte qd facit cum filia pharaonis. ita
 carnaliter et insolenter se habuit cum ea.
 qd in mane tamen dormiuit qd transibat ho-
 ra offerendi iuge sacrificium matutinum
 et claves templi erant sub cerniali salo-
 monis. Et ideo mater eius intrauit cu-
 biculum eius et excitavit eum dicens. quod dilecte

106

2a ab

Bersabee

mi quod dilecte vteri mei. quod dilecte votorum
 meorum quasi dicat. Considera quid feci
 si sperabam qd tu zelares pro cultu divi-
 no et bene regeres regnum et in defecisti et
 consequenter monuit eum de carnalitate
 vitanda. de iusticia autem conservanda di-
 cens: ne dederis mulieribus substantias
 tuas. Nec obstat qd ille cui dirigunt ista
 verba vocatur lamuel. Nam salomon
 nomine vocatus fuit. eo qd nathan propheta vo-
 cavit eum amabilem domino. ij. Regum. xij. qd
 in hebreo significat cum qd deus in legit-
 mo. Est autem deus cum eo quem diligit. Patet
 igitur ex dictis qd in arguendo accipiunt
 falsum reprobando istas quatuor predi-
 ctas mulieres ultra debitas. Et si dicat
 inde quare non noiant in genealogia
 christi sancte mulieres scilicet zara. rebecca. et
 sic de pluribus alijs qd promedant in scrip-
 tura et tamen noiant ibidem quatuor mulieres
 peccatrices predictae. Respondet istud est ter-
 cius quod videbat principaliter querere
 argumentum. Dico ergo qd noiantur ad
 excludendum falsam opinionem qd possit
 oriri. Cum enim dicitur in genealogia abra-
 ham genuit ysaac intelligitur de zara uxore
 eius principali et prima. Et eodem mo-
 do cum dicitur ysaac genuit iacob. intelli-
 gitur de rebecca et sic de alijs. Si igitur sic
 absolute diceretur. Iudas autem genuit pha-
 res et saran. Opinari posset aliquis qd esset
 de uxore sua vera quod est falsum. quia iu-
 das non cognovit thamar affectu marita-
 tali propter quod ad excludendum opinionem
 falsam evangelista nomen thamar expressit
 fuit. Similiter si diceretur salomon genuit
 booz potest credere qd esset de sua prima
 uxore iudea natione quod non est verum. et
 ideo nomen Raab est ibi expressum. Et
 idem dicendum est de alijs onanibus.
 Non enim Ruth fuit prima uxor ip-
 sius booz nec Bersabee ipsius David:
 sed fuerunt eis ex accidenti coniuncte
 Ruth ut suscitaretur semen defuncti
 Bersabee ne moreretur propter crimine

adulteriij.

Contendit iudeus probare christianos immundos: quia comedunt carnes suillas.

Ecundu argumentu iudeoru est q ex quo in genealogia hiesu nazareni ponunt mulieres. unde tota sua genealogia est ordinata ad immunditiam et ideo xpiani comedunt carnes suillas et in lege prohibita. Ad istud argumentu rident q no sequitur xpiani comedunt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt immundi. Nam illa pcepta erant cerimonialia et p sequeus figuratiua status futuri sub xpo sicut sepe supradictu est propter qd publicato euangelio cessant no solum vt mortua: sed etiam vt mortifera si seruarentur vt obligatoria ex lege nam hoc est dicere saltem facto q xpi aduentus nondum esset ppletus. Si autem aliquis abstinere a carnibz porcinis et hmoi. ex alia causa vixit quia sunt sibi abominabiles vel no sane nullum esset peccatu. q aut tales cibis tempore xpi sint liciti patet ex actibus apostolorum et eplis pauli in multis locis q propter breuitatem omitto. qz est notum fidelibz christianis. Item rabi moyses hadarsan sup Geni. adducit auctoritatem ps. cxlv. qui custodit veritatem in seculu facit iudiciu iniuriam partem sibus dat escam esurientibus. dominus soluit pceditos et h e finis versus in hebreo. Exponit igitur iste doctor sinez huius versus de esca tempe messie dicens. q hec litera dat escam famelicis. dominus absoluens prohibita siue ligata. et exponendo sic dic omnis bestia que immunda reputat in hoc seculo deus sanctus et benedictus faciet eam mundam in futuro seculo. sicut primitus fuit munda filiis Noe quibz dicit Gen. ix. ca. quia si olera viretia dedi vobis omnia. Si

cut enim olus fuit mandatum omnibz sic aial et bestia filiis noe et ita in futuro absoluit de quicqd prohibuit decibis. Sciendum autem q iste doctor et alij doctores hebreorum loquentes de pnti seculo et futuro. pntens seculu intelligunt tempus currens vsq ad messiaz et ibi incipit seculum futurum. Cum igitur ihu nazarenus sit messias verus vt supra libro primo ostensum est a tempe passionis sue in q terminatus fuit cursus legis mosaice liciti sunt cibi lege mosaica prohibiti. Et ideo paulus apostolus in lege et prophetis docet dicit. i. Thimo. iij. Omnis creatura dei bona et nihil reijciendum quod cum gratia ruminacione percipit sanctificat enim per verbum dei. id est per eius filium modo dicto.

Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias quia in eius genealogia nulla ponit mulier sancta.

Terciu argumentu iudeoru e ex euangelio. Si ihu nazarenus est verus messias in eius genealogia saltem aliqua mulier poneret sancta sed nulla talis ibi ponit. ergo non est vere messias. Maior videtur manifesta. Minor probatur cum non ponant nisi supradicte quatuor que et si non tantum peccatrices tñ fuerunt. Rident quicqd sit de maiori ppositione minor e falsa. nam in fine genealogie ihu xpi. Jacob autem genuit ioseph viru marie de qua natus est ihu q vocatur xpc. Ipsam autem esse sanctissimam scripture noui testameti et doctoru catholicorum manifeste proclamant. Siquis satis est notu fidelibz id scitatem eius p scripturas iudeorum et saracenorum declarare. ppono. Circa primu dñ ysaie. vij. c. Ecce virgo concipiet et pariet filiu et vocabitur nomen eius Emanuel q auctas ad istam intelligitur de xpo et de eius matre.

et me vgo et ri
yiet

emanuel

*achaz n̄ sc̄it
p̄p̄ta*

tandum q̄ sicut legitur ysa. vii. z. iiii. re-
gū. xvi. Tpe regis achaz duo reges po-
tentes scilicet sirie z israel ascenderunt
p̄tra hierusalem ad p̄liandū p̄trā eā.
domin⁹ aut̄ misit ad eum ysaia dicens
q̄ nō timeret ab exercitu istoz duoz
regum. Ipse aut̄ sicut erat mal⁹ z ydo-
latra z incredulus nō credidit ysaie. et
ysaia dixit sibi q̄ peteret signū sue li-
beratōis ex quo sibi nō credebatur. vñ
sibi dixit. pete tibi signū a domino deo
mo in pfundum inferni. scilicet p̄ susci-
tatōnem alicui⁹ mortui siue in excelsū
supra scilicet in celo sicut tempore Jo-
sue de sole. Iste aut̄ rex malus nolens
petere signū a deo dedit excusationem
fictā. Dicens q̄ hoc esset temptare de-
um. unde dixit nō petā z nō temptabo
dominū. Cum aut̄ cognouisset ysaia
q̄ non bona fide dixit achaz: immo q̄
deū nō timeret aut amaret z sic indig-
num reputās noluit sibi dare signum.
S̄ dedit dom⁹ dauid dicens. Audite
ergo dom⁹ dauid nunq̄d parū vobis
est molestos esse hominib⁹ quia mole-
sti estis z deo meo p̄pter hoc dabit do-
min⁹ de⁹ ipse vobis signum. Ecce vir-
go p̄cipiet et pariet zc. q̄ intelligit de
p̄ceptōne z partu xpi p̄ virginē Mari-
am ut allegat euāgelista Matheus in
primo cap. Et p̄ obsidionem ciuitatis
hierusalē ab istis regib⁹ significat spūa-
liter obsidio generis humani a demo-
nib⁹. z q̄ gen⁹ humanū debuerit ab ob-
sidione dyaboli liberari signum fuit q̄
virgo p̄cipere pareret filium. Sed
isti gloriofo signo de cōcepto virgineo
p̄radicūt indei illud impugnātes z p̄-
impossibili reputātes q̄ virgo existens
virgo concipiat z pariat filium asserē-
tes z affirmātes q̄ text⁹ ysaie allegat⁹.
scz ecce virgo zc. nō intelligit sicut nos
xpiani z fides catholica affirmat de v-
gine gloriofa Maria z faciūt p̄ h̄ cōiter
quinq; argumenta. Et arguunt primo

sic. Istud signū fuit liberatōis achaz
a duob⁹ regib⁹ q̄ venerūt p̄tra eū. chri-
stus vero nat⁹ est post Achaz bene per
cccc. ānos liberatōis igit̄ signū non
fuit incarnatōis xpi z p̄ceptō ei⁹ ex ma-
ria virgine. Sc̄o sic vbi nos habem⁹
virgo Hebrei dicūt alma q̄ significat
adolescentulā q̄ indifferenter dicūt de
virgine z corrupta. Virgo aut̄ sic non
significat igit̄ textus ille non intelligit
de conceptione virginis sed adolese-
centule. Tercio sic q̄ xpc non est vocatus
emanuel: sed ihs fm q̄ patet Luce. ij.
z p̄phetia dicūt q̄ vocabit̄ emanuel igit̄
tur non potest dici de xpo. Quarto q̄
apparet q̄ p̄phetia intelligat de aliquo
filio z dicūt aliqui iudeoz doctores et
rabini. q̄ intelligitur de ezechia filio a-
chaz qui dic⁹ est emanuel. Alij vō di-
cunt q̄ intelligit de filio ysaie de quo
sequēti ca. dicit̄ prop̄ha accessit ad pro-
phetissam que concepit z peperit filiū.
Quinto z vltimo arguūt iudei ista di-
cūt q̄ anteq̄ sciat puer vocare patrem
aut matrem auferet fortitudo damasci
igit̄ in xpo fuit ignorantia q̄ christi-
ani reputant falsum. q̄ dicūt q̄ habuit
plenitudinē scientie ab instanti sue cō-
ceptōis. Concludūt ergo iudei q̄ nul-
lo modo intelligit de christo nec de v-
gine Maria m̄re ei⁹ sic nos xpiani di-
cīm⁹ z firmis credim⁹ z p̄stetur. Ad p̄-
mū argumentū dōm iudeis q̄ non est
verū q̄ istud signū de cōceptu vginis
ipsi achaz daret l3 sibi p̄ p̄pham p̄mit-
teret dicēs. Pete tibi signū a dño deo
mo zc. Sz ex hoc inuitat⁹ incredulus
remāsit z ydolatra. q̄ dixit nō petaz et
nō temptabo dñm. alia ista h3 et nō ex-
altabo dominū. Directū ergo fuit do-
m⁹ dauid signum: ut p̄t3 ex textu vbi
dicūt. Audite dom⁹ dauid p̄pter hoc do-
min⁹ dabit vobis signū. Ecce vgo p̄ci-
piet z pariet filius z vocabit̄ zc. q̄ sig-
nū impletū ē i vgie Maria principatū

et realiter quod fuit de domo dauid. Ad illud autem quod dicitur quod illud signum fuit quod ccccc. annos et ultra post Achaz dicens dum est quod duplex est signum. vnu pro pronostico respectu effectus futuri. sicut ge- deon datum fuit signum in vellere indica- tum future victorie Iudicum nono. Se- cundum est signum rememorarium respec- tu effectus preteriti. sicut in oysi datum fuit signum Exodi. iij. Hoc habebis sig- num quod miseris te cum eduxeris populum meum de egypto immolabis super montem istum gratias scilicet agens de ista missi- one quod tibi imponit. nec obstat de mag- na instantia temporis. quia signum rememo- ratiuum ita respicit preteritum in magna distantia sicut signum pronosticum futurum. Ad propositum istud fuit signum reme- ratiuum et non pronosticum et fuit datum in tanta distantia propter hoc quod queniens erat. quia achaz fuit incredulus verbo pro- phete quod dare signum in longinquum: ut ipse in propria persona non videret sicut in mente non credebatur. Illi tamen qui de- scenderunt ab eo viderunt sicut Maria et Ioseph. et ideo signante propheta non direxit verba ad achaz: sed ad domum dauid de quo domo fuerunt Maria et Ioseph ut infra dicitur. Ad secundum dicen- dum. quod in hebreo sunt tria vocabula quasi idem significantia. scilicet. nabra. betula. hal- ma. primum accipitur pro muliere adole- scente paucorum dierum non habendo re- spectum ad virginis vel corruptionem. Secundum accipitur pro virgine non habendo respectum ad etatem. scilicet. adolescens iuue- nis vel senex. Tercium vero accipitur pro muliere habendo duos respectus. scilicet ad adolescentiam et virginis vel corruptionem. et quia ista duo simul fuerunt in beata virgine. Ioseph propheta diuinitus illustrat posuit halma et non aliquid aliud de vocabulis supra- dictis. Huiusmodi est venerabilis peritus vir Petrus alfonsi puerus in suo dyalo- go titulo. vij. dicens. Mulier namque siue

iuuenis siue annosa quodammodo virgo est ap- pellari potest betula. quodammodo autem iuuenis est siue virgo sit aut corrupta potest nunc pari nabra. halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis et intacta. Hec ille. Notan- dum etiam fuit Nicoalium de lyra in huius pas- su quod halmum significat absconditionem et inde dicitur halma abscondita quod signifi- cat iuuenulam aspectibus hominum ab- sconditam: ita quod de eius pudicitia et inte- gritate non dubitatur maxime quam prepo- nit littera he. et tunc sonat healma. nec in- ueniunt in tota sacra scriptura aliquid sic scripte nisi tamen tres. scilicet. rebecca. xxiij. Gen. ubi dicitur de illa puella decora ni- mis virgoque pulcherrima et incognita viro. et sequitur ibi puella quod graditur ad hauriendam aquam in hebreo habet he halma quod egredietur etc. Et maria soror moysi Exo. ij. ubi dicitur de ea et fuit pu- ella et vocauit matrem pueri in hebreo habet iuxta hehalma etc. Et ista quod scribitur ysa. vij. Et ideo cum due prime fuerint virgines purissime quod sic nominate fue- runt idem tenendum est de ista hec ly- ra. Dicit ergo propheta ecce hehalma. id est adolescens et virgo simul. quia ista duo dicitur vocabulum hehalma precipiet et pa- riet filium. id est. beata virgo Maria a propheta pronunciat quod precepit et peperit deo manens et quod ita necessario debeat intelligi par- quia signum quod debebat dari achaz pro libe- ratione ciuitatis secundum textum rabi salomone debebat esse valde miraculosum. vnde dixit sibi ysaas. pere tibi signum a do- mino deo tuo in profundum inferni siue in excelsum supra. in profundo inferni. id est in suscitacione alicuius mortui vel in excel- sum supra. id est in celo sicut in statone so- lis fuit tempe ioseph. Non quod virgo et ado-lescens concipiet et pariet filium virgine non remanente nullum miraculum esset. op- ter ergo ad hoc quod sit miraculum quod virgo concipiat et pariat in conceptu et in par- tu virgine remanente. et hoc diuino

Conceptio

miraculo qđ impletū est in virgine glo-
riosa. Et ideo Augustinus cōtra iudeos
in sermone annūciatōis beate virgi-
nis dicit. Que sūt dei miracula nisi qđ
sūt hominib⁹ impossibilia qđ scripsit ta-
bular sine stilo ferreo. ipse grauidauit
Mariā de spū sancto. qđ multiplicauit
panes in deserto sine roze. ipse virginez
impregnauit sine corruptōe. et qui fe-
cit virgā sine pluuiā germiare ipse fe-
cit dō filiā sine semine generare. Ad
terciū argumentū dicendū qđ intelligi-
tur de xpō et qđ dicūt ipse nō est vocat⁹
emanuel s; ihs. Dicendū qđ imo. quia
aliud est nomē qđ imponit s; m ratiōez
indiuidualē ut petr⁹ et sic xp̄c sp vo-
cat⁹ est ihs. Et est aliud nomen qđ im-
ponit s; m p̄rietatē vel aliquā virtutē
excellētē ut liberalitatis et sic liberalis
vocat⁹ est alexander. fortis vocat⁹ sam-
son hercules vel achilles. et isto modo
xp̄c vocat⁹ est emanuel p̄pter excellenti-
am et diuinā p̄rietatē quā h̄z. qz iū ei⁹
supposito diuina natura p̄ter et huma-
na sūt iungunt. Vñ emanuel interp̄-
tat nobiscū de⁹ qđ noīe sepe vocauit eū
Maria. ipm ut verū deū et hominē
adorando. et ita implet lra Hebraica qđ
h̄z ut illa hebraica vocabit nomen ei⁹
hemmanuel. Sup qđ verbo dicit p̄dictus
Petr⁹ alsonsi vbi supra. et vocab nōm
ei⁹ hemmanuel. In hoc qđ ibidem legit
vocabis duo sūt notāda. s. qđ de⁹ sic ap-
pellari filium volebat. et qđ sine carnali
patre virgo foret puerū paritura. p̄pter
hoc em̄ alr vocabis ac si diceret ipa tū
vocabit et nō pater. bec ille. Ad quar-
tum argumentū quando dicit iudei
qđ ille filius erat Ezechias filius achaz
vel qđ erat filius ysae de quo in sequen-
ti caplo. dicit ipse accessi ad prophetis-
sam que concepit et peperit filiū et iste
vel Ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dm̄
qđ patet utrūq; manifeste esse falsum.
Et primo de Ezechia. quia ut patet ex

quarto libro Regū. Achaz regnauit p̄
xvi. ānos in cui⁹ quarto anno dicta est
propheta quādo incepit regnare fili⁹
ei⁹ Ezechias habebat. xvi. annos. De
p̄tis ergo q̄tuor de regno patris sui in
quorū quarto dicta est propheta paret
qđ vsq; ad temp⁹ regni sui de regno pa-
tris nō transierūt nisi. xii. anni demp̄t
igit istis. xii. de. xvi. sequit qđ qñ dicta
fuit p̄phetia ezechia iam habebat. xii.
ānos. sequit ergo qđ p̄phetia in euerifi-
cari nō potuit. qz iam erat natus. Pa-
ter scđo qđ non potuit intelligi de filio
ysae p̄pter illud qđ in sequen ca. dicit.
accessi ad p̄phetisam p̄pter duo. P̄mo
qz de illo filio ysae qui sūt rexum no-
eius fuit accelera velociter spolia de-
trabe cito predare. nec de eius nomine
nec de ei⁹ v̄ta. nec de ei⁹ gestis qut mor-
te vlla mentio fit in scriptura. s; m ergo
Hieronymū eadem facilitate qđ cō-
tempnit. Scđo qz non est verū qđ ysae
p̄tū accederet ad p̄phetisam v̄ro-
rem suā ut ipsa p̄cipet et pareret filium
de qđ intelligūt iudei. Et ratio est quia i
textu p̄mittit adhiberi mihi duos re-
stes fideles Vñ sacerdotē et zachariā
filiū barachie et statim sequit accessi ad
prophetisam qđ concepit et peperit filiū
Modo dico iudeis duo. P̄mo ad qđ
p̄phera inducebat istos testes: nūqđ
indigebat testib⁹ in accedendo ad con-
cubitiū p̄phetisse vxoris sue istud ē tur-
pe dicere. Scđo peto ab eis qđ fuerunt
isti testes fideles. nō Vñas qđ fuit tem-
pore Joachim de qđ Vñere. xvi. Fuit
vir p̄phetans in nomine domini. Vñ-
as filius Semey. quia tempore achaz
et ysae vsq; ad tempus Joachim ut pa-
tet in quo fuit iste propheta fuerūt p̄-
qđ centū anni. sicut patet per tempora
qđ regnauerūt reges qđ fuerūt in medio istis
q̄tu libz regū discurren. Itē alr p̄tēst
delis zacharias filius barachie qui est
xi. de. xii. prophetis minoribus. s; erat

adhuc natus. Ipse fuit secundo anno regni dary regis persarum qui successit Cyro. qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum et a tempore Achaz et ysaie usque ad tempus Dary fluxerunt plus quam ducenti anni. non ergo iste accessus ysaie ad prophetissam nec de istis testibus aliquid continer veritatis. Ergo dicitur iudei est veritas istius textus? Vtinam tolleres cecitas ab oculis vestris. Certe dico quod veritas istius prophetie est quod deus spiritus sanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad prophetissam. id est ad virginem Mariam que habuit spiritum prophetie et concepit et peperit filium ipsum christum salvatorem nostrum. Nam quando dicitur in textu adhibui mihi duos testes etc. loquitur spiritus sanctus per seipsum et non propheta sicut enim loquitur per prophetam: sic potest loqui per seipsum. Isti duo testes fideles quod deus spiritus sanctus adhibuit fuerunt Orias filius semey de quo dicitur est qui prophetavit multa mala contra civitatem que venerunt in captivitate babilonica. Et zacharias filius barachie qui prophetavit multa bona specialiter de adventu messie zacharie. ix. Exultate filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus et salvator etc. Et quando dicitur quod adhuc non fuerunt nati: sed futuri erant. Hic est dicendum quod non obstat quod preteritum et futurum totum est deo presentis: et ita loquitur de preterito et de futuro sicut de presenti et post prophetias istorum sequitur immediate in textu totum in persona dei et spiritus sancti et accessi ad prophetissam. scilicet virginem Mariam que prophetavit in cantico. Magnificat anima mea dominum. Et concepit et peperit filium. Iste accessus fuit specialis et hoc per spiritum sanctum sicut dixit sibi angelus. Lucce primo. spiritus sanctus superintendit in te. Ad quintum et ultimum argumentum dicendum quod intelligit de

scientia humana. licet enim in christo non fuerit ignorantia tamen quia factus est homo in tempore. habuit scientiam in tempore et antequam illam haberet liberatio populi denunciata per ysaiaz completa fuit. Cum igitur supra declaratum sit quod ipse nazarenus sit vere christus. sequitur quod mater eius Maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est sanctissima. nec iudei possunt dictam auctoritatem negare. quia non solum accipitur de translatione Hieronymi. sed etiam de translatione. lxx. interpretum quod fuerunt iudei. et in lege et prophetis perissimam finem quod dicit iosephus antiquitatis iudaice libro. xij. Videant etiam iudei tergum translationem caldaicam cui contradicere non possunt nec audent. quia istas prophetias sic exponit. Vbi ubi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles Orian sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet. et contestationes malas ex parte mea quas dixi venturas in prophetia Vnde sacerdotis esse futurum est quod sic omnem translationem quam dixi veteram in prophetia zacharie filij Barachie ego adductus sum accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Ite potest declarari sanctitas virginis marie ex secreto lemarbe. quia men clausa contra naturam sua est ibi posita in verbo multiplicabit et imperium vide supra libro primo in apertione primi thesauri. Vnde in libro quod dicitur sabath apud hebreos autentice dicitur men clausa verbum clausum significat. Idem autem persuadet per illud quod habet ysaie. xi. Egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascendet. Hec autem ad litteram intelligit de christo: ut supra ostensum est quod per florem intelligit quod sic sine arborum corruptione flos ab eis egreditur sic christus nascitur ex matre absque corruptione. Idem est

men
clausa

flor

psuadet p hoc qd habet ysai. lxxvj. **A**li
q pturiret pepit. pturire est dolore par
tus sentire. Non aut dicit de aliq muli
ere q ipsa peperit absq dolore partus
excepta dñi nostri ihu xpi matre. Item
Diere. xxxix. dicit nouu faciet dñs su
per terrā femina circūdabit virū. per h
q dicit ppha nouu faciet dñs manife
ste ostendit insolitā rem futurā a dño z
alias inauditā q fuit qñ virgo beata di
uinit⁹ pcepit ihm virū scientijs z virtu
tibus ab instanti sue pceptionis perfe
ctum z sic eum suo circūdedit vtero v
ginali. Q etia ipz pareret manāte cor
rupta hoc nō est nouū mulierib⁹ sed q
ipm pareret ipa remanente clausa istd
est nouū. Item hoc fuit figuratum eze
chie. xliij. z dixit dñs me⁹ ad me. por
ta hec clausa erit z non apiet z vir non
trāsibit p eam qñ dñs de⁹ israel igres
sus est p eaz eritq clausa z hic est finis
versus in hebreo p hāc portā intelligit
virgo Maria p quam filius dei venit
ad nos z exiit deus z homo clausura
virginitatis integra remanente. Item
rabi barachias exponens illud Tren.
ultimo. Pupilli facti sum⁹ absq patre
dicit q deus sanct⁹ z benedict⁹ ait isra
eli. vos dixistis coram me pupilli facti
sum⁹ absq patre. Redemptor quē ego
suscitabo vobis sine patre erit scilicet in
terris. sicut est sine matre in celis: z sic
fm enz apparet virginitas Marie ma
tris xpi. Item dñs Bonanētura quon
dam eps alban. sup terciū sententiarū
distinctione. iij. loquēs de sanctificatio
ne Marie dicit. Quidam iudei asserē
de ea q qñis esset. pulcherrima a nul
lo vnqz hominū fuit concupita. vñ au
tem accepit hoc iudeoz dictum nesci
re se dicit Nico. de lyra. Sed nō est ve
risimile q talis aut tant⁹ doctor posue
rit istud in scripto suo nisi habuerit ab
aliq loco autentico. Ratio aut qre vir
go beata nō fuit cōcupita ab hoib⁹ pōt

assignari. qz dispositio mentis magis
relicet in facie qz in ceteris alijs parti
bus ppter qd ex plenitudine grē existē
tis in ei⁹ mente fiebat quedā resurgē
tia in eius facie q in hoib⁹ ipsam inuē
tibus pcupiscentiā nō excitabat h ma
gis eam reprimēbat z hoc mō de ama
bilitate sancti Sebestiani dicit. Necess
se em erat vt quez deus tanta pfuderat
grā ab oib⁹ amaret. Consequenter decla
rat scitas vginis Marie p scripturas
saracenoz ppter maiore pfusione iude
oz. dicit em in alchorano machometi.
Dixerunt angeli O maria deus vtiq
elegit te z purificauit te z elegit te cla
ram sup mulieres seculorum. Itē ibi
dem O maria deus annunciat tibi v
bum ex ipso. nomen ei⁹ iesus fili⁹ Ma
rie z erit honorabilis in seculo z in fu
turo. Item ibidem dixit ipsa. deus me
us quomodo erit mihi filius. z non re
tigit me homo. Dixit sic deus creat qd
vult euz decreuerit vtiqz aliquid. dñs d
esto z erit. Item in libro albocha q est
autenticus apd eos dicit emphorais
socius machometi q audiuit nunciū
dei dicentē nullus de filiis Adā nō
scit quem nō tangat sathan preter ma
riam z filium eius. p nuncium autem
dei intelligit machometū. Item dicit
ebumusse ppham. i. machometū dixisse
se multi pfecti fuerūt in hominib⁹. nul
la aut in mulierib⁹ fuit pfecta nisi ma
ri. Has aut scripturas saracenoz
induxit: qz fm apostoloz oportet scds
hīe testimoniū ab hīs q foris sunt. Pe
tet igit q iude⁹ in minore sui argumen
ti accipit falsum. s. q in genealogia sal
uatoris nō ponit aliq mulier scā. cui⁹
opinionis videt fuisse Hieronym⁹ su
per Martheum dicens. Notandum in
genealogia saluatoris nullam sancta
rum mulierum assumi sed eas q scri
ptura repēdit vt q pp peccatores ve
nerat de peccatricib⁹ nascēs oim pctā

Solutas
marie

hanc
a dñi
ppter

deleret. Sed istud dictum non placet nicolao de lyra. ppter duo. Primo qz vi dictum est in genealogia saluatoris ponitur maria sanctarum sanctissima. Secundo quia ex eadem ratione ibidem arguit Hieronymus ad oppositum. s. qz propter peccatum athalie filie impiissime isabelis quae erat ydolatra et ad ydolatriam traxit Joathan maritum suum filius amboz ochozias et ne pos itos et pronepos amasias tolluntur a genealogia saluatoris.

Contendit iudeus probare qz hiesus non est verus messias qz non est filius dauid siue de genere dauid.

Primum argumentum iudeo- rum ex euangelio est in primo cap. Math. Ponitur genealogia christi quem asserunt christiani esse verum messiam ex eadem arguitur qz ipse non est messias in lege promissus. sic. verus messias debz esse filius dauid siue de genere dauid sed hiesus nazarenus non est filius dauid nec de genere eius ergo ipse non est messias promissus. **Ma-**ior est concessa ab omnibus tam iudeis qz christianis. Minor probat quia si hiesus nazarenus descenderet de dauid fm carnem in eius genealogia poneretur. Constat autem qz nihil tale ibi est qz in fine genealogie dicit. Jacob autem genuit Ioseph virum marie de qua natus est christus etc. Nunquid xps est ex semine ioseph natus ut dicat de genere dauid. sicut et ioseph. Et patz qz christi ani hoc non concedunt. ergo non habent ex predicta genealogia qz ipse sit de genere dauid. Si forte dicat christianus qz descendit p mariam qz est de genere dauid hoc non habet ex textu qz non ponit ibi qz eius fuit pater vel mater. g. nullo modo hiesus nazarenus dicendus est filius dauid et pater ipse non est messias. **Respo-**

det fm Hiero. i. glo. qz non est consuetudo scripturarum ut ordo mulierum in generationibus texat. Et ideo non p mariam sed p Ioseph inducit cum de vna tribu ioseph et maria fuerunt. vñ et ea quasi primam cogebat accipere. ne vna tribus se in alias perfunderet. vñ **Num.** xxxvi. omnes viri ducunt uxores de tribu et cognatione sua et cuncte femine maritos de eadem tribu accipient ut hereditas permaneat in familiis. Sed ptra hoc **Exo.** vi. Accipit aaron sororem naazon filiam aminadab. s. elisabeth in uxorem de qua constat qz erat de tribu iuda. Solutio sola illa mulier nubere non potuit viro de alia tribu ad quam deveniebat hereditas patris vel parentum. Vñ cum ipse elisabeth non deveniret hereditas patris quia habebat fratres priores se ideo bene potuit nubere viro d alia tribu. s. qz maria non habuit fratres vel sorores priores se quia fuit unica ioachim pater suo ideo ad eam devenit hereditas. Vñ habuit necesse fm legem nubere viro de cognatione sua. et quia ioseph fuit de tribu iuda et de pgenie dauid ut patz in genealogia ascendendo. Sequitur ergo qz virgo maria de qua natus est hiesus qui vocat christus fuit de eadem tribu et pgenie. Sed quia ex rege dauid duo pullularunt rami tanqz ex radice. s. salomon et nathan. Est dubium inter doctos a quo illoz virgo maria descendat fm carnem. et sunt nonnulli doctores dicentes qz hec virgo descendit ex rege salomone fm carne. et ex nathan fm legem cuius opinionis est nicolaus de lyra. **Luce.** iii. S. hec opinio videtur esse primo ptra pphetas. Nam Hieremias ppheta loquens de yechoniam: p quem venit linea salomonis. ait. scribe vix istu sterile qz in diebus suis non prosperabitur nec erit de semine eius vir qz sedeat sup solium dauid. et patrem habeat ultra in iuda. Hieremie. xxij. Si

ergo hec virgo descendit per salomo-
nem et yechoniam: vt dicit illa opinio
sequit qd christus filius virginis nō se-
dit sup solū dauid. et sup regnum eius
Contra pphetam in ca. sequenti et ysa.
ix. ca. nec valet dicere qd ppheta intelli-
git non erit qui sedeat seculari hono-
re. xps autem non sic sederat. quia su-
pra ca. eodem dicit dñs p pphetā. Vt
uo ego quia si fuerit yechonias fili⁹ io-
achim regis iuda annulus i manu de-
xtera mea inde euellam eum et loquit
de ipso et de semine suo. Vñ patz qd nō
solum loquit de tempali pñte s etiaz
de illa qua xps sedere habuit ad dexte-
ram patris. Item nō est verisile qd de-
tam cōfusibiliter repelleret eū et semē
suū ab honore ipali et a minori gradu
et consequenter constitueret ipm in se-
mine suo in maiori gradu. s. cristī. Se-
cundo hec opinio videt esse ptra aplm
quia nathan frater salomonis regis nō
fuit filius naturalis regis dauid s ad-
optiuus. Luce. iij. Cū ergo ab illo na-
than descendat hec virgo fm carnem:
vt notat African⁹ scribens ad Aristi-
dem et Eusebius li. j. ecclesiastice histo-
rie ca. vij. et Damascenus in sententijs
suis li. iij. ca. vj. Sequit qd christ⁹ non
est ex semine dauid fm carnem cōtra
aplū. j. cap. ad Romanos. Qui fact⁹
est ei ex semine dauid fm carnem. Re-
spondendū ergo fm illuminatum do-
ctorem magistz Johem vitalis in ser-
mone natiuitatis bte virginis qd icipit
Pulcerrima inter mulieres qd h sa-
era virgo venit ex nathan fm carnem
qd fuit filius naturalis dauid. nō qdem
de bersabee vt illi estimāt s de pncipa-
li vxore dauid. s. michol. binomia eglā
dicta filia saul s qd genuit dauid yeru-
an binomyū. qd et nathan de b. ij. Reg.
iij. Cū notatis p iosephū lib. antiquita-
tis iudaece et p dictū Nicolanz de lyra
qd nathan fuit melior salomone nany-

ra et vita qd de pncipali vxore et vt o-
pinatur pdictus doctor renūciatur in-
ri regni ratione eximie sanctitatis. ex q
nathan filio dauid xxxviij. pullularijs
plantevsq ad auos sancti ioachim pa-
tris virginis. Nam Nathat frater aut
eius qd et melchi dicit⁹ est genuit heli qd
ioseph fm leges Luce. iij. et hic habuit
fratrē pantherā qd genuit barpantherā
qui scdm Joachīm fm carnē teste Da-
mascens vbi ē. et sic sanctus Joachīm
pater huius vginis et sanctus Ioseph
sponsus eius fuerū fm legem secūdi
primoz filij. et sic patet genealogia nō
solum ioseph ex pgenie dauid s etiaz
virginis gloriose p nathan ex pncipa-
li vxore dauid. smichol.

Contendit iudeus probare qd
hiesus nō est verus messias qd
fuit peccator ex hoc qd fuit bap-
tismus. **¶ Summum**

Vntū argumentū iudeoz ex
euangelio est ad pbandū qd cri-
stus habuit peccatū. vel qd eius
baptismus fuit frustra arguit iudeus
sic. In euangelio Mathe. iij. ca. dicit.
qd venit hiesus a galilea in Iordanem
ad Johem vt baptisaret ab eo. ex hoc
arguit sic. Christiani dicunt qd baptis-
mus est ablutio peccatoz. cū ergo ihs
nazarenus fuit baptisat⁹. qd habuit pec-
cata abluēda qd ipi negant. aut ille ba-
ptismus fuit frustra. Rñdet qd baptis-
mus xpi est ablutio peccatoz. non aut
baptism⁹ Johis: sicut ipse Iohes dicit
Mathe. iij. Ego qdez baptisavo vos in aq
in pñiam. qd at post me vētur⁹ est forti-
or me est. qui nō sum dignus ponere
calciamenta. ipse vos baptisabit in spi-
ritu scro. Hiesus at nazaren⁹ fuit bap-
tisatus baptism⁹ Johis tñ. qd nō erat
ablutio peccatoz. et tō nō pclusit argumē-
tum qd hiesus habuerit peccatū abluēdū
qd sanctificati i vtero baptisati sunt ba-

Joachim

*Nathan filius dauid
adoptiuus*

282

*Baptismus
et Nazarenus*

ptismo xpi et tamen non habet peccatum abluendum. Hiesus autem ab instanti conceptionis sue, non solum fuit sanctificatus, sed etiam sanctus sanctorum. Quod autem arguit ultra quod Iesus nazarenus fuit baptizatus frustra. Dicendum quod non sequitur quia per hoc approbanit baptismum et predicationem iohannis, et per tactum sue sanctissime carnis dedit vinum regenerationis aquis nec sicut sanctificati in utero frustra baptizantur quia per hoc regenerantur in christo et membra eius efficiuntur. Et quia scripture novi testamenti et doctorum catholicorum locutiones de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis non recipiuntur. Ideo accipiuntur aliqua contra iudeos de veteri testamento et de dictis doctorum hebraicorum, et permittitur figura huius sacramenti Exodi. xxxix. in baptismo aaron et filiorum eius. Quando dixit dominus moysi, aaron et filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonium. In arrio ubi erat altare holocausti. Cumque laveris patres cum filiis aqua indues et ista lotio aqua que erat primum: ut dicitur rabi salomon non intelligitur de ablutione manuum et pedum solum sed de lotione totius corporis. Ita quod dicitur habet expressum rabi salomon, quod hoc dicitur lavabis eos vult dicitur baptizabis eos sic quod totum corpus intret in aquam. Item secundo super illud Ecclesiastes primo. Quid est quod fuit id quod futurum est. Habibarchias dicit sicut fuit redemptor primum sic erit ultimus. Redemptor primum. scilicet moyses fecit ascendere puteum. sicut habet Nume. xxi. Sic redemptor ultimus qui est rex messias ascendere faciat aquas. sicut habetur Jobellavltimo. Et fons de domo dei egredietur et irrigabit torrentem spinarum. Hec sunt verba doctoris. per torrentem spinarum intelligitur multitudo peccatorum. Aliqui hebrei dicunt quod hec est ista et irrigabit planiciem serhim. Est autem serhim regio grece de qua alexander magnus

nus exiit ad pugnandum contra reges persarum et medorum. ut habetur. i. Machabeorum. j. cap. et fin hoc ista prophetia fuit impleta quando apostoli predicaverunt grecis et eos baptizaverunt. Item. iij. Isa. xliij. Noli timere servus meus iacob et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem et fluentia super aridas. Effundam spiritum meum super semen tuum et benedictionem meam super stirpem tuam: dgerminabunt inter herbas sicut salices iuxta perfluentes aquas. Iste dicit. dominus ego sum et ille vocabitur in nomine iacob. et hic scribet manu sua dominus et in nomine dei israel assimilabitur. Per hoc enim quod dicit effundam aquas super sitientem intelligitur baptizatio iudeorum fidem christi devote recipientium. Et per hoc quod subditur et fluentia super aridam intelligitur baptizatio gentium. Nam gentilitas non fuit irrigata doctrina legis et prophetarum et quod iste sit intellectus habet super glossa rabi salomon. super illud quod subditur. germinabunt inter herbas et. i. in medio Esau. Per esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanum imperium quod suscepit fidem christi et baptismum: ut patet. Sequitur iste dicit dominus ego sum glossa. Isti erunt iusti perfecti quod de apostolis convenienter potest intelligi. Et ille vocabitur in nomine iacob: glossa. Isti sunt parvuli filii impiorum quod convenienter intelligitur de filiis iudeorum per apostolorum conversionem ad christum patribus eorum in infidelitate remanentibus. Hic scribet manu sua dominus glossa. hi sunt filii perniciem per quod convenienter intelliguntur christiani religiosi. et in nomine israel assimilabitur. glossa. Isti sunt conversi de gentibus illis applicat nomen israel. fin quod dicit apostolus ad Romanos. ij. non quod in manifesto iudeus est. neque que in manifesto in carne circumcisio sed quod in abscondito iudeus est et circumcisio cordis in spiritu non littera cuius laus non ex hominibus sed ex deo est. Patet

signa in
persim

Roma super
per fidem

super iudeos

Expositio alexandri ad hebraeos

igitur ex predictis q̄ glosa Rabi salomon. conuenienter aptat ad positum nostrum quibus hoc non intenderit. Deus enim aliqui mouet linguam hominis mali ad annuntiandū veritatem p̄ter eius intentionem. sicut Cayphas Johannis. xj. dixit de christo. Expedi vobis ut unus moriat homo p̄ populo. Intendebat enim solum inducere alios ad occidendū christū. Sed quod verbum significauit mortem eius profuturam ad salutem spiritualem populi: fuit p̄ter eius intentionē p̄pter quod euangelista subdit. hoc autem non dixit a semetipso. s̄ supple a deo sic eius linguam mouente. Habetur autem simile quātum ad aliquid Nume. xxij. de Asina balaam que protulit verba rationabilis. ut patet ibidem deo mouente linguam eius per se vel per angelum. illa tamen non intellexit verba: que protulit cum non haberet rōnem nec intellectum. Item quarto sup illō Gen. xlix. Ligans ad vineā pullū suū et ad vitem. O fili mi asinas suā. Dicit glosa. Hic est de quo scriptum est Zacharie. ix. Sedens sup asinam et seq̄tur in glosa. Et quō erit agens sic scriptū est Ezechielis. xxxvj. Et effundaz super vos aquam mundā et emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta s̄m doctores hebreos intelligit ad litteram de messia. sicut ostensum est supra et p̄ glosam hebraicāz hic inductāz habet q̄ erat mundaturus populū suū p̄ effusionem aque munde q̄ p̄p̄e dicit baptismus xpi. Vñ in libro qui dicit Roma hierosolomitānū auctico apud hebreos dicit. Quemadmodū pelagus mundificat pollutos: ita deus sanctus et benedictus erit mundas in futuro isrl̄ et sic est dicens Ezechie. xxxvj. Aspgam sup vos aq̄s mundas: s̄ ille. Item sapientes thalmuth in midras dī

perunt q̄ in aduentu messie ip̄e assumeret sibi aquas mundas s̄ sub sede sua et q̄ ip̄e sup isrl̄ effunderet. put dixit te xpus. effundam sup vos aquā mundā et sapientes tabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba q̄i accesseritis ad lapides mundos marmoreos non dicaz aquas aquas. Sunt enim aque tempales et aque spūales. Item q̄ viderunt messia filiū dauid intrare p̄ synagogas et studia et interrogatus quid faceret. respōdit q̄ balneabat. iuxta textū Gen. lauit in vino vestimenta sua q̄ significat lotionē in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. Item Quinto de baptismo et eius effectu dī Zacharie. xlij. ca. In illo die erit fons patens domui dauid et habitantibus hierusalē in ablutionē peccatorum et menstruate. Per hoc q̄ dicitur erit de futuro patet q̄ non pōt intelligi de ablutione aliq̄ veteris legis. Nā omnes ille erant statuite longe aī tēpus zacharie. Q̄ aut intelligat de baptismo xpi patet p̄ illud q̄ sequit̄: et erit i die illa dicit dñs exercitū disperdam noīa ydolorū de terra q̄ impletū fuit tpe xpi et discipulorū eius. p̄ quorū predicationē ydolatria cessauit p̄ totū mundū: exceptis q̄busdā barbaris in aquilonari p̄e habitantib⁹ q̄ limitati dicunt. q̄ illud vltū q̄ eis p̄io occurrit qualibet die illud adorāt et venerantur ut deū suū. p̄ illa die. S̄ qm̄ b̄ modicum est respectiue ideo quasi p̄ n̄bi lo reputat s̄m cōem modū loquendi. et etiam s̄m doctrinā phi. q̄. phisicorū. Nec obstat q̄ dī domui dauid et habitantibus hierusalē. q̄ Hier. xxx. Et stus noīatur noīe dauid: vbi dī. seruient dño deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Nō enim intelligi p̄t de dauid q̄ mortu⁹ erat p̄. cccc. ānos. aī vel circiter et q̄ intelligat de xpo p̄t p̄ translationem caldaicā q̄ sic b̄ et tolem co

Lapidas

asina

asina

Baptisma

ram dñō deo suo et obedient messie fi-
lio dauid et sic p domū dauid h intelli-
gitur familia xpī et eadem intentione p-
bierim militās ecclesia. Dicit autē ba-
ptism⁹ fons patens qz nulli penitenti
debite denegat et dicit in ablutione pec-
catorū et menstruate ppter pctm actua-
le et originale qd cōtrahit in vtero ma-
tris. vtrūqz em lauat baptism⁹ in adul-
tis ad baptismū venientibus. Vnde
dicit hic glosa caldaica sup verbo i ab-
lutionem pctōz et remittant suā pctā:
et sue macule. et ideo dicit rabi salomō
in sua glosa allegando chaldeū. Item
vi. ysae. in ca. xij. postq locutus est de
saluatore dicens. Ecce deus saluator
meus fiducialiter agā et nō timebo et.
consequenter dicit: haurietis aquas i
gaudio de fontibus saluatoris et glosa
nit chaldaica et recipietis cū gaudio
legem nouā electōz iustōz. Hebraica
veritas habet accipietis aquā cū gau-
dio de fonte saluationis et idem est de
fonte saluatoris vel saluatoris et ita im-
pletur in hoc sacramento qd habz vir-
tutem remittendi pctā ex fontibus sal-
uatoris. i. ex qnqz plagis xpī in passio-
ne sua. Et ad lram de fonte saluatoris
i. de latere xpī exiuit sanguis et aqua et
q vidit testimoniū phibuit et scim⁹ qd
vex est testimoniū eius vt patet Job.
xix. Item. vii. ysae. liij. ca. in fine. Ecce
intelliget seruus me⁹ et exaltabit et ele-
uabitur et sublimis erit valde. Sequitur
Iste asperget gentes multas hec scri-
ptura intelligit ad lram de xpo patz p
translationem chaldaicā cui non licet
contradicere iudeis que talis est. ecce
prosperabitur seruus meus Messias
ppter qd antiqui hebrei ab isto loco vs-
qz in fines. liij. capituli exposuerūt ad
lram de passione xpī. Dicit ergo Ecce
intelliget seruus me⁹ qz habet scientiā
diuinā ab eterno et humanā ex tempe-
re et exaltabit. s. ad vnitatē suppositi diui

ni. vel aliter exaltabit in sua resurrecti-
one et eleuabit in sua ascensione et sub-
limis erit valde sedens ad dexterā pa-
tris Marci ultimo. Et dñs quidē hie-
sus postq locutus est. eis assumpt⁹ est
in celum et sedet ad dexterā dei. vel ali-
ter fm qd exponit rabi aquiba. Exal-
tabitur plusqz abrahā et eleuabit pl⁹qz
moyses. et sublimis erit plusqz angeli.
Ex qbus satis potest inferri q messias
debebat esse deus. Sequit ad ppositū
iste Messias aspget gentes multas. i.
mundabit sanguine suo et baptizare
q omnia manifeste sunt impleta i xpo
Item octauo et ultimo dauid pphete
fuit reuelatum signū cōpletionis oīm
pphetarū sacramentis baptismi. vnde
dicit in ps. xxviii. Vox dñi sup aquas
deus maiestatis intonuit ac si diceret.
clarus tunc sacramentū baptismi erit
adimpletū. cū vox dñi fuerit sup aqs
et deus maiestatis intonuerit qd fuit
adimpletum in baptismo xpī qz tunc
vox patris intonuit dicens. h est filius
me⁹ dilectus et. Marci. iij. Et ista fuit
intonatio dei maiestatis. Ex p dicit in
solutione huius argumētū iudaici tris
colligunt. Primum q licet xps fuerit
baptisatus fuit tamē immunis a pctō
Scdm q baptismus xpī non fuit fru-
stra licet ipe esset sine pctō. Tercium ē
q istud sacramentū fuit in testamento
veteri figuratū et multipliciter ppheta-
tum ac p doctores et glosas hebreorum
evidenter demonstratum.

Contēdit iudeus probare q
hiesus non habuit spiritū san-
ctum ante baptismum. *Septu.*

Extum argumentū iudeorū
sumit ex euāgelio ex illo Mar.
iij. baptisatus autem cōfestim
ascendit de aqua et ecce aperte sunt ei
celi et vidit spiritum dei venientē sicut
columbam et descendente sup se. Ex b
p liij

Aspicio

Porio
hymni

Gumō
aqua

Liber

tercius

arguit in dei q christus an baptismus
non habuit spm scm. cuius oppositum
offerit xpianis. Et at istud sequat ex te
xtu patet: q nullus venit ubi pns erat
Cum ergo dicat in textu vidit spm dei
venientem sup se q sps scs non ve
nit in Jhu nazareno an baptismu r tn
tunc erat incipiens annu. xxx. sic ergo
xxx. annis fuit sine spu scro qd incoue
niens magnu reputat a xpianis. Hic
datur q non sequit vidit spm scm de
scendentem r venientem sup se q an
te non habuit spm scm. qz. iij. Regum
iij. dicit de elizeo cumq caneret psalmis
facta est sup eum manus dni qd intel
ligitur de spiritu pphetandi r tn dicit
de eo ante. ij. ca. Requirit sps helle
sup elizeum. r qd subdit in arguendo
nullus venit ubi prius erat. Dicendu
q vey est eo mo quo prius ibi erat sed
alio mo pr venire. sicut. di. Gen. xvij.
ubi dicit dixit dñs ad Abrahā clamaz
zodomoz r gomoreoz multiplicat
est. Sequit. descendā r videbo vtrum
clamorem q venit ante ope impetue
runt r. nō est p hoc intelligendu q an
dens non esset in zodomā r gomorra
nec videret eoz facta cū de necessitate
sit ubiq pns: sicut di. Hieremie. xxiij.
Celum r terrā ego impleo dicit dñs r
omīa de necessitate viderit ab eterno.
di ergo descendisse r vidisse ppter no
mū defectum quā fecit ibi. s. subversio
ne zodomē r gomorre. Erat igit ibi an
sicut conseruas in esse s: descendit ibi
sicut puniens. r sicut tunc di vidisse. qd
fm modū loquendi scripture r etiam
hominū de non di videre pctā quan
do dissimulat punire. nec p hoc ipor
tatur aliqua mutatio in deo s in crea
tura. sic suo mō dicendu est in xposito
spū sanctus fuit i biesu nazareno ab in
stanti cōceptionis sue p plenitudines
gratie sicut di. Jobis. si. Didimus euz
quasi vnigenitū q pie plenā glā r verit

tatis: r hoc p dictum fuit ysaie. xj. cap.
Egrediet virga de radice yesse r flos d
radice eius ascendet. r requiescet sup
eum sps dñi. sps sapientie r intel
eius. sps consilij r fortitudinis. sps
scientie r pietatis r replebit eum sps
timoris dñi. Di tamen venisse sup euz
in baptismo p aliū modū. s. in signo vi
sibili columbe representantis in xpo
plenitudines gratie non tunc accept
licz prius dictū est. tñ plenitudo grē q
latens erat in xpo fuit tunc manifesta
Johanni baptiste inuisibili signo sic
ei dictū fuit a dño sup quē videris spi
ritum descendente r manente sup euz
hic est qui baptizat in spī scro. r p p
dicationem. Jobis alijs fuit dictū Ideo
fbditur. ego vidi r testimoniu phibuit
qz hic est filius dei. Illi tñ q erant cum
Johe qñ colūba descendit sup iesum
viderunt eum eo r vocē pñs audierit.
qz columba illa non fuit ymaginaria
s. vera r visibilis r vox diuinitis forma
ta r sensibilis. Fuit at tunc necessaria
manifestatio plenitudinis grē in xpo.
Primo vt ppheta ysaie p dicta osten
deret implera. Secūdo qd cito post ba
ptismū erat p dicator r publicaturus
legem euangelicā q est lex grē r p pñs
actor eius ostendi debuit plenus grē.
Ideo tunc audita est vox pñs Hic est
filius meus dilectus in quo mihi cō
placuit tanqz in actore euangelij. Et si
dicat iudeus q tunc erit p r dictio in
verbis. s. q erat ibi sps scs. r n erat.
veniebat. r non veniebat. descēdebat.
r non descēdebat. Dicendu est q nō
sequit q vera p dicitio debet esse ad idē
r fm idem r sicut in eodē tpe. Nūc autē
vt dclaratum est non similiter sed alio
modo venit spiritus sanctus sup ihm
in baptismo q erat prius in xpo. m

Contēdit iudeus probare q
biesus christus non est verus de

Columba deserta

*Gomorre clare
ad abraam*

*Deo qd
vbiq*

us quia esuriit. *vi*

Ex primū argumentum iudeorū ex euangelio sumit ex illo quia dicitur Matth. iij. q. christus ieiunauit. xl. diebus et xl. noctibus et postea esuriit. Arguit ergo iudei sic. Christi autem dicunt hiesum nazarenū esse deū. et que latet est de ieiunare quasi dicat nulla. quia deo non competit comedere vel ieiunare propter quod videtur de risibile. et adhuc magis illud quod subdit. et postea esuriit. et maxime cum Moyses qui tantum homo fuit ieiunauit. xl. diebus et xl. noctibus et non esuriit. Solutio istius argumenti patet ex his que supradicta sunt in isto. iij. libro. cōsideratione. iij. argumento. xxij. Ibi enim declaratum fuit quod xps in lege et prophetis promissus futurus erat verus homo et verus deus in vna persona. Declaratum est etiam quod hiesus nazarenus est verus xps iudeis promissus supra libro primo in apertione. xij. thesauro et per consequens ipse est verus homo et verus deus. Item declaratum fuit ibidem et sepe alibi quod per passionem suā et mortem operaturus esset nostrā salutem propter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectionē suā et hoc modo ieiunauit et esuriit. et tandem afflictiones et mortem sustinuit non in deitate sua quia hoc est impossibile. sed in humanitate pro nobis assumpta. et sic meruit nobis gratiam et gloriam et sibi corporis glorificationem. vii. sup. illud Genetis xxvj. et itro duxit eam ysaac dicit rabi moysen haderfan. Hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus ut coleret eū toto eorū darentque cor suū ad petendum miserationes pro israel et ad ieiunandum et humiliandum se pro eis sicut scriptum est ysaie. liij. Ipe vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra disciplina pacis nostre super eum. et linoze eius

et in unum

sanatus sumus. Per hanc traditionem dicti rabi moysen patet quod liij. ca. ysaas loquitur de christi passione pro generali humani salute. quod autem dicitur iudei de moise. quod post illud ieiunium non esuriit falsum est quod postea non comedisset nec est simile de utroque. nam manus dei dicitur erant quod hiesus non habuisset carnem humanā ex elementis compositam sed celestem ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie christi. Iudei vero hoc non erant dicturi de moysen. propter hoc non oportuit quod scriptura faceret mentionem sic de eius esurie. *et in unum*

Contendit iudeus probare quod hiesus christus non est deus quia non dixit dyabolo tentanti in omni verbo quod procedit de ore meo

Ex tunc argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo quod dicitur in supradicto capitulo. Non in solo pane viuit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Dissertit iudei quod ista responsio quam ihesus dedit dyabolo non est rationalis quia debuisset dicere si in omni re quod procedit de ore meo. Si enim ipse erat deus potuit hominis vitam perferre de omni re siue sit lignum siue lapis siue alia hominū. Rursum cum dicitur quod debuisset dicere ihesus si in omni re quod procedit de ore meo. dico quod non est verum. si. i. sic debuit dicere quia ihesus voluit zelare dyabolo suā deitatem quam ille querebat experire per tentationem. propter quod non debuit dicere de ore meo quia loquebatur ut homo zelans suā diuinitatem. Item quia tentationem demonis excludere per scripturam sacram. ideo debuit eas allegare sicut facit in textu in quo scribitur de ore dei et eadem ratione non debuit dicere de omni re sed in omni verbo. quia sic scribitur in textu. cum hoc etiam potest dici quod non arguit. quia verbum frequenter accipit in sacra scri-

pro iij

et in unum

*Temporatio
et in deserto*

ptura pro re facta. Nam. ij. Regum. j. ca. dicit qd est verbum qd factum est. i. res gesta vel facta et sic accipit in proposito ut patet istam intuenti Deut. viij. ca.

Contendit iudeus probare qd hiesus christus non est deus qd non misit se deorsum cum esset in pinnaculo. *Novi argumentum*

QUOD unum argumentum iudeorum ex evangelio sumit ex illo qd dicitur Mat. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum etc. Sequitur aut illi hiesus rursus. Scriptum est. non tentabis dominum deum tuum. Ex hoc arguunt iudei dicentes qd hec responsio non est bona. Primo quia ut dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula. et ideo si dimisisset se deorsum sine lesione aliqua non fuisset ibi aliquis tentatio divina. Secundo quia sancti viri legunt deum tentasse nec ex hoc reprobanur in scriptura sed magis commendantur sic Helias. iij. Regum. xviij. capi. Qui dixit deus qd exaudierit per ignem ipse sit deus. et Helizens. iij. Regum. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me et sciat prophetam esse in israel. Similiter de Gedon Iudicu. vi. tentavit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum: inducit autem ad suum spiritum tentationem Malachie. iij. ca. Inferre omnem decimam in horreum meum ut sit cibum in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus. si non aperuero catharactas celi et effundero vobis benedictionem meam usque ad abundantiam. Rident cum dicunt iudei. Propter quod ista responsio non est bona: non tentabis dominum deum tuum. Dico quod in huiusmodi percutiunt se ipsos arguentes dictum moysi Deut. vi. ca. Quod autem ulterius nitunt ostendere tentationem dei non esse peccatum manifeste dicunt per deum arguentem malitiam populi israel. Num. xliij. ca. tentaverunt me tam per

x. vices. Item ps. xciiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbande secundum diem tentationis in deserto ubi tentaverunt me patres vestri probaverunt et viderunt opera mea. Ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum tentantibus ut dicunt. Sciendum est quod tentare est experimentum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo certus est sed illud de quo dubius est. Item aliquis potest experiri verbo vel facto. verbo cum querit aliquis de vicino suo aliquid ut experiat si inuaret eum in necessitate sua. facto cum facit aliquid quod non videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem experientiam. et talis experientia dicitur tentatio sic cum aliquis facit currere equum sine necessitate aliqua aut utilitate dicitur tentatio equi quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experientiam de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter utilitatem aliam quam ut ad capiendum cernum non est tentatio equi. Dubitare autem de his quod pertinent ad perfectionem divinam ut est potentia bonitas et huiusmodi semper est malum. Et ideo quod facit aliquid vel quod dicit sine necessitate aut utilitate ad experientiam divinam potentiam vel voluntatem tentat deum et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut utilitate periculo. expectans se servari a deo tentat deum cum possit servari alio modo. tale quod suggerebat dyabolus Iesu nazareno dicens Mitte te deorsum. Et licet Iesus per spiritum dei unam possit hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit zelare dyabolo volens suam divinitatem et excludere demonis tentationem per sacra scriptura ridet bene per illud quod homines philosophi poterit ementari hominem per gradus descendere de pinnaculo. Quod igitur arguit de helia novum let. non enim petiit signum per ignem descendente sine utilitate sed ad hoc quod

*quid sit deus
non tentabis dominum
deum tuum*

*Helias
Elyas
Naaman*

Consideratio quinta

CXVII

pphus israel a cultu baal ad colendum
verū deū reduceret. vt p̄t̄z ibidem. Itē
hoc fecit de p̄cepto dñi dicentis sibi.
vade ostende te achab vt p̄mittit ibidē
z tūc reuelatus fuit sibi modus p̄cedē
dendi contra p̄phetas baal licet h̄ non
sit totaliter expressum q̄ nō omnia scri
bunt. Eodē modo dicendū est de heli
seo. Curauit enī naaman ex diuina re
uelatione z ad manifestationē virtutē
diuine. Vnde z naaman relicta ydola
tria cōuersus fuit ad colendū totaliter
vnū verū deū. vnde dicit. iij. Regū. v.
Non faciet seruus tu⁹ vltra holocau
stum z victimā dñs alienis nisi domi
no. De gedeone vō dicunt aliq̄ docto
res nostri q̄ ex vtilitate fidei petijt bis
signū in vellere. p̄pter qd̄ non excusat
totaliter a pctō sicut dicit quedā glosa
sup locū istū. Sed hoc nō videt ratio
nabiliter dictū. q̄ scriptura non notat
enī culpabilē ex hoc facto. nec fuit pu
nitus a deo sicut zacharias pater iohā
nis q̄ p̄pter dubiū petijt signū dicens.
vnde hoc sciam p̄pter qd̄ fact⁹ fuit mu
tus vsq̄ ad filiū sui circuncisionē. vt ha
bet. Lu. j. De glosa vō in generali alle
gata parū est curandū. ideo saluo me
liori iudicio potest aliē dici. Vno mo
do q̄ gedeon fecit hoc ex instinctu di
uino z sic nō peccauit. Instinct⁹ enī di
uinus nō impellit ad peccandū. Alio
modo dicendo q̄ Gedeon non fecit h̄
dubitando de potentia dei q̄n p̄ ipsam
posset saluare pplm. nec de vbo dñi di
centis sibi. In hac fortitudine tua libe
rabis isrl̄ quasi nō esset verū. S; igno
rauit vtrū hec p̄missio esset absoluta
que semp̄ implet. vel cōditionalis scz
nisi gedeon z ei⁹ socij ponerent impe
dimentū p̄ aliqd̄ peccatū. Frequenter
enī in sacra scriptura intelligunt p̄mis
siones diuine facte sub tali conditōne
quā nō exprimat. Dñe. xviij. Subi
to loquar de gente z de regno vt edifi
cabis. Gedeon

cem z plantem illud. si fecerit malū in
oculis meis vt nō audiat vocē meam
penitentiam agam sup bono qd̄ locu
tus sum vt facerem ei. Timuit ergo ge
deon ne p̄ fragilitatē suam ve sociorū
suorū pueniret impedimentū dicte p̄
missionis. Petijt ergo humiliter a dō
edoceri p̄ signū qd̄ non pueniret tale
impedimentū. vt sic cōstantius z expe
ditius iret ad preliū p̄pter qd̄ petijt du
plex signū vnū p̄ se aliud p̄ socijs su
is. Ad auctoritatē malachie dicendū
q̄ iudei tenebant solnere decimas ex
p̄cepto dei. sicut p̄t̄z in multis locis ve
teris testamenti z p̄ cōsequēs hoc erat
necesse ex pte soluentiū z vtile ex par
te recipientiū. Erat enī ad sustentatōez
ministroz. Ad hoc enī inducebat dñs
pplm p̄ p̄phetā dicēns. Inferte omnē
decimam zc. Q̄ aut̄ subdit p̄bate me
sup hoc zc. si p̄bate nō tenet hic causa
liter sic intelligendo q̄ soluerent deci
mas ad pbandū seu temptandū. si p̄
hec deus aperiret eis catharactas celī
h̄ tenet consecutiue. z est sensus si im
plueritis p̄ceptū meū de decimis sic
tenemini: z ego cōsequenter multipli
cabo bona vestra sicut dicit Esa. j. Si
volueritis z audieritis me: bona terre
comedetis. *Decimū argumentū*

Contendit iudeus p̄bare q̄
lex euangelica non est lex dei:
q̄ contradicit legi moysi cū di
cit non iurare oīno. *De nō iurare*
oīno *De nō iurare*
Ecimū argumentū iudeorū ē z
sumit ex euangelio ex illo ver
bo Mat. v. Audistis q̄ dictū
est antiquis. Nō iurabis. reddes aut̄
dño iuramēta tua. Ego aut̄ dico vobis
nō iurare oīno zc. sequit. Sit ergo ser
mo vester. est est. non non. qd̄ aut̄ abū
danti⁹ ē a malo ē. Ex istis arguit sic iu
dei. xp̄iani affirmant q̄ lex euangelica
nō destruit legē moysi in moralibus. S;

Gedeon

zacharias
pater iohannis
Deima

Nō iurare
oīno

De nō iurare
oīno

hoc ptz esse falsum. qz scribit Deute. x. Dñm deū tuū timebis z illi serues. et spī adheres in noīe illi iurabis. Et iterū Deut. vj. Dñm deū tuū timebis z illi soli serues: ac p nomē illius iurabis. Et ptz manifeste qz ihs nazareus istud destruit dicendo: ego dico vobis nō iurare oīno. Solutio qz negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo cōtradictorio. qz nō oīs z quidam nō equipollent. Et ideo p hoc qz dicit nō iurare oīno. nō excludit omne iuramentū. qz quilibet tenet supiorē rē quārenti veritatē p iuramentū dicere veritatē aliter pīet iusticia z veritas i multis casibus. s. cū dicit. Non iurare oīno excludit iuramentū illicitū qd ē triplex. scz iuramentū falsū quod caret veritate. z iuramentū iniquū qd caret iusticia. Sicut cū aliqz iurat inno-centi nocere. z iuramentū incautū qd iudicio discretionis caret: qd sit qñ qz iurat sine necessitate aut pīa vtilitate. z ppter hoc dicit Hier. liij. Iurabis. vult dñs in veritate z iusticia z iudicio ad excludendū illa trīs iuramēta illici-ta. Sciendū aut qz ex verbo Deutero. liij. supra allegato. In noīe illi scz dei iurabis. Aliqui dixerūt qz iuramentūz esset frequentandum tanqz religionis actus etiā in cōmuni verbo vbi nō ap-paret necessitas aut pīa vtilitas de q-bus vident fuisse isti iudei arguentes. Sed qz hoc sit falsū ptz p pceptū dñi nū Exo. xx. vbi dicit. Nō assumes no-men dei tui inuānū. nec em habebit in fontē dñs eū qui adūm pserit nomē ei sui frustra. qd facit ille q iurat sine ne-cessitate aut pīa vtilitate. Hoc etiā ptz ex verbo Hieremie p allegato. Item Eccl. xliij. dicit. Vir multū iurans re-plebit iniquitate. Nā ex frequentia iu-randi ex iuramēto incauto labit in iu-ramentū falsū z iniquū. Qz aut sub-est sit sermo vester est est. nō nō. i. sim-

placiter affirmando veritatē z negādō falsitatem. intelligendū est nisi necessi-tas plus exigit. z qz hoc intelligat de modo cōmuni loquēdi inter hoīes pa-ter p hoc qz dicit sermo vester. qd autē amplius est a malo est. nō dicit hoc es se malū: s. a malo. Nam omne iuramen-tū est a malo culpe vel pene. Iuramē-tum em falsū. iniquū z incautū est a malo culpe ex pte iurantis. Iuramen-tum aut licitū est a malo pene ex par-te requirētis iuramentū. Ex humana quippe fragilitate que pena quedā est iusticia humano generi ppter culpam pīam pparentū pcedit. qz homines nimio sibi nō credūt simplici vbo abs-qz iuramēto. Et sic ptz qz xpūs non de-struit in moralibus legē moysi imo p-ficit z dat modū quō hoīes nō sint le-niter pīuri. Iudei dō miseri z cecī dāt modū qz homo sit pīurus z qz frangat oīa vota que facit pī qd dēdicit Pie-ronym⁹ de sancta fide cōuersus in tra-ctatū quē fecit ex dīctis thalmut in ca. liij. vbi sic ait. Dicūt sapientes eorū in thalmut in nodarim in cap. qd incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramē-ta pmissionis vel vota que facit p to-tum annū ne habeant aliquā vigorem surgat vltima die anni z dīcat quecum-qz pmissiones iuramenta vel vota ego fecero que in toto anno sequēti existūt reputo cassa nlla z vana. z hoc mō vī-tur iudei in pīti in vna nocte anni. ve-niūt em omnes ante suū rabi. tenentem in brachijs torath. z omnes cū magna solennitate dīcūt predicta vba. z ex d intelligūt qz sunt sine onere cōscientie ad frangendū qdēqz iuramentūz qd faciunt signanter xpīano. quia iuramē-tum quod sēcū deo seruat. Si ille qui recipit iuramentū dīcit illi qui facit ta-inras in deū z in hac lege ad intellectū meū qz facies talem rem zc. Et cum dī-cit ad intellectū meū. dīcunt qz iam re-

*iuramentū qd
z pīe pīe*

corath

uocat predicta prestatio quas fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit christiano. dicunt ipsi quod licet christianus dicat. tu iuras ad intellectum meum quod non renouat. propterea predicta prestatio quod christianus non habet intellectum. Et ideo licet omnes ab hunc iudeorum iuxta formam regni faciant iuramentum in manibus sui maiorini. vel basili. de non prestando pecunias ultra id quod licentiam per regem nullus eorum obseruat. et intelligunt quod non peccant. propter supra dicta. hec ille. Huius sententie fauor etiam magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. titulo. iij. cap. vij. ubi preter illa que dicta sunt. addit etiam quod mandauerunt sapientes iudeorum in thalmut. quod si iudeus faceret iuramentum. et de hoc postea peniteret in corde. quod in presentia trium iudeorum dicat se talia iurasse. et quod de eis in corde penitet quod iudei astantes dicunt et illa que iurauit vanam et nihilam suo iudicio reputare. et illa que iurauit seruare nullatenus obligat. Item dicit quod in nocte remissionis indulgentiarum ponunt in publico torath. et cantores dicunt populo publice ter quod omnia vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste quod ex huius occasione iudei sunt faciles ad iurandum et nullum obseruant penitus iuramentum. Et preter hos alios articulos inueniunt iuramentis. quare de eis per sua iuramenta confidere nullus debet. et dicitur in suo thalmut quod quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans chamberam suam inuenit eum comedentem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramentum ut hoc nullatenus alicui reuelaret. et post tempus inuenitus est reuelasse. et dixit ei. tu non iurasti deo te hoc nunquam reuelatura. Respondit. ego iuravi non reuelaturus deo. sed non hominibus de mun-

manichaei iudei.

do. et qui deus sic falsant iuramentum articulo subtilitatis false. Et magis hominibus falsaret leuiter iuramentum. quod re nunquam a iudeis deberet exigere iuramentum. nec in aliquo deberet credi. et de eis dicit Bernardus. v. quod si etiam dixerint. Divus deus et hoc falso iurabunt et christiani non leuiter iurant et obseruant fideliter iuramentum secundum legem. et nisi adimpleat a confessoribus non ab soluant. dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipsa obseruare penitus obligant de quo Bernardus. xxx. Si quis virorum vota voverit domino. aut se constrinxerit iuramento. non faciet irritum verbum et omne quod promiserit implebit. Hec ille.

Contendit iudeus probare quod lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iusticie.

Undecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Matthei. cap. xxi. qui in pra. Audistis quia dictum est antiquis. Oculum pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo sed si quis percuterit te in dexteram maxillam prebe ei et alteram. et qui voluerit in iudicio contendere tecum et tunicam tollere dimitte et pallium. hoc dicunt iudei esse contra legem rectitudinis et iusticie a deo datam. Exod. xxx. Oculum pro oculo. Item christiani non seruunt istas leges ihesu nazareni. Non per fraudes et lites vnum rapit bona alterius. et non solum hoc est verum de secularibus sed etiam de religiosis pluribus. Respondet quod non est verum ihesu nazarenum destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum quod non resistere malo aliquando bonum est et necessarium. et sic cadit sub precepto vitio. quod ex tali resistencia apparet manifeste origo magni mali et discidium civitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquid de

ordinamento

resistere malo

bonū superogatiois. vt qñ malū illatū
tolerat pacienter ppter deū. vel ppter
pacē seruandā. vel ppter sui humiliatū
onē: et sic nō resistere malū cadit sū cō
silio et non sub pcepto. et in istis duob⁹
modis loq̃t saluator: sic n̄ excludit le
ges iusticie: s; addit sup hoc pfectionē
legis euangelice. ad quā non tenentur
hoies: sed pnt licite de illata iniuria q̃
rere vindictam fm ordinē iusticie quā
do nō apparet ex hoc maius malum
argere: vt dictū est. Sciendum autē q̃
ex hoc verbo legis. oculū p oculo et.
aliqui iudei de q̃bus vident istū sic ar
guentes dixerūt male interpretātes q̃
vindicta erat p se appetenda qd̃ est fal
sum. qz vindicta est malū pene. et ideo
nō est p se appetibilis: sed ppter aliqd̃
bonū cōsequendū. vt ppter ordinē iu
sticie cōseruandū. vel ppter correcti
onē iniuriantis vlt ppter terrore alioz.
vt ab iniurijs coherceant vel aliquid
hmoī vbi ergo nullū tale bonū ex pe
na alicui⁹ estimat. puenire: s; magis tē
met de scandalo et maiori malo: tunc
desistere a vindicta querēda necessita
tis est et pceptū: vt dictū est. Si autē
circa talem casū q̃s a vindicta queren
da desistit bonū superogatiois est et h̄
ptz p facta sanctorū patrū nō soluz no
ui testamēti: s; etiā veteris. Sanct⁹ em̄
ioseph potēs vindicare illatam sibi in
iuriam a fratribus. nō solū a vindicta
desistit: s; eos cū suis familijs miscōit
sustētauit. Sicut dauid semet sibi male
dicentē et lapides contra euz mittentē
et ex hoc eū lese regie maiestatis occi
di ab isai. phibuit. ij. Reg. xvj. dicens.
Dimitte eū vt maledicat si forte deus
respiciat afflictionē meam. id etiā ptz
p scripturā veteris testamenti Leuiti.
xix. Non queri rōnē nec memor eris i
turie ciuiū tuoz. Vbi vō ex vindicta
fm ordinē iusticie non apparet ortus
scandali vlt mali et ex desistentia ab ea

daret malis audacia iniuriandi bonis
talīs desistentia malū esset pccm. et in
tali casu nō est intelligēdum saluatoris
verbum. Quid autē sequit et qui te percussit
rit in vnam maxillā et. nō est intelligē
dum q̃tū ad effectū vt sic percussus ma
xillam aliam offerat percussori. qz ibi
qui cepit facere et docere percussus vna
maxilla vt habet iobis. xviij. Non pre
buit aliā maxillam percussori. s; cū chari
tatine correxit dicēs. Si male locutus
sum testimoniū phibe de malo. si autē
bene cur me cedis. Est ergo verbum p
dictū fm animi pparationē intelligen
dum vt scz sic percussus sit depositus in
aia adhuc sustinere maiores percussio
nes et iniurias in casib⁹ pdictis scz quā
do est ibi bonū necessariū vel supero
gationis. Ad illud autē qd̃ obijciť d̄ cri
stianis legē xpī nō obseruātib⁹. Dicē
dū q̃ ex eozum malicia nō peiorat lex
euangelica sicut nec lex in monte sy
nai data p hoc q̃ iudei satis cito post
eius dationē fecerūt et adorauerunt vi
tulum conflatile Exod. xxxij.

¶ Contendit iudeus probare
q̃ lex euangelica non est vera
lex: qz dat consiliū dilectionis
inimicorum: *duodecimū. 12.*

¶ Duodecimū argumentū in deo
sum ex euangelio sumit ex illo
verbo Math. quo supra. Audi
tis quia dictū est antiquis. Diliges p
ximū tuū et odio habebis inimicū tu
um. Ego autē dico vobis diligite inimi
cos vestros et benefacite his qui ode
runt vos et. Ex hoc dicūt iudei. Vide
tur q̃ ihesus nazarenus destruxit diui
num pceptum. quia dñs mandauit
filijs israel. ne amicitias vel federa cō
traherent cū habitatoribus terre cha
naan q̃ erāt inimici eoz nec q̃rerēt eis
bonū vt h̄z nume. xxxij. oppositū dic
tū vtz manifeste. s; est destructor diui

vindicta

dilige
ex m. 12
dicitur m. 12

precepti. Pro ratione ad istud iudal-
cum argumentū sciendū est q̄ docto-
res hebrei circa hoc errabant. Ex h̄ em
q̄d p̄ceptū ē Leuit. xix. Diliges primū
sicut teipm. arguebant a cōtrario
sensu q̄ debebāt odire inimicū. s̄ hoc
est falsum. q̄ om̄is homo ex charitate
diligend⁹ ē. inq̄tū ad imaginē dei ē et
capax sp̄itus p̄ cognitionē et amorem.
Amicitia em̄ charitatis fundat sup cō-
municatōne supnaturalis beatitudinis.
Et ideo om̄is intellectualis creatura
que in actu vel in potētia est beata est
ex charitate diligenda. Mali aut̄ homi-
nes q̄dū sūt in via sūt in potentia ve-
niendi ad beatitudinē. Et ideo licet eo-
rū malicia sit odienda: ip̄a tñ nata pas-
sibilis beatificari est diligēda. et hoc est
q̄d dicit saluator. Diligite inimicos ve-
stros bona sc̄z gr̄e et gr̄ie eis optando.
Alia aut̄ nō sūt eis optanda nisi i qua-
dam generalitate inq̄tū valent ad eo-
rū salutem q̄d soli deo est notū. q̄ om̄i-
bus alijs potest homo bene vel male
viri. Et ideo circa hoc non est aliqd de-
terminare petendū. s̄ sub cōditione. s̄
inq̄tū valet ad eoꝝ salutem. Sequit̄.
Benefacite. bñfacere ē effectus dilecti-
onis. Et ideo sicut tenemur diligere ini-
micos q̄tū ad bona gratie et gl̄ie: ita te-
nemur in effectū salutē eoꝝ modo de-
bito et possibilī procurare. Et aut̄ bene-
facere odiētib⁹ et inimicis est lauda-
bile: p̄z nō solū p̄ sanctos patres no-
vi testamenti s̄ etiā veteris. Esaias em̄
regi gerare et viris ei⁹ qui eū oderant et
expulerant fecit pulvū magnū Gen.
xxvj. cap. Joseph fratres suos qui eū
occidere voluerūt et tandē in servitutē
que est mors civilis vendiderant. dul-
citer recepit et parit. David saulū ip̄m
psequentem ad mortem: bis a morte
liberauit. j. Reg. xxiiij. cap. et xxvij. he-
lizus syrus. eū sequentes ad mortem
a rege sūt interfici p̄hibuit et potu sus-

sit refici et sic ad suū dñm remittit libe-
re. iij. Reg. ca. vi. Hoc etiā patz p̄ scri-
pturam veteris testamētī Exod. xxiij.
ca. Si occurreris boni inimici tui aut
asino erranti: reduce ad eū. Item ibidē
Si videris asinū odientis te tacere s̄
onere nō p̄transibis s̄ subleuabis eū
eo. Item Proverb. xxxv. ca. Si esuri-
erit inimicus tu⁹ ciba illū. si sitit da ei
aquam bibere. Primas em̄ congrega-
bis sup caput eius et dñs reddet tibi.
Item ps. cxxxix. Cū his q̄ oderant pa-
cem eram pacificus et. Et aut̄ contra-
dicta arguit de habitatoribus chana-
an. de q̄bus inhibuit filijs israel ne cō-
traherent amicitias cū eis: s̄ eos occi-
derent. Dicendū q̄ illi erant idolatre
pessimi p̄pter q̄d monē mernerūt fm̄
iudiciū dei. Et ideo filij israel occiden-
tes eos nō fecerūt ex odio: s̄ ex mādā
to dei et iusticie zelo. cū ip̄is non erant
amicicie p̄rahende ad viciū idolatrie.
Contendit iudeus probare
q̄ ihesus christus nō est verus
deus: q̄ relaxauit obseruanti-
am sabbati.

Urciū decimū argumentū iude-
oꝝ ex euangelio sumit ex illo
Math. xv. In illo tpe. Abijt te-
sus sabbato p̄ satha. Discipuli aut̄ ei⁹
esurientes ceperūt vellere sp̄icas et mā-
ducare. pharisei aut̄ videntes dixerūt
ei. Ecce discipuli tui faciunt q̄d nō lice-
at facere sabbatis. At ille dixit eis. Nō
legistis qd fecerit dauid qñ esuriit et q̄
cū eo erant. et quō ibi intrauit domum
dei et panes p̄positionis comedit. q̄d
non licebat ei edere neq̄ his q̄ cum eo
erant nisi solis sacerdotib⁹. et non legi-
stis in lege. q̄ sabbatis in tēplo sacer-
dotes violant sabbatū: et sine crimine
sunt. dico vobis q̄ templo maior est h̄
et. Ex dictis arguunt iudei quadrupl̄
citer. Primo si ihs est de⁹ vt dicūt xp̄i

Liber

ant quod relaxauit obseruantia sabbati
cū ipse prius eā precepit Exo. xx. Me-
mento ut dies sabbati sanctifices. Igitur
aut ipse nō est de^o cui⁹ contrariū affir-
mant christiani. aut deus ē mutabilis re-
laxando quod ipse preceperat maxime tan-
tū legitimū sempiternū cuiusmodi est
obseruatio sabbati. Item exemplum
quod adducit de dauid nō est pueniēs p-
mo. q. discipuli nō erant in tāta neces-
sitate famis sicut dauid et eius viri. Se-
cundo q. dauid tūc transgrediens sab-
batū transgressionē tūc nō reiterauit.
Item. iij. si excusauit hanc dauid tras-
gressionē. eadē rōne debet excusare ad-
ulteriū eius cū Bersabee et homicidiū
Brie. Item. iij. exemplū quod addu-
cit de sacerdotibus nō est ad ppositū.
Sacerdotes em opabant sabbato i tē-
plo accendendo ignē vel potius nutri-
endo. Hoc aut nō erat phibitū s. solū
de habitatoribus hoīs sicut dicit Exo.
xxxv. de sabbato. Ignē nō accenderis
in cunctis habitaculis vestris. Tēplū
aut nō includit in generalitate habita-
culorū hoīm. Ad primū argumentū di-
cendū q. magis est ad ppositū. Nam il-
le q. dat preceptū potest in illo dispen-
sare in casu et totaliter reuocare. Et tūc
ihesus inquit deus potuit hoc facere.
ppter quod subdit de seipso dñs. est fili-
us hoīs et etiam sabbati. Item idē in
psona est fili⁹ dei et filius hoīs sicut su-
pra pbatū est. Quā tpe veteris testa-
menti dñs dispensauerit in obseruātia
sabbati. p. Josue. vi. vbi dicit q. d. mā-
dato dñi Josue et viri bellatores circū-
ferūt orbem Iericho septē diebus cō-
tinuis armati et sic oporuit q. dies sab-
bati fuerit vna de illis. Et in libro apō-
hebreos antērico qui dicit Cedar olla
i. ludo seculi. Dicit q. d. sabbati fuit
peliū Iericho et hoc satis inuit ex te-
sta Josue. vi. vbi dies ille dicit vnus q.
prie dicit de sabbato. et illo die circū-

tercius

ferūt Iericho septē vicibus et in vltimo
circūm cornuibus muris intrave-
runt et interfecerūt omnes habitatores
vrbis. Item. iij. Reg. xix. dicit q. hely-
as ambulauit in fortitudine cibi illius
quadraginta diebus et quadraginta no-
ctibus p. tunc. et sic plures ambulauit
in sabbato ex voluntate dei. Quod arguit
vltra q. deus sit mutabilis non valet.
Nam inmutabilis existens opat muta-
bilia opa. sicut in corpore existens cor-
poralia facit. et q. vltra dicit q. sanctifi-
catio sabbati fuit precepta ad sp. non ē
verū. Nam vbi de ipa scribit Exo. xxxi.
Pactū est sempiternū. In hebreo ha-
bet pactū est beollam. i. in seculū. qd
non significat eternitatē: s. tpus longū
cōmuniter acceptū. et hoc modo dicit
Mat. ij. A seculo cōfregisti iugū me-
um. i. ab antiquo tpe. et in hebreo habe-
tur beollam cōfregisti. i. a seculo.
Aliqñ dō accipit p tpe indeterminatū
qd tamē potest esse satis breue sic De-
utero. xv. dicit. Perforabis aurē eius
in ianua domus tue: et seruet tibi vsq.
in eternū. et in hebreo habet pforab. et.
et erit tibi seruus beollam. i. in seculū
et hoc tpus potest esse breue vel longū
vnde dicit hic glo. hebraica beollam. i.
cūctis diebus seculi dñi vsq. ad iubile-
um. Si em infra annū a pforatōne au-
ris serui moreret dñs fiebat liber a ser-
uitute. et si viueret vltra annū iubileus
seruus tū fiebat liber in anno iubilēo.
Patet igit ex dictis q. obseruatio sab-
bati nō est precepta ad semp sed ad tē-
pus. Et ex hoc p. q. illi qui p hac di-
ctione hebraica transfulerūt eternū vel
sempiternū dederunt simplicibus oc-
casionē errandi circa obseruationem
sabbati et circūcisionis. Ad secundum
quod vltra arguit de discipulis ihesu
spicas vellentibus q. peccauerūt non
est verum. Non em peccauerūt ratione
facti. quia scribit Deut. xxij. Ingressi

vineam primi tui comedessas qtu
tibi placuerit. et idē intelligendū est de
granis bladiz alijs fructibus. nec pec-
cabant rōne ipis scz diei sabbati. nam
eorz esuries eos excusabat. Posset eti-
am pbablr dici q simpliciter hoc po-
terant in die sabbati. Nō em peccabāt
rōne comestionis: qz comedere in die
sabbati licitū erat oibus in deis. nec rō-
ne excussionis granor de spicis que ē
quedam preparatio cibi. licet preparatio
cibi p decoctionē esset phibita fieri in
die sabbati Exo. xvi. r. xxxviij. qz ibi ē
longus labor et distractio. scz compo-
sio lignor. et accensio ignis. positio va-
sor ad ignē et sollicitudo circa decocti-
onem vt fiet oportune. tamē aliq p-
parationes parui laboris et parue di-
stractionis in die sabbati poterant fie-
ri. Opote cibū decoctū die preceden-
ti disponere in vasis et ponere sup mē-
sam et p consequens licitū erat ponere
mensam et mappam et stilia. Similiter
illa que cruda comedebant vt herbe li-
cite erant lauare. vellicatio aut spicatiū
non videt esse magis laboriosa seu di-
stractiua s minus et p cōsequens licita
Nō aut vltra arguit q dicitur vtrū ei⁹
erant in maiori necessitate famis s di-
scipuli ihu nō videt verisimile. Habe-
bant em aliquā pecuniā vel aliqua pi-
gnora ad habendū cibū aliunde. que
discipuli non habebant. qz sine pecūia
et pera et cū simplici veste necessaria in-
cedebant. Vnde nec achimelech sum-
mus sacerdos quesivit de necessitate
david vtrorū suor ad hoc q daret eis
licite panem sanctū s solū de mūdicia
eorū maxime a mulieribus. vt. j. Reg.
xvi. paret. Qz aut innuit vltra q Da-
uid peccauit panes illos comedendo.
piz esse falsum nō solū pverbū saluato-
ris factū excusantes: s etiā p scripturaz
veteris testamēti que non reprobant da-
uid comestionē. nec achimelech pces-

sionem. et qz summus sacerdos erat non
esset verisimile q ignoraret quid esset
licitū vel illicitū circa obseruantia sab-
bati. Ipe aut dixit. si mūdī sunt pueri
maxime a mulieribus manducant. quo
si dicat fames supposita dicta mūdī-
cia facit comestionē licitā. Ad terciū
cū dicit q eadā rōne ihesus debuit ex-
cusare vel relaxare adulterū cū Ber-
sabee et homicidū vile. Dicendū q est
falsum. nam ista sūt p se mala nec pos-
sunt beneficii ppter qd in talibus non
habet locū dispensatio. Ad quartū cū
dicit d sacerdotibus in templo manū
aliter opantibus et licite nō solū accen-
dendo ignes: vel ponē nutriendo sicue
precipit Leuit. vi. Ignis in altari meo
semp ardebit quē nutritat sacerdos s
ijiciens ligna mane p singulos dies s
etiā hostias lauando et sup altare cre-
mando: et hoc rōne templi. vel potius
diuini cultus ibi fiendi eadez rōne vel
maiori discipuli pntē ihu et eos licenti
ante poterant licite vellere spicas. da-
to q alis esset illicitū. qd tamē nō est be-
ne clarū vt supradictū est. ideo subdit
saluator. Dico aut vobis q maior est
tēplo hic. De causa aut quare fuit mit-
tatū sabbatū in diē dñicam. quare etiā
talem diē correspondentē saturno ob-
seruant iudei et quō iudei tam non ob-
seruat sabbatū preceptū a moyse s re-
ductū a dyabolo. dictū ē supra in isto
tij. lib. p consideratione. iij. argumēto. v.

Contēdit iudeus probare q
ihesus xps nō est verus deus et
vnus cū patre: qz cōfiter pri.

Partū decimum argumentū
iudeorum ex euangelio sumit
ex illo verbo Marth. xj. Confi-
teor tibi pater domine celi ac terre. et
sequit. Omnia mibi tradita sunt a pte
meo. Arguit ergo sic christiani dicūt
q filius et pat vnus sunt quo podo

confessio

dicat confiteri coram patre suo dederet
magis dicere coram seipso. Itē si omnia
sūt tradita a patre, ergo nihil habet a se
ipso. et sic ex se est oīno deficiens. Ad
primū supra declaratū est argumento
xxij. quarte cōsideratōis huius libri p
scripturas hebreorum qd xpus est deus et
homo. deus ab eterno et homo ex tpe.
Item declaratū est supra libro. i. in ap
tione. xij. thesauroz qd ihesus nazarenus
est verus cristus. et qd in eo sunt distin
cte nature. ideo fm qd deus dicit Job.
x. Ego et pater vnū sumus. scz in essentia
distincti tamē in psonis. fm aut qd ho
mo dicit Job. xxiiij. Pater maior me
est. et sic orat corā patre et confitetur. Qd
aut subdit si habet oīa a patre. ergo ex
se est oīno deficiens. Dicendū qd hec p
positio est vera. Christus inq̄tū homo
est creatura omnis creatura sibi relicta
in nihilū caderet sicut est de nihilo. Et
ideo potest ista cōcedi cū reduplicatio
ne. xpus inq̄tū homo nihil est ex se s
oīno deficiens. Si aut ex dicitis aliqs
arguat qd idem sequit de xpo inq̄tum
deus. qd quicqd habet filius inq̄tū de
us habet nascendo. et p cōsequens ha
bet illud a patre. et sic ex se nihil est sed
est oīno deficiens. Dicendū qd nō seq̄t
quia fili⁹ a patre accipit idē esse cuz eo.
Nam diuinū esse nō est multiplicabi
le. et ideo sicut pater ē necesse esse sic et
filius. et sic nō potest dici deficiēs. naz
eandē deitātē. potentiā. sapientiā. et sic
de alijs absolutis habet cuz patre. Qd
aut in diuinis sit pater et filius nō solū
ptz ex nouo testamēto s etis ex veteri.
Esa. ix. Filius datus ē nobis: et vocat
nomē eius admirabilis. psiltarius. de
us. fortis et. Ex quo patet qd in diuinis
est filius et p cōsequēs pater qd relatiue
dicunt adinmicē et posita se ponūt et p
empta se pūunt. Non em pōt dici qd
de⁹ fili⁹ sit fili⁹ altius creatiuel finiti. nō
tamen sunt duo increati: aut duo imē

si. sicut nec duo dii. s vnus increatus
vnus imensus. nullā em distinctionē
habent in deitate s solū in psonali pro
prietate. De trinitate psonarū et vnita
te essentie. dictū est supra argumento
xxij. quarte cōsideratōis huius libri qd
tū sufficit ad ppositū huius libri.

Contēdit iudeus probare qd
ihesus xpus nō est deus. qd cō
tradicens sibi est instabilis.

Quintūdecimū argumentū iu
deoz ex euāgelio sumit ex illo
vbo Math. viij. Cū aut descē
disset ihs de mōte: secute sunt eū tur
be multe: et ecce leprosus veniens ado
rabat eum dicens. Dñe si vis potes me
mūdare et. Sequit. Et ait ihs illi. Vi
de nemini dixeris: s vade ostēde tes a
cerdoti et offer mun⁹ qd precepit moy
ses. Ex his arguit sic iudeus. Ihs vo
luit sacrificiū qd fiebat in emūdatione
lepro si. Alibi vō scz Math. ix. et. xij.
dicit. Miscoctam volo et non sacrificiū
et sic cōtradicit sibi est instabilis in vo
luntate. Item idem arguit p hoc qd vi
cit mūdato a lepra. vade nemini dixe
ris et. Et alibi scz Luc. viij. dicit. Va
de ad tuos et narra q̄ta tibi fecerit do
minus. Itē alibi scz Math. x. et Luc
xij. dicit. Qui me confessus fuerit co
ram hoibus: cōfitebor et ego eū coram
patre meo. et sic ptz qd voluit sua facta
celari et publicari que sunt cōtradictio
ria. Ad primū dicendū qd nō valet. nā
eadē rōne p scripturā veteris testamē
ti quā iudeus confitetur esse veram pba
ret deum esse mutabilem. quia Gene.
viij. cap. dicit de sacrificio Noe. Vdo
ratusqz est dominus odoze suauitatis
et sic fuit tibi placitū. Item in Exodo
Leuitico et alijs libris veteris testamē
ti precepit deus sibi offerri sacrificia tā
q̄ sibi placita. et Esate. primo capitulo
dicitur holocausta arterum et adipem

pinguiū et sanguinē hircorū et vitulorū
noluit et psalmo. xxxix. sacrificiū et obla-
tionem noluit. et hec enim non arguit
dei mutabilitatem: nam ipse immutabilis
mutabilia operatur sicut incorporealis
corporalia. Quod autem ih̄s dixit alle-
gando dictum osee p̄phete. vi. capitū.
misericordiam volo et nō sacrificiū nō
dixit hoc sacrificia veteris legis repro-
bando: hēbāt enim tūc cursū suū et habue-
rāt usq; ad mores xp̄i. Sed dixit opa
misericordie sacrificijs p̄ponēdo: nā hūc
duplicē bonitatem vna ex genere q; et
sunt virtutis moralis. aliā ex caritate:
quia qū fiunt ex caritate habent boni-
tatem meriti vite eterne. Sacrificia ve-
ro veteris legis non habebāt bonitatem
nisi ex fide et dilectione offerentiū. Ideo
dicit Gen. iij. ca. respexit dñs ad abel et
ad munera eius: q̄i dicat munera fue-
runt accepta sibi p̄pter bonitates offe-
rentis. Et autē isto modo intellexerit
p̄p̄ba vel potius dñs p̄ p̄p̄bam patris p̄
textū ibidez q̄ talis est: misericordiam
volo et non sacrificiū et scientias dei:
plūs holocaustum. Per hoc q̄ dicit
plūs holocaustū que sunt quedā sa-
crificia patet q̄ non loquebatur holo-
causta reprobando eis sciam dei perfe-
rendo et eodē modo de opibus miseri-
cordie respectu sacrificiorū: et idē p̄t̄
ysa. i. ca. Postq̄ dixerat dñs holocau-
sta arietū et adipē pinguiū et sanguinē
hircorū aut vitulorū noluit. Subdit q̄r-
te iudiciū subuenite oppresso iudicate
pupillo defendite viduā et venite et ar-
guite me dicit dñs. Si fuerint peccata
vra vt coecini q̄i n̄c dealbabit et.
Ex quo patet manifeste q̄ opa miseri-
cordie et iustitie magis erant deletiva
culpe et meritoria glorie habende ch̄i-
sti tpe q̄ sacrificia legis. Et autē arguit
q̄ ih̄s aliqui voluit facta sua celari et ali-
quando publicari fuit valde rōnabile
Nam omnis eius actio fuit nostra in

structio. Expedit autē imperfectis opa
sua celare ne per vanā gloriā extol-
lantur. Et expedit aliquando maxime
p̄fectis opera sua bona in publico po-
nere ad dei gloriā et p̄p̄mū edificatōez
Quantū ad p̄mū dicit ih̄s Math. vi.
te autē faciente elemosinā nesciat sinis-
tra tua quid faciat dextera tua. Et q̄n-
tum ad scdm: sic luceat lux vestra corā
hominib; vt videant opera vestra bo-
na et glorificent patres vestrū qui in ce-
lis est. Math. v. Sic etiam patres ve-
teris testamenti aliq̄ bona opa fecerūt
occulte et aliqua publice. Delias
enim filiū vidue sar eptane suscitauit se-
crete in suo cubiculo ad consolatiōē
matris vidue. iij. Regū. xvij. ca. et ignē
de celo fecit descendere super holocau-
stum suū ad declarationem diuinitatē
vere publice scz corā rege achab et po-
pulo israel. iij. Regū. xvij. ca. Similit̄
heliens multiplicationem olei ad vi-
dne sustentationem et filiorū eius et ad
satisfactionem creditorū sciendam fecit
secrete scilicet clauso ostio vt habetur
iij. Regū. iij. ca. et milites sirie volen-
tes eum capere acrisia percussus duxit
eum in medio samarie corā rege isra-
el et populo ciuitatis vt habet. iij. reg.
vj. ca. Patet igit ex p̄dictis q̄ ih̄s rati-
onabiliter aliqua facta sua bona pub-
licauit et aliqua occultauit. **¶**

Contendit iudeus probare
q̄ pater filius et spūs sanctus non
sunt vnus essentie quia vnum
principiū dimittitur ab vna p-
sona q̄ nō dimittitur ab altera
¶ Extremū argumentū iude-
orū sumit ex euangelio ex illo
loco Math. xij. omne peccatū
et blasphemia dimittet hominib; sp̄s
autē blasphemie non dimittet. Et
quicūq; dixerit verbū contra filiū ho-
minis dimittetur ei: qui autē dixerit

*Op. misericordie
p. duplia*

*mult. holocau-
stū p. vno*

*peccatū
et blasphemie
p. vno*

Liber

Tercius

contra spiritū sanctū non remittet ei: neq; in hoc seculo neq; in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Vos xpiani dicitis q; pater et filius et spū sanctus sūt vnus essentie et vnus volūtatīs quo modo ergo dī vbiū seu blasphemia cōtra spiritū sc̄m et non contra filiū et patrem: et q̄mo vnus dimittit peccatum vel blasphemā sine alio. Hec enī que vident hī ex verbis ihu implicat cōtradictionē si sunt vnus essentie et vnus blasphemator et alī nō: seq̄ q̄dēz blasphemāt et nō blasphemāt et si sūt vnus volūtatīs et alī remittit et alter nō: seq̄ q; idem remittit eidē blasphemanti: et non remittit que sunt contradictoria. Itē de anima blasphemantis ipm xpm sepata quero dicit iudeus vbi sit sc̄l cet in celo vel in gehenna. Si dicat q; in celo sequit q; spū sc̄s impotens ē ad puniendū blasphemā illatā sibi et ab eo non remissam. Si autē dicat q; ē in gehenna sequit: q; pater et filius sūt impotentes ad saluandū eā cū remiserint blasphemā. Itē si duo remittūt scz pater vel filius et spū sc̄s non remittit qd pficit blasphemanti: et qd si bi nocet si spū sc̄s non remittit: ex q; pater et filius remittūt ei. Ex his ergo q; vident frinola et contradictionē implicantiā que tñ sequūt ex verbis ihu nazareni: concludit inde q; ei doctrina nullius sit momenti. Satis p̄z intelligentibz q; obiectōes iste pcedūt ex ymaginatione falsa circa articulū sancte trinitatis: q; articulus factus ē declaratus sup̄ ca. xxiij. quarte p̄siderationis hui⁹ terciū libi ex scripturis hebraicis: nō solum q; in essentia diuina sint plures s; q; sunt tres et solum tres nec est contra intentōem antiquoz hebreoz dicere pluralitatē in deo vuz tamē vnitas essentie teneat q; nos xpi ani tenemus firmiter et cōfitemur fideliter. Nō ergo suppositis rīdendū

est obiectiōes. Circa qd sciendū q; ad saluatorē Math. xij. distinguit blasphemā cōtra filiū hominis a blasphemā contra spiritū sanctū. Primaz vocans verba iudeoz nequiter plata cōtra, benignitatem humanitatis sue. Cōme-
debat enī et bibebat cū hominib⁹ etā aliquando cū peccatoribus sicut clementissimus medicus cū egrotis: et p̄pterea iudei vocauerūt eū voracem et potatorē vini publicanorū et peccatorū amicū vt habet Math. xj. capl. et hanc blasphemā dicit saluator remissibilē eo q; erat excusabilis in parte ex p̄sideratione fragilitatis hūane. Secūdam vero blasphemā vocat verba cōtra deitātē suam nequiter dicta. Vident enī ab eo fieri expulsiōes demonū illuminatōes cecorū suscitatiōes mortuorū et similia que non poterant fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtuti demonis dicentes. Math. xij. ca. Hic demonia non eicit nisi in beelzebub p̄ncipe demoniorū et hanc blasphemā dixit saluator irremissibilem: nō simplicit̄ s; de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantiū non erat aliq; excusabilis rō in toto vl̄ in pte qz talis blasphemā trīat p̄ncipio remissionis peccatorum q; est virtus diuina: et quia eadez deitas est in trib⁹ p̄sōis. Itē blasphemans contra vnaz p̄sonā blasphemat etiā contra alā: et sūt qz eadē bonitas est in tribz: s; vna p̄sona nō remittit sine alia. Nā opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tñ peccatorū aliquando p̄sone spiritū sancti attribuit: quia p̄cipūz remissionis h̄mōi est bonitas q; est attributū spiritū sancti. Pater igit̄ q; obiectiōes iudei sup̄ap̄osire pcedūt ex falsa ymaginatione. Hec enī aut ostendere q; irremissibile dupliciter dicit: vno modo contradictorie id ē nullo modo remissibile. Alio mō contra

rie. i. de difficulti remissibile: hoc modo patet. v. meth. ubi dicitur quod impossibile est transire. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficulti potest. Hoc etiam declaratur de cōi modo loquendi. Dicitur enim de ceco pfecto quod non potest videre simpliciter et de cecutiente quod non potest videre quod videt cum difficultate. Tercio modo hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Josue enim considerans difficultatem populi ad bonum et puritatem ad malum dixit Josue vlti. ca. non poteritis finire domino. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subdit quod inique fecus inter populum et deum ut fuisset dominus. Item Hier. xiiij. capi. Si potest ethiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Quot enim ethiops et pardus possunt mutare pelles suas? Hoc est impossibile simpliciter. Sed quod assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sed difficile eo quod habitus vitiosus inclinatur ad male agendum pro modum nature. Exemplum autem habetur in manasse rege qui dum vixit fuisset assuetus in pessimis et tamen finaliter reductus fuit ad bonum virtutis ut patet ii. palip. xxxiiij. et in fine libri ubi ipse ponitur oratio. Quod autem iudeus querit vltimo de anima blasphemantis ubi sit. Dicendum quod si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita quantum ad culpam et penam est in celo. Si autem recessit liberata a culpa sed adhuc ad penam temporalis obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloriam transferatur nec aliqua persona divina est impotens ad salvandum eum vel puniendum quia sicut tres persone sunt unus deus: ita sunt unus omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi finem orationem sue sapientie et iusticie.

Quod ihesus christus non est verus deus quod dicens quod venit salvare quem dixerat perierat pertradit sibi ipsi loquens parabolice.

¶ Et cum septimum argumentum iudeorum ex evangelio sumit ex illo loco Math. xviii. Non est voluntas ante patrem vestrum qui in celis est: ut pereat unus de pusillis istis et ibidem promittit venit filius hominis salvare quem dixerat perierat. Item Math. xliij. c. dicitur Ideo in parabolis loquor eis quod videntes non videant: et audientes non audiant neque intelligunt. Ex his arguit sic iudeus Si venit ihesus salvare quem dixerat ut dicit: et tamen loquebatur peccatoribus parabolice ut non intelligerent nec per istos perverterent ut ibidem ut in evangelio subdit. Ista si bene viderent manifeste contradicere scilicet quod quereretur salutem peccatorum et non quereret nec vellet. Item istud vitio deum destruit verbum domini ezechiel. xviii. ca. Nolo mortem peccatoris: sed ut magis convertatur et vivat. Descendit quod christus non semper loquebatur turbis parabolice sed aliquando plane et aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis ut patet Mar. v. ca. et. vi. et. vii. ubi tradit formam perfectionis evangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discendum: sed ad insidiandum ei. Tunc loquebatur parabolice ut non intelligerent nec daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. Aliquando etiam fidelibus et devotis loquens parabolam promittebat et postea exponebat ut ex promissione parabolice veritas gratiosius caperetur et hic modus coitus in ecclesie predicationibus observatur. Propter istud quod ihesus aliquando loquebatur parabolice et aliquando plane et hoc rationabiliter. Nam ezechiel et alij prophete frequenter viros modo loquebantur ut patet eorum libros intuitu: moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie

Nolo mortem

christi parabolice

et tunc plane

aliqui vero sine velamine. Itē iudei arguens contra ihm eo qd dicit in pabot loquor eis vt videntes non videant et arguit qd deū veteris testamenti et per psequēs seipm dicit em dñs ysa. vi. Ex ceca cor ppli huius et aures ei⁹ aggraua quā auctoritatē ihs ita allegauit tā q̄ impletam in sua p̄dicatōe p quam simplices et illiati fuerūt illuminati in aplis et sacerdotes et scribe fuerūt excecati. De causa hui⁹ cecitatis dictū fuit supra p̄sideratōe p̄ma hui⁹ terciū libz. Nec obstat qd verba ysaie sunt hic aliq̄ liter mutata. Nā apli et euangeliste allegantes scripturā veteris testamenti magis curauerūt allegorice sensum q̄ verba. Nec autē excecatio fuit ab anti quis doctoribus iudeoꝝ exponentib⁹ in libro Iſre. i. decoris illud qd dixit moyses deuteronimij. xliij. c. generatio praua atq; puerſa hec cūne reddis dño popule stulte et insipiens. glosa stulte in his qui p̄ceſſerūt insipiens ad futurū seculū p qd intelligit tempus messie i glosa hebraicis vbiq;. Et aut vltimus dicit ihm destruere vbn dñi dicentis. Nolo mortē pctōis et. non valet. Nā in pplō sunt aliqui pctōres penitētes: et aliqui obstinati. De penitentibus dicit dominus verbū istud et multa confilia. De obstinatis vero dicit p̄mina toem aspaz et totalē destructōem Job. xxi. ca. ducūt in bonis dies suos et i pū cro ad inferna descendūt: et h patet per effectuz de thore et sibi adherentibus. numeri. xvi. Et iō si arguit iudeus ipz destruxisse dñi verbū eadez rōne sequitur qd destruit deus verba sua qd est iniquū et p̄ seipm maxime in verb vbi i eodē contextu lre talis modus loquēdi contrari⁹ de obstinatis et penitētib⁹ frequent inuenit. Vñ exodi. xxxij. ca. dicit Ego occidam scilicet obstinatos et ego viuere facia scz penitētes. et psal. lxxvij. Cū occideret eos q̄rebant euz et

reuerterebant et. Occisio refert ad obstinatos pctōres. Reuersio vero ad penitentes qui alioꝝ pena territi reuerterebant et penitēbant.

Contendit qd ihesus xps non est deus qz orauit

D Ecimū octauū argumentū indeoꝝ ex euangelio sumit ex illo verbo Math. xxvi. ca. tūc venit cū illis ihus in villaz que bz gethsemani et dixit discipulis suis: sedete hic donec vadaz illuc et orem. Et h arguit sic iudeus. Si ihus est deus quō orauit ip̄s em dei nō est orare: s; ab alijs orari vt sic liceat loqui. Per supius dicta facilius istud argumentū iudaicū soluit: qz declaratū est supra p scripturas hebreoꝝ qd messyas in veteri testamento p̄missus futur⁹ erat verus homo et verus deus in vna p̄sona. Itē qd redempturus erat mundū p passionē suā in humana natura. Itē qd ihs nazarenus est verus messias iudeis p̄missus: iō habuit corpus passibile et mortale p nra redemptione vsq; ad suā resurrectionē in q̄ habuit corpus immortale et gloriosum. Descendū ergo qd ihs nazarenus in humanitate p nob affūpta in q̄ est minor patre orabat eum p nobis sicut scribit ysa. liij. et p trasgreſſoribus orauit vt scz non perierent qd caplm intelligit de xpo ad lram sicut supra sepe declaratū est. Oravit etiam pro seipso Iohis. xvij. capitulo patet clarifica filiū tuū et. **xix**

Contendit Ihesus xps nō est deus qz fuit tristis et timuit

D Ecimū octauū argumentū indeoꝝ ex euangelio sumit ex illo loco Math. q̄ supra. Assum pto petro et duob⁹ filijs zebedei cepit trisari et mest⁹ esse: tūc ait illis. Tristis est aia mea vsq; ad mortē. sequit. p̄cedit in facie suā orās et dicens. p̄ si possi

orauit

gnato p̄p̄i

timor

p̄fessores

bile est transeat a me calix iste. Ex his
arguitur in deo dupliciter. Primo sic. scilicet
vnde auduit de deo loqui tremente et
timente cum deus sit omnipotens ad faciē-
dum quod vult sine difficultate. Si autem
dicatis quod iste timor et tremor in carne
fuit: non in anima: quis est ita fami-
lis qui ignoret carnes dolere et timere
nisi per animam. Item secundo per hoc quod dicit
transeat a me calix iste et. patet quod in eo
non fuit virtus ad salvandam vitam suam
et carnem. Respondetur per supposito quod sepe
supra declaratum est quod ihesus est verus deus
et verus homo. Ad primum dicitur quod timor
et tremor et similia non fuerunt in natu-
ra divina: quia hoc est impossibile nisi
in metaphysice sicut Genes. vi. ca. dicitur
et tactus dolore cordis intrinsecus de-
lebo inquit hominem quem creavit a facie
terre. Sicut nec in natura humana quoniam
tunc ad partem anime superioris que est in
intellectiva in qua ibi ab instanti sue precepti
omnis fuit comprehensor et summo gaudio
fruebatur. Sed quantum ad partem anime inferioris
que dicitur sensitiva et est in organo
corpali in qua ibi fuit viator fuerunt per-
dicta ad opus nostre redemptionis: et ut
in ipso consideret vere natura sensibilis con-
tra futuros hereticos qui dicitur erat quod
christus non habuit corpus passibile sed ce-
leste. Ad secundum cum inducit transeat a
me calix iste. Dicendum quod hec petitio
erat sensualitatis sicut moventis quod na-
turaliter horret mortem: sed erat rationis si-
cut opponentis tamen per quam tamen ratione ihesus
acceptabat mortem quia voluntas rati-
onalis in eo erat totaliter voluntati di-
vine conformis. Ideo dicebat veritatem
non mea sed tua voluntas fiat. et accipit
hic voluntas per appetitum sensitivum quem
appetitum intellectus superabat. Ideo de
ipso scribitur ysa. liij. cap. Oblatus est quod
ipse voluit. in hebreo sic habet: angustia
est quia ipse voluit. et infra eodem
ca. dicitur ipse tradidit in mortem animam suam

et cum sceleratis reputatus est: et propter hoc
dicebat Math. xxvj. ca. Spiritus quidem
promptus est. id est voluntas rationis prompta
est ad mortem caro autem infirma. id est sensua-
litas: et hoc invenit non solum de ihesu na-
zareno sed etiam in martiribus in nono te-
stamento: sic patet de multis et etiam
in veteri testamento de Machabeis ab
anthiocho tormentatis et de beleazaro
de quo dicitur. ij. Machabeorum. vj. cap. .
sed cum plagis periretur ingemuit et dixit
Domine qui habes sanctam scientiam in sanctis
quod cum a morte possem liberari graves
corporis sustineo dolores: Per animam autem
id est partem anime superioris libenter hec patior
Quod autem arguit iudeus quod caro non do-
let timeret et tristaret nisi per animam hoc est
verum de anima sensitiva: sed quia nescit
distinguere inter sensum et intellectum
facit ridiculosum argumentum. et.

Contendit quod christus non est
deus quia iuit ad ficulneam ad per-
quirendum fructus qui non habe-
bat nisi folia et quia maledixit
ei cum nihil nocumēti sibi fecerat

Idem argumentum iudeorum
ex evangelio sumit ex illo quod
scribit Math. xxi. Mane autem
revertens in civitatem esuriit et videns fi-
cul arborē vnam secus viam fuit ad eam
et nihil invenit in ea nisi folia tantum: et ait
nunquam ex te nascatur fructus in semper
nū et arefacta est continuo ficulnea. Ex
his arguit sic iudeus. Si ihesus fuisse
deus cognovisset a longe fructum ficul-
neum non habere nec ad eam fuisset. Itē
cum ipse dicit benefacite his qui oderunt
vos: quoniam maledixit arbori qui nihil nomi-
erit sibi et tunc videt hoc fecisse ex ire per-
turbatione. Dicendum quod ihesus non
solum inquantum deus quem nihil po-
test latere sciuit fructum in arborē non
esse sed etiam inquantum homo quia quilibet
etiam satis simplex poterit illud scire cum

infirmus
mentis

et bonum
et malum

benefacit
non malum

Liber

Tercius

non esset tempus ficoꝝ vt dicit Mar-
ci. xi. ca. Ad qd ergo iuit ad arborē fructu
vacuā. Dicendū q sicut pphete vete-
ris testamenti aliqui pphetabāt verbis
aliqui sensibilibus signis. sicut Iheremi-
as p̄dixit destructionē ciuitatis iherosolym
p caldeos et portauit cathenas ligneas
in collo suo vt hētur Ihere. ca. xxiij.
ad significandū q populus cathenis
vincius duceret in captiuitatē. Ita ihs
q hic dicit ppha magnus. x. ca. et de q
p̄dictū fuit de iero. xxiij. c. pphaꝝ susci-
tabit vobis deus de fribus vestris et.
destructionē ciuitatis iherosolym futuraꝝ p
romanos p̄dixit Luce. xix. eo q nō co-
gnouisset t̄pus visitationis sue scz per
xpm. Que quidem cognitio ad sacer-
dotes et legis p̄itos p̄tinēbat et ideo de
sectū eoz et punitionē signauit p sensi-
bile signū arboris fructu carentis. naz
ipse veniens ad sacerdotes et legis p̄itos
quoz fructū boni esuriebat vacuos bo-
nis opibus inueniebat et p maledictio-
nem arboris eos a deo maledictos si-
gnificauit. Et per eius arefactionē eo-
rum destructionem p̄figurauit. Naz po-
stea capta ciuitate p romanos cū sacer-
dotes misericordiā peterent: titus ius-
sit eos occidi dicens eos esse de gene-
res dei qui templo destructo cuperēt
supuere. Paret igit ex p̄dictis q ihe-
sus circa ficulneam nihil faciebat ex
ignorētia seu p̄turbatione tre: s; ex ma-
gna rōne et misterij significatione.

Contendit q ihesus christus
nō est de⁹ qz accepit ab alio po-
testatē dicens data ē mihi oīs
ptās in celo et in terra **xxi**

Itesimūprimū argumētū in
deoz ex euangelio sumit ex il-
lo verbo Math. vlt. ca. data ē
mihi oīs ptās in celo et in terra. Ex b
arguit iudeus q ihs non sit deus qui
ex se ē potentissimus et ab alio non ac-

cipit potestatem. Si autē dicat q a p̄e
data est sibi potestas hoc non valz: qz
xp̄iani dicūt patrem et filiū esse eq̄les.
Dicendū q in ihs duplex est potestas
sicut est duplex natura. Vna est ptās
diuina quā habet ab eterno non tamē
a se: s; a patre a quo est distinctus in p-
sona: non tñ in hoc mīno: est patre qz
ab eo accipit eandem in numero natu-
rā et ptatē: sic sepius sup̄ius dictū est
tñ ihs non loquit hic de ista potestate:
s; de alia quā a deo accipit in humana
natura. Nam ab instanti assumptionis
hūane nature ad psonā filij illa natu-
ra habuit excellentiā sup̄ omnē creatū-
rā aētatīue: non tamē executīue. naz
inter omnes apparuit in forma seruī
hūana natura passibili ppter misterij
nostre redemptionis ad implendū: si-
cut fuerat p̄dictū ysa. liij. Vere lāguo-
res nostros ipse tulit et dolores nostros
ipse portauit. Disciplina pacis n̄re sup̄
eū et liuore eius sanati sumus qd intel-
ligitur ad istam de xpo etiā fin antiq̄s
doctores hebreoz p̄t dicitū fuit su-
pra libro p̄mo in ap̄tione noni thesau-
ri. S; in sua resurrectione accepit hāc
ptatē executīue: s; tñ dicit: data ē
mihi oīs potestas et. Tamē in iudicio
finali oīa plenius erūt subiecta sibi sic
ōndit apostolus ad Hebre. ij. ca. Per
hanc tamen ptatē q finita est non est
nec erit equalis deo patri. Sic ergo pa-
ter r̄sio ad obiecta iudeozum ex euā-
gelio.

Contendit q ihs christus nō
ē vnus deus cū p̄e et sp̄s s̄cto
qz ipse descēdit i vterx m̄ginis
et non p̄r et spiritus sanctus **xxij**

Itesimūsecundū argumentū
iudeoz accipit ex vbiis xp̄iano
rū Vñ dicit iude⁹ sic vos xp̄iani
dicitis q ē vn⁹ creator et q xps vester ē
fili⁹ eius et q descēdit de cel sine sepa-

§ in mēna to y

De destructione
iherosolym

ptas in celo
et in terra

tionem a patre et a spiritu sancto. quoniam ergo vos dicitis quod filius descendit in utero virginis quoniam si tunc pater et spiritus sanctus fuerunt ab eo separati aut non. Si dicatis quod sic: est distinctio in verbis vestris quod dicitur quod descendit sine separatione ab eis. Si vero dicatur quod non: sequitur quod pater et spiritus sanctus sunt incarnati sic et filius quod vos negatis. Dicendum quod descensus filii in utero virginis non est intelligendus per motum localem: sed per nouum effectum in virgine: quod quidem effectus est coniunctio diuine nature et humane in una persona. Hec igitur coniunctio potest considerari dupliciter. Uno modo effectus et sic facta fuit a tribus personis scilicet a patre et filio et spiritu sancto: nam eorum opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue et sic illa coniunctio terminata est ad personam filii: propter quod solus filius dei incarnatus: licet autem ad hoc non potest poni exemplum quod non habeat plus de discordantia quam de concordantia tamen quantum ad aliquid potest poni concordantia. Ponatur igitur casus. Plato socrates. cicero tractat sermonem berthe cum sorte qui est media persona. Si igitur quater a quo est effectus ista sermonialis coniunctio: patet quod a tribus. Si autem quater ad quem est terminatiue patet quod ad sortem tamen propter quod ipse solus dei et est berthe maritus. Sic suo modo est in proposito: quia licet pater et filius et spiritus sanctus sint unum in natura: tamen sunt distincti in personis. Incarnatio vero terminata est ad filium: prout personaliter distinguitur a patre et spiritu sancto: non tamen dicitur separatus ab eis: quod nomen separationis non accipit in diuisis personis quia significat diuersitatem essentie non autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illam de quibus potest dici quod quicquid facit una facit alia. una tamen sola iduit. Eodem modo dicendum est quod opus incarnationis aliquid quod attribuitur patri ut ibi. Cum autem uenisset plenitudo temporis misit deus filium suum etc. ad Gal. iij. Quod autem filio attribuitur

ut ibi Exiit a patre et ueni in mundum. Johannis. xvi. ca. Quod attribuitur spiritui sancto ut in simbolo. Qui conceptus est de spiritu sancto: sed hec ista dicuntur quod opus incarnationis fuit maxime potestate sapientie et bonitatis que tribus personis attribuitur solus tamen filius terminatiue ut dictum est indutus est ueste carnis humane iuxta illud ad philippen. ij. Exiit inuit seipsum formam seruuli accipiens et similitudinem hominum factus et habitum inuentus ut homo. Sic igitur patet quod ad dictum christiano de incarnatione non sequitur distinctio seu aliud inconueniens.

Qui ihesus christus non est deus quod fuit missus siue mittens

Tercium argumentum argumentum in deum est. Quero uobis christiana dicit iudeus: uirum uidelicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis quod missus: quod uirum uidelicet deum missum ad alterum: qui dicat hoc est aptum mendacium. Si autem dicatis quod est mittens vos facitis eum mendacem: quod dicit iohannis viij. et ego non sum solus. Sed ego et qui misit me pater. Dicendum quod dei filius est mittens et missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritu sancto in sua incarnatione benedicta sicut superius fuit declaratum argumento. xxiij. quare consideratiue per autem ysa. xlvij. et nunc misit me dominus et spiritus eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. Est etiam mittens spiritum sanctum sic dicit iohannis. xvi. mittas uobis spiritum ueritatis etc. Circa quod sciendum quod missio alicuius ponitur dupliciter: bitudine unam ad mittentem secundum quam aliquo modo missus procedit a mittente. Aliam ad terminum ad quem mittitur finem quam missus est ubi prius non erat uel est ibi alio modo quam prius: licet autem in diuinitate si sit processus unius persone ab alia finem motum localem vel separationem realem: tamen est

anima dei
et spiritus
sanctus

Causa ut
fuit missus
et mittens

missio dei

ibi pcessus fm origine qz filius pcedit a
pfer spūscūs ab vtroqz sic isf filius
et spūscūs habent hūdinē ad mūtē
tem. Habet etiā hūdinē ad finitūm
missionis nō tñ sic intelligēdo qz inci-
piāt eē vbi pñ nō erāt simp̄r quia de
necessitate sunt vbiqz p essentia potēti
am et pñtiam sicut patet Iher. xliij.
Celū et terrā ego impleo dicit dñs. S;
sic intelligēdo qz incipiāt eē vbi pñs
erant. tñ alio mō dicit filius missus i mū-
dū a pñe qñ incepit ibi eē vt hō vbi ta-
men pñs erat vt de^o Job. i. ca. In mū-
dō erat mund^o p ipm fact^o et mund^o
eū nō pgnouit. In pñtiam venit tē. et spū-
ritu scūs filius dñi missus apñs visibilibz
qñ sup eos apparuit signo visibilibz. Nā
hoc mō pñ nō erat ibi. et quotidie mūtē-
rit inuisibilibz ad scificadū creaturaz
rōnalē. qz incipit ibi eē p grām scificā-
tes. vbi tñ pñ erat p eēntiā pñtā et po-
tentā. Ad argumentū indei patet qz si
est contradictio. quia licet filius sit mit-
tens et missus nō est fm idem.

Contēdit qz iesus crist^o non ē
de^o qz locut^o ē sathā studet ad
interficiendum me. *xxm*

Icesimū quartū et vltimū argu-
mentū iudeoz est in libro simo-
nis cephe dñi Ihs. Ecce sathā
studet ad interficiendum me de manu
dñi et nō dabit me in manu sathan. Ex
hoc arguit iude^o dicens. Quare nō cō-
fitemini vos xpiani dicere istū deū
sic loqntē. Dicēdū qz iste iude^o falsus
accipit. Nam in eplis petri aut alibi nō
inuenit hoc deū a ihu nazareno tamē
si hoc dixisset factū fuisset nullū incō-
ueniens sequē. Nā supra declaratū ē
qz ihs est ver^o de^o et ver^o hō in vna perso-
na. ipe vero sicut de^o pmissit se inqñuiz
hō a diabolo tēptatiz de loco ad locū
portatiz supradēm est. et qz pñ et spū-
sanctus sunt vnus deus cū eo. Ido ab
ipso fuit etiā ista pmissio. Ido si sathan

hoc mō fuisset pmissus querere qz in-
deus allegat falso nullū inconueniē-
sequitur. Patet etiā indei falsitas vt
dicit Nicolaus de līra p hoc qz obliget
ones suas in apto mēdacio imianit.

Tractat de bello iudeoz p ar-
gumēta sumpta ex natura et al-
legāt cōtra legē christi. xliij. i
possibilia.

Extra cōsidera-

tio est de bello iudeoz per ar-
gumenta sumpta ex natura.
Sicut em mille nocēdi modos habet
diabol^o sicut iude^o et filius. Cū em misse-
rabiliter duo bella pñā pdiderūt tāqz
homines sine lege. ad speculū nature
severtentes viginis quatuor impossibi-
lia nature monēt contra nostruz fidel-
foraliciū. si forte possint illud expū-
re ac si musca volatu alay suay nitere-
tur obscurare claritatem solis.

Impossibile ē deū inqñari qd
tamē sequeretur si icarnaretur
in corpore mulieris.

Et imū impossibile mouet cir-
ca incarnatōz filij dei. Arguū-
ergo iudei sic. Impossibile est
deū inqñari ergo impossibile est deū
incarnari. aīcedens est cōlter pcessum
qz pñtia pbat. qz ad oppositū consequē-
tis seqt oppositū aīcedētis. Seqt em
si possibile est deū incarnari. ergo
possibile est deū inqñari. qz si de^o icar-
naret ingrederet in corpe mulieris qz
res imūda et pñter inqñaret. Respōde-
tur negādo consequētiā et ad pbatōnez
qz ex incarnatōe in corpe mulieris seq-
tur inqñatio. cū mulier sit res imūda
et ex contactu immūdi polluit tangēs
Dico qz hec probatō nulla est. quia cū
lux solis tangat res imūdas et non inq-
net. qnto magis de^o qz solem facit: inq-
nari a nullo immūdo potest. Item

deus i. v. p.

*ut huius
ta pñtiam*

*Incarnatō
xpi scz*

Et concederet de alijs mulierib⁹ qz in
mūde sint de virgine tamen matre dei
nullaten⁹ concedit qz ipsa mūdissima
fuit. De ipsa est prophetavit Ihere-
mias ca. iij. Nouū faciet domin⁹ sup
terram mulier circūdabit⁹. In q̄ ostē-
dit q̄ hec mulier mūdissima fuit in cō-
ceptu suo et natiuitate. alias non esset
nouū. qz antiquū est mulieres concipi
et generari in peccatis. Itēz alijs infan-
tes inq̄nant in ventre matris et istud ē
antiquū sed fuit nouū in ventre virginis
q̄ vir ille de q̄ loq̄tur propheta. plenis
scientia et virtute ab instanti sue cōce-
ptionis immūdisimo illo vtero mun-
dissime contineret. nec matricem mu-
lieris quas deus ordinauit locū natu-
re humane concipiende reputare de-
bem⁹. locū immūdiū nec malū sed tāq̄
meliozem datū ab eo nature humane
in actu. qz ibi intus intravit spūssanc⁹
ad samphonem et ad Iheremiam et ad
Johannem baptistam et ibi int⁹ i cor-
pore illo creat de⁹ de nouo animaz ra-
tionalem in qualibet creatura que fu-
it erit. De mūdicia etiam hui⁹ mulie-
ris prophetavit salomon canticorum.
liij. sp̄az laudando in persona dei pa-
tris dicens. Tota pulcra es amica mea
et macula nō est in te. ecce q̄ clare abs-
q̄ maculaz immundicia ip̄am cōstet.
Item eam amplius laudando in eo-
dem libro dicit. Sicut liliū inter spi-
nas sic amica mea inter filias. Vocat
aut⁹ de⁹ filias suas oēs v̄gines q̄ opera
castitatis p̄ferat. s̄ v̄ginitatis fecerūt
Sed propter excellentissima opa vir-
ginis inter filias suas eam liliū vocat.
qz si ille sint filie tamen cū aliquibus
sp̄is originalis vel ventralis culpe fu-
erūt. Hec aut⁹ liliū iter spinas sine spi-
nis culper immunedicie. De miseris
ergo iudee si in virgine mūdissima de-
us inuoluerit humiliari q̄ in ea sit in-
carnatus sine inq̄natione quacūq̄ et

de ea nasci virgine permanente prop⁹
nostrū amorem. Hanc est hūilitatē
videbis q̄ de⁹ ostendit moysi in figu-
ra qū se demonstrauit eidem in figura
rubi. nūq̄d non erant multe alie arbo-
res nobilissime. noluit tamen appare-
re nisi in infimioze arboze vt summas
hūilitatem suam ostenderet. et sic non
cōburebatur de⁹ in rubo q̄ videbat ar-
dere nec in virgine inq̄nabatur que ab
alijs sicut alie mulieres reputabat cō-
cepisse. et sic rub⁹ ardebat et non cōbu-
rebat sed mansit integer et incorrupt⁹.
sic virgo maria integra et incorrupta
mente et corpore semper permansit.
In hac ergo virgine de⁹ descendit ibi
se hūilitauit verbū caro factū mūdissi-
ma conceptione virgineiz mūdissimū
thalamū. Et si dicat iude⁹ quō est possi-
bile deū hūiliari cū sit altissim⁹. Dico
q̄ dei hūilitas nihil tollit de ei⁹ p̄fectō-
ne sed extollitur et super exaltat eius de-
mentissima bonitas ex amore p̄ hūi-
ni generis redemptōe. q̄ ne sit tibi dis-
ficile testimonijs legis tue pandere p̄-
pono ei⁹ hūilitatem. qz non solū se hu-
miliauit in virgine concept⁹ et de vir-
gine natus sicut dictū est. Sed et ultra se hu-
miliauit humilissime inter homines
conuersat⁹ sicut declarat zacharias ca.
ix. Gaudez letare filia syō ecce rex tu-
us venit tibi in sinu et saluatore ip̄e pau-
per et ascendēs sup̄ azinā. Ecce nimis
hūiliatio q̄ ille qui est dominus celo-
rū et terre oim⁹ diuitiaz venit pauper
mansuet⁹ sine aliquib⁹ diuitijs mūdī.
et super azinā ascendens q̄ vnus miser
iudens ignominiam reputaret. Pre-
dicta p̄phetia ad literam etiā scdm̄ he-
breos intelligit de messia de quo p̄ba-
tum est supra argumento. xxiij. q̄ te cō-
sideratōis huius terciū libri. q̄ debe-
ret esse deus et probatū est supra etiam
primo libro in apertione. xij. thesauro-
rū q̄ iste verus messias deus et homo

in 69

scaris
ame
q̄m h̄as
de j

letare filia
syō

est ihs nazarenus. Scdm testimonium
est dauid ppe q in psalmo. cxxvii. i
persona dei loqns et ostendens q deus
nimis debebat humiliari accipi edo pre
ritu p futuro. Dicit. Credidi ppter qd
locutus sum ego aut humiliari in nimis
Ego dixi i excessu meo omnis homo
mendax. Sed supple. Ego satisfacias
p omnib' illis q conuersi fuerit ad me
scz p humilitate passionis mee. Ideo
sequit. Quid retribuam dno p omnib'
q retribuit mihi. Calice salutaris acci
piam et nomen domini inuocabo. Ec
ce quo declarat nobis fili' dei q licz sit
altissim' in excessu suo nimis tamē est
humiliatus ppter nos. qz nos oēs mēda
ces eē' si dicerem' q possum' facere
satisfactionē deo patri p culpa gener'
hūani. Et qz ei' vnigenit' fili' sic se hūi
liant ppter nos nō solū nascendo et cō
uersando inter hoies s; etiā factus p'ri
obediens vsq; ad mortē crucis p' qd
et deus exaltant illū et dedit illi nomē
qd est sup oē nomē. vt dī ad Phil. ij.
Hinc est q credentes in xpo nō soluz
exaltabunt in alia vita sed etiā exalta
ti sunt in pnti. qz est eis data potestas
super terram. et non credentib' ē abla
ta. sic em' impletū est canticū virginis.
Deposuit potentes de sede. s. iudeos i
credulos. et exaltant humiles. s. credē
tes xpianos. Attēde ergo qnta fuit hu
militas xpi. non em' soluz humiliant se
deo patri factus obediēs vsq; ad mor
tē crucis. q erat vilior et turpior mors q
tunc dabat. sed etiā nō contradixit di
scipulo proditori ei' vendenti. nec con
tradixit venditori. nec p'dixit malicie
iudeoz ipm ementi. nec p'dixit seniori
b' ppli ipm falso accusantib'. nec con
tradixit pontificib' sacerdotū ei' iudi
cantib'. nec contradixit pncipib' terre
ipm sententiantib'. nec p'dixit iustis
iusticie ipm crucifigentib'. omnia er
go qctūq; in eo voluerūt facere facta st.
nec aperuit os suū in summa passen

tiar humilitate vt impleret voluntates
parris et nobis preberet exemplū hu
militatis. et si p'p'e voluntatis diuine se
humiliare rūt. Hoc fecerūt vell' ppter su
um p'p'ium interesse vel aliqua excusa
tione. sicut Noe obediens deo se hūli
auit faciendo archā vt saluaret se. abra
ham si diuinit' terram hoc fecit vt libe
raret et magnus fieret. Moyses excusa
uit se cū ei' dñs misit ad pharaonem
dicendo q erat impeditus in lingua.
ysaias excusauit se dicendo q hūanū
interv'peras. Iheremias excusauit se
dicendo q erat puer. yonas q non po
terat Abacuc q non sciret. et sic d' alijs
Sed xps nūq; se excusauit nūq; mur
murauit. et sic patet summa humilitas
saluatoris in quo hūanitas ei' glori
cauit diuinitatē sup oēs et diuinitas ex
altauit eū sup oia opa sua. Patz ergo
q diuine altitudinē nō repugnat hūili
tas. nec ei' p'p'itativ' gineo vtero ier
nari. et quo etiā vgo b'ia mūdissima est
et sine macula.

Impossibile q corp' christi sit
eiusdē rōis cū nro cū nō sit ex
maris femine generatum.

Ecū dū impossibile est. Nos cri
stant dicitis q ihs nazarenus
concept' est sine virili semine.
Itē affirmatis q corp' ei' fuit eiusdē
nature cū nro hoc videt' impossibile.
qz cū hō naturaliter generatus habeat
corpus naturaliter constitutū ex semi
ne maris et eo q femina submisit qd
qd sit illd. ergo impossibile est corp' cri
sti eē' eiusdē nature cum nro. si non
est ex maris semine generatum. Ad
istud argumentum respondetur. Et p
declaro q necesse fuit hominem illuz
ex virgine matre nasci absq; virili semi
ne. sicut tangit sanct' Thomas in sum
ma contra gentiles libro. iij. ca. xliij.
Semen em' viri requirit in generatōe

phil.
apost.

non p'p'itativ'
vtero femine

humana. tanq̃ p̃ncipiū actiū prop̃
virtutem actiūā que in ip̃o est. S̃z vir
tus actiua in generatōe corp̃is xp̃i nō
potuit eē naturalis. q̃z vir̃⁹ naturalis
nō subito pficit totā corp̃is formatōnē
sed ad h̃ indiget tpe. corp̃⁹ aut̃ xp̃i i ip̃o
p̃ncipio sue conceptōis fuit foiatū
z organizatū simul caro z animata ca
ro. Relinquit̃ ergo q̃ generatō christi
humana fuit absq̃ virili semine. Item
semen maris in generatōe aialis cuius
cūq̃ trahit ad se. materiā quā mat̃ mi
nistrat q̃z virtus q̃ est in semine maris
intendat suū p̃ius cōplementū vt finez
totius generationis. Vnde z cōpleta
generatōe ip̃m semen immutatūz et
cōpletū est. p̃les q̃ nascitur. Sed in ge
neratione hūana xp̃i fuit vltim⁹ gene
ris termin⁹ vnio ad diuinā p̃sonam
non aut̃ aliqua persona seu ypostasis
humana constituenda. vt ex predictis
patet. Non igitur in hac generatione
potuit esse actiū p̃ncipiū semen viri
sed sola virtus diuina vt sicut semē viri
in generatōe cōi hominū in suā sbam
trahit materiā a matre ministratā. ita
eandem materiā in generatōe christi
qbū dei ad suā vnionēz assumpsit. Si
militer aut̃ manifestū est q̃ conueniēs
erat vt in ip̃a generatōe hūana vbi dei
aliqua p̃p̃ietas sp̃ualis generationis
relucet. verbū aut̃ scōm q̃d edicente
pgreditur siue interius conceptū siue
exterius. platum corruptionem dicē
tū nō aufert sed magis p̃fectionis ple
nitudō p̃ verbū attendit in dicēte. con
ueniens igitur fuit vt sic verbū dei fm
humanā generationē conciperet nasce
retur vt matris integritas nō corrūperet
Cū h̃ etis manifestum est q̃ verbū dei
quo omnia constituta sunt et q̃ oia in
sua integritate conseruantur sic nasci
deciuit vt q̃ omnia m̃ris integritatez ser
uaret. Cōueniens igit̃ fuit hāc genera
tione fuisse ex virgine. Sic ergo hēm⁹
q̃ necesse fuit xp̃m nasci de virgine m̃re

ei⁹ integritate seruataz siue virili semi
ne. Nūc scō ad argumentū q̃ ifert
ip̃ossibile eē corp̃⁹ xp̃i eē eiusdē nature
cū corpe ñro ex quo nō est conceptum
ex virili semine. Dico q̃ ad h̃ ē manife
sta ratio Aristot. dicentis q̃ semen ma
ris nō intrat materialiter in constitutō
nem concepti s̃z solū ē p̃ncipiū actiū.
Materia vero corp̃is tota ministratur
a m̃re. z sic q̃ntū ad m̃rē corpus xp̃i
nō differt a corpe ñro. Nam z corpora
ñra materialiter constituta sunt ex eo
q̃ est sumpū a matre. Si vero aliquis
predicte positōni Aristotel. repugnet
ad huc predicta obiectio efficacīa non
habet. Similitudo em̃ aliquom̃z aut̃
dissimilitudo in materia non attendit̃
fm statum materie in p̃ncipio gene
rationis. s̃z fm conditionem materie
iam preparate prout est in termino ge
neratōis. Non em̃ differt fm materi
am aer ex terra vel ex aqua generatus
quia licet aqua z terra in p̃ncipio ge
nerationis differentia sunt. tamen per
actionem generantis ad vnā disposi
tionem reducantur. Sic igitur diuina
virtute materia q̃ solus ex muliere su
mitur potest reduci in finem generatō
nis ad eandem dispositionem quā ha
bet materia. si sumatur simul ex mare
z semine. vnde non erit aliqua dissimi
litudo p̃pter diuersitatē materie inter
corpus xp̃i quod virtute diuina foia
tum est materia a sola matre. z corpo
ra nostra que virtute nature formantur
ex materia etiam si ab vtroq̃ parente
assumantur. Manifestum est em̃ q̃ pl⁹
differt a materia qui ex viro z muliere
simul assumitur limū terre de quo
primum hominem de⁹ formauit quē
vtiq̃ constat fuisse verū hoīem z nobis
p̃ oia simile q̃ materia sumpta solus
femina ex qua corpus christi forma
tum est. Vnde natiuitas christi ex vir
gine nihil derogat veritati huma
nitatis ipsius. nec si. similitudini eius

pl. s.
concepto

scdm
hōf

ad nos. Licet em virtus naturalis req-
rat determinatam materiam ad determina-
tum effectum ex ea producendum. Virtus
tamen divina quae potest ex nihilo cuncta pro-
ducere in agendo ad materiam determi-
natam non coartatur. Sicut autem nec per hanc
quid deperit dignitati matri christi quae vir-
go concepit et peperit quin vera mater
et naturalis filij dei dicatur: virtute ei-
us divina faciente materiam naturalem ad generatio-
nem corporis christi ministravit quod solus
ex parte matris requiritur. Ea vero quae
in alijs matribus ad corruptionem vir-
ginitatis faciunt non ordinantur ad id quod
matri est: sed solum ad id quod patri est: ut
semen maris ad locum generationis per-
veniat verba sunt sancti Thomae ubi su-
pra. Sic ergo patet declaratum quod licet cor-
pus christi absque virili semine sit conceptum
eiusdem nature vere est cum corpore nostro ex
virili semine conceptum. Sed dicit hic
fortassis iudeus. Tu christiane satisfaci-
mibi ex natura quod non sit impossibile sibe-
sum nazarenum conceptum fuisse de matre
sine virili semine vel sine carnali prole.
Respondet quod mihi ex sacra scriptura si quam
habes illud ostendas. Ad hoc respondet ve-
nerabilis Petrus alfonso conversus in
suo dialogo tituli vii. allegans illud ysaie.
xlii. Excitate celi desuper et nubes pluant
iustitiam aperietur terra et germinet saluato-
rem: et iustitia orietur simul ego dominus crea-
ui eum propter hoc namque quod ait Excitate
celi desuper et nubes pluant iustitiam: non
tautem de celo spiritus sanctus fore descen-
sum. propter hoc autem quod sequitur Aperietur ter-
ra et germinet saluatore. Corpus virgi-
nis accipimus quod superueniente spiritu
sancto et conceptura et saluatore fuerat
paritura: sed et hoc quod est: ego dominus cre-
avi eum: inuult quod absque prole carnalis au-
xilium dominus eum per genuit. Unde et contra il-
los qui non credunt intulit in sequen-
tibus qui contradicit factori suo testas
de semine terre et alibi. Numquid dicit lupus

figulo suo quod facit et opus tuum absque
manibus est. Et iterum ve qui dicit parit
quod generas et mulieri quod parturit. sic
inuenit in illis qui de hoc dubitant: et
querunt quomodo deus cum genuerit: et bea-
tam causantem materiam quod absque virili com-
mixture peperit. Iterum contra incre-
dulos loquens propheta ait. Numquid ego
qui alios parere facio ipse non parit dicit
dominus. Si ego qui generationem alijs
tribuo sterilis ero ait dominus deus tuus.
Sic namque etiam ostendit quod deus cum si-
ne carnali patre genuerit hoc sane itel-
ligentibus credo sufficere quod de matre
sine carnali patre natus fuerat puer il-
le: hec predictus doctor. Ecce iudee ha-
bes autem sacre scripture et exposito
rem peritum tui generis in christi concep-
tione sine virili semine. Sed dicit iudeus
ex supradicta auctoritate ad minimum ego
possum habere quod maria fuit deflorata
et corrupta. probat quod dicit apostolus. Ape-
riat terra et quod est huius terre apertio ni-
si marie defloratio. Respondet quod per apostolum
non intelligit defloratio vel libidinis fedu-
ras: sed conceptio secunditas aperta dici-
tur fuisse quantum ad christi ingressum non
apta per virum sicut et fenestra vitrea dicit
apostolus radio solis non per fracturam vel diu-
sionem aliquam: sed quod radii eius intrant per
subtilem suam naturam. Hoc modo imo subtili-
iori bene porta clauula apta esse principi
ezechielis. xliiij. quia christus verum virginis
per virginis clausam intravit per ineffa-
bilem modum: verba sunt illi in suo
quadragesimo libro. l. ca. lvi. Sed dices ite-
rum. Ex quo fuit formatum corpus christi
virginis illa. Respondet secundum Dionysium de di-
uinis nominibus quod ex purissimis et castissi-
mis sanguinibus virginis: sed ubi erat illi
purissimi sanguines: respondet quod in corde vir-
ginis ut per se credi potest sic legitur in libro de
approbo et prospero. Ad quod sunt rationes
Prima est quod cor est nobilissimum membrum in omni
libro et primo et loco vite ac vera caro. Secunda

mla p. 2
et quia per
virginem
fuerat

et per hanc
natura

da est qz ille q veniebat dare vitā debe-
bat carnē sumere a mēbro viter nō ab
altero. Tercia ratio est qz cor ē mēbrū
in medio animalū. z cū in medio con-
sistit vīr: sō ab eo debuit carnes assu-
mere. Quarta ratio est qz scriptū ē. pre-
be mibi fili mī cor tuū. Ideo illud est
qō de pētīt a qlibet nfm cū virgo bea-
ta seipam dimiserit in pātē dei. sequit
q deus illud qō pētīt ab alijsz ab ea si
militet cū ipa eidem se dederit volun-
tarie. sequit qz ipe accepit cor eius ad
formationē corpis xpi filij sui. Quinta
ratio est qz cor virgis lipidū z purius
erat qz vīr fuit vel erit alicuius pure
creature in mūdo. Iustū ergo erat q
ex quo deus volebat carnē assumere q
accipet de meliori. Sexta rō est qz cor
est replū spūscī. z ideo debebat ex eo
carnē assumere. Et si queras quantūz
accepit de illis sanguinibz cordis vgis
Dicīt qz tū accepit qz in vīne nihil dī
minutū fuit de sua vita nec de suo esse
Sicut em̄ ade nihil defuit cū de ei co-
sta deus eū formauit. sic nec vginī ali-
quid defuit de ei vīta vel esse cū vbu-
dei de ea carnē accepit. Illi tamen san-
guines statim fuerūt in mēbro illo. scz
in matrice a deo nature humane ordi-
nato vbi vīne pēnte pēsum subito
z in instanti simul fuit caro z animata
caro vt supradictū est. Nec mireris si
sine vīr semine concepit. hec em̄ mira-
bilia deus opat. Nunqd adam fuit in
mūdo pducus sine semine pīs z ma-
tris. Nunqd eua fuit de semine matris
Nunqd vga moysi q deuorauit spētes
habuit os. Nunqd vīrga aaron q floru-
it habuit radices. Nunqd rub' ardebat
z non habebat prunas. Nunqd sal qō
misit belize' i aquis amarior fecit eas
dulces erat dulce. Sic ergo non mire-
ris si virgo beata spiritus sancto coope-
rante concepit non ex virili semine.

Impossibile ē q mors xpi sit

satisfactō pro peccato originali
cū ipse non sit mortu' fm natu-
rā diuinā sed hūanā fm qz alijs
hoies non erāt sufficientes ad
satisfaciendum.

Item impossibile est. Vos cri-
stiani dicitis q spēaliter propē
peccatū originale necessarium
fuit xpm nascīz pati. q qdem totaz na-
turam humanā infecerat homine pri-
mo peccāre hoc impossibile videt qz si
alijs hoies ad satisfaciendūz pro pecca-
to originali sufficientes n sūt nec mors
xpi pro peccatis hūanī generis satisfa-
ctoria videt fuisse qz ipe fm hūanā
naturā mortu' estz non fm diuinā.
Respondet q ad satisfaciendūz p pec-
cato toti hūanī generis mors xpi suf-
ficiens fuit qz qūis fm hūanā naturā
solū mortu' fuerit tamen ex dignitate
persone patientis q est persona filij dī
mors ei reddīt preciosa. Manifestū ē
aut etā in rebus hūanis q qnto perso-
na est altior. tāto pena quam sustinet
pro maiorī computat. siue ad hūilita-
tem z caritatez patientis. siue ad penā
inferentis. z sicut maioris est criminis
alicui persone inferre iniuriāz que ma-
ioris dignitatis existit. ita virtuos' est
et ex maiorī caritate procedens q ma-
ior persona pro alijs se subiciat volun-
tarie passioni. Solutio est sancti Tho-
me in summa contra gentiles libz. iij.
ca. lv. in solutōne ad. xxiiij. argumtū.
Impossibile ē q xps sufficien-
ter satisfecerit pro pctis hūanī
generis ex quo hoies adhuc pe-
nas paciūtur quas pro peccato
inductas scriptura diuina comme-
morat.

Item impossibile est. Vos xpi-
ani dicitis q xps vī pro pecca-
tis hūanī generis sufficiēter sa-

pro peccatis

pena pch

Liber

Tercius

tiffecit hoc videt impossibile. qz si vez
esset inuistū videt esse q homines ad
huc penas paciantur qz p pcrō scptu
ra diuina inductas esse cōmemorat. si
cut maledictio terre in producēdo spi
nasz tribulos. sudor vultu labore pul
uerisatio corpis in morte z dolor par
r. Constat aut q has penas adhuc ex
pitur gen⁹ hūanū ergo ipossibile videt
q xps sufficiēter satisfecerit p peccatū
hūanū generis. Rūdet q qūis xpus
p pcrō originali sua morte sufficiēter
satisfecerit. nō est tñ incōueniēs q pēa
litates ex pcrō originali cōsequētes re
maneāt adhuc in hōib⁹. q etiā redem
ptōnis xpi picipes sunt vt rō illa p
cedit. hoc em congruēter z vtilit factuz
est vt pena remaneret etiā culpa sbla
ta ppter tria. P^o qdē vt eēt cōfor
mitas fidelū ad xps sicut mēbroz ad
caput. Vñ sic xps p^o multas passio
nes sustinuit sic ad immortalitatē glo
riā puenit. sic decuit vt fideles ei⁹ p^o
passionib⁹ subiacerēt z sic ad immortalit
atē puenirent qsi portātes in seipis in
signia passionis xpi. vt similitudinē
glorie ei⁹ psequerēt sicut apls ad roma
nos dicit. Heredes qdē dei coheredes
aut xpi. si in pparimur vt z sū gloriifice
mur. Scdo qz si hoies veniētes ad ihz
statim immortalitatē ipassibilitatē con
sequerent hoies ad xps accederēt ma
gis ppter hec corpalia bñficia q ppter
spūalia bona qd est p intentōz xpi vent
entis in mūdū vt hoies ab amore cor
poraliū ad spūalia transferret. Tercio
qz si accedentes ad xpm statim impas
sibilesz immortales redderētur h quo
dāmō pelleret hoies ad fidē xpi susci
piēdāz sic meritū fidei minueret. hec
ē rñsio sci thome vbi p^o rñs. At respon
det mgt alonsus puerfus i libro bello
rū dei titulo. xxxv. dicēs q natura aie
seqt nām corpis. qz sicut rota trahit ro
tā i borelogio sic sensitiua ps intellecti

nā nisi q vltra h i hōis aia v^o ē ad elō
gandū se a corpis icliatōe z natura. ex
dictamine rōnis q nō posset eē de ra
dice nature corpis nisi corrūperz mu
taref mod⁹ sue creatōnis. z tūc exiret a
natura ill⁹ generis. Et iō dixerūt sapi
entes phi qv plurimū curari nō pnt
infirmittates corpis cū qb⁹ hō nat⁹ ē v^o
si hereditauit eas ex p^ore vel m^ore. h in
firmittates aie spūaliter aie rōnalis pos
sunt h^ore remediū. Et iō qñ adā pecca
uit q fuit radix hūanū generis z incli
auit aniam suā rōnalem post naturam
corpis sui fuerūt posite sup eū pene p
pter illud pcrām z p^o ipm pene in toto
genere hūano. igr qdē ibi secutū ē in
natura corpis nō potuit h^ore mutatōz.
z ideo remanserūt pene q posite fuerūt
supra corp⁹ sp. sicut ille pene. i sudore
vult⁹ tūtesceris pane tuo. z in dolore
paries filios. z puluis esz in puluere
reuerteris. qz ex eo q deglūtīt⁹ fuit fru
ctus vetit⁹ arboris scie boni z mali. in
corp⁹ ade fuit i eo maluz post bonum.
Penavero aie ppter illud pcrām quia i
clinauit se ania corpis mansit ifirma an
aduentū xpi. Et iō in veteri lege nō fū
it noiata aliq remūeratio aiaz q pot
it salutē h^ore. non inuenta cā medicine
h ad hoc fuit aduent⁹ messie. hec ille.
Vtraz solutio bona ē h pma est effi
caciōz. Potest etiā dici q pene sūt du
plices. qdam spūales. z qdam corpo
rales. xpus abstulit penas spūales ex
eo q p doctrinā suā tradidit modū q
vnusqz poterit liberari a penis spūa
lib⁹ z tpalib⁹ z eternis. ex vñte penitē
tiaz aliaz q in sua doctrina clarissime
ostēdūt. Pene vero corporales de qb⁹
dicis tollent in finali resurrectōe. quia
tūc corruptibile hoc induit icorruptio
nē. z mortale h immortalitatē v^oz. i. Cor
xy. nec vltra dīcet. puluis esz i pulue
rē reuerteris. nō esuriet neqz ficiet. ne
q pcutiet eos estus nec sol. Isa. xlv. z

infirmittates

pcrām originale

pena dīc

pena dīc

na corp

Item Apoca. vii. nō esurient neq; sitiet amplius neq; cadet sup ipsos sol neq; vll' est qm agn' d in medio throni ē reget illos. ⁊ deducet illos ad fontes vitę aquarū. ⁊ absterget de oēm lacrimā ab ocul' eorū. tūc em vt bī Isae lī. Erit leticia sempiterna sup capita eorū gau diū ⁊ leticia obtinebūt ⁊ fugit dolor et gemitus.

Impossibile ē q xps sufficiē ter satisfecerit p pētis ex q que runtur remedia pro abolitōe peccatorum.

Dicitur impossibile est. Vos xpiani asseritis q xps sufficiē ter satisfecit p pētis hūanī gene ris. hoc videt ipossibile. qz si sic eēt nō eēt vltra remedia p abolitōe pētōz q rēda. Sed constat q q rētur sp ab oī b' q sue salutis curam habent. q falsū est ⁊ impossibile q xps sufficiēter sa tisfecit p pētis hūanī generis. Rēde tur q q b'is xps p pētis hūanī generis sua morte sufficiēter satisfecerit sunt tūm vniūq; remedia pprie salutis q rē da. **M**ors em xpi est qdam quasi vni uersalis cā salutis sicut peccatū pīmi hoīs fuit qsi vniūersalis cā condemna tionis. optet aut vniūersalē cāz ad vniū quēq; applicari spēalī vt effectum vni uersalis cause percipiet. Effect' igit pec cati pīmi pētis puenit ad vniūquēq; p carnis originē. Effect' aut mortis xpi ptingit ad vniūquēq; p spūales regene rationē per quā hō quodāmo xpo cō iūgitur incorporat. Et tō optet q vnus qsq; qrat regnari per xpm ⁊ alia susci pere in quib' vtriusq; mortis opat. Ex q pater q efflux' salutis a xpo in hoies non est per nature ppagationē s p stu diū bonivolūtatis. quā homo christo adherere sic q a xpo vnusq; qsq; consequē est psonale bonū. vnde nō derivat ad posteros. sicut peccatū pīme parētis qd cū nature ppagine pducit ⁊ idē est

q licet parētes sint a pētō originali mū dati per xpm nō est incōueniens q eo rum filij cū originali nascantur ⁊ sacra mentis salutis indigeant verba sūt sci thomeybi supra. Et sic patet q licet re media salutis qrant puta p baptisimū ⁊ alia ecclesie sacra non est falsum nec impossibile q xps sufficiēter satisfacie bat sua morte p pētis hūanī generis imo verum ⁊ necessario desideranti sa lūtem concedendum.

Impossibile ē q christ' abstu lit pātē diaboli c' p' ei' aduen tū nō dimiserit facere peccare homines sicut prius.

Extrū impossibile est. Vos xpi ani dicitis qd xps est vere mel sias q venit vt faceret fugere diaboliū vt tolleret pātē eius s vide tur falsum ⁊ ipossibile. cūz diabolus a tpe quo ipse venit nō dimisit facē pec care hoies sicut prius. Rēpōdetur qd qū venit ihs xps cessauit diabolus fa cere peccare veros xpianos ⁊ qui eos imitantur aliquo modo in radice sibi taliter qd nullus eorum damnat in in ferno nec tendit in perditionem vllō modo. quod eis prouenit ex fide vera quam habent in christo. ⁊ nisi quia ex tūc diabolus cessauit facit peccare ho mines sicut prius solebat aliquo mo do peccata mala essent amplius pu blicata in mundo q sunt nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erāt aū aduentum christi sicut sunt nunc qua si in toto mundo sicut fuit supradictū argumento. v. considerationis qnte.

Impossibile est de morte di scipulorū christi q si fuit a deo. vel a diabolo ad vtrūq; seqtur ipossibile vt dicūt ⁊ q peccant cristiani odiēdo iudeos que in mortē christi impleuerūt volūta tem dei.

petre
ipomey

Effectus mortis

Exprimū impossibile ē. Quērt
iudei quare ih̄s xp̄s fecit q̄ oc-
ciderent oēs sūt discipuli. q̄ vel
hoc fecit deus cui seruierūt vel diabo-
l^o. Si de hoc est impossibile q̄ de^o non
facēt iniusticiā nec occidēt fūos suos
Si dicitis q̄ p̄tate diaboli fuerit mor-
tū serui dei nō placendo deo hoc etiā
videt mendaciū et impossibile cū nībil
possit resistere voluntati diuine. et cum
etiā concessum sit a xp̄ianis q̄ sublata
est p̄tās ei⁹ ne faciat malū bonis. Itē
dicim⁹ de morte ih̄u q̄ si fuit ex volun-
tate ei⁹ ergo peccant xp̄iani odīdo in
deos q̄ implenerūt voluntatē dei. Si
vero fuit mortu⁹ contra suā volūtatez
ergo nō erat de⁹ q̄ nō potuit liberare
seip̄s ab eo qd̄ factū fuit ē ei⁹ volūtate
Ad hec rīdet m̄g^r Al̄fonsus cōuersus
in libro belloz dei titulo. xxxv. q̄ disci-
puli ih̄u mortui fuerūt ē eoz volūtate
ex p̄te carnis et sanguis. q̄ isto mō erāt
debiles passibiles et receptiui penarū
et deo egentes sicut ceteri homines. et
sicut ille q̄ sustinet ignē vel gladiū vo-
lūtarie in apostemate xp̄ij corpis su-
stinet dolores et clamat nec tū dolet nec
p̄rit ex p̄te sue rōnis s̄ ex parte natu-
re carnez sanguinis. Sic et discipuli
xp̄i oēs beati martīres nō fuerūt mor-
tū p̄tate diaboli s̄ volūtarie se obtu-
runt p̄pter amorē quē hēbant ad xp̄m
in hoc frangentes et opprimētes p̄tate
diaboli. ne deinceps iustos peccare fa-
ciat captiuos s̄ sua p̄tate hēat p̄pter
hanc ergo vtilitatē q̄ puenit mūdo ex
eoz morte noluerūt a morte carnis li-
berari. licet potuerant liberari si volu-
issent negare veritatē. s̄ mortui sunt p̄
veritate vt essent testes veritatis. null⁹
em̄ p̄ mendaciō offert se mortū. potēs
se a morte liberare. Et de xp̄o dicimus
q̄ ex p̄te carnis inquantū hō erat fuit
tristis vsq̄ ad mortē et petiuit a p̄tate ca-
lūe passionis nō sustineret. Veritatē

obediens patri vsq̄ ad mortē p̄pter sa-
lutē mūdi dixit nō mea volūtas s̄ tua
fiat sic oblat⁹ est. q̄ ip̄e voluit vt scribitur
Isa. liij. Iudei ergo occidētes xp̄s
licet deo placuisset et mors p̄ mundi
vita. q̄ tamen ei⁹ mortē opati sunt ma-
liciosaz crudeli intentōne non est mi-
rū si odio ex hoc habent a xp̄ianis q̄
occiderunt xp̄m. et sic de morte marti-
rū q̄ inuidia et malicia occidebāt eos
vt obliuioni traderet nomen xp̄i in mū-
do. Itē ip̄i maliciose contra xp̄m p̄ces-
serūt q̄ nūq̄ viderunt ip̄m opari aliq̄
p̄tate vt eū mortū traderent. q̄nto mag^s
q̄ miracula q̄ ip̄e faciebat excedebant
in excellētia omnia miracula p̄terita
in lege q̄ multa miracula eoz et p̄ ma-
iori parte fuerūt gētib⁹ damnosa sicut
pater de plagis egipti. et de babilon. et
abiron. et thore. et de trib⁹ pueris in for-
nace ignis ardentis. q̄ p̄busti fuerunt
multi chaldei de igne helie q̄ cōbus-
sit quinquagenarios. et si aliqua mira-
cula fuerūt p̄ficienda facta sunt abscondi-
te et clausa ianua sicut pater de parau-
lo quē suscitauit helias. et de alio quē
suscitauit helise et de oleo et farina que
non defecerūt in domo vidue. et h̄ oīa
per modum supplicatōnis faciebant
prophete. Sed miracula q̄ xp̄us fecit
oīa fuerunt ad vtilitatem gentiū et ma-
nifeste per modū imperij. sicut pater
cū suscitauit puellam et adolescentem
et lazaro. Et cū suscitauit de quinq̄ panib⁹
et duobus piscibus multitudinem
populi. Et cū sanauit claudos paral-
ticos. leprosos. cecos. mutos. surdos.
et a demonib⁹ possessos. omnia h̄ opa
tus est ad vtilitatem pplis sine damno
cuiuscūq̄. Et propter horū inuidiam et
puram voluntatem malam et nō mixtā
adduxerūt eū ad mortem et ideo excu-
sari non possunt. De⁹ em̄ potius iudi-
cat voluntates malas q̄ opa et sic de
martirib⁹ dicendū est. De matia vero

miracula p̄tate

de morte

miracula

etiam

partis sensitivae et rationis in christo et in mar-
tribus non solum non habet etiam veteris te-
stamenti, dicitur 3. arg. xix. confide. quite.

Impossibile iesus quod nazare-
nus sit deus cum fuerit in loco de-
terminatus. scilicet in utero virginis
in nazareth in galilea et cetera.
sicut sunt alia corpora. *vin*

Quanum impossibile est. Vos christi-
ani dicitis quod ihesus nazarenus
est deus quod antequam dicitis ipsum
fuisse in loco determinato puta in ute-
ro marie in nazareth in galilea in beth-
leem et cetera. sicut sunt alia corpora quod hoc est
impossibile in deo. scilicet loco determinari
et consequenter habetis dicere quod deus
est corporeus quod est manifeste impos-
sibile quia talia non conveniunt nisi cor-
poralitati. Ad illud impossibile inda-
tum Respondet magister Johannes puerus
in libro de concordia legum titulo pri-
mo ca. xvj. dicens quod textus habet duos
intellectus. unus est literalis ad pedem littere
intelligendum. et alius mysticus. scilicet spiritu-
alis. sicut dicit Prover. xxv. mala aurea in-
lectis argenteis qui loquitur verbum in
tempore suo. Et dicunt super hoc glosato-
res quod textus iste loquitur de verbis legis
quia sicut in mallo argenteo intus in-
cludit malum aureum et exterius pre-
terquam malum argenteum non apparet.
Et postquam bene aspiciat sollicite latet intus
aureum. Sic est in textu legis secundum du-
os intellectus supradictos. et unus istorum
intellectus est per hominibus communibus
quod corporalia et superficialiter intelligunt
Sed alius est pro sapientibus legis qui
intelligunt profunde et veritatem rei
sollicite perscrutant et sic naturaliter esse
debet quia virtus anime intelligentis
perficitur per virtutem imaginativam
que est virtus in corpore et ex intellectu
agente qui est virtus incorporea secundum
philosophos. Et sic dividit intellectus huma-

nus per duos intellectus. scilicet materiale
et spirituale. Materiale habet homi-
nes communes. et spirituale homines sancti
In quibus deus voluit specialiter in-
spirare. Et si iudei volunt intelligere
textum legis ad pedem littere. tota lex po-
nit plenarie corporalitatem in deo. Un-
de dicit oculus dei. pedes dei. descen-
dit deus. locutus est deus. ymago dei.
et alia hominibus que non oportet amplius
allegare. Sed communes homines qui non
reputant inconueniens deum esse cor-
poralem. et credunt nihil esse aliud nisi
sit corporale talibus hominibus necesse
est ad pedem littere intelligere textum legis
et sapientes qui intelligunt textum legis
dicunt alijs glosando textum. qui dicunt
deum corporeum esse debet intelligere
textum quod loquitur ad modum communis homi-
num. non autem quod ita sit. sed ut melius in-
telligant ydeote et faciunt glosas talibus
textibus secundum rabim oysen egypcia-
cum in libro quem vocavit demonstra-
torem errantium et alios sapientes iude-
orum. et sicut faciunt iudei in lege sua
sic etiam christiani in lege sua. Nam christi-
anorum communitas credit omnia verum sunt et
sicut est veritas licet ipsi nesciant decla-
rare ad sensum mysticum oportet et sic
fieri oportet ut semel homo credat fi-
dei veritatem. et post hec alia requireret
si habeat intelligendi gratiam diuinitus
inspiratam. quia si non crederet donec
intelligeret esset possibile quod ex difficul-
tate legis nulla intellectio sequeretur. et sic
nec fidem nec fidei commodum quod habe-
ret. et talis esset similis homini existen-
ti in mortis periculo propter famam et daba-
tur ei panis et comedere rennebat do-
nec sciret prius instrumenta ad hanc ne-
cessaria et formas et talia hominibus. et erit
possibile quod antequam comederet moreretur.
ille debuisset comedere ut periculum
evitaret et postea inquirere de supradictis.
Et ideo sapientes dixerunt communes homines esse

*Deum
Vero*

Deum autem dicitur

cecos ac ipsos esse itinerantes ligatos ad
inuitē qñ p funē et vnū ducē pueniūz
habentes quē licet non videāt incedūt
tñ via recta ipsos ducē puenio dirigēte
Et sic dico q ista dubia z alia consilia
sunt ymaginati non intelligentes no-
mina. qbus significat messias apd ca-
tholicos z fideles. Nā aliqñ deus tm̄.
aliqñ ihesus xps solū. z vtrūq nomen
deū significat Nā xps erat aīal rōnale
mortale qntum ad humanitatē. z erat
deus ex pte diuinitatis q carnē huma-
nam assumpsit. Et ista duo sūt faciunt
messiā in lege pmissum ad redimen-
dum genus humanū. Et sicut in deo
est vna essentia z tres distincte psonē si-
ne augmento aliā essentie vel diuinita-
tis sic est in messia vnū suppositum et
tres substantie distincte. s. deitas. aīa
rōnalis. z corpus humanū. et ista tria
faciunt vnū messiā. qz ex pte huma-
nitatis solū nō poterat saluare vī i pō.
Nā nobis auxiliū de tribulatōe qz va-
na salus hoīs. z aliqñ vocabit de^o tm̄.
aliqñ ihesus tm̄. z vocat de^o nō ex pte
humanitatis. z vocat hō nō ex pte di-
uinitatis s. ex pte humanitatē. z corp^o
cum aīa efficiunt hoīem sūm ipius dis-
tinctionem que est aīal rōnale. Aliquā-
do textus legis vocat eū noīe corpore
statis non noīando aīam. vt leuitici. i.
qui obrulerit ex vobis hō in hebraico
dī filius adam. i. terra. z nō nominauit
aīam. z aliqñ aīa nomiat sine corpore. vt
Exo. xxi. Dabit aīam p aīa. z talia hu-
iusmodi variare non nocet ex vno ad
alter. z sic in enāgelio aliqñ vocat xps
filius hoīs. aliqñ filius dei. vt diuini-
tas z humanitas in eodē hoīe demon-
stret. z qñ vocat ihs xps in opib^o cor-
poralibus illa referunt ad humanita-
tem. qñ diuinitas in qntū diuinitas nō
inscipit ista accidentia corporalia. Et do-
ctores xpiani dicūt q deus assumpsit
humanitatē. nō humanitas diuinita-

tem. licet ista sit vera ppositio. homo ē
deus. z deus est homo. et sic humani-
tas ad honorē altissimū exaltat cum
iūcta sit diuinitati. Accederet homo ad
cor altum z exaltabitur deus. z si talia
velint intelligere indei istud debz suf-
ficere p rāione oīm dubioz i ista ma-
teria. z ad omīa argumenta q fecit in-
deus in libro quē pposuit s. fidē xpia-
norum quē noīauit libzū litris dei vbi
declarat multa impossibilia esse i lege
xpianoz z s. pbariones pphetaz per
ipsos inductas z hoc est qz ipse nō disti-
guir inter oīa ista supradicta ex pte di-
uinitatis vel humanitatis. z arguit cō-
tra illa q referunt ad humanitatē ac si
dicerent d diuinitate. vt ysaiē. liij. Ecce
intelliget seruus me^o z loquit de mes-
sia z dicit quō vocat eū deus seruū. cū
xpiani dicunt ipm esse equalē diuini-
tati. z sic in alijs multis textibus z glo-
sis vel eisdem adherentibus. z isto mō
pcesserunt illa q scripta sunt in libro
illo. z sic videt q argumentantes re-
spondentes non erāt multū pfundatē
in lege xpi z moysi. z non est vera di-
sputatio nec pcordia inter xpianum e
iudē nisi vterq sit sufficientissimē li-
teratus z in lege sua pvide pfundatē
aliter vtrūq alterius dicia impossibilia
viderent. hec pdictus doctor. Parz q
q si xpo attribuiamus esse i loco deter-
minato qd puenit corpū. non et attribui-
mus vt de^o. s. vt hō est. Nec deus vt
deus non sit corporeus. ille tñ q est deus
z homo est corpore^o. non vt deus s. vt
homo. Nō est g impossibile xpm qui
verus deus est concedere eū ēē corpo-
reum et in loco determinato. cum talia
ad ipsius humanitates referant vt sa-
tis late dictum est.

Impossibile est q tota diu-
nitas scaret in vtero Marie dā
tunc totus mundus fuisset pū.

l. 1. m. 1.
m. 1. p. 1.

l. 1. m. 1.
m. 1. p. 1.

Consideratio sexta

CXXX

natus diuinitate.

Omn̄ impossibile est. Vos xp̄i
ant̄ dicitis q̄ maria cōcepit ihe
sum nazarenū q̄ erat deus. et sic
habetis dicē de necessitate q̄ tpe nouē
mensū sue p̄ceptiōis in ei⁹ ventre fuit
tota diuinitas vel ps diuinitas. Vtrū
q̄ est impossibile q̄ si tota diuinitas i
illis nouē mensib⁹ fuit in ei⁹ vētre. seq̄
mr q̄ totus mūdus fuit p̄nat⁹ diu
nitate in illo tpe. et sic tunc nō fuit qui
moueret celum nec q̄ gubernaret mū
dam et ista est maḡ famit⁹ dicē. Illam
quē tor⁹ mund⁹ cape nō p̄t cōcludi in
vltus vtero v̄ginis muliercule. Si ve
ro dicāt xp̄iani q̄ in illis nouē mētib⁹
vno ps diuinitatis fuit in vētre marie.
et alia in celo. q̄ xp̄iani nō debēt ip̄ius
vocari deū s̄ p̄ez dei. R̄ndet sic supra
dictum est q̄ q̄n nos xp̄iani noiamus
xp̄m cū illis q̄ significāt corp̄itatem
ista referunt ad humanitatē q̄ nō re
cipit mutationē ex p̄te diuinitatis nec
aliq̄ accidens corpale et sic in diuini
tate nō est paritio quā dixisti. Itē cū
res simplex et sp̄ialis nō cōprehendat
loco nō p̄t dici de deo q̄ determinat si
bi locum. nec p̄t dici de deo int⁹ nec
ex q̄ iste sunt differentie loci. et de⁹ nec
est i loco nec sub differentia loci eo mō
quo corpa sunt in loco et illa talis par
itio non est nisi in corpibus. Res autē
sp̄ialis infinita sicut nō p̄cludi p̄t loco
sic nec h̄z partē. nec inde p̄t sumi pars
q̄ si inde accipet ps posset minui et au
geri q̄ om̄is ps est minor suo toto. et
sic vna res infinita esset maior alia re i
finita q̄b est impossibile s̄m Aristotile
et alios p̄hos. iij phisicor̄. Item ista ra
tio partitionis est directe s̄ iudeos sic
arguentes. Vñ habet Exod. xxv. faci
antq̄ mihi sanctuariū et habitabo i me
dio eor̄. s̄ cum dei gloria sit p̄ totum
mundū diffusa. quō erat possibile deū
esse intra duas tabulas sanctuarij. nō

enim est magis inconueniens esse i v̄
tre vni⁹ v̄ginis q̄ iter duas tabulas san
ctuarij. Item dicit textus Exo. xxij.
Cumq̄ descendisset dñs p̄ nubem ste
tit Moyses corā eo q̄ mō determinato
nō poterat esse alibi. Item Exo. xx. ca.
In om̄i loco i quo fuerit memoria no
minis mei veniā ad te et benedicā tibi
Et si ip̄ius memoria esset apud mille
hoies quō esset possibile venire ad oēs
mille in vno instanti in locis distincti
quia si ad vñū veniret ad alios venire
non possit in eodem instanti. Et sic de
necessitate isti iudei habēt dicere istas
partitiones nō esse nisi in reb⁹ corpali
bus q̄ deus benedictus ex p̄te diuini
tatis non determinat sibi locū vt dñs
est et sic est textus. Hieremie. xxxij. ca.
Celum et terrā ego impleo. Et vt dicit
p̄dictus m̄s̄ Jobes puerus libro de
p̄cordia legum. ii. li. ca. xxvij. q̄ dixit
sapientes super illo verbo Baruth. iij.
Israel q̄ magna est domus dei et in
gens locus possessionis eius magnus
et non habet finē. excelsus et immēsus
q̄ dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ip̄e
est locus mundi et mūdus nō est loc⁹
suis. Item dicunt q̄ istud vocabul⁹
sequina significat in hebraico p̄ntiam
dei. et s̄m ebaldeū vbi d̄r apparuit de⁹
d̄r apparuit sequina dei q̄ est i om̄i loco
et q̄ non est ab eo locus vacuus. Item
dixerūt q̄ si duo hoies sunt laborātes
in lege sequina est cum eis. Et sic xp̄s
in euangelio dicit vbi duo vel tres sūt
congregati in nomine meo in medio
horū sum. Et sic dicunt sapientes thal
muth. nimis deus diligebat israel q̄
reuelat israel in loco immundo et pol
luto ad redimendum eos. Et est simi
le de quodā sacerdote q̄ petebat panē
sanctificatū et cecidit panis in cimiter
io vbi ip̄e intrare nō poterat s̄m legē
suā et dixit qd factū q̄ polluet corpus
meū si intro pro illo pane cimiterium

deq̄ c̄ v̄ginis

Quō est
q̄t m̄ locū

id sequina
p̄ntia

Successor
p̄ntia
cimiterio

hoc non est conueniens. Et q̄ dimittā
illam panē sanctificatū ibi non ē etiā
pueniens. Melius est corpus meum
pollui vna hora et postea redibo et in
dificabor et non dimittā panē sanctifi-
catum. Et scripsit alescandal nomine
Aristotelis q̄ vera intelligentia opera
trix est in oibus corpibus licet sit p se
sepata. Et ostendit q̄ opera varia et di-
stincta. et ipsa non recipit aliquā muta-
tionem in se. Et sic dixerunt sapientes
thalmuth q̄ sicut deus replet mundū
ita aia replet corpus. et aia apparet in
membris distinctis corpis s̄m diuersi-
tatem membrorum naturalium actionum.
et magis apparet in cerebro et in corde
q̄ in ossibus et in carne. non tñ dicit de
sia partitionem recipe. Et si iudei in-
telligere vellent ista spūalia ut ipsa sūt
non ponerēt istas impossibilitates in
lege christianorum. Et licet sint inter eos
aliqui sapiētes q̄ intelligere possent si
possunt ad hoc ducere seipsos propter
malam pueritudinem et rebellionē in
qua a puericia sunt nutriti. ut ait. Ari-
stoteles in metaphisica sua in rebus
assuefactis ex paruitate diutis. Posi-
to q̄ sit aliqua leuitas q̄ informat ima-
ginationem a consuetudine nō possūt
relinquere a puericia vsitati. Supposi-
to q̄ intelligant veritatem rei aliter se
habere quanto magis iudei q̄ natura-
liter est populus dure cervicis et rebelles
put de eis dixit Moyses Dente. xxxj
ca. Adhuc viuentē me et egrediēte vo-
biscum sp̄ p̄tentiose egistis cōtra dñm
q̄nto magis cū mortuus fuero. hec ille.
Et sic patet ad argumentū q̄ vere xps
est deus et q̄ non fuit ps deitatis in vē-
tre virginis et pars in celo. s̄ xps q̄ est
totus deus fuit in illo vtero virginico.
Determinatio v̄o loci refert nō ad de-
um s̄ ad corpus xpi v̄ez. nec ex hoc se-
quitur q̄ illo tpe nō eēt q̄ moneret ce-
lum et regeret mundū. cū ipse sit vbiq̄

inquantū deus. licet eēt tūc i vtero virginis
non p motū locale descendēs. s̄ p no-
uū effectum in virgine q̄ est cōiunctio
diuine et humane nature. sicut dictum
fuit s̄. argumento. xliij. quinte consi-
derationis huius tercij.

Impossibile est q̄ in sacramē-
to altaris est verū corp⁹ xpi cū
locutus it christus signatiue et
non realiter dicēs hoc ē. corp⁹
meum. *de forā q̄serō. 10*

DEcimū impossibile est circa sa-
cramentū corpis et sanguinis xpi
Dicunt em̄ iudei. Vos christi
ant̄ dicitis in illo sacramento esse reali-
ter corpus et sanguinem xpi hoc ē im-
possibile. qz cū dixit v̄ xps demonstra-
to pane. hoc est corpus meū. significa-
tiue locutus est et nō realiter. ac si dice-
ret. hoc est signū vel figura corpis mei
s̄m quē modū paulus dixit. j. Cor. x.
Perra at erat christus. i. xpi figura et
patet clarissime q̄ ista fuerat intentio
xpi vestri. qz cum de sui corporis pme-
stione et sanguinis potatione loquere-
tur ut discipulorum scandalū qd ab omni
fuerat sopiret quasi seipm exponens
dicit. verba q̄ locutus sum vobis spūs
et vita sunt. q̄si ea q̄ dixerat nō ad s̄ram
s̄ s̄m spūalem sensum intelligēda eēt
Et cū xps dixit hoc est corpus meum
tenēs panē in manibus intellexit q̄ il-
le panis erat corpus suū in potentia
ppinqua. s. postq̄ comēdisset illud: qd
tūc puerteret in corpus suū sive i car-
nem suam et similiter de vino. Et isto
mō nos iudei facim⁹ illa dīe azimū
qz accipim⁹ panē azimū i memoriam
illius t̄pis qñ educti sunt p̄res n̄ri de ter-
ra egypti et nō sunt pmissi ibidē rema-
nere p tñ t̄ps q̄ possit panis fermentari
q̄ pascatur erat et dicim⁹ iste ē panis quē
comederūt p̄res n̄ri. s̄ ille panis p̄ns
nō sit cū fuerit p̄terit⁹. et sic iste panis

*Am̄ est
in toto*

*Am̄ est
in toto*

azimus rememorat panē egypti et iste panis nō est ille sic iste panis de q̄ sit istud sacrificiū i altari. Dicere sufficēt xpianis q̄ eēt i memoria illi panis cri- sti h̄ iste panis nō sit ille. Et quō ē im- possibile q̄ seruaret vñ fructū carnis ad sui memoriā. Mādauit q̄ fieret ille panis et istud vinū q̄ erat caro sua et s̄a- gulis in potentia xpianū ad exeuendū i actu sicut nos iudei facim⁹ in pascha- re de azimo pane sicut dictū est. Cū ḡ xps vñ i mensa accepit panē et calicem et dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panē et vinū in corp⁹ et sangui- nem suū trāsmutari. S̄ q̄ quociēscū- q̄ h̄ facerēt i memoriā suā facerēt. s̄ in memoriā illi panis p̄teritū. et si sic vos xpiani intelligeret nullū sequerēt im- possibile. S̄ dicere oppositū sic asse- ritis dictis rem impossibile et i men- tem xpi vñ vt patuit. R̄ndet q̄ tradi- tio ecclesie catholice de h̄ sacramento vera est. s̄ q̄ in h̄ sacramento est realiter et non significatiue vep corp⁹ et verus sanguis xpi: sicut declaratū fuit supra xxiiij. argumēto. considerationis q̄te huius tercij. S̄ q̄ argumentū iudei videt fundari sup verbo dñi dicētis ad discipulos suos q̄ de hac doctrina scā- dalizari videbant. verba q̄ ego locut⁹ sum vobis spūs et vita sunt. Dico q̄ p hoc non dedit intelligere q̄ vera caro sua in h̄ sacramento manducanda nō traderet sicut putat iudeus. S̄ quia nō tradit manducāda carnaliter. vt. s̄ sicut alij cibi carnales in xpia specie dilacerata sumeret. h̄ q̄a q̄dam spūali mō sumit p̄ter p̄suerudinē alioz cibo- rum carnaliū. verba sunt sancti Tho. in sūma p̄ gētiles. ca. lxviij. Irē alij he- retici siles iudeis p̄dictis voluerūt di- cere q̄ ista locutio: hoc est corp⁹ meū: fuit figuratiua. sic illa Iobis. xv. Ego sum vitis vera. h̄ istud est oīno p̄ inter- nem saluatoris. q̄ vt ait Aug. in li.

lxxxiij. questionū. q̄stione. lxxij. solet circumstantia scripturarū illuminare scripturā. Nā ex p̄cedētib⁹ vel ex se- quētib⁹ p̄t colligi an loquat⁹ figura- tiue: an non. Vñ cū xps dicit. Ego sū vitis vera. statim subiunxit. et vos pal- mites. S̄ p̄stat q̄ discipuli non erant palmites nāles h̄ tñ figuratiue. igitur loquebat⁹ figuratiue. S̄ cū dicit Luc. .xxj. hoc est corpus meū. statim subiun- xit. qd p vobis tradet. S̄ ista traditō nō erat figuratiua h̄ realis et vera. igit realiter et vere dictū est. h̄ est corp⁹ me- um. Ad illud at qd iudei allegat d̄ pa- ne suo azimo et. et q̄ sic sufficeret xpia- nis q̄ facerēt in memoriā xpi sui. Re- spondet mgt Iohes cōuersus in li. de p̄cordia legum. titulo. liij. ca. liij. dicēs. Respōdebo tibi iuxta illud Prover. xxvj. ca. R̄nde stulto iuxta stulticiam suā ne sibi sapiens videat. Scias q̄ si xpiani ponerēt dubia in miraculis fa- ctis i lege sc̄i messie. sic faciūt sapiētēs inde op̄ in miraculis factis in lege sua glosantes p̄ noia equo ca et false vt ex- torqueant sensum textus legis. bñ pos- sent glosare xpiani subtili⁹ et meli⁹. S̄ scias q̄ omēs xpiani sapiētēs et cōstas simplici⁹ credunt vniformiter mira- cula sue legis vt est rei veritas. et vt cre- dit scā mater ecclesia. et credūt in h̄ me- reri glām paradisi. iuxta illud Gen. xv. Credidit abrahāz deo et reputatū est ei ad iusticiā. Nam in h̄ q̄ credūt simpli- cter nihil hesitantes reputat eis ad iu- sticiam. Sequit. q̄libet d̄ lege credere tenet dicta p̄phete licet intelligat non fieri posse naturali cursu. q̄a aīa p̄phe- melius intelligit q̄ aīa alteri⁹ sapiētis et potius attingit et speculat spūalia q̄ sunt subtiliora nālibus. et si sic ē in ali- is p̄phetis q̄p aīe intelligūt singularit̄ et limitate q̄nto maḡ credere debem⁹ miracula h̄iesu xpi q̄ intelligit infinite omia et p̄ntia et p̄terita et futura qui est

vere et perfectus deus et perfectus homo. et sic credendo christiani vivunt cum honore. et sperant cum deo gloriam perpetuam habere. Non est ergo fide de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria huius altissimi sacramenti respectu passionis christi. quia in illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramento miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi inaccessibiliter continetur: sic firmiter credimus et fideliter profitemur.

Impossibile est quod corpus christi sit in sacramento altaris per miraculum cum ad oculum non apparet.

¶ Addecimum impossibile est. Vos christiani dicitis in sacramento altaris esse corpus et sanguinem christi per miraculum hoc probo esse impossibile quia si esset miraculum ad oculum appareret sicut quando moyses percutit virgam in serpentem quia illud factum fuit evidenter ad oculum licet nescirent homines quod factum fuerit. Sic etiam de archa testamenti olim fuerunt maxima miracula non solum sensibilibus sed etiam publicis et toti populo patentia fiebant intantum quod de talium miraculorum fama infideles terrebantur videntes ad oculum divinam potentiam in reverentiam archae sui federis relucens sic patet in divisione aquarum iordanis populo israelitico per aridam transcurrente. et aqua ex una parte intumescens ad instar montis: et ex altera usque ad mare mortuum fluentem. donec sacerdotes cum archa alioquin iordanis exiverunt quod facto iordanis rediit in cursum suum. Reges vero amorreorum et chanaanorum audientes tam magnum et publicum miraculum terrore dei ita confusi fuerant quod non remansit in eis spiritus qui historia plene habet Josue. iiij. et iiij. c. et sic de pluribus alijs miraculis evidenterissimis quod causa brevitaris obmitto enarrare. **¶** Item in illa archa nec continebatur deus realiter nec christus sed solum tabule lapideae

precepta decalogi continentes. et una manna quae deus preceperat reservari in testimonium generationibus futuris. ut habet Exo. xvi. Sistrum et virga aaron quae floruit in domo levi. ut habet Num. xviij. Sed et per archam predicta corpora inaiata tantummodo portantem quicunque sacra essent deus tam evidenter miracula et tanta divulgata et publica fecit in ipsius reverentiam. multo ergo fortius facere debuisset si verum esset quod in vero sacramento altaris verus deus seu christus realiter contineretur qui super omnia in infinitum asseruit quod est colendus et venerandus. Cum ergo nihil tale ibidem ad oculum appareat. Sed quod impossibile est ibi miraculum esse cum hoc sit contra rationem miraculi. **¶** Item istud indalatum impossibile videtur magister paulus burgensis episcopus in suo dyalogo distinctione. liij. ca. v. dicens quod ad obstruendum os loquentium iniquum considerare debemus quod miracula divina quae sunt cursus nature a deo institute divina virtute firmate habent quantum ad eorum primos fines in duplici differentia. Quaedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationem sicut de primis signis seu miraculis quae deus fecit per moysen coram populo facta sunt ad fidem in eis causandam seu approbandam. unde Exo. iiij. cum dixisset et fecit signa. scilicet predicta coram populo sequi statim credidit populus. Similiter ex divisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutus est quod credidit populus domino et moysi servo eius. ca. xliij. et sic de exemplis veteris testamenti miraculis quae a deo fuerunt ordinata ut fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Quae quidem miracula oportuit esse manifestata contra totum populum. unde Deute. ultimo promittat moyses in signis et portentis quod divina auctoritate fecit coram universo israel. Quaedam vero sunt divina miracula quae non ad fidem causandam

miracula divina
sunt duplicia

archa
federis

scu corroborandum a deo facta sunt q̄
potius vt credendo talia miracula q̄
occulta sunt et oino abscondita fideles
mereant. vñ et huiusmodi miracula si
disposuit de⁹ manifesta esse p̄ sensum
seu p̄ naturalem cognitionem q̄ occult
ta vt eoz fides meritoria esset. Que q̄
dem miracula. s. occulta et abscondita
p̄cipue fuerunt in nouo testamēto In
cuius tpe fides credentiu cōtervalidat
or fuit vt est miraculū virginē parus
et dñice resurrectionis. Que q̄dem mi
racula p̄ fidem solū p̄prie cognoscunt
et eoz occultatio a quacūq; nra p̄gnī
tione naturali nostrz meritū efficit vel
auget. Vnde de resurrectione dñi legi
tur Jobis. xx. ca. Beati qui non vide
runt et crediderūt. Et de isto mō mira
culoz. s. occultoz tenendū est eē sacra
mentū altaris. non em̄ hoc sacramen
tum fuit institutum ad hoc vt sacram
to viso populus crederet. s. vt creden
do veritatem huius sacramenti meri
to p̄ficeret. Vñ Aug. de hoc sacramē
to dicit. Crede et manducaſti. Et iō q̄n
ta miracula in hoc sacramento contē
ta. que maxima sunt occultiora sunt et
nec ab intus vel ab extra visibiliter cir
ca ipm sacramentū vlla miracula ap
parent tantum in nobis auget meritū
Vnde nulluz incōueniens sequit nec
p̄miratōe vignum ex hoc q̄ publica
seu visibilia miracula non sunt cōmu
niter circa hoc sacramentū sicut olim
consueuerūt fieri circa archam testam
ti dei p̄nt allegat inde q̄a ibi miracu
la ordinabant ad fidelū fidem confir
mandam seu causandā vt dictū est. et
q̄q; ad incutiendū infidelib⁹ terrore.
Dicat querunt miracula ad meritū
credentiu augendū. qd̄ quidē meritū
euacuaret vñ saltē diminueret si talia
signa visibilia apparerēt. s. ille. Schs
Tho. 2o dicit i summa 2 gētilis li. iij. c.
lxiij. q̄ rō p̄ assignari q̄re corpus cristi

occultat accidentibus in sacramento
q̄tum ad fidē q̄ est de inuisibilibus et
eius meritū qd̄ circa hoc sacramentū
tanto maius est quāto inuisibilib⁹ agi
tur corpore xp̄i sub panis accidentibus
occultato et p̄pter p̄modiorē et honesti
orem vsum huius sacramenti esset eis
horrore sumentib⁹ et abominationi vi
dentibus. s. si corpus xp̄i in sua specie
a fidelibus sumeret. vñ sub specie pa
nis et vini q̄bus cōius vñt hoies ad
esum et potum corpus xp̄i p̄ponit mā
ducandum et sanguis potandus. nec eis
am est negandū quā aliqui in sacra
to altaris appareat forma pueri vel ca
ro vel sanguis q̄ sunt signa visibilia. si
cut in nonnullis historialib⁹ antiq̄s li
bris legit. S; talia nō dicunt facta fu
isse sic cōter et publice sicut miracula
allegata. et miracula que fecit xp̄s tpe
quo p̄dicabat et miracula que fecerūt
apostoli et alij sancti i primitiua eccle
sia Et ideo talia miracula q̄ sic aliquā
do accidunt circa sacramentū nō vidē
tur apud ecclesiā vniuersalem solennit
fari s; forte p̄uatim in aliq̄bus parti
cularibus ecclesijs. q̄ nō sūt nisi raro
quo ad certas p̄sonas quib⁹ deus qui
vniuersas mentū cognitiōes itelligit
singulari mō singul⁹ p̄uidet fm dicta
men diuine sapie. a q̄bus nō ē trahenda
p̄sequētia in vniuersali. Vñ dicit m̄ḡ
Johes puerus in li. de p̄cordia legi.
ti. iij. ca. iij. sepe diuina gr̄a apparuit
ad oculū multoz hoim et muliez qm̄
respiciendo in illā hostiā cōsecratam.
alique p̄sone viderūt ocularit̄ vñ p̄
erulum pulcerrimū vñtra modū. et au
me⁹ q̄ erat valde l̄ar⁹ i lege dixit mibi
q̄ i domo frat̄z minor i valle oleti cū
respiceret a casu illā hostiā p̄secratā vi
dit vt p̄dicat illū puer pulcerrimū vñ
tra modū. et h̄ fuit illis t̄pibus publica
tum nimū et famosum et idem accidit
exori mee et interrogauit alias mu

Corpus q̄ oculis amantibus

lites si hoc videbant. Responderunt non et prona cecidit in terra visib⁹ de-
stituta put legi⁹ de manue Iudicum
xiiij. ca. Morie morsemur q⁹ vidimus
dñm. et est quasi sile d⁹ sole q⁹ licet luce-
at sup mundū debilitat tñ visum. hec
ille. Et cōter igit in h⁹ admirabili sa-
cramento non videt miraculū. s⁹ vt di-
cit btñs Greg. in omelia paschali. Illud
est qd⁹ cernit et aliud qd⁹ credit. illud
qd⁹ cernit est species panis in hostia et
species vini in calice. S⁹ id qd⁹ credit
est veritas carnis et sanguinis christi.
Item isti iudei incidit in errorē illorū
qui nihil credūt nisi qd⁹ vident. Si er-
go nō fuisti rome si credas q⁹ ē in mū-
do roma. et si non vidisti cere non cre-
das q⁹ in mari est talis piscis magnus
et si nescis loqui grece nō credas q⁹ in
mundo grecia. et si non vidisti embrio-
nem in ventre matris quousq⁹ natus
fuit non credas q⁹ fuit in ventre mris.
Et q⁹ tu non vidisti aīam intrantē nec
exuntē in corpe humano non credas
q⁹ homo habeat aīam. Nunq⁹ vidisti
aerem nō credas esse aerē. Nunq⁹ vidi-
sti vocem q⁹ non credas q⁹ est vox. que
ola qñte nō dico solū erroris s⁹ q⁹ mag-
ne fatuitatis sunt manifestū est. licet q⁹
non videam⁹ ad oculū. v⁹ corp⁹ xpi:
s⁹ accidentia illa sub quib⁹ latet nō de-
bem⁹ negare ibi veraciter esse p⁹sertim
miraculose vt dictū est. **¶**

Impossibile est q⁹ corpus cri-
sti incipiat esse i altari quia nec
per motū localem nec per con-
uersionem alteri⁹ in ipsuz.

¶ Duodecimū impossibile ē. Vos
christiani asseritis q⁹ v⁹ corp⁹
xpi esse incipiat in altari hoc vt
datur impossibile q⁹ aliqd⁹ incipit esse
vbi prius nō fuit dupliciter vel p⁹ mo-
tū localem. vel p⁹ p⁹uersionē alterius i
ip⁹ m. vt p⁹z in igne q⁹ alicubi ēē incipit

vel q⁹ ibi de nouo accēdit. vel q⁹ ibi de
nouo apponatur. Manifestū est at⁹ v⁹
corpus xpi nō sp⁹ i altari fuisse. q⁹ vos
xpiani asseritis xpm in suo corpe ascē-
disse in celū videt etiā impossibile dici q⁹
aliqd⁹ h⁹ de nouo p⁹uertat in corp⁹ xpi.
q⁹ nihil videt p⁹uertit in p⁹existens. cum
id in qd⁹ aliud p⁹uertit p⁹ bñmōi p⁹uersio-
nem esse incipiat. Manifestū est autē
corp⁹ xpi p⁹extitisse vtputa i vtero ma-
rie p⁹ceptum. nō igit videt cē possibile
q⁹ in altari de nouo esse incipiat p⁹ con-
uersionē alteri⁹ in ipm. silt⁹ nec p⁹ mu-
tationē loci. q⁹ oē qd⁹ localiter mouet
sic incipit esse in vno loco q⁹ desinit ēē
in alio in q⁹ prius fuit. Oportebat q⁹ di-
cere q⁹ cū xps incipit esse in hoc altari
in quo sacramentū pagit⁹ desinat esse
in celo quo ascēdendo p⁹uenerat. Sim-
p⁹lius nullus mor⁹ localis terminat⁹ si-
mul ad duo loca. Manifestū est autē
hoc sacramentū silt⁹ in diuersis altari-
bus celebrari. q⁹ impossibile ē q⁹ p⁹ mo-
tū localem corpus xpi ibi esse incipiat.
Respondeo scit⁹ q⁹ ho. in summa cō-
tra gentiles li. iij. ca. lxij. dicit⁹ q⁹ licet
diuina v⁹us sublimi⁹ et secreti⁹ in hoc
sacramento opetur q⁹ ab hoīe p⁹quiri
possit. ne tñ doctrina ecclesie circa hoc
sacramentū ab infidelib⁹ impossibilis
videat⁹ conandū est ad h⁹ vt oīs impos-
sibilitas excludat⁹. Cōsiderare q⁹ oportet
p⁹ quē modū v⁹ xpi corpus ēē sub
hoc sacramento incipiat. Impossibile
est at⁹ q⁹ hoc fiat p⁹ motū localem corp⁹
xpi. tum quia sequeretur q⁹ in celo ēē de-
sineret quicunq⁹ agit hoc sacramentū.
tum q⁹ non posset silt⁹ hoc sacramentū
agi nisi in vno loco cum vnus morus
localis non nisi ad vnū terminū termi-
natur. tum etiā q⁹ mor⁹ localis in silt⁹
taneus esse non p⁹t s⁹ tpe indiget. Con-
secratio aut⁹ p⁹ficitur in vltimo instanti
plationis verbor⁹. Relinquit⁹ q⁹ dicen-
dum q⁹ v⁹ corpus christi esse incipiat

corpus
sacramentum

Signa

loia
localis

esse
p⁹z

In hoc sacramento p hoc q substantia
panis couertit in sbam corporis xpi. et
sba vni in sbam sanguinis eius. licet
hoc sit benedictu z p hoc possit satisfie
ri iudeo z cuiuslibet infideli nō pteruē
it. Aliter tñ ppter instantias q fieri pnt
de motu locali dicendū est fm Scotū
in. iij. distinct. iij. questione. j. z sequit
eū Franciscus o maronis in suo qrtō.
distinct. iij. questi. j. q necessario est ibi
aliqua mutatio localis: qz impossibile
est q fiat trāsitus de cōtradictorio i cō
tradictoriū sine aliqua mutatione scā
in aliquo extremoz. Sed hic corpus
xpi transit de non pnte ad esse pns. er
go necessario ē ibi aliqua mutatio. Di
cūt ergo isti doctores q ibi ē aliq mu
tatio qua corpus xpi accipit respectuz
pntialitatis ad locū hostie facta trāsub
stantiatione. Ad cui⁹ euidētiā notat
doctor subtilis ibidē q qñ corpus mo
uet localiter z expellit aliud sunt qua
tuor mutatiōes z octo termini. z illaz
mutatiōnū due sunt depditūe. z due
acquisitiue. sicut cū nanis mouet o lo
co ad locū aliquod corpus expellit et
illud expulsū habet quatuor termi
nos: qz amittit vñ vbi z priuationem
eius acquirat: z a priuatione alteri⁹ va
dit ad ipm. s. si corpus moueret de lo
co z aliud non expelleret essent in eo
due mutatiōes z quatuor termini. vñ
esset ibi vna depditua prior⁹ vbi. z alia
acquisitiua noui vbi. sicut qñ aqua frī
gida fit calida. z de frigido fit nō frigi
dū de nō calido fit calidū. Sed si cor
pus nō motū de loco suo acqderet no
uū vbi z respectū extrinsecū aduenien
tē ad aliud corpus tunc esset in eo vna
mutatio acquisitiua a priuatione illi⁹
vbi ad habitiōē. z talis mutatio est fm
corpore christi de nouo hic existēre ne
cessario: quia sicut dictū est impossibi
le est fieri transitū de cōtradictorio ad
cōtradictoriū sine aliqua mutatione

Et nota q simplex presentia corporis
xpi ppe nō est vbi cū non sit hic loca
liter s. sacramentaliter. s. reducet ad ge
nus vbi. Tūc ad ppositū corpus xpi i
celo habet priuationē isti vbi in altari
z ita nō est ibi mutatio depditua s. ac
quisitiua. qz solū est acquisitio presen
tialitatis quā nō habebat. Sic q xpus
sine depditione vbi prioris in celo acq
rit nouū vbi in altari. Resoluēdo ergo
hanc materiā dico q motus siue mo
tio localis est duplex. quedam deper
ditua z quedā acquisitiua. sicut quan
do quis mouet de vno loco ad alium
aliqd depditur z aliquid acquirat. Ta
lis est primo ordine nature mouet ab
habitu in priuationē. puta ab vbi qd
prius habebat ad vbi qd prius nō ha
bebat. z hec mutatio dicit deperditua
terminata quo z dicit acquisitiua termi
nata ad quē. Nunc autē hec due mutatio
nes licet cōcurrant simul in omni mo
tu locali: cōtinuo tñ distincte sūt z vna
potest absolui ab alia sicut acquisitiua
a deperditua. sic q aliquid acquirat
nouū locū nō dimittendo priorē. z sic
est in pposito. qz sicut dictū est corpus
xpi absq hoc q dimittat ppiū vbi qd
habet in celo acquirat nouū vbi in sa
cramento. z ideo ē hic mutatio localis
nō depditua s. acquisitiua. z sic piz re
sponsio ad primū punctū d motu loca
li. qz corpus xpi incipit ibi esse p motū
siue p mutatiōē locale nō depdituaz
s. acquisitiuā. z sic nō oportet q dimit
tat primū vbi cū acquirat secundū. Nec
etiā est censendū q cū corpus xpi inci
pit esse in altari q accipiat esse simpli
citer s. accipit ē sacramentale qd ē fm
predictos doctores nihil aliud ē q or
do corporis christi ad substantiaz panis
quem ordinē habet vbiqz sit transub
stantiatio. Ad alterū vo punctū scz si
est ibi corpus christi p cōuersionem al
terius in ipm hoc concessio nullam se

nota localis
motus

Sicut
motus localis & localis
mutatio et octo
termini

esse simpli
citer sacra
mentale

Contra
motus

quæ impossibile. Et cum arguis q̄ in
mo sequit̄ impossibile. quia impossibi
le est q̄ aliquid p̄uertat̄ in p̄stēs. Re
spondet q̄ falsus est: q̄ in nutrimento
naturaliv̄idemus oppositū. q̄ ibi cib⁹
cōuertit̄ in cibatū p̄stēs in suppo
sitū. Et ideo non debet mirari iudeus
si in p̄posito virtute diuina fiat cōuer
sio in p̄stēs. q̄d vi plan⁹ videat̄ no
tar̄ sc̄tus Thomas in sūma contra gen
tiles q̄ supra q̄ p̄dicta cōuersio panis
in corpus xp̄i alterius modi est ab oī
bus cōuersionibus naturalibus. Nam
in qualibet p̄uersione naturali manet
subiectū in q̄ succedūt sibi diuerse for
me vel accidētales. sicut cū albū in ni
grū cōuertit̄ vel substantiales: sicut cū
aer in ignē. vnde cōuersiones formales
noiant̄ q̄ in cōuersione p̄dicta subie
ctū transit in subiectū et accidēta ma
nent. vnde hec cōuersio substantialis
vocat̄. q̄ aut̄ subiectū cōuertit̄ in subie
ctū natura facere nō potest. Om̄is enī
nature op̄atio materiā p̄supponit̄. per
quā et sba indiuiduat̄. vnde natura fa
cere nō potest q̄ hec sba fiat illa sicut q̄
hic digitus fiat ille digitus. Sed mate
ria subiecta est virtuti diuine cū p̄ ipm
p̄ducatur in esse. vnde diuina virtute fie
ri potest vt hec indiuidua sba illaz p̄
existentē cōuertat̄ sicut enī virtute natu
ralis agētis cui⁹ op̄atio se extēdit tan
tū ad inuentionē forme existentia sba
tecti supposita hoc totū in illud totū
cōuertit̄ sū variationē speciei et forme
vtpote hūc aerem in hūc ignē genera
tū ita virtute diuina q̄ materiā nō p̄
supponit̄. s̄ eam p̄ducit̄: et tñ hec mate
ria cōuertit̄ in illam et p̄ cōsequēs hoc
indiuiduū in illud. Indiuiduatōis ei
principiū materia est. Sicut forma est
principiū speciei. Hinc aut̄ manifestū
est q̄ in cōuersione p̄dicta panis in
corpus xp̄i nō est aliquod subiectū cō
mune p̄manēs post cōuersionem cū

transmutatio fiat sū p̄mū subiectū
q̄d est indiuiduatōis principiū neces
se ē tamē idē manere vt verū sit q̄d di
cit̄ hoc est corpus meū. Quēq̄des ver
ba sunt hui⁹ cōuersionis significatiua et
factiua. et q̄ sba panis non manet nec
aliqua prior materia vt oīsum est. ne
cesse est dicere q̄ maneat id quod ē p̄
ter sbam panis. Hmōi aut̄ est accidēs
panis. Remanēt igit̄ accidentia panis
enī post cōuersionē p̄dictam. Inter
accidēta vō: quidā ordo considerād⁹
est. Nam inter oīa accidēta p̄pinq̄
inheret sbe q̄tatis dūnē sua. deinde
qualitates. in sba recipiunt̄ quāritate
mediante: sicut color mediante sup̄
ficie. vnde et p̄ diuisionē q̄tatis p̄ acci
dens diuidunt̄. Alterius aut̄ qualita
tes sunt actionū et passionū principia
et relationū q̄runda: vt sūt pater et fili⁹
dñs et seru⁹: et alia hmōi. Quēq̄des vō
relationes imediate ad q̄tates conse
cunt̄ vt maior et minor duplū et dimi
diū et similia. Sic igit̄ accidēta panis
post cōuersionē p̄dictā remanere po
nendū ē vt sola q̄tatis dimensua sine
subiecto subsistat̄: et in ipsa qualitates
fundent̄ sicut in subiecto et per conse
quens actiones. passionēs et relationes
Accidit̄ igit̄ in hac cōuersione con
trariū ei q̄d in naturalibus cōuersioni
bus accidere lolet in q̄bus substantia
manet vt mutatōis subiectū. Acciden
tia vō variant̄. Hic aut̄ ecōuerso acci
dens manet et sba transit. Hmōi ei cō
uersio nō potest dici mortis p̄prie sic a
naturali cōsiderat̄ vt subiectū requirit̄
s̄ est quedā sba et successio sicut in crea
tione est successio esse et nō esse. Hec igit̄
est vna ratio quare accidēs panis re
manere oportet vt inueniat̄ aliq̄d mō
nēs in p̄dicta cōuersione. Est aut̄ et p̄
pter aliud necessariū. si enī sba panis i
corpus xp̄i cōuertet̄ et panis accide
tia transiret̄ nō sequer̄ q̄ corpus xp̄i

fm suam sbam esset vbi prius fuit panis qz nulla relinqueret habitudo corporis xpi ad locū predictū. Sed cū qz titas panis dimēsiua remanet post cōuersionē p quā panis hūc locūz sortiebat sba panis in corpus cristi. mutata sit sub qzitate dimēsiua panis z p consequens locū panis quodāmodo sortit mediatibus tū dimensionibus panis. Nec thomas. Ptz ergo q nō est iposibile diuine vtrū panem transbari in pexistens corpus xpi. nec habet mutatio sicut diuine in naturalibus mutatio nibus. s̄ est alteratōi qz contraria. qz vna sba hic mutat in alia z manent accidentia. s̄ in alteratōe est ecōuersio. qz ibi mutant accidentia z manet eadem sba. vt ptz in corporalibus qz de albo fit nigrū. z in spūalibus qz d iusto fit impius. vel de ignorante fit sciens. Vt ergo tu in dee de iusto efficiaris pi^o. de ignorante sciens. crede verū corp^o xpi in ope esse in altari nō simpliciter s̄ sacramentaliter. crede qd cū acquirit vbi sacramentale nō relinquit vbi celeste. crede sine mutatione locali de pētiua pns fieri in altari. z crede sbam panis verū xpi pexistens transubstātiari. credea deo oia possibilis fieri inqz Aug. z nihil tibi videbit impossibile. vnder dicit Lu. j. Non erit impossibile apud deum omne verbū.

Qd corpus xpi sit integrum
z q caro z sanguis manent i locis separatis sub speciebus panis z vini.

Ercūdecimū impossibile est. Dos xpiani dicitis q xps vester est integer sub speciebus panis z vini in sacramēto hoc pbo iposibile. qz nunqz pres alicui in diuersis locis cōment ipo integro pmanente. Manifestū est aut in hoc sacramento seorsum esse panē z vinū in locis separatis. Si igit caro xpi sit sub specie panis

et sanguis sub specie vini. videt sequi q xpus nō remaneat integer: s̄ semp cū hoc sacramentū agit eius sanguis ab eius corpe separaret. Sed istud argumentū ptz solutio ex his que dicta sunt in pcedēti solutōne. Dictū est aut q locus in quo agit hoc sacramentūz attribuit corpori xpi rōne dimēsiōnū panis remanentū post cōuersionē sbstantie panis in corpus xpi. Sādm h̄ igit ea que xpi sunt necesse est esse i loco p̄dicto fm q exigit ratio cōuersionis p̄dictae. Considerandūz est ergo i hoc sacramento aliquid esse ex vi cōuersionis p̄dictae. Aliqd aut ex naturali cōcomitantia. Ex vi quidē cōuersionis ē in hoc sacramento illud ad qd directe cōuersio terminat sicut sub speciebus panis corporis xpi in qd sba panis conuertit vt p verba consecratōis ptz cū dicit Hoc est corpus meū. Et similiter sub speciebus vini est xpi sanguis. vnder dicit Hic est calix sanguis mei &c. Sed ex naturali cōcomitantia sūt ibi oia alia ad que cōuersio nō terminat. s̄ tū ei in quod terminat sunt realit cōiuncta. Manifestum est em q cōuersio panis nō terminat in diuinitate cristi. ne c in eius aiam: s̄ tū sub specie panis est aia xpi z eius diuinitas ppter vnōnē vtriusqz ad corpus xpi. Si vō i triduo mortis xpi hoc sacm celebratus fuisset nō fuisset sub spē panis aia xpi: qz realiter nō erat corpi eius vnita. Et sūt sub specie panis nō fuisset sanguis nec sub specie vini fuisset corpus xpi separationez vtriusqz in morte. Nunc aut qz corpus xpi in sua natura nō est sine sanguine sub vtraqz spē ptinet corpus z sanguis s̄ sub spē panis ptinet corpus ex vi cōuersionis. Sanguis autē ex naturali cōcomitantia. Sub specie autem vini econuerso verba sunt sancti Thome libro quo supra capitulo lxij. Et sic patet solutio ad argumentum q licz separe sint species panis

vinum tamen corpus christi integer est sub
utraq; specie. Sed forte dicit iudeus
si ergo sub specie panis est totus christus.
ita quod est ibi corpus et sanguis ut tu di-
xisti. frustra ergo iterum sub specie vini inte-
ger reperitur. Ad hoc respondet Nicola-
us de lyra super verbo. Ceteris autem
illis Math. xxvi. dicens quod sub dupli-
ci specie institutum est hoc sacramentum
scilicet panis et vini. quia panis convertitur in
corpus christi et vinum in sanguinem. et iste
conversiones sunt separatim: quia sanguis
christi fuit separatus a corpore vel carne in pas-
sione. Hoc autem sacramentum institutum est
quasi quoddam memoriale illius passionis
et ideo consecratio carnis et sanguinis
fit sub speciebus distinctis. Considera-
tum tamen quod sub utraque specie est totus christus
quia sub specie panis est totum corpus christi
conversionis vel sacramenti. Sanguis
autem et anima et divinitas sunt ibi ex conco-
mitantia naturali. Similiter sub spe-
cie vini sanguis christi sacramenti. cetera
vero ex concomitantia. hec ibi. Patet er-
go quod sub specie panis sit caro et san-
guis christi non frustra separatim sub specie
vini est sanguis et corpus cum hoc fiat in
memoriam passionis christi in qua fuit
sanguis a corpore separatus.

Quod corpus christi in tam par-
ua hostia contineatur cum maius
in minori non capiatur.

Quartodecimum impossibile est.
ait iudeus. Nos christiani dicimus
quod in illa parva hostia corpus
christi continetur. per hoc impossibile esse. quia
impossibile est quod maius corpus in loco
minoris includatur. Manifestum est autem
quod verum corpus christi est maioris quantita-
tis panis qui in altari offertur. Igitur impos-
sibile videtur quod verum corpus christi totum
integrum sit ubi videtur esse panis. Si autem
ibi non est totum sed aliqua pars eius redi-
bit inconueniens supra dictum quod si cum hoc

sacramentum agitur corpus christi per pres-
discrepat. Ad istud argumentum quod
tangit inequalitatem corporis christi ad lo-
cum panis dupliciter respondetur. Primo
excludendo impossibilitatem. Secundo
applicando similitudines. Circa primum
dicitur quod substantia panis directe conuer-
titur in substantiam corporis christi. Dimensio-
nes autem corporis christi sunt in hoc sacramen-
to ex naturali concomitantia. non autem ex
vi conversionis cum dimensiones panis
remaneant. Sic igitur corpus christi non con-
paratur ad hunc locum mediatis dimensionibus
dimensionibus propriis ut eis oporteat adequari
locum. sed mediatis dimensionibus panis
quibus remanentibus locus adequatur.
Hec thomas ubi supra. Quod autem
possunt esse dimensiones corporis christi cum di-
mensionibus hostie. unus alius doctor
sic declarat. Nam cum ibi prius erat substantia
panis et facta sit substantia corporis christi.
sicut cum dimensionibus panis vel erat
substantia panis ante conversionem factam
sic conversione facta simul cum eis de-
dimensionibus erit substantia corporis christi. Rursus
quia dimensiones corporis christi proprium
subiectum non deserant et oportet dimen-
siones esse ubi est ipsum corpus. Ideo ex
quo ipsum corpus est simile cum dimensionibus
panis. oportet dimensiones corporis christi
esse cum dimensionibus panis. sed quod
posset esse est videre difficile. Arguit enim
philosophus. iii. physicorum. contra ponentes va-
cuum et dicentes locum esse dimensiones se-
paratas. quia si in hominis dimensionibus recipere
corpus pringeret duo corpora sicut posse ex-
istere quod habet per impossibile. tota igitur causa
re duo corpora non possunt sibi esse et resistere
dimensionum. Sciendum igitur quod sicut ca-
lor et alie qualitates actus dupliciter ha-
bent comparationem sic dimensiones. calor autem habet
unam comparationem ad subiectum secundum quam dat
sibi esse calidum et aliam ad obiectum secundum quam
est ratio calefaciendi ita etiam quantitas potest
comparari ad subiectum dat esse quantum.

Dimensio
corpi cu

putat autem comparat ad quantitatem aliam dat
sibi resistere et esse locale. Sicut ergo
calor potest dare esse calidum et non calefa
cere. puta si deus perservet eum in esse et
suspenderet agere sicut fecit de igne in
fornace puerorum: et sic aliquid potest esse
calidum absque hoc quod calefaciat. sic et di
mensiones poterunt dare esse quantum absque
eo quod alijs dimensionibus resistat. quod patet
Nam cum quantitas sit ratio quare quantum resi
stat quantum. ideo oportet unum quantum alteri
quantum comparare mediante quantitate: et quanti
tatem esse medianam inter corpus quod resistit et
corpus cui sit resistentia. si sublata illa
mediatione scilicet quod corpus sit alicubi non
mediate quantitate certum est quod sibi aliud
corpus siue alia dimensio non resistit. Nam
cum tota causa resistentie sit: quia comparat
ad ipsum medianam quantitate sublata causa
tam non resistit. Per hoc etiam posset etiam
am solui instantie de transitu corporis cris
ti per corpus virginis ipso manente clau
so. et etiam de penetratione celorum quoniam ascen
dit in celum. Cum igitur in sacramento corporis
christi non comparet dimensionibus medianam
quantitate: sed magis quantitas medianam sub
stantia cum substantia causa resistentie non
sit. Ideo sicut non est contra rationem sub
stantie simul cum dimensionibus esse. sic
non est contra rationem dimensionum corporis
christi medianam substantia esse simul cum di
mensionibus panis. Et sic patet quod non est
impossibile dimensionem corporis christi cum di
mensionibus panis esse: cum ibi sint me
diante substantia que simul potest cum di
mensionibus esse. Aliter soluit predicti
cum impossibile doctor subtilis i. iij. suo.
Dicit enim quod est duplex ordo scilicet ordo p
rius in toto et ordo partium in loco. Ordo
autem prius in toto est ordinis quantitate non appa
re cum sit respectus si aliquid modo accedens ad
ordinem eius essentialiter. Ordo autem partium
in loco est de genere situs: et ab isto re
spectu siue ordine partium in loco potest
absolui. Ordo enim partium in toto est pri

or ordinis partium in loco. Prius autem potest
absolui a posteriori sibi accidentaliter
coniuncto. Cum ergo ordo partium in loco ac
cidentaliter coniungatur ordini partium in to
to. igitur corpus christi in eucharistia habe
bit ordinem partium in toto absque illo respe
ctu quod est ordo partium in loco. Adducunt
secundo similitudines aliquas contra indeos et
infideles. Et primo augustinus in libro de quanti
tate anime probat animam maiorem esse quam cor
pus: quia tota mundi magnitudinem infra
se cogitari potest et infra se continere et
sicut anima cum sit maior corpore tota est infra
corpus. modo consiliarius corpus christi cum
sit maior hostia totum est infra eam non
coartatum sed ita magnum et perfectum sicut in
celo continetur. Item in parva oculi pu
pillam maximam motus continent per speci
es suas. cur ergo non sic corpus christi in
parva hostia. Item videmus in parvo
speculo solis et lune maximarum rerum
diversitates. Item intellectus hominis p
rius est et tamen in ipso magna celestium et
terrestrialium sapientia et scientia continetur.
Quid ergo impossibile putas christum quod
est dei sapientia increata sub parva for
ma hostie inueniri. nunquid vides in
parvo lapide pretioso magnas et multas
virtutes. nonne vides in parvo corpore
principis magnam potentiam: et in parvo
corpore pape magnam auctoritatem. Quid
ergo impossibile est christo in parva ho
stia latere. nunquid sub parvis signis
magna signata comprehendunt. Nonne
vides quod in hac parva dictione deus
tota trinitas continetur. scilicet pater et filius et
spiritus sanctus. Quomodo magis sub parva ho
stia potest seipsum christus includere sicut
unum quod amplius videmus quod sub hac p
arva dictione et sub hoc parvo signo omne
duarum scripturarum et quatuor scripturarum continetur omnis
creatura. celum et omnia celestia. infernus et
omnia infernalis et breuiter omnia creata.
Quid igitur impossibile quod in una hostia
comprehendatur totus christus cum in

Similitudines
De corpore christi

anima

corpus

Species
mhi

lapis

ordo dicitur
: Scitoque mundi

tam parua dictione comprehendat tot^{us} mundus. qm̄ igit̄ hec in creatur̄ credūt indei erubescant similia fieri in creato re. I. supradicta nō inducūt oimodam similitudinē: sunt tñ aliquales cōformitates q̄ deuoto aīo p̄siderate miras delectationē adducūt in aīo cōtēplātis.

Ad vnicū corpus xp̄i sit siml in quersis altaribus cū nō possit vnū corpus simul esse in diuersis locis. *xx*

Ad vnicū corpus xp̄i sit siml in quersis altaribus cū nō possit vnū corpus simul esse in diuersis locis. *xx*
 Vnicūdecimū impossibile est
 Nos christiani dicitis alit̄ iude
 us q̄ xp̄s vester sit est i plurib^{us}
 altaribus vbi misse celebrant hoc vide
 tur impossibile. q̄ impossibile est vnū
 corpus in pluribus locis existere. Ma
 nifestū est aut̄ hoc sacramentū in plu
 ribus locis celebrari. Impossibile igit̄
 videt̄ corpus xp̄i in hoc sacramento
 veraciter cōtineat nisi forte q̄lis dicat
 q̄ fm̄ aliquā p̄culā est hic: et fm̄ alias
 alibi. ad qd̄ iterū sequit̄ q̄ p̄ celebratio
 nē hui^{us} sacramēti corpus xp̄i diuidat̄ i
 ptes cū tñ nec q̄ritas corpis xp̄i suffi
 cere videat̄ ad tot p̄culas ex eo diui
 dendas in quor̄ locis hoc sacramentū
 pagit̄. Ex his que dicta sunt sup̄ius p̄
 solutio ad hoc qd̄ obijcit de pluralita
 te locor̄ q̄ corpus xp̄i p̄ suas dimensio
 nes existit tñ in vno loco. sed mediā
 tibus dimētionibus panis in ip̄m trās
 euntis est in tot locis in quor̄ hui^{us} cō
 uersio fuerit celebrata. nō quidē diui
 sum p̄ ptes s̄ integrū in vnoquoq̄. nā
 quilibet panis cōsecratus in integrū
 corpus xp̄i conuertit̄. Nec est solutio
 thome xbi sup̄ra. Alij vō soluentes di
 xerunt q̄ nō est incōueniens q̄ vnū
 corpus sit in diuersis locis si in vno ē
 p̄ se et in alijs p̄ accidens. sic aut̄ est i p̄
 posito q̄ corpus xp̄i est in cōdo fm̄ p̄
 p̄las dimēssiones: et sic p̄ se. In sacra
 mento aut̄ p̄ dimēssiones alienas scz p̄

panis: et sic p̄ accidens s̄ isti difficultatē
 nō euadunt. Diceret em̄ iudeus et p̄ se
 et p̄ accidens esse impossibile idē cor
 pus esse in diuersis locis. p̄pter h̄ ostē
 do q̄ corpus xp̄i potest esse simul i di
 uersis locis. sic om̄e corpus qd̄ est ali
 cubi rōne substantie nō rōne q̄ritatis.
 potest esse in pluribus locis simul. sed
 corpus xp̄i est sub dimēssionibus panis
 rōne substantie nō rōne q̄ritatis. ergo
 potest esse in pluribus locis simul. Ma
 ior p̄bat q̄ qd̄ non est in loco p̄ q̄rita
 tem nō diffinit nec determinat sibi lo
 cū. s̄ qd̄ non determinat sibi locū p̄
 esse in pluribus locis: ergo qd̄ non est
 in loco p̄ q̄ritatē potest esse in plurib^{us}
 locis simul. Ad maiore euidentia ista
 p̄silogismi. Notandū q̄ diffinitū ē idē
 q̄ finitū sine terminari. p̄pter qd̄ p̄bus
 v. in etaph. vocat diffinitio nē terminū
 q̄ i ea ponunt rei p̄ncipia inter que
 velut inter p̄mos terminos et inter p̄
 p̄tos fines res diffinita cōcludit̄. Nec
 aut̄ diffinitio sine determinatio est di
 plex. vna que respicit rem vt est substantia
 alia que respicit eam vt est q̄ra. Nā
 quelibet res creata siue sit corporalis si
 ue spūalis inq̄tum est substantia finit
 sic q̄ determinat ad certū genus et ad
 certam speciem et ad certū indiuiduatio
 nis modū et ideo solus deus. q̄ est sub
 stantie infinite nō determinat ad gen^{us}
 neq̄ ad speciem. nec p̄ se nec p̄ accidens.
 nec etiā ad modū indiuiduatōis. cum
 ip̄e sit singularitas quedā formaliter.
 Res aut̄ q̄ra sicut p̄ hui^{us} q̄ritates re
 spicit aliā sic competit sibi determinatio
 loci. Non em̄ res creata determinat
 ad locū sine diffinitū loco inq̄tū ē sub
 stantia. q̄ substantie vt s̄ba est nō debet
 locus. q̄ inq̄tū substantia nō potest cō
 melari vltimē sup̄ficies continētis. Et
 ideo si diffinitū loco hoc est rōne q̄rita
 tis. et ideo cū duplex sit q̄ritas scz mobilis
 et vntis sic nō diffinit locū sibi corpa

q̄se celebrat
 et corp̄ p̄

Diffinitū qd̄ sit
 et qd̄ dūp̄ est

q̄se m
 dūp̄ loci
 et q̄rem̄

q̄se m
 dūp̄ loci
 et q̄rem̄

illa nisi p[er] q[ui]tate[m] molis. ita fm aliquos
nō diffinit sibi vbi spūalia nisi p[er] q[ui]tate[m]
vbi. itaq[ue] dicū q[ui] vbi intelligētie
opant[ur] sibi esse dicunt nec sūt in loco nī
si dū opant[ur] q[uo]d vtrū sit verū nīll ad p[ro]p[ri]ū
positū. Vtū igit ad p[ro]positū p[er] q[ui] cor
pus q[uo]d est alicubi nō p[er] q[ui]tate[m] nō dif
finit sibi locū illū. si ergo est alicubi so
lū rōne substantie. q[ui]tatis aut ibidē ex
stans p[ro]pter naturālē ordinē quem ad
substantiā habet ei cōpetit finitas que
sequit[ur] naturā substantie. Nō aut finit
tas que sequit[ur] q[ui]tate[m]: put[atur] p[er] q[ui]tate[m]
ad aliā comparat. Et ideo q[ui] ex vi sacra
menti corpus xpī est in altari rōne sbe
solū nō rōne q[ui]tatis nisi ex cōsequētī
vī scz habet naturālē ordinē ad sām.
Ideo ibi sibi cōpetit finitatio rōne ge
neris et speciei et individui. non aut rō
ne localitatis cū illa t[em]p[or]e cōpetat corpi
bus rōne q[ui]tatis. Et ideo cū sibi non
determinet locū certus est q[uo]d nō est ita
ibi q[uo]d possit esse alibi. Sic ergo patet
maior q[uo]d omne corpus q[uo]d est alicubi nō
rōne q[ui]tatis cū nō determinat sibi lo
cū illū p[er] sibi esse alibi. Minor p[ri]nci
palis est manifesta scz q[uo]d corpus xpī ē
in sacramēto rōne sbe nō rōne q[ui]tatis
q[uo]d est ibi p[er] trāsubstantiationē. Nūc aut
certū est q[uo]d q[ui]tatis panis nō trāsubsta
tiat in q[ui]tate[m] corporis xpī cū maneat in
sacramēto. ergo rōne trāsubstantiatio
nis panis in substantiā corporis xpī. Cū
ergo sit ibi rōne illi[us] in q[uo] substantia pa
nis trāsubat. Manifestū ē q[uo]d ē ibi rōne
sbe. quare sequit[ur] q[uo]d p[er] q[ui]tate[m] cū rōne sue
q[ui]tatis scz in celo. Similitudines li
cet non oimode adducunt ex natura.
Idem sol in diversis locis scz in diver
sis oculis cōtinet[ur] et videt[ur] hoc sine sui
divisione. Idē vbi numero in diver
sis aurbus cōtinet[ur] et audit[ur] idē son[us].
Occurrit etiā p[er] istos infideles. Nū
q[uo]d de sacramentis dicens q[uo]d ideo isti
dicunt corpus christi non posse esse s[imul]

Similitudines
q[uo]d corpus p[er] se esse in
div[er]s[is] locis

mul in pluribus locis: quia deus talē
legem dedit corporibus. Cum ergo la
tor legis possit dispensare in lege mul
tomagis deus potest dispēfare in vni
verso. nec mirū quia nūc sacerdos ge
rit p[er]sonā et vicem illius qui dixit et fa
cta sunt. et sic q[uo]d simul et semel est in di
versis altaribus hoc est ex potētia des
tatis cui vnitum est corpus illud et ex
virtute verborum christi quilibet cōmū
lit[ur] virtutem conficiendi. **¶**

Impossibile est q[uo]d caro xpī et
sanguis sint sub speciebus pa
nis et vini cū sit impossibile duo
corpa sibi esse in eodem loco:
scz substantia panis et vini cū
carne et sanguine xpī: cū illa acci
dentia vt dicūt nō sint p[er] se: nec
in acre. nec in carne et sanguine
xpī sed subiectiue in substantia
panis et vini. **¶**

¶ Extremum impossibile est.
Duo xpīani dicūt q[uo]d manifeste
p[er] p[re]secratōz in h[uius] sacro fētit[ur] oīa
accētia panis et vini. s. colorē. sapore. odo
rē. figurā. q[ui]tate[m] et p[ro]p[ri]ū. circa q[uo]d de
cipi si potest. q[uo]d sēp[er] circa p[ro]p[ri]a sēbilita
nō decipit. P[ri]mō aut accētia i[stius] corpe
xpī ē nō p[er] sibi in subiecto vt vos asse
rūtis. Sēcūdo aut nec in aere adiacēte.
quia cum plurima eorū sint accidē
tia naturalia requirunt subiectū deter
minare nature. non qualis est nature
corporis humani vel aeris nec possūt
p[er] se subsistere cum accidētis esse sibi
esse. vii. meth. Accidētia est cum sint
forme indiduarī non possunt nisi p[er]
subiectum. Connumerantur em ad cō
numerationem et indiduationem
sui subiecti. Unde remoto
subiecto essent forme vniuersales. Nō
linguitur igitur huiusmodi accidētia
esse in suis determinatis subiectis scz

Duo corpa
ē in vno
loco q[uo]d
intelligit[ur]

in substantia panis et vini. Est et ibi sub
stantia panis et vini et non substantia cor
poris christi. cuius impossibile videatur duo
corpora esse simul. Ad istud respondet quod
non possumus negare accidentia panis
et vini remanere: cum sensus hoc infalli
biliter demonstrat. nec his accidentibus
corpus christi aut sanguis afficitur. quia hoc
sine et alteratione esse non posset nec
taliu accidentiu capax est. sicut autem nec
substantia aeris. Unde relinquitur quod il
la accidentia sunt sine subiecto. in eo
modo quo supra fuit declaratu in du
odecimo impossibile: ut scilicet sola quanti
tas dimensura sine subiecto subsistat. et
ipsa alijs accidentibus prebeat subie
ctum. nec impossibile est quod accidens di
uina virtute subsistere possit sine sub
iecto. quia idem est iudicandum de produ
ctione rerum: et de conservatone earum in es
se. Divina autem virtus potest producere
effectus quarumcumque causarum sine ipsis
causis secundis. sicut potuit formare
hominem sine semine. et sanare febrem si
ne operatione nature quod accidit propter in
finitatem eius virtutis. et quia omnibus causis
secundis largitur virtutem agendi. unde et
effectus causarum secundarum potest con
servare in esse sine causis secundis. et hoc
modo in hoc sacramento accides conser
vat in esse substantia substantia que ipsius
conservabat. quod quidem dici potest de
quantitatibus dimensionis. quas etiam plato
nisi posuerunt per se subsistere. propter hoc
quod sunt intellectui separantur. Manifestum est
autem quod plus potest deus in operando quam intel
lectus in apprehendendo. Et licet de prin
cipio in individuationis sit inter docto
res non parva difficultas. Verumtamen
in proposito me non intromitto. quia hoc
non laboramus nisi ad excludendum ea
que a iudeis impossibilia reputantur.
Dicit ergo sanctus Thomas in summa contra
gentiles lib. iij. ca. lxx. quod quantitas dime
nsura habet hoc propriu inter reliqua ac

cidentia quod ipsa sunt se individuat. quod
ideo est: quia positio que est ordo partium
in toto in eis ratione includit. Esse enim quan
titas positionem habet. ubi cumque autem intel
ligit diversitas partium eiusdem speciei
necesse est intelligi individuationem. nam
que sunt unius speciei non multiplicantur
nisi sunt individua et inde est quod non pos
sunt apprehendi multe albedines nisi
sunt quod sunt in diversis subiectis possunt
autem apprehendi multe linee etiam si sunt
se considerent. Diversus enim situs qui per
se linee inest. ad pluralitatem linearum suf
ficiens est. Et quia sola quantitas dimensura
de sua ratione habet unde multiplicatio
individuatorum in eadem specie possit
accidere. Prima radix huius multiplicatio
onis ex dimensione esse videtur. quia et
in genere substantie multiplicatio fit
sunt divisionem materie: que nec intelligi
potest nisi sunt quod materia sub dimen
sionibus considerat. Nam remota quan
tate substantia omnis indivisibilis est ut
per philosophum. j. phisicorum. Manifestum est autem quod
in alijs generibus accidentium multiplicatur
indivisa una unius speciei ex parte subie
cti. sicut relinquitur quod cum in hominibus sacra
mento ponamus dimensiones per se sub
sistere. et alia accidentia in eis sicut in
subiecto fundari. non oportet nos disce
re quod accidentia hominibus individua non
sunt. Remanet enim in ipsis dimensionibus
individuationis radix. Concedamus igitur quod sentimus supradicta acciden
tia et quod illa non sunt in corpore christi nec in
aere nec in substantia panis: quia non est. hoc
est illa dimensura quantitas habens esse per
se per se tercij modi. quod est esse preci
sum et separatu ab omni subiecto et reliqua
accidentia in predicta quantitate sunt et in sub
iecto divina virtute. Est enim compositio pos
sibile apud omnes scotizantes quod primum inde
pedes potest terminare de pedibus cuiuslibet
entitatis create et supplere vicem
cuiuslibet determinatis cum continetur

25^m
et explicatio 2m
indivisionem

utrum sine
subiecto esse
sit dimensura
operis et motus

Lausa 2a
agitur utrum
sine cause

dimensura panis
in materia
necesse in materia
necesse quod quod
sunt

po. dicitur
de ratione pme

eminenter vices! cuiuslibet causalita-
tis secundarie cause ergo dependen-
tia quā habet accūs ad subiectū potest
deus supplere et terminare. **I**te deus
potest quolibet prius distinctū essentia-
liter a posteriori facere sine illo poste-
riori. Cū ergo accidentia sint priora ihe-
rentia actuali et ab ea distincta eēntiali-
ter qz sunt in diuersis generibus: ergo
deus poterit facere accidentia p se exi-
stere sic q nō inhererēt actualit qdqd
sit de inherētia aptitudinali: qz cum
hec sit idē eēntialiter cū subiecto licet
sit posterior ordine nature ab ea acci-
dentia separi nō possūt. **P**otest etiam
dici sic notat mgr Johānes puerius i
libro de concordia legū tt. iij. ca. iij. q
accidentia p se remanere sine inherē-
tia ad subiectū ipossibile ē i trāsmutatōi
b⁷ et mutarōib⁹ nālib⁹. sed ista trāsūba
est per miraculū diuina pūte facta: et
dicit q iudei cōcedūt aliud miraculū
in lege sua sile hūc scz q lfa men clau-
sa et chamab que scripta erāt in tabulis
legis erant per se sin e aliquo subiecto
et iste lfe figurate erāt ex vtrāqz parte et
erāt rotūde et nulla ista lfax pars sustē-
tabat ab aliq corpe s p se erant stantes
miraculose et istud dicē est euident cō-
tra naturā et impossibile magis qz dicē
trāsūbata est vna suba in aliā et accide-
tia remanent perseipsa.

Quod in sacramento altaris sit
corpus chusti icorruptibile cū
possit putrefieri et a murib⁹ co-
medi

Ectmū septimū impossibile est
Dicunt iudei certū est q si illud
vinūz vñ sacramentū in magna
qntitate sumētur q calefaceret et febrila-
ret sic ante sacramentū: panis etiā con-
fortaret et nutrirēt. **V**idet etiā si diu et
incaute seruet putrefcere et a muribus
pmedi cōburi etiā possunt et in cinerez

redigi et vapores que omnia corpi xpī
cōuenire nō possūt cū fides vñ ipsū
impassibilem pādet. **I**mpossibile igit
videt q corpus xpī in hoc sacramen-
to subalter pūteat. **F**ides q hic sunt
duo cōsideranda: vñ qd de facili po-
test experiri: et aliud qd maiorem diffi-
cultatem pūendit q em i hoc sacramen-
to eadem actiones appareant q prius
in substantia panis et vini apparebant
puta q similiter inuēnt sensum. **S**i
militer etiā alterent aerem circūstantem
vel quodlibet aliud odore aut colore
satis cōsequēs videt ex his q supradī-
cta sunt. **D**ictum est em q in hoc sacra-
mento remanent accidētia panis et vi-
ni inter q sunt qntitates sensibiles q sūt
hmōi actionū pncipia. **R**ursus circa
passiones aliquas puta q sunt fm hu-
lusmodi alterationes accidentiūz non
magna etiā difficultas accidit si pmissa
supponāt. **C**ū em pmissum sit et alia
accidentia in dīensionibus fundan-
tur sic in subiecto p eundem modū cir-
ca hmōi subiectū alteratio aliorz acci-
dentiū cōsiderari potest sic si esset ibi
suba vputa si vñ esse calefactū et i fri-
gidaret aut mutaret sapore aut aliud
hmōi. **S**ed maxima difficultas appa-
ret circa generatōem et corruptionem
q in hoc sacramento videt accidere. nā
si qd in magna qntitate hoc sacramen-
tali cibo vteret sustentari possz et vino
etiā inebriari fm illud apostoli ad Co-
rinth. xj. **A**lius esurit **A**lius ebrius est
Que quidem accidere non possēt nisi
ex h sacramento caro et sanguis gene-
raretur. **N**am nutrimentū cōuertit in
substantiam nutriti qūis quidā dicāt
hominem hoc sacramentali cibo non
posse nutriri s solum confortari et reso-
cillari: sicut cū ad odore panis et vini
pfortat. **S**z hec qdē pfortatio ad horā
accidē p nō aut sufficit ad sustentādūz
hoiez si diu sine cibo pmaneat: expime

men
dynamat
stat fm
fūcto

to at de facili inueniret hoies dñi sacra-
 mentali cibo sustentari posse. Miran-
 dū etiā videt cur negent hoies hoc sa-
 cramentali cibo posse nutriri refugien-
 tes hoc sacramentū in carnem et sāgui-
 nem posse cōverti cū ad sensum appa-
 reat q̄ p putrefactionē et cōbustionē
 in aliā subam scz cineris et pulueris cō-
 uertat: qđqdem difficile tñ videt eo q̄
 nec videat possibile q̄ ex accidentibus
 fiat substantia: nec cōcedi fas sit q̄ sub-
 stātia corpis xpi q̄ impassibilis sit i ali-
 am substantiā cōuertat. Si qđ aut di-
 cere velit q̄ sicut miraculose panis in
 corpus xpi cōuertit: ita miraculose ac-
 cidētia in subam cōuertunt. Primo q̄
 dem hoc non videt miraculo hoc esse
 cōueniens q̄ hoc sacramentum putre-
 scat vel p cōbustionē dissoluat. Dein-
 de q̄ putrefactio vel cōbustio cōsueti
 nature ordine huic sacramēto accide-
 re inuenit: q̄ non solet esse in his q̄ mi-
 raculose fiūt. Ad hāc dubitatōem tol-
 lendam qđam famosa positiō est adin-
 uenta q̄ a multis tenet. Dicūt em q̄ nō
 ptingit h sacramentū in carnē cōverti
 aut sanguinē p nutrimentū vel in cine-
 rem p cōbustionē aut putrefactionem
 nō cōuertunt accidentia in subam nec
 suba corpis xpi: s̄ redit diuino miracu-
 lo suba panis q̄ pus fuerit et ex ea gene-
 rat illa in q̄ hoc sacramentū cōuertit in-
 uenit. s̄ qđem oino stare non potest
 Distēsū est em supra q̄ suba panis i
 subam corpis xpi cōuertat: qđ em i ali-
 qđ cōuersum est redire non potest nisi
 ecōuerso illud cōuertat in ipm. Si igitur
 suba panis redit: sequit q̄ suba cor-
 pis xpi cōuertat in panē qđ est absur-
 dum dicere. Adhuc si suba panis redit
 necesse est q̄ vel redeat spēbus panis
 manentibus vel spēbus panis iam de-
 structis. Spēbus quidē panis durāt
 bus suba panis redire nō potest: quia
 qđā spēs manent manet sub eis suba

corpis xpi. Sequeret ergo q̄ simul es-
 set substantia panis et suba corpis xpi.
 Sicut etiā nec corruptis spēbus panis
 suba panis redire potest. cum q̄ suba
 panis non est sine propriis spēbus: tñ q̄
 destructis spēbus panis s̄ā generata ē
 alia suba ad cui⁹ generatōem ponebat
 q̄ suba panis rediret. Concludit ergo
 sc̄lus thomas libro q̄ supra ca. lxxvj. q̄
 melius dicendū videt q̄ in ipa p̄feca-
 tione s̄c suba panis in corpus xpi mi-
 raculose p̄uertit: ita miraculose accide-
 tibus p̄fert q̄ subsistat qđ ē propriū sube
 et p̄ his q̄ oia possent facere et pati s̄c
 si suba adesset: vñ sine nouo miraculo
 et inebitare et nutrire et incinerari et po-
 trefieri p̄t eodē modo et ordine ac si
 suba panis et vini adesset. hec ille. Anare
 aut non oportet q̄ ibi sit nouū miracu-
 lū declarat Richard⁹ in. iij. distincōe
 xij. in tercio p̄ncipali q̄stione. ij. dicēs:
 q̄ quib⁹ miraculū sit accidentia i sacra-
 mento altaris p se existere tñ q̄ sic p se
 ex nā opent in aliud nouū miraculū
 non est sicut cecū natū post miraculo-
 sam restitutōem visus videre nouū mi-
 raculū non est s̄ naturale. Ad em ite-
 ligendū est sic accidentia opari in vni-
 tes sube q̄ necessaria sit eis ad suā opa-
 tionē aliq̄ vñs sube q̄ nō sit accis sup
 posita cor existētia s̄ p tātō hoc q̄
 nō p̄t opari nisi sint et nālī nō p̄t ēē
 nisi p subam: et q̄ ipa accidētia s̄c qđā
 vñtes sube. s̄ q̄bus cor existētia sine
 suba sit p supnālem potentia: tñ sic exi-
 stētia i aliud p̄t nālīter agere.

Impossibile est q̄ corp⁹ xpi
 sit i sacramēto cū illud franga-
 tur in partes. *¶ vñ aī in*

¶ Ecimū octauū impossibile ē. vos
 xpiani dicit inde⁹ fragit illud
 sacramentū i p̄es ergo impossibile
 ē q̄ sit ibi corp⁹ xpi: p̄batur consequē-
 tia: q̄ fractio illa q̄ sensibilibiter apparet

fractio corp⁹
 xpi quō fit

Sacra ta
 curaz p̄fic
 q̄ nō m̄tūm

Spēs manet
 in p̄cto quō

*Speculum yma
ge no frangi*

non potest esse sine subiecto. Absurdū
etiā videt dicē q̄ illius fractōis subie-
ctū sit corpus xpi: ergo impossibile est
sit ibi corpus xpi s̄ solū substantia panis
et vini. Hūc si o ad istud patet manifeste
ex his q̄ supradicta sunt qz fractionis
subiectū possum⁹ ponere dimensionē
p se subsistētes nec tñ hmoi dimensionē
bus fractis frangit suba corpis xpi eo
q̄ totū corpus xpi sub quibet portione
remaneat: qd̄quidē et si difficile videa-
tur tñ fin ea q̄ pmissa sunt expositionē
habet. Dicitū est em̄ supra in impossibili
xij. q̄ corpus xpi est in h̄ sacramento p
suā subam ex vi sacramenti. Dimensio-
nes aut corpis xpi sunt ibi ex nālī pco-
mūtantia quā hnt ad subam: ecōtrario
em̄ fin q̄ corpus nālīter est in loco: nā
corpus nālī ē in loco mediantibus di-
mensionib⁹ q̄bus loco p̄mēsurat. Alio
aut modo se h̄z aliqd̄ subale ad id in q̄
est. Et alio modo aliqd̄ q̄ntum nā q̄-
tum totū ita est in aliquo toto q̄ totū
nō est in pte s̄ pars in pte sic totū in to-
to. vñ et corpus nālī sic est in toto loco
totū q̄ non est in qualibet parte loci: s̄
ptes corpis p̄ribus loci coaptant eo q̄
est in loco mediantib⁹ dimensionibus
Si aut aliqd̄ subale sit in aliquo loco
totū etiā totū est in quibet pte eius: sic
tota natura et spēs aq̄ est in quibet par-
te aque et tota aia est in qualibet corpo-
ris pte: qz igit corpus xpi est in sacra-
mento altaris rōne sue sube in quā cō-
uersa est suba panis dimensionib⁹ ei⁹
manentibus sicut tota spēs panis erat
sub quibet pte dimensionū ita integrū
corpus xpi est sub qualibet pte earun-
dem: nō igit fractio illa aut diuisio at-
tingit ad corpus xpi vt sit in illo tan-
q̄ in subiecto: s̄ subiectū eius sunt di-
mensiones panis et vini remanētes sic
et alioz accidentiū ibidē remanentius
diximus eas esse subiectus verba sunt
sancti Thome libro q̄ supra ca. lxvij.

Simile etiā inuenit in nā qz ymagine
in speculo existente si frangat speculū
non tamē frangit ymago et in quot p-
tes speculuz frangitur in toto integra
manet et resultat ymago. Nō ergo mi-
randum si hoc in hostia fiat virtute di-
uina. figura huius p̄cessu Exod. iij. in
rubo que videbat ardere et non cōbu-
rebat: videbat ignis in rubo ardere ac
si deberet rubū frangere cōminuere et
incinerare et tamē ab igne non ledeba-
tur non frangebat non vorabat nō in-
nuebat non incinerabat: sic nec corp⁹
xpi in comedentis ore non ledit a de-
te non frangit non vorando cōminui-
tur: s̄ sicut rubus in igne ita corp⁹ xpi
il lesum integz remanet sub fractione
sp̄rum que licet nō sit in corpe xpi ve-
ro: representat tñ fm̄ Richardum illam
flagellationem et p̄forationē q̄ fuit fla-
gellatū etiā p̄foratum in sua passione.
Probant corpus xpi sumi et
consumi *ix argumētum*

O Ecimūmonum impossibile ē
q̄ istud sacramentum sumatur
et non consumatur fm̄ q̄ vos
christiani asseritis. Si enim esset mōs
olimpus qui ē excessiue magnitudis
tam deberet esse voratus et consumat⁹
et consumptus xps vester totiens mā-
ducatur ergo deberet esse consumptus
Responso satis patet ex predictis. nō
enim substantia corporis xpi: s̄ species
panis consumuntur sicut etiam spēs
ille nutriunt inebriant incinerari et pu-
tresceri possunt vt dictū est in. xviij. im-
possibili ita dicuntur frangi vt patz in
precedenti impossibili sic etiam de eis
concedere possumus q̄ consumuntur
corpus tamen xpi manet integrū et vi-
uum. Simile etiam precessit in natu-
ra et scriptura. In natura est exempluz
de scia q̄ data nō decrescit. vñ totā meā
sciaz possū alii dare ea tota i me remanē.

te. Fons etiā quoridie aquā tribuit et
aq̄ quoridie de fonte sumit et fons nō
cōsumit. Videmus etiā q̄ de mari sp̄
fontes et flumina egrediunt et tñ mare
non cōsumit nec minuitur. Idez vide
mus q̄ vna candela mutuat lumen su
om̄ multis candelis sine diminutione
sui luminis: ita in xpo filius dei ē
sapientia et ars p̄s lumen de lumine
deus verus de deo vero: fons totius et
nitatis et mare infinite bonitatis exis
veraciter in hoc sacramento quotiens
cūq̄ et a quocūq̄ sumpt⁹ nunq̄ consu
mitur. Vñ cantamus in psa. Sumit
vñs sumunt mille tñ isti q̄ntum ille
nec sumptus p̄sumit. Sile etiā est cuz
homo p̄medit a leone aia non cōsumit
tur s̄ solū corpus: ita dñ hostia sumit
a sacerdote xpi corpus non cōsumit s̄
sole sp̄s panis et vini: vñ sicut corpore
hois corrupto aia integra sepat: ita sa
cta corruptione circa sp̄s desinit cor
pus xpi esse in illo. Vñ dicebat bea⁹
Andreas egee q̄ agnus iste postq̄ est
a fidelibus cōmestus remanet integer
et viuus. Hoc mirabile legimus in sa
cra scriptura: quia iij. Regū. xviij. cap.
legit q̄ helias et mulier vidua sarepta
na p̄mederūt de farina ydrie et de oleo
q̄d erat in lechito et tñ ydrie farina non
defecit et lechitus olei nō est minutus
iuxta verbū dñi: p̄ farinā ydrie corpus
xpi in pane: p̄ lechitū olei sacramenta
in confectioe vini intelligendo: q̄ sic
tunc sumpta non cōsumebant in illo
rum conuulsio: ita nec nunc corpus et
sanguis xpi in isto sacramento. Item
de quibz panibus factaunt dñs quinq̄
millia hoim et xij. cophini sunt impleti
Ideo dicebat iob in ca. v. Ad eū ponā
eloquū meū q̄ facit magna et mirabi
lia et inscrutabilia absq̄ numero.

**Quomodo manducās par
tem manducat**

Incertū impossibile est Dicūt
iudei Vos xpiani dicitis q̄ ille
qui māducet ptem hostie illius
sacramenti māducet totū xpm. Istud
est impossibile cū omnis ps minor sit
suo toto. Rñdet q̄ ita vez est q̄ sumēs
minimā ptem hostie p̄secrate totū xpm
sumit. Dictū est etiā supra q̄ p̄tito illa
non subiectat in xpi corpore: s̄ in dimen
sionibus q̄ntitatis panis q̄ sepat sunt
et hñt esse per se miraculose. Facit igit
innumerabilibz fractionibz dñ tñ appa
reant sp̄s panis vñcū et integz corp⁹
xpi est sub oibz illis sp̄bz: et ideo su
mens vñā p̄ticulari sacramenti tñ de
xpo sumit q̄ntum sumens totā hostiā
q̄ vtrobiz totus xps. Non ergo qui
cūq̄ cōicans ptem hostie: ptem xpi in
scipit sicut iudeus putat: et hui⁹ ē ille
in natura de verbo loq̄ntis q̄ totū est
parua aure sicut in magna equalit q̄d
etiā figuratū fuit Exodi. xvi. vbi legit
q̄ quilibet de māna hēbat equalit: vñ
plus colligens de māna nō plus habe
bat s̄ putrescebat. Ita in h̄ sacramēto
quilibet sumit corpus xpi equalit et q̄
plus in maiori q̄ntitate hostie cōsecre
te crederet inuenire nō esset nisi putre
do infidelitatis: iō dicit Ecce. xi. mira
bilis opa altissimi soli⁹ et glōsa et absco
sa: et inuisa opa illius: et sic non vident
ad sensum: licet vñ sint in scriptura et
natura p̄m intellectum.

**Quomodo illud sacramentū
sit vetus deus licet vna pars
maneant in altari et altera cadit
in terram**

Incertū p̄mū impossibile est
Vñ aliqui accidunt vel accidunt p̄t
q̄ vna ps istius sacramenti ma
net in altari et altera cadit in terrā et pe
dibus cōculcat. Dicere aut q̄ deus ca
dit in terrā et q̄ pedibz cōculcat est di
cere impossibile cū deus nō possit cade

Helias vidua

*homo in xpi
in terrā quod fuit*

re nec pedibus conculcari. *Et* si ra-
lis casus acciderit ex negligentia sacer-
dotis peccaret et esset digne puniendus
et multo plus si faceret scienter nec tñ ex
hoc aliquod sequitur impossibile: quia ca-
sus in terrā et conculcatio pedū nō cor-
pori xpi nec deo: s; dimensionibus pa-
nis et accidentibus illis attribuerent si-
cut et frangi et incinerari vt dictum est
in precedentibus. *Sumit boni et mali*

Christus in sacramento ex-
istēs verus deus nō tñ cadens
in terrā eleuat se et pmittit se ab
imundis contrectari. *xxii*

Item secundū impossibile ē
q; si esset deus ille xps vester q;
est in sacramento cū cadit i ter-
ram eleuaret se non dimitteret etia; se
a malis et immundis sacerdotibus tra-
ctari oppositū videt experimentatiter er-
go impossibile est eum esse deum. *Re-*
spondet q; vt dicitur est q; in hoc sacra-
mento est xps verus deus et verus ho-
mo: xps aut; ppter honorem et reueren-
tia; diuinitatis semetipm; hūilauit i h;
mūdo et seipm; cōtempnit in tñ vt nūq;
fuerit aliq; homo in mūdo ita humil;
sicut ipse q; ipse pmissit suū corpus fla-
gellari: vulnerari: plagari: cōspui: co-
laphari: denudari: spinis coronari:
felle et aceto potari: et qcquid voluerūt
facere sustinuit etia; et iniurias et cōu-
mesias et vitupia omnia sustinuit pati-
enter sic et sacramentū corpis sui hono-
rat et adorat rōne diuinitatis pccōtan-
tia; placet sibi ac pmissit q; aliqua ap-
pareant q; si impotentie et defect; vt nō
eleuari per se et tractari non solū a bo-
nis s; etia; malis ministris sic dimisit
se tractari a malis in vituperijs et mor-
te et a bonis in sepultura et vinctōne.
Dicit mibi iudee q;re. Archē testamenti
portabat humeris leuitarū et nō fere-
bat p seipam. Nūqd; si ponebat in ter-

archa portabat

ra ibi manebat nec eleua bat se nisi ele-
uaret ab eis. *Nūqd; eam ceperūt phi-*
listei q; erat mali et portauerūt ad terrā
suā. Dicit mibi quare nō defendebat se
vel quare non rediit p seipam vt qd; fa-
ctū fuit de ea cū; facta fuit preda. Na-
buchodonosor. Dico ergo q; deus mā-
dauit moysi facere archā non vt ipa p-
liaret p se nec vt ambularet p se nec vt
staret p se: nec vt eleuaret p se: s; pcepit
vt fieret ad ponendū in ea legē et man-
na et virgam aaron et pcepit q; ponēt i
loco plus deuoto et solēni et honorabi-
li q; erat in tabernaculo vt oēs ipsas re-
spicientes hērent fidem et timorem et
reuerentiā deo et vt ibi popul; iret ad
petendum petitiōes suas deo nec dice-
bat populus. Eamus ante archā s; ea-
mus ante deū: sic etia; cum deus et ho-
mo xps ibi ordinauit istud sanctū sa-
cramentū nō ordinauit eū vt preliaret
nec vt ambularet nec vt faceret ludos añ-
apostatas et hēricos maliciosos s; ordi-
nauit ipsum vt popul; respiciēs ipsus
hēret maiorem fidē et in eo diuina ma-
testas adoraret et honoraret. Et sicut
ppheta cū inuitabat populus vt ascen-
deret in iherlm; non dixit ascendamus
ad domū arche testamenti nec legis: s;
dixit. venite ascendamus ad domum
dei. Si ergo illa erat dom; dei ppter ar-
cham et h; est corp; dei ppter sacramentū
Non ergo laudent se iudei in fide dei
q; vident mare siccū solē stantē torida-
nem detentū: lucē versam in tenebras
et aquā in sanguinē et virgā in spentes
puluerem in cineres: virgā sine radi-
cibus florere: mōrē fumigare sine igne
tonitrua sine nubib; voces sine corpe
manna de celo: aquam sine fossione: vi-
ctoriā inimicor; sine gladio: lucē de no-
cte: q; hec oia viderunt et in deo nūq;
crediderūt: nec in terrā desiderabilem
nūq; intrauerūt s; i deserto mortui sunt
Popul; aut; xpianus nihil hor; vidit
f. iij

incognitū
et micos

matthia
epiphaz

hinc veritate sanctū sacramentum fuit ordinatū in cibis. Cibus autē quicūq; sit dimittit se tractari ad voluntatē coquinarij siue sit coctus aqua siue assus igni siue frigus vel quouis alio modo pparatus dimittit se etiā cibus tractari a ministris si volūt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo: vel in ligno vel in scissorio luthero: etiā cū pannis et sine eis. Dimittit se etiam cibus tractari a comedente si vult ipm comedere in mensa alta vel bassa: siue laceratus vel scissus vel admosus ad voluntatē comedentis. Sic ergo patz q cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt salter vel vt loq̃t vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cuz ergo xps ordinauerit corpus suū in cibum Jobis. vi. Caro mea vere est cib⁹ et sanguis meus et. Ordinauit ergo eaz ad voluntatem sumentis. Non est ergo mirū si cadens in terra non eleuet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

Impossibile ē q i illo sacramēto sit verus deus et q descendat in stomachū cū sumitur. *xx m*

22 **I**tesimulercū impossibile est. Nos xpiani sumitis hoc sacramentū et comeditis eū: oportet ergo q descendat ad stomachū et ad locū digestionis et intestina et. q oia impossibilia vident cū vos ponatis i isto sacramēto esse deū et deo ista repugnare videant. *22* **R**ūdet. Dic mihi iudee cū tu comedis panes quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrū quis venit ad intestina: oportet q dicas q de quolibet vadit ad quolibet membrū qd conuenit sibi: qdlibz mēbz recipit qd ē suū: sicut epar cibū dulcē fel acutū vel amarū splen cibū acetosum: et ois cibus falsus vadit ad vrinam. Sic et homo considerat in duas ptes scz in pte

corpalem et in partem spūalem. ptem corpalem nutriunt et sustinent cibi corpales h partem spūalem sustinent cibi spūales. Cū ergo istud sanctū sacramentum sit cibus spūalis et non corp⁹: tō sicut in sepulcro xpi corpus nō descendit in corruptionē sic nec in hoc sacramento cū sumit a quocūq; nō descendet xpi corpus ad locū digestionis nec ad intestina et. *22* **S**z vt dicit hugo de sacramentis pte. viij. cap. xij. qd istud sacramentū sentit in sensu in ore in dentibus in gustu: vbi est xpi corpus cum vero non sentit corporaliter statim desinit ibi esse corpus xpi. Eius vba sūt hec. *22* **Q**u in manibus sacramentū eius tenes corporaliter tecū est: qn ore suscipis corporaliter tecū est qn manducas et gustas corporaliter tecū est deniq; in vultu in tactu in sapore corporaliter tecū ē: qn sensus corporalis afficit pntia corporalis non auferit. Postq aut corporalis sensus in picipiendo deficit deinceps corporalis pntia qrenda non est h spūalis retinenda dispensatio ppleta est. sacramentū intus manet. *22* **P**s de ore ad cor transit melius est tibi vt eas i mentē tuā q in ventrē tuū: cibus iste aie non corp⁹ ē: noli in ipso q̃rere p̃suetudinē cibi corporalis: venit ad te vt comedat nō vt cōsumat venit vt gustet vt non incorporet. *22* **A**ugustinus vocē de celo audit: q hoc a terrenis illi dicit aut respōderi nō potuit cibus sum grandū cresce et manducabis me nō vt me mutes in te sic cib⁹ carnis tue h tu mutaberis in me. Itaq; prudēt discerne qd i sacramento dei sensus exhibitū sit qd spūritus accomodatū. Sequit post hec et go si corpale pntia xpi q̃ris in celo q̃re vbi et prius fuit q̃ per sacramentū suū corporaliter tecū esse incipiet et vū non descessit quādo ad te venit. hec ille. Et si dicatur contra quia illud qd vere manducat in ventrē vadit et in secessū emittit *22* **D**icitur sensus

Quo sunt corpus p

Quo maneat p in stomacho

Consideratio sexta

*Cenā ē manducatio
sacramentū*

CXL

itur. Rūdet q̄ in isto sacramento tri-
plex concurrat māducatio: vna carnal'
q̄ ip̄s ipse dētibz terunt. Alia sacra-
mentalis qua corpus xp̄i verū sub sp̄e
bus cōtentum sumit. Tercia est sp̄ual'
qua ip̄sum corpus mysticū cū eo sumi-
tur. In māducatōne corpali consueta
tria sunt. Prīmū in ore masticatio. se-
cundū in ventre sumptio. terciū in mē-
bris vnio: et h̄ totū conuenit sp̄ibus. se-
cundum dō et terciū suo modo conue-
niūt corpi xp̄i. terciū vero tm̄ conuenit
corpi xp̄i mystico nam p̄ sacramentū h̄
fit vnio cū xp̄o capite et cū corpe mysti-
co ita q̄ ipse manducās vn̄ ei nō ipse
illi. Ad argumentū ergo dicit q̄ illud
intelligit de māducatōne carnali: sic
vero xp̄s hic non manducat. Vel alit'
dico: q̄ intelligit de cibo q̄ habet aliqd
purū aliqdq̄ impurū. Impurū dō ali-
quid in hoc sacramento non inuenit:
et ideo nihil ad secessum emittit: verba
sunt petri de tharantasio in. liij. distin-
ctio. se. articulo primo. *q̄tūma relecto*

¶ In illo sacramento fit ver-
corpus chusti per miraculum
quotidie. *xx m̄ articulo ad mple*

¶ Tercium quartū impossibile est
dicunt iudei. Vos xp̄iani asseri-
tis q̄ quotidie istud sacramen-
tum in ecclesijs celebrat: istud videt i-
possibile: q̄ tunc non esset miraculuz
cū miraculū semel accidere soleat: et si
istud semel accidisset in v̄ta xp̄i ad cō-
firmationē sue legis non reputarem
ipossibile vt alia miracula q̄ semel vel
raro sūt. h̄ dicere q̄ istud miraculū cō-
tinue in qualibet ecclesia fit et infiniti-
es repetat istud videt apparent ipossi-
bile q̄ sapiētes dicūt miraculū nō esse
q̄d continue fit: q̄ talia opa magis na-
ture attribuerent q̄ miraculo. **¶** Rūdet
ad istud argumentū m̄ḡ Iohānes cō-
uersus libro de concordia leguz titulo

liij. liij. ca. dices q̄ de facto sic fuit q̄ vi-
uente xp̄o die iouis in cena ante mor-
tem snā et quotidie illud miraculuz fit
dei mirifica potestate. Et dico q̄ possi-
bile est deo q̄ n̄ vbi sibi placuit mira-
bilis opare. p̄ut dicit in thalmuth. q̄
inter mirabilia q̄ fiebant in domo sc̄tā
erat vnū: notabile inter alia q̄ q̄n totus
populus isrl̄ erat stādo erant valde cō-
uicti et stricti: h̄ quando curuabant ne
sciebant se esse in loco magis spacio-
so et istud non semel: h̄ semper asserūt q̄
fiebat dū ibi populus sic conueniebat
¶ Itē dicunt q̄ in domo sancta sanctorū
erat ip̄sius mensura decē cubitoz mul-
tiplicatoz p̄ decem et sic erunt centum
cubiti: et q̄ ibi erūt duo cherubin et q̄l̄
bet eoz hēbat decē cubitos sup̄ decem
multiplicatos et sic erūt centum cubiti
in quolibet cherubin: et istud ē magnū
impossibile et tm̄ fiebat semper et quoti-
die dicēdo q̄ erat corpus sine loco: q̄
vnus cherubin illoz erat tantus in q̄n-
titate q̄ntus erat locus et sic totū locuz
occupabat. Vbi ergo erat alius cheru-
bin: non oportet aliud dicē nisi q̄ vn⁹
cherubin erat sine loco et istud est im-
possibile. hec ille. Patet ergo q̄ nō re-
pugnat miraculo pluries fieri: nunqd
em̄ miraculū fuit manna de celo datū
filijs isrl̄: non negabit iudeus. S; con-
stat q̄ non semel pluri illis manna ad
māducandū: h̄. xl. annis sic dicit Exodi.
xvj. filij aut̄ isrl̄ māducaverūt manna ī
deserto. xl. annis donec venirēt in terrā
habitabilem. Sic et illud preciosum sa-
cramentum manducabunt fideles q̄-
diu fuerint in deserto hui⁹ vite quous-
q̄ veniant in terram habitabilem: ter-
ram scilicet viuētiū que est proprie
terra promissionis eterne. Ea ergo q̄ a
iudeis impossibilia circa istud sacramen-
tū allegātur patēt nō esse ipossibilia: h̄
deo valde possibilia: h̄ q̄ ihs xp̄s ē ve-
rus messias et verus deus vt supra ostē-
tū

*manna
pluribus*

Pam. xq. de

*oblacio mltor
rubrica? deo*

*de Sacra
Elenar?*

*Dei? sem? pam
comq mltor*

*Salimth
Yheruma*

sum est. Ideo sibi oia supradicta possibilia sũ. Sed dicit forte iude? ihesus nazaren? quẽ tu dicis deũ vocat se panẽz Jobis. vi. Ego sũ panis nũqd ex scripturis hĩ pĩ q de? deberet eẽ pãis dico q sic. vñ sup illõ Leui. xxi. Incensum em dñt panes dei sui offert. vbi lfa nra hzẽ panis dei sui. lfa hebraica hzẽ pãis de? su? .z seqtẽ panes xpõnũ offert b hz lfa hebraica. pãis de? su? .et seqtẽ ois q hũcrit maculã de semie aaron: sacerdotis nõ accedet offerre hostias domino. nec panes deo suo littera hebraica hz pãis de? su? .z sic in toto illo ca. ponit pãis de? su? .z nõ eĩ sui nec deo suo ad significatõz b altissimi sacramẽti. Itẽ nõ est pterẽdũ in fine ist? materie ad memõriã reducẽ d isto sacro ea q sequũtĩ maiorẽ confusione iudeoz negantiũ istõ sacm. vñ Leui. viij. mādauit i lege de? .q qñ psecrare tur sacerdos assumeret colrada panis azimĩt poneret in mĩb? aaron z q eleuaret ate deũ. Item q pĩa die pẽthe-costes assumeret panis primiciãz per sacerdotẽz eleuaret ipm ad deũ sacerdos vt dicit p dicit? mĩt? Job. conuersus libroz tit. qb? .s. c. v. Dixerũt sapientes thalimth q sacerdos eleuabat illũ panẽ sursum deorsũ ad dexteram z sinistrãz istõ significabat q tpe sancti messie debebat p sacerdotes istõ sacri ficiũ elenari de pãe consecrato z xpẽ istã scitificatõnẽ mādauit lex mosayca xv. sicut de areis pĩcias sepabitis ita z de pulmẽtis debitis pĩcias domino. Et seqt in lfa hebraica de pĩmiciũis pulmẽtoz pfoz cheruma. i. rogam panis eleuabitis dño .z illõ signabat istõ altissimũ sacm. Teneo firmĩt dic iste doctor q maliciofi sapientes thalimth babilonte mādauerũt comburi qz istõ cheruma. i. tortã panis mādauerũt qz significabat istõ altissimũ sacmẽtũ. Item Malachie pmo habet

q sacrificia erāt pũuāda z conuerti de bebāt in oblationem mĩdã qz dictũ ē de isto altissimo sacramento q est via recta hoib? ad gloriã paradisi. z pax perpetua in q oblatione nõ fuerat aliqua pollucionũ q erāt in alijs sacrificijs. et ibidẽ Malachie. j. qd est in vobis qui claudat hostias z incendat altare meũ gratuito non est mĩbivolũtas i vobis dicit dñs exercitũ. z mun? nõ accipia de mĩu vĩa. Itẽ orũ ei solis vĩa ad oc casum magnũ est nom meũ in gẽtib? z in omni loco sacrificat z offert nomi ni meo oblatio mĩdã. qz magnum est nomen meũ in gentib? dicit dñs exercitũ z vos polluitis illõ in eo q dicitis. mens dñi pãmĩnata est z qd sup ponit contemptibile est zc. Itẽ b eis sacrificiũ significadũ deus voluit v nascere in bethleem iste scĩus messias de quo ppha Malach. i. c. v. Et tu bethleẽ effrata zc. Bethleẽm hebraice interpretat dom? pãis. z ergo dicit supra dictus mĩt? Jobãnes conuersus anie q recipem istã legem de isto sacramẽto diu dubitãt z sepiĩme z locum sum frequenter de ista materia cũ qdõ dam prouiciali ministro fratũ milio rum in valle oliueti nomine frat lup? de famusto qui erat nimĩt litteratus z non quiescebat animus meus ex dictis ipi? z fecit deuota ieiunia z orationes orando deum assidue vt me digre tur in ista materia plenius informare z quadam nocte dũ dormirem vidi in somnis quendã hominẽ vestib? albis vestitũ domũ meam ad instar lune claro lumine replebat cum iterrogas sem quis esset. Respondit Ambrosius episcopus Mediolanẽs. z dixit mĩb? Scias amicum meũ ministrũ deuote deum pro te orasse vt dignaretur te in hac materia informare hoc dubiũ quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere. qz vtiq sac

*q vñ de sacmẽto
altaz*

mentum sit in memoriam scilicet messie
et in recipe deuotez crede qm sic se bz
reueritaz in istis verbis cor meū ali-
qualiter acq̃uit. **H**ec̃nti nocte vtdi
obtenebrare totū mūdūz in dei intro-
gabāt si hec obscuritas pueniebat ex
eclipsi solz lunez oēs timebāt se sub
melavestib⁹ occultabāt deinde fmit-
tebat illa obscuritas paulatim. et vide-
bā solē pulcherrimū in luce sua. et vi-
debā in ipso quandā femināz vnū pue-
rū pulcherrimūz et de ore pueruli lux
clarissima pullulabat ptebā visiois
expositioz et rīdebat mibi totū mūdūz
obscurū fuisse ante aduētū hui⁹ pueruli
et de ipso extēns lux respēdit totū mū-
do. et extēca corde meo oīa dubia sūt
ablata. et dixi cū anna p̃m̃ regū p̃rio.
Exultauit cor meū i dñoz exaltatū est
cor meū in deo meo. qz letar⁹ sum i sa-
lutarī tuo nō est sc̃s vt est dñs nec em̃
est ali⁹ extra ter non est fortis vt deus
noster. hec ille. Nec iudei debēt habe-
re p extraneo q nos xp̃iani ponimus
de cōuersione panis in vep xp̃i corpus
et de cōuersione vini in vep sanguinez
xp̃i nec q messias fuit de⁹ et hō cū ipi
nō hēant p extraneo qd ipi dicūt ap̃t
dicta sapientū thalmūz hūc sacrat⁹
simū cibū nō habent angeli. nō videt
patriarche nec comedebant ap̃he s̃ so-
lū est cib⁹ xp̃ianoz qui deducit ad vitā
eternam.

Incipit cōsideratio septima
de iudeoz crudelitatib⁹ q tri-
b⁹ explicatur pūctis p̃cipali-
bus.

Crudelitas

Septima cōside-

ratio hui⁹ libri est de crudeli-
tatib⁹ iudeoz de sua inaudi-
bili seuericia legim⁹ in gentiliū libris vt
in troyana historia pirri achillis filiū
crudelitatem exercuisse qz polyenam

virginē pnam regis troyani filiā dila-
cerant et sanguine sui p̃ris sepulc⁹
irrigauit. Legimus etiā in nono libro
valerij maximi. c. ij. de crudelitate. fil-
iam romanū crudelē fuisse qz. iij. legi-
ones mariane partis contra fidem eis
datam in campo marcio trucidat⁹ in
tyberiz p̃ici fecit. et qz viroz cede non
contentus mulieres eoz occidi fecit.
Legimus ibidem et hanibalem crude-
lem. qz de corpib⁹ romanorū pōtem
in fluvio gello fecit supra quem tradu-
xit exercitū. Legim⁹ ibidē et barbaros
crudelē qz pecoribus mactatis et inte-
stinis electis intermītebāt homines
preter capita. eis cibū et potū ministrā
dovt a vermib⁹ ex putrefactione nascē-
tibus roderentur. Sed si volum⁹ atē
dere crudelitates iudaici populi lōge
sc̃uiores predictis inueniem⁹ et erunt
tria puncta p̃cipalia hui⁹ cōsideratō-
nis. Primus punctus erit de crudeli-
tate iudeoz erga xp̃m messiam et deus
suū. Sc̃ds de crudelitate iudeoz er-
ga seip̃os. Tercio de crudelitate iudeo-
rum erga xp̃ianos.

De credulitate iudeoz erga
xp̃m messiam suū.

Primus punctus est de crudeli-
tate iudeoz erga xp̃m q sicut
pbatū fuit supra libro p̃mo est
ver⁹ messias eoz et ver⁹ de⁹ et hō. Datu
est etiā supra in isto. iij. libro. cōsiderati-
one. iij. v. et. vi. et declarat hec crudeli-
tas quadupliciter. Primo sic. Crude-
le est cū qd insurgit contra minores se
iustū et bonū. Crudel⁹ cū qd insurgit cō-
tra suū eq̃lem iustū et bonū. S3 crude-
lissimū est cū qd insurgit contra dñm
suū et regem suū iustū et innocētem et
bonū. talis fuit crudelitas iudeoz
contra xp̃m. ip̃e em̃ erat domin⁹ et rex
suus teste pilato. Ihs nazaren⁹ rex iu-
deoz. et itēz psalmo. ij. Constitūt reges

Silla
roang

humbul

Contrariā
alys est ren-
del

mirra
mellia
pamq

terrez pncipes cōuen erūt in vnum ad
uersus dñmz aduersus xpm ei⁹. qui
psalm⁹ ad lram exponit de xpo etiam
fm antiqs doctores hebreoz. Dñ ra-
bisalomon in pncipio predicti psalmi
dicit. Parētes nři exposuēt hūc psal-
mū de rege messia ipe innocēs qz inq̄
tatem non fecit nec inuēt⁹ et dolus i
ore ei⁹. Isa. liij. Et iō cū iudei eum de
plurib⁹ false accusarent pilat⁹ respon-
dit. Ego autē nullā causam mortis iue-
nio in eo sed neqz herodes. Luc. xxiij.
Ipe erat iust⁹ et bon⁹ quā iusticiā con-
fessus est publice pilat⁹ dicens. Inno-
cens ego sum a sanguine iusti huius.
Math. xxvij. Itē xpor sua p̄fessa ē di-
cens. Nihil tibi iusto illi. ibidem. q. d.
Nullomodo condempnes euz sed ma-
gis dimitte eū. Sed licet esset eoz rex
innocens iust⁹ non erubuerūt eū tra-
dere mortiz tali mortī q̄ nulla ignomi-
niosis. nulla crudelior tpe illo inueni-
ebat in m̄ em̄ miseri iudei odiebāt xps
qz p̄eligerit libare hoīem pestiferum
barrabā ne xps liberaret. Itē secūdo
crudele est humilēz p̄stratum p̄m̄ere
Domū em̄ leones p̄stratis hūilia-
tis parcere. sed iudei prostrato ihu co-
ram pilato et pontificib⁹ non pepercē-
rūt xps etiam fuit inetrūz mensura to-
ci hūilitatis. dixit em̄ Math. xj. disti-
te a me qz mitis sum et humilis corde
Sed iudei et doctrinā contemnentē
crudeliores leonib⁹ fuerūt qz ps. xxi.
aperuēt sup eū os suū sicut leo rapi-
ens et rugiens. s. contra bestiā vel homi-
nem sibi resistētē. Item tercio crude-
le est percutere aliquē eo qz vex loqui-
tur sic fecerūt iudei cū percussēnt eum
alapa dicētes. sic respondes pontifici
et xps. si male locut⁹ sum testimoniūz
perhibe tē malo. si autē bene cur me ce-
dis. q. d. crudeliter me cū agis. Itē. liij.
si virupat q̄ reddit malū. p̄ maloz plus
qui non reddit bonū pro bono pl⁹ de-

byzūtpari q̄si crudelissim⁹ qui reddē
malū pro bono. Sic fecerūt iudei qz p
tantis beneficijs sicut xps eis fecit in-
firmos eoz curādo. leprosos mūdā-
do. cecos illum inando. obsessos a de-
monib⁹ liberādo. et eoz mortuos susci-
tando. pcurauerūt sibi moztēz. Ideo
xps de eis pquerit sicut plangit eccle-
sia in ei⁹ persona dicens partim illud
Mich. vi. Popule me⁹ qd feci tibi
aut in quo contristavi te qz eduxi te d
tra egipti parasti crucē saluatori tuo.
qz eduxi te per desertū. xl. annos mā-
na cibavi te et intro duxi te in terrā sag-
optimā qd vltra debui tibi facere et nō
feci. Ego quidem plantavi te vin eam
meam speciosam et tu facta es mib⁹ in
mis amara. aceto nanqz sitim meā po-
tasti et lancea perforasti lat⁹ saluatori
mo. Ego propter te flagellavi egiptū
cū p̄gēit. et tu flagellatū me tradidisti
Ego te eduxi de egipto d̄merso pha-
raone in mari rubro et tu me tradidisti
p̄ncipib⁹ sacerdotū. Ego ante te ape-
rui mare et tu apuisti lancea lat⁹ meū.
Ego ante te iui in columna nubis et
tu me deduxisti ad p̄torium pilati.
Ego te pavi manna per desertū. et tu
me cecidisti colaphis et flagell. Ego te
poravi aq̄ salutis de petra. et tu me po-
tasti felle et aceto. Ego ppter te chana-
neoz r̄ges pcussit tu pcussisti arundie
caput meū. Ego dedi tibi ceptū rego-
le. et tu meo capiti sp̄neam coronasti.
Ego te exaltavi magna virtute et tu me
suspendisti in patibulo crucis. Popu-
le meus quid feci tibi aut in quo con-
tristavi te. responde mihi. quasi dicat.
nihil feci tibi nisi bonū et in q̄si crude-
lissimus impendis mihi malū turpa
illud psalmi. Retribuerunt mihi ma-
la pro bonis et odium pro dilectione
mea. Fuerunt etiam iudei crudelio-
res lamijs sicut Iheremias de eis cō-
queritur Trenzūm. liij. Sed et lamijs

*Quarela ver
p̄tea Endoc
lamijs tati os*

audauerunt mamas suas lactante ca-
ulos. filia populi mei crudelis quasi
strucio in deserto super q glo. literat
historica sic dicit. Sed et lamie et pha-
riseorū scribarū duricia exprobrauit qui
lamis duriores lac doctrine parvulis
negauerunt lamia aut crudelior suis se-
tib⁹ q cetera bestie dicitur. sic pharisei
populo doctrinā negauerunt insuper
lamiauerunt strucionib⁹ filies qui ona
sua vbi exponunt nec in ferū calefaci-
unt. lamia hebraice vlt nomina quā
quidam hebreorū vna de sarijs suspicā-
tur q parce dicitur eo q nulli parcāt
quibus sunt similes scribe et pharisei
q etiam manus miserunt in filium dei.
plangitur ergo synagoga q qsi strucio
nullam sibi spem aut proximis reliquit
in posterū. hec ibi.

**De crudelitate iudeorū erga
semetipsos quo ad captiuitatē
et damnationem eternam.**

 Ecūdu pūctus est q iudei nō
solū fuerūt crudeles cōtra xp̄z
messiam regē et deū suū s etiaz
fuerūt crudeles contra seipsos se capti-
uādo et ppetuo damnando. **¶** Vñ cū pi-
lat⁹ tenens locū cesaris eēt in iudicio
pstitur⁹ vt audiret allegata cōtra xp̄m
et p̄fessus fuisset publice se nō inueni-
re causam mortis in eo sciens q p iui-
diam tradidissent eum mortī. et cū cō-
fessus est se esse regem declarauit q re-
gnū suū nō erat de hoc mūdo. anteq̄
sententiā daret contra eū. confessus ē
eū eē innocentē et sustinuit patiri in pre-
cedenti puncto. Iudei miseri qui tan-
tū desiderabāt mortē ei⁹ publice se ob-
ligauerūt q culpa et pena mortis eius
eēt super eos et sup filios suos claman-
tes. sanguis ei⁹ sup nos et sup filios
nostros. **¶** Math. xxvij. In q manifeste ostē-
ditur pueritas impietatis et crudelitas
eorū q nec sibi timent nec filijs. vñ dī

cuntz sup filios nostros. ex quo pater
q culpam et penam sibi imprecantur et
sue posteritati. hinc potest accipi illud
Eccl̄asti. viij. Cum iracūdo non faci-
as rixam et cū audace non eas in deser-
tum qm qsi ante illū nihil est sanguis
id est effusio sanguinis. tales fuerūt iu-
dei effusione sanguinis xp̄i pro nihilo
reputātes homo peccator sanguini in-
fidiatz hoc est q ip̄s iudeis predixit
saluator **Lu. xj.** Requirit a generatōe
ista sanguis omnīz pphetarū qui ef-
fusus est et c. quia patres eorū suos ip̄i
vñm occiderunt. Si ergo iudei qua-
si frenetici facti in seipsis manus posu-
erunt vt xp̄m occiderent dicētes. Sanguis
eius sup nos et c. **¶** Magna crude-
litas q pater seipm voluntarie et p̄p̄iū
filium in captiuitatem et in iram dei q
penam tradat quia hec obligatō et iu-
deorum peccatum est potissima causa
q q̄diu mundus durauerit existenti-
bus in eo iudeis et filijs eorum semp
erunt captiui vbiq̄ sint et tra dei erit
super eos. **¶** Item crudele est furari alie-
na et crudelius furari sua sed crudelis-
simū est furari seipm tales fuerunt mi-
seri iudei quia cum passio christi se ex-
tenderet ad redemptionem totius hu-
manitatis generis sufficienter et oēs homi-
nes naturaliter appetāt saluari iudei
ab hac redemptione et saluatione fura-
ti sunt seipsos nolentes participes fieri
predicte redemptionis cū voce maḡ
et rabido corde clamauerūt. Sanguis
eius sup nos et super filios nostros. **¶** I-
felicis iudas q credulis fuit contra ma-
gisstrū suū crudelis fuit q seipm laq̄
se suspendēs crepens medius diffusis
visceribus eius sic ne miremur si iudē
ei similes quia crudeles fuerūt cōtra
dñm messiam regē dei suū q crudeles
fuerūt contra seipsos se et p̄p̄ios filios
pimentes. vñ et pilatus in ep̄la quam
misit ad tyberiu cesarē sup mortē xp̄i

isasmich

furari

Ep̄la pilati
de xpo ad
tyberiu cesarē

Se ait tiberio augusto pilatus salutes.
 Quia er accidit qd iſe pbaui iudeos p
 inuidia ſe ſuoſq; poſteros crudeli dam
 natione pemiſſe et. vide ſupra hac bec
 beſiam libro pmo theſauro pmo teſti
 monio. iij. Item predicti iudei fuerunt
 ſiles neroni crudeliſſimo qui occidit
 ingrm ſuū ſeneca non valēs tolerare ti
 more elus a puericia occidit etiā ppaz
 matrē z eam fecit ſcindi vt videret lo
 cum in q conceptus fuerat: fecit ſuccē
 di ciuitatem romanā ſeptē diebus z ſe
 prem noctibus vt expiret qnta fuerit
 ſuccenſio troiane vrbis: finaliter cru
 deliſſime occidit ſeipz. Sic miſeri iu
 dei reddentes malū p bono occiderūt
 ingrm z dñm ſuū ppiaz matrē ſuā ſez
 ſinagogam pmerūt. Incenderūt igni
 ſancuariū ſuū z ciuitates z ſeipos cru
 deliſſime eternaliter dānauerūt z quia
 tam crudeles z viri ſanguinū fuerunt
 culpam z penam ſanguinis xpī ſup ſe
 impcantes. Ideo eoz oñones deus nō
 exaudit vt liberent a captiuitate i qua
 ſunt. vñ yſa. j. Cū extenderitis manus
 veſtras auctam oculos meos a vobis
 z cum multiplicaueritis oñonem non
 exaudiam: manus em veſtre ſanguine
 plene ſunt. *Prima crudelitas*

De crudelitate iudeoz erga chriſtianos quarū ſunt. xvij.

Tercius punctus eſt de crudeli
 tate iudeoz erga xpianos ſ; ge
 neratio praua z exasperans po
 ſtq; ſeipſam vt pdictū eſt crudeliter dā
 nauit verſa in rabiem q xpianos quo
 ruz ſunt ppetui ſerui diuerſis in mūdī
 ptibus inaudita crudelia opati ſunt z
 cōtinue vt poſſunt veritatem beſtiarū
 excedentes crudeliſſime opant de qui
 bus vt colligere potui ex diuerſis ſcri
 pturis z relatione viroz fidelū vqz in
 pñs tpus ex eo tunc q ppter peccatuz
 occiſionis xpī ſui p orbem in captiui
 tatem ſunt diſperſi. xvij. famoſe crude

litates annotant: z non eſt dubiū quin
 ſint alie plures nobis occulte cū dato
 vno incōnſeſcenti plura ſequi cōtigat.
 In toleto omnes chriſtiani gla
 dio ſarracenoz trucidati ſunt.

Prima crudelitas iudeoz in ci
 uitate tholerana regni caſtelle
 facta eſt poſt infelicem caſū re
 gis roderici vltimi regis gentis gotto
 rum anno primo dñi illuſtris viri in
 ſantis pelagij in aſturijs corrente era
 ſeptingentefima qnquageſima ſecūda
 et anno dñi ſeptingentefimo decimo
 quarto: tunc ciuitas tholerana nobis
 z fortis ac multoz bonoz habundan
 tiſſima ſpecialiter in multitudine no
 biliū militum ornata fuit poſita in po
 teſtate hyſinabelitarū z deuicta ſine p
 lio ex pditione z crudelitate iudeoz ſi
 ca hitantiū ſicut narrat frater Joh. egi
 dij. Samoreñ. in ſuo archano. z lucas
 episcop⁹ thudeñ. in cronica ſua ac pla
 nius in generali hiſtoria hiſpanie cōti
 netur. modus aut pditionis z crudeli
 tatis iudeoz fuit talis vt ibidem legit.
 Cum em xpiani eccleſiaſtici religioſi
 milites z alij xpiani ciues in dñica oli
 narum ppter honorem ſolēnitatis ma
 gne ſim ſuam conſuetudinem exiſſent
 homines extra ſuam ciuitatem ad ec
 cleſiam ſancte loacadie vt diuinū vbu
 ibi audirent iudei crudeles q cū ſarra
 cenis poſuerūt ſuā pditionē ſignataz
 vt ſez illa die clauderent portas ciuita
 tis xpianis z aperirēt ſarracenis ſic de
 facto fecerūt: qz venientibus ſarraceis
 ianuas ciuitatis apperuerūt eis: z ide
 exētes ad xpianos cū eſſent inarmes
 z de tam pdicioſo ac pñculoſo aduētu
 niſil cogitantes omnes gladſo truci
 dauerūt: q facto tharif pnceps illoz ſarra
 cenoz ex pdictis iudeis z ſuis ſarrace
 nis pdictā ciuitatē populauit.

In regno frantia occidit
 ſantes per iudeos

Omyſ

Crudelitas
 vltima

pdito iudeoz

in yaudito
 in deo mng

Secunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorum sicut narrat vincencius magnus in speculo historiali libro. xxx. c. xxv. ubi dicit qd anno dñi. M. centesimo octuagesimo tercio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audies nepe multociens isde rex a pueris qd in palacio cu ipso nutriti fuerat. qd iudei qd parisi manebat singul ante xpianum in obprobrium xpiane religionis quasi p sacrificio in. criptis et fos sis subterraneis lateter in die cene vel in illa sacra ebdomada penosa iugulabatur. et in hmoi neqcia pseuerates de prebensi multociens et igne pbusti fuerant. Nam et scus Ricardus cui corpus in ecclesia sci Innocentij parisi requiescit a iudeis sic interfecit et cruci affixit feliciter p martiriu migravit ad deum ubi etia per ei intercessionem operante deo multa facta miracula fuisse referuntur. Venerabilis ergo philippus rex qd viuente pre diu mente clauum gestauerat et ob patris reuerentia perficere formidauerat in ipso regni sui initio zelo dei flamar aggressus est. naz ad ipso madatu capti sunt iudei p tota fracia in sinagogis suis in sabbato. Et pno qde expoliati sunt vestibz et auro et argento eos siquidem tpe multitudo maxima iudeoz parisi habitabat qd de diuersis orbis ptibz ob pacis diuturnitate illuc conuenerat. Audierat em stremitate regu francoz p inimicos et pietate in subditos illuc ergo diu conuersati inuicem erat ditati qd fere medietatez vrbis sibi vendicauerat. Sed et pira et ecclesie decretu xpianos i domibz suis seruos et ancillas hebant qd etiam cum iudeis habebat ciues qz milites et rusticos de suburbij et opidior villis supra modu vfuris grauabat. et quosda etiaz in domibus suis iuramento astrictis quasi captiuos in carcere detinebant.

sed et vasa sacra p instanti ecclesiarum necessitate sibi nomine vadij supposita tam villiter tractabant qd eoz infantes in calicibz offas in vino factas comederant et cu eis bibeant. Itaqz tunc illis ne domus illoz ab officialibz regis scrutarentur quida ex eis cruce aurea et euangelioz codicem auro et gemis decoratum cu alijs vasibz in sacco reposuit. et in pfundam foueam vbi ventrem purgare solebant pro chdolo villissime proiecit. Que oia paulo post dño fuelate sunt inuenta. Darog edicto a regevt oes iudei a regno ei exiret. quida ad fidem xpi conuersi sunt quibz ituitu xpiane religionis oes possessiones suas integre concessit. Illi vero barones et prelatos ecclesie donis et pmissis allicere ceperunt vt p eoz suggestionem infinite pecunie pmissione animu regis a pposito renocarent. Sed rex nec pcor nec pmissionibus rext tpallu emolli ri potuit. Illis ergo electis eozqz possessionibz immobilibz ad fiscum regis deuolutis. rex eoz oes sinagogas qz scolas vocabat mudari iussit. et eas contravoluntate oim principu ecclesias do dedicari ibiqz altaria psecrari fecit vbi prius xps in ore iudeoz blasphemabatur ibide a clero et populo laudaretur. hec Vincencius.

Crudelitate iudei i regno francie xpianu queda flagellatus et spinis coronatu suspendentes exercuerunt.

Tercia crudelitas iudeoz circa idem tempus in predicto regno francie accidit sicut narrat predictus vincencius magnus libro. xxx. specu. histo. ca. liij. cuius narratio talis est. Philippus aut rex in francia du erat apud scitu germanu i laya. audita eorum xpiani morte ignominiosa ab ipso iudeis perpetrata xpiane religioni

*Richardus
in p. m. q. d.
septem q. d.*

cōpaciens. familiarib⁹ suis ignorantib⁹
bus quo iret subito arripuit iter apud
braiam velocissime veniens positis in
portis ipsi⁹ castri custodib⁹ p̄hensisq;
iudeis. lxxxiiij. et ampli⁹ p̄buri fecit. Co
mitissa em̄ ipsi⁹ castri munerib⁹ eorum
corrupta tradiderat eis q̄ndā xpianuz
cui falso imponebāt furtū et homicidi
um. Nūc igr̄ antiquo odio p̄mori ma
nib⁹ a tergo ligatis et spinis coronatus
per totā villā fustigantes duxerūt et po
stea paribulo suspēderūt. hec ibi.

In vno regno frācie puincia
oēs christiani occisi sunt. *in*

Parta crudelitas iudeoz acci
dit in eodē regno francie. Cuz
iudei maleficijs vterēt et
p̄pter hoc sepe fuissent puniti accidit
semel q̄ inde⁹ quidā crudelissim⁹ vo
lenavidicari de xpianis cogitavit mo
dū et faci⁹ amic⁹ cuiusdā ministri iusti
cie q̄ lingua n̄ra b̄verdugo et cū sensit
illū grandī fecū amicitia p̄tuncū. q̄dā
die rogavit eū instātissime vt vni⁹ ho
minis daret ei cor fingēs se h̄re necessi
tate eiusdē p̄ medicina quada; sine q̄
infirmas q̄dā curari nō poterat et co
rando factū suū dixit ei q̄ q̄dā hō da
bat sibi viginti coronas aurei si euz sa
narerz q̄ ip̄e daret sibi decem illarum
si ei trib̄ ueret p̄ dictū cor plura etiam
alia sibi p̄mittens. Ille ergo miser tū
ex amicitia tū ex cupiditate mor⁹ an
nuūit promissiq; sibi cor hominis se da
turum. Extrahensq; illud p̄dictū cor
a quodam xpiano quem per iustitiam
in partes diuiserat tradidit vxori sue
custodiendū dicens ei q̄ decem coro
nas debebat habere p̄ illo a tali iudo
amico suo. Cum ergo mulier illa co
gnouisset iudeum illū maleficū eē
deo inspirante dure reprehendit marī
tum. Ille vero econuerso reprehende
bat eam dicendo q̄ ipsa esset causa q̄ p̄
deret decem coronas et plura alia pro

missa. Finaliter consilio mulieris sic
factū est q̄ acceperūt cor cuiusdā por
ci et tradiderūt iudeo secretissime rece
perūtq; decem coronas. *in* quo fa
cto iudeus ille non modicū gaudens
maleficijs suis vtens sepeluit predē
cor in quodam campo magno cogitā
se cor hominis christiani sepelisse. Et
factū est q̄ p̄ oēs paucos congregata
est in campo illo innumerabilis mul
tudo porcoz nō solū domesticorum
sed etiam siluestriū. et tanta fuit lis et
lium inter eos q̄ omnes mutuo ra
dis se moribus dilacerantes occide
rūt sicut necvius remaneret vnius. q̄
factum a rege francie cognitū iudeo
capto aperta est veritas quod sic fuis
set factū de hominibus christians illi
us province sicut de porcis si cor se
pelisset hominis christiani. quare oēs
iudei illi⁹ loci ex regis precepto occisi
sunt. hec autē sepe a plurib⁹ fide dignis
audiui sic in francia accidisse. His itē
et pluribus alijs maleficijs vtuntur iu
dei q̄ alie nationes mundi cum semp
fuerint rebelles deo ydolatre et prece
ptoz dei transgressores ipsi sunt arioli
ipsi somnatores. ipsi augures. ipsi male
fici. ipsi incantatores. ip̄e fitones atq;
diuini cū tamen eis expresse sit in lege
p̄hibitū Deutro. xvij. Non inueniat
in te q̄ lustrer filiiū suū aut filiam du
cens per ignem. aut qui ariolos scisci
tes. aut obfernet somnia atq; anguria.
nec sit maleficus aut incantator neq;
fitones consulat neq; diuinos querat
a mortuis veritates. hec em̄ omnia ab
hominatur dominus. Et itēz Leviti.
xx. vir siue mulier in quibus fitonicus
vel diuinationis spiritus fuerit morte
morietur lapidibus obuent eos san
guis eoz sit super illos. *in*

De crudelitate iudeoz in al
mania vbi puellā occiderūt et

quare iudei i oi prouincia quam
ibitat christianu sanguine fun-
dunt.

Quia crudelitas iudeoz famo-
sa accidit in alemania. Nū re-
fert frater Thomas p̄farcha
barbariff. in libro suo de apib^{ca}. xxx
Miraculū celeberrimū qd acci dit an-
no ab incarnatōis dñi. M. cc. lxx. qd
factū est in villa teutonice forchin noie
Contingit aut vt qdā vetula malignis-
sima iudeis familiaris effecta puellā
eis annoz septē a penib^{ablatā} vēde-
ret occidendā. Hanc igr in secrero su-
per pulcrat plura linteamina obstru-
cta ore ei^{in oib^o} fere iūcturis mēbro-
rū incisionib^o vulnerarū maxio cona-
minine sanguine exprimenter in ip-
sis linteaminib^o diligētissime fcepta-
tes. Hāc aut post tormentā defunctā
iudei in aquā fluidā ppe opidū ptece-
rūt sup eam congeriem lapidum po-
suerūt. Tercia vero ac quarta die per
manū erectā ad celum a piscatoribus
est inventa in opidū deportata. hor-
rentibus clamantibus pplis ab im-
pijs iudeis tñ flagitiū perpetratum.
Erat em in vicinlo marchie princeps
qui mox audito tanto piaculo perue-
nit ad corpus statimq erectū residēs
terendit manum ad principem quasi
vindictam sanguinis eius vltorē mī-
sericordiā imploraret post horam fere
dimidiam iterū se disposuit defuncti
more supinam. Adductisq ad hoc spe-
ctaculū impijs iudeis statim erupit
omnia vulnera corporis et in testimōi-
um nephāde necis copiosū sanguines
effuderūt. Mox clamor vulgi aitollit^r
et ad vindictā zelī totalit^r est aiat^r. Ex q
busdā idicis capta vetula puicra ē ma-
xime cū filia ei^o pūula oia pdiderit qz
a pueror ebrio extorqitur veritas. Iu-
dei quoq capti sunt qui in puellā ma-
nus nepharias extenderāt rotāqz ex

suspensi sunt cū vetula. Duo vero mu-
tuo se iugularunt hec nobis fratres
ordinis predicatorum. Ricard^o et egi-
dius sicut illi qui in villa fuerunt post
triduū quo hec gesta sunt veraciter re-
tulerunt. Hinc igitur videndum ē cur
iudei sibi consuetudinē in omni pun-
cia quam inhabitant christianum san-
guinem fundant. Certissime em com-
pertum est q omni anno in qualibet
prouincia focres mītrūt q ciuitas vel
opidum xpianū sanguine alijs ciuita-
tib^o tradat. Constat quidē ex scrō euan-
gelio q pilato lauante manusz dicen-
te. mūdus ego sum a sanguine iusti h^o
iudei impijssimi clamauerūt sanguis
eius super nos et. Super quo beatus
Augustinus in sermone quodā qui incipit
in cruce mūere dicit. Vides q ex ma-
ledictōe parentū currat ad huc i filios
vena facinoris per maculā sanguinis
vt per hāc fluidā impoxune ples im-
pia inexplabiliter cruciet quousq se-
ream sanguinis christi recognoscat pe-
nitentz sanet. Preterea dicit ibidē su-
pradictus doctor q audinit suis tēpo-
rib^o quendā lfarissimum iudeoz con-
uersum ad fidem dixisse quendā qua-
si prophetam eoz in extremovite pro-
phetasse iudeis certi sitia inquit nullo
modo vos posse ab illo quo puniunt
verecūdisimo cruciatu sanari nisi so-
lo sanguine xpiano quod verbum Ie-
ci semper iudei et impij captēres indu-
xerunt oī āno in oī pūincia fundēduz
sanguinem christianoz vt tali sangui-
ne pualescat. et addidit male aut intel-
lexerūt verbū sanguine intelligentes
christiani cuiuslibet. sed proflus illuz
sanguine q i salutē peccaminū qtidie
fūdit i altari. quem si quilibet vestruz
conue. sus ad fidem christi sumpserit
vt debuerit mox sanabit ab illa male-
dictōe paterna. hec ille in predicto li-
bro. Ex hoc patet q iudei q n fice sed

Sanguis
xpianus

vere accedunt ad baptisimū statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiuntur.

In alimonia fuit cū intorica uerūt omnes puteos et fontes.

Extra crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra Petri Clemente papa. vi. q̄ fuit. cciiij. ap̄licus. et impante helmrico romanoꝝ impatore q̄ fuit. lxxxvj. impator Anno dñi. M. ccc. xlv. tunc em̄ comptum est in almania q̄ iudei i toricassent oēs fontes et puteos ut occiderent oēs xp̄ianos dicte prouincie. totū em̄ aliqui eoz id cōfessi fuerūt eē verū. quare mirantes almani tantam crudelitatem timentes gentem p̄dictio sam h̄re inter se p̄ totā almaniam iudei cōbusti fuerūt habet hoc ex cronicis impatoꝝ et summoꝝ pontificum.

In alimonia fuit ubi tres infantes christianoz occiderunt.

Extra crudelitas iudeoz famosa accidit circa annū ab incarnatione dñi. M. cccc. xx. i almania imperante Friderico imperatore Tunc em̄ in vienna ciuitate teutonice cōpertū est q̄ iudei occiderūt tres infantes xp̄ianos. Compertū est etiā q̄ mulier q̄dam xp̄iana impijssima uēdidisset iudeis corpus dñicū. quare ex p̄cepto predicti impatoris. ecc. iudei fuerūt igne cremati. et mulier illa ducta p̄ ciuitatem p̄dictam a fabris forp̄scib⁹ ignis fuit dilacerata hec mihi retulit quidam uir illarum partiū dictus Arnol. dñs de almania q̄ me certificauit se p̄ prijs oculis uidisse predictam executionem iusticie. tam illoꝝ trecentoz iudeozum q̄ etiā predictę femine.

In ciuitate pauie accidit ubi iude⁹ quidā medicus occidit vnum christianū infantem.

Etana credulitas iudeorum accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natōe Januē. nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei p̄dicte ciuitatis cui⁹ nom en erat ingr Salomon uenit ad me in conuentu minoꝝ uali solitano. Anno dñi. M. cccc. lvj. et ostēderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo xp̄i emundari et interrogauit eum de pluribus inter cetera incidentaliter quesitū ab eo q̄ ex quo cognoscebat erroꝝ iudeoz p̄fitebatur ueritatem fidei catholicę diceret mihi ueritatē de h̄ q̄ iudeis imponitur scz q̄ occidunt et sacrificant infantes xp̄ianos cum eos h̄re possunt. utrum hoc sit uerum si sciret determinate uel uidit ut possint xp̄iani caucius obseruari ab eis qui mot⁹ cōscientia et zelo religionis xp̄iane narrauit mihi duo crudelissima. vnum qd̄ audiuit a parentib⁹ suis iudeis et a pluribus alijs iudeis et aliud quod p̄p̄se oculis uiderat. De primo dixit. Sepe audiuit a parentibus meis et ab alijs iudeis q̄ in partib⁹ ytalie erat quidā iudeus qui dicebat ingr Symon de ancona medic⁹ q̄ discurrens p̄ uaria loca etiā p̄ magnoz dñoz palacia p̄p̄ officij suū. Accidit q̄ h̄uit familiaritates nō paruā cū quodā p̄uero christiano sacomano qui in quodā loco ceperat vñū infantē xp̄ianū etat⁹ quatuor annoz ab eo fuit sicut p̄uenerit facē gentes armoz. Sz qz puer ille erat p̄uol⁹ nec ualebat labores sustinere viar. ex amicitia quā hēbat cū p̄dco in dō tradidit eū et sibi donauit nihil mali cogitans de his q̄ iudeus gerebat in corde s̄ ut ei seruiret. Inde vero nō modicū corde gaudius cepit infantē cū eo rediit ciuitatē papie ubi domiciliū suū habebat. et cū ingrederet domū suā uidens horā quā posset desiderij sue feriret

Capitulum p̄mū
et m̄m m̄m

300
cap.

explete capto infante sup mensaz extē
dit z euaginato gladio caput infantis
xpiani crudeliter abscidit. dimisso er-
go capite oblito supra mensam trun-
cum cepit z in quādā secretā cameraz
cum eo introiit vt suū impleret guer-
sum ppositū. Interim vō q ipse erat in
camera deo ordinante ingressus ē do-
mū quidā magnus canis q inueniens
caput infantis sup mensam ipm i ore
cepit z p fenestrā in vicū saltauit. Cui
autē iudeus ille crudelis exiret de ca-
mera vt pdictū caput tolleret. z ipm si
inueniret nō modicū miratus sed z tū
more pcussus q esset discooptus statū
domū suam exiit. z data non pua pe-
cunia quibusdā sacomanis occultat⁹ ē
z vsq ad mare secrete pductus z inde
navigio transiit ad turcos. z sic ena-
sit manus iusticie ipm diligenter inq-
rentis. Fuit aut cognitū pdictū factū
crudele ppter pdictū canē. qz cū tende-
ret p vicum cum capite in ore casu ob-
tūit ministris iusticie qui respicien-
tes nō poterant bene discernere quid
esset illud qō canis gerebat in ore talit
erat sanguine cruentatū. Finaliter ac-
damantib⁹ illis dimissū caput. z vt co-
gnouerint q erat caput infantis. mi-
rati sunt vehementer. quis. f. ausus ē
tam crudele factū ppetrare. Sequētes
igit vestigia sanguinis decurrētis gne-
ratim p vicum. vnde venerat canis. vs-
q ad domū pdicti iudei puenierunt.
z introeuntes inuenerūt mēsam cruo-
re infectā z truncū infantis in camera.
Iudeū vō nō inuenerūt vt dixi supra.
Ecce que auduit a parentibus meis z
pluribus alijs vt p dixi. z de quo est sa-
ma publica in tota italia.

In saona ciuitate accidit vbi
iudei occiderunt vnū infantem
christianū z cōicauerūt cū san-
guine eius. **xx**

In vna crudelitas iudeoz famo-
sa accidit in ciuitate Saona q
distat p dietā a ciuitate ianueſi
vnde pdictus iuuenis manuel postq
mibi retulit pdictā crudelitatem vt audi-
uit. Consequenter narrauit id qō pro-
prijis oculis cōspexit sub forma que se-
quif. Cum. n. essem in ciuitate quada
subiecta ianue que dicif Saona. vt vi-
derē sacrificari quendā infantem xpia-
nū pater meus deduxit me ad domū
cuiusdā iudei vbi fuerūt septē vel octo
iudei cōgregati secretissime. z clausis
ianuis diligentissime iuramentū fortis-
simū omnes fecerunt de zelādo id qō
facere volebant. sic q nullo mō tēpibus
vite sue detegerent quicqd ibi fieri vi-
derent. qnimo citius paterent mortē
vel seipos occiderēt qz aliquid tale ali-
cui viuētū reuelarent quo pacto. ec-
ce deducit in mediū infantulus qdaz
xpianus etatis fere duoz annoz z de-
ducto vase illo in quo cōsueuerūt reci-
pere sanguinē infantū circūcisoz po-
suerūt pdictū infantē nudū supra p d-
ctū vas. z quatuor iudei illoz intende-
bant occisioni sub tali forma z ordine
nam vnus tenebat eum p brachiū de-
xtimum. secundus p sinistrū. tercius vō
tenebat caput eius eleuatū sic q isti
tres tenebant eū in forma crucifixi ex-
tensum. qrtus faciebat opus q infant
xpiano sic disposito pmo posuit i ore
eius stuppas fumo plenas. ne scz cla-
mare posset. z deinde accepit quosdaz
ferreos aculeos satis longos. z mitte-
bat eos crudelissime infra stomachū
z latera infantis versus ptes corpis su-
perioris qui nō dubito quin p viscera
infantis transirent vsq ad cor. Sic er-
go ille impius iudeus sepe z celeriter
vulnerans infantē mittēs z extrahēs
pdictos aculeos copiosissime viu⁹ san-
guis infantis effundebat in pdicto va-
se. qō cum videre exhorui facinus

*Sanguis quē
pater meus*

crudelissimū nec amplius respicere potui sed absentanti me aliquantulū i eadem domo. Pater meus dō venit ad me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit q̄ nunq̄alicui vluenti ea que viderē nec que ibidē visurus eram detegerem. Sed q̄ antea sustinerē mox vel occiderē meipm cum gladio q̄ q̄ aliquid hmoi secreti reuelarem. et cum redirem cum eo ad locū iam p̄dictus infans expirauerat capto ergo corpe eiusdē p̄ceperunt eū in quandā pfundissimā et obscurā latrinā que erat in p̄dicta domo. et deinde fructibus diuersis. s. pomis. p̄ris nucibus anelaniis. et ceteris q̄ habere poterant in p̄tes minutissimas diuidētes sanguinē illi infantis xp̄iani in p̄dicto vase miscerūt et de illa cōfectione horribili omēs illi iudei comederūt. et ego comedi d̄ sanguine illo. qd̄ postq̄ gustanti sui ita alteratus in meipso q̄ illa die nec altera sequenti nō potui aliqd̄ manducare volēs quasi viscera esfundere p̄ horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidē quō manducaui d̄ sanguine p̄dicti infantis xp̄iani. Pre dicta oīa et plura alia narraui p̄dicti iuuenis manuel iudeus ante me. et an venerabilē patrē frēm petrū vela pro tunc in supradicto cōuentu valissolitanō guardianū. Et iterū atq̄ iterū ante q̄ sacramentū p̄cipet baptismi. et post q̄ baptizatus fuit in eccia sancti iacobi p̄dicte ville et vocatus Franciscus. Eadem oīa corā reuerendo in xpo p̄fe et dño: dño gharfia de boamonte lucēti ne ep̄o eius patrino i baptismate et coram venerabili dño petro basq̄s decano eccie p̄postellane ac corā pluribus alijs notabilib⁹ viris ecclesiasticis et laycis et publico notario regis audientie p̄dicti dñi ep̄i secretario. s. petro martini de guetaria p̄ quē oīa supradicta de duab⁹ crudelitatib⁹ in scriptis sunt re-

dicta et signata. et in supradicto cōuentu minorū reservata ad memoriā tanti facinoris. et d̄scrit q̄ supra dicta acciderāt in p̄dicta ciuitate quasi p̄ quatuor annos ante cōuersionē suā. Et p̄t̄ q̄ p̄perata fuit hec crudelitas anno domini m̄. cccc. liij.

In regno castelle accidit in loco qui dicitur tauara vbi iudei seminauerūt aculeos inciderunt christianorū domos.

Ecce crudelitas iudeorū accidit in regno castelle in quadā villa que dicitur tauara que ē in territorio ludouici de almanca. casus autē ut est vox cōis et publica fama fuit talis. Iudeus quidā filius cuiusdā fabri iudei cōmisit quoddā crīmen. propter quod fuit iuridice occisus. p̄ dō eius p̄ dolore filij cōcepit dolorē et peperit iniquitates. ut. n. vindicaret se de xp̄ianis in p̄dicto loco finxit se stultū p̄ multos dies. Modū autē sue famulitatis publicauit in hunc modū ut ab oībus stultis reputaret. q̄ diebus et noctib⁹ incedebat p̄ locū p̄dictū clamās et p̄cursans portas domorū euz martello instantū q̄ iam de eius vocib⁹ et ictibus nō curabant eū fatiū totaliter reputantes. In domo dō sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat q̄dam laminas ferreas p̄foratas quib⁹ posset de nocte omnes portas domorū cōclauare fecit etiam aculeos ferreos qui lingua n̄ra abrosos noiant. q̄ cōst ab inimicis semināt p̄ pedib⁹ equorū hoim cōclauādīs. Cū ergo habuit sufficientiā p̄dictorū nocte quadā in tēpeste noctis silentio discurrrens ecleriter p̄ locū ut cōsueuerat cōclauauit portas aculeos p̄dictos seminauit ut si q̄ forte fractis portis exirent in aculeos inciderent. Quib⁹ pactis inuatus nō est dubiū p̄ alios iudeos cogitantes p̄me

re omēs xpianos apposuit ignē domi
bus et fugit. Cū igitur habitatores p̄dicti lo
ci p̄ vigore fami et ignis calore excita
rent surgētes velociter et ut ignē fuge
rent ad portas apertas recurrerūt et
nō valerent eas apire multi igne pie
runt. et si qui euaserūt fractis portis in
aculeos ceciderūt graniter pedib⁹ vul
nerati quē p̄dicte crudelitatis et mali
cie inopinate querela ad regē venit q̄
fuit q̄ est publica fama literas suas de
dit p̄dicto loco q̄ cūq; iudeus in eo
vel eius terminis caperē statim occide
ret. Accidit autē q̄ iude⁹ quidē iter fa
ciens p̄pe terminū p̄dicti loci cogitās
q̄ a nullo possit videri quasi de nocte
intrabat in finem p̄dictū. et subito exi
bat dicens. hec verba iude⁹ in tatarā:
iude⁹ extra tatarā sed q̄ latebant eū vi
dentes cōphenderūt et ibidē ignib⁹ cō
buserūt. et tō in puerbiū tradūt in illis
p̄b⁹ cōtra iudeos. p̄dicta verba iude⁹
in tatarā et iude⁹ extra tatarā nec am
plius iudeus aliquis sibi habitauit v̄
q̄ in bodiernū diem.

In predicto regno accidit
vbi iudei occiderunt viuuz in
fantē xpianū et cōcauerunt cū
cineribus cordis eius.

Adecima crudelitas iudeorum
accidit in p̄dicto regno castelle
circa annū dñi. M. cccc. lxiij. cū
em de noie iesu in villa vallisoleranā vi
ginti duos sermones facere et vltimū i
illa materia vellē facere relatum mihi
fuit a p̄sonis fidedignis inter q̄s fuerūt
reuerēdus in xpo p̄f et dñs garcias
de voamon de lucensis eps supra noia
tus. homo q̄daz magne scie et bone cō
scientie. et rodericus didaci de mendo
ca miles vtiq; strenu⁹ atq; tñes deu⁹
q̄ duo iudei in terra ludouici de alimā
ca ceperant vnū infantem puulū xp̄ta
nū furtiue et deducētes eū extra locuz

in quodā campo occiderant. et ap̄etes
eū p̄ mediū corpis extraxerūt cor eius
et sepulto corpe insupficie recesserunt.
Canes autē ibidē transeūtes corpuscu
lū illud effodiētes extraxerūt et corro
serūt. vnus autē eorū brachiū cū manu
deducens in ore a pastorib⁹ caprus ē:
et sic detecta fuit mors infantis q̄ nō in
ueniebatur. Iudei autē p̄dicti cōuocātes
secrete alios de q̄bus et ip̄i cōfidebāt p̄
dictū cor cōbuserūt. et in cinerē reda
ctū vino miscuerūt et de illo p̄dicti iu
dei bibentes cōcauerunt. Supra q̄ fa
cto p̄dictus didacus de alimāca fecit
diligentē inquisitionē. et inuenit predā
ctos iudeos reos i crimine. captoq; vno
illoz q̄ fecerat facili. vir quippe rebe
capillis et barba quē ego vidē et tornē
tis expositus cōfessus ē et nō negauit.
Cūq; vellet facere iusticiā de eodē iu
dei qui nō dormiebant velocissime itē
nerantes a rege lras habuerūt in qui
bus aduocabat eam ad se et mandabat
militi q̄ non p̄cederet vltra quicq; am
plius videret in cā. et sic cessauit p̄di
ctus miles ab executione iusticie. Hac
ergo certitudine habita ego p̄dicanti p̄
dictū sermonē in eccia sancti nicolai
que est p̄pe iudassimū vbi tota villa cō
uenerat p̄cessionāliter. et etiam multi
iudei. et ibidem aggrauaui hanc cru
delitatē mihi nōniē relata ut dñm ē qd
verbū publicatū nō modicū displicet
si iudeis ibidē p̄nibus ac etia plurib⁹
alijs de genere suo illi sanētibus. Pro
pter qd sic factū ē q̄ iude⁹ ille dicens
fuit ad p̄dictā villā vallisoleranā p̄curā
tib⁹ aliq̄b⁹ de genē suo q̄ p̄tūc magnaz
ptē in cācellaria regis habebāt. ut colo
re iusticie ip̄m liberaret extrahētes eū
a manib⁹ p̄dicti militis. Postius q̄ ē
i carcere publico. et tūc supradict⁹ dñs
lucen. eps lram quādam recepit a supra
noiato milite ludouico de alimāca noie
pprio roboratam quam pprijs oculis

vidi et in manibus meis tenui et legi.
In qua narrabat et assererat omnia supra
dicta fore vera. et quod cessauerat ab ex
ecutione iusticie. propter predictam litteram regis
recommendans eidem predictum negocium pro
honore fidei ex quo erat principalis in
consilio regis. vidit insuper predictus dominus
episcopus inquisitionem factam per supradictum
militem in qua omnia predicta continebantur ut
mihi affirmavit. Sed quia munera et fa
uor timor et amor corrumpunt iudices.
et tres proceres intendebant in causa quorum
unus sine altero nihil poterat facere in
casu illo et duo illorum erant de genere il
lo. ideo tandem illi duo dilatauerunt nego
cium et dissimulauerunt. hec et alia cauil
lantes quod nihil usque nunc in executione
iusticie factum est. ut de iudiciis illis
suo tempe deus faciat ultionem.

In eodem regno ciuitate tau
rensi. accidit ubi presciderunt car
nem cum sanguine de cruce cu
iusdam paruuli christiani et se
cum duxerunt. ¶

Dodecima crudelitas iudeorum
accidit in ciuitate thauri supra
dicti regni castelle anno domini. M.
cccc. lviij. Cum. n. in ea parte ciuitatis pre
dicte que depopulata est duo infantes
christiani fere etatis septem annorum in sola
tibus puerilibus ambularent. Ecce duo iu
dei qui viderunt eos solos et a nemine
videri predictos infantes cape voluerunt.
sed quia timuerunt non habere spacium ad
suam maliciam exercendam currerunt per eos
vnum acceperunt. et abscondentes frustum
carnis de cruce eius inuoluerunt in san
guine eius recesserunt. et statim fugientes
in ciuitatem amore se receperunt. Quid
autem fecerunt de carne illa ignorat cum ex
negligentia nulla facta fuerit executio
iusticie. hoc mihi narravit reuerendus
in christo pater et dominus alfonso de viro
episcopus salamanthinus certificans me dyc

ritate huius facti. cum paruulus predictus
cuius caro abscessa est esset filius cuius
dam scutiferi sui qui dicebatur Johan
nes de benafarses. Item de eadem ciuita
te anno quo supra vir quidam simplex ve
nit ad me volens proponere querelam quodam si
milis predicti in consilio regis que talis
erat ut in scriptis ostendebat quod die qua
dam iudeus quidam cepit vnum paruulum
sub clamore nemine vidente et manu
posita super os suum ne clamare possit de
duxit illum ad domum suam. solo vero po
sito clausis portis domus sue tentauit
occidere infantem sed domino disponente cla
mauit infans. et cum clamaret casu quod
dem operarii venientes de vinearum
culturis et transitum facientes ante por
tas domus predicti iudei audientes vo
ces predicti infantis steterunt percurserunt
que portas predictas fortissime cum instru
mentis agros que in manibus ferebant
infantum quod iudeus necessario habuit ape
rire et inuenio infante querebant quid
nam esset iste clamor. et iudeus respon
dit quod iudebat cum eo. sic ergo liberatus
est infans ille a iudo iudei qui narra
uit eis quod ceperat eum iudeus et quod
eum occidere voluerat. Accusatus fuit
iudeus ille in predicta ciuitate coram iu
dicibus eiusdem. et deducta est causa ad
regis consilium. quid amplius factum
est non noui. ¶

In medicina ubi assignan
tur tres rationes quare non expe
dit christianis uti medicina
iudeorum.

Terciadecima crudelitas iudeo
rum exercebat contra in medicina.
Plurimi. n. iudeorum videntes ne
gligentiam christianorum in discenda artes
medicinerum laborant per peritiam dicte
artis. et cum vigeant astutia serpentina
student viriliter dominis complacere ut eos
teneant pro parte sua. et infantum tam doli

epales. imo qđ flendū ē. ⁊ plati ecciasti
ci eis adherēt vt vix inueniat aliquis
eorū qđ nō habeat penes se diabolū in-
dem medicū qđ intantū laudant eos:
vt dicūt xpianos medicos l3 pitos sic
ego cognosco ignaros in arte medici-
ne. Cū ergo iudei p̄dicti cognoscūt cir-
ca se sanorē dñorū s̄ circa inferiores se-
uientes. beatus qui ab eorū manibus
enadit. Parrent qđ ab eis recipiūt pur-
gatores ⁊ fleubothomiay cōsilia. me ei
existente in ciuitate Segolciē. Iude-
us qđam medicus purgatoem quādā
tradidit vnt xpiano. ⁊ casu vnus alius
amicus illius infirmū qđ etiā ptunc in-
ciplebat infirmari modicū qđ supfuit
de purgatoe illa qđ non potuit recipe
primus ipe accepit cogitans ⁊ illud si
bī salutare. qui qđ subito intrinsecus
igne succensī facti sunt amentes intan-
tū qđ post quintā diē p̄lm mortu⁹ est.
Alius vō qđ p̄ miraculū liberat⁹. d̄ sibi
bus aut nō est nūerus intātū qđ si vni
euram qnquaginta occidunt. sicut re-
p̄n est iudeos medicos seipos in suis
solennitatib⁹ laudare. cōferētes adin-
uicē qđ eorū plures occiderit xpianos.
Et si vis scire causas quare xpiani nō
debent recipe medicinā a iudeis. Alu-
di testē famosum ex eorū genere. s. ma-
gistru. Alifonsum p̄uertuz in libro bel-
lorū dei ca. xliiij. vbi sic dicit. Nō expe-
dit xpiano alicui medicinā recipe a iu-
deo triplici rōe. Prima est qđ iudeus
fm veritatē nō cognoscit naturas ⁊ cō-
plexiones oīm ciborū qđ eis deferūtur:
nisi ex auditu nō tñ ex experientia. quaz
ipe p se facere posset. verbigratia. non
cognoscit medicus iudeus naturā car-
nis leporis ⁊ cirogri. ⁊ fiscedule et
piscis cōgri. ⁊ sic de alijs carnibus p li-
bros. sicut cognoscit carnē bouis arte-
tis ⁊ hirci. ⁊ alios cibos quos habue-
rit in vñ comedendū. ⁊ iam dixerūt sa-
pientes medici qđ nō sufficit alicui adi-

hoc qđ sit bonus ⁊ verus medicus lege
re in libris quousqz vñat exp̄mentis ⁊
pbatonib⁹ medicinay ⁊ ciborū ⁊ infir-
mitatū ⁊ infirmos visitando. Medi-
cus aut nō pōt exp̄iri naturā ciborū si
bī veritoy nisi in corpe alieno sicut p-
bant ⁊ expiunt venena in alieno corpe
qua sapia. sufficit ad discernēdū cibos
vel ea que sp̄ sunt nociua. qđ sufficit qđ
sciat de ill⁹ solūmō qđ sunt nociua s̄ nō
sufficit pura sapia ad verandū ea qđ non
sunt semp nociua nec semp vitia. ⁊ id
qđ caret magna sapia in sibi aduē
infirmū ad periculū vel ad mortē. Se-
cunda rō est. qđ talis medicus vt tūmet
facere peccatū fm legē suā vel nō. ⁊ cō-
stat qđ timent facere peccatū. qđ sapien-
tes iudeorū dixerūt qđ melior medicorū
sbit ad infernū. ⁊ cā hui⁹ est. qđ intēio
medicorū vt plurimū est vt acquirant
diuitias. vel vt acquirāt magnū nomē
sibi nō vt seruiant deo. ⁊ hoc est eis ali-
qñ cā ad elongandū aliqñ infirmitates
vel ad peiorandū eas. vel vt infirmos
p̄imant. ⁊ si talis est natura medicorū
in generali. quantomagis hoc erit de
medicis iudeis cū vt cōter s̄ sit in eis
timor peccandi vt dictū est. Tercia rō
est qđ l3 medicus iudeus est. timidus
in peccādo fm legē suā. expedit mul-
tū vt vnusquisqz se custodiat ab eo. qđ
lex sua p̄cipit ei occidere xpianos ⁊ eo-
rū bona accipe. defendit etiā iudeus a
reddendo xpiano ea qđ pdiderit ⁊ obli-
tus fuerit. ⁊ soluere ei debitū qđ debz
⁊ facere ei amorē. ⁊ qđ est p̄ceptū legis
occidere eum. p̄pter que oia xpianus
est debitor anime sue si ponit corpus
suū in manib⁹ medici iudei ⁊ qre xpia-
nus cōfidet de fide iudeorū cū ipsi non
cōfident de xpianis. qđ intēio eorū ad
malū p̄na ē ⁊ ad suspitōes h̄idas d̄ bo-
nis. ⁊ qđ ipsi venenose retinent in cordi-
bus suis vt faciant. alijs de hoc suspi-
cant in alijs. ⁊ sic dixerūt sapientes eorū.

*Terminare
s. rade*

In thalmuth q̄ nō debent recipere medi-
cinā a xp̄ianis nec ab alijs gentilibus
nec debent eorū capilli ab illis circina-
ri vel radi. nec habere societate cum il-
lis in via nec stare soli cum eis in vno
loco. sed si xp̄ianus catholicus elonga-
uerit se a iudeo in dando et recipiendo
sp̄aliter si elongauerit se ab eo in fctō
medicīne recipiet magnā remuneratō
nō a deo. q̄ in hoc implet magna dei
p̄cepta cū custodiat aiam et corp⁹ suū.
ac etiam alios xp̄ianos q̄ cum in hoc
audierint a mortis piculo. q̄ lex dicit
Deutro. iij. custodi temetip̄m et aiam
mā sollicitē. et iterū. Hierē. xvij. custo-
dite aias v̄ras. Itē si xp̄iani in his se
custodierint a iudeis faciet in hoc ser-
uitiū deo et iesu xp̄o filio eius seruiet
deo. q̄ cum iudei viderint q̄ venit eis
aliq̄d damni. q̄ non timent deū nec t̄
mēt peccatū. erit hoc eis causa et rō: vt
redeant ad timorē dei. et vt abstineant
a peccato. et in hoc implet magnū p̄ce-
ptū dei. Sic. n. dixit sapientes q̄ ma-
ior est ante deū ille qui facit alicui fa-
cere bonū q̄ ille qui facit. Seruiet et
iam iesu xp̄o filio eius. q̄ cum iudei vi-
derint q̄ eis nascit aliq̄d damni p̄pter
malos mores eorū et p̄pter defectū mo-
destie qui h̄t in eorū thalmudica lege.
erit eis hoc causa et rō vt redeant et dili-
genter attendant in aduentu messie si-
cut eis supra p̄batū est. et vt dimittat le-
gem illā crudelitatis et accipiat legē te-
su xp̄i veri messie que est lex charitatis
humilitatis et modestie. et nō est in mū-
do mains p̄ceptū dei q̄ p̄dictū. Et ideo
hec scriptū nō p̄pter eorū vituperiū sed
vt seruā deo. et vt ostendat laus et ho-
nor legis iesu xp̄i et cōuertētū se ad il-
lam. hec ille. In cōcordantiā horū p̄t
adducit illud p̄uer. xxi. qui custodit os
suū. s. a medicinis recipiēdis a iudeis
custodit ab angustijs aiam suam. *xxxij*

In venenis propinandis.
*Q*uarta decia crudelitas iudeo-
rum est in venenis xp̄ianandis.
Rabies enī iudeorū plurimos
vocandi modos circa xp̄ianos inue-
niens nō solū circa infirmos. sed etiam
circa sanos se extēdit sed sp̄aliter in ve-
nient xp̄ianatōib⁹. et nō solū talia opant
ignorantibus xp̄ianis sed etiam cum ali-
qui pueri xp̄iani diabolico p̄silio illi
si volūt aliq̄ occidere veneno ad in-
deos tanq̄ ad peritissimos in hac arte
recurrūt qui interpositis iuramentis de
seruando secrete audacter virus effun-
dunt. sicut nuper accidit in capis got-
ticis istius regni castelle vbi cum duo
frēs milites quorū maior dicebat iohā-
nes de vega pacifice vt videbat in vni
sepe cohabitaret minor fratris sui mor-
tem excogitauit vt tota hereditas a que
nirer ad eū. pulsantibus ergo cor eius
auaricia et ambigōe. p̄dictōem excogita-
tā revelauit cuidā iudeo medico. ad al-
mīrā p̄dicti regni q̄ dara pecunia vt p̄-
missa et iuramento secrete interposito.
tradidit sibi venenū quo fr̄em suū per-
meret. Cūq̄ die quadā ad mensas fra-
tris veniret obseruato puncto in vase.
in quo vinū erat fratri xp̄ianandū solus
venenū effudit. Cum dō dapifer elus-
dē militis in argentea taca vinū illud
poneret. vt predicto militi xp̄ianaret. ita
fuit taca illa subito quodā colore hor-
ribili obfuscata. q̄d pauidū erat vinus
illud aspicere. cognouerūt ergo man-
teste q̄ venenū erat in vase. et facta diss-
genti inquisitōe inuentū est q̄ frater ei⁹
fecerat. p̄dictōem illā. captus ergo et vi-
culatus cōfessus ē et nō negauit s̄ sup-
plicatōibus quorundā militū veniam
meruit a fratre cū hac conditōe q̄ igre-
deret religionē de qua nuncq̄ exiret et
sic factū est. quia positus fuerat in mo-
nasterio mōachorū sancti benedicti vbi
le supradicte vallissolitanī in quā nūc

Consideratio septima CXLVIII

monachus est effectus. Iudeus vero qui dederat vinum cognito quod predictio erat de recta ne forte capius vi tormentorum. Et alia plurima mala que fecerat reuelaret. propter que merito non solum ipse sed omnes iudei deberent perire veneno hausto seipsum necavit. Quod periculosa est conversatio iudeorum christianis omnibus spiritualiter magnatibus et regibus. Numquid vero impator sequens consilium symonis magi iudei in omnibus horribiliter mala mala morte finivit. Numquid helena constantini mater ex nimia conversatione cum iudeis in iram quasi pueria fuit ad iudaisimum nisi intervenisset filius eius qui fecit quod congregarent sapientes iudeorum cum sacerdotibus christianorum romebur fuerunt ex parte christianorum. lxxv. episcopi. et de iudeis. xij. sapientes. et centum et novem sacerdotes. et facta fuit disputatio coram Constantino et helena matre eius. et fuerunt omnes iudei devoti et confusi per solam sententiam vestrum papam et conversi ad fidem christi ac regina helena liberata a periculo in quo erat ut patet in cronica impatorum et generali historia hispanie. Morte rex perennis castelle sequens conversationem et consilium duorum iudeorum quorum unus dicebat ab eis falsas. qui certificaverat cum quod debentur. crari terra sancta iherusalem. qui sic inuenerat in signo natiuitatis eius. Alter vero iudeus vocabatur salomon leui qui erat eius thesaurarius. maior in omnibus. infelix fuit crudelissimus. non solum in extraneos sed etiam in suos fratres et naturales subditos ac mala morte finivit occisus in monte a rege henrico. Morte rex alfonso ex conversatione iudeorum in tanta venit cecitate quod tenuerit quandam iudeam in concubina quatuor annis. in quibus sic fuit alienatus maleficiis illius iudee quod nullus poterat habere audientiam cum eo et regnum destruebat. nisi milites succurrerent qui quadam die ipsam occiderunt cum feruntibus eius. fuit qui legist in cronica videri

et campidocit. Non ergo possum approbare conversationem christianorum cum iudeis spiritualiter magnatum platorum et regum cum tot mala exempla et pericula non solum corporum sed etiam animarum et respublice legamus et experiamur.

Oratio iudeorum

In orationibus in quibus quotidie orant pro destructione ecclesie christi et principum christianorum.

Duodecim crudelitas iudeorum in orationibus eorum ostendit. non enim iudei orant per inimicos et persecutores ex charitate et pietate sicut faciunt christiani. sed sicut in opibus. ut supra claret crudelissimi ostendunt. sic et in orationibus suis spiritualiter in quatuor. Primo festo mardochei quod adhuc celebratur. x. kal. marcij coterunt ollas in synagoga dicentes. sicut contritus est simon sic regnum christianorum velociter coteratur. Secunda oratio iudeorum precipit eis quod fiat cum transierint ante domos orationis christianorum. orant enim sic in lingua hebraica sui domus suphorum. prosternet te deus. Tercia oratione faciunt cum transierint per cimiteria christianorum sub talibus verbis. seris erit vereda ta mater vestra erit repudiata ista qui vos peperit. quia finis christianorum vermis est. Quarta oratione faciunt quid te ter in die in qua maledicunt iesum christum et discipulos suos atque reges et principes christianos cuius tenor talis est. f. m. hieron. de sancta fide in tractatu secundo libris sui quem composuit per mandatum papae benedicti in ca. v. et ut intelligatur notandum quod iudei vocant conversos ad fidem christi mesunadin. i. destructos. Dicunt ergo sic mesunadin. i. destructio non sit spes. et omnes heretici et omnes qui loquuntur in iherusalem breui sint scilicet. et regnum supbia sum in breui sit epulatus cassatum et destructum. et oes inimici nostri sint

consilia iudeorum helena constantini

scilicet mardochei

domus

cimiterium

et phryxini

Mesunadin destructio

destructi et humiliati et confracti benemer
in diebus nostris. Mg^r alfonso conuer
sus in libro dⁱ bellis dei ca. xliij. vocat
iudeos supbos et crudeles. q^u nō orant
ex charitate sicut xpiani. et ponit in ter
minis supradictam orōnē sub hac for
ma. Qui conuertunt ad aliā legē nō ha
beant spem. et omēs heretici subito pe
reant. et oēs nri inimici. et oēs odiētes
nos. et oēs q^u querunt mala nobis. su
bito succubant. et oē regnū supbi fran
ge cito. destrue et opprime cito. in die
bus nris. et ipi vocant xpianos regnū
malignitatis. hec ille. Cui aut iudeis
dicit a xpianis q^u ipi faciāt hāc orōnez
statim negant. sⁱ mentita est iniquitas
sibi cū hoc fuerit publice oñsum p su
pradictū mg^rm alfonsoz illustrissimo
regi alfonso. q^u disputauit cū maiorib⁹
et sapientioribus iudeoz. et fecit eos co
gnoscere q^u dicebant p^rdictam orōnē et
maledictōem p^r xpianos. p^rter q^u p^rdi
ctus rex inhibuit iudeis singulis ne il
lā orōnē dicerēt. et q^u eā ab oib⁹ libris
suis raderent et amonerēt cuius tenor
talit^r est. Dñs alfonso castelle thole
ti et legionis galecie. hispalis cordube
mircie. githennij. et algarbij rex. domi
nusq^{ue} moline consilijs iudeoz oim re
gnoz nroz et ipoz q^ulibet grām cū salu
te. Volo vos scire nobis fuisse relatu
p mg^rm alfonsum puerum sacristam
maioris eccleie vallisolitane vos vti a
magnis tpibus inter vos quondā ab
utroq^{ue} sexu adulte etatis orōne quadā
in qua maledictōez oipotētis dei xpia
nis ac oib⁹ ad fidē xpi pueris imp
camini eos censendo hereticos. etiam
inimicos capitales. et q^u publice deu
exoratis vt eos destruat atq^{ue} pdat. et lz
aliqui iudeoz dicendo negabant hoc
nō dicere xpianis disputauit tñ hoc p^rdi
ctus mg^r alfonso cū sapientioribus
vallesole q^u de vobis fuerint adinuēti.
corā iudicibus vris ac scribis publicis

et meritis atq^{ue} p^rbis vris de p^rdicatoz
bus sribus et multis alijs circūstātib⁹
vbi iuramento legis iudeoz illi sūme
l^rati inter se cōcesserūt dictis libroz
suoz iniūctū ab antecessorib⁹ hoc fuis
se velut dictus mg^r alfonso demon
strabat. et ipi suis noibus sup hoc vice
et vicibus roborarūt in hebraico. vidē
te nobis hoc vitupare et erogare fidel
xpiane in bonū duximus p mandatu
ne in aliquo regnoz nroz ampl^r hoc
fiat. q^u si iudeus aliq^us vel iudea hoc p
sumpserit attentare iudicibus oib⁹uz
meritis atq^{ue} potentib⁹ cuiusq^{ue} loci in
quo hoc acciderit q^u hanc n^ram l^ram
viderint vel transumptū signatū nota
rio publico iniungimus vtiua voce ibi
remediū ponere sicut erga illos q^u cō
tra xpianū fidē pponūt. et l^ram n^ram
recipiunt in cōtemptū et q^u vt ibi scribi
tur cōpleatis. et vnus p alio nō excuse
tur q^u iniungim⁹ ponere in effectu et
custodiat^r et defendat^r. Predicte no
stre l^re vel transumpti illi⁹ signati no
tario publico ostensoz. nec p^ruitatis
dicto vel facto aliquē v^t aliquos p cū
pcedere quoq^{ue} mō nec aliud faciatis
hoc sub pena n^ri domini cēti mara
berinoz nūmisme noue cuiuslibet of
vice. et qualiter vos hanc l^ram v^t tran
suptū signatū notario publico. tales
vel tales duxeritis adimplendū cuiq^{ue}
notario publico cuiusq^{ue} villey⁹ loci. q^u
ad hoc vocatus fuerit imponimus p
mandatū q^u hoi hanc l^ram n^ram nun
tianti restitio suo signatū signo pre
beat vt nobis constet qualiter manda
tum nostrum duxeritis adimplendū
et aliud nullus vestrum audeat atten
tare sub dicta pena et officij v^t lecta l^ra
sibi oimodo p^rstetis. datum i valleole
ti. xxv. die mēsis februarij. era. M. ccc
lxxliij. et lz tpe illius regis iudei des
cto illam amouissent tamē post mor
tem reg^u iterum recuperata est a iudeis

inhibuit orōnē
p alfonsum

sicut dicit mgr iohanes conuersus in li
bro de pcordia legu. titu. v. ca. x. q. itez
ex pcepto regis in ciuitate burgensi co-
ram dno gomecio archiepo toletano.
cui rex negociuz recomisit disputauit
cu sapienibz iudeoz. z ondit eis q post
q eis phibita fuit pdicta oio. adhuc il-
lam cotinuo ter in die dicebat. s. d. ma-
ne in meridie z in copletorio. z cantoz
eoz bis hoc dicere obligat pplo pnte
z ridente Almen. Et pdictz doctor ta-
ctis sacrosanctis de veritate dicenda. vt
ptz i ca. supradicto. iurauit q illud qd
psonabat pdicta oio erat hoc i forma
No sit spes destructis z repente hereti-
ci deperdat. z inimici nri subito scissi
sint. ac regnu supbie in puncto franga-
tur. z in diebus nris submergant z tu
deus benedicte frange inimicos nros
z eoz destrue supbia sine mora. Item
q veru sit q iudei dicant hanc oronez
etiā ipibus nris accedat singularis te-
stis de eoz genere. s. dñs paulus bur-
gensi. eps qui in dialogo suo distinctioe
v. ca. vii. declaras q iudeos. liij. c. elate
Non posse exponi nisi de rege messia
lesu xpo sup verbo. z p transgressoribz
orauit sic dicit. hoc non pot exponi de
pplo iudatco qui no solu no orat. p ge-
nibus imo quondie orat. p destructio-
ne romani imperij. z pseruim. p destru-
cione eccie xpi z discipuloz. eius. vt
ptz p quadā orone eius que quotidie
ab eis dicit in suis synagogis. In qua
inter quedā alia expresse dñ. oēs hereti-
ci subito pereant. que verba rabi salo-
mon z rabi moyses z ceteri sic expo-
nunt. Isti heretici sunt discipuli naza-
reni. vide ergo si de talibus pot verifi-
cari. z p transgressoribz orauit. hec ille
Item sicut dicit mgr alonsus conuer-
sus libro z ca. quo supra. Orant iudei
q si aliquis iudeus dederit xpiano qd
pdidit vel gentili q no parcat ei deus.
z infra. adhuc est intentu aliquoz co-

rum qui orant qualibet die q gentiles
adorant z obediunt ebel. berith qd so-
nat nihil z vanitas.

In doctrina eoz cōtra chri-
stianos.

Extadecima crudelitas iudeo-
rum onditur in eoz thalmudica
doctrina sicut notat pdictz ma-
gister alonsus puerus in libro z ca. q
bus supra. vnde dñ q defendit iudeo-
ne dicat formosus est iste xpianus. qd
sonat. no des ei hospiciu in terra. Itz
docent q si xpiano vel gentili aliquis
obligatus fuerit q no tradat ei. Item
dicunt q quicunq inuitat ad domuz
suam xpianu vel gentile. ex hoc obli-
gat ad captiuitate filios suos. Itz di-
cunt q quicunq comedut pane xpiani
vel gentilis no gustat gustum panis.
Item dicunt q xpianus vl gentilis q
peccat iudeum reus est mortis. Item
dicunt q xpianus vel gentilis qui la-
borauerit in lege meret mores. q lex
no fuit data nisi generi iacob. Atē di-
cunt q secreta legis no debent reuela-
re alicui gentili. Itz dicunt q peccatu
est recipere elemosynā ab homie gentili
ne habeant bonā remuneratoez a deo
z q no pereant a mundo. Item dicunt
q no est fides nec veritas in gentibus
adhuc etiā nec in sepultura. Itē dicunt
melioze que videris de gentilibus oc-
cide eum. Vno ad hoc est qd deduct
Miero. de facta fide in fine libri sui q
est sententia rabi symeonis filij rabi loa-
chim q melioze xpiano debet homo
occidere z melioze colubroz dz hō frā-
gere caput. Et declarat rabi salomō q
illud qd dicit rabi symeo melioze xpi-
anu. i. magis deuorum deuult dicere
Item pcpit in Abodazara z sic nar-
rat rabi moysen de egypto in libro de
mada q illi qui sequunt regnā hiesu
nazareni. Si homo viderit eos incli-
natos ad mortē debet eos homo occi-

blasfemat
iudeo xpi
q mandato
qal mut

fructu ad mudo

debra

dere. et si sunt circa puteū d3 hō eos p-
 uicere intus et ponere vñū lapidē in ore
 putel. et si scala fuerit i puteo d3 hō eas
 amovere. ne. s. p. eam possit ascendere.
Item dicūt q est peccatū vēdere xp̄ia
 nō possessionē p aliquo p̄cio. **I**tem di-
 cunt q nō debent vendere xp̄iano ali-
 quā bestia nisi p multo maiori q̄ vale-
 at. **I**tem dicunt q xp̄ianus q cōmittit
 aliq̄d crimen debet mori solūmō vno
 testimonio. **I**tem dicūt q mulier israe-
 litica p̄misiū magnū peccatū si lactat
 filiū xp̄ianū. qz nutrit filium ad idola-
 trandū. et q nō debent cōsentire q mu-
 lier xp̄iana lactat filiū iudee. qz est fa-
 ma q suffocaret eū. sed dicunt q cū cu-
 stodia bene pōt fieri. **I**te dicūt q xp̄ia-
 nus q obseruat sabbatū dignus ē mor-
 te. l3 faciat sabbatū suū. altera die septi-
 mane. **I**te exp̄esse mandat iudeis in
 thalmuth q faciant oē damnū gentili-
 bus signāter xp̄ianis. qz reputant eos
 idolatros absolutos. **D**icūt. n. q libere
 et sine aliquo p̄cio iudeus pōt recipere
 bona xp̄ianorū. et est verbū valde vñ-
 ratū inter iudeos q error cōpositi q̄ez
 facit iudeus xp̄iano licentia et est sine
 culpa. Et q̄ in libro qui vocat rabaq-
 ma i ca. qd incipit hacgazel legūt ma-
 gistrī si iudeus et xp̄ianus venerint aſ-
 te ad iudiciū. **I**te de si potes iustifica-
 re iudeū fm legē hebraicā iustifica eū
 dicendo hoc p̄cipit lex. et si nō poteris
 eum iustificare fm ius hebraicum po-
 tes tñ iustificare eum fm ius aliorū gē-
 tium: iustifica eū et dices xp̄iano hoc p̄-
 cipit ius vñm. Sed si nō poteris eum
 p vñū ius nec p alterū iustificare obf-
 us eum cauillatōibus. qz rape pecuni-
 am xp̄iano est res licentata. Et iō in li-
 bro canbedrin in ca. qd incipit artuba
 bitor q rancanalia faciebat p̄conizari
 qz quicūqz iudeus sciebat ius eē xp̄ia-
 ni et faciebat testimoniu in iuramine:
 eius q esset excolatus. qz extraheret

pecuniā a p̄tate israel cū suo testimonio.
Item dicunt q peccat iudeus soluē-
 do aliqui debiti xp̄iano fm op̄iniones
 rabi hismael q dixit q tribus dieb^{us} aſ-
 festū gentiliū et tribus diebus post. et
 ipamet die festiuitatis q nō debet sol-
 uere debitū gentili. Et cū xp̄iani cele-
 brēt vna die hebdomadi festiuitatē su-
 am. s. in die dñica. **I**ō tota hebdoma-
 da ingredit p̄ctm iudeorū. qz dies dñi-
 ca cum tribus diebus p̄cedentib^{us} et cū
 tribus diebus sequētib^{us} cōplet septē
 dies. **I**te dicūt aliqui sapiētes iudeo-
 rū q nō debēt soluere xp̄iano. nec ei fa-
 cere aliquē amorē tribus diebus ante
 quācūqz festiuitatē. neqz in ipa die fe-
 stiuitatis. qz iudei vocāt illam diē con-
 tritiōis sine fractionis gentiliū. **S**icut
 go affirmāt et docent eē peccatū solu-
 re xp̄iano debiti et facē ei aliquē amo-
 rem. **I**tem absoluit iudeū qui men-
 tur xp̄iano vel falsū iurat. sicut patet
 supra argumēto. iij. cōsideratōis. v.
Et intantū nomen xp̄ionis est exosum
 et immūdū et venenosum inter eos. qz
 quācūqz rem quantūcūqz turpē vo-
 cant noie xp̄iano. sicut de vase vrinarū
 et sitibus dicunt istud est vas xp̄ianū
 odor xp̄ianicus ē iste. et qd pelus ē do-
 cent q iesus fuit fornicinus. et facit in
 muliere imunda. et qd est iudicatus in
 altero mundo missus in imūdi elefer-
 nenti hoim. **I**tem libz euangeliorū vo-
 cant iudei in thalmuth vt maledicant
 guylayon: qd sonat i hebraico falsitas.
 icarcata. **I**te vocāt panē sacratū panē
 venenosum. **I**te noiant crucē hāz qd
 in hebraico sonat res scisa vocant etiā
 eam hobena. s. abominatōem. **I**te vo-
 cāt sanctā mariā haria qd hebraice so-
 nat scissura. **V**ocant etiā eā remea qd
 sonat polluta. vocant etiā xp̄m manze-
 ri. **I**tem de iesu faciunt signū qd ostē-
 dit hebraice qd eius nomē sit mortuū
 et sua memoria. **I**te dicūt qd cōpotū

amoc.

medam

p̄m̄

blasfemia

Indorm
Indy

em

factu

rup

mau

dus

tesa est tricenā et sedecim quales ē cō-
potū verbi qđ dicit in hebraico variq;
qđ est idem qđ vanitas. sicut cōpennit
legē saracenoꝝ p signū verbi qđ dicit i
hebraico hebel qđ idē est qđ nihil. Itē
vocant ecciam thabuc. i. error. Itē vo-
cant pconē tolali. i. latratōem. Itē vo-
cāt sacerdotes gallalin. i. tresquidados
Item vocant corōnā sacerdotis corba
i. messitura. Vocant diem veneris sci
rafel. i. de laborido. Item vocāt diem
festiuitatis nfe horga. i. quebiato. Itē
vocant paulos xpianos sakatin. i. ser-
pentes. Dēs supradicte do cirine repe-
runt in thalinuth fm doctores gene-
ris eoz. Et lz xpiani sunt dñi iudeoz et
oia supradicta docant vel ad eoz aures
veniant quantūcūq; sunt horribilia et
crudelia et falsa. nō reddūt tñ malū p
malo quinimo orant p eis vt deus a u-
ferat velamina a cordibus eoz et redu-
cat eos ad verā fidem. Ecce qđ manife-
ste poterit vniūsq; noscere doctrinaz
xpianoz et iudeoz. qđ illa pūssima et in-
deoz crudelissima.

Muxa

In vſuris in quibus expoli-
ant christianos. *xxv*

O Ecima scripta crudelitas iudeo-
rū ostendit in vſuris nō possz cha-
lamus explicare quot sunt mo-
di et calamitates iudeoz in vſuris ex-
gendis cū in hoc nō hoīem sed verius
demonēs disci possint. Repertū ē que-
dam iudeū in Samozem ciuitate p de-
cem milibus sexaginta milia recepisse
de vſuris. Retinent. n. vsurarios cō-
tractus de generatōe in generatōibus
inuantū vt nō solū rustici agricultores
sed et plures scutiferi et milites ab eis
quasi captiui tenent nō tñ cōtractib;
sed et iuramentis afficti nō nascit ru-
stico pullus vel edulus quin statim sit
pūctus iudeo feneratori. Reges autē

et principes vſure hūmōi. fauorē dātes
et nō pphibentes sunt in grandi pericu-
lo aīarū. vñ extra de vſuris post mise-
rabile. scriptū est iudeos ad remitten-
das xpianis vſuras p principes et pſa-
tes compelli pōpūmus seculares. *Alle*
paudlon dicit. qđ tales dñi qui in terris
suis vſurarios tenent. licet moraliter
peccent tñ nihil restituere obligantur
si nihil ad eos de bonis eoz puenierit.
nec est ille de auxiliis malis qđ effica-
cem cām prestant. et de his qđ sunt ma-
li cā p accidens. puta qđ tale malū i p-
tria cōseruet vel libere fiat. Si autē p di-
cti dñi cogant debitores dare vſuras
fm rodoneū. tunc ad restitutōes tenē-
tur etiam si nihil de hoc ad eos puenie-
rit. Sed forte melius sentit vñ. dicens.
qđ tales qđ cum possunt nō cōpellūt ad
restituendū vſuras. tenent etia si nihil
puenerit ad eos. cuius rō esse pōt. qđ si
cut supra dictum est habent hoc ab ec-
clesia in pceptum saltez de iudeis qđ si
nō obseruant cū ex eoz officio incum-
bat eis interpretat plesum se hñe iuxta
illud. Non caret scrupulo concessio-
nis occulte qui manifesto facinori de-
sinit obulari. extra de homicidio sicut
dignum. §. iij. Et hec est intentio beati
Bernhardi in tractatu suo de restitu-
tionibus que mihi placet. In pſirma-
tione omniū predictaz crudelitatum
et pro fine huius septime consideratio-
nis. et vt vnusquisq; xpianus se custo-
diat a conuersatione iudeoz narrat
Aristoniles in. iij. libro d secretis secre-
toꝝ ad alexandru ponens et documē-
tum dicens. *Quūq;* speres in homine
qui non credit legem tuaz. Sequitur
Et cane nē accidat tibi vt accidit duo-
bus hominib; qui dicūt associati fuisse
in vno itinere quoz vnus erat ma-
gus oriētalīs reliquus vñ iudeus. Ma-
gus equitauit mulam quam nutritur
ad placitū suū que portabat vniuersa

Emecarvō iudei in
magis

necia sua quibus indigebat. viator iudeus
 homo incedebat pedes non habens cibum
 nec alia necessaria. dum ergo fabularentur
 in via dixit magister iudeo. que est lex tua:
 que est fides tua. Respondit iudeus. credo
 quod in celo est unus deus quem adoro et
 expecto ab eo bonum a te mee et remunera-
 tionem. et illis qui preueniunt mecum in le-
 ge mea et fide mea. Et crudelitas mea
 est quod quod discrepat mecum in fide mea licet
 tamen est mihi tollere sanguinem suum. pecu-
 niam suam. et amicum suum. et proximum. parentes
 et genitores. Insuper maledictum est mihi
 si fuo ei fide vel viuo idem. vel si facio
 ei iniuriam vel parco ei. Consequenter inquit
 mago demonstravi tibi inquit legem meam
 reddere. ergo me certum de fide et lege tua
 Cui respondit magus dicens. fides. non. et cre-
 dulitas et lex mea hec sunt. In primis
 volo mihi ipsi bonum et filii generis mei
 et nolo alicui creature dei malum sequen-
 tibus legem meam nec discrepantibus me-
 cum in lege deo nolo malum. et credo equita-
 tem et iniuriam seruandam cuilibet viventi. et
 nulla iniuria placet. videtur etiam mihi quod
 quando aliquid mali accidit alicui viventi
 quod illud malum me contingat et me pertur-
 bet. Affecro etiam prosperitatem sanitatem et
 incolomitatem et felicitatem accidere omnibus
 hominibus vniuersaliter. Tunc dixit iude-
 us quid si iniuria vel offensa fiat tibi
 ab aliquo. Magus. scio quod in celo est de-
 us iustus. bonus. sapiens cui nihil est
 occultum. nihil secretum. nihil penitus zela-
 tur de his que licent in suis creaturis
 quod remunerat bonos iuxta suas bonita-
 tes. malos vero et transgressores iuxta su-
 as transgressiones. Cui iudeus. Qua-
 re ergo non seruas legem tuam. ut quod non
 confirmas operibus tuis fidem tuam. Magus
 inquit. quomodo fiet hoc. Cui iudeus. ego sum
 de filijs tui generis. et tu vides me am-
 bulare pedes fatigatum famelicum. et tu
 es eques saturatus et quietus. Cui ma-
 gus. veritas hec est. et descendens de mu-

la aperuit viaticum suum et cibavit et pora-
 uit eum. deinde fecit eum equitare equita-
 ram suam. Postquam vero iudeus bene fir-
 mauit se in equitando iunxit calcaria
 festinando et relinquens magum recessit.
 tunc magus cepit vociferare et dicere
 expecta me quia confusus sum. Iudeus vero
 dicebat. nonne iudicavi legem meam et con-
 ditorem eius. et ego volo solum confirmare
 eam. Tunc festinabat mulam et magus
 sequens eius vestigia inquit. O iudee
 noli me relinquere in hoc deserto ne in-
 terficiar a leonibus et moriar mala sa-
 me et dolorosa. age ergo misericorditer
 mecum sicut ego tecum. Iudeus vero nec
 respiciebat retro nec intendebat dictis
 suis nec cessauit donec latuisset visus ei.
 Quia ergo magus fuit desperatus de sue
 cursu recordatus fuit perfectionis sue le-
 gis et fidei sue et eius quod dixerat iudeo
 vixit quod in celo est deus iustus index cui
 nihil est occultum et nihil secretum in crea-
 turis suis latet. Dirigens ergo caput
 suum ad celum dixit. Deus meus tu no-
 sti quod credidi in te in tua lege in tuis ma-
 datis sanctificavi te sicut perperendi.
 Confirma ergo apud iudicum laudes
 meam in te. His dictis non multum
 iuenerat magus. et ecce inuenit iudeum pro-
 stratum et electum de mula confracta
 iubea. et lesa collo. Mula vero stabat ex-
 opposito a remotis que videns magum
 nouit dominum suum. et accessit ad ipsum
 propter nutrimentum suum. equitans ergo
 ipsam et derelinquens iudeum in dolo-
 ribus mortis recedebat. Iudeus vero
 clamabat. Bone frater pro deo habe
 misericordiam de me. quia confractus
 sum et morior. Indigeo pietate et misere-
 ricordia. Serua legem tuam quia con-
 tulisti tibi victoriam qua superasti me. nunc
 cepit magus increpare eum dicens. tu
 male peccasti in me et dereliquisti me
 sine misericordia. Cui iudeus noli me
 reprehendere de re preterita. quia ostendi tibi

q̄ hec est lex mea ⁊ fides mea in q̄bus nutritus sum ⁊ inueni parētes meos: ⁊ senes antiquos in hac lege pseuerantes. Tunc misertus est eius magus et portauit euz post se donec puenirēt ad locū destinatū ⁊ ipm tradidit gēti sue qui post dies aliquot expirauit. **Et** dicit ens vō rex illi ciuitatis opa illi magi vocari eum fecit ⁊ cōstituit eum baiulum suum ppter pia opa ⁊ pietatē ⁊ bonitatē legis sue. Ecce periculū conuersionis iudeoz ⁊ declaratio cōditionis eoz crudelissime. **Fatuitate**

Be iudeoz fatuitatibus que sex passibus mensuratur: **Incipit**

Octaua cōsidera-

tio huius libri est de iudeoz fatuitatibus ⁊ sua grandi stulticia. excecatis suis peccatis miseri iudei nō solū in ea que supradicta sunt inciderūt dīcentes falsa ⁊ mendacia innumera cōtra legem xpī ⁊ eius aduentū. vt patet sed etiā nōnulla alia scripserūt veluti amentes que eos fatuos ⁊ insensatos ostendunt a quoz sane mentis audiant. hec enī est pena aliquid scribens cōtra deum. nō. n. pmitit spūs sanctus eos in mentiri nisi ita clare q̄ ab oībus cognoscat esse falsum ⁊ mendaciū. Et sunt sex passus in hac cōsideratiōe tractandi. **Primus** de his que dicunt pōtra charitatē. **Secundus** d̄ his que dicunt cōtra legem nature. **Tercius** d̄ his que dicunt cōtra diuinā pfectiōem. **Quartus** de his que dicunt ptra leges mosaicas ⁊ cōtra pphetas. **Quintus** d̄ manifestis impossibilitatibus. **Sextus** de fatua expectatiōe messie.

Be fatuitatibus iudeoz cōtra charitatem: **Incipit**

Primus passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoz q̄ dicunt cōtra charitatē. Vñ i iheral

prussia pater

muth iudei dant licentias q̄ hō possit maledicere ⁊ blasphemare pfem suū ⁊ m̄fem suā. Et adhuc pcutere eos sine onere peccati alicuius. Dicit. n. i canbedrin in cap. q̄ incipit ellubhenamic benaquin. q̄ ille qui pcutit patrem ⁊ m̄fem suū solū q̄ nō faciat vulnus liber est. **Item** dicit rabi moysen de egypto in libris sōfīm in lectōibus reuelatiū ca. v. talia verba hō q̄ pcutit patrem suū ⁊ m̄fem suā debet mori suffocatus. sed nō tenet ad penā si nō fecit eis plagam. sed si eos pcutit ⁊ nō facit in eis plagā non est aliud nisi sic. q̄ pcuteret vnū aliū hoīem ex israel. ⁊ q̄ eos pcutit postq̄ sunt mortui liber est. **Itē** dicit: q̄ ille qui maledicit patrē vel matrem suā non est culpabilis in aliquo nisi in maledictiōe nōiauit aliq̄d nomē xpī dei. Et nō solū patri carnali dant licentiam maledicendi sed etiam deo sic dicunt in canbedrin in ca. q̄ incipit arbamitor. q̄ ille qui maledicit deū non habet aliquā culpā nisi declarauerit nomē xpī dei q̄d vocat semhā meforas. Sed si noīat in hora maledictiōis cū aliquo alioz nomīnū sicut adonai ⁊ heloym vel sabaoth nō h̄t aliquā culpā. que oīa q̄ falsa ⁊ q̄ fatua sunt clarū est. **Apparet. n. manifeste** q̄ sunt d̄ charitatē cum hoc requirat charitatis natura vt deus diligat ⁊ primus non vt maledicantur. **lex nature**

Be fatuitatibus iudeoz contra legem nature: **Incipit**

Secundus passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoz cōtra legē nature. vñ ipi dant licentiā occidendi sine aliqua pena. s. q̄ in canbedrin in cap. q̄ incipit hellubhen haymīterahym vbi dicit sic. si aliquis ligauerit man⁹ ⁊ pedes socij sui: ⁊ cā huius mortuus fuerit fame liber est ligato: a morte. Sed si ligat euz ad solem vt ad frigus ⁊ moriū culpabilis

. *Impt pnt*

est morte. Et si ligat vel pñcit eū ante leonē liber est a morte. et si pñcit eū ante muscas culpabilis est morte. Et si pñcit eū in puteū in quo ē scala et alius remouet scalā qui ipm pñcit liber est. Item si decē hoies pñciunt vnū hominē cum decē fustibus et occidūt eū oēs sunt liberi. Item si vnus hō alterū occidit et postmodū inuenit q̄ ille mortuus est trefe hoc est q̄ habet pulmones cōiunctos. vel habet aliquā illarū causarū quare iudei abhominant carnes et nō comedunt occisor est liber. et glosat rabī salomon. q̄ interfecit quā si rem mortuā. aīa est qd ē trefe dispositū est ad mortē. Item dicit rabī moy sen de egypto in libro sofrin in lectōnibus canbedrin ca. ix. q̄ si homo criminatus venit ante iudices et vna voce sē cōcordes q̄ ille est dignus morte. et qd ad hoc q̄ talis hō sicut ille sit liber neesse est q̄ iudices sint discrepantes. et q̄ pars illoꝝ cōdemnet eum et ps absoluat. et si sunt plures voces cōdēnantū mortē. Item dicunt in libro d̄ hul bin ca. p̄ q̄ si petrus. verbigfa: facit testimoniu falsum d̄ martinū. ppter qd testimoniu secutus est q̄ dicti iudices cōdēnauerūt pdictū martinū ad mortem. Et deinde anteq̄ executio pdicti martini facta sit pbat̄ q̄ testimoniu petri fuerit falsum. Precipit lex q̄ sit liber martinus. et q̄ petrus moriat̄. vt nō viuāt ad volendū occidere p̄ximū suū cum suo testimonio falso. q̄ sic dicit textus Deutero. xix. et reddet ei sic fratri suo facere cogitauerit. et pp hoc verbū qd dixit facere cogitauerit. et nō dixit fecit intricauerit ipi. et dicūt foruī zandō. q̄ si mors martini erat iam facta qñ fuit. pbata falsitas petri q̄ in tali casu petrus est liber. Ecce quō dant iudei manifeste occasionē q̄ hoies cadant in peccatū homicidij reddendo eos absolutos in his que nō soluz fm

legē scripture sed etiā fm legē nature sunt digni punitōe. Item dicunt in ibal mndi in libro qui dicit calla q̄ iudeus h̄z licentiā vtendi cum vxore sua turpiter et innaturaliter. s. ante et retro. et dicit ibi liber madarim in ca. qd icipit ellir mutarim q̄ vna mulier venit ante doctores cōquerendo se q̄ vir eius vteretur ea cōtra vsū naturālē. et ipi rident filia nihil possumus in hoc facere. q̄ lex dei dedit ei licentiā. Et dixit. Et vnde pbatis. Rñderūt ex textu qd dicit in Leui. cap. xx. Ille q̄ dormierit cum masculo coitu femieo morte moriat̄ videt q̄ qd d̄ in hebraico zayasi plurali. q̄ ideo mulieri cōueniūt duo modi iacendi siue succumbendi viro. Item dicunt in eodē ca. q̄ si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vt cum illis que in lege vetant̄ q̄ si illa in illa hora nō accipit delectatōz q̄ ille q̄ iacet cū ea nō peccat. Dicūt et q̄ ille q̄ coyrt cū masculo si peccat si ille q̄ iacet sub altero nō accipit delectatōem. Item dicūt in eodē ca. q̄ ille qui coit cū masculo nō peccat nisi sit. ix. annoz et nō infra. Item dicunt q̄ qñ lex dicit vir q̄ fornicat cū muliere viri moriet̄ ille il la. q̄ intelligeret in illo qui est vir. s. q̄ habeat etatē. et sūt q̄ maritus eius sit vir. et declarat rabī moysen q̄ nō habet nomen viri quousq̄ trāseat. xiiij. annū. Sequit̄ ergo ex verbis eius q̄ ille qui est minoris etatis licentiā in quocūq̄ mō adulterij. Item sequit̄ q̄ vir adultus qui facit adulteriu cū muliere maritata cuius vir nō attingit etates. xliij. annoz q̄ nō peccat. Item dant licentiā furandi hoies et vendendi. hoc inuenit in libro canbedrin in ca. qd incipit hellubeym. hanbenaqvi. q̄ si p̄ furat filiu suū et vendit vel inḡ discipulū q̄ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature q̄ gentiles et illi q̄ vgebant solū rōne naturali cūtarent̄

mors

trefe

opm

Consideratio octava CLII

indicarent illa turpissima falsissima et
stulta. quanto magis illi qui subiecti
legi diuine. *Contra deum*

Contra diuinā perfectionē et
ibi explicantur quāq; fatuitates

Eritus passus est de fatuitatib;
et falsitatib; iudeorū cōtra diu-
nā pfectionē. Et primo dicunt
deū corporeū. vnde narrat venerabilis
petrus alfonſi in suo dialogo titulo p-
mo q; iudei in prima pte doctrine sue
cui vocabulū benedictōes dicit deūz
caput et brachiū habere. et in cesarie pi-
xidē gestare ligatā corrigio ipsiusq; cor-
rigio nodū a postera capitis pte sub ce-
rebro firmatū. Intra vñ pīxidē. iij. e ē
cartulas iudeorū laudes continentes.
In summo aut sinistri brachij gestare
aliā pīxidē sūmodo corrigio ligatā
cartamq; ibi esse continēt omēs lau-
des que in p̄dictis. iij. scripte dicunt.
Et dicunt iudei ad hoc se h̄re auctes.
vñ de pīxide quā gestat in cesarie. et de
modo corrigie auctositate sibi attrahūt
ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. vide
his posteriora mea. facies aut mea nō
videbit. tūc. n. vt dicunt iudei moyses
nodum corrigie vidit. nodū autē ipsius
alicuius pīxidē esse necessariū ē. De
ea p̄r. quā gestat in brachio auctosita-
tem p̄ferunt ab Esata dicente: iurauit
dñs in dextera sua et in brachio fortitu-
dinis sue. p̄ brachiū fortitudinis vt di-
cunt vult intelligi sinistrū in qua vñ
illius pīxidē cōtinet. Sed hoc quāte
sit fatuitatis patz. q; cum lex phibeat
deū moysi dixisse posteriora mea vide-
bis. et q; deū mentiri nō posse constat
ita postea factū licz scriptura tacere nō
dubitemus. nūq; tam lex meminit q;
moyses in eis posteriorib; aliqd vide-
rit. qualiter igit euz corrigie nodū qd
sine risu vix dici pōt vidisse dicūt iudei
Item cum posteriora nō solū ceruicē

etiam quēlibet corpis p̄s cōueniētius
intelligi possit hoc q; iudei cū ceruicēz
vidisse afferūt. nō rōne vel legis aucte
sed sola pbant volūrate. et sic stultā p̄z
esse explanatōem iudeorū p̄dictā. et cū
careat rōne et scripture inuamine pro-
gredi lz. nam si cum dei ceruicē vidis-
se qd sane sapienter nephaz. et videt et ē
habere cōcedā. quō esse potuit vt moy-
ses nihil in deo p̄ter ceruicē viderit.
aut si quid aliud eum vidisse fingam;
potuit videre pileum siue corrigie no-
dū illius. s. corone quam dicunt an-
gelum iudei nomine mītraton singul;
diebus capiti dei imponere. Respon-
dent iudei q; q; vidit corrigie nodū af-
firmandū est q; vidit ceruicē dei. hoc p̄
destruētōe dicti iudeorū ē efficacissimū
q; si moysen illū corrigie nodū vidisse
mentiamur cum eius faciē nullaten;
viderit. vnde deum pīxidē in antero-
ri pte capitis gestare pbauit. Respon-
det iudeus qm moyses nodum corri-
gie vidit pīxidē qua illa ligaret in capi-
te dei fuisse doctores intellexit. s. nō
omnino sanus est hic intellectus quā
vt deum aliquid gestare dicamus. po-
tuit illa corrigia ligari cibaluz aut sin-
tinabulū aliquod aut aliud huiusmo-
di. verūtamen vt omnia fatuitatis iu-
deorū tollantur responsa. Dato q; hoc
concedamus. vnde queso. moysen in-
telligere potuit chartas finis cōtine-
ri. Cum dicant iudei eum scisse nō so-
lum quid in eis scriptum haberet sed
quod et super bec omnia admiratione
dignissimū est q; in illa carta vt credūt
nihil aliud scriptū ē. nisi versus quos
longepost moriens moyses israhelū
cum populum docendo ex semetipso
eum laudans edidit. Et post mltā an-
norum curricula Salomon deū ado-
rans composuit de eorū laude. Nul-
la ergo est ratio quare iudei capite scri-
ptū eē debeant credi nec ē fuga iudeorū.

*Deus
corpus*

qđ habuit spūs sancto reuelante. cū nec
 ipse moyses vsq; scriptum relinquerit.
 nec vllus p^{er} eū ppha. pdiderit. nec itez
 est fuga iudeoz qđ hoc habent p antiq
 rū successiones. qđ isto mō omne lice-
 bit firmare mendaciū. & istud est etia
 valde indigne ferendū qđ suis doctori-
 bus apponant id qđ ipi forsitan volūt
 cum ipi hoc nō a veterū relatiōe p moy-
 sen habuisse testent sed ipi in versuum
 explanatiōe talia cōuincunt. Priz ergo
 quante fatuitatis sit dicere deum hñe
 membra corpalia cuz hoc nulla aucte
 constet. Qđ iterum naturali rōne ostē-
 dit. qđ si verum esset deum capite bra-
 chia & totam corpis formā hñe. igitur
 necesse est qđ faciant deum longitudina
 & latitudinis dimensionibus cōstare.
 & sic erit tribus dimensionibus clausus
 qđ est incōueniens. De corrigia autez
 quā eum in capite habere dicunt duo
 pponunt. quia vel illa corrigia est de
 ipo aut aliunde. Si de ipo est iam de
 a se diuisus est. Si vō aliunde aut cre-
 ator aut creatura est. Si creator est er-
 go sunt duo creatores. Si creatura est
 iam quedā creatura maior est quada
 pte creatoris qđ est incōueniens. Itez
 quero hoc qđ in capite vel brachio ge-
 stat vtrū necessitate aliqua vel sine ne-
 cessitate id gestet. Si necessitate iā cre-
 ator indiget creatura qđ est aliud incō-
 neniens. Si sine necessitate gestat. er-
 go aliud deus in se gestat supflūū qđ ē
 etiam incōneniens. Et sic apte ostēsus
 est quante fatuitatis sit qđ credunt iu-
 dei de membris dei & de corrigia predi-
 cra. Cum vō aliquod tale in sacris scri-
 pturis de membris dei inuenit neces-
 se est illud allegorice intelligi eo qđ ad
 istam si exponat non posset stare sicut
 qđ ait moyses ad pbaranē. locusta in-
 quit opiet oculū oīs terre. nunq. n. ter-
 ra oculum habet. Item idē filijs cho-
 re. aperiens inquit terra os suū deuor-

abit illos nunqđ terra os habet. Itē
 in libro Iudicū ait gad ad zebul. Ecce
 populus de vmbilico terre descendit.
 sed nūquid terra vmbilicū habet. Itē
 rum Esaias ait de ala terre laudes au-
 diam. nunqđ terra alam habet. Abaz-
 cuk quoq; ppheta ait. lapis de pariete
 clamabit. & lignū qđ inter iuncturas
 est efficaciaz respōdebit. nunqđ lapis
 elamare aut lignū pōt rñdere. Cum er-
 go corporea membra deo realiter ascē-
 bere fatūū sit vt ostensuz est. ergo que
 de eo tanq; corporea dicta sunt nō cō-
 uenit ad istaz solā exponere sed allego-
 rice declarare.

Deus tm̄ est in occidente.
 Si secunda fatuitas iudeoz
 cōtra diuinā pfectiōem dicentū
 in suo doctrinaz libro qđ deus
 est tm̄ in occidente. aucte Esdre confir-
 mantes illud dicentis. exercitus celli
 supplicat tibi. exponētes hoc ita cum
 omnes stelle in occidentē tendūt. nūc
 exercitus celli supplicat deo. & qm̄ hec
 supplicatio sit in occidente. Vō deū in
 occidentē assest esse. Qui quanq; sine
 a dei cognitiōe alieni si mūdi salū fi-
 gurā agnoscerent nō de deo tam indig-
 na sentirent. quō aut ipi figurā mun-
 di non cognouerant declarā sic. Qm̄
 nos orientē non dicimus nisi locū illū
 vbi stella prius appareret. nec occidentē
 nisi vbi nro subtrahit aspectui. qđ qui
 vult sibi subtiliter demonstrari. decet
 ipm̄ illud subtili oculo intueri qđ hoc
 mō cōsiderari pōt. In quocūq; vis lo-
 co cōsiste. & ab eodē lineā rectā ad ori-
 tis dirige ptem que cū puenit ad lo-
 cum vltra quē visum tendere nequid.
 locū ipm̄ tibi orientē eē cognosce. Eo-
 dem mō si ab eo in quo cōsistis lineā
 rectā in occidentē direxeris. cuz ad ta-
 lem puenieris locum qui visui tuo ter-
 minū ponit. ipm̄ tibi occidentis cōsti-
 tue locū. hora āt recti ori⁹ & hora recti

*Deq nō est
 responso*

Demaro diei 224

occasus sic demonstrat nascente stella.
 Predictā lineam vsq; ad ipm stelle lo-
 cū ptende et in centro ipsi stelle lineam
 fige. ita ut media sup terrā appeat et me-
 dia adhuc lateat ipazq; hora ipsi stelle
 ortū dices. cū ergo sol tali mō ori-
 perit sup terras illa hora apud astrolo-
 gos ē ver⁹ ortus diei. Eodē mō si occi-
 dente stella pstatā lineā vsq; ad eam ad
 occidētis prem dīrigēs summitates li-
 nee in stelle fixeris centro ita ut media
 sup terrā et media sub terra pstatat illaz
 horā esse occasum dices. Cūq; sol ta-
 li mō occiderit illa hora apud astrolo-
 gos ver⁹ occasus diei et initium noctis.
 Ex his talis pcedit conclusio q; cū pars
 orientalis orbis eadē sit oib⁹. locus in
 orientis nō idem ē oibus. Id idē q; cū
 occidentalis orbis idē sit oib⁹. loc⁹ in occi-
 dentis nō idem ē oib⁹ neq; eadē hora
 ortus q; nob est ceteris oibus est. nec ea-
 dem hora occasus ē nob cū ceteris gen-
 tibus: s; fm varietatē locoꝝ terre i lon-
 gitudine variat locus orientis et occide-
 ntis et hora ortus et occasus. hec tam subtili-
 res aperit similitudine ostendit. Consti-
 tuam⁹ ergo solē in p arietis gradu et in
 p puncto gradus et dicamus q; cepit mō
 ori ciuitatē Aren q; sita ē in p. vij. cli-
 matū terre hñs. xx. gradus ad orientem et
 tonidē ad occidentē hñs. etia. xx. ad po-
 lum aquilonarē et tonidē ad australem
 Cum huic in quā ciuitatē sol cepit ori-
 ri q; nam hora erit illi ciuitati q; lx. gra-
 dibus distat ab occidēte ciuitatis aren
 et p; fm astrologoz libros q; due ad-
 buc hore de pcedenti remanent nocte
 et cū pdicti ciuitati occubuerit sol due
 sst remanēt hore de die. Cum aut sol
 illi cepit ori ori pater q; aren ciuitati
 duabus transact hōis tertia inchoat
 hora. Cūq; illi ori sol occubuerit due
 tam de nocte pplete sunt hore aren ci-
 uitati. Si ergo solum rectum ab Aren
 quatraba ciuitate et pducas summita-

tem vna ad orientem alia ad occiden-
 tem et simili modo facias in alia ciui-
 tate pferens ab ea rectam lineam cui⁹
 vna sumitas ad orientem et alia pertin-
 gat ad occidentem. Nūc queso vtrius-
 q; linee terminī ab vtraq; pte insimul
 poterūt puenire et paret q; nō. sed quā-
 to ab invicem ipse distant ciuitates tā-
 to lineaz in vtraq; parte insimul dista-
 bunt summitates tres. s. gradib⁹. Pa-
 ter apertissime q; loca orientis et occide-
 ntis et hore ortus et occasus. nō eadē sūt
 oib⁹ibus: s; variant p varijs terre longi-
 tudinibus. Item cū sol aren ori ciui-
 tati si eadem hora apud alteram quaz
 dixim⁹ ciuitatē ab eiusdē ciuitatis ori-
 ente in eiusdē occidētē lineā protē-
 das q; celi puncta vtriusq; eius summi-
 tas cacumen cōtinget. Et paret q; illa
 summitas que vergit ad orientē pmi
 punctū pmi gradus virginis percu-
 tiet. Rursus si sole aren ciuitate occide-
 te apud alteram ciuitatem lineam eo
 modo quo dixim⁹ ad celū vsq; vtriusq;
 tendamus. vtraq; summitas ei⁹ quas
 celi ptes ptinget paret q; illa q; ad orientē
 tendit p puncto pmi gradus vgl-
 nis que vero ad occidentem primo pū-
 cto pmi gradus piscis occurrat. Itē
 si sole vbi illi orientē lineaz apd aren
 ciuitatē ad eiusdē orientē et occiden-
 tem tendentes vsq; ad ipm celum du-
 camus vtraq; summitas quā celi par-
 tem ptinget paret q; illa q; ad orientem
 ptinget primā pteculā pmi gradus tau-
 ri pcutiet q; vero ad occidentē p puncto
 pmi gradus scorpionis occurrat. Si
 aut vbi illi sole occubente pdictam li-
 neaz aren ciuitatis pdicto modo ad ce-
 li cardines ducam⁹ quas eiusdē celi
 ptes summitas queq; ptinget p; q; ori-
 entis sumitas initium pmi gradus scorp-
 ionis. occidentē vero initium pmi gradus
 tauri ptinget. Nūc q; cognoscē pōt q; gra-
 dus signi q; ē i orientē sole aren ciuitati

apparente nō est idem cuius co q̄ eadem
hora alij apparet ciuitati. Sicq; oib; p-
tinget ciuitatib; p- vna distat ab alia
in longitudine nec illa cell p-icta q̄ ho-
die in ortu solis quis terraz loco i onē
te apparet. cū eadē q̄ cras eadem hora
eodē loco terre in eodē apparebit. hec
graduū in celo variatio p-tingit q̄tidie
sicut ipse sol p eodē q̄dus variat quo-
tidie q̄ndem ita ēē vī dictū est necessa-
ria p-iat rōne z in totius terre spacio si
sunt loca orientis z occidentis equalia
nec ore ortus z occasus eodē. vñ neces-
sario sequit stellas duz quib; dā occi-
dunt alijs eadez hora oriri nec in tota
cell spera certū est occidenti z orienti lo-
cus q̄ quotidie variat p varios gradus.
multominus credi d; orientis z occiden-
tis mutatiōez celestib; accidere creatu-
ris. quib; nulla vnq; interuenit obscu-
ritas. q̄ sempiterna indeficient lumis
irradiat claritas sicut dāuid p-pha dīc.
q̄ tenebre nō obscurabunt a te et nox
sicut dies illuminabit sicut tenebre ei-
ta z lumē eius. Et dāuid ipse inq̄t re-
uelat p-unda z abscondita z nouit i te-
nebris cōstituta z lux cū eo sp erit. Cū
etiā nulla in celo ascensus vel descēsus
possit ēē mutatio localis aptissime cui-
tis patet q̄ in celo nec oriēs sit nec oc-
cidens q̄ p-ato fatuitas est euīdēs di-
centiū q̄ dei locus occidēs est vbi stel-
le supplicat deo. Et q̄ sup-atactū est d
longitudine ciuitatū distantū ab inuicem
quōd hoc cognosci possit vt melius
cognoscant diuersitates horaz eodēz
tpe sup easdez apparentiū breuiter sic
ōndit. Constituam ergo soles in pmo
arictis puncto et incipiat fieri eclipsis
solis apud aren ciuitatem primo pun-
cto septime hore diei erit vñq; eadē ho-
ra primus canceri gradus in ipsi arē
orientē. q̄ si tūc nosce desideras quora
hora fieri incipiat eadez eclipsis apud
aliā ciuitatē q̄ p-dixim; si diligenter in

spicias primo quante hore p-icto in-
nias eam ibidem fieri incipe. eodemq;
momento apparebit primū geminorū
punctū in illi ciuitatis orientē. vñ indu-
bitanter apparet. iij. longitudinis gra-
dus inter vtrāq; inuenit esse ciuitatem
z hoc quidem modo ab astrologis q̄-
ta inter duas ciuitates longitudo ha-
betur.

H semel in die quotidie de-
us irascitur.

Tercia fatuitas iudeoz cōtra di-
uinam p-fectionē est. q̄ singulis
dieb; semel in die irascit afferen-
tes in mediū testimoniū dāuid dicen-
tis fortis irascit quotidie. prima etiā
diei hora cū irasci afferūt. cām hui; ire
esse dicentes q̄ in illa hora reges inq̄-
tatis insurgētes diademata sibi impo-
nunt z soles adorant. Q̄ quas absurdū
est sermo iste z q̄ fatui sunt q̄ hoc p-
lerūt cū ire descriprōez prorsus igrēt.
quā si nossent nō hoc de deo sentirent.
Si igit vis cognoscere quid ira est at-
tende. q̄ ira est cū audito aliq̄ q̄ disp-
ceat verbo colera rubea. i. fel feruet et
sup epatem diffundit z sanguini p-
miscet. Inde siquidem hō calefcit z in fa-
cie palefcit. hec aut nulli puenit rei nisi
q̄ ex q̄tuor p-ponit elementis de aut
talibus nō subiacet linamentis. Cum
vero in scripturis inuenit. Iras appli-
cari deo vñq; dñe ne in ira tua zc. In-
telligendū est q̄ de se habet ad modū
animi irati q̄ destruit q̄ fecit nō tamē
q̄ ira in deo cadat subiectiue vt dictū
est. nō min; etiā illud abhorrendū est.
q̄ dicūt euz de tali re irasci de qua non
possit vlcisci q̄ si posset ira p-fecto ei
quiesceret. Aliūt preterea q̄ ipsius ho-
re q̄ irascit nemo nouerit vnq; punctū
nisi balaan fili; beoz. In hoc autē ver-
bo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cum ex
vna pte moyses eū vocet arilolum et ita

*balaan hora
ut deus deus
vñq; gullo*

dei inq̄bū. Ex altera v̄o parte de deo:
pudensiorē eū moysē eē significant q̄
punctū hore nouerit qd̄ moysen lauit
et licet hoc dictū magna admiratione
vilescat in incompabiliter maioris fa-
cultatis est. q̄ dicit gallū irrationabi-
le animal ipsius hore punctum quoti-
die scire.

**Deus semel quotidie i die
plorat.**

Parta satuitas iudeorū p̄tra di-
uinā p̄fectionem est. q̄ de semel
in die quotidie plorat. et q̄ ab eo
oculis dūe p̄deūtes lachryme in mare
magnum cōcidūt et hoc fulgorē eē affir-
māt illū q̄ tempe nocturno de stell̄ vi-
det cadere. hec aut̄ rō deū ex quorū ele-
mentis p̄positū ostēdit esse. Neq̄ em̄ la-
chryme sūt nisi ex humiditatis abun-
dātia descēdētis de capite. Si v̄o ita ē
ergo elementa sunt dei materia: iōnis
aut̄ materia prior est et simplicior for̄a
ergo et hec priora et simpliciora deo sūt
q̄d nephās est credere. Itaq̄ si de talis
est vt dicit cū nec cibo fruāt nec potu
et q̄tidie duas ex se mittit lachrymas ne-
celle ē deescēdere nisi forte de aq̄s q̄ su-
per celos sunt iugiter bibat. Ex verbis
quoq̄ ei⁹ intelligit q̄ ignorēt qd̄ ille sit
fulgor qd̄ si desideras nosce. Fumus
quidā vapor de terra surgit nimis sic-
cus. vnde et locus rubiū transit pueni-
ens ad locū ubi nō multus est calor q̄-
niam remot⁹ est a motu firmamenti q̄
cū puenit et tam multus in loco vno
colerit ipsi⁹ loci calore licet exiguo pau-
latim cremat et cremat⁹ evanescit. et id
est qd̄ p̄ aere dīscursitare videm⁹. Fle-
tus quoq̄ ipsi⁹ quē deo indigere ascri-
bunt iudeorū captiuitatē cām eē dicit
q̄ eū p̄ dolorē eū ter in die vt leonē
rugire asserunt et p̄pter id celū pulsare
pedib⁹ more calcantiū in torculari. mo-
re etiā colūbe quendā susurri sonitum

dare et quāq̄ vice caput mouere et do-
lentis voce dicere. heu mihi heu mihi:
vt qd̄ domū meā in desertū redegi et tē-
plū meū cremauit et filios meos ingen-
tes transuli heu patri q̄ transulit filios
suos et heu filiis q̄ translati sunt de mē-
sa patris sui. Dicit etiā q̄ qdaz docto-
rum suorū hanc audierit vocē in qdam
loco ramoso. Preterea dicit q̄ tanq̄
p̄urientes inuidens collidat pedes et
more dolentis manib⁹ plaudat. et quā
quotidie orat vt misericordia ei⁹ sit su-
per iram eius. et vt eat in populo suo i
miscōsa hec patent in libro barahot in
caplo primo. Dīnsensati iudei dicite
cum de⁹ orat quē adorat seipm̄ an aliū
Si aliū is quem adorat potentior eo ē
Si seipsum adorat aut potens ē eius
propter qd̄ orat aut impotens. Si im-
potens est frustra se orat. Si vero po-
tens aut vult illud pro quo orat aut nō
vult. Si nō vult pro nihilo orat. Si an-
tem vult non est necesse orare. Et er-
go q̄ oīno sit hec gens iudaea aliena
a cognitiōne diuina. Si ergo verum est
deum pro iudeis orare vt leonē rugi-
re celū pedib⁹ pulsare more colūbe ge-
nere caput mouere et p̄ nimio dolore
heu mihi clamare. ipsum p̄terea p̄ do-
lore pedes collidere manib⁹ plaudere:
et q̄tidie vt iudeorū misereat orare qd̄ ḡ
eorū ne liberent impedit captiuitatem
an ab ipso an ab eis p̄cedit h̄ mora. Si
em̄ ab ipso eū ad p̄primendū volūtates
suā min⁹ eē potētē ostendūt. eū id vo-
lentem p̄plere nec valentē pueri more
eū plorare asserūt. Si igit̄ nunc impo-
tens dicant. Vtrū in futuro potestate
habitur⁹ sit an nō. Si nunq̄ habitur⁹ ē
ergo et illi⁹ et illoz dolor sine carebit su-
aq̄ oratio est vacua et spes nila. Si ve-
ro posse habitur⁹ est illud nōdū habu-
it: sed in p̄fixo et certo habitur⁹ est tem-
pore. q̄ cūti habebit eos de captiuita-
te liberabit. aut tam hūit: sed in reme-

*in altia
capit*

Ne illud recuperaturus est et de captiuitate eos adducet. Si vero habitus est tunc certo restat eos dicere quod sit quod modo prohibeat eum habere. scilicet. utrum hoc paucitate impuritat annoz ei an debilitati membro rum an obstaculo cuiuslibet rei a qua nequeant defendi hec de deo credere ne phas est. Legimus enim in scripturis factis quibus in dei nobiscum fides adhibet deus antiquis temporibus maiora miracula fecisse quod sit eos de captiuitate liberare. velut cum. x. plagis egyptum percussit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare diuisit in quod pharaonem cum exercitu suo demersit. Maria quoque et iuramentis de celo in deserto paucis. Aliis etiam iordanis in loco uno montis in statum restituit. Solem et lunam solue precipibus fixit. De exercitu sennacherib. c. lxxxv. milia nocte una occidi fecit. In diebus ezechie solis gradibus. x. reuerti precepit. Daniele de lacu leonum liberauit. Mananiam Azariam et Misabelem de igne et iudeos de babilonis captiuitate liberauit. et multa alia que numerare longum esset mirabilia fecit. Non ergo dicere possit quod antiquis diebus potens non fuerit. Si autem eum potentem fuisse: ut equum est concedant: sed aliorum interuentu accidentium eum impotentem factum dicant post quorum abscessum eum posse suum recuperaturum credant alterum eorum necesse esse fateant. Illa accidentia aut ex eo aut in eo fuisse ut infirmitas accidens homini donec conualescat ab estu cohibere voluptatibus. aut et ab alio esse illata ut captiuitas cuiuslibet a rege illata sue voluntatis eum potestate priuat donec libertate succedere recedat quod si ex eo et in eo fuisse dicant. deum ergo corpus habere dicunt quod prarioz susceptibile sit quod de celo sentire non possit. Si vero ab alio illata dicant illud qui intulit deo potentiorum esse ostendunt quod non minus est inconueniens. Si autem se

ipsos sue captiuitatis causam esse dicant quod si melius modo in captiuitate quam olim in libertate se habeant hoc patet esse mendacium. quod nunquam captiuitas libertati est compabilis. Si vero non hac intentione suam libertatem rememorant: sed eo voluntate eos liberari ipsi prinoaciter ei voluntati obstitit. scilicet. ut quod ille eos in captiuitate conleat. Ipse e contrario plus quam ipse velit in ipsa captiuitate perducant. debet utique eorum satisfacere voluntati: et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei perire deceret nec. cum facere tantum pristinari. sed hoc stare nullatenus potest. cum eum quotidie ut ipsos de captiuitate eripiet orent. Excludere ergo debet iudei tante circuitus ambages a pectore suo. Dicet ad hec iudeus nihil eorum que tu numerasti impedit nostram captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse et esse fateamur. nec nos captiuitate euadere velle negamus sed deum captiuitati nostre certam terminum prefuisse et donec illud quod constituit iurauit et firmavit tempus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus. De re in hoc verbo in scientia deo ascribit iudeus. cum eum tale quid statuisse dicat atque iurasse quod prius cum iurasse atque firmasse peniteat cuius rei signum est quod tot modis iugiter ut dictum est per eis affligit quod si precessisset non antea prestitisset. Insuper pieno ergo sum iudeos deus fuit quod et cum apud eos prestat indulgere utique ei deberet nec precebus eum inquietare assidue. Quanto enim frequenter orant tanto magis ei dolor innotat et quod magis ab oratione cessando eum non inquietauerit tanto magis eum consolari permittent.

Letus deus dimisit unum foramen in celo non valens perficere firmamentum.

Quia fatuitas iudeorum prario ulna perfectior est quam cum deus firma

mentū p̄stituit p̄ficere penitus non va-
lens cuiusdam foraminis spaciū in se-
pentrionalī parte inspectus reliquit.
q̄d ob hoc videlicet eū fecisse assenerat
vt si q̄s aliquādo exurgens et ei equa-
lē se faciens deū esse se diceret ipse de-
illī spaciū p̄fectionem et opponeret di-
cens. si de-^{es} vt ego locū illū claudē si
pores quē apertū reliquit ego. hoc autē
q̄ patēs sit mendaciū nullū oculū acie
lateret. Septentrionalis etiam arē poli al-
tissimū semp sup nos nec vnq̄ occulta-
ri sp̄cipuus ipm̄q̄ totū integrū p̄fectū-
q̄ videmus. Manifeste ergo p̄z fatu-
tas errorū istius.

Be aliis fatuitatibus pluri-
mis p̄tra diuinā p̄fectionē
et in eius offensam.

Primū et alia in thalmuth que
sunt p̄tra diuinā p̄fectionē. Isti
qui vocant Rabinū et sapientes
acclamāt se ipsos dei seruitores et ocla-
ratores legis mosaice. Et tamē inueniū-
tur loquentes inordinate in his q̄ sunt
in magnū vituperiū dei tollendo em
omnē p̄fectionē et applicando ei om̄ez
defectū. et an̄ om̄ia dant licentiā seruī-
di dijs alienis et ydolatrādi. Vñ inue-
nit in canhedrin in ca. q̄d incipit arba-
mitor. sup illo q̄d scribit in Leuit. capl.
xviij. de ydolo q̄d dicit moloth. seruitū-
tini cui⁹ erat q̄ accipiebat homo filiū
vel filiā suā et ducebat eū vel eam
ad sacerdotes et ipsi transibant creatū-
rā aliā p̄ ignē ante p̄dictum ydolum.
lex vetauit hanc ydolatriā signanter
specificatā et dicit in verbis istis ca. eo-
dem de semine tuo nō dabis vt p̄secre-
tur ydolo moloth. Sic intricant ipsi
dicūt q̄ q̄d dicit textus de semine q̄d in-
telligit q̄ nō peccat homo excepto q̄n-
do dat sacerdotibus p̄tem sui semis p̄
moloth. S3 si ei daret om̄s filios suos
nō peccaret. Itē dicit q̄ nō dāb̄ intellē

git q̄ nō peccat excepto q̄n p̄ dat filiū
suū sacerdoti moloth vt faciet sacrifici-
um. Et si ipemet p̄ facit nō peccat. Itē
q̄ dicit de semine intelligit q̄ tūc ē p̄m̄
q̄n sacrificiū sit de illis q̄ ab eo exierūt.
si hō facit sacrificiū de p̄e suo vel fr̄e
vel de seipso p̄dicto ydolo non peccat.
Item dicit i eo. li. canhedrin ca. eo. Il-
le q̄ adorat ydola timore vel amore lib-
ē a culpa. Et declarat rabi salomon q̄
amore intelligit si ab aliq̄ dño fuit ro-
gat⁹ vt faciat timore si fuit p̄m̄iat⁹. Sed
rabi moyses de egypto declarat alit̄ dī-
cēdo q̄ amore sonat sic si fuit filocapit⁹
de illa imāgie q̄ ē bñ fabricata. et timo-
re ē si timet q̄ p̄t et nocē sicut imāgi-
nant illi q̄ eā adorāt q̄ eis p̄t facē bonū
vel malū si i tali casu adorāt lib̄ est. Et
multū ē intrādū de istī glōfatoribus et
etiā de textu thalmuth q̄ clare vult p̄te-
xtū legē dei. q̄ videm⁹ q̄ cū ppl̄s israel
iret p̄ desertū et fuerūt in seribim. et ado-
rauerunt ydolum phigor q̄ de irat⁹ fuit
raz fortiter p̄ ppl̄m q̄ occidit. xliij. mil-
lia. et tū manifestū ē q̄ illa ydolatria nō
fiebat nisi amore filiarū moab sic appa-
ret. Rūe. xxv. ca. Itē illi tres pueri sy-
drac. misach et abdenago voluerūt po-
tius intrare fornacē ardentē q̄ adorare
imāginē nabuchodonosor. Et tū si hec
opinio eēt verū bñ erant excusati ab il-
lo piculo ex q̄ faciebāt timore regē Na-
buchodonosor. et certū est q̄ ipsi bñ scē-
ebant legē. q̄ ibi sit relatio p̄ eis q̄ erāt
multū intelligētes et socij in studio da-
nielis p̄pter q̄d apparet q̄ sn̄ia data per
eos est vera. et p̄ doctores thalmuth fal-
sa et fatua. Item dicūt et ve n̄lūt p̄ deū
volendo se ipsos eq̄re deo. Vñ inueni-
tur in aliquib⁹ ordinatōib⁹ et certimō-
nijs quas ipsi fecerūt quas etiā om̄es
iudet obseruāt. sicut est illud q̄ in cer-
tis noctib⁹ anni mandāt q̄ incendant
certe candelē in domib⁹ in memoriam
victorie machabeoz. In certa mense

puerū in
fornacē

Ecce mōdū

anni p̄cipiūt q̄ fiat festum q̄d vocatur
pozim in memoriam mirabili hester z
mardochei p̄ra aman. In qua p̄cipit
talmuth exp̄sse q̄ quilibet iude⁹ debet
inebriari. z illa die legunt in sinagoga
historia hester: z sine cum incendit p̄-
dictas candelas siue cui⁹ legūt p̄dictaz
historiaz in sinagoga dicit rabi talia v̄-
ba b̄ndict⁹ qui nos sanctificauit cū fuis-
set p̄ceptis z mandauit nobis incēdē has
candelas z p̄cepit nobis legere hāc hi-
storiā hester. videre si hoc p̄cepit deus
in lege. nisi q̄ ipsi se reputāt tm̄ sic de⁹
Item nō solū hoc faciūt s̄ reputant se
posse reuocare verba dei hoc ipsi deda-
rant sup ca. xviij. Deur. vbi dicit si al-
quid tibi fuerit difficile in leg⁹ iudicijs
ibis ad sacerdotes z ad iudicē q̄ fuerit
illo tempe z petis ab eis z facies scdm
p̄siliū eorū. Et dicit talia verba. non de-
clinabis ad dextrā neq̄ ad sinistrā. S̄
ipsi in talmuth scrutant dicendo q̄ in-
tentio text⁹ est q̄ dato q̄ sapiētes dicāt
ei p̄ dextra q̄d est sinistra z p̄ sinistra q̄
est dextra debet credere. Item iudicāt
finia mortis quēcunq̄ frangent aliqd
de ordinatōnib⁹ eorū. Dicūt adhuc i li.
berahot in ca. q̄d incipit misemoco. q̄
quicūq̄ hō derider sapiētes talmuth
vel malū dicit est p̄deminat⁹ ad inferos
Et ille qui frangit verba legis dei non
habet aliā penā nisi q̄ sit fractor legis
Item reputant se scire plusq̄ de⁹: quia
dicūt in libro robamecha in ca. q̄d in-
cipit hazahā q̄ semel fuit i studio mag⁹
disputatio sup vnū actū legis z offic
studij vni⁹ opinōis. Sed rabi aliezer
qui erat maior eorū erat p̄re opinōis
qui fecit multas bonas rationes cōtra
eos ad p̄bandum suā opinōē. z nūn-
q̄ voluerūt assentire ei z in fine dixit il-
lic est sicut ego dico remitto domio do-
nostro. Et illa hora exiuit vna reuelā-
tio vocis z dixit non contradicatis ra-
bi aliazer: quia verum est q̄d ipse dixit

Et surrexit rabi sua z dixit domine legē
non est in celo sed in terra. z iam p̄ci-
pis in lege tua q̄ sententia debet decli-
nari ad plures voces et illa hora excō-
mōnicauerunt ipsū rabi aliazer quo
usq̄ assensit opinōi eorum. z dicit q̄
paruo elapso tempe rabi rathan inue-
nit bellam p̄phetam z dixit ei eras tu
in celo quādo fuit ista questio. Respō-
dit sic z dixit ei. quid ergo dixit deus il-
la hora qua sapientes noluerūt obedi-
re reualatōni sue. Respondit ei scias q̄
illa hora deus risit et dixit. Dixerūt me
filij mei. vicerunt me filij mei. Itē glo-
rificauit isti talmutiste seipsos. vnde vi-
dit in libro tuca ca. liij. q̄ vn⁹ doctor qui
vocabat rabi symeon filij iobaij. Dice-
bat. Ego sum tam dign⁹ z tam inst⁹: q̄
si vellem p̄pter bonitatem meam libe-
rarent in die iudicij omnes hōmīnes
qui venerūt ad mundū a die qua ego
natus sum vsq̄ hodie. Et si ionathan
filius vziel esset nobiscum possemus
liberare totū humanū genus a dicā
creatus est mund⁹ vsq̄ ad finem. Itē
se reputant p̄phetas sicut dicunt in ra-
ba batera ca. i. a die qua fuit destructō
templi vsq̄ huc fuit remota p̄phetia p̄-
phetarum z fuit data sapientib⁹. Itē
dicūt in rababatera in ca. q̄d incipit ha-
moher z bascema q̄ raba filius barba-
na ibat p̄ quendam viam z dixit ei vn⁹
tragenarius. Veni z ostendā tibi mō-
tem sinai. Iust cum eo z audiuit p̄mo
viam vocem que dicebat. Misit ve-
mibi. q̄ feci iuramentum z ex quo feci
quis mē absoluet. Et p̄q̄ rediit ad stu-
dium et narrauit magistris reprehen-
derunt eum z dixerunt ei. ea hora qua
audisti vocem illam debuisses discere.
domine ego te absoluo ab illo iuramē-
to. et dixit ipse onbitaui quod dicebat
pro iuramento quod fecit Noe de nō
dando amplius mundo disuulū. Et
glosat rabi Salomon q̄ illud iuramē-

perita q̄d
est d. c. lxx

Disputatio
iudicium

nam de quo petebat deus absolutio em
erat captiuitas israel. propter qd ipse
sustinebat partem captiuitatis et labo-
ris sicut dixit ysaias capl. lxiij. In om-
ni tribulatione eorum non est tribulatio.
Et licet textus vernus sit in biblis He-
braicis pro maiori parte eo modo quo
posuit Hieronymus in sua translatione
Deruntamen in aliquibus dicit sic. In
omnibus tribulationibus eorum ipse est tri-
bulatus et iuxta hoc facit predicta glo-
sam rabi Salomon. Item reputat de-
um ignorantem sicut dicit in barahot.
caplo primo postq fuit destructu tem-
plum non remansit deo in toto mun-
do nisi solum spatium. liij. cubitoz ad
studendum halaba. id est lectionem de
talmuth. Item dicunt q tribus primis
horis diei deus sedet ad studendu tal-
muth ergo videtur q si indiget studio
non habet perfectionem sapientie. Item
reputant deum mendacem sicut dicit
in rabamecia in ca. quod incipit haco-
ber. Vnde dicebat rabi hysmabel. ma-
gnu quid est pax qz deus dixit menda-
ciu vt poneret pacem inter abraam et
saram hoc apparet in Gen. xviij. cap.
qz cu angeli puenissent abrae q sara
pareret filiu et ipsa erat in tabernaculo
et audiu it eos dicit textus q fecit derisi-
onem inter seipsam et dixit quod posset
hoc fieri cum sit dñs me senex. Et po-
stea cu dñs hoc resumpsit abrae appre-
hendendo zara dixit qd dixerat cu ego
sum vetula apparet dicit isti q de mu-
tanit rumores ne abraa q zara vocass
cu senem irasceret. Sed q bñ attendit
ad textu inuenit q dicit magnu men-
daciu. qz etia inuenit q qñ ipsa risit seip-
sam vocauit vetula. Item reputat de-
um peccatorem sicut dicit in bullim in
ca. qd incipit helu cereforth sup textus
Gen. vbi dicit Fecitqz de duo lumina
ra magna. Dicit rabi Symeon in ho-
ra creationis eqles erat sol et luna. Et lu-

na venit ante deum et dixit. domine non
est bonu q duo reges fruant vna coro-
na. Et illa hora precepit deus q esset mino-
rata et dixit illa domine. qz dixit tibi
ba rationabilia minorasti me: et sic fuit
illa sibi ipsi nimis displicens: sed deus
solaret eam dixit et nro tristeris nec ti-
bi displiceat. qz sol non apparebit nisi
de die et tu apparebis de die et de nocte
sed ipsa non fuit contenta: immo dixit
domine candela an solent quid pdest
et dixit ei deus: ego facia q popls me isra-
hel faciat compota sua p menses tuos
cu toto hoc non fuit preta intm q de-
cognouit se culpante et precepit moysi q
in fine lune isrl faceret sacrificiu vnus
hirci vt deus haberet venia d p dco pec-
cato et hoc pbant ex Num. ca. xviij.
vbi dñ. hirci quoq offeret dño p pctis
videat vnusqz qz vanitates sunt in p-
dicta aucte. et quod textus que ipsi allegat
est in contrariu illi q ipsi intelligunt.
Item reputat deum pollutu et impudu
fm q dicunt in rabamechia in ca. quod
incipit hacober et hapohel dicit Rabi
lohanā deus sacerdos ē. quia sic scriptu
est Exodi capl. xv. Loquere filiis isra-
hel tollat mibi primicias: sed primicie
debent dari sacerdotib ergo deus ē sa-
cerdos. Item postea recepit pollutione
qz sic scriptu est Deutero. ca. ultimo. qz
quando moyses mortuus fuit sepeluit
eu dñs s omis sacerdos q tangit hoies
mortui est pollutus. ergo deus ē pollutus
et satisfaciunt dicendo. q postmodu bal-
neauit se et fuit mudatus et qñt in q bal-
neauit se in aq nō qz ysa. dicit ca. xl. qz
mensus ē pugillo aqz et satisfaciunt Rabi
q in igne se balneauit: qz sic scriptu est
ysa. ultimo. quia ecce dñs veiet i igne.
Item dicunt q deus palpat res imundas
sicut dicit in nuda in capl. qd incipit
hamopoles. q deus stat sedendo. et sa-
cit venire ante se omnes gentes sperme
exeruntis a quocunq hoie israel dicendo

petor

Sol et luna
deint

liij

pollutus

imundus

Liber

tercius

q̄ q̄i d̄m̄inutū fuerit illud īperma ge-
nerabit iust⁹ ex ea. Item dicit in libro
q̄ dicit p̄nquerabi elezer. quicūq; scit
quāritatē creaturis mūdi secur⁹ est h̄c
seculū venturū. z dicit rabi iohannā ego
z raba aquiba sum⁹ fideiūsores hui⁹.
Item dicit rabi iohannā q̄ de⁹ inuoluit
se in vino tallet. i. roquere z oñdit se mo-
ysi. z dixit ei omni hora q̄ isrl fecerit sic
statim veniā p̄sequet. Item faciūt deū
inuidū sicut dicit in berbot ca. vltimo
q̄ quinq; homies creauit de⁹ q̄ ei assila-
bant in aliquib⁹ et sunt isti Samson i
fortitudine Saul in pulchritudine cer-
nitis Absalon in capillis Rex sedechi
as in oculis Ista in pedibus. Et quia i
illismet rebus in quib⁹ ei assimilaban-
tur condemnauit eos apparet q̄ habu-
it inuidiam eorū.

De fatnitatibus plurimis cō-
tra legem mosaicam.

Sartus passus est de fatnitati-
bus z falsitatib⁹ iudeorū contra
legem mosaicam z p̄tra p̄phas
Manifestū est q̄ om̄s gentes q̄ tenent
legē diuinā vel se dicūt tenere eā. affir-
mant deū creasse mūdū de v̄bo abso-
lute sine aliq̄ materia p̄posita nec sim-
plici de qua illud fieret et hoc est q̄ di-
cit primū verbū legis mosaice. In p̄-
cipio creauit de⁹ celū z terrā. q̄ est opi-
nio oim̄ doctorū latinorū z hebraicorū
q̄ istud vocabulū creare significat fa-
ctionē alicui⁹ rei de verbo nō est sic de
generare. facere vel formare. q̄ hec vo-
cabula aliq̄d p̄supponūt in tali op̄atio-
ne z qui oppositū hui⁹ asserit heretic⁹
est dicendus. q̄ destruit fundamentū
sup̄ q̄d om̄ia alia miracula sacre sc̄ptu-
re fundant. Et inuenim⁹ vnum de ma-
ioribus doctorib⁹ thalmuth qui vocat⁹
rabi eliez er magnus qui venit contra
hanc opinionem. Et dicit in libro qui
vocat⁹ p̄irque. talia verba. Celi de q̄ sue-

ma p̄ma vocat⁹ mūem
runt creati. Respondet de luce vestimē-
ti dei. z terra de quo fuit creata. Respō-
det de mūe q̄ stat sub cathedra dei. Et
dicūt glosatores q̄ hāc mūem accipit
hic rabi eliez er p̄ illo q̄d vocat⁹ p̄hus p̄
mā materiā vel ille ex qua fuerūt facta
sūj. elemēta quā n̄itit p̄bare p̄hs. j. p̄hs
sicoz q̄ est ingenerabilis z incorrupti-
bilis apparet q̄ iste doctor erat de opi-
n̄one p̄bi. q̄a vel ipse credit q̄ creatio
pōt fieri de verbo vel nō. Si sic q̄ non
oportebat eū q̄rere ex quo facta fuerit
celū z terra. Si nō ergo vel h̄s ponere
aliquā materiā eternā q̄ nunq̄ habuit
p̄ncipiū vel oportet in nūeris ire i
finitū q̄d est impossibile. Quare neces-
sario sequit⁹ ex v̄bis ei⁹ q̄ ipse nō crede-
bat textū legis in q̄ dicit. In p̄ncipio
creauit de⁹ celū z terrā q̄si veller dicere
de nihilo nisi q̄ ibi erat aliq̄ res eterna
q̄ om̄i tpe fuit cum deo. manifeste hec
opin̄io est heretica z p̄tra om̄s qui ha-
bent legē diuinā. Est adhuc alia aucto-
ritas alteri⁹ doctoris q̄ dicit rabi syme:
qui dicit in litera q̄ ordo t̄pis fuit ante
q̄ mūd⁹ crearet. z qui h̄ intelligit sua
intentio est q̄ corpa celestia sunt eter-
na. q̄ temp⁹ nihil aliud est nisi nume-
rus mor⁹ celi. Item veniūt p̄tra textus
sacre sc̄pturē. Et primo dicūt in abo-
dazara ca. j. q̄ nō recipient tempe me-
sie aliq̄e aliarū gentiū qui velint venire
ad legem dei: hoc est falsissimum z cō-
tra om̄es p̄phetas. Dixit em̄ patriar-
cha iacob Gen. xlix. loquendo de me-
sia: z ipse erit expectatio gentium. Itē
dixit zacharias. iij. ca. Et applicabun-
tur gētes m̄lte ad domū in die illa est
m̄s i in populum. Item dixit Istaas
ca. xj. In die illa erit radix yesse q̄ stat i
in signū populorū ip̄m gentes depreca-
bunt z erit sepulch⁹ ei⁹ glorioz. Itē
peccant dicendo malum. q̄ dicūt pec-
catores esse z malos homines q̄s deus
dixit bonos z iustos. Et primo Istaas

Similitudines
hominum cum deo
z in iudeis

Creare in proprio
finitum facere si-
militudinem de

opponit

Infamans

quem deus formauit et non est dubium
quod cum maiori perfectione et possit esse in ho-
mine carnali et ipsi applicant ei illud
peccatum carnis tam abominabile sicut
dicimus est supra. Item pro Noe de qua
dicitur Gen. ca. vi. Noe vir iustus atque
fecit in generationibus suis cum deo
ambulauit. et ipsi dicunt in yama in ca.
yous aquiporini sup textus Gen. in ca.
ix. ubi dicit. Eutillas noe ex vino cum
didicisset quod fecerat ei filius iunior qui
runt: quid est quod fecit filius iunior?
Rursus est duorum doctorum qui sunt duarum
opinionum quorum unus dicebat. Huius et alius
Symuel rau dicebat quod illud quod fe-
cit cham Noe patri suo est quod castrauit
ipsum. Symuel dicebat quod habuit cum pa-
tre copulam carnalem. et quilibet istorum
rabinorum ducit rationes pro opinione sua
arguens contra alteram. Sed conclusio est pro
thalmutistas quod ambo doctores dicunt
veritatem et quod illa duo fecit patri suo. scilicet
castrauit ipsum et habuit copulam carnalem
cum eo. Ecce quod falsissima inuentio et quod
turpissima diffamatio pro illis inuenta.
Item dicunt falsum contra patrem Abra-
ham de quo dicit rex. Gen. xxv. quod quan-
do abraham mortuus fuit dedit omnia sua
isaac. Sed filius concubinarum dedit mune-
ra et misit eos ad terram orientis. Di-
cunt ipsi in canbedrin ca. ultimo. quod fue-
runt illa dona que dedit eis. Respondent quod do-
cunt eos nomina immundicie et decla-
rat rabi salomon quod hoc est puocationes
demonum. Ecce quod manifeste dicunt contra
testimonium quod dedit deus de abraha ca.
xviii. ubi dicit. Scio enim quod preceptum
sit filiis suis et domui sue post se ut cu-
stodiant vias domini et faciant iusticias
et iudicium: ut adducat dominus propter
abraham omnia que locutus est ad eum
Quod non est credibile quod ipse hereditasset fi-
lios suos de puocationibus demonum
et quomodo hec est via dei. Item dicunt
falsum contra Ioseph de quo facit scri-

ptura relatio manifestam sue virtutis
propter petitores quam ei faciebat dominus sua
de adulterio. Dicunt ipsi in hulim i ca.
quod incipit calhabacar quod de facto intra-
uit domum intentione copulandi cum
ea et venit angelus gabriel et rapuit sibi
genitalia. et qui voluit facere peccatum
inuenit se impotentem. Item dicunt con-
tra dicitur de quo legimus quod in fine die-
rum suorum quia ei deficiebat calor na-
turalis adduxerunt ei Abisach sunami-
tem ut seruaret ei et dormiret cum eo. iij.
Reg. ca. j. Sicut probatum est in medi-
cina quod calor domicelle vel iuuenule pro-
dest multum homini antiquo ut excites
suis calor naturalis. et textus refert ad
literam quod seruiebat regi et dormiebat in
sinu suo et rex non cognouit eam seculum car-
naliter. Sed thalmutiste dicunt quod can-
bedrin in ca. quod incipit cobengadol. quod
dauid concubuit cum ea in presentia ber-
sabee. xiiij. vicibus in modico tempore
et alia turpissima referunt circa hoc que
non sunt digna scriptura. Item in libro
iudicum ca. ij. ubi narrat illud magnum
bonum quod fecit illa honorabilis muli-
er rachel propter dei seruicium seculum occi-
dendo sifaram inimicum israel. Et vide-
mus etiam in illo cantico. quod ordinave-
runt prophetisse delbora et barach ma-
gnam laudem quam commendauit de pre-
dicta rachel. Si turpissimi thalmu-
tiste dicunt in libro nazir talia verba dicit
rabi iohana. vij. vicibus concubuit cum
Sifara in illo instanti et postea occidit
eum. Item licet balam voluerit facere
malum populo. et cum malum pronun-
ciare veritatem propheta erat. Et ideo
dicit textus de eo auditor sermonum dei
qui nouit doctrinam altissime. Et isti
proditores et diffamatores opponunt ei
multa turpissima de quibus nullam me-
tionem facit scriptura sacra. et hoc scri-
bunt in libro beraboth et in canbedrin
intrinsecando se super verba azine que dixit

David

Rachel

Balam

Joseph

Liber

azmulogz

arompe
Sampson

ruben

Ipsi balaan qñ eaz verberat dicēdo sic:
et quō ego non sum azina tua sup quas
equitas ofit tempe. Dicunt ipsi q am
balistores regis balas interrogauerūt
quare nō equitas in equo. rñder balan
qz habeo equū meū ad pastum vt pin-
guescat. Eadem hora dixit azina nō est
verū qz ego sum azina tua. Et dixit ipe
sic est ad portandū onera. Rñdit illa n
est verū nisi sup quas equitas. Et dixit
ille verū est in casu q accidit sicut mo-
do qñ nō est equus ad manū. Respon-
dit azina nō est sic sed ofit tempe et ad-
huc q sum azina tua de die et tua vxor
de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in
qto inuoluūt linguas suas. Item di-
cūt in bulim in ca. qd incipit calhaba-
ear quid voluit dicere rex. in li. iudith
in ca. xliij. qñ dicit de samson. Creuit
qz puer et bñdixit ei dñs. dixit rabi Jo-
hada scis in quo bñdixit in sua vga qz
sperma. Peribat ab ea erat sicut vn^o ri-
nus currens et qñ pprehenderunt eum
philistei et extraxerūt oculos eius et fa-
ciebat q moleret in carcere. Dicūt isti
turpissimi q istud molere qd dixit tex-
tus sonat q quilibet philistinor duce-
bat ei vxorem suam vt puberet eaz ea
si forte possent ex ea hñe hoicm ita for-
tem sicut ipse erat. Item in alijs locis
talmuth locunt mo pñario. qz multos
vros q scriptura dicit pñiores et nar-
rat litera pñā eoz ipsi excusant eos et
dicūt q nō peccauerūt. Et primo dñu
ben filio iacob de quo dicit ad lram in
tertu Gen. ca. xxxv. Abijt ruben et dor-
muit cū bala pñubina patris sui ppter
qd peccatū fuit et amora primogenitu-
ra sicut pater primo Paral. ca. ij. Sed
ipsi dicūt falsos om̃s textus. Et dicūt
in libro sabbat in ca. qd incipit rabina
talia verba dicit rabi ionatha quicun-
q dicit q ruben peccauit nō ē nisi pec-
cator. Et sic dicunt peccatores prophe-
tas scribentes textus. Item iustificant.

phi. gch

tercius

phi. samuel

filios bel. de quibus dicit. i. Regum
capi. ij. filij belij belial nesciētes et.
Item in eodē ca. belij aut erat senex val-
de et audiebat om̃ia q faciebant filij sui
vniuerso israeli et quō dormiebant eaz
mulieribus q obseruabant ad hosti-
tabernaculi. Item iustificat filios Sa-
muelis pñra textum qui facit mentibz
q nō ambulant in vijs samuelis pa-
tris sui et q vendebant iusticiā p pecu-
nia. Item dicūt q dauid nō peccauit
adulterio berabee nec in morte vñe
mariti eius. Item dicūt q salomon nō
peccauit in ydolatriis quas fecit in fine
dierū suoz. Finaliter p om̃ia videt
verba sacre scripture reputare falsa. Item
diffamant moisen in miraculis q deus
p ipsum faciebat et hoc dicit rabi sala-
mon sup historiā thore qñ ipse et sua fa-
milīa intrauerūt tabernaculum ad pe-
nendum incensū et mortui sunt ibi om-
nes. Dicit rabi Salomon scias q ve-
nēū posuit eis moyses in incenso eaz
quo pñasti fuerūt nadab et abihud filij
aaron. Item dicūt in li. qui vocat sab-
bat in ca. qd incipit yecioda sabbat q
si duo homines vel plures faciant si-
mul vnū peccatum q immines sunt a
pena. sicut si duo homines cum iusti-
bus verberāt vnū alterū et ille morietur
nō peccāt q lex dicit q qñ anima pec-
cauerit habebit talem et talē pñitiōē
nō dicit anime in plurali. ita q volunt
q nullus est dignus pñitiōe nisi qñ
do ille qui facit peccatum est vnus so-
lus.

De satuitatibus iudeorum
quo ad clauēs thore.

Sunt passus est de satuitati-
bus et ridiculis ac manifestis im-
possibilitatibus iudeoz. Et primo
q ad clauēs thore afferūt iudei in libro
doctrinaz suaz q cum thore heremur
cū moyse et filiis israel pñerit trecent-

tos habebat camelos honestos nihil ali-
ud ferentes nisi solas clauas thesauri
eiusdem que clauas de vaccar chorij fa-
cte erant omnes ut leui ferri possent. Co-
putem modo si placet et videamus vir-
hoc stare possit. Denique ad minus libere
vij. clauas et quod quisque camelus ad minus
de. rulerit libras erunt clauas quod vnus
fererat camelus tria milia de. fuerit itaque
clauas tricentorum camelorum mille milia
et lxxv. milia. Sed cum quoque clauas
ad minus sit vnus arche quod sunt clauas
totidem pculdubio erunt et arche. Denique
itaque cuilibet camelo ad minus due ar-
che. et erunt camelo archas ferentes quin-
genta et xl. milia. Sed et serui pfectu di-
nem diuitum quibus maior cura de custo-
diendis diuitijs oportuit ad minus duos
camelos vnus habere custodem qui the-
sauros cum summa seruaret diligentia
vir etiam dormitaret. Inuenirenturque
custodes camelorum. cc. sexaginta milia.
Hanc attestante didicimus quoniam exerci-
tus thore per domos et cognationes et fa-
miliis suas non erat nisi octo milia. de.

De fatuitatibus iudeorum
dicendum dan precidisse lapidem
magnum et similiter Og rex ba-
san.

Quoniam minus ridiculosum est illud
quod dicunt filijs scilicet iacob preem su-
um ad sepulchrum portantibus. Fi-
lios elau similiter patre ad sepulchrum
deferentes cum magno comitatu eis oc-
currisse. Cum vtriusque magnum esset exerci-
tus et singule partes sepulchrum sibi vendi-
care vellent. Dan montem ascendisse di-
xit et tante magnitudinis pscidisse la-
pidem quanta multitudo esse poterat totius
exercitus elau. ipsamque molem capiti im-
positam attulisse et super hostium cuneum eam
precipitans omnes vno psterneret ictu. Cum
per adueniens tam ambos cuneos peror-
des inuenisset moles quaz attulerat in

Yacob et au

mare pfectit cum magnitudine aqua ma-
ris terminos suos excedens duas ciuita-
tates sui effusione subuerit. Et ipse fuit
quod longo tempore post pharao rex egypti fi-
lij israel edificare precepit. Nonne quod hec
aduentio iuste summo risu digna vi-
detur. Cum enim iacob filij. xij. tantummodo
adhuc essent viri esau de tribu sua tam
cccc. existebant. nunc igitur numero filiorum ia-
cob aucto quanto magis existimari potest
filiorum esau numerus fuisse tantum enim op-
tuit eorum esse multitudinem ut et filijs ia-
cob et toti egyptio genti quod cum ioseph
venerat obistere potuisset. Nunc igitur
vnusquisque iudicet quid horum admiratio-
ne sit dignum scilicet vel ubi tamen inueni-
rit montem vel quo monte tam mire
magnitudinis molem vel quomodo
in capite tanti ponderis gestare potu-
isset lapidem ut tam magnam proster-
nere potuisset cohortem. Non ei minus
pendum est illud monstrum quod Og rex ba-
san videtur ingentem exercitum israel. de. l. mil-
lia et tria milia et cccc. viros a. xxx. an-
nis et supra exceptis mulieribus et pui-
lis qui supputari non poterant molem in-
audite magnitudinis suo capiti im-
posuit et cum ea expeditionem totam pster-
nere voluit. sed vppupa anis minima
moli illi supsedit et tandem eam rostro
suo percudit donec foramen magnum super
ra capitis eius quantitate pacto mo-
les caput tamen filiens in eiusdem hu-
meris subsedit. Capite autem sano et toto
corpe incolumi fortassis adhuc a collo
sulenasset nisi ad auctorum subito densi-
um quantitas impedisset. mox ei ut la-
pis in collum descendit dentes sibi repe-
te ita sunt adaucte quod cum voluit eam sub-
leuare minime potuit. Quod moyses
intuens cuius corpus. x. cubitos habu-
isse asserunt et totidem eius virgale as-
scribunt se super terram in modum salien-
tis. x. cubitos erexit et cum in aliquo corpo-
ris loco cum virga pcuteret. Si ergo co-

vppupa

patent. x. cubitos quib⁹ a terra eleuat⁹
est. x. cubitos eius corporis. et. x. alios
q̄s virga in altū porrecta hēbat a terra
ad summitatē virge. xxx. inueniēt cubi
tos: s; cū intm erect⁹ esset moyses. vge
tū summitas q̄ eum pcutere. intende
bat nequaquā vltēr⁹ attingere potuit q̄.
ad eum modū q̄ sura iungit pedī que
vulgo canilla dī. In quoquidē pcussit
set p̄tinno cadēs expirauit in hoc cog
noscere quilibet pōt q̄ a planta pedis
quā terre fixā tenebat vsq; ad nodū in
q̄ pcussus est. xxx. cubitos hēbat. ab eo
igit loco vsq; ad summū nō minus q̄
octingenti cubiti erāt. solūq; caput sa
cile. x. cubitis p̄stare poterat. vñ sequit.
q̄ anis illa molē ipsam. x. cubitis pfo
rauit. In q̄ facio quot sint intranda qd
ve poti⁹ mīser cur cōsidero. stupeo vbi
em. vel tm lapidē inuenire vel tm pon
dus portare aut quō tā puula anis tm
tam durū tanq; spissum saxēū corp⁹ tā
cito. valuit penetrare. Quo ve pacto
dentes ei tā subito crescere. aut q̄ ratōe
tam imense z inaudite magnitudinis
credend⁹ est fuisse cū p̄sertim lex dicat
lectū ei ferreum. x. cubitos habuisse q̄
ve pacto tant⁹ homo tam facili vulne
re cecidisse.

Ldicunt moysen in celūz ascē
disse z ibi deuictis angelis le
gem accepisse:

Moyses item iudei q̄ moyses p le
ge suscipiēda in celū ascendit z
ibi cū angelis taliter altricatus
sit. Dicebant em inquit angeli leges
hanc deferre minime sinem⁹ quam no
bis plusq; filiis israel necessariā scim⁹.
Ad hoc moyses insolita visione pterit
tus n̄hll r̄ndere p̄sumpsit: sed domio
se p̄stante vt secure responderet ei p
ceptiente angelis ait. Cum lex hoc regē
dōz corporz p̄cepta p̄tineat nō satis cō
sidero qd vobis q̄ spualis tm creatura

estis sit necessaria. Angli quid ad hoc
dicere nō habētes victi p̄cuerunt. De
Moysi igit victoria deū r̄sere z valde
letatū esse dicūt z ita post triumphum
cū lege alacrem descendisse. Quot q̄so
diuersitates famitatis in hac p̄nētur
lasciua. quō em Moyses corpe mole
depsus altitudinē celi p̄scendere potu
it. Aut quō dari deo legem volente an
geli p̄hibere. quid iterū stolid⁹ est q̄ di
cere deū vno vincente z alio victo exul
tare z puerili more ridere. Item si an
geli vt dicūt tam auidi illius legis reti
nende erant. cur nō prius a deo eam q̄
sierant vel quid cōtentōnis p̄derat eis
deseruire. poterant em legem istaz et
am cū iudeis obseruare nec erat ratio
cur eam moysi deberēt inibere.

De famitatus iudeorum
dicentū quendā noie iosue de
cepisse angelum mortis et in ce
lum saltasse ac ibidem dei sen
tentia remansisse.

Memorant z aliam famitatem iu
dei que omnibus ridiculūz pre
stat. Dicūt em angelum mortis
cū dā viro apparuisse noie iosue filio
leui doctoris ei⁹ dixisse. Ad hveisse me
scias vt aiaz tuā suscipiā z moriar. Ne
quaquā inq̄t ille q̄ p̄mones faciē nisi m
hi p̄ p̄adisi ondis. Suscepit igit an
gel⁹ in alis suis duxit ad locū vñ videt
p̄adisiū. Calid⁹ aut ille z alis ei⁹ elap
sus est z in p̄adisiū se eadē p̄misit. An
gel⁹ aut deceptū se esse dolens irato m
mis vultu egredē ait vt moriar. Neq;
q̄ ait ille vt egrediar. Cūq; ij. ac. ij. an
gel⁹ ad ipm cū magno clamore repere
ret z ille ei⁹ vba negligēt p̄mor⁹ nimis
angelas ad veniū pergens bui⁹ rei q̄ri
mouiam fecit. Dens autem eum redi
re rogauit vt hominem illum ex bi no
mine de paradiso egredi p̄cepit. De
niens itaq; angelus ad paradisiū ait

dens vt egrediaris pcepit. Iurauit ille
et ait. Per deū nō egrediar. Rediit an-
gelus ad deū et dixit. Iureiurādo se nū
q̄ in de egredurū firmauit. Dāns itaq̄
iudiciū deus rēdit omnia volumina vi-
te et acurū eius reuolue et diligēter rele-
ge. si qm̄ eū iurasse et piurasse inueneris
mō quoq̄ nihil sibi iurasse valebit. Si
aut̄ vnq̄ piurū esse pbaueris nō i hac
vice timebit. Volumina itaq̄ omnia an-
gel⁹ studiose discutiens nunq̄ piurasse
inuenit. Dixit itaq̄ vici⁹ qm̄ vt dicūt
vsq̄ in p̄sentem diē incolumis perma-
net atq̄ viuus. Considerare p̄bit iudei
q̄ risu dignissima in hoc notari possunt
sermunculo. Quid em̄ plus miremur
an facultatē angel⁹ q̄ callidā hominis ar-
tem p̄itus nō agnouit. an hoīem audi-
to p̄ angelū dei p̄cepto ausum fuisse iu-
rare. an dicam⁹ dei impotentia q̄ nō nō
si p̄ mendaciū eum de p̄diso potuissz
expellere. an ascribam⁹ deo ignorantia
q̄ nō aliter scire potuit virū piurus fu-
isse nisi eius vite libros renouari iube-
ret. patent hec omnia fatuissima esse.

Dicunt mortuos suos in ad-
uentu messie suscitādos et itez
terram incolant vbi plurima d̄
resurrectione tractantur.

Esserūt etiā iudei inuistatū mi-
raculū. s. mortuos suos post ca-
pitiuitatis euasionez resuscitari
vt terram incolant qd̄ multis auctori-
tatibus pbare nitunt. Primo auctori-
tate moysi dicent⁹ ad pplm̄ isrl̄ Deut.
xxxij. Videte q̄ ego sum solus et non
sit alius de⁹ p̄ter me ego occidā et ego vi-
uere faciā. pcutiā et ego sanabo. Cū er-
go de se occisurū p̄mittat et viuificatu
nō vī p̄dicta fides abijcienda. s. h̄ aucto-
ritas a rōnis exorbitat semita. q̄ b̄ ver-
bum ad oñdēdū om̄ipotentiam suam
dixit nō q̄ ip̄e suos mortuos suscitatu-
rus sit. nec est negandum quin a die q̄

se deus p̄misit hoc facturū vsq̄ in dies
p̄sentes concedam⁹ hec miracula fecisse.
quia ip̄e marīa sororez moysi p̄phe-
tā. Ezechias. Naman. et alios q̄ p̄les
cū voluit p̄cussit et cum voluit sanauit.
Itē ip̄e in vna nocte oīa egipti p̄genita
interfecit. et sub vnus noctis spacio in
castris sennacherib centum octoginta
milla occidit. Sz item ecōuerso in ma-
nu helie filiā vidue in manu aut̄ hely-
sei sunamitis filiū suscitauit. Sic ergo
om̄ipotentē mortuos suscitasse nō ne-
gam⁹. quin om̄s homies in die iudicij
ab eo resuscitandos et p̄steari et creda-
mus. Sed qd̄ adijciūt. q̄ scz denuo ter-
ras inhabitaturi sint nō credimus. di-
cet iudeus hoc nō debet videri cōtra si-
dem esse cū ab helia vel ab heliseo re-
suscitatus postea longā vitā duxerit vxorē
habuit filios genuerit et p̄stina hu-
mana vite cuncta officia impleuerit. Re-
spōdet q̄ verū ē et bñ potuit eē vī p̄ mi-
raculū vel p̄cem scriuari q̄ corp⁹ nō dū
erat dissolutū q̄uis etiā hoc neq̄q̄ cre-
derem⁹ nisi testimoniū sup hoc p̄pheti
cū haberem⁹. Verū ea q̄ p̄tra vltimū cō-
tingere solēt fides hoj suscipe facile si
solet nisi taliū p̄firmaret auctē p̄pheta-
rum quibus om̄niū fauor lapplaudat
populoz et ea ip̄i aptissime loquuntur
p̄phete. hoc autem nullus aperte pro-
nunciauit p̄pheta. Sed cum iudeoz
hoc dixerint doctores nemo tamen ex
his qui ante xpm̄ fuerūt istud predix-
it sequaces autem errorem hunc inue-
nērunt vt iudeoz gens in sua p̄sisteret
infidēlitare. Scdō nituntur pbare in-
tentū in dei auctoritate ysaie. xxvj. vbi
ait viuent mortui in infectiq̄ mei re-
surgent ex p̄gissimū et laudate q̄ habi-
tatis in puluere. Sed hec verba neq̄q̄
ostendunt mortuos iudeoz ad ha-
bitandū terram resuscitari. qm̄ si dili-
genter qd̄ dī attendam⁹ nec mortuorū
resurrectōez ibi patenter p̄figurata

resurrectio
mortuorum

inueniem⁹ altoquin ppha sibi met con-
 uari⁹ eē videbit cū in supiorib⁹ dixerit
 monētes nō uiuēt gigantes nō resurgēt
 qđ igit a nature vsu dissentit z sensui p-
 phete pparietates vigerit. nequaquā im-
 libituz vnusquisq; ad sensum nature
 pparitū dz exponi cum alter sano sensu
 possit intelligi: nisi necessaria rō ita id
 coegerit accipi. Qđ siq; intelligere eu-
 pit attendat qđ pdictū verbū duob⁹ mo-
 dis intelligi pōt. Vno mō vt vel de ex-
 tremi iudicii suscitatioe dictū credatur
 vel resuscitatiois noie captiuitatē euasi-
 onem signauerit. Hic aut sensus ma-
 gis ad lram ptnere videt cū paulo su-
 per⁹ ppha sue gent⁹ captiuitatē z affli-
 ctionez deflexerit. Statimq; diuine p-
 missionis et pietatis solatiū intulit di-
 cens: uiuēt mortui interfecti resurgēt.
 Nec hāc euasione quolibz incerto tpe
 s; post modicū sps eueniurā pnuclat
 dicēs. vade ppls me⁹ intra cubicta tua
 clau de hostia tua sup te ascondere mo-
 dicū ad momentū donec transeat indi-
 gnatio mea hec ad captiuitatē pgruen-
 ter referunt. Tercio nūnt intentū p-
 bare iudei ex verbis Dasi. in ca. xij. vbi
 dicit multū d his q dormiūt i terre pul-
 uerē enigilabūt alij in vitā eternā alij i
 obprobriū vt videāt sp s; hec anctas tā-
 to longi⁹ ab intentōe iudeorū discre-
 pat supradicta quāto euident⁹ de vlti-
 mo iudicio intelligit fuisse dicta in illa
 em resurrectione ibi vel in vitā eternā
 vel in obprobriū sempiternū. Quarto
 explicant ad intentū suū iudei aucte
 ezechielis in ca. xxxviii. q cum plures
 mortuos diuina suscitasset vntē. d fir-
 turis quoq; his vaticinat⁹ ē verbis. hec
 dicit dñs de⁹. Ego apertā tumulos ve-
 stros z educā vos de sepulchris vestrz
 ppla me⁹ z inducā vos in terram isra-
 bel z p⁹ pauca z requiescere vos faciat
 sup humū vestraz. Ecce z mortuos su-
 scitandos z terras suas inhabitaturos

aptissime ppha atq; indubitāter ostēdit.
 Rūdet q pdicta auctas de resurrectione
 mortuorū in die iudicii intelligēda
 ē nec ē instātia illi⁹ q dī in fine requies-
 vos faciā sup humū vram qm requies-
 isto mō pōt accipi vt aiām significet re-
 quiescere in corpe qđ nō imerito terre
 noie de q sumptū ē exprimit teste insu-
 per scriptura q frequēt illud noie terre ap-
 pellat. Vt etiā moyses formauit deus
 hoīem de limo tre. ecce hō cum ex. iij.
 elemētoz sit pūctōne pfect⁹. de tra tū
 q vnū est elemētū dī facit⁹ s; nō incōne-
 niēter qz tre noie signat corp⁹ possum⁹
 q intelligē qđ dīc qz faciet eos requies-
 sup humū suā q aia redibit ad corp⁹ et
 iudicabit vtrūq; Hic aut sensus i illi⁹
 pphē explanatioe pōt accipi sano iudic-
 etu. ita vt nec scriptura aliq nec rō villat
 deat ei fūta. Quicqd āt in tenebros of-
 ctis pphay mult⁹ pōt accipi modis. ita
 vt qđ eā exponēs nec a scripture testimo-
 nio. nec a rōnis exorbitat semita nihil
 est incōueniens siq; eā dīctōne s; iusto
 exposuerit sensu. Si aut⁹ āt talis sit ex-
 positio q vel a scriptura vel a ratōne aut
 sit aut videat extranea ea iusto iudicō
 carere virib⁹ ē estimāda. Quō aut pā-
 cta iudeoz snia scripturē sacre est ppa-
 ria diligēs lector attendat. David pro-
 pheta de mortuis taliter inq; sepulcra
 eorū dom⁹ illorū in eternū. tabernacula
 eorū in pgenie. Itē de eadē re introibit
 vīq; in pgentes pīm suorū z vīq; taceret
 nū nō videbit lumē. Itē alibi spūs per
 transibit in illo z nō subsistet z nō cog-
 scet ampli⁹ locū suū. Item alibi sic vni-
 nerat dormiētes in sepulchris qz nō es
 memor amplius z ipsi de manu tua re-
 pulsi sunt. Job etiā idē sentiens dīc.
 memento quia ventus est vita mea: et
 nō reuertet oculus me⁹ vt videat bona
 nec aspiciet me visus hoīs oculi tui in-
 me z nō subsistam sicut cōsumitur nu-
 bes z ptransit sic qui redūderit ad iustā

De mortuis
 resurgētib⁹

ros nō ascendet nec reuertet vltra i do-
mū suam nec cognoscat eum amplius
locus eius. Item alibi vadam z nō re-
uertar ad terram tenebrosam. Itē idēz
hō cū dormierit nō resurget. Salomō
etiam his psona scribit dicens. viuētes
se sciūt esse mortuuros mortui vero ni-
hil nouerūt amplius nec habent vltra
mercedem q obliuioni tradita est me-
morā eorum. amor quoq et odium et
inuidia simul pbiūt nec habent partes
in hoc seculo z in ope qd sub sole gerit-
tur. Ecce salomon sapientissim⁹ cetero-
rū auctoritatib⁹ concors existit q mor-
tui ad hoc. s. vt terras inhabitent rō-
scitandi nō sint. z tamen q qnqz
gant testimoniū pbiēt dicens q non
habent ptem in his q sub sole gerūtur
sz in terris. Per hoc videlicet innuēs
q in his ptem sint habituri q supra so-
lem sūt. i. in celestib⁹. Dicit hic iude⁹.
ostendisti iniam meaz contrariā eē au-
toritatibus sacre scripture z dixisti eti-
am q erat ratiōi pparia vellem scire q
modo hoc intelligi posset. Rñdet nō-
netu iudee credis q cū vestre resurrex-
erit mortui adueniente vincto adam q
z seib. mathusalē. abraam. ysaac. z ia-
cob z aaron. ceteriqz pīarche z pphē et
omēs iusti qui ante aduentū ei⁹ obierūt
pariter cū eis sint resurrecturi. z omnia
humana genera officia agentes z pati-
entes pīstinosqz rerum ritus colentes
antiquo more terras sint inhabitaturi.
z aarō z filij eius sacrificijs vt olim ob-
laturi. z a moysi vt olim sacerdotibus
vestimentis induendi sint. Nec nega-
re nō valet iude⁹. qz doctores sui cūcta
affirmāt. Tūc ergo quero qd nam erit
maxim⁹ pontifex dicit iudeus q aarō.
Quid ergo de eleazaro sinec. multisqz
alijs tūc fiet qui olim omnes fuerunt
pontifices summi erunt ne semel omēs
vno tempore maxim⁹ pontifices an il-
lius ordinis dignitate pīnabunt si di-

peris viuente aaron eos summo sacer-
dotio fungi nō posse. quid ergo pderit
eis resurgere. Plus em ad deducis et
incommodum q ad decus z vtilitatez
erit eis resurgere. meliusqz ei fuisset in
morte pmanere qz erupnosam ducē vi-
tam licet z moysi lex in h facto destri-
atur q preceptū habet ne qd maioris sibi
limar⁹ ordine vlti⁹ ad minorem secu-
do ducat. Si aut omnes in summi sa-
cerdotij ordine eqles esse futuros con-
cesseris honorem suū admittis. qz null⁹
int⁹ plures equales excellentē pōt ha-
bere honore. Preterea multis pontifi-
cib⁹ multa sunt necessaria templa. Ex
hoc ergo aliud incōueniēs. i. legis de-
structio sequit pīpīētis. ne plusqz vnū
sacerdotē nec plusqz vnū existere tem-
plū. Ex q sequit necessariū iudeos aut
nouā legē habituros pcedere aut moy-
si legē nequaqz totā pīstere posse. que-
ro etiā vltra. Nunqd plures reges ha-
bituri sunt iudei an vnū. Rñdere debz
iude⁹ q vnū sicut ppheta ezechiel p-
biēt testimoniū dicens vnus pasto-
rem omnes habebūt. qz si plures fue-
rūt concordēs esse nō poterūt z regis
pacem destruerūt. Et tūc quero vlti⁹
a iudeo. qd erit ille rex respondebit q
vinct⁹ in cū aduentu captiuitatē se cre-
dūt euasuros z suos mortuos suscitā-
dos z eoz moderamē hīe impij. De-
re illud dictum aliqd coloris hīet sicut
ctum illum hominem hī credent et
deum. Si vero vt credūt homo tm fu-
turus sit. qd tūc abraam ysaac z iacob
sunt facturī moyses etiā ceteriqz pro-
phete. nunqd ei⁹ subīcient dīōni. Rñ-
det iude⁹ q sic. qz sic samuel subiectus
est sauli z helias achab regi z helizens
Ioram et alij multis prophete regibus
suis: sed hec similitudo nō cōuenit p-
posito pīenti. Nam z si pphē q mīne
reges fuerūt regib⁹ subditi fuerūt non
ideo puenit aut ē necesse vt rex ppheta

cuius terreno regi subiectat velut abra-
 am et dauid et ioseph. quorum quisque rex fu-
 it atque propheta. moyses etiam qui rex et propheta et
 legislator totius exiit populi. cui legi li-
 ber tale testimonium phibet dicens. si sur-
 rexerit propheta ultra in israel sicut moyses que-
 noscet dominus facie ad faciem in omnibus sig-
 nis atque potentis qui misit super eum. nonne
 cum isti tanti talesque viri resuscitant illi
 us fuerint vincti viri subiecti. nonne quod
 multo melius fuisset eis ne suscitarentur.
 Preterea duo inde inconuenientia pue-
 bunt. si enim minor est eo moyses scriptu-
 ra mentis. si autem maior tanto plus vili-
 ficat. Si dicat iudeus quod ille rex erit moy-
 ses tunc quero. Quid ergo ille vincit sa-
 curus est. Quid etiam abraam ysaac et iacob
 sunt facturi quos moyses ipse dum vive-
 ret in tanto prelo habebat quod cum aliquid
 a deo implorabat pro eorum amore se ade-
 ptum orabat. Ecce quod sunt positi in-
 dei in magno discrimine in hac mate-
 ria. Quero a te ultra iudee si nosti. nu-
 quid illi qui tunc suscitandi sunt mortui na-
 tura et preteritum habebunt filios generandi
 Rudebit iudeus quod legis precepto ad hoc con-
 stringent. ergo cum lex precreare filios pre-
 cipiat nouam eos legem habituros demon-
 strat quod est contra fides sua. Rudebit iu-
 dens quod eis inhibita est generatio non le-
 ge sed natura. hoc stare non potest. quod aud-
 tus abhorret et mens refugit credere ani-
 mal aliquid modo esse cui naturale sit ge-
 nerare non posse nisi aliquid interueniente
 accidere quod vero homo accidente aliquid in-
 ueniente vim generandi amittit nec sa-
 cerdos esse nec testimonium phibere nec
 iudicium potest facere. quod si natura ipsa di-
 xerat esse nona non debent eos dicere re-
 suscitandos sed nouam creaturam futuram
 similiter potest in forma tamen non in na-
 tura tota. comedent quidem et bibent. sed
 non generabunt. Concedit ergo iudeus quod
 quemadmodum cetera humanitatis
 officia. sic et generandi naturam habebunt.

a deo ut mulierem quotidie precepturas
 quotidie paritura credat. Sed hoc quod di-
 citur iudei est ita fatuum quod vix humane
 aures audire possint. ut enim qui dicunt vera
 esse fatear. scilicet ut in vincit et credituri sunt
 omnes et resuscitandi cum quotidie filios pre-
 crearent perfectio nec terra eos capere etiam
 si dupliciter maior esset aut pontus
 etiam terra fieret a deo loci coartarentur
 angustia quod non haberent quod colere pos-
 sent arua. imo inde semper esset inter eos
 propter terre angustiam certamen et rixa. Item cum
 suscitabunt omnes redibit quisque vix ad
 uxorem suam quam habuit aut aliam habebit.
 Rudebit iudeus quod quisque rehabebit suam
 quod hoc erit lericie presumptio. Tunc ergo
 quero illa mulier qui pro tres vel plures
 habitos maritos est mortua in resurre-
 ctione quem ex his est habitura. Nam si
 primum habituram ruderet lex moysi destru-
 erit dicensque post secundum non debeat re-
 dire ad primum maritum. Si vero alium qui
 primum habituram respondeat in eo etiam
 am est destructio legis eas namque legi
 iubente primo viro vivente nec eas re-
 pudicante cuius non propter nubere. Sed
 ecce cum tot suscitati cum tot post eos fue-
 rint nati quislibet horum quicquid erunt mor-
 tui. Respondet iudeus quod immortales
 exinde remanebunt. sed ratio demon-
 strat quod dicere stare non posse cum enim homo co-
 mederit biberit generandi vim habue-
 rit necesse est quod ex istis elementis compo-
 situs sit. quicquid autem taliter propositum est
 illud etiam corrumpi necesse est. ergo
 et eos mortis corruptioni cum taliter com-
 positi sunt subiacere necessario. percludit
 Rursus si immortales fuerint ita nequa-
 quam spirituale quod non est homini eis pueniat
 quod nec est subiectum diffinitioni. Diffini-
 tio enim hominis est animal rationale mor-
 tale. sed de immortalibus hominibus diffini-
 tio ista predicari non potest quare nec spiritua-
 lis homo. unde per hoc medium colligitur re-
 spondeat ut quod iudei vocant hoies. hominea

non sicut quod est inconueniens. Itē sicut
supius dictū est multitudinē eorū spa-
cium totius terre non posset sufficere
si ipsam maximā multitudinē immor-
tale asseram⁹ cū supra sine intermissio-
ne eos generaturos esse diximus. Et si
ad lapidū modū sibi met supponeren-
tur nullaten⁹ in duplicato terre spacio
pcluderent. Dicit iude⁹ si nō possum
eos defendere imortales saltē morta-
les pcedā. & si mortuos eos eē cōced-
dit volo. Dicat illa resurrectio vix erit
eis ad penā an ad coronā. Rñdet iude
us qd ad glām & honorē illa resurrectio
erit vt vincti gloriā & regnū cōspiciant.
& pfectā corpīs & cordis habeant leticiā
Dicat ḡ iudei qd interim sentiāt d sta-
tu bonorū donec resurgāt. I. vix i peni-
an in dēte vsq; ad resurrectionis tēpīs
pmaneat. Rñdet certissimū est eos eē
cum deo beatitudine pfrui. Si ḡ vt as-
serunt ita est resurrectio illa oib⁹ ad
penā qd ad coronā futura est. cum em̄
nunc eterne vite munere gloriēnt cur
itē in corporū ergastulīs retrudentur
nisi vt fame siti vigilijs et varijs atq; i
numeris denno cruciatib⁹ agitent. qn̄
insup p̄m eorū sententiā scōe mortis ti-
morez & penā sustinebūt his oib⁹ sa-
tis cuiuslibet patet resurrectionē illam
magis illis ad dedecus qd ad honores
& gloriā fieri. Rñdet iude⁹ qz & si nunc
in quiete & delicijs pmanent de qbus
ad corpū sint redituri angustias. cum
tanta eis exultatio erit vincti pntiaz cer-
nere & eius regno exultare hierosoly-
mis vt olim habitare in templo vereri
istū sacrificare & vt corporū pena sit eis
nulla & quā mō habent requies habe-
antur postea p minima. Sed hoc qd di-
cunt a veritatis exorbitat semita null⁹
em̄ presentis mūdi honor & gloria eter-
ne vite quieti & delicijs comparatione
continet aliqua. quia nec vno momē-
to quisq; huius mundi poterit sine la-

bore & pena vti delicijs. illius autē bre-
uite gloria nulla intercedere molestia
pmanet perpet⁹ & cōtinua p̄cipue cum
eorum testent doctores omnem huius
mundi honorem & gloriā idem esse ad
illius vite delicijs qd est vnum ad. I. c.
Patet insup cuiuslibet nisi totius ratio-
nis sit expers incomparabiliter magis
esse gaudiū cernere deū qd talē quales
ipsi dicunt vinctum qui futurus sit ho-
mo tm̄. Dicat ergo iude⁹. quid finaliter
de resurrectione suorū mortuorum
sentit Vere eorū credulitas est et fidel-
certitudo qd resuscitandis profecto co-
medendi etiā & bibendi siue generādū
& naturā & vsum sint habituri & p mil-
le annorū trāsacta curricula in ppetue
beatitudinis & immortalitatis regnū si-
ne aliqua morte trāsferendi. S; b sta-
re non p̄t qz si imortales cōcedit ad
p̄stinū inconueniens redit infra mille
etern annos intm̄ multando p̄pagabi-
tur eorū vt nullo mō intra terre pcludi
valeant ambitū. multo igit m̄nus ad
incolendos agros vllū superit spaciū.
Insup & illd qd supradixim⁹ est i que-
stione. qd p̄iarche pphete & oēs iusti q
iam fulgebant in gloria nouis denno
penis sbdantē reducti ad corpora. Item
aliud om̄e em̄ qd comedit & bibit & q
gnit delectat etiā ac tristat. p̄cul dubio
ex qtuor elementis ppositū nō dubita-
tur. Quō at qd ex his pponit & passio-
nibus p̄dictis afficit cū eisdē affectōib⁹
sine mutatiōe in regnū illud transferet
S; vt oīa pcedam⁹ qd nam de his sūt
dicturi qd adueniente vincto et post sūt
nascituri mortuos ne asserent v̄l nō.
Rñdet iude⁹ qd morient in xp̄i regni fi-
ne. Quid igit faciet penes eorū i mor-
te iporū. meli⁹ nāq; illis foret nō resur-
gere qd tm̄ dolore ex eorū morte sustine-
re. Dicit iude⁹ concedam⁹ qd eos non esse
mortuos s; b stare non p̄t. qz tūc mē-
stretur scriptura qua dicit dauid i ps.

*Resurrectio iude-
orum p̄p̄dina*

h̄naro

Quis est homo qui vivit et non videbit mortem. Undique igitur si perpendunt iudei eis semite rationis et diffugij sunt clausa. quod nullatenus eo modo quo dicunt fieri possit mortuorum resurrectio quam tamquam fatua positio relinquat credulitas iudaica quod sui mortui sint resurrecturi ut super terram incolant.

De residuis fatuitatibus iudeorum. *Canone iuxta*

Quam etiam iudei multavimus deum. dicit rabi sadue. Quid est illud quod non fuit revelatum iacob. cum tamen esset propheta. Respondet quod Joseph filius eius non erat mortuus et quod fratres sui vendiderant eum. et dicit quod ratio est quod in hora venditionis eiusdem querebant fratres eius aladma. id est maledictionem. per quocumque illud revelaret et similiter aladma non potest poni nisi ad minus sint decem homines. et quod ipsi non erant nisi novem permiscuerunt in predicta aladma deum secum ut essent decem et ideo dicunt quod deus non esset assensus revere iacob. Item dicunt in sabba in causa. quod incipit rabi aquiba quod quando Moyses ascendit in montem quod invenit deum in manibus tenentem rotulam legis et faciebat coronas Iphis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus: quare me non salutas. Respondit ipse. quod dñe est seruus qui debet et salutare dominum suum. Et dixit ei deus. verum dicis. verumtamen ex quo venisti ad iuvam me. Item dicit in predicto eadem. quod in die iudicii dicit dominus ysaac. tui filij peccaverunt volo condemnare eos. Et respondet ysaac. Dñe etiam sunt filij tui quod tu scripsisti in lege tua. filius meus primogenitus israel. Ego volo quod veniamus ad computum videamus quantum est vita hominis. lxx. anni: amove. xx. in quibus adhuc non est homo in erate in qua debeat sibi imputari peccatum remanet. l. totum medietatem temporis. id est ipsa noctis in qua homines dormiunt et remanet. xxx. et immo-

ne medietatem temporis. quod expendit in seculum. et dormiendo et bibendo et remanent. xij. anni cum dimidio. hos xij. annos cum dimidio dividamus inter me et te et faciamus illos liberos a pena ecce magna vanitas ac si deus ne sciret predictum propter antequam ysaac ostenderet sibi. Item dicit in rabba mestiba in causa. quod incipit cohet. quod in illo tempore quod fuit ordinatum thalmuth quod die quadam deus stabat in magna disputatio cum illis qui sunt in studio celi super certum casum lepre. vixit. id est homo in quo illa accidit debet at iudicari mundus vel non et deus dicebat quod sic. et illi de studio tenebantur quod non. Et dixerunt. quis examinabit et prodeperunt quod fieret ad examinem unius doctoris cuius nomen erat raba filius nabami et illa hora in vno puncto fuit rapta anima filius a corpore suo et dedit suam sibi deus. Item querunt in abodazora. causa. in quo deus se intromittit per totam diem et respondet. Tribus primis horis studet in lege. et tribus horis secundis docet pueros qui mortui sunt parvi. tribus alijs studet ad iudicandum totum mundum. Et quod vidit quod est dignus punitione surgit a throno iudicii et sedet in throno pietatis. tribus vero ultimis horis sedet et laudat et ridet cum leniathan. Item querunt ultimus eadem quod diximus sunt de die quod ergo facit de nocte Respondet quod de nocte equitat super unum cherubin velocissimum et visitat decem et octo mille mundos quos creavit. Item querunt ultimus antequam crearet mundum quid faciebat deus Respondent quod ibat creando mundos et destruendo illos. Item dicunt in rabba bachera in causa. ham moher et hacofma preparatus est deus ad faciendum convivium iustis de carne leniathan. et quod dabit eis ad bibendum vinum quod stat conservatum in vasis suis a principio mundi usque ad illam horam. Item dicunt in canbe drin in causa. quod incipit cathome mame-

lematum pise

*Tabula legi
in coram*

*Studium
dei in
iudicio*

ner q tres fuerūt q peccauerunt in in-
curia cum fuerūt in archa noe. s. canis
coruus et cham. et ideo oēs tres fuerūt
p̄demnati. Canis fuit cōdemnatus i b
q ligat cū femella. Coru⁹ in b q emit
tū semē p os. Cham in hoc q maledi-
xit eum noe. Item dī in nīda in ca. qd
incipit hamapolē q inierim q creatu-
ra est in ventre matris hz qndam can-
delam sup caput suū cum qua videt
ab vna parte mundi vsq ad alteram et
scit totam legem et omēs scientias. et i
hora qua exiit de ventre venit angelus
et dat ei vñū ictum in ore et facit q tra-
dat obliuioni quicqd sciebat. Item dī
cit in eodē libro in ca. qd incipit aysay
et in barabot in ca. qd incipit baroz q
og rex basan quē cōquestrauit moyses
anteq mozeret fuit in tpe diluuij refer-
natus hoc est magnū mendaciū ppter
vno. P̄mo q a diluuiō vsq ad tps
in quo conquestauit moyses predictū
og fuerunt noningēti anni. Secūdo
quia est p̄tra textuz sacre scripture vbi
ponit q solū noe et filij sui cū vxoribus
eorū fuerunt reseruati. Item dicunt in
bullin in ca. qd incipit helūterobos q
vñus leo est in mōtana vlam q est ita
magn⁹ q habet. lx. cubitos ab vna au-
re vsq ad alteram. et dicit rabi ioseff q
sunt. xv. cubiti. et dicunt ibi q semel q-
fuit impator a rabi osua et dixit ei qd
excellētie est deo q compat eum scri-
ptura leoni cum equus vnus sit suffi-
ciens ad occidendū leonem. Respon-
dit rabi osua. s. cū leoni comparatur di-
co tibi q leoni de vlam et dixit ei impe-
rator multū vellem videre eū et illa ho-
ra rogauit rabi osua deum et extraxit
eum a mōtana illa et venit versus Ro-
mam. et qñ venit in distantia trecētaz
leucay dedit vñū rugitum. et omēs mu-
lieres que erant pregnantes in roma
abortauerunt et muri ciuitatis cecide-
runt. et quando appropinquauit am-

plius per. c. leucas sic q distabat p. cc.
leucis a ciuitate romana dedit alteruz
rugitum et illa hora ceciderunt omnes
dentes omnīū existentīū i roma et im-
perator cecidit a throno suo in terram
et dixit rabi rabi osue fac orationē deo
vt redeat ad locum suū et illa hora re-
uersus est. Item dicunt in rabacani in
ca. qd incipit hamoher et hacasma dīc
raba. Ego vidi vñam ranam que erat
ita magna sicut vna villa. lx. domoz.
et venit vnus coluber et deglutiuit illū
colubz et deinde volauit et sedit super
vñū ramū vnus arboris et dicit rabpa
pa si non accidisset mihi ita fuisse non
credideram. Item dicit ibi raba. Iba-
mus p mare et ambulabat nauis sup
caudam vnus piscis et ambulauit su-
per eam tribus diebus et tribus nocti-
bus nec plus nec minus et piscis ibat
contra orientem nauis vñō occiden-
tem et quid cogitas q nauis non ibat
velociter interroga rabdemī et dicit ti-
bi inq̄ntum vnus homo posset calefie-
ri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus
p̄pe terram vidimus homines p̄iciē-
tes sagittas cum balistis et veloci⁹ ibat
nauis q̄ ille sagitte. Item dicit rabi se-
ler iunius in vna nāuī et vidim⁹ vnaz
autem qui erat in aqua maris et ibat si-
bi aqua vsq ad collum. et ego volui de-
scendere ibidem ad balneandum cogi-
tando q nō esset aq̄ multū profunda et
audiuī vñā reuelationem q dixit. Ca-
ue tibi ne descendas. qa. vij. anni sunt
q cecidit ibi vñū manubrium et adhuc
non dū accessit ad terram. Et dicit ha-
bi ca hanna q auis ille vocat cin. Trez
dicit raba. dixit mihi vnus macelari⁹.
veni ostendam tibi vbi osculant terra
et celum. tū cum eo et posui tabargiū
meū sup vñā fenestrā celli et sepaui me
vt facerē orōez et qñ venit ad locū nō in-
ueni tabargiū meū. et dicit videtur mi-
hi q latrones ambulant in celo. et

p̄ncipaliter

zama

amō
p̄p̄t

legimus
volam

Exeratio
Indecum

Compositores
Thalmuth

respondit mihi ille hō non est nisi ro-
ta celli q̄ monet. h̄ venies huc. cras ista
hora et inuenies. et ego veni et inueni ta-
bargiu meū. Et declarat rabi salomō
non cogitatis q̄ deduxit eū ad finem
mundi q̄ dngenti anni sunt itineris h̄
duxit eū ad vnu montē altissimū intā-
tum q̄ poterat tāgere celū. De et simi-
les fatuitates et vanitates tenēt ceci in
dei in suo thalmuth vt allegat Hiero.
de sc̄a fide. tractatu. ij. sui libri. Plura
alia turpissima q̄ in eoz thalmuth p̄ri-
nentur indignum duxi lris explicare.
S̄ et alia mendacissima et fatuissima
innumera eorundē p̄rasiū his pauc̄
enarrat ne libz nugaz fabulis imple-
rem. Predicti libz thalmuth in q̄ tot
errores tot mendacia tot turpissima et
fatuissima continent affirmāt iudei eē
doctrinā et aliā legem datā a deo moy-
si verbo q̄ p̄cepto duoz rabinoz quo-
rum vn⁹ dicebat rabina et alius rabas
fessuit posita in scriptis sup. cccc. antis
post passionē xpi dui⁹ textus excedit i
volumine totam sac̄a scripturā quasi
in decies tm̄. exceptis glosis antiqs et
modernis quas fecerūt sup ipm in qui-
bus textu et glosis innotauerūt et rece-
perunt mandata et obseruantias et ceri-
monias et q̄ nunq̄ in lege moysi fuerit
nominata p̄ que ipsi regunt vsq̄ in ho-
diernū dies. Et non minus predicti or-
dinatores thalmuth vt bene fundaret
suos errores p̄ceperūt in diuersis loc̄
q̄ oia p̄ ipos ordinata in p̄dicto Thal-
muth habet at̄ tantas efficacias sicut or-
dinata p̄ deum in lege moysi et impo-
suerunt penam mortis cuiusq̄ negā-
ti aliquid de predictis p̄ eos scripti nō
ponentes tam fortem penā negati ver-
ba legis et adhuc in nomine voluerūt
dare excellentiā suo libro vocantes eū
thalmuth qd̄ sonat doctrina. et sacram-
scripturā biblie vocant mīra qd̄ sonat
tantum sicut lectura.

De fatua expectatione iude-
orum circa aduentum messie.

Extus passus est de fatua expe-
ctatione iudeoz circa aduentū
messie. que fatuitas tripli-
citer ostendit. Primo diuisione. Se-
cundo ipis determinatōe. Tercio exe-
pli manifestatione. Circa primū no-
tandum q̄ iudei excecati et obnubilati
circa aduentum messie sunt diuersi. q̄
qdam eoz sic sunt in sua excecatione
obdurati q̄ nec volūt inq̄rere de p̄rio.
p̄ quo sunt in hac diuturna captiuita-
te nec etiā ipius captiuitatis terminū
inq̄rere curāt. et ideo quasi fatui dicūt
vtrunq̄ eis ignotū. Similes infirmo
q̄ intm̄ incurrit sue sanationis despe-
rationē q̄ non curat d̄ cognitione sue
infirmittas nec etiā de curatōe qd̄ est
magna fatuitas. Affirmant q̄ isti duo
primū q̄ p̄ctm̄ p̄ quo sunt in hac capti-
uitate est ignotum. Scdm̄ q̄ termin⁹
sue redemptionis est etiā ignot⁹ et licet
vex sit quo ad eos vtrunq̄ tm̄ nob̄ no-
tum est. vt patet sup̄ra libro. j. in aper-
tione. xij. thesauroz. s. talis ignorantia
fatua est nec eos excusat cum sit nō so-
lum crassa h̄ affectata. Illi sunt q̄ non
curant inquirere certū p̄ctm̄ p̄ quo in
hac captiuitate detenti sunt v̄ si curāt
hoc attribuūt peccatis antiqs. v̄ puta-
p̄ctō vituli in deserto fabricati vel pec-
catis modernis q̄ nō sunt cōia toti eo-
rum cōitati h̄ singularia quoz vtrunq̄
ostensum est falsum. vt s̄. dictū est et sa-
tis claret q̄ hec diuissio iudicij eoz oñ-
dit eos non solū cecos h̄ vero iudicio
rōnis carentes. Scdo oñdit fatuita-
tem iudeoz. ipis determinatio diuer-
sa quoz vn⁹ termin⁹ fuit determinat⁹
p̄ rabi voce. in libro caderholam. Ille
posuit numex ebdomadaz daniel de
q̄ null⁹ dubitat iam transisse. Illi ter-
minus fuit positi⁹ p̄ rabi adba q̄ secus
est aliquo mō p̄putationē p̄dictā et sic

credebat messiam venturum in destructione
templi secundum. Et ideo securus est que-
dam fatuum nomine beucozba qui illo tpe di-
xit se esse messiam quem fatuum secuta est ma-
xima multitudo iudeorum post. xlviii. an-
nos a destructione templi secundi et hie
rusalem per romanos. et aggregati sunt in
quadam ciuitate nomine biter et rebella-
uerunt cum predicto falso messia. et roma-
num imperium propter quod Adrianus cesar
transfretauit et obsedit eos cum suo falso
messia et capta ciuitate omnes interfecit
cum suo messia. ut patet in li. qui dicit de ma-
gno qui incipit bislosapaqui. et in glosa
tremo et hieremie super illud verbo treno.
ii. Dissipauit dominus etc. Fuit alius ut ibi
dicitur hie qui dicitur de domo helie qui posuit
expresse de ordine mundi qui per sex milia
annorum debet mundus durare diuisus
per duo milia in tres partes sicut patuit
li. i. thesauro primo et assignauit tempus
messie in. iij. binario qui secundum hebreorum co-
putationem patet transisse initium illius re-
poris qui versus ad presentem annum secundum eos a
creatione mundi fluxerunt quoniam milia
ccxx. anni. et sic secundum istos aduentus christi
transiit in preteritis mille. ccxx. annis.
et isti tres supradicti fuerunt principales
de numero eorum qui dicuntur chanaym. post
istos fuit quartus et unus de maioribus
eorum qui dicuntur emoraym qui vocabatur
rab. qui determinauit in li. canhedrin
in delecto et omnes termini assignati de
aduentu messie iam transiuerunt in pre-
teritum. et qui non pendebat redemptio
nisi in ipsa penia. hec ille. Hec quidem
terminatio vltima est si sane intelligat
Nam terminus assignatus in prophetis iam tra-
nsiit in preteritum ut patuit li. i. in quo ter-
mino christus iam venit et non pendet re-
demptio nisi in penitentia. qui quicumque
eorum penam egerint statim habebunt mes-
siam qui habemus per rei euidentiam hie iste ra-
bi non intellexit ita recte verba per seipsum
plura habemus in ex li. qui omnes termini assi-

gnati de aduentu messie iam transferant
in preteritum. Fuit quintus huius contem-
poraneus qui consideras qui omnes termini de ad-
uentu messie iam transiuerunt. per discre-
rat socius suus voluit percludere viam
inuestigandi hominum terminos ne per hoc
aliquis auisarent de vitare. Et ideo dixit ve-
aiab perputatibus terminos. si aduentus mes-
sie per hoc volens designare qui esset pec-
catum inquirere vel inuestigare de hu-
iusmodi termino non reddens ad hanc aliam
rationem nec auctoritatem. cuius malicia
et fatuitas manifesta est. quia nullus fuit
famosus scriptor vel glossator inter eos
qui de hoc solenniter non inquireret. Post
hunc fuit sextus in asia de his qui dicuntur
gaoni. qui dicebant rabi cabadiaz qui
in libro quem proposuit quem vocauit librum
de credendis conatur est probare ex dictis
prophetarum qui messias nondum venerat et
de termino diligenter inquires concludit
certum ipsum quod iam transiit in preteritum
per. xl. annos et ultra. ut patet aspicienti pre-
dictum librum. Septimus fuit rabi moysen
de egipto qui tante auctoritatis fuit inter eos
ut a maioribus parte iudeorum perueniens dis-
cat qui a moysen legislatore versus ad moysen
egyptium non surrexit sicut iste moysen
ses. Iste licet in suo Deuter. li. de iudi-
cibus. ii. de regibus determinet qui nul-
lus debet perputare terminos aduentus
messie sequens supradictam quantam opinio-
nem. tamen ipsemet in quadam epistola quam
misit iudeis qui erant in affrica scripsit
qui habebat ex certissima traditione anti-
quorum qui propheta futurus erat in israhel et qui
messias debebat venire et redimere israhel
in anno a creatione mundi quatuor mille
natio octingentesimo septuagesimo qua-
rto. et patet sicut supradictum est secundum pro-
putationem iudeorum qui presens annus domini
M. cccc. lxx. est quinquagesimus millen-
sus. cccxxi. et sic terminus per eum assignatus iam tran-
siit in preteritum per. cclvii. annos. Predi-
ctam proputationem fundauit in quadam

*Puelle iudei
quod dixerunt magis*

auctoritate Nume. xliij. vbi fm translationem nram sic h' ipibus suis dicitur iacob israeli qd opatus sit de^o qd verbu ex traditione suoz antiquozum sic exponit qd qm tps fluxerat a creatione mudi fm pputatione hebreozum vsq ad tps in quo balaam ista vba dixit tm tps pisse fluere hebat a tpe isti^o dicti balaam vsq ad tps in quo xpha messias futurus erat in isrl. **P**etrus post huc fuit rabi moysen gerundens. qd fuit magne auctis inter eos qd scribes supra pentathencu in pbeniali parte determinavit cu magna solennitate qd messias erat ventur^o certissime in ano a creatione mudi. quito millenario ceterisimodecimo octavo. cu quo concordavit mgr Salomon barchinen. in libro migala a megala de quo fuit dcm supra li. j. **H**onius fuit rabi leui bentor son vulgariter dictus mgr leo de bonalas de puincia puincia qd in expositio ne sua sup dñi. reddens deo grās qd si bi reuelauerat terminu supradictu in anno pdicto. s. quito millenario ceterisimodecimo octavo fm pputationem indeoz pcedas cu predicto moyse gerundens. quoz termin^o satis pater qd ia transiit in pteritu. p. cxliij. annos fm pputatione eoz in anno pnti supradicto. **F**uerunt etia alij duo iudei periti unus in ciuitate abulen. alius in villa qd dicit arllon. de qbus dicit infra consideratione. x. mirabili. x. Isti assignauerunt terminu anno a creatione mudi quito millenario quinquagesimo quinto fm eoz pputationem. Qui qdem annus concurrat cu ano dñi. M. cc. xcv. Ex quib^o oibus manifeste colligitur fatuitas et falsitas indeoz i determinatione anni aduent^o sui messie. cu ois sui termini iam transierint in pteritu vt clare visum e. Signu aut fatuitatis et metis in coposite est nunq i vno pssistere s de alio in aliud mutari

Vbi fm Seneca pnu argumentu metis pposita est posse pssistere secus morari. Iudei g qd vsq nunc pssistere in vno non potuerunt termino. **V**erisile est qd qritudie fatulando nonos fingent terminos pdicti aduentus. **T**ercio pbatu eoz fatuitas in aduentu messie que sperant exempli manifestatione. **V**nde narrat Celsarius qd clericis quidam filia cuiusda iudei impregnauit i ciuitate lemonicea. timens at ille offensas parentu puelle accepit arundinis nocte ppe pariete camere in qd parietes puelle dormiebant ventres et p forame summitatem vna arundinis intromittes et p alia insufflans sic est locut^o. **D**ixisti et deo dilecti vocas eos noibus suis p prijs gaudere qd filia via pcepit messia virgo pmanens vir expgefaci^o qrit ab vxore si vocē illa audisset qua negante orauerunt vt itez audire possent. cleric^o eos loquētes audiens sicut prius itez est locutus. **I**lli g exultantes et postre petitionem facti certiores vix diem expectauerunt ventresq. puelle aliquantulum iam intumescere cernētes ab ea quęserunt vn cōcepisset. **I**lla vō sicut coacta fuerat a clerico respōdit si concepti nescio s scio qd vix nūq cognoui et virgo sum. **S**ed illis ergo nō se capientib^o p gaudio p castella et ciuitates diuulgatum est qd illa paritura esset messia. **Q**uid plura affuit hora parienti et iudeis innumeris cu gaudio magno expectantibus natiuitate pepit misera illa nō messia s filia cu multz doloribus et gemitib^o et clamorib^o qd pgnito iudei pfusi sunt supra modū ex qbus vn^o in fantulam accipiens p pedes allisit ad parietem. **E**cce pfirmatio p exemplū fatuitatē iudeoz in expectatōe messie.

De iudeoz expulsiōib^o vbi quatuor principales expulsiōes notantur.

Nona consideratio

Est de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. non est mirandum si gens que tam graue promissit delictum quale nunquam fuit nec erit perpetratum ab angelis nec ab homine graues sustineant penas et quod zelus poterit comparari morte filii dei merito dauid prophetam suam penam dicens. expelle eos qui irauenerunt te domine. In punctis consideratione. iiii. iudeorum expulsionibus exprimentur per mortem saluatoris. quarum prima fuit a terra sancta. scilicet a francia. tertia ab aglia quarta vero ab hypania.

Prima expulsio fuit a terra sancta ubi quatuor puncta aguntur.

Prima iudeorum expulsio a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione quatuor erunt puncta attendenda sicut notat iohannes salibericus in suo polycrate li. ii. quod optime hanc materiam explicauit. Primum erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nonissimum. Secundus de calamitate obsessorum et quod fuerit finis obstinate malicie et que preteritis tyti. Tercius punctus erit de muliere que urgente fama comedit filium suum. Quartus erit de numero captiuorum et occisorum et peptorum fame. et quomodo christus fuauit suos sub ea repestare.

Primum punctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Arca primum punctum veteris refert historia sic dicta quod est auctor eius incertus et vetera ferunt quod inueniente hierosolymorum excidio. eclipsis lune per xii. noctes continuas etiam in remotissimis locis pertractata est. forte signans iudaice preditionis suppositi erroris euerfionem que christo per predicationem apostolicam mundo illucescente rectissime contigit. Scriptum est enim stultus mutatur

tur ut luna sapiens vero cum sole permanet. Illa quod plurima diuino super incredulos imminente iudicio acciderunt. que si per singula per ab autoribus digesta sunt cepero enarrare vel sola per apostolum tempus desiderabunt et oculi. pauca tamen autore iosepho compendioso sermone percurrant eo quod ad roborandam fidem nostram perficiunt et ad retinendam obstinam perditionem iudeorum. xl. namque post admissum periculum continuis pertracta annis impiorum pena differt. In quibus et apostolus omnes precipue tamen iacobus frater domini dictus hierosolymis episcopus constituitur indefinenter populum commissi imperatis et feralis animi de scelere promouebat si forte possent promissi penitudinem gerere. si possent flere per scelere et vltices penarum flammam lacrimarum ubertate restringere. Distinguebat eis namque deus per suam patientiam quod ipsorum quereretur penam quod non vult deus tamen mortem periret si quod peruerat et vitiatur. Nolite autem adhuc eorum duriciam nitentur diuina maiestas signis et prodigiis celitus datis terroresque si in minacem dexteram ostendendo potiusque inferendo de quibus supradicti historiographi fides ut incertis etiam in hoc sufficiens erat. Relegamus igitur quod in sexto historiarum suarum libro de his ipse signauerit iosephus. Sed infelicem inquit plebem. ceterum quidam homo homines et deceptores falsa vaticinantes suadebant ut euidentibus signis et iudiciis iracundie et indignationis diuine non crederetur. quibus aperte futurum et visum et gestum presagabat excidium. si velut afflati et amicti et qui neque oculos neque aias in se habent spernebant. Quod omnia celitus nuntiabant. Etenim stella perfulgens gladio per omnia filis imminere desuper ciuitatis et cometes. Preterea exitialis per flammis visus est ardere per totum annum. si et ante excidium tempus ac bellum populi die cum ad diem festum peruenirent octaua die mensis xaurichi qui est aprilis noctis tempore hora nona tantus

luminis fulgor aram templamq; circū-
cūdedit vt putarēt oēs diē clarissimuz
factū z pmāsit spacio dimidie hore qđ
imperitis quidē z ignaris pspex vide-
batur. Sz legisperitos z ppos qđ do-
ctores nō latuit exiciale potentū. In
eadē qđ festiuitate vitula sacrificijs ad-
mota z aris assistentes inter spās minī
stroꝝ manus enixa est agnā h z lanua
interioris edīs qđ respiciebat ad orientē
cum esset ere solido iduta ac p inde im-
mensū ponderis qui vix .xx. viris sum-
mo conatu impellētibz clauderet fer-
reisq; seris z vectibus munita. ac pestu-
lis in altū dimissis teneret obstricta re-
pente hora nocti sexta prima z .xx. die
mensis apparuit spōte patefacta. Sz
z transacto die .vi. post aliquot dies p-
ma z .xx. die mensis arthemēsi qđ apđ
nos maius vocat. pdigiosus apparu-
it visus fidem pene excedēs qđ de fal-
sum putaret nisi oculoꝝ fides confir-
masset maloz cōsecuta pñicies. Etem
ppe solis occasus visi sunt curr⁹ z qua-
drige in omī regione p aerē z armato-
rum cohortes misceri nubibus et vr-
bes circumdari agminibus in pñis
in alio. Item diē festo qđ penthecostes
appellat noctu sacerdotes ingressi tē-
plum ad ministeria ex more cōplēda.
Primo qđem motus quosdā strepi-
tus qđ senserūt tum subditos voces de
inde audiūt dicētes. migrem⁹ hinc mi-
gremus ex sedibus istis. Adidit his eti-
am aliud terribilius. etem qđā ananias
filius sesus noie vir plebeus z rusticus
ante quartū belli annū cū ciuitas i pa-
ce z abundantia pduraret in diē festo
tabernacloꝝ repēte clamare cepit vox
ab oriente. vox ab occidēte. vox a quat-
tuor ventis. vox sup hierosolymā z tē-
plum. vox sup sponsus z sup sponsas.
vox sup populū z indefinenter diē no-
ctūq; p oēs plateas circūiens hec cla-
mabat. vsq;quo quidē primiores ex

populo vtriusq; velut infans p sagiū indē-
gnatione cōmoti correptū boiez mul-
tis verberibus afficiunt. At ille neq; qđ
p se aliquid loquens h nec eos qđam
qui circumsteterāt deprecans easdem
voces pari obstinatōe z clamore repe-
rebat. Tunc principes intelligentes vt
res erat minis esse in viro mor⁹ per-
ducūt eum ad romanoꝝ iudicē. Apđ
queui fragris ad ossa vsq; lanlat⁹ neq;
preces neq; lachrimas fudit. Sz eadē
vocem miserabiliter z cum quodā cin-
latu emittens per singuls pene verbe-
ra profererat addens etiam hoc. ve ve
hierosolymis. Prosequit z aliud idē
hystoriorographus maiore gestuz mira-
culo dicens oraculū quoddā in sacris
litteris repton qđ p idē tps vix de-
signaret ex eoz regione processurū
qđ totius orbis potiret imperio cuius
oraculi presagiū. Idē hystoriorographus
vespasiānū suspicat declarare. Sz ve-
spasiānus non alijs qđ illis solis genti-
bus qđ romano impio videbant sbdite
dominatus est. Vnde iustus ad xpm
hec responsa referunt ad quē dixit pa-
ter. Postula a me et dabo tibi gentes
hereditatem tuā z possessionē tuā ter-
minos terre. z cuius p idē tps p aplos
suos. In oēs terrā exiuit son⁹ eoz z in
fines orbis terre verba eoz.

**De calamitate obsessoz z ob-
stinate malicie iudeoz qđ fue-
rit finis z que pietas tyti.**

E scđo puncto. i. qnta fuerit ca-
lamitas obsessoz z obstinate
malicie qđ fuerit finis et qđ pie-
tas tyti. psequit idē doctor dicēs. at ne
tot z tanta mediocris plage aut pfin-
ctore indignationis dei aduersus im-
potentiā indeoz signoꝝ videant pces-
sisse iudicis calamitatem intolerabilē
excidium irrepabile reprobate z exce-
cate gentis inauditam z cunctis secu-

lis incognitam seruitutem succinctus sermo pcurrat. Quis ergo malis tunc vniuersa mulcata sit vt quę ipsa inde diuina terra bello. fame. igni. cedibusq; vastata sit q̄ta p̄p̄loꝝ mīlīa patres filī cū cōiugibꝫ ac puulīs liberis absq; numero et absq; discretōne trucidati sint: que etiam aduersarū vrbū obsidiōes s̄ et ipsius magnifice et famosissime ciuitatis iherosolē q̄ta vastitas et q̄ta fuerit diuersoꝝ mortuoꝝ strages q̄s p̄ hec singula belloꝝ extiterit modus. et vt fm id qđ p̄phete dixerāt abhominatio de solatiois in ipso quodāmodo dei famosissimo collata sit tēplo vtq; ad vltimū cūcta depopulata sit et consumpserit flāma. Si q̄s plenius nosse vult legat hī storiā Iosephi. Nos vō ex his tm̄ ea q̄ ad explanationē suscepti opis sufficiunt assumemꝫ. In q̄bꝫ refert q̄ ex omni iudea ppli in die solenni pasce hierosolymā velut exitiāli q̄dā manu cogente cōnenerāt. q̄s trecies centena mīlīa dicit hoīm fuisse. Iusto scz iudicio dei hoc tpe hec vltionis electio vt q̄ in die bus pasce saluatore suū et saluatore m̄ xpm̄ deum cruentꝫ manibus et sacrilegis vocibꝫ violari in ipis diebꝫ velut in vniū carcerē omēs multitudo clusa feralis pena exitiū qđ merebat acciperet. Preteribo sane q̄ in eos vel gladij cede vel alijs belli machinis collata sunt explicare ea tantūmodo q̄ diris famis exitio ptulerūt supradicti hystorlographi sermonibus p̄phetarū q̄ legentes hoc intelligant q̄tū p̄faculū sit audere aliqd in xpm̄. et q̄s grauibꝫ ausa supplicijs expient. Alge itaq; q̄nt? Iosephi hystoriarū liber ponat in medio. Ex q̄ oēs eoz lucrosa tragedia p̄noscat. diuitibus aut pmanere in q̄tā apud p̄rem vniū atq; idē erat. Si em̄ in vībe p̄māssisset facultatū suarū causa crimine obfecto q̄si de transugiēdo cogitarēt p̄mebant. Necessitas vō famis facino-

rosoꝝ extollebat arrogantia et vtrūq; si mul inedia cū temeritate crescebat publice q̄dem frumentū nūq; oīno erat. Si irruētes vrbis p̄dones p̄scrutabāt domos. et si qđ iuenissent tanq; de his q̄ sefellerāt penas sumebāt. Si vō nō iuenisset nihilominꝫ tanq; eos q̄ occultius et diligētꝫ abscondērāt et cruciabāt. Iudiciū vō haberi ab eis pabula capiebant hoc ipso q̄ adhuc vīuerēt et subsistere corpibus videbant p̄fecto tanq; q̄ iam interiissent nisi absconditos vīpīam tegerent cibos. Si q̄s sane tabescentes macie vidissent hos cū venia p̄teribant supflūū putātes p̄mire q̄s paulo post assumeret fames. Multi tñ ioculatis omī censu suo mercati sūt vnū metrū. Si diuites frumētī ordij. si inferiores fuerūt et cōcludētes se in inferioribus q̄busq; penitralibꝫ domꝫ nō nulli nec in panes p̄fectas fruges edebant. Alij vō in q̄tū vel necessitas vel metus p̄mitteret excoquebant et mēsam qđā nullꝫ expectabat apponit ex ipso semine mixto igni rapiētis p̄pria velut furtina deuorabāt et erāt infelices illi cūbi spectaculū miserabile cū valēdiores quicq; inuēta diriperent. Imbecillioribꝫ vō nihil p̄ter luctuz supesset ac lacrymas et oīm licet acerbitates rerū superaret fames: nihil tñ ita subruit atq; subuertit sic verēcūdia. Quid em̄ saluis rebus pudore dignū est id i hac necessitate cōtemnīt. Deniq; virores de viroꝝ manibꝫ. et filij de parentum et qđ est infelici: matres cibos. o paruloꝝ manibus atq; ore rapiebant. et cū dulcissimi liberi in manibꝫ atq; an̄ hora positi tabescerent exigua vite subsidia a dēibus ipis eximere nemo parcebat. Verū ne ipos qđem infelices et exiguos sumentes latebant cibos. s̄ continuo aderant p̄donū quis et statim vt clausas cuiusq; cōprehendisset fores maditū credebat hoc esse q̄ in-

trinfecus positi ederent et repente dis-
spicatis foribus precipites irruerant
atq; ab ipsis ut ita dicam faucibus ex-
pmentes. Si quid forte in sumptu iā
fuerat reuocabant. ferebant senes si ci-
bū vendicare temptassent. Speris et
am crinibus mulieres traherant oc-
cultare nitentes si quid forte deprehen-
sum fuisset in manibus. nulla senib; re-
uerentia. nulla erga paruulos misera-
tio. Sed in exiguo panis fragmēto pa-
uulos inherentes: et ex ipso cui inhe-
rant suspensos elidebant in terras. In
eū vō quod raptos cibo preuenissent as-
sumpto crudelius seuebant et excogi-
tabant dira supplicia obturantes infe-
licibus naturales digestionū meatus.
Alijs vō preacutas sudes per eadem fe-
renda adigentes horresto quod egesta sunt
referens. Ad cōfectionē post hec vni
panis aut clathi farine miseros purge-
bant. Nam ipsi tortores non pariebant
famē. Est enim tolerabilius quodāmodo
si hec cōpulsū inedia facere viderent. si
ut vel preparēt sibi imposterū cibos ut
ut crudelitas exercitio pualesceret. In
his etiam si quid forte furtim per stationes
vel hostiū per colligendis herbis erupis-
sent occurrētes eis quod se hostiū manū ef-
fugisse gaudebant diripiebant quicquid
attulerant. Supplicatibus aut et terri-
bile sibi quoddā nomē dei innocētib;
ut vel partem aliquā quod secū mortis picu-
lo quæsierant indulgerent nihil prius
prebebāt: si hoc beneficii loco cesserat
si comprehensū viuū licuisset euadere
His aut post aliquā adiungit dicens.
Iudeis vō cū egressu vrbis omnes pa-
ritur spes excludēbat salutis: et inuale-
scens acerbitas fames domos simul et
familias gentēq; vastabant ita ut in pe-
nerrabibus strata iacerent mulierum
paruulorūq; cadauera. per plateas vō i-
feliciū senū corpora fame magisq; etate
consumpta. Iuuenes vō atq; omnia

etas robustior velut simulachra quædam
in vijs oberrabant egressibus cornu-
tes quicunq; loci gressum subapuerat i-
edia. Sepelire aut cadauera primorū
nec defunctorū multitudo: nec vitiū de-
bilitas pmittebat. simul et per sui vite in-
certo vnusquisq; verebatur. Deniq; aliq-
uā supra eos quos sepeliebant aias emise-
re. Multi etiā dū psequunt funera pu-
ulq; ad sepulchrū pueniret efflabant.
si nec plangens ex more defunctis ex-
hibebat aut lucius. quia hoc sibi totū vē-
dicaerat fames si nec aridas inedia
humorem cuiq; reliquerat lacrimarū
Obsederant ciuitatē profunda silentia
et nox plena mortis cūcta cōtexerat. qu-
bus malis oibus grauioribus soli vige-
bant p̄dones quod nec sepulcra quædam di-
ripere et expoliare cadauera illicitū vi-
cebant non tamen predam petentes quam
scelus irifice cumulant et acie gladi-
orum suorum in cadauerū obrutatioe per-
bantes. Interdū etiam in nonnullos ad-
huc sperantes mucro examinādas age-
bat quod alij semitices cū viderēt suppli-
ces dexteris pretendebant. ut in se quod
beneficii loco cōuerterent scelus. quo-
scz cruciatibus famis velocius absol-
uerent: si nouo crudelitatis genere ne-
cem quā sponte inferebāt si rogarentur
negabant. cū tamen vnusquisq; deficientium
cū gemitu retorqueret oculos ad tem-
plū non vō morte propria dolens si de im-
punitate predonū quos supstitēs reli-
quebant. Et primo quædam sumptu pu-
blico sepelire mortuos iusserant fero-
ris intollerantia. ut vō oēm sumptum
cepit vincere multitudo morientū de-
mucro cadauera precipitabant. ac cuius
titus circūlens puidisset repletas mor-
tuorum cadauerib; valles et humani cor-
poris tabo patriam terram rigari cuius
ingenti gemitu elenatis ad celū man-
ibus deū inuocat testem hoc sui causa
nō puenire: sed se ista sustinere iniuriā.

Et post alia iterū quedam ioseph^o talia psequit nō cūctabor in qd pferre qd sentio. Arbitror em q si etiaz aduersus simplos ciues romanoz paulis per arma cessassent. aut biatu terre aut aque diluio. aut zodomitanis ignib^o z fluminib^o celitus torris supplicijs ciuitati dependisset q multo infaustiorē illis q hec perpeffi sunt. z nequiozem viroz pūtem hanc pūlisset etatez p qbus omis gens piter extinguit. Sed et in hoc. vi. libro eiusdem talia scribit et eo in qd qui p totā ciuitatē famis inedia corūpebant multitudo innumrabilis erat. quoz nec explicari miseria potest p singlas nanqz domos sicut aliqd fuisset sibi repertū bella continuo z cedes inter charos ipsozqz parentes ac liberos nascebant dū nō solum ē manibz sed et ipis etiā faucibus inuicem cibuz rapere certabant. Fides aut nec mortuis erat: s; z ipi cū spiritū iam exalarent pscrutabant ā predib^o ve tui forte intra gremiū tibi aliqd resideret. Alij etiā p mediā hyantes velut rabidi canes huc atqz illuc ferebant z quasi infania qdam exagitati in easdē domos sub momēto ipis iterū ac sepius irruerant. oīa tñ necessitas cōuerterat in cibū etiā illa que nec mutis quidam aialibus edere vsus fuit. Ad vltimū nec lozis qdā nec cingulis vel etiā ipis calciamentis abstinerūt. Porroz qz indumēta detrahētes cōficiendam dentibus ingerebāt nōnulli z feni veteris festucas edebant: s; z de quinquilijs collectis paruiusimū pondus dragmis in qtuor detrahebant.

Quō mulier quedam vigen-
te fame occidit z manducauit
filium.

Et tercio puncto scz de maria q
vigente fame comedit filitū suū

prosequitur dicens. Sed quid opus est p hoc pondus famis illius explicare cū gestū sit ibi facinus quod neqz apud grecos neqz apud barbaros vllus accepit. audit^o horredū qdē dictū. Fluitu vō incredibile. Et quidē libenter tam imane facinus siluissē ne quis me crederet mōstruosa narrare nisi mltos memorie nostreviros testes cōmissi sceleris habuissē. Porro vō aliqd patrie mee prestare me arbitror si subtraham eoz verba quoz protulit facta Mulier quedam ex his q vltra torridis alueum cōmanebant maria nomīne Eleazari filia de vico bethezob. qd interpretat dom^o ysopi: genere z facultatib^o nobilis cū cetera multitudine q fluxerat hierosolymis reperta cōmunem cū omibz obfidionis casum ferebat hui^o reliquas qdem facultates qz domo in vibem cōuerterat tyranni inuasere. Si qd vō reliquiaruz ex magnis opibus fuerat qbus victum qridianū ptenuem duceret irruentes per momenta predonū satellites rapiebāt pro qbus gemens mulier velut infania iam quadā ex indignatione fatigabat. ita vt interdū predonibus maledictis z cōuicijs in necem sui instigaret. Verum cū neqz irritatus quisqz nec miseratus eam opprimeret. z si quid cibi fuisset forte ab ea quesitum id ab alijs quereret. nec iam vsqz reperendū copia fieret. famis autē dira visceribus ipsius insisteret ac medullis z ad furorem perurgeret iam inedia fame z irapessimis vsa consultoribus contra spā iam armat iura nature. Erat nanqz et ei sub vberibus paruul^o fili^o hūc ante oculos ferens. infelicis inquit matris o infelicioz fili in bello fame z direptione pdonū cui te reseruo. Nam z si vita sperari posset z iugo romane seruitutis vigemur sed nec etiam seruittutē preuenit fames. pdonez vō viciqz in

gratiosiores purgēt. Veni & neo minare
esto matri cibis predonibus furor. se-
culi fabula. quæ sola deerat cladib⁹ iu-
deor. & cū hec dixisset simul filiū iugu-
labat. tū deinde igni suppositū torret &
mediū q̄ppe edendo cōsumit. medius
vō reseruat obiectū. Et ecce p̄festim p̄
dones irruūt cōbuste carnis odore cō-
cepto. minant mortē nisi sine mora ci-
bos q̄s patos senserant demonstraret.
tūc illa quidē prem inquit optimā re-
servauit vobis cōtinuo que sup̄fuerāt
mēbra derepti infantis. At illos repen-
te ingens horror inuasit & crudeles q̄s
nis animi diripere vox faucibus inter-
clusa est. Illa vō truci vultu & ip̄is eti-
am predonibus truculentior. me⁹ inq̄t
filius ē. me⁹ partus & fact⁹ meus est
edite. Nam & ego pri⁹ comedi quod
genū nolite effici aut matre religioſio-
res. aut femina molliiores. q̄ si vos pie-
tas vincit & execrami cibos meos ego
que. tā talibus pasta sum hīs iterū pa-
scar. Post hec illi territi tremētesq̄ dis-
cedūt q̄ hūc solū ex oibus facultatib⁹
suis misere matri reliquerāt cibū. Re-
pleta est aut vniuersa ciuitas cōfestim
nepharij sceleris nūcto. & vnusq̄sq̄ fa-
cinus ante oculos suos q̄s p̄petrat⁹
fuerat adducens tanq̄ si ip̄e hoc p̄pe-
trasset horrebat. Om̄es q̄ famis neces-
sitas perurgebat festinabāt magis ad
mortē bt̄os dicētes eos q̄bus p̄tigerit
interisse priusq̄ talū malorū polluerēt
auditu. Hec q̄dē iosephus.

**De numero captiuorū & occi-
sorū & pemptorū fame.**

Partus p̄cūsus est de numero
captiuorū & occisorū & pempto-
rū fame. Quem vō tanta cala-
mitas inuenerit exitum. eodem aucto-
re p̄ paucis annectā. Colligens em̄ su-
predictus hystorlographus oēs nume-
rū pemptorū vel fame vel ferro. vnde

es centena millia designauit. Ceteros
vō latrones vel sicarios vel p̄dones.
post vrbis excidiū mutuis declarauit
interisse vulneribus. Electos aut q̄sq̄
iunenū quos decor corpis & p̄ceritas
cōmēdabat ad triūphū dicit esse refer-
uatos. Reliquos aut q̄ sup̄ra. xxvij. an-
nos agebāt etatis ad opa egypti p̄ me-
talla destinatos: vel p̄ ceteras puinci-
as esse disp̄sos. Alij q̄dam vt ad ludos
gladiatoz. Alij v̄t ad bestias iraderen-
tur. Si qui vō infra. xxij. etatis sue an-
nū repti sunt p̄ diuerſas puincias in
seruitutē distrabi iussi sunt q̄z nume-
rus vsq̄ ad nonaginta millia p̄ducit.
Hec vō oia gesta sunt sc̄do anno De-
spasiani imp̄ij iuxta ea q̄ ip̄e dñs & sal-
uator noster ihs x̄ps p̄dixerat quippe
cū ea q̄ gerēda erāt p̄sentia videret. tūc
fm euāgeltoz fidē videns ciuitatē fle-
uit sup̄ illā: & velut in aurib⁹ ei⁹ p̄locu-
tus est in hec verba. Si cognouisses i-
quit & tu in hac die q̄ ad pacē tibi sūt.
Nunc aut abscondita sunt in oculis tuis.
q̄z veniēt dies in te. & circūdabūt te
inimici tui vallo. & circūdabūt te & p̄-
urgent te vndiq̄: & ad solū redigent te
& ad filios tuos in te. In hūc modū q̄
plurima diuine cōminatiōis tonitrua
publice induratis auribus resonabāt.
quousq̄ sanguis iustorū sed & ip̄s in-
sti singularis & vnicī qui ab impijs in-
que effusus est iusto dei iudicio quere-
ret. Attriti sūt ergo plagis bellis strati
& a patrijs sedibus diuine indignatio-
nis excisi turbine vt in vrbē glorioſissi-
ma neclapsi super lapidē remane-
ret. Fustq̄ populū indurati & quouis
lapide durioris tribulatio tanta quāta
non fuit ex quo gentes esse ceperunt
vsq̄ ad diē hanc. Ecclesia vō que su-
erat hierosolymis congregata diuini-
tus transire iussa est transiordanem
ad oppidum quoddam nomine Pel-
lam. Quo ablatis ab vrbē cultoribus

dei celestis in dicte fieret locus que in
vrbem gentem sacrilegam fuerat exer
cenda: qd & Eusebius cesariensis in ecclesi
astica hysto. plenius scribit. Et qd de h
ois rectissime passi sunt qui in filiu dei
in manus sacrilegas extendere psumpse
runt cu testimonijs scripturarum & virtu
te mirabiliu operum ipm xpm deum ee co
staret sicut fuit dictu supra. i. libro in a
pertione pmi thesauri allegando dictu
Josephu. Sic dixerunt alij iudei hispa
nie qd sunt in ea anteqm esset moys xpi. q
quero ab eis si venerunt ad hispaniam
suo velle vel coacti. si voluntarie no ob
seruauerunt legem nec ceremonias quas
solu in ptibus illis tenebant obserua
re & sic fuerunt vere apostate & no iudei
si vo ducti fuerunt vi & coacti: qre non
reuerfi sunt qu eis data fuit liceta gene
ralis p regem daru. q fecit voce pconia
acclamare p oem terram q iudei de omi
bus ptibus rediret in iherosolymam & q edifica
rent templu. Si ergo ipsi remanserunt
illa vice in hispania: remanserunt sicut
iudei mali desperati confusi & diuisi a
bonis iudeis illi tps ne seruaret legem
& pcepta: & ne corrigerent a pphetis. &
ut esset ydolatre. qz a tpe Heronis im
patoris vsqz ad constantinu in q tpe fue
runt. xxviij. impatores: no mansit i hispa
nia ho q no adoraret ydola q no occi
deret diuersis & varijs tormentis. & tñ
no legit de aliquo iudeo q ppter hoc
cidere. imo ipsi mouebant xpianos q
illa adoraret. qz magis qz cu in eoru
terra hoc eis eet phibitu ipsi ibide ado
rabant ydola. & ideo no oportebat q i
terra aliena ad hoc pellerent. & dicunt q
sunt de tribu iuda. Alij q sunt de tribu
leui. Alij q sunt de tribu manassen. Alij
q sunt de tribu effraym qd cu veritate
probare no pnt. qz si sunt de tribu iuda. q
re ergo no iuerunt ad suos reges an xpi
aduentu. Si de tribu leui qre no iuerunt
ad suu sacerdotu seruendu. Si de q

cunq alia tribu: quare no redierunt ad
suos iudices & pphetas. Sed si an xpi
aduentu pmanerunt in hispania ibide
remanserunt sicut rebelles & desperati.

Secunda expulsio facta fuit
a regno francorum & anglie ubi
tres cause diuersim assignantur.

Ecunda expulsio iudeorum facta
fuit in regno francorum. Vñ im
pante Henrico romano. xviij. impatore
sedente in cathedra Petri Clemente papa quinto qui fuit. cc. papa
necno regnare in eorum regno francorum
philippo rege. Anno dñi. Mcccvi. de
ordinatone pdicti regis fuerunt in toto
regno fracie capti iudei impceptibilr
vna die. & confiscata bona eorum & expul
si. & ad regnu minime reuersuri fin q
refert frater iohes b podio i suo hysto
riarum collectario. causam tame no po
nit huius expulsionis. Cuius studiose in
uestigare causam vnde possem scire pdi
ctam causam. Casu quida sollenes viri
gallici ordinis sancti Benedicti monaste
rij famosissimi cluniacensis. tanqz refor
matores missi monasteriorum eiusdem or
dinis sublektorum predicto monasterio i
castelle regno ad villam merine de ca
pis me tunc ibide existente applicuerunt
cu rege causam suam expositori consen
sum & fauorem suu querentes p dca
reformatione. quorum vnus doctor in li
re canonico. scdus licentatus. tercius vo
bacularius. & qz singulariter q licentia
tus erat vir pius videbat & gratus qsi
ut ab eo de q mihi veridice causa pan
deret predictae expulsionis iudeorum a
regno francie si illaz sciret. Qui respō
dens eadem vere scire. Rogauit ex cha
ritate in scriptis poneret & ad plenum
exprimeret totu casum. Fecitqz volun
tarie sub forma & serie que sequit. Re
uerende pater q vestra charitas postu
lauit vt in scriptis redigeret causam et

rationē potissimā electionis infestissi-
me xp̄iano nomini gentis vitz iudeoz
a regno francoz xp̄ianissimo facias q̄
horat vestra religiosa bonitas stilo. s.
rudi z indigesto. Vero tū z indubita-
to vt omēs gallie bene norūt apud q̄s
nota z manifesta hec sunt. Nam in pl
cturis z tabulis ecclesiarū multarū ascri-
bi hec solēt. necnō in cereo pascali an-
nus electionis iudeoz annotat quē p
nūc menti nō teneo: plurimeq; circū-
stantie memorandi miraculi ppter in-
curiā s memoria exciderūt. Eādo que
legi z in tabulis vidī fideliter enarra-
bo. Eo igit tpe quo sordibus iudeozū
pp̄s in obprobriū sempiternū cūctis
gētib; a deo datus sua cōtagiōe xp̄i-
anissimā francie regnū sedabat. Qui-
dam ip̄oz vt solent publice vsurā ex-
cebant. Mulier quedā pisciū. necessi-
tate cōpulsā vnā quam solā tenebat p
ciosā vestē illi iudeo feneratori in pl
gnus dedit. Die v̄o sancte resurrectio-
nis appropinquante mlier illa nō hīs
vnde vestē suā redimere posset multis
blanditijs circūuentre feneratorē tem-
ptauit iurans illi pmittere vt si suam
illi in die sc̄o scz pasceus prestare ve-
stem in crastinū eaz sup addito fenore
illi restitueret. Proditor ille afflictoz
mulieris cōsiderās lucri q̄z cupidus
foret mente tam concipiēs facin⁹ dete-
stādū renuit assentire pollicitatōi mu-
lieris. s̄ recōuenire illā cupiens in hec
verba prupit. Scio te tuā in lege mu-
lierē honestā z habundāte a tuis cir-
cūuicinis reputari. scio te multas habe-
re emulas que si in die festo te tua ve-
ste adornatā nō viderint alludent te ri-
sul cachinationūq; oibus patebis. Si
acquiescere vis cōsilio meo vestē tuā
reddam z pecunias duplicatas tibi da-
bo. Tum illa ore inflāmato. quid vis i
quit tibi vt faciam. Nam sūmope tui
eaz meā reportare cupio. si scis inā mī

hi iures. enomē portenti illud mon-
struosissimū vt illū quē adoras p deo
tuo quē in tua pasca receptura p ma-
nū sacerdotis es mihi apponabis tuā
tibi restitūā vestem z pecunias dupli-
cabo. Exhorruit h̄ audito verbo xp̄ia.
na mulier. auertat inq̄ id ip̄e de⁹ a me
s̄ mihi crede p ip̄m deū te iuro. si illos
mihi iudee illo die accomodes incre-
stinū restitūā. Tūc inq̄ iudeus impor-
tuna mulier nunq̄ id faciā s̄ acquiesce
cōsilio meo z tibi pudebis. Quis
ait mulier scis iudee mihi illud trans-
gluciendūz necessariū fore. Cave inq̄
ne transglutias: s̄ in os cōseruaz mihi
apporta. variū sp̄ est z mutabile. femi-
na acquieuit tā nephando crimini et
veste recepta remcauit ad pp̄ia. Die
sacratissimo resurrectionis adueniēte
vana z fatua mulier iudeo cupiens cō
placere pecuniarū amore vbi nepha-
rio ore sacru dñi nostri ihu xp̄i corpus
suscepit festina ad indei domū prexit.
Ecce ecce iudee q̄ tū importuno affe-
ctu instanter a me requisisti. Ecce deū
meū quē hodie p manū sacerdotis ac-
cepi. Ecce eū quē adorant xp̄iani mihi
pollicitā pecuniaz trade. Hēu hēu ad
turpia ducit paup̄as. qz anarissimum
genus mulieris. Fenerator itaq; letus
z gaudens: bñ inquit veneris mulier.
eū deponesup thelonariū z pecunias
duplicatas recipe tuas. Tūc iude⁹ ille
insano aio z furibūdo totus pteritis
debacatus z ira ingentē flāmā in camī
no domus succedit. vnā magnā aqua
z oleo plenā supponēs corpus dñi no-
stri ihu xp̄i mambus nepharis inua-
sit dicēs. Es ne tu ille xp̄ianoz de⁹ Es
ne ille ihs xp̄s quē de virgine natū crī-
stianoz vesana crudelitas opinat̄ cre-
dit fore deū. si tu ille es quēz colaphis
cecidērūt patres mei: ego te bullienti-
bus vndis cōmittam. si te cruci affice-
runt. ego te assandū dabo. ille viuit z

mortui dedere. ego iam te mortuū mor-
tū iterū dabo. Sis vis loquere si deus
es qualis est potētia tua ostende et ne
igne cōsumaris defende hec talia sce-
lerato ore enomēs. Corpus dñi nostri
ibū christi in mediū bullientis aque sa-
cravit. Stetit cōfestiz speciosus forma
pre filiis hoīm puer pambulans super
aqua bullientes. Quē videns iudeus
nō tanti signi et miraculi novitate con-
uersus ad dñm s; iudalco more vtpo-
pulus ille testificante scō moyse indu-
rato aio sp exiit dura cū ceruice. pue-
rū vt sol rutilantē cū eo instrumēto fer-
reo qd in manibus habebat iteratis vi-
cibus in vinā bullientē demergere tem-
ptauit. s; nec illū quouis modo tange-
re valebat. diuina em sapientia puer ie-
sua sic ducebat vt dū iudeus ille i me-
dio aque bullientis illū fore arbitra-
tur in dextera pre ipm cernebat existe-
re. sic q dū in dextera ferire volebat i si-
nistra bullientis aqua cernebat. Collu-
crabat iudeus cū puerulo nec ibi eum
causa pualere poterat. Interim pueri
iudei illi assistētes pdigij novitate p-
terrūti ad matres cōcurrūt dicētes. En
mater: pater noster puerulū i aquā bu-
lientē demergere nitit. Mater illa ad
chamerā viri sui gradit. pueri alta vo-
ce eiulantes ad publicū pcurrūt vicus
dicentes et pclamantes: venite venite
vere pater noster puerū vñū peditum
mirabili forma in aquā bullientē dmer-
gere cupit. Fit pcursum ppli. iudei pas-
sim et xpiani occurrerūt multos ex ill-
viderūt puerulū dñm nostrū ibm cris-
tū et iudeū nitentē in pfundū vine de-
mergere. Denunciatū est episcopo pa-
nsiensī inauditū miraculū qui cum to-
to clero accessit ad iudei domum. et in
medio bullientis aque et olei vidit ho-
stiam mundissimā sanam et integraz il-
lam assumpsit suis pprijs manibus. et
omni cernēt pppo in ecclia sc̄i iohāis

de grātia parisiis. vbi in eodē die co-
secrata fuerat pcessionaliter portauit.
In qua ecclesia in memoriale tāti mi-
raculi vsq; in hodiernū diē obseruat et
qualibet die in honore sacratissimi sa-
cramenti altaris missa celebrat. Feria
vō quinta in qua dñs noster ih̄s xp̄s
istud sacramentū statuere dignatus ē
conuenit ppls et missa solēnissima ibi
celebrat. Captus et incarceratus fuit
iudeus vxor iudei et pueri confessi sūt
que viderāt. Iudeus ip̄e oia que p ip̄s
facta fuerāt et dicta cōfessus est. Quis
er ad fidem cōuersa est. pueri baptiza-
ti ipsi etiam xpiani q̄ videre meruerūt
signū magnū pfessi sūt reueritatē. Ju-
deus ille a deo reprobatus et derelict⁹
sua obstinatōne pmanēs ad iudiciū p-
prepositū parisiē. ductus est. Dumq;
iter ageret iudeus ille pposito parisi-
ensi voce p̄urbata dixit. Si libū quē
possideo thalmut intitulatus hic vna
mecū haberem. nō esset in tua potesta-
te me vt mortū traderes: qm liber ille
vti a pentib⁹ meis accepti talē virtutem
a dō recepit vt hī q frequēt illū legūt
et possidēt a dō imortales reddant vbi
inqt ppositus p̄sien. liber ille tāte vni-
tis ē vt imortales hoies reddat. dsignat
locū et ad illū destina pedissequū. Quo
facto vbi pedissequ⁹ libū thalmut in-
deo in qdriga ligato tradidit ignis q
ad tractū baliste prepat⁹ ad cōbustio-
nē iudei p lictorē erat ad indeū vsq; vo-
lauit. eūq; vna cū libro suo thalmut in
faucilla et cinere in momēto et in sc̄tu
oculi redegit. Hec fuit vrgēs cā electi
onis gētis iudalce a xpianissimo regē
frācie. Quicqd sit de h virū hec scz fue-
rit potissima cā cfectōis iudeoz ab il-
lo regno sine illō qd dictū ē. s. p̄sidera-
tōne. vij. pūcto. iij. crudelitāte. iij. cum
scz oēs porci se mutuo occiderūt vel il-
lud qd in crudelitāte supradictū est scz
de hoie quē sp̄inis coronatū occidit.

credendū est tamen q̄ hec ⁊ plura alia
crimina eorū cōcurrerūt ppter que sic
puniti sunt. Expressa tamē causa fuit
infantiū mors. Quare vniuersali iu-
dei oēs ab illo fuerūt expulsi: vt notat
Vincētius. vide s̄. cōsideratiōe predi-
cta ⁊ puncto in crudelitate. ij. In cōfir-
matione predictorū est illud quod ac-
cidit in cōfinibus regis castelle versus
regnū nauarre: in villa quadā que gra-
non dicit vbi colligunt iura a transeū-
tibus de regno in regnū. In p̄dicta vil-
la cōsueuerāt iudei predicta iura colli-
gere. Accidit autē q̄ miles quidā de re-
gno francie transitū faceret p locū pre-
nominatū pegrinans in sc̄m iacobuz.
q̄cū p̄dicti iudei in verecūde explica-
rent oīa que deducebat: inter cetera in-
uenerūt quenā libz deuotionū suarū
in quo multe erāt lre auree. ⁊ cū p qua-
libet peteret certū ius: indignatus mi-
les ille pcussit alapa vnu iudeorū. q̄ illi-
cō versauice pcussit s̄tr militē alapa. ⁊
cū p̄dictus miles euaginato ense vo-
let iudeū illū p̄mire occurrit multitu-
do iudeorū cū armis: sic q̄ nō potuit vi-
dicare iniuriā sibi factā ⁊ rediens in se-
ipm cepit cogitare q̄re deus p̄miserat
eū a tam turpi ⁊ nequāissima gēte tā
grandē iniuriā pati. recordatus ē q̄
a toto regno francie ppter supradicta
iustissime fuerāt iudei expulsi ⁊ ipse so-
lus remanserat singularis defendens
vsq̄ tūc iudeos in terra sua. Et idō ira-
tus deus contra eū p̄misit cum sic tur-
piter offendi. Recedens ergo a predi-
cto loco p̄misit ⁊ iurauit q̄ si deus re-
duceret eū ad terram suā nullū iudeū
relinqueret in eadē: qd̄ ope adimple-
uit. q̄ oīes iudeos quotquot potuit
inuenire gladio pemit.

**Tercia expulsio facta fuit a
regno anglie.**

Tercia iudeorū expulsio fuit a re-

gno anglie: cuius expulsionis causa
duplex assignatur. quarum primam
legi in q̄ buidā miraculis sub ordine q̄
sequit In liconia ciuitate regis anglie
accidit quoddā miraculū qd̄ de⁹ volu-
it ostendere p̄cibus brē vginis. Vnde
mulier qdā vidua ⁊ paupcula filiū qm-
dam noie Alfontuz habebat quez tra-
didit ad docendū p̄mas lras. ⁊ postq̄
sciuit legere tradidit imbuedū rudi-
mētis gramaticalib⁹ ⁊ in musica. q̄ hī
gramaticalib⁹ p̄cesserit. in musicis tñ
gratissimus erat. Et q̄ p̄dicta mulier
paupcula erat recōmēdauit illū cuidā
religioso sui generis vt de victu saltes
ipsi p̄videret: ⁊ ita factū est. q̄ quotidie
post lectōes suas recipiebat suam refe-
ctionē cū p̄dicto religioso. Erat autē
p̄dictus p̄ner etatis annorū. x. cuius
erat cōsuetudo ordinata vt p̄mo quo-
tidie iret ad eccliam deinde ad scolās
⁊ hora refectionis vt dīcū ē ad domū
religiosi. Nocte vō ad marris domū
illū se cōuertebat. Cū autē sepe in ecclē-
sia illā p̄clarā antiphonā Alma redē-
ptoris audiret cantare tantā deuotio-
nē cōcepit in v̄gine brā: ⁊ sic mētē im-
pressit p̄dictā antiphonā. q̄ q̄cūq̄
iret de die ⁊ de nocte p vicos ⁊ plateas
more puerorū supradictā antiphonā
alta voce dulcissime cantabat. Transi-
tus autē ei⁹ erat cū iret ad domū marris
vel rediret ab eadē p vicū qdā iudeo-
rū. q̄ audietes frequent p̄dictā v̄ginis
cantatōez ab ore inuenis qdā illoz ha-
buit q̄rere a qdā docto xp̄iano q̄s esset
sensus illius cantatōis cū ei⁹ cant⁹ rāz
dulcis esset. Et vt cognouit q̄ illa erat
antiphona qdā q̄ ad laudē ⁊ honorez
v̄gis brē marie m̄ris redēptoris ihesu
xp̄i verū messye decantabat a fide lib⁹
ecclia p̄cepit dolore ⁊ pepit iniquatē. q̄
psiliū habuit cū suis cōp̄licibus q̄rum
corda dyabolus possidebat. quō predi-
cū infantē inorti traderet ⁊ occideret.

hora ergo opportuna observata cū par-
vulus p̄dictus alta voce cantādo p̄di-
ctam antiphonā trāstret p̄ eoz vicum
subito sicut a rugientibus leonib⁹ ra-
pitur ⁊ reclusus in domo quadā d̄ mo-
do mortis ei⁹ tractaverūt. Et diffinitū
est inter eos q̄ eius lingua cū q̄ beatā
v̄ginem laudabat extraheret p̄ oppo-
sitam capitis partē. sc̄do q̄ extraheret
etiam eius cor cū q̄ cogitabat p̄dicaz
cātationē ⁊ vltimo q̄ corp⁹ ei⁹ p̄icere
tur in loco p̄fundissimo ⁊ immūdisti-
mo feroribusq̄ pleno q̄ locus erat eoz
pr̄ima latrina vt nullaten⁹ signū eius
inveniri posset ⁊ factū est sic. S̄z v̄go
beata q̄ mater est misericordie ⁊ p̄ieta-
tis nec oblivioni tradit seruitiū qd̄
cunq̄ sibi factū statim sic ille venosissi-
mus suus cantor in p̄dicto loco fero
fuit p̄iectus. Affuit p̄ns eidē ⁊ posuit
in eius ore lapidē quendā p̄ciosus qui
locum lingue suppleret ⁊ statim cepit
cantare sicut prius p̄dictā antiphonā
imo melius ⁊ altius q̄ p̄rio nec aliq̄
cessabat de die nec de nocte a p̄dicto
cantu. ⁊ tali mō stetit in p̄dicto loco
parul⁹ ille q̄tuor diebus. Cū v̄o ma-
ter eius videret q̄ sicut cōsuerat ad
domū eius nō veniret celerī gressu ad
domū supradicti filigiosi puenit ac de
inde ad scolas nec poterat invenire. dis-
currebat vndiq̄ p̄ civitatē anxila muli-
er si posset alicubi invenire filium suum
⁊ disponēte deo in fine q̄tuor d̄ez p̄di-
ctoz mulier illa trāstret p̄ vicū illū in
quo filius suus fuerat occisus ⁊ in la-
trina p̄iectus. ⁊ ecce vox filij sui cā-
tantis dulcissime cātationē illā v̄rgi-
nis quā sepissime ab eo audierat inso-
luit in auribus eius. Quo audito cla-
moribus magnis p̄dicta mulier cla-
mare cepit ⁊ cōgregate sunt multe gē-
tes ⁊ cū eis iudex civitatis intraverūt
q̄ domū illā in qua vox illa audiebāt
⁊ finaliter inventus est inueniens i loco

p̄dicto ⁊ extractis nec vnq̄ cessabat
a cantu illo dulcissimo licz mortu⁹ fo-
ret. indutusq̄ alijs vestimētis p̄ d̄nos
q̄ ibidē venerāt notificatū ē ep̄o ciuita-
tis. q̄ illico veniēs ad spectaculū prece-
pit q̄ poneret honorifice in q̄dā lecto
⁊ sic deductus est cū solenni p̄cessiōe
⁊ magno honore ad eccliam cathedra-
lem p̄dicte ciuitatis sp̄ cū cōtinuabat cā-
ticum suū. puenientib⁹ q̄ in vnū ad p̄-
dictam ecclesiā dicit⁹ ep̄s celebravit et
fecit solennē sermonē p̄cepitq̄ omib⁹
audientib⁹ q̄ deuotas funderet orōes
vt p̄cibus biē v̄ginis deus dignaretur
reuelare h̄ secretū. Finito v̄o sermone
placuit altissimo et sue b̄issime matri
q̄ fuit detecta impijssimoz iudeoz p̄-
ditio ⁊ crudelitas q̄ eadē hora surre-
xit parul⁹ ille ⁊ stetit pedes in lecto i
quo iacebat ⁊ extraxit ab ore suo vnū
p̄ciosissimū lapidē. dixitq̄ omī poplō
leta ⁊ hilarī facie q̄liter sibi acciderat:
sicut dictū est. ⁊ quō v̄go brā ad eū ve-
nerat ⁊ posuerat dictū lapidē i ore ei⁹:
vt nō cessaret mortu⁹ ab ei⁹ laude ⁊ vt
ostenderet gl̄ia filij sui in salutē credē-
tium ⁊ p̄ditionē odientū ⁊ incredulo-
rum. Post h̄ aut vocauit ad se ep̄m ⁊
dedit sibi pacē s̄c̄r ⁊ matri: et facta ex-
peditiōe ab oi poplō certificauit eos q̄
ascēdit ad celos i societate v̄ginis glo-
riose ⁊ tradidit p̄dictū lapidē p̄ciosū
ep̄o vt poneret cū alijs reliquijs in al-
tari. Quo facto signaculo sancte cru-
cis se insigniuit ⁊ coaptās se lecto ani-
mam tradidit saluatori qui honorifi-
ce sepultus fuit quodam in sepulchro
marmoreo qd̄ multo tpe p̄ciosos lapi-
des vt fertur emanauit quosq̄ q̄daz
pestifera heresis ibidez orta fuit. H̄c
vero p̄dicti regi cum cognouit tam
nephandū ⁊ horridū iudeoz crimen ⁊
p̄pter multa alia q̄ inuenit veridica in-
quisitione q̄ p̄dicti iudei opabant i cō-
sumeliā ⁊ iuriā ih̄u xp̄i saluatoris nr̄i

et sue beatissime matris ex deliberato
et maturo cōsilio assignata die pcepit
q̄ occiderent oēs iudei q̄tq̄ possent in
ueniri in p̄dicto regno suo. Et illi qui
melius deliberauerūt fuerūt totaliter
expoliati ab oibus bonis et signati ac
expulsi a toto regno anglie. Et ab illo
tpe nunq̄ amplius ibi habitauit nec
habitat nec ausus est apparere aliquis
iude⁹ q̄ statim occideret si p̄gnosceret.

Alia causa in cronicis angloꝝ antiq̄s
vt fert assignat. Cū em̄ regnū illd cōti
nuis bellis fame et peste laboraret mi
ratus rex vñ ueniret tāta regni sui con
tinua tribulatio suos dei ad se uocauit
et rogauit deū duotissime oraret q̄tin⁹
sibi dignaret reuelare cāz tāti mali pa
to corrigere et emendare. Illi vñ licet
indignos reputantes finaliter tñ ora
uerūt ieiunijs et orōib⁹ se affligentes.
De⁹ at misericors ostendit q̄ illa euenie
bant in p̄dicto regno ppter p̄cā crude
lissimā q̄ iudei p̄mittebāt. Cū rex h̄ au
diret p̄silio habito deliberauit oēs iu
deos facere xp̄ianos cogitās ex h̄ pla
care irā dei et factū est sic. h̄ nec ppter h̄
p̄dicta mala cessabāt h̄ sp̄ in amplius
crescebat. Consultū ē itēz fuis dei Re
sponsum est sibi q̄ peliores erāt s̄ no
mine xp̄iano q̄ primo. paucos em̄ tpe
elapso a sua ficta p̄uersione usurpau
rant modis et astucijs suis oia fere offi
cia regni in calamo et vga inuēti vt veri
xp̄iani q̄si captiui viderent eoz. Qua
re p̄dictus rex illūinatus a deo purga
uit regnū suū a serpentib⁹ illis in hūc
modū. Die em̄ assignata vt ois ppl⁹ exi
ret in campū ppe mare fixit duos pa
pilliones vnū in ripa maris. reliquū vñ
in aliq̄li distantia pueniēt. In primo
posuit thozath iudeoz. in scdo vñ cru
cem xp̄i. Sedens ē rex p̄ tribunali in
medio papilionū. puocauit ad se oīs
p̄dictos p̄uersos et vocē clara et hylari
vultu dixit eis. ego feci vos om̄es fieri

xp̄ianos et vos acceptastis voluntate
S3 post p̄uersionē vīam mala multi
plicant in regno meo et forte huius cā
est q̄ inuiti ad xp̄ianitatē venistis. Est
ē volūtatē mee liberos vos relinque
re. Ecce in papillione illo ppe mare est
thozath iudeoz. In altero vñ est crux
xp̄i. eligite p̄tē quā voluerit et ad illas
statim p̄perate. Gausi sunt ē illi de h̄
bertate cōcessa oēs s̄l cū vxorib⁹ et fili
is relicta cruce xp̄i ad thozath cucur
rerunt. Et intrātes papillionē vñ post
alterz iugulabant in secreto ex altera p
te papillonis et p̄iciebant i mari et sic
purgatū est p̄dictū regnū et p̄tinuo ces
sat plaga nec amplius iude⁹ ibi biuit
h̄ nec habitāt vsq̄ in hodiernū diē. Vi
deant hyspani si filis plaga visget et
tūno inter eos crescat.

Quarta expulsio fuit facta ab
hyspania.

Quarta expulsio iudeoz fca fu
it in regno hyspanie. Vñ legi
mus i cronicis hyspāle q̄ Silu
butus rex gottoꝝ regnauit in reḡ hy
spanie. Et a sexingentesimaquingēss
ma quarta. q̄ fuit āno dñi sexingentesi
mose decimo. et regnauit annis. viij. et
mētib⁹ sex. iste fuit bon⁹ xp̄ian⁹ et statim
icepit regnare. Monuit iudeos q̄ erāt
in regno suo q̄ ueniret ad recipiendū
fidē xp̄i et multi eoz cōuersi sunt ad f̄
dem catholicā inuolūtate tñ. Et tñ
fecit p̄dict⁹ rex mor⁹ ex vbo pauli ap̄li
ad phil. i. siue p̄ occisiōe siue p̄ uer
tate xp̄s annūciat et i h̄ gaudio h̄ et gau
debo ceteros vñ iudeos ex regnū ele
cit. Ecciam sc̄tē leocadie toletū m̄ro
ope fabricauit et ibi sepult⁹ est. De ro
manis q̄ bis feliciter triūphauit hui⁹
tpe nephandus machomet ab hyspa
nia fugatus in affricā transierat vñ
tisa regnare cepit. Era septingentis q̄
dragintaquorū ānis. ix. regnauit h̄ dñi
choauit h̄ pessime p̄sumauit h̄ pelagi

um filium fasille ducit cantabrie q postmodum sarracenos i astucijs rebel-
lauit ab ybe expulsi tolerana. Iste i-
roduxit iudeos in regno qs Silobu-
rus elegerat qre dar in reprobu sensu
luxuriosissim⁹ ē effect⁹. Iste mādauit
ecclesiastic⁹ q haberet mulieres tot qe
pnt sustinere. Iste pcepit eis q si obe-
diret romano pōtīfici. Iste pcepit mu-
ros ciuitatū r locoꝝ destrui ne ppter ei⁹
peccata insurgeret deum Iste puauit
oculis theofreduz pīem roderici. Iste
rodericus fauore romani senatus s vi-
tiam decreuit publice rebellare q ce-
pit eū r qd fecerat pī suo fecit ei r re-
gnum accepit vltima Itaq plen⁹ abho-
minatioib⁹ cordube vitā finit. Hec
ex cronici⁹ hispanie r ex archino fris
Johānis egidij zamoren. Ex qbus pa-
tet pspitas pīmi regis expellentis iu-
deos ab hispania et infelicitas secūdi
deducētis eos ad eandem.

De iudeorū mirabiliū et sua
obstinata malicia vbi decē mi-
rabilia explicantur.

Ecima cōsidera

to est de iudeorū mirabilibus r
sua obstinata malicia Glosus deus q
vult oēs homines saluos fieri r in ag-
nitionē vitatis venire peccat⁹ r crude-
litatibus iudeorū nō obstantib⁹ ianuā
salutis fidei catholice p multa mirabi-
lia qis oīdi aptam vi min⁹ sint excusa-
biles in extēo iudicio r de multis mi-
rabilib⁹ r pdigijs p diuersas orb⁹ pres-
eisdē ostēsis. Postq p mundū fuerit
disp⁹. xj. mirabilia i pīri consideratio-
ne explicantur.

De aqua disparēte iudeoficte
ad baptismum accedente.

Annū dñi. cccc. xix. Imperanti-
bus theodosio iuniorē r hono-

rio r sedente in cathedra petri Innocē-
tio papa primo. Tūc cū iude⁹ qdez ad
baptismū questus causa venisset sub-
ito baptismū aqua disparuit r itez atq
iteꝝ allata disparēns dei virtutē r iudei
pfidā demonstrauit. hec ex cronici⁹ im-
peratorū r summorū pontificum.

De deceptioe iudeorū p dia-
bolū eis appetē in spē moysi.

Ecundū mirabile accidit circa
annū dñi. cccclij. impante the-
odosio archadij filio q fuit. xl. v
romanoꝝ imperatoꝝ r sedēte in cathe-
dra petri Sixto papa tercio tūc in ter-
ra dyabolus apparuit iudeo in specie
moysi pmitēs perducere eos p mare
sicco pede ad terrā pmissionis. Eunq
dyabol⁹ pīus ingrederet r videretur
ab exntibus in litore supēdas incedē
secuti sunt eū iudei qd⁹ subito dyabol⁹
disparuit mlti⁹ iudei sēmersi sunt r de
his q euaserūt aliq fuerūt ad fidē pueri.

De sanguine imaginis cristi
cruentantis iudeū telo euz trās-
figentem.

Ecū mirabile accidit circa an-
nū dñi quingentesimū octuage-
simū septimū impante iustiniā
no qui fuit romanoꝝ impatoꝝ. r se-
dente i cathedra petri Delagio papa
primo. Tūc em iude⁹ qdā imaginē sal-
uatoris furti ad domū suā delatā telo
infixit. r cū se sanguie ei⁹ cruentatū vi-
deret abscondit eadē. s xpiani qreter p
vestigia sanguinis inuenerūt r iudeū
lapidibus obruerunt.

De puero iudo q coicauit cū
christianis ppter qd a pīe i for-
nacē ardētē missus illel⁹ exiuit.

Partim mirabile accidit circa
annū dñi. cccc. lxxvij. supradī-
cto iperate iperatore et sedente
in cathedra petri Virgilio papa pmo
y ij

Tunc oriente puer qdam inde a coe-
nis suis christianis ducit ad ecclesias
vt cōicaret. cōcauit. Ad factū eū ei
p̄r p̄gnosceret. p̄r b̄ in ardentē foma-
cem eū p̄iecit de quo ille sus extraet.
Dixit mulier illa in ecclesia depicta q̄
puerum tenet pallio suo flāmas ignis
ventilabat.

De sanguine et aqua que exi-
erunt de latere ymaginis cristi
quod lācea iudei aperuerunt et
quomodo suppositus vas fuit
impletum.

Quintus mirabile accidit circa
annū dñi septuagesimū octauū
imperante constantino q̄nto qui
fuit. lxx. romanoꝝ impator. et sedente
i cathedra petri paulo papa p̄mo. Tūc
em̄ in syria ciuitate herito qdam xp̄ia-
nus s̄b annua pensione hospiciū ha-
bens ymaginē domi crucifixi. Lectu-
li faciem parietī affixerat et ibi orōnes
suas cōtinuo faciebat. Post annū v̄o
aliā domū locauit et ymaginem
ibidē ex obliuione reliquit. qdam aut
iudeus p̄dictā domū p̄duxit et die qua
dam vñū de suis p̄tribulib⁹ ad cōuini-
um inuitauit. Inter epulas at ille q̄ in-
uitatus fuerat casu circūspiciēs yma-
ginē infixā parietī inuēf. et i illuz
q̄ se inuitauit ira fremēs cur ymaginē
ibū nazarenū tenere audebat cōminat.
Ille at cū p̄dictā ymaginē adhuc non
vidisset sacramētis q̄bus poterat affir-
mabat q̄ illā de q̄ dicebat ymaginē pe-
nitus ignorabat. Tūc ille placatū se si-
mulans valescit et ad p̄ncipem sue
gentis abiēs iudeū illū de eo qd̄ vide-
rat accusauit. Iudei q̄ p̄gregati ad do-
mū eius cōueniunt et visa ymagine il-
lum p̄xumelijs d̄ris affixerūt. et extra
synagogā seminuū eiciūt. ymagines
v̄o pedibus cōculcantes cuncta in ea
dñice passiōis obprobria renouarunt.

Cū v̄o lathis lācea p̄forasset p̄tin⁹ san-
guis et aq̄ vbertim exiuit et suppositus
vas impleuit. Stupescit iudei s̄guli
nem illū ad synagogas deruleit et oēs
infirmi ex ip̄o inuēti. p̄tin⁹ curabā-
tur. Tūc iudei ep̄o terre oia p̄ ordines
narrarēt et baptisimū et fidē xp̄i vna
nimiter susceperūt. Ep̄s aut sanguinē
illū in ampullis cristallinis et vitreis
p̄seruauit. xp̄ianū etiā illū accersit et
quis tam pulcrā ymaginē p̄posuisset
inq̄sinit. Et ille dixit nicodem⁹ illā cō-
posuit q̄ misit gamalieli. gamaliel za-
cheo. zachens iacobo. iacobus symo-
ni derelict. Sicq̄ in b̄rlin vsq̄ ad ep̄-
cidū v̄bis fuit et inde a fidelibus i re-
gnū agrippe delata et ad patriā meā
delata. et a parētibus meis ad me here-
ditario iure deducit. Tūc oēs iudei sy-
nagogas in eccl̄as p̄secrarūt. Et exiit
h̄mos inoleuit vt eccl̄ia cōsecraret q̄
an̄ tñ altaria p̄secrabant. Post illū mi-
raculū ordinauit eccl̄ia. q̄nto ydus no-
uemb̄is memoriā fieri dñice passiōis
Vñ et romē p̄secrata est eccl̄ia i hono-
re saluatoris vbi ampulla cū illo san-
guine reseruat et solēne festū tūc agit.

De iudeo q̄ signatus signa-
culo crucis a demonibus fuit
liberatus.

Extum mirabile refert Greg.
in tercio libro dyalogoz vbi d̄
xit q̄ Andreas fundane ciuita-
tis ep̄s dū q̄ndaz sanctimoniale femi-
nā secū habitare p̄mitteret. antiqu⁹ vo-
stis cepit speciē illi⁹ oculis mētis eius
ip̄simere vt nephāda cogitare. Qua-
dam v̄o die iude⁹ qdam romā veniēs
cū tam diem declinare cerneret et vbi
manere possz minime reperisset i quo-
dam templo Apollinis ad manendū
se contulit q̄ ip̄m loci illius sacrilegus
p̄timefcens q̄uis fidem crucis m̄me-
beret signo tñ cruci munire se curauit.

Nocte autē media euigilans uidit ma-
lignos spirituum turbā q̄si in obsequiū
cuiusdā prātis p̄ire. eūq̄ q̄ ceteris pre-
tererat i eorū medio p̄sedere q̄ cepit sin-
guloz spirituum sibi obsequentiū cau-
sas actusq̄ discutere ut qd unusq̄sq̄ et
q̄tū egisset neq̄cie inueniret. modū at
bulus discussionis Gregori⁹ cā breui
tatis p̄trāsit Sz ex illi in qdā exemplo
qd legit in uiriparū innotescere pōt.
Nā dū qdā in tēplo ydoloꝝ intrassz vi-
dit sathanā sedentē z oēm eius militi-
am ei assistentē. Et ueniens vn⁹ d ma-
lignis spiritib⁹ adorauit eum. Cui ille
vn⁹ uenit. z ille in tali puincia fuit z ibi
bella plūma suscitauit z pturbationes
multas feci z sanguinē copiosūz effu-
di z ueni nunciare tibi. Et sathā ait. q̄n-
to tpe h̄ fecisti. Et ille in .xxx. dieb⁹ q̄si.
Et sathan q̄re tanto tpe h̄ fecisti Et ait
assistentib⁹ ubi. Ite z flagellis eū cedi-
te z uirius eū verberate. Et sc̄us ve-
niens adorauit dicēs In mari dñe erā
z p̄mouiones magias excitauit z nauel
multas demergi hoies q̄ p̄les occidi.
Et ait. quāto tpe h̄ fecisti. Et ille i .xxx.
dieb⁹. Iussit eū sibi flagellari di. in taz
modicū tāto tpe laborasti. Et terci⁹ ve-
niens ait. In quadā ciuitate fui z rixas
in q̄busdā nuptijs excitauit z multā sā-
guinis effusione feci z sponsum ip̄m
occidi z ueni nunciare tibi. Cui dixit.
quāto tpe h̄ fecisti. z ille in .xx. diebus.
Et ille ait. Nōne plura in tātis diebus
es opatus. z iussit eū a circūstantibus
verberari. Et ali⁹ ueniēs ait. In hēmo
mansi. z p. xl. annos circa quendā mo-
nachū laboraui. Et vix tandem ip̄m in
lapsū carnis p̄cipitauit. Qd sathan
audiēs de solio surrexit: z deosculans
eū coronā de capite suo abstulit z capi-
ti eius imposuit. ac ip̄m secū cōsedere
fecit dicēs magnā rem fortiter egisti z
plus oibus laborasti. Hic ḡ illis pōt
esse modus discussionis quē gregorius

p̄termittit. Cū ergo singuli spirit⁹ ex-
ponerent quid egissent vnus in medio
p̄siliuit z in quantū carnis tentationē
de illa sanctimōiali semina Andree ep̄i
scopi animū communisser aperuit ad-
dens q̄ heri hora uesp̄tina usq̄ ad hoc
eius aim traxerit ut in terga ei⁹ blandi-
ens alapā daret. Tūc malign⁹ spiritus
eum hortatus ē ut p̄ficeret qd cepisset
ut illius ruine inter ceteros singularē
palmā teneret. Preceptiq̄ ut quererēt
q̄nam eēt ille q̄ facere in tēplo eodem
p̄sumpserat cū ille uehemētī palpi-
ret. z missi spūs eū crucis misterio sig-
natum uiderūt territi exclamaerūt. ve-
re vas vacuū h̄ signatū. Ad hanc vocē
malignoz spiritū turba disparuit. iu-
deus at ad ep̄m concitatus uenit et ei
om̄ia p ordinē enarrauit qd ille audi-
ens uehementer ingemuit z oēm mu-
herem a do mo sua z uicinitate sua re-
mouit z iudeū baptisauit.

De sanguine gutturis ymagi-
nis xp̄i q̄ aspi⁹ fuit iude⁹

Eprimū mirabile sicut legi in
f floribus sc̄toꝝ accidit apud cō-
stantinopolim ubi iudeus qui-
dam ecclesiam sancte Sophie ingres-
sus quandā ymaginē xp̄i ibi p̄spexit:
qui se ibi solū p̄siderās euaginato gla-
dio appropriās ymaginē xp̄i p̄dictam
in gutture percussit statiq̄ inde sanguis
exiit z iudei caput z faciem aspersit.
Qui territus ymaginē accepit z ip̄am
in puteū p̄cipitās statim affugit. Qui
dam at xp̄ianus ei obuiauit dixitq̄ ei
Vñ uenit iudee aliquē hoīem occide-
sti. Et ille falsum est. Cui rursus xp̄ia-
nus ille dixit vere homicidū p̄petra-
sti. z ideo sanguine aspersus es. Et iu-
deus vere deus xp̄ianoz magn⁹ est et
fides eius firma p om̄ia comprobatur
nequaq̄ enim percussit hoīem h̄ christi
ymaginē z continuo sanguis de eius
gutturē emanauit. Duxit autem iude⁹

his hominem illū ad puteū ⁊ inde sanctam ymaginem extraxerūt. plaga autē ut fertur in gutture xpi adhuc cernit hodie. Et inde primo fidelis efficitur.

Octauū mirabile i libro i medio rupis solide a iudeo inuenito in ciuitate Calatanensi

Octauū mirabile accidit in regno castelle ciuitate tolleti circa annū dñi. M. cc. xliij. impante

Fridérico scdo q̄ fuit nonagesimus secundus impator. ⁊ sedente in cathedra petri honozio papa ⁊ regnante in predicto regno rege vernādo. Tūc iudeus q̄dam p̄mittendo vnā rupē p vinea ampliada In medio lapidis inuenit concanitatē vnā nullā penit⁹ dīmensiōnem habentē neq; cissurā. ⁊ in p̄cauitate illa reperit vnū libꝝ q̄si folia lignea habentē q̄ liber trib⁹ linguis script⁹ est videlicet hebraice grece et latine. tantū de lra hēbat q̄tum vnū psalteriū. ⁊ loquebat de triplici mūdo. Ab adā vsq; ad antixpm p̄prietates hoīm cuiusq; expr̄miendo p̄ncipiū mōdo terciū mūdi posuit in xpo sic. In terciō mūdo fili⁹ dei nascet ex virgine maria ⁊ p salute hoīm patiet q̄ legēs iudeus statim cū tota domo sua baptisat⁹ est. Erat etia in libro scriptū q̄ tpe vernandi regis castelle debebat liber inueniri. Siste inuenies in Constantini septe hec i cronica martiniana.

De iudea precipitata in ciuitate Sogobenēsi ⁊ per virginē liberata.

Octauū mirabile accidit in p̄dicto regno ciuitate Segobien. Cū em cūda muller iudee imponeretur crimen adulterij false. tradita fuit marito ut de ea facere quod veller Qui cum eam duceret ad superciliū cuiusdam excelsę rupis ciuitati cōiuncte. ut ex loco illo illaz precipitaret cō-

currentibus ad spectaculū plurib⁹ gentib⁹. predicta iudea que immanis erat a crimine ⁊ deuota v̄gini gloriose licet occulta. In articulo illo grandi cum deuotione beate virginis se p̄mendaui. ut sicut immanis erat liberaret pponens in corde suo si eam liberaret fidem xpi recipe⁹ sic sibi toto tēpe vite sue in sua ecclesia seruire. Et ecce mox ut precipitata fuit apparuit sibi v̄go beata eam suis in manibus recipiēs ⁊ illesam in p̄fundo vallis ponēs. Cūq; plurime gētes ad locū currenūt inuenerunt eā illesam gaudentē ⁊ laudantē deū ⁊ gr̄as referentē virginē gloriose publice affirmās manib⁹ eius fore liberatā. deducta est ergo mulier illa iudea ad petitiōē eiusdē ad maiorez ecclesiā p̄dicte ciuitatis q̄ sancta maria maior intitulat ⁊ ibi sacꝝ baptisma recepit ⁊ vocata in vulgari nostro maris altos maria p̄pter virginē mariā q̄ eā liberauit ⁊ saluos p̄pter salū piculosū quem fecit. vixit at in ecclesia multo tpe i timore dñi seruendo laudabiliter resplenduit spū p̄phete ⁊ feliciter cursū suū cōsummauit. predicti miraculi adhuc in p̄dicta ecclesia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

De signaculis crucis in vestimentis iudeorū impressis.

Octimum mirabile accidit in supradicto regno castelle. annos a creatione mundi quinq; M. lxx. fm computationē hebreorū qui q̄dem annus cōcurrit cū anno dñi. M. cc. xcv. In quo anno mortuus fuit rex saucius filius regis Alfonsi ⁊ regnavit rex vernandus eius filius. Vñ narrat magister Alfonsus. conuersus i libro de bellis dei capitulo. xxvij. q̄ tempore supradicto surrexerunt duo iudei q̄ prophete dicebant. quoz vnus erat in ciuitate Abuleh. ⁊ alius in villa dñy.

longum quidem duo tā magnā loque-
bantur. et quicquid futura prenoſtocabant:
et occulta reuelabant. et ſim morē eorū
honeste vivebāt q̄ ab omnibus iudeis
iſtius regionis reputabant ſancti pro-
phete. Exſecuit eorū fama in regnīs cir-
cumſcinitis et dederūt ſecuritātē omni-
bus iudeis et assignauerunt eis termi-
num ſue redemptionis. Pro die assigna-
to que fuit vltima dies quarti men-
ſis ſupradicti anni qui apud eos dicit̄
ebamli. In q̄ predicterūt q̄ iudei debe-
bant hīc a deo ſignū ſue redemptionis
miraculoſe factū. ſ. q̄ illa die audirent
omnes vocē magnā comū. quā vocem
iſtī attendebant ſemp q̄ debebāt audī-
re quōd veniret meſſas et hīent extre-
a captiuitate et ppter hanc magnā famā
cecidit magnus timor ſup iudeos. q̄a
maior ps eorū credebat h̄ ſine dubita-
tione. Et ideo ſanctificauerūt ſe et ppa-
rauerunt ſe. fecerūtq̄ pnias in ieiunijs
multis cū ſatiffactionibus et elemoſy-
nis. quaſi ad deū reuerſi orantes vt ſi-
bi predictū ſignū ſue ſalutis pſederet
qñ venit ann⁹ ille meſſis et dies assigna-
ta valde mane surrexerūt venientes ad
ſynagogas ſuas adorandū deū induti
ſyndonibus albis lineis ſeu ſerici pro-
ut eſt moris apud eos fieri in die expi-
atiois. ſ. in die decima meſſis ſeptimi
Et tunc altiffimo deo cooꝑante q̄ nul-
lum ipſs ſine bonitatis ſue teſtimonio
reliq̄t in ſuis domibus ſupradicti ap-
paruerunt ſigna crucis in omib⁹ et vbi
conq̄ erat etiā in illis ſyndonib⁹ q̄ ſer-
uabantur in eorū apotecli. Quo ſigno
viſo multi eorū fuerūt turbati quorū
q̄dam dicebāt q̄ hoc fuerat factū dya-
bolica arte et nimis cū pdeceſſores eo-
rum de xp̄o maxīma miracula faciēte
dicebant in beelzebub eiecit demonia
Matth. ix. Alij vō dubitabāt nō audī-
entes loq̄ nec aliqd iudicare. Alij vō
crediderūt h̄ ſignū fuiſſe veri xp̄i cru-

ciſſi et diſpoſuerūt ſe ad fidē cū baptis-
mo recipiendā. Iſti fuerūt pauci iuxta
illud Hierē. iij. ca. Aſſumā vos vinum
de ciuitate et duos de pgregatōe. Sal-
uator etiā de via q̄ ducit ad paradīſū di-
cit et pauci inueniūt eā. Matth. vij. ca.
Que omia large tradunt a ſupradictis
magiſtro Alſonſo li. et ca. q̄bus ſ. Qui ex
p̄dictis ſe aſſerit multa vidīſſe. et t̄do te-
ſtimoniū p̄hibet. Vñ in fine illi⁹ capti.
narrat q̄ cū ipſe eēt medicus. Aliq̄ pre-
dictorū perebāt cōſiliū medicie vt poſ-
ſent curari a p̄dictis cogitatōib⁹ q̄ ere-
debant pētes eorū q̄ eis acciderat ex
aliq̄ infirmitate et debilitate cēbri. Dicit
etiā q̄ multo tpe ipſe fuit i dubio q̄ ad
iſtud ſignū h̄ illuminante dō credidit
iſtud ſignū fuiſſe verū et maniſeſtū mi-
raculū et p̄uerſus ē ad fidē xp̄i. Et t̄do
ſup h̄ in teſtimoniū vitatū iuocat ſup
ſe teſtes eclū et terrā q̄ ipſe vidit oia pre-
dicta eodē āno q̄ acciderāt. De eodem
etiā ſiḡ facit memoriā magiſter Ioh̄s con-
uerſus in li. ſuo de p̄cordia legū ti. iij.
ca. iij. dicit em̄ ſibi q̄ p̄dictum miracu-
lum accidit i ſupradicto regē p. xl. ānos
an̄ tps ſuū et q̄rebat a iudeis q̄ remane-
rāt quōd cū tāto ſiḡ poſſant remanē i iu-
daiſmo. Et dīc q̄ n̄deſt ſibi q̄a rabini
iudeorū illi⁹ t̄pis publice p̄dicabāt illō
illuſiōe diaboli eē ſc̄m ad iudeorū d̄ce-
ptionē. et q̄ oīo vt p̄i lege moſayca for-
tes p̄manerēt. Et dīc vlt̄m⁹ q̄ q̄dā nū-
ci⁹ pape ſuo tpe vēit ad p̄tes iſtas. q̄ cū
h̄ p̄gūſſet p̄ cū ſec p̄ notariū publicū
ſcribi reuerſitati ſc̄a diligētī inq̄ſitōne
ſcepit ei multos teſtes iudeos h̄ viſu li-
cite vt decuit adiuratos q̄ p̄ certiffimo
h̄ aſſerebāt et dīc q̄ oēs alij iudei illius
t̄pis p̄ſtebant rei h̄ vitatē. Sequē et de
h̄ facio oib⁹ fidē certā. et iuro p̄ nomen
dei h̄ oia p̄dicti miraculi eē v̄a. De p̄-
dicto etiā miraculo dñs paul⁹ burgeſi
eps in ſuo dyalogo dicit ſupra ca. iij.
poſt multa q̄ ſupradicta ſunt dīc. Ego
y iij

ad hoc licet nondū essem tpe istius signi na-
tus q̄ qdē termin⁹ p̄cessit natiuitatem
meā p. lx. ānos fere. Testificor tñ corā
deo h̄ p̄dictū signū mō p̄dicto p̄gisse
sepe et sepiissime audiui ab antiquioribus
iudeis nullo p̄dicente in ipso fctō nisi
solū in causa ei⁹. qz qdam eoz attribu-
ebant magice arti. qdā vō cām relin-
quebant s̄b dubio. Ego at̄ qz mirabar.
quō dñi illi⁹ t̄p̄is p̄sertim ecclie p̄lati
de hoc nō fecerūt mentionē in suis h̄i-
storijs de q̄ tñ rationabiliter debuisset
festū imp̄petuū celebrari ad honores
sc̄tē crucis. S; reuera hāc admiratio-
nem tollit a me excessu⁹ iudeoz stat⁹
in illis t̄p̄ibus. tñ em̄ locū hēbant eoz
regibus et p̄ncipibus terre tā ecclia-
sticis q̄ secularib⁹ q̄ hoc potuerūt ca-
uillationib⁹ suis impedire. H̄ ille. P̄t̄
q̄ testimonio p̄dictoz triū solenniū te-
stium p̄dictū miraculū fore vey cū in
ore duoz vel triū testiu ster oē vey te-
ste scriptū. Non est dubium qn̄ plura
alia mirac̄a in alijs p̄tib⁹ orbis iudeis
acciderint p̄pter q̄ merito in cognitio-
nem catholice fidei debuissent venire.
Ipi tñ maḡ indurant̄ in obstinata ma-
licia. Sicut em̄ ferrū p̄ frequentē mal-
leationē indurat̄ sic et p̄p̄s iudeoz p̄
frequentia miracula eis ostēsa. Vñ de
eis scriptū est Job. xli. Cor eius indur-
abitur q̄si lapis et stringet̄ q̄si mallea-
toris incus. Sine ḡ videāt mirac̄a si-
ue sentiant castigationes et flagella nō
p̄pterea p̄uertunt̄ s; in sua malicia ob-
stinant̄. H̄ere. v. attriuiti eos et renue-
runt accipe disciplinā. Nec mir⁹ qz vt
d̄r Ecclesiastes. vii. Nemo p̄t corrige-
re quē ille despexerit et sic p̄t̄z tota de-
cīma cōsideratio q̄ erat de iudeoz mi-
rabilib⁹ et de sua obstinata malicia.

Quō corpus xp̄i emptū fuit a
qdāz iudeo medico et postea vi-
sis miraculis redditū frīb⁹ p̄di-

catorib⁹ et iude⁹ trucidat⁹ pro
pter p̄petrata facinora et cetera

¶ Procinū mirab̄le accidit i ciui-
tate segebiē āno dñi. M. cccc.
lv. regnante dño Iobē in tene-
ra etate sub tutrice m̄se sua dña katherine
castelle regina. Tūc inde⁹ qdā me-
dicus em̄t sacratissimuz corpus xp̄i a
quodā cupido sacrista ecclie sancti fa-
cundi eiusdē ciuitatis. Iude⁹ ergo ille
sacramentū illd accipiens et suis immū-
dis manib⁹ p̄tractans ad synagogā cū
alijs suis complicib⁹ p̄duxerūt et in bu-
lientem aquā sepe p̄icientes in altuz
eleuabat añ oculos eoz. Qui miracu-
lum manifestū p̄gnoscentes et timētes
damnū qd eis euenire posset si hoc ad
aures xp̄ianoz pueniret. Aliq̄ eoz cō-
silio habito eoz p̄dīcū accipientes et
pāno serico inuoluentes deduxerunt
ip̄m ad monasteriū sc̄tē cruc̄ ordinis
p̄dicatoz eiusdē ciuitatis et cū magno
secreto et securitate tradiderunt p̄iori
p̄uent⁹ eiusdē narrātes sibi miraculū
sicut accidit. Recedentib⁹ ḡ iudeis p̄i-
or ille p̄uocatis fratrib⁹ honorifice ad
altare maius sue ecclie p̄dictū sacram̄-
tum deduxit. et habito cōsilio qd d̄ista
hostia consecrata facerent. Post mul-
ta vocatus est vnus infantulus eius-
dem habitus innocentissimus qui d̄i-
cebatur sp̄narcio et traditū est sibi cor-
pus dominicū qui deuore recipiens
post diem terciū defunctus est. P̄i-
or autem p̄dictus stimularis consē-
cra. tum ne tantū miraculū occulta-
retur. tum etiam ne tñ crimen iudeo-
rum maneret impunitum. Ep̄o p̄di-
cte ciuitatis qui dicebatur dñs Iohā-
nes de ordesillas fuelaux viro v̄t̄p̄
strenuo ac celatore fidei catholice et
quia protūc in eadem ciuitate erat su-
pradicta regina reuelatum est p̄ eisdē
eidem. Facta ergo diligenti inq̄stīōe

In casu p̄dicto inuenti sūt aliqui iudei
q̄ fuerūt in emptōe p̄dicti sacramētis in
ter q̄s fuit vn⁹ q̄ dicebat Don mayr q̄
fuerat medicus regis Heinrici patris
supradicti regis Johis. hic tormēt ex
positus nō solū supradicta cū alijs cō
cessit s̄ z declarauit quō ipse occiderat
regē heinricū: ppter que ipse z alij fue
rūt p̄ ciuitatē arrastrati z finalr mēbra
tim diuisi. Synagoga vō vbi accidit
facta fuit ecclia z vocata corp⁹ xpi vbi
om̄i anno tota ciuitas in memoriā su
pradicti miraculi in die corpis xpi cuz
solēnt p̄cessionē puenit z sic ibi sermo
ad pplm. Et qz p̄dict⁹ ep̄s nimis solli
citabat hāc causā vt ampli⁹ inq̄rit cogi
tās qz maiora mala eēnt occulta int̄ iu
deos timētes iudei detegi corrupērūt
pecunia dapiferū p̄dicti ep̄i vt eū vene
no interficeret. Dapifer ḡ accepta pe
cunia die q̄dā cū tps esset p̄adendi et
coquarius falsamentū faceret p̄ dño i
gressus est coq̄nā z eiciens coquinarū
vni a coq̄nā z mittens eū sceleris p̄ re
aliq̄. ipse sbito p̄iecit venenū i vase vbi
falsamentū pabāt z recessit ad mensam
dñi p̄pandā. Cūqz coquari⁹ rediret z
veller p̄ficere p̄dictū falsamentū casu re
uolnēs illud in vase aliq̄ gutte salien
tes z vna de manib⁹ ei⁹ ceciderūt: z sbit
to vbi ceciderūt sacre sūt pustule q̄daz
inflare dolorosissime z venenose. Mi
ratus aut̄ venit ad ep̄m clamās qz nul
lus comederet aliqd̄ de his q̄ pate erāt
in coq̄nā: qz credebat qz oia erāt vene
nata. Fit ḡ statim diligēs inq̄sitio z su
spicatu est sup dapifero illo qz talis co
quinarū eiecerat a coq̄nā Et exposi⁹
tormētis cōfessus ē z nō negauit qua
re curie seculari traditus in q̄tuor par
tes fuit diuisus z multi iudei mortui.
ac alij p̄dicta ciuitate fugerunt. Dec
sepe a plurib⁹ audiui sed specialr mihi
narrauit reuerēdus magister martin⁹
cordubēn. ordinis scri ang⁹. q̄ asseruit

qz sic narrauerat sibi realiter accidisse
frat̄ Johes de canaleyas ordinis p̄di
cator q̄ p̄ns fuit cū iudei portauerunt
corpus dñi cū p̄dicto priorē z cum p̄
dicta oia acciderunt.

De iudeorum obligatione ex
iure canonico z civili ac ordina
tione regia que octo articulis
explicantur.

Vndecima cōside

ratio est de iudeorum obligatione
Non em̄ videtur rationabile qz gēs vi
uens sine lege dei q̄lis est iudaica vt fu
it ostensū. s̄. libro. i. cōsideratōe. iij. ar
ticulo. vi. p̄dicto. vij. qz in pplō xp̄iano
q̄ lege fruit p̄mittat viuere sine alicui⁹
legis freno. Vt ḡ explicare possim cō
ceptū meū in p̄nti cōsideratōe octo oc
currūt articuli declarādī. Prim⁹ ē q̄re
iudei p̄mittūt viuere int̄ xp̄ianos. Se
cūd⁹ q̄ sūt illa q̄ p̄mittunt iudeis de iu
re. Terc⁹ q̄ sūt illa q̄ n̄ p̄mittūt iudeis
de iure. Quart⁹ in q̄b⁹ xp̄iani nō d̄bēt
cū iudeis cōuersari. Quintus q̄ sūt il
la ad q̄ iudei cōpellunt de iure. Sext⁹
de pena iudeorum blasphemantiū nomē
xpi v̄l attēptatiū s̄buertere batizatos.
Septimus ad que astringunt iudei ex
regia ordinatione. Octauus qualis ē
status iudeorum in regno castelle.

Iudei p̄mittūtur viuere inter
christianos.

Primus articulus est scire qua
p̄ re iudei p̄mittunt viuere int̄ cri
stianos cū sint eorum inimici z tā
crudeliter se habeant circa ipsos. vt su
pra ostensū est cōsideratōe. vij. Po
tius em̄ videt qz deberēt omnes occi
di z expelli de mūdo. Dico ergo qz iu
dei p̄mittunt viuere inter christianos
z nō occidunt ppter quinqz. Primū
est ppter impleciones legis charitatis

et. Math. v. Diligite inimicos vestros
benefacite his qui oderunt vos q̄ lex
non videt impleri si occiderent. Se-
cundū est ppter fidei catholice confir-
mationē. q̄ captarij librarij nostri sūt
z firmitus est testimoniū ab aduersario
datū. Si enī pagan⁹ nō credit h̄ esse ve-
rū Ecce virgo cōcipiet z pariet filiū zē.
mittit ad iudeū vt ab eo querat an ita
sit scriptū. Tercū est ppter diuine iu-
sticie manifestationem: vt appareat ex
eorū pena q̄ rei sunt dñice passionis.
Sicut imprecari sunt cū dixerūt: san-
guis eius sup nos z sup filios nostros
q̄ multis t̄pibus transactis curculis
culpa oblivione deleta z a nullo mor-
taliū sciret. Sicq̄ z ifamio q̄ probatū
z maloz euitaret piculū sicut z de ml-
tis contigit gentibus quoz gesta t̄p̄m
sūt veritate deleta hui⁹ et̄a rei signus
precessit in chayn. In quo ppter hoc q̄
fratrē occidit posuit dñs in eo signum
scz tremorē capitis vt nō occideret sed
ignoscere ei. Vñ deuter. xxvij. Da-
bit tibi dñs cor pauidum z deficientes
oculos z alam merore consumptam.
Sic ergo iudei de morte xpi ihesu illa
ta phibent mūdo testimoniū. p hoc q̄
in captiuitatē eos detulit sempiternaz
sicut xpus in euangelio prestat Job.
liij. c. Qui credit in filium dei habet vi-
tam sempiternaz. q̄ aut incredulus est
filio nō habebit vitā scz gratie. h̄ ira dei
manet sup eū scz captiuitatis ppetue.
Quartū est ppter memoriā dñice pas-
sionis sic scriptū est Eccli. xxvij. G̃ra
fidei in flos tuus ne obliuiscaris. Sic er-
go eū videmus iudeos facilliter trahi-
mur in memoriā passionis christi in-
tuentes eos quoz patres xpm occide-
runt. Ne ergo tantū bñficiū obliuioni
tradamus pmittunt iudei viuere in-
ter nos. Quintū est ppter cōplendam
pmissionē. q̄ ad p̄dicationem helye z
enoch cōuertent in fine mūdi sicut pre-

dixit elias in. c. liij. Si fuerit p̄p̄s isrl̄
quasi arena maris reliquie cōuertent.
Videbit enī de⁹ q̄dā de semine iudeo-
rū in se credituros atq̄ saluādos. z ideo
ppter eos noluit dispdere oīno eorum
stirpem sicut dixit elias. Quō si iue-
niai granū in botro z dicat ne dissipet
illud qm bñdictio est: sic faciam ppter
seruos meos vt nō dispdā totū.

Sequitur de cōseruatione.

Ecūdu articulus ē videre q̄ sit
illa in q̄b⁹ iudei debēt cōseruari
ne damnuz patiant a xpianis.
Dico ḡ q̄. vij. sūt illa que iudeis ex iu-
re canonico z ciuili pmittunt. Primū
pmittit eis q̄ teneant ritus suos circa
cōtēptū xpiane legis amissuri sine du-
bio pmissa nisi ab illicitis cessauerit sicut
patz. C. de iudeis. l. i. iudeos. Idē patz
ex. c. i. iudei. z. c. cōsuluit. z di. xlv. q̄ sit
cera in fine. Secundū est q̄ in synago-
gis eoz nemo hospites sit patz. c. ti. l. sy-
nagoga. Tercū est q̄ iudei habēlice-
tiā fulciendi veteres synagogas. vtz. e.
ti. l. syn. Sic tñ pmittunt iudei antiq̄s
synagogas reficere: dum tñ nō amplio-
res vel p̄ciosiores solito faciāt sic patz
ex. c. e. iudei. ii. c. cōsuluit. Quartū ē q̄
iudeis nō debet iniuriā pati a xpianis
nec eoz synagoge vel habitatiōes sine
rōne ledi debēt aut cōcremari vt patz. C.
ri. de iudeis. l. nlls. Itē iudei obedi-
tes nō sūt a xpianis molestadi. xxiij. q̄.
viij. dispar. Quintū q̄ die sabbati nul-
lus iude⁹ debeat pueniri nec xpian⁹ ē a
iudeis debēt cōueniri h̄ nec in alijs se-
stinitatibus suis debent turbari nec se-
pultura eoz obtentu forte pecunie effo-
di vtz. ti. e. l. die sabbati. z ex. e. ti. c. sicut
iudei. s. j. z. ij. Sextū pmittit iudeis ve-
dere sua sicut xpianis vtz eo. s. l. nemo
Septimū est q̄ non compellant veni-
re ad fidem catholicam. q̄ si sincera i-
tentione extraneos a xpiana religione

Consideratio vndecima CLXXIII

ad fidem cupiūt rectā adducere blandimentis debent nō asperitantibus standere ne quorū mentes a plano reddita ratio p̄nocare poterat pellat p̄cul ad nerfitas. patēt hec dist. xlv. qui sincera z. c. de iudeis.

De tredecim que iudeis non permittuntur vt.

Ercius articulus est que sunt illa que iudeis nō pmittunt dico q. xiiij. Primū est q. non insoleant nec quēq. p̄cipites in xp̄ianaz reuerentiā vltiōis admittant. sicut. p. 3. C. de iudeis. l. nulls. Scōm est q. nō diffiniunt eorū iudicia p̄ suos seniores. s. p̄ iudices publicos xp̄ianorū. p̄nt tñ arbitros eligere etiā iudeos cui⁹ sniam ordinariū exequūt. sicut. p. 3. e. ti. l. i. iudei. Terciuū est q. nō pmittit iudeis accusatio nec testificatio cōtra xp̄ianos cum in accusatōne equalitas fidei z. cōuersationis inter accusantē z. accusatūz sp̄ sit cōsideranda vt hīs q. accusat v̄l par. vel sup̄ior inueniat. ij. q. vij. nō potest. z. c. sequenti. Quartūz q. debet rescindi q. dūcūq. p̄uilegium quod eximat eos ab exactionibus publicis vt. e. ti. l. i. iussio. Quintū est q. nō pmittunt noas synagogas sabuicare. z. q. synagogam nouā extruxerit punit pena. l. l. biaz z. synagoga applicat eccl̄ie catholice vt. e. ti. l. fi. p. 3. etiā e. i. iudei. z. c. cōsuluit. z. ponit lex regni q. applicat eccl̄ie masoni illi⁹ loci vbi edificata est. Sextū est q. in diebus lamentationis z. dñice passiōis nō debēt ornati in publico p̄dire. e. i. eo. nōnullas. Septimū ē q. in die pasceus nō habēt hostia vel fenestras aptas. e. i. eo. q. sup̄ hīs. Octauū est ne xp̄ianū mancipiū possideant vel circūcidāt. nec p̄dēt q. cūq. titulo. s. emptōis seu donatōis vel hereditatis seruū xp̄ianū consequi. Et iude⁹ q. mācipiū xp̄ianū habuerit z. eū circūcide-

rit capite punit z. seruus libertati donat. Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū. z. dist. l. iij. mancipia. z. dat̄ ibi cā scz ne xp̄iana religio iudeis subiecta polluat. de cōse. dist. l. iij. plerūq. s. nō quid aliq. modo licitū est xp̄ianos vt seruiāt iudeis. Rñdet hosti. q. cū phibitū sit vt nullū mancipiūz seruiat iudeis: multo mī⁹ liberi xp̄iani eis seruire debēt. Non em̄ debēt esse assidue intra domū iudei nec tanq. famla aut nutriti aut obsteriti. Ills ipsi xp̄iani si ab eis discedere noluerint debēt excommunicari. e. i. eo. iudei. z. c. ad hoc. z. c. si iudeos. Si aut iudei nolūt eos dimittere phibet fidelibus cōmeritiū cū eis vt in dicto. ca. z. si iudeos. in fi. s. e. domū possunt eis seruitia fieri. Vñ possunt habere colonos xp̄ianos. e. i. eod. multorū. Nonū est q. nō pmittunt saxis vel alio furoris genere attemptare aliquē qui eorū fugerit sectā als contra faciens cōcremādus est cū oībus suis p̄cipibus. vt. eo. ti. l. x. Decimūz est q. nō pmittunt circūcidere xp̄ianos z. p̄rasaciēres p̄sc̄p̄e bonorū z. p̄petuo exilio dānant. vt. eo. ti. l. i. iudei. Vnde cimū ē q. nō pmittūt int xp̄ianos h̄re officia publica: ne occasionē habeāt se nē di. di. l. iij. nulla. z. xvij. q. iij. cōstituit z. sacrilegiū cōmittit q. eos talia officia publice agē pmittit ibidē q. si iude⁹ talia officia recepit debet ei denegari xp̄ianorū cōsō donec q̄qd accipit rōne officij s̄m. p̄uidētā dyocesani cōnertat i vltus paup̄z z. ipe offm̄ dimittat. z. itel ligit s̄m tho. q. ad dignitates de nouo acquisitas secus de dñio p̄ecistenti. q. illud quēq. tollerat eccl̄ia p̄pter scandalū vitandū. s. ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit in seruīs. Duodecimū ē q. si h̄eant nutrites xp̄ianas. vñ d̄r e. i. eo. c. z. si iudeos. Accēpi mus etiā q. iudei faciūt xp̄ianas filiorū suorū nutrites. z. q. non tm̄ dicē. s. etiāz

nephandū est cogitare cū in die resur-
rectōis dñice illas recipe corp⁹ ⁊ san-
guinē xpī cōtingit p triduum anteq̃ il-
los lactet q lac māmillarū effūdere fa-
ciūt in latrinā. Illa insup cōtra fidem
catholicā detestabilia ⁊ inaudita pmit-
tūt: ppter q̃ fidelib⁹ everedū ne dñinā
indignationē incurrāt cū eos ppetrate
patiunt indigne q̃ fidelē nre cōfessionē
inducūt. ⁊ infra. Inhibem⁹ ergo distri-
cte ne de cetero nutrices habēt vel ser-
uientes xpīanas ne filij libere filijs fa-
mulent ancille: s̃ tanq̃ serui a dño re-
pbat in cui⁹ mortē nequit cōiurauit
se saltē p effectū opis recognoscāt ser-
uos illoz q̃s xpī mors liberos ⁊ illos
seruos efficit ⁊ infra. Si vō nutrices ⁊
seruētēs nō dimiserint xpīanas s̃ ex-
cōcatōis pena inhibeatis districte oī-
bus xpīanis ne cū eis aliq̃d cōmerciū
audeant exercere. Tredecimū est q̃
nō pmitit iudeo habitare cū vxore fi-
deli nisi efficiat xpīanus. ⁊ filij eoz de-
bēt seq̃ fidē ⁊ p̃ditiōnez matris fidelis.
Sint illi q̃ pcreati sūt de infidelib⁹ mu-
lierib⁹ ⁊ fidelib⁹ vtrīs xpīanā sequūt re-
ligionē non iudaicā sup̃stionē patet
xxviij. q. j. c. iudei.

**De his in quibus xpīani cū
iudeis non debent cōuersari.**

Partus articulus ē videre que
sunt illa in q̃b⁹ xpīani cū iudeis
nō debēt puerari. Dico q̃ d iu-
re in trib⁹ nō debēt secū cōuersari. Pri-
mū ē q̃ nō debēt cū eis comedere aut
eos in cōuinia recipe neq̃ cū eis cōha-
bitare cū apd xpīanos cōib⁹ cibis non
vtant. Indignū atq̃ sacrilegū ē eoz ci-
bos a xpīanis sumi cū ea q̃ aplo pmit-
tēre nos sumim⁹ ab illis vident imūda
Nc si inferiores ē incipiāt xpīani q̃ in
dei si nos q̃ ab illis apponūt vtamur.
Illi vō a nobis oblata cōtēnāt. xxviij.
q. j. nlls. ⁊. c. oēs. Dicit tñ glo. i. dicto. c.

nlls. q̃ pōt aliq̃s ab eis emere alime-
ta ⁊ postea ppare. Secūdū est q̃ infir-
mi xpīani nō debēt i suis ifirmitatib⁹
vocare iudeos nec ab eis recipe medi-
cīnas nec se cū eis in eisdē balneis bal-
neare. xxviij. q. j. nlls. ⁊. c. oēs. Tercū ē
q̃ nemo pōt p̃gregatōi iudeoz seu ali-
cui iudeo vlt pagano aliq̃d relinq̃re in
testamēto ⁊ si fecerit etiā p mortē indi-
cabit anathema. ex de here. si q̃s epus
xxviij. q. ij. sane. ⁊ videt intelligēdū fm
guilhelmū. nisi legauerit ad succurre-
dū necessitati. Quartū q̃ xpīan⁹ vlt cri-
stiana iudaice prauitati non cōiungat
als a cōione ecclie segregent. xxviij. q.
j. Caue. ⁊. c. si q̃s iudaice. Et si q̃ras q̃
sit pena p̃cipantiū cū iudeis ⁊ casus
nūc dictos. Rñdet fm Ray. q̃ si cler-
ci sint ⁊ admoniti satisfacere ⁊ emēda-
re nō lūt debent puari officio ⁊ bñficio
Si laici sūt vtputa p̃ncipes q̃ nolūt ex
eq̃ p̃dicta. siue aliq̃d aliq̃ impedimen-
ta afferūt ⁊ admoniti nō satisfecerint de-
bēt excōicari. xxviij. q. j. nullus. Si vō
sint iudei tā diu sūt xpīani ab illoz cōi-
onez cōmercio sepandi sub pena excōi-
catōis donec illi emēdauerint ⁊ satis-
fecerint. vtz ex eo. c. ⁊ si iudeos. i. si. ⁊ ex
de deci. c. de terris. ⁊ ex d vsuris cū m.
Quintū est q̃ iudei p̃uersi ad fidē nul-
lā cōionē habeāt cū alijs iudeis. xxviij.
q. sepe. Vñ dicit sepe ibi p maloz p̃sor-
tia etiā bonos corrūpūt: q̃tomagis
eos qui ad vicia p̃ni sunt. Nulla ergo
vltra cōio sit hebreis ad fidē xpīanam
trāslati cū his q̃ adhuc in veret ritu
cōsistūt ne forte eoz p̃cipatōe s̃buer-
tant. Quicunq̃ ergo amodo ex his q̃
baptizati sūt in fidelitū cōsortio nō vta-
uerint ⁊ hī xpīani donent ⁊ illi publi-
cis cedib⁹ deputent. Sextū ē q̃ iudeo-
rū filij vlt filie cōuersi ad fidē separt de-
bēt a p̃sortio gentū ne eoz inuoluant et
rouib⁹: ⁊ debent deputari monasterijs
vel christianis mulieribus vtrīs deuotū

elementibus ut sub eorum conuersatione
cultus fidei discant ac melius institui
sunt in minoribus quam in fide perficiant ut
patet. xxviii. q. i. iudeorum.

Que sunt illa ad que compellitur iudei de iure.

Vint⁹ articulus est scire in quibus iudei de iure compellunt. Sciendum ergo quod in quibus debent compelli iudei. Primum est quod iudei a fide apostata res cogunt ad eam redire: etiam si vi vel necessitate fide suscepit ne nomen dei blasphemet et fides quam suscepit. xl. de iudeis. et de cōse. dist. iiii. plerumque. Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quicumque pena damna si fuerint viri a rebus eorum fideles filii excludant. Dico quod non. quia scriptum est. si filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii. i. q. iiii. in dei. Secunda difficultas est quod est. precedit contra christianos qui sunt iudei. Dico quod precedendum est contra eos sicut contra hereticos et eorum fautores. ex. co. c. tra. li. vi. Et intelligit secundum glo. siue sint transgressores siue redeuntes ad iudaismum. vocat transgressores illos qui nunquam fuerunt iudei. Redeuntes vero qui prius fuerunt iudei et postea facti sunt christiani. Tercia difficultas est quod videtur eis fieri iniuria si coacti receperint baptismum quod redeant. Respondetur quod si talis coactio fuit condicionalis. puta per minas vel per rerum suarum ablationem. vel per verbera et huiusmodi receperint baptismum compellendi sunt ut dictum est. ut patet in predictis capitulis. Si vero fuerint absolute coacti ut si per violentiam in aquam missi sunt tales non receperint baptismum viz ex hoc baptismi. maiores. et concordat Thomas. ii. scilicet. q. iiii. et etiam Hostiensis. Secundum est quod sunt cogendi iudei ad decimas persoluedas. Intelligendum tamen quod decime sunt duplices. quidam personales et has non tenent soluere iudei cum non recipiant ecclesiastica sacramenta. nec

audiant divina. imo nec sunt de corpore ecclesie. ff. de censu. l. forma. §. si vero quis. Alie sunt prediales. et hos tenent soluere ex. c. de terris. Vnde dicit ibidem de terris quod iudei solunt tunc predictie remittere ut eos ad decimas soluendas vel possessiones penitus renunciandas cum oī districtione compellat. ne forte occasione illa ecclesie valeant suo iure fraudari. et ibi expressit dicta glo. Hoc non est intelligendum de personalibus. quia non sunt de corpore ecclesie: sed de predialibus. Quid si iudei occupant aliquam totam parochiam emendo quam christiani solebant possideri. nunquam potest ecclesia hac occasione petere aliquid ab eis. Respondetur quod petere potest et soluere tenent decimas prediales. et omnes census siue prestatōnes siue oblationes reales quas christiani de domibus et possessionibus soluere tenebant. ex hoc versu quarto. Sed secus est de decimis et oblationibus personalibus ut dictum est. Tercium est quod cogunt iudei christianos testes recipere contra se. ex de testi. i. iudei. Respondetur quod non potest ferre testimonium contra christianum ut ibidem et patet. §. articulo. iij. Quartum est quod cogendi sunt tales habitum continue differre quod manifeste ab alijs distinguant. ex eodem. in nonnullis. Vnde dicit ibidem in nonnullis principibus a christianis iudeos seu saracenos habitus distinguat diuersitas: sed in quibusdam sic conualuit quidam confusio. ut nulla vna discernatur. Vnde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum seu saracenorum. et iudei seu saraceni christianorum mulieribus commiscant. Ne ergo tanta danate commixtionis excessus per velamen erroris huiusmodi ulterius excusationis possit habere diffugium. Statuimus ut tales viri usque sex in oī christiano rū puincia et oī tēpōne qualitate habitus ab alijs personis distinguant. Quintum est quod cogendi sunt iudei ad usuras restituendas. ex de usuris post miserabilem scriptum est iudeos ad remittendas christianis usuras per principes et patres compelli. per

primus secularis et donec eis remiserit
ab universis christifidelibus rationem in mercimonio
in se ipsos in alijs per excommunicationis sententiam eis
subemus conditionem omnimodam denegari. ut
de. 3. de ista materia. vij. consideratione
crudelitate. xvij. Et si queramus utrum liceat
omnis terrarum exactiones facere in iudeis.
Respondet secundum theodoricum in quodam littera ad quendam
dilectissimam missa quod quibus iudei secundum iura
merito culpe sue servituri sunt additi et
sic eorum res domini possint accipere tanquam sua
ita tamen non ut subtrahant necessaria vite.
quod tamen oportet nos arguere honeste etiam
am ad eos quod foris sunt ne nomen dei blasphemetur
sed servandum videtur exactionibus
hinc propter quod facere consueverunt nullatenus
pergrauent. sed ad consuetas cogi possunt.
Sed quod si iudei nihil habent nisi usuras
cui restituerent ea quod accepta fuerunt ab
eis. Respondet secundum theodoricum in predicta littera quod cum
ea quod iudei per usuram extorserunt non possint
licite retinere consequens est. ut si vos
illa ab eis receperitis nec licite retinere
potestis nisi forsitan essent talia quod a vobis
vel antecessoribus vestris habentur extorsissent.
Si quod vos habetis quod extorserunt ab
alijs debet restitui illis quibus iudei restituerent
tenebant si inveniunt. Alioquin
in pio usus secundum consilium dyocesani et aliorum
proborum vel in comune utilitate terre
si necesse est expendant. nec esset licitum
si vos de nono excideritis illam a iudeis
servata tamen consuetudine predecessorum vestrorum
ac intentione ut in pio usus expendere.

Sed nunquam licet recipere donum vel pre
cium laboris et hominum a iudeis usurarijs.
Respondet secundum Guillelmum quod si iudeus habet aliquid
quid aliud quam usuras propter accipit ab eo.
Si vos nihil habetis preter usuras. tunc
aut recipientes certat de dono suo vitando
et sic accipiendo non peccat. sicut quod a fure vel
latrone donificatur. puta per incendium et
homini non peccaret si recuperaret ab eo
donum suum. Idem ipse fur vel latro nihil habet
nisi quod esset adquisitum. de furto vel rapina

domini tamen non recipiet per dono suo tempore ipsas
res alienas. Addit theodoricus in predicta epistola
quod iudeus si ultro conferat pecuniam vel empta
nisi expedit recipere ut pecunia sic recepta
addat his quibus de iure de iure debet
seu alijs ut dictum est.

Sequitur de pena iudeorum
blasphemantium nomen christi vel
attemptantium subvertere baptizatos.

Extus articulus est scire quod pena
sunt feriendi iudei blasphemantes
nomen christi vel attemptantes subvertere
baptizatos. Ad primum respondet secundum
hostiensem quod omnis talis secundum leges decapitatur
etiam christianus. Unde principes seculares iudeos
christum blasphemantes graviter debent
cum pena pecuniaria siue etiam glorio-
ri. et eo tamen nonnullis in finibus sic habetur.
Illud autem strictissime iubemus ne in contumelia
creatoris presumant. Et quoniam illi visitare non debemus obprobrium
quod probra nostra deleuit. Precipimus principibus
seculares condigne ad adversarios adiectione compelli. ne
crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare
presumant. Ad secundum dicitur quod iudeus
qui nititur subvertere baptizatos debet publicis
flagellatoribus deputari. xxvij. q. i. sepe.
Ita tamen quod hec pena non trahatur in
dictam sanguis: quia talis pena relinquenda
est brachio seculari.

Ad que astringuntur iudei ex
regia siue regali ordinatione.

Primum articulus est de his ad
que tenentur iudei ex regia ordinatione.
Est notum legem hystoriam
as hispanie quod rex Heinricus secus frater
regis petri quod regnum fris habuit multas
cedes seu strages in iudeos fecit. tam in
vibe tholerano quam in multis alijs villis
et castris in finibus regni castelle existit
tibus. Et cum hominum rex Heinricus secus regem
ultra regno accepto a fratre suo petro. Ipse

instituit in carijs gñalib⁹ q̄ iudei por-
tarēt signū dīstīncōis in suis vestib⁹.
p̄ut iura canonica volūt. qđ tñ nūq̄
fuit audītū in hyspania. s̄ indistincte cū
fidelib⁹ iuerfabant. ex q̄ mltā enormia
z dīne legi dīformia seq̄bāt. Cōsequēt
rex iohes p̄m⁹ felic⁹ rēcordatōis fili⁹ p̄dī
cū regē hērici scđi iustituit q̄ iudei nllā
hērent officia publica nec iurisdīctōes ēr
in seipos i criminalib⁹ exercerēt. q̄ qđ i
iurisdīctōe als maxie abutebant. p⁹ quē
scz regē iohes regnauit rex hēric⁹ ter-
cius scđe mēmoie fili⁹ ei⁹ in āno. xj. eta-
tis sue in cui⁹ regē p̄ncipio de vltionē
sanguis xp̄i. excitare mltitudo pplōz
mag⁹ z valida s̄ iudeos surrexit z q̄pli
mī fūerūt infecti p̄ totā hyspaniā. Cui
qđē tumult⁹ cepit a ciuitate hyspale-
si. In cui⁹ ecclia metropolitana qđam
dyacon⁹ in s̄atura simplex z laudabil⁹
vite cepit p̄dicare s̄errores iudeoz et
modos viuēdi eoz enormes. z s̄ syna-
gogas eoz nouit s̄ sacroz canonuz te-
norē edificatas. ex q̄ supradict⁹ tumult⁹
incepit. z p̄r in breuissimo tpe p̄ totā
hyspaniā z vsq̄ vltra p̄tēneos z insulas
maioritariū z sardūne velocissime euo-
lauit. De⁹ autē q̄ adeo bon⁹ ē vt ex ma-
eliciat bona sic disposuit q̄ hac vexati-
one currēte z etiā p̄ ip̄i s̄edatōez nōn
li iudeoz ad cor suū reuersi. dixerūt il-
lud Deutero. xxxj. c. Vere qz nō ē me-
cū de⁹ inueniēt me hec mala. z sic vexa-
tiōe durāte intellectū auditū s̄c̄pturas
ceperūt scrutari. Et deo illūante erro-
rē suū cōgnerūt sicqz ad deū cōuersi
nomē xp̄i publice z deuote p̄dicantes
mltoz corda filioz ad p̄es deo dirīgē-
te cōuerterūt q̄ oia in his regiōib⁹ ma-
nifesta sūt. Post p̄dictū vō regē hēin-
ricū terciū scđe rēcordatōis p̄cessit sere-
nissim⁹ rex iohes fili⁹ ei⁹. Tūc cepit re-
gnare in cunabulis cū ēcti scđo anno
etatis sue. z sic fuit sub tutoribus vsqz
ad ip̄o p̄finitū a p̄e. In cui⁹ tpe tam

durante tutela q̄ post cum saz regimē
suoꝝ regnoꝝ accepit multa fuerūt isti-
tuta p̄tra iudaicā impietate q̄ i suis ci-
uijs z regnis p̄ malori p̄te seruabātur.
que qz digna sūt memoria p̄ iudeoz
insolētijs cōp̄imēdis. dignū duxi s̄faz
et publicā in q̄. xxiij. ordinatōes cōti-
nent p̄nti ope fore inserēdaz. cui⁹ tenor
talīs est. Dñs iohes dei ḡfa rex castel-
le legionis Tholeti. galechie. hispalis
curdue. morichie. cubemi. algarbie. Al-
gesire. dñsqz vīscaye z moline. Cū ois
rex vel p̄ncipēs q̄ regnauit z dñator s̄
dictū habet dñiuz singulare. qz ē elect⁹
a deo ad regendū z mīstrādū suū ppl̄z
q̄tomagis regib⁹ z p̄ncipib⁹ catholicis
in sc̄a fide catholica p̄tinet z attendere
debēt ac querere meliorē viā possibilē
inueniri. vt xp̄iani q̄ sūt credētes in sc̄a
fide catholica nō incidēt in errozē x̄p̄i
participatiōē z cōuersatiōē cūz in fī-
delibus que nō credūt nec obediūt do-
mīno nostro ihu xp̄o nec sūt in sua s̄a
tra fide catholica debēt amouere z p̄-
pellere oēs occasiōē q̄ i eo eueni pōt
x̄p̄i id qđ dictū est. Et ego cognoscēs
oia supradicta: z q̄ in meis regnis z do-
minijs sūt mlti iudei z iudee. z sarace-
ni z saracene infideles. z q̄ habitant in-
ter xp̄ianos z in vniū cōuersant z inde
nascebant aliq̄ errores s̄ fidez catholi-
cā. z q̄ possēt ad b̄ accidē in poster⁹ dā-
na his q̄ sūt de pplō meo. z vt tollere z
segregare p̄dictos xp̄ianos ppl̄i mel
ab omī occasiōe z zyzania. z vt ob-
seruent ea q̄ p̄cipit sc̄a mat̄ ecclia ē volū-
tas mea dñm ordinare sup oia p̄dicta
z ordio z mado ac p̄ bono tenore q̄ ser-
uet nūc deiceps i mō qv̄iteri⁹ seq̄t.

De eo q̄ iudei viuant segre-
gati a ch̄ifidelibus.

Ritmo ordiatio ē q̄ v̄ ceto oēs
p̄ iudei z iudee. saracēi z saracene
meoz regnoꝝ z dñioꝝ sūt z viuant se

gregati a xpianis. in hoc loco vno vl' p
te ciuitatis ville vel loci vbi fuerint cō
uicini z q sint circūdati vno muro in
girū z habeat solū vnam porā p quaz
in tali circulo ingrediant z egrediant.
Et q in p'dicto situ z circulo eis sic assi
gnato habitēt tales iudei z iudee. sara
ceni z saracene z nō in alio loco vel do
mo extra eū. z q incipiāt statim segre
gari a die q eis fuerint assignata p'p'di
cta loca vsq ad octo dies p'mos seqn
tes. Et qcumq iudeus vel iudea. sara
cenus vel saracena extra p'dictū circu
lū habitauerit ipso facto p'det omia bo
na sua. Et vltra hoc q corpus talis iu
dei vel iudee. saraceni vel. saracene sit
ad mercedē meā vt de eis pena corpa
lis p eodē fm q merces mea fuerit.

**De eo q iudei vel iudee. sa
raceni vel saracene nō sint apo
thecarij vl' speciarij seu medici**

Ecūda ordinatio est q nlls nec
f aliqs iude⁹ vel iudea. saracen⁹
vel saracena sint speciarij nec a
pothecarij nec cyrurgici nec medici.
nec vendant panē nec vinū nec farinā
nec oleū nec butyrū. nec aliquid aliud
comestibile xpianis neq a xpianis ha
beant stationē. nec apothecā. nec men
sam in publico nec in occulto ad ven
dendū aliquē cibum comestibilem Et
quicūq iudeus vel iudea. saracen⁹ vel
saracena contra p'dicta fecerit p qua
libet vice cadat in pena duoz millium
moropetinoz. z vltra hoc q eoz cor
pora sint ad mercedē meaz vt p'cipam
eis dari penā corpalem fm q dñvsus
fuit: z mee mercedi placuerit.

**Q volentes baptizari nō de
tineantur vel impediuntur.**

Ercta ordinatio est q si aliquis
iude⁹ vel iudea. saracen⁹ vel sa
racēa ispiratōe spūscī voluerit

baptizari z transire ad nostrā scām s
dem catholicā q nō detineant nec im
pediant vi. vel alio modo. ita sū q nō
cōuertant p iudeos vel saracenos. nec
p xpianos vtriusq sexus. licet sic pat
vel mater seu quecunq alia p'sona sui
generis vel alicui. z qcumq cōtra hoc
venerit vel contrariū fecerit pcedet
eas ad maiores penas. sic i ciuilib⁹ sic
in criminalibus que fm ius inuentent.

**Q iudei non comedant inter
xpianos nec saraceni.**

Parta ordinatio est q nlls nec
q aliquis iude⁹ vel iudea. sarace
nus nec saracena in domib⁹ su
is nec extra eas comedant nec bibant
nec inter xpianos nec inter christianas
Itē q nec iudei nec iudee. nec sarace
ni nec saracene teneant scutiferos nec
seruitores. nec pueros nec puellas xp
ianos z xpianas vt eis seruitiū z prece
ptū nec aliq aliud opus in domibus
suis. nec adiunēt illos ad p'pandū
comestibilia. nec vt faciāt eis aliq op⁹
in sabbato sic incēdere ignē. ire. p vino
vl' sūta seruitia nec hēant nutrices xp
ianos q nutriāt filios eoz. nec habeant
agricultores. nec ortolanos nec pasto
res nec ventāt nec vadant ad honores
nec ad nuptias nec ad sepulturas xp
ianoz. nec fiāt compadres vl' cōmatres
xpianoz nec xpiani nec xpiane illorū.
nec eant ad suas nuptias vel sepul
ras. nec habeāt cōuersationē insū i his
q dca sūt sub pena duoz millū moro
petinoz p qlibz vice. q p ea q dca sūt vl'
aliqd illoz venerit z fecerit iudei z iu
dee. saracēz saracene. penā istā soluet.

**Q null⁹ eoz recipiat reddi
tus regis.**

Quinta ordinatio ē q nlls nec al
qs iude⁹ nec iudea. saracen⁹ nec
nec saracena sint arrendatores
nec procuratores. nec almozarifes nec

Consideratio vndecima CLXXVII

maior deū nec receptatores meorum redi-
tū nec alteri dñi nec dñe xpiani nec
xpiane nec vrant p̄dicti officijs nec ali-
quibus eorum p xpianis vtriusq; sexus
nec inter eos nec sint cursores nec cur-
satrices nec theoloniarij nec theolona-
trices nec portēt aliqua arma predicti
iudei et sarraceni: nec aliq; eorum p ciui-
tates villas et loca: et q̄cūq; iudeus et iu-
dea sarracena q̄ p̄tra hec venerit fr̄ium
faciendo vel p̄tra aliqd eorum q̄ soluat i
penā p q̄libet vice duo milia morabe-
tinorum: xpianus vero vel cristiana cuius-
cūq; status fuerit q̄ habuerit iudeum
vel iudeā sarracenū vel sarracenam ut
vrat predictis officijs vel aliquo eorum
q̄ soluat ipso facto p qualibet vice pre-
dictam penam.

¶ Non habeant foros ad ven-
dendum res nec plateas.

Extra ordinatio est q̄ null⁹ nec
aliq; iudeus vel sarracenus ha-
beant in suis locis vijs et bitati-
onibus plateas nec foros ad vendēdū
nec ad emendū aliqua cōmestibilia v̄l
potabilia: christianis vtriusq; sexus sub
pena quingentorum morabotinorum p q̄li-
bet vice cuiuslibet eorum: p̄nt tamē tenere
vendere et teneant et vendant p seip̄s
in circulis vbi habitauerunt.

¶ Non habeant iudices in-
ter se.

Optima ordinatio est q̄ aliantes
iudeorum et sarracenorum meorum re-
gnorum et dñorum non possint habe-
re nec habeant iudices iudeos nec sar-
racenos inter se ut deliberēt iudicia eo-
rum ciuilia et criminalia que accidunt
int̄ iudeos et iudeas sarracenos et sar-
racenas: et reuoco eis quācūq; p̄tatem
q̄ a me vel antecessorib⁹ meis h̄nt per
p̄uilegiū in dicta rōne v̄l alio modo et
do illud p nullo: et mado q̄ liberentur
de ceto talia placita vel iudicia tā ciui-

lia tam criminalia inter iudeos et iude-
as sarracenos et sarracenas p p̄tores ci-
uitatū villarū et locorum vbi bitauerunt.
Verūm est merces mea q̄ tales p̄to-
res obfuent in liberatōe placitorū ciui-
liū mores et ordinationes que v̄sq; nūc
obfuerunt inter se iudei et sarraceni
t̄m q̄ appareant p̄bate et certe per eos
ex longo tempe v̄sq; nunc.

¶ Neq; iudei neq; sarraceni
faciāt tributa inter se nec nouā
impositionem.

Etia ordinatio est q̄ nulla ali-
ana nec cōitas iudeorum et iudea-
rum sarracenorum et sarracenarū
audeat ponere nec ponat talia nec fbu-
tum aliqd inter se nec ponat aliquā im-
positionē in q̄cūq; re sine mea licentia
et mandato et dñe mee. Regine matris
mee et infantis auiculi mei q̄ sūt tuto-
res et rectores meorum regnorum. Et si aliq̄
data ē regula p̄dictis iudeis et sarrace-
nis vel aliq̄ ipso rōne fuerit vel fuerit
posita in p̄dicta rōne tā in cōi q̄ in per-
sonis singularibus vel in cibis v̄l i mer-
cancijs seu alio quouis modo sic p iu-
dices suos sūt p illorum quēlibet dato q̄
teneant p̄uilegiū vel p̄uilegia l̄ram
vel l̄ras regū meorum predecessorum vel a
me ut illud possint facē q̄ de ceto non
teneant solvere nec soluant tales ipso-
sitiones nec aliq; illarū: q̄ ego ex mea
regia p̄tate reuoco q̄cūq; p̄uilegia q̄ in
p̄dicta rōne eis fuerūt data i q̄ntū attri-
net ad h̄ q̄ dictū ē. Et mado p̄dicti iu-
deis et sarracenis vtriusq; sexus q̄ nō
vran̄ illis s̄b pena corporis et oim q̄ ha-
bēt. Et s̄l̄r mando iudeis et sarracenis
vtriusq; sexus et cuiuslibet eorum q̄ nō cōtri-
buāt nec soluat i talibus ipso sitionibus
q̄ sic eis fuerūt ipso sitione sūt dictū ē sine li-
cēcia et mado exp̄sse p eo dato.

¶ Non diuidant aliqd tribu-
tū vel impositionem nouam sine

Liber

Speciali licencia.

¶ Una ordinatio est q nulla alia
nia cōitas iudeoz & sarraceno-
rum audeāt inter se diuidē nec
diuidant tributū aliq; vel impositōez
sine mea licentia & mādato: & cū aliq;
tributū habuerint diuidere p seruitio
meo q diuidāt inter se illud qd ego eis
mādauero & nō vltra. Et si aliqd vltra
iposuerint vlt diuiserint q illi q talia fe-
cerint vel fuerint in colloctiōe vel ei;
cōsilio q ipso facto pdant omnia bona
& p eo occidant p iusticiam.

¶ non audeant visitare infir- mos cristianos medicinaꝝ siue sympas dando

¶ Ecima ordinatio ē: q null^o iu-
deus nec iudea sarracen^o vlt sar-
racena audeāt vlsitare xpianuz
vel xpianā in suis infirmitatibus: nec
dēt eis medicinas nec serupas nec bal-
neent in vno balneo predicti iudei nec
sarraceni cū dictis xpianis ne predice
iudee nec sarracene cū dictis feminis
xpianis nec mittāt eis pntatōes solal-
drarū nec spēz nec panis cocti vel vi-
ni nec aliū mortuaz nec aliaz carniū
mortuaz q sunt pnestibilia. Et qcuq;
hec fecerit pñū vel fuerit iudeus vlt in-
dea sarracen^o vel sarracena soluat p q
libet vice tricentos morabetinos.

¶ nulla mulier cristiana in- grediatur circulū iudeoz.

¶ Ad ecia ordinatio ē q nulla nec
aliq xpiana vxorata vel soluta
vlt amicata seu mulier publica
audeat ingredi intra circulū vbi pdicti
iudei hitauerint de nocte nec de die. Et
qcuq; mulier xpiana intus intrauerit
si fuerit vxorata q soluat p qlibz vice
q in predicto circulo intraverit centuz
morabetinos. & si fuerit soluta vlt ami-
cata q pdat rupē q fuerat induta. Et si
fuerit mulier publica q dent ei centuz

Tercius

flagella p iusticiā & sit expulsa a ciuita-
te villa seu loco vnde venerit.

¶ nullus eorū vocetur suo nomie don iude^o vlt sarracen^o.

¶ Dodecima ordinatio est: q nul-
lus iudeus nec iudea sarracen^o
nec sarracena de ceto vocet suo
noie. don. scripto nec vbo: & si qd pñū
fecerit dent ei p qlibz vice centū flagella

¶ non ducūt capirotes

¶ Erciadecima ordinatio ē q nul-
lus nec aliq; iudeus meoz re-
gnoz ab hoie in .x. diebus de ce-
tero ducat capirotes cū chūs lōgis nī
si q sint chie curie ad qñitātē palmi
facte ad modū comū vlt ad modū em-
budij plute omēs circūq; vsq; ad pū-
ctā. Itē q ducant sp rupas suas tabar-
gia cū aleris & q nec ducāt mantones
& q ducāt sua signa rubea cōsuerā que
nūc ducāt sub pena q pdāt rupas suas
quas babuerint indutas.

¶ mulieres eorū ducāt lon- gos mantellos

¶ Vntadecima ordinatio ē q oēs
iudee & sarracene meoz regno-
rū & dñioꝝ a pdictis .x. dieb^o in
antea ducāt mātellos magnos vsq; ad
pedes absq; cēdalib^o & pēs & velamia
capitū sine auro & q ducāt capita co-
opta cū pdictis mātellis duplicat. Et
qcuq; pñū fecerit ipso facto p qlibz vi-
ce pdat oia vestimēta sua vsq; ad cami-
siam.

¶ nō habeāt vestes pciolas

¶ Vntadecima ordinatio ē q oēs
iudei & iudee sarraceni & sarra-
cene meoz regnoz & dñioꝝ a p-
dictis decē dieb^o mārena nō possēt pā-
nos aliq; qd sit maior qñitās pñū vlt
ne vsq; ad .xxx. morabetinos & ide iura
& q pñū fecerit q p pma vice pdat oia
vestimēta vsq; ad camisiā. & p scda vice
q pdat oia vestimēta sua & dent ei centū

Consideratio undecima CLXXVIII

flagella et ultra hoc quod perdat omnia bona sua
 Peritum est merces mea quod de vestimentis
 quod nunc habent factis quod possint facere tabar
 gla et mactellos si voluerint.

¶ non recedant de valletici
 cis nec de aliqua alia parte.

Ecima sexta ordinatio est quod nullus
 iudeus nec iudea sarracenus nec
 sarracena recedat de valletici
 nec de aliquo alia parte loci ubi habitaverit
 ad habitandum in aliquo alia parte: sed pena quod ipso
 facto perdat omnia bona sua et corpus sitet
 ad mercedem meam.

¶ nullus dominus neque miles vel
 scutifer eos de aliquo loco fugien
 tes recipiat ut secum commoretur

Ecima septima ordinatio est quod nul
 lus dominus nec miles nec scutifer
 audeat recipere in villa sua iudeum
 nec iudeam sarracenum nec sarracenam illo
 rum qui fugerint ab uno loco in alterum ut ibi
 habitent et sint commorantes. Et si aliquis vel
 aliqui receperint aliquos iudeos vel iudeas
 sarracenos vel sarracenas huius ville
 vallisoletane vel alius civitatis ville vel
 loci qui mittant eos ad loca ubi errant quicun
 que et habitantes cum omnibus qui portaverint. Et
 si aliqui eos collegerint et receperint in suis
 locis et non misissent eos ut dicitur est quod per
 ma vice cadat in penam. I. milia morabe
 tinorum. per secunda vice quod cadat in penam centum
 milia morabetinorum. per tertia vice quod perdat
 locum ubi talis iudeus vel iudea seu iude
 os vel iudeas sarracenum vel sarracenam
 seu sarracenos vel sarracenas college
 rint seu detinuerint sicut non est.

¶ non radant barbam sed di
 mittant crescere

Ecima octava ordinatio est quod de
 cetero omnes iudei et sarraceni me
 orum regnorum et dominorum nec aliquis eo
 rum faciat nec mandet sibi fieri barbam
 novacula vel forficibus: sed quod portent

eas longas sicut eis creverint nec circueant
 capillos et quod ambulent secundum quod antequam
 solebant ambulare. Et quod quicumque dominus
 fecerit quod dicitur ei centum flagella et ultra
 hoc quod solvat centum morabetinos pro quo
 liberet vice.

¶ non recipiant christianos ad
 solidatam vel mercedem

Ecimano na ordinatio est quod in
 dei et indec sarraceni et sarrace
 ne meorum regnorum et dominorum non re
 cipiunt ad solidatam vel ad mercedem diu
 nam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec
 christianas ut operentur in suis hereditatibus
 nec vineis nec domibus nec in aliquibus
 alijs edificijs. Et quicumque contrarium fece
 rit per prima vice dicitur ei centum flagella
 per secunda vero quod solvat mille morabeti
 nos et dicitur ei alia centum flagella. et tertia
 vice quod perdat omnia bona sua et dicitur ei alia
 centum flagella.

¶ non sint albitares nec
 ferratores

Ecima ordinatio est nec nul
 lus nec aliquis iudeus nec iudea
 sarracenus vel sarracena sint albei
 tares nec ferratores nec carpentarii nec
 ibitarii nec sartores nec tectores calde
 rarii nec macellarii nec poliparii christia
 norum nec christianarum nec vendant eis calcei
 amictus nec deploides nec caligas nec
 cōs nant vestimenta sua nec suas deplo
 ydes nec aliquam aliam rem. Et quicumque co
 trarium fecerit cadat in penas in precedē
 ti lege contentas.

¶ non trapezece nec portent
 mercantias

Ecimaprima ordinatio est quod
 nullus nec aliquis iudei nec iu
 dec sarraceni nec sarracene meo
 rum regnorum et dominorum sint tra
 pezece nec portent mercantias aliquas
 ad vendendum christianis virisque

serius: sic oleū. arrictū: et mel nec aliq̄s
altas mercancias q̄ sunt ad comeden-
dum: et q̄cunq; p̄ritū fecerit q̄ habeat et
dentur ei pene in hac altera lege supra
dicta contente.

**Omnes cristiani p̄nt ac-
cusare delinquentes in his**

Icesimascda ordiatio ē q̄ oīz su-
pradictaz p̄az sit accusator q̄-
cūq; p̄sona ciuitatū v̄l ville v̄l lo-
ci vbi tale acciderit vel sue tre: seu alia
q̄cūq; p̄sona exnea et q̄ talis accusator
hēat i p̄mū terciā p̄tē morabetioz p̄-
narū supradictarū p̄ se: et alie due pres-
sint p̄ camera mea s̄ ē merces mea q̄
null⁹ nec aliq̄ p̄ seip̄os capiāt i treguet
aliquā iudeū nec iudeaz sarracenū nec
sarracenā q̄usq; agnosceēt ad iudiciū et
sint auditi et conuicti iuridice.

**Et fugientes possunt capi et p̄-
dant omnia bona sua.**

Icesimatercia ordiatio est q̄ iū-
dei et iudee sarraceni et sarrace-
ne meoz regnoz et dñoz q̄ fecer-
erit ex illa et fuerit capti i via vel i aliq̄
alio quō loco q̄ p̄dāt ip̄o facto oīa bo-
na sua q̄ portauerit et sint p̄ illo v̄l ill⁹ q̄
eos ceperint et ip̄i sint mei captiui in p̄-
petuum.

**Et nulle pene nec aliq̄ illa-
rū hic expressarū p̄nt amouere**

Icesimaq̄rta et vltia ordiatio ē:
q̄ nulle nec aliq̄ p̄dictaz penaz
ciuitiū et criminaliū possint am-
ouere nec circa eas vel aliq̄m eaz disp̄-
sare nec addē nec diminūē p̄tores nec
maiorini nec iudices nec rectores nec
aliq̄ alia p̄sona p̄dictarū ciuitatū villa-
rū et locoz: dato etiā q̄ sint dñi et habe-
ant merū et mixtū imp̄iū in illo sub pe-
na qd̄ p̄dāt dñi et officia q̄ habuerint.
Et vt p̄dce ordinatōes p̄ me facte me-
lius obseruent et manu teneant eo mō

q̄no supradictū ē: mado oib⁹ iudicib⁹
et p̄toribus et conciliis et iuratis et iusti-
ciis et maiorinis algazelis et alijs offici-
alibus et iusticiis q̄buscunq; meoz re-
gnoz et dñoz q̄ publicent et mādēt p̄-
conisari in qualibet vna ciuitatū et vil-
larū et locoz meoz regnoz dñoz vñ⁹
q̄sq; in suis iurisdictionibus vt obse-
tur et adimpleant eo mō q̄ dictū est. et
q̄ supradicta cōsilia et iusticie et officia
les nec aliq̄s eoz nec aliq̄ alie p̄sone s̄-
larū vel laici cuiuscunq; status et p̄dictōis
existāt p̄dictoz meoz regnoz et dñoz
q̄ nō sint anxi facē nec ire p̄ illud nec p̄-
piē eius i aliq̄ tpe v̄llo mō s̄b pena mer-
cedis mee et p̄dictaz penaz suprapos-
tarū et de his oibus p̄cepti dare l̄ras me-
as et q̄ternos sigillatos sigillo meo: in
cōplementū supradictoz datis in val-
leorici vicesima die Januarij. anno na-
tuitatū dñi Mllo q̄dringentesimo du-
odecimo.

**De statu iudeorum in regno
castelle**

Clausus et vltim⁹ articul⁹ ē q̄lla
ē status iudeoz p̄nūc in regno
isto castelle licet optime ordia-
ta sint ex iure canoico et civili ac regia
ordinatōe regni q̄ supradicta sunt. In
hac p̄sideratōe p̄cis tñ exigētib⁹ p̄ci-
pue p̄latorū et p̄ncipuz aliorūq; dñoz
nihil vel modicū de oibus supradictis
obstant iudei. Quia ex nimia p̄serua-
tione eoz et frequēti munerū acceptiōe
tā venerūt i p̄fundū maloz vt insensibi-
les facti ad voces p̄dicatoz et clamorū
gemētū nō solū paup̄ū: s̄ etiā pluriū
alioz i oppositū facti cecī retorquētes
iudicia sua fauores ad libidū cōsequū-
tur ex q̄bus plima mala oriunt in po-
pulo p̄cipue in fide et morib⁹: cū mlti
xp̄iani facti sunt iudei vel melius dicā-
erāt occulti iudei et facti sunt publici.
Alij aut sarraceni facti: Alij vero vñ⁹

tur circūcissione. Alij ceremonias alias
iudicas obſervant impune. Ex h̄ et tirā
nica rabies continue creſcit in regno
aſtucijs et cōſilijs iudeoz q̄ ad hec et ſi-
milis inveniēda inter ceteros homines
p̄mpti ſunt. Et qđ vereor calamo ſcri-
bere iuxta ſententiā pauli ad Roma.
p̄mo dati in reprobu ſenſum multi de
populo q̄ i maculatus hactenus fue-
rat ceciderunt i paſſiones ignominie
maſculi in maſculos turpitudinē ope-
rantes in eū uſum qui p̄ naturā eſt lau-
dantes ſe p̄ vicos et plateas crimē peſ-
ſimus cōmiſiſſe vt dei occulto iudicio
cū dixerint pax et ſecuritas tūc eis re-
penſinus veniat interitus ſic et iudicia
terribilia deus fecit in vindictam p̄dicti
crim̄is q̄ diuini generale Gen. vi. et p̄
pluuiā ignis ſulphuris ſup hec ciuita-
tes Gen. xix. et p̄ occaſionē trib⁹ benia-
myr et deſtructionē oim ſuarū ciuita-
tum et lozoz Iudicū. xix. et xx. capitu-
lis. Et p̄ deſtructionē hyſpanie igne et
gladio tpe regis Rodorici vltimi got-
toz regis quia peccata carnis turpiſſi-
mi regis vitife ſui p̄deceſſores qui iu-
deos introduxit in regno. Et p̄ctm̄ re-
gis Rodorici ſui ſucceſſoris circa filiā
vel vxorē comitis. Iuliani fuerunt po-
tiſſima cā exterminij hyſpaniaz vt col-
ligit ex cronica generali hyſpanie vt ex
collectario hyſtoriarum ſris Johis de
podio. Auertat dñs ſcđm ſuam ne pe-
reāt boni cū malis p̄dicta mala et p̄ſi-
ma alia cogito oriri ex nimia puerſati-
one et fauore infidelū in malis p̄ ſacro-
rum canonū ſanctiōes nō attendetes
picula que ex p̄dictis oriunt. Sic no-
tat Innocentius. iij. ſcribens epo. Se-
noneſ. et epo Parisienſi. ſic dicēs. Et ſi
iudeos qđ p̄pria culpa ſubmiſit perpe-
tue futuri pietas xp̄iano recepret et ſu-
ſtineat cohabitatiōem illoz. Ingrati tñ
nobis eſſe non debent vt reddat xp̄ia-
us p̄ grā p̄umeliā et de familiaritate

p̄emptū q̄ tanq̄ miſericordie in noſtras
familiaritatē admiſſi nob in illaz retrā-
butionē impendūt quā iuxta vulgare
p̄uerbiū. mus in pera: ſpens in ſinu et
ignis in gremio ſuis p̄ſueuerūt hoſpi-
tibus exhibere. patent hec extra de iu-
deis. c. et ſi iudeos. Vere iudei iſti⁹ re-
gni ſup omnes iudeos iſtatiſſimi ſūt
xp̄ianis cū ſuſtinent tanq̄ dñi in iſto
regno qđ alibi minime ſit p̄ſertim i frā-
cia et anglia vt ſupradictū eſt. vij. conſi-
deratōe vt impleat illud Exodi. xxiij.
ca. Non bitent in terra tua ne forte pec-
care te faciant. In alijs tñ regnis ſi alij
qui ſunt vitā captiuitatis ducūt et non
ſolū inter xp̄ianos qđ iuris ē. ſi etiā in
regnis machometoz vbi xp̄i incarna-
tio credit p̄pter errozē quē rāptauerūt
iudei p̄ xp̄m inter eos ducunt vitā ma-
gis miſerabilē quā inter xp̄ianos. et ca-
ptiuerij efficacia ac magis hñt eos odio
et cōtemptū q̄ xp̄iani. Cū em̄ p̄ncipiū
xp̄ianoz deteſtabilis auaricia eos p̄p̄
lucra temporalia ſuſtineat et xp̄iana mā-
cipia ipſis hñt p̄mitrat et in moderato
uſuraru fauore xp̄ianos expoliari cō-
cedat. Ipſi tamen iudei apud ſarrace-
nos ablectiſſima et vilia operātes man-
cipia et ſerui ſunt paganorū. Et extre-
mis conditionibus inter eos cōmora-
ri permittunt. Et ſi in aliquo cōtinget
eos contra legem machometi vel in vi-
tuperiū eius aliquid opari crudeli era-
minatione contra eos p̄cedunt. Vñ
legi q̄ quidam iudeus piſtiſſimus hy-
ſpan⁹ dicit⁹ rabi abrahā de la. capa. ſic
p̄gnomiat⁹ erat qđ tā paup erat qđ nūq̄
hñt potuit niſi illā capam veterē quaz
ducebat continue q̄ multa audiens de
ſepultura et ſimulacro machometi p̄-
dēti vtute adamātū et qđ ei⁹ oīamētū
erat inuērabīl valorū diſpoſuit ire illuc
ſub habitu ſarracenicō et ſic factus eſt.
Et cū eēt circūciſus et lingua ſc̄ret ara-
bicā et caldeā incognitus p̄tranſiit re-

putatus sarracenus. Et cum veniret in
meam et ibi se fingeret religiosum fin le
gem machometi et ut talis acceptus et
quasi facti confidentes de eo ingredie
bat locum illum ubi simulacrum erat quod o
mnibus non licebat et cum vidit tempus opor
tunum adhibitis aliquibus succis alborum
et aliquibus sanguinibus debilitata fu
it unus adamantium et cecidit simulacrum
fractumque est opus mirabile et accipiens
aliquos lapides preciosos quos voluit
fugit in iudeam et exinde in hispaniam.
Cum vero die quadam magne festivitatis
sarracenorum vellent simulacrum videre et
venerari: quia non erat eis licitum omni tem
pore intrare inuenerunt fractum et turpi
ter concussum requirentes diligenter male
factorem. Inuenerunt finaliter quod ille qui
se fingeat religiosum fecerat et agno
uerunt quod non sarracenus sed iudeus erat.
Quereres ergo cum per omnes suas provin
cias et non inuenientes quadringentos sy
nagogas iudeorum destruxerunt quoniam una
fuit synagoga toletana. Cum tunc illa ci
uitas a sarracenis possideretur: nunquam
horribilia permiserunt in regno isto: spe
cialiter circa sacramentum corporis domini ihesu
christi: et committunt cum illud possunt vel fu
rari vel a cupidis emere christianis. Non
sufficeret liber magnus capere eorum cri
mina circa hoc. Sed dixi ut execratis
latis et principibus aliisque quorum interest
intendere punitionem eorum: quantumque
hec vel alia grauissima crimina permi
tant oblatiis muneribus seu manumona
sue iniquitatis expertus sum de eis nullam
fieri ultionem: imo cum accusant ab aliq
uibus omnes supradicti et contra in eorum insur
gent fauorem. In hoc ergo regno iudeorum si
guat captiuitas cum ipsi terre pinguedi
nem edant et boni: non laborant terrarum
nec eam defendunt. sed malitiosis et astucio
suis labores christianorum deuorant. et eorum
sunt bonorum heredes sic de eis scriptum
est Iheremie. v. cap. sic de cupula plena

ausibus: sic domus eorum plena dolo: id
magnificati sunt et ditati in crassati et in
pinguati. Sic ergo perditiones et mala in
deorum ut dictum est transeunt sine pena et
peccatis exigentibus semper in regno isto aliq
uorum nimis valent cum regibus et ea que
ad reges pertinet pertractant et talibus se in
miscunt quod habent sub iugo et domino christia
nos. Et ideo in regno isto temporibus fere o
mnibus obtinent privilegia iuxta velle semper
etiam in domo regia est unus magnus mi
les vel plures qui eorum est aduocatus et de
fensor a quocumque accusante. Et sic ceteri in
dei cecos efficiunt christianos regni istius.
Vbi accidit puerum antiquorum videtur
hic cecum qui videntem exequauit: cum tamen
scriptum sit Prover. xix. non decet stultum
diuitie nec seruum domini principibus. Sed
arguet hic iudeus si nos vinimus. hic ei
captiuitate et melius et illaboriosius ut tu
dicis. Ex hoc sequitur quod magis specialiter
ipse deus per liberis nos respiciat. et sic
scripsit moyses in lege. Cum fueritis in
terra inimicorum vestrorum nec odio vos ha
bebo ut imponam finem federi quod pepigi
vobiscum. Respondet quod iudeorum solacium in vi
ta est propter peccata principum istius regni vel
sublecorum suorum qui eos adiuvant in hac
vita. Sed ad dictum moysen cum dicitur
ut non imponeret finem eis cum in captiuita
te essent dico hoc fuisse duabus de cau
sis. Una ut in perpetua captiuitate ipsi
maneant propter ingratitude memoriam
redemptoris messie ihesu christi de quo Iere
mie. xliij. ca. Et dabo vos in obprobrium
semper eternum et ignominiam eternam
quam nunquam oblivioni delebit. Secunda causa
est non possit homines se excusare quando peccatis et
aliis malis subiiciantur et ipsi ad hoc ut talia
excuset permanebunt. Nam videmus naturaliter
aialia precreari ex aeris corruptioibus ut
putrefactio ibi incorporaretur: et aer cor
ruptus in talium sustentatione minuat ut aer
purus remaneat alijs aialibus sine do
mo. Sensus et de hoc testimonium philoso

q̄ sumus p̄fiteri et reges ceteriq̄ p̄fici
pes xp̄iani deberēt adhibere remediū
in p̄dictis cum effectu cū impatores et
alii dñi antiquitus nō p̄miserūt eos vi
nere inter nos nisi vt de morte xp̄o ihu
illaro mūdo testimoniū p̄bi berēt: q̄ in
captiuitatē eos detulit sempiternā vt
supra paruit p̄mo articulo. Et vt verū
testimoniū eēt debuissent vt legis au-
ctoritate Deutro. xxiij. q̄mo moyses eis
maledictiōes donauit dicens: Fules in-
mico tuo quem im̄ itet tibi dñs in fa-
me et siti et nuditate et oīa penuria et im-
ponet iugū ferreū sup̄ cervicē tuā do-
nec te cōterat: sequit̄ et erit vita tua q̄si
pendens ante te: timebis nocte et die et
nō credes vite tue: mane dī ces q̄s mibi
det vesp̄um et vesp̄ere quā mibi det
mane p̄pter cordis tui formidinē qua
terreberis et p̄pter ea que tuis videbis
oculis q̄re videt̄ q̄ non est intentiōis le-
p̄phetice istius: sic eos viuere absolue
Nam tanta libertas eis incentiuū p̄e-
bet rebellandi: et cā causa quare a regno
nūq̄ plaga discedat sic scriptū ē Deu-
trono. xxiij. Incrassat̄ ē dilectus et re-
calcitrauit. Incrassatus impinguar̄: et
latatus dereliquit deū factorem suum
et recessit a deo saluari suo.

**De iudeoz conuersione in fi-
ne seculi.**

Dodecima cōsideratio et vltima
huius tercij libri est de iudeoz
cōuersione i fine seculi a sue du-
ricia: nempe deus iusto iudicio oīa di-
sponens licet iudeoz gentē suis exigē-
tibus culpis lōgo tpe p̄miserit p̄clita-
ri inuolunt cecitati et criminibus tā hor-
rendis vt supra i libro isto latissime de-
claratū est: in fine tamē seculi q̄ relictū
fuerint nō p̄bunt. Et vt explicē conce-
ptum meum hec consideratio. viij. ex-
plicabit̄ punietis. Primus erit quare
iudeoz cōitas nō p̄uertit ad fidē xp̄i.

Scd̄a si aliqui eoz voluerint cōuertī
vtrū sint recipiendi. Tercius quis mo-
dus debet teneri in receptione iudeoz
ad fidem. Quartus an iudei sint p̄pel-
lendi ad recipiendū fidem xp̄i. Quin-
tus qua pena sint feriendi p̄uersi iudei
reduentes ad iudaismum. Sext⁹ q̄mo
recipiunt antixp̄m et decipient ab eo.
Septimus q̄mo cognoscet̄ se deceptos
et p̄uertent̄ ad viā veritatē fidei ihu xp̄i
dñi nostri. Octauus erit an temp⁹ an-
tixp̄i quo iudei sunt conuertendi pos-
sit determinate cognosci et de signis tē-
poribus eius aduentus.

**Quare iudeoz cōmunitas
non cōuertitur ad fidē christi**

Primus istius cōsideratiōis p̄-
ctus est quare iudei in p̄fati tpe
non p̄uertunt ad fidē ihu xp̄i.

R̄spondetur q̄ ad hoc possunt quatuor as-
signari cause satis efficaces. Prima ē
icōsideratio veritatē aduentus xp̄i. pro-
p̄tus intellectu notandus q̄ in libris
thalmuth p̄siderant̄ tres sp̄es materie
rum quarū vna est placitoz siue causa-
rum ciuiliū et criminalinū et de alijs de-
pendentib⁹ int̄ gētes eoz et hec assūmā-
tur legibus impatoz inter nos. Scd̄a
sp̄es ē eoz q̄ verant̄ vel licenciant̄ in le-
ge sic sunt cibi et alia et q̄ sunt res mun-
de et q̄ immūde et de sacrificijs et oīoni-
bus et festiuitatibus et hec sunt int̄ eos
sicut decreta inter nos. Tercia species
materie est historiarū legis sicut creati-
ōis mundi et vite antiquoz patruz et
miraculoz in lege et de aduentu messie
et conditionibus eius et de resurrectiōe
mortuorum et de die iudicii et de infer-
no et paradiso: et hanc particulam ter-
ciam vocant iudei *Algadoth*. i. annun-
ciationes et singulare vobant *agada*. i.
annūciatiō. Itē vocāt ea *imdiasor*. i. glo-
se morales et singulare vocāt *imdias*. et
p̄dicte annūciatiōes et glose morales nō

sunt oēs diuissimi ab una pte lmo sūt di-
 sperse p diuersas ptes librorum thal-
 muth instantur post septem vel octo le-
 ctiones veniet aliq auctoritas pdictarū
 annūciationū. Cū ergo rabini scholarū
 thalmuth legūt suas lectōnes inqñtū
 pñent ad pmas duas spēs materiēz
 declarāt illa optime cū omnibus illis
 glosis et expositōib⁹ et in nouatōib⁹ q
 pñt ad ppositū suū applicare. S3 cū
 accedūt ad locū qui in aliq tangit ma-
 teriā terciā. s. annūciationū. dimittunt
 illud et nolūt legere dicētes q est res d
 qua nō exit aliq fruct⁹ qd ipsi faciūt
 q nō est intentio eoz laborare nec cō-
 siderare nisi materias q sunt de pāe lu-
 crando. p qb⁹ ppls eoz vulgaris hono-
 rant eoz dant salariū. et h mod⁹ obser-
 uat p oēs rabinos in omnib⁹ terris et i
 omnib⁹ tpib⁹ et in oib⁹ scolis eoz. Et h
 cā principalis obstatōis eoz est quia
 scz nō pñderāt nec vident ea q pñent
 ad predictā terciā spēm et vulgaris eoz
 ppls manet ignorātia excecatur. Secū-
 da causa est in conferentia auctoritatū
 sacre scripture q dato q aliq mō cum
 occurrūt aliqd in lectōnib⁹ suis de scia
 materia considerent nō est mīx si vna
 auctoritas vel due vel tres nō explicēt
 ad plenū veritatē salutis cū aliqñ vide-
 ant aliq auctoritates vel obscure vel cō-
 trarie s3 deberēt illas scripturas ad iū-
 cem conferre cū oib⁹ pphetijs tangen-
 tib⁹ illā materiā. et deberēt vidē glosas
 et translationes chaldaicas q facte fue-
 runt per duos doctores. q inter eos p
 magis autēctis habent cū illi sup eas
 dem auctoritates loquāt⁹ nō est dubi-
 um qñ statim illūinarent a spūs sancto
 si tales conferentias scripturarū cū eo-
 rum circūstantijs facerent et viderēt ve-
 ritatē sole clarioz. Vñ aug⁹ i libro o-
 ctuaginta triū questionū qōe. lxi. nō
 potest inquit oriri error qñ palliat no-
 mine xpiano nisi de scripturis nō intel-

lectis. et hoc iō qz antedēctas subsequen-
 tia nō ptulerūt. vñ ibidē solet circūsta-
 cia scripturarū illūinare sniam. Vnde
 hereses sunt orite p se legēdo. q pferen-
 do repulse sūt qz pferētes diuersas sen-
 tētiās adduxerūt. q ex se inuicē mutuo
 inueniri potuerūt. qñt eēnt intelligēder.
 h mō meruerūt pgnoscerē veritatē et ve-
 nire ad viā salutis. Venerabilis pater
 alfonz et mgr alfonz et mgr iohes et
 hieronim⁹ de scia fide d qb⁹ sepe sacra
 est mentio in isto volumine q solennia
 opa fecerūt recognoscētes vītatē fidei. ca-
 tholicez errorē in q fuerant inuoluti.
 Tercia cā q impedit cōuersionē aliqñ
 iudeoz ē inordinat⁹ amor ad vxores et
 filios et penes. Vñ exp⁹ sum in h cā
 cū venerūt ad me qdā de sapientiorib⁹
 iudeis isti regnī q mecū pferens de se-
 cretis legis. affirmauit seueracitē crede-
 re fidē xpī. et q ad h iduct⁹ erat diligēt
 studio scripturarū nō solū biblie s3 etiā
 thalmuth et phoz. Cūq ab eo qñrem
 qñe nō efficiebat xpian⁹. Rēdit q imo-
 sum desiderabat h implere. Sed q ba-
 bebat prēm q cū tenerie diligebat co-
 gitās q cū sciret pze tristitia moreret.
 Dixit q nō vincere poterat seipm nisi
 faceret cū psensu pñs. Dicebat etiā q
 nō erat ali⁹ mod⁹ vt pdictū psensū pos-
 set hñe nisi q ego tenerē modū cū rege
 vt ipse capet. et poneret in carcere et ide
 scriberet pñi suo q esset necesse q effi-
 cere xpian⁹ qz alr nō posset enadere
 mortē. Nihil aut nō placuit h modus
 palliat⁹ mendacijs in lege xpī qz qd
 ipse hñet in corde de veritate fidei. ppls
 acclamaret ipsum nō fuisse factū cristi-
 anū voluntarie s3 cōpulsus carceribus
 et timore mortis quod non est honestū
 in lege cristianorum qz p veritate h⁹
 legis recipienda relinqre debet quisq
 prēm et mrem vxorē et filios frēs et sor-
 res et agros et centuplū accipiat et vitas
 eternā possideat. Durauit colloquū

predicta inter met predictū iudeū fe-
re per quatuor annos nec adhuc est fa-
ctus xpianus durate in eo impedimē-
to predicto amoris paterni inordinati.
Non min⁹ etiā detinet eorū aīos ne cō-
uertant. cupiditas inordinata diuicia-
rū vsuras. cū hec sit pignus qdā acq-
silio diuiciaz sine labore. vñ dī in thal-
muth. q. qdā dīa dixit vñi rabino qz
vidit q. erat pulcer et graciosus. Silis
est facies tua hñti gregem porcorū vel
comprestanti pecuniā suā ad vsuram.
Quarta causa q. impedit conuersionē
iudeorū est inclinatio magna ad opni-
ones constitutiones et ceremonias et
consuetudines quas hñerūt et habēt i
thalmuth. In qb⁹ toto tpe vite sue fue-
rūt nutriti. Vñ p duo exempla h. ostē-
dit de iudeis ad lram Iher. xij. Pri-
mū exēplū est de nigredine ethiops.
vñ dī in textu. Si mutare potest ethi-
ops pellē suā. q. v. non potest mutare
nigredinē suā. Scdm exemplū est de
pardo q. non potest mutare varietatez
pellis sue. Vñ dicit aut pard⁹ varietatez
sue qz vtrūq. predictorū est a natu-
ra. sic est de iudeis q. nō pñt reuerti ad
bonū ppter consuetudinē ad malum.
qz consuetudo est qdā natura vt dīc-
pbs in libro de memoria et reminiscen-
tia. Sciendū tñ q. hec similitudo nō te-
net simplr s. tñ scdm qd. Illa em na-
tura q. est causa nigredinis ethiops i
nullo subiacet impio rōis. et ideo ethi-
ops nō potest illā imutare qñtūcūq.
conet ad h. s. hitus ex cōsuetudinē pec-
candi generat⁹ et p modū nature incli-
nans ad malū. causat ex inclinatione
appetitus sensitui q. natus est obedi-
re rationi. Et ideo per conatū liberi ar-
bitrii ad oppositū potest reuerti ad bo-
nū tamen cum difficultate ppter babi-
tū inclinātem ad oppositū. et hoc dī-
citur impossibile scdm qd. put dī. v.
metaphysice. vno mō dī impossibile

quod vix potest fieri aut cū difficultate
In exēplis aut positis de ethiope et
pardo est impossibile simplr s. m. natu-
ram. tñ deo nō est impossibile. vba sūt
Nicolai de lyra in predicto passu et in
veritate magnavirtus cordis ē necessa-
riavt possit hō declinare ab hīs in qui-
bus a puericia fuit nutritus cū illa do-
ctrina q. a teneris aīis est inhibita sic
diuturna nec oēs homines sunt suffi-
cientes violentare pprias volūtates vt
similia dīmittant nisi solū illi quibus
deus fecit tantā grām vt contemnerēt
gaudiaz bona tpalia cū nihil sint i cō-
peratione bonorū spūalium et amplexē-
tur veram spem saluatōis animarū
suarū boni finalis eterne bñctis eaz
sicut pmutis veniēt ad xpm. Isa. lviij.
Et requiē dabit tibi dñs de⁹ tu⁹ semp.
Et implebit splēdoribus aniam tuā
et ossa tua liberabit et eris qñ ortus irrig-
uus. et sicut fons aquarū cui⁹ nō defi-
cient aque. sic et christus ait Mat. xj.
Regnū celorū vim patitur et violētī ra-
piunt illud. Et Iohis. vj. Nemo pōt
venire ad me. nisi pater meus q. misit
me traxerit eum.

**Utrum iudei volētes cōverti
sint ad fidem recipiendi.**

Ecd⁹ punctus est. **Utrūq.**
sint recipiendi iudei qui volūt
ad fidem xpi cōverti. hoc dico
qz multi eorū fuerūt et sunt ita mali q.
multa damna faciunt in ecclesiā dei.
Veruntamē facta diligenti examina-
tione de modo aduentus eorū non
sunt repellendi ex quo volunt intrare
sub alīs fidei christiane et licet non fa-
ciant bona intentione sed propter lu-
crum temporale tales baptizati sūt et
recipiunt sacramētū licet non rem sa-
cramētī que est gratia. tales ppe salua-
tionem sunt cum pferate dei plusq. illi
qui non intrauerunt. nec venit eis ad
voluntatem vt sub illo intrarent. Et p

pter hoc dixerunt sapientes isrl q sp
debet homo laborare in lege licet nō
faciat bona intentione. quia ex h pote
rit venire ad bonam intentionem. Et
sic iudei taliter venientes poterūt veni
re ad rectam intentionē fidei cum dei
adiutorio vel exvlu quo exercitabunt
in ea. vel quia deus faciet eis aliqua si
gnat sic eū cognoscant in suis operi
bus. vel quia dabit eis aliquas tribu
lationes vt corrigantur redeāt ad bo
num. vel quia addiscant ex hoc simi
libus libris qui ostendunt radices fi
dei ihesu christi veri messie diligenter
in eis studendo. vñ ex eo q informabū
tur continue a predicatoribus evāge
licis fidem christi nuntiāntibus si ta
les infelices fuerint indurati intrinse
cus iudayca perfidia. habebunt forte
eorum filij vel nepotes seu alij q ex eis
procedent cognitionem huius catho
lice veritatis saluabuntur.

**Quis sit seruādi mod⁹ iude
os ad xpi fidem recipiendum.**

Tercius punctus est scire quis
modus debet teneri in recepti
one iudeoz venire volentū ad
fidē xpi ne quātū possibile fuerit def
ocasio maloz q sentimus a spūscō
modus ordinatus est est a quo quāvt
cōiter deuant recipientes nō est intrā
vuz si taliter receptos nō experiamur
veros ēē christianos z iō recipiendi sē
cū multa deliberatōe ne ad vomitū re
deant mod⁹ ponit in decretis de cō
se. di. iij. iudei vbi sic hētur. Iudei q
pfidia frequenter ad vomitū redit si ad le
ges catholicas vēire voluerit per octo
menses inter cathecuminas eccie limi
ntroeat. z si pura fide venire noscun
tur tunc demum baptisimi gratiā me
reantur quia si casu alio periculum in
firmitatis intra prescriptum tempus
incurrerint desperati fuerint baptizē
tur. Et si queras an debeat talis iude

ns aliquam abstinentiā facere vel etiā
dies queri signa ad sacrū conferendū
Respōdetur qvtrūq debet fieri vtz de
cōse. di. iij. ne qd absit vbi sic ē ne qd
absit longa dilatio retro possit animas
iudeoz reuocare fratri nfo epo loci il
lius loqre vt pnia ac abstinentia. xl. die
rū iudica aut die dñica. Aut si celeberrima
festiuitas occurrerit eos oipotē
tis dei misericōdia ptegeat baptizes. Sic
ergo patet q iudei die dñica vel aliq so
lenni die debēt baptizari. Sed nūquid
iudeus q est seruus xpiani si baptizet
fiet liber. Rñdet q nō scōm Ray. h
manet seru⁹ qz seruut⁹ introducta ē de lu
re diuino di. xxv. vj. diez p ius gentiū
z iure canonico confirmatū. xij. q. ij.
ecclesiā concordat gotfrid⁹ z hostiens.
Addit ray. q vbi de bona p̄suetudine
nō solent ēē christiani sui consulerem
q dñs in remissionē pctōz manu mit
teret eū vel saltē q pecunia mēdicata
vel seruut⁹ ad tempus p̄scito scōm ar
bitrium boniviri redimeret se. xij. q. ij.
Cum redemptor.

**Utrum liceat iudeos ad ba
ptismum compellere.**

Part⁹ pūct⁹ est si iudei sint cō
pellendi ad recipiendū baptis
mū hic sunt duo videnda. Pri
mū est de paruulis iudeoz. z scōm de
adultis iudeis. Ad primū rñdet sc̄us
thomas in sc̄ba sc̄be. q. iij. q nō licet in
uitis gentibus. Sed qñ ad annos di
seretionis puenierint pñt fidem suscipe
re etiam gentibus inuitis. Concordat
Guill. dicens q nec licet nūtrici⁹ oc
culte baptizare paruulos iudeoz. Si
tamen in articulo mortis paruul⁹ hec
facere non credo q peccaret Doctor
vero subtilis. scot⁹. in. iij. di. v. dicit q
pueri iudeoz pñt auferri penib⁹ iurē
z baptizari z h p̄ncipes legislatores
qz legislatores pñt ordiare ad salutes
vni⁹ c⁹ qz s̄bditi velint nolūt. ita p̄ncip

ecclesie. v.g. Si res publica indiget bel
latozibusz iudei filios suos talis differ
rent qz essent inepti ad bellandū. tūc pñ
ceps possit eos auferre a gentibus et
ipsis inuitis possit eos facere nutritz
instrui ad bellandum ita videt in apo
sito. Alij dicunt qz nō debet fieri quia
ecclesia tenet oppositū h̄ hoc nihil est
qz quotidie pñt ab ecclesia noua insti
tut p salute cōl. Alij dicūt qz non debz
fieri ppter pphetiā Isa. qz reliqz israel
salue fient. h̄ hoc non obstat qz hoc pñt
intelligi de fidelibus vel qz etiā pñt ali
qui in aliqua insula saluari. Ad scdm
scz de iudeis adultis vtrū sint compel
lendi ad fidē suscipiendam hīc dicit su
pradictus doctor scot⁹ vbi s̄ qz oēs de
berem compelli ad fidē qz meli⁹ est cō
pelli ad beneagendū quā male agere
impune sicut ipi agunt.

**Qua pena feriendi sint iudei
conuersi ad propria instituta
redeuntēs.**

Virtus pūctius est quia pena
sunt feriendi iudei conuersi re
deuntēs ad vomitū iudaismi. z
licet supradictū sit de pena qua ferri
debēt a iure. nunc libet hīc explicare
duo. Primo qua pena sint feriendi ex
lege regni. Scdo qua pena sint ferien
di ex lege regni p eos instituta. Circa p
mū notādū. qz in B regno castelle ē lib
qdā actiqz reguz gothoz qz ingua nra
bz el. furo. nizgo. vbi libro. xij. tit. ij. ca.
xvij. ad lram pdictoz pēa pōit. vt seqt
sic xpiani debēt pñri de illoz mal⁹ qve
niūt p scām fidē ihu xpi. Ita debēt te
nere tales modos qz nuli⁹ hō possit ha
bere veniā qz dimittit meli⁹ ppositū z re
dit ad pei⁹. Et qz audaciā crudelior et
mirabilior debet h̄re crudeliorē penaz
z maius tormentū. Itō statum⁹ hanc
legem. qz oīs xpian⁹ z maxime illi qui
nati sūt de xpianis siue sit vir siue mu

lier. qui inuentus fuerit qz circumcidat
vel qz habeat mores iudeoz vel qui sit
inuentus de cetero qz deus non man
det redire ad iudayismū. recipiat mor
tem a xpianis vel a nobis z sic punit⁹
crudelissimis penis vt intelligat qntū
est exosum z excōicātū malū quod fec
z oīs bona sua hēat rex taliter qz here
des nec ppositi talium personarū non
consentiāt in tali errore. hec ibi. Secū
do declarat qua pena sunt feriendi ex
lege p iposinet iudeos instituta. Vñ
in supradicto libro. xij. tit. ij. ca. xvij. scri
bit cōstitutio quedā siue lex. quam iu
dei tolerant miserūt regi Sisyndo: c⁹
tenor talis est. Noster dñe potētissime
ac honoratissime rex Sisyndo nos oēs
iudei ciuitatis toletane qz sub scribere
hēmus vel facere signa ifra i hac lege
salutes nos recordamur qz bñ z iuridi
ce alio tpe nos cōpellabatis qz facere
mus fedus scriptuz ex pcepto regis
titulā qz iā transiuit qz oēs deberemus
obfuarez tenere fidem xpianoz z sic
nos oēs fecim⁹. Sed qz obstinatio
nre duriciēz antiquitas erroris pñm
nrozum nos impedit ne credam⁹ i do
mīno nostro ihu xpo veraciter nec te
neamus fidē xpianoz p firmiter. Ideo
nūc spōterz volutarie rñdem⁹ nre altitu
dini sic p nobis sicut pro nostris vxo
ribusqz p filijs nostris per hunc nostz
scriptū qz de cetero nō faciem⁹ aliquēz
consuetudinē iudeoz iudeis qz no
luerunt baptisari nec habebim⁹ ali
quē societate cū eis vllō mō n̄ pñem⁹
mñmonia cū aliqua nri generis vsqz
ad sextū gradū. non faciem⁹ incestū
cū aliqua muliere nostri generis nec
nos nec nri filij nec nraqz generatio. h̄
tazviri quā femine deceto mñmonia
contrahemus cū xpianis nō faciem⁹
circūcisiōz nre carnis. nō obfuabim⁹
pasca. nec sabbata sicut solebant obser
uare ceteri iudei nec alias festiuitates

non sepabimus cibos scdm eoz consue-
tudinē non faciemus aliquā rē quam
hnt alij iudei in usu et cōsuetudine nec
quō ipi vīvūt sed omīs credimus cum
mūda fide et cū magna volūtate et cū
magna deuorōe xpi ihu filij dei vsui se
cūdū q euangelia et apli mandant. Et
illū p̄fitemur et honoramus omīs tene-
mus hāc sc̄tām legē xpianoz p̄veraciter
tā in diebus festiuitatū q̄ in mīsmo-
nijs et cibis et in oībus alijs moribus:
nec dolū aliquāz nec aliquā rōnem te-
nemus q̄ eā ex n̄ra p̄te vt non implea-
mus et faciām oīa que p̄missim⁹. De
carnibus porci p̄mittimus obſuare
q̄ si non poterim⁹ p̄medere q̄ non ha-
bemus eas in cōsuetudine semp̄ tamē
oīa que cū eis cocta fuerint p̄medem⁹
sine tedio et sine omni nauſſa. Et si ali-
quis de nob̄ inuentus fuerit q̄ faciet cō-
tra ea q̄ sup̄radicta sunt vel q̄ minimū
eoz vel q̄ ausus sit aliquā facere p̄tra-
fidem xpianā: vel si morā fecerimus
in faciendo ea que p̄mittimus verbo
sen facto iuramus p̄ illū mer. p̄rem et
filū et sp̄m̄ sc̄m̄ qui est vnus deus et trī-
nus: q̄q̄ quēcūq̄ oīm qui inueni⁹ fue-
rit trāſiſſe p̄dicta v̄l aliq̄d eozū q̄ nos
eū cōburemus vel lapidabimus. Et si
forte pietas v̄ra voluerit ei⁹ ſaluare vi-
tā ſtātū ſit factus ſuus et q̄ det̄ ipm̄ et
oīa bona ſua cui volueritis p̄ ſemper
vel qd̄ faciatis de eo et de bonis ſuis q̄
volueritis nō ſolū q̄ hētis p̄t̄rē regis
ſ; q̄ vobis cōcedimus p̄ hūc n̄rm̄ ſc̄r-
ptū. et iſtud ſedus et ſcriptū fuit factūz
trāſactis. xij. diebus kal. Marcij in ſe-
xto anno quo vos regnaſt̄. hec ibi. Ec-
ce vidimus qua pena ſentendī ſunt iu-
dei redeñtes ad iudaicas ceremonias
vel ad inſtituta eoz non ſolū ex lege re-
gia ſ; etiā ex lege p̄ eos ſtatuta: que nō
minus debēt obligare iudeos aliarū
ciuitatū et locoz totius regnī q̄ iude-
os ciuitatis tolerant: cum illa ſimp̄ta-
lis ciuitas ab ātīquo nomine nec ma-

ioris conditōis ſunt alij iudei alijs
conuerſi q̄ tolerant. Credo q̄ si vera ſi-
eret inquisicio p̄ſertim iſto tempe q̄
innumerabiles ignibus traderent de
his qui iudaizare realiter inuenirent:
qui si hic non puniantur crudeli⁹ q̄
publici iudei etnīs ignib⁹ cremabūt.

Quō iudei recepturi ſunt an-
ticriſtum

Exius punctus eſt videre quo
ſ modo iudei recipient anticriſm
et decipient ab eo. Erit em̄ anti-
xps scdm̄ ſanctos nequiſſimus qui na-
ſcet̄ in babilone ſive generabit̄ de tri-
bu dan. Vñ ſuper illud Geſ. xlix. vñ
dan coluber in via. Bt̄us p̄ſidowis ſu-
pra pentateucō dicit q̄ hoc eſt intelligē-
dum de anticriſto et p̄pterea illa tribus
non annumerat̄ in numero ſignatorū
Apoc. vij. ſuper q̄ dicit beda. q̄ dan ſ.
terminiſt quia de illa tribu naſciturus ē
anticriſtus cuius aduentus vt ait apo-
ſtolus: erit ſm̄ opationem ſathane xq̄
totū faciet inſtigāte dyabolo qui illum
poſſidebit atq̄ coopante: nec tamē ita
poſſidebit eūz ex toto vt vñat̄ ei ſicut
humanitati diuinitas in crīſto: nec ita
verabit̄ eū vt careat rōnis iudicio allo-
q̄n nō iputareſ ei qd̄d ageret ſicut ſu-
ribūdo. Comesto: quidē dīc q̄ a p̄nci-
pio p̄ceptōis illi⁹ dyabol⁹ in vtero ma-
tris ei⁹ deſcēdet cui⁹ v̄tute deiceps ale-
tur puer et naſcet̄z adoleſcet. S; dīcūt
alij et forte melius et veri⁹ q̄ more ceto-
rū hoīm a dīe cōceptōis ſue hēbit̄ āge-
lū ſui cuſtodē vſq̄ ad annū diſcretōis
tūc extollet̄ ſup̄ omne qd̄ ēi eſſe de⁹ et
angeloz p̄ſidio penitus deſto occupa-
bit̄ eū dyabolus q̄ ideo tūc ſoluendus
dicitur: quā totā p̄t̄atem ſuā antiquāz
ſibi relaxatam per illum exercet et pro
voluntate ſua inclinabit̄ cum ad ma-
lum ſicut poſſeſſor ad libitum ſuū tra-
hit̄ ſumētū et in cūctis malis artibus
inſtruet̄ eū. Cū ergo venerit iſte ipius

Consideratio duodecima CLXXXIII

antichristi filij israel qui ab alexandro in terra motes caspijs in plaga septentrionali super oceanum ubi nunc est finis imperij magni canis inter duo castra dicta guth et maguth fuerunt inclusi ut refert magister bystoriarum secundum iosephum facto terre motu in conspectu principis motibus cadentibus super montes ibidem primum monti bimum muro indissolubili portis ferreis obferati qui adhuc ibi dicuntur esse incantati. nudi incedentes carnis crudis arborum fructibus viuunt et in maximo numero consistunt in terra ut secundum aliquos possint christum regna implere. qui etiam quidam celestium virtutum montium portarum et murorum firmitatem imperatoris de cataray. scilicet magni canis vel regine amasorum milicia obferati exire nequeunt. ecce pro duxerat quod per monstro ipse magnus canis aliquos de eis quibus portis apertis extrahit et mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti predicto antichristo ad iungendum virtute quorum regnabit et erit monarcha potestissimus. Et congregatis alijs iudeis qui sunt per orbem dispersi venientes hierosolimam circumciderunt se dicentes iudeis se esse christum ipsi in lege promissum christum vero non fuisse deceptorum magnum. omnes itaque iudei accedentes ei adherentes circumfuerunt ad ipsum. quod ipse nimio consilio feruent de aduentu messie per quem expectant a captivitate liberari decepti signis et allecci promissis. et quare videbunt eum omnes populi tatez gloria clarescere regesque subiugare Ideo illi longo excecari errore eum tanquam verum messiam suum recipiunt ut deum colunt et tanquam rex dominus ab ipsis metuent. Et propterea apostolus. ij. ad thess. ij. vocat eum hominem peccati. filium perditionis qui aduersat et extollit supra omne quod dicitur deus. Sicut ergo colit ita ut in templo dei ipse sedeat quod edificabit in iherusalem secundum quosdam vel ut verius loquar secundum alios ipse se dicit templum dei ostendens se tanquam ipse deus sit. hoc est quod dicit beatus augustinus. xx. de ciui.

dei. xix. c. quod illud quod nos habemus de antichristo in templo dei sedeat. greci habent in templo dei sedeat tanquam ipse sit templum dei. scilicet ecclesia. ex quo dicto accipitur argumentum quod antichristus erit falsus christianus et sicut seculum ecclesiasticum accomodat nocendum quod in templo dei. scilicet in modum ecclesie. ait augustinus. hoc idem vult fructus de maronis in. iij. dist. xlvij. q. ij. allegans augustinum ubi ipse etiam ut facilius christianos iudeos ad ritum suum attrahit. diem dominicum in fauorem christianorum. et diem sabbati in fauorem iudeorum faciet custodiri. ut in decretis de consuetudine. di. iij. puenit. Sic ergo patet quomodo iudei decipiuntur ab antichristo quomodo recipiant eum ut messiam suum colunt.

Quomodo cognoscent se per antichristum deceptos.

Eptimum punctus est scire quomodo iudei cognoscent se deceptos per antichristum et quomodo conuertentur finaliter ad fidem catholicam. Notandum ergo quod postquam iudei receperunt antichristum tanquam messiam suum decepti ex his que dicta sunt in precedenti puncto. tunc mitteret deus ad eos et aliorum multorum conuersionem helyam et enoch quod erit inter oc cultum aduentum antichristi qui est per natiuitatem manifestum eius aduentum qui est per predicationem et apertam persecutionem Tunc ergo predici helyas et Enoch qui uiui adhuc in paradiso terrestri reseruantur ueniunt manifeste se ostendunt in iherusalem et incipient publice predicare contra antichristum destruere eius processum et declarare manifeste eius deceptiones et astucias dyabolicas. Ipsumque coram omni populo arguent mendacem et fallacem ostendens et aperient thesauros absconditos iudeis de veritate salutis fidei ihesu christi. et sicut dicitur malachie ultio. Conuertentur corda patrum in filios. glosa ad instructionem posterorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt et corda

filiorum ad pres eos glossa. qui percipiet
fide q illi habuerunt. Vñ indei et xpla-
ni pari religione tunc in xpm pñentent
Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse
deceptos in xpm credent p ipso mori
pari erunt vñ dicit methodi. c. xliij. in-
llavrope ex oī tribu isrl p xpo interfecti
De predicatōe at helier enoch et facta
puerfione eoz scribit Apocal. xi. Da-
bo duobus testibus meis. s. helye et enoch
et pphetabunt. i. predicabunt diebus mille
ducentis sexaginta. glo. i. tribus annis sic
ipse xps predicavit. amicti saccis. i. pre-
dicantes pñiam et exēplū ostēdentes. hi
sunt due olive. i. spūscō vñci et duo cā-
delebria. i. lumē dātes alijs. Tūc vidēs
antixps se pñsū et q detecta est ei ma-
licia exhibet in publicā psecutōz et occi-
det eos i isrlm. et iacebunt corpa eoz in
platis tribus diebus et tribus noctibus et
midso q nullus audebit sepelire cor-
pora eoz metu antixpi. vñ qñq vide-
rint timeāt eis pñmari. Occisores at
eoz leti erūt pñ morte eoz. Sed post
tres dies et dimidiū resurgent et occiso-
res audieroces angeloz dicētū helye
as et enoch. attēdite huc ipsi videntib-
us ascēdēt in celū in nube et istō mul-
tū pñmabit iudeos cōversos ad fides
xpi p eos. Szt amplius confirmabuntur
p mortē antixpi q scdm q dicit glo. su-
per apm tribus annis et dimidiū reg-
bit. Vñ dñi. xij. Juravit angelus pñuē-
tē in eternū q in tps. s. vñ annis. et tpa-
sez duoz ānoz. et dimidiū tps. i. dimi-
dij āni. s. regnabit antixps. et idēz dicit
glo. q hoc spacio dicit desolatio dura
tura sub ātixpo. Quare aut ita modi-
cū regnabit declarat a xpo Mat. xxiij
vbi dī q nisi breuitati fuissent dies illi
non fuisset salva omnis caro. sup q dī-
cit glo. q hec tribulatio qnto celis gra-
uior tanto erit breuitate mediocrior. et
gregori⁹ qz emz supbus infirm⁹ aspi-
cit eos dies quos singularit malus in

multe misericordie breuitabit. In fine ve-
ro predicti tps collocabit papillones
et solū suū antixps i monte oliueti. et
tunc dñs nñ ibs xps vñt atq. Am̄b. ostē-
det se ei et interficiet eū spū oris sui. i.
virtute precepti sui. Ipso nanqz ibi cla-
māte in aere moriet antixps p micha-
elem vñ dī fulminatus maria qz pars
suoz vñ legit a michele interficiet et b-
vñso erit finalis et totalis pñfio siue
pñfirmatio pñfionis iudeoz ad fides
christi. Et si qrasvz occiso antixristo
statim christ⁹ veniet ad iudiciū dico q
nō s scdm glo. dñi. xj. pcedent qdragi-
ta dies ad refrigeriū scōz et pñiam iō-
nerfoz. Quātū aut sit spaciū int istos
xl. dies finē mūdi nemo scit. Sed qd
fiet de ministris antixpi q remanserūt
post eius mortē dī q gaudebūt dūcu-
tes vñores et dicētes licet pñceps noster
mortu⁹ sit tñ hēmus pacē et pñpñtatem
et cū talia dixerint repentinus sup eos
veniet interitus et extitit ecclesiā vñq ad
finem mūdi cōqñescet pacificata. qz
extitit fraudulētiaz sentēcia diaboli cō-
sabūt. Vñsum est ergo quō iudei co-
gnoscerēt se deceptos et quō cōuenientē si-
naliter ad fidē ibi xpi. Sed dicit ali-
qs nñqd hec finalis iudeoz cōversio
fuit a pphīs pñnūciata dico q sic. Et
pñio hec pñnūciavit ysaias in. c. x. vbi
sic hētur si fuerit ppls in isrl sicut are-
na maris reliquie cōuertētur ex eo. in
per quo dicit targū. Si fuerit ppls in
isrl multus sicut arena maris fīdū-
um q neq peccauit vel q penituerit d-
pctō pñuertet glo. rabi. Etā si fuerit isrl
sicut arena maris pñe multitudine ego
cōflabo eos vt argentū et redigent i mo-
dicū residuū. Residuū vero illi⁹ modū
cū cōuertet ad bonū. Causa vero cō-
uersionis in finem mūdi ponit i pe-
ret belens. c. Causa vñ cōuersionis
scriptum est Abacuc. ij. qm adhuc vi-
sio ad terminū loquet ad finē et non

mentes si tardauerit rex. s. messias expecta enim quoniam ueniens ueniet non tardabit. Et forte dices quod nos sumus expectantes? ipse non imo sicut dictum est Isa. xxx. propterea expectet dominus ut misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectatus et nos sumus expectantes qui retardat regula iudicii est retardans nos cur expectamus ad recipiendum mercedem sicut dictum est Isa. xxx. Beati omnes qui spectent eum. dixit rabi. Consummati sunt omnes termini uel fines non pedet res nisi in pnia et in bonis opibus. Rabi elyazar dixit si israel fecerint pnia redimetur si autem non. non redimuntur. sed deus sanctus et benedictus constituet eis regem cuius statuta erunt durissima sic amara et reducet eos ad bonum hucusque thalmuth transumptus in pugione in prefinali. c. vi. secundo introducit Osee propheta qui in. c. iij. secundum expositum ingreditur Nicolai de lyra declarat duo. s. statum iudeorum ab ascensione christi usque ad finem seculi eorum persionem finale. De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signum quod plebs iudaica spectaret messiam et ad huc spectat non solum caberis sed dicit quod non seruauit ydolum non eris ciuero. i. cum christo a quo est modo separata propter suam incredulitatem. h. est ille uir de quo dicit Iher. xxxj. semina circum dabitur in gremio uteri sui sequitur sed ego expectabo te loquens in persona dei qui expectat iudeorum finale conuersionem. p. n. r. h. declarat per prodigiale factum dicens. quod multos. q. d. factum predictum designat quod dies multos sedebunt. i. manebant filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus quod non habent de se regem nec principem sed allentis regibus et principibus fuerunt et sine sacrificio. i. sine altari. quod non possunt sacrificare extra iherusalem a qua sunt expulsae templum destructum et sine ephod. id est sine veste sacerdotali. quia sublatis sacrificijs cessat usus vestis et

sine seraphin. i. imaginibus in quibus demones solent dare responsa et apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascensione domini usque ad finem. Et quis secundum. s. iudeorum finalis conuersio et post hec. i. post iudeorum abiectio nem et excecationem reuertentur filij israel. s. ab errore suo. et querent dominum deum suum secundum deuotem dauid. i. dei filium ipsum christum et sic debeat intelligi patet per translationem caldaicam apud hebreos autenticam quod sic habet. post hec reuertentur filij israel et querent cultum dei suum obedient messie filio dauid regi suo. Sequitur in textum pauebunt ad dominum. s. ipsum reuerendo et ad bonum eius. s. timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsius et subditur tempus in nouissimo dierum id est circa finem mundi implebitur illud. Patet ergo quomodo finalis conuersio iudeorum fuit a prophetis pre nunciata ac etiam inter medium tempus.

Utrum certis indicijs possit tempus antichristi determinate cognosci.

Et augetur ultimum punctus huius considerationis ultime tercij libri est an tempus antichristi quod iudei sunt conuertendi potest determinate cognosci. Respondetur quod presumptuosum est homini viatori quocumque modo huius uelle investigare cum ipsa suprema ueritas huius uoluerit nos nescire quod beatus augustinus. xviij. de ciuitate dei. c. liij. declarat dicitur d. atirpi tpe quo erit ipse oio qui rix si enim nobis huius uoce prodesse. a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogamus? discipulis dicitur non enim siluerunt isti apud eum sed a patre quaesierunt dicentes domine si in tempore huius restitues regnum israel. At ille non est inquit uisum nosse tempus uel momenta que pater posuit in sua potestate. non

utiq; illi de hora die vel anno h de tpe
interrogauerunt quō istud accipe respō
sum. Frustra igit̃ ānos q̃ rmanēt huic
seculo cōputare vel diffinire conamur
cū hoc scire nō ēē nrm ab ore veritatis
audiamus. quos tñ alij q̃dringentos.
Alij etiā mille ab ascēssione dñi vsq; ad
eius vltimū aduentū cōpleri posse di
xerūt. quēadmodū aut̃ q̃sq; eoz astru
at op̃inione suā longū est demonstrare
z nō necessariū. coniecturis app̃euntur
tū hūanis nō ab eis aliqd certum de
scripture canonice auctoritate proferē
Dim̃ em̃ de hac re calculantiū digitos
resoluitz q̃descere iubet ille q̃ dicit nō ē
vrm nosse t̃p̃a vel momēta. Dec ille.
Huic sñe aug. cōcordat falsitas eozū
q̃ temp⁹ certū determinauerūt cū tam
supradicti quā etiā alij de quoz nume
ro fuit annal d⁹ de villa noua q̃ i tracta
tu quē fecit de fine seculi determinat q̃
ante xps erat ventur⁹ in q̃to decio cen
tenario a nativitate xpi z p̃z q̃ sumus
iam vltra p. lx. ānos. Quidā etiā alius
magn⁹ p̃dicatoz p̃ orbē discurrens circa
annū dñi. M. cccc. x. in sermone. Ecce
h̃ positi⁹ est in rulinā declaravit tempo
re suo iam natū esse aīxps̃ per plures
visiones z exēpla cui⁹ oppositū patet.
Unus alius p̃fess̃. p̃clusiones posuit
affirmatiuā q̃ anno dñi. M. cccc. viij.
z dimidiō debebat apparere z publica
ri mūdor anno dñi. M. ccc. lxx. viij. et
dimidiō erat nascitur⁹. patet m̃āfeste
in assignatōe t̃p̃is aduēt⁹ aīxpi omnes
istos defecisse. z deficiēt quicūq; alij p̃
sumpserūt predictū temp⁹ assignare. h̃
diceret aliquis diligēs scire. licet temp⁹
determinatum presumptuosum sit as
signare. non tamen erit illicituz signa
inquirere hīs cautiores reddant̃ fi
deles. Dico q̃ verum est non tamē in
quiri debent talia signa curiositate sci
endi. h̃ animo seipm̃ z alios edificadi i
timore dei. Sed nunquid aliqua ta

lia inueniantur certa xpinq; ei⁹ aduen
tus. Dico q̃ in sacra scriptura inueni
unt̃ prenūciata nouē signa p̃ecipua
xpinquatis aduentus anti xpi. Pri
mū signū est totū mūdū generalis per
turbatio de quo daniel p̃phetavit i ca.
xij. ventit tēp⁹ quale nō fuit ab illo tē
pore quo gētes ceperūt esse vsq; ad tē
pus illud qd̃ exponēs xps Mat. xxij
dicit q̃ erit tribulatio magna q̃lis non
fuit ab initio mūdū ibidē declarādo
q̃ erūt iste tribulatiōes. dicit q̃ surget
gens contra gentē z regnuz aduersus
regnū. pestilentiez fames z terremot⁹
erunt p̃ loca. terroresq; de celo tē. Se
cundū signū est scisma ecclesie crude
lissimū de quo dicit apls. ij. ad thes. ij.
qui tenet nūc teneat donec de medio
fiat. sup̃ quo br̃s Aug. xx. de ciuit. dei
c. cix. dicit qd̃ dixerit. i. apls me p̃fusus
fateor ignorare ibi recitat aug⁹. mul
toz suspitiōes circa istd. quidā em̃ di
cunt ipm̃ paulū voluisse hoc dicere de
Romano impio ad vitradū calūniā.
alij aut̃ credunt neronē aīxpm̃ futūz
z resurrectū. Alij aut̃ nō dū morūz
sed occultatū donec suo tpe reueletur
z restituat̃ in regnū dicit tamen ibi au
gust. q̃ m̃ra est sic op̃inātū temeritat
Sed istd̃ dictū difficile ibidē p̃tractās
dicit sic nō absurde intelligit̃ q̃ tenet. i.
impium teneat donec de medio fiat. i.
tollat̃ de medio p̃ aīxpm̃ ipm̃ impluz
vel aliter inquit. donec de medio eccle
sie exeat m̃nisteriū iniquitatis. quod. i.
nunc est occultum. Ex prima autē ex
positione accipit̃ argumentū q̃ aīxps̃
pugnabit contra romanū impū z tūc
oportet q̃ ille impator sit fidelissimus
qui resistit ei. Ex scda sequitur q̃ ma
luz illius p̃secutiōis oriet̃ ab eccia vt i
fra ipam̃ sit p̃t⁹ pugna intestina. Has
duas illatiōes ponit francisc⁹ marōis
in suis floribus de ciuit. dei. c. q̃ s. Et p̃
dicta malicia nihil aliud videt̃ esse vñ

scilicet gravissimū in ecclesia dei sine
discessio a fide. Istud est ergo signū p-
cipuū qd debz puenire antixpm in tra
illud. ij. ad thessal. ij. nisi venerit disces-
sio primū et reuelatus fuerit hō pecca-
ti filius pctoris et qd exponūt docto-
res de discessioe a fide. Qd at sit istud
signū manifestatiū eius aduētus p-
qz postqz dixit. qui tenet nūc teneat do-
nec de medio fiat. statim subiungit. Et
tunc reuelabit ille iniquus. Terciuū si-
gnū est multiplicatio victorū de q xpc
ait Math. xxliij. et qz habundabit iniq-
tas refrigeret charitas multorū et ap-
dic. ij. ad Thimo. iij. c. In nouissimis
tpibus instabunt tpa pculosa. et erunt
omnes seipos amantes. cupidi. elati.
blasphemī. parētibz inobedientes.
ingrati. scelesti. sine affectōe. sine pace.
criminales incōtinētes. Immītes si-
ne benignitate. pctoris. proterui. in-
mīdi. voluptatum amatores magis qz
dei. habētes spēm quidē pietatis. virtu-
tem eius abnegātes. Quartū signū ē
neglectio sine cōtempnū sane doctrine
de quo. ij. ad Thimo. iij. erit. n tps cū
sanam doctrinā nō sustinebūt h ad sua
desideria coacernabūt sibi mgfos p-
rientes anribz et a veritate quidē au-
ditus auertent. ad fabulas aut cōuertē-
tur. Quintū signū est pturbatio ois p-
lature spūalis et terrenalī iurisdicōis
de quo Dan. liij. In tpe illo nō erit p-
ceps. neqz ppha neqz dux in pplo meo.
qui. s. obseruet veritates vite iusticie et
doctrine. Sextū signū ē vindicatio di-
uinalis p flagellū et correctōem. de quo
Ezechiel. vij. Venit tps ppe est dies oc-
cisiōis q emī nō leuē. et q vēdit nō lu-
geat. qz ira sup oēs populū. Septimū
signū erit cessatio verbī diuini quo mē-
tes obscure et tenebrose ad verū lumen
gratie reducunt. denūtiatibz ostēdit sa-
lutis via et errantibus manifesta fit se-
mīta veritatis. hec oia appropinquan-

te tempe antixpi ob defectū diuini ver-
bi de mentibus hoim disspibunt. sic no-
tat beatus Bern. in suo euangelio eter-
no non in solo pane viuit homo. Ille-
gent illud Apoca. viij. et cū agnus ape-
ruisset septimū sigillū factū est silētiū
in celo quasi media hora. Septimum
nanqz sigillū vt dicit septimū est iudi-
ciū in eccia dandū. quidnam p celū n-
si eccia dei exprimitur enī equidem
multitudo p puerfatōez celestis eē de-
beret. quid hoc silētiū nisi defectio v-
bi dei. Nam et multi appareāt pdicare
verbū tū dei adulterantes seipos p-
cant non dñm iesum xpm. Sed notā-
ter hoc silētiū merito media hora fie-
ri dicif. qz inter pfectōem institutōis
xpi et sue radiose doctrine et vite. et dis-
formitatē auersionis et diabolice cecī-
tatis qua auertet antixpc multitudinē
xpianorū post flagitia varijs modis q-
medius status est cū lumine veritatis
silētiū imponit. et vox ignorantie per
facti euidentia incipit exclamare sicut
in Gen. xviij. ca. b zodomitis et gomoz-
riantis scriptū est. Clamor zodomorū et
gomorreorū multiplicatus ē. Gomor-
ra em cecitas et zodoma pecus silēs in-
terpratur. Ex hac nanqz abisso ignora-
tie dei et malicie mōi succēsum sumet
et psperebit antixpc. sicut apoc. xj. ca.
scriptū est bestia. i. bestialis et crudelis
antixpc ascendet de abyssō. i. psperebit
tur et succēsum habebit ex ignorantia
mundi qui ve abyssus poterit appella-
ri. qz mundus tunc ppter defectū diuini
verbi ignorantia plenus erit in cun-
ctis bonis. ppterea Job. xx. ca. ait dicit
abyssus. i. priuata ignorantia nō est in
me lumen. s. alicuius necessarie verita-
tis. hoc ibi. Octauū signū est dubitatō
in fide. et pullulatio erroris et deceptio-
nis. de quo dicif. j. ad Thimo. j. In no-
uissimis tpibus discedent quidē a fide
attendentes spūibus erroris et doctri-

Sig mala
ad rety anti
xpi

Liber

quartus

nis demonioꝝ in ypocrissi loquentis
mendaciū. Nonū signū est destructio
eccie ad tempus. de quo pphetauit Jo
hānes Apoca. xij. q. mulier. i. eccia fu
git in desertū. vbi alit a deo p tpa. r tpa
r dimidiū tps. Nec nouē signa xpianū
aduentus antixpi ex sacris scripturis
colligere potui. videatz cōtemplet dili
gens lector si forte mūdū in pñti inue
niet aliquibus de pñctis signis vulne
ratū. r recurrat diligentissime ad fortis
sumū defensorē Iesum xpm dñm nrm.
qui est turris fortitudinis a facie inimici
cuius singulari pñctio fides xpianoz
inviolabilis sine fine pseueret.

Explicit liber tercius.

Incipit liber quartus de sa
racenoz bello.

Triliter vt

deus tradidit: iudeo
rū bello dissoluto. sa
z expln optet in hoc li
bro quarto saracēoz
vires qd. s. cōtra nrm

fidei fortallectū possint. Pro cuius cla
ro intellectu. xij. cōsideratiōes occurrit
intellectui ptractāde. quaz prima erit
de origine machometi. Secūda de vi
ta r moribus machometi. Tercia de q
litate doctrine r legis machometi. Quar
ta de fundamento legis Machometi.
Quinta de cōcordantia r discordantia
legis machometi cū lege xpi in articulis
fidei r sacramentis. Sexta de morte ma
chometi. Septima de successorib⁹ ma
chometi. Octauo de bello saracenoz.
per rōnes contra nomen xpianū r con
tra veritatez vtriusq. legis. s. xpi r moy
si. Nonā erit de bellis r triumphis sa

tacenoz r xpianoz p arma corpalia vt
q. in pñs tempus. Decima de possessi
one terre sancte p saracenos. Undeci
ma est de his ad que compelli debent.
saraceni viuentes inter christianos de
ture r de his ad que compelli debent.
ex ordinatiōe regni. Duodecima erit d
fine legis saracenoz r de eoz perpetua
seruitute sub iugo xpianoz.

De machometi origine.

Rima considera

tio huius quarti libri est de ori
gine Machometi que tribus explicat
articulis. Primus est de origine ma
chometi quo ad genus r locum. Se
cūdus de origine secte eius quo ad au
torem. Tercius d origine viriūq. quo
ad tempus.

De origine machometi quo ad
genus r locum:

Rimus articulus est d origine
d machometi quo ad genus r lo
cum. Circa quod notandum
q machometus originē traxit ex his
maele filio patriarche abrahe. ex agar
ancilla. Iste hismael fuit idolatra pes
simus quem deus eiecit a domo pater
na. iussitq. morari in deserto Pharañ.
Gen. xxi. cui vocatis hic fuit palastus
sagittarius. infra eodez ea. habuitq. ve
xillum altissimū in quo scriptum erat
superbia vite sub quo ipe militauit cō
tinue. r innumerabiles homines ab eo
decepti. Hic genuit cedar. de quo Ge
nesis. xxxv. qui genuit hamel. qui re
bieh. qui hamessa. qui adech. qui adue
qui adne. qui mahach idolatram pess
imū. qui sacrificia fecit filio suo nisar. vt
patet in libro generatiōis maburib.
Iste nisar fuit secundus angelus Sa
thane post hismaelem habens vexillum

altissimū. In quo scriptus erat vanitas
mūdi sub quo ipse continue militauit
et innumerabiles ab eo decepti. Hic ge-
nuit musar. qui alien. qui emosera. qui
melich. qui valn. qui luisse. qui galibez.
qui caph. qui mīrra. qui coidai. qui ab-
demenoph idolatraz pessimū. qui ha-
buit artem ismaelitz et vexillum nizaris
et clauas omniū idolorū meque. ut patz
in libro generatōis maburith. Abde-
meneph dō genuit abdemutaliph. qui
abdalam. qui machometum ex emina
vixore que fuit filia basioy. que conce-
pit et peperit predictū machometū in
villa quadam que dicitur ytrarip. que
est prope mequam in arabia. Iste fuit
tercius diabolicus angelus pro confu-
sione generis humani qui habuit vexil-
lum altissimū in quo scriptū erat con-
cupiscentia carnis sub quo ipse milita-
uit usq; ad mortē. Omnesq; sectatores
sui damnatissimi et sue secte. nec mirū
si pessimus fuit. quia fuit apostolū ad
Roma. xj. Si radix sancta et rami. et p-
oppositum. Si radix pessima qualis
fuit blisrael et ramus. scilicet Macho-
metus pessimus fuit. Et sic patz origo
machometi quo ad genus et locum.

De origine secte machometi.
quo ad auctorem.

Secundus articulus ē scire quo
autore secta Machometi origi-
nem habuit. Circa quod aduer-
tendus q; predictus abdalla pater ma-
chometi habebat magnā familiarita-
tem et societatem cum quodam iudeo
astronimo qui valde perit⁹ erat in sciē-
tia astronomie. Et erat etiam doctus nō
solum in lege iudeoy sed etiam christi
auiorū. et accidit sic q; illo anno quo
emma concepit machometū fuit ma-
gna siccitas per omnē terram arabie:

intantum q; terra nō poterat arari nec
sem inari. sic q; iam omnino deficiente
pane nihil aliud comedebant nisi her-
bas et radices campoy. Cum dō venit
tempus quo emma peperit filium pre-
dictus iudeus aspexit et signauit cōcor-
dantiam stellarum et planetarum sup-
natiuitatem pueri. et intellexit per illā
q; puer ille debebat esse homo fortis et
potens in regno et lege. Et cum hoc ac-
cidit abdolla nō erat in terra illa. quia
iuerat in hierusalem ad faciendū ora-
tionem sicut tūc erat consuetudo. Et
cū rediit narrauit sibi iudeus ille astro-
nimus quicquid intellexerat de facto
pueri. et post hec diebus paucis elapsis
mortuus fuit abdolla in eadem villa
de ytrarip. et eo tempore quo natus est
machometus erant arabiani et africa-
ni in magno cogitatu. quia nesciebant
certitudinaliter ad quam credentiarū
se attinerent si ad credentiam xpiano-
rum vlt iudeoy seu ad sectam artiano-
rum. Et cum esset machometus qua-
tuor annoy dixit iudeus astronimus
mentiēdo q; venerant duo angeli et
extraxerant cor machometi. et eo diu-
so per mediū q; extraxerunt ab eoyū
coagulū sanguinis. et deinde q; laue-
rant eum multum bene cum aqua cla-
rissima et pulcherrima. et post hoc q; pō-
derauerant illud cum cordibus decem
hominū qui erant sue gentis. et deinde
cum mille cordibus alijs. et q; semp in-
uenerunt q; cor machometi pondera-
bat plus q; omnia alia. et q; vnus ange-
lus illoy dixit alteri. si istud cor fuerit
positum in pondere cum omnib⁹ cor-
dibus omniū hominū que sunt in ara-
bia. excedet in pondere omnia alia. Et
ille iudeus dixit mentiēdo q; hoc di-
xerit sibi archangelus gabriel in visio-
ne. Cum autem Machometus esset
octo annoy mortua matre et auo eius.
Abdemutaleph cepit eum in custo-
dia

dia abutalip autunculus eius frat p̄s
fui. et hic abutalip tradidit eū docēduz
p̄dicto iudeo astronimo q̄ instruxit eū
in sciētijs naturalib⁹ et in legibus iu-
deoz et xp̄ianoz. Ex qua doctrina tunc
habita cepit ea que postea interposuit
in illa mala secta quā cōposuit ad p̄di-
candem aniarū in eo credentiū ordinatā.
Addidit etiā huic q̄ cū esset machome-
tus. xxv. annoz tendens in egyptū p̄
q̄busdā mercantijs exercendis mora-
bat ibidē cum iudeis et xp̄ianis ibi ex-
stentibus aliquo tpe anni. sp̄aliter euz
quodā monacho de antiochia cui⁹ no-
men erat Johannes quē in sp̄alē ami-
cū habebat qui erat hereticus. et ab il-
lo malo monacho habuit multa rā de
nova lege q̄ de veteri ad defensionem
sui. cōtra iudeos et xp̄ianos. quō dispu-
taret cum illis. q̄ quicquid euz docebat
p̄dictus monachus totū erat p̄ra deū
et legem eius ad modū heretici. Fuit
etiā discipulus sergij mōachi. qui fuit
hereticus arrianus. Hic Sergius in
errore nestorij incidens dum a mona-
chis fuit expulsus in arabia venit et ma-
chometo adhesit. Eūq̄ de veteri testa-
mento. et nouo plura edocuit ut tradūt
ex q̄bus satis p̄zynde traxit ortū secta
pestifera machometi. q̄ a iudeo et mo-
nachis hereticis et diabolo p̄ncipalio
ri magistro.

De origine machometi et sue se- cte quo ad tempus:

¶ Eius articulus est de origine
et Machometi et sue secte quo ad
ips. Et lz multi multa dicāt. in
cōmunis tenet q̄ incepit circa finem
tp̄is eraclij q̄ impauit post focam. et ha-
buit victoriā de filio cosdroe circa flu-
men danubij. et interfecit bestia illaz q̄
habebat capita septē et septē diadema-
ta et decem cornua. de qua dicit Apoc.
xij. Bestia illa fuit rex cosdroe bestiali

ter vniens. habebat. n. capita septē. i.
sex reges sibi subiectos et ipse erat septi-
m⁹. Septē diademata erāt insignia re-
gia illoz regū. Cornua decē erant de-
cem acies in suo exercitu. vii. i. macha.
lx. Hecles ordinata ad bellandū vocat
cornu. vbi dicit. bachides autē erat in
dextro cornu. Hic cosdroe fecerat tur-
rim argentēā in qua intermicantib⁹ gē-
mis posuit thronū suū ex auro. posuit
etiā sibi quadrigā solis et lune et p̄ oc-
cultos meatus et fistulas aquas addu-
xerat ut quasi deus pluuiā videret in-
fundere. et cum subterraneo specu eq̄s
in circuitu trabentibus circūacta tur-
ris fabricata moueri videbat. et quasi
quodāmodo doctus gēniū tonitruū iuxta pos-
sibilitatē artificis mentiebat. Decisa ē
autē ista bestia p̄ eraclij filio denicto
q̄ noluit salutaris monitis xp̄ianissi-
mi p̄ncipis acquiescere. argentū vō
turris illius dedit militibus suis. Au-
rū vō ac gemmas. i. vasa et reliqua vte
silia ad restaurandem ecclesiā quas ty-
rannus destruxerat referauit. et lignū
sancte crucis qd̄ p̄dicta bestia in p̄di-
dicta turri tenebat ierosolimā repoma-
uit vnde ipse rapuerat. ut p̄z in historia
de exaltatōe sancte crucis. Circa finē
vō h⁹ p̄clarissimi p̄ncipis venit macho-
metus. et signat ips Apoca. xij. Vbi
dicit q̄ h⁹ intellectū cōporet numerū
bestie. i. machometi qui bestialis in vi-
ta sua fuit ut dicit. numerus. n. hois ē
et numerus eius est. dc. lxvj. scz anni.

Sed ad qd̄ referat iste numerus. p̄z
q̄ nō refert ad numerū annoz vte ipi⁹
q̄ nō tantū vixit sed sexaginta trib⁹ an-
nis. ut p̄z in speculo historiali. p̄t qd̄
aliū dixerūt q̄ refert ad duratōem legū
eius que tantū debet durare. Sed hoc
nō videt verum. quia lex illa fuit data
circa finem temporis eraclij. ut dicitur
est. qui cepit impare anno dñi sexcēte-
simo decimotercio. et impauit triginta

Consideratio prima CLXXXVII

annis. a fine aut huius temporis usque ad
presentem annum. qui est. M. cccc. lxx.
fluxit maior numerus. ut patet conside-
ranti. et tunc adhuc durat lex machome-
ti. propter quod alij dicunt quod post mortem
machometi lex eius fuit correctata per sa-
pientes saracenos. et ab illa correctione
debet incipere numerus annorum duratio-
nis legis illius. Sed hoc non videtur proba-
biliter dictum. tum quia non diceret lex
machometi. sed sapientium. tum quia il-
li sapientes dicuntur fuisse discipuli ma-
chometi. et sic eius correctio non fuit per
datorem eius a machometo per ipsum no-
tabiliter magnum. et sic ab illa correcti-
one tam fluxerunt ultra numerum illum.
ut patet intuenti. et tunc lex machometi non
videtur ita propinqua cessatoni eius no-
uiter gens eius occupauerit fere totam
greceam. propter quod saluo meliori iudicio
videtur quod iste numerus annorum sit inci-
piendus ab incarnatione domini et terminan-
dus in morte machometi. De quo pro-
phetice loquitur iohannes euangelista. quod
sic declarari potest. Nam ab anno in-
carnationis domini usque ad finem imperij era-
clij fluxerunt anni sexcenti. xliij. ut di-
ctum est. et machometus vixit. lxxij. an-
nis. ut dictum est. et isti numeri si iun-
cti facient septingentos et sex annos a
quibus oportet subtrahere annos qui-
bus Machometus vixit cum eradio.
Aliter illi anni bis computarentur ut patet
intuenti. Isti vero anni estimantur probabi-
liter fuisse. xl. quia machometus prius fu-
it pauper postea inualuit per mercandas
et postea per rapinas et fraudes antequam
attemptaret se regem faceret legem dare.
ut dicitur. quam legem dedit circa mor-
tem eraclij. Et sic de vita Machometi
videtur probabiliter fluxisse. xl. anni ante
tempus mortis eraclij quibus demptis
de septingentis sex remanent sexcenti. dc.
lxxvj. ab incarnatione domini usque ad mor-
tem machometi. et fuit hec potest congrue

hec litera exponit. Numerus. n. hois. s.
xpi. qui fuit perfectus scientijs et virtuti-
bus ab instanti incarnationis. et numerus
eius. s. machometi est. dc. lxxvj. quia ta-
tus numerus annorum fuit ab anno quo
dominus factus est homo usque ad ter-
minum vite machometi. ut predictum est
Sciendum quod liber Apocalypsis fuit scriptus
greco ubi habentur hec nomina. Ante-
mos. Arnoyme. Teytan. ubi nos habe-
mus. dc. lxxvj. cuius significatum prop-
rium de antemos est contrarium. quod pro-
prie convenit machometo. qui fuit et est
contrarius christo. significatum proprium de
arnoyme est nego quia ipse negavit ei-
us dominum. tate et ipsum esse filium dei. ut infra
dicitur. significatum proprium Teytan est
sol. gigas. Dixit enim christum non fuisse so-
lem iusticie nec gigantem exultantes ad
currentem viam a summo celo. sed signifi-
catum accommodatum istorum vocabulorum est
dc. lxxvj. Ad cuius intellectum sciendum
quod sicut in latino aliquae littere accom-
odate sunt. ad significandum numeros. si-
cut lfa c ponitur per centum. l p quin-
ginta. et sic de alijs. Ita similiter in gre-
co littere aliquae ponuntur pro numeris
et ille quibus scribuntur hec nomina an-
temos et te. in greco significant hoc mo-
do. dc. lxxvj. propter quod in aliquibus biblijs
ponitur sic. numerus. n. hois et numerus
eius est. dic lux quod dictio significat apud
latinos numerum predictum. per lre-
ras quibus describitur. quia littera d po-
nitur per quingentis. j p vno. c p centum
l p quinquaginta. v p quinque. x p decem
et hec simul iuncta faciunt sexcentos se-
xaginta sex. qui numerus competit ma-
chometo modo predicto. et quia ista po-
nuntur velate et obscurae. Ideo permittit
antedictum verbum hic est sapientia. s.
res occulta. Et sic patet origo machome-
ti et eius secte quo ad tempus. quia ince-
pit anno incarnationis domini sexcentos
sexaginta sex.

De vita et moribus machometi:

Secunda confide

ratio est de vita et moribus machometi que tribus explicatur punctis. Primus est quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa. Secundus est quod eius vita fuit ambitiosa. Tercius est quod eius vita fuit morbo epulentico monstruosa.

De vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Primus punctus est quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa plena. Unde machometus est illa bestia de qua prophetavit Johannes apocalyp. xij. dicens. Et vidi aliam bestiam. id est machometum. vitam voluptuosam que bestialis dicitur. primo ethiocos habentes. qui sunt luxuriosus et libidinis ardore succensus. super omnes homines orientalis regionis. iactans se solum supra quadraginta homines: ex diuino munere virtutis generatius et cunctis potestates habere. ut scribit historie orientalis ecclesie libro primo capitulo. v. qui aliter appellatur liber epi Alchoni. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiam machometus in suo alchorano azoara. xlii. quod deus secum dispensauit de fornicatione et adulterio et sibi soli hoc concessisse. Nam sicut certum est omnibus saracenis machometus diligebat quandam que dicebatur maria iacobina. quam presentauerat ei machoqueus rex iacobinorum. due autem uxores machometi. scilicet una dicta ayosse filia hebeboz nobilissima inter eas. et abassa filia hominum mouebatur delictis. que cum quadam die intrarent ad eum in uenerunt dictam iacobinam concubam cum eo. et dixerunt ei. decet ne sic fa-

cere prophetam qui erubuit et iurauit se decetero non faciturum. et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cumque modicum tempus pertraxisset non se potuit sustinere ab ea. et fecit hoc legem quasi ex ore dei repellantis sibi. Et tunc dixit in alchorano in ca. helmetarte. quod interpretatur veratio vel anathema. O prophetam quod peris quod deus accessit tibi placari uxores tuas postules iam legem posui vobis deus ut soluat is iuramenta vestra. et iterum cognouit illam. Et dixit quod deus dum pensauit cum illo in iuramento. et super hoc testes sunt michael et gabriel. et dixit illi una de uxorebus. O machomete deus festinauit in tuo desiderio voluit per hec dicere forsitan. id est in colloquio tuo praesulit incestui. Et addidit. nunquid deus precepit tibi huiusmodi facere cum etiam in tempore hoc verbotenus de ceteris forsitan querit deus te placare per huiusmodi et appropinquare tibi. Ipse vero duabus uxorebus totum legum quod sequitur in capitulo verationis. et aliter quod ex persona dei. penitemini coram deo quod declinauerunt corda vestra. quasi diceret. de hoc quod calumniare sunt enim de incestu sequitur quod continuo si forte deus vos repudiabit. et dedit ei per vobis uxores meliores saracenas fideles. locupletes penitentes. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. que audientes dixerunt penitemur. Simile fecit quando accepit uxorem zeych nutricij sui dixit sententiam que est in capitulo helizabeb quod deus dixit ei. tu zelas in anima mea quod deus ipse et formides homines sed iustum est quod deum formides. cum enim iam respuerit zeych maritatum eam tibi. O machomete et dixit zeych. Nunquid duxisti eam nuncia dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. quod postea factauit se quod deus maritauerat eam et non parces eius. sic ergo ut cooperiret luxuriosam vitam suam blas-

uxores
macho
meti

Consideratio secunda CLXXXVIII

phemauit contra deum imponēdo si
bi q̄ dispensauerat secum in iuramen
to z fornicatōne z adulterio. cū tñ ipse
met dicat nullum esse maius peccatū
q̄ imponere deo mendaciaz. Item in
fra in alchorano azora. lxx. dicit q̄ para
disus su⁹ habet iriguos hortos. z vro
res z concubinas virginesq̄ pulchras
z cithos aureos z argenteos et come
stibilia optima. Vñ in libro de doctri
na sua qui est authenticus apud eos. di
cit q̄ primū ferculū paradisi erit secur
piscis albi hic cibus summe delectabi
lis. Consequenter fructus arborū pelu
dens q̄ ibi cūcta essent frustra si volu
ptas luxurie non sequit̄. Item in suo
alchorano cap. de bacca concedit zodo
miā tam cum masculo q̄ cum femina
ppter quod solū igne celesti deberet di
rimi secta sua. Patz ergo ex omnibus
supradictis q̄ vita Machometi fuit vi
ta bestialis. quia fuit luxuriosus. ince
stuosus. adulter. z in crimine pessimo
maculatus.

**Vita machometi fuit super
bissima z ambitiosa.**

Secundus punct⁹ est q̄ vita ma
chometi fuit vita ambitiosa. qz
ex inordinata ambitione domi
nandi ascendit p gradus malicie velut
alter lucifer. vt fieret rex hismaelitarū.
cum em̄ in prima etate sua eēt mer
cator. z frequenter pergeret cum came
lis suis apud egyptum z palestina cūz
iudeis z xpianis cōtans. non solū no
uum testamentū z vetus didicit. sed et
magus pfectissimus est effectus. z cūz
curro canam ingrederet. puinciam cu
tus puincie dñi tadiga vocabatur z di
ueras species quas machometus secū
attulerat dicta dñi miraret cepit ei di
cta mulier familiar⁹ adherere quā ma
chometus incantationū suarū viribus

epit paulatim inducere in errorem. dice
batq̄ se esse messiam quē iudei adhuc
expeetant futurū. suffragabant quoq̄
verbis ipius tam incantationū prestis
gis q̄ caliditatis eius ingensa copiosa
qua opinione non solum dicta mulier
est decepta. sed omnes iudei ad quos
fama eius pertingere potuit ad eūz cū
saracenis tanta rerum nouitate attron
ri cathernarim confluebant. quibus ce
pit leges novas fingere z eis tradere.
adhibens eisdem legibus testionia no
ui ac veteris testamenti quasi quenda
colorem sui venient. Vñ consilio illi
us pessimi sergij monachi heretici arri
ani. quas leges hismaelites seu sarace
ni suas appellant. eumq̄ suū legislato
rē esse fatent. Prefata quoq̄ mulier vi
dens homines iudeoz z saracenoz pa
riter testimonio approbatū pompa. et
sequela volatū. existimabat in eo diu
nā latere maiestatem. z cum esset vidua
accepit eū sibi in maritū. sic q̄ macho
metus tonus illius puincie obtinuit
principatū. z incepit esse diues z potēs
fm ambitōem sui desiderij. transiitq̄
dissimulatus in hispaniā anno vltimo
regis Richardi z venit in ciuitate Cor
dubesi. z p̄dicauit ibidem suam malaz
doctrinam dicendo : q̄ Iesus xpc fuit
natus de virgine opere spūs sancti sed
tñ q̄ non erat deus. Quod cum audi
uit beatus pater Isidorus archieps
hispaniē. qui tunc veniebat de curia ro
mana. statim misit homines suos ad p̄
dictam ciuitatē vt eū vinculatū sibi ad
ducerent. Sed diabolus apparuit sibi
z dixit q̄ recederet ab illo loco. z statim
exiit et fugiens nauigio transiit in
africā. in qua z in arabia decepit innu
meras gentes. qui omnes ei adheren
tes persarum regnū infestare ceperūt.
totumq̄ imperiū orientis inuaserūt.
tantiūq̄ preualuit hostium multitu
do q̄ eraclius imperator romanorū re

sistere nō potuit. Unde coactus ē oīa
 sacra quę erant in hierusalem et p̄cipue
 p̄ciosum lignū sanctę crucis apud Cō
 stantinopolim apportare. Jam enī p̄
 se cum arabibus et alijs predictis natio
 nibus cōiuncti duce machometo sirā
 occupauerant et maximā p̄tem palesti
 ne. quod fuit imperij Eraclij anno. xx.
 Quo aut̄ tam subito tantā gentiū mul
 titudinē potuit ad se trahere inter cete
 ra. vñs fuit quadam astutia vulpina.
 Cum. n. videret q̄ a p̄dictis natiōibus
 tanq̄ summi dei p̄pheta et nuncijs co
 leret. cepit ardentissima ambitiōe gran
 dia cogitare in corde suo. s. quō posset
 esse cōtrarius romanorū impatori. et q̄
 modo posset gentes a dñio suo subtra
 here. Et deinde cum suis deceptiōib⁹
 pugnavit viribus suis cōmovere oēs
 p̄p̄os p̄dictarū gentium in hoc facto.
 ostendendo eis quō erant opp̄si gran
 di et amarissima servitute in dādo red
 ditus et tributa sine mō romanis. Et q̄
 p̄pterea venerant iam ad magnā paup
 tatem et miserā. et q̄ ab hoc damno et pi
 culo futuro poterāt exire p̄ vñm et tñmo
 rē et p̄ p̄tātē multarū gētū. et vetare tri
 buta ac servitutē tollere. affirmavit tñ
 eis p̄ncipatū tenere nō posse nisi xp̄ia
 norū fide oīno dīnererent. suaq̄ docu
 menta servarent. Simulansq̄ vt p̄di
 ctum est aliquid dñi numinis in se
 habere. et prestigijs multis p̄ sp̄m ostē
 sis hoies decipiens. p̄pheta marim⁹ ab
 oībus i dicto p̄p̄o habebat iudeos et
 am multos vt dictus est. ita decepit vt
 sp̄m crederent esse suū messīā. Et sic ac
 cidit q̄ postq̄ p̄dictis suggestiōibus
 cōmouit p̄dictas gentes. misit eracl⁹
 impator nuncios suos p̄ colligēdis tri
 butis in affrica. qđ cū scivit machome
 tus exiit ad eos cū illis quos cōmo
 uerat. dixitq̄ eis q̄ nolebant dare ipa
 tori romanorū tributa. et deinde pugna
 vit cū illis et interfecit illos. Et tūc ele

natū est cor eius et venit in arabias et in
 sirā et in mesopotamiā quas suo dñio
 subiugavit. Et deinde coquestravit ce
 teras. p̄uincias circūquaq̄ plus dece
 ptionib⁹ q̄ viribus. aniendo eos q̄ pu
 gnarent defendere se a romanis. vt ab
 eorū servitute liberarēt qđ et fecerūt. Et
 tunc somnians eraclius impator q̄ p̄
 ui mures nascebāt in affrica q̄ rodebāt
 fimbrias vestimēti sui. et post hec cum
 cognouit q̄ machomet⁹ cū ei adheren
 tibus occiderant nuncios suos in affri
 ca et q̄ nolebant dare consueta tributa
 p̄gregavit magnū exercitū. et misit cū
 eo theodorū fr̄m suū q̄ tenebat impe
 riū orientis d̄ manu eius vt pugnaret
 cū illis rebellantib⁹ in affrica et reduce
 ret terrā sub suo dñio. Cū ergo p̄dict⁹
 theodorus venit in affricā pugnavit cū
 illis. et fuit p̄mittente deo victus ab illis
 et fugit. q̄ satis afflictus rediit ad p̄dctū
 impatorē. et narratis oīb⁹ q̄ acciderant.
 petiit iterū maiorē exercitū vt fr̄et cō
 tra illos rebellatos. et tūc impator nar
 ravit sibi somniū murū qđ vidēat nec
 p̄pter hoc dñm sūt exercitū suū mittere
 imo maiorē q̄ p̄ius cū eodē theodoro
 destinavit. Sed i3 romani essent multi
 qñ p̄uenerūt in terrā illā et viderūt p̄tā
 tē machometi et audaciā quā secū ha
 bebat dubitauerūt multū d̄ eo et pau
 re magno cōcussivoluerūt se retrahere
 ad quoddā castrū qđ dicebat gabatū.
 qđ cū sensit machometus venit p̄ eos
 plures eorū occidendo et vulnerando.
 Romani videntes q̄ sic moriebant
 passillanimitate resumptis virib⁹ puer
 si sunt ad eos et habuerūt ibi plū mā
 gnū. sed finaliter victi fuerūt romanis
 occisus theodorus frater ipatoris. oēs
 q̄ ibi perierunt paucis exceptis q̄ i mō
 tibus se absconderūt. et extūc sublat⁹
 fuit romanorū dñum in affrica et iugū
 servitutis africanorū cessavit. Cumq̄
 viderunt agari et q̄ deuincerāt roma

nos ultra modū facti leti redierunt ad terrā sirie. et venerūt in ciuitatē damasci que ab antiquo fuerat caput regni xpianorū. et ibi deſenepalacio et voluntate oim p̄dictorū eleuatus fuit in regē machometus. qz multū eū diligebant et app̄ctabant. qz sic extraxerat eos de ſeruitute romanorū. et regnauit. x. annis. Hec ex generali hiftoria hispanie. Ex qbus manifeſte p̄t̄ quōd vita Machometi fuit ambitioſa. qz vt efficeret rex et dñs. et vt haberet tanq̄ verus p̄pheta dei fuit totū studiū vite ſue.

De vita machometi fuit morbo epilētico monſtruoſa.

Ercias pūctus ē q̄ vita machometi fuit morbo epilētico monſtruoſa. Sicut. n. vñs machometus libidinib⁹ et ambitōnib⁹ fuit plenus. ſic etiā vt eius turpitudō aie oñde ret̄ exterius monſtruoſus fuit in corpe. laborās caduco morbo ſine epilētico et cū die qdā p̄nte Cadiga reginaypore ſua caderet in terrā ſpumās velut porcus illa cernens nō modicū trīſtabat: eo q̄ hominī impuriſſimo iun̄ crā mīmonio ſe videret. quā ille placare deſiderās ſurgens eā talibus ſermonib⁹ demulcebat. dicebat. n. cum Gabriele archangelo ſe habere colloquiū. nec vultus eius ferre poſſe ſplendore. ſed i ei⁹ aspectu mirifico virtutē carnis oimō deſicere. et p̄pter hoc cūm cadere optebat. vt cum hec dixit laborauit vt ſuis incantatōib⁹ et magicis artib⁹ ac diabolo concurrente quo dirigeret facere aliq̄ mīra. que mīracula videbant ante illā et qz aliquo modo teſte ſcriptura diabolus in angelū lucis ſe tranſfigurauit. diabolus intrabat in eo. et faciebat ei aliq̄ creatura futura p̄dicere. et p̄ iſtum modū decipiebat gentes. Credidit ergo p̄dicta mulier eius falſis aſſertōnib⁹ et illuſionib⁹ crediderunt et alie ſupradicte

natōes eo q̄ gabriel archangelus ſepe a deo ad ſanctos homines deſtinatur. q̄ ex ore Gabrielis archangeli machometus leges illas ſuſciperet quarū eis obſeruantia impabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Ercia considera

tio eſt videre qualis eſt lex machometi. Et licet ex ſupiorib⁹ ſaris clareat q̄ homo tam beſtialis et imūdus non potuit dare niſi legē ſibi correſpondentē. Verū tamen vt fideles cognoſcant falſitatē ei⁹ et quō non eſt lex dei ſed diaboli ſeptem paſſibus explicat. Primus erit de modo fallaci q̄ dedit legem ſuā populo ei credenti. Secundus de erroribus ſue legis. Tercius de ſarīs ſue legis fabulis. Quartus de malicijs ſue legis. Quintus quō mille miraculis fuit confirmata. Sextus quō eſt lex contradictionis. Septim⁹ q̄ in pluribus eſt p̄ hoīem reuocata et a diabolo tanq̄ a principali actore conſtituta.

De modo quo fuit data lex machometi.

Primus paſſus ē videre modū quo ſecta iſta Machometi fuit data. Circa qd̄ notandū eſt. q̄ ſicut fert̄ eſt libellus quidē in p̄tibus tranſmarinis de eius fallacijs in quo legitur q̄ ipe volens ſibi cōſiliare antimos populorū dicebat ſe eſſe p̄phetam ad eorū ſalutem diuinitus deſtinatum vics vt legem iudeis et xpianis datam quenimīs rigida erat et ſeuera initiorū p̄ceptorū p̄mulgatione temperet. et vt eius miſſioni ad inſtar moyſi atteſtari ſigna quedā et p̄dīgla videret. aſſignata die ad certum locum populū cōuo

Liber

quartus

canit. legē diuinitus missam in signis
 et prodigijs accepturū. tunc eo sermorio
 nante ad pplm. columba candida que
 in vltio loco erat ad hoc fallaciter edo-
 cta. enolans sup humerū eius sterit. et
 in eius aure iuxta morem solitū grana i
 aure reposita comedens verba legis et
 suggerere videbat. Taurus quoq; si-
 militur ad hocipm cōsuetudine quadā
 edocuit vt de manu eius pabulū acci-
 peret ad vocē eius coram pplō venit. et
 quasi noue legis mandata celitus mis-
 sa. que ipse comib⁹ eius alligauerat de-
 milit. Sed et vasa quedā lacte et melle
 plena. que ipse in certis venis terre arti-
 ficiose ac latenter inmiscuerat. quasi per
 diuinā reuelatōem fecit effodiri. et popu-
 lo velut in signo future abūdantiē quaz
 p eiusdem legis obseruantiā mereretur
 ostendit. Sicq; miraculis et magnali-
 bus diuinis cōgratulantes et acclamā-
 tes seduxit. atq; ad legem suam quasi
 diuinā recipiendā p̄tinaciter animauit

De erroribus legis macho-
meti

Secundus passus ostendit erro-
 res legis machometi. Vñ oim
 antiquorū feces quas diabolus
 sparsim semiauerat fil in machometo:
 et ei⁹ lege recollegit ac renouauit. Ipse
 namq; cū sabellio negauit trinitatē p̄so-
 naru in diuinis. Secūdo docuit xpm
 esse puram creaturā cum arrio. Vnde
 et sergius monachus q̄ fuit mgr Ma-
 chometi vt dictū est. fuit hereticus ar-
 rianus. Tercio asserit q̄ iudei nō occi-
 derunt xpm sed quendā ei simile et ibi
 cōuenit cum manicheo. Quarto dixit
 q̄ deus transtulit xpm ad se. sed appa-
 rebit circa finem mundi. et occidet anti-
 xpm. et postea faciet eum deus mori. et
 q̄ negat xpi passionē negat oīa sacra-
 menta ecclie que a passiōe xpi sumpse-
 runt efficacīā. et in hoc puenit cū dona-

tistis hereticis. Quinto dicit q̄ demo-
 nes possunt saluari p alchoranus. et q̄
 ipi audito alchorano multi ex eis facti
 sunt saraceni. et in hoc aliquantū imi-
 tat origenē qui dixit q̄ adhuc demōes
 saluabunt. Sexto dicit q̄ qñ deus mi-
 sit p eo gabrielem q̄ ipse iuit ad deum.
 et deus imposuit ei manus. et tantā fri-
 giditē sensit ex tactu manus dei super
 humerū eius q̄ frigiditas puenit vsq;
 ad medullā spine dorsī. et in hoc cōue-
 nit cum acronio forti qui ponit deus
 corporeus. Septimo dicit sp̄m sanctū
 esse creaturā. et in hoc cōuenit cū ma-
 chedonio. Octauo dicit q̄ aliqui ange-
 li facti sunt demones. q̄ noluerūt ado-
 rare adam. et in hoc oīno neminē imitat
 Nono ponit q̄ vltima hoīs beatitudo
 est in comedendo et luxuriando. et i ve-
 stibus p̄ciosis. et in hortis irriguis. et in
 hoc cōuenit cū cherinto heretico et cū
 quibusdā paganis. Decimo ponit in
 capitulo de mensa q̄ familia sua nihil
 oīno valet nisi cōpleat legem euange-
 lii et libz sibi reuelatū. scilicet alchoranū. et
 sic docuit gentes iudicare. et iō docuit
 circūcisionē esse tenendā. et in hoc con-
 uenit cum vterne heretico. Vndeimo
 docuit in differenter accipere vxores alio-
 rum. et in hoc videt cōuenire cū nicho-
 laitīs hereticis. Vnde decimo docuit li-
 citū esse habere plures vxores contra
 aplm. i. Cor. vii. et p̄tra cōstitutionē p̄-
 sectaz legis nature: erunt duo in carne
 vna Gen. ii. et in hoc conuenit cū naza-
 reis hereticis licitū ponentib⁹ in noua
 lege articulū de pluralitate vxoris. De
 cimo tercio docuit vti lotionibus p ba-
 ptisma in remissionē peccatorū p̄
 aplm ad Ephe. iij. vna fides vnum ba-
 ptisma. et in hoc cōuenit cum donatōis
 et donatistis hereticis baptisma reiterā-
 tibus. Decimo quarto docuit licitū ēē
 zodomīā tam cū masculo q̄ cū femina.
 vt ptz in alchorano capitulo de vaca. et

Negat
 Tempt
 p heret
 icos

in hoc conuenit cum sodomitis hereticis. I. saraceni pallient hoc quibusdam honestis expositionibus. Nec autem fuit tota intentio machometi. vi. s. refecaret quicquid erat arduum in credendo. et quicquid erat difficile in operando. et concederet cōsa ad que mūdani hoies pni erant et maxime arabes. s. gulā et luxuriā et rapinā. de virtutibus autem puta de humilitate vel de pace. vel abstinētia. vel de charitate dei et proximi. vel de ultimo fine nihil notabile dixit. et quia de omnibus his poterat eius falsitas et malicia deprehendi tam per nouū quam per vetus testamentum. etiam per dicta prophetarum. qui de virtutibus et ultimo fine hoies tractauerunt. inādanis oīno quod nihil crederent quod esset contrarium huic legi. sed qui aliud crederet: occideretur.

De fatuitatibus et fabulosis legis machometi.

Exclusus passus est de fatuitatibus et fabulosis legis et doctrinae machometi. Ex quibus satis apparet quod non est lex dei. Non enim lex dei fabulosis et ridiculosis calificat quod potius puerunt hominem in risum quam in deuotionem. talis est lex machometi. v. certum est omnibus eam legentibus. et de multis quedam pauca I. magis notabilia referant. dicitur enim in ca. de lenemelle quod interpretatur fornicaria. quod Salomon congregauit magnū exercitū angelorum. v. et hominū et animalium. et qui ibant inuenerunt finitū fornicarum. et tunc fornicaria dixit. Vos fornicice introite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon et milites eius. et subtrahat fornicaria. Et per pauca qui reassignabant omnes aues in exercitū inuentum est quod decerat verpupa. et dixit Salomon. quid est quod hic non inueniā verpupam puniam illam et decol-

Salomon
fornicaria

labo eam vel assignabit rationem quare defuit. et stetit verpupa non multum longe et ait: didici quod vos nescitis et veni ad vos de sabaea cum veris rumoribus. inueni siquidem mulierem regnantem inter eos. et comperi populum suum colere solem abique deo. Item in capitulo delchamar quod dicitur in tempe lune appropriauit hora et fracta est luna. quod exponentes doctores eorum: dicunt quod machometus stabat cum sociis suis. et cum videret lunam appropriantem coniunctioni disperit eis. ostende nobis aliquod prodigium. et tunc ipse iussit lune duobus digitis. s. indice et medio. et tunc fracta est in duas partes et una medietas cecidit supra montem elikays qui iminet civitati meque: ex una parte. et alia medietas super alius quod mons rubens appellatur situs ex alia parte ciuitatis. et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicam camisiae machometi et ipse integravit eam. Item in capitulo seba dicitur quod vermis indicauit mortem salomonis. ubi dicit glossa quod salomon dum staret iunxus super baculum suum subito tantus dolor eum arripuit quod exproauit. nec tamen corruit diuino miraculo. demones autem qui ei seruebant videntes eum stare credabant eum viuere. et natus est quidam vermis de terra et corrosit baculum cui in nitebatur. et tunc fracto baculo corruit salomon. et concurrerunt demones et inuenerunt eum mortuum. et extunc ceperunt hominibus nocere per posse. Item ipse machometus in libro narrationum reddidit causam quare vinum sit illicitum. et dixit quod deus misit angelos duos in terram. ut bene regnarent et iuste iudicarent. et fuerunt isti angeli aroth et maroth. cumque venisset mulier que habebat causam in iustauit eos ad praedictum. et dedit eis vinum bibere. quod eis deus mandauerat ne biberent et inebriati requisierunt eam ob luxuria

luna
fracta

Salomon
mors

vinum
bibere
propter an
geli

Liber

quartus

et consensit hoc p̄cio q̄vms doceret cā
ascendere in celum et alius descendere
Cumq; eam docuiss; ascendere in celū
et deus illam videret audita cā et modo
fecit eam lucifex q̄ esset ita pulchra in
ter sidera sicut erat in terra inter mulie
res. Data aut occasione angelis q̄ pec
cauerāt ubi vellent puniri hic vel in fu
turo elegerūt mag; puniri in p̄senti quā
in futuro. et tunc deus suspendit eos p
pedes in puteo babilonis cui; cathena
ferrea. vsq; ad diem iudici; hēc et simi
lia multa cōtinent in p̄dicta lege p̄ que
quilibet sapiens poterit cognoscere fi
xionē q̄ nullo modo sit lex dei. Nō. n.
lex diuina cōsuevit loqui hoibus p̄ ta
les fabulas. sunt. n. sequentes macho
metū illi de q̄bus p̄phetauit Paulus a
veritate quidē auditū auertēt ad fabu
las aut conuertent. Item dicit in libro
narrationū. q̄ celum creatū fuit de fu
mo et fumus de vapore maris. et mare
de monte quodaz qui vocat caph qui
cingit totum orbem et sustinet celū. Di
cit etiam q̄ sol et luna erant equalis lu
minis et virtutis. et nō erat distinctio in
ter diem et noctem. quadā aut vice vo
labat gabriel. et accidit vt ala sua tange
ret lunam que obreuebrata est sic mo
do cernimus. Preterea dicit q̄ natus
est sus de stercore elephantis et mus d
stercore porci. et cattus de frōte leonis.
q̄d narrat in hunc modū. Nam cū ess;
noe in archa cum filiis et animalibus q̄
ibant ad secreta nature inclinabat ar
cha. et maxime cum ibat elephas. et cū
vehementer timerent cōsulit noe dñm
qui ait. vade et inclina. culum eius ad
foramen stercorearie. et fecit sic. q̄ et ster
corizauit. et natus est sus grandis satis
de stercore elephantis. Cui; aut rostro
forforio grouolaret feces vt foler nat⁹
mus et cepit rodere tabulas arche. et tūc
maxime timuerūt et cōsulit dño noe p
cussit leonē in fronte. et egressus ē cat

tus p̄ nares eius. et hēc est cā vt dicit q̄
re caro porci sit illicita. Dicit iterū in
eodē q̄ deus in fine mūdi occidet oēm
creaturā etiam angelos et archangelos
et nihil remāebit vniū nisi deus et mors
que est quidā angelus qui dī adriel. et
tūc p̄cipiet de p̄ adrieli q̄ occidat seipm
quo facto dñs insulcabit voce grandi
et dicit. ubi sunt satrape mundi et p̄nci
pes et post hoc resuscitabit oia. Ipe ē
Machometus scripsit lib; vbi posuit
duodecim milia verba stupenda. et cū
admirantes quererent vtrum oia illa
essent vera. Respon dit q̄ solus tris mi
lia veritatē hēbant oia alia falsa erant.
Cum igit in p̄dicto libro aliquid falsi
tatis dephendit dicit saraceni q̄ dī
machometus. q̄ non erant oia vera. et
istud ē de illis residuū totū sp̄ in suo ro
bore pseuerat. ita etiā faciūt saraceni d
alchorano. q̄ cū multa falsa i eo et mē
dacia cōphēdāt tñ p̄ quedā vera q̄ cō
tinet q̄i verbū dei ab eis colit. Nō ē sic
de euangelio xp̄i. q̄ si in eo vni solū
verbū falsū inueniret. q̄d absit de enā
gelio. vt dicit aug. cā iusta esset q̄ rom;
euāgelii frivoli reputaret. et vanū. q̄
modicū fermētū corrūpit totā massā.
En aplm. et hinc est q̄ fāt et magni sa
pientes inter saracenos non adhibent
fidem sed fictioez doctrine aduertūt in
p̄dicto libro. Cui⁹ sunt duo signa. Pri
mū q̄ renunt disputare cum alijs sa
piensibus publice. Secundū q̄ nolūt
adduct alchoranū in publicū et dolēt
vehementissime cum ab alijs legitur
nullo modo vellent q̄ in lingnas alias
et litteras transferretur. Scimus enim
q̄ verum aurum neq; lumen timet ne
q; ignem. Et ideo quia christiani deve
ritate cūfidunt que fortissima ē et ma
net in eternum libenter cum alijs nati
onibus de euangelio conferunt: gau
dent; cū ab alijs nationib⁹ creditur. et
desiderant q̄ omnib⁹ hoibus publi

Reli
vra om

lunc
obfu p̄n
foco

Sus
mus un

publico no
alchoram

cel. et in linguas alias transferat. et non solum scripturis sed etiam picturis et coloribus publice christi passionem ostendit quod ab alijs nationibus ludibundis et ignominia reputat.

De malicijs legis machometi spurcissimi:

Partus passus est de malicijs legis machometi. Cum deus sit summe bonus et optimus scit optima adducere sibi dionisiu si mala continet lex aliqua postulat illam non esse a deo talis est lex machometi. ut patet per totum alchoranum. Dicitur. n. in c. elhacaph. et etiam in capitulo elcem quod interpretatur demones. quod ipsum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones autem sunt pravi et damnati in voluntate quibus non placet nisi quod malum est igitur alchoranum est malum. Preterea alchoranum est causa omnium malorum ut occisionis et rapine et pueri. et hominum que quidem mala sunt. Alchoranum non solum permittit sed mandat occisionem. nec est excusatio quod mandat quod occidant increduli. Dicitur ei sine dubio quod fideles non debent occidere re fideles. ipsos autem infideles precipit occidi nisi solvant tributum. ergo solvere tributum est integra causa quod occidant vel non occidantur. Preterea sicut in alchorano in pluribus locis legitur nullum est malum quod imponere deo mendacium Alchoranum autem deo imponit mendacia multa propter illa que dicta sunt superius. que omnia redundant in deum. quod igitur alchoranum est sermo dei ut dicunt. Possumus autem ostendere plura alia. Nam in capitulo elemphaal quod interpretatur lucra. dicitur quod lucra sunt dei et nuncij. et quod debet deo quinta pars de his que lucrant. Sed nunc quid deus est ita malus quod permittit rapinam ut inde insequatur preem suam. scilicet quintam partem. An est ita pauper quod non habende aliat pauperes suos

sed viduas et pupillos et peregrinos de quibus ibi loquitur. nisi permittat rapinam ut inde lucretur. Eerte tamen fecit machometus deum consortem sibi in malum quem non potest habere consortem in bono. Quod autem precipiat rapinam patet asana. xij. ubi loquitur saracenis in hunc modum. viri boni deum timentes factis per que vos ipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusque nomine usquequo vos meliores et elatiores efficiamini predatores et expugnatores estote. Preterea in alchoranu aliquid in prohibeat rapinam vel puerum vel quedam alia mala. tamen ipsa prohibitio est quedam permissio. dicitur. n. ne faciatis talia mala que deo non placent. sed si feceritis ipse est misericors et miserator. quod indulgebis vobis de facili. De rapina autem nihil mandatur vniquam quod restituat. nec ipsi talem consuetudinem habent. sed sufficit saraceno quod dicat non est deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De pueris vero expressit dicit in capitulo elmeijde quod in preter mensa non imputabit vobis deus fraudatorem iuramenti sed moderatorem eius. quod. d. puerum non obligat ad culpam sed ad penam. et postea subdit per transgressionem eius decem miserorum cibatio seu eorum vestitio. aut vnius captivi redemptio. quod autem hoc non valet tributum vel cibis ieiunabit. Ex istis sequuntur omnia mala. non enim timent rapere vel fraudare nec plurare nec seruent fides tamen christiana tenent quod fides seruanda est hosti et etiam infideli. Ex supradictis satis patet quod lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa.

Quod lex machometi non est confirmata miraculis:

Partus passus est quod lex machometi non est confirmata miraculis. Ex quo quicumque sani intellectus poterit advertere quod non est lex dei. quoniam. n.

Liber

marthorj d'cclj
p'clij

quartus

moysen misit deus ad pharaonē ostē-
dit magna miracula. bellas. bellēns.
et alij pphete fecerūt magna et inaudita
miracula. et illi p'cipue omēs qui aliqd
nouitatis attulerūt mūdo. xpc autē ve-
nit p'prie cū p'digijs et signis maximis.
sicut etiā in alchorano dicit. Si autē di-
cant saraceni q' plura magna miracu-
la fecit machometus. sicut est illud de
integratōe lune fracte et de fonte aque
quam cum digitis suis fecit emanare.
Hec frivola sunt et cōtra alchoranū co-
rū. phibet. n. machometus q' nihil de
eo credant nisi q' scptū ē in alcharano
de oibus inquit p'bis multa mentitū ē
q' ne de me verus teneat qd alchorani
ancoritate fulcit q' cū miracula nō fa-
ceret ostēdere volens cām deū cōsequē-
ter. introduxit dicens. dñs dixit ad me
tō te miracula facere non p'mitto. qz ne
tibi. s. contingat. sicut in alijs pphetis i
miraculis timeo. suo ergo testimonio
quicq' nullū fuisse miraculū seu signū.
Itē ipse machometus in alcharano fre-
quenter recitat q' cū hoies ei dicerent.
ōnde signa q' fecit moyses et xps et alij
pphete. Rēdebat qz moyses venit cū
signis et nuncijs ceteri. et maxime xpc q'
venit cū maximis p'digijs. et mūd' nō
credit eis sed dicebant q' erant malef-
cis. tō nō p'mittit me deus facere mira-
cula. nō. n. crederēt s' veni in virtute ar-
moz. Sed hoc cōvincit expressum ē
mendacū. quō. n. nō crederent ei si fa-
ceret miracula q' crediderūt ei sine mi-
raculo. Talia. n. mādauit eis ad q' mū-
dus p'ius est et currit sine aliquo mira-
culo et mandato. s. q' occiderent et rape-
rent. et mlieres plurimas impregnaret
et q' dentē p' dentē. et oculū. p' oculo ex-
traherent. Ad hec autē oia ita p'nt sūt
mundani hoies. ut vix et cū magnis vi-
tionibus et iudiciarijs penis ab istis va-
leat coerceri. Qd autē induxit p' signo
q' sit missus a deo in virtute armoz ex-

pressam cōtinet falsitatē. non. n. s' fuit
victor sicut moyses et iesus. enoch et he-
lyas quos angel' dñi s' p'prie et victo-
res fecit. Machometus autē vincebat
aliqui. et aliquo mō vincebat sicut et alij
tyranni. nā dentes eius in bello cōrūt
sunt. et facies collisa. sicut h' i bello qd
vocat gasimetobor. vbi fuit vulnerat'
in ore. et amisit unū dentē de prioribus
corruit quoq' in fontē. et fuit valde tur-
piter victus quā in p'cedenti nocte ex-
pte del sui cōrariū p'missit hec in pa-
gione et alia filia. p'ie secūda ca. viij. Et
quo etiā p'z q' nō ē miraculū illud qd
p' signo inducūt vics q' subito magna
ps mūdi et adbeist. Talem. n. legē con-
stituit et talia mādata dedit ad que oēs
p'nt sunt etiā sine mandato. ut supra
p'nt. Dixit. n. iussit mihi deus terrere
gentes gladio donec testificet q' non
est deus nisi deus. et q' ego suz nūcius
eius. qd si fuerit p'fess' sanguinē et pecu-
niā suā saluauerunt. et inde saraceni di-
cunt saluati. Nam quicūq' recipiebāt
mandatū machometi. ipse et sui salua-
bant eū. et nō occidebāt nec expoliabāt
unde et saraceni nō saraceni vocant sed
messalami qd interpretat saluati. ipi autē
vere credunt se esse saluatos. et deridēt
xpianos q' nolunt dici messalami. i. sal-
uari ut ipi. sed volunt dici xpiani. Dñs
autē plures a machometo talē saluatiōis
accipit ex p'dicta causa. Postea scit
p'conisari q' cūq' dixerit nō est deus nisi
si deus intrabit paradysuz etiā si larro-
cinatus fuerit et fornicatus. Venit autē
quidā ad machometū dictus hebidoz
da. et quesivit ab eo si hoc esset verū. Et
rēdit q' sic. et addidit etiā si cū p'cedenti-
bus biberit vinū. et etiā si occiderit et ad-
tecit machometos etiā si turserit nati-
hebidozda. ad ea autē oia p'firmāda nō
ostendebat miraculū sed mūdabat gla-
diū. Idem habet expressius in capitu-
lo p'betarū. vbi sic legit. Dixerunt de-

Machometo. s. a sculasti somnias seu blasphemias vel certe poetizas fiat ad nos saluante cum miraculo vno ostende quodamodum missi sunt et priores. Rndit destruxit inquit deus ciuitates ali eos qd no crediderunt. et qd pcesserunt vos no crediderunt. nec etiam vos miraculis crederetis nisi p gladiu. vt sicut i capitulo prophetaru narrat. Aut ve querentibus miracula fieri ab eo et dixerunt et. A sculasti somnias et. Rndit sicut supra. vsq p gladiu. Audite ergo machometi si alchoranu visitatis. ipe est qui affirmat machometu mille fecisse miracula. longe aut plures sunt quos consumpsit gladius qd qui gratis cu securi fuerunt. Declarat ergo ex supradictis legem machometi nullo miraculo fundata esse et sic no dicenda lex dei. Fides aut xpiana que pcepit ardua tora e fundata i miraculis visibilibus et manifestis que no solu xpc fecit sed etia apli p eu etia doctores q euangelia i aplor dea exposuerunt. et vsq ad ista tpa durauerunt miracula. s. de effugatoe demonu et curatoe longnoz et resuscitatoe mortuoz. Nec mirabilia faciut xpiani et fecerunt q dicunt xpm crucifixu esse veru et solum deu. Et si dixerint saraceni q ista no credunt nec facta sunt oadem eis miracula magis. Constat. n. q totu mundus colebat idola. et maxime romani qui tenebant monarchia mundi. hi receperunt fidem xpianu. et no solum acceperunt xpm crucifixu esse veru deu sed etia expuerunt oes alios deos q tan to tpe in idolis qui dabant eis respoa. nec imponebant eis aliqua graua cuz fides xpiana tam ardua et insolita mudo supponat. vt cotenere mundu cotenere seipm. diligere inimicos. orare p psequentibus bene facere malefacientibus. aliena no appetere. ppria largiri. Nec oia mundus acceptauit et ritu priuati dimisit. Aut igit ppter sufficientia

miracula. aut sine miraculo. maius aut miraculuz fuit si sine miraculo et p homines imponeres simplices et pauperimos pcurari potuit. et hec fecit xpi. ani no alios occidendo sed mores ab alijs equimiter tolerando. Cstat autem modis oibus fidem xpianu stupendis miraculis ee fundata lege etia machometi nullo fulari miraculo. no em indiguit. et maxime quo ad carnales hoies et mundanos. Alij vo. s. intelligentes literari et virtuosu viri et nullatenus adheserunt fidem.

Est lex contradictionis.

Exms passus est q lex machometi est lex contradictionis. Snt em in eo innuere contradictiones. de quibus ppter breuitate octo subiungunt. Primo se dicit esse generale pphetu. et m dicit q alchoranus datus e ei arabice. et q nescit alia lingua nisi arabicam. Item secundo dicit in capitulo de delbachara q interpretat vaca q indei et xpiani et sabei saluabunt. et capitulo ad miram. dicit postea q nullus saluabit nisi in lege saracenu. Item tercio m datur eis q no aliterent cu hoibus aliteris secte verbis asperis sed verbis mansuetis. non. n. pertinet ad hoies dirigeres sed ad deum solum. et vniuersisq habet de se solo reddere rationem et non de alio. et postea m dat in pluribus locis. q occidant et expolient qui no credunt donec credant vel soluant tributum. preterea ipse dicit in capitulo libem q illi qui recipiunt sine deo dnu alium in no es patronus et pcurator eoz sed deus reseruat sibi. Est igitur notabilis contradictio qui ex vna parte auctoritate dei toniens mandat q occidantur increduli. et ex alia parte deus m dat q etiam p tato scelere nullus est pcurator ad puniendu sed soli deo reseruantur. Item quarto machometus in capitulo

male tenenti in fine iactat se q̄ ip̄e nō ē
de cōpellentibus. s̄ quō nō est de ap-
pellentibus q̄ mandat q̄ nō credētes occi-
dant et expolient. Item hoc in ca. d̄ va-
ca cōcedit sodomitā tam cum masculo
q̄ cum femina. dicit. n. saracenis q̄ nō
polluant se cū infidelib⁹ nisi credant et
de mulierib⁹ dicit. mulieres v̄ras aratu-
ra v̄ra arate eas vt vultis. et tñ in eodē
capitulo prius dicit q̄ illi sodomite tē-
pore loth opati sunt abominabile vici-
um et p̄stis natōibus insuetum. Itē. vi.
ip̄e dicit q̄ noe abraā ysaac et iacob et fi-
lij eorū fuerūt saraceni. et tñ ip̄e dicit q̄
mandatū est ei q̄ ip̄e esset p̄mus sarace-
nus. Preterea cōstat q̄ nō fuerūt sara-
ceni q̄tū ad ritum nisi postq̄ fuit data
lex saracenorū. lex aut saracenorū est al-
choranū. q̄ quidē fuit datū post legē
moysi et euāgelij sicut habet in alcho-
rano imo non sunt adhuc septingenti.
lxxxv. ani q̄ fuit machometus cū ip̄e
venerat circañnos dñi sexcentos. lxvj. si-
cut patuit supra cōsideratōe. j. articulo
tij. Cōstat tñ q̄ noe abraā ysaac et iacob
fuerunt ante legē moysi et euāgelij.
Item. viij. ip̄e dicit q̄ deus phibuit au-
guriū. et tñ ait auguriemini si aliter nō
potestis in scissura datili. et qui hoc nō
fecerit anathema sit. Item. viij. ip̄e dicit
se missum arabibus. q̄ nunc cū nō ha-
buerunt. dicit. n. q̄ alchoranū datū est
eis solū in lingua arabica. dicit. n. se ne-
scire aliā linguā nisi arabicā. Vñ cū
adhesissent ei quidaz bacherra iacobi-
nus et salon persa et abda alba de pfide
filius seleā iude⁹ et quidā dicerēt q̄ ip̄i
instruebant eū. ecce cecidit in faciē suā
et cōtracte sunt manus eius et pedes. et
focij coopertuerūt eū vestib⁹ suis et ad-
se rediens dicit deus misit me coripe-
vos de smone quē dixistis q̄ tales me
docerent. legistis eis vnā lectōnem als-
iniam que est in fine lectōis elnael. q̄
interpretat palma que sic dicit. Scim⁹

q̄ ip̄i dicēt q̄ instruit eū homo. lingua
aut qua loqueret ei p̄teca. hec aut ara-
bica patens est. et ex hoc dicit quō pōt
eē q̄ illi instruant me quoz vnus p̄te-
cutus est et alter hebreus q̄ dixerunt ei
pōt esse q̄ lingua sua tibi loquat. et ex-
ponunt tu lingua tua oīa notificā. hāc
inuenit responsionē. sed q̄ non poterat
instrui ab hebreo et p̄sa qui sunt xp̄iā
quō poterat alī valde remote lingue
instruere. Itē tñ post dicit se esse mis-
sum ad vniuersitatē gentiū. Sed quō
ibit ad oēs gentes in septuaginta lin-
guis qui nescit rectare suū sermonē ni-
si in lingua arabica. Dicit tñ vñ h̄ in li-
bro p̄phetarū q̄ dixit ei de⁹ nō misim⁹
te nisi ad vniuersitatē gentiū. et igit ma-
nifesta cōtrarietas et ap̄u mendaciū q̄
sit missus solis arabibus et oibus gen-
tibus. Nō igit alchoranū est lex dei in
qua tot cōtradictōes inueniūt. Vnde
inīa est machometi in capitulo elnael.
q̄ interpretat mulieres q̄ si iste alcho-
ranus nō esset a deo inuenirent v̄riq̄ eo
cōtrarietates multe. Sua igit inīa sit
in destructōe sue legis. q̄ ex quo v̄ri-
sum est multe manifeste cōtrarietates
sunt in eo nō est lex dei.

Lex machometi non ē lex dei
q̄ in multis ē per hoīem reuo-
cata et q̄ diabolus fuit princ-
palis auctor alchorani.

Optimus passus est q̄ lex ma-
chometi nō est lex dei. q̄ est in
pluribus p̄ hoīem reuocata. vñ
nō est tale examen legis saracenorū in-
ter eos quale in xp̄ianos sepe fit p̄ cō-
silia generalia vbi veritas fidei repe-
tis ignibus luce clarior innotescit. Cū
saraceni qui eius noticiā habent. p̄ au-
tentico tenent actū factū p̄ machome-
tū abdulhaqui q̄ erat alphas in ciuita-
te que dicit malaga qui refert in suo li-
bro versū reuocatoz. q̄ cū ip̄e vidisset

Ami leg^s
machometi

multos locutos fuisse in modo q̄ aliq̄
versus alchorani reuocabant̄ z q̄ nul-
lus in hoc fecerat finē q̄ recedendo a p̄
dicta ciuitate cōgregauit doctores re-
gule qui ei auxiliū dederūt cū auctori-
tatibus z libris antiquorū ingroz z q̄
sic cōposuit breuariū certissimū de eo
q̄ breuariū reputat̄ inter doctos ma-
gnū onus legis machometi z nō min⁹
p̄indictū: q̄ ostendit allegando sup̄ er
eo alios passus alchorani q̄ in ipomet
alchorano qd̄ tenet̄ ab oib⁹ sarraceis
p̄ legē sua data a deo sunt reuocati. cc.
z. xxvij. versus de quibus rōne guerre
sunt reuocati centū. xliij. versus ita q̄
sarraceni faciendo guer̄ rā p̄tra nō sar-
racenos ipi p̄tradit̄ legi sue in centū
xliij. passibus. verbū est magni pōde-
ris dicere sunt reuocati. Illud ē p̄cor-
dare vnū passum cū altero exponēdo
z declarando quō in suo casu intelli-
tur vnus passus z in alio alius sic cum
in multis passibus videt̄ esse p̄rietatē
inter doctores xp̄ianos sit studiose et
autentice p̄ generalia cōcilia z sanctos
p̄res hita examinatioe lōgo tpe cū car-
dinalibus p̄iarchis archiep̄is ep̄is et
doctoribus ac multis l̄fatis sue curie
z extra. S̄z q̄ aliq̄ cōciliū v̄l papa di-
cat q̄ aliq̄s passus euangelij sit reuoca-
tus alienū est a suo p̄posito z oim xp̄ia-
norū q̄ in lege dei fiat sic in legib⁹ ciui-
libus vel in aliq̄bus canonibus seu de
cretalibus specialit̄ in regulis cancela-
rie p̄ q̄s expediunt̄ bulle exeūtes a ro-
mana curia quaz seq̄ns papa appro-
bet q̄s vult reuocat: vel sic in foris re-
gni castelle z ordinatōnibus q̄ aliqui
reges faciūt aliquas ordinatōnes ad
quas magis attendunt q̄ ad antiquos
foros: z hoc est q̄ reuocare legem spe-
ciat̄ ad suū factorem vel ad equalē seu
maiorē p̄tatem habentē. Quō ergo
potest reuocari lex q̄ putat̄ esse dei per
aliq̄ aliū: q̄ si verū est q̄ esset dei nō

dico p̄ hoīem sapientē s̄ nec p̄ dyabo-
lum vel aliq̄z angelū nec p̄ oēs dy-
bolos hoīes z angelos simul in vnum
coniūctos. S̄z ad reuocandū tot vers⁹
libri alchorani non sit mentio q̄ fuit fa-
cta p̄gregatio v̄lis ex pte oim sarrace-
norū: z q̄ maiores eorū cōgregarent̄ re-
quisiti: s̄ h̄nt p̄ autentico dictū vni⁹ al-
faqui: q̄ dicit̄ z non p̄bat nec forte suo
tpe fuit manifestū q̄ peccerit cōcilium
sup̄ eo a doctoribus regule. Ex quib⁹
satis clare patet legē machometi non
esse legē dei q̄ nec autentice examinā-
tione p̄ vnū sarraceni in pluribus reu-
cata z si vnus dyabolus licet sit hoib⁹
ariis q̄ eos respicit̄ vt inimicos euz s̄
sit eius p̄p̄riū officiū: nō tamen est p̄ri⁹
alteri dyabolo: q̄ si sic tam ess̄ in se di-
uisus beelzebub nō posset stare regnū
eius: cū omne regnū in seipm diuisus
non sit stabile. Quō ergo potest dici
q̄ sunt tot v̄sus alchorani reuocati euz
ab oibus sarraceis dicat̄ liber a deo re-
uelatus. cū ergo vnus dyabol⁹ non sit
alteri p̄rius z minus vn⁹ angelus alte-
ri: mul: ominus deus sibi ipi. Et cum
omnes sarraceni habeant p̄ autentico
q̄ quedam dicta alchorani sūt alijs cō-
traria: z ideo multa illoz reuocata nec
debeat eis dare fides: videant sapien-
tes sarracenoꝝ p̄ quem doctorū lex eo-
rum debet dici cōposita: z cū nō a deo
p̄pter ea que dicta sunt. Reliquit̄ ergo
q̄ a dyabolo ingro machometi cuius
officiū ē: falsa veris immiscere z dulci
melle venenū: q̄ si sic est q̄ est in se cō-
traria contento in ea in parte existente
vero z in parte mendacio dici poterit
auctor eius non verax s̄ mendax: z q̄
debet attendi mendaciū est multū pe-
riculosum: quia de talibus taz magnis
z tam p̄iudicialib⁹ z dampnosis mē-
dacijs sicut sunt multa contenta in al-
chorano condemnancia animas suo-
rum credentium in speciali hic q̄ non

obstante quoniam pertraria ratione in alchorano licet dicta per michaellem per gabrielem per deum per suos angelos et nuncios precipiunt fieri guerram contra omnes qui non tenent prem suam et non specificat hic quid contineant alij versus reuocati in multis grauissimis et piculosis. Sed cum hoc sit certissimum quod deus per suam naturam non potest esse mendax angelus bonus sicut quod confirmatus in gratiam dei: si potest esse et est mendax dyabolus et homo. Si ergo lex machometi fin dictum illius alfaqui et doctorum regule est pertraria sibi ipsi: et ideo non data a deo nec ab angelo bono: sequitur conclusio ex hac ratione quadrinembri sufficiens et hanc rationem facit dominus cessariensis magister Johannes de Segobia in tractatu contra sarracenos. Est ergo principalis actor alchorani non homo sed dyabolus qui ex inuidia propria et ex promissione diuina propter peccata populi preualuit inchoare solemniter et efficaciter perfidiam antichristi: quia videns dyabolus fides christi crescere in partibus orientis: et quod ydolatria iam desinit ciebat deusdro cosdroe rege persarum et medorum per eraclium regem christianissimum: et quod ipse eraclius destruxerat excelsas turrim quam ipse cosdroe edificauerat ex auro et argento et lapidibus preciosis. et quod crux christi iam tantum erat per eraclium exaltata et amplius exaltanda: et cum non posset ipse dyabolus iam amplius defendere plures deos nec totaliter negare legem moysi et euangelium christi quod iam diuulgatum erat per totum mundum. Cogitauit perfectionem legis quasi medicum inter nouum et vetus decipere mundum et ad hoc exequendum assumpsit quedam hominem dyabolicum nomine machometum ritu ydolatriam fortuna pauperem mente superbissimum et maleficis famosum ut supra visum est. Et quod libentius assumpsisset dyabolus hominem bone fa-

me: si fuisset promissus sicut et libentius primus attentaasset hominem per aliud animal in quo ipsius malicia zelaretur quod per serpentem si fuisset promissus: sed non promissus diuina sapientia nisi ut talem assumeret et per talem hominem mundum inuaderet ut mundus de facili ad uertere posset qualis esset lex data per talem legislatorem.

De fundamento legis machometi

Partha considera

tio est scire in qua sarraceni firmanant sue legis fundamentum

Et patebit quod nihil reale habet si totum est ficticiu et fabulosum et tam manifeste mendaciu quod unusquisque ratione capax ad uertere poterit hanc legem nullius firmitatis existere. Unde dicit in alchorano in capitulo filiorum israhel laus eius sit quod transire fecit suum sub una nocte ab oratorio elbaram que est domus meque usque ad oratorium remotissimum que est domus sancta in iherusalem quam benediximus. Expositio huius sententie est in libro quod dicitur arabice halma beret quod latine interpretatur in altum ascendere: et ideo vulgariter dicitur scala machometi: in qua sunt octuagintaquod capitula in quibus narratur fictionem quandam sui ascensus et descensus. Ex quibus omnibus breui sumula compilauit intentum suum circa sue legis fundamentum. Dixit ergo narrans fictionem suam sic. Ego machometus essem mequa in domo mea et facere in lecto proprio iuxta uxorem meam post multam vigiliam in lege dei cogitando altum quantum dormire cepi: et statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostendit: quod facies eius alba pluvius lac autem nix aliqua: et capilli erant rubicundiores corallo: multo etiam rubicundiora habebat supercilia valde ampla et os pulcherrimum et bene formatum: dentes

quidem albos et valde claros et indur⁹
vestibus omni re alboribus ac distill⁹
me operatis cum perlis et lapidib⁹ p⁹ci
osis: cinctus erat duab⁹ zonis auri pu
rissimi et eaz⁹ quilibet amplior grandis
palmo man⁹ ipsius rubicunde quoad
modū ignis et ale ac pedes viridiores
omni smaragdo dixitq⁹ mibi Macho
mete surge vent post me strigens te zo
na et circumolucens caput tuaz atq⁹ cor
pus tuella tua alba: quia deus vult ti
bi multa sue potentie ac secretor⁹ suoz
mirabilia ostendere in hac nocte. Cum
ergo surgerem ac ventrem ad portam
domus mee respiciens vidi q⁹ gabriel
tenebat per habenas quandā bestiam
quā mibi adduxerat cui nomē erat al
borach que talis erat forme. Erat enī
grandior azino et paruior mulo: habebat
faciem hominis: et crines ei⁹ erant
de perlis: pectus autē de smaragdo: cau
da de robino: oculi clariores sole: pe
des et ungulas habebat ad modum ca
mele. Hec bestia erat zellata quadā zel
la sic mirabiliter euz perlis et preciosis
lapidibus operata q⁹ nullus est qui di
cere possit. Multa alia dīc de ornamē
to huius bestie. Sequit⁹ et hec bestia to
ta circumdata erat angelis qui custodie
bant eam. Tūc dixit mibi gabriel ma
chomete ascende super bestiam istaz et
equita et cū appropinquare bestie vt eq
tarem noluit sustinere. Et angel⁹ dixit
ei. Alborach morare quiesce et sustine q⁹
hic equitet super te: quia iuro p⁹ nomē
dei q⁹ nūq⁹ te hō tal⁹ equauit adhuc nec
etiā p⁹ durate seculo equabit tūc bestia il
la dixit q⁹ ē g⁹ iste. et gabriel rēdit ei dī
cēs: h⁹ ē machomet⁹ dei nūci⁹ et p⁹pha
magn⁹ et cū bestia h⁹ audiret statim q⁹ers
māsit et equit: gabriel vero mibi scan
dile tenuit sine staffam et confestim al
borach se cepit ita cito atq⁹ suauiter q⁹
nullum os hominis hoc dicere vale
ret: ego namq⁹ respiciens passus eius vi

dī q⁹ ita magni erant q⁹ inter vnus pas
sum et altum ierat tantum spacij q⁹um
possit homo longius p⁹ius oculis re
spicere a remotis. Et ibat directe vsus
templū iherosolymitanū et gabriel ve
niebat a dextris mecum. Et audiu⁹ q⁹n
dam voces bis mibi dicentem ha. ha.
machomete expecta me et ego nihīl re
spondi. Deinde vidi quandā dñaz pul
criorem q⁹ vnq⁹ vidi que tribus vicib⁹
dulciter clamans dixit ha. machome
te aliquantulū me expecta: et ego cum
appropinquassey et veller mibi loq⁹ nō
modicum dedignatus reliqui eaz. Dī
xitq⁹ mibi gabriel: mō cognosco ma
gnam in te scientiam fore: et dicam tibi
quare scias q⁹ vox illa que primo te vo
cauit erat lex iudeoz et si respondisses
ei omnes tue gētes iudei facie fuissent
Vox vero secunda: lex xpianoz fuit:
cui si respondisses omnes tue gētes fi
dei cristiane adhefissent: h⁹ domina illa
cunctis induta coloribus: que postre
mo te vocauit est mundus iste qui de
licijs omnibus plenus extat: et quia
expectasti eam: scias vero quia gentes
tue plus solacionum plusq⁹ deliciaruz
habebant q⁹ omnes alie gentes que
vnuquam in preterito fuerint vel sint in
futuro: sed quia dedignatus reliquisti
eam nec sibi respondere curasti: tu ma
gis sine peccato eris q⁹ fuerint omnes
alij prophete hactenus vel q⁹ nūq⁹ impo
sterum subsequantur: quo dicto tacu
it et duxit me i tēplū: et postq⁹ fuim⁹
ante portam templi precepit mibi vt
descenderem ad quendam nigrum la
pidem vbi soliti erant prophete descē
dere et descendī: et cum descendissem
gabriel angelus per habenas ligabat
alborach: et lapidem prenotatum et ac
cipiens me per manum duxit in tem
plum in quo inueni omnes prophetas
stātes i circuitu tēpli deit⁹ q⁹s de⁹ illuc
venire p⁹ me honorādo et exire de eoz

fecerat sepulchris stabant quidē omnes
me expectando erecti sup pedes suos
et cū viderūt me cūcti oīones facere ce-
perunt. Tūc gabriel mibi dixit. Veni
ni machomete et fac oīones priusq̃ alij
quia tu es rex pphetarū oīm et cūctarū
gentū dñs: qđ audiens misit me ante
et feci tuas oīones sat̃ leues. Deinde
erexi me super pedes et statim omnes
pphete me salutauerunt gaudentes et
mibi magnū honorē contulerūt et am-
plexantes me dixerunt mibi bona no-
ua de maximo bono qđ deus mibi p-
parauerat: et meo populo vniuerso et p
me deinde omnes deum rogauerunt.
Allibi dicitur in .ij. libro doctrine sue qđ
inuenit ibi abraham moysen et ibi fi-
lium marie et dicit qđ moyses obtulit si-
bi vñū vas plenū vino: et abraham ali-
ud plenū lacte et ihs aliud plenū aqua
Et tunc ego ait machometus audiui
vocē quandā coram oībus astantibus
celis dicentis mibi. Si vas vini ele-
geris tu cū populo tuo pibis. Si autē
vas lactis submergeris. Si vero vas
aque elegeris tu cū oībus tuis ad deū
in perpetuū dirigeris. Et cū machome-
tus pdicaret hoc fundamentū in ihe-
rusalem cunctis astantibus in cōfirma-
tione sue fictōis addidit moyses erat
ruphus et crispus: ihs filius marie erat
flauus capillis et medie stature et vide-
bantur ab eius capite aque p̃sillire et ta-
men aqua non erat ibi. Abraham vñ
p certo mibi similis. Sequit̃ i p̃dicto
libro scale machometi peractis oīo-
nibus in templo vt supra. Ecce gabri-
el p manū me accipiens duxit ex tem-
plū et ostendit mibi quandā scalā qđ du-
rabat a pmo celo vsq̃ ad terrā vbi sta-
bant. Erat em̃ scala illa pulcior: res q̃
vñq̃ visa fuerit et ipsius pedes iuncti
sūt ad lapidē illū ad quē descenderam
ego pmo et pmo grad⁹ erat de rubino.
Secūs de smaragdo. Tercius de perlā

albissima et q̃libet aliorū de lapide p̃elo-
so iuxta naturam suam cū perlis ope-
rato ex auro purissimo taz ditissime qđ
nullū cor hominis cogitare hoc possit
et erat circūdata angelis qđ custodiebat
eā. Gabriel quoq̃ me per manū acce-
pit et eleuans a terra posuit me sup p̃-
mū gradum scale et dixit mibi. Ascen-
de machomete et ascendi et gabriel me
cum similiter: ang. li vero cūcti associa-
bant me qui erant ad scale custodiā de-
putati: et pcedens p scalā vidi quendā
angelū valde magnū qđ sup cathedraz
sedēs tenebat in manu sua tabulā qn-
dam qđ ab oriente durabat vsq̃ ad occi-
dentē qui vna hora tabulā respiciebat
et alia mundū et pcepit mibi gabriel qđ
salutares eū quia magnū tenebat locū
coram deo: salutari et ip̃e reddidit mi-
hi salutationem capite suo et nō tāu-
ore. Et dixit illi gabriel: quō non salu-
tas hoīem meliorem de mundo: et ille
q̃siuit a gabrieli dicens: quis ergo hic
est: gabriel rōdit: hic machometus nū-
cius dei nostri. Et ille. Est ne ip̃e iā mīl-
sus. Et gabriel dixit: vñq̃ sine dubio et
statim me salutauit angelus dicens val-
de bona nona de maximo bono qđ de-
us mibi pparauerat. Dixit etiā adhuc
angelus ille qđ ego eram altior et hono-
rabilior nūcijs oībus et de iure cūctōm
dñs populorū. Et addidit. Scias ma-
chomete qđ pph̃a tu⁹ erit ille qđ in hoc
mundo manebit posterior et plus vi-
rabit quā omnes alij populi vniuersi:
quia deus multū diligit gentē ppli eo
qđ vitāt malū et faciūt qđēz bonū: et sic
ab illo expeditus: gabriel mibi dixit qđ
ille erat angelus mortis. Quo audito
mor versus ip̃m iui et dixi. Es tu ange-
lus mortis: qui rōdit vñq̃. Postea qđ
fuit ab eo rogans qđ diceret mibi quo
ip̃e de corpibus hoīm aīas extraheret
Qui respondit. Scias machomete qđ
ab illa hora qua Adam qui fuit p̃mus

hoim creatis est a deo et positus super
terrā dedit mihi deus hoc officiū ut ex
traham aīas de corpibus hoīz vsq; ad
venturā iudiciū diē magnā ita q; nemo
vīnus remaneat excepto solum deo et
me etiā cū eodem debet. namq; postea
dens mihi aīam meā extrahere ac ipse
postmodū sine fine solus in vīta pdu-
rabili remanere. Et quesitū ab eo quō
cognosceret que aīe iture essent in pa-
disū et que in infernū. Et rēdit ma-
chomete nōne vides tu q; noīa cūctoꝝ
hoim q; quondā fuerūt et q; modo sunt
et erūt vsq; in finem p̄sentis seculi oīa ī
hac tabula scripta patent. Et etiā moī
quā habiturus est ipsoꝝ q̄libet nec nō
et bonū et malū qd̄ deus tam illis p̄pa-
rauit iuxta meritū singuloꝝ: et iō bene-
scio q; eoꝝ in paradysū: et qui in infernū
sunt ituri. Narrat etiā ibi modū quō
mīst angelos bonos p̄ bonis: et ma-
los p̄ malis: et quō extrahit aīas bono-
rum cū dextera: et aīas maloꝝ cū sinī-
stra. Sequit̄ et p̄fectus inde vidit aliū
angelū ita magnū q; tenebat caput su-
um supra celum et pedes eius in abīssū
sum quī factus erat ad modum galli:
cui deus ostendē omnes horas q̄bus
fierī oīones debebant. Nam cū temp⁹
erat orandi veniebat quedam vox de
celo dicens: tu creatura q; deo es obe-
diens p̄cipio tibi q; laudes deū: et mox
ille angelus alta voce dicebat: benedi-
cat deus rex sanctissimus angelozū et
aiarū et creaturazū oīm q; dicto galli q;
sunt in terra hoc audientes p̄festim cā-
tabant omnes et deū cantando lauda-
bant dicentes in cātibus suis vos om-
nes qui obediētes estis deo surgite et
laudate ipm: qm̄ idē potēs est sup oēs
res et ipse fecit eas etiā et creauit. Et p̄-
fectus inde vidit quendā aliū angelū
cūlū medietas erat ignis et medietas
nūs nec tñ ignis destruebat nūē nec
econtra qui etiā laudabat deū orans

q; sicut in eo contūxerat ignem et nūē
sic coniūgeret corda gentium que sibi
obediētes essent. Et p̄cedens inde vi-
dit aliū angelū ita magnū q; eius ma-
gnitudinem dicere non auderē saluta-
ui eum: s; ipse in oīonibus et̄is nō mi-
hi rēpondit: dixitq; sibi gabriel. Qua-
re non salutas meliorem hominē vni-
uersi seculi. Et ille q; est ille de quo di-
cis. Et gabriel angelo: hic est macho-
met⁹ quē vides. Et ille. Est ne ipemī-
sus adhuc. Et gabriel rēpondit vīq;
vere. Et ecce statim angelus ille ac aliū
quos p̄mo viderā salutauerūt me et di-
xerunt mihi valde bona noua de ma-
xīmo bono qd̄ p̄parauit mihi deus: et
p̄fectus inde vidit aliū angelū mirabi-
li modo magnū qui sedebat sup sedē
et tenebat intra manus suas pilam q;
maximā cū qua si ipse solū vniū scū
daret celū destrueret atq; terram: et cū
gabriel pilam respiceret eandē statim
plorare incepit. Et dixi ei. Cur ploras
Et ille machomete. Hic angelus the-
saurarius est inferni. Quo audito iux-
versus eū et ipm salutauit. Verūtū ipse
mihi non rēpondit. Gabriel aut̄ dixit
quō nō rēdes meliori hominī q; vniq;
fuerit adhuc missus. Et rēdit sicut su-
pradictus est de alijs. Et addidit q; illi
qui de populo meo in inferno exite-
runt minus penaz habebūt q; alijs vni-
uersi et rogauit eū ut mihi diceret quō ī
fernus factus est: et statim sic mihi nar-
rare incepit Scias machomete q; quō
infernus p̄mo factus est: deus fecit ac-
cendi ignem sup eum septuaginta mī-
libus annoꝝ quousq; factus est totus
rubens igne illo. Postea vero sup illū
ignem fecit superaccendi per tantū dē-
ipis aliū donec totus factus est albus
et post hunc ignem fecit adhuc aliū su-
peraccendi: similiter per alia septuagi-
ta mīlia annoꝝ ita q; totus niger fact⁹
est et plusq; aliqua res obscurus ignis

aut iste semper in seipso ardet mirabili
modo fortiter & tamen flammam aliam
non emittit. Quasi iterum ab eo simili-
liter quomodo facti sunt angeli inferni & quas
vitam ducunt. Et respondit scias quod deus cre-
avit eos omnes de igne & sunt in igne
nutriti & si hora sola de igne exirent su-
bito morerentur nec possent sine igne
vivere sic nec piscis etiam sine aqua. Et
similiter creavit eos deus mutos & sur-
dos & misit in corde eorum tantum durici-
el & crudelitatis quod hoc nemo recitare
valeret: nesciunt enim quicquid aliud facere
preterquam torquere crudeliter & afflige-
re peccatores: & ideo fecit eos deus mu-
tos & surdos ne audirent voces seu la-
menta peccatorum cum ipsos affligunt. Et sicut
fecit eos ita crudeles quod si forte videant
peccatores aliqua signa humilitatis pre-
dere ipsi neque de peccatoribus neque de solo
humilitate curam habeant aut ullam etiam
pietatem. Nam propter penam ignis infer-
ni quam sustinent peccatores habent penam
altam valde crudelem quam angeli qui sunt
ibi maximis malleis ferreis torquent
& malleant duriter peccatores propter ma-
ximam crudelitatem quam in eis est. prout i
alchorano loquitur deus dicens: misimus
quidem infernum angelos nostros fortes
& duros atque crudeles ut nostra manda-
ta faciant & obsequantur ipsi: quoniam nobis
obediunt in omnibus que mandamus & cum
thesaurari mihi hec omnia retulisset ego
& gabriel ab eo recessimus timore pa-
tescentes non modico. Et ultra profecti
sumus quousque venimus ad primum
celum: & hoc dicit celum lune quod totum erat
ferreum & habebat tantum spissum in solidi-
tate quantum possit homo ire in quatuor annis
& tantumdem spacii erat inter ipsum & ali-
um secundum celum. Gabriel autem pulsa-
vit ad portam & statim venit ad nos quod
dam angelus ita magnus quod ipse in lon-
gitudine habebat spacium itineris hominis
per mille annos & tantumdem in latitu-

dine: vidimus etiam portas celi que mi-
rabiliter pulcre erant & multos etiam
angelos custodientes eos qui erant val-
de bene ac divissime perornati. Tunc
gabriel venit ad unam portarum ut intra-
ret quod cum vellet facere quidam an-
gelus dixit ei gabriel quid vis & quis
est tecum. Qui respondit: mecum est
machometus prophetarum sigillorum omnium
& cunctorum dominus nunciorum: & volumus
ibi intus intrare. Hoc autem dicto mox
nobis porte aperte sunt & intraimus: & cum
introissemus omnes angeli qui erant ibi
salutaverunt me & dixerunt mihi valde
bona nova de quibus non modicum
sum gaudius. Et respiciens vidi quod ipsi
habebant facies hominum & corpora ad mo-
dum vacarum habebant etiam ad mo-
dum aquilarum alas & erant hi angeli nu-
mero septuaginta milia quorum quilibet
habebat septuaginta milia capita & quod-
libet caput septuaginta milia cornua
& quodlibet cornu septuaginta milia no-
dorum & inter unum nodum & alius erat spa-
cium itineris hominis per quatuordecim
annos. Vidi adhuc plus quam in quodlibet
per dictorum capitum erant septuaginta mi-
lia facierum & quolibet facies habebat se-
ptuaginta milia ora & quodlibet os septem
milia linguarum & quolibet ex linguis illis
sciebat septem milia loquelarum & etiam
laudabant deum septuaginta milibus ho-
rarum in die. Vidi etiam inter angelos il-
los duos homines sedentes super duos
os sedes claritatis & nimis pulcri erant
tam statura corporum quam facierum forma
habebant enim capillos suos omnes al-
bos ad modum nivis & barbas etiam
magnas in eundem modum albas et
vestimenta ipsorum erant ita albissima quod
vix poterat homo respicere ipsa. Nam
circa ipsorum capita valde maximam clari-
tatem habebant. Et quasi a gabriele
qui illi essent: qui respondens ait. Sed
es machomete quod ille qui sedet in iose-

rius sede vocatur iohanna ibi zacharia qđ interpretat iohannes filius zacharie. Est em̄ hic ex dei pphetis vii. Ille tamen alius qđ altius sedet vocat. ysa iohannarum. qđ interpretat ihs filius marie. Hic em̄ ihs spiritus dei est et ipius etiā genitns verbo fuit. Quo audito iui versus eos et ipos etiā salutauit. Ibidem tandē q̄sierunt a gabriele quis ego essem: gabriel autē nomen meū dixit eisdem ac ipi confestim salutauerunt me et dixerūt etiā mihi valde bona noua de maximo bono quod dens mihi pparauerat. Quibus visis pcessimus inde usq; peruenimus ad scđm celū qđ totū erat eret: et hēbat in spisso tantum spaciū q̄ntū possz ire in qn gentis annis et tantundem inter ipm et aliud celū erat Gabriel vero pulsauit ad portā et confestim venit ad nos quidam angelus qđ aperuit nobis eam et hic angelus ita magnus erat qđ tēdebat caput suū vsq; ad celū septimū et pedes suos etiā vsq; ad fundum terre. Hic narrat qđ vidit angelos qui septuagesies millesies habebant maiora corpora q̄ habuerunt alij angeli quos viderat in alio pmo celo: et quō salutauit eos et qualiter ipi p cognito suo noie p gabrielem salutauerunt euz sicut supradictū est. Narrat etiā qđ vidit inter eos ioseph filiū iacob etate senem et sedentem in claritatis sede quē cum salutaret et a gabriele cognosceret qđ esset machometus dixit qđ ipse etiā salutauit eum et dixit ei bona noua etc. Profectu ergo inde puenērūt ad terciū celū qđ totū dicit fore argenteū: et qđ habebat in spisso spaciū itineris hominū p quingentos annos et tantūde etiā inter ipm et quartū celū. Narrat h quō vocāte ad portā gabriele venit ad eos quidā angelus ita magnus et fortis qđ si aliquis poneret super palmā eius totū mundū cū oibz qđ in eis sunt ni-

hil inde sentiret. Dicit etiā qđ vidit ibi āgelos valde magnos hūtes facies varcarū et manus claritatis ordinatī p acies et ita stricti et cōiuncti qđ homo non posset solū pilam mittere inter eos et quō eos salutauit vt supra. Dicit etiā qđ vidit inter eos enoch et helyam sedētes super sedes claritatis: et quō gabriel notificauit eis nomen machometi et ipi suo noie audito qualiter eum salutauerūt vt supra. Peruenientes ad quartū celum dicit qđ erat totum de auro purissimo: et qđ habebat tantū de spisso quantū homo possit ire in quingentis annis: et tantū inter ipm et aliud q̄ntū celū. Dicit etiā qđ pulsante gabriele ad portam venit ad eos vnus angelus qđ ita magnus erat qđ super pollicem dextre sue manus tenebat omnes aquas dulces et super pollicem sinistre amaras. Dicit itez qđ vidit ibi septuaginta milia angeloz qui omnes habebāt facies aquilarū et eoz quilibet septuaginta milia alarū: et quilibet ala septuaginta milia pennarum: et quilibet penna in longitudine habebat septuaginta milia cubitoz: inter quos dixit se vidisse aaron sedentē in sede claritatis et deitate splendido coronatū et quō salutauit eū vt supra. In quinto celo qđ dicit totū esse de perla et habere tantū spaciū in spisso sicut est itineris hominis per quingentos annos et tantundem inter ipm et celū sextū vocante gabriele asserit qđ venit ad eos quidam angelus qđ totus erat de igne: et habebat septē milia brachioz: et i q̄libz brachio septē milia manū: et i q̄libz manu septē milia digitoz et qđ q̄libz illoz digitoz laudabat deū septē milibz horarū i die. Dicit etiā se ibi vidisse multitudinē angelorū quorum facies erant ad modum vulturum et quomodo salutauit eos vt supra. Et inter eos narrat se vidisse moysen pulcherrimū sup sedē claritatis.

no septentē et quāto salutauit eū et qualiter
cognito eius noie a gabriele eis dixit.
Scias machomete q̄ de⁹ reuult et po-
pulu tuū magnis ieiunijs et nō paucis
orōnib⁹ onerare. tu autē roga ipm vt alle-
niet ea tibi q̄ ppl⁹ tu⁹ aliter sustinere nō
posset. In sexto celo qd̄ dixit totuz eē
de smaragdor habere in spisso iter qn̄
gentoz ānoꝝ tantūde itineris int̄ ip̄s
et septimū celū. Narrat etiā q̄ gabriele
pulsante ad portāuenit ad eos quidā
angelus qui septuagesies millies erat
maior q̄ aliquis ex alijs q̄s primo vi-
deratz q̄ talis erat eis magnitudo q̄ si
ip̄e uellet facere celum oborberet atq̄
terrā nullus q̄ppe p̄sentiret. Dixit eti-
am se uidisse ibi alios angelos q̄ septu-
agesies millies maiores erāt oibus p̄us
uisis q̄ oēs erāt de smaragdis et plis
et de rubinis auroꝝ argēto inmixtis et
equ⁹ gabrielis erit s̄c̄r inter eos. Dixit
q̄ salutauit eos ip̄i noie suo a gabriele
le cognito etiā salutauerūt eū et. vt ē.
et inter eos se dixit uidisse abrahā i sede
maiestatis fulgentē plusq̄ sol. et quāto
salutauit eū ip̄e a gabriele cognito e⁹
nomine dicit q̄ salutauit eū et dixit ei i
ter cetera. Scias machomete q̄ deus
multū te diligit ac te inter alios nunci-
os suos p̄ecolligēs. amore tuū valde
pplm tuū amat dico namq̄ tibi q̄ pa-
radisus tot⁹ est plenus hysybis. scilicet
zokhay halla bille dille halla qd̄ in-
terp̄at sit honor et laus deo et sibi ḡfas
reuelam⁹ q̄ nō est de⁹ ali⁹ p̄ter eū nec
est uirtus aut p̄as alia nisi ip̄ius dī al-
tissimi atq̄ magni. et dīc q̄ rogauit euz
abraham q̄ moueret pplm suū et dīcēt
frequentē uerba illa et q̄ diceret etiā pplō
suo q̄ muri paradisi sunt de auro puris-
simoꝝ mentia d̄ auro puroꝝ calx d̄ mo-
stoꝝ et h̄ paradisus erat p̄paratus sibi et oī-
b⁹ credētib⁹ et tenētib⁹ legē ei⁹. In septi-
mo celo qd̄ totū dicit eē de rubino cla-
rissimo et rubicūdisimo et h̄re in spisso

iter quingentoz ānoꝝ tantūde inter
ip̄m et octauū celū. Narrat q̄ pulsante
gabriele ad portāuenit ad eos quidā
angel⁹ quē nemo q̄lis erat recitare va-
leret nisi solū deus q̄ ip̄m fecit et crea-
uit. Dixit etiā q̄ cū introisset uidit qd̄
dam angelos q̄ magnitudinēz solaz
recitare nō audet q̄ de⁹ sibi ibihibuit ne
alicui uirtuti reuelaret dicit tū q̄ hēbāt
oēs oculos eleuatos ad deum et lauda-
bant deū et q̄ surrexit inter eos vnus q̄
erat celi almocaden qd̄ interp̄at arabi-
co eloq̄o uelut ille q̄ uocat sarracenos
cū orōnes suas facere debēt et tam cito
cū surrexit ad orōnes uocare incepit di-
cens halla huha kibar qd̄ interp̄atur
magn⁹ ē de⁹. Post hoc autē dixit lehil
le halla illala qd̄ interp̄atur nō est de-
us alius nisi deus. Dixit etiā ad huc
baxsedu le halla hilla la. qd̄ int̄ p̄atur
testificemini s̄c̄r machometū nūcium
dei eē. Dixit etiā postea haya lasa la ha
hya lalphala qd̄ interp̄etatur uenite ad
orōnes vrāz ad p̄fectūz v̄m et dixit q̄
ip̄e fecit s̄c̄r cū illis angelis duas oratō-
nes paruas gabriel dixit sibi qd̄ deus
p̄fecerat eū sup oēs alios nūcios sup
oēs quos uiderat in septē celis supius
enarratis. Dixit etiā q̄ int̄ illos ange-
los uidit adā senē in sede claritat⁹ sedē-
tem coronatū corona claritatis puris-
sime et quāto eū salutauit adam ei⁹ co-
gnito noie a gabriele quātr etiā ip̄m sa-
lutauit inter cetera dixit. Scias ma-
chomete tu q̄ p̄ es filioꝝ meoꝝ et pa-
radisus clausus est et neq̄ ap̄ba neq̄
hō ali⁹ introibit quousq̄ tu ibi sc̄as po-
pol⁹ tu⁹ statuit quousq̄ dñs ita eē. In oc-
tauo celo qd̄ dicit totū eē de uino topa-
sio pulcherrimo ad uidēdū moralib⁹
incognito quod habebat in spisso iter
quingentorum annoꝝ. Narrat q̄ pul-
sante gabriele ad portāuenit ad eos
quidā angelus de claritate totus cui⁹
claritas septuagesies millies maior erat

Consideratio quarta

CXCVII

Et claritas solis et habebat angelus ille septuaginta milia capitum et quilibet caput septuaginta milia facierum quilibet facies septuaginta milia oculorum quilibet oculus septuaginta milia pupillarum et quilibet pupilla tremebat septuaginta horarum in die territa dei metu. dixit etiam quod vidit ibi alios angelos qui erant septuagies millies maiores omnibus alijs supra dictis et vidit ibi quasdam kartinas que separabant inter angelos et deum numerus autem illorum angelorum dicitur quod nemo novit nisi solus deus. Alterius dicitur quod intravit prima separatim kartinarum que erant septuaginta et venerunt ad aliam separationem aliarum septuaginta diversorum colorum sic de septuaginta in septuaginta quousque pervenerunt ad alias septuaginta separationes que omnes de perlis. Et dixit quod invenerunt alias septuaginta separationes aque et totidem nivis et totidem gradinis et totidem nebularum et totidem tenebrarum et totidem ignis et totidem claritatis et totidem glorie deus et totidem celorum omnium quos homo cogitare valeat inter omnes separationes erant totus angelus et a nemine posset dici numerus eorum quod nunquam laudare deum cessabunt circa eas eundo et veniendo dicitur quod ibi reliquit eum gabriel solus et quod assumpto vigore cordis transiit omnes illas separationes quousque pervenit ad illam que erat gloria dei. et quod cum ibi appropinquasset audivit vocem quasdam dicentem sibi hagopcodem. ya. ab. ibi. ya. muhagmeth quod interpretatur appropinquate mihi amice machomete. Et dicitur quod hoc audito appropinquavit sibi magis. et quod audivit vocem aliam illud idem sibi dicentem appropinquas accedes audivit illud idem hec superaddens. Scias machomete quod tu es apud me magis honoratus quam omnes alij nuncij magis exaltatus etiam quam omnes alie creature que fecerim siue sint angeli homines aut diabolus. Et dixit quod mox appropinquans

tantum perfectus est quod inter deum et ipsum non erat nisi spatium duarum balistarum et tunc salutavit deum deus eius. Et quod deus quasi iussit ab eo quod populus suus faciebat et quod ipse responderat quod erant multum sibi obediens et quod deus sibi dixit. machomete precipio tibi quod facias populum tuum ieiunare sexaginta diebus anno quousque berz orationes quinquaginta facie omni die que dicto dicitur quod recessit a deo et rediens invenit gabrielem respiciendo mirabilem mansionem dei dicitur. quod vidit cathedram dei intra quam erant. iij. elementa et utrumque seculum et paradysus et etiam infernum et celum et terra que omnia creaverat deus intra cathedram illam. dicitur etiam quod habebat. iij. pedes quorum quilibet habebat septuagies millies plus longitudinis quam sit a celo usque ad terram quod illam cathedram portant in humeris suis. iij. angeli quorum quilibet habet. iij. facies. scilicet ante et retro et a dextris et a sinistris et una facies erat hominis alia aquile alia leonis et alia thauri et corpora eorum plena oculis et quod in fine mundi angelus existens in figura hominis rogabat deum per homines ut miseretur eis et peccata dimittat. Alius existens in figura aule rogabat deum per aule alios existens in figura leonis rogabat per bestias silvestres et existens in figura tauri per bestias domesticas. Innumeralia fatuissima narrat de septem paradysis quas narrat se vidisse inter que dicitur quod ille qui est in inferiori gradu superioris paradysi habet ad opus suum per omnes partes circa se tantum spatium quantum homo posset ire in quinquaginta annis et quod donat ei deus quingentas feminas in uxores et. iij. milia virginum et octo milia altarum que non sunt virgines ad ei servendum in omnibus rebus suis et quod qualibet die venit ad eos quidam angelus qui dicit eis centum alphas que sunt velut panis aurei ad vestiendum et post multa dicitur quod relinquerunt eum gabriel et ridubā

thesaurarius paradisi et iterum rediit
per eandem viam ad deum et tunc de-
us dederat ei librum alchorani quem
accepit de manu dei et dicit quod abstulit
deus visum ab oculis eius et reddidit
cordis quod sic vidit eum et quod ipse deus po-
suit manum suam super caput suum. ita
quod ipsius manus frigiditatem in corde
persentit et quod mox ei omnem scientiam
docuit et quod scivit omnes res que fuerunt
hactenus et que in posterum sunt fu-
turi et dicit ulterius quod rogavit deum
ut alleniarer supradictas quinquagin-
ta orationes populo suo non ausus erat
aliquid dicere de seipso ne sibi repu-
taretur gulositas et quod deus amore sui
alleniauit eas deducendo ad quinque
orationes quas diceret populus macho-
meti omni die. sic quod tres de die et due
de nocte dicerent et quod unus almocade
vocaret ad dicendum eas et cum voca-
ret quod mitteret digitos suos ubi decet
sequitur quod petijt licentiam a deo et reces-
sit et cum veniret ad celum ubi erat moy-
ses enarratis superioribus de alleniatione
orationum dicit quod eius consilio iterum
rediit ad deum pro alleniatione ieiunij
sexaginta dierum et primo reditu ob-
tinuit decem dies. Secundo alios de-
cem. Et tercio alios decem quousque non
remanserunt nisi. xxx. dies. et sic dicit
quod per verecundiam non fuit ausus ampli-
us redire ad deum. Et finaliter per enu-
merat alia mendacia que propter vitan-
dam plenitudinem omitto dixit quod gabriel
reduxit ipsum ad scalam per quam ascendit
et quod descenderunt simul usque ad lapidem
prenotatum. et quod equitavit alborac erpe-
ditus a gabriele. et venit ad domum suam
et invenit uxorem suam in lecto que adhuc
dormiebat cui enarrauit omnia que ei ac-
ciderant Et postmodum predicavit eade-
m in mequa tribus suis caris et alijs
gentibus. Nec pauca sunt collecta ex
maximo pelago mendaciorum predicti libri

qui de scala machometi. Illi leguntur
quod cum predicta visione narrasset macho-
meti gentibus universis in illis tribus.
Sexaginta milia hominum cognoscentes
fictionem a lege eius recesserunt. et tunc di-
cerent ei ascende in celum de die nobis
cernentibus et videamus angelos occurre-
tes non recognovit falsitatem suam. sed al-
laus deo meo nunquid aliud super ego
quam unus homo et nuncius. Ecce visus
est fundamentum legis machometi. Ne-
re hec sola fictio visionis debet suffice-
re ad confutandum quicquid machometi fecit.
Nam non permisit eis spiritus sanctus mentiri
nisi ita manifestum homo clare advene-
ret fictionem nec inde reprobatione prop-
ter claritatem sue falsitatis non solum apud
theologos sed etiam apud naturales philosophos
vero non ut homines sed ut bestie visum ino-
lunt cecitate delicias carnis sequentes
velocissimo cursu in damnationis precipiti-
um miserabiliter cadunt. Infelix homo
innumerabilium animarum damnationis causa
Rabbes abitionis et luxurie maledi-
cta machometum decepsit ut alios deciperet.
Dei permisso et iudicium absconditum et tam spurcissimo atque bestiali
homini et tam apertis mendacijs homines
firmissime adhereant etiam usque ad mor-
tem. Ipse enim seducit aliquo modo per
quam angelum aliquem solum nuncium. aliquan-
do quod per angelis incedit et quo ponit
tot angelorum splendorum sustinet in ce-
lis quod dicebat quod quando apperebat ei angelus
gabriel semper cadebat in terram et expu-
mas agitabatur et incurrabantur ma-
nus et pedes eius. Nec enim in predicta
visione dicit se raptum sicut fuit paulus
sed dicit quod ascendit sicut in corpore et anima
cuius signum est ut supra paruit quod dicit
quod deus tetigit eum manu sua et sensit fri-
giditatem eius usque ad medullam spiritus dor-
si eius usque ad cor. ergo deum et ange-
los ponit corporaliter dimensuratos quod est
heresis damnata ut dicitur paruit libro. iiij.

Consideratio quinta

CXCVIII

De cōcordia et discordia legis
machometi cū lege christi in ar
ticulis fidei.

Quinta conside

ratio ē scire in quo cōcordāt
et discordāt lex xp̄i et lex Ma
chometi quo ad articulos fidei et prece
pta. Lex em̄ xp̄i q̄ excellentissima ē vt
fuit declaratū libro p̄mo nō inordina
ta est in suis credibilib⁹ nec in suo pro
cessu sicut est lex machometi. ex q̄ sat
cōvincit nō eē a deo q̄ a deo sunt or
dinata sunt. vt dixit ap̄ls ad Rōm. xij
sicut in opib⁹ nature et sacris scriptu
ris patet cuilibet intueri q̄ ei lex moy
si data a deo fuit ordinatissime incepit
a creatōe mūdi. Deinde p̄secut⁹ est or
dinē tp̄is et historie vt cuilibet intueri
p̄ totū pentateucū p̄p̄e etiā i suis scri
pturis ordinate p̄cesserūt etiā ordine
tp̄is ostendētes quo tpe vel sub quib⁹
regibus semp etiā seruātes ordinē hi
storie vel ad min⁹ ordinē materie. euā
gelii etiā xp̄i ordinatissime p̄cedit or
dine tp̄is et historie materie deinde eti
am vitæ doctrinæ miracula xp̄i. In
alchorano aut̄ nullus est ordo nec tē
pus q̄ nō dicit sub quibus regib⁹ vel
quo tpe nec ibi seruāt ordo historie.
Nam primum capitulum a quo inci
pit dicit rubrica vel apertio libri i quo
sine dubio conueniēter incipit ab ora
tione et laude dei sed immediate post
breuem orationem p̄sequitur opus
et est capitulum secundum de vaca ru
sa quam immolauit moyses cuius hi
storia est in leuitico. Tercium capitū
lum est de familia nostra qui fuit pa
ter moysi et aaron. et statim sequitur.
Quartum capitulum de mulieribus
et sic de alijs ita inordinate q̄ non est
homo in mundo qui possit de ordine
historie et capitulorum redde rationē

nec ibi seruatur ordo materie. Nam
nūq̄ vnam materiam p̄sequitur
ordinate sed statim de vna materia se
transfert ad alteram omnino extrane
am recte sicut arrepticulus nec etiā ibi
seruatur ordo argutionis vel alicuius
probatōis. sed tota doctrina est ex sup
positione et ponit vnam propositionē
per severam et ex illa concludit quan
dam aliam que nihil habet facere cum
ea sicut frequentissime dicit q̄ deus ē
excelsus et bonus et alchoranum ē lex
saluationis et q̄ deus est de⁹ et q̄ nul
lus est alius deus nisi deus. et macho
metus est propheta veridicus seruus
dei et qui deus est deus et q̄ nullus ē
deus nisi deus. Sed que sit ista cōclu
sio q̄ machometus est veridicus fu
dei et quia deus est deus et sic de plu
ribus alijs dictis inordinatissimis q̄
causa breuitatis omitto. Est igitur lex
machometi discordans in ordine a le
ge christi q̄ vt clarius videatur et an sit
aliqua concordantia inter eas ad ordi
natissimam seriem articuloꝝ fidei
christiane descendendo vbi tria preambu
la premittunt. r. Primum est q̄ arti
culus in proposito nihil aliud est q̄
veritas de natura diuina cum gratia
sine hugonem de sancto victore. et hec
notificatio datur de articulo stricte et
proprie sumpto. put trahitur ad par
tes symboli apostolorum cuilibet em̄
articulo conuenit et est sensus. Articū
lus artat nos ad credendū de deo nō
solum que dicuntur de deo per natu
ram vt credo in deum patrem omni
potentem hoc enim ad naturam diuī
nam pertinet sed etiam que per grām
dicuntur vt qui conceptus est de spiri
tus sancto. hoc enim pertinet ad grām
vnde sensus est articulus ē veritas de
deo continens naturam et gratiam.
Secundū preambulū ē q̄ symbolū se
cundū naturā pbiam dicitur cōueniē

Simbolum

cia. Sic igitur propter convenientiam intellectui in veritate una. et propter convenientiam apostolorum sive patrum in simbolo componendo ac etiam propter convenientiam scripturarum ex quarum aggregatio facta est non immerito symbolum fidei appellatum a finem quod est con vel simul et bole quod est sententia quasi sententia multorum scilicet. Sed quia tria sunt symbola oportet causas institutionis assignare. Unum causa institutionis symboli apostolorum fuit fidei instructio respectu credentium ad salutem necessarium. Causa vero symboli archana scilicet fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulantes. Ratio autem siue causa symboli patrum fuit fidei explanatio circa dubitationes emergentes. Item symbolum apostolorum submitte dicitur ut scilicet apostolorum et fidelium promittit ecclesie representet quoniam apostoli et fideles non audebant fidem christi usquequaque confiteri in manifestis. Symbolum vero archana scilicet in prima cantatur ut designet quod fides est prima mentis illuminatio. Sed symbolum patrum in missa cantatur ut in confessione fidei et devotione appareat ad receptionem officii corporis cuius principes per fidem efficiuntur. Tercium symbolum est quod si habeat respectum ad ea que credenda sunt radicaliter. Articuli fidei sunt. xiiij. quorum. vij. spectant ad divinitatem et septem ad humanitatem et hec signata sunt. Apocalypsis. primo in septem stellis et septem candelabris aureis in quorum medio filius hominis ambulat. Sed si habeat respectum ad eos qui symbolum primum ediderunt: tunc fidei articuli sunt. xij. iuxta numerum. xij. apostolorum qui sancto spiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectant ad fidei complementum: et ut maiorem haberent firmitudinem singuli apposuerunt ibi suas particulas et omnes insimul singulas approbaverunt et hoc fuit ut una ecclesia que super apostolos fundata debebat haberet unam fidei credulitatem

que fides catholica diceretur: hec est fides universalis et ab universis apostolis qui erant fundamentum ecclesie universalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barnabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem apostolorum sive divisionem ad predicandum sicut patet actu. xij. in simbolo nihil appositum est et sicut. xij. apostoli sunt. xij. fundamenta ecclesie universalis sic. xij. articuli fidei sunt. xij. fundamenta muri civitatis iherusalem superne quasi. xij. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in Apocalypsis. xij. dicens et murus civitatis habens fundamenta. xij. et in ipsis. xij. nomina. xij. apostolorum. Sequitur fundamentum primum lapidis etc. et isto ordine persequar declarationem articuloz et in conferentia concordantie legis et discordantie legis christi et machometi.

De primo articulo fidei que est Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. et de proprietatibus lapidis.

Primus articulus fidei christiane
p est. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in simbolo apposuit petrus princeps apostolorum. Et hic est primum fundamentum muri civitatis iherusalem superne figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur lapis Apocalypsis. xxi. Hic enim lapis oculos purgat visum acuit et confortat ut dicitur in libro de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinet ad divinitatem qui est de unitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium et acutiendi ac confortandi visus mentis. Item per lapidem figuratur prima virtus theologica que est fides que nunquam in scitis marcescit sed semper manet in virore boni operis: sic lapis viridis coloris est. In illi quidem marcida est imo mortua que

fide hntz nō cū fide opa. Vñ gregori⁹
in psona dñi A me fide discrepat qui
opib⁹ nō concordat. Nec ē pñma i edē
ficio spūali. qz sine fide impossibile ē pla
cere deo ad Heb. xj. z nihil retinet qui
fidē pdidit vt dicit seneca zc. Et illud
pudentij pma petit campū dubia sū
sore onelli pugnatura fides. dicit āt
pma virtus fides qz ex ipa cete generā
tur vt dicit glo. sup illō Math. j. Abra
ham genuit ysaac. ysaac genuit iacob.
Glo. fides spem. z spes caritatēz B est
intelligendū nō de hñib⁹ q siml oēs in
fundunt a deo. Sed de morib⁹ quorū
vnus generat ab alio. In predicta etiā
pñcula quā bñs petr⁹ posuit i simbo
lo tres articuli continētur loquēdo de
articulis vt hñ respectus ad ea q credē
da sunt radicaliter. s. articl⁹ de unitate
diuinitatis. z articl⁹ de psona patris
z articl⁹ de creatōe. Credo in deum.
Iste articl⁹ exponit in simbolo ma
iorib⁹ dñ Credo in vnū deū vbi exclu
dit error gētiliū q nō credūt i deū s in
ydolū vñ aliqz creaturā. Vel excludit
error manicheorū q dicūt eē pñs deos
seu plura pñcipiat accipit articl⁹ iste
Deū. v. Vbi dñ audi isrl de⁹ vnus
est. Sed nūqz existens in pctō mortā
li dicere potest sine pctō. Credo in deū
videt q nō. qz dicit aug⁹. q credere in
deū ē credēdo in eū tendere. credendo
eū amare credēdo ei incorporari. Et ita
videt q talis mētē cū dicit credo i de
um. Ad B rñdet mgr alexand⁹ de ales
in fine sui tercij q sicut existēs in odio
fraterno pñt dicere oñz dñicā sine pec
cato qz dicit eā i psona ecclie sicut pro
bat p illud Esdre. vj. obrulerūt. xij. vi.
tulos p pñlo dei. Glo. null⁹ in ofone
sibi aliqd petat vñ p se s p oib⁹ q ha
bent vñ cōem prēm deū. Sñt existēs
in pctō mortali pñt dicere credo i deū
sine pctō nec mentit cū nō sit pñmo ipi
us s ecclie pñpue cū simbolū in pñlo

na ecclie dicat sit ofo quedā. Itē dñ
frater Iohes Asten. in secundo libro
summe sue titulo. lvi. q confessio fidei
dicitur in simbolo quasi ex persona to
cius ecclie fides aut ecclie est fides
formata que est in omnibus illis q sūt
de ecclia numero z merito. Et ideo
confessio fidei traditur in simbolo se
cundum q conuenit fidei formare. vñ
existens in peccato mortali nō mētē
dicens. Credo in deum. Cū nō sit pñmo
etus s ecclie. Sed qd dicendū si qz
intuitiue videret deum nunqd mētē
tur dicendo. Credo in deū cū fides sit
secundū aplm argumentū nō apparē
tūz itez fides ē credere quod nō videt
scdm augustinū. Dico q p illo tūc cū
quis videt intuitiue deum dicere non
potest veraciter. Credo in deum sicut
patet de beatis in gloria paradisi. s. in
quibus iam non manet fides nec spes
sed caritas sola que nunqz excidit. Si
qvero in raptu intuitiue videt deum
transiuitqz illa visio certitudo reman
sit illius visionis. si respectus habeat
illud tunc visionis illius non pñt etiā
veraciter dicere. Credo in deum sic po
tuit eē in paulo z sic legim⁹ in cronicis
bñ patris nostri bñ francisci. de fratre
egidio laico viro vñqz pñcissimo. qui
ex eo q in quodam raptu viderat deū
dicebat q cum sana consciētia non po
terat dicere. Credo in deū. Sed si p
raptum non haberetur respectus ad
deum vñsum sed ad deum qui non vi
detur sed spectatur videri. tunc certissi
me non mentitur qui dicit credo in de
um sed fideliter verum pñfert. Secū
dus articulus in hac particula est pa
trem omnipotentē hic probant plura
alia consequēcia. Si em est omnipotēs
potest creare celum z terram z potest
dimittere peccata. z sic de alijs deo. p
pñe vt patuit in probemio huius for
talici fidei licet omnipotentia sit cōis

toti trinitati tñ p appropriatōz attribū-
itur patrī. Et fm Richardū hec omni
porentia icludit oēm sciām z bonitatē
summā z ex consequenti pudentiam
respectu oīm. Tercius articulus. Crea-
torem celz terre hoc exponens mai⁹
symbolū addidit visibilia oīmz inuisi-
bilia. Celū em sumit dupliciter est em ce-
lū quod videtur est celū quod non vi-
detur pbat p illud psalmi. celū celi do-
mino qđ nūqđ ēēt dicere nisi ad min⁹
ēēt duo celivtrūqz ergo creauit deus
cū vtrūqz sit celū vt dīc scriptura. In pñ-
cipio creauit deus celū z terrā similt et
contenta ab eis. Celū inuisibile conti-
net inuisibilia vt angelos. Celum vero
visibile continet visibilia z corporalia.
Ideo cōgrue secundū qđ exponit sim-
bolū maius p celū intelligitur inuisi-
bilia oīa qđ nobis zelant z p terrā oīa
visibilia. sicut videtur psalmus dicere
terrā aut dedit filiis hoīm. z licet crea-
tio sit cōis toti trinitati cū opera trini-
tatis a dextra sunt indiuisa tñ p appo-
prietationem attribuit pñ. Et si queras
quare hic dicit creatorē z in maiore
symbolo dicit factorē. Respondetur qđ
creare est de nihilo aliquid facē. facere
vero vt cōiter dictū est cōe ad opari ali-
quid de nihilo z ad opari aliqd de ma-
teria. Vt ergo ostendatur opator non
tantū factor de nihilo vt angeloz an-
tīqz pñe materie s; etiam oīm pñ-
ctorū ex aliquo. Ideo pñtemur nō tā-
tum creatorē s; etiam factorē. Secta
machometi concordat cū lege iudeoz
z xpianoz in vnitare deīz rex creatōe.
Nūqđ em machomet⁹ in alchorano. Al-
lāh arā pñmar in pluribus seqñibus de⁹
vesternus est nec est ali⁹ pñter ipsūz
pñter grātis qui creauit celum et ter-
ram. terram in ymo celoz in summo
disposuit ymbres ac arbores eozqz qđ
fructus producit. z licet in his duob⁹
fint nobiscum concordēs saraceni ex

sua secta statim tamen veniendū sūm
dēs discordat a lege xpī negans deum
creatore celz terre esse patrem quia
scdm saracenos nullus sit pater sine
coyū. Hunc errorem xpī traxerunt a
iudeis quos secum machometus ha-
buit consortes vt supra patuit cum de
eius origie ageretur. eccecat ergo cūz
cecis iudeis negant esse patrem crea-
torem celz terre. Qđ aut xpīani tenēt
fideliter in vnitare essentie esse tres pñ-
nas realiter distinctas per relationes
originis saraceni cum iudeis non cre-
dunt quozum cecitas infra per alcho-
ranum ostendetur.

De secūdo articulo qui ē Cre-
do in iesum cristū filiū ei⁹ vni-
cū dominū nostrū z de pprie-
tatibus saphiri.

Secundus articulus est. Et ie-
sum cristum filium eius vnicū
dominū nostrum. Hunc ap-
posuit in simbolo andreas apostolus
Iste articulus est scdm fundamentū
ciuitatis hierusalem superne. et est fi-
guratus per secundum lapidem pñ-
ctum qui dicitur saphirus cui⁹ appie-
tas est qđ corpus humanū vegetat z in-
tegra mēbra conseruat. sic credere iūz
xpī cē filiū deī vniū augmētāt corpus
ecclesie misticū qđ pñus erat i vna gē-
te modica iudeoz s; mō per hanc fidē
pñcatā se extendit ad multitudinem
gentiliū cōuersoz. Itē p hunc lapidez
pñctum figurat secundā virtutē theo-
logica que est spēs sanctorum qđ p celli-
cam cōuersationē celo sereno sunt si-
miles sicut saphirus z verū solis radijs
perculsi qui radij sunt amoris īsignia
que in sua cōuersatione in sua passi-
one resurrectione ascensione ostēdit
in se omnē terrenitatem reprimunt et
fulgorem eternitatis emittunt dīcēt

cum apostolo ad Phil. iij. nostra con-
terfatio in celis est. Et ad idem alios
trahunt dicentes id Isa. ij. Vēte ascē-
damus ad montē dñi ⁊ ad domū dei
sacob. Vñ eccl. xliij. tripl̃ sol expūēs
montes radios igneos exsufflans ⁊ re-
fulgēs radijs suis excecāt oculos. mon-
tes ecclesie. i. p̃dicatores tripliciter ex-
urit sol iusticie dñi in tria facit ydone-
os. s. ad fidem ⁊ ad operationem ⁊ ad
predicationem vtriusq; ⁊ exufflat ab
eis ignem concupiscentie ⁊ resulget in
eis radij amoris q̃ excecant oculos no-
ctue. s. malorum. Est ergo hic secundus
articulus. Credo in ihm cristum filius
eius. i. patris vnicum dominum n̄m
Vnde augustinus libro de simbolo
cum audis dei filium cognosce deum
si em̄ est verus filius est illud quod est
pater. Si ergo pater est deus filius ē
deus vnicum. id est vniūgenitum. In q̃
ostenditur q̃ licet a patre procedat fili-
us ⁊ spūs sanctus tamen est tantū vn⁹
filius qui procedit a p̃re p̃ modum ge-
nerationis ihm xpm dominum scilicet
iure creationis gubernationis ⁊ vl-
terius redemptionis. Est aut̃ domini-
um increatū ⁊ hoc nō appropriat filio
cum dicat athanasius dominus pat̃.
dñs filius. dñs spūs sanctus. Et ē dñum
creatū ⁊ hoc appropriatur ei in q̃m
tum homo credatur dominus creatu-
re. Marth. vi. data est mihi omnis po-
testas in celo ⁊ in terra. Psalmista. oia
subiecisti sub pedibus eius. Glo. pote-
stat eius oia subiecisti vt omnes cum
adorent. Nostrum dicitur p̃pter parti-
cipationē nostre nature. s. humane et
p̃ executionē misterij redemptionis
in assumpta carne q̃ sibi vniuit in vni-
tate p̃sone non pat̃ nec spūs sanct⁹. Ad
hanc aut̃ articuli expositionē malus
symbolū addit plura dicens. Et in vñū
dñm ihm xpm ⁊c. Exprimatur autē
ibi de filio secundū diuinitatē quinq;

ad excludēdū quinq; errores arriano-
rum. Primus ē q̃ non ē eiusdem sub-
stantie cum patre contra qd̃ ibi dicit̃
⁊ in vñū spete deum cū patre. Secun-
dus error ē q̃ filius ē minor patre con-
tra qd̃ dicit̃ dñm nostrum ihm xpm. i.
equalem patri ⁊ spiritui sancto i domi-
nio ⁊ potētia. Tercius ē q̃ non ē filius
naturalis s̃ adoptiuus contra quod di-
citur filium dei vniūgēitum. Quartus
ē q̃ ē natus ex ipe non ab et̃no. contra
qd̃ dicit̃ ex patre natum an̄ oia sc̃la.
Quintus error ē q̃ ē pura creatura dī
cit̃ em̄ q̃ si filius ēct a patre filius na-
turalis cum nullus pat̃ sine sui dīmi-
nutione ⁊ decisione generet filiū equa-
lē sibi. ⁊ illud de deo dīcē sit absurdū
restat q̃ deus pat̃ nūm s̃ habuit filium
naturalē. contra qd̃ dicitur deū de do-
lumē de lumine. sicut em̄ lumen sine
sui dīminutione generet aliud lum̄ sic
p̃r filium. Causa erroris eorū ē q̃ qd̃ ē
creature attribuit̃ creatori. Ex p̃dictis
aut̃ errorib⁹ inciderūt in p̃fundū erro-
ris vt dicerēt xpm ēē purā creaturā ⁊
nō esse deū naturalit̃ s̃ adoptiuē per
grāz. s̃ qd̃ dī deum v̄x de deo vero ge-
nitū nō factū cōsubstantialē p̃ri. i. eius-
dem substantie cum patre p̃ quez oia
facta sunt. Augu. si p̃ ipm̄ facta sūt oia
iā nō ē factus iā nō ē creatura. dī tam̄
filius factus sc̃s hūanitatē ad Rom̄.
i. ⁊ in pluribus alijs locis. Et q̃ ma-
chometus fuit hereticus arrianus in-
structus vt supra patuit per Sergiū
monachum arrianum hereticum. Is
in hoc concordans cum arrianis ⁊ su-
deus dicit̃ iesum cristum puram crea-
turam ⁊ sic discordans a christianis as-
serit christum non esse filium dei nec
deum. Vnde azoara capitulo. xxi. Cō-
stanter dīc deum vñū esse necessari-
um omnibus qui nec genuit nec ē ge-
neratus nec habet quēq; similem sibi
Item azoara. xxi. dicit omnes quidez

dicētes xpm ihm marie filiū deum ex-
stere mēdacesz increduli repti sūt. cū
xps ipe dixisset filiū israel in deū domi-
nū meū atqz vřz credite cni qđs sociū
atqz pncipē posuerit igressum paradi-
si illicitu sibi reptur⁹ in ignē ibit etnū
z in plurib⁹ alijs locis filia yba profert
h̄ mentita est iniquitas sibi qz veraces
oēs qđ cōfessi sunt ihm xpm eē vřz deū
z dei filiū repti sunt. Et ne hec veritas
piret ples qđ cētū mille volūtarie mor-
tē passi sunt. Probatio vero sua ē ho-
minis insensatiz nihil intelligētis d̄ di-
uina natura nec de ei⁹ eterna emanati-
onez lz pcedat xpm dixisse filiū israel
in deū meū atqz vřm credite. nō ex h̄ se
quē ipm nō eē deū z dei filiū. cuz ipse
dixerit creditis in deū in me credite.
sociū aut se pncipē deo nō dam⁹ sicut
ipse putat. qz cū dicim⁹ xpm eē deū nō
aliū deū a p̄re h̄ vnū z eūdē deū fidelit̄
p̄ntemur. aliū tñ in psona. z licet ex di-
ctis i pmo libz p̄sideratōe. iij. clare ap-
pareat ex qđruplici examie. Hec veri-
tas catholica qđ ihs xps ē vř⁹ fili⁹ dei.
Ad p̄fusionē in saracenoꝝ opposituz
asserentiū ex eoꝝ lege volo illud osten-
dere vt p̄p̄is armis vulnerē. Et sic cō-
fusi vel credant vel obmutescāt. Dicē
etiā in alchorano in capitulo amīram
Dicunt angeli b̄e marie maria deus
p̄tulit te z purificauit te sup oēs mu-
lieresz post dixerūt angeli maria de⁹
euāgelizat vř annūciat tibi de ybo suo
z nomē ei⁹ ihs xps fili⁹ marie. Et in ca-
pitulo elneza d̄ nō dicatis de deo nisi
vītate qz ipse crīst⁹ fili⁹ marie est nūci⁹
dei z verbum dei quod ipse posuit i ea
per sp̄m sc̄m. Afferit igit oīo qđ ipse crī-
stus sit ybum dei. Querit ergo quod
sit istud verbum dei. An ybum dī acci-
dentale vel potius personale z reale. Si
dicunt saraceni qđ est ybum deivocale
tantum z accidentale hoc nō potest dī-
ci. loquit em̄ de deo alchoranū z etiaz

euangelium singulariter de vno ver-
bo tantum. Verbū aut deivocale et
accidentale quod a deo est nō est vnū
h̄ multa oīa verba bona z sancta z vera
possunt dici yba dei. Itē non esset ex-
cellēs cā mendacio xpi quam alchora-
nū intēdit singularit̄ cōmēdare qđ ver-
bum dei dicatur qđ verba dei dicit. Iaz
nō solū xps h̄ etiā alij p̄p̄e dixerūt ver-
ba dī. Si aut accipiat subalitz p̄p̄le z
p̄sonalit̄ sic ybum dei ē etnū z vñs
deus. sicut em̄ ybum quod egredit de
ore corruptibilis homis corruptibile
eē necē ē. Sic ybum quod ab etno p
greditur d̄ ore dī p quod creauit celū
z terrā z intermedia vt ybo vtat alcho-
rani necē ē eē incorruptibile z etnū
quicqd̄ aut ex dō processit eēntialiter
ē de⁹. Vñ cum ybum aliquo mō dis-
ferat a dicēte cōcipiēte ybum z in dī
eēntia nō potest eē diuisio vř distinctio
optz qđ ibi sit dīa p̄sonalis z qđ ybum
a dicēte p̄p̄iet solis flationib⁹ distin-
guatur. hoc ē aut ybum quo deus om-
nia fecit dicit fiat z fit sicut in alchora-
no dicitur. z in hoc conuenit alchora-
nū cum euangelio iohannis qđ dīc
omnia p ipm facta sunt quia igit a di-
cēte ybum concipitur z intellectualit̄
generatur illud quod ab aliquo ge-
neratur in similitudine naturez speci-
ei dicitur filius. Vñc est qđ verbus dei
dicimus filium dei sicut si sol de se ge-
neraret talem splendorem qui eēt sol
illum solem z splēdore diceremus fili-
um solis in hoc tamē ē dīa qđ crea-
tis in quibus differt eēt eēntia nō p̄t
multiplicari supposita sine multipli-
catione nature vt homo generat homi-
nem. deus aut in quo est idem esse et
eēntia cum ex se generat ybum quod
deus est vt dictum est non generat ali-
um deum. quia diuina eēntia nec diui-
sibilis est nec multiplicabilis aliq mō
propter summā simplicitatē pfectōz

De Maria
Saraceni

Verbum
dei

et ratio potissima quare divina essentia
non est multiplicabilis. quia est de se hoc:
et quolibet quod est de se hoc sicut for. est i-
communicabile et imultiplicabile. Na-
tura vero humana quia non est de se hoc:
sed prahit per hecitates ideo plurifica-
tur. dicam ergo quod deus generat verbum
suum quod deus est: sed non alius deus. bene
est alia persona sed non alius deus. Macho-
metus autem quod audiuit quod christiani dice-
bant deum habere filium nesciuit cogitare
quod posset esse filius nisi de muliere. Et
ideo nullum aliud argumentum induxit:
nisi quod deus non potest habere filium quia
non habet uxorem et hoc per efficacem argu-
mento frequentissime reperit. Hoc ar-
gumentum est simile ac si diceret quod deus
non est substantia. quia non habet accidentis
vel quod deus non vivit quia non comedit vel
respirat et talis imaginatio fantastica est
et falsa et hominum intellectus et ratione
carentis. nolum christiani dant deo filium
tamquam ex muliere: sed sicut est calor ab
igne et splendor a sole et verbum a dice-
te ut dici que omnia nasci vere et genera-
ri dicunt et non ex femina vel muliere:
filius enim splendor est et verbum eterni
patris coeternum et substantialis et coe-
qualis et machometus etiam non recoluit
quod david qui cum commendat dicit deum
habere multos filios adoptivos. propter
filium naturalem dicens. Ego dixi di-
is et filij excelsi omnes et tamen non
ex muliere. Item machometus dixit quod
virgo Maria potuit habere filium sine
viro nunquam ergo potuit cogitare quod de-
us potuerit habere filium sine muliere.
Preterea dicit machometus de deo in ca-
pitulo elminin quod si deus haberet fili-
um totus mundus esset in periculo. es-
set enim inter eos scisma sed hec suppo-
sitio est falsissima. supponit enim quod deus
non haberet filium nisi malum et tumacem
et inobedientem et nos quidem dicimus
quod filius dei est verbum dei et ars patris pro-

quem omnia operatur. verbum autem con-
ceptum et ars operatoris etiam in ho-
mine nunquam discrepat ab intellectu co-
cipiente. nisi forte machometus blasphemando
dicat quod deus a semetipso discor-
dat a suo intellectu et sua conceptio con-
tradicit ei. Item cum iesus filius Mariae
sit verbum dei ut dicit machometus:
et verbum dei ut declaratur est filius dei.
quare ergo non dicit machometus quod de-
us non potest habere verba. quia non habet
uxorem. sicut dixit quod non potest habere
filium quia uxorem non habet. igitur verum
dixit machometus qui dicit quod ihesus christus
est filius Mariae et quod est verbum dei: sed
non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo
est filius Mariae est verus homo et ex
quo est verbum dei est verus deus. Non enim est
deus possibilis vel imperfectus ut homo. cu-
ius verbum et conceptio mentis et ars et
operatio est inherens sine accidentis. et
ideo non homo verbum autem dei est subsistens
et quicquid est dei deus est. Non verbum
dei est deus. Intellectus dei est deus et
operatio dei est deus. Patet ergo con-
tra saracenos quod deus potest habere fili-
um licet non habeat uxorem et quomo-
do etiam iesus filius Mariae est verus
filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de
proprietatibus calcidonii.

Primo articulus fidei est. Qui
conceptus est de spiritu sancto natus ex
Maria virgine. Hic appositus est
simbolo iohannis evangelista. Iste articu-
lus est tertium fundamentum civitatis
hierarchye et est figuratus per tertium lapi-
dem preciosum qui dicitur calcidonium. Dic-
tum enim lapis valet contra illusiones demo-
num et virtutes prestat ut dicitur in lapida-
rio. Sic et fides huius articuli valet pro-
illusiones demonum qui sepe in deos indu-
ficaverunt ut recederet populus a christo in le-
ge promissum sit pariter latissime in ipso et
tercio. li. christiani vero hac fide amplectamur

tes non inueniuntur illi alii q̄ ibi
xpm in messia recipientes et sic non patit
illusionē sic etia non patit destructionem
virtutū q̄ eas firmissime p̄seruat in aia
bus fidelium. **P**redict⁹ lapis fm yfido
est ex lapidib⁹ ardentib⁹ iustis palet i lu-
cerne ut dicit b̄ glosa. **C**atefact⁹ aut a so-
le vel digitorū atteritū palliat et cartaz
fila a se ruge dicit et significat terciā v-
tutē theologica q̄ est charitas sanctoꝝ
hec em ab ipsis celata q̄si palet i lucer-
na. h̄ cū ad alioꝝ utilitatē exire cogitur
lux ei⁹ apparet q̄ nō sculpsit. q̄ aduers⁹
nō secat. j. ad cor. xij. charitas oīa sus-
fert et vanā gloriā nec recipit nec reciet
hec amore xpi incarnationis assensa et
digit⁹ a spūsc̄i igne inflamata peccato-
res sibi p̄iungit cū nō solū amicos h̄ et
im inimicos p̄pter deū carā unitate cō-
iungit. **I**tem p̄dict⁹ articul⁹ sumit ex il-
lo **M**atth. j. inueniuntur in vtero hūis d̄ spū-
ritus sc̄o. **E**t nota q̄ amb. dicit li. de spū-
sc̄o q̄ illud qd̄ ē ex aliq̄ aut ē ex ei⁹ sba
ut fili⁹ ex p̄re aut ex ei⁹ p̄tate ut ex deo
oīa et sic sumit hic. de. q̄ p̄tate et opera-
tione spūsc̄i p̄cept⁹ est xpc. **I**o xps
nō d̄ fili⁹ spūsc̄i. **I**n simbolo vō ma-
ior explicat iste articul⁹ sic. **Q**ui p̄pter
nos hoīes tē. vsq̄ ibi et hō fact⁹ ē. **U**bi
nota q̄ descendē dicit de filio dei nō p̄-
p̄rie h̄ transumptiue ad significandū in-
carnatōez. sicut em q̄ descendit de iursum
in deorsum tepdit sic cū de⁹ fact⁹ est hō
de⁹ q̄ est sup oīa infimā sibi naturā vni-
uit. nihil ḡ aliud est hic descendere q̄ in
carne hūili apparere in b̄ articulo con-
cordat saraceni cū xpianis q̄tum ad b̄
q̄ xpc ihs fuit p̄cept⁹ de spūsc̄o et nat⁹
de **M**aria v̄gine et q̄ ē messias in lege
p̄missus qd̄ ut clari⁹ videat. **N**otan-
dum q̄ fuit quidam iudeus **T**oletan⁹
nomine samuel qui quandam disputa-
tionem singularem habuit p̄tra quen-
dam saracenū nomine albucalem ap̄
secrā p̄morantē. **I**sti em cōferentes de

veritate vtriusq̄ legis cōdicauerunt in
se libros suos. sic q̄ iude⁹ legit sarace-
no bibliā et tradidit sibi transumptum
scdm q̄ veraciter h̄ apud iudeos et sa-
racenis legit alchoranū in deo et tradi-
dit sibi transumptū fm q̄ veraciter h̄
apud saracenos. **D**einde ipsis absen-
tib⁹ ad inuicē lris disputauerūt de ve-
ritate vtriusq̄ legis et inter cetera p̄di-
ctus iude⁹ p̄tra saracenū n̄rē p̄bare q̄
xpc ihs est verus messias saracenoz et
q̄ saraceni false et p̄tra veritatē vniū sic
dicens p̄ alchoranū quem mihi legisti
cui⁹ transumptū in arabico concessisti
quē apportauit et apud me recōditum
habeo tibi duo p̄bore itēdo. **P**ri-
o q̄ xpc quē colūt xpiani est vester verus
messias et sibi credere debetis et ipsam
tanq̄ verū deū et hoīem adorare et reci-
pere et cū hoc p̄bauero leuiter scdm in-
feram. s. vos nūc flere et cōtra veritates
vivere nō tñ istis p̄batōib⁹ p̄ me tñ
p̄ meis intendo adhērē. **S**ecum ad p̄-
mū sc̄s q̄ oīa q̄ dicam habeo i alcho-
rano vō q̄ tu dixisti mihi q̄ mīra erāt
in alchorano cōtra vos ideo erāt d̄ me
diu sublata. **S**ed ista q̄ sequunt d̄ ibi
quē colūt xpiani recitabo fideliter p̄o
ut habent in sachara de familia. **D**icit
em machomer⁹ de ihu h̄c. id est ihu
est messias quē p̄p̄ba dixit esse futurus
h̄c. id est ihs est fili⁹ ysaac et p̄phetarū
iustoz et sanctorū in recta linea vsq̄ ad
Mariā v̄ginē. **H**ec h̄iesus messias
habuit p̄tatem a deo facien di mirabi-
lia sanandi omnem languorem et infir-
mitates ejiciens demonēs suscitandi
mortuos et creditis expresse omnia mi-
racula que euangelium xpianoz com-
memorat. h̄c. id est h̄iesus fecisse: ut
alchoranus expresse testatur in sach-
ara predicta etiam ibidem dicit q̄ **H**ec
id est h̄iesus sciuit et scit etiam oīa se-
creta cordiuz. **U**nde verba machome-
ri sunt ista in forma. **H**ec id est iesus

et alia

et de
p̄re

incarnato

sciuit omnes libros et omnē sapientiā
moysi et p̄dicatōnez et sciebat qd homi-
nes comedebāt in domibus suis et qd
reponēbāt in thesauris suis et hoc mo-
do cōtempnit diuitias et abiecti carna-
les p̄cupiscentias nec habuit delectati-
ones que sunt occasio peccandi et cau-
sa inobediendi. et intruducit in Alchora-
no illud euangelij vulpes foveas ha-
bent etiam eodem zachara q̄ iesus fu-
it conceptus de spiritu sancto absq̄ vi-
rili semine et natus de Maria virgine
et de Maria dicit machometus q̄ an-
gelus gabriel dixit *Maria de* elegit
te et decorauit te gratia. et ornavit et p̄-
legit sup̄ om̄s mulieres omniū filiorū
matres. et posuit te quasi vnū mediu
inter homines et angelos dei in paradī-
so delictaz dicit etiam zachara. xxvij.
q̄ hec id est ihs verbū dei ita q̄ intelle-
ctus nō vocat hoc nomine nisi q̄ voca-
bit arabice hec id est ihs ego sum suffi-
cientia tua et ego eleuabo ad me et puri-
ficabo te ab infidelibus. Et in zachara
de familia dicit q̄ nullus est quē nō re-
sigerit sathan p̄ter hec id est ihesum et
Mariam. Scis enī q̄ hec om̄ia supra
dicta cōtinent in zacharis. p̄dicto vero
alchoran et om̄ia fideliter et veraciter
sine diminutōne nec additione recita-
ui. Nunc ex istis colligo sic ihesus est
de spiritu sancto p̄ceptus sine virile se-
mine de sanctis p̄phetis natus de vir-
gine conceptus et natus sanctus igno-
scens omnē habens scientiaz scrutans
corda hominū habens potestātē cu-
randi sanandi resuscitandi mortuos et
messias p̄missus in lege a prophetis q̄
in q̄ntum scrutans corda hominū est
deus et consequenter adorandus et co-
lendus in q̄ntum sanctus et de sancti na-
tus et messias et credendus et recipien-
dus antecedentia om̄ia habetis in al-
chorano vero et conceditis et vere et re-

cte ergo ex eisdem consequentiam reci-
pere debetis et non solum recipere sed
fideliter operari oppositum facientes
sub palliato colore false et mendose vi-
nitis dixi sub palliato colore quia vos
dicitis q̄ verum est q̄ ihesus fuit mes-
sias p̄missus sed machometus fuit
ab ipso deo et de beneplacito ihu mis-
sus ad declarandum doctrinam datā
ab ipso ihesu quā p̄ falsos scriptores
xp̄iant falsi habent et machometus spi-
ritu dei viui et missus ad corrigēda cor-
rupta ad declarandūz veritatem vt ip-
se ihesus dixit discipulis. Ego mittaz
vobis de patre spiritum veritatis et do-
cebit vos omnē veritatem et suggēt vo-
bis om̄ia quecūq̄ dixero vobis. Vo-
lo autem ostendere per alchoranum et
p̄ conceptionem ipsius machometi et
per natiuitatem et genealogiam et p̄-
eius nutritōnem q̄ talis nō potuit nec
debnit ad hoc eligi. Nam manifestus
est q̄ vos conceditis q̄ machometus est
de genere hyismaelis filij abrae et ager
ancilla. et in hoc dicitis q̄ iesus est isa-
ac et zara que erat vxor legitima ipsius
abrae et ideo de legitimis. Machome-
tus vero de concubina quia de ager ea-
dem zachara dicitis q̄ Machometus
fuit conceptus de peccatoribus et nat-
us eo q̄ parentes sui erāt ydolatre et gen-
tiles de genere saracenoꝝ qui erant p̄-
uersissimi peccatores vt asseritis. Con-
ceditis etiā q̄ cum esset. iij. annoz nu-
triuit eū in villa q̄ dicit biatris quidaz
puerulus inde geneaticus q̄ nutritiu eaz
et docuit eum testm̄ vet̄ seu legem mo-
saicā. et instruxit eū arte seu scia gene-
tica. Postea fuit traditus iſlm̄ a quo-
dam patre suo qui dicebatur sicut in
abūculas cuidam falso xp̄iano q̄ erat
monachus sancti Benedicti ordinis q̄
monachus instruxit ipm̄ false in natura
li scientia et in lege xp̄ianoꝝ et docuit

*Machometus
et Natus*

et huius

miranda

et huius

In carnate
cristi
Necessitas

Opa propheti

Tempus sine
am macho
in e

Ipsum paterere omis text^{us} vtriusq^{ue} leg^{is}
et sic effect^{us} geneaticus et in duob^{us} testa-
mentis puerse ac false nutrit^{us} et instru-
ctus secessit in egyptu^m q^{uia} fames valida
oppresserat tota arabia et iunct^{us} est cui-
dam regine vidue noie Cadiga que po-
stea extitit causa regni sui apud Dama-
scu^m. Ecce aspicias qualiter et a quib^{us} co-
ceptus et quod nat^{us} et nutrit^{us} a quib^{us} in-
struct^{us} et qua doctrinam secut^{us} et nunq^{uam}
a deo purgat^{us} nec illustrat^{us}. q^{uia} de eius
electione a deo nec de plenitudine spiri-
tus dei in eo vos noⁿ habetis aliquam
scriptura^m sicut tu asseris in q^{uodam} glo-
sa. q^{uia} tu vocasti elema^m. nisi q^{uia} dicitis q^{uia}
ipse de seipso dixit q^{uia} omnia q^{ue} maⁿdabat
p^{re}dicabat et docebat archangel^{us} Gabri-
el p^{re}dicabat et reuelabat sibi de celo. q^{uia}
tus ergo sit iste. s. machometus et qua-
lis sit rogo velis aspicere et clare vide-
bis sana p^{er}scientia q^{uia} talis ad tanta mi-
nime eligi valuit hec iude^{us} ille. Sz ad-
dunt ad hec rationes alie pulnentes.
Prima q^{uia} sp^{iritu}s sanct^{us} non possit esse vi-
lissime vite et vilicissime secte dator q^{uia}
lis est Machomet^{us} et eius lex vi supra
vsum fuit in secunda et tertia considera-
tionibus. Secunda q^{uia} paracletus sp^{iritu}s
sanct^{us} docuit ap^{osto}los Job. xiiij. et xvj
docebit vos omnem veritatem. Ma-
chomet^{us} aut^{em} noⁿ vidit ap^{osto}los vt constat
q^{uia} fuit post eos ultra sexcentos annos
vt patuit supra p^{er}sideratione prima arti-
culo. liij. sez de origine machometi quo
ad tempus. Tercia ratio est quia para-
clitus sp^{iritu}s sanct^{us} nunq^{uam} fuit nunci^{us} mis-
sus dyabolis s^{ed} machomet^{us} fuit nunci-
us missus hominib^{us} et dyabolis sp^{iritu} te-
ste in alchorano azachara. xvj. noⁿ ergo
fuit sp^{iritu}s veritatis missus a hiesu. Et
sic pater q^{uia} ihs xpc b^{en}dictus noⁿ solum
est verus messias xpianoz et iudeoz
sicut in p^{ri}mo libro oñsum est s^{ed} etia^m est ver^{us}
messias saracenoz vt nunc ex alchora-
no deductu^m est. concept^{us} de sp^{iritu}s sancto.

et de Maria virgine natus. Sūt tamē
discordes a xpianis in hoc q^{uia} exponit i
maiori simbolo. s. qui ppter nos homi-
nes et ppter nostra salutē descendit d^{eu}s ce-
lis et incarnat^{us} est et. vsq^{ue} et homo fact^{us}
est. q^{uia} cum ipsi negent xpm esse filium
eternaliter generatū vt supra patuit ne-
gant ppter incarnatiōez filij dei. Dicūt
enī q^{uia} noⁿ fuit aliq^{uod} necessitas q^{uia} ppter ho-
minem de^{us} incarnaret. s. q^{uia} ipse homo
qui peccauit ageret p^{ro}nam et satisfaceret
p^{ro} peccato. Oportet ergo istis bestiis
oñdere necessitatem incarnationis. et q^{uia}
nec angelus nec omnes angeli boni et
mali. nec prim^{us} homo nec omnes hoies
puri simul iuncti p^{ro}nam agentes po-
tuerūt satisfacere p^{ro} pctō primi homi-
sicut et dicit dñs cesariē. in suo tracta-
tu p^{ro} saracenos. Vnde captiu^{us} intel-
lectus saracenoz obumbratus caligie
peccatoz noⁿ pōt intelligere iusticiā in-
carnatiōis filij dei. Nec ē ei p^{ro}pia ex cel-
lentia legis euangelice sup^{er} legem mo-
ysi. s. manifestare iusticiā dei que facta
noⁿ fuit tempe legis Moysi. sed fuit fa-
cta et impleta tempe euangelij. Et cum
res postq^{ue} facte sunt omib^{us} representant
manifestus quā anteq^{uam} impleant p^{ro}-
prie p^{ro}prium est legis gratie manifesta-
re iusticiā dei quā venit implere in seip-
so. suus p^{ro}prius filius ihs xpc. Sic enī
declarauit ipse iohanni baptiste qñ ve-
nit ad suū baptisū. q^{uia} cum iohannes
diceret sibi. Ego a te debeo baptizari et
tu venis ad me. Respondit ei dicens.
sine modo sic decet nos implere omes
iusticiam Math. iij. Sed q^{uia} pōt exp^{re}-
mere qualis est ista iusticia. Quis pōt
ponere linguam in. tamaltū misterij
p^{er}ferū cum cognoscam in sufficiētiaz
mei intellectus ad explicandum. s. co-
fidens d^{eu}s diuina pietate que illuminat
accedentes ad se et q^{uia} quando cū humi-
litate accedit homo ad cor altum ma-
nifestat ei deus plus exaltatus. breui-

et baptisus
xpi a 206

ter et clarus quā potero exponet diuina iusticia q̄ p legem euangelicā declarā nō incipiendo in gradu altiori quā est redemptio sanctorū angelorū sed hominū qui erant in dura seruilitate propter peccatū primi hominis ex quo voluit plus obedire dyabolo q̄ deo p̄cedendo de arboze nō p̄cessa. et quia non seruauit paradysum terrestrem in q̄ positus fuit ut operaret et custodiret illud. sicut fit de isto q̄ dato sciēter castro pro quo fecit homagiū inimico suo cōmitit p̄ditionē suo principi q̄ ipse et sui filij tradunt exilio extra regnū positi extra gratiā dñi sui sic fuit iusticia. q̄ primus hō et omēs ab eo descendētes eēnt serui p̄ naturā volo dicere q̄ nascerent in p̄cto p̄ naturā sicut eorū pater voluit tate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire. s̄ si postq̄ creuissent et fuissent intelligentes q̄ ut eorū arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere et pmanere filij ire vel esse filij gr̄e. tales nouiter facti volendo audire doctrinā dei et seruādo mandata ei⁹. et si obedissent dyabolo sicut eorū pater fecit p̄ q̄ dō adimplendo sua carnis desideria et nō spūs q̄ semp pmaneret filij ire sicut nati fuerāt nō digni h̄re regnū dei ex quo sunt filij p̄ditoris. et vltra q̄ deliberare voluerūt plus societate dyaboli q̄ dei quanto tpe vixerūt in B mūdo. q̄ similiter habeāt societate in alio dānati cū eo ad penas infernales. In B tamē sic filijs ade maior miscōia q̄ filijs militū p̄ditoris. q̄ licet nō p̄mittant p̄ditionē sicut pater fecit: imo displicet eis quia sunt toto tēpe vite sue extra regnū exilio relegati. tali pena exūt iusta. q̄a est in sola priuatōne sui amoris et gratie nolendo q̄ habitent in suo regno filij sui p̄ditoris. Nec est pena filiorum ade q̄ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendentes ab eo. solummodo q̄ sunt filij sui ex eo essent indigni re-

gno dei. Et q̄ hec pena est tam grādis cum sit tam p̄iudicialē exilium hominū a paradiso. et similis q̄ est tam vltis extendendo se ad omēs hoies q̄ fuissent in B mūdo geniti sicut adā suos p̄prios filios generauit. ostēdit magnitudinē p̄cti. p̄pter qd̄ tam grandis pena fuit imposita. De omēs hoies perirent necessaria fuit recōciliatio p̄ quā hoies fuissent in gr̄a dei q̄ p naturā nascebant in ira sua et cum recōciliatio requiratur p̄pignam satisfactionem et satisfactio p̄digna ē q̄ reparet damnum restituēdo ablatum. et vltra hoc ratōne offense q̄ det aliquis de suo qd̄ p̄ ante offensam non debebat. sicut in lege p̄cepit deus restituere quinq̄ boues p̄ vno et iij. oues p̄ vna. Exo. xxx. p̄pter qd̄ in regno tenet p̄ ista lege septenarū quilibet p̄ seipm pōt intelligere ex q̄ qualitas satisfactio debet esse fm p̄dūtes p̄cti. grāde peccatum grandē requirit satisfactōez. Cum ergo p̄cti primi hois fuit tam magnū p̄phendens omēs ab eo descendentes. q̄ ipse nō poterat satisfacere p̄ seipso. quia ad satisfaciendū nō hēbat qd̄ daret de suo qd̄ prius nō deberet deo q̄n q̄a ab ipso recepat deo debebat totum qd̄ suū erat. Vnde si p̄ seipso non poterat satisfacere multominus p̄ toto genere humano facto seruo dyaboli rōne sui p̄cti. ergo ut recōciliatio fieret requirēbat satisfactio debita restituendo quā tum fuit qd̄ accepit vel quantū fecit de damno et vltra hoc aliquā rem suā nō debitā prius deo p̄pter offensam q̄ fecit hoc non potuit facere adam nec alij quis suorū filiorū. ex q̄ debebant deo q̄c quid habebāt. Et quilibet ut saluet vel non seu cum maxima difficultate est sufficiens sua p̄pria iusticia manifestate sacra scriptura q̄ si fuerint in ciuitate tres viri iusti Noe. Daniel. et Job. Isti sua iusticia liberabunt animas suas sed nō potuerūt liberare alias filiorū

Satisfactio p̄digna

p̄cti p̄ q̄a fuit

ade liberato

duo st m satisfactio

De iusticia q
de satisfactio
p pccato qd

2 no ada
pccat

et illar suar. Cum ergo satisfactio requiritur q in illo q habet satisfacere sint duo. s. q sit ille q debet satisfacere et sit ille q pot satisfacere. quaz vna sine altera no sufficit oportet intelligere q ille qui habet satisfacere p pccato. Adde cum adam fuerit homo q fuisset no angelus q no debebat satisfactioez s. q fuisset ho ex quo homo fuerat q peccauerat. Itē requirebat scdo q fuisset talis ho qui posset satisfacere et cu purus ho satisfacere no posset ex q deo debebat totum qd in eo erat et satisfactio requirit tanto ne offense qd peccas facit q det vltra et amplius q accepit vel fecit de damno peccando. Vñ hac eadem rōne quilibet angelor no poterat satisfacere cuz vnusquisqz eoz deberet deo quicquid habet ex q ab ipso deo receperat qd eet ille qui nihil deberet deo vt sic posset satisfacere. certū est q in omib creaturis no pot inueniri vna sola q deo non debeat aliquā rem cu omis ipse debeāt deo quicqd habent ex q ab ipso receperunt ppter qd deus solus est qui nihil debet deo cum deus a seipso habeat suū esse et non ab aliquo alio. quia interrogatis omnibus intellectus principantib siue sint homines siue angeli boni et mali si ipsi dederūt esse deo vel aliquā rez ppter quā anteq deus daret eis eē qd habent deus eis aliquid deberet. omis rñderent ipse solus fecit nos et nō ipsi nos. Et ideo nos debemus ei quicqd habemus ex quo ab eo recepim et ipse nobis nihil debet quia nihil ei dedim. Hac ergo ratōne clara existente. q solus deus est ille qui nihil debet alteri: nec sibi ipse cum ille qui debebat satisfacere p peccato primi hominis et omnium aliorum requirebat quod nihil debet deo et solus deus est iste ergo necessarius fuit. et sic omnibus modis expeditabat q satisfactor pro genere hūano foret deus et homo. hō q homo fuerat

qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat. deus. qz ipse solus est quia nihil debet deo. et sic p satisfactōe hominis peccati. poterat dare de gra dando de suo qd nulli debet. hoc intellecto debemus considerare. ex q homines no poterant esse deo reconciliati nisi p ipsūmet deū. qz no erat qui satisfacere posset nisi ipse solus que fuit illa iusticia q deū obligaret vt ipse deberet satisfacere p peccato primi hominis cuius merito omis ab eo descendentes erāt serui dyaboli oportet ad cognitionem huius videre et attendere principū et pccatoez peccati qd fecit primus homo. Ecce q hoc facto cōcurrūt res. s. deus q dedit pceptū primo homini q seruaret paradysum et q non comederet de arbore vetida. Concurrunt duo qui peccauit. qz fecit pccatum pcepti p deū et pccatum. Cōcurrunt tercio dyabolus qui sua astutia et deceptōe p mediū mulieris temptauit hominem et fecit q transgrediret pceptū de istis duobus. s. homini et dyabolo sic est q in casu explicato nulli eoz facta fuerat aliq offensa impleta voluntate cuiuslibet eoz faciendo quilibet qd volebat. qz homo cōplacuit sue vxori plus appetendo pmanere in gratia sua et amore q deo obedire. Dyabolus similiter impleuit voluntatē suā habita victoria p eum desiderata. Verumtamen hoc est verum q quilibet eorum fecerat grandem offensam deo contra cuius voluntatem ambo fecerunt. Primus homo quia voluit plus obedire sue vxori q deo faciendo voluntatem dyaboli et dyabolus quia cum deceptioe contra voluntatem dei tulit seruum eius et fecit seruum suū. et si cui deo fuerat facta offensa per verum q si ambo voluissent reconciliari oportebat pro ambo fieri satisfactioez. Sed cū dyabolus noluisse deo reconciliari nō placebat sibi sp inimicus dei

reconciliari deo
et nō dyaboli

gmanere qz nolebat recognoscere peccatum suu. qd no erat in hoie cu3 desideraret liberari a dura seruitute qua senescebat stando in pte diaboli. Ergo cu solus ho penitit de pcto p eu facio vt fieret reconciliatus deo pot dici vno d duobus modis vel q p fuisset facta debita satisfactio deo qui offensus erat. z q dyabolus p iusticia pderet dominiuz qd sup ipm tenebat. Vel q deus de pte sua absoluta sine aliqua satisfactoe remitteret ade offensaz sibi facta z p vim exq est potentior dyabolo liberaret pri mu homine a subiectione sua: qz ab eo victus fuerat iuste erat ei seruus no reputaret tanq dubiu aliqui q deo posset p talem modu liberare pri mu ho minie a subiectione dyaboli z reconciliare sibi sed tn qz cunctusqz principi magne potestatis plus reputat ad laudes q sit iustus qz q sit potens potestate siue iusticia tyrannidi reputata cu deus no solu iusts etia necessario est iusts z tali forma iusts q no pot dici deus nisi intelligat iusts. Oportet ergo intelligere q in reconciliatone hois interueniret iusticia que primo poterat intelligi si deo sicut magnus dñs potens z iusts dyabolo z homini exq quilibet eoz offenderat eu dedit penam z tormentu fm demeritu peccati p eos pmissuz dyabolo in pena peccati qd pmisserat tollendo homine p vim z ptra totam suā voluntate a suo dominio. z homini sicut p ditori nolendo eu vnqz videre in suo palacio neqz in regno suo: sed q remaneret exilio religatus p semp. Sed cu deo sit non solu dominus potens: sed iudex iusts z pater misericors. Ex quo homo penitebat in pcto p eu pmissio et p seipsum no poterat satisfacere misericordia dei ppebat dare ei succursum z iunam. liberaret a dyaboli pte. Sic tn q talis liberatio: ita temparet iusticia q dyabolus tenens homine in sua ser-

uitute no posset reclamare q ei eet facta in iusticia nec facere aliquā querelam q fuisset iusta cum hec fuerat veritas q ipsemet deus attendens videns z pmissens dyabolus z ho sicut illi q trant in campu certauerant vnus contra alterum. z p dicitio certantius est si iam vnus alteru no occidit q victus sit seruus victoris. z cum arma primi hois vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se q arma dyaboli in pmittendo siue temptado. fortitudo etia hois z vtriusqz incopabiliter erat maior qnto dyabolus cu oibz suis artibz z viribz etiam si fuerat mille vicibz plus no poterat homine vincere nisi ipse volutarie voluisset vinci. Exq ergo suus inimicus erat minus fortis q ipse z ipse voluit ab eo vinci dictabat iusticia q fuisset eius seruus facto. q seruo dyaboliz pnter omnia ab eo descendentes ad habendu liberatione de tam mala seruitute. exq p iusticia homo erat seruus dyaboli. oportebat q non p vim sed p iusticiam fuisset liberatus de potestate. Et sic vt liberaret a dyabolo redirebat vt interueniret iusticia no min⁹ requirebat vt esset reconciliatus in gra delictante deo patri pssimo z iudice iusto. Vnde vt causa fieret reconciliatus deo ptra que fuerat pmissum pctm requirebat q fieret per hoie q tanti valoris vel plus esset sicut primus ho z omis ab eo descendentes qui daret tanta z maiore laudes et bonore z gloria quanta fuerit offensa contra eu pmissa. Tali q satisfactioe requisita vt gen⁹ humanu reconciliaret deo vt dictus est q fuerat facta offensa deo per vtrunqz scilicet dyabolum z hoie: no oportet dicere q dyabolus velle facere hanc satisfactoez exq nolebat hoie liberari ab eius potestate et reconciliari deo. qz talem satisfactonem facere erat p dere dominu sup omis hoies p eu minimum desideratu. z io displicens erat

*Certamen hoc
inter dyabolo*

ma

B. iij.

corde si essent reconciliati cū ipso facto
pderet dominū suū qđ sup ipsos tene-
bat. Item hac satisfactōez ipse nō pote-
rat facere cū ad satisfaciendū fuisset ne-
cessariū rogare deū qđ vallet parcē offē-
sam ei faciā ad qđ req̄rebat qđ talis in-
cessor eēt deo grāt. qđ si inimic⁹ vel is
qđ displicet roget p iniuriante pl⁹ puo-
cat ad irā eū qđ rogat. z hoc est manife-
stū qđ dyabol⁹ volūtarie erat inimicus
dei pcurās sp qđ ei fiant offense quantū
plus pōt. Sic ergo p̄z qđ p dyabolū qđ
peccauerat ex qđ ipse nō requirebat im-
mo sibi displicebat z abhorrebat hoīs
reconciliatōez z nō min⁹ suā nō poterat
fieri satisfactio hoīs. Ex alia etiā pte si
omīs angeli nō poterāt facere talē satisf-
factōez. qđ nihil hēbant de suo qđ darēt
deo quō dyabol⁹ poterat qđ ultra hec ab-
horrebat qđ aliq tpe talis satisfactio fie-
ret. Videam⁹ ergo de hoīe qđ fuit scōs
in pctōpmissio hūc non de ficebat sic
dyabolo volūtas vt eēt reconciliat⁹ quia
sentiebat seruiturē ei durissimā defici-
ebat tam ei p̄as sicut supra oñsum est
Ipse g z omīs hoīs ab eo descenden-
tes angeli etiā nō potētes implere req̄-
sitam satisfactōez qđ g restabat ex qđ nō
erat ali⁹ qđ posset satisfacere nisi sol⁹ de⁹
nisi qđ prim⁹ hō z omīs ali⁹ ex toto fma-
nerēt p̄diti si tam de⁹ nollet satisfacē p
eis ex qđ ipse sol⁹ poterat z nlls ali⁹. Itēz
puentens fuit deum incarnari vt tanta
humilitas in redemptore quanta fuit
supbia in p̄uaricatore. Sed supbia tā-
ta fuit qđ homo voluit esse de⁹ ergo tā-
ta debuit esse humilitas vt deus fieret
homo. Item hoc debuit facere d⁹ vt vi-
taret inconueniens qđ sequebat. quia
si deus non esset incarnatus vt satisfi-
ceret p hominis peccato hoc est vel qđ
non potuit. vel quia nesciuit vel qđ no-
luit. Si non potuit impotens fuit. Si
potuit sed nesciuit ignorās fuit. Si po-
tuit z sciuit sed noluit ergo et inuidus

fuit. qđe omīa sunt magna inconueniē-
tia in deo sez impotentia ignorantia i-
uidia. Patet ergo ex p̄habitis necessa-
riam z valde fore puenientes incarna-
tionē dei vt doceret se potius vincere p
iusticiā qđ per potentia et vt ostenderet
tanta humilitas in redemptōe quan-
ta fuit superbia in p̄uaricatōe. Et ne
aliqđ inconueniens attribuat deo cum
in eo minimum inconueniēs sit maxi-
mum impossibile.

De quarto articulo et propri-
etatibus smaragdi.

Quartus articul⁹ est. Passus es
qđ pontio pylato crucifix⁹ mortu⁹
z sepult⁹. Hūc apposuit in sim-
bolo Jacob⁹ maior. Et hic articul⁹ ē
quartū fundamentū ciuitatis hierusa-
lem supne figurat⁹ p quartū lapidez p̄-
ciosum qui dicit⁹ smaragd⁹ cui⁹ p̄p̄ietates
p̄cipue sunt q̄tuor. Prima qđ incli-
nat ad castitatē. Nam expertū est fran-
gi in p̄tes cum ipsum gestans formicat⁹
Secda est qđ morbu caducū curat. Ter-
cia est qđ tempestatē auertit. Quarta ē
qđ in causis verba p̄uasoria dat. Sic z
vā hui⁹ articuli fides carnales volupta-
tes reprimit fm Aug. in quodā sermō-
ne de xl. sic dicentē. Congruit de horro-
ni nostre vt qđ dñi crucifixionē celebra-
turi sum⁹ reprimendaz carnaliū volu-
ptatū crucē etiā nobis faciem⁹. Mor-
bum caducū tollit. quia xpc mortē no-
stram moriendo destruxit vt dicit⁹ gre-
gori⁹ in p̄fatōe paschali. Tempestatē
nō solum carnis sed etiā mundi et dya-
boli auertit qđ nihil a deo qđ nō equant
initer tolleret si xpi passio ad memori-
am reducat⁹. Gregorius in omel. x.
Bernardus super cantica in sermone.
xii. passio tua domine ihesu vltimūz
refugiū singulare remediū deficiē-
te sapientia iusticia non sufficiente suc-
cumbentibus meritis illa succurrit cū

et offans

p̄aro

qđ p̄ant 20

Inuencio

zq saluat
hōmēz

Consideratio quinta

CCV

tamen defecerit virtus mea non par-
babor non diffido scio quid facis. Cali-
cem salutaris accipiam dat etiam in cau-
sis fidei contra tyrannos contra hereti-
cos et contra quoscumque alios persecuto-
res verba persuasoria veritate attestante
Ego dabo vobis os et sapientiam cui non
poterunt resistere omnes aduersarii vestri
fides enim passionis christi dedit Stepha-
no quod omnes eius aduersarii quantumcumque
prohiberi non possunt resistere sapientie et
spiritui qui loquebatur scilicet in ore eius
ut patet in actibus. Item de smaragdo
dicit ysidorus quod a nimia viriditate di-
citur amarus quia omnes satis viride ama-
rum dicit omnes herbas et frondes vi-
riditate superat acrem etiam vicinum
ex repulsione virefcere facit nulla ge-
ma gratior oculis cui corpus extersum
sicut speculum imagines reddit Angri-
fides qui corpus pedes et caput habet
leonum currentes super terras ut leones
et alas habent aquile quibus volant in
aere auferunt hominibus: sed alimascus
populi scilicet unum habens oculum pu-
gnans contra eos eis auferit hec moraliter
est. Quarta virtus que dicit castitas
vel virginitas que virorum carnis inte-
gre seruat et in amaritudine penitentie
moris malos castigat hec est igratior
angelis et oculis christi. quia virgines et
casti sequuntur agnum quocumque terit apo-
calyp. xiiij. et in se portat imaginem an-
gelorum et christi Angrifides id est demones
multum nituntur auferre: sed meus et inte-
tio indiuia a deo resistit et pertradit: et
eam custodit illesam. qui enim tales sunt
indiuia sunt sicut dicit. j. Cor. vij. Non
enim habet duos oculos unum in terrenis
et alium ad deum sed unum tantum et illum fi-
gunt in deum dicentes illud ps. Sicut
oculi ancille in manibus domie sue ita
oculi nostri ad dominum deum nostrum
est. Huic articulo nihil addit symbolu
maius. Concordat cum predicto arti-

culo Machometis in hoc quod concedit
ihesum christum sub pontio pylato fu-
isse condemnatum morti. Discordat autem
a predicto articulo passionis et mortis
christi in alchorano azobara. v. et in pluri-
bus alijs locis ubi in sententia dicit quod
quidam iudei voluerunt christum occidere
et ipse calide se subtrahens euasit ne-
scio quem loco sui crucifixerunt putan-
tes esse christum. Creator autem leuauit chris-
tum ad se et est secum usque diem iudi-
cij tunc scilicet sicut alij homines mori-
turus et resurrecturus. Sed tamen nul-
lum inconueniens est saracenis conce-
dere mortem christi cum ipsi teneant quod
non est filius dei vni sicut nec nobis christi-
anis qui ipsum pretemur verum filium
dei quod sit mortuus secundum humanitatem. quia
diuinitas mortalis non est nec vnquam mo-
rietur.

De quinto articulo et de pro-
prietatibus sardonis.

Quintus articulus est. Descen-
dit ad inferos tertia die resurre-
xit a mortuis. Huic apposuit in
simbolo beatus Thomas. Et hic arti-
culus est quintum fundamentum ciuitatis
hierusalem supne figurat per quintum
lapidem preciosum qui sardonius dicitur
cuius compositio ex duobus lapidibus est.
scilicet ex sardio et onice et est rubeus ex
sardio et albus et niger ad colores vnguis
ex onice. Inter ceteras huius virtutes mi-
rabilis est vna potissima quod accedit ani-
mum ad gaudium quod trahit ex sardio.
Sic et fides huius articuli accendit ani-
mos sanctorum patrum in limbo cuius illuc
christus descendit liberans victos de lacu
in quo non erat aqua et hoc in sanguine
testamenti ut patet zacharie. ix. Vere
magnum gaudium illorum fuit cum beatificati
fuerunt in visioe deitatis et beatam captiuitate
ducti a miserabili captiuitate infer-
ni. Accedit etiam aios discipulorum et scia-

ram mulierū xps resurgens. qz gaudii
sunt discipuli viso dño Joh. xx. Omnes
etiā fideles in fide hui⁹ articuli docun-
dant preimplantes p̄tatem inferoz nō
pomisſe resistere ſaluatori descendenti
nec p̄tatem nature eidē resurgēte gau-
dentqz sperantes resurgere. qz xps re-
surrexit. Item p̄dictus lapis tricolor ē
subtus niger medio candid⁹ super⁹ ru-
bens. Et hic solus lapis p̄ciosus in ſi-
gnando nihil cere auellit p̄ qd morali-
ter quinta virr⁹ que est sanctorū patien-
tia figurat p̄ quā ab inferioribus. Id est
a mūdānis hominib⁹ in despectu sunt
nigri & in medio scz in corde suo cādo-
re p̄sentente sunt luctu & ardore marty-
rii quo citi⁹ ad ſupiora pueniant sunt
rubel. Hec etiā virtus nihil auellit. qd
suis p̄secutoribus plene & ex toto cor-
de remittit sc̄lēs qd dicit dñs Luce. vj.
dimittite & dimittet vobis & Eccl. xxv.
iij. relinque primo nocenti se. & tūc dep-
cante tibi p̄cā soluent & hec virtus be-
ne quinta dicit: qz moleste circa quos
est virtus patie corpus exprimit quod
quinqz sensib⁹ agit. Huic etiā articulo
nihil addit ſymbolū maius ad eius ex-
plicatōem verūm cum dicit descendit
ad inferos intelligendū est ſm animaz
diuinitati p̄iunctam corpe in ſepulcro
manente etiā diuinitati p̄iuncto. quia
qd ſemel aſſumpſit nunqz dimiſit ſec⁹
est de toto reſultante ex corpe & ex ani-
ma quia p̄pter eoz ſepatōem xpus in-
triduo nō fuit hō ſm doctoꝝ p̄cordiaz
in tercio ſm̄arū et qz nullus error circa
hoc fuerat exort⁹. Ideo in ſymbolo cū
dicit descendit ad inferos nō fuit expli-
catum ſm animā. Sed oritur hic diffi-
cultas. qz non videt hic eſſe articulus
fidei cū iohannes baptiſta de h⁹ dubita-
nerit dubitare aut de articulis fidei in-
fidelitas eſt. Cū ergo p̄ſtat ipſum fuiſ-
ſe fidelem & ſanctum & de hoc dubita-
uerit videt qz non ſit articulus fidei. qz

antem dubitauerat. patet per gloſam
ſup illud Marth. xj. tu es qui ventur⁹
es dicit ibi glo. cū ab herode ſim occi-
dendus & ad inferna deſcenſur⁹ debeo
te nunciare inferis ſicut te nunciant ſu-
peris an pueniat filiū mori an aliu⁹ ad
ſacramentum miſſurus es. Ad hoc re-
ſpondet alexāder ibi ſupra qz ē dubita-
tio infidelitatis qua nō dubitauit Jo-
hannes & eſt dubitatio pietat⁹ & ſic du-
bitauit iohannes querens ex amore et
pietate tu es qui ventur⁹ es licet nō du-
bitaret ſicut mater videns filiū mortu-
um dicit es ne mortu⁹ ſi mi. & hoc eſt
qd dicit glo. nō fides ſed pietate dubita-
uit. Criſoſtom⁹ qz nō p ſe ſed p diſcipu-
lis queſiuit. Huic articulo nō concor-
dat machomet⁹ qz cum nō pcedat cō-
ſum mortuū fuiſſe ſed aliu⁹ ſibi ſimem
vt dictū ē in articulo p̄cedenti. Ideo ne-
gat eum deſcendiſſe ad inferos & reſur-
rexiſſe tercia die.

De ſexto articulo & de pro-
prietatibus ſardij.

Extus articulo eſt. Aſcendit ad
ad celū ſeder ad dexterā dei pa-
tris om̄ipotentis. Huic appoſi-
t in ſymbolo beat⁹ iacob⁹ minor. Hic
articulo fidei eſt ſextū fundamentū ci-
uitatis hieruſalē ſupne figurat p̄ ſextū
lapidem p̄ciosum qd dicit ſardij⁹ cui⁹
virr⁹ mirabilis eſt qz gaudiū accendit &
pellit timorē ac etiā ingenium acuit ta-
lis eſt fides hui⁹ articuli qz xpi diſcipu-
li ex hac fide amore accenſi timore ex-
cuſſi & ingenio illuminato hāc verita-
tem vbilibet p̄dicauerūt. Et ideo p̄ hūc
ſextū lapidē optime figurat ſexta virr⁹
sanctorum que eſt conſtantia martirij.
Hic eſt lapis ſm yſidoꝝ eſt inter gem-
mas viſiſſima & rubrum ſpiſſumqz ha-
bet colorem & ideo bene martirij con-
ſtantia per hunc ſignat. quia ipſi quaſi
viſiſſimi a mundo reputant. Ap̄log.

Deo tanq[ue] infirmi mundi electi q[ui] for-
tis pfundenda sacri rubri fluvio sang-
uine laureis dicant bene fulgidis. Et
ne mirum q[uod] lauerit stolas suas i san-
guine agni Apoca. vii. Et bñ sexta vir-
tus hec ponit q[uod] prim[us] homo sexta die
formatus eadem die peccauit et eadem
die d[omi]ni p[er]dis electus est. et x[ristus] sexta era-
te venit et sexta die martyriū sua passio-
ne cōsecrauit. Huic articulo nihil ad-
dit symbolū manus. Sed occurrunt
hic tres difficultates quar[um] prima ē fm
quam naturam ascendit x[ristus] in celum
Hūdet q[uod] si li fm designet conditiōem
ascendentis sic ascendit fm q[uod] homo si
ue fm naturam humanā q[uod] loco conti-
net et motui subijci p[otes]t nō aut[em] ascēdit
fm naturā diuinā que est alior[um] vnuer-
sis et est immobilis et illocabilis. Si au-
tem designet causam ascensionis ascē-
dit nō fm q[uod] homo sed fm q[uod] deus qui
ascendit ex virtute diuinitatis sed non
humanitatis. Vnde Aug. in sermone
de ascensione de nostro fuit q[uod] fili[us] dei
in cruce pependit de suo q[uod] ascēdit. A-
scendit aut[em] x[ristus] ad summā partem celi
sup[er]ius. q[uod] cum sit nobilissimū locatum
debet esse in nobilissimo loco qui ē su-
perior locus celi summi et sic intelligi
debet istud ps. lxvij. Ascendit sup[er] celū
celi et illud ad Ephe. iij. Ascendit sup[er]
omēs celos nō tantū aut[em] ascendit corp[us]
x[risti] sup[er] omnē creaturā corpalem s[ed] etia[m]
sup[er] omnē spūalem q[uod] p[ro]pter dignitates
vniōis eas omēs excellit ad Ephe. i.
Constituit illū sup[er] oēm principatuz et
ptatem et sup[er] omē nomē q[uod] nōiat in h[uius]
seculo siue in futuro p[otes]t etiā exponi q[uod]
x[ristus] ascendit in celū fm glo. ad Ephe.
iij. qui descendit ipse est qui ascendit
gloriam ad equalitatem patris fm di-
uinitatem non in re sed in noticia. tūc
enī innotuit hominib[us] eum equalē es-
se patri. Et si querat[ur] vtrum x[ristus] fm q[uod]
homo in loco supradicto resideat: ita

q[uod] nunq[ue] alibi ad modicū temp[us] se trāf-
ferat. Dico q[uod] nō ē asserendum fm Hi-
chardū cum post eius ascensum narre-
tur aliq[ui] modo apparuisse aliquibus in
hac vita nec apparet aliqua ratio vrgēs
q[uod] nunq[ue] ad aliā partem celi se transfe-
rat. p[otes]t etiam credi p[otes]t q[uod] x[ristus] in celo
nullum habeat retro se sed omnes ele-
cti respiciūt in faciem eius. Scda diffi-
cultas est quid per dexteraz intelligit.
Dicendū q[uod] p[er] dextram intelligit gloriā
vel honor[em] deitatis fm damascenū i. iij
vel beatitudo patris fm Augustinum
in libro de simbolo fm illud ps. dele-
cratōnes eius in dextris vel iudiciariis
ptas fm Augustinus in quodam ser-
mone de simbolo Sessio vero fm au-
gustinum ibidem designat vel habita-
tionem siue quietem vel regiā vel iudi-
ciariam ptatem. Si igitur fili[us] fm desi-
gnat conditionem nature x[ristus] fm q[uod]
deus sedet ad dextram patris. id est in
equalitate patris. Scdm autem q[uod] ho-
mo sedet ad dextram patris. id est i po-
tioribus bonis patris p[er] ceteris creatu-
ris. id est in maiori beatitudine habēs
iudiciariā ptatem. Si v[er]o designat vni-
tatem suppositi sic etiam fm q[uod] homo
sedet ad dextram patris fm equalita-
tem honoris scilicet in quantum in eo-
dem honore venerant filium dei cum
natura assumpta. Ex p[re]dictis patet q[uod] q[uod]
cumq[ue] p[re]dictor[um] modor[um] sumat sedere
ad dexteram significat habere beatitu-
dinez quandā demonstratiua ptate q[uod]
nulli ali[is] nec angelo nec h[uius] puenit ni-
si soli x[risto]. Vñ ad hebreos .j. Ad quez
aliq[ui] dixit angelo[rum] sede ad dextr[as] me-
is. id est fm gloriā in potiorib[us] bonis.
p[otes]t tamen dici q[uod] ois sanct[us] q[uod] est in bri-
tudine est constitutus ad dextram dei
fm illud Math. xxv. statuit oues a de-
xtris. Tercia difficultas est vtrum pos-
set dici p[re]m sedere ad dextrā fili[us]. Hū-
det q[uod] non li ad denotat enī p[er]sonali p[er]-

o. a.
s. d.
p. m.
p. m.

inctione ordinem originis filii autem
et spiritus originant a patre et non est eorum
sed. h. et spiritus sanctus potest patre dici sed et ad
dexteram patris vel filii licet secundum quendam
appropriationem attribuat filio cui appro-
priat equalitas. Unde augustinus dicit quod in patre
est unitas in filio equalitas in spiritu sancto
unitatis equalitatisque unitio. Predicto
articulo concordat machometus. quod conce-
dit quod ille christus ascendit ad celos in cor-
poris et anima ut patet in alchorano azo-
ra. liij. non est rei veritas quod mortuus fuit h.
deus cum assumpsit sibi. Sed discordat
in hoc. scilicet in sessione. scilicet ad dexteram patris
cum asserat ipsum collocatum in primo
celo et ibi sedentem in altiori sede quam iohannes
baptista. Nos etiam duos narrat se ut
disse in predicto celo primo cum ipse ascen-
dit et visitaret deum et quod secum locutus
est ut patet in libro qui dicitur scala Ma-
chometi distinctione. xij. de quo dicitur
est supra consideratione. liij. cum de fun-
damento legis Machometi inquire-
batur.

**De septimo articulo et de na-
tura crisoliti.**

Septimus articulus est. Et inde ven-
turus est iudicare vivos et mor-
tuos. Hunc appositum in symbo-
lo beatus philippus. Et hic articulus fidei
est septimum fundamentum civitatis hie-
rusalem in pneuma figurat per septimum lap-
idem preciosum qui dicitur crisolitus. cuius vir-
tutes inter ceteras mirabiles sunt quod con-
fortat intellectum et per primum naturam huma-
nam distinctam ab alijs animalibus per intelle-
ctum ut dicitur primo methaphysice. et pellit timo-
res nocturnos. quod fugit fantasmatum. sic
et fides huius articuli confortat intellectum
in cognitione iusticie divine finaliter ad-
implende per christum quod per omne iudicium de-
dit filio iohannis. v. Pellit etiam timores
nocturnos. quod facit homines patos ad iu-
dicium illi dicit sub eundem ne per eius con-
siderationem peccant cum fantasmatibus infer-

nalibus quod providens christus dicit Math. xx.
liij. Ego et vos estote parati. quia quia hora non
putatis filius hominis venturus est. Et
quia predictus lapis auro similis est cum mari-
ni coloris similitudine ut dicit ysidorus
et sicut dicit hic glossa videtur scintillas
emittere ita ut sub aqua ad oculum so-
lis stella aurea. videatur dictus acrisis.
quod est aurum. Ideo optime per eum potest
intelligi septima virtus sanctorum qua se-
cundum pervenerunt ad iudicium scilicet in-
nocentia baptismalis. mare enim signifi-
cat baptismum. Apoc. viij. In conspectu
eius tanquam mare vitreum ubi facti su-
mus de cupro vel de plumbo aurum per
baptismum: quia de filiis ire filii gratie ad
Ephe. ij. quam multi sanctorum ille sancti ser-
vantes scintillas boni exempli alijs per
exhortationes bonas emittunt. quibus
eos ad amorem dei et primi accendunt quod
virtus bene ponit. septimo loco propter
dona spiritus sancti que collata sunt in ba-
ptismo. glossa. tamen dicit quod per auri fulgo-
rem cum scintillis significat predicatio-
nem cum miraculis Sapientie. liij. fulgebunt
iusti. scilicet per candorem baptismalis innocen-
tie et tanquam scintille in ariditate discen-
rent. Et si gratias qui sunt illi vivit iudican-
di. cum dicitur inde venturus est iudicare vi-
vos et mortuos. Dico quod illi qui in eis ad-
ventum vivit replent qui in momento mori-
entur et postea resurgent cum eis qui perierant
mortui. Hunc articulo addit symbolus
matthei. Cuius regni non erit finis secundum illud
Luc. j. et regni eius non erit finis. Pre-
dicto articulo non concordat Macho-
metus quod ad iudicium vivorum et mor-
tuorum. negat enim christum iudicem venturum
Sed dicit in alchorano Azohara. v. quod
deus liberauit christum ab incredulis et
supposuit eos qui secuti sunt eum. eis qui
non crediderunt verbo eius. usque ad die-
publice resurrectionis et quod tunc deus ad se
ipsum redditum christi facto prouersum su-
am atque litteram discuciet. Est ergo finis

scie sententie ibidem qd ihs xpus circa
ipsum dei iudiciu est mortuus et sicut alij
homines resurrexerunt et qd tunc deus discuciet
proverbia suam. s. quis veriora de xpo
dixerit vltz xpiani an machometus et qd
tunc deus faciet iudiciu ptra incredulos
et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamen
in alchorano tractando supra die mor
tis. ac sup diem qua vivens missurus
est tener deum esse venturum ante diem
iudicii annis. xl.

**De octavo articulo et de pro
prietatibus beilli.**

Octavus articulus fidei est. Cre
do in spm sanctu. Huc apposa
it in simbolo beatus bartholome
us. Et hic articulus est octavu funda
mentu civitatis hierusalem supne figu
ratus p octavu lapidem pcciosum qd di
cit beilli cuius virtutes mirabiles sunt
qd ptra lites inuictu reddit et mitem fa
cit atq benignu sic et fides huius articu
li qd em fecit samsonu inuictu a leone
nisi sps sanctus: vt patet iudicium. xliij.
Irruit sps dñi in samson. et laceravit
leonem qd non erit victus a dyabolo mdo et
carne nisi fide huius articuli habuerit ps.
cxlvij. Quo tbo a spu tuo et quo a fa
cie tua fugia. qd dicat vbiqz fuero vi
ctus ero a spiritu scdo p fidem diuinus.
Quis fecit inuictos aplos agnos xpi
ptra innumerabiles lupos iudeos ge
ntiles et tyrannos nisi sps sanctus: anteqz
em accipent spm scdm clausi erant timi
di et quasi victi. Sed repleti sps sancto
p fidem et amore effecti sunt omniu lu
poru iudeorū gentiliū tyrannorū victo
res vt patet ex actibus apolorū et gestis oim
martyriū. Fides etiam huius articuli fa
cit boiem mitem et benignu quia sps
sanctus bonus et suavis est atq benignus
vt patet Sapientie primo et. xij. tales
efficit et efficit spiritus sanctus credentes
intm vt non solu mites et benigni assera

tur: sed etia filij dei. Vnde ad romam.
vlij. Quicūqz spu dei agunt hi filij dei
sunt. Item pdictus lapis gignit in su
dea nomen hñs a lingua gentis sue. si
milis sinaragdo ex viriditate: s. in pal
lore. polle autē ab indis in sex angula
re formas vt habitu do coloris reptus
su angulorū excitet. Aliter politus non ha
bet fulgore. et significat octauā virtutē
q est sanctorū vita actiua in q seruat vi
ror gratie s. in cū pallore et hec exerceri
non pot sine aliquo ventiliū obfuscato
ne: s. p sex opa misericordie quibz insu
dant ex charitate sps sancti calorem re
cipiunt. qz in fructu recōpensat limpido
lye Gen. xxi. et bene ponit octauo loco
quia isti mercedē hic non recipiūt: s. ex
pectant in octaua resurrectione finem cō
siliū dñi Lu. xliij. Cum facies punit
um voca paupes debiles claudos et ce
cos et beatus eris. qz non habent retri
buere tibi. retribuēt em tibi in resurre
ctione iustorū. pdictum articulum scilicet
Credo in spm sanctum exponit sim
bolum matris addens dñm et viuifica
tem qui ex patre filioqz pcedit qui cum
patre et filio simul adoratur et glorifica
tur q locutus est p pphas vbi expri
munt hec de sps sancto primo potestas
ibi dominū. scdo bonitas ibi et viuifica
tem Job. vi. sps est q viuificat ex q se
quut q qui caret sps sancto mortuus est.
Ex hoc trahit auctas Aug. xliij. d. ciui.
dei. ca. ij. sicut anima est vita corpis ita
deus est vita anime. Tercio distinctio
psonalis ibi q ex patre filioqz procedit
Quarto equalitas ibi qui cum patre
et filio simul adoratur et glorificatur. Et
p hec. liij. pdicta excludit heresis euti
cis et nestorij qui dixerūt spm sanctum
esse seruum patris et filij et q dicit filio
qz addiderūt latini ppter errorem grecorū
Quinto exprimit doctrina ibi q locu
tus ē p pphas q errorem quindā q dixerūt
q pphē locuti sunt sicut phanatici: vt

montem et quidam alij. Cum p̄dicto articulo p̄cordat machometus in alchorano ubi dicit. misit deus sp̄m̄ sc̄m̄ suum sup̄ nuncios suos et sup̄ credentes i eū discordat tñ in hoc q̄ nō credit sp̄m̄ sc̄m̄ sanctū esse deū nec tertiam in trinitate p̄sonā sed statim deū dicit in quinta consideratōe.

De nono articulo et proprietatibus topasij :

Unus articulus fidei ē. Credo sanctā ecclesiā catholicā et ē sensus. Credo in sp̄m̄ sc̄m̄ facientē sanctā sine sanctificantē ecclesiā catholicā. i. vniuersalem. Hūc appositum simbo lo beat⁹ Marthe⁹. Et hic articulus est nonū fundamentū ciuitatis iherosolymitane figurat⁹ p̄ nonū lapidem p̄ciosus q̄ dicit⁹ topasij. Hic lapis valet p̄tra iraz et p̄tra lunaticā passionē q̄ frequenter per demones iratos excitant vel augumentant. Expertū est etiā de eo q̄ si mittat⁹ in aquā bulientē ita eā defluere facit q̄ statim manu imissa extrahit. Sic fides p̄dicti articuli ardore furie demonum et tyrannoz hereticoz et quorūcunq̄ p̄secutorū subito exstinguit. Ideo dixit xpc petro Matth. xvi. Et porte inferi si p̄ualebūt aduersus eaz. Portas inferi vocat furios demonū hereticoz tyrannoz et quorūcunq̄ p̄secutorū q̄ p̄ualere nō p̄nt cōtra fidem ecclesie catholice fides hui⁹ articuli facit oleū ardens defluere sicut q̄ Iobes euangelista misit in dolū ardentis olei nō adust⁹ s̄ illesus exiit. Item hic lapis s̄m̄ iherosolymitane gl̄ie. Exo. q̄uis sit oim̄ colorū maxime tñ est aurei et dicit⁹ topasium quasi topadiū. i. oim̄ colorū a pan q̄ est totū s̄m̄ gl̄ie. Hic duos maxime h̄z colores. aureū et heretū cū splendore solis tangit oim̄ gemmarū claritate supat et in aspectū suū singulariter prouocat aspiciētes quē si p̄ obscuras si

po relinqs nature sue clarior ē et nō clarior ē regib⁹ inter diuitias q̄ clarior est eo p̄ciosior ē. Etia oim̄ gemmarū amplissima est p̄ hāc q̄ significat nona virtus sanctorū q̄ est vita p̄templatiua hec ex charitate est aurea et ex dulcedine etherēa ubi de⁹ simplici⁹ videt⁹ quantū hō singulari⁹ trahit. et q̄ tales sūt se hōib⁹ icti poliunt obscurant. q̄ turbatur ergo plurima sicut martha cū vni nō teneant qd̄ necessariū est sicut Maria Lu. x. q̄ aut̄ hic lapis oim̄ colore respicet h̄ est q̄ q̄ tales sunt oim̄ virtutum lucē gerunt ad exemplū tabernaculi qd̄ eis monstratū est in mōte Exo. xxv. oia fac s̄m̄ exemplū qd̄ tibi monstratū est in monte. Hec ē gemma latissima q̄ maxie cor dilatat et bñ nono loco ponit q̄ q̄ tales sūt angelis q̄ sūt nouem ordines p̄ modulo suo in dei contemplatiōe assistant de q̄b⁹ dicit⁹ Marthei xix. Angeli eoz sp̄s vident facie p̄is loco p̄dicti articuli sc̄m̄ ecclesiam simbo loim̄ mat⁹. Et vna sc̄m̄ catholicam et aplicam ecclesiam ubi ponunt duo effectus generales. sp̄s sancti. Prim⁹ est vnitās intellectū in fide. Scd⁹ ē affectū vnitatis in charitate q̄ due vnitates notant cum dicit. Et in vnam sanctas catholicam vnam in fide et charitate catholica enim grece idem est q̄ vniuersalis. apostolicam dicit. id est super ap̄loz fidem fundatā. Hūc articulo machometus nō p̄cordat quia cum negat fidem catholicam negabit et vnitatem fidelū in fide et charitate que ē ecclesia catholica et apostolica cui⁹ signū est quia affirmant s̄m̄ sequacib⁹ p̄cipatū tenere non posse nisi a christiano in fide omnino diuerterent p̄tuit supra consideratōe secunda in secundō puncto.

De decimo articulo et proprietate crisoprassus.

¶ **E**cimus articulus est. Credo sā-
croz p̄munionē peccatoz remis-
sionē ⁊ est sensus. Credo in spi-
ritū sanctū faciētiē sanctā siue sanctifi-
cantē ecclesiā in qua est p̄munitio sc̄toz
⁊ remissio peccatoz. Hūc apposuit sim-
bolo beatus symon chananæ. Et hic ar-
ticulus est decimū fundamentū ciuita-
tis h̄r̄m sup̄ne figurat⁹ p̄ decimū la-
pidem p̄ciosum q̄ dicit crisostomus c̄
virt⁹ est q̄ valet p̄ra leprā q̄ nō solum
p̄cā carnis s̄ etiā aie desināt sic ⁊ fides
hui⁹ articuli valet p̄ leprā p̄ctoꝝ carnis
⁊ aie q̄ p̄cipue in sacramentū baptismi
⁊ p̄nie auferunt. Hic lapis fin ysidor
xvi. c. bluno. est i colore quasi sit ex suc-
co porri coangulat⁹ h̄as auri guttas i-
termicātes p̄pter q̄s tale nomē accepit
q̄ crisos aurū sonat in greco et multaz
similitudinē h̄z cum crisolito et significat
p̄ea decima virt⁹ sc̄toz q̄ est desideriu
celestis patrie ⁊ hoc p̄ colores. p̄pessio
suo tribulationū p̄ aurū ⁊ quanto plus
sc̄ti patiunt p̄pter deū plus accendit ⁊
inflamat eoꝝ desideriu. q̄ vt dicit greg.
q̄ flatus carboni hec tribulatio chari-
tati. Et h̄i decimo loco ponit p̄pter ob-
seruantia decalogi: vel q̄ isti festinant
venire ad decimū ordinē angeloz qui
est ex boibus repand⁹ ⁊ dicit decimus
ordo cecidisse nō q̄ fuerūt vnq̄ decem
ordines: s̄ q̄ tot de diuersis agnib⁹
cecidērūt q̄ possunt facere vnū ordinē
loco p̄dicti articuli dicit symbolū ma-
tus. Consisteꝝ vnū baptisma in remis-
sionē p̄ctoꝝ ioh. iij. Nisi q̄s renat⁹ fu-
erit ex aqua ⁊ spū sancto nō pōt introi-
re in regnū dei. Nota q̄ baptism⁹ dari
pōt ab omnib⁹ in necessitate. Ideo fit
magis mēto de eo q̄ de alio sacramē-
to in simbolo fidei q̄ p̄tinet ad om̄es
nec fit h̄c mentio d̄ p̄munionē sancto-
rum quia intelligit per hoc q̄ ibi dicit
vnam. Vna em̄ ecclesia nō tantū fide
⁊ charitate sed etiā sacramentoz parti-

cipationē q̄ est p̄munitio sanctoz. Vnde
ad hūc articulū reducit fides de sacra-
mentis quia in eis cōdicant fideles ⁊ s̄
instrumenta sanctificandi ⁊ ex p̄sequē-
ti peccata remittendi. Item potenter
dicit vnū baptisma p̄pter hereticos
qui dicūt quotiens homo peccat bap-
tismum debere repeti p̄tra quos apo-
stolus ad Eph. iij. vna fides vnū bap-
tisma. Hūc articulo nō cōcordat ma-
chometus quia remissionē peccatoꝝ
nō ponit p̄ sacra ecclesie: s̄ p̄ hoc q̄ q̄s
dicit ⁊ p̄stet nō est deus nisi de⁹ ⁊ ma-
chometus est eius nunci⁹. Affirmat
etiā saraceni solam corpis ablutionem
p̄ aquā faciam sufficere ad peccati re-
missionem siue p̄ritōne ⁊ p̄fessione et
p̄fessione. negant etiā vnū baptis-
ma: sed multiplicant baptismata suas
vt dicetur infra.

**De vndecimo articulo ⁊ pro-
prietatibus iacincti.**

¶ **V**ndecim⁹ articulus est. Credo
carnis resurrectionem. Hūc ap-
posuit in simbolo beatus iudas
thateus. Et hic articulus est vndecimus
fundamentū ciuitatis hierusalem sup̄-
ne figuratus per vndecimum lapidē
p̄ciosum qui dicit iacinct⁹ cui⁹ virt⁹ est
q̄ dat membris vigorem ⁊ salutiferū fa-
cit saporem ⁊ contra pestiferos regiones
puocat etiā somnū p̄pter suā frigidam
complexionem ⁊ valet contra toxicū.
Sic ⁊ fides hui⁹ articuli dat membris
vigorem cum propter fidem future re-
surrectionis somnū facit mētes x̄p̄i
vicerant regna ⁊ crudelissima tormen-
ta quasi suauissimos sapores gustau-
rūt quaterū somnū accipientes quē de-
us dat dilectis suis. Valet etiā contra
om̄e dyabolicū toxicū hereticoz ali-
am vitam ⁊ resurrectionem neganciu
Hic lapis fin ysid. ceruleum h̄z colo-
rem ⁊ tūc optim⁹ ē qui nec rar⁹ est nec
densitate obtusus s̄ vtroq̄ temperamēto

luce purpuræ resurgens. Hic autē nō
 lucet eq̄liter sereno em̄ p̄p̄tū ḡtus est
 nubilo corā oculis euānescit atq; mar-
 cessit in os missus frigid⁹ est in sculpu-
 ris durissimis nec tñ inuict⁹. Naz ada-
 mante scribit⁹ et signat⁹. et p̄ hoc signifi-
 cat undecima virt⁹ sc̄ōz q̄ est eorū di-
 sc̄etio et p̄passio q̄ sc̄ōm deū oib⁹ et in
 eibus se p̄formāt vt om̄s lucrifaciant.
 P̄n paulus p̄dicās fidē resurrectionis
 dicit. j. ad Cor. ix. om̄ia om̄ib⁹ fac⁹ suz
 vt oēs lucrifacerē. Et ad Ro. xij. Gau-
 dere cū gaudētib⁹ flere cū flentibus si-
 gnificat em̄ circūsp̄ctionē p̄dicatorū
 q̄ attendūt quid et quib⁹ est p̄dicanduz
 vt maiorib⁹ motora et puulos lacte po-
 tēt minorib⁹. Hūc articulū explicat sim-
 bolum mal⁹ cūm dicit. Et expecto re-
 surrectionem mortuoz et fm̄ Alexan-
 drum in fine sui tercij est congruus or-
 do. Nam remissio peccatorū est resurre-
 ctio anīme q̄ ē resurrectio p̄is. Ad istā
 do sequit⁹ resurrectio corp̄is gloriōsa i
 bonis q̄ est resurrectio sc̄da sicut dicit.
 ad Ro. viij. Sc̄m⁹ qm̄ si spirit⁹ ei⁹ qui
 suscitauit ih̄m inhabitat corpa nostra
 resuscitabit et nos p̄pter inhabitantem.
 sp̄m̄ zc. tene tñ qd̄ dicit apls. j. Cor. xv.
 om̄s quidem resurgem⁹ zc. Hūc arti-
 culo p̄cordat machomet⁹. P̄n dicit in
 alchorano deus uiuificabit mortuos et
 p̄surgent exīres in sepulchris sine dubi-
 o. Sc̄da hora qua uenerit q̄ aut hīs
 contradixerint in die iudicij p̄nitōne
 ignis eos puniet. Hoc est vñū. q̄ i sua
 fide magis roborat vtz azoara. xliij. q̄
 q̄ impūgnauēit dicta sua in die iudicij
 deus iudicabit eum. similiter azoara.
 xxi. q̄ cū aliquo dicta sua disputare vo-
 luerit q̄ dicat deus nouit facta vestra:
 qui in die iudicij iudicatus est. vos.
 Dicit etiam azoara. xliij. q̄ in die iudi-
 cij clamabūt mali dicentes quis hui⁹
 p̄phete noticiam habuerat in. via et taz
 qui nūq̄ fuisse nominatus nec nat⁹

et etiam q̄ demones acriter puniet eos
 et q̄ dicet machomet deo iam domie po-
 pulus iste me⁹ recta facie. alchoranum
 recipere p̄perauit.

De duodecimo articulo et proprietatibus ametisti.

Duodecim⁹ et vltim⁹ articulus est
 vitam eternam amen. Et ē sen-
 sus. Credo q̄ deus resuscitabit
 nos et dabit bonis vitam eternā. Hūc
 apposuit simbolo beatus mathias. Et
 hic articulus est. xij. fundamentum et
 vltimū ciuitatis hierusalē sup̄ne. figu-
 ratus p. xij. lapidem p̄ciosum qui dicit⁹
 tur ametistus. Cui⁹ virtutes mirabiles
 sunt q̄ facit homines vigilē et repel-
 lit malam cogitatōem et vt dicit Aa-
 ron q̄ valet p̄ra ebrietatem. Sic et fi-
 des hui⁹ articuli facit hominē vigilē
 vt in tremendo iudicio finali de factis
 dictis et cogitatōib⁹ suis possit redde-
 re ratōem. et sic vita p̄fui eterna. Pre-
 dictus lapis fm̄ ysidorū inter purpure
 as gemmas principatū tenet purpure
 us est p̄mixto violato colore et q̄si rose
 nitore et leniter quasda; flamulas fun-
 dens nō ex toto ignē sed vint colores
 habens et est sculpturū. faciliē. p̄ hunc
 significat duodecima virtus sanctorū
 que est humilitas et p̄emptus mundi
 cū desiderio tñ martij. sic fuit in con-
 fessoribus quoz multi nō defuerit mar-
 tyrio sed martirium defuit eis. sicut le-
 gitur de beato Martino. quia si mar-
 tyr non fuit palmas tamen martij nō
 amisit. et de beato Francisco canit ec-
 clesia. O martyr desiderio zc. P̄n san-
 cti infundunt flamulas consolationis
 et visitationis iufirmorum. viduarū et
 pupillarū et largitionis elemosinarū
 quibus inflamant alios ad amorē xp̄i
 de primo ysai. lxi. vt consolaret om̄es
 lugentes et ponerem p̄solatōes luga-
 rib⁹ syon de secundo Jacobi p̄ religio-

manda et immaculata hec est visitare
pupillos et viduas in tribulatione earum
et immaculatum se custodire ab hoc seculo.
De. iij. Luce. xj. Date elemosinam et omnia
munda sunt vobis. Vel secundum glo. flam
mule significat virtutem illam quam per inimicum
orat quod est virtus virtutum celorum varietas
virtutum multiplicitas. Mat. vj. Orate
persequentibus et calumiantibus vos. et be
ne ultimo loco ponit quod humilitas est cu
stodia omnium virtutum. Dicit enim Grego. quod
quod ceteras virtutes sine humilitate congre
gat quasi puluerem in ventum portat. Unde et
paulus quod interpretatur modicus. scilicet humilis.
thronus. xij. meruit possidere. scilicet in vita
eterna. loco dicti articuli dicit symbo
lum maius. Et vitam venturi seculi. Ex quo
deus tanquam iustus iudeis remunerabit bo
nos vitam eternam persequens est quod etiam repro
bos puniet pena eterna. Et ideo non ponit
speciale articulum de punitione malorum
Hec enim est natura oppositorum ut vno
dicto intelligatur reliquum. Hunc articulo
procordat machometus et discordat in hoc
quod proficit bonos ibidem corporales delici
as obtinere. Dicit enim in Alchorano quod
in me crediderunt in hortos eos pulcherri
mos mittam ubi aqua decurrunt placide et
ubi absque labore requiescent. nubet etiam
limpidissima nuptione. Et iterum dicit quod
dabit eis riuos lacteos sine saporis al
teratione et clauum mel vinumque sapidissi
mum. alibi etiam dicit in Alchorano quod ibi
panis sericis induent ornamenta monilibus
aureis atque armillis preciosis. Dicit etiam
ibi quod habent sedes perpetuas et quod proteget
eos arborum umbra nec frigore affligen
tur nec calore. omnium fructuum omnium ciborum
vescent generibus quicquid appetit cuiusque
suggerent coram se perfectum inueniet. ac
cubabunt in deliciis et angelus pincerna
rum ministerio inter eos cum vasculis au
reis et argenteis deambulabunt in aureis
lac. in argenteis vinum afferentes et dicen
tes comedite et bibite in omni leticia et

quod vobis deus promissit ecce completum est
iungent virginibus quas nec humanus
nec dyabolicus violauit tactus faciem
eius corallum quod splendore formaque prestant
ioribus. Hec bona repromittit Ma
chometus suis credentibus per vitam eter
nam. Quod autem finalis beatitudo vite eter
ne non consistit in cibo tali nec etiam in alijs
corporalibus ostendit infra consideratione octa
ua articulo. v. Et notandum hoc finaliter
est causa quod quare machometus concessit
alijs articulos fidei christiane et aliquos
negauit cum iudeis cautela fuit ut quod
in alijs loqueretur per christianos hebreorum
rationibus inuaret sicut cum loqueretur per iude
os inuaret argumentum fidei orthodoxe.

**De discordia machometi in
preceptis.**

Non solum in articulis fidei discre
pat machometus a christianis sed
etiam in preceptis et ceremonijs
Hic ergo in presenti libro annotare
precepta machometi et eorum naturam
ut habita eorum clara noticia euidenter
pateat cuilibet intelligenti quod irratio
nabiliter se obligant sarraceni obedi
entie talis legis.

De discordia in orationibus.

Primum preceptum machometi
est quod quinquies tantum in die
sarraceni orant. Unde autem habuit
hunc numerum orandi quinarium paruit
supra consideratione quarta. In illa
fatua visione habet ut veritatem dicamus
hoc utique machometus ideo precepit
quod consilio doctorum suorum mediatricem
inter iudeorum et christianorum leges effici vo
luit suam non probatam sue neque adiuto
rio dei. Iudei enim secundum legem ter in die
orant. christiani vero septies. habet iste nec ter
nec septies sed quinquies orando termi
num inter utrumque posuit.

**De precepto machometi in lo
cutionibus suis antequam orent.**

Secundus pceptū machometi
 q̄ anteq̄ orant vt pfectaz mun
 diciam habent culum veretruz
 manus brachia os anres nares oculos
 capillos decētissime ad vltimū pedes
 lauant qd̄ pcepit fieri post coitum et
 egestionem nisi fuerint egroti vel in iu
 nere. Et si forte sit eis ip̄ possibile aquaz
 reperire tunc pcepit eos mūdare pul
 vere terre munde quasi aqua tergen
 do quam ablutionē pcepit etiam fieri
 modo verso s̄ talis ablutio membrorū
 nō p̄tinet ad oronem. Ad oronēz qui
 dem p̄tinet mundari iurinsc̄ non ex
 trinsc̄us. Quā dicit̄ at de ablutiōe mē
 broz p̄tinebat cultoribus stelle venerē
 qui volentes eam orare ad modum se
 mine se aptabant ora z oculos tingen
 tes quia v̄o punctus stelle veneris res
 effectus est ideo pcepit hoc. Disfor
 dat autē hec ablutio a baptisinate xp̄i
 anorum multipliciter. Primo q̄ ba
 ptisma xp̄ianorū solū semel fit. Vna ē
 enim fides z vnū baptisma fm̄ aplm̄.
 Baptisma v̄o sarracenorū multiplica
 tur. Sc̄do q̄ baptisma xp̄ianorū nō so
 lum mundat corpus s̄ etiā aiām cū sit
 aqua sp̄s sancti. Baptisma v̄o sarrace
 norum solū se extendit ad ablutionēz
 membrorū p̄pter immūdictiā eorū ex co
 itū v̄l egestionē. vt p̄z in Alchorano.

De tercio pcepto machometi in preconisatione alte vocis.

Et cum pceptū machometi
 est q̄ facta p̄dicta ablutione pu
 blica voce p̄conissent vnū confi
 tentes deum qui nullū vel similit̄ ha
 beat vel equalem eiusq̄ machometuz
 esse p̄phetaz talē p̄conisationē pcepit
 non ideo q̄ p̄ueniebat orōni s̄ q̄ aliud
 nouū nequirit imponere signum.

De pcepto Machometi in ieiunijs.

Primum pceptū machometi ē
 q̄ sarraceni in qlibet āno mēsez
 integz z amadē ieiunēt in quo
 alchoranū datū cellitus asserit macho
 metus ieiunātes autē tpe nocturno co
 medant v̄surno abstineāt: ita vt ab es
 diet hora q̄ nigr̄ ab albo distinguere p
 visum poterūt filiū v̄sq̄ ad solis occa
 sum nemo comedere bibere aut vxorē
 p̄mixtione se p̄sumat fedare. Post so
 lis at̄ occasum donec ad sequētis diet
 erepusculū sp̄ eis cibo z potu p̄p̄sēz
 vxorib⁹ p̄t̄ cuilibet liceat v̄t. Si autē
 infirmitatis qd̄ fuerit p̄grauat⁹ aut in
 via erit q̄dū aut lāguoris aut itinēris
 durauerit tps̄ cōcedit̄ eis q̄buscuq̄z
 voluerint z vesē sil̄ et v̄t. Sic tū vt q̄
 v̄l egritudis vel vie vel necessitate m̄
 nus impleuerit postea emendū quō si
 cuerit z dicūt sarraceni q̄ istud ieiun
 ium ē ad restringendū vicia carnis pre
 ceptū qd̄ est uniciū p̄nie. Sz qd̄ p̄dest
 p̄ diē ieiunare z nocte ter vel quater co
 medere z bonis carnib⁹ optimisq̄z frui
 z mulierib⁹ v̄t h̄ nō debilitat s̄ potius
 corroborat carnē z incendit ad illicitos
 motus zactus.

De pcepto machometi i ob seruatione pasce

Primum pceptū machometi
 q̄ est q̄ obseruēt pasca. Notandū
 v̄o q̄ sicut hebrei ita z isti men
 ses fm̄ lunā cōputant. Vñ z pasca eo
 rum qd̄ ip̄i post ieiuniū faciūt nō sem
 per vno tpe p̄tingit. Pasca aut̄ suū qd̄
 dicunt nihil aliud est q̄ q̄dam memo
 ria vel celebratio noctis cuiusdā q̄ est
 in ip̄o mēse in q̄ aschoranū descēdisse
 dicūt. In ea q̄p̄ nocte vigilātes p̄ ec
 clesias suas qd̄ vocāt mesquitas garri
 unt salūt bibūt z insaniūt discordant
 autē a xp̄ianis z indeis q̄ in lege mo
 ysi pceptum est obseruari pasca in me
 moriam exitus de egipto. In lege autē

christi preceptum est observare pascha in memoriam resurrectionis xpi. Machometus aut pascha celebrari inuixit in memoria arietis ostensi abrahe i sacrificium celebrandi loco filij sui. et cum eorum rex celebrat istud pascha pinctus lyntheo mittit gladium p guttur arietis et statim sup aliquod iumentum deducitur ad reginam. et si regina eum videt antequam moriatur asserit se bonam fortunam consecuturos anno illo qui pascit et propriis oculis vidit in narravit. Sed et per expeditionem pasce eorum faciunt aliam superstitionem quam milites cum rege egredientes veniunt in campum magnum et ibi facia quodam fonte currentes pcutiunt cum lanceis suis intra illam fontem et sic expediunt suum pascha.

De precepto machometi in peregrinatione ad meham.

Extremum preceptum Machometi est quod omnes sarraceni per singulos annos semel vadunt ad domum dei quam est in mequa videnda propter solam recognitionem et ibi precipiunt adorare eam quam in conspectibus tegumentis induci circumire et lapides prout lex precipit per mediam. scilicet fimbria facere retro per lapidando dyabolus hac domum dicitur adam cum de paradiso exulasset domum extruxisse et omnibus filiis eius donec abraham advenit locum ordinis fuisse. abraham autem dei servus eam roboravit et instauravit et in ea domino vota vouit et sacrificia obtulit filiisque suo nomine hismahel post mortem reliquit ei et omnibus filiis eius per multa annorum curricula donec machometus natus est ordinem domus permansit. qui nato eandem deus sibi cunctisque generationibus suis hereditaria ut ipse prohibet permisit. hanc sarraceni non ex auctoritate habent sed quasi commentum aliquod fingunt. antequam enim legem predicasset domus hec ydolis plena erat. et volens scire qualis erat domus illa et quod ibi secretum inesset ex-

cur illuc machometus ire et que lege inveniunt iussit facere venerabilis petrus alfonso in suo dyalogo. titulo quinto declarat dicens. Duo filij loth. scilicet amon et moab hac domum honorabant et domino ydola ab eisdem ibi colebant alter ex albo alter ex nigro lapide patratum nomen quidem illius quod est nigro lapide erat mercurius dicebat nomen vero alterus chames. Alter quod ex nigro erat lapide in honore saturni alter ex albo in honore martis erat edificatum bis in anno cultores eorum ad ipsa ascendebat adoranda ad martem quidem quoniam sol in primo gradu arietis intrat quoniam aries honor est martis in cuius discessione put mos erat lapides faciebant. Ad saturnum vero quoniam sol primum gradum libere intrat quoniam libra honor saturni est quod ibi sacrificabant nudi tonsis caputibus que usque in hodiernum diem in india celebratur ut dixi. Arabes vero cum amon et moab ydola adorabant Machometus autem post longum tempus veniens pristinam consuetudinem nequiquit auferre. quasi quodammodo more inusitato inconsuetilibus tegumentis coopertos domum circumire permisit. Sed ne videretur precipere ydolis sacrificare simulachrum saturni construxit in pariete in angulo domus et ne facies appareret dorsum erat tantum exterius positus alterum martis. scilicet ydolum quia sculptum undique erat subtus terram et lapidem suprapositum misit. homines vero qui ad adorandum ibi conveniunt lapides istos osculari precipit et humilitatis tonsis caputibus inter cetera lapides retro tactare qui humiliares dorsa denudant quod est signum legis pristine. Ecce qua intentione precepit supradicta machometus. In libris quoque illorum scriptum est quod homines quidem ex decem sociis machometi more solito lapides de-

alibus dico q nec adiuuare nec nocere potestis syon. Sz qz machometus fecit illius morē exequor. q at dicit la pīdibus facienda demones effugare non psequēs rō videt eē qz qd nō aliq pcpit sensu corporeo effugare leniter nequaqz pī. noie vō dñi fugant demones. Et si dicāt sarraceni auduisse alī quos dicentes demonia se vidisse z ea audisse z collocutus fuisse z sic possūt sensu pcpī corpali. Dicendū q licz angelī corporeo sensu non pūt pcpī illis tū q fm mandata dei incedunt visibiles sunt sūt dyabol⁹ amicis suis visibiles apparet.

De precepto Machometi in preditionib⁹ captiuationib⁹ z occisionibus contrarior.

Epitū pceptū est q aduersarios eius z eoz pphas pidentur captiuent interficiāt z oib⁹ modis psequant atqz deleāt nisi resipiscāt z ad eoz fides pueri voluerint aut feruitus in dicū cēsum pfoluerint z patet manifeste q h pceptū nō est ex dei opibus neqz pphetaz qbus nunqz iussit cogere aliquē credere. Sz machometus h cupiditate pcepit pecunie vt inimicos suos destrueret z talis coactio nō debet fieri. imo si qd aliqne cōuertere velit nō p violentiā h diligēter z dulciter h facere debet sicut ipse machometus in suo testat Alchorano h psona dñi ita ad ipm dicētis. Si velly dñs de⁹ tuus z toti⁹ seculi gentes crederēt cur ergo vt credāt cogis qz null⁹ nisi voluntate dei credit. z in alio loco vobis inqz gentib⁹ vras dei tā venit q crediderit p semetipso fecerit. q vō errauerit p semetipso z ego nō sū supra vos basulus sequere vō de⁹ inqz qd reuelat tibi z expecta donec iudicet de⁹ q sup oēs iudex ē. Itē i eodē dñs inqz de⁹ tu⁹ h vna lege si veller cūctos sine

discordia poneret fingit. Itē in alio loco tāqz sibi de⁹ loquat nō inqz violentia in lege debet eē tā iusticia z vras apparet q voluerit spōte sua credat. Itē i alchorano vos increduli nō q ozo oratis nec quē orat⁹ ozo z quē adorat⁹ nō adoro in lex vob q discors. z in alio loco ait. nō alitricis cū alteri⁹ legis gentibus nisi mollib⁹ vbis. qre g predari captiuari z gētes vi cogē ad credendū iussit h oia semitas dei eē fatet. Cū g h lex sibipī pdicat null⁹ ē firmitat⁹ vt momenti. Sz tō machomet⁹ pdari captiuare z gētes interficere iussit vt arabes q deū ignorantes in deserto manebunt in pdicationib⁹ delectarent et vt maxime illi crederent.

De precepto machometi in licentia comestibilium.

Cratū pceptū machometi ē q sarraceni edant absolute de omnib⁹ carnib⁹ pter carnē porci z sanguinē necnō morticinū. Vñ dicit in alchorano vos credētes edat⁹ qd vñ fuerit voluntatis ex bona presequit a morticinis vō z porco z sanguine z ab aialī qlibet pempto nō in creatoris noie vos abstinere de suffocat⁹ z cōbustis z interfecit⁹ p lupos nisi vos mandaueritis vel vt debēt fuerint iugulare mime comedatis qd fecit machometus vt in h a lege sua nō solū iudei h nos xpīant deferrem⁹ quō iudeis carnes fuisse ac leporene aliorūqz aialūz nō ruminantū sunt phibite z sūt pilces absqz squamis. lex vō xpī xpīantis i esus humanū oia pcedit absente.

De precepto machometi circa pluralitatem vxorum.

Unū pceptum machometi est circa vxores. Vñ cōcessit sarracenis q eodez tēpore quā tior legitimas possunt habere vxores z qualibet repudiata aliā semp ac

capere ita tamen q̄ nūq̄ quaternariū
numez tranſeāt. In repudiō q̄z p̄ce-
ptū obſeruari v̄t v̄lq̄ tres ei q̄libet re-
pudiare eandē rursus recipere liceat q̄ ta-
liter tertio relicte ſp̄rete neq̄q̄ v̄lq̄quo
maritis alijs nupſerint et ab illis reli-
cte fuerint recipere mādāt tūc āt ipſe vo-
lentes prioribus maritis an bene recō-
ciliantur et ſic recipiant. De empticijs
v̄o atq̄ captiuis q̄cūq̄ voluerint ha-
bere dicit eis licitū eſſe et eandem v̄dē
dī denuoq̄ emendi liberaꝝ poteſtateꝝ
habeāt ſic tñ v̄t poſtq̄ gratidaz ſemel
fecerint nequaꝝ eam alterius ſeruitu-
tis iugo p̄ſtringere poſſint. S̄z q̄ liceat
cape quattuor vxores et qualibet repu-
diata aliā dūcere hoc nulla q̄dem p̄-
cipitur r̄ſe. neq̄z em̄ niſi cauſa filios p̄-
creandi p̄ceptū eſt vxorē recipere q̄ aut
empticias et captiuas q̄t libet p̄nt habe-
re hoc q̄dam q̄tum ad ſarracenos ad-
ulteriū q̄z multociēs em̄t aliquā ſu-
prataꝝ a filio et ecōtra filius vel frater
a p̄re corruptā vel a fratre: et ſic p̄t diſ-
cuſſio inter p̄cepta machometi. Qua-
re āt machometus talia immūda fieri
luſſit cauſa fuit. q̄z ipſe valde feminas
diligebat et p̄miū luxurioſus erat et
ſicut ipſemet p̄feſſus eſt v̄s luxurie
hoim. xl. in eo manebat et maxime q̄a
arabes valde luxurioſi erāt voluntari
eoz ſatiſfecit v̄t crederēt. In b̄ p̄cepto
voluit machometus ponere differenti-
am inter legē ſuaz et legē moyſi. q̄z lex
moſaica mādauit viros poſſe libelluz
repudiū dare mulieribus ſuis. quo re-
cepto ſi ipſa nupſiſſet alteri v̄tro q̄ p̄i-
mus maritus tam non poſſet eam dū-
cere in vxorem. Oppoſitū mandauit
machometus v̄t patuit. Diſcordat eti-
am a lege chriſti que p̄hibet vxore vi-
uente marito alteri nubere q̄a qui ip-
ſam duxerit mecha: oppoſitum dicit
machometus v̄t viſum eſt.

De precepto machometi cir

**ca p̄hibitionem aliquarū muli-
erum de propria cognatione**

Ecimū p̄ceptū machometi ē
q̄ ſarraceni nō recipiant in vxo-
res cōſobrinas nec nutrices la-
cte nec germanas lactis. Vñ dī in Al-
chorano. oēs he mulieres vobis inter-
dicte ſunt et illicite v̄ie. ſ. m̄res et filie. o-
rores et nepres atq̄ materere nutrices
atq̄ germanas collectaneas m̄res et filie
muliez v̄iaꝝ ſi a vobis tacte fuerint ſin-
antē licite ſunt. B̄ āt fecit machometus
v̄t a lege ſua differret lex moyſi in qua
inſungit non accedere ad certas ſemi-
nas et poſſe inibi cū p̄ſobrinitis feminis
germani vel germane filijs et v̄t etiam
a lege ſua differret lex x̄pi in q̄ v̄lq̄ ad
q̄rū gradū p̄hibitione facta eſt. S̄z ex q̄
tantā voluntatē voluit oſendere in hoc
p̄cepto bonū fuiſſe nō v̄t alterutꝝ zo-
domia nec inſūgere q̄ mandāt ſicut
ipſe facit in alchorano in cap. de vaca.
Alibi tñ mandat de p̄pria cognatione
habere vxores v̄t ſanguinis p̄les ac-
creſcat et fortius inter eos amiſſiſſe v̄m-
culum v̄igeat ſm̄ q̄ moſ erat omnibꝝ
tunc temporis.

**De precepto machometi cir-
ca obſervationem die veneris**

Decimū p̄ceptū machome-
ti eſt q̄ ſarraceni obſeruent in q̄-
etern diem veneris q̄d ipſe fecit
p̄pter duo. Prīmū eſt quia ipſe p̄cto-
ſtelle veneris rex effectus fuit v̄t ſupra
patuit p̄cepto ſc̄do. Secundū v̄o eſt
v̄t a lege ſua differret lex moyſi q̄ p̄-
cepit ſabbatū obſeruari et lex. chriſti que
p̄cepit diem dominicam

**De precepto Machometi in
orando verſus meridiem.**

Dodecimū p̄ceptū macho-
meti eſt q̄ ſarraceni faciunt ora-
tionem verſus meridiē vbi eſt

mecha. Vñ dic in Alchorano i psona
dei sibi alloqñtis z suis credētib⁹ tibi
tñ Nūc huc nūc illuc aspicienti tuisq;
ad meoꝝ pꝛioꝝ noticiā q̄ s̄t mediato
res gētiū testes suū pꝛhaz pꝛiū te
stem habentes orationis locum vera
cem z ydoneū deo testificante videlicet
versus inequā templiq; sui mediū qđ
abraham pꝛimo fundavit firmaboq;
semp vbiq; fuerit faciem tuā oran
do veritas talem locum orādī instituit
machometus vt deferret a iudeis qui
orant versus occidentem. z a nobis cri
stianis q̄ oramus versus orientē quia
ad orientē crucifixus est xꝑs z ad ori
entem ascendit in celum. Et intrin vo
lunt esse discordes a xꝑianis q̄ in nul
lo penitus vellent confirmari vñ nos se
dentes honorifice sup menses mandu
camus ipi vñ sup terras facientes nos
cum mappis ipi sine mappis. nos sar
dinas p caudā accipientes mittim⁹ in
ignem ipi vñ p caput eas accipiūt et
eandem aduersus ignē mittunt: z sic o
m̄s innumeris que secum cōuersan
tes experimento cognoscunt.

**De precepto machometi cir
ca iudicialia.**

Erctū decimū pceptū macho
meti est q̄ in possessionibus re
perendis petitiū testibus pꝛo
bet z negator iuramento semet expur
get. testes at nullo nisi valde ydoneos
pbatosq; psonas z quib⁹ sine iuramē
to credere possint pducāt. In q̄busdā
etiam alijs mosayce legis morē custo
diunt vt q̄ hois sanguinē fuderit ea dē
pena plectat. z quisq; in adulterio de
prehensus fuerit cū adultera pariter la
pidetur. Qui at cū qualibet alia fomi
catu fuerit octingēta flagella subta
cebit furi talis indicta est pena vt pꝛi
ma z scđa vice octingēta flagella su
stineant. Tercia manū. Quarta pedē
amittet z qui castibet hoim membrūz

abstulerit digno precio ēdimat. Et sic
patet q̄ in iudicijs faciēdis quo ad ali
qua moysi consentiūt legi. In q̄busdā
vñ dissentiūt qđ z machometus fecit
vt in hoc etiā aliquantulū diuersa eēt
lex sua a lege moysi.

**De precepto machometi z ab
stinentia a vino**

Partū decimū pceptū macho
meti est q̄ sarraceni abstineant
a vino qm̄ fomes est z semina
rium hois peccati et illud bibere dicit
maximū peccatū esse vñas tñ comede
re z mastu potare etiā in apparatu h.
Et licet sarracenis vinū sit pꝛibitum
ipi tñ in occulto immoderate bibunt
z inebriant. Causa at pꝛcipua q̄re a vi
no sp̄ abstinere iubent est ne forte socij in
ebriari patefacerent ruinas ppli. Et si
tñ pꝛctm̄ est vsus vini cur ergo i suo pa
diso pmittit ritū vini sicut s. patet.
consideratōe q̄rta. z q̄rta. articulo. xij.
Alia causa fuit supius assignata consi
deratōe tertia in tercio passu vide ibi.

**De precepto machometi cir
ca modum heredan di**

Vñū decimū pceptū macho
meti est q̄ in hereditate vñ fi
lle vnico filio coequent qđ fe
cit vt poneret differentia legis sue a le
ge moysi z xꝑi qm̄ lex moysi iniungit
q̄ filie cū filiis nō sint heredes: xꝑs at
in hereditate eos eq̄les fecit.

**De precepto machometi cir
ca testimonia**

Erctū sextū pceptū macho
meti est circa testimonia. Vñ
pcepit in alchorano. q̄ quartū
mulier testimoniu p̄ualeat testimonio
vñus viri in quo differt a lege moysi
in qua iniunctum est q̄ nullo mō mu
lierum testimonia acceptent. et a lege
christianoz in qua in certis casib⁹ eaz
testimonia capiuntur.

De precepto machometi circa prohibitionē disputatiōis cū quocūq; extraneo a lege sua.

¶ Eūmū septimū pceptū machometi est q nullus sarracen⁹ pre sumat in lege sua cum aliquo disputare vel discutere q fecit machometus ne falsitas sue legis in publicū veniret similis noctue fugienti lucem ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostensa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xpī manifestauit quam precepit xpī sup te cta predicari quia ipse palam locutus est mundo ⁊ in occulto nihil. sicut supra paruit libro primo consideratiōe terciā. articulo primo.

De precepto machometi circa Circumcisionem.

¶ Eūmū octauū pceptū sarracenorum est q circumcidunt pueros. Istud autem non habent ex precepto Machometi cum nullibi reperiamur in alchorano sicut infra de clarabitur: octaua consideratiōe articulo primo. Discordat etiā in circumcisiōe a iudeis quia ipsi circumcidunt die octauo: sarraceni vō omni tempe. Iudei vō etiam faciunt reperiōnē in templum ⁊ sugunt caput veretū. sarraceni vō nō. Quomodo autem cessauerat sacramentum circumcisiōis discium est s. libro primo: cōsideratiōe terciā. articulo. vi. puncto primo. Dec sunt precipua legis machometi mandata ab omī sarracenoz gēte maxīma celebratiōe habita. Illa vō plurima sunt que enumerare longū requirunt sermonem ⁊ in tātam dementiā. Idic dyabolicus machometus venit vt quis fuit affirmare q quāscūq; peccatis q̄s obligatus fuerit ⁊ in die mortis sue deo ⁊ sibi crediderit. dicit q. in die iudicii ipso interueniente saluus erit.

vsq; tunc ergo mancant sui credentes in inferno expectantes redemptiones vbi nulla est redemptio.

Tractat de vilissima morte Machometi.

Extra considera-

tiō huius libri est de morte machometi dignū em erat vt finis ei⁹ ostēderet qualis ipse fuerat in vita ⁊ doctrina. Vnde cum implerent. x. anni regni sui ab illo. anno quo fuit eleuatus in regem in damasco: computando qdam discipulus eius cuius nomen al bunoz voluit experiri si resurgeret machometus die terciā a morte ad vitam sicut ipse p̄dixerat. Dixerat em q post q̄s decemanni sui regni essent impleti q̄s debebat mori et resurgere terciā die corpusq; suū ea die deferendū ad celū Et ideo q non crederent sepulture q̄re predictus discipulus eius distempato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est ois color eius. ⁊ ideo intellexit q mors sua appropinquauerat. ⁊ dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo q p aquam salua rentur ⁊ ventam inuenirent quo dicto subito pedit aiam dyabolo magro suo. discipuli autem sui diligenter seruauerunt corpus expectando q resurgeret die terciā vt dictū ē Sz postq̄ ipsi viderunt q nō resurgebat vt p̄dixerat ⁊ feto re ei⁹ tolerare nō possent relicto corpore inhumato maria ps̄ decessit. ⁊ p̄ ix. dies mortis ei⁹ venit p̄dict⁹ discipulus ei⁹ al bunoz vt videret quō facebat ⁊ fin q narrat lucas tudēsis i cronica sua inuenit corp⁹ a canib⁹ comestū cor rosis ossib⁹. Sic al bunoz collect⁹ ossibus sepelivit in ciuitate qdā q dī arabice medunaziel. Sic ergo q̄ int eos prudentiores fuerunt deprehēsa seductoris falsitate omnia quecūq; dixerat

falsa et irrita estimantes considerantes
etiam quod indigna vita digna morte ter
minasset ab eius lege discesserunt.

De successoribus machometi.

Septima considera

tio est de successoribus macho-
meti hanc turpissima eius mors et falsi-
tas sue prophetie clarissime iudicaverunt
falsitatem sue doctrine et immundiciam
sue doctrine veritatem occulto dei iu-
dicio et dyabolo procurante incrementum
accepit. Quatuor ergo puncta in punctis consi-
deratione occurrunt tractanda. Pri-
mus punctus est astucia dyaboli per mor-
tem machometi ne eius doctrina peri-
ret. Secundus vero est de successoribus eius
Caliphis egyptio orientali et miramolo
molino occidentali. Tercius de diversitate
gentium quae sectam machometi susci-
pere noluerunt. Quartus de diversitate
paganorum quae in aliquibus imitantur sarra-
cenos et in alijs differunt.

**De astucia dyaboli ne peri-
ret secta machometi.**

Primus punctus huius consider-
ationis est de astucia dyaboli per
mortem machometi ne periret eius
doctrina. Vbi cum ad exemplum prophetarum
viroque prudentium discederent a lege ma-
chometi quia ipsum mendacem et immundum
in vita cognoverant ut dictum est in precedenti
consideratione omnes fere alij vellet discede-
re tunc cognati machometi et socij qui prius
in honore et reuerentia apud populum ha-
debantur et occasione legis multa lu-
crabantur mestri et confusi cum multis blan-
ditijs et promissionibus ceperunt omnibus mo-
dis simplices attrahere et ad sectam perducere
eam eorum animos inclinare specialiter au-
tem dyabolus astucia sua usus est quasi
quodam instrumento. scilicet quodam sarra-
ceno pessimo qui dicebatur halij. Hic
erat filius habitari unus ex decem ma-

chometi socijs qui post mortem ipsum re-
gnum adeptus est quod blande predicavit et
callide ammonuit ad credendum gentes et
dixit illos non bene intelligere macho-
meti sermonem machometus inquit non di-
xit quod ante sepulturam vel videntibus homi-
nibus subleuaret in celum. Dixit quippe quod
post sepulturam corpus angeli eum nescien-
tibus cunctis delaturi essent in celum.
Vnde quia statim eum non sepelirent ictibus
fecere cepit ut statim sepeliret hac igitur
causa gentem in errore pristino parumper
detinuit duo vero fratres scriptorum ma-
chometi filij nomine hasam et hozam scitu-
nys et vigilijs fortiter corpora maceran-
tes pene ad mortem deuenerunt pa-
ter vero eorum sepe filios ammonerat ne
per tam longam macerationem sua fatiga-
rent corpora. Ipse autem videns illos stul-
tos esse et ad mortis hostium periculum la-
bore iam deuenisse de machometo
erat rem patefecit. Cognita autem nequicia
illius a patre ceperunt comedere et bibere
vinum et sicut in sua lege fortiter antea
prohibebant ita denique legem quamvis non ex to-
to dimittere ceperunt sed et quedam per genti-
tis istos in consuetudine insecute sunt.

**De successoribus machometi
in Oriente et occidente.**

Secundus punctus est de succes-
soribus machometi secundum quod nar-
rat Aconem. episcopus in libro de re-
bus et statu terre orientali post mortem
machometi Sarraceni quendam ex di-
scipulis machometi loco eius elegerunt
quem vocauerunt calepham quasi suc-
cessorem siue heredem eo quod dignitatis
et principatus machometi successor ex-
isteret quod dignitatem et potestatem adeptus ce-
pit partem blanditijs partem perminatione
et metu populos ad se reuocare et multi-
tudinem hominum congregare. Sed quidam
Alicali nomine contra predictum calepham
invidia concitatus et indignatione primo

tas concupiscentia lucri et ambitione secularis dignitatis tractus. modis quibus potuit per se et suos eidem se opposuit et multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidam patruelis machometi nomine Halij cum obtinuisset principatum vehementer commoueri cepit et indignari. quod successor machometi vocaretur cum se digniore ipso machometo reputaret et prophetam eximium cum dominis familiaribus quam machometus fuisset locutus se vellet ab omnibus existimari. Hic ergo et concupiscentes eius legi machometi maxime detrahebant: et in ipsum multa maledicta proferebant. Alios ritus et alias institutiones et alium orandi modum quam tradidisset machometus predicantes. Illi autem qui legem machometi tenere volebant in partibus orientis Calephas baldesem statuerunt. qui in tanto honore reuerentia a suis habetur quod nisi mandato auctoritate eius nullus christianus potest aut nobilis appellaretur soldanus et omnes eius subditi tam reges quam alij. Pedes eius ad terram usque prostrati reuerenter osculantur. Successores autem halij de quo supra fecimus mentionem contra singularem orientis Calepham sedem suam creperunt in terra egypti innumeris diuitijs et delicijs affluentes. Vnde inter egyptios et inter orientales populos magna sepe extrinsecus fuit dissensio et odium implacabile: et in lege discordia et contradictio saracenorum. populi in duas partes diuisi. quadam parte halij eius successoribus adherente. maiori tamen parte consentiente machomete et successoribus eius. Postquam vero soldanus ipse administrationem egypti sub domino suo calepha egyptio adeptus est. timens si bi eo quod Calephe non immerito multis accusantibus erat suspectus. ut ipse saladinus ad illum superiorem haberet respectum. sed ipse sibi soldanus esset. ac

Calepha accessit ad dominum suum. Calepham egyptium tanquam ei debitam et solutam vellet exhibere reuerentiam et clauis ferrea quam gestebat in manibus ex improprio ipsum ad terram prostratum elecit: et per proditores occidit. Omnes autem filios eius et cognatos et speciales amicos vel interficere iussit vel carceri in perpetuum mancipari. extunc soldanus baldesem. solus monarchiam et dignitatem tam super egyptios quam super omnes alios orientales obtinuit saladinus compellente egyptios ut ei concorditer obedirent et nullum calepham alium instituerent presumere. nec ritus alios quam alij orientales obseruarent. Princeps autem orientalium saracenorum omnium qui legem machometi obseruant potissimus qui caput imperij sui. et dignitatem: et regnum suum solum in ciuitatem marcham que quondam carthago dicebatur collocauit. et non solum ethyopie et affricę: sed etiam hyspanie in magna parte dominum orientalem calepham cum vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ipsum regem et calepham reputans miramamolim. id est regem gentium. se et omnes successores precepit appellari lingua enim eorum. mira idem est quod rex mamolim apud credentium interpretatur. Vnde inter orientales et occidentales saracenos magnus est scisma et dissensio quod plurimum viriles christianis eo quod isti illis in prelijs et expeditionibus contra nos renuntiare prestare subsidium regno ipsorum in seipso diuisor ex magna parte dissoluto.

De diuersitate gentium que legem machometi suscipere noluerunt.

Eritus punctus est de diuersitate gentium que legem machometi suscipere noluerunt. Narrat supra dictus doctor libro quarto. quod multitudo gentium et idolatrarum copiosarum maxime bi qui septentrionalem inhabitant regem

quē circa paludes machedos et in pti-
bus vulgarie et comanie vsq; ad fines
hungarie, et qui in cōfinio regni dacie et
alijs ptiibus adiacētib; cōmorant le-
gem machometi recipe noluerūt. et qz
ab alijs saracenis orientalibus et occide-
talibus valde tremori sūt p metū vī vi-
olentiā nō potuerunt cōpelli, vñd vsq;
hodie quidam eoz errorem vetustum
retinentes idola colūt: venerant et ado-
rant. Illi aut more pecudis, nec leges
nec scripturā nec lras villas habētes ar-
bores et arbusta et pcedēs et generalit
quicqd in mane casu aliq primū eis oc-
currit: illud p deo reputantes: p totū
diem colūt et adorant. Quidaz aut ex
eis se verū et sūmū deū ignorare confi-
tentes: putantes deū tamē ignotū aliq
placare sacrificio et obsequio venerari
carnes vel panē sep aliam hmoi obla-
tionē in altum piciunt in bonorē illi-
us qui deus ē et habitat in excelsis cla-
mantēs et dicentes: eius sit oblatio hec
qui sup omēs est et summie diuinitatis
iuxta alios obtinet principatū.

**De diuersitate paganorum in
parte saracenos imitantiū.**

Quartus punctus est de diuer-
sitate gentiū qui in aliq mutan-
tur saracenoꝝ legem dñt. et in
alijs primi dicunt torcomani q in ter-
ra turcoꝝ inhabitant. hi traxisse credū-
tur originē a septentrionalibus sarace-
nis supradictis. Vnde noie composi-
to a turcis et comanis: appellant ibur-
comani. De thurcis siquidē ex antiq;
orientaliū hystorijs certū habemus q
ex septentrionali regione exeuntes p-
sariū fines ingressi non solū regionem
illam: s; vniuersas fere orientales pul-
tias armato manu occupauerūt violē-
ter. Extunc aut gens illa prius rudis et
inculta, nec habēt certam mansionem
sed passim cum vxoribus et filijs et pe-

coribus vagans et pascuarū cōmodita-
tem sectans regem sibi prefecit ciuita-
tes et opida possidere incipēs agricul-
ture dans opam que prius de peculeo
tū viuebat ac iura sibi ciuilia constitu-
ens. Hi aut qui sua ruditate pmanen-
tes priorem viuendi modum deserere
noluerunt appellati sunt iburcomani.
In multis aut imitant illos saracenos
qui beduini dicunt. Isti beduini ex a-
rabum gente principaliter ceperūt ori-
ginem de quoz stirpe dicūt descendit
se machometū. Hi aut dogmatizantes
q diem mortis a deo sibi constitutum
nec preuenire possunt nec preterire nū-
q ad pugnam armati pcedunt. s; solū
modo camisati pepylis more femina-
rū: capita inuolutes lanceis et ensib;
tantūmodo viuentes. et licet leniter et d
facili cōuertant in fugam. Illos tñ sa-
racenos timidos et ignaros reputant,
q spicula et sagittas a longe loculantur.
Sūt aut nō solū xpianorum: s; et etiā
saracenoꝝ et proditores mendaces
et constantes et amici fortune et dupli-
cia via gradientes his quos cernūt prena-
lere libenter adherentes. Portant etiā
in capitibus pillos rubeos euz pepu-
lis in tentorijs de pellibus aialiū habi-
tantes, omnis etiā pellibus et caprimis
plerunq; vestiunt. nullam aut haben-
tem certam mansionē in campestrib;
et pascuis inrmatim partibus inceden-
tibus vagi habitant et pascuntur vber-
tatem sectantes diuersas regiones cir-
cuunt lacte viuentes et animalū copi-
osam multitudinē secum trahentes.
Ipsi aut penitus ociosi tam equoꝝ
q pecoꝝum vxoribus suis procuratio-
nem relinquūt. Sont et alie gentes ex
orientalibus partibus, qui legem ma-
chometi custodiunt excepto q more
christianorum ad ortum solis adorant
eo q patres eoz qui christiani fuerunt
hunc modū adorandi eis reliquerunt q

alii saracenis heretici et yphani reputant. ex quibus nonnulli ipsum solum deum summum reputant. eo quod inter omnes creaturas visibiles precellentem habet pulcritudinem. Sunt autem quidam alij miserabiles homines in montanis circa iuga libani et partibus tripolitais commorantes. qui licet ex parte legem machometi observant: dicunt tamen se legem alteram occultam habere quam non licet alicui revelare nisi filiis eorum: cum tam adulte sint etatis: ut secreta pueriliter non revelent vel mortis articulo imminente cum patres in extremis laborantes sepe euadendi non habent. Prores autem eorum et filie in lege maritorum et parum suorum ignorantem legem illam dicunt se credere quod si forte filius levitate illam legem quam vocant occultam matri sue revelant. vxor a marito et filia a patre absque ulla retractione necarent. Hi autem preter morem aliorum paganorum vinum bibunt et carnes porcinas edunt et ab omnibus alijs tanquam heretici legis reprobant. Ipsi etiam pessimam abominabilem et sexui semine contrariam in occulto turpiter operantur: sicut illis narrantibus quod ab illis recesserunt cognitum est timet ne vxores eorum eos relinquerent: conemptum haberent. si execrabiles ritus eorum in iudicium secrete puerilissime cognoscerent. Est etiam in provincia fenicis circa fines civitatis Emthadensis qui hodie vulgariter appellatur tontaza. quidam populus scopulis et montibus undique circumclusus inhabitans habens castella. x. fortissima: et propter viarum angustias et rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis et vallibus omnium fructuum et frugum fertilitate fecundissimis et amenitate locundis. Horum autem hominum qui desunt nuncupant multitudinem numerumque. Excedere dicunt. Desunt autem sibi capitulum non successione hereditaria. sed prerogativa merito quem ipsi

veterem seu senem appellant. non tam puerile etatis ratione: quam prudentia dignitatis preminencia. Primus autem et summus in fauste religionis eorum abbas et locus ubi originem habuerunt in partibus orientaliis valde remotis. versus civitatem baldorensem et partes persidis provincie. Hi autem virgula non fundentes neque facti a yphano discernentes omnem indifferenter obedientiam superiori suo exhibitam sibi credunt esse vite eterne meritum. Non tante subiectionis et obedientie vinculo magistro suo quem senem vocant astringunt quod nil ita pericolosum est aut difficile quod ad mandatum domini sui hilariter et ardenti voluntate amplecti et perficere vereantur. Senex autem dominus eorum pueros de populo suo in locis secretis et dilectionibus facit nutrices et diversis ydem materibus generibus diligenter imbutos et instructos ad varias provincias instruit cum cultellis ut potentes homines tam ex christianis quam saracenis. vel quod ex aliqua causa habet eos odio. vel ad preces amicorum suorum. seu etiam propter imensam pecunie precium sibi datum mandat occidi promittens propter huiusmodi mandati executionem longe maiores delicias habituros in paradiso sine fine post mortem quam fuerint ille in quibus fuerant nutriti quod si propter hominum obedientiam eos morti contigerit martyres a suis iudicantur et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habent reverentiam. Parentes vero eorum a magistro quod senex dicit multis muneribus donantur: et si servus erat decetero liberi duntaxat. unde miseri adolescentes seducti et pueri predictorum summa ad varias partes mundi transmissi cum tanto gaudio et desiderio legationum mortiferam suscipiunt et cum tanta diligentia et sollicitudine perficiunt sese variis modis transfigurantes et aliarum nationum ritum et habitum sibi assummentes. aliquando in specie mercatorum

quādoq; in specie clericorū seu mona-
chorū infini; alijs modis sese occidat
q; vix aliquis in vniuerso mūdo adeo
cautus est q; sibi possit ab eorū insidijs
pauere cōtra inferiores psonas aliqd
machinari dedignant. Potētes autē q;
bns ipi aduersant vel p̄cio magno se
redimūt vel armati incedētes cum ca-
therua satellitū eū; suspitione z metu
mortis sp incedūt. Hi autē sup oēs ali-
os saracenos legē machometi z ei⁹ isti
tuta diligenter z arissime seruauerūt
vsq; ad tpa cuiusdā m̄grī sui q; natura-
li p̄ditus ingenio diuersarū scriptura-
rū excitatus studio xpianorū legē xpī
euāgelia cepit cū omī diligētia legere
z p̄scrutari admīrās xpī miraculorum
virtutē z doctrine sanctitatē. ex quo;
cōpassione z irrōnabilē cepit abhomi-
nari machometi doctrinā. z tandem co-
gnita veritate subditos suos artes ma-
ledicte legis studuit paulatim reuoca-
re. Vñ exhortatus est eos z mandauit
q; vinū cū modestia biberent z carnes
porcinas māducarent. Tandē vō post
multas amonitōnes z varias doctoris
sue p̄dicatōnes in hoc oēs cōcorditer
consenserūt q; relicta machometi per-
fidia p̄cepta baptismatis grā efficeren-
tur xpiani. Ita tñ q; eiusdē conditōis
essent z libertatis vt alij xpianorū lege
subiecti isti erant tñ ep̄is s̄ribus mili-
tie templi tributarij duo milia bisanti-
orū eis dē annuatim p̄soluentes p̄ secu-
ritate cuiusdā terre sue q; in cōfinio ter-
re predictorū fratrū sita erat q; multas
eis molestias occasione ciuitatis infer-
re cōsueuerant. Prefatus autē azīmo-
rū magister vnū de familiaribus suis
virū eloquentē prudentē z strenuū de
quo plurimū cōfidebat. misit ad regē
hierosolymitanū. Rex autē intellecta
causa legatōis p̄ tanti ppli visitatiōe
z aiā a laqueis dyaboli liberatiōe deo
grās agens Nunciū sentis cū sumo bo-

nore z gaudio magnifice recepit ipm
ad pp̄ia reuerentem vt dñō suo bonā
regis z christianorū voluntatem z ma-
gnū desiderū denunciatet. z vsq; ad fi-
nes terre sue deduci p̄cepit qui dum
fines suos iam fere ingressurus tripoli
p̄transisset: quidam ex nostris vir
belialz iniquus dei timorem ante ocu-
los suos nō apponēs hoīem de regio
ducata z fidei xpianorū sinceritate con-
fidentē improvisum nil ante sibi me-
tuentem in detrimentū xpiani nois et
maxime ecclesie orientalis occidit. vñ
pplis ille qui tanq; planta nouella nō-
dum radicans erat in fide cū ira ma-
gna z indignatione fidem nostram re-
spuens z nostrorū confortiū suspectū
habens a tam sancto z honesto p̄posi-
to resiliuit z vsq; ad ip̄us p̄ns christia-
nos z dei ecclesiā p̄sequit̄ infestare nō
p̄termisit. In vno igit corporali ho-
miciidio predictus ille p̄ditor aias in-
numeras interfecit. His igit z alijs in
numeris monstruosis hoībns misera-
bilis regio orientalis corrupta ē. z alie
q̄plures eius p̄nitiois exemplo sunt
coinquinatę contagio.

De bello saracenorū p̄ argu-
mēta cōtra fortalitium fidei.

Etana cōsidera-

rio hui⁹ libri est de bello sarace-
norum p̄ rationes contra nostrum fi-
dei fortalitū suo ceco iudicio nimium
efficaces non attendentes q; est turris
fortitudinis a facie inimici. z vt colli-
gere potui ex diuersis libris decez sūt
argumenta quibus insultant contra
nos. Primū contra nomē christia-
nū. Secundū contra christi conceptio-
nem. Terciū contra christi diuinitates
Quartum contra christi mortē. Qui-
tum contra trinitatē p̄sonarū. Sextus
contra beatitudinem eternam in visio-
ne dei. Septimū contra matrimonij

vnus vxoris tm. Octauus contra baptisimū q̄ ad ablutionē interiorē. Non nū contra adorationē imaginū. Decimū contra veritatē vtriusq; legis quas dicunt esse corruptas p̄ iudeos z xp̄ia nos z nihil esse veritatis nisi quantum in alchorano continet.

**Contendit ostendere christi-
anos nō esse christianos.**

Primum argumentū saracenozū p̄ est contranome xp̄ianū. Dicūt em̄ q̄ illi q̄ vocant xp̄iani non sunt christiani nec debēt vocari christiani. q̄ sunt cōtrarij oibus dictis z factis que opabat̄ dicebat ih̄s xp̄s. q̄ xp̄us erat iudeus z seruauit sabbatū. z ip̄e dicit in euangelio Math. xv. Nō sum missus nisi ad oues q̄ pierūt domus israel. Itē erat circūcisus. sequit̄ ergo q̄ nihil habēt facere cū eo in paucis vel in multo imo sūt sui cōtrarij totaliter. ad hanc veneniferā oppositionē dupliciter respondet. Primo eius oppositū ex opibus ostendendo. Secūdo q̄ saraceni sic dicētes sūt cōtra legē suam. Primum sic ostendit. q̄ experientia teste possunt videre saraceni q̄ habitāt int̄ xp̄ianos quātā gl̄iam z honorēz quāto corde xp̄iani faciūt z offerūt ih̄u xp̄o edificatis tāsolennissimis z magnificētissimis ecclesijs in suo noie z sue beatissime matris z suoz sc̄toz dicatis in crucibus z calicibus patenis candelabris lampadibus z imaginibus ex auro z argento deaurato possunt itez videre q̄ xp̄iani ieiunāt. xl. ob reuerētiā xl. dierū q̄s ih̄s xp̄s in deserto ieiunauit. z sic dicit lex saracenoz de mēse romadan. q̄ in eo descendit q̄ ip̄m ieiunent saraceni data rōne q̄ q̄ menses cōficeret ip̄m ieiunet. Quis ergo potest dicere de fidelibus q̄ non sūt xp̄iani. ex q̄ ieiunant. z sic cōfidentes r̄tam ih̄e in xp̄i sequunt̄ suū exemplū ieiunant

similr. iij. tpa anni z vigiliās festinātes cū ih̄esu xp̄i sue matris. ap̄loz z mltorum alioz sc̄toz quozū festa solēnsāt nō solū cantando in mltā gl̄ia laudes deo z illis. s̄ z etiā dieb⁹ illis cessando a corp̄alibus laborib⁹ lucratis. Pos sunt etiā videre quātā deuotionē z honorē deferūt noi suo cū mlti ex xp̄iāis cū audiūt ip̄m noiare inclināt sua capita: z aliqui flectentes genua. z qualiter etiā eundē blasphemantes cū in iudicio accusant publice puniunt. Non facio mentionē de secretis actibus cordis in cōtēplationibus nec d lacrimis que de eoz oculis sepe emanāt in magna abundantia memorando suam doctrinā. suas predicatōes. suos nobilissimos actus z vtuosissimos. suā vitā suā mortē. suū ad inferos descēsus. suā resurrectionē a mortuis. multis ex eis secū resuscitatis. Itē memorādo ē post suā resurrectionē suā familiārē cū ap̄lis cōuersionem p̄ dies. xl. anteq̄ ascenderet ad celos. In q̄bus sup̄ oēs angelos sedet ad dextrā patris sp̄ orādo p̄ suis fidelib⁹. memorādo etiam q̄ modo in mūdi fine veniet in maiestate sua z sui patris z angeloz iudicare viuos z mortuos z q̄ dabit ex̄itibus ad dexterā suā vitā eternā: z ex̄itibus ad sinistram tormenta sine fine. Quis igit̄ saracenus viuēs inter xp̄ianos pōt dicere nō esse xp̄ianos: nec talit̄ debere vocare illos q̄s cū tanta fide. cū tanta deuotione. cū tanta reuerētiā z cū tanta gl̄ia p̄stat adorare ih̄m xp̄m. Secūdo declaro q̄ saraceni h̄ dicētes sūt cōtra suā legē: nō dico solū illi q̄ habitant inter xp̄ianos z nouerūt supra p̄ dicta: s̄ etiā ex̄ites in mequa loco secūre eis p̄m alchoranū. cū ip̄m alchoranū in multis locis vocet eos xp̄ianos s̄e arabice noiant eos nazarenos q̄ in idē redit. s̄. discipuli nazareni s̄e xp̄iani discipuli xp̄i. q̄ ē m̄ḡ oim̄ fide

lū. et qm̄ apparuit paulo sic se vocant
nazarenū. Dices ego sum ih̄s nazare-
nus quē tu psequeris. Sic ergo sarace-
ni bñ pñt imponere fingere negare vel
affirmare de xp̄ianis q̄cqd eis placue-
rit qm̄ lex eorū vocat eos xp̄ianos ipsi
dicūt q̄ nec sūt xp̄iani nec ita debēt no-
minari. Dñ bñ pñt cōsiderare sarace-
ni de xp̄ianis sic dicētes cur⁹ alteri⁹ le-
gis volūt esse qm̄ nolūt affirmare esse
xp̄ianos. qd̄ tñ publice dicit lex eorū
Et ideo exq̄ suā volūtatē supponūt le-
gi sue negādo q̄ ip̄a affīrmat non ē mī-
randū si filia faciūt de sc̄tā sc̄ptura xp̄i-
anorū negādo tā irrōabili⁹ ih̄s filiū ma-
rie esse filiū dei. quē sacra sc̄ptura in
plūbus locis veteris et noui testamenti
p̄tali⁹ noiat q̄ sit fili⁹ dei su⁹ fili⁹ p̄mo-
genitus. suus fili⁹ p̄p̄ius. su⁹ fili⁹ ver⁹.
suus fili⁹ vni⁹genit⁹. sic q̄ vi⁹ sol⁹ ē fili⁹
p̄p̄ius dei genitus de sua s̄ba p̄p̄ia et
natura et nō multū. de q̄ vt nemo dubi-
taret. dicēdo iste est vel ille. deus pater
suū esse de nube loquēdo dixit eū ostē-
dendo. hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹. et si sara-
ceni negāt sac̄ā sc̄pturā quā habent
xp̄iani negāt legē suā in multis passi-
bus q̄ affīrmat q̄ eaz debēt credere qz
facit mētionē de sc̄ptura moysi et ps.
dauid. de multis etiā p̄phetis et euāge-
liis Affīrmat enī alchoranū q̄ illi sūt
credentes in deum: qui credūt ea que
deus ip̄sūt anteq̄ machometus esset i
mūdo. Ad ea aut̄ que dicūt q̄ ideo nō
sumus xp̄iani: quia non observamus
sabbatū nec circūcisiōē. que et q̄ma-
nifeste sūt ratiōes quare lex moysi nō
debuīt observari post p̄nūciationem
legis gratie. et excepto q̄ moralia p̄-
cepta manserūt cessant impleri q̄ ibe-
sum mysterijs in ip̄a contētis ad ple-
num in .j. libro fuit declaratur. et redū-
co hic ad memoriā saltem vñū dictum
quod multū debent attendere iudei et

saraceni vtentes circūcisiōe. q̄ quādo
rex impleuit suū p̄missū si post aliq̄s
ducat p̄ dimisso illud quod ip̄e ordia-
uit bene potest intelligere q̄ ei facit in-
iuriā: quia ducendo tale p̄ dimisso
dat intelligere nō esse impletū quod p̄-
misit in tempore iam p̄terito p̄tē as-
gnato. sic est de circūcisiōe quā deus d̄
d̄t abraē p̄ signo cōfederatiōis in⁹ deū
et eum quousq̄ de suo semine nascere-
tur ille q̄ habebat esse oīm gentiū bene-
dictio messyas p̄missus deus et homo
qz ergo saraceni vtunt circūcisiōe cō-
tinuo sunt in ira dei sicut iudei. facien-
tes deū mendacē et piurū nō implentē
quod p̄misit et tyrannū tempe determi-
nato. Respondent ad hoc saraceni ex
vno falsissimo fundamento. p̄supposi-
to q̄ contempta lege sc̄pturæ gratie
debent seruare solūmodo legē nature
quā abraā observauit: exq̄ ip̄i nō legē
moysi nec xp̄i. s̄ datam abraē solus re-
nent p̄ vera q̄ debent esse sicut et ip̄e
circūcisi. ita q̄ postq̄ habita est lex p̄-
ctiōis redeant ad legē nature in q̄ vi-
xerant ab initio mūdi: qm̄ homines nō
erant capaces maioris legis. sic si post
q̄ erant in etate et factus homo in-
telligens dicat q̄ ei p̄uenit loqui sicut
q̄n erat puer sine sensu scire potest sic
puer. cogitare sicut puer. ludere pōt si-
cut puer. cū hoc sit certū oībus homi-
nibus cū veniūt ad etatē p̄fectā: debe-
re facere illud qd̄ p̄tinet ad eā etatem
et dimittere ea que faciebant cū p̄-
uuli erant. Sed querendū est a sarace-
nis quare circūcidunt. vt cum nesciū-
rint respondere remaneant cōfusi i cir-
cūcisiōe sua. Nō enī inuenit expresse
dictū in alchorano p̄ magistrū macho-
meti q̄ circūciderunt se et sui credētes
s̄ isti sui credentes addiderūt dicendo
q̄ exq̄ fuit data lex abraā ip̄e fuit cir-
cūcisi⁹ q̄ necessaria est eis circūcisiō

*Exempho
refert*

cū dicant p̄fessores et obseruatores legis abrahe q̄ machometus fuit circūcisus non legi in alchorano: sed in libro sue generationis et vite narrat q̄ ipso nato circūcidit eū Gabriel quando balneauit cor eius et aperuit. et post hec verba statim sequit̄. Et dicūt q̄ natus est circūcisus. Ex quo ergo de sua circuncisione dicunt duas opiniones nullaz earū affirmando apparet q̄ de eius circuncisione nō sūt certi. nec talis circūcisio sicut dicunt fuit circūcisio abrahe que fuit nō p̄ angelum sed manu hoīs facta. q̄ machometus nat⁹ sit circūcisus hoc dicere est ad beneplacitū. potuit machometus de facto si rex fuit arabū vel princeps. vel subdit⁹ sui inter se vel ex parte sua nō dei. dare suis dimissam. quod tamen in libro suo non continet sic accidisse. Sed q̄ mysticū circūcisionis datū abrahe quomodo iam totaliter cessauerat et fuit annullatū potuerit iuste ordinari et consuari clarū est q̄ non. qm̄ iudei sicut dicitū est quando ea vtunt̄ sūt in continua ira dei et odio de q̄bus sic dat̄ intelligi in eo q̄ narrat de vita machometi nō fuit filius inter eos patre eorū nō expectante q̄ angelus circūcidat puerū quando die octaua facit eum statim circūcidit. ergo machometus fuit fili⁹ gentilis vel xp̄iani. si gentilis. videat q̄ tale affirmat in qua reputatione teneret eū mater sua videndo eū dissimilē patri et suo generi toto. si primo nō haberat de ea reuelationē de qua tamē nihil narrat. et quomodo potest dei per angelū circūcisus statim sicut natus fuit. si natus fuit circūcisus hoc nullū est dicere quoniā est contradictio i terminis. Et iam forte dicat q̄ circūcidit eum angelus in ventre matris sic si a sua conceptione fuisset sanctificat⁹ et in gratia dei cui nō concordant ver-

ba psalmi claritatis. Unde magister machometi quem dyabolus intelligo iurando per claritatem noctis quando colligit seu occidit. dicit sic. Nō te inuenit dñs meus orphanū et appropinquabit. inuenit te deuū et direxit. inuenit te pauperē et ditauit. Ecce scriptas tam p̄ saracenos laudari religiosi machometi quē fm̄ q̄ ipsi intelligunt. deus inuenit deuū et direxit: et ad qd̄ direxit statim declarat q̄ de paupere euz ditauit: et quid dicat in libro suo contra diuitias euz illas et luxurias p̄mittat dyabolus suis nō dicit. Sed hoc ē certum qd̄ difficile est q̄ diuitias habētes ingrediant̄ paradysum. dimittendo ergo hoc exq̄ illud quod dicit de circūcisione machometi nō legi in libro suo p̄ eos reputato. p̄ autem illo illud ē magis apparens q̄ ipse et sui primi credentes p̄ maiori vel multo magna parte fuerūt xp̄iani nō circūcisi sed baptizati. Verūtamē cū in alchorano dicat q̄ magna instamia p̄ eū ad iudeos vt essent suscredentes existēti maiori labore et principaliori intentione ista faciendi semper suum principatū maiorem p̄ eū tantū desideratū. p̄ concordia eorum que sibi adhibebant forte fuerit i. troducta circūcisio que leniter potuit introduci cū in illis partibus esset multitudo iudeorū: et est verisimile q̄ multi eorū erant neophiti et cū i multis istorū magno tempore durer affectio ad legem moysi sicut vera p̄ eos habitaret suos patres habēdo fiduciam dominū temporalis multi illorum non contra dicunt circūcisioni. Dicunt iterum aliqui q̄ durauit adhuc in illis partibus heresis phariseorum q̄ ad saluationes requirebatur cum euangelio obseruare legem moysi et non minus pensandum est ex quo labor Machometi et suorum omnium successorum erat.

adtingere principatus sic xpianos sic
iudeos et gentiles p ipm et suos fuisse
ordinatum q sui credetes loco baptis-
mi acciperet elataber q vtunt qn igre-
diunt suas mesqras. pot q alphaquini
saracenoꝝ p seipfos intelligere quato
efficacie est q arguunt cōtra xpianos q
circūcidūt se sicut fuit xps: qn ipi seip-
fos reputates et tenentes se p magnis
zelatoꝝibus et imitatoꝝibus eius non na-
scunt circūcisi. nec expectat q angelus
circūcidat eos sic dicūt de machome-
to. Forte rīdebūt q alia est rō in ma-
chometo: et alia in eis. h ex q in eis nō
verificat q in sua phetia nō est miruz
si imponet xpianis obere circūcidi ex
quo xpus fuit circūciscus sic hoies ce-
ci vel debiles visus loquentes in eo q
nō vel paucū vidēt q sequunt ea q pe-
pibꝝ calcant vel manibꝝ palpant. sed
de eo q dicūt nō vidēt q est ante vlt re-
tro ad dextrā vel sinistrā supra vel infra
volo dicere q nō cōsiderat causaz qua-
re ihs xps fuit circūciscus nō habēs lo-
cū in suis fidelibus postq cessauit lex
moysi et fuit euacuata a virtute q pmo
in eo erat qn fuit puer. nec adhuc i no-
cte ante mortē suā. qz fuit p eaz obser-
uata lex moysi faciēdo pasca agni. vñ-
de ex q fuit mutata substantia et natura
illarū rerū in qbus principalit̃ stabat
veritas legis moysi. lz inueniant sc̃p̃ra
et q iudei teneāt eam cū multa dilige-
tia in suis synagogis ex q deficit eis v-
tus nō obligat vt seruet imo potit obligat
vt nō obseruet. Qm hoc est certuz
et notoriū oibꝝ hoibus mūdi q non
existere vtute rei significare p signū si
ille q signū habebat vult ea vti sic pri-
us q ipse factor reputat falsus et men-
dax vel stultus sine sensu vt cū sit spe-
cialis diuisa militibus a nō militibus
quō aliquis eoz suis demeritis priuat
a militia si ducat eandē diuisam quaz
p̃misso ex substantia veritatē habuit mu-

tationē est reputatus mendax et dā et
pena p eo. non minus est d illis digni-
tatibus tam ecclesiasticis q̃ secularibꝝ
qbus p̃sit priuari possidentes vel si nū-
q̃ habuerunt et vocant tales. eadez ra-
tio concurret circa mulieres exnibus
alijs signis virginū et vxoratarū cornu-
ptarū. qz iste faceret iuriā suis marit
si ambularent in habitu in q pmo am-
bulabāt. sic faceret iuriā regi milites
si facta pace i se duceret signū quod p-
mo erāt guerre vel ecōtra signo ipso sa-
cto exnte falso: qm nō est cōforme rei
p illud significare xpianū. Exemplū cir-
ca materiā de qua loqmur est de mul-
lere que alio habitu viuit qn est virgo de
sponsata et alio qn iam pepit. qz si post
q̃ pepit filiū vult ducere se sic prius an-
teq̃ pareret oēs videtes derideret eaz
reputates eā mulierē insensatā specia-
liter si ipamer occidit suū xpianū filiū
et se veller ostendere ac si nunq̃ peperis-
set. qz tā nō solū m̃ lter insensata h etia
reputata sic veracit̃ falsa et sine aliq̃ ex-
cusatione. plena om̃i malicia. Hic ē p-
prie casus synagoge societatis descen-
dentis ex semine abrahe quā oibꝝ alijs
dimissis generatōibus deus accepit i
fide p spōsa sua qn abrahā credidit et
fuit ei reputatū ad iusticiā. Vnde ex il-
lo tempore semper vixit in fide et spe
q ex illa debebat nasci messyas q non
erat in aliqua alia generatione et in si-
gillū predicte fidei abrahaz sicut dictū
fuit accepit circūcisionem. Nato ergo
messya ex semine iudeoꝝ et impletis p
ipsum omnibus mysterijs sic est q vt
maneret in statu quez p̃mo tenebat
occidit filiū ex ea natū quis pote-
rit iudicare nisi q sit totaliter sine sen-
su et plena om̃i malicia. postea ponit
vri circūcisione p diuisa ei data quous
q ex ipsa nasceret filius ei p̃missus. h
ratio non minus culpā saracenos cō-
fiteantes natiuitatez ihesu xpi ex maria

fides abrahe

virgine descendente ex genere iudeoꝝ
 Nō impleto misterio circūcisionis statim
 cessauit que primo erat diuīsa ⁊ signū
 spālīs amoris illius populi. Item cir-
 cumcisio tenebat locū et conditiones
 vnius supplicationis continue ad deū
 vt recordaret sue misericordie fin q̄ lo-
 cutus fuit abrahe ⁊ alijs p̄fibus iudeo-
 rum q̄ veniret ad medendū contritos
 cordes ⁊ ad p̄dicandū captiuis indul-
 gentiā ⁊ clausis daret aperitionē ⁊ cō-
 solationē lacrimantibus: impleto ergo
 ⁊ de his habita p̄fecta noticia: circūcisio
 que iudeis erat sicut quedā supplica-
 tio p̄mo reddidit abhominacionem ⁊
 odiū q̄toplus vucunt eam tanto se fa-
 ciūt magis indignos diuina consolati-
 one: de quo tēpus p̄teritū. M. cccc. lx.
 amor est eis plus quā satis testimoni-
 um existendi continue in ira dei: et vt
 nunq̄ habeat misericordiā sicut circū-
 cisio dabat eis spem quā totaliter p̄di-
 derunt quādo mutata substantia ⁊ noti-
 ficata veritate misterij: circūcisione q̄
 erat signū voluerūt vt sicut prius be-
 ne potest hic dici illud broccardicū isti
 us regni castelle ahibedigonuera en-
 thindolo tūnegra. Supradictis rati-
 onibus cōprehendentibus sarracenos
 plusq̄ iudeos q̄n̄ ip̄i postq̄ cessauit su-
 um misterij: ea rōne qua fuit data ab-
 rahe vtunē circūcisione q̄ si attente vo-
 luerint cogitare in secretis sacre scriptu-
 re possunt sane intelligere q̄ inquantū
 vtunē circūcisione sic moyses cōtinue
 accusat iudeos ante deū: q̄ non credi-
 derunt dictis eius: sic abraham accu-
 sat sarracenos false suam diuīsam dedu-
 centes post impletoꝝ p̄missionis si-
 bi facie ⁊ alijs p̄fibus cuius impletōis
 ip̄imet sunt testes positi i paradiso p̄
 mortem ihu xpi: accusat eos itēz non
 minus abraham q̄ confidentes se ve-
 nire de hismael p̄radicunt eis diuina
 verba ⁊ mendacia dicunt: q̄ non in bi

ismael s̄ i ysaac semie ē benedictio om-
 niū gentiū: ⁊ dicūt seip̄os esse illos de
 benedictōe in ysaac p̄missa: vix suffice-
 ret tempus si scriberē rōnes ⁊ causas
 occurrentes ad intellectū iniusticie to-
 taliter irrōnabilis quā sarraceni cōmit-
 tunt in vsu circūcisionis non habēdo
 autenticū ⁊ expressum testimoniū q̄d
 suo maḡo sc̄ machometo fuerit mā-
 datū. Verūtamen si tale p̄ceptū sin-
 gam non potest esse dei q̄ deus nō po-
 test dare falsum testimoniū: sic est cir-
 cumcisio mutata veritate ⁊ suba illius
 q̄d significabat totali v̄itate xp̄ite p̄n-
 cipaliter in hoc q̄ sit cōfomitas intel-
 lectus cognoscentis rei que cognoscit
 potest aliq̄s dicere q̄ intelligit q̄ sol sic
 relucet nobis ⁊ illuminat de nocte sic
 de die. S̄z q̄ natura rei non est confor-
 mis sua cognitio non est vera similis ⁊
 eius dictū: ⁊ si illud q̄d dicit ponat in
 scripturis eadē rōne illa scriptura erit
 falsa vt notat dñs Cesarich. In tracta-
 tu suo contra sarracenos.

Contra xpi conceptōem per
 spiritum sanctum

Ecundū argumentū sarraceno-
 rum est cōtra xpi conceptōem
 quā nos xp̄iani affirmamus de
 spiritu sancto qui est tertia in trinitate
 p̄sona q̄d ip̄i non intelligentes licet as-
 serant xpm de x̄rgine natū ⁊ mariam
 v̄ginē p̄mansisse: non tamē intelligūt
 spiritū dei tertiā in trinitate p̄sonā sed
 potius mālem statū quales repimus i
 hoīe ⁊ alio aiante. Dicūt em̄ deo insin-
 flante beatā virginē de illo statu virgī-
 nem concepisse: q̄d volunt auctoritate
 ⁊ rōne pbare sc̄z q̄ status sit in deo et
 q̄ de tali statu cōceperit virgo. Vnde
 dicit in. ps̄. Flauit spiritus eius et flu-
 ent aque: spiritum istuz intelligūt ma-
 terialem dei statum. Item Gen. p̄mo
 Inspirauit in faciem eius spiraculum

abraham iudeos
 accusat

Liber

Quartus

vite q sic intelligunt deus suo flati in
sufflavit in corpus ade r ita creatus ē
spiritus in corpe ade illo flati diuino
de eodē flatu itelligit qd legi i enāge
llo. Insufflavit xps i discipulos suos
r ait. Accipite spiritū sanctum etc. Sic
etiā intelligunt q gabriel dixit ad ma
riam. Spūsanctus supueniet in te. et
illud qd de xpo dicit: conceptus de spi
ritu scō nat⁹ ex maria virgine. Rōne
etiā idē volūt astruere sic. Virgo ma
ria xpm genuit p se non alio median
te h nec de virili semine eū cōcepit nec
de diuina substantia ergo de quodaz me
dio inter rōnabilem creaturā r deum.
S; qd est mediū sup hoīem r infra de
um nisi flatus diuinus quo insufflata
pepit virgo maria. Si flatus mālīs im
pregnat terrā r germinare eā facit qd
mirū si flatus diuinus infecundauit ma
riā. Ad hec rīdet alan⁹ in suo qdripar
tico libro. iiii. capitulo pmo q illi qui
hoc conant afferere indigent pena r sē
su: qz in deo mālīs flatus non est cū sit
suba incorporea nec habet instrumēta
flādī vt fauces r hmoi. Si em de⁹ cor
poreus esset variabilis esset nec in om
ni loco incircūscriptibiliter esset. q aut
deus incorporeus sit rōne non indiget
cuz omnis ratio tam hūana q diuina
hoc inrefragabiliter affirmat. Flatus
em dei siue spūs dei d; spūs sanctus q
pcedit a pte r filio de quo dicit spirit⁹
dñs ferebat super aquas Gen. pmo et
xps dixit spūs vbi vult spirat. Si spūs
scūs aliq volūtas ē rōnal ē r ita māl
flatus nō ē. Itē apls dicit q spūscūs
postulat p nobis gemitibus inenarra
bilibus: xps etiā ait. Itē pdicate euan
geliū omni creature baptizantes eos i
noīe pīs r filij r spūsancti. Hic spūs
sanctus cōnūerat pī r filio: r ita vna
est in trinitate psona: de hoc spū d; fla
uit spiritus eius r fluunt aque: cuz em
spūs scz per grām inspiratur p qdibus

que dicunt aque ppter fluxū peccato
rum aque fluūt. i. peccatores cōuertūt
fluūt ppter fluxū lacrimarū p peniten
tie lamentū: q aut dicit dñs inspirasse
spiraculū vite in corpus ade: sic intelli
gendū est spiritū hōis creando cū cor
pori hōis infudit: per hoc autē q xps
insufflavit in apostolos significatū est
q gratiam spūsanctus infundebat in
eos. Supuenit aut spūscūs in virgi
nem gloriosam qz et infudit grām suā
Eadem rōne d; concepisse de spūscō
id est ope spūsancti non de suba spūs
ipā em vgo sola dei auctoritate de car
ne sua xpm concepit siue alterius rei
pmixtione: nec aliquis debet intelligi
flatus mālīs vt iam dictū est a deo p
cedens rōnalē creaturā excedens qz si
aliquis mālīs flatus pcederet a deo aut
esset eiusdē nature cū deo aut non. Si
esset eiusdē nature cū deo ergo esset
deus: ita de diuina natura cōcepit vir
go q dictū r intellectu est horribile af
ferere. Si vero ille flatus nō est diuine
nature querit ergo cuius nature sit: si
corporee nature est r nō diuine erit an
gelus vel aia cum spiritus sit: r ita bea
ta virgo de angelo vel anima concepit
Si aut corpalis est nihil aliud q aer et
se videt: r ita absurdissimū est q sequi
tur vt dicam⁹ v ginē ex aere cōcepisse
hominē. Querit itz a sarracenis vtrū
ex solo flatu facta sit illa conceptio: si
ex solo flatu cōceptus ē xps quō ex so
lo flatu flatus ē homo vel ipē flatus fa
ctus ē homo fuit ille flatus anima xpi
vel vntus anime xpi: si fuit vntus aie
xpi spūs sophisticius esse videt: corpus
etiā qd xps habuit fuit de carne virgi
nis aut nō: si non fuit de carne virginis
filius virginis non fuit. Vū ergo car
nez habuit si de virgine habuit fuit fla
tus ille vntus carni vt ex illis pph⁹
fieret conceptio r illo flatu aia rē caro
ad hoc vt xps fieret homo. S; obijcit

Sylvestri

Concept de
flatu quo mīr

Sarracenus veritatis inimicus: si xps non fuit de suba diuina v[el] de statu dei conceptus: quomodo ergo fuit dei filius? Ad quod respondet: q[uod] xps fm humanam naturam fuit filius virginis: et fm diuinam filius dei ab eterno a patre natus fm diuinitatem. In tempe v[er]o de v[ir]gine fm h[um]ana n[atu]rat[em]: q[uod] aut[em] xps fuerit deus et homo supra libro p[ri]mo latissime p[ro]batum est.

Christus non sit deus

Ergo argumentu[m] sarracenoru[m] est p[ro] xpi diuinitate. Arguunt em[im] contra nos si xps esset deus ipe de se hoc in euangelio declarasset: h[oc] est falsum q[uia] nunq[uam] hoc de se asseruit nec dixisse legit[ur] se esse deum q[uod]q[uod] sit de argumenti sequela addit q[uod] insipienter dicunt sc[ilicet] q[uod] nu[n]q[uam] de se xps asseruit se esse deum. Respondet multiplici testimonio ip[su]s xpi oppositu[m] esse veru[m]. Vn[de] marci. xliij. habet q[uod] cu[m] sacerdos interroga- ret ihm dicens tu es xps filius dei benedicti. Respondit ibi et dixit illi. Ego sum est manifesta confessio q[uod] xps est deus p[ro]pter q[uod] summ[us] sacerdos scidit vesti- menta sua etc. Item ioh[ann]is. viij. Ego sum panis vite q[uod] de celo descendit: si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Item ioh[ann]is. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris: s[ed] habebit lumen vite. It[em] ex pluribus alijs locis. Ego sum resur- rectio et vita. Ego sum via veritas et vi- ta. Ego sum ostium: per me si quis in- troierit saluabitur. Ego p[ri]ncipiu[m] qui et loquor vobis. Ego sum alpha et o p[ri]ncipium et finis: que omnia non possunt co[m]petere nisi deo vero ut patet cuilibet intuenti. In co[n]firmationem huius iudei allegantes causam cora[m] pilato qua- re deberet mori xps dixerunt quia fili- um dei se fecit. Et sic patet q[uod] insipienter et stulte locuti sunt sarraceni in p[re] allegato argumento.

Contra christi mortem.

Partu[m] argumentu[m] sarracenoru[m] est contra xpi mortem. Ipsi em[im] asserunt xpm immortales et im- passibiles fuisse qui conceptus de dei flamine: et ideo dicunt ip[su]m non fuisse passum vel mortuum nec a mortuis suscitatum: s[ed] asserunt loci a iu[m] homine posuisse cum iudei vell[et] ip[su]m cruci as- figere q[uod] ita nituntur p[ro]bare: si xps de statu diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est: ita xps im- passibilis. Preterea indecens esset xps de statu diuino co[n]ceptu[m] et q[uod]dammodo dei filium crucis subire patibulum. re- sponderetur q[uod] xpus fm q[uod] dei filius est nec passus nec mortuus nec suscitatus est: s[ed] fm infirmitate[m] humane nature qua[m] assumpsit de v[ir]gine: quia xps si carnem assumpsit aut passibiles habu- it aut impassibilem. Si impassibilem v[er]o eam assumpsit. Si passibilem et pe- ti et mori potuit et ex diuinitatis virtu- te a mortuis resurgere. Sed si de car- ne v[ir]ginis passibilem carnem assump- sit et sic passibilis fuit: q[uod] aut[em] xps fili[us] dei fuerit et fm hoc hoc immortalis et filius virginis et fm hoc mortalis dile- genter superius libro p[ri]mo probatu[m] est et etiam q[uod] christus passus mortuus et suscitatus fuerit ibidem latissime p[ro] batum est in apertione. xij. thesauroz. Et si dicat sarracenus miserum esse christum subisse mortem fm infirmi- tatem. Respondetur q[uod] hoc non repu- ramus christi misertiam sed dignatio- nem: quia ex summa misericordia fuit et dignatione q[uod] christus carnem assu- psit et mortem subiit non q[uod] meruisset hoc cum peccatum non fecerit et ut et ip[s]i sarraceni fate[n]t[ur] s[ed] ut a morte nos p[er] mor- tem redumeret. Si em[im] rex aliq[ui]s mis[er] ser- uis sui faceret i luto lutu[m] iraret ut seru[us] li- beraret no[n] hoc ascriberet miserie regis s[ed] dignatio[n]i. Ex v[er]bis eti[am] ip[s]i alchorani eligitur p[ro]p[ri]us error. Vn[de] ait in capi-

culo. xxvij. in psona xpi dum inter ho-
mines cōuersaret inuēnit mibi scz de-
us nec me vtrū difficilem & maloz ex-
psem creauit & super me est diuina sa-
lus in die mee natiuitatē & mortis a q̄
sterū vniū accedam. Nec ibi.

Contra trinitatem psonarum

Prīmū argumentū sarracenz
q̄ est ptra trinitatem psonaz. Cuz
enī audiuit machomet⁹ q̄ xpia
ni ponebant in deo tres psonas nō va-
lens intelligere sine pluralitate diuine
essencie: cogitauit q̄ ponebant tres de-
os: & ideo negauit trinitatem in deo: &
ideo dixit in alchorano in capitulo ele-
nisa non dicatis tres qz deus est deus
vniū licet pluralitas psonarū in deo
posset ostendi ex sacra scriptura & rati-
onibus sic supra pbatū est contra iu-
deos libro. iij. p̄sideratōe. iij. articulo
xxij. qz tñ p̄mū vt infra dicef dicunt
esse corruptū. Scdm vero audire no-
lunt cū noluit credere nisi his que tra-
dita sunt eis a suo magistro in alcho-
rano. Ideo ad eoz confusione ex eo-
dem alchorano volo ostendere plura-
litatem personaz in diuinis ad qd̄ cuz
non poterit respondere cōpellant itra-
re conuictū v̄tatis. Queram⁹ ergo a
sarracenis quid sibi voluit alchoranū
qz totiens induxit deus de pluralitate
loquentes. Dicif enī in capitulo elbal-
kara in psona dei diximus āgelis ado-
rate adam &c. Ex hoc continuauit po-
stea vsqz ad finē libri aliq̄ modo loquē-
do de deo in singulari aliq̄ in plurali
& certissimū est oibus xpianis iudeis &
sarracenis q̄ deus ē vniū & sol⁹ & sim-
plex: & non habet nec potest habere cō-
sortem: quare igit de se loquit pluralitē
nō possunt dicere q̄ deus loquit de se
& angelis: dicif enī ibi diximus angelis
hec ergo locutio dei est non angelozū
s̄ ad angelos. Itē scdo in capitulo sad-
bz q̄ oēs angelī adorauerūt adam nisi

dyabolus: ergo oibus angelis dixit de-
us. Tercio capitulo in multis locis in
alchorano induxit tales locutiones de
deo in plurali in talibus actionibus in
quibus angelī nullo modo cōciant sic
in creatōe mūdi in iustificatōe ip̄j dici-
tur in alchorano in pluribus locis in
psona dei nos nunq̄ creauimus celū
& terrā & intermedia p ludo et nos in-
stificamus hominē &c. & nos misimus
xpm filiū marie & dedimus ei spiritū
& euangeliū & miracula & talia in qui-
bus angelī nullo modo cōcicare possūt
cum deo: angelī enī creati sunt a deo &
non creatores cū deo creante celum &
terram & intermedia: nec possunt dice-
re sarraceni q̄ vox illa pluraliter sit ex-
cellentissimi creati p qd̄ deus oia fecit
vt dicunt. Constat enī q̄ qd̄d est pter
deum est creatura a deo creata: & nulla
creatura potest esse concreatrix cū deo
Item. iij. capitulo. Non potest etiā di-
ci q̄ deus pluraliter de se loquit ppter
diferas quidditates q̄ sūt in eo sic po-
tentia iusticia & hmoi q̄s arabes appel-
lant saphat. Ista enī sūt in deo nō acci-
dencia: s̄ sunt ip̄a diuina essentia. Vñ
in deo nullā cōpositiōem nec pluralita-
tem faciūt vt p illa deus de se loq̄t plu-
ralit cū tñ i āgelo & hoie illa accidentia
aliquā cōpositiōem faciāt: & certe talis
modus loq̄ndi scz q̄ deus de se cuz sit
vn⁹ pluraliter loquat inuenit semel a
moysē introductus in gesi. nam in for-
matōe hois deus locutus est dicēs: fa-
ciamus hominem &c. Et dicūt iudei q̄ est
vox dei ad angelos qd̄ ē ptra sacra scri-
pturā q̄ nūq̄ dic̄ hominem creatū ad ima-
ginē angelī: s̄ ad imaginē dei: & hoc est
q̄ statim subiūgit moyses post ista ver-
ba dicēs & creauit deus hominem ad ima-
ginē & similitudinē suā ad imaginē dei
creauit illū. Est igit vox dei p̄is ad fi-
liū vel tot⁹ finit⁹ ad infinitē: nā de⁹ q̄
ē vn⁹ & simplex in cōmū ē trīn⁹ in glo-

nis et alchoranū illō simplici dixeret
nisi q̄ tenuit q̄ nō potest esse distinctio
psonarū sine distinctōe essentie. Ideo
dicit in capitulo elneza. **D**e familia libe-
ri nolite vacillare in lege v̄sa et non di-
catis de deo nisi veritatem q̄ x̄ps ihs
marie filius est nuncius dei et verbum
dei q̄d in ea posuit p̄ sp̄ritū sanctū suū
Ecce hic noiat deū verbū dei et sp̄ritū
sanctū suū. Sz timens ne per hoc diui-
na essentia diuideret vel multiplicaret
vel determinaret statim subiūxit et nō
dicatis tres quia deus est deus vnus.
Ecce quantū appropinquat ad illud
q̄d maxime arduū est in fide vt quasi
cū iohanne diceret pater verbū et sp̄s
sanctus hī tres vnus sunt. Induxit
igit̄ in alchorano machometus deū lo-
quentē pluraliter et nescit causam tene-
amus igit̄ cū eis cōiter q̄ deus est vn⁹
et solus simplex et ip̄i habent in alcho-
rano q̄ deus est deus vnus et q̄d habet
verbū suū et sp̄ritū sanctū. et sic tenem⁹
q̄ ip̄e qui est vere deus vn⁹ et simplex
p̄prie de se loquit̄ singulariter: et q̄ est
trinus in p̄sonis aliq̄n loquit̄ de se plu-
raliter. Sz quia late dictū est de patre
et filio dicamus aliq̄d in speciali de sp̄-
ritu sancto cōtra sarracenos: et q̄ram⁹
ab eis q̄ alchoranū frequentissime fa-
cit mentionē de sp̄ritu sancto quis est
iste sp̄s sanctus. Nam in capitulo elba-
kara in p̄sona dei dicit dimissim⁹ et de-
dimus ihu filio marie q̄ faceret p̄di-
gia et miracula manifesta et p̄fecimus
eum p̄ sp̄ritū sanctū: et idem repetit p̄
omnia infra in eodem capitulo. Item
dicit in capitulo elembra de maria in
sufflam⁹ in ea de sp̄ritu sc̄to et in pluri-
bus alijs locis loquit̄ filia de sp̄ritu sa-
cto. Querit̄ ergo q̄s est iste sp̄ritus san-
ctus: et non possunt dicere sarraceni q̄
sit aliqua creatura pura vel aliq̄s an-
gelus bonus: quia loquit̄ de eo singu-
larit̄ vt de vno sancto nostro. Angeli

vero sancti sunt multi et omnes sunt
dei. Que esset igit̄ causa vt de eo singu-
lariter diceret n̄ro et sc̄to. Et p̄terea nō
esset magna cōmēdatio de x̄po quē al-
choranū intelligit singularit̄ cōmēda-
re q̄ deus dedisset ei angelū custodes
quia quilibet homo habet angelū cu-
stodem: nam deus facit sp̄s angelos
et nūcios n̄ros sic d̄r in alchorano i ca-
pitulo elmelaize. Et p̄terea angeli nō
sanctificant hominem: s̄ deus immediate et
solus sicut solus deus potest dimitte-
re peccata vt d̄r in alchorano. Si autē
p̄dictus sp̄ritus sanctus sit vere deus
s̄ vnus deus q̄ de sp̄ritu sancto loquit̄
tur dicens: dedimus sp̄m sanctū et in-
sufflauimus de sp̄ritu n̄ro: cuius igit̄ di-
uina essentia sit vna et simplex et non
possit diuidi nec distingui: et ibi sit d̄s
et datum dans q̄ dicit dedimus et dat⁹
sp̄ritus sanctus qui dicit̄ datus est ihs
status et inter dantē et datū requirat di-
stinctio oportet q̄ de⁹ dans et insufflās
et sp̄s sanctus insufflatus et datus distiguā-
tur et differant hec est distinctio sola quā
nos xp̄iani ponimus in diuis p̄sonis
et quā vocam⁹ distinctōem realem p̄ re-
latōes originis stante vnitāte in diuisi-
bili diuine essentie. Patet ergo declara-
ta trinitas p̄sonarū in diuis cōitate es-
sentialit̄ ex alchorano machometi quā
sarraceni nō intelligūt p̄cussī cecitate.

Contra b̄titudinem eternam
q̄ in dei visione et nō corporali
refectione consistit.

Extū argumentū sarracenoz ē
p̄tra beatitudines eternā: et nos
xp̄iani intelligimus et firmis cre-
dimus sc̄z q̄ cōsistit in dei beatifica vi-
sione et illa est sp̄ualis reffectio final be-
atoz: sarraceni vero tenēt in eterna be-
atitudine homines reficiendos mate-
riali cibo et potu q̄ sic auctoritatibus
nūntiāt pbare. De⁹ cū p̄misit iudeis

si bene agerent terrā lacte et melle manantē: h̄ hoc intelligi nō potest de materiali terra p̄missionis: q̄ illa nō manat lacte et melle: ergo in alia vite eterne. Item x̄ps p̄mittens suis credentibus eternā refectōez dicit ut bibatis et edatis super mensas meas in regno patris mei. Itē post resurrectionem legif x̄pm de fauo mellis comedis ut per hoc insinuat: et post resurrectionem oēs reficient melle. Ad hoc dicendū ē istis bestiis q̄ in eterna beatitudine non erit aliq̄ mālīs refectio h̄ spūalis: quia tūc hoies spūalia corpora hēbunt non potu vel cibo indigentia: q̄ sic attestat x̄ps hoies in paradiso neq̄ nudent neq̄ nubent: h̄ erūt sic angeli dei in celo cibo et potu non indigentes: et Ap̄ls ait q̄ esca et potus nō sunt regnum celoz caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebūt. Alimenta carnis et sanguis in regno dei locū non hēbunt ad l̄as de terra p̄missionis intelligi nō potest qd dictū est de terra lacte et melle manante terra em̄ illa sterilissima est: h̄ p̄ terram manantē lacte et melle paradīsus celestis intelligit q̄ manare melle et lacte dicit p̄pter eterne et eterne refectōis dulcedinem: mensam aut x̄pi q̄ est in regno patris sui vocat spūaliū bonoz refectio nem que spūalis refectio nihil aliud ē q̄ diuina fructio. Vñ in ps̄. Torrente voluptatis tue potabis eos. Que aut maior infantia poterit esse q̄ asserē hec est bonoz p̄mia sc̄z esum mellis et potū lactis nunq̄ sustinuerunt martires tot p̄secutōes ut ad has deuenirēt refectioes voluit laurentius ut in craticula ut ad hec pueniret gaudia suspensus ē vicentius in eculco ut hoc frueretur cibo: certe si de⁹ datur⁹ eet sua materialia fercula: credo q̄ elegātiora daret eis ciberia: x̄ps aut post resurrectionem neli nō ideo comedit ut p̄ hoc insinuat resuscitatio necessaria ēē: h̄ ut p̄ba

ret. ei⁹ resurrectio ha eiusde in nūero nō solū p̄ auditū cum dixit eis: pax vobis Luce vlti. q̄ x̄ps hēbat talē modū salutādī: spūs em̄ malign⁹ nō cōsuevit annūciare pacē h̄ discordiā nec solū p̄ visum: cū dīc discipul⁹ videte manus meas et pedes meos q̄ ego ip̄e sū Luce vlti. Nec solū p̄ tactū cū dixit palpare et videte q̄ spūs carnes et ossa nō habet sic me videt h̄re Luce vlti. Et etiā p̄bauit suā resurrectionē eē verā ex gustu: q̄ corp⁹ fantastici⁹ et sine aīa comedē nō p̄t. Hec ḡ ex causa dixit discipul⁹ suis hētis hic aliqd ad māducādū illi: lerūt parē p̄ficus affi et fauū mell. Vñ cib⁹ ille nō fuit cōuersus in carnē h̄re solut⁹ in p̄tacentē materiā. Et ne hec cā comedendū erit in resurrectione generalī ea q̄ in sacra scriptura de vita eterna repiunt ut cib⁹ et mēsa p̄ similitudines vel exemplū posita sunt. Ad sic autē de secta machometi q̄ ip̄e de vera beatitudine et de visione dei nullā oīno facit mentionē q̄ nec desiderauit nec apprehendit ea sola q̄ desiderauit p̄misit in q̄ aptissime fuit prius nō solū x̄po h̄ oibus p̄phis et oib⁹ philosophis et oib⁹ rōne vtētibus q̄ oēs cōiter cōcordant q̄ vltia hois felicitas sit in cognitione solū dei iuxta illud qd dī Jobis Hec ē vita eterna ut cognoscāt te solū deū verū et quē misisti ihm x̄pm et antistites in. iij. ethicor⁹ et. xij. methaphi ce dīc q̄ vita q̄ est p̄m intellectū ē optima igit gulosa et luxuriosa est pessima vita q̄ impedit intellectū hois. Sed obmissis auctoritatib⁹ sacraz scripturaz quā nō recipiūt saraceni licet recipere deberēt cū ip̄e valde laudet et comēdet legē dei p̄phetarū sanctor⁹ doctrinā ac euangelium x̄pi fiat ratio contra eos qua ostendat q̄ in illa felicitate eterna non erūt actus gule et luxurie. et arguitur sic. Ad hoc sumimus cibos ut corruptio que posset accidere ex cōsuptio

ne naturalis humidus non sequatur ut etiam
cibos sumimus et augmentum si ista duo
non erunt ibi. Nam omnes in debita quanti-
tate resurgent nec apostoli poterunt mori
nec aliquo modo deficere. Nam sic dicit
machometus in sua doctrina ut patuit
supra consideratione. Item postquam omnia
morta fuerint deus occidet mortem et po-
stea resurgent immortales et integri ergo
cibi sumptus non est necessaria aliquo
modo et eodem modo nec usus venere-
orum quia nec tunc est necessarium quod conseruet
in specie quod non potest conseruari in indi-
uiduo. Item homines resurgentes in perpetuum
vivent ergo si cibo semper uterentur in
infinitum augebunt eorum corpora: aut erunt
ibi digestiones aut alie feditates ut tam-
tum resoluatur quantum conuertitur quia utrumque
est inconueniens. Sed hec ridet macho-
metus in libro de doctrina sua dicens
quod non erit ibi uestigio sordis si purgatio
per sudorem. Et ponit exemplum de pue-
ro in utero matris qui ut dicitur nutritur et non
egerit. Sed exemplum et ratio eius nihil sol-
uit sic patet insipienti. Nam quedam sunt
de perfectione imperfecti quam in re perfecta ef-
ficerent imperfectio magna. Item ista eua-
sio machometi nihil valet quam corpora
resurgentium ita erunt incorruptibilia quod
nihil poterit resolui ex eis: et sic non est
simile de uno et de altero de perfecto et
imperfecto. Item si in istis actibus esset
ultima hominis perfectio ut videtur ma-
chometus expresse dicere: quid igitur
nunc oportet abstinere ab istis et non ma-
gis die ac nocte luxuriare et comedere
ut hic etiam felices sumus: si apud om-
nes homines etiam apud saracenos
reputatur virtuosius abstinere ab his
et etiam ipsi saraceni habent viros con-
templationis et continentis quas ma-
xime laudant. Item si in istis actibus
est ultima hominis felicitas quid faci-
et anima separata ante resurrectionem
que nec comedere nec luxuriare po-

test: nec angeli etiam unquam poterunt ef-
se felices: quia isti omnino carerent. Pre-
terea si habendo multas uxores et infi-
nitam concubinas et adolescentulas est
ultima virorum felicitas ut patuit supra
consideratione quarta. Quomodo ergo
mulieres poterunt unquam esse felices
nisi habeant multos viros. Erunt igitur
aut mulier felix aut vir felix: et mulie-
res adolescentule infelices et misere.
Rationabiliter ergo concluditur quod om-
nes tam viri quam mulieres eorum infelices
erunt et miseri sequentes id quod de-
betur porcis et azinis scilicet gulam et
costum.

Contra matrimonium unius
uxoris tantum

Primum argumentum sarace-
norum est contra matrimonium
unius uxoris tantum. Cum
enim sit illicitum in lege christi plures ux-
ores simul uno tempore habere. Sara-
ceni oppositum asserentes dicunt licitum
esse plures uxores simul habere si-
cut supra patuit consideratione quinta
precepto nono: hoc nituntur probare
auctoritate patrum veteris testamen-
ti qui duas uxores simul habuisse le-
guntur ut iacob et dauid et alij mul-
ti: ergo qua ratione licitum fuit eis ha-
bere plures uxores eadem ratione et mo-
dernis. Sed hoc non affirmant sarace-
ni nisi ut luxurie sue satisfacciant: tota
enim eorum vita in fetore luxurie est
ut supra patuit. Dicendum ergo quod una
debet esse unus. Unde et deus unam
dedit adam uxorem et non plures que etiam
sacramento deseruit: quia per hoc
significatur quod una est sponsa christi scilicet
ecclesia. Unde et lamech mortaliter pec-
cauit qui primus plures uxores habu-
it. In veteri autem testamento licitum
erat alicui plures uxores habere ad mul-
tiplicandum genus humanum ad cultum domini.

tunc terrā replebat fecunditas. nūc autē
celū replet castitas a tpe em̄ ioh̄is ba-
ptiste regnū celoz vīm patit̄ violenti
raptū illud. In veteri autē testamento
a m̄simonio nō excipiebāt nisi. xj. p̄so-
ne in nouo excipiūtur īfinitē ubi apo-
stol⁹ dīc. j. Cor. vij. Quādiū vīuit mu-
lier alligata est viro vt nō possit alij nu-
bere. sicut vir mulier vt nō possit aliam
ducere. Vñ vir si p̄les vxores h̄beat
adulter est. et sicut vna mulier non pōt
sūt h̄re plures viros sic nec vñ vir p̄les
mulieres siml. Item dicit ap̄ls q̄ vir
nō h̄z p̄tatem corpis sui s̄ mulier sic et
vir vxore sua vīute nō p̄t accedere aliā
Cū ergo saraceni dicāt xpm̄ magnū
ppham fuisse. quō autē de eius verbis
p̄dicere q̄ dixit mulierē nō esse reliqn-
dam nisi cā fornicatōis. Ip̄i autē mul-
tis de causis relinquūt vxores sūt etiā
inter eos q̄ dicūt mulierē relicā a ma-
rito nō debere ad eū regredi donec al-
tē ea cōueniat sicut patuit supra cōsi-
deratōe q̄nta p̄cepto. ix. Et sic p̄uarica-
tores legis euāgelij facti sunt. In le-
ge em̄ scriptū est vt si q̄ vxorē suā qua
liber ex cā dimiserit et voluerit ad eū q̄z
regredi ip̄ius est sine dubio. si tñ ea al-
ter nō sordidauerit. si alter eā tetigerit
ab illo īmpetū phibita est in euā-
gelio tñ nō ē licitū hōi vxorem suā sine
cā fornicatōis dīmittere q̄ dimissam
alterius in vxorē receperit adulter me-
chus indicet. Item si xpm̄ credūt tan-
tū fuisse ppham et de virgine natū et de
statu diuino conceptū vt supradictū ē
cur non celebrant eius conceptum vel
eius ortum.

**Contra baptismum quo ad
ablutionem interiozem.**

Et autē argumentū saracenozū
est q̄ baptismū quo ad ablutōz
interiozē nos em̄ solā ablutōz
corpis dicim⁹ et fidelit̄ cōfitemur non
sufficere ad remissionē pctōz s̄ extior.

et interioz p̄ aquā sp̄s sancti. Sarace-
ni vero affīrmat solā corpōz ablutōnē
p̄ aquā factā sufficere ad pcti remissio-
nem q̄ volūt multiplici auctoritate p̄-
bare. Alit̄ em̄ Ezech. xxxvj. Effundam
sup̄ os aquā mundāz mūdabimī ab
oib⁹ in q̄namētis v̄tis. Et ioh̄es ba-
ptista fuit baptizās in aq̄ tātū. Mar. j.
Ioh̄. j. naamā etiā ablūt⁹ septies in ior-
dane liberatus fuit a morbo lepre. iij.
Reg. v. p̄ qd̄ significat q̄ aliq̄s p̄ solāz
aque ablutionē liberat a peccatis ade-
his ergo auctoritatib⁹ dīcti saraceni
asserūt quod liber pctm̄ mortale homi-
ni remitti p̄ solā aque ablutionē sine
confessione et contritōne. Dicendū er-
go q̄ nō sufficit ablutio dīcretor adul-
to sine contritōe confessione nec pue-
ro sine trinitatis īnuocatōne. Ezechiel
vero aquā illā vocat mundā q̄ sanctifi-
catur p̄ verbū iuxta illud Aug⁹. Accē-
dit verbū ad elemētū et fit sacramentum
Ioh̄es at nō baptizauit i pcti remissio-
nē sc̄ificatōz sed in affusacōz vel si-
gnificationem nec pctā baptismō ei⁹
remitterebātur. Ablutio at aque q̄ naa-
mā purgatus erat a lepra significabat
baptismū xpi quo q̄s liberatur a cul-
pa. Ablutio at aq̄ q̄ fit pcti remissio in
baptismo iterari nō p̄t debet quia si
gnificat passionē xpi et mortē q̄ iteran-
da nō est nec sacro baptismi d̄z fieri in
iuria. Semel ergo valet aq̄ ablutio. i.
baptismus puero vel adulto statā nō
p̄dest. Errat ergo pagāi q̄ singulis ab-
lutōnibus corpum suoz credūt sibi re-
mitti mortale pctm̄. q̄ si ille eēt videre
tur eē pcti incētū. Isti etiā multa de
lege veteri obseruāre ita q̄ dāmō iuda-
sant. q̄ vt s̄ patuit porcū nō comedūt
plures vxores sūt ducunt et. Et tā in p̄-
libro okenus fuit legē moysi abolitā
fuisse q̄ veniēte veritate cessauit vmbra
et figura. xps etiā eā ostendit consuma-
tā in se impletā cū pēdēs in cruce dī-
xit cōsumatū ē vt patuit ibi s̄.

Contraveneratōz ymaginum.

Nonū argumētū saracenoz est contra imagines que habētur in ecclesijs ipsi est cum iudeis insultātes p nos dicunt hec nobis non licere qz facimus p diuinum preceptū Exod. xx. Deni. xxviii. z Leuiti. xxvj. scz non facies tibi sculprile nec omnē similitudinē zc. Derident etiā christiā nos qz effigiant deum sublimi sedēte solio et circa eum magno dignitatē fa stigio aquilā hominē vitulum z leonē. Ad hoc dicendum est q si lex mosayca prohibuit nullomodo sculprile fieri peccauit moyses qui fecit imagines cherubin. Exod. xxv. z xxxvij. z posuit in templo. quotienscunqz etiā thursi ficabāt āte archā z adorabāt similiter faciebāt āte cherubin. Salomon fecit etiā. vt dicitur. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora z omnes cortine que erāt in tabernaculo erāt inexte multitudine cherubin. Et si dicas illud preceptū deus et erunt imagines āgelozū non hominūz dico qd. verum est quia tunc non erāt hominēs tales vt mererentur adorari z imagines eozum qz erāt incredulitē rebelles nec erat honestum qz sue anime essent in infernoz qz eozū imagines adorarentur in terra. h postqz deus assumpsit carnē humanā factus figurabilis z anime scōrozū sūt in paradiso non est incōueniens qz eozū imagines sunt i ecclesijs z venerētur ab hoibus. Qz āt dicitur non facies sculprile zc. Legislator declarat dicēis nō adorabis ea neqz coles non em̄ prohibetur in illo precepto facere quāctūqz sculpturā vel similitudinēz sed facere ad adorādum. Ideo subditur nō adorabis ea neqz coles eo. s. modo quo gētiles faciebāt in veneratōe deozum in ozum. s. demonū qui erāt dii alieni qz prohibet colendos esse dicēis. Non habēis deos alienos corā me. qli āt spē

adoratōis deus adoratur z qli christi crucē imago virginis ac scōzum z de institutōe imaginū omnium errore excluso latissime dictū est ā lib. 20. iij. consideratione. iij. argumento. xxiij. vto ibi. Qz āt deus pingitur a christianis in throno cū. iij. animalibus non ē irōnabile qz cum ezechiel propheta viderit illā similitudinē et scripsit. pos sunt christiani ad memoriā pingere.

Qz lex mosaica z lex euangelica sunt corrupta per iudeos et christianos.

Ecimū argumētū saracenoz est pveritatem vtriusqz legis. s. christi et moysi qz dicunt esse corruptas per iudeos z christianos. Ad quod declarādum. Notādum est qz inter cetera ex quibus potest mālfe videri qz alchoranum non est lex vti eo qz et non attestatur lex ver⁹ nec euāgelium que ābo alchoranum testatur qz sint vere lex dei. Sed ipse machomet⁹ seipsum cōmendat ipse de se testimonium perhibet nos āt inuenimus legem dei esse quādā cautelā continuaz ab eodem artifice fabricatā vt vn⁹ aut nullus alteri cohereat z correspōdeat Et vnus propheta de altero prophetat mentionē faciat z omnes alij prophetauerunt de christo sicut patuit in libro primo. Si igitur lex saracenozū esset lex delzvocatio ad legem illā nō esset peruersio sed conuersio vt ipsi dicunt quomodo omnes alios pphas latuisset qz nullus de eo dixisset aliqd nos āt non inuenimus qz moyses vel aliqs pphaz vel ipse xps aliqd dixerit de machometo vti de sua lege nisi quādo dixit de pseudo pphis cauendis. vti etia. xps qz lex z pphesqz ad tobez prophetauerunt vt mundus sciret qz generalis ppha non esset venturus vteri uis. Machometus aut se dixit genera

le ppham q aut ipse nō sit ppha vtiq
scim⁹. Ad hoc aut rident saraceni di-
centes q moyses et alij pphē pphetane
rūt de machometo q etiā xps pphē
tauit exp̄ssioib⁹: q dixit etiā nomen
eius. Vñ dixit filiis isrl euāgeliso vob
de legato deiz nomē ei⁹ machometus.
Sed cū talis scriptura nō inueniatur
in euāgelio xp̄i dicūt saraceni q iudel
corripuit legē moysē pphay xp̄ia
nē corripuerunt euāgelium nō remansit
nisi quātū est in alchorano de veritate
legis euāgelij. Sed q h nō possit stare
Primo pbo p alchoranū eoz. Nam
dicitur in cap. de sona si fueritis in du-
bio de hoc q renelauim⁹ vobis petat
ab illis q legerūt libz prius q nos. Il-
li at q pri⁹ legerūt libz q saraceni sūt
iudeiz xp̄iani qui receperūt pēbaret
cū euāgelium sicut exponit machome-
tus. ergo machomet⁹ dicit saracenis vt
petāt a iudeis xp̄ianis de dubijs sed
sūt ipsi dicit pphay iudicis esset ma-
chometus quō eos ad mēdacta testi-
monij mitteret nō igr erāt victari libri
iudeoz xp̄ianoz tpe machometi nec
pōt dicere q postea fuerūt victari nam
dī in capitulo helgagar qd interpretatur
recordatio. nos inquit in psona dei de-
scendere fecimus recordatōz deiz nos
eandē custodiemus. lex moysi et euan-
gelium apud eos dicit recordatio. igr de-
us sp̄ apud suos fideles testimonium
sue creature suauit aū machometum
et cōseruabit etiā. Post pmo in capitu-
lo helmaide qd interpretatur mensa.
Dicit q iudex quidā dixit machome-
to quomodo iudel querebāt iusticiam
et iudiciū ab eo si uenerint ad te iudica-
tuer eos iuste qz deus diligit iusticiāz
facientes qd ab ipso peterent iustici-
am cum sit apud eos vtr⁹ testamentuz
in quo est dei iusticia. Preterea talis
corruptio scripturaz nō potuit esse ge-
neralis sen manifesta qz sic alienatōnes

scilicet: nec pticularis et occulta quia
sic aliqui codices integri et incorrupti
remāsissent s̄ in omni linguar in oī p-
uincia inuenit lex euāgelium eodē mō
scripta. Preterea. liij. euāgelia nō sūt
scripta nec eodez tpe nec eodem loco
nec eodē ideomate nec ab eodē scri-
ptore. Sed matheus in hebreo in iu-
dea. Iohes in greco in asia. Lucas in
greco in achaya. Marcus in latino in
italia euāgelium scripsit. et eoz t ranslatō
facta est in latio p hteronimū et p alios
a n tpa machomet⁹ remāsērūt exēpla-
ria in oibus linguis. ergo nō potuerūt
p aliquos falsarios viciari quin māsē-
ste sciret. Preterea nihil est in fide xp̄i
ana ita maxime arduū sicut incarnatio
dei. s. q homo ille sit deus. Et istō fuit
maxime difficile suadere mūdo. Vñ
romani et alij pagani propter hoc per-
secuti sunt xp̄ianos trecentis annis cō-
tinuis generaliter et distulerūt recipere
fidem et euāgelium quia dicebāt q ho-
mo ille erat deus non q nō recepisset
homines et mulieres plures deos et de-
as s̄ qz xps fuit dicit de⁹ absq licētia ro-
manoz qm̄ ipsi pbsuerant q null⁹ de-
ceretur deus sine auctoritate senatus
et etiā qz iste deus nōn paciebatur con-
f ortem. Nam si istū deum reciperent
cogebātur omnes alios relinquere qd
etiā erat contra p acta pronūciāz et le-
ges et consuetudines romanoz sicut s̄
patuit libro primo consideratōne. liij.
articulo primo In examine. liij. Quō
igitur christiani in damnationem suā
et detrimentū fideiz puocationem ro-
manoz pncipum mundanor hoc ma-
xime arduū et min⁹ suāsibile i suis scri-
pturis et euāgelis addidissent omnes
enim consentiebant hanc legē eē san-
ctissimā et rōnabilissimā hoc solo ex-
cepto q rōnem hominū excedit scz q
ille homo sit verus deus et verus homo
magis igr cristiani si aliquid de euan-

gelio mutassent quod erat arduum et
min⁹ suafibile a pncipio subtraxissent
vt plures ad fidem accederent et addi-
dissent aliquid suabile q³ econtrario.
Preterea quomodo cristiani cum iu-
deis potuerunt cōuenire a quib⁹ odio
tam antiquo disconueniunt nec enim
iudei dicunt cristum esse deum nec bo-
nū hominē. Vnde q̄ntum ad hoc ma-
gis conueniunt cristiani cū saracenis
qui dicunt ad minus cri stuz nisse san-
cristimū hominem. Preterea cristia-
ni ante aduentum machometi fuerūt
diuisi i diuersas sectas et precipue ori-
entales in iacobinos et nestorinos ne-
storini autem maxime conueniunt cū
saracenis et machomet⁹ mandauit eos
singulariter honorari. et quomodo cō-
uenissent nestorini cum iacobinis qui
tanto odio diuiduntur ad uiciandum
euangelium q³ adinuicem occiduntur
et tamen inueniuntur apud utrosq³ euan-
gelium omnino idem sicut et apud nos
Preterea nomen machometi quare
cristiani subtraxissent de euāgelio cui⁹
ipse tantum cōmendauerit christum et
matrem suam et euangelium vt dicit in
alchorano q³ in euangelio christi ē di-
rectio et perfectio et non subtraxerūt
inde nomen pilati qui flagellauit euz
et nomen iude qui prodidit eum et no-
men diaboli et quare cristiani posuif-
sent in euangelio q³ xps siuere mortu-
us et crucifix⁹ q³ nec vident ei cōuenire
cū siuere deus vt in euāgelio habetur
et quō uidet consequens q³ duo tam di-
uersa posuissent de cristo scz q³ siuere
deus et uere mortu⁹. Preterea dato q³
potuissent in omnib⁹ libris ponere s³
quis potuit omnibus suadere et in cor-
dibus gentiuz scribere q³ hunc occide-
runt tamen hoc suafum est toti mun-
do vt susciperent illud principes et ti-
ranni philosophi et sapiētissimi homi-
nes et etiam indocti et paupes ita vt

etiam calippba de baldaco moriretur
cristianus et fuit intenta crux ad col-
lum eius vt testaretur facto q³ ipse dñs
saraceno⁹ mortuus est uere cristianus
Et ideo iudicauerunt eum saraceni q³
sequestratus sepeliretur ab alijs cali-
phis qui uidit sepulcrum testimoniū
perhibuit et scimus quia verum est te-
stimoniū eius. Omnibus igit mo-
dis constat ex auctoritate alchorani et
rationibus validis et apertis q³ euangē-
lium est inuariabile et non uiciatum
nec corruptum. Cum igitur macho-
metus super omnes alios libros com-
mendat euangelium et post illud vet⁹
testamentum coguntur saraceni reci-
pere auctoritatem euangelij et veteris
testamenti. Preterea in alchorano in
capitulo helmeide quod interpretat⁹
mēsa dicitur q³ familia liberi nihil om-
nino sunt nisi compleant legem et euā-
gelium. Familiā uero liberi sunt sara-
ceni sicut ibidem ostēditur. Vnde di-
cit nisi cōpleant legem et euangelium
et quod reuelatum est sibi. Istud autē
quod reuelatum est accipitur alchora-
num quod reuelatum est solis sarace-
nis vt ipsi dicūt. hoc idem ostēditur
in multis locis in alchorano scilicet q³
familia liberi sunt saraceni fin inten-
tionem Machometi dicitur enim sa-
racenus in capitulo elhesa quod inter-
pretatur mulieres circa finem q³ non
vacillent in lege sua. Vnde sibi scribi-
tur. O familia liberi nolite vacillare in
lege uestra et nō dicatis de deo nisi ve-
ritatem et hoc idem scilicet q³ familia
liberi sunt saraceni ostēdit expresse
in capitulo loz. In fine libri. Si autem
omnino uoluerint dicere q³ est lex ve-
tus et euangelium corruptum osten-
dant integrum et corruptum et maxie
si uniforme ostenderint et in omni-
bus linguis sicut et nos ostendimus
eis et recipemus quod tamen eis im-

possibile est ostendere. Patet igitur dictum sarracenorum insipiens et falsum esse scilicet quod testamentum vetus et novum sunt corrupta. Queramus iterum a sarracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequentissime commendat legem moysi et iob et david et dicit psalterium ibiuz luminosum et super omnes alios libros commendat evangelium in quo dicitur quod est salus et directio ut dictum est: quia enim christus commendavit moysen et alios prophetas et christiani eos non habebant: acceperunt eos a iudeis et fecerunt transferri de diversis linguis et habent eos autenticos et legunt in suis scholis. Non habent aliud quod respondeant sarraceni nisi sic dictum est dicere quod illa sunt corrupta. Sed quomodo tantus propheta quale reputant machometum tantum commendasset exemplaria corrupta et dixisset quod in eis esset salus et directio: vel quomodo non dixisset imposterum corrumpebant: sed potius dixit prius quod si sarraceni erant in dubio de alchorano quod peteret ab illis qui ante receperant libros scilicet a christianis et iudeis sic supra dictum est in capitulo de Iona: potius autem dixisset non credatis eis quia habent libros corruptos. Non est alia causa quare non legunt sarraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes quod de facili deprehenderet falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoranus sibi maliciose pudit et posuit. Item media ne deseret a suis et ne falsitas eius deprehenderet. Primum est quia mandavit eos occidi qui contrarium alchorano aliquid dicerent. Secundum quod cum alterius secte hominibus non disputaret. Tercium quia prohibuit ne eis crederent dicit enim in capitulo vestra non credet nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat quod in evangelio est salus et directio. Quartum est quod ab eis totaliter separent et dicat mihi lex mea et vobis

vra etc. Et post vos ab eo liberi quod oportet: et ego ab eo liber quod opamini: et hec dicit in capitulo Ione. Si igitur sarraceni bene acciperent consilium alchorani pculdubio dirigerent: haberent enim evangelium et legem moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum commendando moysen david salomonem et alios prophetas frequentissime dicat quod non praefert unum alteri.

De bellis et triumphis sarracenorum et christianorum per arma corporalia a tempore machometi usque ad presens.

Una considera-

tio huius libri est de bellis et triumphis sarracenorum et christianorum per arma corporales a tempore machometi discurrendo usque ad presentis tempus. Sicut enim ante incarnationem populus electus et peculiaris dei erat populus iudeorum et propterea eis providit tamquam filiis de flagello correctionis scilicet populum gentilium a quo sepe captivabantur et occidebant cum divina precepta transgredebantur sicut dicit Amos. Iij. tantummodo vos elegi ex omnibus cognationibus terre. Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras et Apocalypsis. Iij. Ego quos diligo arguo et castigo: sic et post christi incarnationem populus electus et peculiaris dei est populus christianorum. Reprobato ergo populo iudeorum propter christi mortem et in captivitate perpetuo ducto, providit deus electo suo populo christiano de flagello correctoris scilicet populum sarracenorum per quem sepe captivantur et occiduntur cum dei precepta transgrediuntur et veritatem sue legis relinquunt: pessimus inquam per eternum sic a paganis promeruit flagellari filius suos quod eos non sinit omnino deleri ut in tamguo populo respectu innumerabilis multitudinis sar-

racenoz q̄ sunt velut arena maris siccā
et infirmos relucet evidēti ei⁹ potē
tiaz clemētia infinita et sicut gētilēs nō
sp̄vincebāt iudeos s̄ sepe ab eis vince-
bantur mirabiliter cum p̄cepta altissimi
custodiebāt. sicut saraceni nō sp̄ facti sūt
victores s̄ sepe mirabiliter victi sūt a po-
pulo electo xp̄ianoz cū. s. dīuina volū-
tatē deuotissime conabātur implorare.
zelo sue sacratissime fidei succensi. Et
ut ex diuersis scripturis et cronicis col-
ligere possim. clviij. bellis famos. p̄sens
consideratio explicabit. ut habeant in
quo p̄tēplētur p̄ncipes xp̄iani. q̄uidē
res gloriosissima facta alioz p̄ncipuz
rōnabiliter dñt aīari p̄pter honores sa-
cratissime fidei ad sūia opanda. p̄serti-
bis ip̄sibus in quib⁹ exp̄imentaliter vi-
de n⁹ q̄ plurimū feruet rabies infidelū
ut deleant de terra nom̄ xp̄ianum.

**Vincūt saraceni fugato theo-
doro et aufertur tributū rōanoz**

¶ Rūm bellū inter saracenos et
xp̄ianos factum fuit in affrica
circa ānū dñi sexingentesimum
lix. tpe eraclij impatoris et bonifacij pa-
pe. iij. Causa autē p̄dicti belli fuit q̄ cū
machomet⁹ astutis suis puertisset gē-
tes illi⁹ terre plurimū aliaz elat⁹ non
modicū in sup̄biā suā cogitauit q̄mo-
do posset p̄rari romanoz impatori et
gentes extrahere ab ei⁹ dominiō in ser-
uitutez accidit q̄ p̄dict⁹ impator Era-
clij misit nūcios suos ad p̄dictos affri-
canos p̄tes pro colligendis tributis ut
moris erat q̄ cū machomet⁹ sciuit ve-
nit ad eos in manu forti et negato tri-
buto eos occidit p̄p̄ q̄ eraclius ipa-
tor p̄gregauit magnū exercitū et p̄fecit
ei ducē frēm suū theodoz q̄ ip̄sū ori-
entis de manu ei⁹ tenebat. Veniēs er-
go in affricā pugnauit cū machometo
et deo p̄mittente vixit est theodoz et in-
git regressusq̄ est ad imperatorem era-
clium sine honore.

**Vincūt saraceni et aufertur obe-
diētia ip̄eratoris romanorum
in affrica.**

¶ Ecundū bellū saracenoz cōtra
xp̄ianos factū fuit circa idē
tempus in affrica cū em̄ p̄dict⁹
theodoz⁹ fugiens in primo bello ad i-
patorē frēm suū rediret oīa ut accide-
rant narrasset. Impator cogitās p̄-
dictū machometū rebellantē subiuga-
re maiorē exercitū cū p̄dicto frē suo
destinauit. Sed licet romāi mlti eēnt
cū veniēt in terrāz viderēt potestatem
machometi pauore cōcussi voluerunt
se retrahē ad quoddā castrū q̄ diceba-
tur gabathin. q̄ cū machomet⁹ itelle-
xit venit post eos plures eoz occiden-
doz vulnerado. et l3 resumptis viribus
xp̄iani contra eos facies ostēderent si-
naliter tñ occisus ē theodoz⁹ frater im-
patoris romanū victi sunt oēsq̄ ibi pe-
rierūt paucis exceptis q̄ in montibus
se abscondērūt. nā centū quinquagita mī-
lia de exercitu ip̄atoris dñi sic p̄mittē-
te p̄strati sunt et extūc sublatū fuit ro-
manū dñum in affricāz ingū fuitq̄
affricanoz cessauit. De his duob⁹ bell⁹
laci⁹ dictū est sup̄a consideratōe. ij. in
scdo pūcto cū de ambitōe machome-
ti ageret. Et si q̄ras cur de⁹ p̄misit sic
xp̄ianū pplm̄ dilectū suū p̄ saracenos
flagellari. Respondetur q̄ sepe de⁹ in-
ste flagellat pplm̄ suū p̄pter p̄ctm̄ p̄i-
cipis sicut p̄t. ij. Regum. de flagello
misit deus in pplm̄ suū p̄pter peccatū
regis dauid sic in p̄posito. Nā ut aliq̄
historie tradūt p̄dict⁹ impator p̄dictū
conflitum euicis errore fuit ma-
culatus et cum filia sororis sue maria
nomine matrimonio coniunctis alie
historie dicūt q̄ erat auersus a fide ca-
tholica et corruptus ab anastasio patri-
archa iacobitarum et ita est opinandū
Nā q̄dū tenuit veram fidem oīa
sibi prospere successerunt. sicut p̄t. de

victoria quā hūit contra cosdroe regē
persarum et de portatione ligni sancte
crucis in hierusalem sicut plene hētur
in hystoria exaltatōis sancte ciuitatis.
Nihil enī est q̄ ita nequeat occasui sū-
facere q̄ ha religio nihil quozq̄ lumie
clariore perfulget q̄ recta fides in p̄-
cipe.

Vincūt christiani et rex sarace-
norum captiuatur.

Eracliū bellū saracenoz et xp̄ia-
norum tpe eiusdem Eracliū im-
patoris accidit. Causa autē q̄re
illud bellū accidit ferūt quedam h̄s-
torie saracenoz fuit hec. quia dūz qui-
dam miles eracliū impatoris distribu-
erat togas siue quitationes militibus
et inter alios etiā saraceni sub impato-
re militantes venissent ad accipiendūz
togas predictus miles sine spada illis
saracenis indignanter dixit vix sufficit
impator dare togas militibus xp̄ianis
q̄tomagis istis canib⁹. Illi dolore et
pudore incitati recesserunt sineuale. et
cū venerūt ultra mare narrauerūt oīa
saracenis sic eos imouerūt q̄ omnes
venerūt vno corde vt pugnarent cōtra
xp̄ianos. Postq̄ ergo maria transue-
rūt cōmissum est terribile p̄liū et mul-
ti ceciderūt ex vtraq̄ pte. Veruntamē
victoria cōcessa est christianis et rex sa-
racenorum captus est in p̄lio et mul-
ti alij saraceni milites cum eo. Circa
idem tempus fuit terremotis magn⁹
in terraz appuit in celo signūz ad mo-
dū ensis triginta diebus quod ostē-
debat dominium quod saraceni debe-
bant habere.

Vincūt saraceni et transfertur
lignū sancte crucis a hierusalē
in constantinopolim.

Quartū bellū saracenoz et xp̄ia-
norum accidit post p̄dictū bellum
paucis elapsis dieb⁹ tpe p̄dicti

Eracliū impatoris sedēte in cathēdra
petri Honorio primo. In quo bello
mortui sunt multi ex vtraq̄ pte et sara-
ceni acceperunt terrā siriet damasci et
egipti. Eo tempore Eraclius impator
cum esset astronimus vidit regnum va-
stādum a gente circūcisa. quare mādā-
uit dagaberto regi frācorū oēs iude-
os in regno suo p̄cipere baptisari q̄d
et factū est q̄ in hoc decept⁹ fuit q̄ gēs
circūcisa fuit gens saracena nō iuday
ca vtraq̄ enī circūcissione obseruat siq̄-
dem saracenus vt dictū est romano im-
perio rebellātib⁹ et vastata siria dama-
sco atq̄ egipto compulsi sunt cristiani
crucē dñi a hierusalē Constantinopoliz
apporare cuius maior ps post multa
tempora ad instantiā lodouici regis
francorum xp̄ianissimi anno domini
millesimo ducentesimo sexagesimo se-
ptimo p̄situs est translata. Predictus
ergo eracli⁹ impator propter infide-
litatē destitutus a deo. xxx. imperij sui
anno diem clausit extremū.

Vincunt saraceni et capiūtur
siracuse.

Quintū bellū saracenoz et xp̄ia-
norum accidit circa annū dñi se-
ringentesimū sexagesimū. Im-
perante constante Eracliū nepote et se-
dente in cathēdra petri theodorico pri-
mo. Predicto enī tpe audientes sara-
ceni xp̄ianoz discordiā capta alexan-
dria subito cū multis navibus ceciliā
inuaserunt et siracusas ciuitatem cele-
brem ceciliē violenter ceperunt strages
magnā per totā ceciliā fecerunt popu-
lorum. vix paucis euadentibus qui p̄-
fuga montiūz munitissima castra fu-
gerunt. saraceni q̄q̄ facta magna cede
hominum recesserunt p̄edā magnā
secum apporantes vna cū ornamentis
que constās de vrbe secū tulerat. Si at
queratur cur deus permisit pplm suū

tā aspere flagellari. Rōnabiliter respō
dere potest q̄ ppter pccm̄ pncipis sicut
dictū est de eraclio impatore. Qū iste
impator constās fuit pessimus in om
nibus impiet̄ crudelis contra catho
licos. Cū em̄ accep̄ halitay heresi laps⁹
esset q̄ cū eutice vnā solā naturā vnāq̄
volūtate in christo dño s̄ veritatez ca
tholice fidei assueuerāt plures catholi
cos eo q̄ sue nolebat acq̄escere heresi
verberauit crudeliter exilauitq̄ inu
ster p̄ diuersa loca carceribus mācpa
uit qui cum oib⁹ eēt exosus vtpote
quia erat reprobatus a dño cogitauit
italiā de m̄ibus p̄atibus longobar
doru eriper̄ ibidē suū dñm dilatare su
amq̄ sedē ip̄ialem constituere in eadē
Et licet quod cōcepat executōe demā
dauit cū p̄ficiceret s̄ longobardos
recedens de neapoliveris romā. et cū
p. xij. dies in vrbe resedisset inuidens
et dolens romā tā pulchris tanq̄ mī
rabilibus edificijs adornari s̄ ciues et
vr̄bem iniquitatis sue venena diffun
dens maiorem p̄em eorum q̄ ad orna
mentum et decorem vr̄bis cōstructa fu
erant ab antiquo ornamēta. s. marimo
nia eratz multa alia bona impie depo
ni mādauit adeoq̄ p̄cessit sacrilega
ei⁹ et p̄phana impietas vt etiā ecclesi
am br̄ dei genitricis marie et omnium
martir̄ q̄ p̄the vocabatur antiquit⁹
discoopiri ei⁹ tegulis fecit dicra or
namenta inuexit in tiberim fecitq̄ cō
stātinopolim apportari. Iniquitas er
go huius impatoris cā fuit flagelli po
puli christiani. sed tātax iniquitatum
merito penā luit. Nā cum impius im
perator secreto in balneo laquaret̄ su
q̄ milites eius seuciā ferre non volen
tes occiderūt eum. Diligenter est ergo
hic attendendum q̄ia sunt p̄mia ip̄io
ruz q̄d in em̄ bonus fuit et sc̄e ecclesie
debita reuerentiā exhibuit sibi. p̄spera
successerunt. Sed cū se auertit a fide

a fide catholica mox infelicit⁹ perierit
et sine infelicitissimo diem clausit exre
mum.

Vincunt saraceni et fugit im
perator romanorum.

Extū bellū inter arabes et xp̄ia
nos vt narrat generalis histo
ria hispanie accidit circa annuz
dñi sexingentesimū sexagesimū octauū
Impante constātinō p̄dicti constanz
filio. Hic congregauit plusq̄ mille na
ues et trāsiit mariā vt bellaret cū mo
bia rege arabū. Ille vō cognito ei⁹ ad
uentu misit s̄ ip̄m milite q̄ndā strenu
um nomie andallaz cōmissio duro cer
tamine victus est impator et relicto cā
po fugit ad naues et regressus est con
stātinopolim cū paucis q̄ multi d̄ suo
exercitu perierāt captiuati sunt. In B
impatore nō minus admirādum ē su
diciū dei q̄ in p̄cedentib⁹. quia illi suo
peccato puniti. hic vō nō q̄ malus vi
ctus est ab infidelibus sed vt in dei ti
more conseruaretur et malis preberet
exemplum ne desperent in tribulatiō
bus qui bonos permittit tribulari. vt
de Job et Thobia sacra scriptura exē
plariter ostendit vt forte. quia indiscre
te se cōmisit predicto certamini nō tā
tum de deo q̄tum de sua potentia cō
fidēs. Vnde predictus impator bo
nus catholicus fuit et modestus. Pri
mum quoq̄ quod fecit iusta et debita
vindictio patris sui quoniam omnes
quos in mortem patris conspirasse cō
perit crudeliter interfecit. et ecclesias
que a tempore Eraclij proauis sui im
perio ab hereticis destructa fuerant
reparauit contra omnes clericos et lai
cos p̄ncipes et prelatos achephalo
rum et monachilarum heresi macu
latoz tanquam verus catholicus et ze
lator fidei catholice sue sine repromis
sione processit et per istum secundum

Liber

quartus

omnes historias repata est fidel in gre-
cia q̄ tpe p̄is sui toto corrupta fuerat
et integrata est etiā pax et fides inter la-
tinos et grecos extirpatis hereticorum
arianis p̄ncipē memoratū. In quo
est mature ac p̄uide attendendū q̄mū
facit bonitas p̄ncipis ad soliditatē fi-
dei et bonū quietē statū ecclesie et ecō-
tra malicia et infidelitas p̄ncipis q̄tuz
nocet. qd̄ ostēdūt isti duo p̄ncipes p̄r
filius. p̄r em̄ q̄ mal⁹ et infidelis fuit et
vilis hereticus fidē in orietē corruptit
statūq̄ eccl̄e esse annihilauit. Filius ve-
ro q̄ bon⁹ iust⁹ verusq̄ catholic⁹ erexit
ecclesiā et fidem catholicā repauit.

**Vincunt saraceni et perditur
totaliter nomen christianorum
in affrica.**

Eptimū bellū inter arabes et
xp̄ianos circa idē ip̄s accidit i
affrica in q̄ lz saraceni n̄m̄m
eēt multiplicati xp̄iani t̄n nōdū erāt
totaliter deleti. Vñ supradict⁹ abdalla
de quo in p̄cedenti bello fecim⁹ mē-
tionē veniēs in affricā vt eā subiugaret
impio moabie regis sui. exiuit i occur-
sum ei⁹ comes gregorius q̄ tūc ibidē mo-
rabat et bellauerūt simul ambo h̄ fina-
litervict⁹ fuit comes p̄diditq̄ ibi mul-
tos de suis ac relicto cāpō fugit et ex-
tūc p̄diderūt xp̄iani honorē suū qui i
affrica habitabāt tota illa terra fuit possi-
ta sub infideli potestate.

**Vincūt christiani et saraceni
efficiuntur tributarij.**

Etanū plū inter saracenos et
xp̄ianos accidit circa annū do-
mini sexingentesimū septuagesi-
mū septimū tpe p̄dicti impatoris. Tūc
em̄ saraceni et romani vt in generali hi-
storia hispanie continet magnū p̄li-
um hūert et cesa s̄ de saracenis. 3000.
pugnatorū quo anno mortu⁹ est papa
deo datus. Saraceni aut̄ eo tpe posu-

erunt treugas cū romanis p. xxx. ānos
sub hac t̄n conditōe q̄ saraceni darent
romāis. 3000. libras auri. et quāq̄inta
equos bonos.

**Vincūt christiani et cremātur
naues saracenoz sub rege bāba**

Dnū p̄liū inter saracenos et
xp̄ianos accidit circa annū dñi
sexingentesimū octuagesimū-
quartū. Imperāte iustiniāno p̄dicti i
patoris filio. et regnāte in hispania vir-
tuosissimo rege bāba tūc em̄ applicue-
runt ad littora hispanie. ceter. naues
saracenoz et p̄currētes terrā illaz mari-
timā fecerūt magna dāna et plurimos
xp̄ianos occiderūt. Sed statim vt co-
gnouit p̄dictus rex bāba misit velo-
cissime suos exercitus et ceperūt naues
et ignibus concremauerūt ac maiores
ptem arabū occiderūt ense. Illorū ca-
ptiuos duxerūt sic regressi sunt cum
honore ad p̄dictum regē bambam.

**Vincūt christiani multis mi-
litibus saracenorum occisis in
syria.**

Ecimū bellū inter saracenos et
xp̄ianos accidit circa annū dñi
octingentesimū tricesimū. Im-
perāte supradicto iustiniāno et sedēte in
cathedra petri sifinnio. tunc em̄ roma-
ni Syria p̄uagātes bello terribili mul-
ta milla saracenoz occiderūt vt in cro-
nicis ip̄atorum continetur.

**Vincūt saraceni in hispania
et occiditur consobrinus regis
roderici.**

Adecimū bellū iter saracenos
et xp̄ianos accidit in hispania
perāte leone. iij. et sedente in cathedra
petri Constantino p̄mōz regnāte in re-
gno castelle rege Rodrico tūc muca-
rex affrice precepit Cariph cuiusdā capi-
tanio suo q̄ auxiliū et fauorē p̄tior

comiti iuliano daret cōtra xpianos q
fij. milia electoz ad pugna ei tradidit
et ipse secrete in naubus mercatoz hy-
spanie transduxit. postqz g omnes fuerit
in hispania cōgregati sunt in quodam
mōte qui ab illo sarraceno arabice dī
gibla cariph et lingua nostra noiā gī-
braltar q cū rex rodericus sciuit misit
illuc quendā consobrīnū suū q diceba-
tur mingo cuz magnū exercitū q sepe
bellauit cū supradictis sarracenis q sepe
fuit victus et finaliter interfectus est a
sarracenis qui discurrentes p beticam
provinciam que est terra hispalen ci-
uitatis multa damna fecerunt et non
potentibus gothis bella sustinere ter-
ga sunt coacti ostendere inimicis suis
nec ex fuga liberati sunt q fere ibi om-
nes perierunt.

Elincunt sarraceni et pditur
hispania sub rege roderico vl-
timo rege gotorum.

Dodecimū bellū inter sarrace-
nos et christianos fuit in hispa-
nia circa pdictum tps. s. post su-
pradictum bellū. Cū em supradictus
muca videret strēnitatem comitis iu-
liani in victoria pcedentis belli certiss-
catus de eius fidelitate itez cū maiori
exercitu ipm comitē vna cū cariph mi-
sit in hispaniā q cū applicuissent ince-
perunt statim destruere puinciā beti-
cam que est gadalquēnir et puinciāz
lucene. Cum ergo rex roderic^o pdicta
pgnouit oēm exercitū gotoz q cū ipso
erant cōgregauit quoz nūer^o vltra cen-
tum milia armatoz se extendebat et in-
trepide inuit ptra eos inuenit xpe flumē
q dī gadalēte q dī est xpe ciuitatē as-
tidonē q nūc dī gerim et cristiani erāt
ante. Sarraceni vō vltra flumen. Illi
qui tamen dicunt q istud bellum fuit
in campo q dicit de sangonera que est
inter murciāz et lorcam. Rex vō rode-

ricus insedebat in curru sine in lecto
eburneo indutus pānis pōderis aurei
et corona aurea coronat^o sicut mos tūc
erat regū gothoz pmissum ē ergo bel-
lum et durauit dieb^o octo. s. a die dñica
vsqz ad diē dñicam sine intermissione
mortuqz sunt de exercitu sarraceno-
z vbi pcedebat cariph sedecim milia ho-
minū. Comes tñ iulian^o et q cū eo erāt
bellauerūt tam fortiter q confregerūt
acies xpianoz. cadentib^o q plurimis
ex vtraqz pte et dispersis xpianis ac re-
ge roderico qui magni cordis erat al-
qū fugiente aliqū furibūdo impetu
inimicos reuertente finaliter xpiani nō
potentes sufferre preliū terga venterūt
inimicis suis fugientes. de morte at p-
dicti regis in eodē bello dubitat. Ve-
runtamē corona et indumēta ei^o ac cal-
ciamenta aurea equisqz eius q diceba-
tur ozella inuēta sunt in qdam treme-
dali apō supradictū flumen gadale-
te absqz corpe nec postmodū de eo ali-
quid scitū est nisi q i regno portugalie
in quadā ciuitate q dī vīsto inuent^o fu-
it lapis vni^o sepulcrū in q talis erat scri-
ptura. Hic facit rex roderic^o vltimus
rex gothoz defecitqz in eodē bello to-
ta nobilitas gothoz. Post hec sarrace-
ni nō obstantib^o virib^o gothoz totā hy-
spaniā ferro flāma fame attritā suo dō-
minio māciparūt et gentē quāz pterita
secula valde pūmuerāt pstrauerūt. Si
qs diligenter voluerit inuestigare cur
de^o pmiserit tam graue flagellū in hy-
spania breuiter dici pōt q ppter pecca-
ta principū roderici. s. et sui predecesso-
ris vicise. Dicitur em fuit pbrosus et fla-
gitiosus multaqz flagitia p hispaniāz
seminauit ad voluptates carnis solu-
to pudicitie freno se fornicantib^o mul-
tis conuulit plebemqz suā ad lasciuā et
luxuriā inclinauit qz et epi et ecclesie mi-
nistri aspernabant ecclesiastica officia
et clausis foribus ecclesiaz despicebāt

ecclesiastica sacramēta et ne aduersus
cum parens vniuersalis christiani p-
geniei insurgeret. Episcopis ceterisque
ecclesie ministris vxores lasciuas rex
habere precepit. Et ne romano obed-
rent pontifici sub interminatione mor-
tis phibuit. Hec quidem causa pere-
undi hispanie fuit. tota enim gothorū
nobilitas in cōtinuis libidinibus et vi-
cijs immersa altissimū ad fracundias
prouocauit. Itaque vicissa dat⁹ est in re-
probū sensum intantūq⁹ muros ci-
uitatum vbiūq⁹ sui regni subuerterit
ne possunt ei resistere ciues paucis ex-
emptis quas non ausus fuit destrue-
re. precepit etiam q⁹ destructi armis vo-
meres et falces facerent ad colendum
terrā quod ipse dolose faciebat sub co-
lore pacis ne p⁹ ipm possent insurgere
licet dicat Rodericus iudensis in cro-
nica sua q⁹ rex rodericus fuerat ille q⁹
precepit arma destruere. Roderic⁹ vo
successor vicisse fuit vir belliger et dur⁹
et ad omne negociū expeditus vita ta-
men et moribus vicisse non dissimilis:
q⁹ cum vxore vel filia comitis Julia-
ni peccauit cū ipse suam in affrica face-
ret legationē. q⁹ ergo xpm reliquerāt
predicti principes cū pplo suo et cōcu-
binali luxurie fetore se subderāt Ideo
merito deus pmisit eos dari in repro-
bum sensum et q⁹ p⁹dictus comes iulia-
nus p⁹ditore se iungeret sarracenis et
totā hispaniā vt p⁹dictū est delerent.
Hystoria at⁹ p⁹dicte destructionis lat⁹
hī in generali hystoria hispanie.

**Elincūt cristiani i aqtania et
pimitur aldramanus cū. lxxv.
militib⁹ sarracenorum**

Erctūdecimū bellū inter sarra-
cenos et xpianos accidit in aqt-
ania galiaz puincia. Cui⁹ em
sarraceni hispaniā subingassent acci-
dit circa idem tempus regnāte in fran-
corū regno theoderico rege quo vir

tnosus princeps karolus macell⁹ m-
litabat q⁹ ipse karolus ligerim fluminē
transiens endo neq⁹ ducem aquitanie
bellādo victū fugaret. Endo ergo dux
p⁹ omīa se videns karolo inferiorē sar-
racenos ab hispania p⁹ karolū invita-
uit. Sarraceni at⁹ de tali inuitatione nō
modicū gaudentes cum oibus eorum
familijs galeas habitaturi fluitū ga-
renam transierunt omniaq⁹ in ore gla-
dij devastantes ecclesias dei cremane-
runt et omīa sine delectu etatis vel sex⁹
sanguine implent quib⁹ karolus prin-
ceps strenuus dei fretus auxilio q⁹ ipse
rantes in ipm non deserit animose ac
potenter occurrit et ex ipsis sarracenis
ccclxxv. millia vna cū ipso rege aldra-
māno victorose peremit: de suis vo nō
nisi mille quingentos amisit. Tūc en-
do dux ad cor rediens karolo regis
conciliatus castra sarracenorū disruptis
eorūq⁹ reliq⁹as toto posse destruxit.

**Elincūt cristiani et capitur ci-
uitas autonēsis de ptate sarra-
cenorum.**

Cartumdecimū bellū inter sar-
racenos et xpianos accidit post
p⁹dictū bellum Auinione intm
ess sarraceni p⁹ualterū in occidentali
plaga capta hispania et ciuitatē cepe-
rant auinione nō p⁹ quos p⁹dictus prin-
ceps karolus marcellus veniens bel-
lum maximū cū eis habuit et ciuitatē
auinione nō aggredit⁹ aiose. Vñ sicut o
hiericho legi⁹ cū strepitu et sonitu m-
bay urbem munitissimā cepit et hostes
fidei n⁹e vsq⁹ ad interfectionē cōtrahit
vt lat⁹ p⁹ntet i hystoria regū francie.

**Elincūt cristiani pempt⁹ duo
bus regib⁹ sarracenorū et capi-
tur narbona et plures alie ciui-
tates et loca a carolo marcello.**

Quintūdecimū bellū inter sar-
racenos et xpianos accidit post
predictū bellū in vbe verbona
in qua p̄sidebat achinunā rex sarra-
cenorū q̄ quē veniēs p̄dictus p̄nceps ka-
rolus marcell⁹ p̄dictū regem obsidet.
In cuius obsessi regis subsidii amor-
rea rex ex hispania cū sarracenoz gra-
ui multitudine venit cū quib⁹ karolus
strēnuissimus piofio bello congregit
et ambob⁹ regibus bello p̄empt⁹ capto
q̄ viribus ciuitate reliq̄as sarracenoz
ultimo p̄mittit exterminio. Hi enī qui
euaserant karolo insequēte fugientes
in pfundū maris dīmersi sunt. Demū
karolus victoriosus p̄nceps p̄mean-
sum Algotheñ Aliaq̄ a gothie regio-
nis vbes a sarracenis in vasa trūm-
phando cepit et in totū destruxit. Igī
arelaten⁹ vbe que a sarracenis capta
erat et oibus alijs in circuitu capz sar-
racenos exterminauit in totū et sic sar-
racenis q̄ p̄ne totā asiam totā libiam
maiorēq̄ p̄tem europe inuaserant.
Karolus strēnuissimus p̄nceps dei
fretus auxilio et romana ecclesia sibi
fauente oēm spem sibi abstulit galeas
inuadendi. Predictus enī karol⁹ ma-
rentinū puīcie ducem q̄ sarracenos
inuitauerant ad galeā inuadendū bel-
lando denicē totamq̄ puīciam sue
subdit ditioni.

Vincit cristiani et incipitur re-
cuperatio hispanie cū mirabili-
bus dei occisis plusq̄ septua-
ginta milib⁹ sarracenozū p̄pe-
oueten.

Extrūdecimū bellū inter sarra-
cenos et xpianos accidit in hispa-
nia p̄pe ciuitatē oueten. Atq̄ ei
p̄p̄miserit tā aspe hispaniā flagellari
q̄ in diuina pietas q̄s p̄cutit tandē sa-
nat inrexit qdā moll⁹ ex cātabua noie

pelagi⁹ fili⁹ ducis sanille quē rex egita
baculo p̄cuss⁹ in capite occiderat i ciui-
tate q̄ dicitur Tup p̄dictū pelagiū de⁹ sibi
reseruauerat p̄ elenatōe p̄p̄i sui q̄ ele-
uatus in astucia cū illis paucis xpia-
nis q̄ ibidē remanserāt fac⁹ ē eoz rex
et in scdo āno regni sui q̄ fuit āno ab in-
carnatione dñi septingentitriginta sex
impante leone. h. et sedēte in cathedra
petri cōstantino. viij. multitudo q̄ inu-
merabilis sarracenoz venit p̄ eū qd cū
rex pelagi⁹ scitit in qdā speluncā cir-
ca p̄dictā ciuitatē oueten. q̄ dicitur lingua
nra ciuita douga cū mille viris se re-
clusit cū plures cape nō posset. Est at
predicta spelunca vndis ex rupa scissa
naturaliter cōstructa taliter qd nullo
ingenio hoim p̄r debellari. Est enī lo-
cus ita secur⁹ sicut si de⁹ fecerit ipm sci-
enter p̄ illo casu. Predict⁹ ē rex cū oī
uolūtate de saluatōe p̄rie et spōse cristī
agere festinauit credēs facile esse deo
multos p̄cludi in manu paucorū. cū q̄
circūdaret vndiq̄ a sarracenis in p̄di-
cta spelunca et vellēt ipi sarraceni vio-
lenter speluncā intrare xpianosq̄ pe-
rimere oēs lapides oēs sagitte et que-
cūq̄ alia iaculabant velut flamie vē-
ti retorta mox reuersa iacentes sarra-
cenos aliosq̄ existentes vulnerabant
sic q̄ breui spacio. vltra. xx. milla sarra-
cenoz vna cū eoz duce opa p̄p̄is ar-
mis p̄ magna p̄te perierūt. Alij vō fu-
erunt ita excecari vt nescirent quid fa-
cere deberēt. Videns aut predict⁹ rex
pelagi⁹ miraculū tā manifestū exiuit
confidenter a p̄dicta spelunca cū suis et
interfecit aldaman capitānū sarra-
cenorū et plures alios milites eiusdem. h.
nec sexaginta milla q̄ remanserāt fugi-
entes a bello vindictā diuinā euaserūt.
Nā cū sec⁹ vniū flumē qd ibi p̄pe ē gra-
derent qdā sup̄ciliū mōit a fudamto
corruēs totā illā multitudinē sibi aq̄z vi-
dis et sub rupibus oppressit. Post hec

predictus rex pelagi⁹ fecit prelia multa et cepit ciuitate legione^m. q^a a stirij⁹ nimij⁹ est. xpinqua. p^rdict⁹ rex pelagi⁹ regnauit. xiiij. annis et mortu⁹ est in loco q^o d^r cangas et successit ei in regno fauilla filius eius qⁱ solu regnauit duobus annis interfect⁹ a quadā vasa cū q^a sol⁹ voluit pugnare. et successit ei in regno Alfonsus p^rim⁹ gener regis pelagi⁹ qⁱ dicens catholic⁹. vi. j. dice^r loco suo.

Vincunt xpiani in aqtania et perimuntur. ccc. lxxxv. milia saracenorum

Ecimū septimū bellū inter saracenos et xpianos accidit sub p^rdicto leone impatore et sedente in cathedra petri gregorio. iij. Tūc innumerabilis multitudo sarracenorum cū vxorib⁹ et filiis aqtania intrauerunt vt ibidē habitaret quib⁹ occurrit karolus marcell⁹ et ex eis. ccc. lxxxv. milia interfecit nec fuerūt isti illi sarraceni q^{os} alias in aqtania debellauerat de quo dictū est s. bello decimotercio.

Vincunt xpiani perēpta innumerabili multitudine sarracenoz et destructis trib⁹ milib⁹ nauib⁹ quinqz solu exceptis liberatur Constantinopolitana ciuitas.

Ecimū octauū bellū inter saracenos et xpianos accidit circa idē t^{em}p^{or}e supra ciuitate pstanti nopolitana tūc em sarraceni ex egipto venietes cū magno exercitu videlicet cū tribus milib⁹ nauib⁹ p^rdictā ciuitate obsederūt et triennio obsessam tenuere Constantinopolitani quoqz ad auxilium a scitis vulgaribus contra sarracenos congregant⁹ orantibus v^o sancti viris in regia ciuitate triginta duo milia ex sarracenis sine suoz lesione prosternunt: sarraceni quoqz residui quorum erat innumerabilis multitudo p

orationem sanctoz viroz fame frigore bello et pestilentia perierūt. Vñ quarto anno confusi ab obsidione recesserunt nauibus partim igne consumpti partim dimeris itaqz ex tanta nauis multitudine vix quinqz naues ad propria redierunt infra ciuitatem tamen triginta mila hominū pestilentia perierunt quod deus fecit vt suam potestatem et clementiam hoibus oñderet.

Vincunt xpiani in aquitania et perimuntur rex sama cordubensis cum suis.

Ecimū nonū bellum inter saracenos et xpianos accidit tempore supradicti impatoris leonis circa ciuitatem tholosanam. Tūc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terraz destruebat et obsedit ciuitatem tholosanam q^o cum francigenis cognouit venerunt in succursum ciuitatis cum endone duce eoz. Rex v^o sama cōtra eos exiit et bello letali pmissio cecidit sama sarracenorum rex mortu⁹qz sunt ibi plurimi sarraceni. alij v^o fugietes enaserunt.

Vincunt xpiani et perimuntur abdarramē dux sarracenz i aqtania a carolo marcello.

Ecimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit duobus annis post p^rdictū bellū. Tūc labdarramen dux sarracenoz inuitat⁹ ab endone duce contra reges karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garronam quod transit iuxta tholosam et ignibus cōbusserūt et destruxerunt magnaz terram karoli regis francoz. Cum autem predictus rex karolus sciuit d^r misericordia altissimi confusus venit super eos et bello asperissimo cōmissio vici sunt sarraceni et rex karolus interfecit p^rdictū abdar

ramen ducem saracenorum pluresque saraceni ibi ceciderunt. Alii autem daze sunt terga coacti. Fuerat autem numerus saracenorum qui ibi venerant tricenissexaginta octo milium captiuauit aut mille quingentos quos dimisit inter milites suos sicut narrat. Sigebertus quod cum vidit predictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo ventam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat piissimus clementer percepit ei quo facto predictus dux insecutus est saracenos fugientes qui euaserant in prelio et multos ex illis qui sine numero interfecit.

Vincunt saraceni fugato endo ne duce francorum et perempta multitudie cristianorum in fracia.

Incensum primum bellum inter saracenos et cristianos accidit circa annum domini septingentesimū tricesimum sextum. Tunc enim abdarramen rex saracenorum collecto magno exercitu proposuit debellare terram regis karoli francorum et fecit fieri pontes in fluminibus in quibus non erat et appianare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodam per alueos extraxit ut possit lenius ipsum pertransire et ventens super ciuitatem ozilenem. eam obsedit per quam venit endo dux de quo supradictum est cum magna potestate francorum bellauitque cum eo et ceciderunt multi ex utraque parte finaliter victi fuerunt christiani et fugerunt. Saraceni vero insequentes eos usque ad rodanum puenerunt ibi franci timore mortis cogitantes liberari flumen predictum intrarunt et mortui sunt ibidem fere omnes excepto duce et paucis cum eo ubi usque in hodiernam diem apparere sepulcra mortuorum.

Vincunt cristiani et fugatur secundus endo dux in fracia

Incensum secundum bellum inter saracenos et cristianos post predictum subsequenter accidit. Quando predictus abdarramen cum esset nimis letus propter victoriam supradictam cogitauit ulterius procedere et destruere terram francie et pertransiit flumina gorgodoma. quod cum scilicet endo comes produxit iter contra eum exercitum magnus et pugnavit cum eo secundo. Sed iterum deo permittente victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi franci fideles.

Vincunt cristiani et perimuntur predictus aderamondus in fracia cum multitudine saracenorum per carolum marcellum.

Incensum tertium bellum inter saracenos et christianos post predictum bellum subsequenter accidit. Cum enim predictus abdarramen elatus in corde suo propter victorias habitas. quas sibi attribuebat industrie et prauit voluit ulterius procedere per terram francorum insequendo predictum endonem ducem ut eum interficeret. et pertransiit petragoricam destruendo et comburendo quicquid inueniebat destruxit etiam et consumpsit ciuitatem quam dicitur rores et ecclesia sancte marie ac regia palacia. Sed quia deo nunquam placuit superbia et ipse ponit terminos vite humane voluit quod ibi veniret ille maledictus abdarramen. Quando cum supradictus dux endo fugiens a prelio veniret ad regem karolum et omnia que acciderant enarrasset. karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis congregauit magnum exercitum germanorum et gepidarum et francorum venitque aiose per abdarramen et pugnavit cum eo septem diebus in quibus neuter alterum vincere potuit sed bellum ultimum durauit per totam diem usque ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramen et multi saraceni. Alii vero nocte fugientes in galeam gothicam se receperunt mane

autem facto viderunt xpiani tentoria
saracenorum hoies vo nō videbāt. Eun-
tes ergo quasi ad pugna dispositi & ne
minem inuenientes expoliauerūt cā-
pum ubi maxias diuitias inuenerūt.

¶ Tunc xpiani et fugatur rex
abdemalech cordubē. p fran-
cos perempta multitudine sa-
racenorum.

¶ Trecimū quartū bellū inter
saracenos & christianos accidit
circa annū domini septingente-
simū quadragesimū primū. Tunc em
abdemalech rex cordubē. collecto ma-
gno exercitu pposuit debellare franco-
rum regnum & veniens non transiit
montes pireneos. Franci vo cum au-
dierunt q abdemalech veniebat con-
tra eos circa montes pireneos prepa-
raverunt se ad pugnandū. Venientes
ergo pugnaverunt cum eo et interfecti
sunt multi saraceni & rex abdemalech
fugit & recollegit se in celsibertam q ē
in litore yberij fluminis.

¶ Tunc xpiani i regno castel-
le & occiditur tebā rex cordubē
sū & oēs saraceni q cū eo venerāt

¶ Trecimū quintū bellū inter sa-
racenos & christianos accidit cir-
ca annū domini septingentesi-
mū quinquagesimū. Tunc enim The-
ban rex cordubē. habuit bellū cū cri-
stianis regni castelle & finaliter victus
fuit & mortuus ibidē & oēs saraceni q
cum eo venerant ibi perierunt.

¶ Tunc xpiani & claret rex al-
fonsus catholicus.

¶ Trecimū sextū bellū inter sa-
racenos & xpianos accidit cir-
ca annū domini. dcc. lxx. impe-
rante supradicto leone et regnante in
regno legionis rege alfonso catholico
supradicto: qui tō dictus fuit catholicus

quia optime custodivit precepta dei &
ecclesie catholice fuit etiā serenissim⁹
zelator fidei & rector christianorum san-
cto exemplo & iste fuit primus rex qui
vocatus fuit alfonsus & fuit filius du-
cis petri de cantabria & gener regis pe-
lagij. Eo ergo tempore predictus rex
congregato magno exercitu intravit
per terram camporum que clauduntur
quatuor fluminibus. s. de lacarione
pisorica. & dorio. & bellans cum sarace-
nis conquistavit illam deictis sarace-
nis ingressus est regnum portugalle.
& obtinuit viriliter a saracenis portū
& betambragam visum & flamam. ha-
buitq post hec plurima bella cum sa-
racenis semper victoriosus existens.
lucratusq est ultra pdicta a saracenis
ledismam salamaticam numanciam
que nunc dicitur samora & omnes ma-
ritimam terram gelechie rediens i ca-
stellum bellavit cum saracenis & de-
cit eos obtinuitq senem septē mancas
dominas saldaniamq amajam mirā-
dam segobiam abulā ozomam sepul-
uedam argam vianam occant & ri-
nerendicam carboneram aluegiam cl
fimeram alexancum transimreā sub-
uertam trinicam bardullamq nūcōf
castella antiqua alana ordimam vllca-
yam aycon pomphanam besolam q
nunc dī vicoria uauarram rucomam
pancorum & tarracium quoniam pue-
nit ad montes pireneos. Multa alia
loca obtinuit & inouavit necessariosq
muniuit et rediit ad terram xpianam
multos xpianorum populos q timore sa-
racenorum fugerant p montes & deserta
vagantes extraxitq plurimos chasti-
nos captiuos de ptate saracenorum cum
quibus terrarū populant ecclesias au-
ro & argento ac lapidibus pciosis de-
corauit. In cui⁹ obitu audite sunt vo-
ces in acre dicentes: ecce quō in a⁹ mo-
ritur & nemo cōsiderat. sublat⁹ ē in

nos a facie iniquitatis et anima sua et memoria est in pace. regnavit. xix. annis et sepultus est in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt christiani fugato ab rege cordubensi et perimuntur. liij. milia saracenorum sub rege fruela

¶ Tricesimo septimum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimum quartum regnante in regno castelle Fruela filio regis Alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubensi cum magno exercitu iussu vi percurreret regnum galechie et cum profectam illam terram vastaret scilicet illud predictus rex fruela et congregato exercitu suo venit contra eum et pugnato duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a campo cum paucis de suis et perierunt in illo bello. liij. milia saracenorum. et extrinsece rex fruela habuit regnum galechie quod ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnavit xij. annis et mortuus est et successit ei in regno aurelius frater eius qui regnavit sex annis et nihil famosum fecit contra saracenos successit ei in regno donussilo. et nihil singulare fecit contra saracenos regnavit septem annis et mortuus et successit ei in regno alfonsus secundus qui fuit filius regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de eius factis infra dicitur.

¶ Vincunt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana per carolum magnum.

¶ Tricesimo octavum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum sexagesimum primum imperante Constantino. vi. Tunc infans karolus

quia in aliquibus contradicebat patri suo franco regi Pipino venit in hispaniam et declinavit ad regem galatram qui tunc erat rex toleti. Quare autem ad ipsum declinaverat historia narrat quod propter eius filiarum galianam que mire pulchritudinis erat: recepto ergo honorifice predicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidam potentissimus saracenus cuius nomen erat bramante cum multitudine gravi venit super dicam civitatem toleti et fixis tentoriis in valle someris obsedit eam aggredientibus ergo saracenis a predicta civitate cum francigenis illis qui venerant cum infante pugnauerunt cum bramante et interfectus fuit vigor franco accensus qui vicerunt saracenos bramantis. Illi vero iter redeuntibus per francos vicerunt eos quod videtes franci timuerunt valde. Sed comes eorum dux qui dicebatur don ibi morare aliauit eos dicens. Scriptum est quod cum deus vult pauci vincunt multos quod verbum audientes avari sunt et iter redeuntibus contra saracenos bellaverunt ita fortiter qui vicerunt eos. Sed resumptis viribus saraceni pugnauerunt contra francos et duravit pugna magna parte diei sic quod aliquando vincebant franci aliquando saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat Inter hec omnia predictus infans karolus in palacio suo dormiebat et cum evigilasset a somno et neminem in palacio videret miratus est valde et cogitavit quod sui tradidissent eum. Incepit ergo pre ira ambulans per palatium secum loqui notabatque nomen suum patris et matris ac totum genus suum unde ipse veniebat que omnia audiens galiana de loco alto et secreto. Vnde enim contemplabatur ordinavit se festinanter et sola ingressa est ad infantem certificata ex auditis quod hic erat karolus dominus franco et licet infans karolus vidit eam solam intrantem non ei assurrexit quia

nō habebat in cōsuetudine alius m-
heri iclinare nisi solū ymaginē vginis
glose z suo noie. Dixitq galiana karo-
lo. Si ego scirem vbi merces dat pro
dormitione licet sum mulier ego irem
illuc z si vultis scire quare hec dico qz
videt mibi q nō est vobis cura succur-
rendi genti v're q est in magna p'sura
in p'lio sub valle someris bellans s' sa-
racenū brāmantem z si rex p' me s' sci-
uerit q vos non estis ibi nō habebitis
bonū p'miū. Tūc dixit ei karolus. Ga-
liana si ego possum h're vnū equū z ar-
ma cū qbus possum ire illuc cito suc-
currerem eis. Et ait galiana. karole si
dederitis mibi fidē q me deducetis in
franciā vobiscū z me facietis xpianaz
z q me in vxorem recipietis dabo vo-
bis q cūqz petitis. Promissitq karol⁹
omīa p'dicta q audiens galiana sciens
q nō frangeret sibi fidem nimis gan-
dens ex promisso deduxit arma z ip'a
manu p'p'ia armauit infantē tradidit-
q sibi equū q dicebat brāketē z ensem
q dicebat gulosa que in donis miserat
sibi supradict⁹ saracen⁹ brāmantē z
z celerē cursu venit in locū pugne et in-
gressus est bellū aiōse z p'imo impetu
p'mit manu p'p'ia. xij. de melioribus
militib⁹ brāmatīs z mltos alioz. Ve-
nit at verbū ad brāmatē vbi residebat
in tentorio suo de nouo milite ingres-
so pugnā q tanta damna fecerat z ira-
to aiō exiit in pugnā querens militē
illū. cūqz eum inuenisset z p'gnouisset
q ille erat equus quē miserat galiane
amplius est iratus z irruens in eum z
nō minori aiō karol⁹ in brāmatē lācee
eoz p'fracte sunt p' pugnos euaginatīs
ensibus mirabiles ictus mltiplicabāt
z miratus saracenus de fortitudine mi-
litis xpiani q fuit ab eo qd esset z de q
genere qloia karolus fideliter sibi ape-
ruit z tunc cepit ipm timere saracenus
s' resumptis viribus dixit sibi ego sa-

ciam q nūqz redeas ad terrā tuā z ka-
rolus respondit sibi qd dictū in mani-
bus de' est. z dixit brāmantē ego te oc-
cidam z eleuato gladio q dicit duran-
darte p'cussit karolum grandī ictu. Et
p'cedit galeā cum magna pte capillo-
rum z cum magna etiā pte armoz cor-
poris s' tū nō tetigit carnē eius. De q
ictu karolus miratus eleuato ense suo
p'cussit p'dictū saracenū brāmantē z
amputauit eius brachiū dext' q i ter-
ram cecidit simul cū gladio durādarte.
Videns at se letaliter esse p'cussū
fugit a facie karoli s' z karolus subito
descēdit de equo z cepit gladiū p'di-
ctum z ascendens equū cū vtroq gla-
dio insequens p'dictū brāmantē pluri-
mos saracenos ante se repertēs p'mit.
Cūqz attinxisset p'dictū saracenū brā-
mantē fugientē eleuato ense q gulosa
dicebat p'cussit ipm qdaz ictu terribilī
sic q ipm duas diuisit in pres z cecidit
mortuus in terrā q scō descēdit de eq
z p'escidit caput ei⁹ z accepit vaginā
gladij durādarte et omīa arma eius q
omīa deduxit galiane. Videntes autē
saraceni dñm suū mortuū terga sunt
dare coacti. xpiani vō expolauerunt
campū vbi multū aux z argentū inue-
nerūt tentoria mltā z plūmas alias di-
uitias. Post hanc victoriā audiuit ka-
rolus mortē p'ris sui z secrete recessit.
Deductaq est galiana etiā furtim in
franciā factaq est xpiana et accepit
eam in vxorem vt plenius continetur
in hystoria hyspanie.

Vincunt cristiani peremptis
pluribus regibus saracenorum
ca pluribus ciuibus capti per
carolum francorum regem

Vicesimū nonū bellū inter sara-
cenos z christianos accidit cir-
ca annū domini septingentesi-

mūseptuagesimūseptimū. Tūc enī p-
dictus rex karolus rex francorū p fe-
licitatis magnitudine dictus magn⁹.
cōgregato exercitu venit sup ciuitates
pampilonā z cesarangustā quas tunc
saraceni possidebant pugnauit contra
reges eorū z occidit eos: pstrauitq mu-
ros ciuitatū. z cepit plures alias ciui-
tates saracenorū ac sub ditione sua cō-
stituit. quas paucis elapsis diebus sa-
raceni recupererūt Iste karolus siml
cū regno francie tenuit romanū impe-
riū: z fuit strenuissim⁹ fidei zelator.

Vincūt christiani z perimun-
tur sexaginta milia saracenorū
p regem alfonsum castū.

Ricesimū bellū inter saracenos
z xpianos accidit circa annū do-
mini septingentesimū octuagesi-
mū septimū regnante in regno castel-
le alfonso secūdo filio regis fruela: qui
dictus fuit castus eo q sp castitatē ser-
uauerit. lz habuit vxorē que fm aliq̃s
fuit soror karoli magni supradicti. tūc
q̃dez potens saracenus cui⁹ nomē me-
chaq cum multitudine graui. intrauit
ascurias: z incepit destruere totam ter-
ram. contra quē predictus rex alfon-
sus castus collecto exercitu xpianorū sce-
litter inuē: bellauitq cū eo in quodaz lo-
co qui dicit ledos z deuicit eū ac occi-
dit. z perierūt in bello. lx. milia sarace-
norum. mltā alia bella uicit z loca p̃-
ma obtinuit sicut infra dicet. z abstu-
lit timorem a cordibus xpianorū con-
tra saracenos. z regnauit. xij. annis di-
lectus a deo z hoibus sepultus ē apud
ouetū in ecclia sancte marie.

Vincūt saraceni z portāt sa-
racenorū terrā a morbona vsq̃
ad ciuitatē cordubanā p mesq̃
ta saracenorū construenda.

Ricesimū primū bellū inter sa-

racenos z xpianos accidit circa annū
dñi septingentesimū nonagesimū pa-
mū. Tūc Irem amiramamolim misit
vnū potentē saraceni cui⁹ nomē erat
abdemalich cū exercitu magno vt de-
strueret terram xpianorū. Ille ergo dē
rexit iter suū contra ciuitates gerūdaz
z narbonam quas cuz obsederat post
multa certamina obtinuit easz multa
alia loca circūquaq̃ posuitq̃ eas sub
ditiōe sui domini Irem tot fuit spo-
lia que habuit q̃ quinta ps deputata
Irem amiramamolim fuit. xlv. mille
duplaurū auri. z cū his diuinis p̃fecit
p̃dict⁹ Irem mesquitā cordubē. quē
suus pater inchoauerat. quē nūc est ec-
clesia maior ibidem. z intantū p̃dict⁹
abdemelech oppressit xpianos illi⁹ pa-
trie q̃ fecit memoriā illi⁹ facti z domi-
ni q̃ deducerent in curribus in predi-
cta ciuitate narbone vsq̃ ad ciuitatem
cordubē. tantā multitudinez terre q̃
ex ea predictus Irem fecit fieri vnam
mesquitam intra fortalicium predictę ci-
uitatis cordubē. pluresq̃ alias mesq̃
tas renouauit z de nouo fecit.

Vincunt christiani z capitur
narchumana a karolo magno.

Ricesimū secundū bellū int sa-
racenos z christianos accidit cir-
ca annū dñi septingentesimum
nonagesimū quartū. Tunc karol⁹ ma-
gnus rex francorū de quo supradict⁹
est in bellis. xxviij. z. xxiij. congregauit
magnum exercitum z venit contra ci-
uitatem barchinonensem. quia sarace-
ni violenter eam ceperant. cum esset
sub eius dominio: bellauitq̃ cum eis.
z obtinuit ciuitatē: sed paucis elapsis
diebus perdidit eam.

Vincūt xpiani z perimitur ex-
ercitus magn⁹ saracenorū du-
ces sub rege alfonso casto.

Liber

Ricesimūterciū bellū inter sa-
racenos ⁊ christianos accidit cir-
ca annū dñi octingentesimū de-
cimū. tpe supradicti regis Alonsi ca-
sti. Tunc duo exercitus saracenoz in-
traverūt galeciā. dux vnus exercitus
dicebat abobales. dux vō alterius mel-
chi. Sed sicut ipi intraverūt aiose sic
fuerūt expulsi viriliter. quia potestas p-
dicti regis alonsi casti pugnante cum
eis victis sunt saraceni ⁊ multorum
mortui. alij vō fugerunt. s. christiani
insequētes eos occiderūt vnū ducē eo-
rum in loco qui dicit naron. alterū vō
ducem peremerunt in flumine qui vi-
citur cepha.

Vincūt xpiani ⁊ pimitur ores
rex meride per regē alonsū.

Ricesimūquartū bellū inter sa-
racenos ⁊ xpianos accidit anno
dñi octingentesimū undecimo.
Tunc em ores rex meride congrega-
uit magnū exercitū ⁊ venit vt pcur-
ret terram regis alonsi. fixitq. sua ten-
toria sup beneuentū. Qd cū scipit p-
dictus rex alonsus castus venit sceleris
contra eum bellantisq. cum eo. ⁊ occi-
dit eum plurimiq. de exercitu sarace-
norum ibi perierūt. In quo bello ostē-
sa est fortitudo Bernardi filij comitis
sauxij didaci. quia multos ex saracenis
perimit.

Vincūt christiani ⁊ occiditur
rex badayos per regem alon-
sum castum.

Ricesimūquintū bellum inter
saracenos ⁊ xpianos accidit an-
no dñi octingentesimū duode-
cimo. Tunc altamam rex pascensis q
vulgariter dicit badayos congregato
magno exercitu venit sup samoriam ⁊
obsedit eam. Rex aut alonsus castus
predictus preparauit se potētissime et
venit contra eum: bellantisq. cum eo. et

quartus

occidit euz ac plurimos saracenos euz
eo ⁊ qui potuerūt euadere fugerunt:
sed rex alonsus secutus est fugiētes vi-
riliter ⁊ multos eorum interfecit. sic q
paucissimi fuerūt qui euadere potue-
runt per fugam.

Vincūt xpiani ⁊ perimuntur
vltra duodecim milia saraceno-
rum per regē alonsū castum.

Ricesimūsexm bellū inter sara-
cenos ⁊ xpianos accidit anno se-
quenti s. octingentesimo trede-
cimo. Tūc intrauit vnus magnus ex-
ercitus saracenoz in terram supradic-
ti regis alonsi casti. Et cum saraceni
gloriarent in multitudine sua diuisi fu-
erunt in duas ptes: quarū vna iuit cō-
tra locum illum vbi erat predictus rex
alonsus. Euz ergo scipit rex alonsus
castus audacter iuit contra poluezerā
Altera vō contra eos cū exercitu suoz
fecit similiter duas ptes sui exercitus.
Et cū vna misit bernardum de quo su-
pradiximus contra illos saracenos q
ibant contra poluezeram. ⁊ ipse iuit cū
altera parte contra alios venientes ad
ad se. Bernardus vō inuenit se cū pte
sua ⁊ habuit preliū magnū cum illis
racenis in loco qui dicit valde moro q
est in fontaria portogalie ⁊ deuicit eos
⁊ plurimos ex illis interfecit. Sed rex
alonsus inuenit se cū altera pte q ibat
contra eū ⁊ pugnavit euz illis tpe flu-
men de omeso: ⁊ interfecit ibi. xii. mi-
lia saracenoz. ⁊ deinde insequens eos
tor fuerūt occisi q paucissimi euaserūt
⁊ tunc rex alonsus redijt de illo bello
ditissimus ex spolijs saracenoz.

Vincūt christiani ⁊ perimuntur
pditor machometus ⁊ castruz
lctē cristine capitur per regem
alonsū castum.

Ricesimūseptimū bellum int

saracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimo octauo. Tunc saracenus quidā noīe machometus qd cū multitudine magna saracenoꝝ uenerat de merida ad regē alfonso vi ueneret cū eo predictus rex benigne euz recepit in uasallū et iurauit illi saracenus qd p semp esset fidelis regi alfonso ppter qd predictus rex precepit qd habitaret cū multitudine sua in galecia. Sed qz predictus saracenus erat pdi tor sicut bellauit contra abdarramē filium albarema ramolim regis cordubē et uidens qd non poterat eū occidere ex timore concepto. venit ad pdictū regem alfonsum sic transactis duobus annis postqz fuit in galecia assumpsit eū dyabolus et eleuatus in supbiaz uoluit similiter facere proditiōē contra regem alfonsum qd obrem pgregauit magnū exercitiū saracenoꝝ et incepit percurrere et destruere totam terraz. Qd cum rex alfonsus castus cognouit congregato exercitu suo venit sup illuz saracenoꝝ. et lz ipe nimis consideret i multitudine milite sue qñ sciuit qd rex alfonsus ueniebat sup eū pdidit cor et cocepto grandi timore eleuauit se euz ius in quodam castro qd dicit scā christiana. et rex alfonsus obsedit eū ibidez et fecit fieri multas foueas circūquaqz et pforauerūt castrum in multis locis. Cum ergo ille saracenus uidit qd tantū angustabant et qd nihil aliud restabat sibi nisi mors euz multitudine saracenoꝝ haberet resumptio corde exiuit extra castrū et pugnauit cū rege alfonso. Et in fine fuit victus saracenus ille euz oibus suis: et ipe fuit captus et caput eius abscisum est. Sed et rex statim castruz illū cepit et mortui sunt in bello vltra. l. milia saracenoꝝ et plures eoz deduxit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus uictus magnis cū diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus castus re

gnauit. xli. annis et mortuus est. Successit ei in regno ramirus primus filius regis Bermudi.

Vincit xpiani et capitur iterum ciuitas barchmone.

¶ Ricesimū octauū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimo decimo nono. Tunc multitudo christianoz uenit sup ciuitatē barchinone quaz ceperant saraceni. Postqz karolus magnus ipam conquestauit. Cū ergo predicta multitudo xpianoꝝ uenit obsedit ciuitatem et post multa certamina capta ē ciuitas a xpianis p tota terra circūquaqz. mortuiqz sunt ibi plurimi saraceni. Alhaca uo amiramamolim cū exiuit congregauit exercitiū suū ut ueniret ad recuperandam terrā pditam: et cum se prepararet ad uiam percussus est quadā infirmitate de qua mortuus est: sic cessauit tempestas illa.

Vincit christiani occisis septuaginta milibus saracenoꝝ.

¶ Ricesimū nonū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimo uicesimo secundo impante ludonico karoli magni filio et sedente in cathedra petri Eugenio papa. Tūc regnante in regno legionis ramiro rege filio regis barremudi. Tūc aut rex ramirus successit i regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cū ergo audierint saraceni qd iste regnabat miserunt sibi nuncios qd si uolebat habere pacem et amores ciuicis qd daret eis quolibet anno centum domicellas xpianas quibus matrimonio copularent sicut fecerat olim rex manregas. et qd. l. illarū essent filie nobiliū. Ille uo quinqzinta filie ciuiū et burgeniū quā ambasiatā cum rex ramirus audiuit non modicum displicuit sibi. quia rem tam inhonestam et

excomitiam sibi nuntiabant propter ea congregavit statim magnū exercitū et iussit ad percurrēdū subito terrā saracenorum pervenire usque ad najarā destruendo et comburendo villas et castra. et quicquid inveniebat. quod cum pervenit ad noticiam saracenorum congregati sunt omnes simul in unū contra eū quasi innumerabiles. et habuerunt preliū cum eo in quodam loco qui dicitur alnella: et christiani fuerunt in bello illo quasi victi et retrocesserunt paulatim retrahēdo se a saracenis quosque pervenerunt ad collem unum qui dicitur clanno et nocte tenebrosa cepit eos ibi propter quod divisi fuerunt exercitus ab invicē. Cum ergo christiani essent congregati in colle illo multis lacrimis orationes fundebant ad deum ne eos relinqueret: sed succurreret et inuaret contra illos inimicos suos. Permanētibus ergo illis in orationibus assidue dicitur est: rex ramirus somno gravatus et obdormiuit in somno illo. apparuit ei apostolus iacobus dixitque sibi. Scias rex ramire quod cum dominus noster ihesus christus divisit omnibus fratribus meis apostolis omnes terre provincias in hiis soli dedit in custodiā totam hispaniā ut eam custodirem a manibus inimicorum: fides: et postquam hec dixit sibi appropinquavit eidem et accepit eū per manū dixitque ei. sis fortis animo et bonus firmus: quia ego sum apostolus christi iacobus. et scias quod venio ad te iuvandū contra inimicos tuos: et iveritate certitudinaliter scias quod devinces eos cum adiutorio dei. Dico etiā tibi quod multi tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi morē. et ut in nullo istorum que tibi dico dubites videbis me tu in bello ambulante equo albo magnū vexillum gestante. Tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane cōstrebimini de omnibus peccatis vestris et recipiat cor pus et sanguinē dñi nostri ihesu christi que postquam feceritis in nullo dubitetis intrare preliū barbaro vulnerando il

los et invocando nomē dei et mei. quia certitudinaliter scies quod omnes devinces quibus dñs. tis: apostolus dñs disparuit ante eū. Rex autem ramirus excitatus a somno surrexit precepit quod venirent episcopi et abbates. et omnes alij nobiles sui palatii qui cum ipso erant et narrauit eis omnia que viderat et audierat que ei dixerat apostolus iacobus. Percepit ergo divinis sacramentis ingressi sunt preliū in dei nomine et apostoli iacobi ante se. et statim cum ingrederent preliū apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortans eos ad bellum: et ipse terribiliter percutiebat saracenos. Christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedere in saracenos facientē: irruerunt viribus viriliter in hostes: confidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes: deus adiuvā et sancte iacobe. et statim saraceni fuerunt victi. et mortui sunt ex eis septem milia: et qui evadere poterunt per fugam liberati sunt. Tūc cepit rex ramirus calagurram et plā alta castra: et deinde rediit legionē dūces honoratus. et ex illo die habuerunt christiani in cōsuetudine cum ingreditur bellum saracenis invocare dicendo. deus adiuvā et sancte iacobe. et tunc istius regis incepit ordo sancti iacobi. Quia saracenis insecuta est felicitas. ex illo etiā tunc nunquam fuerunt ausi petere a christianis redditus neque parvas domicellarū cum nimis operiret eos predictus rex ramirus in fortitudine dei et apostoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mitis et pius bonus. et terribilis et fortis malis. quia latronibus extraherat oculos. divinatores et incantatores ignibus comburebat.

Vincunt christiani solutis septuaginta navibus igne.

Quadragesimū bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo nonagesimo quarto

8. i. ap. l. y
ap. l. y

imperante predicto Audonico et sedente in cathedra Petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galecie nonnani qui erant gentes crudelissime et pagane neque unquam fuerunt visse in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magnum non solum hominum sed etiam navium. quod cum peritus rex ramirus audiret: statim aggregato suo exercitu iussit illuc contra eos et pugnavit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed ibi nonnani essent fortes asperes et fortes victi tamen fuerunt: et multi ibi perierunt. et qui evadere potuerunt per mare fugerunt: et perdidit ibi. lxx. naues quas ignibus concremavit rex ramirus. Aucreatque sunt ibi christiani magnas divitias et reuersus est predictus rex in civitatem legionensem cum magnis divitiis et honore. Regnavit autem sexannis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in civitate ducetana. et successit ei in regno Didoneus primus filius.

Vincunt christiani occisa plurima saracenorum multitudine:

Quadragesimo primo bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo sexto. imperante supradicto Audonico. et sedente in cathedra Petri gregorio papa. ac regnante in regno legionensis Didoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que ei rebellaverat in principio regni sui et per occasionem plurimum illorum illam subingasset nuntiatus est ei quod magnus exercitus saracenorum veniebat contra eum. qui audito subito venit contra eos. pugnavitque cum eis et devicit eos plurimis eorum trucidatis. reliqui vero fugerunt et reuersus est cum victoria et honore ac cum plurimis divitiis et multitudine captivorum. Iste rex fuit mitis et pius exelator iusticie et populum multas civitates ex quibus rex alfonso castus expulerat sa-

racenos. et extunc manserunt deserte.

Vincunt christiani captis duobus ducibus saracenorum.

Quadragesimo secundo bellum inter saracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo vicesimo septimo. Tunc enim dux quidam saracenus nomine Nuca ab eucatin cum multitudine magna venit in cathaloniam ubi fecit plurima damna. deinde transiit in provincias et Franciam percurrentes et destruens que quid invenire poterat: ubi plurimos christianos in bello occidit et cepit duos duces christianorum quorum unus dicebatur Saucius. alius vero petrem et honoratos ferro carceribus mancipavit.

Vincunt christiani peremptis innumerabilibus saracenis.

Quadragesimo tertio bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo nono. Tunc predictus Nuca saracenus elevatus in superbiam cum exercitu magno venit ut percurreret terram regis ordonis predicti: et cepit unum locum qui dicebatur albaida: et circumdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cum scivit predictus rex Didoneus congregato exercitu suo venire lociter et obsedit predictum castrum. Tunc predictus Nuca non erat ibi: sed statim cum audiret quod venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide. venit citius quo potuit ut succurreret castro. et cum pervenit ad montem qui dicitur gardusio: fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordoneus cum cognovit hec dimisit exercitum suum in duas partes. quarum unam dimisit in obsidione castri. et cum altero occurrit predicto Nuca saraceno. bellavitque cum eo et perempti sunt ibi gladio christianorum ultra. xij. milia de militibus saracenorum exceptis per ed-

tibus quorum cedes fuit quasi innum-
merabilis. mortuus est etiam ibi qdaz
gener muce qui dicebat Dan. Sed et
ipse muca tribus vulneribus lancearū
percutus cū paucis que remanserunt
fugit a bello dimisit in bello quēcūq;
habebat. Collegerunt ergo christiani
spolia campi: et inuenerūt diuitiavltra
modū et regressi sunt cum rege Ordo-
neo in castrum. Et post septem dies ce-
pit ipm et interfecit omnes saracenos
quos intus inuenit: et captiuabat mu-
lieres cū paruulis earum. Destructūq;
castrum vsq; ad fundamentū et reuer-
sus est ad terram suam cū diuitijs et ho-
nore. Cum predicta que acciderāt mu-
ce cognouit quidam eius filius cuius
nomē erat Lupus q; presidebat Toletū
timore magno percutus. cepit que-
cūq; habebat et venit ad regem Ordo-
neū factusq; est eius vasallus. q; postea
p; regis ordonei seruitio multa bella
contra saracenos: superauit semper vi-
ctor existens.

**Vincūt christiani occiso rege
Corte saracenorum.**

Quadragesimūquartū bellū inē
q; saracenos et christianos accidit
anno sequenti scz octingentesi-
motricefimo. Tunc em predictus rex
ordoneus pduxit exercitum suū ma-
gnū: et iuit ad percurrēdū terram sa-
racenōrū que dicūt geste et corea. Rex
aut saracenus predictę vīlle que dice-
bat Seijib. exiit contra eū et cōmissū
est durū bellum nimis: s; finalit; victus
fuit rex saracenus et mortuus ibidē cū
multitudine saracenoz. et rex ordoneus
cepit tunc villam et inuenit intus mul-
titudinem saracenorum cum mulieri-
bus et filiis quos omnes deduxit capti-
uos et munivit villam illam ac dimisit
in fidelī custodia.

Vincūt christiani et capitur ci-

uitas salinātina a rege ordoneo

Quadragesimūquintū bellū in
q; ter saracenos et christianos acci-
dit eodem supradicto anno. q; a
cū supradictus rex ordoneus rediret d
predicto bello victoria habita venit cū
exercitu suo sup vnū saracenū qui di-
cebat moysesios et dicebat se regem sal-
mantinum: habuitq; bellū cū eo et vi-
ctus est rex saracenus cū omnibus suis
et cū cede plurima saracenoz et tūc rex
ordoneus ingressus est ciuitatez et ca-
ptiuabat saracenos plurimos cū mul-
eribus et paruulis quos intus inuenit
et reuersus est ad legionē cū magna
diuitijs et honore.

**Vincūt saraceni et occidūt p-
pe toletū. viij. millia xpianoz.**

Quadragesimūsextū bellū inē
q; saracenos et christianos accidit
anno dñi octingentesimotricef-
moqnto. Tūc saraceni ciuitatis toletū
audiētes q; abdarramē amīramamo-
lim hyspanie erat mortuū q; reliquerat
xv. filios et xij. filias. et q; machometus
eius filius regnabat p eo rebellati sūt
et miserūt veloces nuncios predicto re-
gi ordoneo q; daret eis adiutorū con-
tra eum. Rex aut ordoneus noluit ire
illuc in psona: s; misit eis vnū filiū suū
cum magno exercitu asturianorum et
nauarroz. Cū aut predictus macho-
metus hoc sciuit preparauit se cū multi-
tudine graui et venit sup toletū: posuit
q; insidias in quodam torrente q; dicūt
tolete: et ipse cū paucis venit contra ci-
uitatem Speculatores aut q; erant ex-
tra ciuitatē cū viderent eū venientem
cū paucis gētibz cogitauerūt q; non
erant plures et notificauerūt existenti-
bus in ciuitate. Christiani ergo et sara-
ceni tolerā venerūt cōtra eū: et cōmisso
prelio exierūt illi q; erant in insidijs et
mortui sunt de christianis octo millia.

de tolerantis do. xliij. milla. Sed et pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum et transmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Preterea autem rex ordoneus regnavit decem annis et mortuus est ex quadam infirmitate quod diu podogra in ouero: et ibi sepultus est. Successit ei in regno filius Alonsus. liij.

Vincunt saraceni et capitur roma: ac magna pars tuscie a soldano babylonie devastatur.

Quadragesimo septimo bellum inter saracenos et christianos accidit circa mortem predicti Gregorii pape. liij. qui fuit finis quidam hystorographus anno domini octingentesimo tricesimo octavo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis: et ab illo signo in signum leonis cancri. geminorum. thauri cucurrit ibique se figens globum ignem emisit: tubarumque pleritate deposuit. Imperator quoque ista diligenter examinans cum Egmarco philosopho consultit: si eiusdem potentie effectum exprimere noluit. Tunc imperator subito iunxit quod regni mutationes principibus morte pretendebat. Tunc egmarcus ad confortationem principis prophete testimonium introduxit dicens a signis celi ne timueritis quod gentes patient. et ait imperator: non alium timere debemus nisi illum qui nostrum et huius creator est fidei: si eius clementiam laudare tenemur quod nostras meriti talibus amovere dignatur iudicis. Quia ergo talia portenta cum apparent omnibus ceteris tangunt. Ideo omnes populi ad meliora festinare debemus ut misericordiam in illo dominante consequamur. Et si tunc impressio illa imperatorem non tetigerit: tetigit tamen totum statum ecclesie ex adventu saracenorum ad partes romanas. quod tunc quidam seclerati christiani miserunt ad soldanum baby-

lonie veniret romam asserentes quod leviter possit totam italiam possidere. Tanta igitur saracenorum multitudo superueniens intravit italiam ut tota superficiem terre quasi locuste viderent implere ac per portam cenrentensem intras vi armorum romam cepit civitatemque leonina excolat omnino: et ecclesia sancti Petri stabulum equorum effecit. et non solum per saracenos roma tunc capta fuit: sed et magna pars thussie devastata.

Vincunt christiani et expelluntur a roma et tuscia saraceni.

Quadragesimo octavo bellum inter saracenos et christianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorii. liij. supradicti Burgo marchio lombardie cum lombardis et ludovicus rex francorum cum gallicis vententes post plurima bella saracenos cum multo effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugaverunt. quod dicitur Gregorius papa et Ludovicus imperator quasi eodem tempore decesserunt. Ideo sunt notanda quod circa finem vtriusque contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tunc quod fuit obscuratus aer et tenebratus sicut die nocte ita quod sidera apparebant. Item luna sic recessit a sole quod lumen recipere videbatur sicut in novilunio. Post hec egritudo imperatorum graviter invasa sit quod statim proinde de imperio et regni et anime sue salutis disposuit et ecclesiastica sacramenta suscepit. multa quoque cum devotione migravit ad christum. et gregorius papa quasi in eodem tempore die clausit extremum. Hec ex historia collecta fratris iohannis de padua.

Vincunt christiani occisa saracenorum magna multitudo. et ecclesia sancti iacobi edificatur per regem alonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimū nonū bellū in saracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo tricesimo nono impante Lothario filio supradicti impatoris ludouici. et sedente i cathedra petri Sergio papa. ij. Nec regnante in regno legionis rege alfonso. iij. q. fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij. de q. supra gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosynis clarus. ipse fecit ecclesias sancti iacobi ex lapidibus muro et forti ope fabricata. q. pmo erat de terra. Eo ergo tpe predictus rex alfonso magnus congregauit exercitum suum ex puincialibus et valconibus et nauarris venit contra terram saracenorum: cōfregit et destruxit q. cunq. inuenit cepit p. vim. villā quamdam q. dicebat tūc leticia quā ignibus cōcremauit et occidit omēs saracenos q. ibi inuenit et reuersus est ouetum magnis cū diuitijs et honore.

Vincunt xpiani peremptis plibus saracenis per regē alfonsum

Quinquagesimū bellū inter saracenos et xpianos accidit sequenti anno scz octingētesimo q. dra gesimo. Tūc magnus exercitus saracenorum regis Toleri venit ad pcurrēdū et destruēdū terram regis Altonsi magni. Cū ergo predictus rex sciuit venit cū exercitu suo ad eos: et bellauit cum eis in litore fluminis dolei. victiq. fuit saraceni. et pdiderūt ibi oia que portauerant: ac mortui sūt ex saracenis qui genti. xl. Alij do terga spne dare coacti Sed et rex alfonso securus est eos viriliter occidit multos ex eis ac captiuauit. reuersusq. est ouetū cum magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit strenuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mēto factū est cōsobrinus regis Altonsi casti. Multas em cedes in saracenos fecit nō solū ze-

lo fidel: s. desiderio liberandi patres suum comitē dñatū sauci: de quo supra dictum est. quem rex alfonso castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suam de qua predictū est Bernardus habuit. s. licet ppter hoc rebellauerit regi predicto: vt debellaret regem fecisset castus illud quod dicit delcarpio ppe salmanticam et aluam de tomes. tū nūq. potuit ipm videre nisi mortuum dato castro regi cogitans ipm recipere viuū. vt plene continet in generali hystoria byspanie.

Hoc bello vincunt christiani sub bernardo delcarpio. et capitur balbastrū cū alijs locis.

Quinquagesimū primū bellum inter saracenos et xpianos accidit circa idem tempus. Naz cū supradictus Bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrem suū mortuū. fuit a rege Altonso magno expulsus a regno suo et venit in regnū Francie. sed cū in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat. reuersus est versus byspaniam. et tūc habuit cū saracenis tria magna prelia: et semper fuit victoriosus. Occidit em plurimos eorum habuit ex spolijs innumeras diuitias. cū quibus postea conquisiuit ex illo loco vbi predicta prelia habuit vsq. barbegal. et in cratus est barbastrum et segorbe et motem album.

Vincunt christiani sub rege alfonso et liberatur coymbra ab obsidione saracenorum.

Quinquagesimū secundum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimo quinquagesimo quarto. Tūc predictus rex alfonso magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum

colombiam quā tenebant saraceni ob-
fessam. et pugnauit cū eis et deuicit eos
cepitq; eam et posuit sub domino suo
et persecutus est saracenos pcurrens plu-
res alias ciuitates.

Vincunt christiani sub rege al-
fonso magno. et pro tuitōe pa-
trie edificatur castrū magnum:

Quinquagesimūterciū bellū in-
q; ter saracenos et xpianos accidit
anno dñi octingentesimo sexa-
gesimo. impante luduico fratre supra-
dicti lotharij impatoris et sedente in ca-
thedra petri Nicolao papa p̄. Tūc su-
pra dictus rex alfonso magnus pgre-
gato exercitu magno xpianoz iuit ad
pcurrendā terram toleti et cremanit ac
destruxit quecumq; inuenire potuit p-
strauitq; multa castra et fortalicia q̄ sa-
raceni possidebant. et captiuauit pluri-
mos saracenos. qđ videntes saraceni:
timore magno pculsi miserunt ei nun-
cios suos nūciātes eidē qđ sibi darent
tributū si cōcederet eis pacē. Rex autē
alfonso cōcessit eis treugas p̄ tres an-
nos et reuersus est in terrā suā cū ma-
gnis diuitijs et honore. Sed cū reuer-
teret cepit vnū castrū qđ tenebāt sara-
ceni qđ dicebat quiquilabel. Istō ca-
strū nō intrauerat in treuga. et occidit
ibi multos saracenos. et post hoc fecit
vnū castrū magnū in maritimis astu-
rariū p̄ defensione illius terre ne nauī-
gantes inimici illā destruerēt et nomē
illius castrī dicit Gordon. Et intra ca-
strū fecit vnā ecciam sub noīe sancti sal-
uatoris quā fecit consecrari a duob⁹ ar-
chiep̄is et vno ep̄o q̄ multis donis de-
corauit spālter dedit illi eccie quandā
crucē de puro auro ornatā plurib⁹ la-
pidibus quā ip̄e mandauerat fieri. Fe-
cit etiā in eccia sancti Jacobi quandā
capellā mire pulchritudinis et dotauit
dictā ecciam plurimis hereditatib⁹

ac ornatū illam auro et argento. necnō
ornamentis et lapidibus p̄ciosis. Fecit
etiā iste gloriosus rex alfonso super
corpa sanctorū faciūdi et primitiū eccle-
siam mire magnitudinis et pulcritudi-
nis. circa litus ceŷ quā etiam dotauit
et honorauit multis necessarijs.

Vincunt christiani per regem
alfonsum magnū in senectute
sua:

Quinquagesimūquartū bellū
q; inter saracenos et xpianos acci-
dit circa annū dñi octingentesi-
mū octuagesimūsecūdū. Cū. n. predi-
ctus rex alfonso magnus. xlvj. annis
regnasset reliq̄t regnū et dedit illud fi-
lio suo garchie. et peregrinatus est i san-
ctū Jacobū. et cū reuertēret rogauit fi-
liū suū regem garchiam qđ traderet si-
gentes cum q̄bus adhuc semel vel bis
posset ire cōtra saracenos in senectute
sua qđ rex Garchias concessit eidem.
Fuit ergo cū exercitu magno et crema-
uit et depredat⁹ est et destruxit magnā
terram saracenoz. et reuersus est in na-
uarrā cum grandi multitudine ca-
ptiuorum et multis diuitijs et honore.
Post hoc venit iamorā vbi de infirmi-
tate sua gloriose finiuit. et sepultus est
in ecclesia sancte marie ciuitatis ouer-
cū vxore sua regina dña xymena.

Christiani per regem gersiaz
vincunt capto ayolas rege sa-
racenorum:

Quinquagesimūquintū bellū in-
q; saracenos et xpianos accidit cir-
ca annū dñi octingentesimum
octuagesimūterciū. Cum. n. p̄dict⁹ rex
garchias post mortē patris regnaret in
primo anno regni sui congregauit ma-
gnū exercitū suū et iuit ad pcurrendā
terram saracenoz. confregitq; multas
villas et cremanit eas. pstrauitq; mul-

Garchias

in castra. et pugnauit cum quodā saracenoꝝ rege qui dicebat ayolas et deus-
cio bello cepit illum regē et reuersus ē
in terram suā cum multitudine capti-
uoz ac cum magnis diuitijs et honore
sed cum reuenteret ex culpa illoꝝ q̄ re-
gem saracenoꝝ obseruabāt solutis a vin-
culis fugit. Rex p̄dictus garchias an-
no tercio regni sui mortuus ē feliciter
in ciuitate zamore. et deductū est corp⁹
eius ad ciuitatem oueti vbi honorifice
sepultus est.

Vincunt christiani sub rege
ordonio secundo. et capitur ci-
uitas rogel:

Vinquagesimū sextū bellū inf
q̄ saracenos et xpianos accidit cir-
ca idē tps. **M**ortuo. n. p̄dicto
rege garchia regnauit p̄ eo frater eius
ordoneus secundus filius supradicti re-
gis alonsi magni. Iste ordoneus tpe
patris sui cōgregauit magnū exercitū
et intrauit terram saracenoꝝ et pcurrit
illam. pcurrit etiaz puincia beticā que
est terra de gualderqueni et confregit
multas ciuitates cremauitq; eas et de-
struxit ac plurimos saracenoꝝ captiua-
uit. cepit etiam in illo primo ingressu
viam de nobilioribus et fortiorib⁹ eius
sanib⁹ saracenoꝝ que tūc dicebat rogel
et reuersus est in terram suam diues et
cum honore.

Isto bello vincunt christiani
sub rege ordonio secundo. et ca-
pta talauera ignibus crematur

Vinquagesimū septimū bellū
q̄ inter saracenos et xpianos acci-
dit anno dñi octingentesimo octu-
agesimo sexto. Tunc p̄dictus rex ordo-
neus secundus p̄gregato exercitu suo
fuit et obsedit talaueram. Saraceni vō
cordubenses et alij circūuicini euz hec
audierunt venerūt ad succurrendū
ad p̄dictam villam. Sed cum adiuto,

riso altissimi rex ordone⁹ pugnauit euz
eis q̄beuicis eos. pempti sunt etiaz ibi
multi saraceni. Alij vō p̄ fugam euase-
runt. et tunc rex Ordoneus cepit illam
villam et dep̄datus est quicqd ibi inue-
nit. pstrauitq; muros ville ac illaz igni-
bus cremauit. et sic reuersus est in ter-
ram suam diues et cum honore. dedu-
xitq; captiuū ducem exercitus cordu-
ben. Alij tamen dicunt q̄ p̄dictam cō-
quistam fecit iste ordoneus tēpe regis
garchie fratris sui.

Per regē ordoneū secundum
capitur castrū albanie et christi-
ani vincunt.

Vinquagesimū octauū bellum
q̄ inter saracenos et xpianos acci-
dit anno dñi octingentesimo no-
nagesimo. Tunc. n. p̄dictus rex ordo-
neus timens q̄ pderet tps suū si desi-
steret ab oppugnatione inimicoꝝ fidel
xpiane. pduxit exercitū suū magnū et
iuit vt pcurreret terras meride. et cōfic-
git ac destruxit igne et ferro quicqd in-
uenit. Cepitq; vñ castrū qd dicebatur
calabzi et hunc dicit albanie. Sic ergo
post plurima certamina et victorias re-
uersus est in terrā suā cum multitudine
captiuoz viruosq; sexus. et anteq̄ egre-
deret de terra saracenoꝝ venerunt ad
eum potentiores meride ac terre luce-
ne. ac etiam rex passensis qui dicit be-
dadlos petētes ab eo treugas ppter q̄s
concedendas multitudine immensam
pecunie obtulerunt eidē. et reuersus ē
legionem cum magnis diuitijs et ho-
nore. Et tunc fecit mirificū illud tēplū
ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi
prius erat suū regale palacium. Fa-
cet sepultus rex in ecclesia p̄dicta retro
altare maius in pariete vbi trāitus ge-
ritum efficit circularis. Incessit ei in re-
gno filius eius alonsus quartus q̄ re-
gnauit quinq; annis sed nihil magni

Consideration nona CCXXXIII

et fecit contra saracenos. Hic motus quadā leuitate voluit ordinē intrare et de facto sic fecit renunciā regnū suū fratri suo ramiro. et cum pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti secundi. ppe ceyam exiuit ab ordine et venit legionē. et rebellauit cum eadē ciuitate fratri suo volens iterum regnare. qd cum frater eius rex ramirus cognouit venit sup eum cum magno exercitu quem contra saracenos parauerat. et obsedit eum in eadem ciuitate duobus annis. finaliter dedit se rex alfonso fratri suo rege ramiro qui enim cepit et posuit i carcerib⁹. et alios duos filios regis fruele q rebellauerāt et extraxitq oculos eoz. et post duos annos rex alfonso pdictus cecus mortuus ē et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincūt xpiani per regē ramirū secundum occis. lxxx. milibus saracenoz. et captiuato rege sesar. augustano pditore.

Quinquagesimū nonū bellū inter saracenos et xpianos accidit circa idem tēpus. Tunc abdarramen rex cordubē. et albenihaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cū terra sua cum multitudine graui uenerūt vt pcurrerent terram regis pdicti ramiri. et accesserūt vsq ad locū qui dicitur smianchas. qd cum rex ramirus sciuit exiuit cōtra eos cum exercitu suo et commissum est duz bellū. Sed cum adiutorio altissimi victi sūt saraceni et albenihaya. pditor fuit captus. mortuq sunt de saracenis. lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti et pastoris. ceteri vō saraceni fugerunt et recolligerūt se in quodā castro cum abdarramē. Sed rex ramirus insequens eos obsedit eos et captiuauit plurimos eoz abdarramē furtim eua-

dente. et reuersus est pdictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus et cum rege. pditore vinculato ac cū multitudine captiuoz in honore in ciuitatem legionensem.

Bello. lx. vincunt christiani sub rege ramiro secūdo:

Exagesimū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini octingentesimo. nonagesimo sexto. Imperante helrico pino. et sedēte in cathedra petri Johāne. xix. Tunc pdictus rex ramirus secundū congregauit exercitū suū. et obsedit quoddam castrū qd antiquit⁹ dicebat agratū. nunc vō dicit calarrana. Saraceni aut alioz castrorū circūuicinoz cū exuerunt uenerūt vt succurrerent pdicto castro de calthana. et commissum est durum bellum inter eos et regem ramirū sed finaliter victi fuerunt saraceni perempta multitudine saracenoz et reuersus est in terram suam cum magnis uictis et honore. Iste rex ramirus cum infirmaretur grauit⁹ oneri precepit se differri ad ciuitatē legionensem vbi expoliāuit se a regno qd recepat a fratre suo alfonso dicens hec verba. **Quidus egressus sum ex vtero matris mee: et nudus reuertar illuc: dñs mihi adiutor: non timebo qd faciet mihi homo.** Quibus dictis aiam dedit in manib⁹ creatoris. et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdē ciuitatis quod ipse fecerat. p filia sua domina elnira. et regnauit pro eo filius eius ordonens tercius.

Vincūt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrū de tharaco p comitē fernandū gundisalui:

Exagesimū p̄mū bellū inter saracenos et xpianos accidit circa annum dñi noningentesimum

Tunc regnante in regno legionis supra dicto ordoneo tercio. Excitauit de⁹ qñ dam viz i armis strenuū. sibi qz dilectū comitē. i. fernādū gundisalui. cui⁹ filia scz dñā viraca vxor supradicti regerat comes castelli qui ex desiderio seruēdi deo incepit bella durissima ptra saracenos. Et pmo cōgressu deuictis saracenis obtinuit castrū qđ dicit^r d̄ tharaco qđ est situatū in altitudine cuiusdā rupis p̄scise. Vñ saracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt xpiani z almanzor cum. xij. legionibus bellatorū fugatur per comitem fernāduz gundisalui cum. ccc. equitibus ex reuelatione quadā sibi facta

Exagessimusecundū belluz in saracenos xpianos accidit anno dñi noningentesimo primo.

Tunc almanzor q erat potentior saracenus existentū circa mare sub abdar rāmen amiramamolim hispanie z regis cordubesi. cum audiuit q comes fernandus gundislaui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare p̄gregauit magnā p̄tē regū saracenoz z militū. aliarūqz gentiū quoz numerus. xij. legionū militū Vñ legio est sex milia sex centū sexaginta sex. Cum vō p̄dictus comes fernandus gundislaui cognouit q almanzor veniebat cōtra eū in multitudine taz graui. z q mirabat^r dicens q nō eēt locus in quo nō quereretur eū misit statim nuncios suos p totū castellū vasallis suis dicens q venirent ad eum. qz n̄m̄ eis indigebat. qui vīsis l̄s parato animo vñanīmiter venerūt ad eum cum qbus habuit consiliū suū qđ esset melius ire obuiam almanzor vel expectare eum z inter alios miles qdaz dicitur gundislaui didaci sic locutus est Dñe nō mihi videt^r tps bellandi cuz

istis saracenis. Sed si aliquā vī posse mus inuenire p quam istud bellū impediret h̄rem ego p bono cōsilio si vobis placeret. nec ppter hoc debem⁹ h̄re p incōuenienti cōtribuere eis aliquid aliud quicqđ illud esset p quod possemus mitigare iras saracenoz lucrari treugas eoz. qz in multis alijs reb⁹ expendant^r diuitie. in hoc ergo non debemus excusari. qz in bello ponit homo aliquotiens aiām z corpus. z nihil ei pdest aurum z argentū z quicqđ aliud. Item saraceni sunt multi z bene armati. nos vō sumus pauci z armis vacui z si ppter peccata n̄ra vincimur omēs erimus cōfracti z tota castella p̄derunt: z ponet^r sub potestate saracenoz. Sed si istud bellū non daret^r habere p bono cōsilio z p meliori q nos possem⁹ facere vt non pderemur. sic ex n̄ro defectu nec aliquid nobis p̄deret sine adiutorio dñi n̄ri Iesu xpi. Dñe si locus sum sine modo peto vñsā. z dicere nūqz illud qđ sibi melius videt^r. Istud cōsiliū non placuit p̄dicto comiti fernādo gundislaui z quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo dī daci. z enarrando quecumqz dixit ostēdam q nō soluz nō sunt dicenda s̄ nec audienda. Ipse dicit primo q excusamus bellum. sed cum homo nō possit excusare nec fugere mortē debet mori honorificentius quo poterit. z sic treugas lucratur contribuendo eis aliquid cum sumus dñi efficeremur serui. vñ deberemus castellū extrahere a pena z opp̄sione in qua est amplius ei duplicaretur. Cum ergo omnes vñd nos descendimus seruēter fidelitate decorati z in eius obseruatione gloriabant^r Ideo nō curauerūt d̄ morte sua. z isto mō impleuerūt quicqđ voluerūt. z p̄gnauerunt viriliter ne aliquid indecēs facerent. ppter qđ reputari p̄nt nec voluerūt habere hereditatē vnde ip̄i m̄

nus valerent q̄ omnes alij vinētes in
toto mundo. et ppter eoz magnā fide-
ratē vicerūt semp inimicos suos. qz p-
pter mortis timorē nūq̄ errorē aliq̄
facere voluerunt nec aliquid qd eis in
inhonestū esset. et isto mō ip̄i vicefūt int-
micos suos. Qd ergo illi fecerūt debz
in memoriā nram venire et cōcordādo
nos cū eis ac eoz facta observādo nū-
q̄ errabimus. Dimittamus ergo iam
enarrare parentū magualiaz redeam⁹
ad factum nrm pparemus nos vt ea-
mus ad bellum. et ppter mortis timorē
nullatenus dimittamus. qz cū dei ad
iurorū et nostre fidelitatis vincem⁹ int-
micos nros et extrahemus castellū a
pena et cōfractiōe in qua est. nec eorū
multitudinē pauere debemus. qz plus
pōt vnus leo q̄ decem oues. et occidēt
triginta lupi triginta milia agnos. Si
tis certi amici q̄ nos vincemus alimā
zoz hac vice. et erit magnus honor me⁹
vester aut maior ac de me facietis me-
liore hoiem totius hispanie. Cum er-
go p̄dictus comes finiuīt orōnem suā
monit se cum exercitu suo de loco quē
dicitur mureon vbi tunc erat. et venit
in locum quē dicūt lara. et inde ascēdēs
equū suum intrauit montē vt venatio-
nē vacaret. Inuenitq̄ apurū quendā et
secutus est eum solus. aper vō fugiēs
eum recollegit se in quadā spelūca in
qua solebat manere sed nō secutus ibi
intrauit quandā ecciam puam ibi xpi-
quā. et posuit se retro altare. Eccia autē
illa tota erat exterius coopta quadam
herba que dicūt edera sic q̄ nūq̄ v-
debat in qua tres monachi pauprime
vivebant. et vocabat eccia illa sanct⁹ pe-
trus. Comes autem p̄dictus insequēs
apurū non potuit in equo p̄ arborū
spissitudine intrare post apurū. descē-
dit ergo de equo. et ligauit euz ad arbo-
rem secure. ipse vō secutus est vestigia
ap̄i pedes et ingressus est ecciam p̄di-

ctam. et accessit vsq̄ ad altare vbi porc⁹
iacebat. cū autē respexit locū et vidit q̄
erat eccia thauit et noluit accedē ad al-
tare. nec occidere apurū. lz ip̄e multū
bene poterat illum occidere et ait. Dñe
deus quem timent omnes res mundi.
si ego in hoc erram tu debes mihi ve-
niam dare. cum ego nihil scirem hui⁹
sanctitatis. qz si ego sciuissem nō intras-
sem ibi vt talia facerem. quimo venis-
sem in peregrinatōem et oblatōnes tri-
buissem. Sed parce mihi tu pater po-
tentissime fili virginis marie. et da mi-
hi vigorem et adiuna me contra gentē
paganam que venit ad destruendā ca-
stellam. quia si tu non seruas eam ego
p̄perdita illam habeo. tu ergo dñe il-
lam observa et custodi eam. Cum autē
finiuīt p̄dictus comes orationē suā ve-
nit ad eum vnus trinz illoz monacho-
rum qui dicebatur pelagius. et interro-
gauit eum quis eēt et quid peteret. Co-
mes vō ei nihil zelauit. dixitq̄ ei q̄ se-
gregauerat se a gente sua et intrauit ibi
de post illum apur. Tūc monachus di-
xit ei. Rogo te ppter deū et ppter tuam
bonitatē q̄ sis ista nocte meus hospes.
et dabo tibi panem ordeī vt comedas.
quia de tritico non habeo. et dabo tibi
de alijs que potero habere. Qd cū co-
mes audiuit nō refutauit sed cōsuetū
accepit. et māsit ibidē illa nocte. Al-
tera vō die de mane dixit monach⁹ il-
le pelagius comiti. Certissime credas
q̄ diriget deus negocia tua. et denices
oēm potestātē illius almanzor. prelūz
magnum habebis cum eis sed certissime
vinces eos et tot ex eis occides q̄ non
erit numerus. Item scias certissime q̄
recuperabis vnam magnā partem ter-
re et effundes sanguinem regum et ma-
gnatū. et felicitas tua erit tam magna q̄ p-
totum mundū eribit sonus militie tue.
Verūtamē scias p̄ certo q̄ eris captus
bis. Et oia que tibi dico certitudinali-

scias sic fore vctura. Sed et ante tercium sequentem diem eris positus in magno cogitatu. qz videbis totam gentem tuam ultra modum pauore percussam propter vnum terribile signum quod videbunt nec erit ibi aliquis tam fortis q nō lan- guescat timore. Sed in statim conforta eos melioribus verbis quibus poteris exponendo signū et ipsi statim pder timorem. et exnunc vade feliciter. inuenies quod omnes tuos tristes planctus et luctus propter te facientes et cogitantes q sis captus vel mortuus a saracenis. et q maneant sine dominio et sine aliquo tutore. Sed rogo te et peto istud donum q postquam venieris campū recorderis huius paupule societatis et huius tam pauperum loci et tam pauperis hospitalitatis sic recepisti. qz nos tres monachi sumus soli facientes pauperum vitam. et si deus nobis nō mitteret suā mercedē deuota rent nos bestie fere huius montis. Comes vero ridens ei dicit: frater pelagi amice nō timearis perdere seruitutē quod mihi fecistis. qz si deus concedit mihi hanc licentiam vincere. ego permitto huic loco totā meam quintā partē omnium que lucratus fuero et ultra hoc cum moruus fuero hic precipiam sepeliri corpus meū. ut hic locus factus propter me sit melioratus et magis honoratus. faciamque alterā ecclesiam maiorem hac ubi possint manere plures monachi et maior conuentus. Et dabo eis in quo viuunt et omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale venit predictus comes in predictū locum delata. et inuenit suos sic dixerat pelagius monachus. sed eorum tristitia versa est in gaudium et leticiam. Narrauitque eis omnia que sibi acciderant cum monacho pelagio. Altera autē die precepit moueri gentes eius qui ita pauci erant q mille saraceni erant. p vno christiano. Sed essent pauci erant tamen optimi milites et habebant bonū cor adinuandū dñm

suum. Venerunt ergo ad locum ubi multo se videbant christiani et saraceni. et tanta erat multitudo saracenorum q montes et valles videbant cooperti eis. veniebant quod sonantibus tubis et ananiliis et facientes magnū tumultū. ac cum grandi leticia cogitantes q vincerent et caperent omnes illos christianos. et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum q videbant quod totus mundus veniebat ibidem. Comes autē seruandus gundisalot exiens in loco suo omnia circūspiciens cupiebat se tam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum quod sibi prederat monachus pelagius. quia vnus de militibus eius fortissimis ascendit equum vnum pulchrum et velocē. vrgensque cum calcibus ut exiret ante eos agna fuit terra et deglutivit eum cum equo suo. Tunc fuerunt omnes percussi timore magno dicentes. propter peccata nostra istud accidit nobis. et bene apparet quod deus dereliquit nos. et fuerat nobis melius consilium si reuersi fueram. qz oculariter videmus quod deus vult punire saracenos. quod ergo nos poterimus ire contra eum. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciatis sic. nec velitis lucrari malū nomen. p semper. nec perdatis cor sine vulneribus. nec ostendatis in vobis tale pusillanimitatē. qz ego volo vobis ostendere quid vobis ostendit istud signum. Vnde ex quo nos facimus terrā submergi cum sit tam dura et tam fortis quid aliud erit quod nos possit sufferre. Et vos omnes estis homines alte nobilitatis. et video nunc corda vestra languentia timore contrahentes que nō sunt nisi in umbra. et id vos nolite timere qz ego hac die desiderabam me videre cum alimā foris in campo. et expiri quod scitis castellā custodire dñm vestrum. Postquam ergo predictus comes finit sermonē suū resumptis viribus suorum militum. sicut vir sapiens in bello precepit deuolui ex illa

fuū. et iust vīrīlī aīo et sine timore pētre
re saracenos ibantēz castellā clamātes
castilla castilla. Cōmissum est ergo du
rū bellū. et milites xpīanī intantū fuerūt
accētī desiderio pugnandī et adiuvā
di dñm suū q̄ nīhīl cogitabant de mor
te sua. cāstrēnuissimī ergo fuerunt q̄vi
cerunt potestātē saracenoz. et fugit Al
manzor cū paucis. Hac die deus ma
nifeste ostendit suā potestātē in hoc q̄
tres centī milites xpīanī tantā multi
tudīnē saracenoz et tā potentē virū sic
erat almanzor vicerūt. Dīctis ergo sa
racenis fugierunt a campo. Sed et co
mes fernandus gundisaluī secutus est
eos cum aliq̄bus de suis. et occidit plu
res eoz. et expollauerunt campū victo
ria habita. et inuenerūt in tētorijs mul
titudīnē auri et argenti. et vasa et arma:
et alia plura. sic q̄ facti fuerūt dīssimī
p̄ semp. Et exinde venit p̄dictus co
mes cū oībus suis ad supradictū mo
nasteriū sancti petri. et dedit ibi multa
donaria que inuenerat in tētorijs sa
racenoz. deditq̄ multitudīnē dīuitīaz
monacho pelagio amico suo. Et reuer
sus est in ciuitatem suam burgeñ. cum
oībus suis vbi aliquibus diebus stetit
p̄pter vulnera sananda illoz qui in bel
lo vulnerati fuerant.

Hoc bello. lxiij. vīcunt chri
stiani per comitē fernandū gun
disalui plurimis saracenis ca
ptis et trucidatis:

Exagesimūtertīū bellū inter sa
racenos et xpīanos accidit circa
idē tps. Tunc saraceni dolētes
de victoria quāz habuerat p̄dictus co
mes fernandus gundisaluī. et scientes
q̄ ip̄e cū rege ordoneo. iij. supradicto
erat vīnculo amoris colligatus. cōgre
gauerūt exercitū magnū. et venerūt su
per sanctū stephanū de gormatio qui
est in litore dorij. et obsederunt castrū:

illud et p̄currerunt totam terrā vsq̄ ad
burgis. quod cū sciuit p̄dictus comes
fernandus gundisaluī venit aniose cō
tra eos cūz militis regis et sua. secutus
q̄ est eos vsq̄ dorij bellans et occidēs
plures eoz. deuictisq̄ saracenis reuer
sus est in terrā suā cūz multitudīne ca
ptiuoz dīuitijs et honore. Eodez annō
mortuus est p̄dictus rex ordoneus. iij.
zamore. et sepultus ē in ecclia sancti sal
uatoris ciuitatis legioneñ. quā cōstru
xerat pater eius. et regnauit post eū san
xius prim⁹ qui fuit dīctus grossus ex
eo q̄ p̄re pinguedine equitare nō pote
rat nisi cū difficultate. Iste fecit pacem
cum saracenis. quia curauerunt euz a
pinguedine sua. regnauit octo annis et
occidit eū quodaz venenato pomo co
mes gundisaluus qui dominat vltra
dorij. et sic iste qui nīhīl glorioz se
cit cōtra saracenos male finiuit. Iacer
sepultus apud legionez in ecclia sancti
saluatoris iuxta patrem suū. Et regna
uit p̄ eo ramirus tercius filius eius.

Vīcunt xpīanī p̄ comitē fer
nandū gundisaluī: et fugatur se
cundo almanzor perempta in
numerabili multitudīne sarace
noz.

Exagesimūquartū bellū inter
saracenos et xpīanos accidit an
no dñi nonīngentesimo decio
quinto. Tunc supradictus Almanzor
dolens nimīuz quia enim defecerat co
mes fernandus gundisaluus. sicut dī
ctū est supra. lxi. transiit vltra mare ī
africā. et p̄cepit p̄dicari per omnem
terram saracenoz q̄ venīrent ad adiu
vandū eum contra xpīanū hispanīc. et
ad defendendū terram quam sui p̄de
cessores lucrati fuerant. Saraceni au
tem cum audiuerunt hanc p̄dicatōez
p̄ totam terrā dīuulgataz venerunt ad

rum sine numero . sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quam nos christiani fideliter accipimus cum sedes apostolica debitis circumstantiis compensatis illam concedit . et ultra predictas gentes innumeros . congregavit etiam ille almanzor totam partem andalusie . et sic venit cum exercitu quasi innumerabili contra castellam . ut destrueret totam terram . et ut caperet predictum comitem et occideret si posset . Que omnia cum cognovit predictus comes fernandus gundisalu congregavit sibi omnes castellanos . et venit ad locum qui dicitur predra vita . Saraceni vero erant in vacinas . Comes autem reliquit gentem suam in eodem loco de predra vita . et ipse solus cum duobus militibus suis velociter et secrete . ut videret monachum pelagium amicum suum supradictum qui ei dixerat altera vice quod videret certitudinaliter almanzor . et signaque accidere habebant . et cum accessit ad locum dictum est ei quod iam dicerat a prefato vita . quod cum comes audiret tristatus est valde . et ingressus est etiam illam ut rogaret deum ut secum faceret miaz flexis ergo genibus ante altare fecit hanc orationem in habundantia lachrymarum dicens . Domine cum magno amore tibi serviebam ego sustinui multa adversa et dimisi multa solatia . et sum in maxima inimicitia cum saracenis et christianis . quia reges hispanie timore saracenorum obliti sunt tui qui es dominus eorum . et facti sunt vasalli . et cum ego quod timore mortis errabam male contra me . Ego nunquam volui socerari nec amore eorum . et sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregati ab omnibus ut inimicum me respexerunt . Et cum saraceni cognoverunt quod volebant eis obedire congregaverunt magnos exercitus ultra mare et citra mare et venerunt super me . et ego cum tuo adiutorio deusci saracenum almanzor et omnem eius partem et occidi ibi

plures eorum . Tu domine dixisti per Esaiam prophetam quod nunquam deficeris tibi servientibus . ego autem omnes alios reliqui ut tibi servirem . peto ergo domine per mercedem quam habeam ego tuum adiutorium . et ut defendas castellam . quia tota terra affricem venit super me . et da mihi sensum et fortitudinem ut ego vincam hunc saracenum almanzor . et omnem eius partem . et cum faceret auguratum capius est quodam dulci somno et dormivit ibi ante altare . Apparuit quod sibi ille monachus sanctus pelagus indutus vestibus candidis sicut nix . et dixit ei dormis fernande gundisalu surge et vade ad gentem tuam . quia deus concessit tibi quicquid postulasti ab eo . et scias certitudinaliter quod vinces saracenum almanzor et omnem eius partem . et pdes ibi multos de gentem tuam . et adhuc dixit tibi plus dominus noster . quod quia tu es eius vasallus et ei facis servitium toto corde quod mittit tibi apostolum iacobum . et me cum multitudine angelorum ad adiutorium tuum . et apparebimus omnes in bello cum armis albis . et quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo . et cum saraceni viderint nos vincebunt et dimittent tibi campum . amice dixi tibi quod mihi mandatum fuit decetero volo recedere . et sic recessit a predicto comite . vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deum humiliter . audiit quandam vocem dicentem sibi surge et vade in viam tuam . quia iniuste sum me agis cum tantum demoraris non des treugas almanzor . nec facias cum eo paces aliquam . facies autem de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis . et in illa acie ego ero tecum . precipies etiam quod secunda acies ingrediat ex parte occidentis . et in illa acie erit beatus iacobus . Tercia vero acies intrabit ex parte aquilonis . et si sic omnia feceris non dubites quin devincas almanzor et ego sum emilianus qui tibi venio benedicere . et scias quod durabit bellum tribus

Consideratio Nonā CCXXXVII

diebus. Postq̃ sanctus enilianus p̃-
dicta nuntiavit exiit comes a sancto
petro et venit velociter in p̃dictū locū
de predra vita vbi dimiserat gentē suā
quā inuenerat iratam contra se dixit
q̃ ei. dñe sine modo facis magnū ma-
lū. et si erraueritis iuste accidet vobis.
q̃ sicut latro qui egredit̃ ad furandū
segregamini et lz vos queramus inue-
nire nō possumus. et sumus in hoc val-
de mali. q̃ tantū vos sufferimus. Vñ
petimus p̃ mercede q̃ nō faciatis nos
p̃ditores. q̃ nunq̃ fuit p̃tres nostri
nec parentes n̄ri. nec vnq̃ fuerūt in mū-
do fideliores q̃ illi vnde nos veniam⁹
Comes aut̃ fernandus gūdisalui r̄-
dit. Tērica rogo q̃ me audiat̃. q̃ non
resipisco de hoc q̃ feci. et cū sciveritis.
non iudicabit̃ q̃ tantū erravi. q̃ ego
iui ad heremitorū sancti petri vt vide-
rē amicū meū fratrem pelagiū. et cum
accessi audiui q̃ erat mortuus. et osten-
derūt mibi locū vbi facebat sepultus.
Et deinde intraui ecciam et fudi orōnē
et venit ad me p̃dictus monachus vbi
lacebam dormiēdo. dixitq̃ mibi exsur-
ge amice q̃ hora est. excitatus autē n̄-
hil potui videre. et sic existens audiui
voce magnā mibi dicentē de celo fm̄
intellectū meū. Comes fernande gū-
disalui. surge vade viam tuam. q̃ die
tercia vinces almanzor et oēm eius po-
testatē rep̄hendit etiam me q̃ tantum
tardabaz. et q̃ ille cuius amore pugna-
baz adiuuaret me. et q̃ in heremitorio
illo alia vice fui bene cōsultus. sic q̃ de-
iucere almanzor. Iō nunc iterum iui
vt haberē consiliū cū illo amico meo
pelagio. Et vt seruare vos omnes ne p̃-
pter defectū meū erraretis. q̃ necessa-
rium est vobis consiliū dei et hoim. q̃
exquo almanzor tam magnū exercitū
cōgregauit multū interest nobis vita-
liter faciamus q̃ deum habeam⁹ p̃ no-
stra parte. Et iō sumus oēs bōi milites

q̃ non possumus fugam accipe ex ali-
qua pte. Et lz velimus ire in aragoniā
vel natarrāz. vel ad oēs alios vicinos
nostros oibus sumus odiosi. et si pecca-
tis nostris exigentibus victi fuerimus
omnes vindicabunt de nobis. et erim⁹
captiui et miseri filij n̄ri capient a sa-
racenis. Qui aut̃ facit captiuus priua-
tur oī bono et vellet plus mortē quā
vitam cum videt sua hereditari ab in-
micis suis. que vobis dico oīa bene in-
telligitis. et si ppter peccata nunc sum⁹
victi nūq̃ n̄ra recupabimur. Dico aut̃
vobis ex parte mea que cogito facere.
q̃ lz ip̄i vellent me accipe ad vitā. scito
te q̃ citius occidam meip̄m q̃ me tra-
dam captiuitati. Et iō oportet q̃ firme-
tis inter vos q̃ quicūq̃ fugerit a cam-
po v̄ se dederit captiuitati timore mor-
tis q̃ sit p̃ditor. et cū mortu⁹ fuerit q̃ sit
cum iuda in inferno imp̄petuū. Cum
aut̃ castellani audierūt que d̄ x̄it p̃d̄f-
ctus comes placuit eis oīno et oēs inie-
runt fedus inter se q̃ ante se exponerēt
morti q̃ se dare captiuitati. Altera er-
go die de mane p̄cepit p̃dictus comes
q̃ omnes armarent̃ vt darent bellū sa-
racenis. et ordinauit acies suas sic ei p̄-
ceptū fuerat in eccia sancti petri. man-
dauitq̃ donogustio gūdisalui d̄ salas.
et filijs suis ac duobus p̄sobanis comi-
tis q̃ irent in prima acie in qua fuerūt
ducenti milites. Deditq̃ eis sex milia
peditū dē montaneis qui omnes erāt
homines veloces et valentes. In secun-
da acie posuit p̄ duce donūlupū de vi-
scaya cum illis determināya et de bir-
nana et de castella veteri de castro et de
asturijs fuerunt. fuerūtq̃ in summa du-
centi milites et sex milia peditū. Comes
vō fernandus gūdisalui fuit in terciā
acie. et cum eo rodericus de conia et nu-
mos d̄ cama. et belas qui quos ip̄a die
comes fecerat milites viginti etiā scuti-
feri sui quos etiam eadem die fecerat

missiles summa oim istius aciei fuit quā
 ginta milia et triū milia peditū. prece-
 pitq; oibus p̄dictus comes q; si prima
 die nō possent vincere saracenos cū au-
 dierint buccinā suam q; retraherent se
 a p̄lio. et omēs cōgregarent sub vexillo
 suo. Postq; ergo omnes sic ordinavit
 venerunt omnes in tentorijs suis. et ve-
 niente nocte viderunt p̄ aera rabidum
 quendā serpentē venire sanguine crue-
 tatū: et quasi vulneratū emittēre tā for-
 tes abiles q; nullus fuit ibi tam audax
 quin timeret et tamagnos igneis emit-
 tebat p̄ os q; oēs de exercitu se videbāt
 adinuicem. Cū autē hec viderēt excita-
 uerūt comitē qui iam dormiebat. h̄ tū
 cum ipse surrexit iam serpens ille trāsi-
 ret. Attendens autē p̄dictus comes po-
 pulum suū pauore pcussū. q; ex illa
 visione p̄ceperant q; erāt vincendū a sa-
 racenis. Precepit q; oēs cōgregarent
 ad eum. dixitq; eis. Amici isti saraceni
 sunt incātores et nigromantici et suis
 inuocatōibus vocant diabolu d̄. p̄ eis
 facit multa p̄uosa. Aliquis autē sara-
 cenus qui ista scit facere fecit illam vi-
 sionē p̄ aera apparere vt eos terreret ta-
 li arte mala. cum ergo vos sitis hoīes
 intelligentes bene debetis scire q; dia-
 bolus nihil vobis facere pōt. q; bñ no-
 scitis q; dñs noster iesus xpc p̄tēz eis
 abstulit. cōmendemus nos ergo deo d̄
 oia fecit. q; ipse potentissimus dandi et
 tollendi quicquid voluerit. et nihil p̄pter
 talia signa demus. Eat ergo unusquis-
 q; in hospitā suū et d̄ bono mane. sitis
 oēs armati in campo. Adiuuabit em̄
 nos deus pater sua pietate. et de hoc si-
 tis certissimi q; vincemus eos. talibus
 ergo verbis comitis cōfortati oia sic fe-
 cerunt. et in gallicantu surrexerūt oēs
 et audierunt missam suam. orauerūt ac
 de peccatis suis cōtriti et p̄fessi fuerunt
 et rogaerūt deū q; adiuuaret eos con-

tra saracenos. Post hec equitauerunt
 omnes bene armati oibus armis suis.
 et cum venit auroa parauerunt acies
 suas sicut eis mandauerat comes. Sa-
 raceni sūt parauerunt acies suas et cō-
 missum est p̄liū magnū mortuq; sunt
 multi ex vtraq; parte. occiditq; p̄dictus
 comes quendā regem affrice saracenu
 et impletus est campus corporib; mor-
 tuorū tā ex xpianis q; ex saracenis. nec
 alteri partū cōcessa est victoria eodem
 die. Verūtū expulerunt xpiani sara-
 cenos a tentorijs suis et manserunt ipi il-
 la nocte in eisdem in qbus inuenerunt
 omnia necessaria. steteruntq; p̄ totam
 noctem armati. Altera autē die ordina-
 te sunt acies in campo ex vtraq; parte.
 et venerunt saraceni cōtra xpianos ma-
 gnis vocibus acclamentes intantius q;
 videbat q; totus mundus descende-
 bat in pfundū. xpiani sūt audita missa ex-
 euntes contra eos inceperūt p̄lium
 et duravit per totam diē nec tamē vna
 pars alteram vincere potuit. Fuerunt
 et in hoc secundo bello etiā multi mor-
 tui ex vtraq; parte. et plurimi vulnerati
 et reuersi sunt xpiani supueniente nocte
 in tentorijs suis ceciderunt et vulnerati
 Et prima vigilia noctis p̄cepit comes
 p̄dictus vocari omnes suos ad se dixit
 q; eis. Amici rogo q; sitis fortes et n̄ la-
 gueatis propter angustias p̄teritas. Di-
 co vobis in veritate q; cras v̄s ad bo-
 ram nonāz habebitis maximū succur-
 sum taliter q; vincetis bellum istius sa-
 raceni almanzor. Si ergo vultis q; vin-
 dicam⁹ nos simus cras bono mane in
 campo omnes ante solis ortum. et viri-
 li animo in eos irruentes nō dem⁹ eis
 spaciū. quia scitote q; p̄xim dimittēt
 nobis campū. et dico vobis q; euadere
 non poterint quin sint mortui vel victi
 Ibimusq; post eos et vindicabimur de
 malis que nobis intulerunt. Sum em̄

bene securus de nobis q non erim⁹ vi-
cti. Citius enim nos permitterem⁹ mo-
ri q tali pati. Post verba comitis vnus
quisq iuit in mansionē suam dormie-
runt et quiescerunt. Surgentes aut bo-
no mane sicut eis pceptū fuerat arma
uerunt se et saraceni sistr ac exierunt in
campū vt bellarent. Commissus est ergo
durissimū bellum inter vtrosq. et xpia-
ni ducebant ante se signū crucis domi-
ni nostri iesu xpi orantes toto corde vt
deus iuuaret eos contra inimicos su-
os. et tam grandis erat sonus lancearū
et ensium ac alioz armorū q longis-
sime audiebant. et h multi xpianoz in-
terissent. Sed saracenis tamen nō erat nu-
merus instantū vt habeant q enarrant
viuentes. Et pdictus comes vidit q al-
tiores homines sue aciei erant mortui
et q alij erant deordinati et tristes. et q ci-
to possent deuinci si nō succurrerēt ir-
rui in saracenos viriliter anians suos
ad victoriam. sed tot fuerūt mortui de
xpianis q non cogitabat ita amplius
redire in castella. Cū ergo esset in ma-
xima pressura incepit in mente orare deū
manibus pugnant et dicens. Dñe eq
non possūz hanc litē eradicare nolo
liberare vitā meā licet possim. qā
intrabo talem locum pzelijvbi occidar
quia si euaderez mortē postmodū mo-
rerer pre dolore videns castellā sub po-
testate saracenoz. Et licet nos sumus
magni peccatores cōtra nos nolite ira-
sci. ne velitis totam hanc terrā destrue-
re esset etiam magnum malum si per-
deretur terra tam honorabilis et tā bo-
na. O domine iesu xpe et quare nō im-
plestis que mihi misistis nunciari. q. s.
succurrerens in hoc bello. et si ego non
defeci vobis quare vos deficitis mihi
et quia sic est q vos non estis contem-
ptus de me in aliquā culpā ego ce-
cidi. Accipite ergo hunc comitatum

meum in vestra custodiā als totum de-
strueretur radicibus. Cum ergo comes
pdictus talia inter se et deum loqueret
querulose licet semper pugnant virili-
ter audiuisset vocem quandam de celo di-
centem sibi fernandescias q crescit tibi
magnum adiutorium. magnus enim
succursus accedit ad re. Cum autem p-
dictus comes eleuauit oculos suos in
altum et videret quis esset qui secum lo-
quebatur. Et ecce vidit apostolum ia-
cobum stantem super se cum multitu-
dine militū et militaribus splendentibus
armis crucis signo insignitis fuit
q sibi videbatur qui omnes ibant po-
tentissime pcutere saracenos aciebus
suis ordinatis. Quos cum viderūt sa-
raceni timore magno percussi sunt ne-
scientes quid facerent mirabantur etiā
multum vnde venerant ille gentes ar-
mate et insignite omnes vno signo. Di-
xitq Almanzor. Quid potuit hoc esse
vel vnde potuit euenire ita magna po-
restas comiti fernando. Et cum xpiani
qui iam erant quasi victi viderūt apo-
stolum iacobum iam fortificati sunt et
resumptis viribus irruerunt in sarace-
nos et occiderunt multitudinē magnā
eorū. Illi vō terga sunt dare coacti fu-
gentib⁹. ergo saracenis a campo secu-
tus est eos comes pdictus duob⁹ die-
bus et duabus noctibus. et occidit plu-
res eoz. alios autez captiuauit. Quar-
ta autem die reuersus est cū gente sua
ad locum predicti belli de hacinas. et
quesierunt christianos mortuos inter
saracenos mortuos. volebat enī vnus
quisq ducere mortuum suum in locū
suum. Sed nobilis comes dixit eis. nō
habeo p bono vt ponatis dolorē in lo-
cis vris. q. planctib⁹ et lacrimis nō pote-
rim⁹ aliquē eoz ad vitā reducere. recipite
q cōsiliū meū. Ego habeo hic vnū he-
remitorium q est locus valde honorabil

et habere ego pro bono quod sepelirent ibi. Ego etiam promisi quod corpus meum ibi sepeliret cum mortuus fuero et pugnabo ut locum illum diuitijs et honore compleam feceruntque omnes iuxta consilium comitis. et sepelirent ibi mortuos suos. Dicit nunc locus ille sanctus petrus de arlancho. ubi fuerat ille sanctus moachus pelagius. et reuersi sunt unusquisque in locum suum cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt christianis angelus domini pugnat pro milite missas audiente cum deuotione:

Exagesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimum octauum. Tunc mortuo supradicto rege sancto et nobili comite fernando gundisalu. et regnante ramiro tercio filio predicti regis cum comes gratias fernandi filius predicti comitis fernandi gundisalu esset in castro sancti Stephani de gomacio. quem ipse uiuaciter fuerat a saracenis ibi existentes habuit multa bella cum saracenis. sed unum signatim hic annotabo propter unum singulare miraculum quod ibi accidit. Dolentes namque saraceni de perduto castro quadam die uenerunt in multitudinem magna de gomacio ad vadum qui dicitur eleastal. Quod cum predictus comes sciret exiit ad eos cum suis audita una missa et commissum est durum bellum inter utrosque. miles autem qui dicitur predictus comitis qui dicebatur fernando cuotobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia predicti castri audies alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancho. habebat namque miles ille in consuetudine non exire ecciam quousque omnes missae essent finite. Angelus autem domini eius figura in persona armis et equo assumpta apparuit in bello qui transiit

ter bellum ibidem quod nullus ei similis fuit. Nam iste occidit militem illum saracenum qui ducebat vexillum saracenorum. propter quod factum eradicatum et victum fuerunt saraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebar comes pro illo milite fernando cuotobinos qui tam uiriliter se habuerat et non potens ipsum repere in campo miratus. uenit in castrum et inuenit quod miles ille erat clausus in ecclesia propter uerendum non ausus apparere. quia non fuerat in bello. et sic uocato ad se ac cognito miraculo inuenit in loca eius et armis suis equum omnia signa ieiunij que sibi in bello dederant saraceni. sicut ipsi uiderant et intellexerunt omnes quod propter deuotionem quam ille in deum habebat in adiutorio missarum deus miserat angelum suum in eius effigie. ut suppleret vicem eius in campo tempore illo. et dederunt omnes propter tam manifestum miraculum gratias deo et uirgini gloriose.

Oderitis apostoli sancti iacobi vincunt christiani percussis grauissima infirmitate saraceni.

Exagesimus sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo tricesimo tercio. Tunc quidam rex saracenorum cui nomen alidrax cum multitudine paganorum intrauit regnum portugalie et puenit destruendo quicquid inuenire poterat usque ad sanctum iacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cum christianis resistere non possent bellum deus contra saracenos percussit. nam deus omnes saracenos quodam infirmitate grauissima. sic quod omnes perierunt intantum quod non remaneret quod noua aliorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus est in ciuitate legionensi regnauit xxx. annis. et successit ei in regno don beruando filius regis saucij cosobrinus regis predicti ramiri.

Vincunt christiani per regē
beruindo. et iterum a saracenis
vincuntur eodē bello p almasor.

¶ Exagesimū septimū inter sara-
cenos et xpianos accidit anno do-
mini noningentesimo tricesimo
quinto. Tunc almanzor videns discor-
diā magnā inter xpianos cōgregauit
exercitū suū magnū saracenoꝝ et xpi-
anoꝝ q̄ cum eo se defederauerāt et intra-
uit terrā xpianoꝝ. Incepitq̄ destruere
p̄uincias legionis et castelle et nauarre
xpiani aut̄ erāt sic discordes q̄ nullus
erat qui alterū veller adiutare. et intan-
tū p̄cessit illa vice q̄ a flumine donū q̄
erat tunc signū diuisionis inter sarace-
nos et xpianos puenit destruendo vsq̄
ad flumen q̄ dicit̄ estolam. et ibi fixit
tentoria sua. Qd̄ cū scīuit rex beruindo
exiuit p̄tra eū cū exercitū suo. bellauit
q̄ cum eo viriliter. et mortui sūt pluri-
mi saraceni. Peruenit rex beruindo bel-
lans et occidens vsq̄ ad tentoriū almā-
zor. Qd̄ cū vidit almanzor iratus ve-
hementer p̄cepit in terrā pileū aureū:
q̄ ferebat in capite fm̄ morē saraceno-
rū in signū corone. Erat. n. cōsuetudis
saracenoꝝ p̄regū mittere in terrā p̄dictū
pileū in signū magni doloris. et ire re-
spectu suoꝝ. q̄ non vincebāt inimicos
Qd̄ videntes saraceni resumptis viri-
bus irruerūt viriliter in xpianos intā-
tū q̄ secuti sunt eos vsq̄ ad portas ciui-
tatis legionē. et post paucos dies cepe-
rant ciuitatē nisi fuisset multitudo plu-
ularū yemīs. p̄pter quā necessario ha-
buit recedere almanzor. et sic reuersus
est in ciuitate cordubē cum diuitijs et
honore.

Vincunt saraceni et capitur
ciuitas lagionē. per almasor.

¶ Exagesimū octauū bellū inter
saracenos et xpianos accidit an-
no dñi noningentesimo tricesi-

mo sexto. Tunc supradictus almanzor
venit cum multitudine grauī. et obsedit
p̄dictā ciuitatē legionē. et tāta fuit q̄visio
lenta expugnatio vrbis q̄ cōfregit mu-
rū in duabus p̄tibus. s. ex pte occiden-
tis et ex pte meridiei. Comes autē gale-
cie guilhelmus gundisalui q̄ ibi vene-
rat ex regis p̄cepto vt defenderet ciui-
tatē. facebat tunc in lecto multū infir-
mus. et cū scīuit q̄ murus erat ruptus
in duplici parte. fecit se armari oib⁹ ar-
mis. et deferri in lecto ad locū vbi mu-
rus erat magis confractus. q̄ ibi erat
mator p̄ssura et periculosior locus. B
aut̄ ip̄e faciebat vt ibi occideret anteq̄
videret cōfractōē ciuitatis. Ip̄o ergo
iacēte in lecto tribus dieb⁹ defendit lo-
cum illū ruptū et mortui sunt plures
ex vtraq̄ parte. sed finaliter occisus est
ibi. et statim capta fuit ciuitas. et p̄ce-
pit almanzor q̄ frangerent om̄es por-
te ciuitatis. et q̄ destruerēt turres que
erant ibi ex marmoribus mirabilis fa-
briate. Et cum p̄dictus almanzor de-
structa ciuitate voluit ingrare monaste-
riū monachoꝝ sancti claudij extra mu-
ros vicens cū calcaribus equū suū
nō potuit ip̄m mouere ab eodē loco s̄
equus ibi crepuit medius. p̄pter qd̄ p̄-
dictus almanzor destitit a destruccōe
p̄dicti monasterij. et dedit ibi multa do-
naria fm̄ q̄ in eodē cōuentu p̄nte illu-
strissimo rege currico q̄ nunc regnat a
priorē eiusdē audiuit. Disserebatq̄ se vi-
disse de donarijs illi que dederat almā-
zor p̄pter p̄dictū miraculū. et reuersus
est almanzor cordubam cum magnis
diuitijs et honore.

Vincunt saraceni et occidun-
tur proditorie septem infantes
de lara.

¶ Exagesimū nonū bellū inter
saracenos et xpianos accidit cir-
ca p̄dictū t̄ps. Tunc q̄dam mi-

les q̄ dicebat rodericus belascuas fin-
xit se facere bellū saracenis velle & oc-
culeret tractavit cum almanzor quomō
morti traderet septē frēs qui dicebant
septē infantes de lara cū eoz p̄fe gun-
disaluo gustos q̄ erant fortissimi bel-
latores q̄ eo tempe rep̄iri poterāt in mū-
do. Causa aut̄ quare ip̄os tradidit mor-
ti fuit vindictio de aliq̄b̄ iniurijs q̄s
v̄xor sua & ipse se reputabant recepisse
ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis
blandis p̄ditore cū exercitu magno v̄-
q̄ in cāpū de almenara. & p̄misit illos
infantes vt dep̄darent campū. Ip̄i v̄o
habebant secū ducentos milites suos
qui exeuntes subito apparuit multitu-
do innumerabilis saracenoz veniens
sup̄ eos & factū est plūm magnū sic q̄
interfecerūt multos ex saracenis. h̄ de
xp̄ianis mortui sunt in illo certamine
illī ducenti milites. sic q̄ non remanse-
runt nisi septē infantes p̄dicti. Et cum
viderunt q̄ ibi nihil restabat nisi vince-
re vel mori cōmendauerūt se deo. & in
uo cauerunt apl̄m iacobū. & irruerūt vi-
rili animo in saracenos interfecerūt plu-
res ex eis. sic q̄ nullus erat qui ante au-
sus esset expectare eos. sed tāta erat sa-
racenoz multitudo q̄ p̄ lassitudine re-
traxerunt se ad quendā collē vt abster-
gerent facies suas a puluerib̄. & cū ibi
p̄uenissent inuenerūt q̄ vnus eoz defi-
ciebat. s. fernādus gundisaluī q̄ in bel-
lo mortuus fuit. p̄pter cui⁹ mortem ut
mū doauerunt. Existentes ergo sibi ha-
buerūt verbū suū cum saracenis petē-
tes treugas quousq̄ nunciaret p̄dicto
roderico belascuas si veller eos iura-
re & cōcesserunt eis. Miserūt ergo di-
dacum gundisaluī vnū ex eis sed nihil
potuit obtinere. Reuersus ergo ad fra-
tres suos narravit eis crudelitātē illi⁹
p̄ditoris. & factum est q̄ mille equites
q̄ erant cū p̄dicto roderico belascuas
mouerūt se vt ventrent & succurrerent

infantibus. Sed cū cognouit p̄ditor il-
le q̄ erat eoz capitane⁹ verbis suis fab-
laciis impediunt aduentū eoz nō tñ
sic potuit impedire q̄n trecenti illorū
transirent ad eos aio moriendū vel vi-
uendū cum eis. videntes p̄ditores sui ca-
pitanei. Iuncti ergo illis irruerūt secu-
do in saracenos. & factū est plūm aspi-
rimū tale quale nūq̄ quis audiuit in
tam puo numero. & tanta fuit cedes sa-
racenoz q̄ anteq̄ aliquis eoz occide-
ret p̄tinerūt v̄tra duo milia saraceno-
rū. Sed finaliter bellando intra multā
tudinē tam graue mortui fuerūt illi tri-
centi milites & remanserunt soli p̄dicti
sex infantes. & tam fessi erant q̄ iam nō
poterant leuare brachia ensisibus suis.
Cum aut̄ viderūt eos ita fessos capita-
nei saracenoz. s. viara & galne p̄pter eo-
rū strēnuitates traxerūt eos a pressura
belli. & duxerūt eos ad tētozia sua. & fe-
cerunt q̄ deponerent arma eoz. dede-
runtq̄ eis ad comedendū panē & bibē-
dū vinū. Sed cū p̄ditor ille rodericus
belascuas hoc cognouit misit nūcios
suos capitaneis illis dicens q̄ ip̄i ma-
lesaciebant cōcedentes v̄tā talibus ho-
minib⁹ sicut illis. & q̄ de hoc posset eis
malū euenire. & q̄ si sic facerent q̄ ipse
nō rediret amplius in castellā h̄ iret ad
almanzor & faceret q̄ caperent ab eo.
timentes ergo illi ne aliquid malū eis
eueniret ab almanzor excusantes se ab
infantibus. p̄pter hoc reduxerunt eos
cum armis suis. sicut primo erant in
campū vbi primo fuerant. quos cū vi-
derunt saraceni pulsatis atamboribus
suis irruerūt in eos in tanta multitudi-
ne. sicut cadit pluuia de celo. & factum
est plūm crudelius q̄ prius fuerat sic q̄
breui tpe occiderunt duo milia & lx. et
v̄ltra saracenos sicut narrat historia. &
inter ceteros frater minor qui dicebat
gundisaluus gundisaluī terribiliora &
mirabiliora super alios faciebat. h̄ tam-

ta erat multitudo saracenorum quod non poterant eos tolerare. et intratum fessum erat quod nullo modo poterant iam moveri nec equi eorum. Et iam amplius bellare voluissent armis carebant. quia iam confracte enses eorum. Cum ergo saraceni viderent quod non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos et expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos unum post alterum. sicut nati fuerant in oculis predicti predictoris roderici belasquas. Et cum pervenerunt ad gundisalvum qui erat maior eorum videns omnes fratres suos ante se decapitados concepto grandi dolore resuppositus vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitatus erat fratres suos. percussitque ipsum in gutture et mortuus est. cepitque subito eius ense et occidit eum eo ultra. xx. saracenos ut narrat historia. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit predictus ille. sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata. quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam saracena quod dictus fuit iudaica gundi salvi postmodum occidit illum et. xxx. milites eius cum eo et uxorem eius ignibus cremavit. sicut plenius continetur in generali historia hispanie.

Vincunt saraceni et comburitur civitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubae. pro lampadibus in signum victoriae.

Eptuagesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimo quarto. Tunc almanzor congregavit exercitum magnum et intravit provinciam que dicitur portugaliam. destruxitque villas et castra loca. et cum pervenit ad mare percurrit et destruxit terram galecie et pervenit usque ad civitatem sancti iacobi quas combussit. intravitque sine timore ibi iace-

bat corpus beati iacobi ut confringeret eius monumentum. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Verumtamen accepit campanas minores quas secum deduxit in signum victoriae quas posuit pro lampadibus in mesquita cordubae. ubi magno tempore steterunt. Sed antequam almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptiosis et feditatum quas fecerat in ecclesia sancti iacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici detiarea: sic quod quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et confusi. et qui evaserunt postea mala morte. scilicet subitanea finiuntur. et cum hoc sciuit rex beruendo misit plures gentes ad montana ubi se elevarant saraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic quod unus ex eis non remansit. et almanzor reversus fuit in terram suam cum paucis.

Vincunt christiani perempta multitudo saracenorum per comitem castelle garcias fernandi.

Eptuagesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimo septimo. Tunc quidam saracenus qui dicebatur abdemelique filius almanzor congregavit exercitum suum ut percurreret et destrueret terram christianorum. Qui perveniens usque ad civitatem legionensem destruxitque quaecumque reliquerat almanzor pater eius tam in muris quam in turribus usque ad pavimentum ut non possent amplius illud edificare christiani. Sed supradictus comes castelle garcias fernandi venit viriliter contra eum cum multitudo militum et peditum qui fecit predictum saracenum elevari a predicta civitate legionensem. Secutusque est eum fugien-

garcias

tem et interfecit plures saracenos sicque ille saracenus cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitate cordubeni. nec amplius ausus fuit attentare perire terram christianorum.

Hoc bello vincunt christiani mortuo almansor ac peremptis innumerabilibus saracenis per regem beruindo.

Eptuagesimusecundum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi noningentesimo quadragessimooctano. Tunc supradictus rex legionis donus beruindo videns mala que saraceni primo inferebant christianis scripsit regi garfie naharre. et predicto comiti castelle garfie gundisalut. et propter fidei et salutem prece pederant sunt contra saracenos. et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beruindo. et iam infirmus esset fecit se deduci in lecto cui conductus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garfias nouenit in persona sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniuncti sunt in quodam loco prope seriam qui dicit arabice canantazar. quod nostra lingua dicit archamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum et intrans per castellam destruxit quicquid inuenire poterat. Cum ergo puenit ad eos habuit cum illis plurimum magnum quod durauit per totam diem usque ad noctem. sic quia per alteram deuincere non poterat. mortui tamen sunt ex parte saracenorum quasi sine numero. et dimissum est bellum propter noctem superuenientem. alibi fuisse captum vel mortuum almansor. Cum ergo vidit predictus almansor destructionem gentis sue. non fuit ausus expectare bellum sequentis diei. et fugit de nocte. cum puenisset ad locum qui dicitur bolgaecorax per dolorem et tristitiam infirmatus est. nec ultra

amplius comedit et bibit. et sic mortuus est. sepultusque est in medina celli. Rex autem predictus cum omnibus alijs christianis sequenti die parauerunt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tentorijs suis. et cum hora diei spectarent nullum saracenum inuenerunt accesserunt ad eorum tentoria et expolauerunt campum. Comes vero garblas fernandus secutus est saracenos qui tot ex eis interfecit quod paucissimi remanserunt viui. et reuersus est cum multitudine captiuorum. Sic ergo puerus ille almansor qui sepe in bellis contra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a christianis fuit victus et mortuus. Illa autem die quia almansor fuit victus et mortuus fuit visus quidam homo sub figura pastoris in litore gadalquenis. Clamans ac magnam planctum faciens. Dicebat. n. primo in arabico. et deinde lingua castellana. Incanatarazor perdidit almansor pacem et fastum suum hac leticiam. Cordubeni. autem qui volebat ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat eleuabat a se oculos eorum et non videbant eum. Iterum apparuit in alio loco dicens in lingua nostra en canantazarazor perdis almansor elantabor. Credit quod ille diabolus in figura hominis qui dolebat de destructione saracenorum propter mala que inferebant christianis sub duce pessimo Almansor. Sequenti anno mortuus est feliciter predictus rex beruindo. et sepultus est in ciuitate legionensi. in ecclesia sancti iohannis baptiste. regnavit. xxvij. annis. Et successit i regno rex alfonso quintus filius eius et incepit regnare cum esset etatis quinquaginta annorum.

Hoc bello vincunt saraceni capitur ciuitas abulen. moritur in carceribus comes Garfias fernandus.

Eptuagesimūterciū bellū inter
 saracenos et xpianos accidit an
 no domini noningentesimoqu
 quagesimonono. Et regnante i regno
 legionis Alfonso quinto p̄dicto. Tūc
 ppter discordiam magnā inter p̄dict
 cum comitem garciam fernandi et fili
 um eius sanctū saraceni congregauerūt
 exercitum magnū et uenerūt ut percur
 rerent terram xpianorū ceperūtq; abu
 lam que tūc populata fuerat. Deinde
 uenerūt boromā et sanctū Stephanū
 destruxerūt. Destruerūtq; villam et p
 totam illam terrā crudeliter occidebāt
 xpianos. Cum aut p̄dictus comes sci
 uit amarā destrucionem nō potuit su
 stinere et licet gentes sue essent diuise.
 inter se et filii eius p̄posuit mori p de
 fensione patrie. Venit ḡ uir ille p̄tra
 saracenos bellauitq; cum eis animose
 sed deo p̄mittente victus fuit in bello et
 captus a saracenis: sed paucis elapsis
 dieb⁹ mortuus est in carceribus de vul
 nerib⁹ que recepat in bello et successit i
 comitatu castelle p̄dictus fili⁹ eius sau
 citus qui postmodū optime defendit
 terrā suā et lucratus est penāsiel et se
 pulnedam maderuelum monteion et
 recuperauit gomaciū et sanctū ste
 phanum et ozomā que perditā fuerant
 cum eius pater esset in carcere. Iste fu
 it primus qui dedit libertatem militib⁹
 bus castellanis q nō contribuerēt nec
 irent i exercitu nisi domin⁹ daret eis so
 lidum suū. quia ante p̄tribebāt et ibāt
 in exercitu sine solidata.

Bello. lxxiiij. vincūt christia
 ni per regem alfonsum quintū
 et vindicatur mors comitis gar
 cie fernandi.

Eptuagesimūquartū bellū in
 Saracenos et xpianos accidit
 ano dñi noningentesimo septu
 agesimoterzio. Tūc p̄dictus rex alfon

sus quint⁹ et comes castelle sanct⁹ non
 potentes sufferre iniuriā quam fece
 rant saraceni in occisione comitis gar
 cie fernandi congregauerūt exercitum
 magnū vna cum adiutorio nauarroꝝ
 ppter sedus qd interat pater regis Al
 fonsi cum eis et puenit ad regnum to
 leti comburens et destruens quicquid
 inuenire poterat. Et p̄transiens inde p
 uenit vsq; ad ciuitatem cordobē. dep
 dando et destruendo gladio et igne qd
 quid inuenire poterat. Qd vidētes sa
 raceni ut eos dimitteret in pace p̄defer
 ei magnū thesaurum et plurima dona.
 Similiter rex tolet⁹ et cordubē. et re
 uersi sunt in terrā suā vindicata morte
 p̄dicti comitis et cū magnis diuitijs
 et honore. P̄dict⁹ rex alfonso quin
 tus reedificauit muros et turres ciuita
 tis legionē. q destruxerat almanzor et
 fili⁹ eius. regnauitq; xxvij. annis et mor
 tuus est in portugalla. Congregauēat
 em exercitū suū magnum ex desiderio
 seruēdi xpo et inerat in p̄dictam terrā
 ut caperet villā illā q d̄viseo q tūc erat sa
 racenorū: et cū die quadā in armis respē
 ceret hincinde murū ut videret portas
 debiliorē ad p̄quirendū p̄cussus fuit
 sagitta in spatulis et sentēs se vulnera
 tū ad mortē sacro testamēto et p̄ceptis
 sacris feliciter miguit ad dñm et sepol
 tus est in ciuitate legionē. apud p̄ez
 suū supradictū. Regnauitq; p eo fili⁹
 ei⁹ don⁹ beruando terci⁹.

Vincūt christiani et liberatur
 pampilona a manibus sarace
 norum.

Eptuagesimūquintū bellū in
 saracenos et xpianos accidit cir
 ca idem tps. Tūc em tpe remiss
 uenerūt saraceni in multitudine graui
 ut capēt et frangerēt ciuitatē p̄p̄llo
 ne. Rex aut sanct⁹ nauarre stabat tunc
 ultra p̄onua q dicit derontes valles et

Cum scilicet doluit vehementer et collecto exercitu suo disposuit se magno piculo propter vias magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit quod aliter transire non poterat fecit abarcas de corijs crudis loco solarium pro se et pro omni gente sua: et sic transiit portum de nocte sine aliquo danno licet cum magna pena et propterea dictus fuit postmodum rex sauci abarca. Cum ergo fuit mane apparuit subito irruens super saracenos qui obsessam tenebant civitatem et tot interfecit ex eis quod vix remansit qui posset renunciare in partibus suis que acciderant ibidem. Iste rex ambulans cum suis abarcis fecit multa bella cum saracenis et acquisivit multa loca in celisberia et in carpentania que versus in hodiernum diem dicuntur Donisauici abarca. Regnavit .xxv. annis et successit ei in regno navarre filius eius donus garcias remerosus sic dicitur quod cum ingrediebatur bella tremebat valde in principio licet per ingressum esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pater. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sauci maior. Hic duxit in uxorem dominam elnira filiam comitis saucij castelle ex qua habuit duos filios quorum unus fuit dicitur donus garcias et alius donus fernandus. quorum prius non remanente plebe infans garcie filij comitis saucij castelle cepit comitatus castelle ex parte uxoris sue. Et ipso mortuo donus fernandus filius eius qui duxerat in uxorem dominam saucia sororem regis legionis doni berinandi de quo supradictum est de eius consensu in eius nuptijs ductus est rex castelle. Rex autem predictus donus berundo regnavit in regno legionis decem annis et mortuus est in quodam bello quod accidit sibi cum predicto rege Fernando et fratre eius rege garcia navarre quod bellum celebratum prope Cariozem in quodam loco qui dicitur nantada in valle tamaron sic plebius continetur in generali historia. **Hy**

spanie. et sepultus est in civitate legosne. cum uxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo fuit legionem et obsedit eam et finaliter receptus est in regem legionis quod ei pertinebat et sic coniuncta sunt ista duo regna et ipse dictus est rex castelle et legionis et vocatus fuit rex fernandus magnus.

Clincut christiani et capiuntur quinque reges saracenorum per Rodericum

Quinquagesimum sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. xvi. Regnante in regno castelle et Legionis supradicto rege fernando magno. Tunc excitavit de quendam virum sibi dilectum et armis strennum dictum Rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdam nobilis militis qui dicebatur Numus laynes quem genuit ex uxore sua legitima therasia nomen filia comitis Numi alvaros de maya licet aliquando alia asserat tamen hec est veritas sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederent eo tempore quinque reges saracenorum ut perirent castellum transierunt super civitatem burgen. ad montes doca et percurrunt ville foracum et sanctum dominicum delacalla da et lucromum et hayaras totamque illam terram et extraherebat magnam prisaem captivorum bestiarum gregum et armentorum. Cum ergo ipsi irent cum tam grandi preda predictus Rodericus provocavit totam illam terram et dedit illis saltum in montibus doca. bellavitque cum eis et devicit eos cepitque predictos quinque reges vivos et cepit totam predam suam ac cum illis captivis regibus et cum tota preda venit ad matrem suam et divisit spolia nobilibus et omnibus alijs qui fuerunt cum eo in bello et facta est leticia magna ac laudavit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. **Hy**

plures nō habeo. p bono tenere reges ca-
ptiuos s̄ habeo. p bono liberare eos vt
vadāt libere in terrā suā. Soluit ergo
illos quinque reges saracenos et pcepit
q̄ abirent: s̄ et ipsi regravati sunt ppter
tantū beneficiū venientesq̄ in terrā su-
am benedicebāt ei et miserūt ei parvas
cognoscences se volūtarie suos esse va-
sallos. Die rodericus pegrinās in san-
ctum iacobum recepit bñm Lazar sub
specie leprosi in societate sua in mensa
et lecto quem inuenit facientem in luto
in via horribib⁹ q̄ omib⁹ qui cū eo erāt
nocte illa qua secū fuit in lecto cū dor-
miret rodericus insufflavit ille lepro-
sus flatus magno p spatulas Roderici
sic q̄ flatus ille puenit vsq̄ ad pectus et
euigilans nō inuenit leprosus illū apd
se nec ampl⁹ eū videre potuit licet a le-
cto surgeret et eū diligenter quereretur.
Ruerus ergo ad lectū et luminarib⁹
incensis cū diligenter cogitaret in his
que sibi in illo leproso acciderant post
paullū. Ecce apparuit vīr quidam al-
bis indutus vestib⁹ qui dixit ei. Rode-
rice dormis. Tūc rēdit et dixit nō dor-
mior: sed quis es tu q̄ tanta claritate et
odore venis. Tūc ille rēdit ego sum s̄
ctus Lazar⁹ quē tu recepisti et cui mul-
ta bona fecisti sub specie gani ex dei a-
more et ppter honore et bonū qd mibi
fecisti pcedit tibi deus mū magnū do-
num q̄ cum stat⁹ ille quem sensisti tibi
euenerit scias p certo q̄ omnia q̄ incepe-
ris in bellis vel alias omnia feliciter cō-
sumabis. Tuus honor crescet de die i
diem et erit timor tuus sup saracenos
et xpianos sed et inimici tui tibi nunq̄
nocere poterūt mortis morte hono-
rabilī nunq̄ eris victus sed semper vi-
ctor existens. quia deus concedit tibi
suam benedictionem fac ergo semper
bonum et sic disparuit. Ille autē sur-
gens a lecto genib⁹ flexis in terra iudit
oratiōem suā ad deum grāas agens

ppter tāta beneficia. Die post peregrī-
natōem suam intrauit in campū cui⁹
Martino gundisalui deuicit et occidit
cum ppter qd lucrat⁹ est ciuitatē ca-
laguritanā p rege fernando. quia erat
questio sup eadem inter p̄dictum Fer-
nandū regem et regem ramirū arā-
goni cui⁹ esset et facta est concordia int̄
eos q̄ illi duo milites pugnarent et p-
ti victoris ciuitas pcederet.

**Hoc bello vincūt christiani
et occiditur de alymaymon rex
saracenorū.**

Eptuagesimūseptimū bellū in-
ter saracenos et xpianos accidit
anno dñi Millesimo. xix. Tūc
rex garcias nauarre et rex saracenorū
Alymaymon pgregauerūt exercit⁹ ma-
gnos et in loco qui dicitur recumafeta sa-
ctum est plūz magnū et mortuis pluri-
mis saracenis victus est rex Alymay-
mon et mortuus in bello a p̄dicto rege
Garcias.

**Christiani vincunt per rode-
ricum de viuar peremptis plu-
rimis saracenis.**

Eptuagesimū octanū bellū in-
ter saracenos et xpianos accidit
ano dñi Millesimo. xxvij. Tūc
cum supradictus rex Fernandus ma-
gnus esset in galechia venerunt Sara-
ceni cum exercitu magno vt conquere-
rent excrematuram gentes vō illi ter-
re miserunt veloces nuncios p̄dicto
roderico viuar vt eis succurreret qd cū
audiuit non detinuit se: sed misit stat⁹
pro parentibus et amicis suis et venit
contra p̄dictos saracenos qui dedu-
cebant predam magnam captiuorum
gregum et armentorum: et inuenit
eos inter Albeniam et sanctum Ste-
phanum de Gornario. Irruit ergo in
eos virili animo et commissum est

bellū campale asperissimū vbi plurimi ceciderūt saraceni. Deuicitiq; saracēos et secut⁹ est fugientes p. vii. leucas occidendo et vulnerādo eos et reuersus est honorifice cū tota preda quaz ducebāt saraceni et tot fuerūt spolia campī i eo q; valuit q̄nta ps fuit ducentoz equorum et valor centū millū marcaz argētei que omnia diuisit siue cupiditate bel-larozib⁹ suis et reuersus est in terrā suā cū diuinjs et honoribus.

Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnū et capitur vīseū.

Ep̄tūagesimūnonū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. xxxiiij. Tūc p̄dict⁹ rex fernand⁹ magn⁹ congregauit exercitū suū magnū et iuit p̄ra saracenos portugaliē et meridie et badayus. q; omnia hec tūc possidebant saraceni et cepit viribus ceam et guneam q̄ sunt in portugalīa et plura alia castra que erāt circūcirca et licet in illis remanerēt saraceni p. vasallis suis fortalicia tamen semp pmanserūt in regis p̄tate et obse-dit vīseum vbi mortu⁹ fuerat rex alfon-sus socer eius ex sagitta de quo supra-dictū est et in tanta p̄ssura tenuit eam obsessā q; cepit eā et cepit illū saracenū q̄ infecerat sagita regē alfon-sū. Extra-xitq; oculos ei⁹ et p̄scidit etiam ei⁹ ma-nus et pedes. In his rodericus supra-dictus fuit strenuissimus miles.

Vincunt christiani et capitur lamegū et plura alia loca per fernandum magnū.

Ep̄tūagesimū bellū inter sarace-nos et xp̄ianos accidit anno do-mini Millesimo. xxxiiij. Tunc supradictus rex fernandus magn⁹ cō-gregato exercitu suo iuit super lame-gum et licet ciuitas esset fortissima sta-

tim tamen obsedit eaz et tot ingema ac castra lignea posuit circūquaq; et tam fortissime conquestauit eaz q; vi armorum cepit eam in qua inuenit multitu-dinem diuitiaz et cepit captiuos om̄s saracenos quos intus inuenit quozq; maiorem ptem retinuit p. edificatione ecclesiay que pstrate fuerāt et post hec fuit sup castrū sancti martini quod la-cet sup riuū de malua et cepit eū ac de-inde obsedit terrasam et cepit eam. Re-uerfusq; est in terram suam cum diui-tijs et honore.

Isto bello vincunt christiani et p⁹ septem annos capitur co-nubra per regem fernandū ma-gnum aperiēte sc̄tō iacobo por-tas ciuitatis.

Ep̄tūagesimūprimū bellū inter o saracenos et xp̄ianos accidit an-no domini Millesimo. xxxv. Tūc p̄dict⁹ rex fernandus magn⁹ cō-gregato exercitu suo voluit habere cō-nubram et p̄silio p̄dicti Roderici de vi-nar pegrinat⁹ est in sc̄m̄ Jacobū dixit em̄ sibi q; de iuuaret eū ad capiendū illā et insup qd̄ in reditu volebat q; eū faceret milite et q; credebatur se recepiz militiā p̄ conubriā. Acq̄euit q̄ illustris rex p̄silio ei⁹ multas et ymas p. viam di-tribuens et māsit ibidem in. oīone tri-bus dieb⁹ petens a deo adiuuari in eo q; desiderabat meritis apli iacobi. Ve-nit ergo post hoc cum exercitu suo ma-gno et obsedit conubriā. posuitq; inge-nia et castra lignea circūquaq; sed villa erat tam fort⁹ et tam magna q; septē an-nis stetit in ei⁹ obsidione et p̄pter tantas dilatonem tempis et inopiam victualū tam volebant xp̄iani dimittere ob-sidionem. sed monach⁹ cuiusdam mo-nasterij qui vsq; in hodiernum diez dē-cit larnano viuentes de labore manu

Um suar ex longo tpe fecerāt magnaz
pulsionē victualū secreta. hēbant em
multitudinē iritici z ordē milij z legu
minū sentiētes ergo q rex volebat rece
dere venerūt velociter ad regē z dixerūt
ei q nō jamoueret obsidionē. qz ipsi da
rent cibaria ex his q longo tpe pgrega
uerant z factū est sic. Naz dederūt suf
ficientiā exercitui quousqz saraceni de
ficiēbāt fame. fames ergo z pugna sine
intermissione deduxerūt saracenos ad
hoc q venerūt z pidentes aū regē fer
mandū petierūt p mercede solā vitaz z
q darent ei villā z omia q hēbant. Pi
us ergo rex pcessit eis vitam z ipsi de
derūt ei villā. quadā die dūca hora ter
cia. Sz interī q p̄dic⁹ rex erat ī p̄dicta
obsidione. accidit q quidaz ep̄s grece
dictus assian⁹ pegrinatus est in sanctū
iacobū z cū esset ibidez audiuit ab ho
minib⁹ ciuitatis q sanctū iacobū appa
rebat sicut miles in bellis xpianorum
succurrens eis qd verbis displicuit sibi
z dixit nō vocetis eū milite sp̄scato
rem. Et cū in hoc p̄tinaciter pmaneret
placuit deo q eidez dormiēt apparuit
sanctū iacobū portās in manib⁹ quas dā
clauēs z dixit ei hylari vultu tu tenes
in derisū q me dicūt milite xpiani z as
serio q nō sum miles. Ideo nunc veni
ad te vt hoc tibi ostendā nec amplius
dubites de militia mea qz suz miles ie
su xpi z adiutor xpianoz p̄ra. Sarace
nos z cū hoc diceret tradit⁹ ē sibi equ⁹
albiſsim⁹ in quē ap̄lus ascendit armat⁹
oibus armis mirabiliter splendētib⁹ ad
modum militis z dixit ei q volebat ire
in adiutorium regis fernandi qui iace
bat sup conubitiā septē annis eam
obsidentē z vt sis mag⁹ certus dico ti
bi q cū his clauib⁹ quas in manib⁹ te
neo cras hora terciāz apertā ei portas
ciuitatis conubie z dabo eā regē Fer
nando quib⁹ dictis disparuit. euigilās
ergo a somno p̄dic⁹ ep̄s assian⁹ bono

mane puocauit clericos z om̄s habitā
tes in ciuitate dixitqz eis que viderat z
audierat olem z horā signatā apertio
nis conubie et sicut dixit veridice sic
reperitū est. Et tūc p̄dictus rex cepit p̄
dictā ciuitatē z fecit militem p̄dictum
rodericū de viuar in maiori mesquita
conubie cingendo sibi cūsem z dando
ei pacē ī ore z fuit vocat⁹ ruidas z reuer
sus est rex p sanctū iacobū in terrā suā
cum honore.

Titulos sequentium bellorū
inuenies plene in registro cum
quotationibus et foliorum in
dicibus.

Emagesimūsecundū bellū in
ter saracenos z xpianos accidit
āno dñi Millesimo. xliij. Tūc
p̄dic⁹ rex fernand⁹ magnus pgregato
exercitu suo magno ad p̄correndā ter
ram saracenoz p̄quisiuit quedā castra
Dñi plurima mala eueniebāt xpianis
scz goimatio vadū regis agniserā bar
biguā ribam. sc̄m morā z multas alias
turres. Dñi speculabant saraceni pro
pter qd xpiani erāt discoopti cū intra
bant terrā illam qd om̄s destruxit. De
struxit etiā plura alia fortalicia q erant
in valle de bargeter⁹ z in circuitu t̄ra
zone vsqz medietā celi z exinde venit in
cantabriā z expulit inde saracenos po
suitqz eā sub dñio suo et om̄ia mōtana
ouen destruxit igne z ferro. Et exinde
venit toletū z p̄mit plurimos Sarace
nos z captiuauit destruxitqz salaman
cam. alcalam ozedant z lucrat⁹ est plu
rima alia loca regni toleti z multitudi
nem diuitiaz q om̄ia dimisit cū militi
bus suis. Et exinde venit sup gradat z
salarām z obsedit eam nec requies da
batur habitantib⁹ in ea p̄e multitudine
ingenuorum z machinarū quare illi
Saraceni habuerunt mittere nūcios
suos ad regem Toleti vt liberaret eos

bello vel donis. Rex gille almaymon multitudine aurum et argenti multosque pannos preciosos misit regi fernando petens treugas ut venirent ad eum se cure quod ei deesset. Venit ergo rex ille saracenus et factus est vasallus regis fernandi sic quod quolibet anno dabit ei parias et reuersus est fernandus in terram suam cum magnis diuitijs et honore.

Ctuagesimūterciū bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo. l. Tunc predictus rex fernandus magnus aggregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montē maiorem ubi plurima damna recipiebant conubia et tamfortit expugnauit eam machinis suis et breuitate porē habuit eā. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar qui vadēs ut obseruaret colligentes herbam tres litteras saracenorum deuicit. Venit ergo rex illustis exinde exercitū suū in algarbiū cōburens et destruēs quicquid inuenire poterat captiuādo destruēdo et occidendo saracenos quousque puenit ad ciuitatē hispalē. Et tūc benahamech alimucanus rex hispalē. videns pericula et magnā dāna quā p suū regnū rex fernandus faciebat misit ei nūcios suos cum magnis diuitijs et factus est eius vasallus concedens ei parias quolibet anno. Rex autem fernandus habito cōsilio suorum recepit eū in vasallum et dona petiuitque ab illo rege saraceno corpora sanctarum iuste et raphine. Si volebat eius amorem habere. Respondit rex saracenus quod nesciebat ubi erant illa corpora. Verū tamen quod si ipse sciret vel quicūque alius quod sibi placebat et nō solum illud sed in omnibus alijs in quibus sibi possit cōplacere. Et tūc reuersus est rex fernandus samoram cum magnis diuitijs et honore et populauit eandem ciuitatem que a tempore almanzor destructa fu-

erat. Et ex illo loco misit duos episcopos. legionē. et astoriceū. et comitem minum ac duos diuites viros ad reges hispalē. p honorabilibus illis corporibus sanctarum iuste et raphine. Qui cum puenērūt ad predictam ciuitatē hispalē. recepit eos ille rex saracenus cum honore et exposita ambasciata: rex habitu suo cōcilio respondit quod de corporibus illis nihil sciebant. Verū tamen quod daret ei parias. Episcopi autē illi cum sancti viri steterūt in oratione tribus diebus et seculis quibus sic in oratione pmanētib⁹ apparuit sanctus ysidorus dicens eis. Seruus dei nō est volūtas dei quod corpora beatissimarum virginum iuste et raphine extrahantur ab hac ciuitate. quia hec ciuitas debet conqueri a christianis et vult quod hic maneat p solationē eorum. Sed deus habet p bono semper vestram sanctitatem et propter honorem regis fernandi a quo recepit multa seruicia quod deducatis corpus meū in ciuitatem legionē. et cum audierūt timuerūt timore magno et steterūt p aliquā morā attoniti et muti ppter magnā claritatem et sentiētes mirabilem et nō assuetū odorem. et tunc sanctus ille confessor ysidorus fecit signū crucis super eos et statim redierunt in se ipsi et interrogauerūt eum quis esset. Qui rēdit ego sum ille ysidorus qui fuit archiepiscopus hispalē. tūc facta gratiarum actione perierūt ab eo quod eis ostenderet locū sepulture et ostendit eis dādo certa signa eis quomodo iacebat in sibi. Illi vero venerunt ad regem videntes quod volebant ei ostendere quod petebant placuit regi et venit cum multitudine suis ad locum signatum et fodiens presente rege inuenit sepulchrum sancti confessoris et aperientes sepulchrum exiuit odor mirabilis in modū aliusque et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum sed etiam saracenorum et extracto corpore honorifice in-

noluerūt ossa illa nobilibus pannis et
rex propter miraculum qđ viderat do-
luit de concessio et voluit accipere illud
si potuisset. Sed cum hec cogitauit am-
plius corpus illud videre non potuit:
et motus est intellectus eius in aliis sic
qđ obliuioni tradidit que cogitauerat:
et post hec mouerunt se episcopi ac alij
ambasiatores cum precioso illo corpo-
re per viam suam plurimis miraculis
choruscando. et cum puenerūt legionē
et rex fernandus sciuit. iussit ad eos cū
solemni pcessionē. et cum magno hono-
re posuit illud sanctum corpus in quo-
dam monasterio quod ipse fecerat in
monumento aureo super altare maius
et extunc ecclesia illa vocata est sancti
ysidorus quam dotauit lapidib⁹ preci-
osis auro et argento ac plurimis posse-
sionibus. Est autem monasterium il-
lud qđ ego vidi canonicarum regulari-
um vbi sunt sepulture multorū regum
quorum imagines tenent cruce in ma-
nibus sinistris et in dextris enses ena-
ginatos.

Indy
Ctuagesimumquartum bellus
inter saracenos et xpianos acci-
dit circa pdicta tempa. Tūc enī
pdictus rex fernandus magnus ad re-
quisitionem regine domine saucie vxo-
ris sue cōgregauit exercitum suū mag-
num ptra saracenos carpentane et cel-
tiberie que sibi rebellauerāt deditq; ei
pdicta regina de suis thesauris magis
diuitias p stipendijs misitum. Cum qđ
pdict⁹ rex puenit ad terras illas in tan-
tum confregit illas et tot saracenos oc-
cidit et captiuauit qđ p vim et contra eo-
rum voluntatem reduxit terras illas ad
pistinam seruitutem et reuersus est in
terram suam cū magnis diuitijs et ho-
nore deditq; regine in recompensatio-
nem eorū que sibi p exercitu suo dede-
rat omēs pallas illoꝝ saracenoꝝ. Celu-

beria est illa terra qđ vadit a sancto Se-
bastiano ex parte acceanti maris indi-
rectum vsq; mare cesarauguste qđ est
mare mediterraneū et ex flumine ybe-
ro vsq; ad regnū morcie vocat carpenta-
neia. Iste rex fernandus liberauit re-
gnū ne esset subiectus imparoꝝ nec re-
cognosceret superiorē in tpalib⁹ et hec
fuit cā quare fuit vocat⁹ magn⁹ sic ple-
nius pūet in generali historia hispa-
nie. Hinc illustri regi beatus ysidorus
reuelauit diem mortis sue vt se dispo-
neret p ingressu beatitudinis eterne qđ
venerit an corp⁹ beati ysidori et genib⁹
flexis ac coronat⁹ regia corona sic ora-
uit. Dñe ihu xpe cui⁹ est omnis pās et
omne regnū. qđ tu es rex omnium regnoꝝ
et rex oim gentiū dñe reddo tibi nūc re-
gnū qđ mihi dedisti: s; peto p mercede
qđ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō
est finis quib⁹ dictis expellauit se ve-
stimentis suis regijs auro decoratis et
abstulit coronā quā tenebat in capite et
posuit eā sup altare et induit⁹ est cilicio
circa carnē. et iterū fecit oronem ad de-
um et absolut⁹ est ab epis de pctis suis
et statim ibi recepit vltimaz vñctōnem
sparsitq; cineres sup se et precepit se de-
duci in pegrinatōe ad scām mariā de
almasā que est xpe cabesom vbi nouez
dieb⁹ sterit et appropinquāte morte fe-
cit se deduci in cabesom et ordinato re-
stamēto suo discessit regno trib⁹ filijs
scz sancto alonso et garcie post pñiam
lachrymabilem triū dierū die quarta qđ
fuit dies sancti iohis baptiste hora. vj.
data bñdictōne filijs suis migravit ad
dñm sepult⁹ est in ecclesia sancti ysidori
ciuitatis legionē. iuxta pñem suū
quē ipse deonā fecerat deduci. Regna-
uitq; vigintriduo⁹ annis et sex mensi-
bus et successit ei in regno castelle sau-
curs filius ei⁹ pñm alonsus in regno le-
gionis et garcias in galecia et portuga-
lia.

O Et uagesimūquintū bellū inter saracēos et xpianos accidit anno domini Millesimosexigentesimoseptuagesimo. Tunc predictus rex sauci⁹ uidens q rex Fernāndus pater suus p honore fidei xpiane conquestauerat puicias portugalie et lucitante hispalen. cordubesi. toleti celibet et carpentanie suntq reges eaz facti tributarij ei. Ideo cōgregato exercitu venit sup ciuitates cesaraugustanam et obsedit eam ac cum ingenijs et machinis plurib⁹ de die et nocte eam forissime expugnabat ppter qd post mltā dāna que receperūt saraceni rex ciuitatis misit regi Saucio multitudinē magnā auri et argenti ac lapidum preciosor et factus est eius uasallus cum tota terra sua et tributari⁹ cum omnib⁹ eius sic q quolibet anno darent ei certū qd et firmata hac pace. Reuersus est rex sauci⁹ in terrā suā cum diuitijs et honore. Iste rex sauci⁹ nō fuit ptenus de diuisione regnor quā fecerat pater ei⁹ fratrib⁹ suis. Et ideo desiderio habēdi omia regna licet penā pditiōis posuisset pater cuiusq eoz frangenti dispositionem ei⁹. Congregauit exercitū magnū. et fuit primo ptra regem Garssiam fratrem ei⁹ qui erat rex portugalie et galecie. Et post plurima bella deuicit eum et captum carcerib⁹ mancipauit. Deinde bellauit ptra regem Alonsuz fratrem suū qui erat rex legionis et deuicto eo i campo atq capto posuit euz etiam in carcerib⁹ licet pluribus aliqz fuerit solutus cum conditiōe q efficeretur monachus et sic factum est. quia in monasterio sancti facūdi accepit habitū monachalem sed non pmanfit. qz dimisso habitu recessit et uenit ad regem alymaymon toleti cum quo moratus est honorifice vsq ad mortem fratris sui rehis sauci⁹. Sicut ergo mansit rex sauci⁹ rex castelle legionis et portugae.

licet sed adhuc pten⁹ uoluit capere Samorā quā dederat pater su⁹ sorori sue dñe virace. Venit ergo sup eandē ciuitatem et post plurima bella exiuit. pditor quidā de ciuitate qui dicebat uellido dulpbo q fact⁹ pūmar⁹ regis qz pmsit sibi dare modūz quō ciuitas capet. Roguitq regē die quadā ut ambo irēt soli lentis passib⁹ ut uiderēt circūquaq ciuitatē et q ei oñderet locum ingressus. Cū ergo iuissent et cū rex locum uidisset descendit ab equo circa flumē ut solaciaret. tradiditq uenabulū qddaz deauratum qd manu gestabat pdicto uellido dulpbo ipse q o secessit ad secreta nature q cum pditor ille ex aduerso cerneret inclinatu pcussit regem p spatulas sic q uenabulū p pectora ei⁹ exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna pphendit eū ut sic pditorie moreret. Iac sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis pdictis rex alfon⁹ qz rex garssias mortu⁹ etiaz fuit in uinculis ut plen⁹ ista ptenent in generali historia hispani.

O Et uagesimūsexū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domi Millesimo octuagesimo tertio. Tūc pdictus rex alonsus sext⁹ q dict⁹ fuit briano post mortē regis sauci⁹ fratris sui q decesserat sine plebuit omia regna ei⁹ pacifice et in tanta pace et iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidiū hispanie. Sic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti Alymaymon cum fuit in eius potestate. scilicet nunq eundē contra eum nec contra filium eius adiuuandū eum contra quemcūq contrarium cum audiret q erat obfessus a rege Cordubesi. congregauit exercitum suum magnūz et uenit in ei⁹ succursum. Cū ergo cognouit rex cor

dubem. q rex Alfonso in multitudie
grau ventret et esset elias timore ma
gno percussus fugit et tunc iterum rex
Alfonso firmavit federa p̄dicta tenet
in potestate sua regem Toleti in tento
rio suo inuitatum et circumdatum qui
gentis milibus armorum sicut et ipse te
nuerat eum in ciuitate toleti ne videre
tur iuramenta seruare que fecerat. Ex
istens in alterius potestate sed libere et
post hec ambo reges cum exercitibus
suis mouerunt se contra terram regis cor
dubem. cremantes et destruētes villas
loca et castra ac quecumq; inuenire po
terant et reuersus est rex Alfonso in
terram suam cum diuitijs et honore.

o Et tuagesimūseptimū bellum in
ter saracenos et xpianos accidit
anno domini Millesimo octua
gesimo quarto. Tūc predictus rex Al
fonso sextus tertius rex castel
le congregauit exercitum suū magnū
et intrauit terram Saracenoz combu
rens et destruens quicquid inuenire po
tuit et tantū timorem incussit Sarace
nis q om̄s saraceni totū hispanie facti
fuerant tributarij.

o Et tuagesimū octauū bellum in
ter Saracenos et xpianos acci
dit anno domini Millesimo
ctuagesimo quinto. Tūc predictus rex
alfonso sextus tertius rex castelle mi
ser rodericum didaci qui a quinq; regi
bus quos denicerat vt supradictus est
fuit cognominatus lingua arabica cō
q̄ idem est q domin⁹ ad regem hispa
len. cordubem. et granate. Inter q̄s tunc
magna versabatur discordia et inimiti
cia et mlti milites nobiles regni castel
le iuuabant almuḍafar regem granate
cum potestate sua. Qui om̄es iuerunt
contra regem hispalem. et licet p̄dictus

adruidas scripisset regi granate q nō
bellaret cōtra regē hispalem. quia erat
vasall⁹ regis alfon si noluit acq̄scere p̄
cibus ei⁹: h̄ intrauit et destruxit vsq; ad
locū q̄ dicit cabra quicquid inuenit. Ad
cū cognouit p̄dict⁹ adruidas p̄grega
uit om̄s saracenos et xpianos q̄s tunc
habere potuit et fuit virili aīo p̄tra eos
Sed deridentes cū milites q̄ erant cū
rege granate nūciauerūt ei q nō exirēt
p̄tra illa p̄pter eū nec p̄pter alios sibi si
miles. Quo audito cogitauit q nō ef
ficeret ei honor si non p̄mitteret eos veni
re p̄tra eos et bellauit cū eis in campo et
durauit bellum ab hora terciar vsq; ad
sextam horā et ceciderūt multi ex parte
regis granate ac denicit eos fugerūt
q̄ per viam a campo saraceni et cepit in
bello comitem garciam ordone⁹ et ali
os milites q̄ iuuabāt saracenos tenuitq;
eos i vicis trib⁹ dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹ et
dimisit eos p̄cepit ergo victoria habi
ta spoliari campum et reddidit predam
quā portabat regi hispalem. sic vt vnus
quisq; cognosceret q̄ sua erant et reuer
sus est ad regem alfonsum cū magnis
diuitijs et honore et cū parijs p̄dicti re
gis hispalem. Et extrū saraceni et xpia
ni inuocauerūt eum adruidas campe
ator que omnia multū placuerūt regi
Alfonso.

o Et tuagesimū nonū bellum in sa
racenos et xpianos accidit post
p̄dictū bellū paucis elapsis die
bus. Tunc em̄ rex alfonso sext⁹ predi
ctus p̄gregauit exercitū suū magnum
et intrauit terras saracenoz in vanda
lia vbi plurima damna eis inuolit. Sz
cū ipse esset in partibus illis bellas cō
gregati fuerūt ex aduerso plurimi Sa
raceni et intrauerūt p̄ regnum castelle
obsederūtq; gomacium et fecerunt in
terra illa multa mala et dāna. Eid au
tem ruidas campeator qui remanserāt

infirmus in recessu regis et iam male-
 fecbat audito damno quem saraceni facti
 ebant congregavit omnes gentes quas po-
 tuit et iussit per terram toletam et percurrere illam
 destruens quicquid inuenire poterat: et
 deduxit secum preter alias divitias. vij.
 milia saracenorum inter viros et feminas
 et sic reuersus est in castellam cum honore
 Istud factum seminariū in iudicio fuit iux-
 ter milites castelle. Et ideo tenuerunt
 modum cum rege Alfonso quod cum cam-
 peator esset expulsus a regno et sic fa-
 ctum est et cum recederet nocte quadam
 cum dormiret dictum est ei in visione va-
 de audacter et noli timere. quod semper tibi
 bene erit dum vixeris erisq; dives et ho-
 noratus et in suo recessu cepit unum castrum
 saracenorum quod iacet super benares et dicit
 castreyon gentes vero sine percurrerunt ter-
 ram illam usque gadalfataram. Et co-
 gregatis omnibus spolijs quinta pars de-
 putata ipsi cum fuit vendita Sarace-
 nis pretio trium milium marcharum
 argenti.

Dragessimū bellū inter sarace-
 nos et christianos accidit sequenti
 die. Cum enim predictus Cid rui-
 das campeator iret in finibus regni bel-
 lanit cum saracenis de alcozar et occi-
 dens plurimos eorum cepit locum illorum
 quadam arte mirabili ibi inuenit plures
 divitias. et istud faciunt magnam inu-
 lit timorem saracenis omnibus terolij et
 calatamby propter quod scripserunt regi va-
 lentie obuiacur qui acciderant dicentes quod
 si non succurreret eis quod etiam capere
 terram eorum.

Dragessimū primum bellum inter
 saracenos et christianos accidit
 paucis elapsis diebus post predictum
 bellum. Quia tunc rex valentie ve-
 nit supradictas litteras et misit duos reges
 cum tribus milibus armatorum et cum omnibus alijs

gentibus illi frontarie venerunt supra
 locum dealcozar et obsederunt ibi ipsum cidem
 ruidas campeatorem cum militibus suis te-
 nuerunt ibi cum obsessum tribus hebdomada-
 madibus et abstulerunt ei aquam. Gentes autem
 quos cum habebat in numero erant pauciores. quod
 solū erat quadringenti equites et triceni pe-
 dites. Videntes autem quod aquam perdiderant
 die quadam parauerunt arma sua et annu-
 nerunt se secretissime et subito apertis ia-
 nuis exentes irruerunt viriliter in sara-
 cenos ex inspirato. Sed et illi videntes
 eos venire pauperunt se ut melius potuerunt
 et statim factum est prelium magnū ceci-
 deruntque plurimi saraceni. Sed et inter ce-
 tera strenuissima quod ibi fecit ipse ad qua-
 dam militem saracenū feriens ense nudo
 diuisit in duas partes ut equum suū daret
 eundem militem suo quod pedes pugnat equo
 suo mortuo et unum regem illorum duorum quod
 dicebat feris percussit letaliter propter quod de-
 dit terga. Illi vero rex quod dicebat gualue
 fuit etiam percussus in capite a martino
 autolmes milite strenuo propter quod etiam
 dedit terga. Videntes igitur saraceni quod re-
 ges fugiebant et omnes ipsi timore percussit
 relicto campo fugerunt et secuti sunt eos
 christianam occideres et vulnerantes eos sine
 numero quousque puenerunt ad portas te-
 rolis et calambis. quod rex feris fugit tero-
 litum et gualue calatambis et inde reuer-
 sus est cum bellatoribus suis ad locum ubi
 fuerat bellum expoliarunt campum ubi
 multas divitias inuenerunt et inter cete-
 ra de equis saracenorum postquam congrega-
 runt eos quod erat spersi inuenerunt quingen-
 tos et decem deferunt de equis christianorum
 xv. et intraverunt castrum suum de alcozar
 cum magnis diuinis leticia et honore de
 equis vero quos habuit pro parte sua virum
 omnes Cid misit. xxx. cum sellis et frenis et
 singulis ensibus pendens ex arzonibus
 in domum regis alfonso castelle predicto ut
 haberet amorem eius: quod fratrum erat ab eo ut
 supradictum est.

Duagesimū secundū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo vij. Tūc p̄dict⁹ Cid campeator cui⁹ esset eius timor sup̄ om̄s saracenos cesaraugustanos valentinos et sup̄ om̄s illarū partium acceptis electis militib⁹ suis iuit ad pcurandā terrā saracenorū et puenit vbi q̄ ad locum qui dicitur huerta et vici⁹ ad montē aluanū spacio quinq⁹ dierū et exiuit son⁹ et inter om̄es saracenos et xpianos. ppter qd̄ comes remon berēgel barchinonē. q̄ in sua recōmendatione habebat illos saracenos coniunctus fuit Benalphase regi denie. Qui magnis exercitib⁹ aggregatis secuti sūt p̄dictū Cid campeatorē cogitantes q̄ ab eorū manib⁹ euadē nō posset ipse ac ad tūc deducebat magnāz p̄dā. puenit ergo ad eū nupmar de tonar nec p̄dict⁹ comes remon voluit acceptare verba honesta ip̄s⁹ Cid sibi nūciantis q̄ nihil ducebat de suo et q̄ dimitteret eū in pace. Videns ḡ virtuos⁹ Cid eorū superbis q̄ tollere volebat ea q̄ ip̄e lucrāt⁹ fuerat ab inimicis dei et legi nō stre irruit in eos viriliter et ceciderunt multi ex parte aduersa. Alij vō q̄si inuimero fuerūt vulnerati et denicē eos cepit p̄dictū comitē vnū et lucrāt⁹ est illa vice ensem q̄ dicebat colada. Sed post terciū diem virtuosus Cid liberauit comitē p̄dictū et remisit eum ad partes suas cum duob⁹ militib⁹.

Duagesimū terciū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo octuagesimo nono. Tūc p̄dictus benalfase viā cum p̄dicto comite Remon venerūt cum multitudine grauī et obsederūt castrum de Illuēnar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ip̄s⁹ Cid campeator. misit ergo rex

cesaraugustanus pro Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castris ip̄s⁹ qui venīt super eos et commissum est durum bellū effusq⁹ est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eol Cid qui nūq⁹ vicus fuerat et fugiē a campo rex abenalfase et p̄dictus comes secutusq⁹ ē eos per tres leucas occidens et vulnerans plurimos eorum et reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuinis et honore in ciuitatem cesaraugustanam vbi honorifice et cū magna leticia fuit receptus.

Duagesimū quartū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimonona gesimo. Tūc p̄dictus rex Alfonso sextus brano tercius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui saraceni contra vnum vianandaluz qui se eleuauerat cum castris de rueda qd̄ est prope cesaraugustam. Saracen⁹ autē ille qui se eleuauerat cum castris habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis Alfonsi dicens q̄ volebat dare castrum p̄dicto regi Alfonso et exiuit colloquendo cū rege inuitauitq⁹ eū ad prandiu intra castrū s̄ rex nō acceptauit puiniū illuminat⁹ a deo qz erat puiniū proditiōis. Intrauerūt ergo cum eo ad conuiuiū p̄dictus infans et comes garcias q̄ cum fuerūt intra castrum occisi sunt lapidibus qd̄ factū nimis displicuit regi et cogitādo vituperiū qd̄ sibi fecerat ille saracen⁹ misit pro Cid ruidas campeatore q̄ libenter venit ad mandatū ei⁹ et recepit euz rex honorifice. Narrauitq⁹ sibi dāna q̄ receperat ab illo saraceno. Tūc pepcit ei et inuitauit eū q̄ veniret secū in castellā s̄ noluit acq̄escere q̄s q̄ p̄cessit sibi sequēta. scz q̄ cū aliquis

quartus

11
 Onagesimū sextum bellum in-
 ter saracenos ⁊ xpianos accidit
 anno domini Millesimonana
 gesimo quinto. Imperante henrico et
 sedente in cathedra petri gregorio se-
 ptimo. Tunc predictus rex wilsonus
 biano tercius rex castelle congregavit
 exercitum suum magnum ⁊ venit sup-
 toleum. Erat em̃ tam solutus ⁊ iurasti-
 to quod fecerat almaymon regi tole-
 ni propter eius mortem et filij sui yseñ.
 Venit ergo predictus rex et cogitavit
 quomodo capere possit ciuitatem illā
 tam magnam ⁊ tam fortem et recorda-
 tus est verbi quod audierat cum esset
 sub arboze i hono regia predictę ciui-
 tatis quando erat cū predicto rege al-
 maymon. Querebāt enim inter se cō-
 siliarij predicti regis ipso presente re-
 ge quomodo possit capi ciuitas illa
 fortis et respondit vnus illorum q nō
 poterat capi nisi septem annis esset oc-
 sessa sic q nulla prouiso possit intrare:
 et tunc in octauo anno posset capi
 pre fame. Illud verbum audiuit

rex Alfonso licet ipsi cogitaret qd dō-
miebat sic ergo cū venit ex hoc verbo
abstulit eis panem et vinum et fructus per
suos annos et hoc vndiq; p totam terram
et tenuit eam obsessam alijs q̄moxanis
ex quadruplici parte ciuitatis et cū in-
tra ciuitatem esset populus sine numero
defecerunt eis iam victualia et sub qui-
busdam pacis data est eis ciuitas in
die sancti Urbani mēsis may et capta
ciuitate illa que quondā fuerat honor
et gloria gottorum exiit inde et percurrit
om̄s terras circūquaq; et cepit tūc san-
ctam Eulāsiā maquedam albanam
argancam scalonā ozedā bairagā ateu-
siam ozaman berlangā et medinā celi.
et plurima alia loca et reuersus est tole-
tum vbi collocauit thronū suū et fecit
ibi habitatiōem suā et facta est mesqui-
ta maior ecclesia cathedralis dicta san-
cta Maria et fecit qd eligeret archieps
qui esset primas hispaniarū et dotauit
ecclesiā illā plurib; villis castreis locis
et possessionibus honorifice sicut nūc
est et in die p̄secratiōis ecclesie obmole-
rūt rex et regina de thesauris suis et po-
suerūt in illa ecclesia reliquiā multī-
tudinē quas habebāt p̄pter quas verā-
das et indulgentias obtinendas cōcur-
rit ibi multitudo ppli ex toto archiepi
scopatu certis tempib; anni.

Nonagesimūseptimū bellū in-
ter saracenos et xpianos accidit
anno dñi Millesimonoringē-
tesimoseptuagesimo sedente in cathe-
dra petri vrbano scōo p̄dicto papa āno
dñi Millesimononagesimosexto ap̄
clarum montem aluernie in mense no-
uembris consiliū celebrant vbi expo-
sita est miseria ciuitatis hierusalem de-
decus xpi et obprobrium nūciat con-
siliū et auxiliū postulāt. Vnde occi-
dentis populi innumerabilis multitu-
do duces comites et nobiles ignobiles

diuites et pauperes episcopi clerici et
religiosi senes pueri et puellae dolentes
loca sancta prophanari a gentib; et tur-
cis ab appulia puincia lingua occita-
na hispania Aequitania britania nor-
mania Schocia flandria francia ger-
mania lothoringia borgondia lombar-
dia alijs puincijs regnis et terris nul-
lo vnq; angariante sed om̄s pari fide et
voto et deuotiōe iniurias xpi vltuz ire se
parantes signo crucis signati pace fir-
missima vbiq; terrarū composita de ter-
ris suis egredientes nullū in tanta mū-
titudine regem habentes nisi christus
sepulchrū ipsius tanto tempe sub ser-
uitute redactū proponūt reddere liber-
tati et quanto quisq;q; promior erat p̄-
us ad mūdi militiā tanto erat promior
modo ad dei militiam exercendā. Iu-
deos vero in vrbibus quas transibant
credere compellebant vel fructuabant
Vnde multi zelo paterne legi muto
se peremerūt. Alij credere se simulan-
tes post ad iudaismum relabantur. Et
si querat quis incitauit p̄dictum vr-
banum papam vt crucem predicaret et
quis tantam multitudinem commo-
uit. Respondetur qd hoc venit ex inspi-
ratiōe diuina que facta fuit cuiusdā pau-
peri religioso viro gallico qui dicebat
Petrus heremita. qui cum peregrina-
retur in sanctum sepulchrū videns
loca sancta ab impijs irreuerenter tra-
ctari videns etiam venerabilem simo-
nem ciuitatis patriarcham cum subdi-
tis suis villiter et cū om̄i absecrōe et plu-
rib; oppressionib; affligi commota sūt
viscera eius vehemēter et cepit anxius
contristari et cogitare si comode posset
afflictis subuenire. Cum aut quadam
nocte dominice resurrectionis in eccle-
sia lachrymis et orationib; dño suppli-
cans p̄noctaret lōgo v̄giliaz labore fa-
tigat supra paucimētz eccleie somno
hūanū irruente cepit paululū dormi-

tare domin⁹ aut ihesus xpus apparuit ei in somnis inuigens ei legationez ad dominū papam et ad principes occidē tales p liberatōne terre sancte quaz legatōnem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictū papam et omīs alios principes xpianos cū literis p̄dicti patriarche et aliorū fidelium hierosolimis p̄mōrantū. Sic ergo congregati sunt omīs supradicti cum Petro heremita Erāt aut hui⁹ sancti exercit⁹ eminentiores Adamar⁹ podien. epus Godefridus dux lorboingie Eustaci⁹ et baldom⁹ fratres et Robert⁹ comes flandrie. Rodolphus comes meten. Hugo magn⁹ frater regis francoz Stephan⁹ comes blesensis Raymund⁹ comes colose et sancti Egidij desimond⁹ dux apellie Robert⁹ comes normanie. Inf belmus de aboldumūte Raymund⁹ torene. verē sūt q̄ sit ruidas campeator su erat imitator ab istio principibus p̄ isto passio faciendo p̄pter ei⁹ magnā famā. Sed ipse occupat⁹ cum rege Alfonso p̄tra saracenos in expugnatione toleti et aliorū locorū infra dicet q̄ ab illo cōmūio facto exensauit exposita etiā sua scā occupatōne et credunt tūc transire tasse plus q̄ ducenta milia xpianorū inter q̄s Gulheri⁹ de turibus multos insultus hostib⁹ inferens atq; damna vna die rugitū leonis a serpente circumligati audiuit q̄ socijs dissuadentibus accedens audacter serpentes truncavit leonem liberando cui⁹ rei leo in memorieundē sequit⁹ ut leporari⁹ et q̄diu in illa terra fuit multa fecit et comoda i venatōnib⁹ et bellis et quacūq; vidit dño aduersari subito p̄sternebat nec domīno redente in nauis positū derelinquere voluit: q̄ nauis nolentib⁹ eum recipere vtpote animal crudele fecinus est dñm suū narando p̄ maria quousq; de fecit Anno q̄ p̄dicto scilz Millesimo nonagesimoseptimo exercit⁹ p̄t fues

paganorū arigit et factū est primū bellum magnū cum saracenis ad portem fluminis pharphar nono kalēdas marcij vbi multo saracenorū sanguine effuso victi sunt a xpianis. Et capte sūt civitates Nicaea et laodicea et licet eēnt tantū in exercitū tanta fuit rerum omnium abundantia ut aries vno denario. bos vero tantum nummis duodecim venderef.

Nonagesimū octauū bellum inter Saracenos et xpianos accidit anno p̄dicto scilz Millesimo nonagesimoseptimo. Cum em exercitus domini p̄dicta obtinisset loca et manu impatoris Constantinopolitani reliquisset p̄fectus inde varijs transcursis regionib⁹ et p̄lxi itineris diuturno labore plurimū fatigati mense septembri ante civitatē anthiochie. Nam q̄ tūc erat saracenorū subiecta domino castra locauerunt. Cum aut p̄ menses vero nouem in obsidione civitatis cōtinue laborarent et varijs tribulationibus essent oppressi videlicet fame frigore yemalib⁹ ymbribus et multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a turcis in civitate p̄mōrantibus sibi illatis paz p̄ficissent nec vllis bellicis instrumentis p̄tra munitissimam civitatem p̄valerent. Resperxit de⁹ afflictionem p̄p̄i sui p̄ quendam fidelē xpianum in civitate sub infidelū dño cōmōrantē q̄ de nocte p̄ scalas dñm boamūdā principē tarentinū clam cū militib⁹ in civitatē recepit. Illi vo portas aperientes interfecto ei⁹ duce noie ac ciano cū alijs fere. xj. milib⁹ q̄busdam alijs vinculis mancipat⁹ civitatē nobis lem multaz p̄vinciarū a dieb⁹ antiquis metropolim et mediatricem diuio munere possederūt.

Nonagesimū nonū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno

domini Millesimononagesimodectano. Capta est anthiochia ut predictum est mox superuenit coroban^o magno cum exercitu paganorum et christiani obsident tamque fame afflicti sunt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinere inedia ergo purente et fame intolerabili compellente de necessitate facientes virtute pauci pro multis ad prelium coacti sunt extrinsece lancea domini sancta qua lat^o eius in cruce fuerat perforatus qui paulo ante sub terra per reuelationem repta fuerat eos per vexillo precedente exercitum christianorum innumeram infidelium multitudine audacter ingrediens et brachio extenso viriliter pugnans diuino preceptu adiutorio gloriose de hostibus obsidentibus triumphauit: alijs gladio trucidatis alijs terga vertentibus equorum velocium presidio fuga elapsis expoliatis ergo campum exercitus domini et tantum auri et argenti equorum et victualium copiam inuenerunt ut omnes cumulatim diuitijs et victualibus supra modum abundantes cum ymnis et laudibus ciuitatem ingressi domino per tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hunc modum reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuiusdam rustici puerculi dicens veni ostenda tibi lanceam christi et rusticus idem capta anthiochia fodiens in ecclesia sancti Petri in loco ostenso presente Raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitantibus autem plerisque quidam Bartholomeus nomine christi sibi apparente certificatus igne licet pedibus quies fieri iussit illesus transiit cum lancea et sic exercitus domini fiducia habens in christo et lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

Entesimum bellum inter Saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimono. Tunc exercitus domini domini.

nam ciuitatis anthiochie Boadmundus predicto concedentes ordinis ecclesijs et clero ac patriarcha et stipendijs unde sustentari possint. Siriacus prescens marchiam et barram multaque castella regionis illius expugnant tanta fame afflictis qui corpora saracenorum ferentia edere compelluntur et inde profectus exercitus domini ad interiora syrie larga dei manus refocillatus est et tandem montana hierosolymorum conscendens ante sanctam ciuitatem peruenit tentoria figens et castra firmi militarem disciplinam collocans ex omni parte ipsam urbem obsidione vallauit. Est autem hierusalem ciuitas in montanis sita riuus fontibus et silijs carens excepto siloe ubi aqua sufficienter habet legitur quod priusque exercitus domini hierusalem applicuisset quadam columba desuper exercitu predicto volans ab ancipite graniter plagata est. circa quam repte sunt littere quas deferabat talis sententie Rex acharon duci Cesaria salutem. generatio canina venit gens contentiosa contra quam per te et per alios defendas nam legem iudica idem vrbibus alijs. Erectus ergo petraris et alijs bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes parum in principio profecerunt. quibusdam enim ex nostris sagittarum ymbre grauius sauciatis. alijs vero molarium in missione peremptis machinis etiam ligneis ex magna parte igne succensis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Dum etiam in eadem obsidione prouictus et etiam aque penuria laborarent ex conducto communis omnis quotidie nudis pedibus oratio septem diebus circuebant ciuitatem tandem die octauo qui fuit idus iunij feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi et crucis signo muniti prompto animo pro illo parati mori qui pro ipso eodem die mortuus

est strenniss dñi pñgillies scalas mñris
immittent p sagittas z spicula p lapí-
des desup. venientes z ingentia saxa p
gladios z laceas z ignes supra muros
ascendendo ciuitas sancta hierusalem
a xpianis capta et in porticu Salomo-
nis paganos egredientes tot occidit:
vt in sanguine occisorum vsq. ad equo-
rum genua equitarent sic diuino mu-
nere ciuitas sancta hierusalem a xpia-
nia capta z libertati eorum est reducta:
que p annos circiter. ccc. sexaginta. p.
q. secunda vice ab imperatore Eraclo
fuit capta ab imūdis saracenis fuerat
possessa gr̃as referētes saluatori nro do-
mino ihesu xpo. patriarcham latinū et
tam clerum q. ecclesias ordinantes vi-
cem. Godefridū de bullon milite stre-
nuū z virum deo z hominib. acceptū
dñm ciuitatis vnanimiter elegerunt q.
licer ciuitatis administratōez ad mul-
taz p. cum instantia suscepisset p reue-
rentia tamen xpi et cordis humilitate
noluit rex appellari nec coronā aureaz
deportare vbi dñs n. coronat. fuit pro-
nostra redemptōe.

Entesimū pñmū bellū inter sa-
racenos z xpianos accidit pa-
cis elapsis dieb. a captōe san-
cte ciuitatis hierusalē. Tūc em̃ cu. pñ-
ceps de repatriādo tractaret. Ecce rex
saraceno. cum centū milib. equitum
z. cccc. milib. peditū ad bellandos cri-
stianos ascalonā. venit quib. exercitus
dñi in quo nō erāt nisi quinq. milia eq.
tum. et. xv. milia peditū. occurrēs deo.
p. eis pugnante z nube ab estu solis p-
tegente saracenos solo impetu teritos.
plecis armis eos in fugam conuertit
z in hoc bello facto. vj. kal. augusti. ce-
si sunt centum. milia. paganorum. In-
portū. vero ascalonē vsq. duo milia sus-
fecantur eorum vero qui in mari z in-
ter. pñeta. sumpti. s. numerus igno-

ratur. His gestis reuersus est exercit.
domini in sanctam ciuitatem cu. ma-
gnis diuitijs et honore et mansit ibidē
supradictus Godefridus electus in re-
gem. Alij vero principes ad ppria cum
honore sunt reuersi.

Entesimū secundū bellū inter
saracenos z xpianos accidit si-
pradicto anno domini Milles-
mononagesimonono. Tūc rex Alfon-
sus sext. terci. rex castelle de quo dictū
est supra pñlio Albenh. reg. hispaleñ.
cui. filiā caydā noie cepit in vxores sa-
cra xpianā q. vocata fuit maria vi. nihil
eēt in hispania. q. eis si subiugaret. mi-
sit i. affricā. p. saracenis q. dicebāt almo-
randes. Erāt ei mirabiles bellatores z
placuit regi marochio. p. placē regi al-
fonso z misit ei militiā magnā illoz q.
b. p. fecit capitaneū vñū alnaseū suū
maiorē q. dicebat halyabenaxa. Nunc
p. dicti almorāides tūc obliti dñi sus-
eleuauerūt miramamolīm z reuersi sūt
i. optatā pte q. p. gregati sūt cū alijs sara-
cenis vt expugnēt regē hispaleñ. q. de-
derat filiā suā i. vxorē occulte xpiano z
q. erat amic. reg. xpiani. Venerūt q. p.
p. dictū regē z ipse occurrit eis nō tā pre-
par. ad bellū sic potat z debuerat z oc-
cissus ē in bello q. facto eleuat. i. supbia.
ille saracen. q. se fecerat vocari mirama-
molīm. venit cū. sua multitudine gal. p.
terā reg. alfonso z obsedit hucles. Tūc
āt rex alfonso p. dict. erat infirm. z doli-
it vehement. q. nō potat ire in psona p.
ros q. misit illuc filiū suū vnigeitū. quē
hūerat ex illa. p. dicta cayda vxore sua
xpiana q. dicebat infans don. sancti. al-
fōsi z erat adhuc puer z cū eo. misit co-
mitē donū garciam. de cabra q. nutriet
eū. z multos alios comites z nobiles cū
exercitu mag. z venērūt. p. p. vilesiū. Cū
q. saraceni obsidētes viderūt xpianos
dimiserūt. obsidionem. z venerūt. p. eos.

ordinatis aciebus commissum est du-
rum bellum et permittente deo ac peccatis
forte exigentibus victi fuerunt christiani
et ibi ubi maior erat pars christianorum cum
predicto infante filio regis ibi occurrit
maior multitudo saracenorum. Infans
autem sentiens equum suum vulneratum dixit
nutricio suo comiti: pater vulneratus est
equus meus: et dixit comes fili sitis fir-
mus alias vos eritis vulneratus: et ce-
cidit statim equus in ortu? cum eo: quod cum
vidit predictus comes timens mortem in-
fantis descendit subito de equo suo et
cooperuit infantem cum scuto et ibi defendens
infantem plurimos saracenos cum ense
suo occidit: et tanta fuit eorum multitudo
quod non potuit sustinere: et absceiderunt
ei unum pedem quodam ense et quando vidit quod
non poterat se continere dimisit se cade-
re super puerum ut moreretur priusquam ipse et
ibi occiderunt comitem illum. Ceteri vero co-
mites habuerunt infantem et fugiebant cum
eo quantum poterant cogitantes. eundem
die mortem. Saraceni autem videntes eos in-
secuti sunt eos: et quod non poterant tam ci-
to fugere cum puero sic voluissent attrin-
xerunt eos: et transientes ultra eos occi-
derunt ibi infantem: et comites: et in me-
moriam illius victoriae posuerunt sara-
cenorum nomen loco illi septem porci: et post-
modum mutatus est locus ille et vocatus
est septem comites. Illi autem qui evaserunt
venerunt toletum ad regem et factus est pla-
catus magnus a rege pro filio suo sic ple-
nius continetur in generali historia his-
panie. Tunc fuit perditam concha quam
habuit cum uxore sua cayda habuerunt
etiam saraceni: tunc huete et huclesum
quesiuit rex alonsus a sapientibus quod
re milites sui non poterant tolerare bel-
la sicut solebant. Et responsus est ei quod
erat quia sepe intrabant balnea et quia
nimis vacabant deliciis et extrinsecus rex alon-
sus fecit quod destruerent omnia balnea regni
sui et fecit milites laborare multis exercitiis

Entesimūtercium bellum inter sa-
racenos et christianos accidit anno
domini Millesimocentesimo. tunc
victoriosus princeps Godefridus de bul-
lion expeditis alijs principibus collecto
exercitu suo attendens quod civitatem san-
ctam non posset retinere nisi fines suos
vellet ampliare et hostes vicinos a se lon-
gius pulsare licet essent paucissimi re-
spectu circumstantium nationum quod habe-
bant ab oriente Arabes moabitas et
amonitas a meridie vero ydoneos egi-
ptios et philisteos: ab occidere autem civita-
tis maritimas perolomayda siue acco
et tiron et trippolim et omnes alias usque
ad anthiochiam: a septentrione vero
tyberiadem cesaream philippi et regi-
onem decapolios et damascum: malu-
erunt tamen pro christo animas suas morti expo-
nere quam missa manu ad aratri retrospice-
re et negotium inspectum relinquere non
ergo confidentes in sua fortitudine nec
in multitudine sed in sola dei protectione
spem habentes et salutare crucis verum
lum semper in Christo deferentes inimicis
partim fugatis partim trucidatis partim
carceri mancipatis urbes munitissimas
et castra inexpugnabilia christo subiece-
runt. Unde in illo suo primo egressu cepit
civitatem toppen in litore maris sitam.
Et civitatem ramata nobilem populo
sani muro valido circumdatam et turri-
bus excelsis in campistris sitam: ce-
pit etiam civitatem porphiriam in litore
maris quasi miliaribus .liij. ab accom-
pantes: et civitatem tyberiadem in ga-
lilea que est supra stagnum genezareth
sitam. Quibus subiugatis reuersus est
gloriosus princeps in sanctam civita-
tem cum leticia et honore. In fine su-
perdicti anni mortuus est princeps gode-
fridus et electus est concorditer et in re-
gem inunctus baldouinus frater eius
miles strenuissimus: qui postmodum
diuino fretus auxilio regnum suum dila-

Liber

tant. Nam ipse expugnavit azer et cesariam philippi et accon que alio nomine dicuntur tolemayda et civitatem berid et civitatem sydonis et montem regalem et plurima alia loca cepit ac multa alia loca fortalicia: ac deinde ab alijs successoribus multis bellis et multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum iherosolomitana in civitatibus villis et castris sicut latissime narrat acconensis episcopus in libro de rebus et statu terre orientalis que propter brevitatem relinquo.

Entesimū quartū bellū inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc enim predictus rex alfonso. vij. iij. rex castelle ex ira magna quam habebat contra saracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia dampna que fecerant in terra eius congregatis exercitibus magnis liber ab infirmitate venit in terram saracenorum directe contra illum saracenum qui se fecerat vocare miramamoliz qui tunc erat in civitate cordubensi. et obsedit eum ibi: qui cum cognovit potestatem excedentem regis alfonso non fuit ausus exire contra eum. Cum ergo sic esset obsessus quidam saracenus nobilis cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magna saracenorum et deducit saltum eximprovisso in exercitum regis alfonso: christiani autem sentientes eos capiētes celeriter arma sua bellaverunt cum eis et occiderunt maiorem partem eorum et captivaverunt saracenum predictum abdallar qui et interfecerat regem hispalensem. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperunt etiam plures alios cum eo. Precepit ergo rex alfonso quod duceretur saracenus ille ante eum et mandavit quod duceretur ad locum ubi posset eum dividere saraceni de civitate et quod cederetur corpus medietatem in frusta quia interfecerat socrum suum ut dictum

Quartus

est. Precepit etiam quod ducerentur aliqui nobiles saraceni qui fuerant cum eo et quod comburentur vivi in eodem loco: quod cum viderunt saraceni de civitate timore magno percussi firmaverunt pacem cum eo quod darent eis tributum omnium terrarum quas possidebant circa mare et miserunt multum aurum et argentum ac multitudinem lapidum preciosorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonso contentus de his que fecerat in cursu illo: et quomodo confregerat et honoraverat illum saracenum. Alium qui se vocauerat miramamolim reversus est in terram suam cum magnis divitiis et honore et ex tunc predictus rex predictus rex alfonso tenuit regnum suum in pace et dederunt ei saraceni circa mare quolibet anno tributa siue partas suas.

Entesimū quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo primo. Tunc nicaph rex marochiorum qui erat miramamolim congregato magno exercitu almoravidum transiit mare cui congregati sunt et vni omnes saraceni vuan dalie venit ergo super regem hispalensem. et obsederunt civitatem atque ceperunt eam et inveniunt ibi illum predictorem qui se fecerat vocare miramamolim et percussit caput eius: et exinde venerunt supra cordubam et ceperunt eam: et factum unum dominium saracenorum circa et ultra mare quod primo non erat: quo facto intrauit miramamolim cum suo exercitu magno per terram regis alfonso et pervenit usque ad baldayos. Rex autem alfonso predictus cum erat semper cesaragustam et tenebat eam obsessam. Cum ergo scivit ingressum predicti miramamolim in terram suam elevarunt se ab obsidione et venit cum exercitu suo et cum multitudine francorum que venerant in

adiutoriu eius et commissum est bellum
asperrimu ppe badayos in quodaz lo
co qui dicitur arabice cella que et lin
gua castellana sathalias dicitur: et per
mittente deo vici sunt xpiani et multi
dederunt terga nemine persequente.
Rex aut alfonso sustinuit bellum cu
illis qui secuz remanserant vsq ad no
ctem et tam viriliter bellabat rex q nul
lus saracenus erat qui ausus esset po
nere ante eum et mouet eos de loco il
lo retraxitq eos vsq ad rectoria nicaph
que bene erat fortificata fossatis: et cu
cogitaret fortissime pugnans eos inde
extrahere supuenit qda nuncius qui dixit
ei q insidie quas posuerat saraceni ve
nerit ad depredanduz tentoria sua qd
cum audiuit dimisit bellare illos et re
uersus est ad suos et cu reuerteretur in
uenit se cu illis qui depredabant ten
toria bellantibz cum eis: h fuit victus
et perdidit multos ibi de suis et ipe vul
neratus fuit lancea: supuenien te ergo
nocte diuisi sunt abinmicem bellates
et illi pauci xpiani qui remanserunt co
tumaci sunt regi alfonso et reuersus est
cum eis ad ciuitatem que dicitur co
rya. Saraceni similiter recesserunt ad
terras suas et nicaph trahunt in affri
cam. Istud bellu fuit feria sexta pma
die nouembriis anno quo supra.

Centesimusextu bellum inter sa
racenos et xpianos accidit an
no dni Millesimocentesimo se
cundo. Tunc supradictus rex alfonso
sextus congregauit exercitu suu et in
trauit terram saracenoz et puenit vsq
ad ciuitate hispaleu. destruens quicqd
inuenire poterat et reuersus est in ter
ra sua cu magnis diuitijs et honore.

Centesimuseptimu bellu inter
saracenos et xpianos accidit
anno dni Millesimocentesimo
tercio. Tunc eni rodericus didaci Cid
campeator cum multitudine xpianoz

obsedit ciuitate valentie et tenuit eam
obsessam nouem mensibus in quibz fue
runt multa prelia et effusus sanguis si
ne mensura ta xpianoz q saracenoz
et ta angustata fuit ciuitas pre fame q
copulsi sunt saraceni comedere canes
murilegos et mures plures: etia pau
peres comedebant carnes saracenoz
mortuoz et tot moriebatur fame q pla
tee erant plene sepulcris et non erat se
puleru i quo non essent ad min decem
saraceni. Alij aut exenites a ciuitate
tradebant se libere manibus xpianoz
h cum comedebant statim moriebant
et copellabant eos ipe Cid redire ad ci
uitates vt in maiori numero magis op
primerentur fame: et si aliqui ipe de ex
cubitibus poterat accipere mandabant
eum coburi vt timerent exire. Viden
tes aut maximam pressuram famis fe
cerunt conuenientia suam firmataz cu
predicto roderico didaci vt mitterent
nuncios suos ad regem morie et ad re
gem cesaraguste qui si ista .xv. dies no
succurreret eis darent sibi sine mora ci
uitate placuit pactu istud roderico di
daci et trahunt cu hac condicione q nul
lus illoz nuncioz portaret pro expensis
vltra quinquaginta morobetinos. Re
cesserunt ergo nuncij. Sed rodericus di
daci fecit q nauta cu quo transire de
beant teneret eos quousq ipe iret ad
eum. Fuit ergo statim et mandauit q
inquireretur si plus ducebant quaz .l.
morobetinos: et inuentum est q porta
bant multitudinem auri et argenti et la
pidum preciosorum: et omnia cepit et
diuisit quilibet .l. morobetinos sicut
pactatum fuerat. Cum ergo transiit
tempus et non habuerunt succursum
predictorum reguz tradita est ei nobi
lissima ciuitas valentie que solacium
et delice saracenorum erat. Et ipe
Cid iurauit eandem elevato vexillo
suo ante eum cum magna leticia et

Liber

honore et precepit quod poneret vexillum suum in altiori muri fortalicij civitatis. Et ex illa die omnia fortalicia que erant domini civitatis fuerunt posita sub eius potestate et per honorem fidei catholice: omnes insequite saracenorum facie sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalem et redactus necessarios et facti sunt novem prochie maior aut ecclesia dedicata est sancto petro.

Entesimū octauū bellū inter saracenos et christianorum accidit anno domini Millesimo centesimo quarto. Tunc cum fama predictiois valentie per omnes terras saracenorum percolaret inter ceteros rex hispalen. dolens vehementer congregavit exercitum suum magnū sexcenta milia hominum armorum et velocium quod potuit venit super civitatem valentie et obsedit eam. Virtuosus vero Cid cum pectorator exiit ad eum cum militia sua et habuit bellum cum eo circa ortum qui dicitur de villa nova et decuit eum pluribus saracenis interfectis. Ipse vero rex hispalen. cum tribus vulneribus fugiens evasit et persecutus est saracenos usque iacobis: suffocati sunt in flumine quasi tria milia saracenorum et tanta fuit cedes eorum quod de sexcentis milibus qui venerant non evaserunt ultra mille quingentos et reversus est virtuosus Cid in locum ubi fuit bellum et expositis tentoriis tanta fuit multitudo divitiarum quod pars que cecidit in sortem predictorum fuit quinque milia marcarum argenti et ingressi sunt civitatem nobilem valentie cum magnis divitiis et honore. Nunc autem exercitus eius erat mille quinquecentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et quatuor milia peditum et tunc misit illustri regi alonso sexto suam predicationem in presentem et donum de sua quinta parte que ei convenit in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogavit ut mitteret sibi uxorem suam ximenam cum duabus filiis suis que manebant in se-

Quartus

cto petro de cardenam. Rex autem illustris gaudenter recepit donum et honorifice misit sibi uxorem et filias suas quas postmodum tradidit in uxores comitibus garrionis. Sed quia illi permiserunt quoddam alene contra eas victi propter hoc ante predictum regem in campo ante garrionem tradite fuerunt postea per eundem regem in uxores infantibus navarre et arragonie filiis regum sicut plenius continetur in generali historia hispanie.

Entesimū nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo quarto. Tunc cum predictus virtuosus Cid cum uxore sua et filiabus suis omnia elmita et omnia sole in pace et solacii essent in predicta civitate valentie esse quidam nuntiavit ipsi certitudinaliter quod ymes miramamolim rex marrochiorum dolens de predictioe valentie cum quinqueaginta milibus armatorum veniebant ad obsidendum predictam civitatem. Quod cum cognovit predictus Cid precepit quod omnia castra sui domini preparent et ponerentur in eis omnia necessaria ad pugnam similiter in civitate. Congregavitque omnes gentes quas potuit habere tam de saracenis quam de christianis et omnia hec facta sunt brevissimo tempore. Venit ergo multitudo predicta saracenorum et fixis tentoriis suis steterunt supra civitatem et tantus fuit eorum tumultus cum suis atambois et vocibus quod omnia ximena cum filiabus suis que nunquam similia viderant timebant valde. Sed virtuosus Cid dixit eis omnia ximena et mee filie non timeatis. Ego enim cogito devincere hos saracenos et cum eorum divitiis vos meas filias honorifice et divissime maritabo et illos a temporibus facias venire aut vos buginas vero per honorem ecclesie facias reservari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad signum campanie exierunt in campum cum insidiis et ordine vir-

uosissimi Cid campeatoris: quos videntes saraceni ordinatis etiam suis aciebus commissum est durissimum bellum sic quod vni diebus videbant exire equi sine dominis suis. Et cum saraceni essent multi tenebant christianos tam in magna pressura. Et tunc virtuosus Cid aiens milites suos clamavit dicens: deus adiuva et beate iacobe: et cum dixerit exiit alnabanes quidam miles strenuus cum trecentis militibus et insidijs et percussit saracenos ex aduerso scilicet ex parte maris. Cogitantes autem saraceni quod erat multe gentes timuerunt valde et inceperunt dare terga et secuti sunt fugientes occidendo et vulnerando usque ad quoddam castrum quod dicitur torquera percussio ymes miramamolim ab ipso Cid et tanta fuit cedes saracenorum quod de quinquaginta milibus predictis non euiserunt ultra quam mille quingenti et reuersus est virtuosus Cid cum multis ad locum belli ubi inuenerunt spolia multa nimis et inter cetera inuentum est vnum tentorium illius miramamolim nobilis quam vni quam aliquis viderat et reuersus est in ciuitatem valente brachijs usque ad cubitus plenus sanguine ex vulneribus occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfofo castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cum sellis et frenis pendentibus singulis ensibus ex singulis sellis eorum: misit etiam sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliveti.

Entesimumdecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimosexto. Tunc rex bucar rex marochiorum cum xxx. regibus saracenorum subito apparuit spacio vni leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subditis rumoribus

et ascendit virtuosus Cid supra turris altiore fortalicij cum consiliarijs suis ut videret eorum exercitum quam videns incepit ridere ostendens magnam gaudium: descendens ergo de turri facto signo campane congregati sunt omnes sui bellatores: quibus dixit virtuosus Cid quod volebat dare bellum regi bucar et illis xxx. regibus et hilaris animo placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati secundum modum suum. Eo tempore quo tempore saraceni non cogitabant: cum ergo venerunt ad locum ubi viderunt tentoria saracenorum precepit ut frent lenis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur banieca: quos cum viderunt saraceni ordinarunt subito acies suas et venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cum ergo vidit eos inordinatos predictus Cid precepit vexillum suum sceleriter ire contra eos et factum est prelium magnum sic quod ceciderunt multi ex utraque parte et duravit bellum de mane usque ad horam nonam nec poterant saracenos eradicare ab illo loco propter multitudinem et tantam erat multitudo mortuorum pedum etiam christianorum quod non poterant cum equis ambulare inter eos sed placuit deo quod ab hora nona inceperunt saraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est eum ut eum occideret sed quis ille ducebat velocem equum cum cognouit quod Cid sequebatur eum fugit velocius et non potuit eum attingere sicut voluisset: licet cum perueniret ad mare prope ipsum irer et tunc emisit a manu enses suos super bucar percussitque eum: sed ille percussus intravit subito nautis et Cid descendit et accepit enses suos et spatam regis bucar quam ei ceciderat

quidam vocant tysonam et reuerfus est
ad locum belli denicis saracenis ubi
tot spolia habuerunt quod solum de equis
quinta pars que cecidit in sortem ipsius
fuit tricentorum equorum. Denicis quoque bu-
car rege marrochiorum cum alijs xxx. re-
gibus reuerfus in ciuitate valentie cum
magnis diuitijs letitia et honore. Et
tunc misit regi alfonso castelle in donum
ex predictis spolijs centum equos cum sel-
lis suis et frenis mirabiliter adornatos
et lxxx. saracenos captiuos quod omnia rex pre-
dictus exiis in valle oliveti gaudenter
recepit. Tunc etiam soldanus ipse videns
quod sanctam ciuitatem iherusalem ceperant christiani
et multas alias ciuitates et loca timens
quod tota eius terra perderet si transiret pre-
dictus virtuosus Cid in partes illas pro-
iuuamine christianorum. Ideo audita eius
celebris fama ut eum in amicum posset con-
federare misit ei ambasciatorem suum per
mare et cum peruenit valentiam receptus
est honorifice ab ipso Cide et presentauit si-
bi dona que sibi mittebat soldanus scilicet
multa localia auri et argenti et preciosos
et nobiles pannos de serico et anro mi-
rabilis contexture et multa alia que non
sunt in ista terra: presentauit sibi etiam
vnam libram mirre et balsami preciosi cum quo
postmodum fuit corpus ipsius Cidis balsa-
matus in eius morte. Dedit etiam sibi
vnum archidricum de nobilioribus quod fuit
in mundo quod usque in hodiernum diem
manet in monasterio sancti petri de car-
dena et de his omnibus receptis remisit eum
cum honore ad predictum soldanum cum suis
etiam donarijs inuito federe inter eos.

Centesimum undecimum bellum in-
ter saracenos et christianos accidit
anno domini Millesimo centesimo
septimo. Tunc predictus rex buccar do-
lens quomodo sic turpis victus a Cide capta-
tore et quomodo interfecerat et captiuauerat
eius gentes: et quomodo expoliauerunt epus

et tam magnis diuitijs. Ipse in christiana
sona predicauit in africa conuocans omnes
populos sicut nos facimus cempe cruce-
ate et congregatus est ad eum populus innume-
rabilis cum quo transiit mare ut veni-
ret super valentiam et se vindicaret. Cum
ergo predicti rumores peruenirent ad au-
res ipsius Cidis inter cetera precepit quod
omnes saraceni habitantes intra ciui-
tatem egredierentur foras et quod habitarent in
alcudia que facta cum nocte illa iaceret in
lecto suo predictus Cid hora medie no-
ctis cogitans quomodo se haberet in aduen-
tu tante multitudinis saracenorum. Ec-
ce subito impletum est palacium illud cla-
ritate magna et quodam mirabili odore:
et cum ipse miraretur illius insolite clarita-
tis et odoris apparuit ei vir quidam indus-
tus vestibus albis sicut nix qui canus
et crispus videbatur in manibus suis cla-
ues gestans. Dixit itaque ei dormis roderi-
ce vel quid agis: et ille respondit: quod essem
qui a me hec queritis. Et ait illi: ego sum
sanctus petrus princeps apostolorum quod venio
ad te cum sceleris mandato quod illud quod
tu cogitas de rege buccar scis quod habes
dimittere hunc mundum et ire ad vitam
ubi non est finis et perfigit tibi terminus
xxx. dierum presentis die. Verumtamen vult ti-
bi deus facere hanc gratiam quod tu mori-
us cum gentibus tuis habeas victoriam de
rege buccar propter honorem tui corporis
quod erit cum adiutorio apostoli Jacobi
quem deus mittit ad bellum illud. Si an-
te hec omnia tu facies penitentiam de pec-
catis tuis et saluus eris: hec omnia conce-
dit tibi dominus ihesus christus propter amorem meum
et propter reuerentiam quam semper habuisti
ad ecclesiam meam monasterium sancti
petri de cardenan. Que cum audiuit
virtuosus Cid per gaudium dimisit se ca-
dere de lecto in terram et cecidit ad pe-
des apostoli volens osculare pedes eius et
dixit ei apostolus. Non labores in hoc quis
non poteris accedere ad me: si sis certus

q̄ om̄ia q̄ dixi tibi sunt tibi concessa :
sic dispa ruit ab oculis eius ⁊ reman
sit in palacio illo quidam magnus et
suauissimus odor cuius qualitas effa
ri non potest : ⁊ p̄dictus Cid remansit
fortificatus ⁊ ita certus de p̄dicti o s̄c̄
si iam transissent oia illa . Et die facto
cōuocauit ad fortalicium suū omnes mi
lites suos ⁊ narrauit eis visionem illā
cū lacrimis nihil eis occultans faciet
ergo f̄m̄ consiliū meū ⁊ deuincetis re
gem buccar ⁊ xxxvj. reges qui veniūt
cum eo . Percepit ergo sacramentis
⁊ facta penitentia p̄cō ⁊ suoz cū nō re
manerent nisi septē dies de spacio p̄si
nito precepit vocari ad se uxorem suā
dominā ximenā ⁊ mandauit q̄ addu
cerent ei vasa illa argentea in q̄b⁹ erat
balsamū ⁊ mirra q̄ sibi miserat solda
nus magnus persie . Et cū vidit ea an
te se p̄cepit adduci quandā cupam au
ream in qua ip̄e bibat ⁊ accepit de illo
balsamo ⁊ mirra mixto cū aqua rosea
ad q̄ntitatem vnius coctilis ⁊ bibit ⁊
sic p̄ illos septem dies fecit nihil aliud
comedens nec bibens . Et factū est cor
pus eius pulchrius ⁊ recentius q̄ ante
excepto q̄ cōtinue deficiebat sic q̄ non
poterat se mouere in lecto : penultima
ergo die anteq̄ deficeret vocauit ux
orem suā ⁊ venerabilē ep̄iscopū ciui
tatis iheronim et alios milites paren
tes ⁊ amicos quibus confidebat . Di
xitq̄ eis : scitis q̄ rex buccar erit h̄ vna
istaz die ⁊ circūdabit ciuitatem cum
sua potestate magna : ea ergo q̄ vos ha
beris facere vt vincatis sunt hec . Pri
mo postq̄ fuero mortuus lauabit̄ cor
pus meū q̄ satis intrinsecus mūdus te
neo : laudet̄ de⁹ vt crastina die q̄ est di
es vltima vite mee recipiam corp⁹ do
minicū ⁊ lanato corpore abstergetur
bene ⁊ ungetis ip̄m totum caput ⁊ os
pedes ⁊ omnia alia membra cum bal
samo ⁊ mirra q̄ sup̄st̄ in his vascu

lis argenteis ⁊ nullus sit ausus p̄pter
mortem meam clamare nec ostendere
dolorē : ne forte saraceni sentiant mor
tem meam : ⁊ cū venerit dies vt appo
p̄ inquit ciuitati rex buccar p̄cipietis
q̄ omnes gentes ascendent sup̄ muros
⁊ q̄ sonēt tubas ananfiles ⁊ facient ma
iores leticias que potuerūt fieri p̄ ho
mines : ⁊ cū fuerit dies qua volueritis
ire cū corpore meo in castellaz facietis
q̄ egrediant̄ omnes gētes secretissime
sic q̄ non intelligant saraceni qui sunt
in suburbibus ⁊ p̄cipiet̄ onerari geru
las altazq̄ bestias cū oibus illis dnu
tijs que sunt valentie sic q̄ nō remane
at ibi aliquid q̄ sit alienius valoris : et
cum factum fuerit p̄cipietis incella
re equū meum bameca ⁊ armabitur
bene corpus vero meū ornatīs opti
me ⁊ ponetis me super equū taliter q̄
non possum cadere ponetis etiam in
manu mea ensē meū tyson ⁊ eant
semper apud me ep̄scopus dominus
iheronimus ⁊ gildas priuatus meus
vnus ad dexteram ⁊ alius ad sinistraz
qui dirigunt equū meum : ⁊ vos petre
berundē portabitis vexillum meum s̄
cut consueuistis : vos vero aluarhanes
ordinabitis acies ⁊ ire ad bellandū cū
regē buccar : sitis enim certi ⁊ non du
bitetis q̄ habebitis victoriam me exi
stente mortuo sicut mihi deus conces
sit . Sequenti vero die facto testamen
to suo hora terciarum recepit corp⁹ do
minicū de manu ep̄scopi genib⁹ fle
xis ⁊ cum multis lacrimis : quo perce
pto reclinauit se in lecto dicens : domi
ne ihu x̄pe cuius est omnis potestas ⁊
cui⁹ sūt oia regna tu es sup̄ oēs gētes ⁊
oia sūt ad p̄ceptū tuū : iō dñe peto hāc
misericordiā vt aia sit vbi ē finis sine fine
q̄bus dicit̄ vtuosus Cid tradidit aiam
i maib⁹ creatoris . p⁹ tres aut̄ dies mor
tis ei⁹ apparuit rex buccar cū p̄tate sua
sup̄ valentiam ⁊ fixa sunt tentoria . xv.

milia sicut narrat analfaxar historio-
 phus saracenorum bellabant continue co-
 tra ciuitatem quam poterant et illi de ciuita-
 te defendebant ciuitatem cum magna leti-
 cia sicut eis preceperat. Eidem quod duravit per
 nonne dies quod christiani preceperant omnia sua ad
 ducentum in castellam sicut preceperat eis
 gloriosus eisdem. Bucar vero rex videns quod
 Eidem tanto tempore non egrediebatur ad eos co-
 gitauit quod non erat ausus exire. Et ideo
 volebat facere machinas ad capiendum
 viribus ciuitatem. Sed die duodecima om-
 nibus preceperat posito ipsius corpe Eidem i
 equo suo sicut mandauerat tali dispo-
 sitione quod videbatur viuis hora media no-
 ctis apta est unica porta ciuitatis que ten-
 deretur ad castellam et ordinatis aciebus
 cum omnibus oneribus exeuntes secre-
 tissime in magno silentio sic quod videba-
 tur quod non essent ibi. xx. milites irruerunt
 subito in saracenos qui inuenientes
 eos inermes nec potentes precorsuione
 magna ordinare seipsos. quod videbatur fregit
 bucar illis. xxxvi. regibus quod veniebant
 ex parte christianorum super eos ultra sexagita
 milia militum qui erant albiores nive et ante
 eos viderunt viros militem super equum album
 sedentem in manu sinistra gestantem ve-
 xillum album in manu dextra ensim qui
 videbatur sicut ignis. Videntes ergo
 bucar reges predicti cedere maximam sa-
 racenorum suorum quam faciebant isti milites
 timuerunt valde dederunt terga fugien-
 tes usque ad mare christiani autem insequen-
 tes eos occidendo et vulnerando puene-
 runt usque ad mare tanta pressura ut ingre-
 derentur in nauius quod secundum historiam
 viginti illorum regum fuerunt ibi mortui et
 decem milia saracenorum suffocati. Rex ve-
 ro bucar cum alijs qui euaserant pres-
 suram illam elenatis velis nunquam ampli-
 us sunt reuersi. christiani autem victoriam ha-
 bita reuersi sunt ad tentoria et expolia
 toto campo ubi innumeras diuitias iue-
 nerunt receperunt eas quas portare po-

merant relictis ibi pluribus alijs sine
 numero. et sic venerunt corpe ipsius Eidem
 in castellam cum magna leticia honore et
 sepelierunt sicut ipse preceperat in sancto petro
 de cardena. Saraceni vero qui erant in al-
 cudia videtes quod omnes christiani recesserant
 a ciuitate nihil dimiserant in eadem in-
 gredientes iterum populauerunt eam.
 Fuit autem predictus virtuosus Eidem do-
 minus predictus ciuitatis quinquaginta annis.
 Rex autem alfonso sextus supradictus
 cum audiret victoriam quam Eidem campe-
 ator habuerat mortuus est et quomodo duceba-
 tur in equo suo bameca. ac si esset viuus
 venit personaliter ad sanctum petrum de carde-
 na sceleriter de toletorum honorauit eum
 in sepultura sua in qua etiam fuerunt in-
 fantes aragonie et navarre cum suis
 vxoribus que filie fuerunt ipsius Eidem. Pre-
 dictus vero rex alfonso sextus bzano re-
 gnauit. xliij. annis et septem mensibus et pre-
 ceptis sacris feliciter migravit ad dominum
 anno domini. M. cxxviij. Jacet sepultus
 in monasterio sancti facundi in eius
 morte ex medio lapidum qui erant ante
 altare sancti ysidori in ciuitate legio-
 tribus diebus manauit aqua quod fuit signum
 lacrimarum regni propter damna secuta
 post eius mortem. Ipse vero non reliquit
 filium heredem. Veruntamen quod ipse dederat
 filiam suam dominam oracam in vxorem comi-
 ti Raymundo tolosano qui erat de ge-
 nere gothorum et in illa predictus comes
 habuit unum filium cum perficeret in irlem
 in passayo supradicto quem baptizauit
 in iordane et idem vocauit eum alfonsum
 iorday. Ideo iste post multa damna que
 acciderant in regno fuit eleuatus in re-
 gem et post factus est impator.

Entesimundum duodecimum bellum
 c. Inter saracenos et christianos acci-
 dit post mortem regis predicti al-
 fonsi pauco elapso tempore. Tunc enim regi
 arroganum alfonso cum esset cum ex-
 ercitu suo in regno castelle facta concors

ola et pace inter eūz regem alfonsum paruulū dimittēs ei quicquid i regno suo tenebat. Nūciatū est quō magna multitudo saracenoz itrauerat regnū suū arrogōie quī nimis dolens recessit statim vt occurreret illis: inuēit eos in quodam loco regni sui quī dī effegaz bellauit cum illis dicens . sed quī nunq̄ fuerat vicus ibi victus fuit a saracenis mortuus. Alij dicūt q̄ nō fuit mortuus ibidem sed duxit post h̄ vt tam peregrini per mundum incognitus. Et dicitur in cronicis q̄ hoc accidit ei qz expoliāuit ecclesiā sancti ysdori et plures alias ecclesias castelle post mortem regis alfonsi sexti brano volens ipse regnare.

Entesimūtredecimū bellū in saracenos x̄pianos accidit anno dñi M. cxlvj. Tūc cū ludouicus rex francoz audiūisset ciuitatez edisse captam fuisse a turcis zelo fidei succensus mesopotanee cōpatiēis ab Eugenio papa. iij. apud berfeliacum cruce signatus est cū p̄ncipibus pegri natōz p̄ponens transmarinam anno sequenti. Millesimocētesimoq̄dragesimo septimo. Sanctus bernard⁹ chorar do regi apud franchonburg consti tutor p̄ncipibus fere cunctis signum crucis affixit socij pegri nationis vltra modum multiplicatur navalis exercitus de anglia flandriaz de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducentis nauib⁹ profectis. iij. kal. iulij vlt bonā applicuit illā post. iij. mensū obsidionem capiunt hostes qz quorum numerus erat ducenta milium et quingētos de uincunt licet cristiani. xij. milia vix essent. Chozardus rex cum innumera multitudine pegri nationez egreditur mense mayo vt ad expugnanduz yconum inconsulto diuērit deficientib⁹ victualibus fame afflictus redijt p̄se

quentibus eos turcis multos pdidit. Rex vero francoz ludouicus etiaz aggreditur pegri nationem et euocat⁹ hī imperatore grecoz nauibus ei⁹ aberosolimis euehitur. Anno millesimocētesimoq̄dragesimo octauo franci per deserta asie dolor astucia grecoz qui calcem farine miscuerūt crebro insultus thurcoz patietes fame cruciati havi quidam equozum z asinoz carnibus vescerentur tandem multis fame perennibus ceciliam veniunt et inde anthiochiam palestinas nauigio petierunt hay medius comes marianen. in cipro z alfonfus comes tholose et sancti egidij apud cesaream palestina obierunt et adeo tunc male successit regi francoz qz a grecoz manibus captus imperator grecoz turfolium obsidenti ducitur presentā dus. Quem rogerius rex cecilię expoliata grecia vastata vsqz constantinopolim a captione liberauit.

Entesimū. xliij. bellū inter saracenos x̄pianos accidit āno domini Millesimocētesimoseptuagesimo. Tunc supradictus rex alfonfus septimus rex quartus castelle z nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hispania sub ei⁹ dominio factus fuit impator coronatus in ciuitate legionen. et confirmat⁹ per papam vt de cetero vocaretur imperator hispaniarum. Postqz ergo regnuz arrogōie castelle et legionis pacifice tenuit z oēs reges saracenozum hispanie sibi obedirent tanqz vassalli remanserunt due ciuitates que nō recognoscebant enim dominum scz boetia et alimeria. et propter illas subiugandas congregauit exercitum magnum et venit primo super boetiam z obsedit eam et aliqui non seruantes eidē fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni omnium illarum par

tū congregati suntz venerunt sibi sta-
tim vt facerent imperatores alfonsum
cessare ab obsidione. Sed cū hec a sa-
racenis agerentur apparuit sanctus
ysidorus in visione predicto imperato-
ri confortans eum et dicens. Crastina
die dabis bellum istis saracenis viriliter
et ego veniam in adiutorium tuum. In
os ergo dum sol emitteret radios sup-
terram preparauit se imperator alfon-
sus cum sua militia ad bellandū. Ve-
nerunt ergo animose ad locum belli
firmeruntq; in saracenos et factum est
durum bellum ac ex utraq; parte plu-
rimi ceciderunt. Rex autē sanctus fili-
us imperatoris strenuissime se habuit in
illo bello et vidit imperator beatus ysi-
dorum ambulantem in bello ex parte
sua et cognouit eum propter quod vi-
ribus resum ptis confortantes milita-
res suos sine dubio sperantes victoriā
obtinere. Cum ergo cognouerunt cri-
stiani beatum ysidorum bellare cū eis
et pro eis confortati sunt nimis. Sed et
saraceni pusillanimes effecti non po-
terentes sustinere bellum terga sunt da-
re coacti. cristiani autē videntes eos fu-
gientes secuti sunt eos et mortui sunt
omnes qui venerant in adiutoriu; bo-
erie. Videntes autē saraceni qui erant
intra villam q; non poterant resistere
imperator alfonso apertis ianuis ciui-
tatis receperunt euz omnia fortalicia
sibi submittentēs et propter miraculū
quod in illo bello fecit beatus ysidor-
us statim imperator ysmosus fecit edifi-
cari ecclesiam vnam in honorem san-
cti ysidori sub conuentu canonicorū
regularium datis honorifice omnib;
necessarijs tam in crucibus q; in calice-
bus vestimentis et libris q; etiā in pos-
sessionibus et hereditatibus sicut ne-
cessarium eis erat.

¶ Entesimū decimū quintū bellū
inter saracenos et xpianos acci-

dit anno domini Millesimocētesimo
septuagesimoprimo. Tunc predictus
imperator capta boetia cōtentis et aia-
tis militib; suis cum eodem exercitu
venit super almeriam. Est enī ciuitas
in litore maris mediterranei et intermi-
nis granate. fixis ergo tentorijs super
eandem ciuitatem cum aliquibus die-
bus in obsidione permansisset vene-
it e^o auxillū. Comes raymūd^o barchino-
nē. et iannē. cū classe sua p mare. qui
fideliter adiuuantes impatorē hita vi-
ctoria cepit almeriā. omnem autē pdaz
ciuitatis et terminorū eius dedit impa-
tor alfonso iannensibus et iter spolia
inuentū est vas lapidis preciosi vnius
elmoalde quantitate vnius scutelle. et
iannenses dixerunt impatori q; daret
eis illud vas et q; oia alia distribueret
eis quib; veller. q; ipi cū illo vase eēnt
contenti. placuit autē impatori et cōces-
sit eis vas quod et ipi vsq; in hodiernū
diē p magno locali obseruant sicut au-
diui vocantes illud vas sanctū grialē.
Alia autē spolia dedit raymūdo comi-
ti marchionē. Capta ergo ciuitate et
relicta in securitate vt decebat reuer-
sit in castellū cū iret per viā infirma-
tus est ex laboribus belloz et viay cū
veniret ad locū qui dicitur delas sesne
das videns quandā arbozem que dicit
ensina magne q̄tatis et virentib; folijs
placuit ei descendere sub eadem arboze
vbi pceptis sacramētis et facto testamē-
to feliciter migravit ad dñm. Inter ce-
tera laudat impator predictus alfon-
sus de iusticia. Vnde legit in sua cronica
q; cū quidaz agricola de regno galsie
conquereret eidem q; infans quidam
in suo loco acceperat iniuste bona sua
statim misit lras suas illi infanti q; re-
stitueret ei bona sua. sed ille parum cu-
rans de lris eius. Iterum redijt predi-
ctus agricola ad impatorem cum que-
rela tunc predictus impator secretis

Cōsideratio nona

sine cum duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime intrinseuerat quousque peruenit ad locum secretum ergo diligenti inquisitione secreta cum preteritis locis illius uenit ad domum infantis preceptum quod vocaretur diceretur ei quod erat ad portam imperator qui enim vocabatur. Ille autem non modicum miratus de tam subito et inexpectato aduentu uoluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab imperatore de illa infestitia quare istas suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mandauit ipsum suspendi in porta domus sue et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus dicebatur sanctus alius uero fernandus. Primo de dit regnum castelle. Secundo autem regnum legionis. Sepultus est autem in ecclesia maioris ciuitatis tholethane regnauit et impauit. xl. annis et successit ei in regno filius sanctus quintus rex castelle qui tantum uir tutus fuit et tam iustissime gubernabat quod uocatus fuit a populo rex sanctus uel desideratus regnauit solum anno uno. qui feliciter finit et sepultus est toleti apud imperatorem patrem suum et successit ei in regno filius eius alfonso octauus vi. rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus sex etatis. iij. annorum et orta est diuisio magna inter milites castelle propter eorum interesse quod scilicet eum haberet in potestate sua tanquam tutor quousque esset etatis. xv. annorum propter quod plurima damna in regno eueniunt usque ad presentium tempus receptis primis tyrannorum iusto dei iudicio latius continetur in generali historia hispanie. Incepit regnare iste alfonso octauus Anno Millesimocentesimo septuagesimo sexto.

Entesimum decimum sextum bellum inter saracenos et christianos acci-

CCLIII

dit Anno domini Millesimocentesimo. lxxvij. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliquando fortalicis predicti regis alfonso octauo tenebar usque ad tempus presentium. xv. annorum cum tempus fuit impletum tradidit omnia fortalicis regi et ipse statim recessit a regno et transiit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenorum disposuit ire super ciuitatem roderici que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonso predicti. Erat enim locus ad huc sine muris et ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorus sacriste ecclesie sue uigilanti in sacris ostendit ei aduentum fernandi roderici cum multitudine arabum et precepit ei quod ireretur lociter et nunciaret regi legionis fernando. Venit ergo et nunciavit predicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et uenit uelocius quo posuit ad succurrendum christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a saracenis et cum non haberent muros acceperunt tam uiri quam femine currus et quadrigas et uasa magna uinaria archas lectos ligna ac omnia alia que habere potuerunt et posuerunt circumquaque loco muri quousque ueniret rex fernandus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui nunquam fuerat victus et confidens in domino ex diuina reuelatione beati ysidori irrumpit uiriliter in saracenos bellantes cum eis et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum saracenorum quod non erat qui eos uinumerare posset. aliqui autem enaserunt per fugam. Alii uero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderici et reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortem huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodem

Alfus elius alfonfus q̄ in senectute sua habuit bellū magnū cū albechuc q̄ erat dñs yuandalie ⁊ denicit eū: ⁊ tūc lucra tus est meridas montages badayos et casseres atq̄ alcantecam: ⁊ populauit plurima alia loca ppter que regnū suū erat dilatatum.

Entesimūdecimūseptimū bel-
lum inter saracenos ⁊ xpianos
accidit anno dñi Millesimocē-
tesimooctuagesimo nono. Tūc erat in
africa miramamolim saracenus qui
dam noie iustet malmendo. Sic eleua-
tus in supbiam transiit mare cū pote-
state magna ⁊ venit yspolim ⁊ ibi mo-
uit exercitū suū per campanias cordu-
ben transiitq̄ portū que dicitur delmira-
del: qd̄ cum rex alfonfus octauus co-
gnouit cū iam transierant. xv. anni eta-
tis sue ⁊ pacifice possideret regnū suū
sic q̄ reges arrogante ⁊ nauarre erant
eius uasalli. Congregauit ex improbi-
so maiorem exercitū q̄ potuit ⁊ venit
in locum de alarthos nec uoluit expe-
ctare reges arrogante ⁊ nauarre nec
multos alios qui ueniebant in adiuto-
rium eius. S; ipse cum paucis q̄s ad
manū potuit habere de locis circūci-
nis ⁊ cum didaco dño uiscaye nec erat
ibi nobiles regni dixerat em̄ q̄ ita bo-
ni erant milites strenature sic nobile
qui lingua nostra dicunt fids valgue.
Et ideo illi ppter hoc vituperiū nō ve-
nerunt ad bellum. Cū ergo pdict⁹ rex
alfonfus octauus esset in loco de alar-
chos fortaliū pparando: ecce super-
uenit miramamolim cū potestate ma-
gna saracenoꝝ quoz non erat numer⁹
⁊ cum rex alfonfus esset magni cordis
irruit in saracenos ⁊ cōmissum est du-
rum bellum. Et noluit deus q̄ xpiani
exirent ex illo bello cum honore cum
non essent vnus animi nec tradiderāt
domino suo auxilium sicut debuissent
victi: ergo fuerūt ibi xpiani ⁊ multo eo

rum mortui: ⁊ rex alfonfus fuit in bel-
lo vulneratus ⁊ extractus a suis violē-
ter quia ipse uoluit ibi mori: et cognō-
nit rex alfonfus q̄ hec ei acciderāt ppter
errorem que ipse fecerat contra deū: si-
cut ei reuelatum fuerat per angelum ⁊
pposuit in corde suo decetero seruire
deo: intellexerat enim q̄ potestas dei
castigauit eū crude q̄ sibi multū pro-
fuit: quia seruans deo nunquid aliqd̄
postmodū cepit q̄ non gloriose finiret
ut patet in cronica hispanie latissime.

Entesimūdecimūoctauū bellū
inter saracenos ⁊ xpianos acci-
dit anno dñi Millesimocente-
simo. lxxxvij. tēpore friderici impera-
toris ⁊ urbani pape. iij. Post em̄ ihe-
rosolomitānum per xpianos valde fu-
erat dilatatum post multa bella ⁊ glo-
riosas victorias de saracenis in quib⁹
semper pauci de pluribus triūphabāt
sicut breui cathalogo regū terre sancte
postq̄ habita fuit a xpianis p̄ anno
tari quia godefridus de bullon. Pri-
mus qui ibi principatum tenuit anno
vno cum paucis pncipem militie sol-
dani egiptioꝝ cum infidelium in nūe-
ra multitudine in p̄lio superauit. Rex
baldouin⁹ q̄ ei successit p̄m⁹ latinoꝝ
isrlm h̄ cū tricent⁹. lxx. militib⁹ ⁊ tre-
cent⁹ peditib⁹ pncipe militie caliphe
egypti q̄ secū. xj. milia eq̄m et. xxx. mi-
lia peditū adduxerat superauit p̄vbi
dictum principem cum quinq̄ milib⁹
saracenis interfecit alij autem per fu-
gam euaserunt. Et iterum cum quin-
gentis equitibus et duobus milibus
peditum presidem astolicarum ueniē-
tem cum innumera multitudine deu-
clit celsis ex eis. iij. milibus alijs in fu-
gam conuersis regnauit annis. xvij.
Et successit ei alius baldouin⁹ de bur-
go qui in primo regni sui anno eoz se-
ptingentis equitibus cū gario pncipe
turcoꝝ potētissimo q̄ secū inuēra mul-

itudinē turcorū habebat bellantē et de-
necit eum .iiij. milibus saracenis inter-
fectis alijs vinculis mancipatis cū re-
liquis vero saracenis ille vix evasit. Illi
autē bellū habuit cū rege damasce-
norū cui⁹ exercit⁹ erat .xv. milia equitū.
Ipe vero baldouin⁹ hēbat mille .c. equi-
tum et duo milia peditū hūc etiam de-
necit duobus milibus saracenis mor-
tuis plurimis captivatis. Illi autē euz
pncipe suo terga dederūt de xpianis
autē ceciderūt .xxiij. Regē etiā ascolo-
nitaz qui cū multitudine egiptiorū ve-
nerat in bello cū suis paucis pstravit
Irem doloquinū damascenoz regem
qui venerat cum exercitu magno i bel-
lo. Quarto contriuit duob⁹ milib⁹ ex
hostib⁹ interemptis de xpianis vero ce-
ciderūt equites .xxiij. pedites āt .lxxx.
Hic baldouin⁹ regnavit .xiiij. annis et
successit ei in regno genar eius fulco
comes hic cū paucis militibus suis p-
tinuerat turcorū multitudinē que de-
perse ebulerat triumphavit trib⁹ mili-
bus interemptis multis alijs i capti-
uitate detentis regnavit .xj. annis. suc-
cessit ei in regno baldouin⁹ primogēi-
tus eius filius q nono regni sui anno
quosdā nobiles turcorū satrapas cum
vniuerso exercitu suo circa ptes gero-
conciatas in prelio superavit interfect⁹
ex eis quinqz milibus reliqs euz igno-
minia et cōfusione fugientib⁹. In .xv.
etiā regni sui anno cū pncipe damasce-
noradino congregiens fugiente no-
dino cum parte exercitus sui reliquis
interemptis rex victor campū obtinu-
it regnavit .xxiij. annis sine liberis et
successit ei in regno frater eius Almar-
ricus. Hic primo regni sui anno pib⁹
egipti cum dargan pncipe milite egi-
ptiorū congregiturz facta magna stra-
ge hostium cū paucis diuinitus victo-
riam obtinuit. In secūdo autē plio hīs
secum .ccclxx. milites pugnauit cū p-
-

cipe soldani damasce qui secum duce-
bant .xij. milia turcorū. Arabū autē .xj.
miliaz interfecti ex hostibus mille qn-
gentos de xpianis vero centū ceciderūt
regnavit ātis .xij. et successit ei in regno
baldouin⁹ fili⁹ ei⁹ hic diuino iudicio le-
pra percussus regnam nihilominus re-
xit qui anno .liij. sui regni euz .ccclxxv.
equitib⁹ circa ptes ascalone occurrēs
saladino qui cū .xxvj. milib⁹ equū veni-
ebat superavit ipo saladino cū pte exer-
citus fugiente alijs trucidatis alijs vi-
culis mancipatis. De xpianis autē .liij.
aut quinqz dñi dicuntur cecidisse. In
alio aut prelio circa tyberiadē cū septi-
gentis equitibus occurrēs saladino
qui .xx. milia equū secū habere dice-
batur ipm superavit mille hostibus in-
emptis de xpianis vero paucissimi ce-
ciderūt. Cū aut pdictus rex ppter eius
egritudinē vxorem ducere voluisset
duas sorores quas habebat sibilla pri-
mogenitāz ysabelem iuniorē duobus
viris nobilibus genere vxores dedit si-
billa vxorem bernardo de longa spar-
ta marchioni montis ferrati. ysabelez
vero tradidit dño eufrido de throno.
mortuo aut dicto bernardo relicto q
dam paruulo filio cui nomen baldou-
inus rex p dictā vxorē suā tradidit cui-
dā adolescenti de pictanēsi comitatu
guidoni fidelissimo cui etiā eo q infir-
mitate nimīū grauabatur totius regni
administratōne cōmisit. s; regis indi-
gnationē incurrens pcuratōnem et
administratōnem amisit. Et tunc rex
conuocatis regni maiōribus nepotēz
suum paruulum baldouinum regem
iungi fecit et tam ipm q regez neg-
cia prouidente iutele comitis tripoli-
tani cōmisit. non multo aut tempore
post baldouino rege leproso viam vi-
uerse carnis ingresso minore et laz bal-
douino defuncto prefatus guido pro-
curante vxore sua sibilla ad quā regnū

idre hereditario pertinebat sublimar⁹
est in regem non requisito assensu co-
mitis tripolitani qui totius regni tunc
procurator erat. Unde valde indigna-
tus presertim cum ipse ad regnum aspi-
raret absq[ue] regis consensu cum quo rã
corẽ inimicitias extruxerat cū saladī
no treugas fecit et vi maiore in regno et
ipm regẽ defensionẽ hñet et nocendi
manet cū dñā tyberiadis et toti⁹ galilee
mñimoniũ pñt. Vñ factũ est in regno
pñculũ pñciosã discordia quibusdã
comiti fauentibus alijs regib⁹ adherẽ-
tibus quã diuisionem cum saladinus
cognouit cogitans q[uod] immenso forami-
ne discordiẽ facile pateret insidianib⁹
ingressis ex omnibus sibi subiectis re-
gionibus multitudinem pugnatorũ
congregauit ex egipto arabia et meso-
potania tam equites q[uam] pedites cõtra
cristianos conuocando. Dicitur autẽ
l. milia equitũ exceptis pedibus in
comitatu suo secum traxisset permisit
ante faciem suam decem milia electo-
rum militum qui per terram comitis
tripolitani qui tunc treugas cū sarace-
nis habebat per partes scz tyberiadis
et nazareth vsq[ue] ad suburbia accon trã-
slerunt vt more suo cristianos prouo-
carent si forte incaute et inordinate p[er]-
sequẽtibus possent pñmere vel captiuos
retinere nec effectus caruit astuta impi-
orum imaginatio quia magister mili-
cie templi cum fratribus suis plusq[ue]
lxx. incaute egredientes cum magistro
hospitalis qui d[omi]no castello suo beluet re-
uertebatur cum decẽ fratribus in tẽclũ
si sunt ab eis in tra casale roberti. licet
aut non nisi centumviginti milites in
comitatu suo haberet. x. milibus sara-
cenorum mirabiliter resistentes mul-
tis ex eis interfectis ipse tandẽ fere oēs
interfecti sunt vel retenti. magistro at
templi cum paucis fuga elapsis. ma-
gistro vero hospitalis trucidato pmo

die may cruentam de cristianis repos-
tarunt victoriam. Ex quo facto aiosio.
res saraceni effecti mensio iulij sequẽ-
ti omnibus viris suis in vno congre-
gatis regni cristianorum. ex parte da-
masci ciuitatem scilicet tyberiadẽ ob-
federunt. Jam enim comes tripolita-
nus cuius erat ciuitas a saracenis cap-
tus treugis recesserat eo q[uod] imponeret
sibi q[uod] contra regem et regnũ mala plu-
rima machinans saracenis confedera-
tus fuisset. Muniat igitur predictam
ciuitatem contra saracenos vxore sua
in presidio relicta. Dominus autẽ gui-
do rex hierosolimitanus et Raymun-
dus comes tripolitanus cum omni-
bus fere totius regni nobilibus cum
equitibus et pedibus quorquor habe-
re potuerunt diuino auxilio dei desti-
tuit saladinoz suos occurrentes tento-
ria sua circa fontem tephorianũ loca-
uerũt de multitudine: siquidẽ sua plus.
q[uam] de diuino auxilio confidentes. Et p[ri]-
mo em̃ introitu latinorum et terraz san-
ctam cristiani tot milites in vno p[re]lio.
congregare nequiverunt. Erant enim
mille ducenti milites loricati pedites
aut cū armis et arcubus et balistis circũ-
ter. xx. milia in fausti expeditione inter-
fuisse dicuntur. die aut sequenti cum
de cristianorum exercitu versus obfes-
sam ciuitatem leuiter progredieretur.
copiosa equitum multitudo exercit⁹
saladinĩ a dextris et a sinistris christia-
nos proterue nimis infestans sagittis
et spiculis tam equos q[uam] equites sine
intermissione vulnerans in loco arido
et in aquoso exercitũ cristianoz castra
locare et tentoria figere coegit q[uod] pruden-
ter attendens saladin⁹ sequẽti die plus.
q[uam] ad aq[ue] exercit⁹ cristian⁹ puenire po-
tuisset iuxta thronũ ethiõ ordinat⁹ se-
cũdũ militare disciplinã aciebus xpia-
noz tam equitib⁹ q[uam] equis sistentibus
Saladin⁹ dimicatur⁹ hostiliter occur-

rit. Erant autē dies seruētes valde. mē-
se ar iulio. iiii. nonas eiusdē i festo trās-
lationis sc̃i martini anno incarnatōis
dñi supradicto. s. millesimocentesimo
octuagesimoseptimo tradidit dñs po-
pulū xp̃ianorū in finitū p̃ctis eorū exi-
gentib⁹ i māib⁹ impiorū adeo q̃ xp̃iani
subito terga dātes ab inimicis fere oēs
a maiorib⁹ ad minimū trucidati sūt
vel in captiuitate detēti in tantā ei for-
midinē pusillanimitatē hūiliauit eol
dñs q̃ vn⁹ ex hostib⁹ versa uice centum
p̃sequebat ex xp̃ianis. ⁊ quidāz arma
sua turpiter p̃cipientes in manib⁹ ini-
micorū se gratis tradebant facta autēz
magna strage cesorū. Guido etiāz rex
hierusalem ⁊ magister militie templi
cū multis alijs tam maiorib⁹ q̃ mino-
rib⁹ ordinis in captiuitate detentis
abierunt absq̃ fortitudine ante faciez
subseq̃ntiāz autē certis indicijs ⁊ eu-
dentib⁹ signis deū uisibiliter offensum
agnoscerent ⁊ dū uine p̃tectionis clipe-
um ab ip̃is recessisse nō dubitarent li-
gnū salutifere crucis qd̃ die illo tene-
broso secū in p̃elio detulerūt lamēta-
bili infortunio amiserūt et post pau-
cos dies saladin⁹ ille inimicus christi
non solū ciuitates plures ac alia loca
regni sed ⁊ ciuitatem sanctam hierusa-
lem occupauit cui⁹ excidij tota causa
fuit. q̃z ut dictū ē tota terra erat facin-
rib⁹ plena ⁊ rar⁹ erat in monasterio et
rarior in seculo quem non morib⁹ vel
luxurie uel auaritie infecisset. dedit eti-
am opam proditor comes tripolitan⁹
Cum supradictus viban⁹ papa terci⁹
audiuit captā esse hierusalem ab ini-
micis christi pre dolore post modicūz
obiit.

Entesimūdecimūnonū bellūz
inter saracenos ⁊ xp̃ianos acci-
dit anno dñi Millesimocente-
simdoctuagesimono. Tempore cle-
mentis pape terci⁹ tūc crescenti rumo

re lamentabili de terra sancta pleriq̃
assumptē crucis signo hierosolimani
tre posuerūt uidelicet philipp⁹ rex frā-
corū ⁊ heinric⁹ rex anglorū ⁊ fridericus
octuagesimus octau⁹ imperator ⁊ guil-
lermus rex ceciliē qui iter maris libez
fecit et a piratis et turcis per margari-
tū classis sue ducem sit ergo ingens cō-
motio partiū diuersarū gentiū per ma-
re et per terras partes petentiū trans-
marinas rauenatesi. et pisanesi. archiep̃
sules cū magno de italia agmine itru
appulsi sunt. Fridericus imperator si-
nes imperij aggredit cū multitudie i-
finita. de frisia ⁊ o ⁊ dacia naues. l. de
flandrijs quoq̃ triginta septē de fran-
cia etiam et campania q̃ plures illu-
stres militie titulis gloriosi etas nulla
meminit nec refert historia tantaz mo-
tionem populorū. Philippus et Ri-
chardus francie et anglie reges apud
mesaniam uix appulsi non valentes p̃-
gredi ibidem yemarunt ad quos ab-
bas Joachīm ueniens uocatus ab eis
de calabria scissitatis de futuris respō-
dit q̃ mare quidē transirēt sed parum
p̃ficerēt ne dū adesse tpa quib⁹ recupā-
da foret hierusalem q̃ et ita contingit
Nam solū achon ciuitatez decursu se-
re biennio q̃ cep erat obsideri fuit ca-
pta per reges predictos ubi philippus
rex francie fuit infirmus ⁊ ibo appara-
tu suo duci burgundie cōmisso redijt
a partib⁹ trāsmarinis. Imperator ⁊ o
ad quosdā locorū angustū adueniēs re-
perit multitudinē thurcorū cū quibus
bellās triūphauit postq̃ fluuiū q̃ndāz
transiturus mergi se uix extractus pau-
lo post moritur. fuit quidē uir magna-
nīmus qui post karolum magnū i ge-
storū magnificētia parem non habuit
cui⁹ exercit⁹ antiochia uenit ubi dū fixa
corpa reficiunt ⁊ epulis intendunt tot
obuiūz de tāto exercitu pauca milia
remanerent. Richardus anglie rex p⁹

multa naufragia rediens per haustriam
transire secrete deliberas a duce captus
tradit impatori a quo per annum verentur
exactione maxima reddit suo regno.

Centesimumicesimum. bellum inter
saracenos et christianos accidit an-
no dñi. M. ccc. vii. tpe bononi
pape tercij. Tunc congregatur exer-
citus achon cum regibus hierlm cypri ho-
gariez ducibus haustrie bavarie frascis
et pluribus et germanis redeuntibus vero
hongaris alijs egiptu applicantes da-
myata capti sunt percuti tam ferro quam sa-
me occupaginta milia saracenorum deni-
que captis cardinali repleti sunt hospita-
lae totorum exercituum excepto rege qui a
cardinali discordias recesserat. damya-
raque per annum a christianis fuerat possessa
per eorum redemptionem fuit reddita pagans
hoc tpe ab eodem papa beatus pater noster fran-
ciscus regulam confirmavit.

Centesimumicesimum. bellum
inter saracenos et christianos ac-
cidit anno dñi Millesimo ducentesi-
mo xxxij. Tunc predictus rex alfon-
sus. viij. nepos imperatoris cum regnasset
quinque annis videns damna que sara-
ceni continuo inferebant christianis nec
tradens oblivioni quando fuerat victus
ab illo mtramamolim africano supra
dicto consilio habito cum magnatibus re-
gni sui diffinitum fuit quod melius erat quod
ponerent se in fortuna belli quam sustinere
continuo tanta damna saracenorum et factum
est quod infans fernandus regis predicti filius
ius inisset ad papam pro cruciata vi suc-
cursum haberet pater eius saracenos
qui loca eius ceperant et insuper minas
dederant se veniendi ad destruendum re-
gnum. papa auctoritatem quod erat iusta pe-
riculo concessit et mandavit quod predica-
ret per omnia regna christianorum per an-
num ante terminum prefiniti belli af-
firmati tam per saracenos quam per christia-
nos. interim quod crux predicabat predicto

habito consilio congregavit rex alfon-
sus exercitum suum et intente percurreret ter-
ram saracenorum cepit tunc alcalá et luxur-
ram et grandum et cubas et reversus est
in terram suam propter interpestatem yemalis. Et
tunc in mense february cum esset in ma-
iori loco mortuus est filius eius infans fer-
nandus de quo valde doluit quod unicuique
ei erat. licet filias haberet et sepultus est
in monasterio monialium civitatis bur-
gen. quod dicitur las huelas. Illud enim mo-
nasterium cum quodam solemniter hospiti-
tali prope eum edificaverat predictus rex
alfonsus. viij. et mirabiliter dotavit om-
nibus necessariis. Cum ergo ipse veris
veniret quo solent reges ad bella pro-
cedere congregatis exercitibus suis venit
ad civitatem toletum ibi invenit multas
gentes cruce signatas diversarum natio-
num et linguarum tunc etiam accessit ibidem
rex petrus arrogante cum toto exerci-
tu potestatis sue ac alie multe gentes
regni francoz venerunt etiam ibi omnes
prelati magnates milites scitiferi et ci-
vices regnoz suorum gentes etiam ex italia
roma lombardia almania et portuga-
lia et precepit rex alfonso quod computaretur
omnes gentes que venerant extra
regnum suum et inveniuntur x. milia equo-
rum et c. milia peditum et locutus est
virtuosus rex alfonso cum omnibus ca-
pitaneis et principibus omnium exercituum et
dedit eis omnia necessaria qui nimis
contenti de eo promiserunt sibi quod vel
vinceretur bellum vel morerentur cum eo.
Dato ergo solido illis quibus dandum
erat datis etiam plurimis armis non ha-
bentibus bestijs plurimis ad portan-
dum necessaria inveniuntur est numerus be-
stiarum. lxx. milium. Egressus est ergo
alfonso rex cum exercitibus suis a tho-
lethe die lune. xij. mensis iunii et appropin-
quantes ad terram saracenorum cepe-
runt statim malagonem et calathranam et ve-
tem. Et tunc appropinquavit ibidem

rex sanctus nauarre cum toto exercitu
p tantis sue et inde procedentes venerunt
ad locum qui dicitur gnadabira qui est sub
monte delmuladar et inde accesserunt
ad locum qui dicitur lalosa ex quo loco videret
tentorium ipsi miramamolim quod erat
totum coloris rubei saraceni aut ceperunt
totum illum transire et ideo christiani tra-
sire non poterant ad miramamolim
sine maximo periculo propter asperita-
tem et arduum viam. Cum ergo pre-
dicti reges essent in consilio quid super
hoc agere deberent ecce apparuit eis
angelus domini sub forma pastoris qui di-
xit regi alonso quod ipse ostenderet eis vi-
am per quam secure possent transire et
insuper pascua virentia et fontes delecta-
bilissimos ad bibendum et sic factum est.
Venerunt ergo per viam quam eis osten-
dit et inuenerunt in altitudine illa quam
ascenderunt planities magnam et omnia
que dixerat eis angelus domini. Illi autem
amplius videre non potuerunt ex quo
cognouerunt illum fuisse angelum domini
et cum cognouerunt saraceni quod christi-
ani transirent ad predictum locum do-
luerunt valde. Fixis ergo ibi tentoriis
suis in loco unde poterant videre sara-
cenos et contra manserunt ibi tribus die-
bus ut requiescerent modicum a labo-
ribus suis. In predictis autem tribus die-
bus semper tenuerunt saraceni suas ac-
ies ordinatas. Die autem dominica hora me-
die noctis que erat xvj. dies iulij. audi-
ta est vox quedam de celo ab omnibus
existentibus in exercitu christianorum di-
cens. Surgite fili dei armamini et ite
ad bellum qua voce ab omnibus audita
confortati sunt nimis perceptis quod salu-
taribus sacramentis cum venit lux dei
ei exiit exercitus domini armatus et ordi-
natus. Saraceni similiter ordinauerunt
acies suas. Erat autem exercitus eorum
octuaginta milia equitum. peditum vero
non erat numerus quia non remansit

aliquod regnum saracenorum de quo
non fuerunt ibi saraceni inter quos erant
multi reges et principes et ubi erat ten-
torium predictum rubei illius mira-
mamolim fecit fieri circulum magnum
quasi currale constructum undique ex ho-
minibus armatis circūligatis cathe-
nis ad crura ne aliquo modo fugere pos-
sent quorum numerus erat ultra centum
milia saracenorum nigrorum qui omnes ha-
bebant adergas enses et lanceas et intra
circulum illum erant multi reges et alij
magni domini quasi triginta milia ad ser-
uandum miramamolim. Intra erant
etiam sagittarii inumeri et multitudo
archarum que plene erant sagittis. extra
circulum vero predictum erant tot acies ter-
ribiles ordinate quod paucior erat ad viden-
dum et tanta videbatur multitudo quod nul-
lus poterat numerum existimare. In me-
dio vero totius multitudinis erat pre-
dictus miramamolim armatus et indu-
tus desuper quadam nigra almofia et su-
per illam alia inconsutilis tenens en-
sem ad collum et librum alcorani ante se.
Cum ergo reges christiani inceperunt mo-
uere se contra inimicos christi subito appa-
ruit eis erux pulcherrima in celo mul-
torum et mirabilium colorum quam omnes
christiani viderunt ut narrat in cronica
sua rodericus archiepiscopus propter quod sig-
num omnes christiani fuerunt nimis pso-
nati et irruerunt viriliter et ordinatissime
in saracenos et factum est plium mag-
num. Die eadem dominica que fuit xvj. di-
es iunij et post plurimam cedem sara-
cenorum fractum est currale ex multipli-
ci parte et victi sunt saraceni mirama-
molim vero cum paucis euasit. Secuti sunt
autem christiani tota die et tota nocte sara-
cenos fugientes occidentes et vulnerantes
eos et reuersi sunt in locum belli qui dicitur
vulgariter laslanas. de tholosa in-
uenti sunt mortui saraceni. cc. milia. et
christianis vero solus. cc. et xxv. persone. et ste-

Libeꝛ

terunt ibi reges chꝛiſtiani cum toto ex
ercitu ſuo octo diebus expoliantes cā
puni ⁊ tantam multitudinē auri ⁊ ar
genti ibi inuenerūt qꝫ vix poterāt ſuffi
cere ad colligendū. vñ videret rex Al
fonſus In illis āt duobus diebꝫ nihil
aliud combuſtū eſt ꝑ cibarijs ꝑꝑan
dis in toto exercitu niſi ſolū haſte lan
cearū ⁊ ſagittarꝫ ſaracenoꝝ ſꝫ nec terci
am partē ꝑburere potuerūt ⁊ dedit rex
alfonſus regi arꝛogonū tentoriū illius
miramamolim ⁊ ꝑcepit dono didaco
dño viſcaye qꝫ diuideret campū qui in
hunc modū diuiſit dicens. Dñe omēs
diuitias qꝫ nos ⁊ vos milites veſtri ha
bere debemus huiꝫ belli miramamo
lim eo mō quo ſum intra currale oēs
ſunt reges arꝛogonū ⁊ reges nanaꝛre.
Vobis āt dñe honorem belli do quia
vos habere debetis. Allij dō gētes gau
deant de hijs que habuerūt qđ verbuz
placuit oibꝫ regibꝫ ⁊ ꝑceſſerunt in
de cum leticia magna ⁊ ceperūt caſtꝫ
debilkes ⁊ ferrarbonos ⁊ caſtꝫ qđ di
ciſtur laſmanas de tholoſa. Et inde ve
nerunt baecios ⁊ neminē intruſ inue
nerunt. Progredientesꝫ vltra irru
erunt in ciuitateꝫ vñ etenſa que plena
erat ſaracenis fugientibꝫ vltra xl. mi
lia ⁊ obſederunt ciuitatem ⁊ breui ſpa
cio capta eſt ciuitas ſic qꝫ nullꝫ ſarace
nus euasit quin fuerat mortuus vñ ca
ptiuus vbi etiā plurimas diuitias inue
nerunt ⁊ deſtruxerūt ciuitateꝫ vñqꝫ ad
fundamentuz. Quo ſacto reges arꝛo
gonum et nanaꝛre ꝑpter infirmitates
varias exercitus inualeſcentes felici ex
peditione in regꝫ ſua ſunt reuerſi. Rex
vñ alfonſus cum magna leticia ⁊ ho
nore reuerſus eſt tholeſū vbi magnifi
ce remunerauit milites ſuos ⁊ extrane
os. Hic magnificus ⁊ vniuſus rex Al
fonſus octauus poſt plurima bella et
gloſas victorias cum iret vñ ſe videret
cum regi alfonſo legionis infirmatus

quartus

eſt in quodam loco ꝑꝑe arebelum qui
dicitur garſiminꝫ vbi ꝑceptis ſacramē
tis ⁊ ſacto teſtamento feliciter migra
uit ad dñm anno. lliij. regni ſui ⁊ ſucces
ſit ei in regno filius eius henricus ꝑꝑ
mus. viij. rex caſtelle. Jacet āt ſepultꝫ
in ſupradicto monaſterio monialium
burgeſi. qđ iꝑe cōſtruxerat. Regnauit
autem rex henricus ꝑꝑdictis. xliij. an
nis qui ambulans ludendo cum pue
ris ſuis in ciuitate Paleſi. caſu ꝑcuſſa
quadam tegula cecidit ⁊ ꝑcuſſit reges
in capite de quo mortuꝫ eſt ⁊ ſepultus
eſt in ꝑꝑdicto monaſterio burgeſi. apꝫ
fratrem ſuū infantē fernandū ⁊ ſucces
ſit ei in regno rex fernandus filiꝫ regis
alfonſi legionis ⁊ dñe beringarie filie
ſupradicti regis alfonſi nepotꝫ impa
toris quia ꝑꝑdictꝫ rex henricꝫ n̄ reliquit
proles ⁊ in hoc rege fernando mortuo
patri ſuo regi legionis ꝑꝑuncta ſunt re
gna caſtelle ⁊ legiois ꝑ ſemp.

Enteſimū. xxiij. bellū inter ſa
cenos ⁊ ꝑꝑianos accidit āno do
mini milleſimo ducenteſimo. x.
xx. tempore gregoriꝫ pape. ix. Tūc ia
cobus rex arꝛogonū cōgregata claſſe
ſua ꝑ mare venit ſup maioricā ⁊ deni
ctis ſaracenis cepit ciuitatem ⁊ totum
illud regnum.

Enteſimū. xxiij. bellū inter ſa
cenos ⁊ ꝑꝑianos accidit āno
dñi milleſimo ducenteſimo. xx.
xviij. Tūc iacobus rex arꝛogonū con
gregato exercitu ſuo venit ſup valenti
am ⁊ obſedit ⁊ cepit eam pluribꝫ bel
lis ſaracenoꝝ denictis.

Enteſimū. xxiij. bellum inter
c ſaracenos ⁊ ꝑꝑianos accidit cir
ca annū dñi milleſimū ducente
ſimū quadrageſimū ſcđm. tꝑe celeſtini
pape quarti tūc tartari cum magno
exercitu hungariam ⁊ poloniam vñ
qꝫ armeniam ruciam ⁊ alapiā vaſtante
et vñqꝫ ad fines germanie ꝑꝑenerunt.

Cum antea timerent responsus habu-
erunt et dictum est eis. Ne securi quia
spiritus dissidii et incredulitatis et dis-
cordie precedent vos sicque factum est.
Ante enim introitum eorum rex principes
clerus et populus dissidebant. et ideo in
introitu eorum parare se volebant et cum
tartari se defenderentque regnum hungari-
timore confusi suggerit et multa milia
hungarorum sunt occisi.

Entesimū. xxv. bellū. inter sara-
cenos et christianos accidit anno
domini millesimoducetesimo qua-
dragesimo nouo tpe Innocentij qrti.
Tunc rex francorum Ludouicus qui
postmodum fuit sanctus et canoniza-
tus zelo fidei succensus tribus fratri-
bus suis cruce signat et congregata
magna classe nauigat per mare appli-
cuit portum cipri ubi hiemauit. In se-
quenti autem vere veniens damiatam
litora nili plena saracenis inuenit de-
fendentibus sibi terram hanc bellans cum
eis viriliter cum balistis fugauit et ter-
ruit eos adeo quod ciuitatem munitissi-
mam liberam dimiserunt fugientes
quam rex et sui mirantes intrauere esta-
te ac sequenti hieme tenuerunt.

Entesimū. xxvj. bellum inter
saracenos et christianos accidit
anno domini millesimoducete-
simo quinquagesimo. Tunc predictus
rex Ludouicus cum exercitu suo con-
tra soldanum babylonie egreditur se-
quens predictum nili aluenum videli-
cet saraceni preliari cum eo formidan-
tes transitum precluserunt sed Rob-
ertus frater regis suspicans quod eodem cur-
su vltima responderent primis in qua-
dam aggressionem villam occupat almo-
seram ubi inito certamine saraceni plu-
rimos perimunt christianos. Inter quos
frater regis fuit perditus nec inuentus
Consequenter regis exercitus tanto fu-
it subiectus in firmitatibus quod coeli et alij

armis non vti assumebantur ad ex-
beas et diurnas custodias loco egrotan-
tium dominorum quod saraceni presen-
tentes regem insequuntur et in quodam
lo interclusum cum fratribus suis ka-
rolo et alonso capiunt et alios plures
interficiunt et plures retinent captiuos
sed tractu habito cum soldano rex cum
captiuis magna interueniente pecu-
nia liberatur et damiata redditur sara-
cenis propter quam pecuniam solda-
nus fuit postea a suis interemptus
sallis et damiata dirupta nec ad man-
uerato perueniret christianorum. Rex vero
ad ciuitatem rediens aconem. Vbi quin-
quennio illis mansit in paribus mul-
taque loca muniuit et captiuos plures
redemit. Quo tempore facta est sub-
ito crucis signatio pastorum illorum et puero-
rum in francia usque ad numerum circiter
xx. milium dicentium se angelos vidisse
se et ad vltimandum regem missos esse
Inter quos aliqui magistri vocaban-
tur signantes more episcoporum aquam
benedicentes matrimonia coniungen-
tes religiosos et clericos spoliantes
interdum verberantes et interdum occi-
dentes et nullus restituit seu copescu-
it malignantes. Sic ergo per legiones
ad diuersos portus maris. scilicet inter silas
et brandustas puenientes inanes et va-
cui redierunt sic quod in breui tempe ut fu-
mus euanuerunt. ferebat autem quod ve-
tulus de monte qui arfacides dicitur a pueri-
cia duos clericos scismarinos in car-
cere detinuerat nec vniquam eos dimittere
voluit donec ab eis ut regni fracie pu-
eros sibi adducerent firmam promi-
ssionem accepit. Ab his ergo estimaba-
tur benedicti pueri quibusdam falsis
visionum rumoribus atque promissioni-
bus ad se cruce signandos electi.

Entesimū. xxvij. bellū inter sara-
cenos et christianos accidit anno
34

domini millesimoducētesimosexage-
simo tercio tempe vrbani pape quarti
Tunc Manfredus tyrannice retinens
patrimonium ecclesie. s. regnum cecisse ex
ercitum magnū saracenorum in eundem
patrimonium introduxit. Sz p dicitur pa-
pa Urbanus quartus p cruce signa-
tos victoriam reportauit. et de p rimonio
ecclesie ipsos fugauit. et tunc contulit
karolo fratri Ludouici regis francie
predictū regnum cecisse: hic fuit frater
sancti ludouici fratris nostri.

Entesimū. xxviii. bellū inter sa-
racenos et xpianos accidit āno
dñi millesimoducētesimo lxiij
Tunc iacobus rex aragonū cōgregato
exercitu suo ciuitatem murcie sarace-
norum que rege castelle tributaria erat
obsedit et expugnauit et cepit.

Entesimū. xxxix. bellū inter sara-
cenos et xpianos accidit anuo
dñi millesimoducētesimolxviij
Tunc predictus rex fernāndus scōs viij.
rex castelle āno regni sui. xv. pcepit fi-
lio suo infanti alonso vt intraret et per-
curreret terrā saracenorum q cū exercitu
suo destruxit terrā ciuitatū cordubē.
et cepit plonā et venit p terrā byspaleñ.
et xeriseñ. ē destruxit quicquid inuenit
fixitq tētoia sua sup ruinā guadalete
Rex vō saracenorum ab ēhuc cū b scuit
cōuocauit clamorib⁹ totā terrā et venit
ad locū dexterit posuitq regale suū in-
ter villas et xpianas fecitq septē acies
in quaz qlibet ad minus erāt mille eq-
tes. peditum vō non erat numer⁹. xpi-
ani vō etiam ordinarunt acies suas
et inuenti sunt mille equites et duo mi-
lia peditū. ducebant autem secum qn-
gētos saracenos q s captinauerat: hos
statim decapitauerunt. Cōmissum est
ergo bellum asperitū inter vtrosq et
eum ad intorio altissimi et sancti apo-
stoli iacobi qui apparuit christianis
in bello victi fuerunt saraceni et tot su-

erant mortui ex eis q non fuit nume-
rus eorum estimatus.

Entesimū. xxx. bellum inter
c saracenos et christianos accidit
anno domini supradicto mille
simoducentesimolxviij. Tunc em sol-
danus babylonie vastata armenia an-
tiochiam obsedit quā post aliquos di-
es captam occisus et captiuis viris et
mulieribus in solitudine redegit.

Entesimū. xxxj. bellum iter sa-
c racenos et xpianos accidit āno
domini millesimo ducētesimo
lxx. Tunc predictus rex fernāndus se-
cundus octauus rex castelle cōgrega-
to exercitu suo obsedit vbedaz cepitq
eam viribus et reuersus est cum homo-
re in ciuitatē Toleti.

Entesimū. xxxij. bellum inter sa-
c racenos et xpianos accidit an-
no dñi millesimoducentesimo
lxx. Tunc supradictus rex francorum
ludouicus non tertius laboribus pre-
teritis et expensis de qbus supradictus
est. iohānesq comes murneñ. philip-
pus et petrus libert eius pictanie fra-
ter eius attribateñ. qz et britanie comi-
tes. Theobaldus rex nauarre multiq
milites atq plebes et ecclesiarū prelati
veniunt ad mare. vi. kalendas Julij. et
ab aquis mortuis incipiunt navigare
insiditq eis cōsiliū vt regnum tonicij
qō trāstretantib⁹ dabat xpianis impe-
dimentum pmo subicerēt sue potesta-
ti. Eodēq mense circa festū brē marie
magdalene ad portū karthagenis re-
pulsus saracenis lit⁹ timentib⁹ applica-
erunt et ciuitatē capiūt in instā. ac ca-
stra p toniciū posuerūt quā cū p men-
sem obsedissent occulto dei iudicio in-
firmas in exercitu inualuit sic q fili⁹
regis comes murneñ. iohs et post eū
legatus cardinalis episcopus albaneñ.
obierunt. Deinde benedict⁹ rex ludo-
uicus in vigilia sancti Bartholomei

obiit vidensq; exercitus xpianoz q; tu-
te non valebat biemare in pibus tras
marinis primitus rege Conticio facto
tributario regi cecille z xpianis capit
libere dimissis z q; fides cristiana p p-
dicatores z minores liberes predicare
tur remeant.

Entesimū. xxxiij. bellū inter sa-
racenos z xpianos accidit āno
dñi millesimoducentesimo sep-
tuagesimoprimo. Tūc rex p dicitur Fer-
nandus cupiens seruire xpo cōgrega-
uit exercitum suū z venit sup ciuitatē
cordubē. obseditq; eam z post multa
bella data est sibi ciuitas z tūc virtuo-
sus rex fernandus remisit campanas
ad ecclesiam sancti Iacobi quas dux-
erat almansor sicut supradictum fuit.
Post hec cepit Alionaz z pegalgalar
z mētar z carthenaz cepit etiā illoraz
quam ignibus cremabat z obsedit gra-
natā ppter quod rex granate factus
est eius vassallus tributari⁹ z tradidit
tunc regi fernando gihenium deinde
cepit carmonā z constantinam z aca-
lamidelfio.

Entesimū. xxxiij. bellum inter
saracenos z xpianos accidit an-
no dñi millesimoducentesimo
octuagesimonono tempe Nicolai pa-
pe quarti. qui primo fuerat generalis
ordinis minorū. Tunc soldan⁹ babylo-
nise congregato magno saracenoz ex-
ercitu tripolim ciuitatez obsedit z dū
leranie fierent sancti Marci capta fu-
it ciuitas occisis captiuisq; christianis
pluribus xpianitatis nomen deletum
fuit in eadem.

Entesimū. xxxv. bellum inter
saracenos z christianos accidit
āno dñi millesimo ducētesimo
octuagesimonono. Tunc p dicitur rex
fernandus scōs octau⁹ rex castelle cō-
siderans q; ciuitas hyspaleñ. erat d pñ-
cipalibus mundi q; receptaculū terre

z maris desiderio magno concupiscit
habere illā. Vocato ergo raymundo.
bonifacio tūc alimtranti pcepit sibi q;
statim congregaret maiorem classem
p mare quam posset z veniret sup ciui-
tatem hyspaleñ. z factū est ita. Rex vo-
per terram cum exercitu magno venit
z sic mare z per terram obsessa est pre-
dicta ciuitas hyspaleñ. xvj. mensibus
in quibus fuerunt bella multa in aq;
z in terra z effusus plurimus sanguis
specialiter saracenoz sicut plenius cō-
tinetur in generali hystoria hyspanie.
Quare nō valentes sustinere bella sa-
raceni cum essent nimis continuo an-
gustiati tradiderunt regi fernando no-
bilissimā ciuitatem hyspaleñ. ex pacto
q; extraherent omnia bona sua. Intra-
uit autē predictaz ciuitatē virtuosus rex
fernandus scōs in die sancti Clemētis
anno dñi Millesimoducentesimo no-
nagesimo. Et post hec lucratus est vil-
lam que dicitur keres dela frontera z med-
nam delalbohera z alcalam delos gō-
zales z beier z calis z sant lucar d bar-
rameda z archos z libripā z omnia alia
vsq; ad mare octo annis stetit hic vir-
tosus rex fernandus in frontaria sara-
cenoz q; nō venit in castellas z postq;
lucratus fuit ciuitatem p dicitā hyspa-
leñ. ordinabat iam transire in affricā z
multi reges affricani concordauerant
se subdere sibi si trāssisset. s; infirmatus
est in predicta ciuitate hyspaleñ. et sic
videns se infirmū z declinantē ad mor-
tem vocato ad se filio suo ifanti alfon-
so primogenito quē habuerat in vxore
sua regina beatrice dixit ei. Ego dimi-
to tibi terram citra mare lucratam vlt-
tributariam z si tu sustinueris regnūz
sicut ego tibi dimitto eris talis sicut ego
z si plus acquisieris eris melior me. z
si de hoc aliquid perdidideris non eris
talis sicut ego. Et data bñdictione pre-
dicto filio suo alfonso scā confessione.

ordinato testamento petijt corp⁹ dñi cum. Et factū est cum qdam religios⁹ iniret ad eū cū xpi sacratissimo corpe in manibus suis videns fruosus rex pcepit se expoliari vestib⁹ regijs et idut alijs vestimentis pauci valoris descēditq⁹ de lecto in terrā cū maria humilitate et genib⁹ flexis sup terrā restē qñt dam ligauit ad guttur suū et accepta cruce in manibus suis adorauit eā lacrimosis gemitibus et dicēdo verba magne fidei et deuotionis. Quo facto petijt veniā ab oībus circūstantibus et cum oēs ei pepercerūt recepit corpus dñicū cū magna reuerētia et del timore. et cū reclinat⁹ itez esset in lecto mādanit sacerdotib⁹ q⁹ canerēt laudiam et te deum laudam⁹. et sic tenēs eandē tam incensam in manib⁹ feliciter migauit ad dñm anno dñi millesimo ducē resimo. xciiij. Regnauit. xxxv. annis. et sepultus est honorifice in ecclia maiori hyspalen. Et successit ei in regno vt dicitur est filius eius alfonsus. ix. q⁹ fuit ix. rex castelle.

Entesimū. xxxvi. bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi Millesimo. cccxvi. Tūc p dñm rex alfonsus non⁹ pgregato exercitu suo venit in terram saracenoz et obsedit quandā villā que dñt texeda et cepit. post hec cepit villā cericēsem bis cepit etiā meblam et algarbiū et gibrāleon et huelmam et sepiā et morā et alca bām et castz marim et tamrā et farum et laule et edificauit de nouo villā regalē Regnum etiā murcle qd ab eis subiectione fuerat eleuatū itez sibi subiecit Ipe etiā obsedit aliezriam p terrā et p mare multis diebus et posuit ducē sui exercitus infantē petrū filiū suū et nō fuit psecutus finis qz soluta fuit classis maris p saracenos ultra marios. Quā quadam astucia uouerūt galeas et nauas christianoz esse vacuas ppter infir-

mities inualescentes erant fere omēs christiani in terra cum infante Petro Subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inueniunt in galeis et sic breui spacio soluta fuit classis christianoz ppter quod infans petrus cū exercitu suo habuit dimittere obsidionē cum p mare libere saraceni mitterent iam pulsiones i ciuitatez. Predier⁹ rex alfonsus non⁹ fuit tante magnificētie q⁹ veniente ad eum quadam imperatrice cōstantinopolitana vt eā adiunaret ad redimendū maritū suū impatorē quē captiū tenebat soldanus babylonie et erat precii. l. quantala argēti em⁹ precij duas ptes tenebat impatrix quaz vnā sibi dederat papa. Aliā vō rex francoz Ipe solus soluit totā redemptionē eo pacto q⁹ restitueret pape et regi frācoz ptes q⁹ recepat ppter qd regnū tūc remanēte in magna paupate. Fuit etiā tante fame q⁹ mortuo impatore almanie fuit electus in impatorez in discordia tñ de qua electione fuit certificat⁹ p lras pape et p ambasiatores almanie. qz tñ multū tardauit in dispositiōe in viā vt pacificaret regnū suū licet arriperet viā nō obtinuit. Vñ certificatus in viā de discordia almanoz et de igressu saracenoz in regno suo reuersus est cū esset ppe agnitiōē vt succurrēt regno suo qz hic fuit rex magne sapientie et fecit libz qd dñ lacridas. Vñ regitur regnū castelle et est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinā bñ attenderent reges successores et attenderent et executioni mādarent ordinē regiminis illi⁹ libz quia si hoc fieret crederem nullum regnū christianoz in regine regno castelle equipari habundantia tamen et delictis rerum hui⁹ regni et inordinata cupiditas tyrannoz ponūt velamen ante oculos pñdentium vt non solū pdictum librum q⁹ nec

honorem legis pprie attendant. et ideo
semp vacantes in abyssu cupiditatē et
discordie nullum regnū fere xpianoz
est sic in bono regimine offuscatur si
cut est regnum castelle.

Entesimū. xxxvij. bellum inter
c saracenos et xpianos accidit cir
ca idem tempus. Cum em pdr
tus rex alfonfus non recessisset a reg
no ad imperiū suscipiendū et dimisisset
regnū sub dominio filij sui infantis
fernandi tunc abenyncaff rex ultra ma
rinus transitit mare cum multitudine
gravi vocatus et invitatus p regez gra
tate donus minimus at psidebat in frō
taria et notificavit pdictum transitum
infanti fernando et interim ipse occur
rit cum gentibus frontarie saracenis
ex parte ecne erant autem pauci chri
stiani in pparatiōe potestatis saraceno
rum. qz videbant se iam acies adin
cem ne forte diceret q fugiebant. Ir
ruerunt viriliter in saracenos et mortui
sunt plures ex utraq pte. Cecidit etiaz
ibi pdictus preses donus numus cu
sus caput abscisum misit abenyncaff
presentatum regi granate et sic ea die
concessa est victoria saracenis.

Entesimū. xxxvij. bellū iter
c saracenos et christianos accidit
paucis elapsis diebus post predi
ctum bellum. Cum em p totū regnū
castelle divulgaret ingressus pdictus
saracenoꝝ oēs prepauerunt se ut irent
ad frvntariā. Inter quos primus q ac
cessit fuit infans saucius archiepisco
pus toletanus cum aliquali multitu
dine militū xpianoz et quia fuit si
bi nunciatum q multitudo saracenoꝝ
prope martos cum preda magna trā
sibant noluit expectare alios milites
qui ventebant. sed ipse cum suis occur
rit saracenis et bellavit cum eis. Sed
q saraceni incōparabiliter erāt multi

victi fuerant christiani et captus ē pre
dictus archiepiscopus et denudat^{us} lan
cea occisus est et abscisum caput eius
et manus dextera in qua anulum te
nebat de morte predictoꝝ duoz. scilicet
doni numi et archiepiscopi toleta
ni valde doluit pdictus rex alfonfus
audivisse enim eorum mortem cū esset
in via imperij et ideo veniens guerraz
magnam fecit saracenis. Regnavit
xxxij. annis et abstulit sibi regnum in
vita filius eius saucius propter quod
maledixit eum veruntamen in morte
revoavit maledictionem suam et de
dit litteras sigillis aureis sigillatas p
ciuitatibus villis et castris ne possz an
notari de prodicione post eius moꝝez
quia elevarunt se contra eum. Regi
tur etiam in cronicis q hic rex alfon
sus nonus dixit quandam blasphemiam
contra deum. scz. q si ipse fuerat cū
deo quomodo mundū creavit q mul
ti defectus qui ibi fuerunt facti nō trā
sissent. ppter qd verbum cum die qua
dam oraret in oratorio suo ante yma
ginem virginis apparuit sibi angelus
ex parte dei et revelavit sibi sententias
mortis prefixo sibi termino ab illa die
vsq ad. xxx. dies inclusive et factus est
sic quoniam in prefixo termino ab an
gelo discessit ab hac vita et sepult^{us} fuit
apud patrem suum regem fernandū
in ecclesia maiori hyspaleñ. et successit
ei in regno saucius filius eius decim^{us}
rex castelle qui regnavit novem annis
nihil fecit contra saracenos. Et succes
sit ei in regno fernandus tercius filius
eius undecimus rex castelle qui regna
vit. xv. annis et mortuus est. Causa au
tem mortis eius fuit quia precepit oc
cidi duos scutiferos de carnayal et nō
fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes
iniusticiam citaverunt regem ut com
pareret corā deo. infra. xxx. dies ad dā
dum rōnez hui^{us} iniusticie et sic factum

fuit quia in p̄fixo termino mortuus ē
et eo die quo mortuus est venerūt noua
quō infans petr⁹ frater ei⁹ cepit alcan
dete quā obsessam tenuerat pluribus
diebus et successit ei in regno fili⁹ eius
alfonsus. x. rex castelle. xij. Facet autē
sepultus p̄dictus rex fernandus terci⁹
us in ecclesia maiori cordubesi.

Entesimū. xxxix. bellū inter sa
c racenos et xpianos accidit āno
dñi millesimoducentesimo
nagesimoprīmo. Tunc acon nobilissi
ma ciuitas obsessa a saracenis capitur
xiiij. kal. Junij occisis plusq̄. xxx. mili
bus xpianorū vtriusq̄ sexus. Causa at
amissionis p̄dicte ciuitatis dñi dñorū et
nationū diuersitas facientū ibi cōtra
riam voluntatem.

Entesimū. xl. bellū inter sara
c cenos et xpianos accidit anno
dñi millesimotricentesimodeci
mo. tpe Clementis pape quinti. Tūc
hospitalarij cū exercitu xpiano ī festo
Assumptionis b̄e marie v̄gints insu
lam Rodi captiūt que caput est vicina
rum insularū et extunc redacta fuit sub
dominio xpianorū. Inde aptus appa
ruit in terrā sanctā transitus cristiānis
sequēti anno annuillat⁹ et cassatus fuit
ordotemplariorū q̄ in sua prophana
p̄fessione abnegabāt xpm et expuebāt
sup crucem in obprobrium crucifixi et
adorabant dyabolū sub specie cati sic
plures de maioribus eorū p̄fessi fuerūt.

Entesimū. xli. bellū inter sara
c cenos et xpianos fuit circa ānū
dñi millesimū. cccxiiij. regnāte
in regno castelle rege alfonso nono fi
lio regis fernandi terci⁹ p̄dicti sub tu
toribus positus q̄ puulus Tūc infans
petr⁹ annulus vnus de tutorib⁹ supra
dicti regis alfonsi. Congregato exerci
tu venit ad ciuitatē v̄betei. et cum eēt
ibi die martis nona die may bono ma
ne appropinquāt ibi milicie regni gra

nate. Infans s̄o petrus confusus ē ad
tutorio altissimi exiuit ad eos et factus
est p̄lium magnum s̄ victi fuerūt sa
raceni et mortui sunt ex eis mille quin
genti saraceni et qui erant inter eos ho
mines signati et magni domini et se
curus est fugientes saracenos p̄ q̄nq̄
leucas occidens et vulnerās plures ex
eis et post paucos dies obsedit Calnil
et albanar cepitq̄ eos et reuersus est cū
honore in ciuitatem cordubesi.

Entesimū. xliij. bellū inter sara
c cenos et cristianos accidit āno
dñi millesimo. cccxliij. Tunc
dominus Iohannes manuel sup p̄
dicto regi alfonso. x. et xij. regi castelle
cum esset in frōtaria granate: audiuit
quomodo rex granate mittebat quen
dam saracenum qui dicebatur hosofi
cum tota sua potestate contra ciuitatē
cordubesi. et q̄ destreret totam terram
vsq̄ ad portam ciuitatis. Fecit ergo
hoc audito p̄dictus dñs Iohes ma
nuel cum exercitu suo et cū magistris
ordinū et consilijs frōmarie et venit ea
die vsq̄ ad flumē q̄ dñi gnadalquētr
et ibi fuit factū graue bellum. Et inter
vtrosq̄ victus est hosofi et plurimi sa
raceni trucidati q̄ cum rex Alfonsus
scuit gauisus est valde de victoria ha
bita dixitq̄ se voluisse in p̄dicto bello

Entesimū. xliij. bellum inter sa
c racenos et xpianos accidit āno
domini millesimo. cccxvij. tūc
dñs alfonsus infre admirandū maris
militans supradicto regi alfonso cum
sex galeis et sex nauigijs que dicuntur
lenonis et cum octo nauibus bellauit
cum. xxiij. galeis saracenorum. deuicit
q̄ eos et cepit. iij. galeas et s̄bmerse sunt
in aqua q̄tuor et captiui sunt ac mor
tui quasi mille ducenti saraceni.

Entesimū. xliij. bellum iter
c saraceno et cristianos accidit
anno domini millesimotricen

tesimotricésimonono. Tūc infans pi-
raſo filius regis belamarin tranſiit
mare cum ſeptem milibus equitum et
triginta milibus peditum vt deſtrueret
terram chriſtianorum. Sed cum ma-
giſter de alcancaerz Gundilaus mar-
tini de ouero hoc nouerunt pūctiq;
fuerūt cum genibus ciuitatis yſpalē.
z Serifeū. qui occurrētes predictos ſa-
racenos cum duobus milibus equitū
z.ccc. peditibus irruerunt fortiter i ſa-
racenos: z factum eſt preliū magnum
in loco qui dicīſ vega de pagana vbi v-
cti fuerūt ſaraceni predicto infante pi-
cato z quaſi omnibus alijs ſaracenis q̄
cum eo tranſierunt.

Enteſimūquadrageſimūquin-
tum bellum inter ſaracenos et
chriſtianos accidit āno dñi M-
leſimotricēſimoq̄drageſimo. Tūc
donus alfonſus inſre admirādus ma-
ris ballauit cū claſſe ſaracenorū coraz
aliſeſira: z pmittente deo victi fuerunt
chriſtiani z pſerunt z capti fuerūt a ſa-
racenis octo galee z ſex naues. mortu-
uſq; eſt ibi ammirandus z maior pars
chriſtianorū.

Enteſimūquadrageſimūſextū
bellum inter ſaracenos z chri-
ſtianos accidit anno dñi ſupra-
dicto. Tunc eſt in menſe May incepit
rex balamarin cū exercitibus ſuis trāſ
mare mediterraneū cū quo veniebant
rex toniſu z rex bugie. durabatq; trāſi-
tus eorū vſq; in finem octobris. Nume-
rus aut equitū qui tranſierunt fuit vl-
tra octuaginta militum. peditū aut p-
pter eorū nimiam multitudinem non
erat numerus. z tūc perierūt omēs cri-
ſtiani q̄ erant in vndecim galeis et vna
naui coram carifa cū tempeſtate maris
tenentes predicti ſaraceni obſeſſam p-
dictam villam ab ingreſſu menſis au-
guſti anguſtiantes eam ſine intermiſ-
ſione. Venit etiam in eorū adiutoriuſ

rex granate cū ſeptem milibus equitū
z peditū maxima multitudine. Obſe-
dentibus ergo p̄dictis regibus ſarace-
nis tarifa venit vox hec ad reges Al-
fonſum nonū. xij. regem caſtelle predi-
ctū z ad regem alfonſum portugalie q̄
diuina clemētia in vnū congregati cū
tredecim milibus equitū. z viginſi mi-
libus peditum venerūt vt ſuccurrerēt
predicte ville obſeſſe: z cū puenerūt ad
vadum carife: miſerūt in nocte ad pre-
dictam villam obſeruantes decrement-
tum maris q̄ngentes milites qui exeu-
tes ab aquis p̄ horam maris tranſeun-
tem intrauerūt nocte carifa ignoran-
tibus ſaracenis. Altera v̄o die de ma-
ne venerūt ſaraceni aciebus ſuis ordi-
natis ad tranſitū predicti vadi z ince-
perūt bellū cū chriſtianiſ: q̄bus bellā-
tibus exierūt chriſtiani q̄ erant in pre-
dicta villa cū introeuntibus z irruerūt
in tentorijs ſaracenorū occidētes z ex-
poliantes totū regale eorū: quia non
erant q̄ reſiſterent eis. Quod audiens
rex almoaſen cū alijs regibus z ſarace-
nis vt ſuccurrerent vxoribus ſuis z fi-
lijs ſubito redierūt ad tentoria. Reges
v̄o chriſtiani cū exercitu ſuo dicentes
fugit. dederūt poſt eorū terga: ſic pla-
cuit altiſſimo q̄ ſaraceni victi fuerunt
z fugientes tot fuerūt mortui ex eis q̄
nō eſt aliquis q̄ poſſet eorū numerum
eſtimare z mortua eſt ibi horra v̄por re-
gis belamarin z ipſe rex fugit in aliſe-
ram in quadaſ equa q̄ nō bibeant nī
ſi lac camelorū z comedebant ammonā
mundatam z paſſas mūdadas que ſi-
cut aquila currebat tanta erat eius ve-
locitas. z expoliantes chriſtiani tento-
ria ſaracenorū z campū inuenerūt tā-
tū de auro z argento q̄ nō eſt aliquis
q̄ excogitare poſſet. Fuit etiā captiua
tus infans abenamar filius regis bena-
marin z educt⁹ ad regē alfonſuz. Ha-
bita igitur glorioſa victoria tāre multitudinis

Saracenorum in signum victorie predictus rex castelle vexillum suum domino pape benedicto. xij. misit quousque in hodiernum diem in capella pape communione cōseruat. Fuit autē predictum in die omni sanctorum anno quo supra. Et reuersi sunt predicti reges christiani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonso castelle obsedit alcaalam de bentayre quam nunc dicunt alcalaria real. cepitque eam et locum et carcaboy et pręgo et rute et benamixi matreya que a magnis temporibus fuerant saracenorum.

Centesimumquadragesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Mccc. lxxij. Tunc bellauit classis christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta duarum galiarum et triginta nauium cum classe saracenorum que erat galiarum et nauium georum que dicuntur lenons. xcvi. ducebant etiam saraceni multitudinem caprarum sed domino coopante vicit classis castelle. Soluta est classis saracenorum submersaque sunt in mari. xxxvi. galee saracenorum et ceperunt. xxiij. Alijque fugerunt perieruntque in bello nauali ultra viginti milia saracenorum. Eodem etiam anno bellauerunt galee christianorum cum duodecim galais saracenorum que ferebant vicinialia aliezere: vicique fuerunt saraceni soluta classis eorum.

Centesimumquadragesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo tricentesimoquadragesimo quarto. Tunc supradictus rex alfonso. x. et rex. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui. attendens etiam quomodo gibraltar fuerat sua et stererat super eam cum maximis laboribus et expensis: nec potuit eam recuperare propter multas damna que sui vasalli et natales in regno suo faciebant volens quasi emē

eam accipere per gibraltar. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenorum et obsedit alieziram. et vt leuius eam acciperet fecit prope eam aliam villam et circumdedit eam muro: ac populauit eam. et vocauit eam alieziram novam quo facto elapsis viginti mensibus sue obsidionis in vigilia oliuarum. xxviij. die marcij cepit alieziram eo pacto quod dimitteret saracenos exire salua totius vita. Et sequenti anno domini Millesimo tricentesimo. xlvij. fuit prima pestilentia in regno castelle. et quia habita aliezira vidit ad oculum predictus rex Gibraltar quia erat et concupiscit reducere eam ad regnum suum si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eam per mare et terram anno domini Millesimo tricentesimoquadragesimonono. Et sequenti anno qui fuit annus iubilaeus cum predictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris sancta. xxvi. die marcij cum esset in plano prope mare fuit sibi christi natum venenum et mortuum est ibidem. et vbi predictio illa tractata fuit nunquam amplius nata fuit herba neque nascitur vt narrat hystoria hispanie. Et sepultus est in ecclesia maiori cordubę. regnavit. xx. annis. et successit ei in regno petrus filius eius. xiiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguis et amicus saracenorum quem occidit rex Henricus secundus i montiel et successit in regno.

Centesimumquadragesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. ccc. lxxix. Tunc rex machomet granate congregato exercitu suo venit super alieziram et obsedit eam et vndique angustians sine intermissione cepit eam die lune que fuit sexta augusti occisis pluribus christianis Et deinde anno domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto destruxit eandem villam usque ad fundamenta predictus

rex machomat granate.

Entesimūquingagesimū bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi quo supra. Tūc em̄ in mense septembri sequenti quidā capitaneus qui dicebat mucer leo bel-
lauit viriliter cū classe saracenorū que exibat de aliezra et ducerent ibi viros suas: et pemptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

Entesimūquingagesimūprīmū bellū inter saracenos et christianos accidit anno quo supra. Tūc rex granate collecto exercitu suo cepit vitream et marchenaz et deduxit secū plurimos captiuos. Subsequenter anno dñi Millesimomillesimo septenagesimonono die lune .x. May fuit eclipsis solis: et sequenti die martis mortuus fuit predictus rex heinricus scōus .ix. rex castelle in scō Dñico de lacalcada: et h̄ fuerit sepultus pmo in ciuitate burgeñ. finaliter tamen deductus est Tolētū: et ibi est sepultus in ecclesia maior in sua capella. Predict⁹ rex nihil famosum fecit contra saracenos. Regnavit .xiiij. annis. et successit ei in regno Iohes filius eius primus q̄ fuit .xv. rex castelle. Et etiā nihil famosum fecit contra saracenos: fuit victus a portugalie exercitu in bello quod dicitur de aluiberata anno dñi. Mcccclxxxvij. Intrauit regnū castelle dux de albencastre cū ducissa vxore sua filia regis petri patre dñs habere regnum. Intrauit etiā cū eo rex portugalie: et subsequenter est pax anno dñi. Mcccclxxxvij. qz tradita fuit in vxore dñia katherina filia predicti ducis infanti heinrico filio regis iohānis. Predictus rex iohānes currens quēdam equū in alea de beuenares cecidit equ⁹ sup eū et occidit eū anno dñi. Mcccclxxx. regnavit .xij. annis et successit ei in regno p̄dictus rex hein-

ricus scōus filius eius cū esset etatis .x. annor. hic fuit .xvj. rex castelle.

Entesimūquingagesimūsecūdu bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi. Mcccclxxxvj. Tūc cū esset firmata treuga p̄dicti regis heinrici tercij. cū yncas rege granate fracta fuit p saracenos q̄venientes ad villam que dicitur quesada ignib⁹ eam cremaverūt. Eo tempe erat in vbe da petrus manriquez dydacus sauci⁹ de benamdes et alfonso de aualos et in baeca erat senescallus et alij milites xpiani qui sūt cōgregati egredi sūt contra saracenos et acceperunt anterioritatem eorū q̄ recedebant cū preda. bellaverūtqz cū eis in campo qd dicitur de los coleiares. et h̄ numerus saracenorū esset .vi. milia equitū. et .x. milia peditū. Christianorū vō vsqz ad numerū mille ducentorū equitū et peditū concessit de⁹ tñ victoriā xpianis trucidatis ex saracenis q̄s duobus milibus. De xpianis vō mortui sūt q̄s .c. inter q̄s mortu⁹ fuit senescallus et dñs alfonso de aualos capitane⁹ comitis stabili castelle. et dñs martinus lupi dñs aualos. Regnavit predictus rex heinric⁹ tercius .xvij. annis et mortu⁹ ē ac sepultus in ciuitate tolet. Hic fuit denotissim⁹ bñ patri nro Francisco intantū vt arma regia cordis minorū circūdaret et fuit de iusticia laudatus. Successitqz ei in regno filius ei⁹ Iohes scōus qui fuit vicesimus rex castelle.

Entesimū .liij. bellū int̄ saracenos et xpianos accidit anno dñi. Mcccclxxx. Tunc rex iohes portugalie cū haberet q̄nqz filios scz duarte q̄ post eū regnavit. petru. heinricus. iohens et fernandus qz desiderabat facere milites infante petru et heinricus qz erant iaz in etate ad militiā dispositi. Et cū magnā festiuitate ordinaret i vlybona ciuitate ad sinu desiderius

implendū consilio cuiusdam nūmera-
toris predicti regis in aliud est muta-
tū: qz affuit q cum illa pecunia que i
illis festiuitatib⁹ exponeret pauca ad-
dita alibi possent infantes effici mil-
ites cum magno dei seruicio z honore
grandi regie dignitates z filioz suozū
quod exposuit de captione cepteul ali-
cui⁹ alterius ville maritime in affrica.
Placuit regi consiliū z approbatū est
ac celer⁹ expeditione negocij decimi
vlus est predictus rex dupl⁹ z auisatio
ne. quia primo misit ambasiatores su-
os p duos galeas in ceciliam sub colo-
re tractus matrimonij. qui euntes z re-
deuntes explorauerūt diligenter ciui-
tatem cepte intrantes in eam cum se-
curitate ac si vellent solariari: z modi-
cum a laboribus maris recreari. Qui
redeuntes ad predictū regem nuncia-
uerunt omnia quomodo erant disposi-
ta in predicta ciuitate. Secunda auisa-
tio fuit. quia habita predicta cognitio-
ne ne ea que fieri debebāt cognoscerēt
q esset contra eos: misit continuo am-
basiatores suos ppter aliquas causas
ad deuastandū ducem britānie: z erat
secretū q predictus dux acceptaret de
fastationē illam certificatus q nō erat
regis intentio ire contra eū sed in alias
pres vbi esset magnū seruitiū dei. Ac-
ceptauit ergo predictus dux z redeun-
tibus ambasiatoribus exposita acce-
ptione statim diuulgatū est quomo-
do rex volebat ire contra ducē britānie
z parata est magna classis in qua fue-
runt cum rege z filijs fere. lx. milia pu-
gnatorum in quozū recessu ab vltimo
na ciuitate facta est magna pestilentia
z mortua est regina philippa: z pacto
honore sepulture: factus ē eclipsis so-
lis magnus: ppter que signa multi ti-
muerūt: sed tubis acclamātibus statim
omnes classē introierunt animati p
regem: z venerūt ad finem sancti Vin-

centij: z miserunt anchoras suas in ber-
rafaron: qui locus ē regni algarbij por-
tugalie: z ibi egeunte rege cum filijs su-
is duarte petro z henrico. qz alij remā-
serant in regno cū essent parui cum
alia filia sua: que nunc est ducissa bur-
gundie z audiuit missam in ecclesia sē-
cte marie predicti loci: qua audita ex-
positū est quō de publico via sua erat
p saracenos icepta. Erāt em primo ad-
mirantes cum viam oppositā ducerēt
duci britānie. Ingressi ergo sunt classē
steruz eleuatis velis pspere vento ve-
nerunt ante scriptē paucis diebus. licet
distare fere. p. l. leucas. z sic accedentes
circūierunt montē almiue qui vndiqz
circūdat marē: sic q nō patet aliqz in-
gressus nisi p mare vel p ipam met
ciuitatē: z miserūt anchoras in portu q
dicūt barbasote qui est ex vna parte ci-
uitatis ad parē occidentis vbi incepe-
rūt habere consiliū quō possent terras
accipere z qualiter possent situare re-
gale ad expugnandū ciuitates. Quod
videntes saraceni: exierūt a predicta ci-
uitate in multitudine graui qd miruz
erat ad videndū: z tunc factus est ven-
tus magnus sic q sine periculo classis
nō poterat ibi pmanere quare necesse
fuit eis eleuare anchoras an eliaziraz
in regno castelle z capientes terras in-
uenerunt ibidem plurimos delectabi-
les fructus z recreati sunt. z ibidez ha-
bito consilio multi dicebant q rediret
in portugalliam vel ad aliū locum quē
lenius possent capere: qz nō erat possi-
bile cepam capere fm multitudinem
saracenorum quam viderant ante ciui-
tatem: z quia omnes saraceni maritimū
recurrerent ad ciuitatem. z quia etiaz
fortalicij ciuitatis erat magnuz. Rex
pō cū esset animosus noluit retrocede-
re ab incepto sperans in dño ciuitates
obtinere. Cū ergo hec agerent felix au-
ra flauit: z ingredientes classē velis

elevatis. Altera die in auroa die memorabili scyvigilia assumptionis virginis gloriose que mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante cepiaz ex pre gibraltaris q̄ est ex pre orientis: et ordinaverunt q̄ missis anchoris statim ex traherent bates quos in navib⁹ deducebant: et q̄ in eis primo in quolibz eoz irent certi hoies armoz: et q̄ galee cū eis ostēderent q̄ volebant ire ad capiendū terram ex pre castri: qd̄ est ad portem cerasanarū: ut oēs saraceni irent illam prem. et q̄ postq̄ saraceni eēnt in mīū multiplicati ad illā partē alinuc quod est factū. et ceperūt terrā in victz saracenis saltantes abatellis et galeis sicut melius poterant: sic q̄ aliq̄ erant in mari vsq̄ ad pectora: et aliq̄ plus vel minus taliter q̄ bellātes cū saracenis: et saraceni defendendo terrā: sic bellū est inceptū cū his saracenis q̄ ibi erāt in pre illa et cū alijs q̄ continuo succurrebant de civitate: et sic bellando cum eis retraxerūt eos quousq̄ fecerūt eos intrare p̄ portam civitatis: et intantū angustiauerunt eos sine intermissione q̄ nō habuerūt saraceni potestare claudendi portas civitatis: et sic intravit xp̄iani mixtim cū eis ad civitatem ad bellandū in vicis et careijs: et duravit die illa bellū intra civitatez vsq̄ ad horam vespertinā: quousq̄ se retraxerūt saraceni ad fortalitium civitatis: et aliq̄ ad villā que est ex altera pre civitatis q̄ dicitur fex. Sed intantū xp̄iani angustiauerūt castrū et predictā villā q̄ eadē die captū est: castrū et villa illa taliter q̄ eadem die tota civitas cū castris suis fuit posita in potestate xp̄ianorū: et dimissa a saracenis. Mortui aut̄ sunt ibi plurimi saraceni: et aliq̄ facti sūt captivi. aliq̄ vō p̄ rupes fugerūt. Perquirentes aut̄ christiani domos civitatis inuenerant multitudinem divitiarū et multas saracenas coquentes panes

et preparantes ollas p̄ saracenis cibis die. De xp̄ianis aut̄ solus vnus mortuus inuēus est q̄ dicebat Basens fer nandū de cayde ex icu cuiusdam saraceni de castro cū iret ad succurrendū infantē henricū qui cū saracenis ante omēs bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua predicta civitas capta fuit: rex predictus cū filiis suis i pane et aqua ieiunabant nec aliquid mandū cauerunt quousq̄ tota civitas fuit capta.

Centesimū quinquagesimū quartum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit circa annū dñi Mcccc. Regnare in p̄dicto regno castelle rege iohē secūdo q̄ incepit regnare anno dñi Mccccv. et fuit positus ibi i torib⁹ scz matri sue illustre regina domina katherina et infante fernādo. Suscepit ergo gubernatōe regni p̄ infantem fernandū cōgregato magno exercitu venit in terram saracenorū: et obsedit antequerā quā mirabili machina murū excedente viriliter cepit: occisa saracenorū multitudine. Predictus i fons fernandus post hoc cepit regnare arogonie et factus est rex arogonū.

Centesimū quinquagesimū quintum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi. Mccccxx. Tūc p̄dictus rex iohēs secūdo cōgregato magno exercitu intravit terram saracenorū et posuit regale suū p̄ pe civitatē Granate. vbi. xix. dieb⁹ stetit. Egrediētib⁹ q̄ saracenis die quadam a p̄dicta civitate multitudine magna p̄stupati ex inspirato cōiuncte sūt acies vtrorūq̄ et factū est pretium magnū p̄limisq̄ saracenis trucidatis alijsq̄ in fugam versis victi sunt saraceni. Quidā aut̄ saraceni spectant sagittarij multitudine nō pauci alijs fugiētib⁹ sub quib⁹dā ficulneis remanserūt cogitantes se ibidē posse defendi et nō parua

damna posse inferre xpianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad q̄s milites cristiani equis dimissis pedes intrauerunt quorū gladijs pierūt. Illa die ut fertur capta fuisset granata si debet ordo pugne obseruatus fuisset. Tpe predicti regis ioh̄is sc̄di plurima castra saracenorū p xpianos capta fuerūt cū multa effusione sanguinis saracenorū. Regnauit aut. xlvij. annis et mortuus est in villa valisolerana anno dñi. Mcccclij. ac sepultus in monasterio cartusienſiū d̄ miraflores ciuitatis burgen. Dic tenuit quendā prenātū a puericia sua q̄ dicebat Aluarius de luna: quē intantuz honorauit q̄ ipm fecit ingm̄ sc̄i Jacobi cū quo multas tribulatiōes passus est et multo tpe a militibus regni: et finaliter ppter nōnulla que sue molestati circa eū indecentia videbant. Fecit em publice p iusticiā in supradicta villa decapitari. Cuius caput nouē diebus stetit affixū clauo in palo alto. corpus v̄o in medio platee tribus diebus inhumatū remansit. Et cū esset vir tante potentie: ab omibus tamē suis in fine relictus fuit: q̄ tamē in tāta pressura ad dñm accessit corde cōtrito et humiliato et pedibus meis lz indignis se p generale confessionē totius vite sue inclinauit. Credo ipm fm̄ signa q̄ vidi miseri cordis dei cōsecutū fuisse. q̄ scriptū ē In quacūq; hora ingemuerit peccator oīm iniquitatum eius: nō recordabor. Et successit predicto regi iohanni in regno filius eius heinricus quartus qui nūc regnat. xvij. rex castelle et xlv. n̄z feliciter ad dei gl̄iam regnet. et utilitatē reipublice. Dic primo regni suo anno cū exercitu suo magno intrauit terram saracenorum et obtinuit viriliter villas que dicūt rimena: et destruxit itiponam: habuit etiā bullas cruciate contra saracenos et continuauit guerram. lvi. annis. In q̄b nō modicū saraceni

sunt fame afflicti in signū etiā voluntatis expugnationis regni granate cepit diuisam malogranatorū p lomamentis armorum regaliū. Quid erit. de nōuit: cuius est causam et finē bellorū agnoscere. Multa em impedimēta offeruntur specialiter diuisio militū in regno contra ipm ppter que iaz hoc anno. lx. plus tūmet guerra in regno q̄ contra i fideles: quod deus sua pietate auertere dignet.

Entesimū quinquagesimū sextū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi. Mcccclij. tēpore nicolai pape quinti. Tunc em impator thurcorū congregato magno exercitu p terram: et magna classe pposita nōmē delere xpianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitates q̄ perā dicūt. quas post plurima certamina cepit. xxvij. die may et intrans eandem ciuitatē crudelissime occidit omnes christianos a sex annis et sup̄az sequenti die. scz. xxi. intrauit portū constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatē constantinopolitanā p mare et p terram potentissime: et eam angustians sine intermissiōe finaliter eaz deuicit et cepit: et ingressus ciuitatē inuincibilē cedem fecit in xpianos. Illi v̄o pedibus et manibus ligatos in captiuitatem duxit monachos etiam et monachas consecratas vituperose ex monasterijs extractas ac si meretrices et p̄stibulo institutē essent traherat cōtra eas pagens tanta et talia qualia de pecudibus quis sine rubore vix dicere auderet. Adoleſcentulos v̄o a decētio et infra cogebat sive spurcissime fidei adoratores existerē. Et vltra hoc intrarunt thurci in illo eximio et claro templo sancte Sophie sacratissimas imagines sc̄orū atq; sanctarū pedibus cō-

culcauerunt: et omne genus vituperij
sup eas fecerunt: et in sacra altaria ascen-
dentes saliebant vociferando iubilant-
es: et machometum hymnis et laudibus
extollentes. Ascenderunt etiam illi ne-
pharij thurci ad sublime tegumē eius-
dem alte et famose ecclesie sancte So-
phie et crucem eius cacumini infixam
delecerunt et dirupuerunt. Sacra vo-
corpora sanctorum laniabant et deu-
stabant. Plurima etiam vituperia fe-
cerunt in sacris crucibus et calicibus. et
intantū eorum vesana rabies exarsit
q̄ a prima hora diei vsq̄ ad meridiem
totam vibem nudatam et desertam re-
liquerunt: sic vt non latinū. non grecū
non armenū. non iudeū. nec aliū quē-
uis homines de habitatoribus ciuita-
tis intra eam dimiserunt. Hec ex epi-
stolis Isidori cardinalis rutheni. q̄ p̄-
sens fuit in excidio ciuitatis et Francis-
ci rostarij ductis venetorum transmissis
ad Nicolaum papam quintū vt de re
medio in futurū p̄videret contra hūc
thurcorū imperatorem qui se vocat in-
imicū crucis xp̄i: et inuicū odio habu-
it christianos q̄ cū aliq̄ue viderit exi-
stimans se in visu deturpatū et sordida-
tum: proprios oculos abluir et abstergit.
vt dicit predictus cardinalis. Et est di-
ligenter aduertendum ad tria singula-
ria que desolationes predictę ciuitatis
precefferunt quorū duo predicti q̄daz
antiquis phis grecus qui Leo dice-
bat. Vnde in ecclesia sancti Demetrii
predictę ciuitatis vt mihi quidam gre-
cus qui proprijs oculis sepe vidit: narra-
uit. Erat quedaz colūna marmorea to-
ta operata ad modū scaecorum sic ordi-
nata q̄ incipiendo a principio in vno
scaco ponebat nomen impatoris: et in
sequenti nomen patriarche q̄ preside-
bat et predicti phis predictus q̄ cū fa-
cta fuisset impletio oīm scaecorum illi-
us colūne tunc perdere ciuitas cōstā

tinopolitana. et sic de facto accidit: q̄
presidentibus constantino imperato-
re et gregorio patriarcha in quorū tem-
pore capta fuit ciuitas predicta facta fu-
it impletio vltimorū scaecorū colūne
Scdm̄ qd̄ pdixit predictus phis leo
fuit q̄ tpe Constantinū debebat perdi-
ciuitas cui⁹ verba in pdicta colūna
erant hec Constantinus me fecit: et cō-
stantinus me dissoluet: et sic impletus
est. Istud em̄ fuit mirabile preuideri
tali exciditō a pho quod esse nō potu-
it nisi spū det. Primus em̄ qui impe-
rauit et nobilitauit predictā ciuitatem
fuit vocatus Constantinus qui dedit
patrimonij ecclesie: mater sua fuit vo-
cata Helena: et primus patriarcha fu-
it vocatus Gregorius. Vltimus autē
qui ibi impauit et pdidit ciuitatē mor-
tuis in bello dicebat etiā constantin⁹
et mater sua helena. et patriarcha etiā
Gregorius vocabat. Tercū vo mira-
bile quod precessit captionē ciuitatis:
fuit visum p̄ thurcos xp̄ianis nihil vi-
dentibus. Vnde cum quadam nocte
vigilantes thurci in obsidionem respi-
cerent versus ciuitatem viderunt subi-
to multitudinē luminum ad modum
candelarum vndiq̄ sup tures et mu-
ros ciuitatis q̄ respicientes et admirā-
tes timuerunt valde. Arguentes ex h
miraculo ciuitatem esse sub diuinā p̄-
tectione: et cum retulissent qui viderāt
imperatorū theocroz ipse simulauit
pretūne. Altera vo nocte apparentes
predictę candelę super tures et muros
vise sunt eleuari in celum. Et tunc teu-
cris ille magn⁹ interpretans visionē
illam dixisse fertur. Candelę que appa-
ruerunt descendentes significauerunt
q̄ deus in temporibus preteritis prote-
gebat hanc ciuitatem. sed candelę ele-
uate in celum designant q̄ deus reces-
sit ab eius custodia. Nunc ergo aut est
tempus debellandi eam: et sic ardēt

table irruerūt in ciuitatē nobilissimā & ceperūt eam vt dictū est. Et voco illaz ciuitatē nobilissimā. q̄ fin ysid. in lib. ethymol. xv. Constantinopolis est intrada quā edificauit ex noīe suo scōstātinus solam rome meritis & potentia adequatā. Hanc cōditaz primo a patrisua rege spartianoz & vocatam bisan-riū vel q̄ tantū patet inter atriaticū mare & p̄pontidē. vel q̄ sit receptaculū terre & maris. Vnde & eam constantinus aptissimā condere iudicatis vt receptaculū sibi mari terraq̄ fieret. Vnde & nūc romani imperij sedes & totius caput est orientis: sicut roma occidentis. Hec ille. Sic ergo hec nobilissima ciuitas imo quasi totū grecie imperiū occulto dei iudicio traditū est in manus imploz sicut etiā methodi⁹ martyr pphetizauit inter cetera dicens gre-cia in captiuitate & occisione erit sicut plenius dicef infra consideratione. xij in primo passu.

Vincūt christiani cruce signati fugato thurco et celsis octuaginta milibus thurcorū iohāne capistrano nomē ihesu deuotissime inuocato.

Entesimū quinquagesimū septimū bellū inter saracenos & xpianos accidit anno dñi. Mccc. lviij. sedente in cathedra petri Calixto papa. iij. qui in memoria hui⁹ belli instituit festū duplex transfiguratiōis domini nostri ihesu christi cū gratijs & indulgentijs solēnitatis corporis xpi. ex cui⁹ bulla plumbea quā oculis p̄p̄ijs vidī. ordinē istius belli & victorie diuine ad p̄positū annotauit vbi sic p̄dicit⁹ papa inter ceteros ait. Qm̄ pater ille misericordiarū ac pijsim⁹ xpianorū p̄tector & vite nostre defensor omnipotens deus. postq̄ in die celebrat̄ beatorū aploz petri & pauli: dñi sacra missarū

solemnia in eoz basilica agerem⁹ lras nostras sup generali orōne per vn̄uersos christicolos faciēda lectas: & fauente dño vbīq̄ obseruatas fecim⁹ publicari pijs orōnibus & opibus suis afflictū ppli aliq̄tulū mitigatus feritatem ipsius viperij & immanissimū thurci cultoris execrabilis machometi p̄xima estate decursa cū suo pene innumera-bili in quo plurimū confidebat exercitu infidelū & thurcorū cōtriuū & castri balgradī in regno hungarie ad ripam danubij situatū: qd̄ vndiq̄ obsessum et coangustiatū dirumpere saragebat ob si olone soluta p̄ cruce signatos: & hūgaros ad modū p̄p̄ares q̄ntis pauciores numero & inermes ex nostra ordinatiōe & institutiōe dilecto filio legato nostro de latere illuc destinate in iūcta ac nūcijs & lris sepius repetita: ex sincera fide quā gestamus in ipso saluatore nostro: cui⁹ est res adunare: dispersas & d̄ speratas p̄gere ac supboz precipue infidelū & xpiane fidei inimicorū potētiā conterere & etiam debellare sub strenuo vaynoda iohanne celebr⁹ me-morie fidei nostre catholice acerrimo defensore: & pro ea atq̄ fidelibus p̄p̄u-gnatore christianeq̄ cohortis duce dignissimo: cui neq̄ fides neq̄ spes peritēte victorie defuere militantes presen-te pariter iohāne quodaz de capistra-no ordinis fratrum minorū p̄fessore vi-ro quidam optimo & meritorum apd̄ deum & homines eximio: & nomen iesu christi in quo salus nostra consistit fiducia & assidue cū omni p̄plo circū-cepto voce vnanimi inuocāte vexillo q̄ sacratissime crucis cū magnis clamoribus & vocib⁹ eleuate ad celū. Vñ ineffabile vti a cūctis dari sperabilē aduenit auxilliū. Mira res dicē memorabilib⁹ brē marie magdalene celesti p̄sidio cōmunita p̄p̄s fidelū impetu i hostes vtriliter facto eundē ferū thurcū cum

sus sacrilegis cōplicitibus in turpem & damnosam fugā conuerſit: deditq; ipe miserator dñs & fidelis in manu paucorū tam ferocis inimici & innumera- bilis exercitus cum maxīma strage vi- ctoziam vltra q̄ mens estimare posset humana: dñs em̄ potens & sup̄ exerci- tus & tyrannos q̄ madian & orientales populos ad numerū locustarū in ma- nu tradidit gedeonis. Dñe etiā sacer- dōtī contra heliodorū ciuitatē sanctam iherlīm pphanare mollientē p̄sidiū p̄bu- it & iunamen p nobis contra insolē- tissimos hostes miraculose pugnavit. D bone ihu dux & saluator noster for- titudo vera & tutissimū certūq; p̄sidiū ad te confugientū xpianorū & pietate qua ipsos p̄prio sanguine redemisti gla- diū tuū super inimicorū capita fugien- tium intronittens non pauciores sese mutua cede necarūt q̄ a nostris in pre- lio interempti fuissent. Nā vt a fidedi- gnis accepimus in ea pugna. xl. milia occisi totidemq; sup̄stitēs in turpez fu- gam versī sese mutuo trucidātes defe- cerunt. Castra incensa machine & instru- mēta bellica omnia direpta sunt vt cō- fusus abiens ipe tyrannus et p̄ timore sam multis mensibus nō apparens in- ter latebras seu munita oppida se rece- pisse dicat & diuinā p̄sentiēs vltionem in suā p̄ditionem futurā intra Constā- tinopolitana peramq; ciuitates se re- cluſit. Illasq; murū & an̄ muralib⁹ mu- nire frustra deceret min⁹ attēdēs q̄ nī si dñs custodierit ciuitatē frustra vigi- lat q̄ custodit eā. Nec ex p̄dicta bulla.

C. lviij. bello vincūt xpiani
ni affrica per regem alfonsum
portugalie.

Entesimū. lviij. bellū inter sara-
cenos & xpianos accidit anno
dñi Millesimo. cccclviij. Tunc
rex alfonsus portugalie armata magna

classe transiit in affricam & obſessa q̄-
dam villa forti maritima q̄ dicitur alcacar
tagner ac fortissimo bello angustata
cepit eā & xpianis populauit vt muni-
uit armis & victualijs necessarijs. Dolē-
tes autē saraceni affricam bis iam duo-
rum annorū intervalis cū innūerabilē
multitudine bellatorū venerūt vt eā ob-
tinerent: s; plurimis eorū peremptis va-
cut semp redierunt. Et q̄ inter p̄dicta
villam & mare erat aliquale spaciū vbi
venientes saraceni se ponebant ne per
mare posset se cursus dari eidem. Rex
p̄dictus in regno portugalie fecit qua-
drari lapides in tanta multitudine q̄n-
ta necessaria erat p̄ duplici muro con-
struendo a p̄dicta villa vsq; ad mare
lapidibus ergo p̄dictis a sufficiēti cali-
ce p̄ nauiga in p̄dictū locū deducti tā-
ta fuit multitudo lapididarū: q̄ paucis
diebus facti sunt muri cū turribus ne-
cessarijs: sic q̄ cū saraceni cognouerūt
opus quasi finitū erat & factus est loc⁹
q̄si inexpugnabilis a saracenis in ma-
gnū subsidū & vtilitatē xpianorū trā-
seuntū p̄ illud secretū mare mediter-
ranenū: distat autē p̄dicta villa a cepta
sex leucis & a portugalia vt fert fere cē-
tum leucis: & a tarifa que est etiā locus
xpianorū istius regni castelle ex altera
parte maris stricti tribus leucis: et sic
ista duo loca q̄si clauis maris stricti.

Decima cōsidentio est de pos-
sessione terre sancte per sara-
cenos que duobus explicatur
punctis.

Ecima conside-

tio hui⁹ libri quarti est de pos-
sessione terre sancte p̄ sarace-
nos vbi duo puncta occurrūt declarā-
da. Prim⁹ est scire eam quare sarace-
ni tenent terrā sanctam. Secundus ve-
ro p̄ncipio erit. Si xpiani vellēt facere

guerram saracenis ad terrā sanctā capi
endam quis locis esset eis cōuenienti
or in orbe ad incipiendū talē guerram
Extollunt em̄ se saraceni dicentes se te
nere veritatē legis: qz possident terras
sanctā. Insultant etiā in dei p̄tra xp̄ia
nos dicentes: qz lex xp̄ianorū nulla est
nec ihs nazarenus est messias in lege
p̄missus qz nō possident terrā sanctā
ih̄rlm. Ideo ad hec declarandū tres
rōnes assignant p̄ s̄rem vincentium in
finone. Ecce ascendimus iherosolimā
Prima ē ad excusandū xp̄ianorū. Se
cūda p̄t cōfusiōē saracenorū. Tercia
est p̄t cōfusiōē indeorū. Circa p̄
mū notādū est qz null⁹ xp̄ianus est ita
sanctus qn̄ peccet excepto xpo z virgi
ne maria. Vñ Eccl̄s. vii. nō est homo
iustus in terra q̄ faciat bonū z nō pec
cet: z de⁹ nō vult qz xp̄iani peccet in il
la terra in q̄ filius dei passus est p̄ pec
catū hoīm qz b̄ reputaret ad maximā
iniuriā: de agarenis vñ nō ita iniuriat
qz canes sunt: multū em̄ displicent re
gi z indignaret si filij sui vñ milites mī
gerent in camera sua: si aut̄ canis mī
geret non curat. Idē in p̄posito de terra
sctā multū displiceret xpo si nos filij p̄
baptismū facerem⁹ in ea corruptiones
z p̄tā: s̄ de agarenis tanqz de canibus
nō curat: z cōcordat auct̄as xp̄i dicen
tis ih̄rlm calcabit a gentib⁹ donec im
pleant̄ tempora nacionū. Luce. xxi. tunc
em̄ cuz omnis plenitudo gentiū intra
uerit omnis isrl̄ saluus erit vt habetur
ad Rom. xi. Et sic patet p̄ma ratio scz
qz p̄t excusationē xp̄ianorū ne pece
mus in camera sctificata regis regum
ih̄u xp̄i non possidemus terrā sanctā.
Vñ sic patuit supra bello centesimo
ih̄rlm capta fuit per cruce signatos
xp̄ianos: z q̄dū vixerunt in sanctitate
z sine offensa xp̄i possederūt terrā san
ctam. S̄z cum multiplicata fuerunt in
eis mala z offensa xp̄i continuo expul

si fuerūt a terra illa: z introducti fuerūt
canes saraceni ad seruandū illam sic
patuit supra cōsideratōe nona huius
libri bello. cxviii. Secūda ratio est p̄t
cōfusiōē saracenorū: ip̄i em̄ sunt filij
xp̄ianorū qz vix sunt octingenti anni qz
sunt. Vñ beatus Augustinus fuit epl̄
scopus yponesi. S̄z machomet⁹ a ser
gio deceptus decepit eos z s̄o agarenī
sunt xp̄iani renegati z p̄terea retinēt
adhuc aliqd de fide xp̄iana z credunt
z aliqd non credunt nāqz vt xp̄iani qz
vñus est deus creator oīm: s̄ non cre
dunt qz ille deus sit tres p̄sonē: z in cō
fusiōe ip̄orū ip̄imet ostendūt locū in
quo xps fuit baptizatus vbi tota trini
tas apparuit. Secūdo credūt qz fuit ho
mo purns z ver⁹ z sc̄us de sp̄scto in
maria virgine conceptus: s̄ nō credūt
qz sit deus: z in cōfusiōe sue creden
tie ostendūt locū vbi suscitauit lazariū
p̄p̄rio implo qd non potuisset nisi fuis
set deus. Tercio credūt qz est in celo: s̄
non credūt qz est in sacramento altaris
z in cōfusiōe eorū ostendunt xp̄ianis
locum cenaculi in quo xps illud sacra
mentū instituit. Itē nō credūt xp̄i pas
sionē: tñ in eorū cōfusiōe ostendunt
vbi xps fuit crucifixus z sepulcrū vbi
corpus fuit sepultum. Itē agarenī ba
ptizant s̄ non cum forma verborum z
ip̄i ostendunt locū vbi xps constituit
sacramētū baptismi cū forma illa. In
noīe p̄f̄is z filij z sp̄s sancti in eorū cō
fusiōem. Itē dicit dauid: fac me cū si
gnū in bonū vt videant q̄ oderūt z cō
fundant. Vñ sicut custodes portarū
in domibus regū xp̄ianorū cuz haberi
possent sunt hoīes difformes vt ethio
pes sic qz nullus intrare potest nec fili
us neqz milites nisi per manus illorū
sic xps in palacio suo terre sctē permittit
qz custodes portarū illius p̄tē sine
hoīes difformes scz bestiales macho
metici: ne scz filij sui milites xp̄iani ad

interiora secretorum terre sancte admittatur nisi per manus illorum: nec ex hoc sequitur honorabiliores esse gentes diffidentes filijs et militibus caris imo et ceciderit in confusionem sanctorum et honorem filiorum et militum. Quod etiam in domibus magnorum in castris in navibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis: et ad honorem talis loci et patet quod sic etiam custodes et vigiles terre sancte sunt canes saraceni ne quis ingrediatur ad interiora secreta ubi Christus in humana natura ambulavit nisi fuerit homo pacis: et ad honorem illius loci quales sunt peregrini Christiani visitantes terram sanctam: et patet quod istud cedit in confusionem saracenorum quod assimilentur canibus custodiētes domos. Item in confusionem cuiuscunque virtuosus est sustinet aliquid falsum propter avariciam. Cum ergo saraceni se reputent virtuosos et credant falsum esse quod Iesus nazarenus fuit mortuus et sepultus etc. et tamen hoc sustinet ostendentes predicta loca ut dictum est cum magna diligentia propter avariciam: quia propter interesse quod recipiunt a peregrinis Christianis ergo pro possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem. Non enim permittunt principes Christiani pro toto aut toto mundi si inter eos esset sepulchrum machometi quod visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt Christiani in terra sancta cum hoc non solum crederet in confusionem Christianorum: sed etiam in contumeliā creaturis scientes falsum esse quod honor debet exhiberi bestiali et spurcissimo machometo: quia honor secundum philosophum est proprium virtutis que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum: est ergo in confusionem saracenorum possessio terre sancte et in honorem Christianorum. Tercia ratio est propter conversionem

in deorum. Infidelis namque secundum quod ex lege moysi sunt afflicti et nutriti terreni sunt et sperant quod messias ducet illos ad illam terram et dicunt intra se: ecce habebimus iherosolimam: propter hoc Iesus Christus verus messias voluit quod nec Christiani nec infideles habeant illam terram: quia non venit ut daret illam terram sed celestem de qua david. Credo videre bona domini in terra viventium: sed illa est terra mortuorum. Ideo apostolus ad Hebræos. ultimus. non habemus hanc civitatem manentem sed futuram inquirimus. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua: sistant infideles et convertantur a miseria sua. Consolentur Christiani in filiatione et militia sua: quia Christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Iohannis. i. Sed que habet gratiam habet vel tenet veram legem licet super prima libro primo sit latissime declaratum potest tamen hic exemplariter declarari per parabola illius divitis qui habet unum lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. Dominus iste dives est Christus deus et homo: et tres filij sunt tres populi in deorum agarenorum et christianorum: dicit primo genitus scilicet populus in deorum. Ego habeo lapidem id est legem veram: quia eam dedit miraculis confirmatam. Dicit populus christianus: non immo ego habeo legem veram: quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populus agarenus dicit: immo ego habeo legem veram. Nunc ponderemus lapidem: primo ponderetur in scriptate lex moysi et eam ponderat salomō qui dicit de terrenis que permittunt in lege moysi: vidi cuncta que sunt sub sole. Et ecce universa vanitas. Ecclesiastes. i. modicum ponderat sed nihil valet. Videamus sectam machometi quantum ponderat quod permittit riuus lactis mellis

olet vini mulieris et. Hec est vita por-
corum nihil ponderat. Vere magnus do-
lor esse debet platis ecclesie et doctori-
bus fidei et plane si attente consideret
sectam maledictam saracenorum videre tan-
tam multitudinem animarum rationabiliu sicut
sunt saracenorum que redempti sunt san-
guine ihesu christi esse involutas in erro-
re damnationis: quia non intelligunt scri-
pturam divinam: et quod petrus est nec vo-
lunt intelligere neque audire sed quod inclin-
tur ad ea et sequentur que debentur porcis et
animis: lex christianorum que promittit gloriam
celestem que est infiniti ponderis et valo-
ris: quia plus ponderat una dies glorie quam
omnia bona huius mundi. Ecce promissio que
cumque fecerit voluntate patris mei qui
in celis est intrabit in regnum celorum.
Matth. vij. Ponamus ergo in celum
eorum nostram et spem omnia terrena despicient-
do: quia secundum apostolum secunda Corinthiis. iij.
quod in presenti est momentaneum est: et leve
tribulationis nostre super modum in
sublimitate eternum glorie pondus operatur
in nobis non contemplantibus nobis ea
que videntur sed que non videntur que effi-
dent temporalia sunt: que autem non viden-
tur eterna sunt.

Que sit terra aptior pugnandi
contra sanctam terram.

Ex secundo puncto huius considera-
tionis scilicet quis locus esset conve-
nientior in orbe ad capiendum
terram sanctam. Respondetur quod si christiani vel-
lent incipere guerram ad terram sanctam ca-
piendam et alia loca que amiserunt nul-
lus locus nulla terra convenientior est quam
hispania quod sic declaratur. Certum est
quod in universo quique loca possunt con-
siderari sicut notat magister Raymundus
lib. i. i. quodam tractatu suo per que pos-
set incipi talis guerra sicut sepe attem-
ptatum fuit. Primus locus est in ter-
ra linguatoris constantinopolitani et ter

a turcorum. Deinde per terras armenie
requousque perveniret in siriam: et hec via non
est multum laudabilis quia est valde
gravis et difficilis et nimis longa: et sic
requirit magnam exercitum et multas ex-
pensas. Secundus locus locus est insula que
dam que raycet appellatur situata prope
alexandriam. Posset enim illa insula cum
galeis et militibus capi et detineri: sed hic
locus etiam non est laudabilis quo ad
presens tamen quia via est nimis longa nimis
etiam requirit expensas et bellatores con-
tra illam. Tercius locus est regnum cipri
et terra hermenie sed ista via etiam non est
laudabilis: tum quia illa terre non sunt om-
nes sane sicut experti sunt qui transierunt:
tum etiam quia illa via est nimis longa
et contra requirit nimis de navigantibus
et pugnantibus et expensis: tum tertio
quia per ciprum et hermeniam non possent
sufficere victualia neque equi. Quartus
locus est tunicia sed nec iste locus laudabi-
lis est eo quod multe gentes in eo commora-
tur et consequenter nimis requirit de ex-
ercitu et de equis et de hoc satis probabi-
le experimentum datum fuit quando sanctus Lu-
donicus rex francorum transierat sicut
supra patuit consideratione. scilicet huius. iij.
libri bello. cxxij. Quis locus est hispania
in parte eius que dicitur andalusia ubi est almaria
malica granata algesira tarifa et hic est
locus amenissimus et congruentior om-
nibus predictis eo quod facillius ad acquirendum
propter. iij. rationes. Prima ratio est quia pre-
dictus locus est circumdatus per mare
mediterraneum ex una parte: et ex alia per
te per regnum aragonie et castelle: et istud
impediret quod non posset juvare eos alij sa-
raceni. Secunda ratio est quia multum juvat ad
guerram faciendam fertilitas terre et multi-
tudo equorum de vicino in quibus habun-
dat inter ceteros mundi partes hispania.
Tercia ratio est: quia est terra sana: et ideo timo-
re infirmitatum non solveret exercitus sic
alibi facilius esse dicitur. Et patet etiam quod christiani

buissima respectu illoꝝ locoꝝ. Quar-
ta ratio est qꝫ rex bellatoꝝ cū puo exer-
citu posset guerraz incipē p̄suppositis
supradictis: et qꝫ habet terga secūra et
sic accipiēdo mō vniū castrū et deinde
vniā villā: et sic successive deducēdo sa-
racenos semp ante se et multiplicando
cōtinue exercitū et hito regno granate
rex bellatoꝝ cū suo exercitu ampliato
ad maiorē barbarā scz in affricaz pote-
rit leuiter transire scz in regnū cepte qꝫ
hō distat nisi septē miliaria et in aliquo
loco nisi p tres leucas solū p̄ferit istō
tempe talis locus esset conuenientissi-
mus cū cepta et villa alia q̄ dicit alcat
taguer sint in p̄tate regis portugalie. et
sic ex illa pte inciperent debellare sara-
cenos tergis securis deducēdo eos aū
se modo lucrando vniā villā modo ali-
am et. quousqꝫ pueniret tōtū semp
multiplicando exercitū qꝫ optime et se-
cūissime fieri potest vt dictū est ppter
p̄pinq̄ritatē hispanie et eius fertilitatē
et qꝫ retro se nihil timerēt et sic paulatī
ne bellatoꝝ rex posset facē guerrā sanā
saracenis et acq̄rere terrā sanctā iherlm
et totū regnū egipti: patet ergo clarissi-
me qꝫ nulla terra in mūdo est cōueniē-
tior xp̄ianis ad incipendū guerrā pro
terra sancta capiēda q̄ hispania. Bea-
tus ergo rex bellatoꝝ qū ppter zelū fi-
dei catholice hec cogitauerit et in ope-
re posuerit speras omnia p̄dicta acq̄re
re per ih̄m xp̄m in cui⁹ manu sunt om-
niū potestates et iura regnoꝝ.

Quo xp̄iani hīc se debeāt de
iure et ordinatōe regni erga sa-
racenos viuentes inter nos.

Vndecima consi

deratio hui⁹. iij. libi ē de his
ad que cōpelli debent sarace-
ni viuentes inter nos de iure et ex ordi-
natione regni. Circa p̄mum notat

dūm qꝫ vt tradit in titulo de iudeis et
saracenis in clementinis p̄ncipes xp̄i
ani sub obestatiōe diuini iudicij a duo-
bus debent cōpescē saracenos sibi sub-
fectos scz ab intocatōe publica nomi-
nis machometi et a pegrinatōe quā sa-
cere solent ap sepulcrū cuiusdā sarace-
ni. Vñ sacri cōsiliū ibidē sic ait: cedit
quidam in offensam diuini nois et ob-
p̄riū fidei xp̄iane qꝫ in q̄burdā mūdī
ptibus p̄ncipibus xp̄ianis subiecti: in
q̄bus interdū seorsum interdū dō per-
mixtū cū xp̄ianis habitāt saraceni sa-
cerdotes eoꝝ sabzaba nūcupati vulga-
riter in templis seu mesq̄is suis ad q̄
idem saraceni cōueniūt vt adozent ibi
dem p fidem machometi diebus sin-
gulis certis horis in loco aliq̄ eminen-
ti eiusdem machometi nomē xp̄ianis
et saracenis audieribus alta voce inuo-
cant et extollūt ac in verba q̄dā in illius
honore publice p̄fiterē. Ad locū insu-
per vbi olim q̄dam sepulcrū extitit sa-
racenus quē vt sanctū alij saraceni ve-
nerant et colūt magna saracenoꝝ corū
dem partiū et aliaz cōfuit publice m-
tudo ex q̄bus nostre fidei non modū
cum detrahatur et grane in cordibus fi-
deliū scandalū generat. Cum autē hec
diuine maiestati displicentis non sine
aliquatenus tolleranda sacro appo-
bante concilio ip̄a in terris xp̄ianoꝝ fi-
eri deinceps districtius inhibem⁹ vni-
uersis et singulis p̄ncipibus catholi-
cis sub quoꝝ dominio saraceni moran-
tur et fuerūt predicta sub obestatiōe
diuini iudicij obnoxius insurgentes
quaten⁹ ip̄i tanq̄ veri catholici et xp̄ia-
ne fidei seduli zelatores abprobant qd
tam ipsis q̄ ceteris xp̄icolis per p̄mis-
sa ingeritur debita consideratione pen-
santes ipsum vt p̄uide eternē beatitu-
dinis premiū assequant de terris suis
omnino auferant et a suis subditis au-
ferri procurent inhibendo expresse ne

prefata inuocatio seu plessio nominis
ipsi sacrologi machometi publice aut
pigrinatio pibara ab aliquo in eorum
existente dñio audiant attemperare de
cetero vel quolibet sustineri. Hi vero
qui secus psumpserint taliter ob diui-
nam reuerentiā castigent ab ipsis q̄ alij
eorū exemplo pterrūt a psumptōe simi-
li arceant hec ibi scitissime ordinatum
q̄ negligenter custodiū speālter p̄mū
cuz altis vocibus de die et de nocte ta-
les p̄clamarōes faciant saraceni: et nō
solū nō castigant a p̄ncipibus: vep etiā
et defendunt et rarus est qui p̄pter fidei
honorē reclamet cōtra eos: quinimo
tāta est ignorātia p̄dicte inhibitiōis in
p̄ncipibus et clero ac populo q̄ nō co-
gitant p̄dicatas inuocatiōes siue p̄cla-
mationes esse in offensā diuine male-
statis q̄ non sine culpa est ante deum
cū talis ignorātia nō excuset: q̄ igno-
rātia facti non iuris excusat. De alijs
autem ad que cōpellendi sunt sarace-
ni tam de iure q̄ ex ordinatiōe regni
sufficiant que dicta sunt libro tercio
consideratione. xj.

Ista. xij. consideratio tractat
de fine legis saracenorum et de
eorū p̄petua seruitute sub iugo
xp̄ianorū sub quatuor passibus

Decima et vl

ultima cōsideratio huius libri
iij. est de fine legis saraceno-
rum et de eorū p̄petua seruitute sub iugo
xp̄ianorū tā finē oportet dare hūc. iij.
libro de bello saracenorū in hac vltima
cōsideratiōe ad quam explicandā. iij.
passus cōuenit p̄trāsire. Prim⁹ est de
castigatione finali scienda p̄ saracenos.
Sec⁹ est de cessatiōe sue legis. Terc⁹
est de tempe q̄ debet cessare. Quartus
vo erit de p̄petua seruitute saracenorū
sub iugo xp̄ianorū.

De castigatiōe finali scienda p̄
saracenos in pplo xp̄ianorū.

Amus passus ē q̄ p̄ saracenos
p̄ fieri diuina castigatiō terribilis i
oibus regnis mūdi p̄pter p̄ctā
populi fm q̄ multi p̄dicerūt: et primo
methodius martyr quē bñs Iheroni-
mus in opusculis suis laudat loquens
de fine seculi: cui⁹ p̄phetia sequit. In
nouissimo autē sexto millenario seculi
erunt filij ymaelis de heremo et erit
aduentus eorū castigatiō sine mensura
et sine misericordia et tradet de⁹ in ma-
nibus eorū oīa regna gentiū p̄pter pec-
cata que opata sunt p̄ p̄ceptis dei. Iō
trader nos deus in manus barbarorū
q̄ obliti sumus p̄cepta dñi: facient enim
xp̄iani multa illicita: q̄ maculabūt se-
ipsos adeo q̄ turpissimū est ad dicen-
dum: p̄ptes trader illos de⁹ in manus
saracenorū: perfida erit in captiuitate et
occisione capadocia: et in captiuitate et
occisione cilicia. In tribulatiōe erit ter-
ra sirie erit in solitudine et eius hitato-
res captini ducent. Sicilia sūt et hita-
tores eius in gladio pibunt. Grecia in
captiuitate erit et occisione: affrica erit
sūt egiptij orientales: et Asia sub gra-
ni tributo in atro et argento erit: His-
pania gladio pibit et captini ducētur
hitatores eius. Gallia germania aga-
ronia varijs p̄relijs erūt deuorata: mul-
ti ex eis ducent captini romani in occi-
sione erūt et cōuersi in fugā. In insulis
maris erūt in desolatiōe et obtinebunt
filij ymaelis introitū ab aqlone et oriē-
te et meridie et occidente: et replebit sbe-
rosolima cunctis gentibus qui captini
ducentur et replebit terra p̄missionis
oibus gentibus et erit ingū eorū grane
super omnes gentes et erūt omnia sub
iugo eorū et tributo et omnia ornamen-
ta diuitiū eorū erunt et que fuerint in ec-
clesijs sanctorū siue aurū aut argentū

Consideratio duodecimā CCLXVIII

sine lapides preciosi et oia ornamēta eorum erūt et distribuēt ministeria dei et erūt sacerdotes sic p p̄s qz ecclesie incedio cremabunt et erūt tribulatio magna et multa corpa p̄scent in plateis eo q non sit q sepeliat ea et erūt saracenoꝝ iter a mare vsq ad mare et erūt regiones in viā et vocabit̄ via eoz vie angustie et gradient simul iuvenes et senes diuites et paupes: et cuꝝ gemitu et afflictione dicent beati sunt illi q nos de hac luce p̄cesserūt. hoc bñs paulus p̄dixit nisi venerit discessio p̄mū et reuelat⁹ fuerit etc. Quid em̄ aliud est discessio nisi disciplina qua corripientur vniuersi hitatores terre a filiis ysmael p̄p̄ta o nax appellauit de⁹ ysmaeles p̄rem eoz p̄pter hoc in desolatōem tradet oēm terrā et erūt multe vrbes deserite: nō em̄ sunt hoies isti sic alij gentes s̄ sunt filij ysmaelis de heremo venturi et sunt hoibus odibiles. Audis igitur imitatores eoz qui de heremo exituri sunt mulieres vteris ptus bñtes: p̄m̄ qz cū mulierib⁹ s̄t interficiēt i ecclesijs s̄ctoꝝ: cū mulierib⁹ cōcubent et sacralis vestimentis eccleie induēt seip̄os et vxoꝝ res eoz. Iumenta sua ligaturi sunt ad sepulcra sciōꝝ tanq̄ ad p̄sepia et erūt tribulatio maxima sup xp̄ianos q habitāt sup terrā: et tūc apparebūt fideles q fuerūt in xp̄o credituri: nō em̄ p̄p̄ta mittet deus has tribulationes supra xp̄ianos vt iusti deleant q in ip̄o sunt credituri: s̄ vt manifestēt q in ip̄o erūt fidelissime credituri sic ipsa vitas dīc Beati erūt cū p̄secuti vos fuerint et disperint oē malū aduersus vos mētientes p̄pter me: gaudete et exultate etc. sic em̄ p̄secuti p̄p̄as qui fuerunt ante vos: s̄ qui perseuerauerūt vsq in finez hic saluus erit. hec ille. Eandem sentētiā tradit magister in historijs scolasticis super idē Gen. xvi. Hic erit homo serus: vbi nos habemus seruū he-

breus habz phara qd sonat onager de ysmaele dictū allegās p̄dictū methodum dicentes onagri et capre a deserto oēm bestiarū supergradient rabiem et m̄a suetoꝝ nūerns cōteret ab eis: dicit̄ em̄ de filiis ysmael: futur⁹ est aut vt exeat adhuc semel et obtrinebūt orbē terre p octo ebdomedas annoꝝ: et vocabitur iter eoz via angustie qz p̄rem eozū ysmael vocauit dñs onagx. In sacris locis interficiēt sacerdotes et ibidē cū mulierib⁹ dormiēt: ad sepulcra s̄ctoꝝ religabūt iumenta et b. p neq̄ta xp̄ianoz q tunc erunt de qbus dī in nouissimis dieb⁹. Erūt hoies sese amātes etc. Et tūc implebit̄ qd dictū est p Ezechielem filij hois voca bestias agri et exhortare illas dicens. Cōgregamini et venite eo q sacrificiū magnū ymmolo vobis manducante carnes fortiū et bibite sanguinē excelsoꝝ. hec ille. Scdo p̄dictā castigatōem xp̄ianoz p sara cenos p̄dixit abbas ioachim in speculo visionum libro. viij. capitulo. xli. dicens q aues nigre habentes nomē dīabus l̄tis confectū videlicet alphabeta latinoꝝ p̄ma atq octaua future sunt in discrimine atq destructione crucis signatoꝝ: quod exponens doctor peregrinus dicit q p̄ma litera est a octauo vero l̄ra est b. Aues igit nigre sunt mauri sic dicti p̄pter habitum nigrū cappe nigre quē habent a nicolao apostata eoz doctore: nomen autem ip̄oz ex duabus literis conficitur scilicet a et b: quoniam aggarent ab agar matre et ysmaelite a filio ip̄ius nuncupati sunt. Tercio p̄dictā castigatōem xp̄ianoz p̄dixit sanctissima femina byldgar dīa que prophetauit anno domini. Millesimo septuagesimo nono in libro reuelationum dei parte tertia capitulo decimo q̄rto. dicens v̄tura sūt mala guēre et belloꝝ victorie sup populū xp̄ianoz p̄p̄ tyrannidē principū et cu-

placitate plator eius. Sequitur cadetq
ppl's xpian' in manu hircor' capraruz
et bestiar' p quas bestias intelligit be-
stiales et feridos saracenos. Quarto p-
dicta castigatione xpianor' p dixit ci-
rillus in epla de occurrentib' malis in
orbe simbolo. xlix. dicens in sexta die
magna seculi ventur' est hirc' violator
castitatis a plaga meridionalit' intra-
bit limites occidentales et viuā ouē come-
det et dentib' suis carnes agnor' et uas
dilacerabit arctes pedib' conculcabit
et agnū ouis filiū comibus ventilabit.
qd exponit venerabilis abbas ioachiz
sup trenor' vltio sic dicens. Hirc' ma-
chomet' est agnus ouis fili' xps filius
virgis comib'. i. p'tatib' suis xpianum
pplm ventilabit. i. multiplici flagello
guerraz vexabit oues viuā comeder. i.
sciam infem ecclesiā catholicā viribus
franget et par' et dioceses q'ples pen-
tus cessabit dentib' suis carnes cru-
das agnor' dilacerabit q' puuli etiam
adulteriusq' sex' relicta fide xpi sectā
machometi assumēt et ubi nomen xpi
nomen virginis venerabatur blasphe-
mentur et nomē machometi in magna
veneratione hēat a plaga meridionali
venire dicunt q' in eadē pte mauri flo-
rent imperant. Limites aut' occiden-
tales ptes. i. fremitates xpiane credūt
hec aut ioachim. Quid aut sit de veri-
tate p'dictaz p'phiaz dens nonit cuius
iudicia abissus multa.

De cessatōe legis saracenorū

Et nūq' passus est q' lex sarace-
nor' non est ppetuo duratura s
debet cessare q' sic ostēdet. Cer-
tam est q' nullū violentū est ppetuum
vtz. iij. phisicor'. nemo etiā dū cōtinet
violenta imperia fm senecā tragediā.
vj. Cū ergo imperiū dñi saraceno-
rū sic in orbe violentū ptz q' per arma
et violentiā intransit et latissime declara-
tū est supra consideratōe scōe hui' iij.

libri in scōo puncto ergo imperiū dñi
miniū saracenor' nō est ppetuum nec
diu duratur et psequenter nec lex eor' qd
est intentū. Item hoc qd obtinet tre-
pida manu nō est diu duratur. Et tale
est impiū saracenor'. p'z q' est raptū p
arma violentor' vt dictū est et vt dicit se-
neca tragedia prima rapta ceptra tur-
pida obtinent manu ergo impiū sara-
cenor' nō est diu duratur et psequit nec
eor' lex. Item tercio sic illud impium
cuius solū est in armis nō est diu du-
ratur s imperiū saracenor' ius solū est
in armis patet q' machomet' nō ostē-
dit aliud miraculū quo ius sui impe-
rii et veritas ostēd erat legis s nudabat
ensez et eleuabat in manu: ac si diceret
nullū aliud insvri impij et dñi et legis
bētis in orbe nisi in armis. Sic dice-
bat licet raptū tenens impium hercu-
lis et tūc eū p'dere tragedia pma se-
nece ius est in armis ergo p'cluditur q'
impium saracenor' nō est diu duratu-
rū et sic lex eor' cessare debet. Vnde et
doctor subtilis scot' in pmo sniaz que-
stione scōa plogi via septima obijciēs
et pmanētia secte machometi dicit q'
p'phā est apud eos q' secta eor' ē finit
enda. Vñ ante captionē ciuitat' da-
miate liber quidē inuentus fuit arabi-
ce script' cuius auctor p'dixit qndā reges
xpianū mēhā ciuitatē debere destrui
et ossa machometi dissipare quod erat
signum destructionis sue legis.

Quo tpe lex machometi et ei' dominium debet cessare.

Erat' passus est de tpe quo lex
machometi et ei' dominium de-
bet cessare. Circa qd dici posset
saluo meliori iudicio q' tūc cessabit q'
ppl's cristianis fuerit debite castigat'
Vnde fm augustinū fuit tam dictū
in pncipio none consideratōis huius
libri. iij. an incarnatōis dñi pplus dei

Consideratio duodecima

CCLXIX

electus erat populus iudeorum post incarnationem vero est populus christianorum. et sic ille erat populus dei electus et tamen dedit ei flagellum infidelium gentiliū. Ita nunc religioni christiane sibi dilectissime dedit flagellum infidelium saracenorum. Nunc autem secundum plinium in tercio libro sue phie flagellum seu virga non comburet quod dicitur peccatorum seruū inutiles non corrigi tur. Hic refert ipse quod socrates sciscitat quare manipulum virgarum non combureret post magnam et longam verberationem pardinus discipuli sui filii magni prepositi respondisse dicit quod nec combureret quousque correctus emendatus pensisset. Refert etiam plato magnus philosophus de doctrina atque quorum libro. ij. ca. xliij. quod dum una diem montem pigamum ascenderet subito tremuit mugit horribiles emisit arbores sciscitabant quare tremuit et mugit dederit mons respondit quoniam pastorem vigilantem custodientem gregem suam ego video et arbores dixerunt ut et tu cum sis mons aliter valde magnus vnus times pastores. Qui respondit timeo et mugeo quia ignem portat in pera qui me solo flato ignis incenso me destruet vos quoque ovesque ad radices comburent quod futurum consideras malum in ore venturum cum lacrimis tractatum qui de lamentationum mira breuitate de malis in seculo futurum in seculo descripsit per quem dicitur greci aristotilem alexandrum in multis instruxisset deum pastorem ignem in pera fuisse. Alexandrum in greca totius mundi monarcham primum mons magnus totus mundus iste arbores ciuitates villarum castrarum reges vel lentes existentes in ipsis hec plato. De ergo si flagellum ponit sicut populus patitur filijs dilectis quibus sufficienter castigatis flagellum igne comburit secundum quod notat beatus augustinus in libro de uerbis domini in tractatu. xix. Vbi sic ait non leuatis implevel turāne quoniam virga vel fla

gellum efficeris nouit enim prudens doctor nec ignorat pius pater post castigationem promouere discipulum post debitam emendationem paternam hereditate pacifice filium flagellum quod siue virga incendio flammam comburere. hec augustinus. Pater ergo ex phabitis quod facta condigna castigatione populi christiani destrueret impiū saracenorum sic cessabit eorum superstitiosa secta sine lex.

Quartus iste passus est de perpetua saracenorum seruitute sub iugo christianorum.

Bartholomaeus passus et ultimus est de perpetua captiuitate seu seruitute saracenorum sub iugo christianorum. Hanc autem seruitutem predicti methodius martyr loquens de fine seculi. Vnde postquam pronuntiavit castigatos christianorum per saracenos. Subsecutus dixit et per tribulationem dicitur que facta erit a filiis ismaelis desolata erit omnis terra ab eis et erunt omnes amici ornamentis ex auro et purpurarum splendidi vestimentis etiam quod sponsi dicentes. Ecce vicinus terrarum in fortitudine nostrarum omnes qui habitant in ea. Tunc recordabit dominus de secundum suam misericordiam quam promissit diligentibus se et eis qui in christo sunt credituri libabit eos de manu saracenorum. Surget autem christianorum gens et preliabitur cum eis et occidet eos gladio et captinas ducet mulieres eorum et interficiet infantes eorum et descendunt filij ysmaelis in gladium et tribulationem afflictoz et reddet illis dominus mala que ipsi alijs fecerant et irruet super eos malitia septies tantum quantum in alijs gesserunt occidet illos dominus in manus christianorum et erit regnum christianorum exaltatum super omnia regna et imponent christiani iugum super eos graue et erunt serui qui remanebunt tunc pacificabitur terra que ab eis fuerat destructa et qui ca-

ungetur
arboribus
loquatur

Liber

psuui fuerant ab eis reuertentur in tra-
suam et multiplicabuntur homines su-
per terram et erit indignatio magna re-
gis romanorum super eos qui christum nega-
uerunt et erit pax et tranquillitas ma-
gna super terram qualis non fuit an-
tea nec erit similis post illas pro eo quod
in fine seculorum erit leticia et pax super
omnem terram et requiescent a labori-
bus. Nec erit pax de qua dicit apostolus
ad Theb. v. Cum fuerit tranquillitas
magna et securitas tunc veniet repetitio
interitus a quo liberari mereamur fe-
liciter per ipsum christum dominum nostrum qui est tur-
ris fortitudinis a facie inimici cui sit
honor et gloria sine fine Amen.

Explicit liber quartus.

Incipit liber quintus et vlti-
mus: tractans de bello demo-
num contra fidei fortalicium.

Assolutis be

reticorum iudeorum et sarace-
norum bellis. Restat expiri
in hoc libro quantum vltio
huius voluminis de demo-

num viribus quod scire possint contra no-
strum fidei fortalicium. et ut meum pos-
sem explicari conceptum duodecimi co-
siderationes circa bella demonum occu-
runt pertractande. Prima erit an sint
demonum et de quiditate demonum et
eorum nobilitate ac natura. Secunda
de eorum scientia. Tercia de bello de-
monum in celo. Quarta de eorum po-
testate et preeminencia. Sexta de bel-
lo demonum contra humanum genus
postquam ceciderunt de celis usque ad christi
aduentum. Septima de perditione
dominii eorum per iusticiam in christi aduen-
tu. Octava de proprietatibus et malitia
demonum. Nona de bello demonum

quintus

post aduentum christi. Decima de di-
uersitate demonum et si possunt habere
spiritus familiares. Undecima de quali-
tate et figuris corporum in quibus appa-
rent et si possunt humana corpora vel ani-
mas subintrare. Duodecima quo fi-
ne debent terminari bella demonum.

Prima consideratio est de qua-
tuor punctis.

Prima considera-

tio est an sint demonum et de
quiditate demonum et de eorum
nobilitate ac natura. quatuor ergo pun-
cta in hac consideratione sunt videnda.

Primo an sint demonum. Secundo
quid est diabolus. Tercio qualis est eius
nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

An sint demonum in mundo
et si sunt quod sunt eorum nomina.

Primum punctum est an sint de-
monum et que nomina eorum. Quo-
ad primum non discrepat iudei et
saraceni a christianis quia apud iudeos scri-
ptum est esse diabolos et de principibus eo-
rum hufa et azazel esse appellatos. Dice-
bant etiam iudei in euangelio insultantes
christum demonium habere et insanire. Ios. 1.
Et iterum in beelzebub principe demo-
norum eijcit demonia. Mat. xj. quod non
affirmarent nisi diabolos crederet et.
Non enim possunt negare quoniam scriptum
sit in. j. Reg. xvj. quod spiritus malus agitabat
saul. Saraceni etiam concedunt demo-
nes esse illos principes demonum quos
vocant iudei hufa et azazel. Ipsi vocant in
lingua arabica aroth et maroth: nos ve-
ro christiani de hoc certa fide habemus cum
euangelica doctrina hoc expressit in plu-
ribus locis exprimat. Et ideo de hoc nullum
dubium esse debet: sed cum certitudine
affirmare demonum esse in mundo. De-
monum vero non nominamus nos chri-
stiani nisi eo modo quo in sacra scriptura

ra nos regimus scdm modū suarum
emprationū. Vnde cū temptat de su
perbia vocatur diabolus. i. deorsus flu
ens. Apoca. xx. quando de inuidia dī
sathan id est aduersarius. Math. xvj.
qñdo de ira dicitur exterminator. i. Co
rintb. x. qz ira ponit animam extra ter
minos suos. qñ de accidia dicitur de
monium. id est sufficiens iniquitas.
Math. vij. quia sufficit ad puniendū
homines. quando de auaricia dicitur
leuiathan. id est additamentū. Job. iij.
quando de luxuria dicitur asmodeus
id est facere iudiciū. Thob. iij. quia
propter luxuriam iam dñs mundum
iudicauit diluio. Gen. vi. quando de
gula dicitur behemoth id est animal.
Job. xl quia gula reddit homines be
stialem. Item vocatur belial quod in
terpretatur absqz iugo vel absqz dñso.
Jud. xix. qz pposse pugnat contra euz
cui debet esse subiectus. Item vocat
beelzebub. Lu. xi. quod interpretatur vir
muscarum. p immundicia z sordibus
idolatrie singulis eis imolati ad quē
multitudo muscarum cōueniebat pty
ergo demones esse z que nomina eoz
scdm xpianos iudeos et saracenos.

De quiditate demonuz.

Secund⁹ punctus est scire qd est
diabol⁹. Pro cui⁹ declaratiōe
notandū qz fuit opīso platoni
coz pēpue apulei fm qz refert beatus
aug⁹. octano de ciui. dei. cap. xvj. alle
legans varronē qz fuit psonic⁹ qz demo
nes sunt genere animalia. animo passi
ua. mente rationalia. corpore aerea. tē
pore eterna. Si āt obijciatur qz demo
nes non possunt dici animalia cū sint
sbe incorporee. Dicendū est qz non lo
quitur hic augustin⁹ scdm mentē ppri
am vt dictum est. s. fm opīsonē pla
tonicorum. Et ideo irrationabilis lo
quuntur sic diffinientes demones euz
hoc attribuit augustin⁹. Vnde isides

augustin⁹ scdm mentem ppriam z re
ctam fidem diffinientes demones libro
eod em capitulo. xxij. dicit sic. demōes
spūs nocēdi cupidissimi. a iusticia pe
nitūs alieni superbia tumidi. inuidia
luxidi fallacia calidi. Quidem ali⁹ dīc
qz demones sunt substantie rationales
incorporee ingrate deo damnationis
hominum cupidissimi.

De nobilitate demonum.

Erci⁹ punctus est qualis est no
bilitas demonū. Pro cui⁹ noti
cia sciendū qz loqui possumus
de demonibus duplt vel quo ad boni
tatem moralem vel quo ad bonitatem
nature. Si loquamur de bonitate mo
rali boni homines meliores z nobilio
res sunt demonibus. Vnde augustin⁹
de ciuitate dei ca. xv. loquens de
demonibus scdm opīsonē psonic⁹
qz vniuntur corpibus naturalib⁹ z pbi
sics sicut aie nfer qz illa corpora demo
nū sunt incorruptibilia dicit nō sō de
mones meliores sunt hōib⁹ qz habēt
corpora meliora. i. incorruptibilia. Ali
oquin multas bestias hōibus pferem⁹
Quis em inqt hominū. videndo eqbi
tur aquilis z vulturibus. Aut qz odo
rando canibus. quis velocitate lepori
bus ceruis z omnibus anibus. qz mul
tum valendo leonibus et elephantib⁹.
quis diu viuendo serpentibus qui etiā
deposita tunica. senectutem deponere
et in iuuentutem redire perhibentur.
Sed sicut his omnibus meliores ra
tionando sumus. Ita etiam demoni
bus honeste viuendo meliores esse de
bem⁹. Nec aug⁹. patet ergo qz in mo
ribus nobiliores sunt boni homines
demonibus. Si vero loquamur de no
bilitate nature. nobiliores sunt demo
nes hominibus quantūcūqz sanctis si
cut deducit ex dictis augustin⁹. ix. s. ci
ui. dei. ca. ix. vbi dicit qz animal ex aia
z corpe constar. quorum dñū aia quā

nuncq; viciosa est melior corpe: qntū
tūcunq; bene disposito: sic dicit q; au-
rū licet sordidū argento q̄uls purissi-
mo carius estimat. Ex q̄ dicto elicit frā-
ciscus de maronis in floribus suis du-
as cōclusiones. Prima est q; demōes
sunt meliores hoibus qntūcunq; scis
q; sicut aia viciosa excellit corpus qd̄
cunq; ppter excellentiorē naturā. Ita
substantia spūalis omne substantiam
corpalem. Scda conclusio q; meliores
sunt angeli q̄buscūq; aiabus separatis
qntūcunq; beatis: q; maior est excellē-
tia nature fm quā angeli superāt ipos
cū maior sit excellentia de genere sub-
stantie q̄ excellentia gfe q̄ est quedam
forma accidentalis. Et isto mō ponūt
etiā meliores aia xpi. Dec ihē.

De natura demonum.

Partus pūctus est q̄lis est na-
tura demonū. Ad qd̄ breuit re-
spondet duplr. Primo q; corū
natura nō est mala s; bona. Vidit em̄
deus cūcta q̄ fecerat et erant valde bo-
na Gen. i. q; aut diabol⁹ sit malus nō
habet ex natura s; ex vicio. Scdo d; q;
corū natura cū mortalis et dissolubilis
s; ex dei gfa corū natura est immortalis et
indissolubilis sicut et bonorū angelorū.
Pū plato in libro thimēi. loqns in p-
fona dei ad angelos dicit: dñi deorū qz
opifex et magister ego sum vos vestra
natura corruptibiles estis mea aut vo-
luntate incorruptibiles manet. Istud
dictū allegat Augusti. xliij. de ciuita-
te dei capi. xvi. dicens. Sententia fuit
p̄sonis deos et angelos eē mortales fm
suā naturam et dissolubiles: quia sunt
facti a deo tamē diuina voluntate indis-
solubiles. Et q; diuinū cōsiliū et volun-
tas sunt validiora q̄ sit corū natura: id
dicit p̄lo q; non dissoluentur. Et hec vi-
detur fuisse intentio purphirij qui fu-
it p̄fons in capitulo de offia vbi dicit
Sumus em̄ rationales nos et dñi. i. au-

geli. s; mortale additū nobis sepat nos
ab illis quasi dicat mortales erant an-
geli sicut et nos ex natura: s; diuina vo-
luntate immortales sacri sunt et sic dis-
ferunt a nobis.

De scientia demonum.

Secunda cōside-

ratio est vidē q̄lis est scia de-
monū. Idic sunt tria puncta
declaranda. Primus est de scia demo-
nū. Scds est cuius scia artes magice
exercentur et si possunt sine pctō exer-
ceri. Tercius est de arte notoria si est a
deo vel a demonibus.

**De scientia demonū ante ca-
sum et post casum.**

Primus punctus est de scia de-
monū. Circa qd̄ notandū ē q;
duplīter possum⁹ loqui de sci-
entia demonum. Vno mō de illa scia
quā habuerūt añ casū suū de celo et sic
dicit magister in ierū in. ii. distinctione
liij. q; triplicem cognitōem naturalem
habebant scz q; facti erant a quo facti
erant et cū quo facti erant scz cum celo
empīreos materia p̄ma et tpe noticiā
etiā habuerūt boni et mali et qd̄ apperē-
dū et respuendū illis eēt. dicit etiā beatus
August⁹. loqns de noticiā angelorū ante
casum. xi. de ci. dei capitulo. vij. et viij.
q; cū sit alia noticiā angelorū matutina
et alia vespertina quaz prima est rerū
in verbo et scda rerū in genere p̄pō quā
do fuit dictū factū est vespere et mane
dies vnus Gen. i. Ibi accipit mane p
noticiā matutina et vespere p vesp̄ina
Et fm hoc ponunt dies sex fm q; an-
geli illa sex genera creaturaz q̄ ibi nū-
merant cognouerūt noticiā matutina
et vesp̄ina in p̄mo instāti q̄ oia fuerūt
sūt creata fm illud Eccl. xviij. q; vinit i
eternū creauit oia sūt. Si vō loqmur
de noticiā demonū post casū dicit ma-
gister i scdo iniaz distinc. vij. q; demo-

nes licet sint obstinati in malo triplici
 m̄ scie acum̄nevigent. s. s̄btilitate natu
 re sp̄m̄ experientiaꝝ reuelatōe sp̄uꝝ
 sup̄noꝝ. Primo intelligūt naturalia
 p̄ntia. Sec̄do mō naturalia futura sic
 tpa pluuiosa vel siccat eclipses solis ⁊
 lunet h̄mōl. Tercio mō intelligūt vo
 lātaria sed de cognitōne futuroꝝ con
 tingentiū dicit dñs bonauentura in se
 cundo s̄niay q̄ licet demones nō pūt
 per se scire futura contingētia certu
 dinaliter tñ frequēter vera p̄dicūt quia
 enētū futuroꝝ aliq̄ mō p̄sentiūt. q̄tu
 qꝝ modis fin augu. sup̄ gen̄. ad lfaz qz
 aut p̄sentiunt talia ingenij a sensus
 acrimonia vt qñ vidēt aut p̄siderāt vñl
 genter ad qd̄ inclinēt affectio mea. vel
 q̄ sint inducēt̄s vel retrahentiā aut p̄
 sciunt talia tempōꝝ exp̄ientia. s. q̄ ex
 talibus viderūt accidere s̄ilia. Aut ter
 cio talia p̄sciūt demones cautela do
 losavt qñ p̄ponūt aliquid facereꝝ p̄
 mo p̄dicūt qñ sit aliqd̄ futurꝝ. Aut q̄
 to talia p̄dicūt demones aliena doctri
 na vt qñ. s. diuino iudicio p̄mittūt ali
 qd̄ a bonis angelis addiscere. Vñ p̄z
 q̄ demones futura p̄tingentia ⁊ si pos
 sunt p̄babiliter opinari nequūt tñ certi
 ndinali tescire. De cognitōe vñ tem
 poraliū ⁊ mutabiliū dicit br̄s augu.
 viij. de ciuit. dei. c. xxi. q̄ angeli bōi cer
 ct̄ ista t̄palia ⁊ mutabilia nouerūt q̄a
 eoz p̄ncipales causas in vñbo dei p̄spi
 ciunt quib⁹ cūcta ordinātur. demones
 aut nō eternas ⁊ cardinales causas in
 dei sapia contemplātūr s̄ quom̄das
 signoz nobis occultoz maior̄ exp̄ien
 tia multo plura q̄ hoies futura p̄spici
 unt. Deniqꝝ autē isti sepe nūqꝝ illi oīo
 fallūtur q̄ ibidem declarans dicit. Ali
 ud em̄ est t̄paliū t̄palia mutabilib⁹
 mutabilia scire eisqꝝ temp̄alem ⁊ muta
 bilē motū s̄ue volūtariet̄ facultatis in
 ferere qd̄ dem̄onib⁹ certa rōe p̄missus
 est. Aliud aut in eternis atqꝝ in cōmu

tabilib⁹ dei legis⁹ qⁱ in es⁹ sapia viuunt
mutationes rez p^ouidere dei qⁱ voluta-
tem que ta^o certissima qⁱ potentissima
est sp^us eius p^oicipat^oe cognoscere qⁱ
scis angelis recta discretion^e donatus
est. Ex quib⁹ sequuntur duo docum^{en}ta
Primu^m est qⁱ scri in dei legis⁹ estis
p^oceptu^m futura qⁱ h^{oc} dicit exp^olle
Secundu^m docum^{en}tu^m est qⁱ scri in di-
uina voluta^{te} cognoscunt ista futura
contingentia qⁱ dicit qⁱ dei voluntatez
qⁱ certissima est z o^{mn}ipotens ista mouere
Sed remanent due difficultates. Pri-
ma est si demones huerunt noticiam
p^ophiaz adu^{er}sus x^pi dicendum qⁱ sic
Cognouerunt eti^a qⁱ x^ps in leger p^oph^{et}is
p^omissus deberet esse ver⁹ de⁹ z ver⁹ h^o
z qⁱ debebat p^o humano genere de vir-
gine nasci⁹ pari in genere. nunq^u tam^{en}
in specie cognouerunt qⁱ in hoc homie
x^po ista c^op^olerentur. Sciebat em^o dia-
bolus p^o scripturasz p^ophas qⁱ x^ps veni-
urus erat verus de⁹ z ver⁹ h^o. Eti^a scie-
bat t^{em}p^os natiuitatis x^pi est implem^um
p^o ebdomadas d^ocelis t^{em}p^o nesciebat cer-
titudinalit^{er} qⁱ ihs nazaren⁹ esset ipe cri-
stus. Veru^m p^opter eminentia^m sciatis
h^{ab}ebat quada^m coniectura^m qⁱ ipe esset
ver⁹ x^ps hoc voluit exp^ori p^o t^{em}p^orat^oz
z p^o illam illum inducere ad p^octm si in-
ueniret pur⁹ homo sed neutru^m obtinu^{it}
si licet temptauit eu^m de concupisc^{en}tia
sup^{er}biaz auaricia Vnde licz ille dem^o
qⁱ x^pm in deserto temptauit fuerit int^{er}
demones acutioris ingenij nunq^u t^{am}en
scire potuit p^o certitudin^e. veru^m ihs est
qⁱ erat p^omissus in lege ad salute^m m^undi
z delectione^m diaboli nisi per quandas
coniecturam. et ideo procurauit cristi
captionem per iudeos intelligens p^o
aliqua signa qⁱ ipe esset ver⁹ x^ps z p^o co-
sequens qⁱ per eius morte^m exp^olari⁹
tur infernus hoc perpendit per ei⁹ pa-
tienti^a et per scripturaz implem^um
et forte p^o s^oct^oz patru^m in limbo existen-

tim exultationem. Ideo mortem est
impedire voluit per yrorem pilati cui
preces efficaces credebat in cōspectu
viri sui vt notat Nicolaus de lyra sup
maib. Secunda difficultas ē si demo
nes cognoscant cogitationes nostras
Respondetur q̄ soli deo cognite sunt
scdm cōm opinionē doctorū z b̄ vide
tur p̄ illud quod dicitur. j. Reg. de^o at
tinetur cor z. j. pal. vj. tu sol^o nosti cor
da filioz hoīm dicit tū hīc Nicolaus
de lyra sup illud ad heb. iij. vñ^o est ser
mo dei zc. Et discretior cogitationum
z intentionū cordiū q̄ licet aliqui do
ctores dicant ipam cogitationē nostrā
ē cognoscibilē pure sbe spūali tamen
de intentione cogitatiois ipi pcedunt
q̄ est cognoscibilis soli deo verbi ḡa
si cogitem de muliere dicit q̄ hoc pōt
cognoscere angel^o bon^o sine mal^o. Et
am ex naturalib^o s̄ si cogitē de mulie
re intentione decipiendi ipam vel ad
bonū informandū cognoscit sol^o de^o.
Et ppter hoc subdit apls intentionez
cordis q̄ cognitio xpi nō solū se exten
dit ad ipas cogitationes. s̄ etiā ad cogi
tationū intentiones quod viz demoni
bus non cōuenit. Ad istud etiā p̄pos
tū loquit augu. de diffinitionib^o sic di
cens. Internas animi cogitationes di
abolū nō videre. Certū sum^o sed motu
eas concipi ab illoz affectōnū iudicijs
colligi expimento vīdiciū^o. secreta at
cordis solus ille novit ad quem dici
mus tu solus nosti corda filioz hoīm
**Artes magice demonū scia
exercentur.**

Secundus p̄ncipalis est cui^o scia
r artes magice exercent z si p̄nt si
ne pctō exerceri. Ad primū re
spondetur q̄ artes magice exercentur
sentia demonum sicut traditur in se
cundo sniarum distinctione septima.
Vnde ibidem dicitur q̄ eoz scia z vī
te artes magice exercent quā sciam et

virtutem h̄mōi opando a deo demōes
acceperūt vel ad fallendū fallaces vel
ad monendum fideles vel ad exercitiā
dam z pbandam iustoꝝ paciētia. Ad
scdm dicitur q̄ artes magice vel diu
inationes nō possunt exerceri vel a de
monib^o consiliū vel auxilium req̄r
absq̄ pctō nisi forte in hoc casu vbi de
us diabolu subiceret homini iusto sic
de aliquibus viris sc̄is narratur. Vo
luntario aut cōmerito non potest sine
peccato. Nam aut est ibi pctm infide
litate v̄pote si hō demoni credēdo at
tribuit ei aliquid diuinū aut ē ibi pec
cātū ydolatrie v̄pote in oblationibus
z sacrificijs. Aut est ibi pctm inobediē
tie saltem q̄ facit p̄ prohibitionem dei z
ecclesie. ratio hui^o prohibitionis est quia
talis peccat in deum dum recurrit ad
diabolu quasi nō sit oipotens de^o xpi
anoꝝ oīno sufficiens z benign^o. Item
peccat in seipm dum se cōmittit disc̄i
mini corp̄is anime. Item peccat i ec
clesiam dum habet cōmeritū cū illo
qui est omnino p̄scissus z ecclesie ad
uersarius. et ideo in caracteribus ma
gnū peccatum est. quia est ad mīn
sterium dementū innocandū q̄ h̄mōi
ex se non habet virtutē s̄ solū ex pa
ctōne diaboli. Sic em̄ pandit diabo
lus illis qui sunt ei familiares q̄ illa
signa recognoscant z ad ea se p̄sentes
offerant. Ostendunt em̄ demones se p̄
illa cogit aliquid virtutis ostēdant se
haberi in h̄mōi artibus in quibus sūt
multa nephanda per que abducitur
homo a fide z cultura dei. Et ideo hec
facit diabolus non q̄ in illis delectet
sed potius in infidelitate facientū sūt
aut hec magice artis nigromantia p̄
romantia aeremantia ydromantia ge
omantia z ciromantia que sunt diuina
tiones in moris quo ad primam in
igne. quo ad sc̄am in aere. quo ad ter
tiā in aqua. quo ad quartā in tra. quo
ad quintam in manibus. quo ad se

ptam tales magici malēfici vulgo nū-
cupantur ob facinorū magnitudinem
nigromāfici dicunt quibus p̄cantatōs
bus vident resuscitari mortuū ad in-
rogata respondere. Alij dicuntur ican-
tatores qui artem verbis pagunt. Alij
dicunt arioli qui circa aras ydolorū
nepharias preces emittunt et funesta
sacrificia offerunt hisq; ebrietatib⁹ de-
monū responsa accipiunt. Alij dicunt
aruspices quasi horarū inspectores di-
es em̄t horas in agēdis negocijs opi-
busq; custodiunt et quid per singula
tpa observari debeat homo intendūt
exta etiam pecudū inspicunt et ex eis
futura predicunt. Alij dicunt augures
qui volatus ausum et voces intendūt.
Alij q; singula rex vel observationes
improvisas hominib⁹. Alij dicuntur
astrologi eo q; in astris auguriantur.
Alij dicunt geneatici ppter nataliciū
consideratōnes q; q; cursum si deum
nascentiū mores actus eventusq; pre-
dicere tonant que vulgo mathematici
dicunt. ydromāfici ab aquis dicti sunt
Est em̄ ydromātia in aquarū inspectōe
vmbas demonū evocare ibi que ab
eis aliena audire prenunciant. Etiam
demonēs interdū p aliquas figuras v̄l
signa que in rebus inanimatis appa-
rent que si fiant in aere vocat aeromā-
cia. si in igne p̄rogancia. si in viscerib⁹
animaliū inuolatorū in aris demonū
vocat aruspicia si p sternutatōnes ho-
minū vel membrorū saltus vel motus
quorūcūq; animalū dicit augurium.
Sivero fiat ex aliquib⁹ signis in spa-
tula alicui⁹ animalis apparentis voca-
tur spatulantia qui sub nomine ficti re-
ligionis p quasdam quas vocant scō-
rum sortes divinatōis sciam p̄fiteri
Aut quarūcūq; scripturarū inspectōe
futura p̄mittuntur. Sivero tales figu-
re vel signa fiant in terra dī geomācia
a geos quod est terra. Sivero in plan-
tis manū dicitur clromancia a ciros

qđ est manūs talibus portentis p de-
monum fallacias illuditur curiositas
humana quō id imprudenter scire ap-
perit q; nulla rōne investigare ei cōue-
nit. Unde vitāda sunt a xp̄iano et oim
penitus execratione repudianda q; in
istis oibus vel expresse de modo iplo-
ratur aut propter peritōnem homis
se occulte demon ingerit hanc maledi-
ctā artem primus. Sorozastes iuvenit
qui solus natus est ridendo hunc Ni-
nus rex assiriorum bello interfecit. Et
si queras quid tales magi facere p̄nt.
Respondetur q; ipse permissiōe dei
elementa concutunt mentes turbant
hominū minus in deo cōfidentiū sen-
sus illudunt ac sine v̄llo veneno hau-
sto violentia tñ carminis ledunt et inf-
dum peremunt. Magi ergo fm priu-
atos contractus quos habent cū demo-
nibus agere artem eorū que ars magi-
ca non est supra ordinem naturalium
causarū immo fit virtute actiuorū natu-
raliū. tamen est supra cōprehensione
hominum et facultatem ppter tria pri-
mo quia demones magis cognoscūt
actiuorum naturalū virtutum q̄ ho-
mines. Secundo quia celerius possūt
ea congregare. Tercio quia actiua na-
turalia que assumunt vt instrumenta
se possunt extendere ad maiores effe-
ctus ex virtute aut demonum arte q̄
ex virtute seu arte hominum. Inde ho-
minibus videntur miracula et stupen-
da que per aliquos artifices fiunt et sic
patet q; magi veritatem spernentes et
mendacia credentes seducti a demo-
nibus eis coaptantur cū quib⁹ sine fi-
ne pibūt h̄z pla alia de magicis artib⁹
ex li. 8. ciul. di trāscriptue i d̄ceret. xxvj.
questio. v. ca. nec mirum.

**Ars notoria est illicita et a de-
monib⁹ inuenta.**

Et cū punct⁹ est de arte noto-
rie si est a deo vel a demonibus

et si possunt demones infundere sciē-
tiam alijs. Ad primū rīdetur scōz fra-
trē iohem astaxen. i. summa sua q̄ ars
notoria ē illicita et inefficax. Vñ argui-
tur a demonib⁹ inuenta. Illicita em̄ ē
q̄vūq̄ q̄busdā ad sciām bñdam q̄ non
habent scōm se vñtē causandi sciaz si-
cut inspectōe quarūdā figuraz et pla-
tione quorūdā vborū ignotoz et alijs
hōi. et iō hōi ars vñtē hīs vt caus-
fyt signis n̄ āt vt signis d̄ iūitē⁹ spi-
ratis sicut sunt sacralia signa. Vñ re-
stat q̄ sunt signa vana et supstitiosa et p̄
p̄as cōtinētia q̄dā pacta significatōnū
cū demonib⁹ phabita et federata. Vñ
igitur notoria q̄si a diabolo inuenta ē
a xp̄iano penitus repudiāda et fugien-
da sicut et aliē artes nugatorie et noxie
supstitutionis vt augustin⁹. dicit scō de do-
ctrina xp̄iana. Est etiā hōi ars inef-
ficax ad sciām acquirēdam cuz em̄ p̄
hōi artem nō attendat acq̄sitio scie-
scōm modū hōi conaturalē. i. in ad i-
ueniēdo vñ addiscēdo consequens est
q̄ iste effectus expectat a deo vel a de-
monibus. Certū est aut aliquos a deo
sapiām et sciām p̄ infusionē hūisse sic
de salomone legit. iij. reg. iij. et ij. pal. j.
xp̄s em̄ dīc discipul⁹ suis Lu. xxvij. ego
dabo vob⁹ os et sapiāz et sciaz cui nō po-
terūt resistere cōtradicere oēs aduer-
sarij vestri. sed hoc donū nō dat q̄bus-
cūq̄ cū certa obseruatione h̄ scōm ar-
bitriū spū sancti s̄m illud. j. Corinth. ij.
Vñ dat p̄ spm̄ s̄mo sapiē zc. et postea
subditur hec oia opat⁹ vñ atq̄ idēz spi-
ritus diuidens singulis p̄nt vult. Ad
demones aut nō p̄tinet illuminare itel-
lectum. Acq̄sitio aut sapiēz scientie
fit p̄ intellectus illuminatōz et null⁹ vñ-
q̄ sciām p̄ demones acq̄sinit et sic p̄
solūto ad scōm. p̄tinet tñ demones
hōibus colloq̄ndō et ligand⁹ et exp̄-
mere docuēdo et p̄tinet p̄ ar-
tem notoriā et p̄tinet q̄ dāto p̄no

p̄teris abstinentibus dedit deus scē-
tiā in omni libroz sapiām. Sed obser-
uantia artis notorie est s̄m quedāz te-
iuntia et s̄m quasdā abstinentiā. ergo per
artem illā potest haberi talis sapiētia
et scientia. Respondet q̄ illi non absti-
nebāt s̄m vanam obseruātiām ariz no-
torie h̄ s̄m auctoritatē legis diuine no-
lentes cibis gentiliū inquinari. Ido
merito obediētie a deo sciām conse-
cuti sunt s̄m illud psalmi sup sen es in-
tellext q̄ mādāta tua exquisiui.

De bello demonū in celo.

Ercia cōsidera-

tio est de bello demonū in ce-
lo. Cūz em̄ angeli fuerūt crea-

ti in celo emp̄reo. vt dicit Beda. et alle-
gat m̄ḡ i. ij. s̄miaz disti. scōa oēs an-
geli fuerunt boni creati sine vicio. vñ
innocentes sunt creati non tamen vir-
tutibus p̄diti q̄ stantib⁹ apposite fu-
erunt vt ibidem non tamen fuerūt ap-
posite cadentibus. boni em̄ fuerūt ad
deum conuersi quod est deo adherere
mali aut fuerunt auersi a deo quod ē
odio habere vel inuidere. Inuidie em̄
marer est supbia quā voluerūt se parifi-
care deo vtz eodem libro distinctionē. v.
Et cum esset inter omnes angelos lu-
cifer excelsior. nec inter stantes aliquis
fuit eo dignior eminentiaz sue nature
et p̄funditatē sue scie perpendens i su-
um creatorem supbiuit intm̄ q̄ deo vo-
luit se equare. vtz libro eodem distin-
ctionē. vij. dixit enī in corde suo illud
Isa. lx. Ascendam in celum vbi dicit
magister distinctione secunda li. scōo
q̄ celum vocat equalitatez diuinā deo
em̄ se parificare volebat q̄z breuissima
morula fuit. vt dicit magister s̄miaz
mox ergo vt creati fuerunt angeli q̄dā
deo adhererunt p̄ caritatem. quidā ve-
ro cum lucifero deo resisterunt per su-
perbie prauitatem et sic inter vtrosq̄ fa-

etum est prelium magnum in celo mi-
chael et angeli eius. et non preualue-
runt draco et angeli eius. neque loc^{us} in-
uentus est amplius eorum in celo. *Apoc-*
calipsis. xij. hoc autem prelium in celo non
est intelligendum materiale sed spiri-
tuale quod factum fuit quando boni
et mali diuersos effectus et consensus
habuerunt quando dixit lucifer. *Alce-*
dam in celum et ero similis altissimo.
ubi magister dicit non per imitationem sed
per equalitatem potencie ubi supra. Ec-
ce affectus et consensus superbie. Et con-
uerso boni angeli humilem habuerunt
affectum. Unde michael dicit prelium
se cum dracone quia michael interpre-
tatur quis ut deus. Ecce humilitas et
reuerentia. *Qui ps. lxxij.* Domine quis si-
milis erit tibi quasi dicat non. Lucifer
superbus nec quicumque alius sit ergo
michael cum angelis fuit facto prelio
magno habuerunt victoriam et super
bo lucifero et ei adherentibus qui pre-
cipitati sunt de celo. Et ut dicit Fran-
ciscus de maronis in tractatu angelo-
rum duplex fuit ibi pugna. quarum prima
sumpsit initium a lucifero sicut enim
hunc impellit homines ad peccandum
sic et tunc impulit sanctos angelos ad
consentendum sibi et viriliter restite-
runt. Secunda pugna sumpsit initium ab
archangelo michael exidens autem quod
alter deliquerat et quod morte dignus erat
et quod in celo cum sanctis angelis habitare
non debebat expulit eum viriliter et in
istum aerem caliginosum per Petrum
apostolum deiecit. *Petri. ij.* licet lu-
cifer restiterit quantum potuit sed non
preualuit ut dictum est. Et si querat
quanta fuit mora inter creationem an-
gelorum et casum eorum de celo. Docto-
res cõiter dicunt quod fuit morula pua. s.
a principio aurore usque ad creationem
lucis ubi dicitur deus diuisit lucem a tenebris
Sed in geraldus. odonis in suo secundo

sententiarum distinctione quarta. questi-
one quarta. dicit quod fuit mora septem di-
erum ad minus inter instans creatio-
nis et persionis bonorum et inter instans
creationis et auersionis malorum quod sine
preiudicio sine melioris probat duplici
ratione per cuius probationem supponat
ad prius quod angeli fuerunt creati prima die
h dicit magister. Tunc arguit sic. Quasi an-
geli post lapsum non fuerunt valde boni
id est optimi. quia post lapsum nunquam fu-
erunt boni. sed septimo die a primo instans
ti creationis sue fuerunt valde boni et
ad minus inter primum instans creatio-
is et lapsum malorum fuerunt septem dies. mi-
nor probat per textum quia vidit deus cuncta que
fecerat et erant valde bona et factum est
vespe et mane sextus dies. septimo vero die
ei benedixit deus. *Gen. ij.* Ex quo sic per
secundo arguit. Angeli mali post lapsum
nunquam receperunt benedictionem dei sed
die septimo receperunt benedictionem
dei quia ante diem septimum non fuerunt lapsi
probatur in contrarium per textum *Gen. ij. c.*
Et benedixit deus diei septimo. glo. id est
omnibus creaturis quod omnes creature rece-
perunt benedictionem dei die septimo.
Et si dicat quod natura spiritualis operatur
in instanti a fortiori quam sol qui radii in in-
stanti producit. Cum ergo prima operatio an-
geli fuerit persionis vel auersio et in ista
ti fuerunt conuersi vel auersi. Respondet pre-
dictus doctor quod prima operatio non fuit
conuersio vel auersio sed fuit admiratio
quia in illis septem diebus steterunt in ad-
mirationibus stuporosis operum sex dierum
et istud videtur probabile nisi aliquis sanctus ex-
presse diceret oppositum. *Et die. vij. cum de-*
us benediceret illi diei benedixit cunctis opibus
et benedictio accepta quod licentia et mandato
accepto quod omnia faceret debitum suum angelis
diuisi sunt in tres presones enim firma-
uerunt se in amore quodam in amore bonitatis
quodam in amore diuine iusticie quodam
in amore proprie patrie et excellentie et bec

primus die creati

benedixit diei Anno

11a

opao

benedictio

diuisi in tres

Liber pulchritudine re suet **quintus**

uia nō sūt missa ut deq nob bꝫ
 m det: ad Chm̃ 2 Nō exopꝫ
 iustm qe fecim nōꝝ s m sꝫ f
 et 2 rotm 2 Nō sumꝫ sufficior
 rugitate glꝫmꝫ ex nob t a nob
 talis fuit nabuchodonosor da I
 d. Nōne t q babilon qnd ego ca
 ficam in robore meo i breuit m
 sꝫ pꝫmꝫ eꝫ qz m bestia m fꝫ
 m fꝫnta fuit et herbas m boꝝ
 edebat Quia Capite usqꝫ ad

fuit preesse seipm reputas ad h dignita
 ad qd attigisset si steriss fm anselm
 sic em in pmanendo .xij. excellētiā ha
 buisset qz fuisset optima creatura fuis
 set deo acceptissim⁹ fuissz felicissim⁹ fu
 isset deo similim⁹ fuisset pulcerrim⁹ fu
 isset deo familiarissim⁹ fuisset dulciss
 mus fuisset potentissim⁹ fuisset omni
 um pōrifer fuisset oim pnceps fuisset
 oim doctor z fuissz oim p̄r. Sz qz sine
 meritis p̄p̄ta aucte p̄cupiuit p̄esse de
 liquit nolēs deo subesse. *mate. xiiij. su*
 palstra celi exaltabo solū meū. *Quar*
 to peccauit p̄tō inuidie z emolatoris.
 Vñ inuidia est tristitia de apparētī p
 speritate alteri⁹ h lucifer p̄status est
 qz deus oibus perat z nulli suberat er
 go inuidit. de qua inuidia dī Sap. ij.
 Inuidia dyaboli mors intrauit in or
 bem terraz. Quāto peccauit peccato
 ire z indignatōis qz vidēs se. delectū a
 padiso delicias ascendit ei⁹ malicia vs
 qz ad odiū dei z tūc cadēs. de celo bel
 lauit p̄tra hominē vt dicet. j. cōsidera
 tione. vj. Et fact⁹ est homicida. Vñ io
 hannis. viij. Ille erat homicida ab inf
 cio z in vitate non sterit. Non est ergo
 mirandū si sic miserabiliter lucifer cū
 sibi adherentib⁹ victus cecidit de celo
 cū tam grauissime peccauerit p̄ creato
 rem suū. Et si queras q̄t demones ce
 ciderūt. Rides qz fm qz notat in summa
 veritatis theologyce. li. ij. In quolibet
 ordine angeloz sunt tot legiones quot
 sunt vnitates in legione z sic in quot
 bet ordine sunt sex mille sexcente sexa
 ginta sex legiones angeloz. Et cū ter
 cia ps angeloz ceciderit sicut notat a
 m̄gro. distinctiōe. vj. libri scōi. c. j. quia
 cecidit draco z traxit secū terciāz p̄tem
 stellaz celi Apocal. xij. sequitur qz erit
 summa legionū oim angeloz. lix. mi
 lia z nouē centē. iij. legiones z dimi
 nuendo plus summa oim erit trecēta
 nonagintanouē cōpota z nouē centā
 medius erat ut bos et vesidna ut leo
 in hac fuit semetip̄s semetip̄s
 p̄p̄ta z regis v̄d qz in missa ad
 reprehendens ieroboam dē idola
 teia domū v̄centē. q̄da oīstia
 supbia v̄m app̄hendit. v̄p̄tē
 m̄cū supbia bona a leonem m̄
 p̄tē angustatū ē q̄ quot dēit
 sp̄s lūm quibz iactat q̄d v̄d
 v̄a is and m̄m supbia m̄oab
 supbqz v̄alde supbia erq et arro

CCLXXIII

Superbia. et no e aq
pctm m zern nata
q tm deu et pro
ximu offendat vt
superbia Qmb mala
posset inuestigare
qmo fere peffe
ex hac absolom pa
trem suu dauid
tentant de regno
expellere ut ipse
rex p ficeretur
Romda fecz sm
condit vt soluz
restit vltimz ksa

vsqz ad morte nra
state imperii Ma
ta q serued fuit

et Anno eē motu
ex go facta est ma

ymia infectio est
 Marum et Sillam
 qui ea impedire
 volebat Magna
 Alexander totius
 oriente vexavit
 suis bellis Ex hac
 inter Romanos
 et barthagmen
 multa mala se
 cuta. qua tunc
 Scipio posito in
 campu in exercitu
 expugnat ex mure
 dit & decreto ro
 mano. et multa
 milia hominum ibi
 sunt infecti et

Solvete ta Sfect Emu
 qd reberz deppit singlax vlt
 videri in pharisaic lnt l6 Gm
 tibi agi ut ajat 23 oeta i dicit
 dia nlt aplos Qm cox esset a q
 Qmly xpus Qm acc est vrm ex
 i mmmq Q quot st qm alio
 despirunt: & religioi Q Qnd
 de act li 3 No nates in vol
 dampnosa supbia. p d
 de scullo dicit qm vlt

6. Gar lunge Sybt
in inferno de
mexa est u

distinctione. vi. dicit q̄ Lucifer et illi q̄ peccauerunt de celo inpireo ceciderunt in istuz aerem caliginosum q̄ est eis vt carcer vsq; ad diem iudicij. et hoc propter nřam pbatonem. et subsequēter dicit q̄ demones alternatis vicib; tenent in infernū qz illuc alas detinent atq; cruciā. Hinc etiā sententie cōcor dat bñs Aug⁹. viij. de ciuitate dei. ca. .xxij. vbi dicit q̄ demones in hoc aere habitant qz de celi sublimitate defecti merito irregressilibus transgressio. nibus in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipit documentū q̄ demones vsq; ad diem iudicij sicut dicit m̄gr in inferno non sunt inclusi s; in h̄ aere caliginoso cōter detenti. S; est dubitatio vtz vbi cū q̄ sint demones puniant igne materi ali. q̄dam voluerūt dicere q̄ sic licet dicant q̄ minus intente q̄ post vltimam damnationē et hoc pbant p quandam glosam sup illud Jacobi q̄to. inflammata a sebhenna que dicit sic. Iehenna est diabol⁹ ppter quē facta est: sicut enī sebhenna sp ardet sic dyabol⁹ vbi cūq; sit siue in aere siue sub terra secuz fert sp tormenta flāmaz. h̄ hoc nō videtur intelligibile q̄ ignē cremantē vbi cūq; sint secum circūferant. Et ideo dicunt alij q̄ demōib; differt pena ignis vsq; ad diem iudicij. tum vt eoz exercitiuz nō obmittat. tum etiā vt diuina clemētia ostendat q̄ sustinet vasa ire apta in interitū in multa patientia qua retribuet oibus fm fructū adinuentonuz suaz. Et h̄ positio videt pbabilior et illa glosa si inspiciant sequētia non intelligit de flāma ignis m̄lis s; de flamma vicioz. s. supbie ire et inuidie q̄bus p̄ntie torquent. Nec de mēte dñi bonauenture in scōo. sententia.

**De potestate demonum et su-
pra quā gentē maiorem princi-**

patum habeant.

Vinta considera

tio est de prāte demonū cū enī habitū sit q̄ demones habitant vt cōter in aere caliginoso videndū est de eoz potestate q̄nta. scz ē. Ad qd respōdet beatus Job in capitulo. xlij. dicens de dyabolo q̄ nō est prās sup terram q̄ compāt ei. et dī sup terrā ad differentiam prātis q̄ in celo est que est dei et scōz angeloz si tñ loquamur q̄ntū ad cōditionem nature nō est prās nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Vñ de lucifero scribit Ezechiel. xxxij. Vñ lignū paradisi non est assilatum et pulcritudini eius qm speciosum enī feci. S; orit difficultas qz si nō est potestas sup terrā q̄ ei pparet vt expositum est sequit q̄ q̄ sua prās ē infinita qz finitū finito est ppabile. infinito vñ nō. Rñdet q̄ h̄ accipit ppatio p equalitate. comparet. i. equet nec loquit de pparatōe s; de equalitate. Vñ Grego. .xxliij. Moral. Prās eius sup terras cunctis eminentior phibet qz et si actionis sue merito inter hoies cecidit naturam tñ sue magnitudinis nō amisit cui⁹ adhuc vñtib; hūana oia supat licz scis hoibus meritoz suoz delectione sbiacet. Vñ et eisdem scis h̄ hūc decertantibus et retributōis sue meritū cre scit quo ille ab eis vincit qui p nature potentia q̄ iure se hoibus supesse gloriat. h̄ greg. Sic q̄ h̄ loq̄ndo de fortitudine nālī nō sit prās sub deo super terraz q̄ compēt dyabolo si tñ loq̄mur de prāte q̄ dat a gfa iusti hoies potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictū Aug⁹. q̄ n̄hil est forti⁹ aio habēte charitatē. et illud canicoz. viij. Fortis est vt mors dilectio. Notandum ē fm m̄gim in scōo. distictōe. viij. q̄ demones multa pnt p nature subtilitatē que tamen non possunt per dei vel ho-

notum angelorum prohibitionem quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur quia a deo id facere non permittuntur permittitur tamen fuit eis potestas detrudendi sanctos presens in limbo aduentum christi: quia licet deleret in eis culpa originalis peccati et actualis quantum ad maculam et quantum ad diuinam offensam et quantum ad reatum leuissime non tamen quantum ad reatum visionis diuine ut notat alex. in tercio sententiarum. Et si queras utrum demones aliquid timeant videtur quod non quia de diabolo dicit Iob. xli. quod factus est ut nullus timeat. glosa nec deum nec quod passus est. Respondetur quod glosa illa intelligitur de timore filiali vel inicali quod non est in demonibus non de timore naturali quo naturaliter timeant tormenta quia isto modo dicit Iacobi. ii. demones credunt et tremiscunt. et Matthei. vii. et Luc. vii. Timebant puniri ab eo licet ergo magna sit demonum potestas non tamen sic quoniam sit alia superior quam timeat. Unde Augustinus super psalmum. Diabolus vult plurimum nocere et non potest quia potestas sua est sub potestate. Nam si tamen posset nocere diabolus quantum vult. aliquis iustorum non remaneret. Querunt iudei Exodi. vii. quare magi pharaonis non potuerunt facere cinisces: et respondetur quod causa est quia demones non habent potestatem super aliquod corpus minus grano ordei quod appetit irrationabiliter dictum quia quod habet potestatem supra maius habet potestatem supra minus licet non e contrario. Sed causa potissima quare non potuerunt facere illud signum est quia nihil potest nisi quantum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiam oppositum loquens Ambrosius super Lucam dicit sine permissione dei diabolus non posse nocere cognoscas. nec potentiam diaboli magis timeas quam dei offensam. Et christostomus super Mattheum dicit in primis grauis et insustentabilis est imperius diaboli quem si quis

forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum in fortiozem quanto enim plus percussus fuerit magis refrigescit et debilitat et sic se ingerunt demones peccatoribus ut faciant eos ruere in partem sic refugiant quando vident peccatorem a deo exaudiatum et liberatum et dicit magister in. ii. distinctione. vi. quod diabolus qui de aliquo vicio aliquem tentauit hominem cum super ab eo fuerit deinceps illum hominem de illo vicio de quo superatus est tentare non licebit. Sic ergo potest quantitas et defectus potentie demonum. Dicitur forte de considerans scire que gens est in mundo supra quam diabolus maiorem potestatem habet. Respondetur quod hoc est gens iudeorum. Unde sciendum sicut notat Nicolaus de lyra supra Mattheum quod potestas diaboli fuit electa quod dicitur a populo iudaico per legis dationem que excluderat cultum deorum et inducebat ad colendum unum deum vix et sic electus transiit ad possidendum gentiles sine lege et prophetarum oraculo viuentes. Et ideo eos tenebat in ydolatria subiectos. sed adueniente christi predicatione et apostolorum: iudei per maiorem partem fuerunt increduli. gentiles autem deuote fidem christi ad predicationem christi et apostolorum acceperunt et sic diabolus electus ab eis per fidem christi reuersus est ad possidendum populum iudaicum errore exceptum. et sic facta sunt nouissima huius populi peiora prioribus Matthei. xii. quia status populi iudaici peior est modo quam fuit a principio ante legem datam et sic maiorem potestatem super eum demones habent quam super alios quia regressus diabolus ad populum iudaicum assumit septem spiritus nequiores se et ingressi habitant ibi Marci. xii. per quos septem spiritus vniuersitas vitiorum intelligitur. Sed remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula. Respondetur quod solus deus potest facere miracula. Unde cum aliqua virtus fini

Miracula
demonum

ta propriū effectum operat ad quē de-
terminat non est miraculū licet posset
esse mixtū alicui q̄ illam virtutem non cō-
prehendit sicut mirū videt ignarus q̄
magnes trahit ferrū vel q̄ aliquis par-
uus piscis sit retinens nauē. Cum er-
go dyabolus sit creatura et notum est
q̄ om̄is creature potentia est limitata
ad aliquē determinatū effectū vel ad
aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli
vel cuiuscunq̄ creature sit non p̄t dici
miraculum p̄prie. Et si sit mixtū creatu-
re virtutem illius nō comprehendit. Qu-
aut sit virtute diuina cum sit infinita ve-
re miraculum est cū de se incōprehen-
sibilis est. Vñ et Aug⁹ scō de ciuita.
dei ca. xviij. loquens de gravitate p̄se-
cutionis antichristi. s. p̄ quē illā opabi-
tur dicit tunc soluet sathanas qz p̄ illū
antixps in omni sua virtute mirabili-
ter q̄dem s̄ mendaciter opabit. Sequit̄
enim deus dyabolū ista p̄mittere face-
re iusto suo iudicio quā faciat ille ini-
quo malignoq̄ consilio demones er-
go nō faciunt miracula s̄ quedā mira-
Et si dicant miracula sunt falsa quo-
niam mortales sensus per fantasmatā
decipit vt qd non facit facere videat. et
talibus signis et falsis miraculis sedu-
centur q̄ seduci merebunt p̄ eo q̄ dīle-
ctionem veritatē non receperūt vt sal-
uī fierēt. Et iō dicit ap̄ls. ij. Thessa. ij.
mittit eis deus opationem erroris vt
credant mendacio. Demones in p̄prie
virtuti dimissi possunt facere ea q̄ cau-
sant p̄t ex motu locali et p̄sequent pos-
sent ignem de celo aereo inferi⁹ emitte-
re et ventū turbiniis p̄mouere sicut p̄t
Job primo. Et isto mō antixps faciet
ignē de celo descendere p̄mittere deo
demōis p̄tate. vt p̄t Apocal. xij. Sci-
endum etiā q̄ fm q̄ dicit Hiero. q̄ li-
cet virtute magica possint aliqua mira-
cula fieri. vt illa que p̄tinent ad curiosi-
tatem tū et vanitatem sicut symon ma-

gus faciebat staturas ambulare loqui
et ridere et similia. vt habet i itinerario
clementis. Sed illa que sunt salubria
vt curatio languidorū illuminatio ce-
corum et h̄mōi nō possunt magicis ar-
tibus siue a demonib⁹ fieri. Et ideo ta-
lia cum fiunt debent attribui virtuti di-
uine qualia xp̄us faciebat. Et si dicas
q̄ in vita sancti Bartholomei legim⁹
q̄ quidā demon curabat infirmitates
Respondet q̄ hoc faciebat non sanan-
do s̄ a leſione quā faciebat cessando.
Secda difficultas est si demones sunt
differentes potestate volo dicere si in-
ter demōes sunt p̄ncipatus q̄bus alijs
alijs potentiores dicant. Respondet
q̄ sic quia de dyabolo dī Job. xij. q̄ ip-
se est rex sup filios superbie. et m̄t sen-
tentiax scōdo. distinctione. v. ca. iij. di-
cit q̄ durante mundo angeli angel⁹ ho-
mines hoībus demones demonibus
p̄funt. et fm gradus scientie h̄nt qd
p̄fidentie. Item sup illo Matth. xxv.
Ite maledicti in ignem eternū q̄ para-
tus est dyabolo et angelis eius. dīc et
rōne subiectionis fm glo. S̄ obijceret
aliquis si p̄ncipat⁹ et p̄latio est inter
demones aut erit in eis p̄ naturā aut
p̄ violentiā aut de iure. Non p̄ naturā
q̄a tunc in iudiciū dīc inter eos p̄latio
non cessaret qd est i sacra scripturam
qz tunc euacuabit xp̄s oēm p̄ncipatū
et p̄tatem. Nec p̄ violentiā qz tūc semp
essent discordes cū tū sp̄ concordent i
hoīem impugnandū. Nec etiā de iure
qz sp̄ p̄ciperet i deū in quo nō est obe-
diendum. Ite fuitus ē introducta p̄-
pter p̄cni. vt dicūt theologi q̄ si est ser-
uitus inter demones tūc lucifer cū sit
sumus p̄cior deberet oib⁹ subici cūns
p̄rariū dixit Job. i. q̄ ipse est rex su-
p filios superbie. H̄ndetur q̄ sicut multi
latrones p̄ncipi latronū voluntarie
se submittūt vt in vnū pueniāt. s. in ra-
pinā sic oēs demones lucifero se volū

Dea Demo-
num

proclama-

tarie subijciunt ut in vnu conueniant cōtra hominē impugnando. Vñ et eadē prelatio est inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino rōne pēminentie naturalis vt diuine institutionis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigit vnus angel⁹ bonus tanq̃ princeps vt colligit ex illo Daniel. x. Princeps regni persarū restitit mihi. xxi. diebus et nūc reuertar vt preler aduersus psarū principem et paulo post. Cū em egredere apparuit princeps grecoz et. Sic etiā cuilibz regno et prouincie pfigit a demonib⁹ vn⁹ demon tanq̃ princeps. Ex quo etiā sequit q̃ sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro pfigit a deo vnus angelus bonus de negocijs cōsibus curā hñs quātum sibi possibile est sic etiā cuilibet ciuitati et castro pfigit a demonib⁹ vn⁹ demon ad negocia cōtra prurbanda q̃ tū sibi possibile est. Sequit etiā tertio q̃ sicut cuilibet archiepo et epo et sacerdoti prochiali pfigit a deo vn⁹ angelus bonus curā hñs de negocijs ad salutē aīaz ptenentib⁹. Sic cuilibet pdictoz pfigit a demonibus vn⁹ demō curam habens de prurbarōne salutis aīaz et q̃nto sanctior est psona tāto potentior est dyabolus et assignat⁹. Et nī si deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelū oīa cōtra officia demones impedirēt. Inferit etiā ex pdictis q̃ nō solū vn⁹ demō est pnceps alioz demonū s̃ etiā maloz hoīm. vñ in euangelio dyabolus sp vocatur pnceps huius mudi q̃ dñat hoīb⁹ mū dialiter viuētib⁹ in q̃tū se ei subiciūt per pccm.

De bello demonū post casuz de celo.

Extra considera-

ratio ē de bello demonū postq̃ ceciderūt de celo vsq̃ ad aduentū xpi

Videns em dyabolus se expulsū a celo i mag tū p̃tate relictū cogitauit quō possit displicere deo in oib⁹ sibi p̃tari. et q̃ vidit primū hoīez in terrestri paradiso collocatū innocentia decoratū ac oīm bestiaz pisciū et volatiliū dñm nec non possessuz in celo sedes q̃s ipse cū sibi adherentib⁹ p supbiām amiserat. Voluit vehementer et inuidēs ei⁹ felicitati pposuit ipm debellare et totalit̃ inficere cognoscens q̃ ex putrida radice non pūt nisi poma vermiculosa generari. Bellauit g̃ cū hoīe pmo p mediū mulieris et miser hō licet eēt fortior demone p innocentia p̃iectū in armis innocentie sue vt mulieri pplace- ret flicto deo et tradito paradisi castro sibi pmissio inimico dei. s. dyabolo negata. obedientia regi supno. s. deo libere se tradidit p̃ditoz fact⁹ in manib⁹ dyaboli. et sic habita victoria de hoīe pmo indignatus de⁹ ppter p̃ditionē et q̃ sic armis innocentie p̃iectis captiū dyaboli se fecerat cū posteritate sua eiecit ipm de terrestri paradiso Gen. iij. et misit ipm i exiliū locū bestiaz et lacrimarum vallē. Expulso g̃ hoīe p̃mo de paradiso gaudēs nō modicū dyabol⁹ cogitauit quomodo amplius possit displicere deo et videns duos filios adam. s. abel et cain quoz primus erat a deo dilectus. bellauit contra eos p artem diuisionis et inuidie et deuict. Cain qui fratrem suum abel occidit Gen. iij. bellauit etiam contra filios. Sed p carnis concupiscentia et deuicit eos cum scilicet acceperunt filios hoīm. s. descēdētiū de cain ex quib⁹ pcreati sunt gigantes a seculo viri famosi Gen. vi. et cum viderat multiplicatū genus humanum bellauit et eum per luxuriam et tam viriliter pugnauit q̃ deuicit et sic q̃ i toto genere humano solus octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De alijs autē scriptis

est q̄ omnis quippe caro corrumpat vlam suam ppter qd̄ indignatus est de⁹ mundū castigauit diluuisio generalis in tm̄ q̄ solum dicte octo p̄sone in archa noe libate sunt. vt patz Gen. vii. z. viij. Per quas itez p̄pagatū est genus hu manum. bellauit q̄ filios noe z deuicē cham cū q̄ paternū honore verēda pa tris discoopertit. Gen. ix. ppter quod meruit maledicti bellauit p̄tra chalde os p̄ ydolatriam z deuicē eos cū ignē adorauerūt. Gen. xi. Bellauit q̄ genus filioz noe. z deuicē eos p̄ supbiam vo lentes turrim edificare que vsq; ad ce lum p̄tingeret ppter qd̄ indignatus de us vnū labiū qd̄ ante erat diuisit z cō fudit. vt patet Gen. xi. bellauit q̄ zodo mas z gomorreanos z deuicē eos per p̄ctm̄ q̄ naturā ppter qd̄ indignat⁹ de⁹ igne celesti destruxit illas quinq; ciuitates cū habitatoribus eoz z cūcta ter re virentia exceptis solū loth vxore et filiabus suis. vt patz Gen. xxi. Bellauit q̄ filios abrahe. s. ysaac z ysnabel. z deuicē ysmael cū fuerit vir supbus onager palustis sagittari⁹ z ydolatra pessimus. vt patz Gen. xxij. Bellauit q̄ fili os ysaac. s. iacob z esau et deuicē esau p̄ gulam vendidit em̄ p̄mogenita pro pter lenticulā Gen. xxvi. De his in p̄sona dei dicit p̄pheta iacob dilexi. esau aut odio habui. Bellauit etiaz q̄ filios iacob. q̄ cum essent. xij. deuicē. xj. eoz p̄ crimen pessimū z inuidiā z facti sūt venditores fratris sui innocentis Jo seph Gen. xxvij. ppter qd̄ indignatus est deus tradidit eos i captiuitatē qua dringentis ānis z vltra in egyptū. Bel lauit etiam contra egyptios p̄ crudeli tatem intantū vt affligerent filios isrl̄ n luto et latere ppter quod permisit deus indurari cor pharaonis vt ad nī bil pietatis moueretur. z indignat⁹ de us contra egyptios occidit p̄moge nita eoz z sūmersit eos in mari rubro

filijs israel liberatis Exo. xliij. Bella uit iterum contra filios israel per ydo latriam z deuicē eos cum scz fecerunt vituluz z adorauerunt propter quod z alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus deus peremit eos in deser to Gen. xxxij. Sic q̄ de sex centū mi libus qui exierunt de egipto solū duo scilicet caleph z iosue intrauerūt terrā p̄missionis. Bellauit etiam contra fi lios israel in deserto z deuicē aliquos eoz p̄ murmuratōnē. s. dathan z aby ron z thore propter quod indignatus deus aperuit terram z descenderūt vi uentes in infernū. sicut patet Numeri .xvi. Bellauit itez q̄ filios israel p̄ ho micidium z deuicē eos cum scz occi derunt p̄phas amicos dei et imple uerunt hierusalem sanguine eoz vsq; ad os propter quod z indignatus de us tradidit eos in captiuitatem baby lonie septuaginta annis. Bellauit cō tra saul p̄mum regem israel. z deuicē eum per inobediētiā propter qd̄ indignatus deus tradidit eos in capti uitatem z scidit regnū israel ab eo p̄mi Regum. xv. z ipse seipm̄ crudeliter necauit. p̄mi Regum vltimo. Bella nit contra regem dauid per superbiā luxuriā z homicidium z deuicē eū scilicet numerauit populum. scd̄i Re gum vltimo. Accepit Bersabee vxorē vrie z interfecit vriam. scd̄i Regum. xj. ppter qd̄ indignatus deus licet penitū erit percussio populo non edificauit sibi templum siue domum quā cogita uerat. Bellauit contra salomonem p̄ luxuriā z ydolatriam z deuicē eum quia adamauit mulieres alienigenas z fecit multa templa ydolorum. vt pa tet terci Regum vndecimo. Bellauit contra Roboam per superbiam z deuicē eū ppter qd̄ indignat⁹ dñs fecit isrl̄ a domo eius vsq; in presentem di em. vt patet terci Regū. xij. Bellauit

Gen. xxi
somo

dauid
al. ian
toll

Jo. iij

Saul

dauid

Salomon

na. b.

al. b.

idol
zon

contra Iheroboam p ydolatriam: z de
uicit eū: qz peccare fecit: isrl vitulos au
reos adorando vide. iij. Reg. xij. Bel
lauit cōtra sennacherib p supbiaz z de
uicit eū cum blasphemauit contra de
um isrl. ppter qd indignatus deus per
cussit p angelū suū in castris assyriōū
centū z octuagintaquinq milia: ipm
occiderūt. ppter eū ydola in tēplo suo
adoraret. ptz Esa. xxxvlij. Bellauit cō
tra nabuchodonosor p supbiaz z deu
cit eū: cuz fuit glificatus in edificio ba
bylonis: ppter qd indignatus est deus
z ptecit eū a regno: z septē annis cum
feris habitabat sicut bestia Daniel. iij.
Bellauit cōtra olofernē principē mili
tie nabuchodonosor p superbiam. gulas
z luxuriam z deuicit eū: ppter qd indi
gnatus est deus: tradidit eū in manus
sancte mulieris Judith que pscidit ca
put eius. Judith. vi. Bellauit contra
aman p supbiam z deuicit eū cuz pre
sumpsit p̄mire isrl. ppter quod indi
gnus est deus: p̄misi q suspenderet pa
rtibuloz qz deleret genus ei⁹ Hester. v.
Bellauit contra regē antiochū p sup
biam z deuicit eū cū dixit se facturum
isrlm congeriē sepulchri iudeoz. ppter
quod indignatus est deus percussit eū
plaga insanabili visceruz suoz. i. Ma
chab. ix. Bellauit cōtra vniuersū po
pulū gentiliū p ydolatriā z deuicit eū
sicut ptz Sap. xiiij. Cū p vniuersū or
bem romani imperantes ydola adora
rent. Vnde z tūc rome templū Pan
theon erat cōstructū sic dictū. qz simu
lachriū erat oīm deoz. Contra alios in
numerabiles bellauit z varijs vulneri
bus pctōz infixis de eis viriliter triū
phauit: z eoz aias captiuas post hanc
vitam ad inferos deducebat: quaz ca
ptiuatē z miseriam deplorantes p̄es
antiqui gemitibus inenarrabilib clā
mauerunt ad deū: vt mitteret liberato
rem: discentes. Veni ad liberandū nos

Clamor patz
np lmb

dic deus virtutū z. p̄s. lxxix. ostēde fa
ciem tuā. i. filiū tuum humanatū z sal
uērimus. Et iterū Esa. lxiiij. Urinaz
disrūperes celos z descenderes. a facie
tua mōtes defluerent: z cū gemit⁹ hu
mani generis audiret altissim⁹ misert⁹
ste sup eum: z misit in tpe plenitudinis
filiū suum redemptorem z liberatores
z tunc dyabolus finaliter bellauit con
tra filios isrl p maliciā z inuidiam z
deuicit eos. cū scz occiderunt redēpto
rem messiam suū. ppter qd indignat⁹
deus: tradidit eos in perpetuam capti
uitatem: sicut supra declaratum fuit li
bro primo z tercio.

De perditione domni demo
nū in aduentu christi.

Septima cōsidera

tio est qz demones in aduentu
xpi p iusticiā p̄diderūt dñum suum
quod sup genus humanū habebant.
Fecerat em grandem offensaz dyabo
lus deo tam deceptoriez fraudulenter
contra dei voluntatē eius seruū tulit z
fecit seruū suum. quo nō obstare si vo
lūisset reconciliari deo p eo sicut p ho
mine satisfecisset noluit tamen. imo ei
placuit semp permanere inimicus dei
peccatū suū non recognoscens qz non
erat in hoie: imo dolebat de peccato vt
deo reconciliaret. Et ideo ne dyabol⁹
possit conqueri de iniusticia si forte de
us de sua potestate absoluta vt violen
ter sine aliqua satisfactione liberasset
hoiem p iusticiā. Debuīt p̄dere dñum
qd supra hoiem tenebat. qui hō ex eo
qz ab eo victus in paradiso terrestri fue
rat iuste seru⁹ su⁹ erat. Qz aut deus i ta
li boīs liberatione debuit vt iusticia z
nō absoluta potētia. ptz p tanto qz de⁹
est necessario iustus z taliter iustus qz
non potest dici deus si nō intelligatur
iustus. Et iterū. qz laudabilior est prin
ceps qui vti iusticia qz potentia solus

Quo aut primus homo nec omnes homines, nec omnes angeli boni, nec etiam omnes demones simul non potuerunt satisfacere per hominem: sed solum deus et homo ut de claratum est supra libro. iij. consideratione. v. in. iij. articulo fidei. Non enim totus mundus solvere valebat debitum primi hominis ut apostolus. v. Nemo poterat in celo nec in terra neque sub terra aspicere librum neque videre illum. i. implere redemptiones humani generis quod ab eterno scripta sunt in libro divine dispositionis: ut per christum solum impleret. Librum ergo ipse solus aperuit: quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Unde dixit per leviticum. Que non rapui sed christus tunc exsoluebat. Mirabant autem homines potestatem magnam dyaboli et eius dominum super homines et dicebant illud Esa. xlix. Numquid tollet a forti predam. i. humanum genus a dyaboli potestate. aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Et rident deus ibidem. hec dicit dominus equidem et captivitas a forti tollet: et quod ablatum fuerit a robusto: salvabit sed per christum. Unde sequitur ibidem: quasi musto sanguine suo iebriabunt. et sciet omnis caro quia ego dominus salvans te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmat per dictum salvatoris Johis xij. Nunc iudicium sed discretionis est mundum: nunc princeps huius mundi eijcietur foras sed a domino et potestate tyrannica super homines. Unde ipse dyabolus dicebat princeps mundi: quia dominus in hominibus mundo deditis. Et sic dicit Paulus ad colossenses. ij. Expoliatus sed christus principatus et potestates traduxit confidentem id est dyabolum exterminavit longe a potestate quam habebat. Et si queras modo quem christus tenuit ut vinceret dyabolus: et eius dominum auferret. Respondet quod fuit modus quo pisset capere hamo sub esca abscondito: quia volens capere escam non videns hamum capere ab hamo. sic christus volens prellari cum dyabo

lo in sua passione abscondit suam fortitudinem. suam pulchritudinem. suam sanitatem. suam dignitatem in cruce. Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo prellari totam eam abscondit tenendo manus fixas et clavatas in cornibus crucis. Unde Abacuc in. iij. cap. loquens de cruce christi dixit. Comua scilicet crucis in manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius. et patet fortitudo sua ibi in abscondita. quia per eam vicit fortissimam mortem et fortissimum dyabolum. Nam sequitur in illo eodem ante faciem eius ibi mors: egredietur dyabolus ante pedes eius sed victus et nudus a suo domino et potestate quam primo tenebat. Absconderant enim demones laqueus mortis per oculos nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo christus abscondit eis laqueum. unde capti sunt in ligno crucis. Et tunc dixit per. Veniat illi sed dyabolo laqueum quem ignorat et tunc. Abscondit etiam in cruce suam pulchritudinem in turpitudinem cum esset preciosus forma per filius hominum per. xliij. Ibi non erat ei species nec decor absconditus vultus eius et despectus. Unde nec reputavimus eum. Esa. liij. Abscondit teretio suam sanitatem in infirmitate: quia ut dicit Esa. cap. eodem. Nos reputavimus eum quasi leprosum percussus a deo et humilitatum virum dolorem et scientem infirmitatem. Abscondit quarto suam dignitatem in contemptum et vililitatem: quia cum latronibus et homicidiis: cum iniquis et sceleratis deputatus est Esa. cap. eodem. Cum tamen esset summe dignitatis et excellentie. quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra libro. j. Sic ergo in christi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perditam potestatem et domino liberato hominem ab eius captivitate. Et ideo in figura huius legis. i. Reg. xvij quod david occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Verebat propheta liberari dicens. Salva me ex ore le-

Consideratio octaua CCLXXVIII

onio. ps. xxi. Et in signū victorie habi-
te ligauit xpus humani generis inimi-
cum scz dyabolū. z sic ante faciem iuit
mors. i. dyabolus victus z ligatus sic
in triumphis victi solent ire antevicto-
rem ligati. Vnde Apoc. xxi. Apprehē-
dit draconē serpentē antiquū qui ē dy-
abolus z sathanas z ligauit eū p̄ianos
mille. i. vsq; ad tps antichristi: z ponit
ibi tempus determinatū p̄ indetermina-
tū. Et qz tunc resurget violentiaz po-
testatē: z exiet p̄ affluētē malignitatē
vt mittat p̄pos in errorem. Ideo tūc
dicit solui. Signū aut manifestū p̄di-
tionis dñi demonū fuit cessatio ydola-
trie in vniuerso mūdo ad predicatōē
christi z ap̄lorū p̄ quam ydolatriaz fe-
re vniuersum orbem captiuū tenebat
cū ydolis. vt deus coleret.

De pprietatibus z malicia de-
monum.

Octaua cōsidera-

tio est d̄ pprietatibus z malicia
demonū. Circa primū vt notat Iobis
liij. Christus assignauit tres pprietates
precipuas diaboli. Prima q̄ est homi-
cida ab initio. quia homo in specie hu-
mana ponit p̄ aiām. Ido ille magis p̄-
prie est homicida q̄ aiām interficit per
pcnū mortale q̄ iske q̄ interficit corp⁹:
p̄ quod homo puenit cū brutiis. Hoc
aut fecit dyabolus a principio mūdi.
quia p̄ suggestionem eius primū pec-
catū homini contigit: z in hoc officio
continue pseuerauit. Secūda proprie-
tas dyaboli ibidez est q̄ in veritate nō
stetit. i. in debita obedientia ad deum.
Res em̄ dicunt vere inq̄tum confor-
mant veritati prime a qua veritate de-
uiauit dyabolus per peccatū superbie
Tercia est q̄ mendacium ex pprijs lo-
quit. id est ex habitu malo in quo ē ob-
stinatus. z subdit causa. qz mendax est

z pater eius. i. sp̄s mendacij. Qui em̄
mendacia ab alijs inuenta soluz refert
mendacia dicit q̄ qui ea facit mendax
dicit z ppter hoc dyabolus dicit pater
mendacij. qz primū mendaciū adinue-
nit dicens mulieri Gen. iij. Nequaquā
moriemini. Sed est difficultas cū sint
mendaces si possunt demones cōpel-
li ad dicendū veritatē. Dicit q̄ sic. Cō-
pellunt em̄ fallaces sp̄s ad dicendū
veritatē z salubria nobis: sicut exēplū
cat br̄s Aug⁹. viij. de ciuit. dei cap. x-
xvi. de dolore demonū q̄ loquebant p̄
hermen antixpi aduentū de suis futu-
ris penis apud memorias sc̄torū mar-
tyrū quas imminere cernebant. In mul-
tis em̄ ait Aug⁹. talibus locis torquentur
z confitent z de possessis hoim cor-
poribus eijcunt. Sūt z alie vigintidue
demonū pprietates quarū viginti nu-
merant in. ij. lib. sūme veritatis theolo-
gice scz q̄ sūt sp̄s impuri humani ge-
neris inimici mente rōnales nequitia
subtiles. nocēdi cupidī p̄ supbiam tu-
midī sp̄ in fraude noui imitant sensus
inq̄nant effect⁹ vigilantes turbant dor-
mientes p̄ somnia inquietant morbos
inferūt tempestates concitant in ange-
los lucis se transformant. sp̄ in infernū
suū secū portant. In ydolis diuinum
cultū sibi vsurpant. sp̄ bonis dñari ap-
petūt magice artes p̄ eos fiunt bonis
ad exercitiū dant semp fini homis insi-
diant. hec ibi. Vicesima prima demo-
nū pprietas est q̄ sp̄ ambulant in cir-
culo. Vñ ps. d̄ demonibus ait. In cir-
cūtu impij ambulāt. Itē cū dñs que-
reret a sathan Job. i. Vnde venis. Re-
spondit. Circūui terraz z pambulauit
eam: qd̄ quadrupl̄ intelligi pōt. pmo
sic. Circūui terrā. i. data est mihi vltis
temptādī diligentia: qz pauci sunt in q̄
bus nō habeant locum vestigia mea.
Secūdo sic exponeret dyabol⁹ si pos-
set inclinari ad suū pcnū cognoscēdū

*dydemon
dyabolus*

*pprietates de
monum*

206

Circūlū terram. i. in hoc me ostendo remotū a virtute et obstinatū in malo qz sp̄ sum in circūferentia et nunq̄ possum venire in lineam p̄ quā veniāz ad mediū quod est virtus. Tercio sic circūlū terram ppter anxietatē laborūz. Vñ glo. sathan laborans terrā circūit. qz quietus in dei culmine stare cōtem p̄sit. Quarto sic circūlū terrā ppter h̄ qz dyabol⁹ ē serpens toruosus. vñ Esa. xxvij. Distrahit dñs sup leniathan serpentē toruosū. et sicut motus circularis q̄tū est de se nunq̄ cessat. sic et dyabolus nunq̄ quiescit. et qz sp̄ in circulo est ideo nunq̄ rectus: h̄ magis toruosus est. Recte ḡ dicit de demonib⁹ recte in circūitu impij ambulant. Et si queras qualiter circūit dyabolus. Respondit glo. sup illo verbo. j. Petri. v. Circūit querēs quem deuoret: dicens. Circūit tanq̄ hostis obsidens muros clausos explorat an sit ps aliqua muros minus stabilis cui⁹ additu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et faciles voluntates et visu destruat castitatē. aures p̄ canora tēptat et molleat xpianū in iurijs lacescētib⁹ ad cedē instigat. honores terrenos p̄mittit vt adimat celestes. et cū latenter nō pōt fallere apertos addit terrores. in pace subdolu in psecutōne violēt⁹ cōtra quē tñ anim⁹ debet esse pat⁹ ad resistendū q̄ntū ille pat⁹ est ad repugnandū. Hec sibi. Vicesima scōa dmonū pprietas est qz sunt crueles imo se uisimj: et est crudelitas demonis in tribus. Primo in p̄sidoendo. vñ Esa. xix. Tradā egyptū in manu demoniorum crudeliū. Scōo demon est crudelis i puniēdo Proverb. xvij. Semp iurgia querit malus. angelus autē crudel mitet cōtra eum. Tercio est crudelis i nō miserendo. Thēre. vj. Crudelis ē et nō miserebit. et j. Petri. v. Aduersari⁹ vester dyabolus tanq̄ leo rugiens circūit

querens quem deuorat. Est em̄ figura liter bestia illa de qua dicit Gen. xxi. vij. Fera pessima deuorauit filiū meū ioseph. Multe alie sūt pprietas demonū quas nō sufficere calamo explicare. ideo hec sufficiāt p̄ p̄sūt. Videdū est q̄ de scōo scz de malicia demonū q̄ q̄drupl⁹ explicare pōt. Primo demones aliq̄ modo suadēt bonū: h̄ nō pp̄ bonū h̄ ppter malū finē: vt cū instabilibus hoib⁹ in bonū suadēt ingressū religionis. sc̄lētēs qz nō pmanebūt sed apostatabūt. Non aut talia suadēt stabilibus hoib⁹ in bonū. Secundo demonū malicia ostendit cū decipiunt hoīem suadendo malū sub specie boni. vt p̄turare et iuramentū falsum facere p̄ rebus aliterius consenādīs. Tercio demonum malicia ostenditur cū decipiunt hominem dissuadendo bonū tanq̄ nociuū: vt cū dissuadet p̄bo et stabili viro ingressū religionis ne de h̄ peniteat et egrediēs confundat. In cuius p̄sona Bernardus sic loquens ait. Noli inq̄ precipitanter agere. dñi cōsidera diligenter intueri: magnū ē qd pponis et opus egens magna deliberatione. exp̄ire qz possis amicos cōsultare post facta penitere cōtingat. Cōtra cui⁹ consiliū Bernardus subiūgit. hec est sapiētia mūdi aialis et dyabolica in imica salutis suffocatrix vite. mater tepiditatis ei⁹ que solet deo vomitū pcurare. Cū em̄ vbi dei esse non dubites: qd opus es deliberatōne vocat te magni p̄siliū angelus. Quid ergo adhuc cōsiliū prestolaris. quis em̄ sapiētior fidelior illo. ab ore putei sebhennē eripior et cōsiliū perā amicos cōsulat q̄ non legit inimici hoīes de mesticis ei⁹. Michee. vij. Supradicto modo dyabol⁹ malicia sua aliq̄ dissuadat aliquibus orationē vel elemosinā: ne p̄ hoc incurrat vanam gloriā. Quarto dmonū malicia ostenditur cum decipiunt

homine dissuadendo malū vt ducunt ad penas. aliqui in panem in victu et in somno: vt inducat indiscretas abstinentia q̄ est peius: et sic ei⁹ malicia mille nocēdi modos h̄z. xvi. q. ij. cap. viis sp̄. Rugit aduersus hoies q̄ quidē rugitus nihil aliud est q̄ ei⁹ volūtas et ardētissima cupiditas nocēdi. Vñ glo. sup hoc verbo tanq̄ leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne aliu sonum recipiant. sic dyabolus fidelium mentes terrēdo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocē xp̄i audiant auertit. Et si queras nūquid sp̄ crescit malicia dyaboli. Ad q̄ r̄idet doctor seraphicus Bonauentura in. ij. lib. inia r̄u q̄ in dyabolo crescit malitia voluntatis q̄rū ad vim administratiuā q̄ cōuertit ad hoiem: s̄ nō q̄rū ad contemptiua q̄ est simplex et auersus a deo. q̄ q̄rū ab hanc nō est in statu demerēdi. Sed nunq̄ malicia demonū aliq̄ via impediri pōt: dicit q̄ sic. Quadrupl̄ em̄ impediri pōt. Primo p̄ terminum p̄ci positi a deo. Secundo p̄ resistentiam bonorū sp̄itū. Habet em̄ angelos. vñ bonū ad custodiā et vñ malū ad exercitiū. Tercio p̄ liberū arbitriū hominis nō consentientis. q̄ dyabolus neminē vincit nisi volentes ab eo vinci. Vñ ambrosi⁹ de vita br̄a et ponit xvi. q. j. ca. Non est. Voluntariū militem elegit sibi xp̄s: voluntariū sibi seruū dyabolus actionat. neminez ingo seruitutis astrictum possidet nisi se et prius peccatorū ere vendiderit. Quarto p̄pter peccati abhominatiōē. quia demones nobilitatis nature detestant peccata vilia. Nec sufficiant p̄ presentia de p̄prietatibus et malicia demonū.

De bello demonū post aduentum christi vsq̄ ad diem iudicii.

Ona considera

rio est de bello demonum post christi aduentū vsq̄ ad diē iudicii. vñ licet demones p̄diderant p̄atem quā primo sup humanū genus habebant. et eorū princeps vicus et ligatus vsq̄ ad p̄finitū t̄pus sit in inferno. vt supra declaratiū est cōsideratiōe. liij. Permittunt tamē demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero et temptare homines. p̄ eorū exercitiū: et vt istud bellū possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tantū vnam ciuitatem dei: que dicat fides fortalicium: vel ciuitas iustificatiōis siue bone consciētie que duodecim p̄fectionibus decorat. Primo est in situ cōgruenti. q̄ in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scz vicijs et p̄cijs. Secundo est pulchra et excellens. q̄ maior pulchritudo hois est in bona cōscientia. Tercio est in securitate: quia non timet aduersa. Quarto est sana: q̄ in bona cōscientia nō potest habitare infirmitas peccati. Quinto est sita in loco delectabili q̄ nunq̄ est vera delectatio vbi non est quies consciētie. Sexto est in bona dispositione: qm̄ in circulo edificata est p̄ operū p̄fectionē. Septimo habet cōcordiam ciuitū. q̄ sp̄. hō in statu iustificatiōis diligit p̄xim suū sicut seipm̄. Octauo habent priuilegiū abundantiam: q̄ nō ē sub lege p̄ci. Nonio quia habet victualium abundantiam. q̄ nihil ibi deficit vbi gr̄a abundat. Decimo h̄z bonū regimē cū volūtas rōnis sibi subiciat. Vñdecimo est libera a captiuitate p̄ xp̄m: et etiā q̄ bona cōscientia nō est sub seruitute diaboli. Duodecimo h̄z amorē et charitatez q̄ pulchrificat totā ciuitatē. Ista est illa ciuitas in h̄m descēdens de celo et aucta a xp̄o sic sp̄sa pulchra et excellens vbi ip̄e habitat: p̄ grām de q̄. Apoc. xxi. Vñ ciuitas

pulcerrime ut fortissima esset xpus po-
suit muru antemurale: et fossatus mu-
rus est charitas que omnia sustinet huc
custodire debent prelati ecclesie: epi et
clerici qui stare debent ad portam ciuitatis
ut si venerit aliquis de pugna dyaboli
vulneratus per penitentiam: et si venerit pauper in-
digetes tribuant eis de bonis ecclesie
quod bona clericorum pauperum sunt. Secun-
do posuit antemurale quod est iusticia et
equitas que sunt in defensione muri. et hanc
antemurale defendere et custodire de-
bent principes christianissimi qui positi sunt per
iusticia ministranda in mundo. Unde sap.
i. dicis. Diligite iusticia que indicat ter-
ram. Hi etiam debent ad portas ante-
murales: ut si forte inimici venerint er-
ruerint impugnare murum cum fuerint
inter murum et antemurale eos capiant
et faciant iusticias expedientes. Tercio
posuit xpus predicte ciuitati fossatum per
fundum quod est humilitas. Istud custo-
dire debet religiosi qui debent esse funda-
ti in vera humilitate: et ea omnibus venien-
tibus predicare. Quid dicam de hac ci-
uitate: si tales sunt custodes vere ipsa est
gloriosa et habitans in confidentia sopho-
rie. Secundo gloriosa quoniam ad pulchritu-
dinem et habitans in confidentia quoniam ad
sua magna fortalicia. Merito et glori-
osa dicta sunt de te ciuitas dei. per. teste
Talis fuit hec ciuitas in primitiua ec-
clesia quando ipsa fidelibus erat cor unum
et anima una: ut legitur in Actis. Vides ergo
dyabolus felicitate et gloriis predicte ci-
uitatis: voluit vehementer cognoscens
quod in ea multe anime liberate a manibus ei-
us ad sedes celestes unde ipse ceciderat an-
gelorum manibus cum gaudio ferebantur
non curans debellare in deos. saracenos
hereticos et alios obstinatos iuxta
dictum Gregorii. quod illos temptare negli-
git quod quieto iure se possidere sentit.
Cogitavit quod predicte ciuitate debella-

re posset primo inter cetera excitante
contra eam persecutione gentilium que du-
rauit toto tempore apostolorum et ducentis annis
ultra. In qua persecutione et bello ultra. ce-
milia hominum virisque sexus per veritate fi-
dei et zelo ciuitatis iustificationis sine bo-
ne conscientie martyrio coronati sunt sicut
libro. i. considera. iij. articulo. i. in exami-
ne. iij. latissime declaratum fuit. In quo
bello nihil lucratus est diabolus sed po-
tius miserabiliter victus ab illo bello
cessavit cum per tale persecutionem plus mul-
tiplicarentur fideles et fortior efficiebatur
ciuitas iustificationis vere fidei et bone
conscientie. Suscitavit etiam bella hereti-
corum: quorum hereses per diuersa psilia ex-
aminata damnata sunt: et plerique eorum igne
cremati: sic quod eorum in publico non evor-
neque sonus: licet in occulto nimium senti-
at ista pestis. sicut. 3. libro. ij. declaratum
est. quare cum sit malignissimum: ut in pre-
cedenti consideratione dictum fuit non va-
lens quiescere. Cogitavit contra predicte
ciuitate aliam edificare que dicitur baby-
lonis. i. confusione et dyabolica cuius
fundamentum posuit contemptum dei su-
per quod edificauit duodecim abusiones
que sunt principes. iniustus. curialis
adulator. miles sine fide. consiliarius sine
veritate. commissarius sine pietate. pre-
latus sine caritate. aduocatus de rapa-
citate. clericus ignorans. religiosus super-
bus. mercator falsus. iuuenis sine ve-
recundia. populus sine amicitia. Murus
predicte ciuitatis dyabolice dicitur ani-
mositas et diuersio. Antemurale dicitur i-
ustitia et oppressio. Fossatum vero dicitur
superbia et ambitio: et sic in omnibus ista ci-
uitas contraria primae ciuitati. De his
duabus ciuitatibus dicit Augustinus. de ci-
uitate dei. Duo amores fecerunt sibi du-
as ciuitates: quia una incipit a contemptu
sui usque ad amorem dei. et hec est ciuitas
iustificationis. Alia vero incipit a contem-
ptu dei usque ad amorem sui: et hec est ciui-

tas diaboli et destructionis. Cum ergo ex diuina pmissione vidit dyabolus se potentē ad expugnandū magna pte p dictam ciuitatē ordinauit exercitū suū in triplici acie. In prima posuit capitaneū sathan. in scdo beelzebub. i. tercio vo māmonā. Prim⁹ capitaneus bellauit et cōtinuo bellat cōtra religiosos q custodiūt fossatū. et pdictus dyabol⁹ portat p armis suis supbiā. simulatio nē et ambitionem. Cōmittit ergo inter vtrosq durū bellū et vulnerati sunt ac trucidati speciatr plurimī religiosi si q ferūt habitū humilitatis in corpe et leo nē supbie in corde. exterius apparent hoibus humiles capite in terrā inclinato: s; corde sūt altiores celo. Vñ vidit e poribus meis duos religiosos duorū ordinū informatōz q a mūdo segregati: sancti viri mundū cōtemnentes exterius videbant sic victos a demone q sua claustra relinquētes mūdānis fauoribus adherētes epi facti sūt nō vocati: s; vt erūnas fugerent ordinū suorū q fuit in magnā confusione pdictarū religionū et causa multarū marmurationū. Ipi vō facti sūt inuerecūdi: ac si nihil eorū statui indecens fecissent vt sturdi in omnibus ptransibant. Bellat etiā dyabolus cū alijs religiosis p ambitionē: et intantū vulnerat eos ambitione miserabil: q cū non efficiunt p latū in ordine int dei seruos viuere nō possunt imo exeuntes ad alios se trāferūt vbi possunt suas ambitiones implere non attendentes q cū ppli xpm voluerunt facere regem fugit in montem Ioh. vi. Charitas etiā nō est ambitiosa. j. Cor. xii. sup quod dicit August. Scum sanctorū querit charitas veritatis negotium suum suscepit. necessitas charitatis quā sarcinā si nullū imponit vacandū est veritati. si autē impositū suscipienda est ppter charitatis necessitatem. Alios aut religiosos iue

nit dyabolus desiderantes visiones et reuelationes: et quia raro tale desiderium absq radice superbie et presumptiōnis: seu vane curiositatis inueniūt in isticia dei pmittente veniunt in illusiones et deceptiones dyaboli p quez modum seminat dyabolus in maiori parte temptatōnes spūales huius temporis: et indicat in corde illorū qui sūt ministri antichristi. et sic cadūt plurimī religiosi vulnerati supbia a demonib⁹. Eapropter fugiendū est tale desiderium sicut venenū cum non concedant visiones et reuelationes vere ppter tale desiderium: sed solum procedunt ex putra bonitate dei et in anima existente ut magna humilitate. timore et reuerentia et seruenti amore dei. Alios autē religiosos vulnerat et precipitat dyabolus cum in orationibus quas faciunt sustinent aliquam consolationem que fundat in presumptione siue existimatione superba stupius: aut inducente spūs in ambitiones sui pprii honoris et glorie. aut in vita ista aut in paradiso: cum talis consolatio principaliter includat saturitatem et refectionem sue pprie affectionis. Ex quo sequit multitudo maxima pessimorū viciorū et errorū. et ideo talis consolatio fugienda est oīno: et solum illa est sustinēda que sequit ppriam cognitionē suā et pfectā sensibilitatem tue nihilitatis et tue imperfectionis cum magna subiectōne tue magnitudini et altitudini dei per altā reuerentiam: et cum magno desiderio honoris dei. quia in talibus vel similibus debet fundari talis consolatio. Ca uere etiam summe debent deuoti religiosi ab omni sentimento et visione q tuncumq alta et q tuncumq appareat certa si dicat eorū cor in opinio nionem. presumptionē aut affectionē ptra aliquem articulum fidei aut ptra bonos mores et bonas honestates euz

sine dubio ex pte dyaboli sint. Nec est doctrina illius illuati z sancti viri frs petri de scdō in qbus suis notabilibus de remedijs contra temptatōnes spūales q fuit vnus de principalib⁹ reformatozibus originis nostri in hoc regno castelle. Qd debilitatū est fossatū ciuitatis dei: z qpanciveri religiosi humiles inueniunt in orbe pserim cum multi cadūt ex simlata sanctitate que fm Hierony. duplex est iniquitas. Tales em sepulcra dealbata plena spurcijs mortuoz nuncupari debent. Sz licet innumeri cadant z peant de fossato victi a dyabolo. Aliqui tamē semp manent q viriliter resistūt quos deus cognoscit z reservat p defensione sue ciuitatis dilecte. Sed accedit secunda acies bellatoz dyaboli beelzebub z dat scdm preliū antemurale quoz arma sunt oppressio. distractio. iniusticia z indignatio. z cōmittit hoc bellū forte sic q multi principū z militū inuenti sunt vulnerati in capitibus: noia vulneru ab armis dyaboli nuncupant oppressio populoz. destructio impotentum. Iniusticia z indignatio de talibus principibus z militibus dicit Ezech. xxiij. ca. Principes eius in medio eius qsi lupi rapientes predam ad effundēdū sanguinem z ad pdendas animas: sic antemurale iusticie z equitatis rūpit: qz vigilēs scz curiales z cōsiliarij dormiūt non vigilāt p bono ciuitatē sed p bono ppro cōsulendo principibus in iusticias oppressiones adulando eis z laudando eoz malū regimen. De talibus principibus dicit dñs p pphetam Isae. viij. Ipsi regnauerūt nō ex me principes extiterūt z nō cognoui eos. Vere isto tempore magnam victoriam z grandem predam de principib⁹ z militibus reportat dyabolus. Cum vix inueniatur qui non studeat tyrannice pfidere potiusqz recte in suo regimie fa-

cere. Nec querunt tam principes cōsiliarios virtuosos z honestos: sed homines vulpinos astutissimos z fraudulentos quibus possint suas militas et tyrānides colorare p adinuatōnes dyabolicas exquisitas cuz quibus captiuari a dyabolo pibunt sine fine. Itaz vicarius xpi nihil fere p̄t in ecclesijs pro uidere nisi q principibus placet. z sic sepe pudent de dignitatibus z beneficijs ecclesie viri insipientes viri scelera ti: paruuli laciātes z qui nondū a materno vtero exierūt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi torū videt diruptū z expugnatū p demones licz aliquos deus suo occulto iudicio semp reservet in quibus seruet veritas iustificationis: qui ita paucissimi sunt q in tanta multitudine maloz nō apparent. semp tamē ad numerū septem reservant. iuxta illud. iij. Reg. xix. Reseruauit mihi in israel septē milia viro rum qui non curuauerūt genua ante baal. Per q̄s intelligunt viri fideles se prem donis spūsancti: pulebri formis illustrati: qui non curuant genua dyabolo bellatoz p consensum. Accedat ergo tercia acies demonū bellatoz in volentes murū capere violentē q nō possunt. quia vt dictū est mur⁹ est charitas que fortissima est. Charitas enī nunq̄ excidit. i. Cor. xiiij. Qd vidēs capitaneus hui⁹ aciei qui māmona dicit vt possit triumphari de custodib⁹ muri armant milites suos fortissimis armis auaricie z symonie: z cuz murus nimū angustiare: venerūt prelati nō pauci ad p lamentū cum māmona rescātati sunt. Dic mihi quis est in ecclesia qui nō sit rescātatus p māmona vis in aliquid in ecclesia: oportet q pmo roget p te māmona. vis ep̄ari habeas p te aduocatū māmona. qz a maiorib⁹ ad minoz oēs auaricie studēt z a ppha vīqz ad sacerdotē cūcti faciūt

Jeremie. vi. Jam nihil valēt electio-
nes canonicę in ecclesijs cathedralib⁹
sed fauor ⁊ pecunia. nihil scia ⁊ sancta
vita ꝑ astuta mānōne malicia. ⁊ sic ru-
ptus est murus ciuitatis iustificatiōis
p magna pte. ⁊ multi vigilantes occi-
si sunt. qz non vigilant illi tales ꝑ ci-
uitatē aīarū sed burſarū. Ideo dicit bern.
quē mihi dabis d numero platorū qnō
magis studeat burſis euacuandis q̄ vi-
cijs extirpandis. plus studet in salmo-
ne q̄ in salomōe. Merito igitur de his cō-
querit dñs Ezechiel. xxi. Sacerdotes
cuius cōtempserūt legē meā polluerūt.
sanctuarīa mea. inter sanctū ⁊ ꝑphanū
nō habuerunt diſtantiā ⁊ inter polutū
⁊ mundū nō intellexerūt. ⁊ a sabbatis
meis auerterūt oculos suos ⁊ coinquinā-
bar in medio illorū. Rupto ergo muro
⁊ pemptis talibus custodibus iniquis
ex vulnerib⁹ auaricie ⁊ simonie ingre-
diunt demones ciuitatē sanctificatiōis
⁊ occidunt filios. s. cogitatiōes eorū capi-
unt mulieres affectōes ⁊ viros. s. pſen-
sus quos captiuos in damnatiōez per-
petuā abiſſi infernalis deducūt p ma-
gna pte. ⁊ ciuitatē ignibus exponūt vt
remaneat lapis sup lapidē. qz quasi ni-
hil iusticie. nihil humilitatis. nihil cha-
ritatis remanet in illa ciuitate. Sic er-
go incenderūt electā ciuitatē sanctitatē
⁊ desertas fecerūt vias ipsius ecclesiasticę
glie. hanc desolatōem ꝑuidens salua-
tor noster dolens de talium aīarū dam-
natiōe suo sanguine redempturū fleuit
super illam. s. ciuitatē iustificatiōis q̄st
ei diceret. o ciuitas mea dilecta. o spūa-
lis habitatio mea quis te sic destruxit.
quis te in abissum merſit. o ciuitas me-
lus tibi fuisset nunq̄ fuisse vbi sūt mu-
ri charitatis. vbi ē antemurale iusticie
vbi est fossatū humilitatis vbi sunt mū-
flari charitatis. vbi principes iusti. vbi
sunt hūiles religiosi oīa submersa sunt
Et quis poterit cōmēre lacrymas si

cū deuotiōe volerit cōtemplari q̄t anie
pereunt rel. giosorū. quot aīe principū.
quot aīe platorū. quot aīe subditorū sub
viroq̄ brachio ex eorū malo exemplo ⁊
regimine ve illis. Sed licet quasi. vij.
numeri in hoc demonū bello cadāt re-
ligiosi pncipes ⁊ milites plati ac eccle-
siastici subditi enī sub viroq̄ brachio.
spūm manent aliqui in q̄bus saluat ve-
ritas fidei ⁊ iustificatio bone cōscientie
⁊ si nō nisi duo viri fideles remanerēt
in mundo in eis saluaret eccia que est
vntas fidelium charitatis. vinculo ad-
unata. nō est aut dubitandū quin aliq̄
tales sūt in mundo. qz fm Chrysosto.
iusti sūt in mūdo sicut medulla in ar-
bore qua deficiente deficit seu perit ar-
bor. ergo si non essent aliqui iusti peri-
ret mūdos. fluctuat ergo nauicula pe-
tri sed nō mergit bellorū turbini⁹ qui-
buscumq̄. qz pōte inferi. s. demonū fu-
rie nō pualetunt aduersus eam cū sit
turris fortitudinis a facie inimici. Et at-
tente intuendū est q̄ istud bellū diabo-
li nunq̄ cessat imo cōtinuo creſcit ⁊ ag-
grauat. Vnde dicit yſido. libro. i. de ſi-
mo bono q̄ quanto ꝑꝑinquius finem
mundi diabolus videt. tanto crudeli⁹
ꝑsecutiōes exercet. vt qui se cōtinuo dē-
nandū cōspicit socios sibi multiplicat
cū q̄bus iebenne ignib⁹ abdicat. Hecū
ꝑtis ergo viribus ⁊ captis armis xp̄sta-
ne militie. de q̄bus supra libro primo
cōsideratiōe prima dictū fuit vigilādū
est ⁊ viriliter pugnandū cū demonib⁹
qz vt dicit ap̄lus ephē. vi. nō est nobis
colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinē
s. aduersus hoīes q̄ sūt caro ⁊ sanguis
⁊ ꝑ consequens visibiles. sed aduersus
pncipes ⁊ ꝑtates. s. demōes qui sūt
hostes invisibiles. ⁊ dicit pncipes et
ꝑtates. qz angelorū ordines non solum
sūt per grām sed etiam ꝑ naturā. ⁊ sic
de singulis ordinibus ceciderunt aliq̄
in q̄bus naturalia ꝑmāserūt integrari.

dicit Dionysius. et inferiores obediunt
superioribus ut possint nocere hominibus. et
per principes et potestates intelligunt alij or-
dines demonum. Sequitur aduersus mu-
di rectores. hic nomine mundi non intelli-
git vniversitas creaturarum que non regi-
tur a demonibus sed a deo et angelis si-
bi ministrantibus. sed intelligit vnuer-
sitas malorum hominum. sic dicit Ioh. i. mun-
dus cum non cognouit qui per demones
regunt in quantum per eos ad peccata mouen-
tur. propter quod subdit ad declarandos hu-
iusmodi intellectus tenebrarum harum. di-
cunt. n. mali homines tenebre. quia sunt in-
uolunt tenebris ignorantie et culpe. con-
tra spiritualia nequecie. i. contra spiritus nequam
sive malignos. quod dicit ad ostendendum
quod per rectores mundi hic demones intel-
ligunt in celestibus. i. in hoc aere caligat
noster quod frequenter in scriptura celum
notat in quo demones habitant usque ad
iudicium. ut supradictum fuit. propter quod
etiam aues celi notant. Math. xlii. ubi
dicit quod aues celi comederunt semine quod
cecidit secus viam. Sic exponit predi-
ctum verbum Nicolaus de lisa super epi-
stolas ad Ephes. propterea accipite arma
iura dei. i. virtutum. ut predictum est. ut possi-
tis resistere insultibus demonum in die
mala. i. in presenti vita ubi imminet temptatio
non pugna usque ad diem iudicii que etiam
erit dies mala malis et amara valde. unde
et Iohannes papa scribens ysaac ciracu-
lano episcopo. xvi. q. ii. ca. viii. d. astutia dia-
boli et bello contra ecclesiam catholicam. ac
de munitione nostra dicit sic. nec ignoramus
astutiam eius contra nos a principio
rume in euinitate ecclesie rescindere chari-
tate vulnerare sanctorum operum dulcedi-
ne inuidie felle inficere. et omnibus modis
humanum genus periclitari ac perturbare.
Dolet. n. satis et erubescit charitate quam
in celo nequit habere. homines constantes ex
lutea materia in terra tenere. Unde opti-
quantum fragilitati nostre concedit ut omnes

aditus nocendi eius versutie mun-
mus ne mors ingrediat per portas no-
stras. Nec ibi.

De diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares Ecceina considera

tio est de diuersitate demonum. et
si possunt habere spiritus familiares. Pro de-
claratione primi notandum est quod sicut bo-
ni angeli sunt distincti in nouem ordinibus
et cum eis angelis sanctis. sic etiam demo-
nes. quia a nouem ordinibus ceciderunt. sunt
distincti in nouem ordinibus. et cum eis
anime damnate. Et illi demones qui erant
altiores hierarchie facti sunt peiores. et
inferiores in meridionali parte quorum pos-
sunt vocari dauid demones meridia-
ni. Est autem vox communis multorum quod sunt. x.
differentie demonum quidam dicunt fata
alii dicuntur vulgare dicitur de casa.
alii dicuntur incubi succubi. alii faciunt
plura. alii comedunt et bibunt cum homi-
nibus apparent in somnis. alij ut dicunt
sunt spermate et ex odore viri et mulie-
ris cum coniungunt. vel ex radijs pla-
netarum. alij sunt masculi et femine. alij
qui sunt mundi et aliqui imundi. alij il-
ludunt viros et feminas qui iurgum
sive braxe vulgariter nuncupant. mul-
ti afferunt se talia vidisse et quasi tenet
quasi certa. sed quid veritatis continet
consequenter declarabit.

De fato.

Prima differentia demonum est de
p. satis. voluerunt quidam simplices
dicere quod fata sunt quedam femine
quas dant spiritus super creaturam nouit na-
tam. Unde et seneca tragedia prima in cho-
ro primo loquitur de eis quasi d. quibusdam
sorbis siue deis que sic disponunt vitam
humanam quod nullus potest pertransire ordi-
nem ab eis dispositum sic dicens dura per-
agunt pensa sorores. nec sua retro filare

Consideratio decima CCLXXXII

volunt ad genus hominum. ferunt rapidi
omnia satis incerta sunt. Sequitur certo ve-
niunt ordine peccati. scilicet. sores ille que dispo-
nunt vitam humanam nulli iusto cessare li-
cet. nulli scriptum proferre dicit. quod autem fa-
ta sunt tales femine vel deo disponetes
vitam humanam error est. Unde dicit au-
gustinus super Iobam. sermone tercio. qui edi-
ficant ad credenda fata. scilicet. talia sunt cor-
da eorum forma. Et finem dicitur si alicui no-
men fati tribuat nulli nisi voluntati dei
tribuendum est. finem augustinus. v. de ciuitate dei ca.
viii. quod ille summus deus optime et ve-
rissime credit cuncta scire antequam fiant.
et nihil inordinatum relinquere. Quia er-
go diuina voluntate cuncta disponunt
cum sit prima regula in contingentiis
ideo fati non mulieres non deo non vis
positio sed siderum sed diuina voluntas fa-
tum appellabit. Unde fati isto modo dicitur
a foris. et sic fati dicitur quicquid deus
facit. Si plura vis videre de fato et for-
tuna ac diuina providentia. vide in dia-
logo fortune libro. i. ca. ix. ubi latissime
de hac materia locutus sum. Sed quod
dicendum est ad illos qui dicunt se talia
fata vidisse. Respondet quod si talia accidunt
non femine sed demones sunt qui nolunt
imitari et deridere illud quod deus dixit per
angelum abrahe de natiuitate ysaac. et illud
quod dixit angelus marie sampson. et il-
lud quod dixit angelus zacharie patri io-
hannis baptiste. et quod dixit angelus ma-
rie virgini de christo antequam conciperet.

Secunda differentia demonum.

Secunda differentia demonum est
illorum qui dicuntur duces de casa.
Expertum est sepe homines de nocte
in domibus suis vigilantes in lectis suis
et ambulat aliquis per domum mirando
frangendo res aliquas terris magnos
dando specialiter in vasis vitarijs am-
mouendo cum a captibus hominum dirre-

ta sua. et tollendo omnes rupas quas
in lectis super se habent. in quorum aliquibus
ego experius sum. Cum enim iuuenis
essem et facerem in quadam domo quadra-
ta cuius solvatica erat porta ab intus
bene clausa cum alijs tribus socijs in
eodem lecto. Ecce subito in tempeste
noctis silentio audimus extra portam
quasi sonum quem apothecarij faciunt ut
mortariolis cretis in fracturam specierum
euigilantes ergo et mirantes quid hoc
esse posset tali hora cessauit modicum so-
nus ille. et post paululum sensibilibiter au-
diuimus intra domum sub mensa quadam
que ibi erat sub qua manserat cophin-
quidam quasi plenus nonis nucibus. et
tantis ibidem sentiebat a nobis sonitus
nucum fracturam ac si ibidem plurimi por-
ci grolantes nuceis fracturantes am-
bularent. de quo non modicum stupe-
facti eramus cum sanua optime ab in-
tus esset clausa et nullus alius esset in-
gressus. Post paululum vero cessante so-
nitui illo in angulo predictae quadre no-
bis opposito subito apparuit quidam
paruus splendor et nunquam amplius vi-
dimus nec aliquid sensimus. Quidam
antequam ex socijs qui maioris etatis erat
et vir satis peritus dixit nobis quod non ti-
meremus. quia erat quidam spiritus
malus nobilis aerarchie qui alia ma-
la non operabatur nisi ludos illos. sed
die facto nuceis sicut dimissimus iure-
nimus. Faciunt etiam luctam cum ho-
minibus et plura alia alijs paucio-
sa. et finem veritatem tales non sunt homines
nec mulieres sed sunt quidam demones
qui volunt deridere homines volentes
imitari angelum qui lactatus est cum ia-
cob. et angelum qui locutus est cum Moyses.
et angelum quem vidit Iosue in cam-
po hiericho. et licet multa damna de no-
cte in domibus videantur egisse. nihil
tamen damni de die reperitur. Nec

res aliqua mutata de loco suo. sed quæ
libet in suo ordine sicut primo erat. est
ergo illud quodam talium demonum deri-
sor que ad nihil aliud extendit potest
si ad talem hominem derisionem.

Tercia demonum differentia est.

Tercia differentia est quorundam
demonum qui incubi et succubi
nuncupantur. qui homines gene-
rare dicunt. tales enim demones in specie
hominum virorum aliquo modo. Aliqui incu-
bunt feminis et alii in specie semina-
rum succumbunt viris. Quod autem talis ge-
neratio efficiat declarat doctor seraphi-
cus et bonaventura super secundum iniarum
in scripto suo. dicens quod in actu genera-
tionis sunt duo. scilicet seminis decisi consti-
tutio in nervos et virtutes caloris tali
speciei copulantes. et sic est solus illi
cui dedit deus vim generativam vel pro-
pagativam. et hoc nullo modo competit
demonibus assumendis corpus. Item
est ibi seminis perfecti transfusio et trans-
fusi susceptio. et hoc potest competere demo-
nibus. Primo enim demones succubunt
viris in specie mulieris et ex eis semen
pollutionis suscipiunt et quadam sagacita-
te nature spiritum semen in sua virtute cu-
stodiunt. et postmodum deo permittente fi-
unt incubi. et in vasa mulieris transfun-
dunt ex qua transfusione homines ge-
nerari possunt. non tamen sic generati sunt
filii demonum sed hominis. Nec ille. Isti
modo fertur generati fuisse merlinus. Unde
legitur in historiis britanorum quod rex bo-
regis qui britanni regem totius in-
sule in se odia considerans. Inito consi-
lio cum sapientibus quid agere deberet
ad tutamen sui insit venire artifices
qui ei castrum fortissimum fabricarent. sed
cum opus terra absorberet suum est
et a magis et colectoribus. ut hominem si-
ne patre natum quæreretur. et eius sangui-
ne lapides et cimenta aspergi precepit. et sic
sui edificium stare posset. Querit ergo.

merlinus qui illis reprobis natus erat
cuius ortus tradit fuisse modo subscripto
Quidam enim dicunt eum fuisse filium cuius-
dam mortalis filie cuiusdam regis que
clementia vocabatur. Richardus vero dicit
eum non fuisse mortalem sed dicit quod inter
mortales nutrita fuit in ecclesia beati pe-
tri de vico baemadum. Hinc autem de-
mon apparebat in specie pulcherrimi
iuvenis quem sepius alloquens deoscu-
labatur. tandem eam cognoscens gravidam
dereliquit. Cumque huius facti noticia ad
predictum regem boTEGERIUM pervenisset stu-
pefactus rex a magis perquirere utrum hoc
possibile videretur qui responderunt quod sic
quod philosophorum historie hec affirmant. Resert
enim apuleius inter lunam et terram esse
demones incubos certa. quod nec beatus
augustinus discordat. ut in xv. libro de civitate dei
patet. Hinc merlinus a nunciis regis re-
quisitus. cum inuentus fuisset coram re-
ge cum matre adducit. Qui regem in te-
rogavit cur ipse cum matre sua vocatus fuisset.
Cui rex eam vocationis aperuit
dixit quoque quod unum castrum seu murum
edificari mandaverat. sed fundamenta
in loco firmari non poterant. quod quicquid ibi
die edificabatur in nocte totum absorbeba-
tur. Cumque magi et coectores de causa
requisiti fuissent. Responderunt nullo
modo posse in loco fundamenta firmari.
nisi inveniatur homo sine patre cuius san-
guine lapides et cimenta aspergantur. Tu
autem diceris esse talis. et propter hoc te perqui-
ri fecimus. Ad que verba merlinus re-
spondit dicens magos et coectores fuisse
se mentitos. eamque aperuit propter quas
non poterant firmari fundamenta as-
peruit quoque stagnum sub fundamento esse
quod totum quod struit absorberet. Querit ergo
fodiendo et sic invenit. Tunc mandat
merlinus evacuare stagnum per rivum in-
cepit tunc aperire mysterium futurorum.
sicut plenus continetur in collectione
historiarum fratris Johannis de podio.

Consideratio decima CCLXXXIII

Non ergo fin ea que supradicta sunt: mirandū est si sic homines generent p demones incubos z succubos. I3 istud raro inueniat. frequenter tñ experimur aliqne femine etiā deo deditē. z nñm deuote tales demones ad se veniētes. qui eas vigilantes a lectis extrahūt vel orantes amplexant. z quadā dulcedie somni soporate euigilantes inueniunt se pollutas ac si cūz viris miscerēt. nec remediū se habere posse. solent nisi solum cū ligno vere crucis xpi. in cuius pñtia accedere nō pñt tales demones sicut istis tempibus experite sunt q hoc bello tribulant. De viro etiam quodaz deuoto audui q semel cū esset in orōne sentiebat in aere quadā dulcedinē cantus venire ad se qua appropinquāte soporabat. z euigilans mīeniebat se pollutū. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longū essent enarrare. tales. n. demones volunt deridere hoies z volunt imitari angelos q loquebant cum daniēle z cum zacharia. z cū sancto iohanne q quasi sp erant cūz eis in cubiculo suarū habitationū.

Qualiter demones videntur facere prelia.

¶ **Q**uarta differentia est aliquorū demonū qui vigilantibus per vias apparent quasi exercitus magni. qui cū magnis tumultibz incedere vident. z vulgo dicūt hūesta antigna. Aliqñ etiam videntur facere plia magna. tales. n. volunt imitari plia regis senacherib z constantini z alia multa. de qbus supra libro. iij. pñderatiōe ix. dcm est. In quibz ipi lucrati sunt nō quam multitudinē animarū.

Quo demones in forma humana videntur comedere.

¶ **Q**uinta differentia est aliquorū demonū q inter hoies se apparent comedentes z bibentes quasi as-

ciantes se eis. Tales volūt deridere homines z volunt imitari angelos q cūz abraā cōmederūt z p viam fuerūt z raphaelē angelū qui socius fuit Thobele iunioris q cū eo comedere z bñbere vñdebat. z xpm qui sociatus est p viā lucam z cleophā z ad mensaz cū eis fuit. Vñ legīt in vita beati germani q cūz p dictus sanctus quadā nocte hospitatus fuisse in vna domo. z post cenā mensam pararet. admiratus quesiuit ab hostibus cui denuo mensa pararet. qui cū dicerent q bonis illis viris z mulieribus que nocte incedūt ppararent. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. z ecce vidit multitudinē demonū ad mensam in formis viroz z mulierū venientē q eis pñpiens ne abiret cunctos de familia excitauit z quesiuit si psonas illas cognoscerent. qui cū omnes vicinos z vicinas dicerent esse misit ad domos singulorū. z ecce in suis lectulis sunt inuēti. adiret ergo p sanctū germanū demones se esse dixerūt qui sic homines illudebant.

Quo in somnis terrēt hoies.

¶ **E**xtra differentia demonū ē eorū q in somnis hoibus apparent: eos inquietantes diuersis modis somniorū. terrēt etiā dormiētes tantū vt euigilans hō sentiat se totum horribilitatū z alteratū ex pñtia spiritū maligni. Vñ Job. iij. In horrore visis onis nocturne quō solet sopor occupare homines. pñor tenuit me z tremor z oia ossa mea pterrita sunt. z cum spūs me pñte transirent inhorruit pilī carnis mee. nec mirū q magnū pñorem z tremorē sequit pilorū erectio. z sic bsequar ad pñtiam spūs boni cuiusmodi erat iste qui Job apparuit z terruit. multo fortius spūs malignus terrore z pñore inducet. Quo. n. sit spūs maligni signū est q cum homines sic euigilāt z nomen iesus cūz deuotōe semel noiat

facto signaculo crucis securat statim ant
mus a tali alteratōe demone fugato. ita
les. n. demones volunt deridere hoies
et appetunt imitari q̄ apparuerunt in
somnia p̄p̄is. et ioseph sponso virgi
nis ac alijs pluribus sanctis.

**Demonū eoz qui generātur
ex cōiunctōe viri et mulieris.**

Optima differētia demonū est:
f. fm aliquos insipientes q̄ dice
re voluerūt q̄ sunt aliqui demo
nes siue spūs q̄ sunt odore aeris cum
hō accedit ad mulierē. et q̄ aliqui etia
sunt ex radijs planetaz cū mutuo rep
cutiunt. Et dicūt q̄ illi q̄ meliores sunt
veniunt in somnijs hoibus et faciūt q̄
somnia. q̄ dormiūt cū mulierib⁹ et re
cipiunt illud semen ex quo nouiter effi
ciuntur spūs. que oia sunt falsa et erro
nea. cū a principio facti sunt oēs angeli
siue boni siue mali. nec facta fuit crea
tio alicui⁹ maligni spūs postq̄ cecide
rūt a celo. sicut nec postea creatus ē ali
quis bonus angelus.

**Quō apparent in specie ma
sculi vel femine:**

Etiam differētia demonū ē eoz
qui in sp̄e viroz et feminaz ap
parent. q̄ fm veritatē nec sūt ma
sculi nec femine. Verūtū aliquib⁹ eoz
placet plus societas viroz et alijs muli
erib⁹. Et causa huius diuersitatis ē fm
dispositōes diuersas quas inueniūt in
viris v̄l feminis ad suas deceptōes cre
dendū. sicut legit⁹ de eua et sironissa et
pluribus alijs mulierib⁹ cū q̄bus oia
bolus lucratus est multū. Et ideo tales
demones adheferūt mulieribus. et nō
adheferūt helye. nec samueli. nec nathā
nec helyseo. nec alijs plurib⁹ sanctis p̄
pter quos ipsi p̄diderūt multitudinem
aiarū. nec tales demones adheferūt vir
gini marie nec susanne. nec sacte lucie
margarrthe. katherine. nec alijs pluri

b⁹ virginibus et feminis sanctis. p̄p̄
quas multū demones p̄diderūt. Vnde
isto mō plus diabolus quiescebat cū
egressa ē cū vxore sua maximilla et plus
cū dariano q̄ cū vxore sua alexan
dra. et plus cū maxentio q̄ cū vxore
sua. et sic de pluribus alijs.

Quō dicuntur mūdi et imūdi

Dua differētia demonū ē eoz
qui mundi et imūdi dicunt. Vnde
et Luc. xj. saluator dixit. Cū im
mundus spūs exierit ab hoie etc. Dicit
tur aut spūs imundus p̄pter tria. Pri
mo p̄pter imundiciā p̄p̄ie iniquitatis:
ezechiēl. xxvij. repleta sūt interiora tua
iniquitate et peccatis. scilicet peccato supbie. et
eieci te de monte sc̄to dei. scilicet de celo em
p̄reo tanq̄ leprosum. Secūdo p̄pter im
mundiciā suggestionis. q̄ sedā et imū
da suggerit. est em diabolus ad modū
leprosi. qui statim inficit cor hūanum
cum se ei applicat p̄ cōsensum. Iō orat
eccia in collecta. Da quesumus domi
ne p̄p̄o tuo diabolica vitare contagia.
Tercio dicit imundus p̄pter imundiciā
habitātōis. q̄ nō habitat nisi in imū
do loco. scilicet in existēte in peccato morta
li. Ad similitudinē v̄p̄pe que nidifi
cat in stercore. Vnde demones dicunt
dño math. viij. si eijs nos hinc mitte
nos i gregē pecoz. Aduertēdū tñ q̄ p̄
p̄ri diabolos habitat in hypocritis Lu
cc. xj. et ingressi habitant ibi. sedet i ana
ris diuitibus. ps. sedet in insidijs diui
tibus. dormit in voluptuosis. Job. xl.
sub ymbra dormit. regnat aut in super
bis. Job. xij. Ip̄e rex sup filios supbie.
Aliqui eoz dicuntur mūdi qd̄ sic in
telligendū est q̄ illi demones q̄ fuerūt
de altiori ordine volūt plus decipere lim
pidiores et puriores creaturas. sicut p̄
de lucifero qui tentauit p̄mū hoiem
et xpm in deserto. et sic de plurib⁹ alijs
sanctis. Vnde Alexander papa. iij. q.
j. c. nulli. dicit diabolus non cessat cir

Consideratio decima CCLXXXIII

cupire querens quibus deuoret. et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime illos quos ardentiores in seruitio salutis eius familiariores inuenerit. et in tantum desiderat impugnare seruis dei mundus et sanctus qui non solum unus mittitur contra unum sed sepe plurimi. Vnde in cronicis minorum legitur quod cum sancti de mones tempore beati francisci congregarentur cum principe suo ut deliberarent. quomodo possunt ordinem sancti francisci nouiter incipiente destruere septem milia demonum fuerunt electi contra quos fratres quos beatus franciscus ad unum heremitarum destinauerat ut illos a mundicia vite compertum mundi et vera humilitate auerteret. quia ergo tales demones plus sequuntur homines mundos et sanctos. Iohannes dicit non militat ex intrinseca demones mundi appellare possunt. sed in se immundissimi sunt peccatis ut dictum est. Demones vero inferioris ordinis sed non possunt decipere personas altioris vite. placent tamen eis cum immundi efficiuntur et turpes in peccatis. praesertim delectantur demones cum auertant aliquem a vera fide iesu christi domini nostri. quia de alijs virtutibus parum curant sicut fide. Ideo dicitur. i. Pe. v. cui resistite fortes in fide. Sobrii ergo estote et vigilate.

Quo illudunt feminas qui bruxae vel xurgine nuncupantur.

Decima differentia demonum est quod eorum qui decipiunt mulieres alias quas uerulas maledictas qui xurgine siue bruxae nuncupantur. Scilicet dum ergo est quod sunt quedam male gentes uel mulieres apostatae in fide heretice creaturae et fales qui seipsos dant voluntarie diabolo. et diabolus recipit eos et dat eis quod per suas artes falsas eis appareat quod ambulant ducentas leucas.

et quod redeunt in spatium suum. uel quod in quibus horarum. et quod destruunt creaturas suggestes sanguinem eorum. et quod faciunt alia maleficia que volunt secundum diaboli voluntatem quod est eis et illis qui eis credunt magna deceptio et illusio diaboli. Veritas autem huius facti est quod quando iste male persone volunt uti his pessimis fictionibus consecrant se cum uerbis et uinculis diaboli. et statim diabolus recipit eos in opere suo et accipit figuram earum et fantasiam cuiuslibet earum. ducitque illas per illa loca per que desiderabatur corpora vero earum remanent sicut aliqua sensibilitas et cooperit illa diabolus umbra sua ita quod nullus illa videre possit. et cum diabolus uidet in fantasijs earum. quod impleuerant que volebant non ammouendo ab earum fantasijs diabolus eas fantasias que uiderunt reducit illas inaginationes coniungens cum suis proprijs motibus et corporibus. et tollit umbram suam desuper corporibus earum et statim uidere possunt. existant tamen illorum nunquam ab illo loco absens fuit sed solum actio cum idolo et fantasia fuerunt illis rebus que diabolus eis praesentauit. et que fecit per quolibet eorum. et quod hoc facit diabolus. non est mirum. quia illa operatur ut derideat miseras animas uolens imitari ea que deus uerissime per angelos bonos fecit. sicut quando deducit abacuc prophetam per pupillum de india in babilonem realiter cum sua spirituali existentia et actione. Sed quod diabolus habeat potestatem mutandi existentiam alicuius creature. nec facere quod transmutet unum corpus per aliud siue domino unius uel amborum. uel quod transmutet malum corpus per spatium inappropriatum loco. ut uidelicet quod ingrediantur tales persone per parua foramina domorum. uel quod sit sicut unius corpus in diversis locis uel diuersa in uno et illa

demonēs facere non possunt cum hec repugnent naturali phie. et solū p mira-
cula aliq talia a deo sunt possibilis fieri. ut dictū fuit supra cōsideratōe. v. h^o
libri cū d^r p^rate demonū ageret. Illud
tū qd diabolus pōt facere est q vnū p
altero videat. et q illud qd natura pōt
facere in vno mense ipe pōt facere i pū-
cto. et causa est. qz scit applicare actiua
passiuis. sicut piz in his que fecerūt ma-
gi pharaonis. Qd tū diabolus faciat
q vnus hō cōuertat in serpentē v^l auē
vel plantā. hoc ē sibi impossibile. et iō
in hoc multī pueri xpiani alchimiste
sunt decepti habentes pacta cū demo-
nibus cogitantes q p eoz artē ferrum
cōuertet in aurū. Qd aut vna res sit et
videat altera hoc bene pōt diabolus fa-
cere deo pmittere. Sic. n. sepe facit dia-
bolus vt plurimos decipiat. Sic. n. le-
gitur in hystoria sancti clemētis et san-
cti cipriani et sancti germani et aliorū
multoz. qz accipiebat figuras aliquoz
viroz et mulierū ad decipiendū pplm.
et ad diffamandū creaturas dei. Et ideo
nō est credendū q hoies vel mulieres
cōuertant in anseres vel alijs silib⁹. ea
ergo que scelerate mulieres credūt p
fiteri. s. se cum diana dea paganoz no-
cturnis hōis et cū herodiade. et nimia
mulierū multitudine equitare sup qd-
dam bestias et multa terrarū spacia in
tempeste noctis silentio ptransire eius
qz inssionibus obedire velut dño. et cū-
ctis noctibus ad eius seruitiū euocari
et q ab illis possunt aliq creature in
melius vel in deterius cōmutari. Aut
in spēm vel silitudinē aliā transforma-
ri. oia sunt falsa et erronea. et nō a diu-
no spū sed a maligno vt dictū est talia
fantasmata mentibus eoz irrogant. qz
cum alicuius aiam per talem creduli-
tatem subiugauerit sibi transfigurans
se in angelū lucis. et transformās se in
diuersarū psonarū spēs atqz silitudies

mentē quā captiua tenet multipliciter
deludit. et nullus debet venire in tantā
stulticiā vt credat hec oia que in som-
nijs et spū tantū sunt etiā in corpe acci-
dere cum etiam paulus nō audeat asse-
rere q fuerat raptus in corpe. Quēcū-
qz ergo talia crediderit. s. postq sup ta-
libus audierit veritatē vel iasserit. s.
pūaciter. pculdubio infidelis est et pa-
gano deterior. xxvj. q. v. epi. et qz nimi-
um habundant tales puerse mulieres
in delphinari et in vascōnia vbi se as-
serunt cōcurrere de nocte in quadā pla-
nicie deserta vbi est aper quidā in rupe
qui vulgariter dicit elboch debite. et
q ibi cōueniunt cum candelis accēsis
et adorant illū apz osculātes eū in ano
suo. Ideo capte plures earū ab inquisi-
toribus fidei et cōuicte ignibus cōbu-
runt. Signa aut cōbustarū sunt depi-
cta qualiter. s. adorant cum cādēlis p
dictū apū in domo inquisitorū tholo-
sani in magna multitudine carnisecarū
sicut ego ppijs oculis asperi.

De spiritibus familiaribus:

Trca secundū principale huius
decime cōsideratōis. s. vtrū pos-
sint haberi spūs familiares. Re-
spondet ad hoc beatus aug. viij. de ci-
ui. dei ca. xiiij. q apoleyns platonius
scripsit q socrates habuit deū vnū ex
illo genere minū. qui dicunt demo-
nes cum quo habebat amicitia et cōsi-
liam a quo phibe inquit aug. solitus
amoueri vt desisteret ab agendo quō
illud qd agere volebat non pspere fuit
euēturū. Ex quo satis clare videt acci-
pi argumentū q ille phs habuit fami-
larē spm. sed est difficultas si ille spūs
erat bonus vel malus. videretur alicui
q esset angelus bonus. quia ceteri fu-
turi pnuciare non possunt nisi forte
diuino iudicio sicut fuit supra declara-
tum cōsideratōe secunda huius qnti

liba. nec obstat quia dicit aug. q. dice-
batur demon. q. apud grecos idem si-
gnificat q. plura cognoscens. Dixit tñ
doctor illuminatus franciscus de ma-
ronis in floribus suis sup isto passu q.
magis credit q. fuit malus angelus. q.
socrates paganus et infidelis erat. Sic
ergo p. q. demones tanq. familiares
spūs p. haberi in damnatōem tñ illo-
rū q. suam familiaritatē h. cōtendūt.
Canendū est etiā ab incauta inuocatō-
ne demonū. Unde Greg. in li. dialogo
rū narrat q. stephanus p. byter de itine-
re rediens suarum caligariū corrigie re-
manferunt. et sic p. q. t. aliqui nolunt
h. demōes familiares ex mala tñ cō-
suetudine loquendū de diabolo ipi effi-
ciunt familiares eis ut subito faciant q.
incaute mandant.

De qualitate corporū in quibus
demonē apparent.

Ad decima consi-

deratio est qualia sunt corpa in
quibus demones apparent. et si possunt
humana corpora vel anias subintrare
Iuxta ergo tria que querunt trib. pun-
ctis p. consideratio explicabit. Pri-
mus erit de qualitate et figuris corporū
in quibus demones apparent. Secun-
dus erit de subintratōe demonū in cor-
poribus obsessō. Tercius erit si p. demones
essentie anime illab. quod ē
siam subintrare.

De qualitate et figuris corpo-
rū in quibus demones appa-
rent.

Primus punctus est de qualita-
te et figuris corporū in quibus de-
monē apparent. Circa qd. no-
tat seraphicus doctor bonaventura di-
cens in suo secūdo loquens d. angelis
bonis et malis qd. in angelis duplex ē
vis. s. cōtemplatiua qua cōuertunt ad
deum et fruūt eo et administratiua fin-
quam descendūt ad nos et cōdescendūt
nobis. et ut cōgruentius nobis cōdescē-
dant indigent solatio corporis assumpti.
qd. assumunt angeli sicut organū v. in-
strumentū ad opandū. et sicut signū ad
seipsos manifestandū. et sicut opimētū
vel habitaculū ad conseruandū vel ad
nos letificandū et cōfortandū. et sic cor-
pus assumptū cōiungit angelis sic in-
strumentū motori. Hoc. n. magis req-
rit exigētia ex pte nra q. ex pte sua. Et
est sciendū q. corpus effigiatū hūana
effigie magis cōpetit opatiōe spūs rō-
nalis. Ideo angelus bon. assumit cor-
pus non qualecunq. sed hūana effigie
insignitū. Et istud corp. sic assumptū
dicit esse corpus elementare. Ad quia
sit ex quatuor elementis plena mixtōe
cōmixtū sicut est corpus pplexionatū.
nec q. sit ex puro et simplici elemento
formatū. sed q. principaliter format ex
aere cuius mixtione aliqua alter. elemē-
ti. sicut videmus in nube que nō ē cor-
pus plene mixtū. habet tñ in se natu-
ras plurimū elementorū. per hunc autem
modum est corpus ab angelo sumptū
q. principaliter ab aere esse formatum
intelligitur cōcurrente ad hoc natura
alicuius vaporis aquei v. terre. q. qui-
dem facit tam ad varietatē cōdepressa-
tionis q. ad multiformitatem coloris.
hanc autem non opt. angelū de longin-
q. cogitare cum aer pro magna sui parte
sit cōmixtus vaporibus. Et cōm. verita-
tem aut tenendū est q. angeli tam bo-
ni q. mali assumunt corpora nō de na-
tura celesti sed elementari nō simplici

ter nec plene mixta sed medio mō. vī-
pote ex aere vaporabili. angelus tamē
malus accipit ex pte inferiori. bon⁹ vō
ex superiori. De figuris vō corporū in q̄-
bus demones apparent vt plurimum
sunt turpissime. Et q̄ si fin eius diffor-
mitatē in peccando pmitteret dens q̄
corresponderet figura corporis assumpti.
nō esset aliquis hō vīuens q̄ eius visio
nē horribilē posset tolerare. Vñ z vir-
go glorioza p singulari dono petijt a fi-
lio q̄ in morte sua nō appareret ei dia-
bolus. credendū est q̄ xpc eius dulcissi-
mus filius revelauit sibi turpitudines
eius. z hinc est q̄ pictores oēs deformati-
tates serpētinās z brutales quas vidēt
z quas excogitare possunt depingunt
in figuris demonū. Vnde legē d quo-
dam pictore q̄ quotienscūq̄ pingebat
imaginē virginis cū oī studio ipaz pul-
cerrime effigiebat. sed cū pingebat dia-
bolū cum oī diligētia difformius quo
poterat describebat. ppter qd indigna-
tus diabolus ē eum. pcurauit quō pi-
ctor ille haberet verbi cūz vxore cuius-
dam militis illius ciuitatis vbi erat. et
finaliter tantā ardorem posuit int̄ eos
q̄ concordauerūt se mutuo. z nocte q̄-
dam acceptis plurimis focalibus auri
z argenti recesserunt. diabolus autem
cum vidit q̄ erant extra ciuitatem ascē-
dit campanile eccie z pulsauit campa-
nam sicut cōsueuit pulsare p igne vel
p accipiendū armis. exeuntes autem
homines per totam ciuitatē querebat
quid hoc esset. Rūdit diabolus q̄ pul-
sabat q̄ pictor ille portabat extra ciui-
tatē vxorē talis militis. exeuntes q̄ pro-
pter illam vocem ceperunt pictores il-
lum cum militis vxore z posuerūt eos
in carcerē. maritus vō q̄ p̄sens erat in
captōe eius sperans q̄ altera die ambo
p iusticiā pmerent op̄ens de pulchri-
tudie capilloz vxoris p̄cidit capillos
eius quos secum duxit ad domū suā.

Cūz ergo valde angustiat⁹ z timōre cō-
cussi ambo nocte illa manerēt in carce-
re. recordatus est pictor de virgine bea-
ta quam ipse summe pulcerrimam de-
pingebat. z cum magna deuotiōe recō-
miserit se sibi quatenus dignaret eos li-
berare a periclo illo. Et ecce regina an-
geloz dei mater pulcerrima apparuit
eis in carcere. soluitq̄ eos a vinculis z
aperuit portas carceris pcepitq̄ picto-
ri q̄ iret in domū ac si nihil sibi accidis-
set. pcepit etiam mulieri illi q̄ iret i do-
mū suā z secrete iuxta maritū suū q̄
in lecto erat accūberet et disparuit vir-
go beata. Illi vō impleuerūt oia sicut
eis pceperat. Cūq̄ euigilaret miles in-
uenit apud se vxorem suā. z miratus
quesiuit quis esset q̄e rēdit quasi ad-
mirans z quis debeo esse nisi vxor v̄ra
Et ille. nunquid ego te cepi cum picto-
re z dimisi in carcere heri. z deduxi ca-
pillos tuos quos manu p̄pala a capite
tuo p̄cidisti. Respondit illa somnias-
tis illud domine. Ille ergo surgēs a lecto
quesiuit capillos z nō inuenit ostēdēs
z illa caput suū nihil deficiebat de ca-
pillis eius. Venit ergo vir ei⁹ ad alios
ciues qm̄ secum fuerant in captione. z
quesiuit ab eis si recordabant̄ se tali
facto qd acciderat die p̄terita. Dixit
q̄ sic narrauit quō vxor sua erat in do-
mo cum oibus suis capillis. z dicebat
q̄ erat somnū. Venerunt etiam in do-
mū pictoris z inuenērūt eū ac si nihil
male fecisset occupatū in picturis suis
z finaliter meriti⁹ virginis gloriose oēs
in unum cōcordauerunt q̄ illud fuerat
somnia. Ecce ergo quāra demoni⁹ ma-
licia ppter picturā sue difformitatis. Et
notandū q̄ lz diabolus vt cōiter sicut
depingit in talibus deformibus figu-
ris se p̄senter. sicut cum decepit etiam
sub figura serpentis. sepe tñ deo pmit-
tente vt lenius decipiat transfiguratur se
in angelū lucis fin ap̄lm. sicut etiaz le-

glt apparuisse in figura crucifixi. Sed diceret in quo tunc pōt cognosci qd sit angelus malus. Rñdet qd in. iiii. Pulmū est qd in talibus figuris se representet. sp in si diligēter inspicat ducit aliquā difformitatez vt caudā vel quid simile. Secundū est qd si apparet in principio letificat et post recessum tristē hominē dimittit. nō sic angelus bon⁹. qd in principio turbat. sicut p̄z de gabriele cū apparuit danieli Dan. viii. et cū apparuit virgini Luc. i. qd turbata ē in sermone eius. s̄ post recessum dimittit hoīem cū magno gaudio et leticia. Tercū est qd indurat hoīem in malo qd suggerit. sicut declarauit beat⁹ p̄r n̄r. franciscus fr̄i rufino in hoc p̄culo laborati vt p̄z in cronicis minor. Angelus autē bonus nō indurat in malū: s̄ auertit a malo et mollificat ac inclināt ad bonū. Quartū est qd si aliquid ei turpe respōdeatur p̄ illū cui apparet in eius p̄tem p̄m et derisionē statim euascat. sic p̄z in dicta cronica minor. qd cū beat⁹ fr̄i alcius velle t liberare p̄dictū fr̄em rufinū inter cetera dixit sibi vt intelligat qd ille qd tibi appuit in figura crucifixi nō ē xpc s̄ diabolus dices ei cū tibi apparuerit dixerit ego sum xpc ap̄ os tuū et ponā tibi seculū. qd cū faceret fr̄ rufin⁹ indignat⁹ diabol⁹ cū magno tumultu recessit cōfringēs lapideas rupes. Vñ r̄ysq; in hodiernū diē apparet horribilī illa fractura rupiū in mōte aluerne.

De subintratiōe demonū in corporibus obsessōz.

Secundus punct⁹ ē de subintratiōe demonū in corporibus obsessōz et de expulsiōe eoz. Circa hoc notādū ē qd nō ē ponēdū in dubiū qd sit obsessio corporū p̄ demōes cū euāgelia hoc manifeste exp̄māt in plurib⁹ locis. S̄z diceret quō demones p̄t intrare corpa et ea obsidere. Rñdet qd de

mones p̄ naturā subtilitatis sue et spūa litatis p̄t quēcūq; corpa penetrare. et in eis sine obstaculo et impedimēto subsistere. Itē p̄ rōnē sue p̄tatis p̄t ea corpa in qbus sunt cōmouere et cōturbare et iō demones subtilitate et p̄tate natura rep̄t corpa hūana penetrare et ita intrare p̄t etiā vexare nisi phibeāt a virtute superiorū. et cū p̄mittūt a deo introire vexare dicunt corpa obsidere. Eñsi queras quare hoc p̄mittit deus. Rñdetur qd p̄pter irā. vel ad sue glorie ostensionē vel ad peccantis correctiōem. vel ad nrām instructiōem. S̄z ex q̄ istarū causarū determinate hoc deus p̄mittat latet hūanā industriā p̄pter hoc. qd oculta sunt dei iudicia. Verba sunt dñi bonanenture in scōo snay di. ix. Et si velis scire sup quos habet diabolus maiore p̄tatez ad obsidendū eos post xpi passiōē. Rñdet qd sup exōcitos prescisos ab ecclia h̄z diabolus potestates veradi corporaliter. Vñ. i. Cor. v. Iudico illum qui h̄mōi est tradere sathane in interitū carnis. In nō p̄cisis aut potestate nō habet diabol⁹ nisi qd a deo p̄mittit vt dictū est. vel ad peccati p̄mittiōem vel ad aliorū terrorē et correctiōem vel ad glorie dei ostensionē. vel ad hūanorum coronā et exercitatiōem. Et si de cas. nunquid ante passiōē xpi habebat potestatem etiam vexandi homines. Respondet qd habebat potestatem vexandi corporaliter omnes p̄terq; illos solos qd p̄uilegio solo mebantur a dño Job s̄. nōne tu vallasti eum. non tñ vtebat diabolus semper potestate puniendi. vt maiorem haberet potestatem seducēdi per culpā sicut et nunc excommunicatis et infidelibus. sic em̄ diabolus omittit aliquando mala facere vt pelus fiat quia non vexando excommunicatos. vt in primitiua ecclesia. tales sententias minus vitant homines et minus timeant. Et hinc est qd sunt multi precisi

excoſcari qui nō eſſent ſi eos vexaret. Et notandū q̄ cum aliquem vexat dīa bolus pōt. p voluntate ſua p linguā hominis diuerſa formare verba. Et tō ar- reſcripti aliquid loquūt ideoma ignotū ſi cur purus laicus latinū qđ eſt manife- ſtū ſignū demoniaci. Vñ ⁊ demō qđā rutiū obſidens reſcriptus a quodā ma- giſtro cōſurante quare nō recte loq̄bat latinū. R̄ſidit nō poſſuz domare labia illius rutiū. Et ſi q̄ris cām quare de- mones aliquid ſm varietatē lune magis affligunt hoies q̄ alio tpe. R̄ndet q̄ duplex cā ſicut notat nicolaus de lira ſup math. ca. xvij. declarās quare diſci- puli nō poterūt curare lunaticū. Pri- ma cā eſt vt p hoc creatura dei. ſ. ipa lu- na infameſ. vt hīero. ⁊ chriſoſt. dicunt. Secunda eſt q̄ ppter mollicitē cerebri in nouilunio qñ abūdant humida ſup- que luna bz dominiū cerebz eſt apti⁹: vt demon in ipō aliquid opet. hinc de- mones ſm certa augmenta lune ptur- bant hois fantaſiā qñ pſiderāt cerebrū ad hoc eſſe diſpoſitū. Hunc evidendū eſt de eoz expulſiōe. Circa qđ notādū eſt q̄ demones non niſi virtute diuina pſit a corpibus expelli immediate vñ me- diantibus angelis qui frequēter in ta- libus ſunt executores diuie volūtatīs. nec aliqua res ſenſibilis aut virtus cor- poralis pōt in eis aliquid agere directe vel indirecte cū ſint oīno ſpūales ſub- ſtantiē p qđ pſit ad aliqd. cōpelli. nec p cōſequēs ab obſeſſis corpibus expelli. Derūm ex euangelio xpi duas doctri- nas habemus ad demōes expellēdos. Prima eſt vñs. ſ. p nomen ieſu. math. vltimo. In nomine meo demonia eijci- ent. Alia eſt particularis. q̄ eſt qđdaz gen⁹ demonioz q̄ nō eijciunt niſi in ora- tione ⁊ ieiunio. vt ptz Math. xvij. Vñ ſicut in diuerſis rebus corpaliſus ad- miniſtrandiſ diuerſi angeli a deo pre- parant ⁊ diuerſoz ordinū. ſic etiā in de-

nerſis tentationibus demones habēt ſpālē affectū. q̄ aliqui potentiffime tē- tant de diuinijs cōgregadīs aliqd de ho- noribus appetendis. Vñ ⁊ aliqd dicūt ſpūs ſuperbie ⁊ aliqui ſpiritus luxuriē. Iſte aut demon de quo loquit xpc ha- bebat virtutē tentandi potiffime de vi- cio carnis qđ viciū potiffime refrenat p orōnem ⁊ ieiunio. ⁊ p cōſequens de- mon in talibus tentans p talia ſupera- tur. R̄adit tñ expulſiōis demoniū ve- ra credulitas cōt declarāt a xpo ca. eo. Cū. n. quererēt diſcipuli quare nō po- tuiffent expellere illū demonē. xpc re- ſpondit ppter incredulitatē veſtraz. Et ſi quēras. an aliquo mō virtute herba- rū vñ armonie poſſunt expelli demōes R̄ſpondet q̄ ita parna poſſet eſſe illa vexatio q̄ penitus expelleret. qđ face- rent nō agendo in demonē cū ſit ſpiri- tus ſepatus ſed agendo in ipm vexari a demonio. Vexat. n. diabolus ſm diſ- poſitiōem maiorē vel minorē melanco- licā vel colericā ⁊c. Verbe aut ⁊ armo- nie multū pſit imutare diſpoſitiōez cor- poris cū quedā inclinēt ad leticiā que- dā ad trifticiā. qđ etiā ptz de armonijs. vt ptz. viij. poliſit. vbi Ariſtotiles vult q̄ diuerſe armonie habent puocare di- uerſas paſſiones in hoie. hec etiā reſert boetius in muſica ſua. ⁊ auctoꝝ de orni- ſciariū vbi loquens de vtilitate muſice dicit q̄ valer ad curandū vel alleniādū diuerſas infirmitates. ⁊ ita patz q̄ her- be ⁊ armonie cauſare poſſunt in homi- ne diſpoſitiōnē contrariam illi vexati- ſonī qua diabolus vexare conatur ho- minem. Ex quo ſequitur q̄ ceteris pa- ribus ſit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie poſſunt in homine diſpoſitiōnem ali- quam cauſare propter quaz homo nul- lo modo vexare poſſet a demōe ſi per- mitteretur. quia diabolus mouēdo ſo- lum localiter vapores ⁊ ipſos ſpiritus

in ordinato motu possent hominem mul-
tum vexare. herbe autem vel armonie
nullam dispositionem causare possunt in homine
sua naturali virtute per quam prohibere de-
monem predictam commotionem facere. Contin-
git tamen quicquid per diabolum non permittit ho-
minem vexare nisi vexatione ita prava quod per
aliquam fortis dispositionem ad contrarium
totaliter tolleret. et tunc aliquae herbe vel
armonie possent corpus hominis ita ad
sensum disponere quod illa vexatio totaliter
amoviret. v. g. diabolus quicquid posset
hominem vexare vexatione tristitie ita debi-
liter quod per aliquas herbas vel armonias
que haberent causare dilatationem et dis-
fusionem spirituum qui sunt motus pira-
rii tristitie totaliter amoviret illa tristi-
tia. **¶** Autem dicitur. i. Reg. xvj. quod saul qui ve-
xabat a demone alleluabat quoniam David
citharam percutiebat coram eo et quod recede-
bat spiritus malus. Dicendum est quod bene ve-
rum est quod per tactum cithare virtute natu-
rali illius armonie alleluabat aliquan-
tulum afflictio saulis in quantum illa armo-
nia aliquantulum dulcorabat appetitum eius
per auditum per quam dulcorationem redibat
minimum actus ad illam vexationem. Sed
quod spiritus malus recederet a saule quoniam da-
vid citharizabat coram eo. hoc erat propter
viam crucis quod satis expressum dicitur in glo.
ubi dicitur sic. erat david canticis musice
eruditus diversorum sonorum rationabiliter. mo-
deratorque conceptus unitate essentialis si-
gnificat que variis modis quotidie re-
sonat david in cithara sua malignum
spiritum compescuit. non quia tanta esset in ci-
thara sed in signo crucis que in ligno
et cordarum extensione gerebat que tamen
tunc demones effugabat. hec de mente
Richardi in quoniamlibus de quolibet sine
iudicio sine melioris. Ex predictis ex-
cluditur unus error in quo istis temporibus in-
veniunt aliqui exorciste quod consueverunt ob-
fessos a demonibus. et illi demoniaci re-
spondent et dicunt quod sunt homines morui

vel viti qui ambulant ibi. et hec est alia
species deceptionis diaboli quia bene scit dia-
bolus omnes qui male vivunt. et ut po-
nat eos in desperationem et audientes in er-
rore. Dicunt ego sum talis homo vel talis
mulier quod tamen est falsum. quia una substan-
tia existens vel assistens non potest esse in al-
tera. nec minus in duobus locis. et ut dia-
bolus celet et coloret suam deceptionem. di-
cit ergo sum talis homo et ambulo in
hac pena propter talia peccata que feci. et
figit modum loquendi et modum am-
bulandi. et ideo faciatis quod dicant per me ta-
les misse et illa. ut exeam ab hac pena
et totum est falsum et deceptio magna. quod
si exorcista sapiens et virtuosus consue-
verit cum recte. ipse dicet si est spiritus etiam
si sibi displiceat. quia nunquam legimus quod ipse
vel sancti tales spiritus invenerunt in omnibus
quos sanaverunt. Sed demones can-
biant et alterutrum noia quod citius possunt fa-
cere quam figuras. constat autem quod ipsi laborant
ut alterutrum figuras ad inhonorationem
et diffamationem servorum creaturarum dei
ut super additum est. ergo multo fortius et
levius alterutrum noia. et decipiunt
simplices in hoc quod precipiunt eis quod faci-
unt dicere missas et facere alia bona. cum
multotiens diabolus suadeat bonum
propter malum finem. sic supra patuit octa-
va consideratione cum de malicia demonum
ageretur. sic hic precipiunt bonum propter ma-
lum finem. scilicet ut tales si vivunt desperent. et ut
alii audientes in errorem involvantur. Nun-
quid in vitis patrum sepe legimus quod dia-
boli movebant antiquos senes quod face-
rent sancta opera. **¶** Insuper exorciste
nunquam legistis in evangelio Luce. xj. quod
erat iesus eiciens demonium. fortassis in-
venistis in evangelijs quod erat iesus eici-
ens homines de corporibus obsessorum. nunquam
dans doctrinam ipse eiciens demonem
in fine evangelij marci dicit. Signa autem
eos qui crediderint hec sequentur. In nomine
meo demonia eicient. non dicit homines

efficiant ab hoibus. Rūdeat insipies ex
orcista si verū est q̄ petrus est in corpe
tobānis q̄s dedit ei talem p̄tēz ad ex
pellendū eum. inde. q̄ xpc nō dedit po
testatē nisi ad expellendum demones.
Errāt ergo nimis exorciste cū sua igno
rantia credentes diaboli mēdacia. et fa
cientes q̄ alij simplices credant. et idō
digni sunt magna pena apud deum et
hoies. Sed remanet vna magna diffi
cultas. si verū est q̄ hoies mortui non
possunt ambulare in hoibus viuis. sic
demones. quō ergo dicunt illi q̄ trans
pasant vel rapiunt de hoc mūdo ad al
terū q̄ viderunt aliquos hoies vel mu
lieres qui adhuc vivebant in p̄nti vita
sustineri graves penas in alio mundo
Sicut ergo isti sunt hic et illic vi uiāt
hic et ibi puniant ita. nō erit mirum q̄
hoies viui vel mortui lz sint in suis exi
stentijs alibi q̄ ambulent sicut demo
nes in hoibus. Pro solutōe huius nō
tandū q̄ nulla p̄sona pōt videri in vtro
bus locis naturaliter. q̄ absentia p̄sen
tie p̄nat visionē in oī loco ab accusa
tōe sua. Rēq̄rit. n. noticia intuitiva. itē
scz p̄ntiam existentia causatōem et mo
tōem potentie. sicut notat fra^m ciscus d
maronis in p̄logo sui p̄imi s̄niariz. q.
xvij. Tenendū ē est tanq̄ verū q̄ nec
angelus bonus nec malus nec homo
sanctus nec mulier sancta. nec homo p
uersus nec mulier p̄uersa p̄nt eē s̄l in
diferis locis. q̄ cum gabriel erat cū
daniele vel cum zacharia. vel cū virgi
ne maria. ptunc nō erat in alio loco. sic
etiam demones. q̄ cum azmodeus (d
quo thobse. iij.) erat in domo sare. non
erat in alio loco. ita etiā nec viuetes p̄nt
hic viuere et esse simul in alio mundo.
q̄ impossibile est q̄ sint p̄ assistentiam
hic et ibi. Quid ergo est dicendū ad ea
que dicunt. Rūdet q̄ est vna cōsidera
tio talia cum homo viuus transit ante

speculū vel ponit se ante etim. tūc spe
culum oñdit imaginē suā nō dimittit
in sua assistentia. et cū inde amonet nō
apparet imago in speculo. sic hō q̄ vi
uit. et est in peccato imago eius potest
apparere in sepulchro infernali quasi
in speculo ante qd̄ est. et cū istius etiā
viuit imago sua. vel nomen videt in li
bro vite et in cōiūto eternali. qd̄ antez
hoc posset esse p̄t. q̄ xpc dixit de talib
bus Luce. x. gaudete q̄ noia v̄sa sc̄pta
sunt in celis. et sic etiā noia maloz sc̄r
pta sunt in inferno. et tñ maloz effica
cie sunt nomina q̄ imagines in specu
lo. nō est ergo verū q̄ hoies male viue
tes sint in inferno sed bene eoz nomia
vel figure.

Demones nō possunt eē
tiam anime intrare.

Ercius punctus huius confide
ratis est an demones possint il
labi essentie aie q̄ est aiam pene
trare. vel an possunt malas cogitatio
nes immittere. Ad p̄mū dicit q̄ ista est
p̄prietas solius dei. sol⁹ n. qui creauit
aiam pōt eētie eius illabi ip̄az substā
tialit̄ intrare et penetrare. Id̄ ecclia can
tat in h̄imno vsq̄ sol illabitor. et in col
lecta amorē peccatorib⁹ n̄is purifican
dū illabere. Sed nec bonus angelus
nec malus illabi pōt eētie aie vi itret
subaliter in ip̄am p̄ eētia penetrando.
Sic ḡ demones nō p̄nt intrare cor hois
i. aiam hois p̄ eētia sed tñ potentiaz
i. p̄ suggestōez quā extra opat. sic dicit
ozee. vij. oēs adulterātes q̄ cliban⁹ suc
census a coqnere. q̄ aut̄ m̄gr inq̄rit di
stinctiōe octaua scōl suaz an demones
subaliter intrant corpa obseffoz. vel id̄
dicant intrare vel exire. q̄ ibi malicie
sue opus exercent dei p̄missiōe. vel nō
exercent et determinat q̄ nō subalit̄ in
trēt corpa hoiz s̄ p̄ malicie sue officia
intrare dicit d̄ qd̄ pellere dicit. tñ nō

nocere sunt. sed hoc non facit ad proprium
tuum. quia ipse et beda ibi loquuntur de corde.
et patet quia ibi cor accipit per spiritum rationabilem.
Unde et adducitur illud Hester. v. cur ten
tauit sathanas cor tuum de quo constat
quod non erat obsessus a demone. Sed est dif
ficultas. quia aliqui libri habent anama cur
impleuit sathanas cor tuum. Si ergo dia
bolus implet cor videtur quod possit aie illa
habere. Respondit sanctus Thomas. in summa contra
gentiles libro. iiii. ca. xviij. quod cum diabo
lus sit creatura non implet aliquid particip
ationis sui. nec potest mentem inhabitare per
suam substantiam. sed dicit aliquos implere per ef
fectum sue malicie. Unde et Paulus dicit ad
quendam Thimu. xiiij. O plene oim dolo
et oim fallacia non est sic de spiritu sancto qui
cum sit deus per suam substantiam mentem inha
bitat et implet. Tenendum est ergo quod de
mones intrare possunt corpora sed non corda
id est non possunt illabi aiaibus. Nec obstat quod
diabolus rationem et fornet verba per os
obsessi cum hoc non veniat ex defectu aie
sed ex debilitate corporis quod sic accidere
solet quando spiritus immundus sedet in illis pri
bus seu membris in quibus continetur fortifi
catio aie imponit in eisdem magnam pon
derositatem cuiusdam oneris quod sustinere
non possunt. et sic quando contrarietatis sensus qui sunt
sanctae intellectus quadam obscuritate ni
gra accipit partem in illis quod sepe contin
git ex corruptione vini vel febris vel ma
gni frigoris vel ex alijs debilitatibus quod
cognoscimus invenire ab extrinseco.
et ne diabolus hoc probaret in Job. quando ha
buit a deo partem super carnem suam fuit ei
inhibitio posita a deo per haec verba. ecce
in manu tua est verum aiam illius ser
ua Job. ij. quasi diceret sibi deus solo
modo observa quod non amoveas ei. in
tellectum debilitando memoriam aie ipsius
opprimendo ei intellectum. et sapiam cor
dis eius suffocando eius principalem ha
bitationem oneris in competenti. id est quod diabo

lus imisceat se carni. non tamen potest ante mi
sceri. sic quod ipsam penetret cum hoc sit so
lius deitatis. ut dictum est. Hec enim sola po
testate habet penetrando naturam aie taliter quod
non solum eam apprehendit et videtur eam cir
cumsistere sed ipsam sic penetrat quod intimior est
aie quam aia sibi ipsi. Circa secundum vero an
te demones possint immittere malas co
gitaciones. et videtur quod sic. quia diabolus mi
sit in cor iude ut traderet dominum Ioh. xiiij.
In contrarium est beda qui super illud ena
gelij Math. xv. de corde exeunt male co
gitaciones furta homicidia etc. dicit quod dia
bulus non est immissor malorum cogitatio
num sed incensor. Dicitur ergo quod diabo
lus potest dici immissor cogitationum uno
modo per hoc. id est quod imagines rerum sensibilium
delectantium imprimuntur instrumentis ima
ginatōis. quia data est ei potestas ut misceat
seipsum sensibilibus et immutet ipsum. quia sic per
mittit immiscere imaginibus rebus delectabi
lium. et sic immittit cogitaciones de rebus dele
ctabilibus. sicut aliquis ponens ante me
speculum immittit mihi visum rei que re
sultat in speculo. Scit enim diabolus quod de
lectabile apprehensum movet. et ideo immittit
apprehensionem rei delectabilis ut ap
prehensio rei delectabilis moveat ho
minem ad concupiscendum rem delectabilem
et sic potest dicere immittere cogitationem
sed non potest immittere cogitationem ma
lam que sit peccatum que est mala voluntas.
Et ideo bene dicit beda quod diabolus non est
immissor malorum cogitationum. id est malorum vo
luntatum. quia non eas immittit proprie nisi per
actionem vel eam voluntariam. et sic app
rehensio delectabilis generat malam volun
tatem non tanquam causa necessaria sed tanquam oc
casio. mittit ergo diabolus cogitaciones
mali per modum consentis. sicut an
gelus bonus immittit cogitationem bo
nam. et talis immissio proprie dicitur sug
gestio.

Quo fine debeat terminari bellum demonum.

Decima ac vl

ima consideratio optz iam finē ponere huic libro que tribus passibus mensurabit. Primus erit de causa q̄ re. demones sunt in mūdo. Secundus de cessatōe sui belliz principatus. Tercius de eoz ppetua reclusionē et punitōe in inferno.

Quare demōes sunt i mūdo.

Primus passus ē scire quare demones sunt in mundo. Ad qd breuiter rñderur q̄ cā quare demones sunt in mundo est ppter exercitium bonoz. et ppter decorem vniuersi cōsistit. n. decor vniuersi in quadā difformitate rerū. vt p̄z in sole luna et stellis. p̄z etiam in difformitate elemētoz volatiliū pisciū. serpentū. bñtoz et facierū hoim. p̄z etiam in diuersitate tēporū et lucis ac tenebrarū. Sicut qd fieri pōt quare mali hoies sunt in mūdo cum tñ noceant bonis. et p̄z cā. qz ois malus fm aug. vel ideo viuit vt corripat vel vt p̄ eum bonus exerceat. In q̄ decora relucet vniuersi. Vñ ad ppositū ang. in. xj. d. cini. del. ca. xviij. dic q̄ deus non crearet vllum angeloz vel hoim quē malū esse futurū p̄cūisset nisi pariter nosset quibus eos bonoz vsibus cōmodaret atqz ita ordinē seculoz q̄si pulcherrimū cāmen ex q̄busdā q̄si antitētis honestaret. Et si querať quid vocat aug. anriteta dī q̄ si quē edā locutōis ornamenta que sunt p̄ cōtraria. si cut loquit̄ ap̄ls. ij. Cor. vj. Per gloriā et ignobilitatē. p̄ infamiā et bonā famā. Vñ sicut in talibus varietatib⁹ apparer decor. ita in vniuerso decor bōi magis refulget ex ista punitōe maliz bonitas angeloz ex malicia demonū.

De cessatione principatus et belli demonū cōtra genus hu-

manum.

Secundus passus est de cessatōe belli demonū cōtra genus humanū. Cum. n. fuerit cōpletus nūme rus electoz et vniuersum suū cōpletum habuerit decorē cessabit in finali iudicio. cessabit omnis p̄sidētia et principatus demonū sic q̄ nō remanebit nisi principat⁹ eternus iesu xpi dñi nři. Vñde dicit. j. Cor. xv. cū euacuauerit oēm principatū et p̄tatem et virtutes. optet aut illū regnare donec ponat oēs inimicos sub pedibus eius sup q̄ dicit glo. dum durat mūdos angeli angelis p̄sunt. demōes demonib⁹. homines hominibus ad vilitatē viuētiū vel deceptiōem. sed omnibus collectis iam omnis p̄latio cessabit. qz necessaria non erit. Hanc aut p̄latiōem dī xpc euacuare. qz suos omnes exaltabit in regno qui hīc fuerunt humiles. sicut ip̄e ex humilitate regnat. Principatū dicit maiores. p̄tatem minores. Virtutem dicit illos q̄ mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tūc cessabit omnis creature p̄latio in angelis et hominibus. cessabit timor. regnabit charitas. non erit inter p̄sidentes et subditos vlla dissensio. Optet aut illū. i. xpm regnare. tunc. s. apte. interim aut regnat occulte donec ponat inimicos suos. s. demōes et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius. id est sub plena subiectione. vt ip̄m hominē deū et regē oim agnoscant. Et ē sensus interim optz regnū eius manifestari donec eū regnare fateant oēs inimici ei⁹. tūc. n. ip̄i eū regnare ip̄a fignī ei⁹ manifestatōe p̄fusi fatebūt. nec ē intelligēdū q̄ tūc xpc desinet fignare. qz li do nec nō facit exclusionē futuri regni. sic Math. j. dicit de ioseph et maria q̄ nō cognoscebat eā donec peperit filiū suū p̄ gentiū. Et si q̄ras quō ḡ angeli mane bnt euacuato pncipatu. dic q̄ mās bnt

ordines angelorum distincti quoniam ad eminentiam glorie secundum hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti quoniam ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

De reclusione perpetua demonum in inferno.

Ereclus passus et ultimus est in reclusione perpetua demonum in inferno. Vnde cessante bello demonum in facie iudicii magni domini nostri iesu christi audient demones vna cum damnatis illam terribilem sententiam. Math. xxv. discedite a maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Et sequitur. Ibi sunt hi in supplicium eternum. Super quo verbo dicit gloria frustra ergo origenes spondet liberationem post multos annos malis hominibus et spiritibus demonibus sperat. n. origenes quod post hanc sententiam maledicti in ignem eternum post multos dies. id est post mille annos visitandi liberandi sunt. sed hec ecclesia non recipit dictum est enim ibunt superius in supplicium eternum. quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et supplicium. hec ex ipsa gloria. super illud Esa. xliij. et congregabunt in congregationem unius fascis in lacum. et claudent ibi in carcerem nunquam ergo liberabunt. sed in momento in ictu oculi dabit executioni sententia christi. Sic ergo subito data sententia demones cum damnatis detrudent perpetuo ignibus infernalibus. Vnde Apoc. xvij. Hoc impetu mittet babylon. et ultra iam non inueniet. Et iterum Apoc. ix. diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris. ubi et bestia et pseudo prophetae cruciabunt die ac nocte in secula seculorum. Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternum. sic angeli boni cum electis ibunt

cum christo rege seculorum in vitam eternam quam nobis concedat iudex ille superius verus deus et verus homo iesus christus. saluator noster alpha et omega principium et finis. qui dedit mihi pauperculo et inuili seruo suo patrem liberum principiare et finire. Tibi ergo iesu dulcissime qui dedisti noticiam fidei illis quos tradidisti ante mundi initium nostri. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis. cuius gloria inextimabilis. cuius iussio fortis. cuius dispositio iusta. cuius iudicia vera. cuius clementia super omnia opera tua extenta. Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus. quem nullus nisi operibus inuenit probatus. cui nullus adest nisi mente et corpore castus. Tibi qui es cecorum oculus infirmantium verissima salus. pes claudorum. lingua mutorum. fortitudo omnium seculorum. Tibi quis es vire via salutis vite. et omni te postulantium inuicissimam dextra. Tibi qui es diuitie pauperum. consolatio tribulatum. erectio humilium et destructor extollentium. Tibi a quo incrementum accepit iustus. sanctificatur perfectus et coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos. deicis elatos. et confundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniam peccato. mortuis vitam nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicias sed delicta condonas non odis peccantes sed peccata detestas non hominem sed scelera in sectando presumis. et non creaturam sed culpam extirpas. Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant. quia vnde iustus es inde iniustos odis. vnde sanctus es. inde peccantes punis. Vnde verus es. inde mendaces condemnas. et vnde mitis es inde superbos detestas. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia potestati virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis

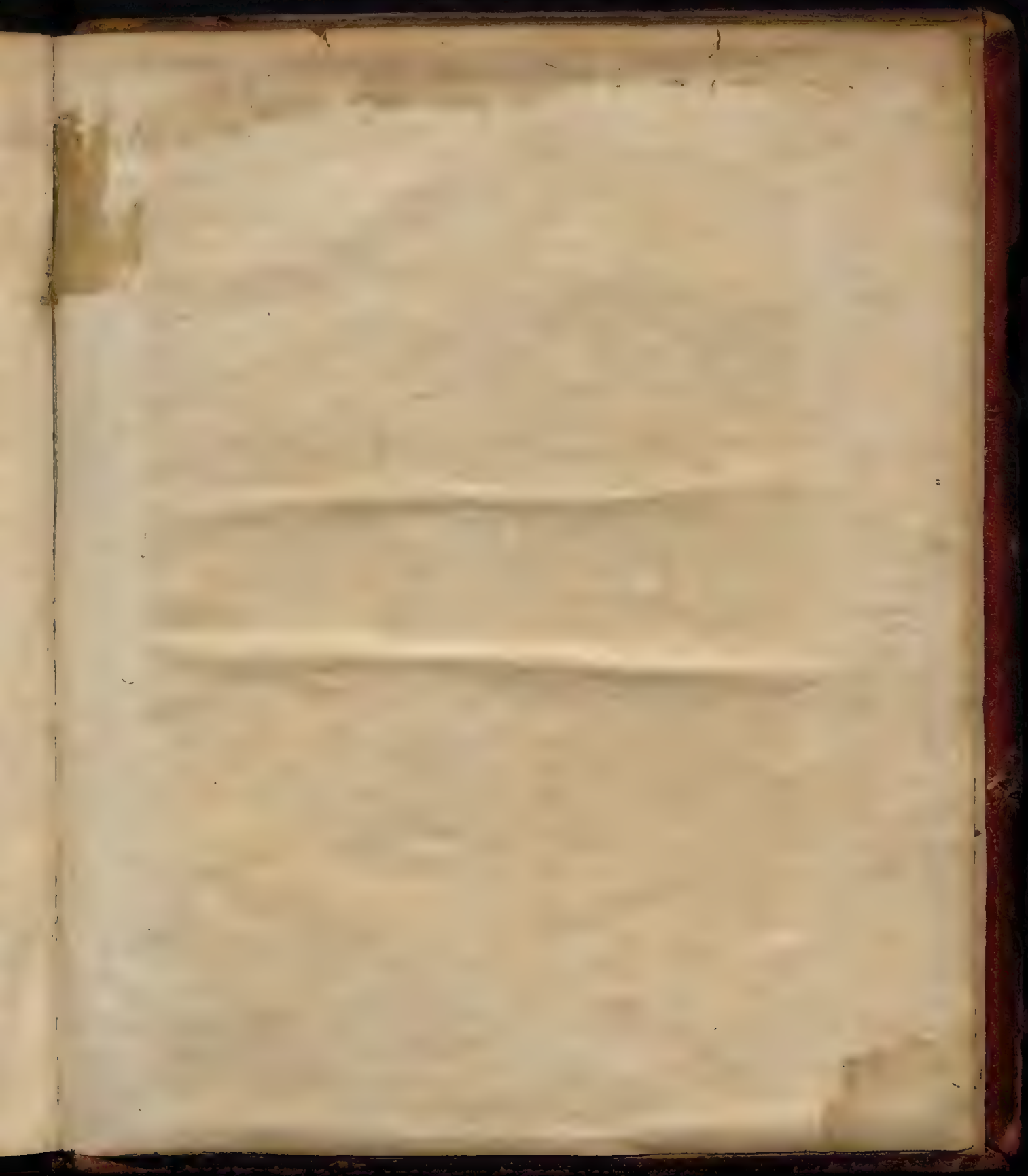
Tibi qui contritoꝝ non despicis pecc
nec de peccatū te puro corde spernis cla
mores. Tibi qui frigidās mentes igni
ut amoris incendias in initū boni opis
pleniꝝ nobis nescientibus quibusdā
occasionibus formas. Tibi a quo iniri
um est virtutum et augmentū ac perf
ectur inchoatur. Tibi bone tētu qui es
iuris fortitudinis a facie inimici sit ho
nor et gloria benedictioꝝ gratiarū actio
Amen.

1414
Anno incarnate deitatis millesimo
quadringentesimo nonagesimo quarto
vicesima quinta die mensis februarij.
hic liber (que fidei fortitudinis editor inri
talavit) in p̄soria arte Furmberge im
pensis Antonij koberger inibi cūm
est consummatus.

Aus deo.

BIBLIOTHECA
UNIV. MAGELL.
GRACIENSIS
Bibl. Jag.

De omni pace (in alia p[ar]te
B[er]n[ardus]

h[ab]et p[ar]tes ac t[er]minos
de p[ar]te p[ar]te p[ar]te

videt[ur] q[uo]d p[ar]tes t[er]minu[m]
h[ab]et p[ar]tes t[er]minu[m] op[er]a
excedit a

ma et uolens uideri et ui-
sae suae suae hominibus
de uideri ut uiderent
et omnia facerent alia per
aucta

uue eue u igne luabie
 eue i dignat-
 to i phar-
 ho i paupes
 coe i phar-

V 7 excellen wesen dancbaere
7 diensipnliche 7 i saluen are
wie 7 cohsigheit 7 cossabf-
wollen gaten 7 coetsen celu.
hin wien 7 telclmitten opia

in nichil
egredis de
v. h. de
nichil
de de

nonne
confirmatus est rex babil.
louis ad insulam in fine hodie
et dices p. ubi ad domum
in babiloniam et p. babiloniam

et dices p. ubi ad domum
in babiloniam et p. babiloniam
et dices p. ubi ad domum
in babiloniam et p. babiloniam

in babiloniam et p. babiloniam
et dices p. ubi ad domum
in babiloniam et p. babiloniam
et dices p. ubi ad domum
in babiloniam et p. babiloniam

177
de die p[er] p[er] modic[us] noctis ad diem lune hoc e[st] in vigilia laurencij s[an]cti n[on]n[is]

Ego petrus p[er] p[er] in b[er]thom[us] f[ac]ere p[er] p[er]ntes
me recepi[ss]e d[omi]nos p[er] p[er] a Matthea b[er]n[us] p[ro]p[ri]e
v[er]go s[an]c[t]e Cras q[ui]nta s[an]c[t]a na an p[er]u[er]si
casos adu[er]sus e[st]at Ar[chi]ep[iscopu]m die v[er]o valetim d[omi]no d[omi]ni
14 21 tota recepi s[um]ma s[er]q[ue] marc[us] 200 de
b[er]ti 200 s[er]q[ue] s[er]q[ue] d[omi]ni d[omi]ni in b[er]n[us]a p[er]p[er]m ut
ab ex[er]c[itu]sore testa m[er]i s[er]bi p[er]u[er]si q[ui]n[ti]ss[im]i p[er]u[er]si
honorabilib[us] d[omi]nis p[er]tro et jacob[us] s[an]c[t]e d[omi]ni
Cras

Item die veneris v[er]o mensi septemb[ri]s honorabilis d[omi]n[us]
d[omi]n[us] de Sobotha altaris ad s[an]c[t]i Martini q[ui] n[on]n[is]
p[er]u[er]si q[ui]sobeina olim d[omi]ni Michaelis bled[us] de Sobotha
villa in districtu p[er]u[er]si p[er]u[er]si p[er]u[er]si p[er]u[er]si
p[er]u[er]si a me Matthea b[er]n[us] q[ui]da[rum] re[cto]re s[an]c[t]arum a p[er]
p[er]u[er]siore in s[an]c[t]amot[us]q[ui] In q[ui]sistorio p[er]u[er]siore in p[er]
fenna Nicolai p[er]u[er]siore n[on]n[is] q[ui]da[rum] n[on]n[is] et p[er]u[er]siore
fide dignis p[er]u[er]siore p[er]u[er]siore ad h[oc] v[er]oq[ue] et v[er]oq[ue] recepi
orto p[er]u[er]siore in q[ui]da[rum] p[er]u[er]siore p[er]u[er]siore p[er]u[er]siore
v[er]u[er]siore v[er]u[er]siore n[on]n[is] p[er]u[er]siore et m[er]u[er]siore p[er]u[er]siore
v[er]u[er]siore ex[er]c[itu]sore v[er]u[er]siore in n[on]n[is] Cras m[er]u[er]siore p[er]u[er]siore
q[ui]ntat et ab omib[us] p[er]u[er]siore m[er]u[er]siore m[er]u[er]siore
p[er]u[er]siore d[omi]ni et h[oc] q[ui]da[rum] me m[er]u[er]siore solucos attigebat
totalit[er] p[er]u[er]siore a me recepit p[er]u[er]siore p[er]u[er]siore et effu[er]siore
adacta Consistorij p[er]u[er]siore m[er]u[er]siore et m[er]u[er]siore q[ui]da[rum]

Fortalecimiento
Fidel
1497